

KER. JOGI SEPTARIUM
LELTARI SZÁM 3727-2

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

M. KÖZGAZD. EG

Szakielt. sz. 3658/6

Tanszéki lelt. sz.

P

1586/6

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

Szakielt. sz.

0057

TIZENNYOLCZADIK ÉVFOLYAM.

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr DÁRDAI SÁNDOR

FŐMUNKATÁRS

Dr FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

HELYSZÁM.

H2102/F

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1883

MAGYAR KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM
KÖNYVTÁRA

TARTALOMMUTATÓ

A

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

TIZENNYOLCZADIK (1883.) ÉVFOLYAMÁHOZ.

Magánjog.	Lap	Lap	Lap
Hiteltelevkönyveinkről. — CLAUDIUS...	1	A polgári házasságról. — Dr. R. J. ügyvéd	141
Ági öröklés és köteles rész. — ENYICZKEY	1	Az 1881: LX. tcz. 197. §-ához. — Dr. R. N.	151
GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvéd	2	kapuvári ügyvéd	152
Utóörökösdés és köteles rész az örökjogi	9	Nyílt kérdés. — y-től	153
tervezetben. — TELESZKY ISTVÁN képv.	17	Telekkönyveknek kataszteri adatokkal kiegészítése. — SIMON ENDRE löcsei k. tszéki bírótól	158
Ismét a telekkönyvekről. — SIMON ENDRE löcsei tvszéki bírótól	22	A katolikus főpapok végrendelkezési joga Magyarországon. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi tanártól és Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. al-ügyésztől	161
Néhány szó az örökbefogadásról. — N. J. ügyvéd	25	A váloperek és a felső bíróságok. — HLATKY ENDRE nagyváradi ügyvéd	168
Uj telekkönyvek szerkesztése. — Dr. IM-LING KONRÁD kir. táblai bírótól	37	Nyílt kérdés. — Egy előfizetőtől	181
Még egyszer hiteltelevkönyveink s azok vezetése. — DÉVÁNY HENRIK igazságügyi miniszeri tanácsostól	44	A vegyes házasságu váloperek kérdéséhez. BERGHOFFER VILMOS m.-szigeti kir. al-ügyésztől	183
Hiteltelevkönyveinkről. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	50	Válasz Dr. R. J. ügyvéd urnak a «polgári házasságról» című cikkére. — S. A.-tól	208
Folytatása	58	Felelet az örökbefogadásra vonatkozó nyílt kérdésre. — SIMON ENDRE löcsei tszéki bírótól	220
Folytatása	82	Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tvszéki bírótól	228
Folytatása	90	Folytatása	236
Befejezése	100	Folytatása	242
A telekkönyvi enquete. — PUKY GYULA kir. táblai bírótól	45	Folytatása	252
Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. — Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól	57	Folytatása	259
Folytatása	73	Folytatása	268
Folytatása	98	Folytatása	275
Folytatása	106	Folytatása	284
Folytatása	131	Folytatása	291
Folytatása	162	Befejezése	300
Folytatása	185	Nyílt kérdés. — Dr. T. B.-tól	224
Folytatása	204	Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól	313
Folytatása	210	Folytatása	322
Folytatása	218	Folytatása	330
Folytatása	227	Folytatása	337
Folytatása	234	Folytatása	363
Folytatása	251	Folytatása	380
Folytatása	258	Telekkönyvi reformkérdések. — KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tszéki bírótól	317
Folytatása	267	Folytatása	326
Folytatása	290	Folytatása	334
Folytatása	299	Befejezése	351
Folytatása	307	Új telekkönyvek. — TÓTH GÁ-PÁR selmeczi ügyvéd	321
Folytatása	315	Folytatása	329
Folytatása	339	Folytatása	354
Folytatása	356	Befejezése	362
Folytatása	372	A tulajdonképeni forgatmány mint magánjogi jogcim. — Dr. KELEMEN GYULA budapesti ügyvéd	359
Befejezése	386	Telekkönyvi kérdések. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	390
A végrendelet küllélékeinek kérdéséhez. — KOVÁTS JÓZSEF budapesti ügyvéd	70	Befejezése	398
A végrendelet küllélékeinek kérdéséhez. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi tanártól	86	Kedvezőbb ajánlat fentartása. — Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól	402
A katolikus főpapok végrendelkezési joga Magyarországon. — Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi tanártól	121	A vagyonátadási szerződésekről. — SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvéd	414
Telekkönyvi reformkérdések. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	129		
Befejezése	198		
A katolikus főpapok végrendelkezési joga és az azok utáni törvényes örökösdés Magyarországon. — HINKOVCEY HINKA LÁSZLÓ pécsi püspöki alapítv. ügyésztől	137		
		Polg. tvkezési rts., keresk. és váltó-eljárás, bagatell-eljárás.	
		A végrehajtási törvény 13., 42. és 134. §§-hoz. — TELESZKY ISTVÁN országgy. képviselő	4
		Reformatio in pejus. — Dr. NAGY ÁRPÁD ügyvéd	5
		A végrehajtási törvény 1881: LX. tcz. 48. §-ához. — Dr. K. F.-tól	6
		Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság? — Dr. TOLNAI ANTAL paksi ügyvéd	14
		Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság? — Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd	22
		Válasz Teleszky István egyik válaszára. — Dr. HERNER GYULA lipót-szent-miklósi ügyvéd	23
		A végrehajtási törvény 187. §-hoz. — Dr. F. S. nagymihályi ügyvéd	23
		A végrehajtási törvény 189. §-ához. — NÉMETH ANTAL albirótól	29
		A szentszék által megítélt követelések végrehajtása. — Dr. MURINYI ENDRE esztergomi ügyvéd	31
		A bírói illetőség kérdéséhez — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	39
		Nyílt kérdés. — FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvéd	40
		Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról. — Dr. VASDÉNYEI GÉZA m.-óvári kir. aljárásbírótól	47
		A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. — Dr. IM-LING KONRÁD kir. táblai bírótól	53
		Folytatása	101
		Folytatása	206
		Folytatása	340
		Az 1881: LIX. tcz. 47. §-a és a 100. §. d) pontja a m. kir. Curian. — HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvéd	54
		Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság a végr. törv. 208. és 211. §§-ában szabályozott esetekben. — HUF JÓZSEF soproni ügyvéd	62
		A felebbvitel korlátozásáról. — Dr. HUSZÁR KÁLMÁN budapesti ügyvéd	78
		A perrendtartás egy ártalmas és a végrehajtási törvény egy ártalmatlan §-áról. — Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvéd	87
		A végrehajtási törvény 42. §-a az esküvel eldöntött perekben. — HLATKY ENDRE nagyváradi ügyvéd	94
		Megjegyzések a végrehajtási törvény 156., 123. és 191. §§-nak magyarázatához. — HUF JÓZSEF soproni ügyvéd	110
		A végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. tcz. 78. §-ához. — Sz. K. budapesti ügyvéd és TELESZKY ISTVÁN országgy. képviselő	117
		Az osztr. polg. tvkv 1500. §-a. — X.-tól	119
		Az árverési vevő felelőssége. — S. A. ügyvéd	126
		A végrehajtási törvény 40. §-hoz. — Dr. HENCZ ÁGOST keszthelyi ügyvéd	127
		Nyílt kérdés. — H. S. ügyvéd	128

	Lap
Nyílt kérdés. — K.-tól	128
Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról.	
— Dr. HAUER GYULA soproni ügyvédtől	133
Egy érdekes jogcsüt. — Dr. HUSZAGH ISTVÁN zólyommegyei t. jegyzőtől	143
Lelet, fizetési meghagyás, felebbezés, miniszteri magyarázó rendeletek. — Dr. H. E. nyiregyházi ügyvédtől	149
Felelet H. S. ügyvédnek. — Dr. F. S. miskolci ügyvédtől	151
Nyílt kérdés. — H. J.-tól	152
Mely bíróság előtt indítandók meg a csődtörvényben körülírt megtámadási keresetek.	
Adalékok az osztr. tkezési eljárás ismertetéséhez. — ADLER ADOLF bécsi ügyvédtől	165
Folytatása	246
Folytatása	262
Folytatása	310
Befejezése	319
tek? — L. B. lipótvárosi-miklósi ügyvédtől	167
Illetékességi kérdések. — Dr. WEISZ IGNÁCZ brassói ügyvédtől	173
Az 1881. LX. tcz. 209. §-ához. — Dr. POLGÁR SÁNDOR gyöngyösi ügyvédtől	174
Felelet H. J. urnak. — V.-tól	175
Végzetések kézbesítése Horvátországban.	185
Az 1881. 69. tcz. 13. §. b) pontjáról. — Dr. B.-k A. budapesti ügyvédtől	196
Kereset-összesítés. — Dr. KABDEBÓ FERENCZ-től	214
Mely bíróság előtt indítandók meg a csődtörvényben körülírt keresetek. — Dr. V. J. brassói ügyvédtől	215
A végrehajtási törvény teréről. — A. és D. malaczkai ügyvédek	216
Válasz az 1881. LX. tcz. 197. §-ára vonatkozólag felvett kérdésre adott feleletre. — Dr. R. N. kapuvári ügyvédtől	231
A királyi tábla gyakorlatából. — OFFNER KAPCSOLATOS hagyatékok tárgyalása. — Dr. F. S. közjegyzői helyettes	238
FERENCZ budapesti ügyvédtől	245
Nyílt kérdés. — R. M.-tól	248
Az elsőbbségi igényekről. — LAMPÉRT JÁNOS veszprémi ügyvédtől	254
Előjegyzés alapján van-e helye jelzálogi keresetnek? — Dr. Z. N. ügyvédtől	261
Egy curiai döntvény. — Dr. V. J. brassói ügyvédtől	271
A peres igények és követelések igazolásának határideje. — B. L.-tól	278
Örökösödési eljárásban mikor van helye sommás utoni eljárásnak? — CSORBA KÁROLY kecskeméti tszéki bírótól	292
Egy curiai döntvény bírálatához. — W.-tól	293
A curiai gyakorlat egyöntetűsége érdekében. — SZILASZY PÁL mezőturi ügyvédtől	303
Az 1881. 60. tcz. két szakasza. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól	308
A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. — HORVÁTH JENŐ kir. táblai bírótól	331
A szóbeliség melyik rendszerét kövessük? — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől	338
Befejezése	346
Egy curiai döntvény bírálatához. — Dr. V. J. brassói ügyvédtől	342
A magy. kir. Curia és a válóperek. — STEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől	349
Az el nem vált házasság felbonthatósága katolikus egyházjog szerint. — Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti keresk. jogakadémiai tanártól	350
Nyílt kérdés. — L.-tól	360
Egy válóperi döntvény. — STEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől	367
Böngészések a végrehajtási törvényből. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	380
Felebbvitel a végrehajtási eljárásban. — Dr. NAGY ÁRPÁD löcsei ügyvédtől	382
Befejezése	388
Felebbvitel a végrehajtási eljárásban. — Dr. TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől és IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól	403

Kereskedelmi, váltó- és csődjog.

Határozott rendelkezés nélkül küldött pénz jogosítva van-e a hitelező adósának váltó vagy könyvbeli tartozására fordítani? — Dr. WEISS IGNÁCZ brassói ügyvédtől	31
Jogi esetek a gyakorlat teréről. — V. J. ügyvédtől	38
A segéd szerezheth-e magának sorsjegyet? — SARLAY EDE ügyvédtől	46
A csődtörvény 57. §-ának 6. pontjához. — Dr. L. S. ügyvédtől	61
A szövetkezetek tagjainak egymás elleni visszkérés. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól	92

Az uzoráról és a káros hitelügyletekről szóló törvényjavaslatához. — Dr. HENCZ ÁGOST soproni ügyvédtől	95
A követelések osztályozása az 1881. évi csődtörvény szerint. — Dr. HOLLÄNDER LAJOS kassai ügyvédtől	134
A tömeggondnok díjazása. — BUCHWALD LÁZAR szabadkai ügyvédtől	150
A csődtörvény 26—29. §-aihoz. — FRIVALDSZKY SÁNDOR budapesti ügyvédtől	221
A csődválasztmányról. — Dr. HOLLÄNDER LAJOS kassai ügyvédtől	230
A csődtörvény 165. §-ának mikénti alkalmazása. — B. L. szabadkai ügyvédtől	302
Bemutatóra szóló életbiztosítási kötvény és az 1881. LX. tcz. 66. §-a. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	358
A budapesti kir. tábla egy végzése. — X. Y.-tól	375

Büntetőjog és bünvádi eljárás.

Vizsgálati fogság és szabadlábra helyezés a bünvádi eljárás tervezetében. — Dr. STILLER MÓR budapesti ügyvédtől	20
Észrevételek a magyar bünvádi eljárás tervezetere. — Dr. BARNA IGNÁCZ keresk. akadémiái tanártól és dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől	33
Befejezése	65
Adalék a tettestárs és a bűnségéd controverziájához. — Dr. WLASICS GYULA kir. alügyész	41
Vizsgálati fogság és szabadlábra helyezés a bünvádi eljárás tervezetében. — Dr. STILLER MÓR budapesti ügyvédtől	42
Befejezése	75
A btk. 239. §-ához. — Dr. SCHNIERER ALADÁR budapesti egyetemi tanártól	69
Az 1878. V. tcz. 382. §-a. — ABSZOLON FERENCZ kassai tszéki aljegyzőtől	78
A btk. 239. §-ához. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyész	85
A m. btk. XVII. fejezetében meghatározott rágalmazás és becsületsértés vétségéről. Dr. VANDÉNYEY GÉZA m.-óvári aljárás-bíró	108
A btk. 359. §-ához. — BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyész	118
Az indítványozási jog elévülése kihágások esetén. — PAPP DEZSŐ-től	127
Nyílt kérdés. — y.-tól	128
A büntető törvénykönyv 113. §-ához. — LEMÉNYI JÁNOS kikindai kir. aljárásbíró	141
Törvénytervezet a büntető törvénykezési eljárásról. — Dr. JELLINEK ARTHUR bpesti ügyvédtől	145
Az eredménytelen felhívás büntetethősége a magyar btk. szempontjából. — Dr. ILIÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész	249
A büntetőjogi beszámítás. — Dr. ÁSZTALOS JÁNOS-tól	257
Folytatása	266
Folytatása	273
Folytatása	283
Befejezése	298
A valódiság bebizonyítása a holtak rágalmazásánál. — Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti kereskedelmi jogakadémiai tanártól	270
Accusatio vagy inquisitio? — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől	281
Folytatása	289
Folytatása	305
Befejezése	323
Az 1879. XI. tcz. 104. §-ához. — Dr. Ö. S. ungvári ügyvédtől	286
A büntető ítéletek szerkesztése a kir. Curian. — Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől	301
Egy curiai ítélet. — SARLAY EDE ügyvédtől	316
A bünygyi judicatura az alsó fokon. — Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől	332
Bírói szervezetünk reformkérdései. — Az esküdtszék. — Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől	353
Folytatása	377
Folytatás	394
Folytatás	403
Folytatás	413
A nagykörösi eset és a magánindítvány. — Dr. JANCÓS GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól	366
Folytatása	373
Folytatása	389
Folytatása	415
Egy sajtóügyi kérdés. — Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvédtől	389
A pénzbüntetésekkel szembe fordított jövedelem nagysága és annak mikénti felhasználása.	

— Dr. TAUFFER EMIL lepoglavai fegyintézeti igazgatótól	369
A törvényszékek felebbezési bíráskodása. — +.-tól	401
Adalékok a BTK magyarázatához (I. Disharmoniák a párbaj fejezetében). — Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti kereskedelmi jogakadémiai tanártól	407
Vajon és mennyiben zárja ki a btkv. 1. §-a az analógia alkalmazását a büntetőjogban? — Dr. WERNER REZSŐ kassai jogakadémiai tanártól	409

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

A fegyelmezett bírák sorsa. — Egy törvényszéki bírótól	164
Az ügyvéd mint meghatalmazott. — LÁNYI BERTALAN lipótvárosi-miklósi ügyvédtől	169
Folytatása	177
Folytatása	193
Folytatás	201
A közjegyzői törvény módosításához. — DERCSÉNYI KÁLMÁN homonnai kir. közjegyzőtől	217
A közjegyzői törvény módosításához. — Dr. F. S.-tól	241
Észrevételek az 1874. 35. tcz. módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslat 16. és 72. §-aira. — Dr. WEISZ BERNÁT bártfai közjegyzőtől	289
A bíró és az ügyvédi vizsga. — Dr. TER-SÁNCZY GYULA okl. bírótól	325
Az országos ügyvédggyűlés kérdéséhez. — HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől	337
Észrevételek a közjegyzői novellaris törvényjavaslatra. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnői kir. közjegyzőtől	345
Folytatása	379
Folytatása	393
Befejezése	412
A közjegyzői törvény módosításához. — Dr. F. S. közjegyzői helyettes	361
Befejezése	371
Az országos ügyvédeggyesület. — Dr. NAGY LAJOS debreczeni ügyvédtől	370
Telekkönyv és közjegyzői törvény. ENYICZKEY GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvédtől	385

Vegyes tárgyú czikkek.

Bélyeg és illetékek lexicon. — MIKULIK JÓZSEF ügyvédtől	27
Kétoldalu felelősség a pénzügyi közigazgatásban. — x+y-től	49
Igazságügyi adminisztrációnk. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	81
A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen. — Dr. K. E. ügyvédtől	89
Folytatása	97
Mailáth György +	99
A kötelező hagyatéki eljárás és az örökségi százalék. — MIKULIK JÓZSEF ügyvédtől	102
Mailáth György. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédtől	105
A római jogból mit és miként tanítsunk. — Dr. VÉCSEY TAMÁS budapesti egyetemi tanártól	113
Néhány megjegyzés a törvénykezési szünidőről szóló törvényjavaslatra. — HÁNRICH JÓZSEF pozsonyi kir. tszéki bírótól	124
Nyílt kérdés. — R. J. ügyvédtől	160
A m. kir. Curia 1881. évi okt. 26-án 269. sz. a. hozott ítélete igazolható-e bányajogi szempontból? — SZONTAGH ALADÁR m. k. bányabiztostól	189
Befejezése	196
Az addóvet megelőző évekre való utólagos megadóztatás. — ABSZOLON FERENCZ kassai kir. tszéki aljegyzőtől	191
A nemzetképviselő elvi alapja. — Dr. KUNCZ IGNÁCZ pozsonyi kir. jogakadémiai tanártól	209
A törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonya egymáshoz alkotmányos államokban. — Dr. HORINKA IMRE győri jogakadémiai tanártól	225
Befejezése	233
Törvényszüneti böngészet. — VADON SÁNDOR debreczeni ügyvédtől	232
Magyar törvények a külföldön. — D. H.-tól	265
Illeték-mérséklés megelőző birtokváltozás alapján. — RÓKA JÓZSEF pénzügyi fogalmazótól	270
Felülbélyegzés jogtalan megtagadása. — SZENDŐR GERZSON székesfehérvári ügyvédtől	287

Jogirodalom.

Lap

Lap

Lap

A gyámsági törvény magyarázata Sipőcz Lászlótól. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnói kir. közjegyzőtől	68
Befejezése	107
Die Lehre von den Processkosten. Irta Dr. Waldner Viktor. — Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvéd	132
Javaslat a jövedéki büntető eljárás egyöntetűsége és ideiglenes szabályozása tárgyában. Irta dr. Székely József. — Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvéd	164
Lehrbuch des österreichischen Staatsrechtes. Von Dr. Joseph Ulbrich. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakadémiai tanártól	171
Annuaire de Legislation Française. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd	179
Englische Verfassungsgeschichte von Rudolf Gneist. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakadémiai tanártól	195
Befejezése	205
Die Ergebnisse der Finanz-Strafjustiz in Oesterreich seit der Einführung des Gefälls-Strafgesetzbuches von 1. Juli 1835. Von Dr. jur. Franz Meisel. — X-től	238
Bíróági beadványok, valamint ítéletek és végzések illetéki díjgyűjke. Összeállította Róka József pénzügyi fogalmazó. — DESZKY JÁNOS-tól	244
Les Constitutions modernes. Par F. R. Dareste et P. Dareste et Les Constitutions Européennes. Par G. Demombynes. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakadémiai tanártól	277
A magyar telekkönyvi rendtartás kapcsolatban az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárással. Irta MAGAY KÁROLY kis-ujszállási járásbíró	312
Kommentár a btk-ekhez. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész	320
Az örökjogi tervezet első 185 §-ának indokolása. — TELESZKY ISTVÁN-tól	336
A végrehajtási törvény magyarázata. — Dr. IMILING KONRÁD kir. táblai bírótól	344
Ihering «Der Zweck im Recht» II. kötete Die Strafprozessordnung etc. erläutert durch Spruchpraxis. Von Dr. ANTON RIEHL	376
Az államszolgálat jogi természete és rendszeres államszolgálati practica elvei. Irta dr. Keleti Ferenc ügyvéd. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd	387
Befejezése	396
Vorschläge zur Abänderung der Strafgesetzgebung. — Von Isensee	392

Törvényjavaslatok és rendeletek.

Törvényjavaslat a hitellekkönyvek átalakításáról s a földadó kataszteri adatokkal való kiegészítéséről	59
--	----

Külföldi jogélet

Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882. Dr. DELL' ADAMI REZSŐ-től	13
Folytatása	52
Folytatása	60
Folytatása	77
Befejezése	114

Külömfélék.

Emberkinzás a fővárosban. — A m. kir. Curia tanácsai. — A m. k. Curia kimutatása 1882.-ről. — A budapesti ügyvédi kamara tagjainak száma. — Az ügyvédvizsgáló bizottság. — A külföldi jogi szaklapok. — Az osztrák részvénytársaságokról szóló törvényjavaslat. — Egy védő megsértetése az államügyész által. — A porosz joghallgatók folytonos szaporodása. — A berlini járásbíró. — Az Institut de droit international congressusa	8
A kötelmi jog különös része. — A bírói vizsgálatok. — A budapesti kir. tábla határozata. — A kir. Curia működése. — Az aradi ügyvédi kamara. — «Juristische Blätter». — A magy. jogászfizetség egyesülete. — A perek száma Poroszországban. — A szász-weimári kormány javaslata a tanuló viszonyairól	16
A felelbbvitel korlátozásáról szóló törvényjavaslat. — A budapesti kir. tábla ügyforgalma. — A jog- és államtudományi	

vizsgarend — A magántanárok szaporodása. — A vizsgai enquete. — A Magyar Jogászegylet tagjainak száma. — Állami elsőbbségi jog	24
Fogott bírák. — A bírósági reform a francia képviselő-kamara előtt. — Érdekes jogeset a bécsi bíróság előtt	32
Az usztoratörvényjavaslat feletti vita. — Az esküdtszék behozatala. — Egy képviselő nyilatkozata az ügyvédekről. — A Curia ügyforgalma január hóban. — A tisztí írásmód kérdéséhez. — Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara évi jelentése	40
pénzbüntetés átváltoztatásáról. — Megrendítő bűneset. — A kir. tábla egy határozata. — A Jogászegyűlés bizottságai által kitűzött kérdések. — Még egyszer a fogott bírákról	48
A nagy-körösi bűneset. — A kir. tábla 139, 181. számú határozata. — A kir. tábla ügyforgalmi kimutatása. — A m. kir. Curia ügyforgalma. — A Curia ellentétes ítélete — Jogi műszavak megválogatása. — Magyarországi tüzkárok. — Jogi államvizsgák Ausztriában. — Ügyvéd nélküli járásbírók Ausztriában. — Schütze dolgozata. — Agitatio a feltételes szabadlábra helyezés ellen Németországban. — Az orosz büntetőtör. ény. — Az olasz új választási törvény	56
A bűnügyekben való felelbbvitel szabályozása. — A tárgyalás ismétlésének elrendelése a Curia által — Uj Jogászegyletek. — A kir. tábla új tanácsbeosztása. — A nagy-körösi bűneset	64
A védelem a kir. Curian. — Az árveresi vevő felelőssége. — Az ítélet közzététele. — Elvi kérdések a Curian. «Ovszer»-elkobzás. — Az osztrák közjegyzők nyugdíjintézete	72
Törvényjavaslat a szünidők tárgyában. — Perköltségre nincs többé biztosítás. — A m. kir. Curia ügyforgalma. — Uj súlyosító körülmény. — A Juristische Blätter Székely Józseféről. — A budapesti keresk. és vtsz. ügyforgalma 1882.-ben. — A budapesti ügyvédi kamara könyvtárának dotációja. — Az ártatlanul elítéltek kárpót-lásáról. — Túlszaporodása a jogászoknak Poroszországban	80
A bűnpercek száma a kir. Curian. — A kir. Curian kitűzött elvi kérdések. — Az ügyvédvizsgáló bizottsági tagság visszaautasítása. — Egyetemlegesség vagy együtesség. — Boldog Belgium	88
Érdekes jogeset. — A római jog tanítása. — Verein für Rechtsschutz und Justizreform. — Az orosz büntetőtörvénykönyv A budapesti ügyvédi kamara jelentéséből. — Egy albirói állás szervezése a büntető járásbírósnál. — A Curia teljes-ülési határozata fegyelmi ügyben. — A jövedéki büntető jogszolgáltatás köréből. — A vádalahelyezés a kir. Curian. — Osztrák javaslat az elítéltek és utólagosan felmentettek kártalanításáról. — Az ügyvédek száma Poroszországban. — Az utolsó hónapok jogász halottjai	104
A Magyar Jogászegylet ülése. — Mailáth György. — Mailáth engedélye a curiai határozatok közlésére. — A kir. Curia ügyforgalma. A budapesti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — A haladás ellenzői Alsó-Ausztriában. — A német polgári perrendtartás. — A bírói szervezet átalakítása Franciaországban	112
Matolay Elek t. — A curiai döntvények közlése. — A kir. Curia két polgári döntvénye. — A kir. Curia két bűnügyi kérdése	120
A budapesti kir. tábla ügyforgalma 1882 és 1883-ban. — Lényegess szabálytalanság a kir. tábla ítéletében. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentéséből. — Az ügyvédség reformja Ausztriában. — Binding új gyűjteményes munkája. — A párisi jogi kar pályadíja	128
A szélsőbal klubbja mint mellékbüntetést kiszabó bíróság. — Az V. kerületi járásbíró. — A kilenczedik magyar jogászegyűlés elé terjesztendő kérdések. — A törvényszéki jegyző nem lehet előadó. — A vagyontöbblet közszerezményt képez	136
Herman Ottó válasza a «szélsőbal klubbja mint mellékbüntetést kiszabó bíróság» cz. cikkre. — A bűnügyek száma a kir. Curian. — A halálra ítélt egyének szaporodása Spanyolországban. — A hollandi igazságügyről előterjesztése	144
Igazsági helyzetünk. — A Curia elnöksége. — A kir. tábla ügyforgalmának	

összehasonlító kimutatása. — A váltó törvényre vonatkozó döntvények. — A jogászegyűlés napirendjéről lemaradt kérdések. — Annuaire de legislation étrangère és Magyarország. — Előkészületek az esküdtszék behozatalára Dániában. — A francia bűnvádi statistika	152
Az országbírói állás betöltése. — Az egyezés nem tekinthető az indítvány visszavonásának. — A Curia ügyforgalma. — A kassai ügyvédi kamara ülése az esküdtszék behozatala tárgyában. — A bírói kinevezés Szerbiában. — Lopás elkövetése fegyencruhában való megszökés folytán	160
Vallatási kényszereszközök alkalmazása. — Személyzet-reductio a törvényszékeknél. — Vádely a Curian. — Lelet. — Jogi vizsgák Poroszországban. — A halálbüntetés Poroszországban. — Uj belga polgárok	168
Dr. Brode Lipót t. — Dr. Várnay Lajos t. — Válasz a «reductio a törvényszékeknél» cikkre. — Szóbeliség és közvetlenség a kir. Curian. — A jogi vizsgák száma Poroszországban. — A vádantésként tartásának javaslata. — Egységes büntetőjog tervezése Schweizban. — Írásbeliség Svédországban. — Spanyol szokás	176
A kir. Curia ügyforgalma. — Teljes-ülési határozatok. — Vita a bírósági szervezet felett Franciaországban	184
Törvénykezési szűnet a kir. táblán. — Joghallgatók száma a budapesti egyetemen. — A német katonai büntető eljárás. — Törvény az öngyilkosok eltemetésére nézve Angliában	192
A Curia új elnöke. — Teljes ülési határozatok. — A Juristische Blätter új törvényeinkről. — Érdekes törvény Newyorkban	200
«A végrehajtási törvény magyarázata» Imling új műve. — A bírói szervezetről szóló javaslat Franciaországban. — A perújítás Németországban. — Javító intézetek Poroszországban	208
A kir. Curia ügyforgalma. — Szóbeliség a kir. Curian. — Bírálat a m. bűnv. eljárásról. — Ügyvédréndtartás Bosznia számára. — A német bírodalmi polgári tvkv.	216
Az ügyvédi kamarába való felvétel megtagadása. — Egy curiai határozat. — Járásbírói kalauz. — Külsőségek. — A Glaser-féle gyűjtemény. — A Borchard-féle gyűjtemény kiegészítése. — Német tudósok munkái olasz szaklapokban. — Lehetnek-e a nők védők. — Commentárok a német bűnvádi eljárásról. — A bírói elmozdíthatlanság kérdése Franciaországban	224
Érdekes per. — Szóbeliség a kir. Curian. — A joghallgatók száma Kecskeméten. — Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht der Gegenwart. — A francia perrendtartás reformja. — Law Lexikon	232
Az akaratelhatározási képesség hiánya. — Egy ítélet a német és osztrák bíróságok felett	240
A kir. Curia ügyforgalma. — Dr. Nagy Ferenc új műve. — A német polgári tvkv. — Jules Simon beszéde a bírói szervezet reformjáról. — A francia polg. perrend codificatiója. — A többnéjűség üldözése Amerikában. Die Geschäftsrevisionen bei den Amtsgerichten. — Preussische Beamten-gesetzgebung. — Praktisches Handbuch für Rechtsanwälte	248
A kir. Curia egy érdekes ítélete. — Angol törvény az alsürgönyök terjesztői ellen. — Commentár a schweizi kötelmi joghoz. — A Curia ügyforgalma 1883. jan. 1-től-julius 31-ig	256
A kártérítés Amerikában. — A francia bírósági reformtörvény végrehajtása. — Az egyéves önkéntesség eltörlésének terve Franciaországban. — «Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs»	264
A lipcei legfőbb törvényszék kimutatása. — Francia commentár a japáni bűnvádi eljárási javaslathoz. — Egy francia törvény kihirdetésének halogatása	272
Két fontos bűnügyi határozat. — A bécsi legfőbb tszék ügyforgalma. — A haláltételek Bécsben. — A francia polg. perrend revisiója. — Megjegyzés	280
A telekkönyvezetők egyesületének felirata az igazságügyminiszterhez. — A büntet-tek száma Poroszországban. — Revue des grands procès contemporains. — Nos grands avocats. — Az institut de droit internationale. — Jogi reformok Angliában. — A kir. Curia ügyforgalmi kimutatása	288

Lovik Adolf †. — Magyar Jogászegylet. — Kisajátítás tekintetében hozott döntvény. — Egy curiai döntvény. — Még egyszer a telekkönyvvezetők feliratáról. — «Bűnügyi reform Svédországban». — Apercu de la loi Anglaise au point de vue pratique et commercial. — Új perbeli szabályok készítése Angliában ...	Lap	296
A jogi oktatás új tere. — Apponyi mint véleményező. — A polgári perek Poroszországban. — Érdekes adat a francia bünvádi praxisból. — A totalisateur mint tiltott játéknem ...	Lap	304
A hátralékok szaporodása a táblán és Curian. — Egy a törvénnyel ellenkező curiai határozat. — A kir. tábla ügyforgalma. — Dell' Adami indítványa az országos ügyvédi gyűlés tárgyában. — Ügyvédi díjazás tárgyában összehívott enquête. — A bünvádi eljárás revíziója Franciaországban ...	Lap	312
Vízjogi törvényjavaslat. — Ügyforgalom a kir. Curian és kir. táblán. — Biztosítási ügyek állapota a fővárosban. — Halálbüntetés végrehajtása. — Az ártatlanul elítélt egyének kártalanítása. — A járásbíróságok decentralisatiója Németországban. — Fegyházreform. — Az esküdtszék ujlagos behozatala Spanyolországban ...	Lap	320
Engedélykérés a Curian és a táblán. — A kir. Curia ügyforgalma. — A jogorvoslatok Németországban. — A brüsseli igazságügyi palota. — Törvény az iszákosság ellen Németalföldön ...	Lap	328
Egyöntetűségre való törekvés a kir. Curian és kir. táblán. — Nehány curiai határozat és elvi kérdés. — A férj is bűnhődjék! — Szóbeliség a kir. Curian. — Az országos ügyvédi gyűlés ...	Lap	336
Nagyhorderejű ujtás. — Dell' Adami indítványai. — Az írói és művészi tulajdonról szóló javaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága előtt. — A joghallgatók számának apadása a budapesti egyetemen. — A szóbeliség a kir. Curian. — A Magyar Jogászegylet. — A bécsi legfőbb törvényszék egy határozata. — Agitatio Poroszországban. — A német bírói szervezeti törvény. — Katonai bünvádi eljárás tervezése Németországban. — Belgium disze az ügyvédi kar. — Törvényjavaslat a bírói árverések tárgyában Franciaországban ...	Lap	344
A váltóképeség megszorításának kérdése. — Egy fontos curiai határozat. — Szóbeliség a kir. Curian. — A belga király a belga ügyvédi karról. — Hivatalos hatalommal való visszaélés. — A végrehajtók sikkasztásai Poroszországban. — Az orosz büntetőtörvényjavaslat. — Unger a bécsi egyetemen ...	Lap	352
A Curia ügyforgalma. — A szóbeliség a k. Curian. — A «Gerichtss.» bírálata Szegeő művéről. — A polgári perek száma Bajorhonban. — Svéd mű a fegyházokról. — Svédországban nincsenek ügyvédek ...	Lap	360
A házasságjogi törvényjavaslat. — A hitelesítési kényszer. — Egy fontos curiai ítélet. — Bosznia és Hercegovina törvényei. — Jogi tanügy. — Érdekes esküdtszéki tárgyalás Londonban ...	Lap	368
Horváth Bold. felszólalása. — A juristitium hátránya. — Az írói jog és a sajtóipar. — A részvényjog codificatiója Németországban. — Lap, mely az ártatlanul elítéltek eseteit közli Németországban. — A francia bírák fizetése. — A «rouge messe» Szilágyi Dezső határozati javaslata. — Hátralék a bpesti tszék büntető-osztályánál. — A szóbeliség a kir. Curian. — Tűzkárok statistikája Magyarországon. — Ügyvédi díjszabás tervezete Ausztriában. — A bűnügyek csökkenése Bajorországban. — Bírálatok az orosz büntető-törvénykönyvről ...	Lap	376
Zsivora György †. — A védő felebbezési joga. — Gyorsírást a gyakorlati jogszolgáltatásban. — Az osztrák polgári tvk. revíziója. — Ügyvédek Ausztriában. — A jogtudósok élettartama ...	Lap	384
Az ügyvédi kar egyesületi szervezkedése. — A kir. Curia ügyforgalmi kimutatása. — A szóbeliség a kir. Curian. — A részvényjog codificatiója Németországban. — Emlékirat a szesz italok mértéktelen élvezetéről. — Az igazságügyi állapotok statistikája Németországban ...	Lap	392
Közüktatásügyi rendelet a semináriumok tárgyában. — A kir. tábla a közszerzeményről. — A keresztkérdés. — Ügyvédi körökből. — Az 1873. krach okai. — Bizonyos telkek kivonása a végrehajtás alól. — Hof- und Gerichtsadvokat ...	Lap	400
A polgári tvk. javaslatai. — A kir. Curia elvi határozata a telekkönyvi feljegyzések iránt. — A királyi tábla elvi határozata. — Vizsgálóbírói eljárás. — A szóbeliség a kir. Curian ...	Lap	408

MELLÉKLET.

A magyar kir. curia elvi jelentőségű határozatai (1—52. számban.)

A budapesti ügyvédi kamara szakbizottságának tárgyalásai. (Deczember. 23.) — Dr. SÍK SÁNDOR beszéde ...	10
Javaslat a jövedéki büntetőeljárás egyöntetűsége és ideiglenes behozatala tárgyában. — Dr. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bírótól ...	18
Folytatása ...	26
Folytatása ...	33
Folytatása ...	50
Folytatása ...	59
A budapesti ügyvédi kamara szakbizottságának tárgyalásai. (Deczember 16.) — Dr. JELLINEK ARTHUR beszéde. ...	41
Igazságügyministeri rendelet a kir. járásbíróságok hatósági köréhez tartozó bűnügyekben a felebbviteli bíróságok szabályozásáról és a felebbvitel korlátozásáról intézkedő 1883. VI. tcz. hatálybaléptetése tárgyában ...	49
Az igazságügyi bizottság jelentése a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslatra. ...	90
Törvényjavaslat a törvénykezési szünidőről ...	99
Dr. FAYER LÁSZLÓ előadása a bűnügyi bíróságok szervezete tárgyában a Magyar Jogászegylet ápr. 7-iki ülésén ...	105
A budapesti ügyvédi kamara szakbizottságának tárgyalásai. (Ápril 7.) Dr. FRIEDMANN BERNÁT beszéde. (Ápr. 7.) és Dr. DELL'ADAMI REZSŐ beszéde ...	121
Folytatása ...	128
Dr. FAYER LÁSZLÓ beszéde ...	130
Dr. DELL'ADAMI REZSŐ beszéde ...	139
Folytatása ...	147
Törvényjavaslat az országos fegyházaknak egygyel való szaporítása, a létezők átalakítása és államfogház építése tárgyában. Indokolással ...	363

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{felvételre} ... 3 ... ^{negyedévre} ... 3 ... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Hitellekkönyveinkről. CLAUDIUS-tól. — Ági öröklés és köteles rész. ENYICZKEY GÁBOR sátoralja-ujhelyi ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 13., 42. és 134. §-aihoz. TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselő-től. — Reformatio in pejus. Dr. NAGY ÁRPÁD ügyvéd-től. — A végrehajtási törvény 1881: LX. tcz. 48. §-ához. Dr. K. F.-től. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Az igazságügyi bizottság jelentése az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló törvényjavaslat tárgyában. — Az esküdtszék kérdése a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Hitellekkönyveinkről.

Egy mindinkább tűrhetlen, elviselhetlen bajt kezdenek mostanában szellőztetni a lapok. Ez hitellekkönyveink jelen állapota. A nyilvánkönyvi intézmény degenerációja a vele ismerősöket rég aggályokkal tölté el; a telekkönyv egyáltalán nem hű képe a tényleges birtokviszonyoknak és nem áldás, de végromlás jelen állapotában sok tulajdonosra s vevőre, úgy hogy a telekkönyveket már méltán kezdik nevezni «hiteltelen könyvek»-nek.

Nem állítok valótlan, sőt egyáltalán nem túlozok, ha a fő- és néhány nagyobb várostól, hol az értelmiség mondhatni kizárólagos, vagy legalább a birtokosok között az, úgy a nagyobb birtokoktól eltekintünk. A vidék, hol a jelen sorok keltek, nem legutolsó a telekkönyvi «rend» tekintetében; de merem állítani, hogy vannak községek, hol az összes telekkönyvek fele, keveset mondtam, háromnegyede nem hű képe teljesen a tényleges állapotnak. Hol a baj? Az intézményben-e vagy a kisbirtokosokban? Talán részesek benne ez utóbbiak is; de a főokozója a bajnak és így annak orvoslására is köteles: maga az igazságügyi kormányzat, mint ezt alább kimutatni is fogom.

Félhivatalos lapokban mostanán szintén lanceirozva volt e kérdés és quasi mentegetőzésül hozzá volt téve, hogy a kormány intézkedései néhány év óta tervszerűleg ez állapotok rendezését célozzák s hogy «sokan kíváncsúnak tartják a telekkönyveknek hivatalból való rendbehozatalát vagyis revisióját, de ez még nem acut, mert a baj még nem is látszik annyira elfajultnak.»

Pedig igenis, annyira elfajult, hogy a földnép a legjobb akarat dacára, még ha aránytalan költséget sem sajnál, még az esetben sem képes ügyét rendben tartani, vett ingatlanát átíratni. Az intézmény oly mély gyökeret vert, hogy jelentőségét mindenütt ismeri a nép, megtanulta ismerni azon szomorú esetekből, mik esztendőnkint minden községben előfordulnak, midőn a vagyonos X-t, ki már 10 év óta javíttatja a drágán vett földet, kilökték birtokából, mert azt a régi, elzüllött tulajdonosok valamelyikének valamely hitelezője «görbe uton» átíratva az adósra, azután árverésen eladatta és persze jó olcsóért meg is vette. Tucsat számra mondhatnék eseteket, hogy az illetőnek sejtelve sem volt a dologról az árverés utánig. Persze az ő neve sehol sem szerepelt a «telek»-ben. A korábbi végrehajtási eljárás szerint, ha semmiségi panaszt adott be, elutasították; neki semmi köze hozzá. Aztán meg a végrehajtási s árverési végzések jogerősek. Inditson törlési pert. De mi czimen? Legoko-

sabb volt, ha nem költött rá, de megvette a birtokot másodszer.

A legjobb akarat mellett sem irathatja át néha a szerző az ő «igaz földjét,» (valóban «igaz,» mert véres verejtékekkel szerezte) minthogy a régen elhalt hatodik-tizedik korábbi tulajdonos nevén áll még azon egész birtok, minek ő például negyed-ötöd részét bírja. Pedig némelyiknek írása is van, de hát nem egészen jó, vagy nincs bekebelezési engedély, vagy nincs vázrajz, vagy ha van is, olyan állította ki, kinek ahhoz jussa nem volt, vagy ha volt is, nem «örvényes». Tárgyaltassa le a hagyatékot? Hja az nálunk nem odáig van! Beleöszül abba a leggyakorlottabb ember is, mert hát falun nincs egyes hagyaték, de igen ötöstől tizenötöstig mindenféle varitációban. Itt unoka, ott negyedik izi örökség, pár holtványilvánítás (1848/9-ből igen sok), ismeretlen helyre költözöttek stb. keresztül-kasul kuszálva. Ha tisztességes embertől kér tanácsot, az csak azt mondhatja neki: «Barátom, ha a birtokot átíratja, a költségre egyuttal eladhatja, szóval elveszti; ha nem íratja át, lehet, hogy elveszi valaki, de az is lehet, hogy nem bántják: hagyja tehát úgy.» Így azután marad a régiben.

De messze mentem, nem akarom én e szomorú képet festeni, de rámutatni a főhibára. És nem segít ezen a telekkönyvi hivatalnokoknak egy külön statussá alakítása, mint ezt e lapok közelebbi számaiban DÉVÁNY Henrik oszt. tanácsos ur vitatta. Nem fogja az hitelképesebbé tenni telekkönyveinket; magában még az oly üdvös *revisio* sem segít, mert utána 10 évvel majdnem ott leszünk, hol most vagyunk; nem segítene a közjegyzői kényszer sem, hisz még kevesebb átírás fog eszközöltetni, ha tiz mérföldet kell 4—5 embernek megtenni egy szerződés végett; de segítene nagyon sokat a *hagyatéki kényszerű eljárás*.

Az osztr. polg. tkönyv uralma alatt (igaz, hogy néhány évről lehet csak szó) azért is voltak jobb rendben a telekkönyvek, mert akkor a hagyatéki (öröklési) százalékot nem tekintette még az állam csak jognak, miből bő jövedelem csörgedez; de kötelességének is tartotta, hogy ez adózásért az ingatlan jogi viszonyait közege, a szolgabíró, utján tisztába hozza s kiadta a birtokbizonyítványt.

Az öröklési illetéket azóta is kivetik (megizmosodott százalékokhan), sőt a halálesetet is felveszik; de az, hogy valakit jogainak érvényesítésére kényszerítsünk, úgy látszik a szabadelvűségbe ütközik. Látjuk, hogy ez által hová jutottunk. A százalék megfizetése azelőtt egyértelmű volt a hagyaték tisztába hozatalával; ezt megértette a paraszt. «Fizettem, rendbe hozták ügyemet». Ma, ha telekkönyve rendezetlen állapotára figyelmeztetik, ha mondják neki, hogy a birtok még mindig atyja nevén van: el sem hiszi és csodálkozva mondja: «Hiszen megszázádekoltam!»

Pedig az előtt a tárgyalást is az igazságügyi budget költségére teljesítik; ma meg ott van a közjegyző, pénzébe sem kerülne, csak egy kis jóakaratába. De hát a perren-tartás annyira irtóztott a nagykoruak hagyatékának hivatalbóli tárgyalásától, hogy az 560. §. c) pontja értelmé szerint, ha egy nagykoru örökös van, nem is kérheti a tárgyalás utjánai elintéztést, de kénytelen a (mellesleg mondva megbizhatlan, sőt kizárólagosságot soha nem is tanusító)

családi értesítők alapján a complicált törvényszéki eljárás-hoz folyamodni.

Legyen utasítva a községi jegyző, hogy a halálesetet és vele a leltárt 48 óra alatt vegye fel, a kisebb, könnyen betárgyalható hagyatékokat tárgyalja be, *azután* terjeszse be az iratokat a gyámhatósághoz vagy járásbíróshoz, ez pedig intézkedjék a *hivatalbéli átírás iránt*, és telekkönyveinknek a gyámtörvény által kezdett rendbe hozatala rendkívüli mérveket veend, és ha a törvényhozás némi könnyítést teend az eddig fenforgó átírási akadályok gordiusi csomóként keresztül vágása által, ha továbbá a minden községnek másolatban meglevő telekkönyvében a birtokváltozás pontosan keresztülvitetik és a zálogjogok bejegyzése és törlése nagyon egyszerűen feltüntetettetik (mi csak egy-egy végzéstöbbségbe kerül a bíróságnál), ez intézkedések bizonyára hathatósan elősegítenék telekkönyveink hitelességét.

A baj oly imminens, hogy az öröklési eljárásnak törvény általi szabályozásáig annak orvoslását halasztani csak a bajnak tetőzése volna, miután ez (hihetőleg) a polgári törvénykönyv elkészülte után fog a miniszteriumból kikerülni s annál indokolatlanabb, mivel az egész két paragrafusba beszorítható s minden rázkódás nélkül életbe léptethető.

Claudius.

Ági öröklés és köteles rész.

Azon érdekes vitatkozások, melyek a Jogászegyletben az ági öröklés kérdése körül folytak, bármennyire s bármily méltán felébresztették és lekötötték a szakközönség figyelmét, nézetem szerint a tulajdonképeni cél még sem érték el. Felfogásom szerint a vita gyakorlati célja abban határozódott, hogy a most munkába vett általános magánjogi törvénykönyv örökösödési jogi részének tervezője a Jogászegylet szakközönségétől véleményt s mintegy bírálatot nyerjen a felett, hogy tervezetében a magyar jogfejlődés folyamán kifejtett nemzeti jogérzületet az egyetemes emberi mivelődés mai álláspontjával s a gyakorlati élet követelményeivel összhangzatosan emelte-e érvényre? Ugy gondolom ugyanis, hogy a vita kiindulási pontját eredetileg az örökösödési törvény tervezetének készítője TELESZKY István azon felolvasása képezte, mely a Jogászegylet előtt a törvénytervezet néhány főbb elvét ismertette és a Dr. HERCZEGH Mihály által az ági öröklés fentartása érdekében tett felszólalás már csak a TELESZKY István által is fentartani tervezett osztályostestvéri ági öröklés elvének nagyobb támogatása érdekében történt. Mármint ha a különben igen tanulságos további vitatkozás eredményét tekintem, lehetetlen elhinnem, hogy a vita az örökösödési törvénytervezet főbb elveinek s főleg éppen az ági öröklésre és a köteles részre vonatkozó állásfoglalásának határozott bírálatát eredményezte volna. A vita eredménye az, hogy a felszólalók tulnyomó nagy többségben vagyis majdnem kivétel nélkül pálczát törtek az ágiság, az ági örökösödés felett. A törvénytervezet készítője azonban annak dacára, hogy elvileg az ágiság nélküli örökösödési rend hiveinek sorába tartozik, a többség kijelentéseivel aligha lehet teljesen tisztában, mivel a törvénytervezet az osztályostestvérek közt az ági örökösödést továbbra is fentartja s e kivételes intézkedést az ágiságellenes felszólalók többsége határozottan még sem ítélte el. De még kevesebb tájékozást nyerhetett a törvénytervezet készítője a Jogászegylet közönségének véleményéről a másik főpontban, a köteles rész kérdésében, a melyre nézve a nyilvánított nézetek vagy oly messzemenők voltak, hogy a törvénytervezet alapelveinek eszmekörébe be nem illeszthetők, vagy oly általánosságban mozogtak, hogy a törvénytervezet circulusait ugyszólván nem is érintették. Végre még kevésbé lehet szó arról, hogy a lefolyt vitatkozás oda vezetett volna, hogy az örökösödési törvény-

tervezetnek a törvényes öröklési rend és a köteles rész összhangzásba hozatala iránti kísérlete a sikeres megoldáshoz közelebb lenne.

Távol legyen tőlem, hogy azt gondoljam, miszerint a nagy viták által megoldatlan hagyott kérdéseket én lennék hivatva s képes megoldani. Ilyenre egy perczig sem mertem gondolni. De legyen szabad mégis hozzászólanom ahhoz a kényes kérdéshez, a mely örökösödési jogunkban a törvényes örökösödési rend és a köteles rész kiegyenlítésének nem könnyű feladatában lép elénk.

Miután a felszólalásra engem is egyenesen gyakorlati szempont, nevezetesen az alkotandó örökösödési törvény minél kielégítőbb letéstitése iránti óhajítás vezet, kiindulási pontul én is a TELESZKY István által készített törvénytervezetet veszem. De ugyanekkor már azt is jeleznem kell, hogy a tervezetnek a törvényes öröklés és a köteles rész egymáshoz viszonyát kijelölő határozmányait sikerülteknek nem tarthatom.

Mi e részben a tervezet álláspontja s mik ezen álláspont következményei?

A tervezet — miként már érinteni alkalmam volt* — a törvényes (végintézkedés nélküli) örökösödést nem egységesen, hanem kétféle alapon akként szabályozza, hogy (l. 21. és következő szakaszokat) a felmenő és oldalági rokonok tekintetében általános szabálykép a törzs szerinti öröklést állapítja ugyan meg, de (l. a 38. és következő szakaszokat) a felállított általános szabály alól azon fontos kivételt teszi, hogy az osztályostestvéreket a közös apa vagy anya hagyatékából reájok szállott érték erejéig egymás közt a törzsöröklés mellőzésével ági örökösökül ismeri. Mi következik ebből? Az, hogy e tervezet törvényerőre emelkedése után is fen fog maradni azon jelenleg is érvényes jogszabály, hogy oly örökhagyó után, kinek hagyatéka pusztán oly vagyontól áll, mely az örökhagyó egyik szülejétől az ezen szüle többi gyermekeivel történt osztály után szállt az örökhagyóra, az örökhagyó életben levő másik szülője kizárásával pusztán az örökhagyó osztályostestvérei örökölnek.

Lássuk már most, hogy minő rendezést nyer a tervezetben a köteles rész?

A köteles részt a tervezet (l. a 70. és következő szakaszokat) az osztr. polg. törvénykönyv elve alapján a szülék tekintetében akként szabja meg, hogy az örökhagyó atyát és anyát köteles részként törvényes örökösödési részeseknek, illetőleg e rész értékének egy harmad része illeti. Ebből láthatólag a tervezet szerint, miután az a köteles részt csak a törvényes örökrészre jogosult szülének a törvényes örökrész egy részében adja meg, jövőre is megmaradna azon mai állapot, hogy oly esetben, midőn egy életben levő szülének egyik gyermeke halála esetén hagyatékául csak oly vagyont hagy hátra, a mely ezen gyermekre elhalt (másik) szülője után a testvéreivel történt osztály után jutott, ezen elhalálozó gyermek után, ha az élő szülejét az öröklésből végrendeletileg kizárta, az életben levő szüle köteles részt nem követelhet, mivel e szüle az örökhagyó gyermek hagyatékából törvényes örökrészt sem igényelhet.

E szerint a tervezet értelmében is fenmaradna azon visszasság, hogy a szülék köteles részhez jogosultsága nem az örökhagyó és szülei közti személyi kapcsolat bensőségétől s az étetszükségtől, hanem a vagyontok eredetének esetleges viszonyaitól lenne függővé téve, mely intézkedést én a köteles rész intézményének fogalmával; az abban kifejezésre jutott erkölcsi és életszükséggel összeegyeztethetlenné tartom. Az oly köteles rész, a mely az örökhagyó életben maradt szülejét csak azon esetben illeti, ha az örökhagyó (gyermek) vagyona nem az elhalt (másik) szüléről maradt ági vagyont képez, nem valódi köteles rész nem

* L. múlt évfolyam 98. l.

komoly jogintézmény, hanem ennek csak torzképe, mert azon gyakorlati eredményre vezet, hogy még oly esetben is, midőn az örökhagyó után leszármazó nem marad, teljesen a véletlentől függ az, hogy az örökhagyó életben maradt szülője köteles részben részesül.

Nem joggal kérdehetem-e, hogy mivé törpül az oly köteles rész mint jogintézmény, a mely — mint a felhozottak mutatják — a szülőre nézve csak azon esetben biztosítja a köteles részt, ha a szüle véletlenül törvényes örökösödésre is hivatva van? Az ily köteles résznek semmi értelme sincs, mivel vagy az áll, hogy a szülőknek gyermekeik után köteles rész biztosítandó mindenestre, tehát még az, örökhagyó ellenkező végintézkedésével szemben is, mely esetben azonban a legnagyobb visszásság olyan törvényes örökösödési rendet állítani fel, a mely a szülét még végrendelet hiányában is egyáltalában minden öröklésből kizárja; vagy az áll, hogy a szüle részére a köteles rész biztosítása nem valódi szükség, mely esetben azonban a célját úgy sem érő félszeg rendszabály teljes mellőzésével egész határozottan azt kell kimondani, hogy a szülék részére a törvény köteles részt nem állapít.

Határozottan azon nézetben vagyok, hogy a szülék köteles része az ági örökléssel össze nem fér.

De ha már ide jutottam, nem állhatok meg a féluton s le kell vonnom a most kiemelt felfogásnak azon következtetését is, hogy felfogásom következetes keresztülvitele feltétlenül a szülék köteles részének teljes elejtését vonja maga után, mivel a szülei köteles rész köteles részi természetét nemcsak az ági öröklés kivételes intézménye, hanem az összes mivelte törvényhozások által elfogadott azon örökösödési alapelv is illusoriussá teszi, mely szerint oly örökhagyó után, ki törvényes leszármazót hagy hátra, a törvényes örökösödés a szülők teljes kizárásával a leszármazót illeti s mely szerini a most felhozott legáltalánosabb esetben a törvény az örökhagyó végintézkedésével szemben a köteles részt is a szülék teljes mellőzésével csak a leszármazónak biztosítja. A felhozott tényt helyesen nem lehet másképp felfogni, mint akként, hogy az örökösödési törvényhozások mai állása szerint is voltaképp csak a leszármazók vannak köteles rész által, oly valódi köteles rész által biztosítva, a mely őket a törvényes kitagadási okoktól eltekintve minden esetben megilleti, míg ellenben a szülék köteles része ma is mondhatni csak a levegőben függ, mivel egyenesen s természetszerűleg maga a törvényes örökösödési rend az esetek legtöbbszörében elzárja a szüle elől a köteles részt, úgy hogy a szülei köteles résztől való eleséshez még végrendelet sem szükséges. S mi következik ebből? Nézetem szerint az, hogy a törvényhozás, midőn a szülék részére köteles részt állapít, nem valódi életszükségből indul ki és e szerint felesleges, félszeg, sőt visszás intézményt teremt. A szülei köteles rész alapeszméje egyedül az lehet, hogy a netalán segélyre szoruló szüle életfentartása még az örökhagyó gyermek hagyatéka terhére is biztosíttassék. Ez eszmét azonban a szülék mai napság általánosan elfogadott köteles része, melynél lényegesen célszerűbbet a jövő törvényhozások sem lesznek képesek alkotni, a felhozottak szerint legtávolabbról sem valósítja meg. A szülei köteles rész alapeszméje csak a családi jog azon szabályában testesülhet meg, hogy a gyermek segélyre szorult szülejének tartását erejéhez képest biztosítani tartozik s e köteleességét még végrendeletében sem sértheti úgy, hogy a gyámoltalan szüle tartására vonatkozó kötelezettség a gyermek hagyatékára is teherként nehezedik — legyen a gyermek örököse családtag vagy idegen, egyaránt. Én tehát annak dacára, hogy eddig a szülei köteles rész intézményét egészen természetesnek találtam s kiindulási alapeszméjét most is teljes lélekből magamévá teszem, azon nézetem nyilvánítására érzem magam indítva, hogy voltaképeni köteles

rész a valódi életszükségből kiindulva s az örökösödési jog elveinek következetes alkalmazása szerint csak az örökhagyó leszármazói részére állapítandó meg.

E szerint a TELESZKY István által kidolgozott örökösödési törvénytervezetnek a szülék köteles részét meghatározó intézkedései a szükséges tartás biztosítása szempontjára szállítva az örökösödési jogból a családi jogba lennének áthelyezendőek s az örökösödés szabályozásánál a szülék részére netalán szükséges tartás kötelezettsége csak mint a hagyaték terhe szerepelhetne.

A szülei köteles rész kérdésében most jelzett felfogásom azonban az örökösödési jog szabályozására vonatkozó nézeteimben más tekintetben, a törvényes örökösödési rend felállítása tekintetében is szükségkép lényeges fordulatot idézett elő. Még alig néhány évvel ezelőtt s leginkább azon okból, mivel a szülei köteles rész fentartásának elvéhez a törvényes örökösödési rend felállításában is lehetőleg következetes kívántam maradni, a felmenő és oldalági rokonság törvényes örökösödési rendének szabályozását azon alapon óhajtottam, hogy a felmenő egyenes águ rokonok, a szülék és nagyszülék, az oldalágot az öröklésben minden esetben megelőznék. Az azóta lefolyt néhány év alatt azonban az életet, a magyar nép jogérzetét megfigyelve s a fenforgó kérdések gyökerei után mélyebben vizsgálódva azon meggyőződésre jutottam, hogy a mint a köteles résznél a szülék, a felmenők biztosítása felettébb háttérbe szorul, úgy a törvényes örökösödés szabályozásánál is a főszólt nemcsak a szoros értelemben vett leszármazók, az egyenes águ lemenők, hanem általában a lemenő, az ifjabb águ rokonok örökösödésére kell fektetni és pedig nemcsak a római jog azon ismert helyes elvénél fogva, hogy az öröklés inkább lefelé megy mint felfelé, nemcsak azért, mert természet szerint a nemzedék s nem a nemző van hivatva az örökösödésre, hanem azon viszonyaink közt felette fontos célszerűségi okból is, mert leginkább a felmenőkkel szemben lemenő rokonokul jelenkező közelebbi oldalági rokonság örökösödésének a felmenő rokonokkal szembeni előtérbe állítása képes a hazai örökösödési jog szabályozásánál egymással éles ellentétben álló két alapfelfogást, t. i. az ági öröklés és ezzel szemben az ágiság mellőzéséveli öröklés elvét annyira a mennyire lehet leghelyesebben kiegyeztetni.

Az örökösödési törvénytervezet készítője az ági és az ágiság nélküli öröklés két harcban álló elvét oly közvetítő módosztat által igyekezett a különben főelvül vallott ágiság mellőzési elvének rovására egymással kiegyeztetni, hogy midőn a felmenő és oldalági rokonok örökösödésére nézve általános főelvül az ágiság nélküli egyenlő öröklést s ehhez a közelebbi rokonok közt a törzsöröklési, a távolabbi rokonok közt pedig az ízközelségi rendszert állapítja meg, kivételesen a szülei ági vagyonban az osztályos testvérek ági örökösödését fentartja. Azonban nem gondolom, hogy ezen, az opportunitás előnyeit, de egyszersmind hátrányait is magával hordó középuttal akár az ágiság nélküli, akár az ági öröklés táborá, sőt hogy csak maga a tervezet készítője is ki lenne békülve. E tervezet úgy az egyik mint a másik főelvet megsérti, a nélkül, hogy a sérelemért úgy egyiknek mint másoknak megfelelő kárpótlást nyujtana s a mellett méltán a következetlenség vádját vonhatja magára, mivel azon esetben, ha az osztályos testvérek tekintetében az általános szabály alól tett kivétel indokolt, ezen álláspont barátai épen a tervezet azon álláspontjából kiindulva, mely szerint a felmenő és oldalági rokonokat két elkülönített csoportra, a közelebbi és távolabbi rokonok csoportjára osztja, méltán követelhetik, hogy az osztályos testvérek tekintetében igazságosnak ismert ági öröklési elv legalább a közelebbi rokonok egész csoportjára, tehát legalább a nagyszüléktől eredt ági vagyon tekintetében az osztályos unokatestvérekig bezárólag alkalmaztassék s mivel másfelől az ágiságellenesek

tábora a felmenő rokonok, a szüle mellőzését megbocsátani még az osztályos testvérek érdekében is aligha lesz hajlandó.

Ellenben, ha alkotandó örökösödési törvényünk azon törvényes örökösödési rendben fog megállapodni, hogy az örökhatyó egész hagyatékában első sorban s a felmenők kizárásával kizárólag az örökhatyó első ízbeli oldalági rokonai, testvérei fognak örökösödni, a jelenlegi tervezet azon célja, mely népünknek a törzsöröklési rendszertől való vonakodását az osztályos testvérek ági örökösödésének kivételképeni fentartásával kívánja legyőzni, el lesz érve a nélkül, hogy a törvényes örökösödés rendét a vagyonok eredetére, az ágiságra és szerzeményességre kellene fektetni.

Az magától értetődik, hogy a most felállított elvnek az oldalági örökösök további izei tekintetében is, de legalább az unokatestvérekig bezárólag érvényt kellene s lehetne is szerezni vagyis az örökhatyó nagybátyjait, nagynénjeit és unokatestvéreit elibe kellene helyezni az örökhatyó nagyszüleinek, úgy hogy az örökhatyó után az életben maradt szülő csak testvérek nem léte esetén, a nagyszülő pedig csak nagybátyák, nagynénék és unokatestvérek nem léte esetén örökölne.

Megvallom, hogy úgy a szülei köteles rész elejtésének gondolatával, mint azon felfogással, hogy a törvényes örökösödésben az oldalági rokonok a felmenő egyenesági rokonok, a szülék elébe helyeztessenek, nem könnyedén barátkoztam meg. De elhatározásomat megkönnyítette egy részről annak tudata, hogy nézetemnek őszinte nyilvánítása által nemcsak e nyilatkozat erőtlensége folytán, hanem ennek tartalma szerint is egyetlen fontos érdek sem veszélyeztetek s más részről azon meggyőződés, hogy az örökösödési jog codificatiójának alapelvei tekintetében felmerült éles ellentétek kiegyenlítése legcélszerűbben a most jelzett módon lenne eszközölhető.

Enyiczkey Gábor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 13., 42. és 134. §-aihoz.

Legyen szabad e lapok hasábjain közelebbről vitatott pár kérdésről nézetemnek kifejezést adnom.

1. Az ugynevezett apasági, helyesebben a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti perekben való birói illetőségre nézve teljesen osztom Tóth Gáspár ur nézetét. Az 1881: LIX. tcz. 13. §-a azon esetekben, a midőn valamely peres kérdést csak bizonyos előfeltételek létezése esetében utal sommás eljárás alá, ezen előfeltételeket szabatosan megjelöli. Így a 2. a) és c) pontok eseteiben közokiratot vagy hiteletített avagy a trdts 167. 168. §§-nak megfelelően kiállított magánokiratot, a h) és i) pontok eseteiben pedig írásbeli haszonbér-szerződést követel. A b) pont ellenben minden megszorítás és kikötés nélkül utalja a házasságon kívüli nemzésből származó igények iránti kereseteket a sommás bíróság hatásköréhez, kifejezést adván még annak is, hogy ide értetnek a törvénytelen gyermekek tartása iránti keresetek is. Ahol a törvény ily világos és feltétlen: ott a megkülönböztetés önkényes lehet csupán. De e mellett az ily keresetek egyszerűségét és a gyors eldöntés szükségességét figyelembe véve, célszerűtlenül is járt volna el a törvényhozás, ha a kérdéses pereket csak azon esetre utalta volna a sommás bíróságok hatásköréhez, ha a házasságon kívüli nemzés nem vitás; mert ezen esetben a felperesként fellépő nem is tudhatta volna, hogy perét sommás vagy rendes uton indítsa-e meg, mert az, hogy alperes a házasságon kívüli nemzés tényét el fogja-e ismerni avagy nem? előzetesen nem tudható.

2. Dr. Földváry István ur e lapok 50. számában a viszvégrehajtás biztosítását tárgyzó 42. §-t teszi fejte-

getés tárgyává, és azon következtetésre jut, hogy e szakasznak szerinte el nem vitatható nemes intentiója csak úgy lenne életképes, ha mindazon esetekben, a melyekben a viszvégrehajtás biztosítása kéretik, a letétbe helyezett összeg vagy pertárgy letétben hagyandó lenne, ha végrehajtást szenvedő kijelenti, hogy viszvégrehajtását veszélyeztettnak tartja, s az ellenkezőnek bizonyítási terhe a végrehajtatóra háríttatnék.

Vélekedésem szerint a 42. §. ilyen módosítása alig volna indokolható. A végrehajtató mellett szólnak azon bírósági határozatok, a melyek alapján a törvény értelmében kielégítési végrehajtásnak van helye. Ha tehát ő a 42. §. kedvezményét igénybe akarja venni, ő tartozik kimutatni, hogy olyan körülmények forognak fen, a melyeknek figyelembe vételével esetleges viszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van. Ellen esetben a gazdag végrehajtást szenvedő pernyertes és végrehajtható ítélettel bíró ellenfelének sérelmére a végrehajthatóan megítélt követelésnek behajtását igen könnyen elodázhathatná.

Nézetem szerint a 42. §. azon két ellentétes nézpontot, hogy egyfelől a törvény engedte kielégítési végrehajtás alaptalanul el ne odáztassék, másfelől pedig a veszélyeztetett esetleges viszvégrehajtási igény biztosítására mód és alkalom nyujtassék, másként nem egyeztethette, mint hogy az esetleges viszvégrehajtási igény veszélyeztetésének kimutatását követeli ugyan, de egyébkint a bíróságnak a kezét meg nem kötve, a bíróságra bizza, hogy in concreto szükség esetében az ellenfél meghallgatása után határozza azt el, ha vajon a viszvégrehajtási igény veszélyeztetését kimutatott-nak találja-e avagy pedig nem. E részben a bíróságoknak a körülmények szorgos figyelembe vételével kell határozni; és vélekedésem szerint a tulajdonképeni veszélyeztetés kimutatásának eldöntésénél, a per körülményeire is figyelemmel kell lennie. Ha például egy concret esetben már a per körülményeiből világos, hogy a gazdag adós csak azért folytatja a világos követelés behajtása iránti pert, hogy szegényebb hitelezőjét boszantsa, s a két egyenlő ítélet elleni felebbezés is csupán ezen célra látszik irányozottnak lenni: ott a bíró a viszvégrehajtási igény veszélyeztetésének igazolását nézetem szerint sokkal szigorubbann kell hogy követelje, mint ha per körülményei azt mutatják, hogy egy igen vitás jogkérdés eldöntése forog a szőnyegen, a hol a két egyenlő alsó bírósági ítélettel ellenkező legfelsőbb bírósági ítélet hozatalának lehetősége könnyen fenforog. **Szigorubbann kell a bírónak követelni a veszély kimutatását nézetem szerint a perujításnál mint a halasztó hatálylyal bíró felebbezésnél;** mert míg utóbbinál a 42. §. alkalmazása a nyertes felperes kielégítését csak hónapokig akasztja meg: addig a perujításnál a 42. §. alkalmazása a kielégítést évekig elhalaszthatja; és itt, a perujításnál, nem fog helytelenül cselekedni a bíró, ha a perujítás kérdését is megbírálása körébe vonva, ha azon meggyőződésre jut, hogy a perujítás megfelelő alap nélkül, talán csak épen azért kéretett, hogy a 42. §. alkalmazásával a pernyertes hitelező meghurczoltassék: a veszély kimutatását a legszigorubbann kell követelni. *Perujítás esetében azért is általában szigorubbann bírálható meg a veszélyeztetés kimutatása, mert a 39. §. c) pontjának rendelkezése értelmében, mihelyt perujítás során hozott elsőbírósági ítélet a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot hatályon kívül helyezi, ez a végrehajtásnak a biztosításon túl való folytatására (36. §.) halasztó hatálylyal bír.*

Egy szóval a 42. §. rendelkezésének helyes alkalmazása a bíróságok kezébe van letéve; a bíróságoktól függ a concret eset körülményeinek szorgos figyelembe vételével ezen szakaszt úgy alkalmazni, hogy az a valóban veszélyeztetettnak mutakozó viszvégrehajtási igény biztosítására szolgáljon ugyan, de a jogerejüleg megítélt követelés kielégítésének rosszhiszemű elodázására fel ne használtathassék.

3. A mi végre e lapok hasábjain a 49. és 51. számokban vitatott azon kérdést illeti, ha vajon az előbb már biztosítással lefoglalt ingóságokra vezetendő kielégítési végrehajtás esetében a biztosítással lefoglalt és összeirt ingóságok újabb összeirandók-e avagy nem? Dr. P. J. ügyvéd ur nézetéhez csatlakozom, mely szerint a biztosítással lefoglalt ingóságok újabb összeírása és lefoglalása nem szükséges. Következik ez a dolog természetéből, mely szerint a már egyszer lefoglalt és összeirt ingóságoknak újabb lefoglalása és összeírása értelem nélküli lenne; de következik a 230. §. harmadik bekezdésének azon tartalmából is, mely világosan rendeli, hogy *«a biztosítási, végrehajtási zálogolás és becslés joghatálya a kielégítési, végrehajtási zálogolás és becslés joghatályával azonos»*. Egyébiránt magából a 134. §. szövegéből is kitűnik, hogy ha a kielégítési végrehajtás csupán biztosítási végrehajtás útján már lefoglalt ingóságokra szándékoltatik vezetetni, a 2. §. szerint illetékes bíróság a kielégítési végrehajtás elrendelésével kapcsolatosan, ha egyszersmind a végrehajtás foganatosítására is illetékes, a 89. §. szerinti felhívást kibocsátja illetve e végből a 18. §. szerint illetékes bíróságot megkeresi; hogy tehát ezen esetben az újabb összeírás mellőzésével azonnal az igény-hirdetmény kibocsátása rendelő el, a mit a törvény ezen esetben nem is a még nem létező kiküldöttnek, hanem a végrehajtás foganatosítására illetékes bíróságnak teendői közé sorol. Ezen előzmények s az igénykeresetre vonatkozó rendelkezések felvétele után mondja a törvény 134. §-ának utolsó bekezdése, hogy egyébként a kielégítési végrehajtásra nézve megállapított szabályok alkalmazandók; a mi a rendelkezések összefüggésénél fogva mást nem jelenthet, mint hogy a 89. §. szerinti igény-hirdetmény kibocsátása után a további lépéseknél, igényper lefolytatásánál, árverés elrendelésénél és foganatosításánál, lefoglalt követelés átruházásánál stb. szóval a kielégítési végrehajtás további stadiumaiban a kielégítési végrehajtásra megállapított szabályok szerint kell eljárni akkor is, ha a kielégítési végrehajtás előbb már biztosítással lefoglalt ingóságokra vezetettik.

Teleszky István.

Reformatio in pejus.

Legfelsőbb bíróságunk ítéletei birnak annyi fontossággal, hogy megbeszélés tárgyaiva téessenek, ha nem is lépnek fel döntvényekként. Az alábbiakban közlök egy curiai ítéletet, mely nézetem szerint helytelenül magyarázza az 1881: LIX. tcz. 42. §-át.

A tényállás következő:

X. beperli Y.-t könyvkivonat alapján. Az első bíróság Y.-t X.-nek pótesküjétől föltételezetten 828 frt 97 krban marasztalja el. Felperes megnyugszik az ítéletben, alperes felebbez. A budapesti kir. ítélőtábla alperest 330 frtban feltétlenül marasztalja. Keresetének ez összeget meghaladó részével felperest feltétlenül elutasítja. Ez már most egyik félnek sem tetszik s mindkettő felebbez. Bennünket azonban §-unk szempontjából csak az alperesi felebbezés érdekel. Alperesnek csak az a kifogása, hogy a másodbíróság őt daczára annak, hogy felperes az elsőbírósi ítéletet nem felebbezte, feltétlenül marasztalta 330 frtban, holott az e. b. ítélet pótesküt kívánt. Ezen ítéletmegváltoztatás nézete szerint a novella 42. §-ába ütközik.

A legfőbb ítélőszék azonban 555./v. 882. számú ítéletében következőket mondja: «A másodbíróság ítélete... tekintve hogy jelen esetben, midőn a kir. ítélőtábla a felperes részére elsőbírósi ítéletként csak a póteskü letételének feltétele alatt megítélt követelés egy részére nézve felperest feltétlenül elutasította, egy részében pedig felebbező felperest feltétlenül elmarasztalta, az 1881: LIX. tcz. 42. §-ban említett tény fen nem forog, indokainál fogva helyben hagyatik.»

Hogy teljes tárgyalagossággal járjak el, meg kell említenem, hogy a másodbíróság ítélete, ha az előzményektől, attól ugyanis, hogy a föltételelesen marasztaló e. b. ítéletet felperes nem felebbezte, eltekintünk, tehát az ügy abstract meritumát tekintve — alperes szempontjából legalább — helyes volt, miután alperes a maga könyveiből is csatolt kivonatot, mely néhány, összesen 330 frtot tevő tétel tekintetében felperes könyvkivonatának megfelelt, úgy hogy ezen tételek beismerteknek voltak tekintendők; s meg kell még azt is jegyeznem, hogy pótesküt már azért is nehéz lett volna megítélni, mivel felperes könyvkivonatának több tétele ítéletileg már is valótlannak lett kimondva, s így midőn e könyvkivonatbeli tételek helyességére nézve ítélteik meg az eskü, olyasmire ítélteik meg, a mi már ugyanazon ítéletben fen nem forgónak mondatott ki; megengedem ezek után azt is, hogy a bírált ítélet méltányos, de azt tartom, hogy a méltányosság gyakorlása a birói cselekvéskörön kívül eső functió, és tudom, hogy a törvényt magyarázat helyességét nem pótolhatja annak méltányossága.

Nekünk a jog terén foglalkozóknak különösen meg kell szoknunk, hogy eszmény és lét ritkán felel meg egymásnak. Keressük a valódi, a materiális igazságot, de gyarlóságunk folytán a formálissal kell megelégednünk, ha nem is vág össze amazzal. Ugy vagyunk az ítéletek súlyosságával is. Mi tesz valamely kötelezettséget egy másiknál terheesebbé az adósra nézve? E részben minden az özszerű körülményektől függ. Nemcsak oly eset képzelhető könnyen, melyben terheesebb az adósra nézve, ha ma kell 100 frtot fizetni, mint a jövő héten 500 frtot; de oly eset is könnyen gondolható, hogy könnyebb az adósnak ma 200 frtot fizetni, mint pár hónap múlva ugyanannyit. Azonban a kötelezettségek terheességének ily szempontokból való megbirálását a törvény már azért sem akarhatta a bíróságok köteleességévé tenni, mivel nemcsak nem nyerne megvitatást a perben, s azért a bíróságok előtt ismeretlenek maradnak, hanem az ítélet alá terjesztés és az ítélethozatal közötti időben még ismételt is megváltozhatnak.

Itt is a formához kell tehát nyulnunk, s azt, a mi rendszerint igaz, mindenkor igaznak tartani. Ezen szempontból kiindulva azt találjuk, hogy az ítéletek súlyossága rendszerint három tényező összehatásának eredménye; e tényezők:

- a) a teljesítendő kötelezettség mennyiségi kiterjedése,
- b) a teljesítés ideje,
- c) a föltételeesség vagy föltétlenség.

Vannak ezeken kívül más tényezők is, melyek valamely ítélet súlyát befolyásolhatják (pl. a kötelezettség teljesítésének helye), mivel azonban ezek ritkán fordulnak elő vita tárgyaiként, rövid tárgyalásaimat nem terjesztem ki ezekre is.

Ezen tényezők hatása, azokat egyenkint tekintve, illetve a többieket változatlanoknak véve, a következő: a) minél kisebb (v. nagyobb) a kiterjedés, annál kisebb (v. nagyobb) a teher; b) minél hosszabb (v. rövidebb) az idő, annál kisebb (v. nagyobb) a teher; c) föltételeesség kisebb teher mint föltétlenség. Hogy a rendszerinti hatás az, azt igazolni talán nem is szükséges; de azt a fentebb idézett legfőbb ítélőszéki határozat sem teszi vitássá s csakis a következők bevezetéseül hoztam fel.

Térjünk most vissza az ítéletre.

Az ítélet nem hozatván döntvényként, az elvet, melyet tartalmaz, nem formulázva, mindamellett elég érthetően szól. Két szabályt lehet levonni belőle. Az első, melyet közvetlenül nyilvánít, az: hogy az ítélet súlyosságának egyik tényezője a 42. §. esetében is súlyosabbra is változtatható, ha egy másik megfelelően enyhébbé tétetik; ebből következ-

nék azután a második szabály: hogy felosztható ítélet egyes pontjaiban a felebbező hátrányára is megváltoztatható, ha viszont más pontjaiban előnyére változtatják meg, úgy hogy összehatásában nem súlyosabb a megváltoztatott ítéletnél.

Fordítsuk meg a sorrendet s foglalkozzunk előbb a másodíknak irt elvvel. Nincs a közlött curiai ítéletben directe nyilvánítva, mert a pereset nem adott ily direct nyilvánításra alkalmat. Mindamellett levonhatónak tartom a közlött ítéletből, mert tökéletesen megfelel ezen ítélet azon vezéreszméjének, hogy a 42. §-nak elég van téve, ha a felebbezés folytán hozott ítélet összehatásában nem hátrányosabb az egyedül felebbezőre a felebbezett ítéletnél. S tisztán a 42. §-t tekintve, nem is támadna aggályom ily felfogás ellen.

Vegyünk elő egy példát. *A.* beperli *B.*-t 200 frt haszonbér és 60 frt kártérítés iránt, mely a bérlemény rongálásából ered. *B.* azzal védekezik, hogy a haszonbért már kiegyenlítette s kártérítéssel nem tartozik, mert kár nincs. A megejtett bizonyítási eljárás után az elsőbíróóság elmarasztalja *B.*-t 100 frt haszonbér-hátralékban; a keresetnek többre irányuló részeivel elutasítja felperest, mert azt találja, hogy 100 frt haszonbér lefizetését alperes igazolta s viszont hogy felperes nem igazolta, miszerint kár létezik. Felperes belenyugszik az ítéletbe, alperes felebbez s a felebbiteli bíróság oda változtatja meg az ítéletet, hogy alperest a haszonbér lefizetése alól egészen felmenti, ellenben a 60 frtnyi kárösszegben marasztalja.

Nem hiszem, hogy a felsőbb bíróságok irattáraiban hasonló ítélet fel volna található. Pedig a tárgyalt curiai ítéletben nyilvánított elv szerint ily ítélet is volna hozható, sőt ez amazzal szemben azon előnnyel bír, hogy itt az ítélet sulya homogen nagyságok összemérése, összehasonlítása útján határoztatik meg.

És magában tekintve a 42. §. igen jól fér meg az ilyen ítélettel. Mit kíván e §.? Hogy a megváltoztató ítélet az egyedül felebbezőkre nézve hátrányosabb ne legyen a megváltoztatottnál; példánkban pedig alperes elsőbíróóságilag 100 frtban, másodbíróóságilag 60 frtban lett marasztalva, ezen utóbbi ítélet tehát semmi esetre sem volt reá nézve hátrányosabb az előbbinél; azonkívül még valami hozható fel, a mi az ilyen ítéletváltoztatást megengedettnek tűntethetné fel. A 42. §. egyenesen az ítéletről s nem annak intézkedéseiről szól. Pedig hogy mi különbség van az ítélet mint egész, s annak intézkedései mint részek között, azt legjobban mutatja analogia útján a B. T. K. 2. §-a (a hol jogszabály mint egész s annak intézkedése állittatik szembe) s azon magyarázat, melyet ezen szakasz a legfőbb ítélőszék I. számú döntvényében nyert. Ugyan ezen törvény igazolván azt is, hogy az egész és részei közötti ezen különbségről tételes törvényhozásunk is tudattal bír, s hogy e szerint tudatosan vette fel a 42. §-ba is az «ítéletet» s nem annak intézkedéseit. Ezekből azt lehetne következtetni, hogy maga a törvény is meg akarja engedni az egyes ítéleti intézkedéseknek az egyedül felebbezőre nézve súlyosabbá tételét, ha csak ez által az egész ítélet összehatásában nem válik hátrányosabbá.

S ha mindezek dacára mégis alig juthat valakinek eszébe a jelzett álláspontot komolyan védeni, úgy ennek oka nemcsak az 1881: LIX. tcz. 34. §-ban fekszik, mely szerint az ítélet nem felebbezett pontjai jogerőre emelkednek, (mert példaként felhozott esetünkben azt is vehettük volna fel, hogy az elsőbíróóság a bérlőt 20 frt kártérítésben marasztalta, mi ellen felebbezett, úgy hogy az ítélet ezen pontját sem lehetett volna jogerőre emelkedettnek mondani, a nélkül hogy ez által a másodbíróóságnak felhozott határozata megengedettnek tűnnék fel) hanem fekszik az 1868: 54. tcz. 248. §-ban, mely szerint az ítélethozatalnál a fél kérelmén túlterjeszkedni nem lehet.

Ha az első bíróság a felebbezőnek ellenfelét eredetileg előterjesztett kérelmével elutasította, vagy a kérelmet csak részben, más módokat között találta teljesíthetőnek, s ha ő az ellen nem felebbezett, eredeti kérelmét ő is elejtette vagy módosította, s az elejtett kérelmet a másodbíróóság sem veheti tekintetbe, a módosított s illetve ezen módosítás által leszállított kérelem eredeti alakjára a másodbíróóság sem térhet vissza.

Forduljunk vissza már most azon elvre, melyet a közlött ítéletből első sorban levonhatónak mondtunk és melyre maga az ítélet nyújt példát: a másodbíróóság terhesebbé teszi az egyedül felebbezőre az egyik ítéleti tényezőt, a feltételeességet feltétlenségre változtatja, de ennek fejében enyhíti a másikat azaz leszállítja a fizetési összeget, s azt találja legfőbb ítélőszékünk, hogy ez által az ítélet nem lett hátrányosabbá az egyedül felebbezőre nézve.

Meg kell először is jegyezni, hogy az a mit előzőleg az egyes ítéleti pontok összemérésének megengedhetlenségére nézve mondtam, az ítéleti tényezők összemérését is meg nem engedetté teszi; de azon felül még egy egyszerű matematikai igazság gyakorlatilag kivihetlenné is teszi ezen utóbbi elv alkalmazását.

Tegyünk fel, hogy $A =$ mint az elsőbíróósági ítéletben kiszabott fizetési összeg, $M =$ mint az ugyanott meghatározott teljesítési határidő, akkor az elsőbíróósági ítélet annyi mint $A \cdot M$; ugyanazon tényezőket a másodbíróósági ítéletben B -vel illetve N -nel jelezve, a másodbíróóság ítélete annyi lesz mint $B \cdot N$. Miután a másodbíróóság az egyik tényező súlyosítását a másiknak könnyítésével akarja ellensúlyozni, miután e szerint a két tényező egyike sem marad egyenlő, a két ítélet matematikai képlete következő lesz:

$$\begin{array}{ccc} A > B. & & A < B. \\ M < N. & \text{vagy} & M > N. \\ \hline A \cdot M < B \cdot N. & & A \cdot M > B \cdot N. \end{array}$$

Vagyis közelebbi meghatározás mellett lehet a másodbíróósági ítélet az egyik tényező súlyosítása és a másiknak könnyítése mellett az elsőbíróóságinál könnyebb (előnyösebb), egyenlő, de súlyosabb (hátrányosabb) is lehet. A közelebbi meghatározást pedig mi adja? A -nak M -mel, és B -nek N -nel, vagyis a matematika teréről a jog terére visszatérve, időnek összeggel való összehasonlítása, a mi tekintve ezek különemű voltát, lehetetlen; megtörténik ugyanily összehasonlítás pl. a büntetőjogban, a hol pl. 5—10 frt egy napi elzárással egyenlőnek vétetik, de azt a magánjogba átvinni s azt állítani, hogy 100 frtot 10 nap múlva fizetni épen olyan hátrányos mint 1000 frtot 100 nap múlva — nem lehet.

Megvallom, hogy én az itt elmondottakat azon feltevésben, hogy a német közmondással szólva: nyílt ajtót török be, nem mertem volna elmondani, ha a közlött ítélet nem provocál, s azt hiszem, hogy befejezésül jogosan nyilváníthatom azon meggyőződésemet, hogy az ismertett ítéletben nyilvánított nézet soha sem fog «elvvé» válni, hanem mielőbb oda kerül a — «tévedések» lomtárába.

Dr. Nagy Árpád.

A végrehajtási törvény 48. §-ához.

A végrehajtási törvény szerzője e szaklap hasábjain hozzá intézett kérdésekre adott válaszaival lényegesen hozzájárult az említett törvényben előforduló homályos és ellentétes helyek felderítéséhez, minélfogva bátor vagyok felkérni a t. szerkesztőséget, miszerint következő, gyakorlatomban tényleg felmerült kérdésnek tért engedni szíveskedjék.

Az 1881: LX. tcz. 48. §. első bekezdésének végpontja kimondja, hogy a végrehajtás foganatosítása alkalmával másnak birlalatában lévő és a birlaló ellenzése dacára

lefoglalt ingó dolog birlalója az eljárás ellen előterjesztéssel élhet «és ha ennek folytán a kiküldött eljárása megsemmisítetik: az e tárgyban hozott végzés ellen beadott felfolyamodás a lefoglalt tárgyaknak a foglalás által (talán alól?) való felmentésére halasztó hatálylyal nem bír.»

A törvény ezen intézkedése világos kivételt statuál a 38. §-ban felállított általános szabály alól, mely szerint «az előterjesztés tárgyában hozott végzés ellen beadott felfolyamodásnak annyiban van halasztó hatálya, a mennyiben annak érdemleges elintézéséig a foganatosított végrehajtási cselekmények a felfolyamodás elintézésétől függő joghatálylyal fentartandók.»

Mig tehát az utóbbi esetben a közbevetett felfolyamodás jogi következménye világosan meghatározottatik, addig az előbbi esetben teljesen hiányzik az irányadó támpont.

Ha a 48. §. esetében a végrehajtató felfolyamodása elvettetik, akkor az elsőbírósnak az eljárást megsemmisítő és a lefoglalt dolgokat a zár alól feloldó végzése helybenhagyatván, minden kétely elesik.

Ámde mi történik akkor, ha a felfolyamodásnak hely adatik, és minő hatálya van ily esetben a másodbírósnak végzésnek, illetve mit mondhat ki határozatában a másodbírósnak?

Szerény nézetem szerint a másodbírósnak nem mondhatja ki, hogy az e. b. végzés megváltoztatásával a birlaló által beadott előterjesztésnek hely nem adatik és a foglalt tárgyak továbbra is zár alatt maradnak, mert ennek világosan ellentmond a törvény idézett rendelkezése, mely a végrehajtató felfolyamodásának felfüggesztő hatályt e részben nem tulajdonít.

De nem is kötelezhető a birlaló, hogy esetleg tulajdoni jogát igényper útján érvényesítse, mert lehetséges és a legtöbb esetben úgy is lesz, hogy a nála lefoglalt tárgyakon túladdott és pedig az e. b. feloldó végzés alapján teljes jóhiszeműséggel, a másodbírósnak végzés leérkezte alkalmával tehát a tulajdoni pernek nem lenne többé tárgya.

Miután tehát a két eset közül egyik sem lehet következménye a másodbírósnak határozatának, kérdem mi következménye lehet annak általában? mi értelme van annak, hogy a 48. §. esetében a végrehajtató hitelezőnek megadott a felfolyamodási jog? és nem lett volna-e czélszerűbb kimondani, hogy ha a birlaló által beadott előterjesztés folytán a kiküldött eljárása megsemmisítettik és a lefoglalt tárgyak a zár alól feloldatnak, akkor ezen végzés ellen a végrehajtató hitelező felfolyamodással nem élhet, hanem a 48. §. második bekezdésében foglalt analogiához képest kártérítést követelhet a birlalótól ép úgy mintha ellenzése folytán a tárgyak eredetileg le sem foglaltattak volna?

Dr. K. F.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Emberkinzás a fővárosban.** A következő sorokat vettük: E lapok hasábjain felszólaltam mult évben az ellen, hogy Budapest leglátogatottabb utcáin vezetik a foglyokat a rendőrségtől a Fortunába. A napi sajtó ritka egyhangúsággal magáévá tette a panaszt. Mindennek daczára a bajon legkevésbé sem segítettek. Maradt minden a réginél. Valahányszor végig tekintek ezen emberen, kik csordaként hajtának az utcákon, épen akkor, midőn a közönség a déli órákban a Váci Utcza asfaltján sétálgat, s valahányszor tekintetem megakad közülök olyanon, a ki arcát kezébe temeti, vagy egy nőn, a ki kendőjével fejét elfedi, eszembe jut az állatvédegyet. Mit nekünk lovakat védeni kocsisok brutalis ostromozásai ellen? Mit nekünk a galamblovészket kedvtelése ellen anathematizálni, a midőn a sokkal fájdalmasabban találó kíváncsiak szuró tekintetei elől menedéket kereső embereket védtelenül hagyjuk? Tapasztaltam, hogy egy, a legszebb reményekre jogosító kitűnő tehetségű ifju tanuló ezen fonák torturának esett áldozatul annyiban,

a mennyiben valamely büntetésre méltó cselekvény elkövetésének gyanuja miatt elfogatott s kötött kezekkel végigparadirozottatott egészen a fenytő törvényszék épületéig. Mi volt ennek a következménye? Az, hogy az elítélletés nélkül vizsgálati fogságából kiszabadult ifju kénytelenült azon pályát elhagyni, a melyen, ha tovább művelhette volna magát, hazánk egy kitűnősséggel gazdagodott volna. Pályatársai látták őt, feljelentették őt tanáránál s örökre elzárkóztak előle azon tanintézet falai, a melynek díszét képezte vala. Figyelmeztetem különben a fővárosi államilag kezelt rendőrséget, hogy most már az 1881: XXI-ik, a Budapest fővárosi rendőrségről szóló törvénynek életbe lépte után ezen eljárásnak folytatásával evidens törvényszegést is követ el naponkint, a mennyiben ezen törvény 3. §-ának második bekezdése értelmében: «működésében a fővárosi rendőrség... emberszerető kimélettel köteles eljárni». A fővárosi közigazgatási bizottság igen tisztelt tagjai közül is akadhatna valaki, a ki megemlékezik az 1876: VI. tcz. 66. §-a nyújtotta azon jogról, mely szerint a közigazgatási bizottság «... annyiszor a mennyiszer szükséges, jelentést tesz az egyes szakminiszterekhez akár konkrét esetekre, akár általában a közigazgatásra vagy annak egyik vagy másik ágára vonatkozólag.»

Dr. G. L.

— **A magy. kir. Curia tanácsainak összeállítása 1883-ik évre:**

I. polgári tanács: Szabó Imre, Hersich, Jamniczky, Osváld, Elekes, Nagy Imre, Ruby, Szabó Albert. *Tanácsjegyzők:* Szentiványi, Vajdafi.

II. polgári tanács: Mihajlovics, Soltész, Vértessy, Babos, Masirevics, Szabó Ágoston, Süteő. *Tanácsjegyzők:* Borszék, Schindler.

III. polgári tanács: Lukács, Balásy, Szentgyörgyi, Halmosy, Dimits, Kossalkó, Czorda, Pásztélyi. *Tanácsjegyzők:* Tőkés, Reviczky, (Fabiny Ferencz.)

Váltó- és IV. polgári tanács: Daruváry, Szloboda, Lassel, Wettstein, Polgár, Lehoczky, Regner. *Tanácsjegyzők:* Oppl, Fabiny.

Urbéri és V. polgári tanács: Szabó Sámuel, Dapsy, Puscariu, H. Gál, Topler, Mersics, Nagy Samu, Okolicsányi. *Tanácsjegyzők:* Szentmarjay, Schindler.

I. büntető tanács: Perczel, Manojlovich, Osztróvszky, Faúr, Blaskovich, Végh, Csillag, Németh Miklós, Gellén, Paiss, Sümeghy, Tutschner. *Tanácsjegyzők:* Gebhardt, Szentimrey.

II. büntető tanács: Csemegi, Ocsvai, Baló, Breuer, Ast, Horváth, Gyarmathy, Andrásovics, Szentmihályi, Veszprémy, Keömley, Millutinovics. *Tanácsjegyzők:* Simon, Saároty.

III. büntető tanács: Fabiny, Bovánkovics, Pápay, Herczeg, Dr. Suhay, Conrad, Barthodeiszky, Losonczy. *Tanácsjegyzők:* Sziyártó, Saároty.

IV. büntető tanács: Tóth, Dózsa, Burián, Mattyasovszky, Pataky, Hajdu, Hadzsits, Schedius. *Tanácsjegyzők:* Perczel, Szentimrey.

— **A magyar királyi Curia kimutatása 1882. évről:**

Tevékenységi szak	Beérkezés		Elintézés		Hátralék
	1881. évről	1882. évben	Fő összeg	1882.	
Polgári ...	3532	9549	13,081	10,316	2765
Váltó stb. ...	134	1000	1134	999	135
Urbéri ...	9	221	230	221	9
Büntető ...	3602	17,225	20,827	14,836	5991
Fegyelmi ...	4	444	448	439	9
Felszólalási ...	—	176	176	176	—

Osszesen... 7281 28,615 35,896 26,987 8909

— **A budapesti kir. tábla harmadik polgári tanácsának összes bírái beléptek rendes tagokul a Magyar Jogászegyletbe.**

— **A budapesti ügyvédi kamarának az 1882. deczember 31-én kiadott hivatalos névsora szerint 683 budapesti tagja van. A mult évihez képest 1 a többlet.**

— **Ügyvédvizsgáló bizottság tagjaivá kinevezettek:** Szabó Imre curiai bíró (elnök); Manojlovics Emil curiai bíró (alelnök); Dr. Antal Gyula, Dr. Apáthy István egyetemi tanárok; Czorda Bódog curiai bíró; Csathó Ferencz táblai bíró; Halmosy Endre curiai bíró; Havas Sándor helyettes államtitkár; Dr. Hegedüs Kandid Lajos miniszteri tanácsos; Hegedüs László váltótörvényszéki bíró; Dr. Herczegh Mihály egyetemi tanár; Imling Konrád, Keresztszeghy László, Dr. Kiszely Tibor, Marceglia Antal, Puky Gyula, Sélley Sándor, Tomcsányi Mór, Vasziljevics Vazul táblai bírák; Dr. Lasz József, Szabó János törv. bírák; Suhaj Imre curiai bíró; Székely Ferencz főügyész helyettes; Szentgyörgyi

Imre curiai bíró; Wlassics Gyula alügyész; Vekerle Sándor osztálytanácsos; Zubriczky József törvényszéki bíró. (Az ügyvédi kamara által kiküldött tagok névsorát már közöltük.)

— Az «Egyetértés»-ben olvassuk: A magyar szakbeli sajtó méltatására alig képzelhető tárgyilagossabb fokmérő, mint melyet az újévi külföldi annonce nyújt. Az újév alkalmából szétküldettek az országba tömegesen egyes osztrák heti jogi szaklapok. S ha bármelyiket összehasonlítjuk a magyar heti lappal, a *Jogtudományi Közlöny*-nyel, csak akkor látjuk, milyen magasra emelkedett nálunk a szakbeli sajtó. A nevezett hazai szaklap ez évi tárgymutatója valódi tárházát tünteti fel a gyakorlati s tudományos dolgozatoknak. A perrendtartási novella s az új végrehajtási törvény a bírói és ügyvédi körökből származó számos értekezések s magának ezen törvények szerzőjének TELESZKY Istvánnak halmaz responsumaival megvilágíttatott; a befejezett kodifikationális munkálatok mindannyian beható bírálat alá vannak véve; a büntető- törvénykönyvnek egész kommentárja rejlik ezen évfolyamban; a bűnvádi eljárás javaslata és különösen az esküdtszék tárgyában felette becses tanulmányokkal találkozunk. A hazai törvénykezés döntvény-bírálatokban ellenőriztetik, s minden elvi határozat külön döntvénytárban van közölve. E mellett úgy a hazai jogélet minden mozzanata, valamint a külföldi jogélet kritikailag van ismertetve. Csak összehasonlítani kell e szaklapot a hasonló tárgyú külföldiekkel, s meggyőződhetünk, hogy nálunk a tudományos szellem és a szak-képzettség niveauja szembetűnőleg öröndetesen emelkedik.

— Ausztriában a részvénytársaságokról a kormány törvényjavaslatot terjesztett elő, mely nagyobbára az 1874-iki javaslat elvein alapul és úgy mint ez, a kereskedelmi törvényhez novellát képez, de a mellett részint szigorításokat, részint lényeges újításokat tartalmaz. Az állami engedélyezés fen van tartva a szállítással foglalkozó részvénytársaságokra nézve (vasutak, hajózási társaságok stb.), továbbá zálogkölcön-üzletekre, biztosító társaságokra, záloglevéltézetekre és bányászati vállalatokra nézve; másnemű részvénytársaságok és részvényekre alapított betéti társaságok tekintetében az engedélyezési rendszer elejtetett. A részvénytársaság alapítói kötelesek a részvényjegyzésre szolgáló minden ivbe felvenni a társaságnak sajátkezü aláírással ellátott prospectusát, mely a vállalat tárgyát, időtartamát, az alapítóke s a részvények névértékének magasságát és a valamely személy javára kikötött különös előnyöket tartalmazza; továbbá meghatározandó az idő, a meddig a társaság bejegyzése a kereskedelmi lajstromba kieszközlendő, és pedig azon hatálylyal, hogy a jegyzés különben érvénytelen és a jegyzésben résztvevőknek a teljesített befizetések visszaszolgáltatandók.

— A brünni törvényszék egyik államügyésze a napokban egy bűnügyi tárgyalás alkalmával megsértette a védőt, a brünni ügyvédi kamara elnökét. Minthogy az államügyész vonakodott visszavonni sértő kifejezését, az ügyvéd letette a képviselőlet és elnapoltatta a tárgyalást. Az ügyvédi kamara tagjai magukéva téven a sérelmet, kijelentették, hogy ha elégtételt nem kapnak, kénytelenek lesznek a strikhez folyamodni. Fokozza az ügy érdekességét az, hogy a jelenlegi osztrák igazságügyminiszter évek hosszú során át brünni ügyvéd volt, és utolsó sorban ő lesz hivatva dönteni a felett, vajon volt collegáinak megadassék-e a kívánt elégtétel.

— A Norddeutsche Allgemeine Zeitung cikket közöl a porosz jogi facultások hallgatóinak folytonos szaporodásáról. Már is több százra megy a rendelkezés alatti bírák száma, és tartani lehet attól, hogy a bírói pálya ezentul az új nemzedék részéről még nagyobb áramlat ak lesz kitéve. A félhivatalos lap azzal zárja be cikkét, hogy a legszomorubb tapasztalatoknak mennek eléje, kik a jogi téren az átlagos képzettségnél többet felmutatni nem tudnak.

— A Berlin-városi járásbírósnál csaknem oly nagy a személyzet létszáma, mint a törvényszéknél, melyről mult számunkban szóltunk. A járásbírósnál 98 bíró van alkalmazva. Az ügyek az egyes fajok szerint láttatnak el; csakis a telekkönyvi ügyek vannak a városi kerületek szerint elosztva. A polgári ügyek 40, a bűnvádi ügyek 20 osztályban tárgyalatnak.

— Az Institut de droit international utóbbi congressusán, melyről mult számunkban megemlékeztünk, a következő tárgyak voltak napirenden:

1. Azon általános szabályok megállapítása, melyek nemzetközi szerződések után elfogadandók lesznek a nemzetközi magán- és büntetőjog terén, hogy a különféle törvények összeütközésének egyenlő megoldása biztosíttassék. 2. Anyagi és alaki tengeri zsákmányjog. 3. Az európai nemzetek szokásjogának alkalmazása a keleti népekre. 4. A háboru jogáról s szokásairól. 5. A suezi csatorna nemzetközi oltalmáról. 6. A nemzetközi jelentőségű távirdahálózatokról. A diplomatikus actualis jelentőség szempontjától eltekintve, a nemzetközi jogtudomány szempontjából legérdekesebb volt a tengeri zsákmányjog kérdésének megvitatása, a hol a continens jogászhai szembe szálltak az angol-amerikai jog képviselőivel, kiknek nemzetei (közelfekvő érdekből) nem hajlandók azon hatalmat feladni, melyet háboru idején ellenséges magánvagyon lefoglalása a tengeren nyújthat, noha e világos kalózság és rablás elmélete a szárazföldi háboruban már humanusabb jognak engedett. A congressuson természetesen a civilisáltabb felfogás mellett sorakoztak a continens többségben lévő tudósai s határozattá is azt emelték. E kérdésben az előadó (illetve előkészítő bizottság elnöke) BULMERINCQ volt, a ki egy 600 oldalas kötetben mutatta be reportját, melyen több évig dolgozott, s melyben leírja a fenálló jogát valamennyi tengeri hatalomnak, azután kifejti a zsákmányjog elveit, végre 131 szakaszos kodextervezetet készített a jogról s eljárásról. Ez a neutralisok felelősségét minimumra szállítja le és eltiltja ellenséges magánvagyon (kereskedelmi hajók etc.) lefoglalását. A diskussió 3 napig tartott (szeptember 13—15.), miután az angolok (HOLLAND és HALL oxfordi tanárok) számtalan halasztó, ellenző, módosító indítványt tettek, melyek azonban 2—3 mellékpontra vonatkozó kivételével nagy többséggel elvették. Jelen voltak pedig MANCINI, ki mint miniszter el nem fogadhatván az általa megnyitott congressus elnökségét, arra veje PIERANTONI római egyetemi tanár s híres nemzetközi jogi író választott, BRUSA (turini) és SACERDOTI (paduai) tanárok, CLUNET, PRADIER-FODÉRE, RENOULT, DE MONTLUC és CLÈRE francziák; ROLIN-JACQUEMINS belügyi miniszter, RIVIER (a congressus titkára) és ARNTZ (brüsseli) és LAVELEYE (liègei, nemzetgazdasági) tanárok Belgiumból; BULMERINCQ (heidelbergi), BAR (göttingai), MARQUARDSEN (erlangeni) tanárok s PERELS admirális tanácsos (Berlin) Németországból; NEUMANN bécsi tanár (alelnök lett LAVELEYE-jal), MOYNIER (pénztárnokul választva) és TEICHMANN baseli tanár Svájcából; KAMAROWSKI moskai tanár s MARTENS Oroszországból, SARIPOLOS Görögországból, LUCAS francia akadémikus és MAMIANI gróf tiszteletbeli tagok. (Új tagokul választottak: CARLE turini, GABBA pisai, LOMONACO nápolyi, CARNAZZA-AMARI cataniai, MARTITZ tübingai tanárok, LORD REAY, NYS antwerpeni bíró, MARTENS Coimbrából, a portugál pairek kamarájának alelnöke és ROSKOWSKY leopoli tanár. Az utolsó congressus óta elhaltak s emlékezéseddel ünnepeltettek BLUNTSCHLI, BERNARD, MASSÉ, DUBOIS, BEACH-LAWRENCE. MARTENS több érdekes indítványt terjesztett elő és az általa mint előkészítő bizottsági elnök által előadott reformjavaslatok a keleti consularis jurisdictio tekintetében (melyről ő egy híres művet is irt: La jurisdiction consulaire en Orient) nagyrészt elfogadtattak, csupán a görög képviselő állítván, hogy a portával már ugyse érdemes modus vivendit keresni. Hasonlókép alapján elfogadtatott ASSER előadása a kereskedelmi törvények conflictusáról, mely egyenlő nemzetközi szabályozást sürget. A nemzetközi jog időközi irodalmáról s haladásáról PIERANTONI, BRUSA, BULMERINCQ és KAMAROWSKI olvastak. MOYNIER jelenté, hogy az egyesült államok hozzájárultak a genfi conventióhoz, PIERANTONI pedig, hogy az olasz kormány initiálni fogja a nemzetközi jog hasonló szabályozását az egyes államokban. A büntetőtörvények conflictusáról is tétetett jelentés, mely valamint a magán- és kereskedelmi jogi törvények conflictusa, a keleti consularis jurisdictio és a nemzetközi jog története s irodalma tárgyát képezendi az 1883-ban Münchenben tartandó nyolczadik congressusnak. Az ünnepélyek sorából legfényesebb az volt, melyet a király nevében CARIGNANO herczeg adott a congressus tagjainak.

A legközelebbi számmal megküldjük előfizetőinknek a mult évfolyam czimlapját.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Utóörökösödés és köteles rész az örökjogi tervezetben. TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől. — Külföldi jogélet: Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság? TOLNAY ANTAL paksi ügyvéd. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Az esküdtzék kérdése a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Utóörökösödés és köteles rész az örökjogi tervezetben.*

TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől.

Midőn a nagy horderejű vita végén szót emelni bátorodom, igyekezni fogok azon fontos kérdésekre nézve, a melyek a tervezet rendelkezéseinek köréből a vita keretébe bevonva lettek, szerény véleményemet lehető objectivitással elmondani. Mellőzni kívánom a felszólalások azon részeit, a melyek inkább személyes jellegűek, mellőzni annál inkább, mivel félek, hogy a nagyfontosságú felszólalásoknak a kérdés érdemére vonatkozó részeire szeritkozva bár, a t. egylet szives figyelmét hosszabb ideig leszek kénytelen igénybe venni.

Mellőzöm azon kérdésnek további vitatását is, vajon az ági örökösödés hazai jogforrásunkba mely külföldi forrásokból származhatott át, s erre vonatkozólag csakis annyit jegyzek meg, hogy részemről fentartom azon egyéni véleményemet, miszerint hozzánk az ági örökösödés german forrásokból származott át. De miután ez a kérdés lényegére úgy sincsen befolyással, ennek bővebb indoklására ezuttal nem terjeszkedem ki; azt hiszem, le-z talán alkalmam ebbeli nézetemet más alkalommal bővebben kifejteni.

Áttérve a javaslat ellen tett megjegyzésekre, mindenekelőtt felelni kívánok azon ellenvetésekre, a melyek a javaslatnak a hitbizományi helyettesítést tárgyazó részei ellen JELLINEK, DELL'ADAMI és BEKSICS t. tagtársaink részéről felhozattak.

Jellinek t. barátom azt mondja, hogy a javaslatnak vezéreszméje nem az, a mit én előadásomban kifejtettem; hanem hogy a javaslat főcélja az ősiséget változott alakban visszaállítani; hogy az által az ingó és ingatlan vagyon megkötetik, három generáción keresztül a forgalomból kivéttetik, a köteles rész gyengítettetik, részben eltöröltetik, a földbirtokos osztály számszerű növekedése gátoltatik; hogy a nagybirtok magához fogja vonni a kisbirtokot, a földbirtok századokig le lesz kötve, vége lesz a szabad földnek; az egyház, az állam és néhány nagybirtokos fogja az országot mintegy elnyelni. Sőt tovább megy; mondja: veszélyeztetve lesz a parentalismus, az ország egy nagy hitbizománynya fog átalakittatni. Azt mondja t. barátom, hogy minekutána a tervezet a substitutiót az ingó vagyonra is kiterjeszti, az ingó vagyon, az értékpapír, a pénz századokig vinculálva lesz és az ország vagyona meg fog oszlani egy pár nagybirtokos és egy pár bankár közt.

T. barátom Dell'Adami azt mondja, hogy a négy nemzedékre terjedőleg általában megengedett hitbizományi helyettesítés az ősiséget fokozva fogja visszaállítani; hogy a végrendelkezési jog azokon kívül, a kik a törvény életbeléptetésekor alapítók lesznek, meg lesz szüntetve, hogy a tervezet osztályosok seregének örök köztulajdonára, impossibilitásra vezetne, hogy a végtelen hitbizományi helyettesítés által, melyet a hitbizomány haszonélvezője folytat unokáról unokára, a végrendelkezési szabadság végleg megszüntetettik. Azt mondja, hogy csak Anglia tartott fen ily örökösödési rendet, a többi államok megszüntették; állítja, hogy a

tervezet igazi hűbéri jogot teremtene, mely több bajt okozna, mint az ősiség.

Beksics Gusztáv t. tagtársunk, midőn az örökösödési rendnek társadalmi fontosságát hangsúlyozza, ellentétben Dell'Adami t. barátom nézetével, nemzetgazdasági érvek és jogtörténelmi adatok tanulságos és érdekes fejtegetése alapján azon eredményre jut, hogy a végrendelkezési jogsultság lehető szűk korlátok közé szorítandó, és pedig azért, hogy a vagyonfelosztás ez által minél inkább lehetővé tétesék. Állítja, hogy ez, t. i. a végrendelkezési jog lehető megszorítása, a szabadelvű, mondja, hogy a substitutio vagyonhalmazra vezet, és a nélkül, hogy a tervezet korlátai közt megengedendő hitbizományi helyettesítést oly veszélyesnek találna mint Jellinek és Dell'Adami barátaim, azon következtetésre jön, hogy nagyon meggondolandó, vajon behozzuk-e a substitúciónak azon mérvét is, melyet a tervezet indítványoz, vajon leromboljuk-e a köteles rész nagyfontosságú intézményét csak annyira is, mint a tervezet indítványozza.

Midőn ezen részben eltérő nézetekre szerény észrevételeimet elmondandó vagyok, bátor vagyok mindenekelőtt az igen t. jogászegylet emlékébe visszahívni azt, hogy tulajdonkép a tervezet a substitutio kérdésére nézve micsoda álláspontot foglal el. A tervezet nem rendelkezik a hitbizományról, mert erről, a minek szabályozása külön törvénynek van fentartva, a tervezetben szó sincs; hanem igenis utóörökösödés neve alatt ismeri a tervezet azt, a mit közönségesen — talán nem egészen helyesen — hitbizományi helyettesítésnek szoktunk nevezni. Erre vonatkozólag a tervezet ezen részletének — mert az utóörökösödést, mint a végrendeleti örökösödésnek egyik részletes kérdését, csak ilyennek lehet tekinteni — kiindulási pontja az, hogy a substitutiót rendszerint csak egy fokig engedi meg a család javára, azonban, tehát kivételesen megengedi azt a második fokban is. A 234. §. következően rendelkezik: «Az örökhatáronak jogában áll ugyanazon örökségre vagy örökrésze két vagy több utóörököszt oly módon nevezni, hogy ezeket az utóörökösödés a megállapított sorrendben egymás után illesse. Utóörökösül még nem született személy is nevezhetők. Ha a sorrendben nevezett utóörökösök közül egy az örökséget mint utóörökös megszerzi: ez által a további utóörökös-nevezés rendszerint hatályát veszti».

A következő 235. §. kivételesen a család javára megengedi a második substitutiót és így szól: «Ha azonban az örökhatáron csupán örökösének lemenő és felmenő ágbeli rokonait, továbbá ugyanannak testvéreit és a testvérek leszármazóit nevezte egymás után sorrendben utóörökösöknek: az utóörökösödés hatálya csak annyiban van korlátozva, hogy az örökségnek vagy örökrészeknek tényleges élvezetébe jutott utóörökösök közül a második az örökséggel szabadon rendelkezhetik, és a további utóörökösrendelés hatályát veszti».

Kapcsolatban áll ezen szakaszokkal a 97. §. következő rendelkezése:

«Ha az örökhatáron valamelyik leszármazójának az őt illető egész törvényes örökösödési részét azon korlátozással hagyja, hogy a vagyon állagával nem rendelkezhetik, s egyszersmind utóörökösül ezen leszármazónak gyermekeit rendeli: a rendelkezés hatályos, és a leszármazó annak ellenében köteles részét követelni jogosítva nincsen.» Ha a tervezetnek ezen §-ait figyelembe vesszük és különösen ha tekintjük, hogy a 97. §-ban csak gyermekekről és nem a további leszármazókról tétetik említés, pedig ezen §. kivételes intézkedése kiterjesztő magyarázatot nem tűr — akkor nyilvánvaló, hogy a családban, a hol a substitutiók leginkább előfordulnak, — idegenek között az a legnagyobb ritkaságok közé tartozván — választása lesz az örökhatáronak vagy az egész hagyatékra nézve gyermekeit örökösnek nevezve

* A Jogászegylet örökjogi vitáját befejező ezen momentuósus előadás eddig sehol sem jelent meg, és közlésével szolgálatot vélünk tenni a szakközönségnek. A törvénytervezet vezéreszméi iránt kétségkívül igen becses anyagot tartalmaz. Szerk.

unokái javára egyetlen substitutiót rendelni, de ezen esetben a második substitúció már ki van zárva; vagy ki kell neki adni a gyermekek köteles részét minden megterhelhetettség nélkül, és csakis a köteles részen felüli vagyonszámra nézve tehet két fokban való hitbizományi helyettesítést.

Én azt gondolom, már ebből magából is világos, hogy kissé túlzó volt azon állítás, miszerint a tervezet a vagyont három vagy négy nemzedékre leköti és hogy az ősiséget változott alakban vagy fokozottan visszaállítani törekszik. Hiszen a lekötés még a család javára engedett kivételes esetben is csak két nemzedékre terjed, a harmadik nemzedéknél pedig már az örökség birtokba vételének időpontjában a vagyonszerzés teljesen megszűnik.

De nem felel meg a javaslatnak az sem, ha az mondatik, hogy a haszonélvező, a helyettesítéssel terhelt örökös, tovább folytathatja, és így utódokról utódokra átháríthatja ezen lekötést, mert ezt a javaslat rendelkezései szerint tenni nem lehet; a mennyiben ennek ellenkezője, az, hogy a hitbizományi helyettesítéssel terhelt örökös az örökségről nem rendelkezhetik, úgy magából a javaslatból, mint a hitbizományi helyettesítés intézményének lényegéből nyilvánvaló. E részben is tehát a hitbizományi helyettesítés, melyet a javaslat contemplant, a hitbizománytól lényegesen különbözik.

És ha figyelembe vesszük az ismertebb európai törvénykönyveket, akkor azt látjuk, hogy ezek legnagyobb részében a tervezet rendelkezéseinek lényegben megfelelő substitúció részint fokozottabb, részint kisebb mértékben meg van engedve. A substitutiót általában csak az olasz Codice Civile 899. §-a és a luzerni tkv. 443. §-a tiltja el. A francia Code Napoléon az 1048. és 1049. §§-ban mint tudjuk megengedi a substitutiót kivételesen, a család javára, még pedig akként, hogy az örökösök gyermekeinek substituíthatja unokáit, vagy testvéreinek substituíthatja testvére gyermekeit. Egy hitbizományi helyettesítést enged föltétlenül a zürichi tkv. 2078. §-a, a schaffhauseni tkv. 1945. §-a, az argaui tkv. 947. §-a, a solothurni tkv. 546. §-a, a freiburgi tkv. 831., 832. §-ai és a hesseni javaslat 162. §-a. Kétfoku substitutiót föltétlenül, tehát úgy a család mint az idegenek javára, enged a porosz Landrecht I. r. 12. cz. 53. §-a és a berni tkv. 729. §-a. A szász ptkv. a 2503. és következő §§-ban nemcsak megengedi a hitbizományi helyettesítést, hanem a 2527. és következő §§-ban sokkal tovább megy, a mennyiben megengedi minden hatósági jóváhagyás nélkül a családi hitbizomány-alakítást; megengedi olyan joghatálylyal, hogy az ilyen családi hitbizományról csak a harmadik birtokos és ez is csak az összes életben levő várományosok hozzájárulásával rendelkezhetik, csak azok beleegyezésével szüntetheti meg a családi hitbizományt, illetőleg változtathatja azt át. Az osztrák ptkv. is, mint mindnyájan tudjuk, kortársak között föltétlenül, nem kortársak közt pedig annyiban enged tért a hitbizományi helyettesítésnek, hogy az nem élők közt ingatlan vagyona nézve egy nemzedékre, ingó vagyona nézve pedig két nemzedékre terjedhet.

És ha nézzük tényleg érvényben levő hazai jogunkat, mit fogunk találni? E részben eltérő nézetben vagyok Beksics Gusztáv t. barátomtól, a mennyiben ő legközelebb azt állította, hogy a magyar szellem a substitúciótól idegenkedett, hogy annak nálunk talaja nem volt. Hát hogy szükség nem igen volt rá, az bizonyos; mert hiszen az ősi örökösödési rend egymagában a substitúciók hosszú láncolata volt; de a magyar törvény egyfelől nagyon ismerte az első szerzőnek azon rendelkezési jogát, hogy az örökösödési jogot korlátlanul, majdnem végtelenül megállapíthatta, és ezenfelül hazai jogunk, még régi törvényeink szerint is, a szorosan vett hitbizományi helyettesítést is ismerte Nagy tudósunk FRANK Ignác magánjogi munkájának 239. §-ában azt mondja: «a hitbizományi helyettesítés meg van engedve, csak örökre ki ne terjedjen, mint a nemzeti diszjuszágoknál». Emlékezik második, harmadik, negyedik váró örökösről. Suhajda művének 370. §-ában azt mondja: «ellenkező törvényünk nem lévén, lehet hitbizományi helyettesnek nevezni életben levőket ugymint születendőket». Herczegh tanár ur munkájában a 97. §-ban következőleg nyilatkozik: «a hitbizományi helyettesítés is csak akkor korlátlan, midőn a hitbizományi örökösök az örökösöknek kortársai; ellenkező esetben örökre végtelen izromig ki nem terjedhet, mert ekkor családi hitbizomány lenne.»

És ha tekintjük judicaturánkat, ott is azt látjuk, hogy felső bíróságaink a hitbizományi helyettesítést általában érvényesnek, kötelezőnek fogadják el. Szabadjon hivatkoznom a Döntvénytár XXIII. köt. 8. és 72. szám alatt, XXV. köt.

14. szám alatt és XXIX. köt. 128. sz. a. olvasható döntvényekre. Ha tehát így áll a dolog, ha tulajdonképp a tervezet akkor, midőn a substitutiót elfogadja, lényegben most meglevő hazai jogunknak és a külföldi törvénykönyvek többségének álláspontját foglalja el; ha látjuk, hogy azok a nagy veszélyek, a melyek itt oly élénken lettek élénk tárva, nem következtek be sem más államokban, sem nálunk, hogy nem vált ezen törvények uralma alatt egy nagy hitbizománnyá az ország, nem összpontosult a vagyona az állam, egyház és néhány nagybirtokos kezében; ha látjuk, hogy nem vált egy nagy hitbizománnyá Szászország és Ausztria, mely utóbira nézve Beksics t. barátom minapi érdekes fölolvásásában említette, hogy az ott érvényben levő hitbizományi helyettesítés dacára is a vagyonszerzés mily nagy mérvben jelenkezik: akkor azt hiszem elmondhatni, hogy mégis túlzottak azon aggodalmak, a melyek a javaslatnak ezen részletes intézkedései ellen felhozattak. Nem akadályozza az utóörökösödés a vagyonszerzést, mert a tervezet sehol sem mondja, hogy pl. az apa, kinek 600 hold földje s két gyermeke van, birtokát az egyik gyermeknek hagyhatja; sőt ellenkezőleg a köteles rész mellett tartja érvényben a substitutiót. Az apa, ha unokáit helyettesíteni akarja, köteles a 600 hold földet két gyermekének hagyni és így épen a substitúció által veti meg az alapját annak, hogy azután az a 300—300 hold föld még két fiának a gyermekei közt is okvetlenül megoszolják. És épen ezért nem vezet az osztályosok seregének örökös köztulajdonára sem, mert a substitúció egymagában véve az osztályt meg nem akadályozza; megosztoznak a gyermekek a birtokon, ha substitúcióval van is az terhelve, és megosztoznak annak idejében az unokák is.

És ha Herczegh Mihály tanár ur szintén szót emel a substitúció ellen, ezt nem értem egyfelől azért, mert miként előbb munkájából idézni bátor voltam, e részben a tervezet sokkal szűkebb korlátok közé szorítja a hitbizományi helyettesítést, mint a melyek közt azt tényleg fellelvőnek Herczegh tanár ur tanítja. De nem értem másodsor és főleg azért, mert meggyőződésem szerint a ki az ági örökösödést a családfenntartás szempontjából kívánja, annak a nélkül hogy következetlenségbe essék, a substitúciónak bizonyos fokig való fentartását ellenezni nem lehet. Vegyük csak t. barátomnak Herczegh tanár urnak itten már többször felhozott példáját arról az egy urbéri telekről és a két gyermekről. Ő azt mondja, az ági örökösödés biztosítja azt, hogy ha az egyik gyermek elhal, akkor róla a fél telek a másikra fog szállni. Erre én azt feleltem, hogy ez csak föltételes biztosíték; ez csak akkor biztosít, ha a gyermek azt a fél telket el nem adja, ha arról ő nem végrendelezik; míg ellenkezőleg ha bizonyos korlátok között a substitúció megengedve van, módjában áll az örökösök apának úgy intézkedni, hogy a két gyermeket leszármazók nélküli elhalálozásuk esetére egymásnak kölcsönösen utóörökösökül nevezi, és ez által hatályosan biztosíthatja, hogy az a telek a családban megtartassék.

És ha Dell'Adami t. barátom azt mondja, hogy ő már inkább választja az ági örökösödést, mint a tervezet tartalmazta substitutiót: erre nézve megjegyzem, hogy e részben a két kérdés között semmi közvetlen összefüggés nincsen. Lehet a substitutiót elfogadni a végrendelezési jog körében akkor is, ha a törvényes örökösödésnél az ági örökösödést alkalmazzuk; lehet elejteni vagy szűkebb korlátok közé szorítani a törzs-örökösödési rend mellett is; és így t. barátom nincs azon helyzetben, hogy két rossz közül a kisebbiket kellene választania, hanem választhatja az egészen helyest.

Egyébiránt még a substitúció kérdésére nézve csak azt akarom megjegyezni, hogy én elismerem, miszerint a javaslatnak imént említett néhány §-a, mely a substitutiót tárgyalja, igen fontos részletkérdés; de azt egyáltalában nem ismerhetem el, hogy ennek a tervezetnek fontos bár, de kivételes részletkérdést tárgyzó ezen 2—3 §-a képezné vezéreszméjét. Elismerem, hogy ezen fontos részletkérdés a törvényhozási végmegoldásnál kiváló gondot igényel, és így mindenestre hasznos szolgálatot tett a jogászegylet akkor, midőn ezen kérdést megvilágította. E kérdés megoldásánál nem annyira jogi szempontok és érvek, mint inkább nagyfontosságú nemzetgazdasági, politikai és talán specifikus magyar érdekek is kell hogy döntsének. Erős meggyőződés, hogy nem lenne helyes codificatio, mely a substitutiót egészen mellőzné.

Okvetlenül meg kell azt engedni, legalább egy fokban,

és pedig úgy, hogy a családban a még nem élő unokák javára is lehessen utóörökösödést rendelni. Hanem azon további részletkérdést, ha vajon specialis érdekeink követelik-e, és minő változtatással, esetleg másodfokban is a substitutio megengedését? részemről is olyannak tartom, melyhez pro et contra igen sokat lehet szólni; de hogy én ezen részletkérdésben a tervezet rendelkezéseirehöz mereven nem ragaszkodom, az nyilvánvaló első felszólalásomból, a midőn kifejtettem, hogy én megengedem, miszerint e részben specialis hazai viszonyaink által vezéreltetve talán tovább mentem, mint a mennyire különben és elvont szempontból menni lehetne. Tettem ezt akkor, midőn még a substitutio itt erős megtámadás tárgyát nem képezte.

Attérek már most, t. Jogászegylet, a köteles rész kérdésére. Igen tisztelt Dell'Adami barátom közelebbi felszólalásában azt mondta, hogy a köteles részt nem eltörölni kell, hanem a vagyon és gyermekek arányában variálni, lehetőleg reducálni, és a szülőt ki-ebb rész hasznélvezetére szorítani; Jellinek barátom pedig a keresetképességhez és az eltartási igényhez kívánja a köteles részt idomítani. T. barátom Dell'Adami legutolsó felszólalásában ezenfelül anomáliának jelezi azt, hogy a köteles rész elfogadott rendszere szerint az örökhatyó szülője nem kap köteles részt, ha az örökösödési jog az örökhatyó leszármazóit illeti.

T. Jogászegylet! Én és imént hivatkozott tisztelt tagtársaim a köteles résznél egészen ellenkező alaptól indulunk ki. Ők a tartási igényt kívánják alapul venni, és az örökösödési jog terén a végrendekezési jogosultság álláspontjára helyezkedve azt mondják, hogy a tartáson felül az örökhatyó végrendekezési jogosultsága, legközelebbi családtag létezése esetében sem szorítható meg. Én, mint felszólalásomban mondtam, ellenkező álláspontot fogllok el. Én az örökösödési jog vezéreszméjénél következőleg véltem megállapíthatóknak azon szempontokat, a melyekből a törvényhozásnak kiindulnia kell.

«E szerint a tervezet az örökösödési jog két lényeges momentuma közül az egyéni rendelkezési jogot az örökhatyónak engedett, de a legközelebbi családtagok köteles részéhez való igénye által korlátozott végrendekezési jogosultságban emeli érvényre, míg a családi jogos igényt egyfelől a legközelebbi családtagokat illető köteles rész megállapításában, másfelől érvényes végrendelet nemlétezése esetében meghatározott törvényes örökösödési rendben méltányolja»

Sokkal helyesebbnek tartom, én legalább, azon álláspontot, mely az örökösödési jog tervezetében a családi érdeknek ekként méltányolja, mint azt, mely egyszerűen a tartási kötelezettséget veszi alapul és a köteles részt a szerint akarja variálni. Nem ismerem törvénykönyvet, mely a köteles rész intézményének elfogadásánál más álláspontot, mint a családi jogos érdek megvédését és méltatását fogadta volna el. És ha tisztelt barátom e tekintetben azt mondja, hogy nem lehet azon az alapon elindulni, a melyen elindult a szász polg. törvénykönyv, vagy az általa kicsinyítőleg megemlített «mintaszerű» zürichi codex, akkor — midőn közevetőleg megjegyezném, hogy én a zürichi codexet nem mondtam mintaszerűnek, hanem csupán azt állítottam, hogy a rokonok törvényes örökösödési rendének szabályozásánál, de csakis itt főleg ezen törvénykönyv vétetett általam mintául — akkor engedje meg t. barátom, kijelentem azon meggyőződésemet, hogy bármennyire méltányoljam is a tudomány haladását és vívmányait, mégis azt hiszem, hogy egy tervezet megalkotásánál a köteles rész intézményét érvényre emelő összes törvénykönyvek által elfoglalt álláspontoknak mindenestre kell lenni annyi horderejének, mint némely tudósok és nemzetgazdák által igen érdekesen fejtegetett azon eltérő álláspontnak, a mely ellenében más tudósok, az ugyancsak nemzetgazdasági érvek által vezéreltetve, egészen ellentétes álláspontot foglalnak el. És ha t. barátom azt mondja, hogy variálni kell a köteles részt a gyermekek arányában is, akkor erre nézve bátor vagyok megjegyezni, hogy igenis vannak törvénykönyvek, a melyek a köteles részt a gyermekek száma szerint variálják; ott van pl. a porosz Landrecht, a szász polg. törvénykönyv. Hanem e törvénykönyvek variálásából aztán olyan következtetés jő ki, hogy p. o. öt gyermek közül egy-egy ugyanazon hagyatékából nagyobb köteles részt kap, mint négy gyermek közül egy, amit én helyesnek nem tarthatok. Variálja és pedig nem ilyen következtetlenséggel a Code Napoléon is, és mégis mit látunk? Legujabban, midőn Olaszország a Code Napoléon alapján készítette törvénykönyvét, ebben

a kérdésben megint eltért a francia variationális systemától és elfogadta a fix tételt, azt, ami a tervezetben is foglaltatik, hogy t. i. a gyermekeket számukra való tekintet nélkül köteles részként törvényes örökös részük fele illeti. És én csak ezt tartom helyesnek. Ez felel meg jelenben érvényben lévő hazai jogunknak, melyet szükség nélkül változtatni nem czélszerű. Ez felel meg azon vezéreszmének, melyen kifejtett nézetem szerint a tervezet nyugszik: hogy az öröklési jog két lényeges alkateleme, a végrendekezési egyéni jogosultság és a családi jogos érdek egyenlő méltánylásban részesíttessék.

És ha t. barátom anomáliának nevezi azt, hogy a szülő nem kap köteles részt, midőn az örökhatyónak gyermekei is vannak: méltóztassék megengedni, akkor ezen anomalia vádja éri az összes létező törvényhozásokat. De bocsásson meg t. barátom, én azt hiszem, az örökösödési jog vezéreszméje más nem lehet, mint hogy első sorban az örökösödési jogosultság az örökhatyó leszármazóit illesse. Ez régen és most egyik és másik államban egyformán el volt és van i-merve; a leszármazóknak első sorban való örökösödési joga általában érvényben volt és érvényben van jelenben is. Hiszen a nép nyelvén a gyermeket örökösnek szoktuk nevezni. De nincs is ok félni attól, hogy ez által az örökhatyó vagyontalan, tehetetlen szülőinek érdeke méltatás nélkül maradna; mert az az unoka, aki atyja mint örökhatyó után örökösödik vagy köteles részt kap, egyuttal kötelezve van nagyapjának tartásáról gondoskodni. Ezen tartási igény a felmenőket megilleti; azonban ezen tartási jogot kellően méltatni nem az örökösödési jogba, hanem a családi jogba tartozik.

T. barátom helyteleníti azt is, hogy a tervezet a törvényes örökösödésből indul ki. Gondolom azt érti alatta, hogy a tervezet első sorban szabályozza a törvényes örökösödést, azután a köteles részt, és csak azután a végrendeleti örökösödést.

T. barátom hangsúlyozza az örökhatyónak vélelmezett akaratát, mely mellett a törvényes örökösödés szabályozásának csak mellékes jelentőséggel kell birnia.

Tudom, t. Jogászegylet, hogy a törvényes örökösödésnek alapját az örökhatyó vélelmezett akaratára szokás visszavezetni. Magam is azon nézetben voltam, hogy az örökhatyó vélelmezett akaratát egymagában elegendő biztos alap; de meggyőződtem arról, hogy ezen nézet nem aggálytalan, hogy a törvényes örökösödést egyedül az örökhatyó vélelmezett akaratára alapítani nem lehet.

Már ezen jogászegyleti tárgyalások alkalmával is láttuk, hogy egyfelől az örökhatyó vélelmezett akaratára hivatkozott Herczegh tanár ur, ki az ági örökösödést kívánja fentartani; másfelől ugyanarra hivatkoztak azok is, a kik a törzs-örökösödési rend mellett szóltak fel. És én azt gondolom, hogy az örökhatyó vélelmezett akaratát a törvényes örökösödési rend alapjául mereven oda állítva elfogadni már csak azért sem lehet, mert akkor sok esetben olyan helyzetbe jutnánk, hogy a törvényes örökösödési rendnek alapja megdőlné. Vegyünk p. o. egy az előirt alakszerűégeket nélkülöző végrendeletet, amely különben az örökhatyó akaratára nézve elegendő bizonyító erővel bír, de nem bírva a törvényben megirt formai kellékekkel, mint végrendelet nem érvényes. Itt, ha az örökhatyónak nyilván kijelentett akaratát ellenére, a végrendeleti örökös mellőzésével a törvényes örökösnek adjuk a hagyatékot, már az örökhatyó vélelmezett akaratára nem hivatkozhatunk. De vehetünk más esetet mert a fentebbi példa ellen felhozható, hogy a törvényben előirt alakszerűségek mellőzéseivel nyilvánított akaratot tulajdonképeni akaratnak tekinteni nem lehet.

Vegyük pl. hogy valaki a következő végrendeletet teszi: «Minthogy legközelebbi törvényes örökösöm, testvérem, nem érdemli meg, hogy vagyonomban részesüljön, ennél fogva én X. jó barátomat nevezem általános örökösömnek»; és tegyük fel már most, hogy ezen X. meghal, mielőtt az örökösödési jog megnyílt volna, vagy hogy el nem fogadja az örökséget. Ezen esetekben a végrendeletben kifejezett akarat dacára a törvényes örökösödési rend szerint az örökséget az a testvér fogja kapni, akire az örökhatyó végrendeletében kimondotta, hogy azért nevezi X.-et végrendeleti örökösének, mert nem akarja, hogy testvére örökösödjék utána. Ezen testvér fog a törvény szerint örökösödni, mert a végrendeletben nincsen határozottan kizárva az öröklésből, hanem csak indokolásul van felhozva. Én ennél fogva azt hiszem, hogy sokkal helyesebb, ha nem az örök-

hagyónak mint egyénnek vélelmezett akarata fogadtatik el a törvényes örökösödési rend alapjául, hanem ha a törvényhozás általános szempontja emelkedve a törvényes örökösödés alapjául a családi jogos érdek kellő méltatását fogadja el, a nélkül, hogy a fősúlyt az örökhagyónak mint egyénnek vélelmezett akaratára fektetné, a mint azt én a t. Jogászegylet tanácskozásának alapját képező felolvasásomban ki is fejtettem. És ha így fogjuk fel a kérdést, akkor én azt hiszem, már ez magában elegendő arra, hogy végrendekezési jogosultság és a családi jogos érdek együttes és egyenlő méltatásával a törvényes örökösödést tárgyzó fontos részét a törvényjavaslatnak ne valahová a tervezet zugába dugjuk el, hanem helyezzük azt annak élére. Azt hiszem, ez által jelzi leghelyesebben a törvényhozó, hogy törvénykönyvében a családi jogos érdekek méltatásáról kellőképp kívánt gondoskodni. De helyesebb e beosztás gyakorlati szempontból is azért, mert ha egyszer elfogadjuk a köteles részt, ha a köteles résznek alapja a törvényes örökösödési rész, s ha végre a végrendekezési jogot a köteles részhez való jogosultság korlátozza: akkor addig, míg meg nem oldott a törvényes örökösödés, nem oldható meg a köteles rész; és ennél fogva csak ezek megoldása után lehet helyesen általmenni a végrendeleti örökösödés szabályozására. Egyébiránt e tekintetben is eltérnek azon törvényhozások is, amelyek különben ugyanazon alaptételből indulnak ki. S tekintettel arra, hogy e beosztás a tervezetnek lényeges részét nem képezi, annak áthelyezése, a mi nem nagy codificatori jártasságot igényel, könnyen megtörténhetik. Én azonban részemről ismételve hangsúlyozom, miszerint helyesebbnek tartom, hogy a törvényes örökösödés homlokára helyeztessék a törvényjavaslatnak, mert ezzel mutatja ki a törvényhozó azt, hogy a törvényes örökösödés rendét nemcsak azért állapítja meg, hogy legyen kinek adni a vagyont, ha arról az örökhagyó nem rendelkezhetett; hanem azért, mert ez által a családi jogos érdeket akarja méltányolni.

T. barátom azt is kifogásolta, hogy a tervezet nem következetes annyiban, hogy a nagyszülők törzséig a törzsörökösödési rendet, a nagyszülők vonalán túl pedig a gradualis rendet fogadja el. E részben szabadjon megjegyezni, hogy ha ez hiba, akkor én az osztr. polg. tkvön kívül (mely a törzsörökösödési rendet merev következetességgel viszi keresztül) egyetlenegy törvénykönyvet sem ismerek, melyet a következetlenség vádjá nem érhetne. Vegyük sorba csak röviden az ismertebb törvénykönyveket. Az olasz Codice Civile megengedi a repraesentatiót a lemenőknél teljesen, tehát már itt elejti a rokonsági íz közelségét, mert a testvérrel együtt örökösödik a másodunoka, továbbá a testvéreknél is megengedi a repraesentatiót teljesen, úgy hogy a szülői törzsnél a testvértől származott másodunoka örökösödik nemcsak a testvérről, hanem a felmenőkkel is, és csak a nagyszülői törzsnél fogadja el a gradualis örökösödést. Lényegben ugyanezt látjuk a leszármazók és testvérek repraesentációjára nézve a francia törvénykönyvben is, a mely ezen felül következetlen azért is, hogy a hagyaték ketté osztását (fente) csak egyszer viszi keresztül: felét a vagyonnak adja az apai vonalnak, felét az anyainak; de azután az apai vonalon nem osztja meg a hagyatékot az apai nagyapa és anyai nagyapa illetve leszármazói között, valamint az anyai vonalon sem. A szász polg. tkvben látjuk, hogy szintén megengedi a repraesentatiót a leszármazóknál és a testvéreknél in infinitum, de még ezenkívül látjuk azt is, hogy a további oldalrokonoknál azon elvet állítja fel, hogy a közelebbi törzs leszármazói megelőzik a távolabbi törzs leszármazóit és a gradualis közelség csak az ugyanazon törzsbelié közt dönt; ennél fogva a nagyszülői törzsből származó másodunoka, ki az ötödik izbeli rokon az örökhagyóval, megelőzi az ősszülő gyermekét, ki az örökhagyónak negyed izbeli rokona. Hogy a zürichi törvénykönyv, mely az unoka testvérekig a törzs, azontúl az izöröklési rendet fogadja el, t. barátom szerint mily helytelen és következetlen, azt már tudjuk; mert hiszen az vétetett a tervezet e részénél leginkább mintául. A porosz Landrecht szintén áll a következetlenségi vád. Ezen törvénykönyv szerint is el van fogadva a repraesentatio a leszármazóknál és a testvéreknél; de következetlen e tkvön annyiban is, hogy a szülők az egész-testvéreket egészen kizárják, a szülők után jönnek az egészvtestvérek és ezek leszármazói, azután a további felmenők, és ezek után a félvtestvérek és ezeknek leszármazói.

Íme látható, hogy ilyen következetlenség a törvény-

könyvekben általában észlelhető, mert a gradualis örökösödési rendet egy se viszi keresztül következetesen. Az osztr. polg. tkv keresztlviszi a parentalis örökösödési rendet, hanem hogy mire vezet ez, mutatja az, hogy az osztr. polg. tkvnek legmelegebb szószólói is ép azt hibáztatják, hogy a felső fokokban megengedi a repraesentatiót. Hangosan szól ellene azon körülmény is, hogy bár azóta sok helyen codificáltak és az osztrák ptkvet sok tekintetben alapul is vették, de a parentális örökösödési rendnek a végletekbe vitelét sehol el nem fogadták.

Tulajdonképpen mivel megy lényegben a tervezet tovább, mint a francia, az olasz és a szász törvénykönyvek? Avval, hogy a repraesentatiót egy fokkal tovább engedi meg, t. i. a nagyszülői törzsnél is; és ez nézetem szerint teljes jogosultsággal bír, mert a nagyszülői törzsből oly örökösökről van szó, kik a közös törzsszel egyidőben élnek, mert nem ritkaság, hogy a nagyszülők unokáik születését túlélve, utóbbiak a nagyszülői háznál mint egy tágabb család tagjai élnek együtt; minél fogva helyesnek mutatkozik, hogy a nagyszülői törzsnél a parentalis örökösödési rend fentartatik, tehát az örökösödés rendje oly módon szabályoztatik, mintha az unoka után előbb a nagyszülő örökösödött volna és róla szállt volna át az örökség az ő leszármazóira, vagyis az örökhagyó oldalrokonaira.

Azt hiszem, nálunk nem fogná senki helyesnek tartani a jelenben érvényben lévő jogszabályainktól eltérő azon örökösödési rendet, mely mellett a nagybátya az egy másik elhalt nagybátyától vagy nagynénétől származó unokatestvéreket az örökségből kizárná. Pedig ha a nagyszülői törzsből is a gradualis örökösödési rendet fogadnók el, ezen eredmény következne be. A tervezet nézetem szerint igen helyesen választotta a középutat, midőn a nagyszülői törzsig a törzsörökösödési rendet fogadta el, azután pedig, a távoli rokonok óriási csoportjában, elejtette azt és a gradualis örökösödési rendet fogadta el.

Azt is említette t. barátom, hogy a tervezet vezéreszméjének nem felelhet meg az, hogy a tervezet az ipso jure örökösödés elvét fogadta el. E részben bátor vagyok utalni a 370. §-ra, mely így szól: «Az örökös fel van jogosítva az örökséget elfogadni vagy arról lemondani. Ha az örökös az örökséget elfogadja, az örökhagyónak átszármazható jogai és kötelezettségei az örökség megnyíltának időpontjában átszállottaknak tekintendők».

A következő §§. azután szabályozzák az örökösödési nyilatkozatot. És ennél fogva ezen tervezetben az ipso jure örökösödés elve nem elfogadva, hanem elejtve van, a mi már a 3. §-ból is világos, mely azt mondja, hogy:

«Az öröklési képesség az öröklési jog megnyíltának időpontja szerint ítélendő meg; az örökség megszerzéséhez azonban szükséges, hogy az örökös az örökség elfogadásai öröklési képességgel bírjon.»

Abban igaza van t. barátomnak, hogy a leltári jog kedvezményét a tervezet nem fogadta el, hanem fentartotta hazai, jelenben létező örökösödési jogunk azon rendelkezését, hogy az örökös az örökhagyó hitelezőinek csak az örökség értékéig felelős. De én azt gondolom, hogy ha t. barátom szíves lesz figyelmét fordítani azon §-okra, melyeket a tervezet tartalmaz a részben, hogy midőn egyfelől a korlátolt felelősséget mint nézetem szerint helyeset fentartja, másrésztől gondoskodik a hitelezők érdekeinek jogos megóvásáról; ha figyelembe veszi, hogy a 408. §. jogot ad a hitelezőnek a hagyaték leltározását követelni; hogy a 409. §. értelmében az örökös, midőn perbe vonatik, az öröklött vagyont hit alatt felfedezni tartozik; hogy a 410. §. értelmében feltétlenül felelős, ha bebizonyíttatik, hogy a leltározás vagy a vagyonfelfedezési eskü alól valamit elvont vagy eltírt, és ha figyelembe veszi, hogy a 420. és következő §§. szerint a hitelezők a separatio bonorum-ot követelhetik: akkor azt hiszem szíves lesz elismerni, hogy e tervezet, habár nézetem szerint jól felfogott érdekből elejtette is a feltétlen örökösödési nyilatkozatot, a hitelezők jogainak megóvásáról szintén elegendően igyekezett gondoskodni. Hogy elejtette a feltétlen s fentartotta a korlátlan felelősséget, tette ezt azért, mert hiszen — a mint igen jól tudjuk — az osztrák ptkv. uralma alatt is a feltétlen örökösödési kötelezettség ugyszólván írott malaszt maradt a törvényben, mert mindenki feltétes örökösödési nyilatkozatot adott és ezzel mentesítette magát azon következményektől, a melyek a feltétlen elfogadásból következtek volna.

Még csak annyiban akarok t. barátom előadására megjegyzést tenni, hogy ő helyteleníti, miszerint az öröklési

jog tervezete a családjog tervezetét megelőzőleg készítette el.

En t. Jogászegylet elismerek bizonyos összefüggést az öröklési jog és a családjog között. Tagadhatatlan, hogy pl. a házastársak, az örökbe fogadott gyermek, a törvényesített és a házasságon kívül született gyermek örökösödési joga a családjoggal szoros összefüggésben áll; de ez nem lehetetleníti azt, hogy ha a két tervezet készítői a fő elvekre nézve egyetértettek, a mint hogy tényleg történt, az öröklési jog tervezete már előzetesen is elkészíthető legyen: mert ha a családjog tervezetének elkészítésére kellett volna várni, akkor az öröklési jog tervezetéhez még hozzáfogni sem lehetett volna. Már pedig mindenki el fogja ismerni, hogy sokkal könnyebb lesz a két rész között az összhangot helyreállítani, mint az öröklési részt a családi jog teljes elkészülte után munkába venni és elkészíteni.

Mielőtt bucsut vennék t. barátomtól, szabadjon megnyugvásomat kifejeznem az iránt, hogy engem épen jáz ő igen éles bírálata győzött meg arról, hogy az örökösödési jog tervezete talán mégsem olyan rossz, mint a minőnek ő gondolja; mert ha oly alapos tudomány és oly éles kritikai tehetség csak az imént jelzett hibákat volt képes abban megjelölni, mint olyanokat, melyek a tervezet fő hibáit képezik: akkor én azt hiszem, hogy ezen tervezet azoknak közreműködésével és odaadó munkásságával, a kik hivatva lesznek ezen tervezetből törvényjavaslatot és törvényt készíteni, egy megfelelő törvénynek alapjául fog szolgálhatni. (Az előadás további része az ági örökösödés kérdésével foglalkozik.)

KÜLFÖLDI JOGELET.

Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882.

I. A bűnvádi eljárás reformja.

1880. márczius 9-én mutatta be VILLA akkori igazságügyminiszter a következő című törvényjavaslatot a képviselőháznak: «Modificazioni riguardanti il procedimento penale per crimini, la camera di consiglio, il giudice istruttore e i dibattimenti avanti le corti di assise» (Atti parlam. Sessione del 1880. n. 70.).

Ezen javaslatban a gyakorlati tapasztalatok és a tudomány által kijelölt messzemenő reformok céloztattak megvalósíttatni, a melyek bennünket annál közelebb érdekelnek, mert hiszen most készülünk a bűnvádi eljárást codificálni, részben hazájukban már feladott minták után.

A javaslat alapeszméje az eljárás *gyorsítása* volt. Tűrhetlen bajnak bizonyult az igazságügy adminisztrációjára nézve a büntető perek hosszadalmas, lassu lebonyolítása, azok összetorlódása, a vizsgálati fogság méltatlan meghosszabbítása. Belátták, hogy ezen első sorban és minden áron kell segíteni.

Erre szolgálndott a *közvetlen idézés* kiterjesztése a súlyos (esküdszéki) büntettekre *tetten kápatás* vagy vádlott *beismerése* alapján. Kizárattott azonban első esetben a csak praesumtiv tettenkapatás (röviddel a tett után az eszközök, eredmény stb. birtokában taláztatás Cod. proc. pen. 47. art.), a másodikban, ha több cselekmény vagy több terhelt üldöztetvén, a beismerés nem mindannyira vonatkozik vagy nem valamennyi büntéstől származik vagy ha a beismerés az igazságszolgáltatás félrevezetésére célzónak tekinthető.

E szerint a közvetlen tárgyalás csak oly esetekben alkalmaztatnék, hol a bírói tévedés a dolog természeténél fogva csaknem lehetetlenné van téve. Az így tetten ért vagy teljes önbeismerésben levő gyanúsított tekintetében az eljárás az lenne, hogy az ügyész jelentése alapján a főügyész két nap alatt felteszi a vádiratot s ha ennek a vádlott illetve a választott (vagy hivatalból kirendelendő) védője a közléstől 3 nap alatt nem opponál, az ügy végtárgyalásra kitűzetik. Az eltérés a vétségi (correctionalis) ügyekben követett közvetlen tárgyalástól tehát abban lenne, hogy ezekben kizárólag az ügyésztől függ a közvetlen idézés, ama fontosabb büntetteknel ellenben garanciákép

a vádlottnak megengedtetnék a felebbezés a közvetlen idézés illetve vádirat ellen a vádtanácsshoz (sezione d'accusa). A vádtanács határozatának igénybe vétele a vádlottól függne, mely facultativ bírói vádaláhelyezés, GLASER genialis eszméje az 1873-ki osztrák perrendtartásban, valamennyi nevezetes olasz criminalista által helyeseltetett, mint egyszerűsítés, mely a vádelvnek nagyobb tért ad és sokkal helyesebb mint azon avult hosszadalmas eljárás, melyet a francia kodexből az olasz (és a magyar javaslat) átvett.

Ugyane szempontból a tanács-kamra (camera di consiglio) eltörlését, mint már több hivatalelőde, kivánta VILLA a jelzett javaslatban, mely annak functióit kizárólag a vizsgáló bíróra ruházza vissza, a mint az 1859-ki olasz kodex szerint volt és Franciaországban az 1856-ki törvény óta van. A magyar javaslat tudvalevően a legnagyobb terjedelemben létesíti ezen vélt garanciát, a tanács-kamrának vizsgálatvezető s ellenőrző functióit a vádtanácsra ruházván, mely e szerint két heterogen hivatalt visel és a vádalá-helyezésnél az elfogulatlanságnak semmi garanciáját nem nyújtja, praekkupálva lévén előző vizsgálóbíróági inkuizíciója által. Olaszországban, mint francia hazájában, e chambre de conseil *nem* vált be. VILLA miniszter indokolása szerint nem garanciának, hanem nehézkes, lassító organumnak és a vizsgálati fogság meghosszabbítása által a vádlott csapásának bizonyult. Egyedüli hatása, a vizsgáló bíró egyéni felelősségének s e felelősség érzetének leszál-lítása, tehát káros volt. Ehhez járult, hogy nem rendelkezvén a törvényszékek (mint nálunk is lenne) elegendő bírákkal, és kizárva lévén a büntető ítélő tanácsból ezen tanácskamrai tagok, utóbbiak rendszerint a polgári ügyekben ítélő bírák közül vétettek, váltakoztak, nem voltak rögtön egybehívhatók és az előadó vizsgálóbíró tulsúlyát nem paralysálhatták.

Az esküdszéki eljárás javítására céloz a szakbírói collegium felváltása az elnök által, kinek praeponderantiája mellett a másik két bíró úgy is felesleges statistának bizonyult, ki néma részvétele által csak árt, a mennyiben az elnök egyéni felelősségét s ennek érzetét leszállítja. Ezen egyesbírói (angol) rendszert szintén már régebben sürgették s tervezték VILLA elődjei. A tárgyalást vezető elnök csak vádlotthoz köteles azon kérdéseket intézni, melyek által esetleg a terhelő bizonyítékok elégtelensége vagy a javára szolgáló körülmények kideríthetők. Ellenben a tanuk és szakértők kihallgatására nézve meghonosítja a kereszt-kérdés (angol, cross-examination) rendszerét, mely szerint vádló s védő közvetlenül s felváltva intéznek kérdéseket, miáltal az elnök nemcsak az ügy előkészítése, tanulmányozása, kérdések feltevése nagy munkájától szabadul meg, hanem egyszersmind a bírói méltósággal egyedül megegyeztethető részrehajlatlanság megóvathatik általa, ki faggatni, inquireálni, feleselni nem kénytelen többé. A bíró így csak mérsékli a vitát, kellő határban tart mindenkit, szóval elfogulatlanul vezeti a tárgyalást. Csupán saját felvilágosítására intézhet e mellett ő is valamint az esküdtek a keresztkihallgatás után egyes kérdéseket a tanukhoz vagy szakértőkhöz. Ha új tanu vagy szakértő kihallgatásának szüksége merül fel a tárgyalás során s a felek nem értenek egyet e részben, az elnök az esküdtek által döntetheti el a kérdést.

A tárgyalás kezdetén (még a vádirat. felolvasása előtt) constatálandó a beidézett tanuk vagy szakértők megjelenése, nehogy elhalasztás szüksége esetén idővesztéssel járjon a tárgyalás. A kérdések feltevését vádló indítványozza, a felek erre nyilatkoznak s előterjesztik kívánalmaikat, mit vádlott így szabadabban tehet, mintha az elnöki kérdésfeltevést kellene bírálni vagy ellenezni. Egyet nem értés esetén az elnök csak dönt a kérdések feltevésére nézve, mi által a vádelvnek megfelelően, e részben is bírói functió-

ban marad, míg az eddigi elnöki kérdés-feltevésnél a részrehajlás és beavatkozás gyanuja elkerülhetlen.

Az 1874. június 8-ki esküdtszékszervezési törvény 18. cikke eltörölendő, mely szerint a kerületi bizottság kitörölhetette a listából azokat, kiket nem tart alkalmasoknak az esküdt tisztség betöltésére, mi önkényű visszaélésekre vezet. Az ideiglenes szabadlábon hagyatás megengedtetik lázadás, ellenszegülés, hatóság elleni erőszak miatt vádlottaknak is és közvetlen idézés esetén is. A vétségi törvényszéknél sem lehet a vizsgáló bíró az ítélő tanács tagja's ha az ítéleti indokolás ezen ügyekben fel nem terjesztetett a felebbviteli törvényszékre, a hiány pótlását ez tanácskamrában rendelheti el a felek megidézése, tárgyalás kitűzése nélkül.

Ezen javaslat az illető bizottság által külső akadályok miatt le nem tárgyalathatván (Atti parlamentari, Legislat. XIV. 1-a sessione (1880) N. 45.), 1880. májusban újra bemutatva lett s 1881. novemberben készült el a bizottsági jelentés (u. o. 1880—1881. N. 45. A. Elnök s előadó VASTARINI-CRESI; bizottsági tagok BILLIA, ARISI, CAMICI, FILI-ASTOLFONE, ODDONE, PASQUALI, RIBERI, LUCCHINI.)

E bizottság a közvetlen idézés kiterjesztését s folyományait nem pártolta, mert attól, tekintve a célbavett esetek ritkaságát, nagy könnyebbülést nem várhatni, másrészt pedig az, főleg minősített beismerésnél és tettenkapítás esetében, az által, hogy a rendőrök előadása vádalapnak vétetik és esetleg a kellő teljes nyomozás elmulasztathatnék, veszélyes lehet ily komoly esetekben. Az esküdtszéki tárgyalás reformja, egyesbírói vezetés, keresztkérdezés, vádlott hallgatási jogának megóvása, a mennyiben ahhoz kérdést intézni a vádlóknak tiltatik, az említett esküdtlistakészítési javítás stb. elfogadtattak. Mellőztetett, mint praeokkupáló, hogy a jury döntsön esetleg új tanúk s szakértők beidézésének szüksége felett, és módosított a kérdésfeltevés olykép, hogy a vádló a vádalapot képező, a védő pedig azon kérdéseket teszi fel, melyek az ártatlanságot illetve büntetlenséget vagy enyhébb büntetést involválják. E kérdésfeltevés a plaidoyer előtt történik, hogy a harczter előre körülírva legyen. Az elnöki resumé mint Belgiumban s Franciaországban eltörölendő, miután részrehajló befolyásolásra használható. Az elnök azon joga is megszüntetetik, hogy más sessio elé utalja az ügyet, ha az esküdtek a főkérdésre egyszerű többséggel (7 szavazattal) igenlően feleltek. A tanácskamra eltörlését, a vizsgálóbíró incompatibilitását stb. elfogadja. Ajánlja a védelem hatályosítását a vizsgálati stádiumban, a mennyiben a vizsgálati iratok vádindítvány végetti bemutatása előtt a védőnek betekintésük s vizsgálatkiegészítési indítvány megengedendő. A correctionnalisatiót, ha enyhítő körülmények stb. folytán csak fogházbüntetés (egyszerű börtön) látszott alkalmazandónak, már a vizsgáló bíróra bizza, nehogy az assisák, melyek teendőkkal túlhalmozvák, ezekkel is terheltesse.

Az olasz jogirodalomban a nézetek megoszoltak azon reformok kívánatossága iránt, melyeket a miniszteri javaslatból el nem fogadott a parlamenti bizottság. A rendelkezésünkre állott vélemények után ítélve, a többség helyesli a citazione diretta el nem fogadását, de mindenki sajnálja, hogy ezzel a napirendről levétetett a tarthatatlan kötelező bírói vádaláhelyezés eltörlésének, reformjának kérdése. Mindenki egyetért arra nézve, hogy az eljárás gyorsítása, egyszerűsítése szükséges és hogy a tanácskamra mint a vizsgálat ötödik kereke eltörölendő. Egyetért mindenki az esküdtszéki főtárgyalás leírt javításának szüksége és a szabadelvű 1874. jun. 8. törvény némely szigorú intézkedésének módosítása iránt. De midőn a gyakorlat és tudomány, kormány és parlament ennyi lényeges pontban constatalja a reform elkerülhetlen voltát, jogosultnak látszik azok felszólalása, kik az egész eljárás rendszeres revisióját sürgetik és csak mint ennek alapját üdvözik VILLA javaslatát. VILLA

utódja ZANARDELLI a keresk. kodex keresztülvitele után (mire visszatérünk) első sorban az *egységes* btk. létesítése érdekében intézkedett, melynek előkészítésén VILLA is fáradozott. Oly politikai szükség ez, mely elől háttérbe szorulnak azon érdekek, melyeknek a jelzett eljárási reformok szolgálnak, és így nem csodálhatjuk, ha az olasz parlamenti kormányrendszer mindaddig késleltette a vázolt javaslat törvényerőre emelését. A reform ez irányban azonban csak rövid idő kérdése lehet és nekünk elég okunk van arra, hogy abból most már tanulságot merítsünk. Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság?

A paksi kir. járásbíróság általam képviselt özv. ifju Bordás Ferenczné felperesnek öreg Bordás Ferencz alperes elleni 200 frt s járuléka iránti végrehajtási ügyében 1344/882. sz. alatt következő végzést hozott:

«A f. é. május hó 24-iki végrehajtással felmerült költség a végrehajtó részére megállapított 4 frt 50 kr. eljárási, napidíj és fuvar költség beszámításával összesen 11 frt 10 krban állapittatik meg, az iratok a végr. jkv. 1—16. tsz. a. felvett tárgyakra nézve további eljárás végett Dr. PARRAGH GYULA bir. végrehajtó urnak kiadatnak.

Ellenben a végr. jkv. 17. és 13. tsz. a. lefoglalt és 65 frt értékű termésre foganatosított végrehajtás, tekintettel azon körülményre, hogy *ingatlanok függő termésére* a végrehajtás sem kérve, sem a bíróság által elrendelve nem lett, továbbá hogy e tekintetben a kérelme, az elrendelés és eljárás a v. t. 18. illetőleg 208. és 211. §-ai értelmében az illető tkvi hatóság illetőséghez tartoznak, de végre tekintetbe véve a v. t. 211. §. 2. p. azon intézkedését, mely szerint ilyennemű foglalásról a jelzálogos hitelezők is értesítendő, ki ismét csak a tkvi hatóság teendője lehet, hogy tehát az ezekre vezetett végrehajtás szabálytalanul és törvényellenesen lett foganatosítva, a végrehajtás ezen része a v. t. 35. §-a alapján hivatalból megsemmisítettetik.»

Ezen végzés ellen felfolyamodással éltem, s ezt következőleg indokoltam. A kir. járásbíróság neheztelt végzésében tévesen idézi és tévesen értelmezi az 1881: LX. tcz. 208. és 211. §-ait. A 208. §. ugyanis arról szól, miképen kellessék a haszonélvezeti jogot mint dologbani jogot lefoglalni, ha a végrehajtást szenvedőt másnak tulajdonát képező ingatlanra telekkönyvileg bekebelezett haszonélvezeti jog illeti.

Erről jelen esetben nincs szó; alperes nem haszonélvezője, hanem tulajdonosa azon ingatlanoknak, melyek termése lefoglaltatott.

A 211. §. pedig arról szól, hogy a végrehajthatónak jogában áll adósának akár ingatlan vagyonán levő tulajdonjogát, akár a haszonélvezetet mint a tulajdonjogban foglalt és ennek fogalmából fogalmilag kihasítható jogosítványt végrehajtás alá vonni. Erről sincs szó az adott esetben; mert a haszonélvezet oly tágkörű dologbani jog, melynél fogva a jogosult más ember tulajdonát bizonyos időn át állagának sérelme nélkül tetszése szerint használhatja, elannyira, hogy ha a haszonélvezet a tulajdonjogból fogalmilag kihasíttatván, külön végrehajtás alá vonatik, a tulajdonos jogosítványa a jelenben nem terjed másra mint a haszonélvező ellenőrzésére, hogy a tulajdont csak állagának sérelme nélkül használja, és arra, hogy a tulajdonjogot a haszonélvezettel mint dologbani teherrel élők között vagy halál esetére elidegenítheti, végre arra, hogy a haszonélvezetet nem korlátozó dologi terheket engedélyezhet.

Mindezekről itt szó nincs; az idézett 208. és 211. §-ok tehát ide nem vágnak.

Itt csak az a kérdés: le lehet-e az alperes ingatlan

vagyonán lévő függő termést foglalni, ha a végrehajtás alperes összes ingó vagyonára lett elrendelve?

Ezen kérdés megfejtése azon kérdés megfejtésétől függ: ingó vagyont képez-e a függő termés, vagy sem, avagy ingó vagyonnal egyenlő elbánás alá esik-e függő korában, leszedett korában életbelépendő hatálylyal?

Hogy a függő termés nem ingó dolog, hanem az ingatlanak része, az iránt nincs kétség. A római jognak azon szabálya, miszerint: «fructus pendentes pars fundi videntur,» a modern magánjogokban általánosan elfogadott elvvé vált.

Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a függő termés ingó vagyonnal egyenlő elbánás alá ne eshessék, leszedett korában életbelépendő hatálylyal.

L. 15. princ. Dig. de pignoribus lib. 20. tit. 1. így kezdődik: Et quæ nondum sunt, futura tamen sunt, hypothecæ dari possunt, ut fructus pendentes etc. és az egész közönséges jogi irodalom úgy magyarázza ezt, hogy a függő termények mint létesülendő önálló dolgok még függő korukban képezhetik jogügylet tárgyát, leszedés után életbelépendő joghatálylyal.

L. Arndts *Pandecten* 55. §. «Fructus pendentes... können für sich als künftige Sachen, Gegenstand von Rechtsverhältnissen sein.»

WINDSCHEID *Pandecten* 144. §. 2. jegyzet: Daraus, dass an ungetrennten Erzeugnissen als besonderen Sachen ein Rechtsverhältniss nicht begründet werden kann, folgt nicht, dass sie nicht als besondere Sachen den Gegenstand von gültigen Rechtsgeschäften und anderen Rechtssachen bilden könnten; sie sind dazu fähig als res futuræ L. 8. D. de contr. emt. 18. 1. «fructus et partus futuri recte emuntur». L. 15. pr. D. de pign. 20. 1: «Et quæ nondum sunt futura, tamen sunt hypothecæ dari possunt, ut fructus pendentes, partus ancillæ, foetus pecorum». Aber ein gegenwärtiges Recht an dem Erzeugniss kann dadurch nicht begründet werden, und daher auch ein Recht an dem getrennten Erzeugniss nur unter der Bedingung, dass es durch die Trennung in das Eigenthum des Verleihers des Rechts gelangt.

Ezen idézetek kétséget kizáró módon bizonyítják, hogy a német közönséges jogi felfogás szerint a függő termés leszedett korában életbelépendő joghatálylyal jogügylet tárgyát képezi, eladható és zálogképpen leköthető.

A magyar magánjogban a doctrina által kifejtett ilyen szabályra hivatkozni nem lehet ugyan, a mennyiben sem Kelemen, sem Frank, sem Suhajda, egy 1866-iki döntvény idézésén kívül, sem Wenzel, sem Knorr, sem Zlinszky a dologról elméletileg nem értekeznek.

A gyakorlat azonban mindig úgy tartotta, hogy a függő termés beszedett korában életbelépendő joghatálylyal élők között és halál esetére egyaránt jogügylet tárgyát képezheti. Gyakran fordulnak elő végrendeletek, melyekben a végrendelező ingatlan vagyonának halála évében leendő terméséről külön rendelkezik, s a bíróságok ezen rendelkezést mindig elismerik, úgy hogy más történik a vagyonnal és más a terméssel, a nélkül, hogy ez tkvi bejegyzés tárgyát képezné.

Nem ritkán látjuk a gabonát lábán eladni, és még senkinek sem jutott eszébe azt mondani, hogy az eladás érvénytelen, mert a függő termés ingatlan dolog része lévén, egymagában tkvön kívül ingó vagyon módjára jogügylet tárgyát nem képezheti. A törvénykezési gyakorlat igen élesen megkülönbözteti a haszonélvezetet, a haszonbérletet, és a függő termés eladását. A mellett, hogy az első kettő gyakorlatban van és tkvi bejegyzés tárgyát képezi, külön divik a függő termés eladása, a nélkül hogy ez is tkvi bejegyzés tárgyát képezhetné.

Ami pedig a függő termés lefoglalását illeti, erről az 1868: I.IV. tcz. 416. §-a úgy intézkedett, hogy:

«A végrehajthatónak valamely jószág függő termésére csak azon esetben lehet végrehajtást intézni, ha a kérdéses jószág más hitelező részére zálogjoggal terhelve nincsen. A végrehajtás foganatosítása azon szabályok szerint történik, melyek az ingókra nézve megállapítottak» mit a fenállott m. kir. Curia mint semmitőszék gyakorlata oda tágitott ki, hogy a foglalás miatt a végrehajtást szenvedőnek az esetben sincs joga perorvoslattal élni, ha azon jószág, melynek függő termése lefoglaltatik, zálogjoggal van is terhelve, és a függő termés lefoglalása az említett §. hatálya idején szélitiben divott is.

Kérdés tehát csak az lehet, hogy az 1881: LX. tcz. értelmében mennyiben tekinthető a függő termés lefoglalása kizártnak. Azt hiszem, hogy semmiképen.

Mely tárgyak vannak a foglalás alól egyáltalában kivéve, az idézett törvény 51—70. §-aiban van megírva és itt a függő termés foglalás alól egyáltalában kivéve nincsen. A 208—213. §-ok pedig az ingatlan haszonélvezetére mint dologbani jogra intézendő végrehajtásról szólnak és a függő termésnek mint a dolgok természetes folyása szerint leendő ingó dolognak lefoglalását épenséggel nem zárják ki, sőt a 213. §-ból egyenesen az következik, hogy igenis lefoglalható; mert ha maga az egész haszonélvezet tkönyvön kívül is ingóság módjára lefoglalható és értékesíthető; a maiore ad minus, mennyivel inkább lehet lefoglalni, csak egy év függő termését ingó dolgok módjára.

Ha tehát azt kérdezné valaki, miképen contemplálható a függő termés lefoglalása az 1881: LX. tcz. szerint, akkor a felelet így szólna:

1. Lefoglalható maga az ingatlan vagyon oly joghatálylyal, hogy zárlat alá vétetvén, árverezés idején a függő terméssel együtt elárverezhető.

2. Lefoglalható a haszonélvezet a tulajdonjog sérelme nélkül azon joghatálylyal, hogy ez külön kielégítési alapot képez azokkal szemben, a kik később magát a tulajdonjogot végrehajtás alá vonják.

3. Végrehajtás alá vonható tkönyvön kívüli birtok haszonélvezete, úgy hogy azok irányában, a kik jóhiszeműleg tkvi jogokat szereznek, joghatályuk csak annyi, mint a mennyi egyáltalában a dologhozi jog hatálya, szemben a dologbani joggal.

4. Lefoglalható maga a függő termés mint a dolog természete szerint leendő ingó vagyon azon joghatálylyal, hogy a végrehajtást szenvedő irányában feltétlenül érvényes, azokkal szemközt pedig a kik tkvi jogokat szereztek, csak annyiban érvényes, a mennyiben más nem szerez oly tkvi jogot, melynél fogva a függő termést érett korában leszedni és jogainak érvényesítésére fordítani jogosítva volna.

Tagadhatlan tehát, hogy a függő termés lefoglalása a hitelező részéről kockázott; de azért az törvény által kizártnak ép oly kevésbé tekinthető, mint a gabonának lábán való eladása, melynél a vevő szintén azon veszélynek van kitéve, hogy más ember időközben szerzendő tkvi jogok alapján a termést előle elviszi.

Ezek alapján kértem, hogy a királyi ítélőtábla az első bíróság végzését megváltoztatná és a függő termés lefoglalását hagyná helyben.

A budapesti kir. ítélőtábla 32,908/882. sz. alatt következő végzést hozott:

«A kir. bíróság végzése nem neheztelt részeiben érintetlenül, a függő termésre vonatkozó megtámadott része pedig helybenhagyatik; mert valamely ingatlan haszonvételeire, a melyhez a függő termés is tartozik, a végrehajtásnak mi módon intézését az 1881: LX. tcz. 208—213. §-ai szabályozzák, jelen esetben azonban a végrehajtás azokra az 1881: LX. tcz. 43. §-hoz képest sem kérve, sem elrendelve nem volt, a függő termésre az e részben birói megbízást nem nyert kiküldött által foganatosítható sem volt.»

Ezen esetben tehát a kir. ítélőtábla azt mondta ki, hogy a függő termés is az ingatlan haszonélvezetének módjára az 1881. LX. tcz. 208—213. §-ában szabályozott eljárás szerint foglalandó le, és hogy függő termést mint ingó dolgot lefoglalni nem lehet.

Ugyancsak általam képviselt Kern Ádám felperesnek Kern József és neje Tumpek Anna és Tumpek József elleni 500 frt és járulékai iránti végrehajtási ügyében függő termés foglaltatván le, a paksi kir. járásbíróság 1581/882. sz. a. kelt végzésében következőleg rendelkezett:

«A végrehajtási jegyzőkönyv pedig a v. t. 208. és 211. §§. értelmében leendő további eljárás végett a paksi kir. járásbíróság mint tkvi hatósághoz áttétetik.»

Ezen végzés ellen is *felfolyamodással* éltem, melyet megfelelő változtatásokkal a már előadott módon indokoltam, kérve a királyi ítélőtáblát, rendelné el, hogy a lefoglalt függő termés tárgyában a további végrehajtási eljárás az ingókra intézett végrehajtás szabályai szerint folytatandó.

A budapesti kir. ítélőtábla 46,156/882. sz. a. következő végzést hozott:

Az elsőbíróság végzése nem neheztelt részében érintetlenül hagyatik, azon intézkedése azonban, melylyel a lefoglalt függő termésre vonatkozólag a további eljárás a telekkönyvi hatóságra bízatik, megváltoztatik, és tekintve, hogy a végrehajtásról szóló törvény 208. és 211. §-ában említett esetek, melyek a fentebbi intézkedést indokolnák, egyike sem forog fen, a lefoglalt függő termések tekintetében pedig egyébként a végrehajtás foganatosítása azon szabályok szerint eszközöndő, melyek az ingókra nézve megállapítottak, minélfogva a további eljárásra is az ingók tekintetében illetékes bíróság, és nem a telekkönyvi hatóság van hivatva.

Ezen esetben tehát a királyi ítélőtábla az előbbivel homlok-egyenest ellenkezően azt mondotta ki, hogy a függő termés ingóság módjára igenis lefoglalható.

Az 1881. LX. tcz. sokkal újabb, semhogy szakértő még csak várhatná is, hogy annak alapján mindenben egyöntetű gyakorlat fejlődött legyen már ki, és pedig annál kevésbbé, mert tudtommal az egész törvény tudományos uton még magyarázatot sem nyert sem commentárban, sem önálló rendszeres munkában.

Másrésről azonban azon kérdés: vajon a függő termés ingóság módjára lefoglalható-e vagy sem, a mindennapi törvénykezési gyakorlatban oly fontos, hogy annak megoldatlanul maradnia, hogy abban évről-évre ellenkező határozatoknak kelni nem szabad.

Bátorkodtam a kérdést nyilvánosságra hozni és ez uton az ellenkező határozatok létezését a kir. ítélőtábla elnökségének is tudomására juttatni, azon reményben, hogy a kérdést a polgári tanácsok teljes ülése elé fogja terjeszteni és annak a döntvénykönyvben is bejegyzendő megoldásával az igazságszolgáltatás közegeit mielőbb le fogja kötelezni.

Dr. Tolnay Antal.

KÜLÖNFÉLEK.

— A kötelmi jog különös részének megjelenésével immár közkézen forog a magánjogi törvénykönyv tervezetének egésze, kivéven a családi jogot, a melynek szerkesztése elé úgy látszik igen nagy nehézségek tornyosulnak, mivel itt kellene állást foglalni a házasságkötés módozatainak rendszeres szabályozása iránt.

— A budapesti kir. ítélőtáblánál alakított gyakorlati bírói vizsgáló bizottság előtt a lefolyt 1882. évben 59 jelölt tett vizsgát. Ezek közül első ízben vizsgázó volt 51, ismétlő 8. Előbbiek közül hat óra visszavetett 6 jelölt, utóbbiak közül egy sem. A folyó évre a vizsga a váltótanácsból, hol hét évig volt, át lett téve a III-ik polgári

tanácsba. Az újonnan alakított bizottság elnöke: Tóth Elek kir. táblai tanács-elnök; tagjai: Blaskovits István, Gyárfás István, Dr. Emmer Kornél és Steer Ferencz táblai bírák.

— A budapesti kir. tábla váltótanácsa 1878. évben 3060. szám alatt hozott s általunk közzétett következő határozatát: «Ha a váltóból felperes tulajdonosi minősége ki nem tűnik és a keresetlevélben sem adatik elő: mi módon került a váltó felperes birtokába, a kereset hivatalból visszautasítandó», legújabbán 2944./1882. szám alatt következőleg egészítette ki: «Ha azonban ily váltókereset alapján a per lefolyt és felperes tulajdonosi minősége ellen alperes által kifogás nem tétetett, a kir. tábla erre hivatalból ki nem terjeszti vizsgálatát». Az esetet legközelebb közöljük.

— Összehasonlítása a kir. Curia 1882. évi működésének a volt kir. legfőbb ítélőszék 1881. évi működésével. (L. a mult heti számban az 1882-iki kimutatást.)

Tevékenységi szak	Átvétel		Beérkezés		Átvétel és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1880. évről	1881. évről	1881. évből	1882. évből	1881. évből	1882. évből	1881. évből	1882. évből	1881. évből	1882. évből
Polgári ---	2071	+1461	12216	—2667	14287	—1206	10755	—429	3532	—767
Váltó stb.	115	—19	1158	—158	1273	—139	1139	—140	134	+1
Urbéri ---	15	—6	458	—237	473	—243	464	—243	9	---
Büntető ---	4038	—436	12983	+4232	17021	+3806	13419	+1417	3602	+2369
Fegyelmi	2	+2	475	—31	477	—29	473	—34	4	+5
Felzárólatási	---	---	154	—22	154	+22	154	—22	---	---
Összesen	6241	+1040	27441	+1171	33685	+2211	26404	—583	7281	+1628

— A bűnvádi eljárási enquete, mint értesülünk, február elején összeül. A javaslat indokolása azonban még mindig késik.

— Az aradi ügyvédi kamarára vonatkozólag azt híresztelte egy vezércikkben a *Nemzet*, hogy ezen kamara az esküdtszék ellen nyilatkozott. Nekünk teljesen megbízható oldalról írják, hogy az aradi ügyvédi kamara az esküdtszéki intézmény tárgyában érdemleges határozatot nem hozott, hanem a hozzá érkezett átiratot egy bizottságnak kiadta és a közgyűlés napirendjébe megvitatás végett felvetni határozta. Mutatja ezen példa is, hogy a mi t. ellenfeleink mennyire megbízhatók azon tények tekintetében, melyekre hivatkoznak.

— A Bécsben megjelenő «Juristische Blätter» az újév alkalmából értekezést közöl, mely husz évi időszakra visszatekintőleg bírálja rövid ismertetésben az ezen időbe eső osztrák igazságügyi törvényhozást. Hibásnak, a gyakorlatban rosznak vagy hiányosnak ítélt csaknem minden újonnan hozott törvényt. Telve van panaszokkal. Csak egyetlen fénypontot talál husz évnek alkotásai között, egyetlen «valódi és kielégítő haladást» emel ki: a *jury behozatalát a jogorvoslati rendszer kapcsolatos újalakításával* a bűnvádi eljárásban.

— A magyar jogász-ifjúság országos egyesületének a kolozsvári ügyvédi kamara 10 (tiz) forintot küldött. E hazafias adományt magánlevélben már megköszönte az egyesület, s annak nevében: Dr. FORRÁSY Ferencz mint elnök és KARÁTSONY Antal mint pénztárnok ez uton is köszönettel nyugtázzák a fölvett összeget. Az egyesület célja tudvalevőleg a joggyakorló ifjúság erkölcsi, tudományos és gyakorlati érdekeinek előmozdítása, s e mellett a magyarosodás terjesztése.

— Poroszországban az 1881. év alatt 87,769 per volt folyamatban; ebből 55,524 egyességileg intéztetett el. Becsületsértés és testi sértés iránt 194,375 per indított, melyek közül 79,353 nyert kibékítés által befejezést.

— A szász-weimari kormány az országgyűlésnek törvényjavaslatot jelentett be az az egyetemi tanulók viszonyairól, mely törvényjavaslatban kimondatik, hogy az egyetemi tanulók fegyelmi uton két heti carcerre büntethetők az egyetemi tanács által, a rendes bíróság által kiszabott négy hétig terjedhető büntetés pedig az ügyész indítványa folytán szintén carcerben tölthető ki.

Felen számunkhoz mellékeljük a mult évfolyam czimlapját. A melléklet tartalommutatóját legközelebbi számunk hozza.

Felölös szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Ismét a telekkönyvekről. SIMON ENDRE löcsei kir. tszék; bírótól. — Vizsgálati fogság és szabadlábrahelyezés a bünvádi eljárás tervezetében. Dr. SILLER MÓR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Néhány szó az örökbefogadásról. N. J. ügyvéd. — Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság? Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd. — Válasz Teleszky István egyik válaszára. Dr. HEXNER GYULA lipót-szent-miklósi ügyvéd. — A végrehajtási törvény 187. §-ához. Dr. F. S. nagymihályi ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: A Curiai Határozatok 1882. második félévi tartalommutatója.

Ismét a telekkönyvekről.

Ezen szaklapnak mult évi 49. és 50. számaiban a «Hiteltekkönyveinkről» megjelent cikk nemcsak tartalmáért, hanem azért is, mivel írója DÉVÁNY Henrik igazságügyi miniszteri osztálytanácsos ur, kiválóbb figyelmet és méltatást érdemel.

Hiteltekkönyveink fontosságáról és feladatukról szóló helyes felfogása, fájdalom, még a jogászörökben sem foglalt oly széles kört minőt érdemelne. E körülmény magyarázza meg, hogy hiteltekkönyveink nagy része oly hiányosan, sőt számos helyen még hiányosabban kezeltetik, mint a tisztelt miniszt. oszt. tanácsos ur rajzolja. Igen örvendetes jelenségnek tekintheti tehát mindenki, ki a nyilvánkönyvek feladatának megfelelő kezelése iránt érdeklődik, hogy az igazságügyi miniszterium kebelében is felismert létező hiányok, bajok orvoslási módzataival ismét foglalkoznak.

Az igen tisztelt cikkíró ur javaslatainak mindegyikét azonban, szerény véleményem szerint, nem tartom a zilálnak ismert telekkönyvi állapot megszüntetésére célravezetőnek.

Számos telekkönyveink valóban oly zilált állapotot tüntetnek fel, melyet igen számos szakértők másként teljesen orvosolhatóknak nem is tartanak, mint új helyszínelés utjáni átdolgozás által.

E zilált állapot előidézésében azonban én nem egyedül a telekkönyvi irodát, a telekkönyvvezetőket s a telekkönyvi birtoktestek tulajdonosait tartom okozóknak, hanem bizonyos mérvben az igazságszolgáltatás más közegeit is.

Ismerjük be őszintén, hogy azon közömbösség, melylyel a telekkönyvek szerkesztése az ötvenes években fogadtatott, még most sem enyészett el egészen; még a bírák között is számosan vannak, a kik a telekkönyvi ügyek elintézését és a betétlapok kezelését oly egyszerű gépies foglalkozásnak tartották és tartják, hogy arra kiválóbb figyelmet fordítani érdemesnek sem tartják; telekkönyvi előadónak lenni bizonyos mértékben kicsinylésnek tekintetik, s magát a telekkönyvi hatóságot némely törvényszékeknél oly alárendelt osztálynak tekintették, — s némely egyesek tekintik ma is — a melyet a telekkönyvi lapokon bejegyzésekre nem megkeresni, hanem a polgári osztály végzéseiben foglaltaknak foganatosítására csak utasítani lehet és kell. E felfogás kivált a hagyatéki vagydon átadási végzéseiben tükröződött leginkább. E felfogás gyökeret vert sok helyütt 1867. után, midőn a választott alkotmányos törvényszéki bírák közül vajmi kevesen ismerték s foglalkoztak a gyűlölt bukott rendszer alatt életbe léptetett s nehezebben átértethető hiteltekkönyvi ügyek kezelésével. Tapasztalatom

szerint ez időszakban kezdődött, hogy a telekkönyvvezetők előadói minőségben önállólag dolgoztak, de a bírák egyike vagy másika néhol az előadói fogalmazványt mint előadó aláírta, más helyütt az öt tagból álló tanács mellett hatodiknak előadói minőségben szerepelt a telekkönyvvezető, a kik aztán a bírák nagy részénél felmerült e szakmában járatlanságuk miatt ellenőrzés nélkül dolgoztak. A telekkönyvvezetőknek törvényellenesen előadói minőségben lett alkalmazásuk eredményezte, hogy a bírák nagy része, a telekkönyvi szabályrendeletek s a telekkönyvi intézmény fejlődésével szükségessé vált rendeletek tanulmányozását teljesen mellőzte. A bírói teendővel elfoglalt telekkönyvvezető, a bevezetéseket sok helyütt a kevésbé ügyes hivatalnoktársaira bízta, s azok működését, más iránybani elfoglaltsága miatt, ellenőrizni képes nem lévén, hibás és téves bevezetések tétettek.

Igaznak nyilvánítom én is, hogy a szakképzett telekkönyvvezető nem csak a telekkönyvek vezetésével, de egész megnyugvással a telekkönyvi ügyek előadásával is megbízható; mindazáltal nem oszthatom s nem tarthatom helyesnek, célra vezetőnek a tisztelt miniszt. oszt. tanácsos urnak azon javaslatát, hogy a szakképzettnek elismert telekkönyvvezető a bírói képességet és bírói hatáskört szabályozó törvényeink megváltoztatásával a telekkönyvi ügyek önálló előadásaival megbizassék, azon alakban pedig mint javasolja — szavazat nélküli előadó — kivihetetlennek s oly unicumnak tartanám, mely a bírói felelősséggel sehogy sem egyeztethető meg. Bátor vagyok kérdeni, ki lenne a szavazat nélküli előadó munkájáért első sorban felelős?

Igaz az is, hogy a telekkönyvvezetői hivatal viselői között számosan találtnak, kik a telekkönyvezés minden ágában gyakorlott telekkönyvvezetőknek nem ismertetnek, igaz az is, hogy legfőbb ideje jó telekkönyvvezetők neveléséről gondoskodni. De ha a cikkíró ur javaslata, az annak elé tornyosuló akadályok elhárításával életbe léptetnék. s azon keveseket, kik a helyszínelésnél szerzett alaptapasztalataikkal és folytonos tanulás és szorgalmas képzettségi fejlesztés után valódi szakértő telekkönyvvezetőknek ismerhetők el, és azon keveseket, a kik hajlam és magán szorgalom által utóbbi időben a telekkönyvezés minden ágában kiképezték magukat, a tulajdonképeni hivatásuktól, előírt kötelességüktől elvonva bírói teendőkkel bíztnak meg, kik lesznek azon jó és jóakaró utmutatók, a kik a valóban ügyességet, jártasságot és figyelmet megkívánó s mindennek előtt csak tanulás és hosszabb gyakorlat után elsajátítható szakmunkába a kezdőket bevezetik s a jó és szakképzett telekkönyvvezetők nevelését teljesítik?

A szakképzett telekkönyvvezetőknek bírói teendőkre való alkalmazásánál felmerülő számos aggodalmak egyikéül megemlítem, hogy ha ők maguk teljesítik a szemlét, az ügydarab feldolgozását és a hozott végzések szerinti bevezetéseket; ha már a szemlénél netalán tévedtek, — mi a legügyesebbnél is megtörténik — saját szemléjükben bizva, intézik el a beadványt s ennél fogva a foganatosításnál saját munkájukat nem veszik oly bírálat alá, mintha idegen munkát foganatosítának és elkövetik a hibát, s nem leend a ki a telekkönyvi rendszabály 168. §-át érvényesítené.

Felmerül továbbá azon aggodalom is, hogy a számos új törvények s azok életbeléptetését tárgyazó rendeletek tanulmányozásával különben is elhalmozott bírák nagy része még kevésbé fogja a telekkönyvi törvényeket tanulmányuk tárgyává tenni, s a telekkönyvi ügyek elintézésének ellenőrzése vajmi csekélységre olvad le.

E helyütt helyén levőnek találok azon meggyőződésnek is kifejezést adni, hogy nem csak a telekkönyvi ügyekkel, hanem az ingatlan hagyaték-átadási végzések hozatalával s a birtokperekkel foglalkozó bíráknak is szükségük van a telekkönyvi törvény s szabályrendeletek helyes ismeretére.

Nem feszegetve azon nehézségeket, melyekkel küzdeni kellene a megfelelő képzettségű telekkönyvvezetők kiszemelésénél, a szakképzett telekkönyvvezetők iránti feltétlen becsülésem s teljes bizalmam kijelentése mellett ismétlem, hogy nem vélem célra vezetőnek a telekkönyvvezetők bármilyen csekély számát a telekkönyvi ügyek önálló előadásával nyíltan megbízni. Tekintve hiteltelekkönyveinknek fentebb már körvonalozott fontosságát, korlátoolandónak, sőt helyenkint teljesen eltiltandónak vélem szakképzett telekkönyvvezetőknek bírói teendőkre oly mérvbeni alkalmazásukat, mely által tulajdonképeni hivatalos kötelességüktől elvonásának vagy abban hátráltatásának.

A hiteltelekkönyvek használhatósága és megbízhatóságára szükségesnek vélem, hogy a helyes elintézés és bevezetés biztosítása szempontjából a szakképzett bírónak egy szakképzett telekkönyvvezető a telekkönyvi rendszabály 168. §. értelmében ellenőrzője legyen. Véleményem szerint csak e két szakképzett egyének helyes és összhangzó tevékenysége szerezheti és szilárdíthatja meg a hiteltelekkönyvek iránti bizalmat.

Fentebb állítám, hogy a létező s szaporodó telekkönyvi zavaroknak a szoros értelemben vett telekkönyvi hatósági személyzetén kívül bizonyos mérvben az igazság szolgáltatásának más közegét is tartom. Ennek indoklására, a részben már elmondottakon felül, hivatkozom az ezen szaklap 1879-ik évi folyama 36., 38. és 39. számaiban «Telekkönyvi kezelés és átídomítás hiányai» cím alatt «egy kir. törvényszéki bíró» által előadottakra. A hivatkozott cikkből kivenetesen e helyütt ismétlem a következőket:

«Az országnak több és kiterjedtebb, különösen nem magyarajkuak lakta vidékén, azon felfogás jutott érvényre, miszerint a nő férjhez menetele által, szülőitől örökölt vezetéknevét elveszítette és e helyett férje nevét vette fel. Ennek következtése lett az, hogy úgy a magán- és társadalmi életben, mint a jogügyletekről szerkesztett okmányokban túlnyomólag sok esetben a nő születési vezetékneve helyett férjének vezetékneve használtatik s az okmány is hasonló módon iratik alá, p. o. Klein József, kinek neje Herbst Mária, egyszerűen Klein Mária elnevezéssel, ritkán Klein Mária szül. Herbst iratik.»

«Ezen téves felfogás elterjedésének és ebből különösen telekkönyvi ügyekben már is keletkezett és még ezután számosabb esetben felmerülő zavaroknak nagyobb terjedelmet adott az, hogy számos bíróságok, kir. közjegyzők a hagyatéki ügyek tárgyalásánál, és a bírák az ingatlan birtok átadásáról szóló okmányban ezen felfogásnak hódolva, nevezik meg az örökhagyókat és az örökösöket. Ehhez járul még az, hogy némely vidéken egy és ugyanazon házastársaknak több, egy keresztnévet kapott gyermekeik vannak; p. o. tudok esetet, melyben egy apának és egy anyának Mária névre keresztelt leánya három, János névre keresztelt fia kettő maradt hátra. Ezekhez, ha figyelembe vesszük, hogy egy és ugyanazon községben hány egyenlő családi név fordul elő, minden bővebb fejtegetés nélkül beláthatni, hogy a telekkönyvi tulajdonosok és tettelegesen birtokosok nevei a telekkönyvi lapokon helyesen legyenek kitüntetve,

mily nagy figyelem és vigyázat szükségeltetik; ezen figyelem és vigyázat mellőzése már számos zavarokat idézett elő. Az előadottak következménye az, hogy egy község telekkönyvi lapjain, de van eset, hogy egy és ugyanazon telekkönyvi lapon is, több egyenlő nevű tulajdonos van bekebelezve, s felette ritka az eset, a mikor a telekkönyvhöz beadott okmányban vagy a kérvényben az eladó, vagy örökhagyó, vagy adós telekkönyvi tulajdonosnak, más hasonnevektől való megkülönböztetésére szolgáló adatok felsoroltatnának. Leggyakrabban a felmerült telekkönyvi aggályok eloszlátása végett kell vagy kellene intézkedni, sajnálattal kell azonban beismerni, hogy vajmi számos esetben az ilyféle intézkedés elmarad, s a telekkönyvbe több hasonnevé, minden más ismertető jel nélkül birtok- vagy zálogjog-tulajdonosul bekebeleztetik.»

«A most felsorolt téves felfogások, hibás eljárási indokból eredő számos zavarok és eshetőségek felsorolását mellőzöm, úgy is a szakértő előtt világos ezen eljárás hibás volta és többféle zavarokra sok alkalmat nyújtó minősége.»

«Az általam ismert több telekkönyvi hatóságoknál több évek óta elterjedt szerintem e téves bírói és telekkönyvi hatósági eljárás szülte hiányos bevezetéseket a multa nézve, azon községek telekkönyveinél, melyek még átídomítva nincsenek, az 1869. április 8-iki rendelet bővítése által lehetne helyreigazíttatni, jövőre pedig a lehető zavarok szaporodásának az igazság- és belügyi miniszterek által a bíróságok és árvaszékek, illetőleg a hagyatéki ügyek tárgyalására hivatott közigazgatási közegeknek együttesen adandó szabályrendeletük által lehetne elejét venni.»

A szakképzett telekkönyvvezetők képzésére azt vélem célra vezetőnek, ha a telekkönyvi hatóságokhoz csak oly irnokok alkalmaztatnának, a kik telekkönyvi vizsgát tettek, vagy a kik mint telekkönyvi átídomító díjnokok e szakma iránt hajlamot, abban ügyességet tanusítottak. A telekkönyvi előadó bíró ezeket alkalmazná, sőt épen köteles lenne alkalmazni, a könnyebb elintéztetést igénylő beadványok feldolgozására; ezek képezetnének e foglalkozás által, mint-hogy a telekkönyvi ügyet elintézőnek teljesen ismernie kell a telekkönyvvezetői teendőket, mivel ezen ismeret nélkül csak véletlenség, ha nyomtatvány kitöltésével helyes végzést dolgozik ki.

A tisztelt osztálytanácsos urnak szavazat nélküli telekkönyvi előadó szervezésére vonatkozó javaslatára — mint indoklásából kitűnik — pénzügyi okok voltak lényeges befolyással. De ha igaz, a mint hogy kétségbe vonhatlanul igaz az, a mit cikkének bevezető soraiban a hiteltelekkönyvek fontosságáról mond, akkor a törvények végrehajtása felett őrködő kormány hatóságának egyik főfeladata, költséget nem kimélve, a hol szükséges, a bírák és kezelő személyzet számát szaporítani; mert a nemzet és a nemzet egyes birtokosainak közhitele, a hiteltelekkönyvek iránti közbizalom szüksége meg nem engedhetik a tulságos és minden közérdekeket veszélyeztető gazdálkodást.

Részemről nem csak hasznosnak, sőt majdnem elkerülhetetlennek tartom a tisztelt miniszteri osztálytanácsos ur azon javaslatának életbeléptetését, hogy a telekkönyvi személyzet feletti felügyelet s a feletti bizonyos mérvű rendelkezési jog, a hiteltelekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakítása érdekében az igazságügyi miniszter urnak törvényadta felügyeleti jogának s az azzal kapcsolatos felelősség épségben tartása mellett, a minisztérium kebelében külön e célra alkalmazott szakképzett s tapasztalt egyének kezeibe s felügyelete alá helyeztessék.

A telekkönyvek átalakításánál mily különböző az eljárás és ezen eljárásra vonatkozólag mily különböző felfogás uralkodik az ezen ügyekkel foglalkozók között, nagy részben kitűnik e szaklapnak 1879. és 1880. évi folyamában

és az ezen szaklap mellékletéül az 1880. évben kiadott *Telekkönyvi Közlöny*-ben megjelent e tárgyra vonatkozó értekezésekből, azidőben én is megkísérlettem véleményemet a tisztelt olvasó közönség előtt elmondani. Az 1876. évben nyilvánosságra hozott «utasítás-tervezet a telekkönyvek tárgyában» 34. §-ában a telekkönyvi igazgatók alkalmazása kilátásba helyeztetett, a mit a telekkönyvek vezetésével tüzetesebben ismerős minden szakértő már akkor hosszánával üdvözölt. A cikkiró miniszteri osztálytanácsos ur által tervezett telekkönyvi igazgatóságot oly alakban s olynemű hatáskörrel mint körvonalozta, szervezhetőnek nem tartom: mert az status in statu minőségű lenne, s a bírósági szervezetre vonatkozó törvények s szabályrendeletek sok részének a czélszerűség vajmi kevés kilátásával változtatását tenné szükségessé.

Nehogy azonban félreértessem, annyit megjegyzek, hogy a jelen rendszer mellett is, az 1876. évi hivatkozott javaslat felhívott §-ának életbeléptetése esetében még inkább a telekkönyvi ügyeknek és átidomításoknak minden egyes telekkönyvi hatóságnál való kezelésének módozatait részletesen kiismerni, s még a takargatni szokott hiányokat is lehetőleg kikutatni, mert léteznek takargatottak is, lehet, s e tekintetben intézkedni halaszthatatlan. Bátor vagyok én is a telekkönyvi kezelés hiányainak részletes felismerése tekintetéből javaslatot előterjeszteni: Szerkesztessenek kérdések, melyek minden ismert és képzelhető tévedéseket és mulasztásokat magukba foglalnak, és ezen kérdések terjesztessenek ki a hiteltekkönyvek a birtokszabályozás utáni átalakítása folytán előállott telekkönyvi állapotra, úgy a multban mint a jelenben teljesített átalakításokra kiterjesztve. Ezen kérdések közöltessenek az illető telekkönyvi hatóság főnökével, s követeltessék be a leplezetlen felelet, s a feleleteket ne csak a hivatal főnöke, hanem az azokat összeállított hivatalnok írja alá azon kijelentéssel, hogy minden kérdésre adott felelet helyességére a felelősséget elvállalják.

Jogositassanak föl a felhívottak az előállott zavar okainak előadására, s az azok megszüntetésére célra vezetőnek vélt teendők előadására. Szerény nézetem szerint az ily uton-módon összegyűjtött adatok igen alapos anyagul szolgálnának a szükséges egyöntetű eljárás céljából a teendőknek megállapítására. Felfogásom szerint ezután sok helyes és alapos felfogás, a hiányok és hibák orvoslására sok biztos gyógyszer ismerete merülne fel. Hiszen nem példa nélküli, hogy még a legtudományosabb s tapasztalt hadvezérnek is adhat altiszt gyakorlati uton szerzett jó véleményt.

A hiteltekkönyvek a birtokszabályozás utáni állapot szerint a felsőbb megyékben csaknem mindenütt befejezvék s túlnyomó nagyobb részben részint az 1853. évi április 18-ki rendelet 63. §-a, részint az 1869. április 8-án 2579. sz. a. kiadott rendelet értelmében. Ezen átalakításoknál természetesen sehol nyoma sincs az 1871. évi LIII. tcz. 56. §-a figyelembe vételének. Az ezen átidomítási munkálat által kiválólág a volt urbéri erdő, legelő, nádas tulajdonosai, s birtokarányuk megjelölésére vonatkozólag e szaklap 1879-ik évi folyama 38-ik számában «egy kir. tszéki bíró» név alatt elősoroltam felfogásomat, azóta az ott jelzett bajon az 1881. decz. 16-án 40101. sz. a. kibocsátott igazs. ü. miniszteri rendelet nagy részben segített, bár a közös fekvőség tulajdoni arányának megjelölésére rendelt számszerű bejegyzést teljesen célra vezetőnek nem tartom, s azon véleményben vagyok, hogy a gyakorlati tapasztalás helyesebbnek fogja igazolni az urbéri telekrészek aránya szerinti bejegyzéseket; e véleményem helyessége mellett idézem e szaklapnak fentebb felhívott 38-ik számában előadottakat. A tisztelt miniszteri rendeletnek szerintem hiánya az, hogy nem ad határozott utasítást arra nézve: mi történjék a már régebben átalakított

hiteltekkönyveknek az urbéri erdőt, legelőt, nádaszt feltüntető lapján, a tulajdonosok bevezetésére vonatkozólag? Napról-napra gyakoribb az eset, midőn a vélt urbéres élve az 1871. LIII. tcz. 56. §-ában nyert jogával, eladja vagy megtartja egyedül az urbéri erdőt, legelőt, nádaszt, vagy csak ezek egyikét. A rendelet utolsó bekezdésében foglalkozik ugyanily felmerülhető kérdés elintézésével, de felfogásom szerint nem ad határozott és az egész országban egyöntetű eljárást eredményezhető utasítást, minthogy csak azt rendeli: «a bíróság a telekkönyvi rendelet szabályainak szem előtt tartásával esetről-esetre határoz». Ezen utasításnak szerintem az volna legczélravezetőbb értelmezése, hogy a kérdésben forgó község urbéri erdő, legelő, nádas birtokát tartalmazó telekkönyvi lap ezen rendelet értelmében átidomítandó.

Ezen értelmezés világosan kifejezve nem lévén, a kisegítő határozatok azt hiszem a telekkönyvi ily birtokállás felismerését aligha tisztázzák. A felhívott rendelet jelen alakjában másnemű bírói határozatot alig képzelek, mint azt, hogy ha például valaki az $\frac{1}{8}$ bel- és kültelkét egészben eladja, de az urbéri faizás, legeltetés és nádlási jogát megtartja, e körülmény az átiratást rendelő végzésben befoglaltassék, és a telekkönyvi iroda külön utasíttassék e körülménynek a bevezetésére. Ezen elintézési mód eddig eléggé kisegítőnek látszik; de ha az ily urbéri faizás, legeltetés, nádlás tulajdonsa elhal, vagy ezen fentartott birtokhozi jogát másnak adja el, hol és miként leend ezen tulajdonosváltozás és az új tulajdonosok neve bevezethető, nem tudom magamnak megfejtetni. Pedig ilyen esetek számosak merültek fel s fognak felmerülni.

Visszatérek a tisztelt osztálytanácsos ur értekezésére, és pedig azon részére, melyben a birtoktulajdon-változásoknak a tényleges állapotnak megfelelő módon a hiteltekkönyvekbe leendő bevezetésére szolgáló módozatok iránt tesz javaslatokat.

Teljesen osztom a hiteltekkönyveink vázolt ziláltságának mind a közhitelre, mind egyes birtokosokra, mind a kincstárra káros hatására a cikkiró ur által előadottakat. A tulajdonjognak telekkönyvi átiratásánál létező nehézségekre vonatkozólag valóban szokásossá vált szándékos mulasztás megakadályozására vagy legalább kevesbitésére, de egyszersmind a létező telekkönyvi hiányok tisztázása, a hiteltekkönyvek iránti bizalom élesztésére *egyik* leghatásosabb eszköznek tartom nem egyedül a közjegyzői, hanem az ügyvédi kényszernek behozatalát, és pedig mind az okiratok, mind pedig a beadványok szerkesztésére. Nincsen az igazságszolgáltatásnak egy ága sem, melyben oly sok szakavatatlanok kontárkodnának, és a hol a zugirászok oly sok hibát és kárt okoznának, mint a telekkönyvi ügyekben. E kényszer kissé kellemetlen lenne ugyan egyes felekre, de mindenesetre olcsóbb kivált a köznépre, mint a jelenleg uralkodó zugirászat, és a községi körjegyzők túlnyomó részének munkája. A kényszer behozatalánál lehetne a célzt nem veszélyeztető kivételeket is tenni.

Nem tartom célra vezetőnek, de sőt kivihetőnek sem, hogy a községbeli előljárók és jegyzők a birtoktulajdon-változásokról az illetékes telekkönyvi hatóságnak jelentést tegyenek: mert számos esetben épen a községi jegyzők tartják vissza, s néha épen tiltott indokokból a vételi szerződéseket, mely tiltott ok elosztatására alig lehet szabályrendelettel hatni. De ha bejelentik is a birtokváltozásokat a községi előljárók, nincsen a telekkönyvi hatóságoknak eszközük, melylyel a vevőt a tulajdonjogának telekkönyveztetésére kényszeríthetni. Ily kényszer-eszközök feltalálásáról az egyéni szabadság érzékenyebb sérelme nélkül bővebben gondoskodni a jövőre, mint a fenálló törvények által gondoskodva van, alig lehetne. Egyedül a CLAUDIUS által e szaklap ez évi számban javasolt, a nagykoru

örökösökre is kiterjedő hagyatéki kényszerű eljárás, melynek az 1881: LIX. tcz. 92. §-a folytán mielőbbi életbeléptetése valóban égető szükségé vált.

Mert igaz az, hogy a telekkönyvnek tulajdoni lapjaiban tapasztalt zilált állapot előidézése lényegesen befolyt az, hogy számos vigyázatlan vevők oly örökösöktől vásároltak ingatlant, kiknek tulajdoni joguk még nem volt telekkönyvileg kitüntetve.

A telekkönyvi rendtartás 121. §-ának azon részét, mely szerint egyes bíróságoknál a telekkönyvi kérvények szóval is jegyzőkönyvbe adhatók, felelvenithetőnek nem tartom.

Ezen intézkedés a törvényszékeknel vezetett telekkönyvi ügyekben épen ezen §. által kizárva lévén, e körülmény a köznépnek sok félreértésre adna alkalmat. Eltekintve ettől, ezen §. alkalmazása a majd mindenütt csekély személyzetű telekkönyvi irodától sok időt rabolna el, és pedig a szakképzettebb tagtól.

Ugyanis mielőtt a megbízott hivatalnok a beadványt pótló jegyzőkönyvet felvenné, szükséges lenne az okiratot átolvasni, azt minden kellék tekintetében megbirálni, a telekkönyvi lappal összehasonlítani, a szükséges bélyegeket bekövetelni; a mire pedig köznépünk igen ritkán van teljesen elkészülve. Ezeket szerintem mind a jegyzőkönyv felvétele előtt megtenni kellene, mert aggályos és hiányos okiratra hivatalos jegyzőkönyv felvehető sem lenne. Megemlítem még az ily jegyzőkönyvek felvételénél felmerülni szokott időrabló apróbb nehézségeken felül azt, hogy az okiratoknak kellő számbani lemásolása szintén igen terhelne az irodát.

Felmerül még azon aggodalom is, hogy a telekkönyvi hivatalokból tudtom szerint meglehetősen kiküszöbölt zugírásatra ismét tárt kapu nyílnék. Az 1876-ik évben nyilvánosságra hozott «Utasítás a telekkönyvi ügyvitel tárgyában» czimű törvényjavaslat 5. §-a, az 1855-ik évi december 15-ki telekkönyvi rendszabály 121. §-nak az egyes bíróságokra vonatkozó részét kivétel nélkül minden telekkönyvi hatóságra kiterjeszti, s a telekkönyvi főnök vagy helyettesének a szóbeli kérvények jegyzőkönyvbeni felvétele körüli teendőit még részletesebben meghatározza mint én megjelöltem.

Mellesleg erre vonatkozólag megjegyzem, hogy ezen javaslat életbeléptetése a hivatali személyzet mulhatlan szaporítását fogja követelni. Az életbeléptetés egyéb hátrányait és nehézségeit nem tartom e helyütt felsorolandóknak.

Azon rossz szokás, hogy találkoznak egyes telekkönyvi bírák, kik a telekkönyvek egyes lapjait magukhoz veszik s hosszabb ideig maguknál tartják, az érdekelt telekkönyvvezetők éreltelenségén, vagy hatáskörüik, köteleességük ismeret-hiányán alapszik s szerintem miniszteri rendelettel megszüntethető.

A tisztelt osztálytanácsos ur a telekkönyvi kezelés körül létező s általa ismert hiányok nyílt előadásával, s azok elhárítására vonatkozó javaslataival elismerést érdemel mindazok részéről, kik a közérdek ezen ága által közelebbről érdekeltetnek; mert tekintve hivatalos állását, biztos reményt nyújt arra, hogy a nyilvánosan feltárt és fel nem tárt bajok orvoslása mielőbb várható. Én, mint a ki 1864. év óta foglalkozom tüzetesebben a telekkönyvi ügyekkel, s 15 év óta folytonosan telekkönyvi előadó bíró vagyok, saját tapasztalataim által szerzett adatok egy részét használtam fel ezuttal is, s habár javaslatainak minden részét, és azon alakban mint tétetett, elfogadhatónak nem vélem, mindazáltal azt hiszem, a tisztelt miniszteri osztálytanácsos ur által kitűzött cél elérését, ezen és más még tapasztaltabb szakértő által adandó vélemények nyilvános előadása, csak elő fogják segíteni.

Simon Endre,
kir. törvényszéki bíró.

Vizsgálati fogság és szabadlábrahelyezés a bűnvádi eljárás tervezetében.

III.*

A vizsgálati fogság törvényhozási elrendezésének két erős próbaköve van. Ezekben válik meg, mely szellem uralja azt. Az egyik, azon előfeltételek megállapítása, melyek beálltával *rendelhető* el; a másik, azon intézkedések rendszere, mely szerint *szüntethető* vagy *szüntetendő* meg ezen legsúlyosabb korlátozása a személyes szabadságnak.

Nehéz volna megmondani, mely intézkedések fontosabbak és igényelnek lelkiismeretesebb, behatóbb szabályozást.

Annyi azonban bizonyos, hogy ha a vizsgálati fogság igazságszolgáltatási szükség, úgy a szabadlábrahelyezés igazságszolgáltatási kötelesség. Azon rideg szükség végét, ezen emberies kötelesség kezdetét meghatározni, képezi a bűnvádi törvényhozás bölcseségének egyik legnehezebb feladatát.

A letartóztatás és szabadlábrahelyezés ezen két változhatlan polusa között terül el azután azon számos részletes intézkedés, mely majd az igazságszolgáltatás, majd a személyes szabadság érdekeinek biztosítására és érdekében, azon rendeltetéssel bír, hogy a vizsgálati fogság mielőbbi megszüntetését előkészítse és azt lehetővé tegye. Az eljárás óramutatói ezek, melyek a kiszabadítás epedve várt időpontjának közeledését nemcsak jelezik, de siettetik is.

Ha a tervezetnek idevágó intézkedéseit (282—311. §§.) tekintjük, minden túlzás nélkül a tervezet fénypontjainak nevezhetjük azokat. Uralkodó, hajtó eszme bennök a vizsgálati fogság tartamának a lehető *legrövidebb* időre való szorítása, a kiszabadítás *könnyítése* és időpontjának *siettetése*. Minden eszköz alkalmazása, mely ezen céloknak szolgálhat, minden akadály elhárítása, mely azokat hátráltatni képes volna, gondosan és meggondoltan megkísértve van.

Mennyire sikerült ezen nagyfontosságú kísérlet, azt az egyes intézkedések ismertetése fogja mutatni.

A tervezet (77., 285., 296., 297. §§.) nemcsak hogy nem tiltja, de határozottan megengedi a fogság *egész* tartama alatt a terhelt *ellenőrizetlen* érintkezését «védőjével és másokkal.» Az érintkezés ellenőrzése csak ritka kivétel. Ezen intézkedés tisztán és erősen megvilágítja a fölfogás egész emberies voltát, melylyel a tervezet a vizsgálati fogságról bír, mely fölfogás azután a 293. §-ban határozott kifejezést is talál, a mennyiben ez meghagyja, hogy a vizsgálati fogság a lehető legnagyobb kimélettel fogandósítandó.**

Azon hagyománnyal és fölfogással szemben, melyeket nálunk, fájdalom, országszerte a vizsgálati fogság fogandósítása és további alkalmazása körül naponként tapasztalhatni, indokolva volt mindenestre a fogság fogandósítása és a letartóztatottal való bánásmód tekintetében részletesebb imperatív intézkedéseket a törvényjavaslatban megállapítani (312—314. §§.). Különösen áll ez azon irányról, melyben ez történt, és mely terheltnek kényelmét, életmódját, állását, műveltségi fokát s a t. illeti, hogy, mint HOLTZENDORFF helyesen mondja: «Die Untersuchungs-haft in augenscheinlicher Weise von der Strathaft zu unterscheiden».

Azonban ép oly kíváncsnak tartanám annak fölvételét, hogy a vizsgálóbíró a letartóztatást elrendelő határozat kihirdetésénél *köteles* legyen terheltet figyelmeztetni a határozat elleni panaszjogára és ezt jegyzőkönyvbe is venni.

* Az előző közleményeket l. a 48. és 51. számokban.

** DESSALLES I. Quelques réflexions sur la détention préventive etc. Paris. 1865. I. 10—21. az «érintkezés» megtiltása (interdiction de communiquer, mise en secret) igazságszolgáltatási hátrányairól igen érdekes megjegyzések.

Elvégre hive levén azon véleménynek, hogy bizonyos súlyosabb büntetéseknél *kötelező* legyen a letartóztatás, — a mint ezt előbbi cikkemben kifejtettem — viszont a *csekélyebb* büntetésekkel sujtott *vétségeknél* egyáltalában kizárandónak tartanám a vizsgálati fogságot. A mint ott az igazságszolgáltatás,* úgy itt a személyes szabadság érdekét tartom uralkodónak.

Bár a tervezetnek eddigelé részletes indokolása nem tétetett közzé, és így az egyes, különösen új intézkedések és intézmények indokai iránt csak a valószínűség alapján nyilatkozhatni, mégis a mi a *vádtanács* intézményének megteremtését illeti, azt határozottan a terhelt és vádlott érdekeinek az elsővizsgálat és vád során leendő erélyes biztosítására föllálitottnak mondhatni.

Ellenőrző közeg az elővizsgálat, döntő, *határozó* közeg a vád állapotában — ez jellemzője működésének.

Ebből kifolyólag érteni lehet, hogy a vizsgálóbíró cselekményei mellett párhuzamosan a vádtanács felügyelő és reformáló joga vonul el.

Azt is lehet érteni, hogy a tervezet által érvényre emelt vádelvénél fogva a vizsgálati fogság elhatározásánál a vizsgálóbíró által az ügyésznek közreműködése, mint eddig volt, mellőztetett. A letartóztatás szükségességének megítélése és így a letartóztatás elrendelése a vizsgálat során első sorban egyedül a vizsgálóbíróra van bízva. Övé a *hatalom*; övé legyen ezért a *felelősség* is.

De a tervezet ezen egyedül helyes alapot megtagadja, a midőn a 288. §-ban megállapítja, hogy a vizsgálóbíró letartóztatási határozatát *«megerősítés»* végett még a vádtanács elé terjeszteni tartozik.

Másrészt azután a 289—291. §§. értelmében ugyanezen vádtanács hatásköréhez tartozik terheltnek a vizsgálóbíró által elrendelt, a vádtanács által már megerősített letartóztatás ellen beadott panasz fölött határozni, és pedig a terhelt- és védőjének, valamint a kiráyi ügyésznek *szóváltásai* alapján.

A vádtanács tehát először a néma «iratok» alapján kénytelen nyilatkozni, megerősíti-e a letartóztatást vagy nem. Azután kénytelen ugyane fölött nyilatkozni az ügynek «a beküldött vizsgálati iratok», valamint az összes érdekelt felekkel megtartott tárgyalás által nyert teljes fölvilágosítás alapján.

Ily körülmények közt az első nyilatkozat csak fölületes lesz és lehet — és azért már ez okból fölösleges.

De az által, hogy a vizsgálóbíró köteles a letartóztatási határozatot «megerősítés» végett bejelenteni a vádtanácsnak, elveszi a vizsgálóbírótól a felelősség érzetét, őt a letartóztatás elhatározásában kevésbé óvatossá, kevésbé kényessé fogja tenni. Ez természetesen saját intézkedését mindig csak indítványnak fogja tekinteni, melynek szentesítését, megerősítését a tanács határozza el.

E fölött megköti mintegy a vádtanácsot már előre is ezen intézkedés, midőn oly kényszerhelyzetbe hozza, hogy esetleg oly letartóztatási határozatot, melyet ma megerősített, három nap múlva (ez a záros határidő) csak *önmegszégyenítéssel* változtathasson meg.

És végre az igazságszolgáltatás hitelét rendíti meg azon majdan előforduló épületes látvány, hogy *ugyanazon* vádtanács azt mondja bírói határozatának egész szentségével, hogy a letartóztatás jogos, és azután — bár a vizsgálati alap nem változott időközben — kénytelen legyen azt mondani, hogy az általa megerősített és helyeselt letartóztatás törvényellenes vagy alaptalan.

Nem a terhelt védelmét, hanem valóságos veszélyt rejt magában a 288. §. említett intézkedése, és azért mellőzendőnek tartom.

Terheltnek alaptalan letartóztatás ellen *valódi védelmet* azon új intézkedése a tervezetnek fog nyújtani, mely szerint terhelt panaszára a vádtanács a letartóztatás jogossága fölött terheltnek, védőjének és az ügyésznek *közvetlen szóbeli* szóváltásai alapján fog majd határozhatni. Ezen intézkedést igen becses vívmánynak, felette erős biztosítéknak kell elismernem.

Azonban, hogy az hatályos legyen, gyorsnak is kell lennie, mert értékének egyik eleme épen működésének gyorsaságában fekszik. Ezért a vádtanácsnak az ügy eldöntésére a tervezet által adott 3 napot sokallom. A felek szóbeli előadásai, az iratoknak az ülésben való meghagyott felolvasása (291. §.) feleslegessé tesznek minden előre való készülést és tanulmányozást a vádtanács által, és így egy 24 órás idő elegendőnek mutatkozik. Ezzel kapcsolatban kötelezendő volna a vizsgálóbíró, hogy a panasz bejelentése után haladéktalanul — még aznap — a vizsgálati iratokat a vádtanácshoz tegye át, miután csodálatos módon ez irányban a tervezet semminemű meghagyást nem tartalmaz.

Koczkára látnám téve azonban azon egész biztosítékot, melyet terheltre a letartóztatás ellen használt panasz közvetlen szóbeli tárgyalása nyújt, ha a 291. §. azon intézkedése meghagyatnék, hogy «a határozathozatal előtt a jelenlevő vizsgálóbíró a netalán felmerülő kételyekre vonatkozólag fölvilágosításokat» adhasson.

Akár értetődjék ez úgy, hogy ezen fölvilágosításadás a terhelt és védője ellenőrzése *mellett* a tárgyaláson, akár ezek *nélkül* a tárgyalás után a «határozathozatal előtt» történik, a vizsgálóbírónak semmi köze azon tárgyaláshoz, melyen épen az ő cselekményének alapossága felett határoznak.

Jelenléte csak feszélyezné a vádtanácsot, és fölvilágosításai vagy a vizsgálati iratokban találnak alapot, úgy szükségtelenek, vagy nem, úgy feleslegesek. Ha előnyére válnak azok a terheltnek, majd előadja ő maga, vagy védője; ha hátrányára valók és az igazságszolgáltatás érdeke követeli, lesz szószólója, az ügyész. Nincs természetesen semmi processualis szerepe a vizsgálóbírónak ezen tárgyalásnál. Azért ne is adjunk neki alkalmat szereplésre.

Erős kétely fér továbbá ahhoz, vajon megfelelő-e, — a mint a tervezet megállapítja — hogy a vádtanács a vizsgálati fogság elrendelése ellen a terhelt által beadott panasz fölött *végérvényesen* határozzon.

A további felelősség ellen a kir. táblához fel lehet hozni ugyan, hogy az a vizsgálatot megakasztaná és így a vizsgálatot kelleiténél túl kihúzná. Azonban ha a további felelősség joga *csak a terheltnek* adatik meg rá nézve sérelmes végzés ellen, úgy tőle függ, vajon a további jogorvoslattal járó csekély elhúzásnak ki akarja-e tenni vizsgálatát és fogságát. Másrészt pedig a kir. táblának a törvényben meghagyandó azon kötelessége, hogy ilyennemű ügyeket záros legrövidebb határidő alatt tartozik elintézni, elejét venné bizonyára minden felesleges elhúzásnak. Oly fontos, oly életbevágó intézkedésnek tartom a vizsgálati fogság elrendelését, hogy szükségességének végérvényes megítélését csak a vizsgálóbíróstól *szervezetileg különálló* közegre tartom bízhatónak. A vádtanács azonban — a mint a tervezetben kilátásba van véve — *ugyanazon* bíróság szerkesztésébe tartozván mint a vizsgálóbíró, a teljes különállóság és a szervezeti egymáshoz tartozáságtól való befolyásolatlanság ama kellékével nem bír.

Dr. Stiller Mór.

* Handbuch des deutschen Strafprocessrechtes in Einzelbeiträgen I köt. 355. 1.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néhány szó az örökbefogadásról.

Törvényeink az örökbefogadásról csak nagyon hiányosan intézkednek.

Rendes körülmények közt, a midőn t. i. az atya gyakorolja az őt megillető törvényes jogokat az örökbefogadandó kiskoru felett, ezen hiány nem érezhető annyira mint oly esetben, midőn az örökbefogadandó kiskorúnak törvényes gyámja van és az atya, ki az atyai hatalom gyakorlásáról önként lemondott, sőt a gyámnak árvaszéki megerősítését maga kérte, még életben van.

Ilyen esetben ugyanis az a kérdés merül fel, hogy ki van hivatva, illetve jogositva az örökbefogadási szerződés megkötésére, a gyám-e vagy az atya? És a mennyiben a gyám köti meg a szerződést, szükséges-e az apai beleegyezés?

Tény az, hogy az atyai hatalom elidegeníthetetlen ő jog (jus personalissimum), szorosan az atya személyéhez van kötve és egyedül őt illeti; megjegyzendő továbbá, hogy az atyai hatalomnak nemcsak jogi, hanem természetes és erkölcsi alapja is van s így az apa, gyermekeinek személyét illetőleg, addig míg abból törvény szerint ki nem zárható, belátása szerint rendelkezhetik.

De épen ezt szem előtt tartva, a fentemlített esetben az örökbefogadási szerződés megkötésére, bármennyire paradoxnak hangzik is, nem az apa, hanem a törvényes gyám van hivatva.

Mert ha az örökbefogadás definitióját vesszük, azt látjuk, hogy az adoptió nem egyéb mint egyoldalú szerződés; sőt egyes magánjogi írók azt egyenesen végrendeleti intézkedésnek tekintik, azaz az örökbefogadás tényében mást nem látnak mint oly declaratiót az örökbefogadó részéről, melylyel a felfogadottat jelöli ki örökösének; és ezeknek nézete szerint csak abban különbözik a felfogadott gyermek a végrendeleti örököstől, hogy amaz egyszersmind a család kötelékébe is felvételik, néha ott tartatik, ápoltatik és neveltetik.

E szerint tehát az örökbefogadás rokonságot nem alapít a fogadó szülők és a felfogadott gyermek közt, és másrészt a rokoni kapocs gyermek és törvényes szülők közt az örökbefogadás által meg nem szűnik.

Abban különbözik épen hazai jogunk más országok törvényeitől, így például az ezelőtt nálunk érvényben volt és azért minket is közelebb érdeklő osztrák törvénytől.

Az ausztr. polg. tkv. 179 - 185. §-aiból ugyanis azt látjuk, hogy ott az örökbefogadás valódi «imitatio naturae» és tényleg rokonságot alapít az örökbefogadó és adoptált közt.

Kifejezést talál ez különösen abban, hogy még a teljeskorú gyermek örökbefogadásánál is szükséges a törvényes apa beleegyezése és viszont az örökbefogadóknak csak akkor engedtetik meg az adoptió, ha saját gyermekeik nincsenek, mintha ez által a törvény is meg akarná óvni a szülők érzelmeit minden disharmoniától.

Ezen bensőbb rokoni viszonyok természetes consequentiája azután, hogy az örökbefogadás a szülők és gyermekek közt kölcsönös öröklési viszonyt alkot, melynél fogva nem csak a gyermek igényelhet köteles-részt, hanem az örökbefogadó szülőket is illeti a törvényes osztályrész felfogadott gyermekük után.

Nem úgy van ez nálunk Magyarországon. Honi törvényeink, mint ezt sajnálattal kell constataálnunk, az örökbefogadásra nézve pozitív határozatokat nem tartalmaznak és csakis a nemesi és adományi javak tekintetében találunk régebbi törvényeinkben intézkedést.

Az országbirói értekezlet, mely «a magyar polgári

anyagi magán törvénykönyveket visszaállította», egyszersmind az ausztr. polg. tkvnek fent vázolt határozatait is hatályon kívül helyezte és csak az ezen törvény uralma alatt már keletkezett jogokat respectálta; de az örökbefogadásról az o. é. nem szól, és miután magánjogunk codicálva még nincs, az adoptió kérdése még mai napig sincs törvény által megoldva.

Az 1877: XX. tcz. 15. és 36. §-aiban történt ugyan említés az örökbefogadásról, de ott is ezen viszonyt csak egyik oldala érintetik, a mennyiben ugyanis a törvény az apai hatalom gyakorlása tekintetéből a szülőknek a kölcsönös megállapodást megengedi. Az apai hatalom kezelésére nézve e szerint ezen törvény is csak fakultatív szabályt tartalmaz, nem pedig kötelező intézkedést, mint az ausztr. polg. tkv. 183. szakasza.

Az eddigiekből tehát az tűnik ki, hogy az örökbefogadás nálunk nem egyéb öröklési szerződésnél, mely pedig nem is kölcsönös viszonyt alapít, mint az adoptio fraternalis, hanem csupán az örökbefogadott gyermeknek ad jogot a felfogadó vagyonára; hogy tehát a gyermek nemző atyja hatalmában marad és az örökbefogadás által az őt felfogadó családdal tulajdonképi rokoni viszonyba nem lép.

Már pedig, ha ez áll és a törvényes apát illető jus personalissimum az örökbefogadás által sérelmet nem szenved, az apa hatalmi köre meg nem szoríttatik; ha az örökbefogadás a felfogadott gyermek személyét szorosabb értelemben véve nem érinti, sőt ez által a felfogadott csak nyerhet, vagyont és jogokat szerezhet, akkor ilyen esetben, mint bevezetésképen említettük, az 1877: XX. tczikk értelmében, feltétlenül a törvényes gyám van hivatva, illetőleg jogositva, az adoptiv viszony alapjául szolgáló szerződésnek, csak úgy mint más előnyös jogügyletnek, megkötésére.

E mellett azonban természetesen az apa is érvényesítheti mindazon jogokat, melyeket neki a gyámsági törvény I. részének 6-ik fejezete, különösen a 142. és 149. §-ok biztosítanak, s melyek alapján kívánhatja, hogy a gyermeket érdeklő fontosabb ügyekben ő is meghallgattassék.

Nagyon óhajtanám, ha tisztelt kartársaim közül valamelyik ezen kérdésben nézetének kifejezést adna és evvel esetleg egy concret esetben felmerült kétely elosztatásához hozzájárulna.

N. J.

Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság?

Dr. TOLNAY Antalnak a *Jogtudományi Közlöny* f. évi 2. számában e cím alatt közzétett cikke folytán, tulajdonképen nem is az a kérdés, vajon lefoglalható-e a függő termés mint ingóság, vagy pedig a függő termést mint ingatlanságot kell-e lefoglalni? hanem az a kérdés, mikor foglalható le a függő termés mint ingóság és mikor mint ingatlanság a v. t. 208. és 209. §-ai értelmében?

A kérdést úgy téve fel, mint azt Dr. Tolnay Antal tette, arra igennel is és nemmel is kell felelni, akként mint ezt a kir. ítélő tábla homlokegyenest ellenkező határozatai teszik. Az esetben ugyanis, ha a végrehajtást szenvedő a v. t. 213. §. szerint valamely ingatlan hasznélvezete illeti, a nélkül, hogy ezen joga telekkönyvíleg bejegyezve lenne: ezen hasznélvezetre mint ingóságra fogatosittatik a végrehajtás. Más szavakkal ennek az az értelme, hogy akkor, ha az ingatlan tulajdonjoga egy harmadik személyt illet és ezen idegen tulajdont képező ingatlanra nézve a végrehajtást szenvedő csak hasznélvezeti jog, mely bekebelezve nincs, illeti, kétségtelen, hogy a függő termés mint ingó foglalandó le, p. a hasznélvezetnek függő termése, ha hasznélvételi joga nincs tdkvíleg bekebelezve, vagy a gróf Károlyi-féle taksás házak bérjövödelme Uj-Pesten.

Ha azonban az ingatlan tulajdonjoga szintén a végrehajtást szenvedőt illeti, akkor a végrehajtást szenvedő tulajdonjogilag illető ingatlan hasznélvezetére a v. t. 211. §-a értelmében a

v. t. 208. és 209. §-ai szerint a végrehajtási zálogjog bekeze-
belezése után, a *haszonélvezetnek végrehajtási zár alá vételét a*
tkkvi hatóság rendeli el, zárgondnokot ez nevez ki, s ennek
bevezetése végett az illetékes járásbírószágot az keresi meg.

A különbség tehát a szerint teendő meg, miként az a
v. t. 211. és 213. §-aiban foglaltatik, s ekkor a kérdés könnyen
megoldható. Ezen megkülönböztetést egyébiránt a v. t.
149. §-ának 2. bekezdése is indokolja. Itt ugyanis az mon-
datik: a mennyiben az árverési feltételek ellenkező kikötést
nem tartalmaznak, az ingatlanokkal együtt árvereztetik el
a végrehajtást szenvedőt illető még be nem szedett függő
termés is. Szabály tehát, hogy a függő termés az ingatlan-
nal együtt adatik el, vagyis ha az ingatlan árverés alá
bocsátatik, attól a függő termést, mint ingót, elvonni
nem szabad. A kivétel pedig az, hogy oly esetben, midőn
az ingatlan tulajdonjoga végrehajtást szenvedőt illeti és
az ingatlan árverés alá bocsátatik, azonban a függő ter-
més egy harmadikat p. a haszonbérlet illeti, akkor ezen
körülmény az árverési feltételekbe foglalandó és a függő
termés el nem adható; mert a v. t. 181. §. szerint a haszon-
bérbe vevő a használati jogot csak az árveréskor folyamat-
ban levő gazdasági év végével tartozik a vevőnek átbo-
csátani.

Ezek után tehát azt hiszem, hogy a v. t. alapján a
kérdés ekként oldandó meg, és Dr. Tolnay Antal eseteiben
a kir. ítélőtáblának első vagyis 32908/82. számú végzése
helyes; mert ezen esetekben a v. t. 211. §-a alapján kell
eljárni, a mennyiben úgy az ingatlan tulajdonjoga, valamint
annak haszonélvezete is végrehajtást szenvedőt illeti.

Azt a nézetet végre, hogy a függő termés mint léte-
sülendő önálló dolog még függő korában képezheti-e jog-
ügylet tárgyát, leszédés után életbe léptetendő hatálylyal,
az anyagi jog szempontjából mint érvényes jogügyletet
elfogadom; de a függő termésnek mint ingónak lefoglalását
a v. t. 211. §-a esetében, perjogilag a végrehajtás szem-
pontjából helytelennek, célszerűtlennek tartom, mert akkor
ismét beállhat az a zavar, a mit az 1868: 54. trv. 416. §-a
előidézett, és a melyet az új v. t. kiküszöbölni akart.

Dr. Horváth János.

Válasz Teleszky István ur egyik válaszára.

TELESZKY István ur e lapok első számában megjelent
egyik válaszára szükségesnek, sőt szem előtt tartva azon
tekintélyt, melynek az ő nyilatkozatai és pedig méltán örven-
denek, és azon sulyt, melylyel azok az 1881. LIX. és LX. tcz.
rendelkezéseinek megítélése alkalmával bírnak; kötelessé-
gemnek tartom néhány észrevételt koczkáztatni.

Teleszky ur ugyanis, hivatkozással az 1881. LIX. tcz.
13. §. b) pontjára, azon esetben is, ha a házasságon kívüli
nemzés még vitás, az ebből származó igények iránti kere-
seteket, ide értve a gyermektartás iránti kereseteket, a
sommás bíróság hatáskörébe tartozóknak állítja, ezen
állítását a törvény világos és feltétlen rendelkezéseivel
bizonyítván. Bocsánatot kérek, de a törvény világos és
feltétlen rendelkezése épen Teleszky ur állítása ellen
bizonyít.

Vizsgáljuk csak a szakaszt a maga totalitásában.

«Sommás eljárás alá tartoznak, a mennyiben az 1877.
évi XXII. törvenyzikkben szabályozott eljárásra utalva
nincsenek:

1. azon keresetek, melyeknek, a tárgya járulékok
nélkül 500 frt értéket túl nem halad, ha az ügy az összegre
való tekintet nélkül a kir. törvényszékek hatásköréhez uta-
sitva nincs;

2. a per tárgyának értékére való tekintet nélkül:

a) — — — — —

b) a házasságon kívüli nemzésből származó igények

iránti keresetek, ideértve a törvénytelen gyermek tartása
iránti kereseteket is».

A törvény tehát, csak a per tárgyának értékére való
tekintet nélkül utasítja e kereseteket a sommás bíróság hatá-
skörébe, de a házasságon kívüli nemzést, mint jogi hatály-
lyal bíró külső tényt, és a kereseti igény alapját, *kétségtelenül*
nek, már határozottnak tartja, mert:

a) a törvényhozó ezen kereseteket, hivatkozással az
1868. évi LIX. tcz. 12. §-ára, addig míg a házasságon kívüli
nemzés, mint az igénynek alapja, vitás, *megindíthatónak*
sem tartá;

b) ez okból is az «a» névelőt is használja;

c) mert továbbá a törvényhozó, az alaki perjog
többi hatályban levő rendszerével *összeülközésbe* jönni nem
akart, úgy mint Teleszky ur fenti responsumával. Ezen
responsum helyességét feltéve nem engedve ugyanis, az
következnék, hogy azon hölgy, ki nemes szívének sugallatát
követve, gyermekágyi költség vagy egész évi tartási költség
fejében csak 50 frtot követelne, a bagatell bíró előtt, az
1877. évi XXII. tcz. 11. §. 3. pontja alapján, a *főkötelezettséget*,
tehát a házasságon kívüli nemzésből következőt, bírói ité-
lettel, egyezséggel vagy közjegyzői okirattal stbvel lenne
köteles igazolni, míg ellenben az, ki ugyane címen 51 frtot
usque ad infinitum követelni merészel, a főkötelezettség
ezen alapjának igazolása alól, Teleszky ur szerint, fel lenne
mentve. Ezen anomáliába a törvényhozó esni nem akart,
és azt hiszem, hogy Teleszky ur sem;

d) a logikai interpretáció szabályainál fogva sem lehe-
tett végre a törvényhozónak azon intentiója, hogy a *törve-
nyes házasságban élő házastárs törvényes gyermeke tartása iránti*
keresetét, az 1868. évi LIV. tcz. 22. §-a értelmében a *törvény-
szék előtt*, ellenben ama bizonyos hölgyek *törvénytelen gyer-
mekök tartása irántit*, a *járásbírószágot előtt* indítsák.

e) Végre ellenkezik Teleszky ur felfogása az idézett
1868. LIV. tcz. 22. §-ának többi rendelkezésével.

Dr. Hexner Gyula.

A végrehajtási törvény 187. §-ához.

A *Jogt. Közl.* mult évi 52. számában Dr. H. I. azon
kérdést vetette fel, hogy quid juris? ha többen egyforma
és egyidejű utóajánlatot tesznek, és az ujabbi árverésre
senki meg nem jelenik, vajon a vétel, illetőleg az ingatlan
tulajdonjoga ily esetben közösnek tekintendő-e? Erre
TELESZKY István ur azt felelte, hogy: igen, az ily egyenlő
ígéretet tevők csakugyan egyenlő részbeni közös vevőknek
tekintendők.

Én nem osztom feltétlenül ezen nézetet, illetőleg kétel-
kedem, hogy a bíróságnak joga lenne tárgyalás megtartása
nélkül a tulajdonjogot közösnek nyilvánítani és a felek
között azok akarata nélkül oly jogállapotot teremteni, a
melyről azok soha nem álmodtak, és a melybe ezek, meg-
kérdéztetve, alkalmasint soha bele nem egyeztek volna.

Tegyük, hogy egy ingatlanra nézve 3 — pesti, kassai és
temesvári — személytől érkezik be utóajánlat, és mindegyik
9000 forintra szól; akkor nagy kérdés, hogy ezen egészen
idegen három ember nem köszönné-e meg a bíróság azon bölcs
jóakarát, a mely őket egyszerre összeházasítaná, egyszerre
társakká tenné; nagy kérdés, hogy vajon az ajánlattevőknek
még akkor is, mondjuk, a háznak egyharmada 3000 frtot
megér-e, a mikor az egészért 9000 frtot igenis hajlandó adni?
Én azt hiszem, hogy nem, miután az értékvilágban nem
mindig azonos $\frac{3}{3}$ egy egészszel, sőt meg vagyok róla győ-
ződve, hogy sok esetben az ajánlattevő inkább az egésztől
mondana le, semhogy egy hányaddal elégedjék meg, sem-
hogy mással társaságba lépjen.

A javasolt expediens szerintem tehát helytelen és
igazságtalan lenne egyaránt, *miután általa a felek szándéka*
meg nem közelítenék. Ne feledjük el, hogy ily közösséget azután
megszüntetni bajjal és költséggel jár; mert ha barátságos

uton az ingatlan átiratása után szüntettetik meg, akkor mint új jogügylet után újabb százaléka jár; ha pedig per útján, akkor a sok költség és a mulhatlanul szükséges gondnoki kezelés elkerülhetlen. Ki hinné tehát, hogy az ajánlattevő ily expedienssel meg lehetne elégedve.

Nagyon kételkedem tehát, hogy vajon Teleszky ur, avagy a törvényhozás a kérdést ilyképen oldották volna-e meg, illetőleg a törvény ezen hézagát ily értelemben pótolták volna ki, ha ezen, a gyakorlati életben vajmi ritkán előforduló esetre idejében gondoltak volna.

Mi történjék mégis ily esetben?

Véleményem szerint az árverés után ily esetben tárgyalás rendelő, a melyre pusztán az ajánlattevők idézendők. Itt köztük egyesség megkísértendő a tulajdonjog arányára nézve, és ha ez létre nem jön, vagy sorshuzás által határozandó meg, hogy kinek ajánlata fogadtassék el, vagy ha a felek úgy kívánják, köztük, tehát csakis köztük, és minden más reflectáló kizárásával, még a tárgyalás folyama alatt szűkebb körű árverés eszközendő, természetesen hirdetmény kibocsátásának mellőzése mellett, és akkor az ingatlan tulajdonjoga annak javára megállapítandó, a ki érte legtöbbet ígér; a vételár fölöslege pedig nem az ingatlan vételárához csatolandó, hanem valamennyi ajánlattevő közt egyaránt elosztandó.

Ugy hiszem, hogy ezen ajánlott mód elfogadása esetében senkin igazságtalanság nem követtetnék el, mert a közösség senkire rá nem erőszakoltatik, mindenkinek mód nyújtatik, hogy kétségtelenül szerzett jogait érvényesíthesse, esetleg azok előnyeit élvezhesse, és a vagyónátruházási százalék sem követeltethetnék kétszer, miután az utolsó árverés a második árverésnek csak kifolyása és így tehát nem új jogügylet.

Fenti eljárás ellen csak azon kifogás tétethetnék, hogy szokatlan és hogy végrehajtási eljárásunkban reá nincs praecedens. Ámde — a mint előrebocsátottam — az eset sem mindennapi, és kivételes esetekben kivételes eszközökhöz kell folyamodni. A fődolog mindig az, hogy az igazság legalább megközelíttessék; ez pedig fenti eljárás mellett nem csak megközelíttetik, hanem szerintem el is érik. Hozzájárul még azon körülmény is, hogy a sorshuzás, mint elintézési mód, nem is oly idegen intézmény hazai jogéletünkben.

Az árverési költség-k viselési terhét illetőleg teljesen egyetértek Teleszky urral, annyival is inkább, mivel a 187. §. világosan csak azok *előlegezéséről* szól. Már pedig a ki tartozik azokat előlegezni, annak a priori el kell lenni készülve arra, hogy bizonyos esetekben azokat elveszíti, bizonyos esetekben visszakapja, mert különben nem őt utasítanák az előlegezésre, hanem úgy, mint a többi költségeket, ezeket is végrehajtató lenne köteles fedezni; másrészt pedig, ha az ingatlant nem ajánlattevő veszi meg, hanem egy harmadik, nagyon természetes, hogy ezt terhelje a költség, miután neki csak nem lehet több joga, mint annak, a kinek kizárólag köszönheti, hogy második árverés egyáltalában volt.

Ezen alkalommal bátor vagyok, eltérőleg az ezen lapok hasábjain többek által kifejtett véleményeiktől, azon nézetemet nyilvánítani, hogy a 2. árverés költségeit mindenkor és minden körülmények közt a vevő tartozik megfizetni és viselni, akár sokat, akár keveset tesz az ígéreti többlet; mert a törvény csak egy kötelező árverést ösmert; a 2. árverésnek csak akkor van helye, ha azt valaki kéri; kéri pedig csak az, a kinek érdekében van, a ki vagy elmulasztott az első árverésen megjelenni, vagy a kit csak későbbben szállt meg a vételi kedv. Mindenesetre tehát, ha előnyére is válik alperesnek a 2. árverés, még nagyobb előnyére válik az ajánlattevőnek, a kinek mód nyújtatik az első alkalom elszalasztása daczára, az ingatlant megvehetni, és miután a 2. árverés sem végrehajtató, sem végrehajtást szenvedő kérelme, hanem ajánlattevő kezdeményezése folytán tartatik meg, ennél fogva úgy hiszem, hogy a dolog természetéből folyik, miszerint az árverési költségeket csakis ajánlattevő, illetőleg vevő tartozik viselni.

Csak hogy jövőben jó volna ezen körülményt valamivel világosabban kifejteni az árverési feltételekben, hogy későbbben a vevő kellemetlen meglepetésekről ne panaszkodhassék; igazságtalanság rajta úgy sem történik, kivált ha a feltételek e tekintetben eléggé világosak.

Dr. F. S.
nagybírói ügyvéd

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A felebbvitel korlátozásáról** szóló törvényjavaslat legközelebb életbe lép. Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy magában a törvényben semminemű rendelkezés nem foglaltatik arra nézve, hogy a kir. törvényszékek mint másodfoku bíróságok szóbelileg avagy írásbelileg tárgyaljanak-e. Minthogy a törvényszékeknél eddig minden bűnügyi tárgyalás szóbeli, sokkal közelebb fekszik az, hogy szóbelileg fogják a hozzájuk felebbezett ügyeket is tárgyalni, mint azon feltevése némely köröknek, hogy majd a kir. táblának és a Curianak tárgyalási rendjéhez fognak alkalmazkodni. Annyi bizonyos, hogy a kérdés nyitva hagyatott és minden egyes törvényszék belátására van bízva az eljárás mikéntje.

— **A budapesti kir. táblán** 1882-ben 57,779 polgári, 522 urbéri, 5868 váltó- és kereskedelmi, 843 fegyelmi, 68,736 büntető, összesen **133,748** ügy intéztetett el. Ezek közt ülésen kívüli ügy volt 50,722, ülési 82,957, plenáris 69. A polgári előadók száma 74, váltó 8, bűnügyi 58, összesen 140. Egy-egy előadóra átlag 592 ülési ügy esik. Az ülésen kívülieket részben a 47 tanácsjegyző dolgozta fel.

— **A jog- és államtudományi vizsgarend** legközelebb lényeges változáson megy keresztül. Mint hirlik, a qualificationális törvényről fogva ezen vizsgák vezetését ezen túl előkelő állami hivatalnokokra és bírókra fogják bízni, a tagokat pedig a miniszterium nevezi ki. Az egyetemi tanárok csak annyiban lesznek tagjai ezen bizottságoknak, a mennyiben erre nézve miniszteri kinevezést nyernek.

— **A magántanárok** száma a budapesti egyetem jogi karán legközelebb tetemesen szaporodni fog. Benyújtották ugyanis habilitationális dolgozataikat: Dr. KOVÁTS Gyula az egyházjogból, Dr. DELL'ADAMI Rezső a magyar magánjogból, Dr. KRÁLIK Lajos, Dr. SCHREYER Jakab és Dr. NAGY Dezső a polgári perrendtartásból.

— **A viz jogi törvényjavaslat** előkészítésére alakított enquete legközelebb ismét felveszi plenáris tárgyalásait. Az albizottság, mely a törvény alapelvének megállapítása végett küldetett ki, befejezte munkáját.

— **A Magyar Jogászegyletnek**, mint a közgyűlés alkalmával kinyomtatott névsor mutatja, 220 tagja van. A magánjogi codifikációról a napokban tartott felolvasás nyomtatásban már megküldetett a tagoknak.

— **Állami elsőbbségi jog.** Következő sorokat vettük: A hitelező perelt egy köztisztviselőt s fizetését lefoglaltatta. Követelését akadálytalanul kiszolgáltatták 3 hónapon át, midőn is eszébe jutott az államnak az: hogy a marasztalt fizetési előleggel tartozik magának az államnak. Erre az állam jogképviselője *közigazgatási uton* felfüggeszté a bírói végrehajtás hatályát. Kérdés: az adóügyeken kívül van-e az államnak qua államnak *elsőbbségi joga* ilyen ügyben, s ha van, melyik törvényen alapul.

B.

Felen számunkhoz mellékeljük a Curiai Határozatok 1882. második félévi tartalommutatóját.

Legköze'ebbi csődbejelentési határidők. (1883. január 24-től január 31-ig.) **Schwalb** Adolf egri tsz. jan. 24. (273). — **Szalpéter** Reizel m.-szigeti tsz. jan. 25. (289). — **Néh. Vonderheid** Alfréd kassai tsz. jan. 25. (1). — **Müller** S. m.-szigeti tsz. jan. 26. (289). — **Strausz** Jakab szabadkai tsz. jan. 30. (294).

Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

CSŐD: Klein Gyula katymári keresk. ellen a szabadkai tsz. által; cs. b. Orsay Vilmos, t. Kuluncsics Tamás, ht. Dr. Békefy Gyula; bh. jan. 5., felsz. t. jan. 20., csődv. vál. jan. 22. (9).

PÁLYÁZATOK: A pancsovai tsznél **aljegyző**; bh. jan. 25. e tsz. elnökéhez (6). — A nagy-szent-miklósi jbsgnál **albíró**; bh. febr. 1. a nagyikindai tsz. elnökéhez (6). — A kőhalmi jbsgnál **járásbíró**; bh. febr. 1. az erzsébetvárosi tsz. elnökéhez (6). — A dévai tsznél **I. esetleg II. oszt. segédtkkvezető**; bh. febr. 2. e tsz. elnökéhez (7). — A m.-vásárhelyi tsznél **bíró**; bh. febr. 5. e tsz. elnökéhez (9).

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám

Előfizetési díj:

fé.évre	3 irt
negyedévre	3 .

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Uj telekkönyvek szerkesztése. Dr. IMMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — A bélyeg- és illetékek lexicon. MIKULIK JÓZSEF ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási törvény 189. §-ához. NÉMETH ANTAL albirótól. — A szentszék által megítélt követelések végrehajtása. Dr. MURINYI ENDRE esztergomi ügyvédtől. — Határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt jogosítva van-e a hitelező adósának váltó- vagy könyvbeli tartozására fordítani? Dr. WEISS IGNÁCZ brassói ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti királyi tábla elvi jelentőségű határozatai. — Javaslat a jövedéki büntető eljárás egyöntetűsége és ideiglenes szabályozása tárgyában. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Uj telekkönyvek szerkesztése.

Több alkalommal állítottam már, és most teljes meggyőződésemből újra is állítom, hogy telekkönyveink nagy részben távolról sem felelnek meg a nyilvankönyvek azon czéljának, hogy az ingatlanoknak s az ezekre vonatkozó dologbani jogoknak hű képét feltüntessék.

Az egyes birtokrészletek dülő szerinti elnevezése, úgy a mint többnyire az ötvenes években, az illető vidék nyelvét nem vagy teljesen nem értő egyének által bevezetett, igen sokszor olyan, hogy arra a községben senki sem tud ismerni. A birtokrészleteknek a művelési ágak szerinti helyes megjelölésére minél kevesebb gond fordított; és ezen felül az e tekintetben, valamint a tartozékokra nézve időközben történt változások bejegyzéséről alig gondoskodott valaki, úgy hogy most is legelőül szerepel, a mi szántóföld vagy szőlő, most is pusztá belsőségnek vagy erdőnek van feltüntetve az a terület, melyen nagyértékű épület áll. A telekkönyvi térvázlatok szemmérték után olykép készültek, hogy azokon senki sem tud eligazodni. A térmérték pedig bemonás után, vagy gondolomra vagy épen nem tétetett ki. És mindezeket a telekkönyvi rendelet már előre sanctionálta, 51. § ában mondván, hogy a birtokállási lap az abban kijelölt birtokrészletek külső ismertető jeleinek, minőségeinek és előadott térmértékének valóságáért nem kezeskedik. Sok ugyan nem marad aztán, a mi iránt a telekkönyv A. lapjában megbízhatunk.

És még a tulajdoni lap! A helyszíneléskori nem eléggé gondos nyomozás, melyről a számtalan «közös tulajdonosok» ott, hol a községnek nyoma sem volt, és még inkább a «határozatlan aránybani tulajdonosok», a hagyatékok és az «ismeretlen örökösök» mint tulajdonosok tanuskodnak; a telekkönyvi intézmények az első időben ismeretlen volta s innen eredőleg az ez iránti közönyösség; a kötelező hagyatéki tárgyalások megszüntetése; az örökösödési eljárás körül a telekkönyv szerkesztése óta folyton változott bíróságok és hatóságok által elkövetett mulasztások; a telekkönyvi hatóság távolsága s innen a helyes szerződés és bekeblezési kérvény szerkesztésének nehézségei; a számos parcellákból alakított telekkönyvi jószágtestek és ennek következményeül a bejegyzés szükségének gyakorisága s másrészt a bejegyzési eljárás nehézkessége; a magas átruházási és örökösödési illeték és az ennek kikerülése iránti igyekezet mind oly tényezők, melyek eredményezték, hogy az ausztr. ált. polg. tkönyv 321. §-a értelmében az ingatlanok igen nagy részének birtokosai jogszerűtlen birtokosoknak tekintendők.

Mily káros befolyással bír ez jogviszonyainkra, a vagyonbiztonságra, az ingatlanok forgalmára, a jelzálogi hitelre, és mennyi perlekedésnek kutforrásául szolgál, azt szükségtelen kifejtennem.

A telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakításánál követendő eljárás tárgyában az 1869. évben kiadott igazságügyminiszteri rendelet e bajokon nem sokat segített; mert eltekintve attól, hogy az urbéri birtokszabályozás sok helyütt már előbb befejeztetvén, a telekkönyvek a szerint még 1869 előtt átalakítottak, erre vonatkozó irányadó szabályok nélkül, többnyire az ezzel megbízott telekkönyvvezető vagy irtók bölcs belátása szerint, a mennyiben az 1864. évi 77936. számú helytartótanácsi intézmény értelmében a telekkönyv átdolgozása a helyszínére bizottságot kiküldeni és ha ki is küldetett, ahhoz bírói tagot kirendelni szükséges nem volt; eltekintve attól, hogy tapasztalatom szerint az 1869. évi rendelet szabályainak megtartására a kellő gond igen kevés esetben fordított; eltekintve végre attól, hogy a birtokszabályozásoknál működő mérnökök a 3. §. ellenére a kihasítási tervezetet nem szerkesztvén akkép, hogy ebből biztosan ki lehetne tudni, mely új birtokrészletek léptek a telekjegyzőkönyvek birtoklapjain bevezetett régi birtokrészletek helyébe, az átalakítás folytán a birtokállási s tulajdoni lapok lehetőleg még megbízhatlanabbakká, a közös és határozatlan arányú birtokok még gyakoriabbakká váltak, a hivatkozott rendelet 7. §-ának b) pontja határozott akadályát képezi annak, hogy az átalakítás a tényleges birtokviszonyok és a telekkönyv közötti ellentétet megszüntesse; mert hiszen a birtok annak tulajdonául vezetendő be, kinek nevén a régi birtok állott. A mit egyébiránt nem akarok hibául felróni a miniszteri rendeletnek, a mit ellenkezőleg a dolog természetéből folyónak találók; mivel a rendelet nem új telekkönyvek szerkesztéséről, hanem csakis a birtokszabályozás folytán szükséges átalakításáról, tehát feltéve, hogy a 3. §. szabálya szigorúan megtartatnék, egyedül a birtokállási lapnak megváltoztatásáról intézkedik; a minél fogva még concessio a 19. §. azon rendelkezése, mely szerint a hitelesítő bizottság birtokváltozásokról szóló átíratási kérelmeket jegyzőkönyvileg fölvehet.

Mindezekhez járul, hogy sok községben az urbéri birtokszabályozás a telekkönyv szerkesztését is megelőzőleg történt, a városi területek pedig birtokszabályozás tárgyát nem képezték; hogy tehát az ország nagy részében a telekkönyvek szerkesztésök óta még semmiképen sem alakítottak át.

Ily körülmények között elérkezettnek vélem az időt, melyben telekkönyveink ujonan szerkesztendők. Uj telekkönyvek szerkesztését a vagyonbiztonság, a forgalom, a hitel végtelen megkárosításával lehet csak elodáznai; és ha mégis teszszük azt, úgy cselekszünk, mint a roszt gazda, ki a szükséges beruházást és javítást a lehető legtávolabb időre halasztja, számba nem vevén a halasztás által folyton eredő károsodást azon haszonnal szemben, melyet annak idejében való gyors cselekvés hajtana, és nem gondolván arra, hogy a végre is elkerülhetlen beruházás és javítás költségei s nehézségei az idővel egyre, sőt aránytalanul nagyobbodnak.

A telekkönyvek szerkesztése már azok természeténél, céljánál és vezetésök módjánál fogva évszázadokra nincs számítható. Időről-időre meg kell azokat újítani; és tekintetbe véve minden kezdetnek és az új intézménnyel megbarátkozásnak nehézségeit, az ötvenes évek végén szerkesztett telekkönyveinknek huszonöt évre terjedő életét elég hosszúnak tartom.

Példát vehetünk a monarchia másik államának országain, melyek közül Csehországban, Karintiában, Krainában, Morvaországban, Felső- és Alsó-Ausztriában, Salzburgban, Szeizában és Steierországban még az 1874. évben hozott törvényeknél fogva új telekkönyveket szerkesztettek.

Itt az ideje komolyan foglalkozni új telekkönyvek szerkesztésével azért is, mert a kataszteri munkálatok részben befejezvék, részben befejezésökhöz közelednek, kétségtelen pedig, hogy a telekkönyv a kataszteri munkálatok eredményével kiegészítendő s azokkal összhangzásba lesz hozandó.

A mi végre a kérdés financiai oldalát illeti, ez elől könnyen kitérhetnék ugyan azzal, hogy valamely reformnak létesítését nem akadályozhatja azon körülmény, hogy tetemes államköltséggel jár, ha nyilvánvaló, hogy a reform a nemzeti vagyonnak ama költséget messze meghaladó mérvben gyarapítására alkalmas; minthogy azonban számolnom kell politikánk azon irányával, mely a reformkérdések nagy részét pénzügyi kérdéssé alakítja át, az államháztartást a nemzetvagyontól független, önálló és öncélú intézménnyek tekinti és minden beruházástól irtózik, melynek nem evidens, hogy nemcsak az adóképesseget fokozza, hanem közvetlenül is az állam bevételeinek arányos nagyobbodását helyezi kilátásba, ráutalok arra, hogy a telekkönyvek újja szerkesztésének elhalasztása az államjövedelem tetemes és folyton növekedő, közvetlen csorbulásával is jár; mert azon ingatlanok, melyeknek a telekkönyvben most is bevezetett tulajdonosai s ezek örökösei, melyeknek szerzői rég elhaltak, és melyekre nézve a tulajdonjog bekebelezése végett a telekk. rend. 71. §-ához képest a tulajdonjog leszármazását szabályszerűleg igazolni többé lehetetlen, mindamellett tényleg nem forgalmon kívül álló dolgok, ezek adás-vevés, csere, ajándék tárgyát most is képezik; de miután a jogügylet telekkönyvileg nem érvényesíthető, a felek azt az átruházási illeték megszámlálása végett sem jelentik be. Az ilyen ingatlantok száma pedig évről-évre nagyobb lesz, a menyiben folyvást szaporodnak telekkönyvileg nem a birtokos nevében álló azon ingatlanok, melyek tekintetében a tulajdonjog leszármazását igazolni most még könnyű, nem sokára nehéz, és néhány év múlva lehetetlen.

Van-e egyhamar kilátásunk új telekkönyvek szerkesztésére, vagy nincs, azt nem tudom. Ha nincs, akkor fejtegetéseim sok más hasonló, a viszonyok mostohaságán hajótörést szenvedő törekvéseknek sorsát osztják. Az esetre azonban, ha irányadó körökben foglalkoznak az újja szerkesztés tervével, ime előadom szerény nézeteimet azon irányelvek tekintetében, melyek a vonatkozó törvényben és szabályrendeletben követendőek volnának:

1. A jelenlegi telekkönyvek átalakításának elejtésével egészen új telekkönyveknek, nemcsak a birtokállási, hanem a tulajdoni s a teherlapra kiterjedő szerkesztését kell fogantatba venni;

mert a fenebbiek szerint a munkálatnak főcélja éppen az volna, hogy a nyilvánkönyv a tényleges, és ha törvényileg nem is, de a forgalomban nagyrészt tulajdoniakkal elismert birtokviszonyokkal összhangzásba hozassék; ez pedig, mi a tulajdoni lapnak újja szerkesztését teszi szükségessé, a teherlapnak nagy részbeni megváltoztatását is maga után vonja; a mihez járul még az, hogy a jelenlegi telekjegyzőkönyvek az azokban előforduló bejegyzések tömegénél, néha a szakavatlan vezetésnél fogva is nem csekély részben már annyira kuszáltak, bonyolódottak, hogy valóságos időtrabló

munka a bírakra s a felekre nézve, azokról a nyilvánkönyvi állás helyes képét összeállítani s feltüntetni; a mely telekjegyzőkönyvekben tehát a szerkesztésök óta közbejött változtatások és keletkezett jogok feltüntetvék, azok nehezen használhatók többé, bonyolódottságuknál fogva; a melyek pedig mindeddig megőrizték a szerkesztéskori szűzies állapotukat, mivel dacára annak, hogy az ezekben foglalt ingatlanok tulajdonosait többszörösen változtatták, erre vonatkozólag semmi bejegyzés sem történt, azok éppen használhatatlanok.

2. Ennélfogva az e tárgybani elveket és főszabályokat megállapító törvény és a részletes utasításokat tartalmazó miniszteri rendelet önállóan és kimerítőleg, a külön irányú 1869. évi igazságügyminiszteri rendeletről függetlenül intézkedjék.

3. A telekkönyvek birtokállási lapjai a részletes kataszteri felmérés adataival egybehangzóan, és a földadó-telekkönyv s az állandó katasternek részletes felmérési térképei alapján lévén szerkesztendőek, a birtokrészletek folyó számai után a jelenlegi helyrajzi számok helyett a kataszteri földadó-telekkönyv és térkép helyrajzi számai, és ugyancsak a földadó, telekkönyvvel megegyezőleg az egyes részletek művelési ága s helyi fekvése, valamint térfogata volna feltüntetendő.

Ellenben a katasteri tiszta jövedelem bejegyzését, miután az e részbeni becslés tisztán adóügyi szempontból történt s így azon felül hogy végrehajtási árverés esetén az adóbizonylat bemutatását feleslegessé tenné, gyakorlati értékkel alig bírna, e mellett pedig, kivált egyes részletek eldarabolása, le- és hozzájegyzések esetében az eljárást nehezítené, mellőzendőnek tartom.

4. Egy telekkönyvi jószágtestté ugyanazon jogi természetű több oly birtokrészlet csoportosítható csupán, mely bármely dologbani jogra vonatkozó bekebelezés, előjegyzés vagy feljegyzés által egyenlően és ugyanazon rangsorozatban van érintve.

Megkönnyítené ez a telekkönyvek áttekintését és megszüntetné azon jelenlegi gyakori állapotot, mely szerint egy jószágtest egyes részletei perfeljegyzésekkel és a tkkvi rend. 55. §. a) pontja ellenére ugyan tulajdonjog előjegyzéseivel terhelvek.

5. A telekkönyvek újja szerkesztésének a katasteri munkálatok szolgálván alapul, azon községekben, melyekben az állandó katasteri részletes felmérés befejeztetett, vagy a korábbi felmérés a jelenlegi tényleges állapotnak megfelelően kiigazított, s ennek alapján a katasteri munkálatok az 1875: 7., 1881: 40. és 42. tczikknek értelmében részletenként végleg megállapítottak, az új telekkönyvek szerkesztése haladék nélkül, oly községekben pedig, melyekben a katasteri részletes felmérés még meg nem történt, vagy melyekben urbéri rendezésre irányuló munkálatok, avagy ily munkálatok megkezdését célzó perek vannak folyamatban, akkor fogantatosítandó, mikor az urbéri rendezés iránti perek s illetőleg munkálatok, valamint a részletes katasteri felmérés befejeztetnek s a katasteri tiszta jövedelem megállapítottak.

6. A pénzügyminiszter intézkednék az iránt, hogy az illető pénzügyi hatóságok a telekkönyvek szerkesztéséhez szükséges földadó-katasteri munkálatokat a telekkönyvi hatóságoknak megküldjék, és ezeknek egyszersmind a kataszteri felmérés alkalmával készült térképek egy-egy másolatát átadják; a minél fogva a szerkesztéssel megbízott közegek külön telekkönyvi térkép készítése alul felmentetnének.

7. Az ingatlanok tulajdonosának szabály szerint az vezetendő be ugyan, kinek nevében az illető ingatlanok a jelenlegi telekkönyvekben állanak, még pedig a tulajdonjogra vonatkozó előző bejegyzések kihagyásával, ha azonban az eljárás folyamán akár az adótelekkönyvből, akár bejelen-

tés folytán, akár végre a hely színén szerzett tapasztalatból kitűnnék, hogy a tulajdonos személyében változás történt, az esetben tekintet nélkül arra, vajon ezen változás feltüntetése kérelmezett-e vagy sem, a tényleges birtokos jogosultsága hivatalból nyomozandó, a birtoklási viszony tisztázására szolgáló okmányok lehetőleg beszerzendők, szükség esetére, ha a leszármaztatás rendszerű kimutatásának közbeeső személy ismeretlen tartózkodása állana útjában, ez hirdetmény által idézendő, valamint örökösödési eljárás megindítása iránt intézkedés teendő, és ezek alapján az ingatlan annak tulajdonául bejegyzendő, ki azt birtokolja s ellentmondás nélkül tulajdonosnak elismertetik.

8. Az esetben, ha az ez iránybani eljárás folyamán az ellen, hogy a birtokos tulajdonosnak bevezetessék, kifogás tétetnék, a kifogásoló záros határidő alatti perindításra utasítandó, ezen határidőig a végleges bevezetés elhalasztandó, a per megindítása esetén pedig a birtokos tulajdonosnak bevezetendő ugyan, azonban a pernek egyidejűleges feljegyzése mellett.

9. Tulajdonjog előjegyzése esetében, ha a bekeblezett tulajdonos van a birtokban, az előjegyzés az illetőnek kérelmére az új telekkönyvbe csak az igazolási per folyamata kimutatásának feltétele alatt tüntetendő fel; ha pedig az előjegyzett tulajdonos van a birtokban, akkor ez feltétlen tulajdonosnak bejegyzendő.

10. A mostani telekkönyvben előforduló perfeljegyzések csak akkor veendő át az új telekkönyvbe, ha a per folyamatban léte kimutattatik; ellenesetben kihagyandók.

11. Időhöz kötött jogok — bérlet, élethossziglani haszonélvezet — az új telekkönyvbe csak az esetben vezetendők át, ha az idő, melyre a jog szól, és ettől számított még bizonyos időszak, talán egy év, még le nem járt.

12. Közös tulajdonosokul csak a házastársak és oly személyek vezetendők be, még pedig a tulajdonjog arányának feltüntetése mellett, kik valamely ingatlant tényleg közösen és osztatlanul birtokolnak. Ha az arány iránt megállapodás nem jön létre, a tényleges használat arányát, és ha ez ki nem puhatolható, a részek egyenlőségét megtámadó fél perre utasítandó.

A 6—11. pontok alatt mondottakra vonatkozólag megjegyzem, hogy a monarchia másik államának fentebb felsorolt országaiban a telekkönyvek megújításában nem mentek annyira, elvül felállítatván ott, hogy oly ingatlanok telekkönyvi betéteibe, melyek eddig is telekkönyvezve voltak, az ezen ingatlanokat illető telekkönyvi bejegyzések az új telekkönyvbe átvezetendők. Így az 1874. december 5-iki törvény 32. §-a. Azon viszonyok azonban, melyek nálunk a telekkönyveknek gyökeresen ujjaalakítását szükségessé teszik, amott oly mérvben fen nem forogtak. Ott a telekkönyv hosszabb idő óta ismert intézmény, ott a bírósági rendszer folytonos változásnak, úgy mint nálunk, alá nem volt vetve, ott kötelező hagyatéki eljárás van, stb. stb. Ott tehát az új telekkönyvet a régivel a jogleszármaztatás tekintetében kapcsolatba lehetett hozni, annak nem nagy veszélyeztetésével, hogy az új telekkönyv a tényleges birtokviszonyoknak meg fog felelni; míg ez minálunk ily módon, meggyőződésem szerint legalább, nem volna lehetséges.

Hogy a javasolt eljárás egy időre a jogélet némi megzavartatását vonná maga után, azt kétségbe vonni nem akarom; de bizonyos, hogy ez a nemzet gazdaságának egészséges fejlődésére hasonlíthatatlanul jobb hatással volna, mint a satnyuláshoz vezető jelen állapotnak dédelgető fentartása.

13. A végett, hogy az érdeklettek a tényleges birtokállapotnak és a tulajdonjog leszármazásának hű előadásától el ne riasztassanak, és hogy ez által az eljárás sikere kockára ne tétessék, nem csak a telekkönyvek új szer-

kesztésére vonatkozó egész eljárás bélyeg- és illetékmentesnek volna kijelentendő, hanem kimondandó az is, hogy a birtokrészleteknek a tényleges, de telekkönyvileg fel nem tüntetett tulajdonos nevére történő átvezetésénél rendszerint csak a legutolsó vagyonátruházás esik a szabályszerű bélyeg és illeték alá, míg azon közbeeső vagyonátruházások után, melyekre nézve a jogcím bizonyos meghatározott napig (tegyük az 1881. év végéig) nyílt meg, hacsak a szabályszerű illeték már ki nem szabotott és a fizetési meghagyás ismét egy határozott napig (például az 1882. év vége előtt) nem kézbesített, illeték követelésének helye nincs.

Ily engedékenységgé az államkincstár kárával nem járna; mert ha igaz is, hogy a kincstár két, három vagy még több átruházás után csak egyszeri illetékben részesülne, másrészt figyelembe veendő, hogy az esetben, ha a jelenlegi nyilvántartási állapot fentartatik, az ezen kategóriába tartozó ingatlanok eddig történt átruházása után a kincstár semmi illetéket sem szedhet, sőt hogy azok illetékből származó államjövedelem forrását jövőre sem fogják képezni.

14. A mostani telekkönyvek teherlapjairól csak azon tételek volnának átvezetendők, melyek törölve nincsenek; az oly régi követelések átvezetése pedig szintén elmaradhatna, melyeknek elévülés miatti törlése iránt az eljárás folyamatba ugyan nem tétetett, de melyeknél az elévülés kellékei kimutattatnak. Önként értetik, hogy a telekkönyvi tulajdonos személyében változás a teherlapra semmi befolyással sem birna; és hogy oly esetben, midőn az egy telekkönyvben volt ingatlanokból két vagy több telekkönyvi betét alakítottatnék, az így keletkezett új jószágtestek egyetemleges jelzőkkel lennének.

15. Az eljárás menetét illetőleg a 1853. április 18-án és 1869. április 8-án kelt igazságügyminiszteri rendeletek nyomain lehetne haladni; és e mellett csupán azt jegyzem meg: hogy az előmunkálatokat a helyszínén telekkönyvvezetők által kellene foganatosíttatni; a bírói intézkedések pedig, az eljárás egyöntetűsége s gyorsítása érdekében, egyes-bíró által, törvényszékeknél is ezek kiküldött bírása által volnának megteendő.

Ismétlem, hogy a mondottakban nem törvényjavaslatot, hanem az ebben szerintem követendő elveknek és felveendő főbb szabályoknak vázlatát akartam csak adni.

Dr. Imling Konrád,
kir. táblai bíró.

A bélyeg és illetékek lexicon.

Alkalmam volt e közlőny hasábjain* kimutatni, hogy Magyarország adózó polgára bélyeg- és illetékügyekben a kormány részéről semminemű figyelemben nem részesül és hogy a közkézen forgó bélyeg- és illetékszabályok egyrészt különféleképpen értelmezhetők, másrészt pedig számos esetben és sok (bélyeg és illeték alá vont) tárgyra nézve utasítást nem tartalmaznak.

Ilyen körülmények között a MADARASSY Pál tollából nem rég megjelent «a bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok lexicon» című munkát csak örömmel üdvözölhetjük, és már azért is köszönettel vesszük, mert e mű bélyeg- és illetékügyünk parlag-sivatagján oázt képez és a szerző vele adózó polgártársai iránt nem kis figyelmet tanusított.

Ezen lexicon megérdemli, hogy vele bővebben foglalkozzunk; dicséretére válik a szerzőnek, kinek ritka szakértelmét és roppant szorgalmát hirdeti, az alapjában rossz ügy körül felmerült panaszokat némi csekély részben devalválja és a mi szerintem a földolog, az érvényben lévő bélyeg- és illetékszabályok tarthatatlanságát és hiányos voltát fényesen igazolja.

Madarassy Pál ur tarifát, nem pedig magyarázó szöve-

* Lásd a *Jogtudományi Közlöny* 1882. évi 45. és 46. számában a «bélyeg- és illetékügyünk a vidéken» című cikket.

get akart írni, ennél fogva a lexicon összeállításánál a bélyeg- és illetékszabályokban és az azokat kiegészítő törvényekben és rendeletekben foglalt szövegre szorítkozott, ezen szöveget a legparányibb részletekre osztotta és ezen részleteket mindenféle észjárás szerint választott vezérszavak alatt betűrendben és úgy adta elő, hogy magyarázatba és nézetnyilvánításba sehol nem bocsátkozott. Midőn ekkép bonczkés alá vette és atomjaira szétszedte a bélyeg- és illetékszabályokat, a nagyobb-kisebb részleteket pedig betűrendben feltálalta: azon cél és szándék vezérelte, hogy a még oly jelentéktelen tárgyra vonatkozó szabály is bármely szokásos nevezet alatt bárki által könnyen és hamar feltalálható legyen. Kétséggel helyes eljárás és dicséretes szándék.

Eltelkintve az alapul használt és tárgyát ki nem merítő szövegtől, a lexicon haszna és használhatósága szembevetendő; mert segélyével a kérdéses szabályra (ha ilyen egyáltalában létezik) nemcsak a laikus, hanem még az is rájöhet, ki a magyar nyelvet és a közönségesen használt műkifejezéseket nem ismeri. Így pl. a végrendeleti bélyeg: «testamentom, okirat, végrendelet, hagyományok, fiókvégrendelet, örökösödés, halál esetére történt vagyon-átruházás, 25 forint, codicillus stb. stb.» vezérszó alatt lehet megtalálni.

A lexiconnál mindenekelőtt kiemelendő, hogy a bélyeg- és illetékszabályok első részében foglalt, ép oly hosszadalmas mint érthetetlen és kétes, általános határozatokat, melynek pl. a bélyeg és illeték alá eső tárgyak meghatározása, ezen tárgyak értékének megállapítása, a bélyeg alkalmazásának módja stb. a legpractikusabb vezérszavak alatt, kimerítőleg tárgyalja és ekkép felmerült esetben a sok egymással rendszerint ellentétes szabály és kivétel utánolvasásától megkímél és az ezen utánolvasásra okvetlen előálló kételyektől is megóv.

Nem kisebb érdeme e munkálatnak, hogy a fogyasztási bélyegilletékre, a hirdetményi, naptári, játékkártya- és más efféle bélyegre is kiterjeszkedik és hogy a különböző jövedékek, adók és vámok körül felmerülő, bélyeg- vagy illetékfizetést involváló eseteket is figyelembe veszi és ennél fogva nem csak a magánfelek, hanem a pénzügyőrség és a posta-, távirda- és vámkezelésnél alkalmazott egyének számára is hasznos kézikönyvül szolgálhat.

A lexicon a pénzügyi közegek hatalmi körét (bélyeg- és illetékügyekben) a falu jegyzőjétől kezdve fel a pénzügyminiszterig szabatosan körülírja; a különféle határidőket, a bélyeg és illeték alá vont tárgyak maximuma és minimuma körüli határozatokat és a külföldi államokkal kötött szerződéseket felöleli; a polgár kötelelességeit bélyeg- és illetékfizetést involváló különféle körülmények között, t. i. tekintettel a hivatalos állásra, rokonságra és holtartózkodásra, külön-külön felszámolja és végre a jogorvoslatokat és azok hatályát is tüzetesen ismerteti. Ott van pl. az ingó hagyaték után bélyegjegyekben lerovandó 28 forintnyi százalék; a leltár nélkül bejelenthető 1000 frt értékű hagyaték; az egyes közigazgatási tisztviselők teendői bélyeg- és illetékügyekben; török, szerb, osztrák és más alattvalók nálunk fekvő hagyatéka; az unokatestvérek közötti örökség stb. és mindez 5—10 «mindenféle észjárás» szerint választott vezérszó alatt.

Emeli a lexicon használhatóságát, hogy a mindennapi életben használt latin, olasz és más műkifejezéseket is vezérszavakul használja, melynek pl. abbonement, absolutorium, cessio, factura, hypotheka stb.

És ha már most hozzáteszem, hogy e lexicon az alapul vett hivatalos szöveget egészen kimeríti és minden egyes tárgynál nemcsak a bélyeg- és illetékszabályok tétel-számát, hanem a törvényszakaszt és a vonatkozó rendeletet is hiven és megbízhatóan megjelöli, ez által pedig minden egyes esetben az utánolvasástól és az illető törvények és szabályok megvételétől is megkímél: bizvást mondhatom,

hogy Madarassy Pál ur e lexiconnal úgy az adózó közönségnek mint tisztársainak kitűnő szolgálatot tett és hogy e lexicon minden elismerésre és a legszelesebb körű *elterjedésre* méltó.

Felette vastag tévedésben volna azonban, ki, tekintettel a maga nemében kitűnő lexiconra, azt hinné, hogy már most minden esetben és minden körülmények között tudni lehet: hol milyen bélyeg jár? hol és mennyi illeték fizetendő? Csakhogy ez nem a lexicon, hanem a hiányos és a magyar viszonyokkal ellentétben álló szabályok és törvények hibája. A mint a legügyesebb építész rossz anyagból jó házat nem építhet és a házat ablak, ajtó hiányában ablakkal, ajtóval el nem láthatja, úgy Madarassy Pál urnak sem lehetett módjában a tökéletlen és hézagos szabályokból egy tökéletes egészet alkotni. A lexicon is számtalan esetben felvilágosítást nem ad és a legközönségesebb tárgyakra nézve teljes bizonytalanságban hagy. Például:

a) Egy földbirtokos terjedelmes jószágát öröktulajdoni joggal és oly kikötéssel ajándékozta a községnek, hogy ez az ajándékozó egy nyomorék rokonát rangjához képest élethossziglan eltartani és majdan tisztességesen eltemettetni, egy másik rokonnak pedig a szintén ajándékozott erdőségből élethossziglan faizást engedélyezni köteles. Kérdés: milyen és mennyi illeték fizetendő ezen három rendbeli ajándékozási jogügylet után?

A főügyletre nézve a lexicon «Községek» vezérszó alatt (325. l.), a *Vagyon átruházásokra* (508. l.), azoktól az *Átruházásra elők közt* (26. l.), majd az *Ajándékozásra* (7. l.) utal, hol (a 8. lapon) el van mondva, mikép az ajándékozott tárgy értékétől, melyből a két rokon javára kikötött viszonszolgáltatás levonandó, összesen 11 $\frac{1}{10}$ % fizetendő. Ugy rémlik azonban előttünk, mintha a községet, mert illeték-egyenértéket fizet, az átruházási illetéknél valami kedvezmény illetné, hogy ezt biztosan megtudhassuk, megnézzük, mit mond az «*Illeték-egyenérték*» (223. l.), majd az «*Egyenértéke az illetéknek*» (102. l.) című vezérszó? de a szóban lévő kedvezménynek sem ott, sem itt semmi nyoma. Ismét felkeressük a községet, a vagyon-átruházást, az átruházást az ajándékozást és miután a circulus vitiosusban való forgás eredményre nem vezet, úgy taláломra megnézzük, nem *fele* fizetendő-e az átruházási illetéknek? és ime a 140. lapon csakugyan azt találjuk, «hogy *fele* fizetendő az illetéknek azon esetben is, midőn az illetékegyenérték alá tartozó személy és magánfél közt köttetik — — — adásvevési szerződés.» Most természetesen csak annyit tudunk mint az előtt, de miután az idézett szabálynál az 1881. évi XXVI. tcz. 26. §-ra történik hivatkozás, előveszszük e törvényt, és ki írja le álmélkodásunkat? a hivatkozott törvényszakaszban a kérdéses illetékmérséklést felemlítve sem találjuk. Nem marad tehát egyéb hátra, mint az illetékkiszabási hivatal bölcs belátására bízni a dolgot.

A nyomorék rokonnak biztosított tartás után fizetendő illetéket még bajosabb a lexicon segélyével meghatározni. «*Tartása* valamely személynek: 1. Élelmezési szerződések» szól ugyan is a lexicon (480. l.) és jóllehet alapos kételyeink vannak az iránt: hogy az élelmezés a lakást, ruházást és tisztességes eltakarítást is magában foglalná, mégis felkeressük e vezérszót és ime a 111. lapon nagy örömeinkre azt találjuk: «*Élelmezés*. Oly szerződések, melyek valamely személynek kötelezettség szerinti eltartását illetőleg köttetnek, a tartási összeg értéke szerint a II. fokú illeték alá esnek. Amennyiben azonban valaki bizonyos személy tartását kötelezettség nélkül elvállalja, mint járadék ajándékozása esik illeték alá.» Már most melyik pont alkalmazandó a jelen esetre? A nyomorék rokon kétséggel járadékot kap, de másrészt a község e járadékot kötelezettségből adja; eltekintve attól, a 112. lapon *Életjáradék* vezérszó alatt még a következő két szabály is homályba burkolja a dolgot:

a) ha az életjáradék fejében ingó dolgok engedtetnek át, a javak értéke után a III. fokozatu illeték;

b) ha ingatlanok, az okirattól ivenként 50 kr. bélyegilleték, a jogügylettől pedig az ingatlan értékétől $4\frac{3}{10}\%$ százalékos illeték jár».

Milyen bélyeget adjunk tehát az okmányra? 50 krost? a II. vagy a III. fokozatut?

A másik rokonnak ajándékozott faizással sem vagyunk különben, mintán e szót: faizás, fa, a lexiconban nem is találjuk, felkeressük a *Erdőket* (127. l.), hol az erdőbérletre és faeladásra vonatkozó 3 szabálylyal találkozunk, melyek egyikét sem lehet a például felhozott esetre alkalmazni. Fel kell tehát tennünk, hogy a lexicon a faizást is életjáradéknak tekinti és ennél fogva a vonatkozó okmány vagy 50 kros vagy II. vagy III. fokozatu bélyeggel lesz ellátandó és azon felül lehetséges, hogy a faizás 10 évi értékétől még $4\frac{3}{10}\%$ illeték fizetendő.

b) Az is nevezetes, hogy a lexicon a *Sógorok* (449. l.) *Menyasszony* (388. l.), *Vő* (536. l.), *Fogadott gyermekek* (163. l.) és más többé-kevésbé problematikus rokonok számára utasítást tartalmaz arra nézve, hogy milyen illetéket tartoznak az élet különböző körülményei között fizetni? de az *özvegyekről*, kik pedig hazai törvényeink értelmében kitűnő jogokkal birnak és mint ilyenek örökölnék, csak annyit mond (a 423. lapon): «Özvegy nő igényét hozományára, ha az az elhalt férj hagyatékával össze volna vegyítve, igazolni tartozik és csak ezen igazolás esetében lehet azt a férj hagyatékából elkülöníteni. L. különben: Házastársak» és a 169. lapon: «Az örökhagyó halálakor törvényesen el nem vált házastársak közti örökösödésektől $1\frac{3}{10}\%$ -os illeték fizetendő. Ha az örökség tárgyát ingatlan dolog képezi, akkor ezen örökösödési illetéken kívül még az ingatlan értékétől $1\frac{9}{10}\%$ külön fizetendő. A házastársak ezt a birtoklási illetéket az ingatlan dolog teljes értékétől fizetik; miután a hagyatékot terhelő adósságok az ingatlanok értékéből le nem vonhatók. A házastársra szálló oly hagyaték illetékmentes, melyben az egész cselekvő állapot, a tartozások levonása nélkül, 100 forintot meg nem halad. Ez a kedvezmény az ingatlanokra is kiterjed, melyeknek értéke azonban ily esetekben mindig az adók alapján állapítandó meg. A melyik házastárs a hagyatékot nem az örökség jogán, hanem az azt terhelő adósságok kifizetésének feltétele alatt veszi át, ha minden kétséget kizárólag bebizonyítja, hogy az ily terhelt hagyatékot egyedül csak gyermekei érdekében vette át, ezen átvétel nem tekintetik adásvevésnek». — — — Milyen és mennyi illeték fizetendő az özvegyi jog után? a lexiconból sem lehet megtudni, és érdekes volna mindazon különböző szabályokat összeállítani, melyek szerint az ország különböző helyein ezen jog után az illetéket kiszabják: mert határozott utasítás hiányában bizonyosnak vehető, hogy erre nézve különbözően járnak el, hiszen ingenia magna saepe (és nem semper) conveniunt, tartja a példaszó.

c) A lexicon 546. lapja, mint nagyító üveg a csiszolt angol tű repedéseit, mutatja a bélyeg- és illetékszabályok hiányait, hézagait, ferdeségeit. Mindennap előforduló tárgyakra nézve hiába keressük e vaskos könyvben a felvilágosítást, a pótleltár, térrajz, czímpéldány és más okmányok például a lexiconban elő sem fordulnak, következésképpen ha az a kérdés: milyen bélyeggel látandók el? csak ott vagyunk, hol a lexicon megjelenése előtt voltunk, és én csak azon csudálkozom, hogy ezen óriási hézagok a lexicon szerzőjének fel nem tűntek, vagy, ha feltűntek, hogy a bajon legalább döntvények provocálása által nem segített.

Minthogy tehát bélyeg- és illetékszabályaink a hivatalos összeállítás, sőt a kitűnő lexicon mellett és dacára számtalan esetben utmutatást nem adnak s a legközön-

séesebb tárgyakra nézve teljes bizonytalanságban hagynak; ezen pedig, mint a lexicon példája mutatja, holmi magyarázatokkal, toldással és összeállítással segíteni nem lehet: úgy a magas kincstár mint az egyes adózó fél érdekében óhajtható volna, hogy a meg nem felelő, hézagos és lépten-nyomon magyarázatra szoruló eddigi szabályok helyét mielőbb egy a mai és a magyar viszonyokkal teljesen összhangba hozott, tárgyát egészen kimerítő, kevésbé bonyolult és a nép által is megérthető bélyeg- és illetéktörvény foglalja el.

Mikulik József.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 189. §-ához.

Az idézett szakasz így szól:

«A vételárból a jelzálogos hitelezők előtt a következő előnyös tételek s a következő sorrendben elégitendők ki:

a) a végrehajthatónak és a 166. és 167. §§. eseteiben a végrehajthatóknak az ingatlan árverés hirdetése és fogantatása körül felmerült s biróilag megállapított költségei, továbbá a sorrendi tárgyalás bélyegköltségei, az ismeretlen hitelezők képviselőjére rendelt gondnok sorrendi tárgyalási díja és a 164. és 212. §§. esetében, a zárgondnoki költségek és díjak;

b) az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő állami és községi adók, a mennyiben az árverés napját megelőzőleg esedékessé váltak és az árverés napjától visszaszámított 3 évnél nem régebb időről vannak hátralékban; továbbá az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő és a fenálló szabályok szerint törvényes elsőséggel bíró illetékek;

c) a fenálló törvények értelmében az ingatlant közvetlenül terhelő szálló-dézsma, urbéri és más hasonló természetű váltság-összegnek és a viz-szabályozási tartozásnak az árverés napját megelőzőleg érdekessé vált, három évnél nem régebb időről hátralékban lévő részletei.

Ha a c) pont alatti követelések a vételárból egészen ki nem elégíthetnének: első sorban a vizszabályozási követelések fizetendők; a többi követelések közt pedig aránylagos levonásnak leendő helye.»

Az új végrehajtási törvénynek kétségkívül egyik főérdeme, hogy egyes kérdéseket egész a minutiáig megoldani törekszik.

Azonban az idézett szakaszban van valami hiány, mely szerény nézetem szerint megérdemli, hogy megbeszéltsék, már csak azért is, mert ezen szakasszal a gyakorlat terén mindennap találkozunk.

Én azt hiszem, azzal, hogy tudjuk: mikép a c) pont alá eső tartozásoknak az árverés napját megelőzőleg esedékessé vált, három évnél nem régebb időről hátralékban lévő részletei, előnyös tételül a tömeg ellenében sorozandók s abból kifizetendők, még a kérdés koránt sincsen kimerítve.

Mert mi történik a 3 évnél korábban lejárt részletekkel, honnét kapja — például a kincstár — szállódézsma-váltsági követelésének kielégítését?

Ez azon kérdés, mely szerény nézetem szerint a végrehajtási törvényben kellőleg méltatva nincsen.

Lássuk tehát a c) pontban említett váltságokat egyenkint.

A szállóbirtok utján járó tartozások megváltásáról szóló 1868: XXIX. tcz. 9. §. nyilván rendeli, hogy minden egyes váltságtartozás minden egyes szállóbirtokra a vonatkozó telekjegyzőkönyv birtoklapján röviden bejegyzendő, miáltal a tartozás jelzálogilag bekebelezettnek tekintendő, s mint ilyen minden eddig bekebelezett követelést is megelőző.

Ehez a 7925/872. sz. a. igazságügyminiszteri rendelet 8. pontja következő commentárt adja utasításul a telekkönyvi hatóságoknak:

«Végrehajtási árverés esetében a váltáságtartozás után már lejárt törlesztési járadékok a végrehajtási tömegből minden hitelező előtt törvényszerű elsőbbséggel birván: a hátralévő törlesztési járadékok fizetése a vevőt terheli.

A bíróságok kötelesek e fölött hivatalból őrködni és ezen feltételt az árverési feltételek közé igtatni.

A lejárt részletek a befolyt vételárból az adóhivatalba átküldendők.»

Ezen és az 1871: LIII. tczikknek világos rendelkezése folytán, habár az 1869. évben életbeléptetett ptr. 446. §. nem is vette fel a váltásokot az előnyös tételek közé: jogszerűleg fejlődhetett ki azon gyakorlat, hogy az összes hátralékos váltáságtartozások az előnyös tételek közé vétettek fel. A mint azt a Curia egy döntvényében szentesíté is.

Azonban ma már változott jogviszonyokkal állunk szemben. Az idéztem végrehajtási törvény az ingatlant közvetlenül terhelő váltáságtartozásokat korlátok közé szorította; a vételárból egyedül a 3 évnél nem régiebb részleteket engedi kifizettetni; pedig tudjuk, hogy ezen tartozások nem csupán az árverést megelőző 3 évről, hanem sok esetben az egész időről hátralékban vannak kamat- s összes járulékaikkal együtt.

Kérdés tehát, hogy a 3 évnél régiebb szállódézmaváltási tartozás nyer-e mégis a vételárból kielégítést és miként?

Szerény nézetem szerint: igen.

Fenebb láttuk, hogy az 1868: XXIX. tcz. a szállódézmaváltást olyan természetű jelzálogos követeléssé minősítette, mely minden más követelést megelőz. Ha tehát az 1881: LX. tcz. 189. §. c) pontjának határozott rendelkezéséhez képest a váltáságtartozásnak csupán 3 évi lejárt részletét sorozzuk előnyös tételül, úgy mi sem áll utjában annak, hogy a már szintén lejárt korábbi részletek a netáni egyéb előnyös tételek után — és minden más jelzálogos követelések előtt — soroztassanak és elégíttessenek ki.

Mert, habár az új végrehajtási törvény a váltáságtartozások biztosításának jogrendjét némileg megváltoztatta is, de az 1868: XXIX. tcz. 9. §-nak azon rendelkezését, mely szerint a szállódézmaváltás minden eddig bekeblezett jelzálogos követelést is megelőz, meg nem szüntette. A törvényhozásnak szerény felfogásom szerint az volt és lehetett egyedül célja, hogy a váltáságtartozásoknak előnyös tételi minőségét tüzetesen meghatározza, különösen pedig a 184. §-ban a jogbiztonság követelményeinek megfelelőleg az árverés napját követőleg esedékessé vált ilyenü tartozások kérdését részletesen tisztázza.

Ha már most a szállódézmaváltást illetőleg ily positiv törvényekkel állunk szemben, lássuk, hogy vagyunk az urbéri és más hasonló természetű váltásösszegekkel.

Az 1848. évi törvények által megszüntetett urbéri kapcsolatból fenmaradt jog- és birtokviszonyok rendezéséről szóló 1871: LIII. tcz. 19. §-a a váltáságtőke és járulékait tekintetében határozottan kimondja, hogy azok a megváltott földet terhelik; biztosításukra nézve pedig a 92. §. határozottan rendeli, hogy az oly módon eszközendő, a mint az a szállóbirtok után járó tartozások váltáságra nézve az 1868: XXIX. tcz. 9. és 10. szakaszaiban szabályoztatott, s hogy továbbá az ilykép jelzálogilag bekeblezett váltáságtőke minden eddig bekeblezett követelést megelőz.

A mennyiben tehát a váltáságtartozás telekkönyvileg be van jegyezve, az eset oly hasontermészetű, hogy szerintem a szállódézmaváltásra nézve elmondottakat a jelen esetben is minden habozás és tétova nélkül alkalmazhatjuk.

Szerény vélekedésem szerint azonban különbséget kell

tennünk, ha a váltáságtartozás az 1871: LIII. tcz. 92. §. nyomán az 1868: XXIX. tcz. 9. és 10. §-aihoz képest az A lapon telekkönyvileg biztosítva nincsen.

Ma már az 1881: LX. tcz. 189. §-nak c) pontja, a mint fenebb láttuk, a váltáság-összegnek csupán az árverés napját megelőzőleg esedékessé vált, 3 évnél nem régiebb időről hátralékban lévő részleteire adja meg azon kedvezményt, hogy azok mint előnyös tételek a jelzálogos hitelezők előtt elégíttessenek ki.

Önkényt előáll azon kérdés: mi történik a 3 évnél korábban lejárt részletekkel?

Vannak, kik azt vitatják hogy a váltáságtartozás összes lejárt részletei — természetüknél fogva — minden jelzálogos követelést megelőznek.

Én azonban ezen nézetet nem egészen oszthatom és szerény nézetem szerint a 3 éven túl lejárt részletek a követelésnek bejegyzési rangsorozatában jöhetnek csak kielégítés alá. Nincs tételes törvény, mely az ellenkező véleménynek támogatást nyújtana. Mert az 1871: LIII. tcz. 92. §. határozottan kijelenti, hogy csak a szállódézmaváltási tartozások módjára az 1868: XXIX. tcz. 9. és 10. §-aihoz képest az A lapon bejegyzett váltáságtartozások előznek meg minden más jelzálogos követelést.

Ha most már a hitelező azon jóhiszemben, hogy előtte mi követelés sincsen bejegyezve, és annak tudatában, hogy váltáság fejében az 1881: LX. tcz. 189. §-nak c) pontjához képest csupán 3 évi lejárt részlet nyerhet csak kielégítést, nyugodtan kölcsönöz: méltán felzudulhat jogérzete, ha a törvénynek ily határozott rendelkezése dacára ő előtte, minden bejegyzés nélkül, az egész hátralékos váltáság kielégíttetik.

Ezen eljárás homlokegyenest ellenkeznék a telekkönyvi intézménynek a közhitel megszilárdítására irányuló céljaival és a jogbiztonság követelményeivel.

Ezek után áttérhetünk a vizszabályozási tartozásnak kérdésére.

Már az 1840: X. tcz. 7. és 8. §-ai rendelik, hogy a vízi munkálatokra szükséges költségeket a közbirtokosok a birtok és a nyerendő haszonhoz aránylag viselni tartoznak.

A vizszabályozási társulatokról szóló 1871: XXXIX. tczikket módosító és kiegészítő 1879: XXXIV. tcz. 5. §. pedig már határozottan kimondja, hogy «a kivetett társulati évi költségjárulékok, valamint a társulat által felvett kölcsön kamatjának és törlesztési járulékanak, az egyes ártérbirtokra eső részletei, az illető ártéri birtokon fekvő oly terhet képeznek, mely az 1876: XV. tcz. 67. §. értelmében az elsőbbséggel bíró egyenes adók, illetéki hátralékok, az egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások és községi pótlékok kivételével, minden telekkönyvileg bekeblezett és be nem kebelezett követelés előtt áll, s a birtokkal járván, minden új birtokosra és e szerint még a birói árverésen vásárlóra is átmegy.

Ingatlanok birói eladásánál és csőd esetében, a társulati költség-járulékok, kölcsönkamatok és törlesztési járulékok lejárt hátralékainak elsőségére nézve az 1876: XV. tcz. 67. és 70. §-ainak intézkedései alkalmazandók. Ezen intézkedések pedig következőleg szólnak:

«Ingatlanok birói eladásánál s a vételár birói felosztásánál az utolsó három évi, ugyanazon birtokot terhelő egyenes adók, illetéki hátralékok, az egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások, a községi adópótlékok, bekeblezés nélkül is, minden egyéb követelés előtt elsőbbséggel birnak.

Ha ezekhez még a végrehajtási törvény 189. §. c) pontjának idevágó fent idézett rendelkezését szem előtt tartjuk, úgy bátran kimondhatjuk, hogy a vizszabályozási tartozásoknak 3 évi lejárt részletei járulékokkal együtt előnyös tételül a vételárra sorozandók s abból kifizetendők,

ellenben a korábban lejárt részletek kielégítést nem nyernek, illetőleg a mennyiben telekkönyvileg biztosítva volnának, a bejegyzés rangsorozatába, esetleg a vételár feleslegére utalandók.

Ha tehát ezek szerint a kincstár, úgy a visszabályozási társulat, követeléseiknek 3 éven túl lejárt részleteit előnyös tételeül a végrehajtási tömeg ellenében nem érvényesíthetik és e tekintetben behajthatlanság esetében a kártérítési igény a 68. §. szerint azok irányában, a kik azt a végrehajtás vagy biztosítás elmulasztása által okozták, fentartatott, eléggé igazolja a birtoklapon be nem kebelezett urbérváltságra nézve fenébb mondott nézetünket is, és pedig annál teljesebben, mert a végrehajtási törvény 189. §. az állami adóknak és a visszabályozási tartozásoknak az urbérváltsági követelések előtti elsőbbségét is kifejezetten fentartotta.

Végül legyen szabad még egy szinte nem kevésbé fontos kérdést az előhivatkozott törvényszakasz a) pontjához felvetnem.

Ha szorosán szó szerint magyarázzuk a törvény azon kitételét, hogy «az árverés hirdetése és foganatosítása körül felmerült költségek», úgy azon eredményre kell jutnunk, hogy az árverési felfolyamodás költségei előnyösséggel nem bírnak.

Azonban bármennyire tiszteljük is a törvényhozókat azon vezérelvét, hogy a végrehajtási eljárás lehető egyszerű és olcsó legyen, s bármennyire helyeseljük is azon intézkedését, hogy a költséges becslési eljárást kiküszöbölje, mégis azt fel nem tehetjük, hogy a törvényhozó a végrehajtható felet közvetlen a foganatosításra irányuló árverési kérvény költségeitől elütni akarta legyen. Ez nyilván az adós félnek mértéken felül való legyezgetése, a jóhiszemű hitelezőnek pedig ok nélkül való károsítása lenne. Jövőre ugyan tudni fogja magát a hitelező mihez tartani, ott van a 192. §., az megóvjá a veszélytől, ellenben a multa nézve a törvénynek csak is oly értelmezése segíthet rajta, mely az «árverés körül» felmerült költségek közé az árverési kérvényeket is felveszi.

Igen örvendének, ha igénytelen megjegyzéseimet a hivatottabbak fegyelmükre méltatnák s a kérdéshez hozzá szólnának. Különösen lekötelezne pedig TELESZKY István igazságügyi bizottsági előadó ur, ha azon nem eléggé méltányolható eljárását, mely szerint ily tárgy közleményekre mindenesetre nagy súlylyal bíró saját nézetét közli, velem szemben is gyakorolná.

Németh Antal.

Határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt jogosítva van-e a hitelező adósának váltó vagy könyvbeli tartozására fordítani?

A SORGER József kartárs ur által ezen lapban (m.é. 48. sz.) fenti cím alatt közölt két curiai döntvényre vonatkozólag, mivel az azokban ismertetett eset csakugyan igen gyakran fordul elő az üzleti világban, magam is bátorkodom nézetemet a következőkben előadni.

Nézetem szerint oly esetben, midőn valamely hitelezőnek adósával a hitelező és könyvkövetelése áll fen, és az adós a hitelező kezéhez egy mind két követelést nem fedező összeget küld be határozott rendelkezés nélkül, megkülönböztetendő az, hogy vajon a hitelezőnek mind két avagy csak egyik követelése járt-e le; mert ha mind két követelés lejárt, csak akkor állhat elő a címében foglalt kérdés, miután oly esetben, midőn csak egy követelés járt le, kétség alá sem jöhet, hogy a beküldött pénz csak ezen lejárt tartozás fedeztetésére fordítható a hitelező által.

Ha pedig mindkét követelés lejárt, akkor nézetem szerint a határozott rendelkezés nélkül küldött pénzt a hitelező a váltótörvény 108. §., esetleg a kereskedelmi törvény 309. §-ában engedett zálog- és megtartási jogánál fogva bármely követelés törlesztésére fordíthatja.

A Sorger József kartárs ur által közölt első curiai

döntvényt tehát én is helyesnek tartom, a másodikban foglalt indokolás helyességét azonban én is kétségbe vonom azért, mert az abban érintett «vélelem» és «terheesebb tartozás», melyek az osztr. polgári törvénykönyv 1416. §-ára vezethetők vissza, a váltó- és kereskedelmi törvények hivatolt cikkei következtében, váltó- és kereskedelmi ügyletekből eredő követelések tekintetében nem érvényesíthetők.

Dr. Weiss Ignác.

A szentszék által megítélt követelések végrehajtása.

Az 1881. évi LX. tcz. 2. §. meghatározza, hogy a végrehajtás elrendelésére melyik bíróság illetékes.

A szentszéki bíróságok által hozott ítéletben jogérvényesen és végrehajtás terhe alatt megítélt követelések, perbeli költségek tekintetében, hogy mely bíróság illetékes a végrehajtás elrendelésére: a hivatkozott törvény rendelkezést egyáltalán nem tartalmaz.

A szentszéki bíróságot sem polgári bíróságnak, sem pedig közigazgatási hatóságnak tekinteni nem lehet, és így ezen kérdést a 2. §. 4) pontja alá sem lehet erőszakolni.

Nézetem szerint itt is az volna követendő, amit az 1881: LIX. tcz. 98. §. a pesti áru- és értéktőzsdei külön bíróság előtt folyt ügyekből eredő végrehajtásokra nézve megszab.

Igen lekötelezne a végrehajtási törvény tudós szerzője, ha szíves volna e részben responsumával engem is megfizetni.

Dr. Murinyi Endre.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bűnvádi eljárási gyakorlatunk** egyik hiányát szüntette meg legujabban ismét a kir. Curia. Bevett szokássá fejlődött ugyanis régóta, hogy ha a vádlottat az első fok felmentette és az ügyész felebbezése folytán az ügy a kir. táblára kerül, itt az elsőfoku ítélet helyben hagyatott: ezen esetben a kir. táblai ítélet kihirdetésére a vádlottat nem idézik meg, és az ügy felmegy a kir. Curiahoz anélkül, hogy a vádlott a kir. táblai ítéletben felhozott netaláni újabb indokokról, melyek reá nézve sérelmesek lehetnek, tudomást szerzett volna. A királyi Curia újabban azon constans gyakorlatot követi, hogy ily esetben az érdemleges határozat meghozatala előtt utasítja az első foku bíróságot, hogy a táblai ítéletet a vádlottnak hirdesse ki. Ezen ujtás nagyon is indokolt, mivel a táblai indokokban fordulhatnak elő tévedésen alapuló oly ténybeli állítások, melyek a kir. Curia talán ellenkező következtetésekre vihetik, és tartalmazhat az indokolás megbélyegzéseket is, melyek ellen vádlottnak kétségkívül van jogorvoslata.

— **A budapesti kir. tábla** bírái között öt van, a kik mindegyike az 1882. évben ezer pernél többet referált. A legmagasabb szám 1201. Nem lesz érdektelen megemlíteni, hogy az év folyamában összesen tartott 3698 ülésben: 82,957 érdemleges ügy intéztetvén el, egy-egy ügyre — ha az ülést egy órával számítjuk — esik átlag alig 10 perc.

— **A Magyar Jogászegylet** kiadásában megjelent «Az örökjog alapelvei a magyar polgári törvénykönyv tervezetében» cím alatt egy terjedelmes füzet, mely az együletben e tárgy fölött 1882. november 11-étől december 4-éig tartott rendkívül érdekes vitát tartalmazza. Ezen könyv valóságos materiále gyanánt fog szolgálhatni a törvényhozásnak.

— **A tárgyalás alatt levő magántanári dolgozatok** sorozata, melyet mult számunkban közöltünk, annyiban hiányos, a mennyiben újabb értesülésünk szerint Dr. JANCSÓ György is benyújtotta a *Közszeremény*-ről szóló munkáját habilitatio céljából.

— **Az aradi ügyvédi kamara közgyűlése** legközelebbi vasárnap tárgyalja a Budapesti Ügyvédi Kör köriratát az eszkütszék behozatala tárgyában.

— **A bűnvádi eljárás javaslatának** szerzője CSEMEGI Károly tudatta a miniszterrel, hogy az enquête-ben nem vehet részt. Ezen visszalépést összeköttetésbe hozzák egyrészt az enquête tagjainak a javaslat rendszere irányában tanusított idegenkedésével, másrészt a kormánypárt némely vezérférfinak a legilletékesebb helyen tett azon nyilatkozatával, hogy a bűnvádi eljárást más mint eskütszéki alapon szervezhetőnek nem tartják.

— «Fogott bírák.» A *Themis* 1871. ápr. 29-iki számából reprodukáljuk az alábbi sorokat, melyek a mai viszonyok közt, midőn az esküdszék kérdése actualissá vált, fokozott érdekekkel bírnak:

«F. h. 13-án Pestről Kecskemétre utazandó, a vagonban vártam a vonat elindulását, midőn belépett Nyári Pál. Alig települt le, beszélgetni kezdett a napi kérdésekről. Pesttől egész Pilisig, hol mint jószágához legközelebb fekvő állomáson kiszállt, csaknem szünet nélkül folyt a társalgás. Behatóan tárgyalta közéletünk kérdéseit: az adminisztrációt, a bírósági szervezést, a vallási kérdést. Borzalom fog el, ha rá gondolok, hogy azon tisztán gondolkodó agy akkor már magában hordotta szerencsétlen öngyilkossági gondolatait; sőt nem lehetetlen, hogy éppen az utolsó látogatást akarta tenni jószágán.

Nem szándékom a beszélgetést a maga sokoldalúságában leírni; de minthogy az, a mit a boldogult különösen az esküdszéki intézményről velem közölt, talán kevesek előtt ismeretes, leirom a tőle hallottakat. Teszem ezt azért is, mivel a *Themis* feladatát tűzte ki az esküdszéki intézményt minden oldalról megvilágítani.

Szó volt többek közt az idegen institutiók átültetéséről, és ő sajnálattal említé, hogy az országgyűlés által munkába vett általános reformnál az angolországi institutiókat sokkal kevésbé méltatják figyelemre, mint azok megérdemelnék.

Azon megjegyzést tettem, hogy nem lehet állítani, miszerint egészen ignorálnak nálunk az angol institutiók, minthogy hir szerint irányadó körökben éppen jelenleg tervezik az angol mintájú esküdszék behozását, és kérdém tőle, vajon hiszi-e, hogy az angol esküdszéket nálunk létesíteni lehetne az angol bírói szervezet nélkül?

Erre azt válaszolá, hogy az angol esküdszéki intézmény magasan felette áll ugyan a continentálisnak, vagyis a francziának, de éppen ezen intézménynél igen nagy nehézségekre fognánk akadni, ha az angol minta szerint akarnók azt rendezni, mivel az angol esküdszék szoros összeköttetésben van az egész angol jogélettel. Ezen kívül az esküdszék Angolországban körülbelül hétszázados intézmény, melynek legnagyobb garantiája éppen abban van, hogy teljesen összeforrt a nemzettel. Megjegyzé továbbá, hogy nálunk Magyarországon is vannak az esküdszékekre nézve előzmények. Ön éppen Kecskemétre utazik — folytatá — menjen be a Kecskemét-városi levéltárba és kérje el a «fogott bírák»-ról szóló régi okmányokat, és meg fogja látni, hogy ezen fogott bírák nem voltak egyebek mint esküdtek. Elbeszélte ezután, hogy a negyvenes években Kecskeméten hivataloskodott; azon időben átkutatta az egész levéltárt, és többek közt talált ott számos okmányt a fogott bírákról. Előadta, hogy ezen fogott bírák ítéletei miként voltak formulázva. Az ítéletekben benne foglaltatik, hogy ezen és ezen fogott bírákat a rendes bíróság felszólította a bíraskodásra, és ők, miután meghallgatták a feleket, felhatalmazták a bíróságot arra, hogy ítéletet mondjon a bűnös felett, vagyis kimondották a vétkezt, és a bíróság kiszabta a büntetést. A fogott bírák nem voltak összeírva, hanem úgy látszik, hogy mindazok, a kik bizonyos kvalifikációval bírtak, a rendes bíróság felszólítására a bírói tisztben eljárak, és pedig nem csak saját községükben, hanem más községekben is, ha esetleg ott tartózkodtak és a bíróságtól az iránt felszólítást nyertek. Innen az elnevezés: fogott bírák. Ha valaki uton volt, rendesen magával hordta saját községének bizonyítványát a bírói képesítés vagy pedig a bírói tiszt alóli mentesség iránt. Midőn a 43-iki büntető törvénykönyvi javaslat kidolgoztatott — folytatá Nyári — én összeszedtem ezen adatokat és egyszersmind tudakozódtam többeknél, kik behatóan foglalkoztak a magyar történelemmel, de senki sem tudott valamit mondani a fogott bírákról, míg végre Döbrentey egyik munkájában találtam ily adatokra. Felszólítottam több várost is, hogy tegyenek kutatást és az eredményt közöljék velem. Ez némelyek részéről meg is történt, úgy hogy 1843-ban képes voltam összeállítani a fogott bírák szervezetét. Munkámat átadtam a büntető javaslat kidolgozására kiküldött bizottság egyik tagjának, ki azt nem adta vissza. — *Dr. Fayer László.*

— A franczia képviselő kamara ismét a bírósági reform kérdésével foglalkozik, mely tárgyban a vita m. é. júniusban szakadt félbe. A bírák választhatósága és az elmozdithatatlanság eltörlése elvül mondatott ki akkor s

ezen elv részletes kifejezése bizottságra bízott. Innen most ismét a plenum elé került a kérdés, hol megújult a vita. Jules ROCHE, ki hat hónappal ez előtt a bírák választása mellett szólalt fel, kijelenté, hogy hosszas és lelkiismeretes megfontolás után a bírák választásának behozatalát a köztársaságra nézve a legrosszabbnak tartja. Többek közt hivatkozik Genf cantonra, hol minden rangu bírót a nagy tanács nevez ki. A múlt évben Genfben is előterjesztettek egy törvényjavaslatot a bírák választása iránt. Maga a radikális párt vezére sikra szállt ezen javaslat ellen, és figyelmeztetett a törvényhozó és a bírói hatalom között ebből támadó elkerülhetetlen összeütközésre. A nagy tanács mégis elfogadta a választás elvét, a népszavazás azonban nagy többséggel elvetette azt. Hivatkozik továbbá arra, hogy Franciaországban az első köztársaság alatt sem tudtak boldogulni a választott bírakkal. *Nacquet* is a választás ellen szólt. Szerinte a bírák függetlensége nem hogy nyerne, hanem ellenkezőleg, a választó testületektől való nagy függőség fejlődne ki. Azzal szemben, hogy a kinevezett bírák politikai perekben nem nyújtanak elég garantiát, megjegyzi, hogy ezen a bajon lehet segíteni a nélkül, hogy a bírák kinevezését elejteni kellene.

— Három osztrák bíróságnak nyílt ez évben alkalma egy oly állatkával behatóbban foglalkozni, melyet lakásokban felette szükségtelen lakónak szokás tekinteni. Ezen perre egy a *w-i* járásbírósnál megindított kereset szolgáltatott alkalmat, melyben *O.* kereskedő késnek nyilatkozott következő esküt letenni: «Kész vagyok esküt tenni arra, hogy feleségem a f. é. június hó 2-dika és 3-ka közötti éjjelen az *S.* ur által nekem bérbe adott nyári lakásban felébredt, a testén érezhető rettenetes viszketés miatt panaszkodott, hogy, miután gyertyát gyújtottunk, ágyában egy rakás poloska találtatott, úgy, hogy valamint én, úgy szintén feleségem is az éj még hátralevő idejében nem voltunk képesek többé elaludni és hogy az egész időn át szakadatlanul ezen férgek megölésével foglalkoztunk, és hogy továbbá két leányomnak ágybelije szintén a legundorítóbb módon ezen férgek által inficiáltatott.» Ezen eskü alapján *O.* ur azon kérelmet terjeszté a bíróság elé, hogy ez *S.* urnak a lakbér fizetésére irányuló keresetét, ki neki ilyenmő lakást adott volt bérbe nyaralójában, utasítsa el. *O.* ur t. i. *S.* ur nyaralóját nyáron át 250 frtnyi összegért bérelte ki és 30 frt foglalót is adott, azonban tüstént, a mint első éjjel azon tapasztalatokat tette, a melyeket éppen leírtunk, ki is hurczolkodott. Mind ennek dacára *S.* ur az egész bérösszeg fizetését követelte. Az elsőfolyamodású bíróság, a *w-i* járásbíró, ítéletileg kimondotta, hogy a fenforgó esetben bérfizetési kötelezettség *nem* áll fen, és pedig következő indokoknál fogva: «Ha felperes állítja, hogy a poloskák bevitettek, úgy ez helytelen, mert a férgek ily sokaságban egy napon be nem vitethetnek. Felperes kívánja, hogy ezen kérdésre vonatkozólag előbb szakértők hallgattassanak ki: azonban ezen kérelemnek sem adatai hely, mert mindenki elég értelemmel bír a poloskák előfordulására nézve és azonkívül, mert külön szakértők poloskák számára nem is léteznek. Végül megfontolandó azon körülmény is, hogy egy nyaralónak az képezi a rendeltetését, hogy nyári tartózkodási helyül szolgáljon. Miután azonban tapasztalati tény, hogy ezen férgeket onnét a hol már egyszer nagyobb számban befészkeltek magukat, nem egy könnyen lehet kiirtani, ennek következtében ezen nyaraló ezen nyári időnyre nézve nem használható többé és ennek következtében nem tölti be a szerződés szerüleg biztosított czélt.» Éppen ellenkező nézetben volt az országos felebbviteli törvényszék Bécsben, a melyhez *S.* ur megfellebbezte az ügyet, a mennyiben ítéletileg kimondotta, hogy a lakbér kifizetendő, mert a poloskáknak lakásokban való előfordulása egy nagyon is elterjedt bajt képez, mely azonban ezeknek lakhatóságát nem teszi lehetetlenné. A fenforgó esetben különösen nem lehet szó a lakás inficiálásáról, mert a poloskáknak a falakban való jelenléte nem lett bebizonyítva, hanem pusztán csak az lett állítva, hogy az ágyakban poloskák találtattak. Tehát az ágyak kicserélése elégséges lett volna arra nézve, hogy ezen bajon segítsen, a mit azonban alperes nem is szándékolt. A legfelsőbb törvényszék helyben hagyta a járásbírósnak ítéletét az ezen bíróság által kifejtett indokoknál fogva.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre ... 8 krt negyed évre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Eszrevételek a magyar bünvádi eljárás tervezetére. Dr. BARNA IGNÁ CZ keresked. akad. tanártól és Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől — Még egyszer hiteltelekkönyveink s azok vezetéséről. DÉVÁNY HENRIK igazságügyi miniszteri tanácsostól. — Törvénykezési Szemle: Jogi esetek a gyakorlat teréről. V. I. ügyvédtől. — A bírói illetőség kérdéséhez. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Nyílt kérdés. FERENCZY SÁNDOR vaáli ügyvédtől. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Javaslat a jövedéki büntető eljárás egyöntetősége és ideiglenes szabályozása tárgyában. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Eszrevételek a magyar bünvádi eljárás tervezetére.

Írták: Dr. BARNA IGNÁ CZ és Dr. SÍK SÁNDOR.

Illetékesség.

A ki azt hiszi, hogy a bünyügyi illetékesség kérdései zugkérdések, melyeket lehet akár így, akár úgy megoldani, az, miként a tervezet szerzője is, nagyot téved. A törvényhozónak már az illetékességi fejezetnél tisztában kell lennie elveivel. A legigénytelenebbnek látszó részletkérdés körül összetűznek itt a vád s a védelem ellentétes érdekei, és előáll már a per küszöbén a két factor közötti egyensúly helyreállításának problémája. Csaknem mindegyike az illetékességi határozományoknak egy-egy izlettető arra nézve, hogy kevésbbé szembetűnő intézkedéseiben miként értelmezi a vádrendszert a törvényhozó. A szóbeliség és a közvetlenség nagy elveinek érvényesülését, a per sikeres instrukcióját előmozdítja vagy megnehezíti a forum, a mint az helyes vagy helytelen. Kihat az illetékesség a vizsgálati fogság tartamára, eseteinek szaporítására vagy apasztására; a tanuzási teher sulyára; a kincstár, a károsult fél, a vádlott vagyoni érdekeire; s nem kis mértékben a szabad költözködési jog garantiáira is. Szóval, a büntető per jog legfontosabb kérdései már itt követelik első megoldásukat. Hosszu küzdelmek árán kivivott szabály, hogy senkit illetékes bírója elől elvonni nem szabad, s a modern világ nem ok nélkül igtatta be ezen tételt alkotmányleveleibe.

A magyar tervezet nem emelkedik ezen intézmény színvonalára. Az illetékesség szabályozását könnyedén veszi, rendszerbeli összefüggésének áttekintése nélkül. A mérvadó szempontok legtöbbjét mellőzi.

Az illetékesség szabályozásánál a következő főbb esetek kívánnak forumot:

1. ha egy személy egy cselekményt belföldön egy helyen követett el;
2. ha egy személy egy cselekményt belföldön több helyen követett el;
3. ha egy személy egy cselekményt külföldön követett el;
4. ha egy személy több cselekményt belföldön különböző helyeken követett el;
5. ha egy személy több cselekményt részben belföldön, részben külföldön követett el;
6. ha több személy részességben egy cselekményt követett el;
7. ha a 6. pont alatti esetben a több részes közül az egyik részesre nézve még egy másik cselekmény bűnhalmazatban forog fen, mely utóbbit az részesek nélkül követte el;

8. ha a 6. pont alatti esetben a több részes közül az egyik részesre nézve még egy másik cselekmény bűnhalmazatban forog fen, mely utóbbit az szintén részesekkel, de más részesekkel követte el.

I.

Egy személy, egy cselekmény, egy elkövetési hely, belföldön.

A *Code d'instruction criminelle* ezen esetre vonatkozó illetékességi szabályai a következők:

art. 23: Sont également compétents pour remplir les fonctions déléguées par l'article précédant, le procureur imperial du lieu du crime ou délit, celui de la residence du prévenu et celui du lieu où le prévenu pourra être trouvé.

art. 63. Toute personne qui se prétendra lésée par un crime ou délit, pourra en rendre plainte et se constituer partie civile devant le juge d'instruction soit du lieu du crime ou délit, soit du lieu de la residence du prévenu, soit du lieu où il pourra être trouvé.

Az *osztrák* 1873. évi büntető perrendtartásnak vonatkozó szabályai következők:

51. §. Das Strafverfahren steht in der Regel demjenigen Gerichte zu, in dessen Sprengel die strafbare Handlung begangen wurde, und zwar auch dann, wenn der zum Thatbestande gehörige Erfolg an einem anderen Orte eingetreten ist.

52. §. Wird die Anzeige wegen einer strafbaren Handlung bei dem Gerichte gemacht, in dessen Sprengel der Beschuldigte seinen Wohnsitz oder Aufenthalt hat oder betreten wird, so ist dasselbe zuständig, sofern nicht das Gericht des Bezirkes der begangenen That bereits zuvorgekommen ist. Doch ist die Sache an dieses letztere Gericht abzugeben, wenn es der Staatsanwalt des einen oder des anderen Sprengels, der Privatankläger oder der Beschuldigte, und falls deren mehrere sind, wenn auch nur einer derselben es verlangt.

A *német* 1879. évi birodalmi büntető perrendtartás vonatkozó szabályai a következők:

7. §. Der Gerichtsstand ist bei demjenigen Gerichte begründet, in dessen Bezirk die strafbare Handlung begangen ist.

8. §. Der Gerichtsstand ist auch bei demjenigen Gerichte begründet, in dessen Bezirk der Angeschuldigte zur Zeit der Erhebung der Klage seinen Wohnsitz hat.

12. §. Unter mehreren zuständigen Gerichten gebührt demjenigen der Vorzug, welches die Untersuchung zuerst eröffnet hat.

Jedoch kann die Untersuchung und Entscheidung einem anderen der zuständigen Gerichte durch das gemeinschaftliche obere Gericht übertragen werden.

A *magyar tervezet* vonatkozó szabályai a következők:

23. §. 2. bekezdés. Büntetettre és azon vétségre vonatkozólag, mely felett a bünvádi eljárás nincs a járásbíróságok hatáskörébe utasítva, azon törvényszék illetékes, melynek területén a büntetett vagy vétség elkövetett, habár az eredmény máshol következett be.

24. Illetékes azon hely bírósága is, a melynek területén a büntetendő cselekmény elkövetésének gyanújával terhelt lakik vagy tartózkodik.

Ezen rendelkezés csak azon esetre alkalmazandó, ha a jelen szakasz fentebbi pontjában megjelölt bíróság az elkövetési hely bíróságát, az eljárás tárgyát képező büntetendő cselekményre vonatkozó elővizsgálati intézkedéssel megelőzte.

A kir. ügyésznek, vagy a magánvádlónak az elővizsgálat elrendelését megelőző — azon esetekben pedig, melyekben elővizsgálatnak nincs helye, a vádirat benyújtását megelőző indítványára azonban, a lakhely bírósága előtt folyamatban levő eljárás, a 23. §-ban meghatározott bíróságnak engedendő át.

Az idézett törvényszövegekből is kitűnik, hogy az adott esetben mint u. n. rendes általános principális illetőség három forum jöhet tekintetbe: 1. az elkövetés helyének bírósága (forum delicti commissi) 2. a lakhely bírósága (forum domicilii) 3. az elfogatási hely bírósága (forum deprehensionis.)

A kérdés első sorban az, vajon czélszerű-e ezen három forum közül egyiket kizárólagos illetékességgel felruházni, s ha igen, melyiket; vagy pedig nem-e helyesebb, több in thesi versenyző forumot felállítani?

A forum deprehensionis, mely a francia büntető perrendben még mint teljesen egyenjogositott versenyző forum szerepel a forum delicti commissi és domicilii mellett, a modern eljárásokban egyáltalán már alig jön szóba. Mellette legfőleg azon némileg számba vehető szempontok szólnak, hogy az állam annak competentiaja által menekülne a költségek terhe alól, melyekbe kerül egy korbórt vagy szökevény tettes visszaszállítása az elfogadás helyéről az esetleg távol fekvő elkövetési helyre vagy lakhelyre; továbbá az, hogy ne tétessék ki minden deprehendált a tolonczozásnak, mikor talán különben is az elfogadás helyén szintén liquid a peranyag; végül az arra való tekintet, hogy a toloncz az uton könnyebben megszökhetik. Fokozódnak ezen szempontok súlyos bűncselekmények esetében, a mennyiben itt erősebb eskort költségei szükségesek s fenforog mégis a szökés nagyobb veszélye. De mindezen érvek nem elég erősek arra, hogy a forum deprehensionis mint kizárólagos, vagy akár csak mint egyenjoguan versenyző forum elismeressék. Az, hogy a tettes hol kerül az állam hatalmába, tisztán a véletlen dolga. Sem a védelem, sem a vád érdeke nem kívánja ezen forumot, mert a tettes személyi viszonyai az elfogatási helyen nem székelnek, a bizonyítási eljárásra nézve pedig legtöbbször csak hátrányokkal jár. Ellene szól még az, mikép daczára annak, hogy a törvény objectiv feltételekhez akarja kötni az illetőséget s azt előre meghatározni, a kir. ügyész esetről esetre tetszése szerint befolyásolhatná az illetőséget az által, hogy hol fogatja el közegei útján a tettest. Továbbá a bíróságok között az ügyviteli munkateher nem oszolnék el egyenletesen, nem a természetes feltételek szerint, hanem azon bíróság lenne jobban tulterhelve, melynek területén a rendőri közegek ügyesebbek, hol több bűnöst fognak el. Legfőleg mint subsidiarius forum jöhet alkalmazásba a forum deprehensionis, az esetre t. i. ha egyéb forumok in concreto hiányzanak.

A forum delicti commissi mellett szól a dolog természetete. A hol a cselekmény elkövetve lett, ott hatott az legközvetlenebbül a közönség jogérzetére s azért itt indokolt a megtorlás iránti eljárás is. Az elkövetés helyén van továbbá rendszerint a bizonyítás anyaga, ott laknak a tanúk, találhatók a bűnjelek stb., szóval a bizonyítékok a legtöbb esetben ott szerezhetők be legkönnyebben, legsimábban, legolcsóbban, tehát rendszerint csak a forum delicti commissi-ben valószínűsíthető meg teljesen a szóbeli és közvetlen per,

kerülhetők ki a commissariusok, a requisitiók, a protokollumok. A károsított fél szintén rendszerint az elkövetés helyén lakik, kitől pedig ez esetben alig követelhető, hogy más távoli forum előtt érvényesítse nagy költség- s idővesztéssel büntetőbeli jogait. De mindezek daczára a forum delicti commissi kizárólagosságához sok szó fér. Ugyanis gyakran módfelett sujtó, sőt sok esetben chikanizáló volna a gyanúsítottra nézve, ha lakhelyéről feltétlenül ezen forum elé vonszoltatnék. Lehet, hogy a cselekményt évekkel előbb követte el, úgy hogy az elkövetési helyen az már feledékenységbe is ment; lehet, hogy a cselekményt például vásáron, vasuton, átutazáson, vagy hasonló véletlen rövid tartózkodáskor követte el valahol; lehet, hogy a bizonyítási anyag egyik-másik esetben nincs is az elkövetés helyén koncentrálva, hanem talán épen a terhelt domiciliumában vagy másutt; lehet, hogy az elkövetés helye a terhelt lakhelyétől oly távol van, hogy még ha különben az elkövetési hely illetősége perjogilag indokoltabb volna is, a terheltet aránytalanul sujtaná, ha távol domiciliumából, a hol székel családjával, üzletével, egész személyiségével, az elhuzódó büntető egész folyamán, nagy költségekkel kénytelen lenne a forum delicti commissi előtt megjelenni, annyiszor a mennyiszer a vizsgáló bíró őt becitálni jónak látja. Sőt nem kevésbé lehet tartani attól, hogy a forum delicti commissi kizárólagossága a vizsgálati fogságok számát aránytalanul szaporítaná. A vizsgáló bíró, ki tudva levőleg úgy is gyorsan hajlandó félni a szökéstől, ha egyszer a gyanúsított az ő hatalmába adta magát, az elkövetés helyén megjelent, azt nem egykönnyen eresztené ismét vissza domiciliumába, annál kevésbé, mert az elővizsgálat manipulációját is megkönnyíti — ha kéznél van. De bármily nyomós okok szóljanak is a forum domicilii teljes ignorálása ellen, mindazonáltal az mint kizárólagos forum szintén nem jöhet szóba. Kizárólagossága ellen szól először is mindaz, a mi a forum delicti commissi mellett szól. De fölötte veszélyes visszaélésekre is adna lehetőséget a vádlottnak. Ha ez tudja, hogy ellene csakis domiciliumának bíróságánál lehet eljárni, akkor nyitva áll előtte a szélrózsa minden iránya. A tett elkövetése után egyszerűen elhurcolkodhatnék oda, a hol neki bármi specialis viszonyok folytán kedvezőbb forumra volna kilátása, például oda, hol nem ismerik s így nehezebb felfedeztetése, vagy hol kevésbé fél, még ha felfedeztetnék is, vagy egyszerűen messze távolba, hogy megnehezítse a bizonyítást maga ellen.

Bármennyi érv szóljon is tehát egymagában akár a forum delicti commissi, akár a forum domicilii illetősége mellett, de épen minthogy nem mondható, hogy egyáltalán csakis az egyik forum bír indokoltsággal, a másik mellett pedig mi sem szól, hanem ellenkezőleg az esetek különbözőségéhez képest mindkettő mellett komoly szempontok küzdenek: kétségtelen, hogy az egyiknek vagy a másiknak kizárólagos illetőséggel való felruházása az illetékességi intézmény alapeszméjével, mely szerint az nem egyé, mint a perjogi czélszerűség kérdése, jönne összeütközésbe. Reformált büntető eljárásban ennél fogva csakis versenyző forumokról lehet szó. Az illetékesség problémája ma már csak ott kezdődik, hogy a forumok versenyzése mi módon rendezendő, a perjogi czélszerűség alapján, a kapcsolatos eljárási elvekkel összhangzásban.

Előáll a kérdés: a versenyző illetőségek teljesen egyenjogositassanak-e, avagy birjon-e egyik közülök a másik fölött bizonyos előjoggal? S ha egyenjogositatnak, kérdés: kit, meddig, mily korlátok közt illessen meg az in thesi egyenlően illetékes forumok között a választás?

A német perrendtartás versenyző forumoknak ismeri az elkövetési hely bíróságát s a lakhely bíróságát; mindkettőt teljesen egyenjogositva. Az ügyésztől függ, a kettő közül bármelyiknél a vádat emelni s ez által azt in concreto

illetékessé tenni. A vádlottnak közvetlen ingerentiát nem enged. Ha az ügyész vádat emelt a forum delicti commissi előtt, a vádlott nem követelheti feltétlenül az eljárás áttételét a forum domicilii-hez, s megfordítva sem. Azonban a versenyző forumok közös felsőbb bírósága jogosítva van a vádlott indokolt kérelmére felruházni a competentiaival a versenyző forumok bármelyikét, vagyis az ügyészi electio által már illetékessé vált egyik forumtól a vádlott kérelmére az ügyet elvenni s a másikhoz áttenni. Az osztrák perrendtartás versenyző forumoknak ismeri az elkövetési hely bíróságát, a lakhely bíróságát, és az elfogatási hely bíróságát. De nem egyenjogositja teljesen a hármat, hanem előjoggal ruházza fel a forum delicti commissi-t szemben a forum domicilii-vel s a forum deprehensionis-sel. Ezen előjog abban áll, hogy ha az ügyész folyamatba tette az eljárást a lakhely vagy az elfogatási hely bíróságánál, jogosítva van követelni a terhelt, s ha többen vannak, a terheltet bármelyike, hogy az eljárás áttételtesse a forum delicti commissi-hez, és pedig ebbeli áttételi indítványát mivel sem tartozik indokolni.

Nyilvánvaló, hogy ugyanaz, a mi szól az exclusiv forumok rendszere ellen, szól ép úgy az egyik vagy másik forum előjogositása ellen. Csakis a versenyző forumok teljes egyenjogúsága mellett simulhat az illetékesség az esethez. Az electio kérdését illetőleg pedig szintén szembeötlő, hogy egyoldaluan az ügyészre bízni a versenyző forumok között a szabad választás jogát, nem volna egyéb, mint megszüntetni magát a versenyzést s exclusiv forumot állítani fel, azon különbséggel, hogy akkor a kizárólagos forumot nem a törvény objectiv szabálya határozná meg, hanem esetről-esetre az ügyész szabad tetszése dictálná. Mehetne az ügyész a forum delicti commissihez, mikor az eset körülményeinél fogva minden a forum domicilii mellett szól s megfordítva, a nélkül, hogy a vádlott ez ellen bármit tehetne. És nemcsak a perjogi célszerűségbe ütköznék az ügyész feltétlen electioja, hanem veszélyes dologgá is válhatnék. Az ügyész kereshetné, melyik helyen könnyebb a vád s nehezebb a védelem állása, vagy melyik forumnál talál nagyobb fogékonyságot az általa képviselt tehát esetleg a kormány felfogása mellett. Az illetékesség ugyan a rendes esetekben nem lesz harc kérdésévé a vádló és a vádlott között; de ha azzá lesz, ha az érdekek szétfutók, az illetékesség kérdésével eldől a per, a vádlott sorsa is. Németországban a jogügyi bizottság hosszas vitái tulnyomóan az ügyészi electio körül forogtak; perjogi érvekkel és megtörtént visszaélésekkel mutatták ki következményeit; az indítványok a legváltozatosabb módokban igyekeztek gondoskodni korlátokról.

S nézetünk szerint a német törvény el is találta a helyes megoldást, a midőn az ügyészi electióból származható visszaélések ellenében a felső bíróságra bízta a remedurát. Ezzel el van érve egyszersmind, hogy befolyás biztosítatik a terheltnek is azt a forumot tételni illetékessé, mely az eset körülményei által leginkább van indikálva; másfelől az, hogy meg van vonva tőle is a visszaélés lehetősége, mely részéről nem kevésbé fenyegetne, ha feltétlenül illelné meg az electio. Az illetékesség regulatorát a felső bíróságban keresni, még azért is felel meg legjobban az intézmény szellemének, mert csak így érhető el, hogy a célszerűségi szempontok, melyek felé kell hogy gravitáljon minden illetékességi szabály, érvényesülhessenek az eljárás egész folyamában. Mig ugyanis, ha a felekre bizatik az electio feltétlen joga, ennek gyakorlatát időbeli határokhoz kell kötni, nem lehetvén megengedni, hogy a fél az eljárás bármely előrehaladott szakában minden indoklás nélkül követelhesse az ügy áttételét egy másik forumhoz: addig a felső bíróság, mely objective mérlegel, a per bármely stádiumában felmerülő célszerűségi szempontok

tekintetbe vételére bátran feljogosítható. Abban is mutatkozik végül ezen megoldás helyesebb volta, hogy kikerül számos oly visszásságokat, melyekben például még az osztrák törvénynek különben nagyjában liberalis intézkedései is szenvednek. Az osztrák törvény szerint ugyan joga van a terheltnek feltétlenül követelni, hogy a forum domicilii-ban folyamatba tett eljárás áttételtesse a forum delicti commissihez, de megfordítva nincs joga, ha egyszer az eljárás megindult a forum delicti commissi-ben, annak áttételét követelni a forum domicilii-hez. Nemcsak hogy nem követelheti, de még a felsőbíróság sincs feljogosítva ámbár indokolt kérelmének helyt adni. Az osztrák törvény szerint továbbá a forum domicilii-ből az áttételt a forum delicti commissi-be, ha több terhelt van, bármelyik közülök követelheti a többiek esetleges ellenmondására való tekintet nélkül. Tehát előállhat az a collisió, hogy az ellentétes érdekek harcában nem a többség érdeke győz, hanem egyedül azé, a ki az áttételhez ragaszkodik.

A magyar tervezet versenyző forumoknak ismeri az elkövetési hely bíróságát és a lakhely bíróságát, és pedig teljesen egyenjogositva azokat. A két forum között az ügyész szabadon választhat. A terheltnek semmi ingerentiát sem enged, sem közvetlenül, sem közvetve. Mehet az ügyész a forum delicti commissi-hez, mikor az eset körülményeinél fogva minden a forum domicilii mellett s a forum delicti commissi ellen szól, s megfordítva mehet az ügyész a forum domicilii-hez, mikor az eset körülményeinél fogva minden a forum delicti commissi mellett s a forum domicilii ellen szól, a nélkül, hogy a terhelt ez ellen bármit tehetne, a nélkül, hogy az ügyészt egyéb kötné, mint — a vádló jó szíve a vádlott iránt. A felső bíróságnak semmi beleszólása. Az ügyészi electióban való feltétlen megnyugvás a tervezet hiszekegyje. Álláspontja tehát határozottan helytelenebb, mint akár az osztrák, akár a német törvényé. Mig ugyanis az osztrák törvény szerint legalább a forum domicilii-ből az ügy a forum delicti commissi-be a terheltnek minden indoklás nélküli kérelmére áttételendő, a tervezet a terhelt jogos érdekei iránti concessió még ezen minimumáról sem akar tudni. Mig a német törvény, akár a forum delicti commissi, akár a forum domicilii-ről legyen szó, megengedi a vádlottnak, hogy az ügyész sérelmes electioja ellen orvoslást kereshessen a felsőbb bíróságnál: addig a tervezet még a felsőbb bíróság controle-jának sem akarja alárendelni az ügyészt. A modern bünvádi eljárások a védelem érdekében az exclusiv forum helyébe léptették a versenyző forumokat. A tervezet ugyan feladja szintén az exclusiv forum elavult inquisitorius álláspontját, de csak azért, hogy erősítse a vádat s a védelmet gyengítse. Az által, hogy a versenyző forumok között az ügyésznek feltétlen és korlátlan választási jogot ad, a terheltnek pedig éppen semmi befolyást sem enged: teljesen értéktelenné teszi a terheltre nézve a forumok versenyzését, és kerülő uton behozza modernebb izü formában, de lényegileg még fölöttébb sujtó kiadásban a forum kizárólagosságát, behoz tudniillik egy: egyoldalú exclusiv forumot. Mert kinek nincs a tervezet szerint exclusiv foruma? Csak az ügyésznek nincs. A terheltet exclusive köti az a forum, melyet az ügyész tetszése kiszemel. Így értelmeztetik a vádrendszer a tervezet kevésbé feltűnő intézkedéseiben, — az a vádrendszer, melyet a tervezet tudós szerzője az idei jogászggyűlésen mint a vád és védelem egyensúlyának rendszerét magasztalt, sőt par excellence védelmi rendszernek nevezett.

Áttérve a tervezet idevágó részleteinek bírálatára, azt találjuk, hogy a tervezet még saját elvi alapjáról tekintve is, a keresztülvitelben nem kevésbé tarthatatlan, e mellett lépten-nyomon hézagossá és ellenmondássá, egész eltekintve a periratszerű szövegezéstől.

Mindenekelőtt feltűnik, hogy több forumról a tervezet

egészen megfelelkezett, jelesül hiába keressük a kisegítő forumokat. Illetékes az elkövetési hely bírósága és azon hely bírósága, a hol a terhelt lakik vagy tartózkodik. De nincs provideálva arról, hogy belföldön elkövetett büntett vagy vétség esetében melyik forum legyen illetékes, ha nem tudatik az elkövetési hely, és a terhelt nem bír sem lakással, sem tartózkodási helylyel, például a kóborlónál. Más törvényekben alkalmazást nyer ilyenkor mint subsidiarius forum az elfogatási hely foruma. Oly értelmezés, mintha a «tartózkodási» helylyel fedve volna az elfogatási hely is, nem bírna semmi alappal, mert eltekintve, hogy a fogalmak összezavarása lenne subsummálni az elfogatas helyét a tartózkodási hely alá, a tervezet ezt egyenesen ki is zárja, a midőn külföldön elkövetett büntettekről szóló 30. §-ában szószerint megkülönbözteti azon helyet, a hol «a terhelt lakik vagy tartózkodik», azon helytől, «a hol a terhelt a magyar állami hatóság hatalmába került».

Ezen hézag folytán egy további hézag áll elő a tervezetben. Nincs provideálva arról, hogy melyik forum legyen illetékes elkövetési hely, lakhely és egyszersmind deprehensio hiányában is. Más törvényekben ezen esetre az illetékességet a legfelsőbb bíróság határozza meg. Nem fedné ezen hézagot a tervezet 31. §-a sem, mert abban azon esetről van szó, ha a külföldi hatóság valamely személylyel a magyar hatóságot megkinálja; vagyis feltételeztetik, hogy a tettes külföldön van, ott elfogatik, és átvételével megkináltatunk, a mit a fentebbi eset nem tételez fel, mert meg lehet például, hogy nem is szökött külföldre, hanem belföldön rejtőzött el. Már pedig annál is inkább szükséges lett volna gondoskodni ezen eset forumáról, mert az épen a tervezet alapjáról különös praktikus jelentőséggel bírhat. Ugyanis a tervezetnek a távollevők és szökevények elleni eljárásról szóló intézkedései (634. §. s. köv.) értelmében a távollevő vagy szökevény ellen is lehet még a legsúlyosabb bűncselekmények miatt is, ha csak a károsult magánfél kívánja, procedálni, és pedig nemcsak elővizsgálatot folytatni, hanem főtárgyalás is tartható, és lehet makacssági ítélettel ellene a bűnösséget kimondani. A tervezet ezen talán leg-sötétebb pontja, mely a contumacialis eljárásnak oly végletes határok között ad helyet, mint ma már sehol sem adatik, mintegy megboszoszulja magát a tervezeten azzal, hogy ez az illetékesség szabályozásánál a kérdéses esetek egy részére elfelejt forumot felállítani.

A tervezet 24. §. 2. bekezdése szerint a lakhely bírósága csak azon esetre illetékes, ha az elkövetési hely bíróságát valamely elővizsgálati intézkedéssel megelőzte. Nem illetékes ennél fogva per argumentum a contrario a lakhely bírósága, hanem illetékes az elkövetési hely bírósága, ha ez előzte meg amaszt valamely elővizsgálati intézkedéssel. Tehát a két in thesi egyenlően illetékes forum között az lesz az in concreto illetékes forum, mely előbb vett fogamatba valamely elővizsgálati intézkedést. Vagyis a tervezet szerint a praeventio tényét valamely «elővizsgálati intézkedés» képezi.

Elsőben is megállapítandó, hogy mit ért a tervezet «elővizsgálati intézkedés» alatt? A tervezet nem veszi itt az elővizsgálati intézkedést szoros technikai értelemben. Vagyis nem érti az alatt egyedül a VIII. fejezetben szabályozott formászerű elővizsgálat egyes actusait, hanem már a nyomozási stadiumba eső netaláni bírói cselekményeket is. Kétségtelenné teszük ezt a következők. A 24. §. 3. bekezdése szerint a kir. ügyésznek «az elővizsgálat elrendelését megelőző» indítványára a lakhely bírósága előtt folyamatban levő eljárás az elkövetési hely bíróságának engedendő át. Ha a lakhely bírósága az elővizsgálat elrendelését megelőzőleg még nem volna competens, az ügyész feljogosítása arra, hogy az elővizsgálat elrendeléséig az ügy átengedését indítványozhassa, tárgyaltalan volna, mert szemben

egy még nem competens bírósággal ez magától értetődne. Már pedig az elővizsgálat elrendelését megelőzőleg a bíróság csak nyomozási cselekmény által válhatott competenssé. Hogy «elővizsgálati intézkedés» alatt nem értheti a tervezet egyedül a formászerű elővizsgálat actusait, mutatja továbbá az is, mert hisz mindazon esetekben, a melyekben formászerű elővizsgálatnak nincs is helye, nincsenek is formászerű «elővizsgálati intézkedések», és így a tervezet kell hogy a praeventio tényét másban látta legyen, jelesül hogy az «elővizsgálati intézkedést» ezuttal tágabb értelemben vette, beleértve a nyomozási bírói cselekményeket is.

«Elővizsgálati intézkedés» alatt értvén a tervezet nyomozási bírói cselekményeket is, a praeventio tényét már ezek is képezhetik. Vagyis a tervezet a nyomozási cselekményeknek az illetékességet fixírozó hatályt tulajdonít. Tehát már a nyomozás stadiumában, azaz a mikor még tulajdonképen nincs is per, dölhet el, hogy a forum delicti commissi vagy a forum domicilii lesz-e a még csak az elővizsgálattal vagy a vádirat benyújtásával meginduló per bírósága. Ebből a következő vizzásságok resultálnak.

Periculum in mora esetében a vizsgáló bíró halaszt-hatatlan nyomozási cselekményeket a kir. ügyész indítványa nélkül is jogositva van foganatosítani. (35. §.) Ha tehát az elkövetési hely vizsgáló bírása hivatalból foganatosít valamely halaszthatlan nyomozási cselekményt, ez által az ő törvényszékére nézve a praeventio beállván (24. §. 2. bekezd.), az elkövetési hely törvényszéke a lakhely törvényszékének kizárásával megszerzi az illetékességet úgy a további nyomozásra, mint az egész eljárásra. S megfordítva. Ha a forum domicilii vizsgáló bírása eszközölné törvényszékének praeventióját, ennek legalább nem volna definitív hatálya, mert ez esetben az ügyész az elővizsgálat elrendeléséig még mindig követelheti az ügy áttételét a forum delicti commissi-hez (24. §. 3. bekezd.). Ha azonban a forum delicti commissi vizsgáló bírása eszközölné törvényszékének praeventióját, ezen törvényszék illetékessége véglegesen lenne fixírozva, mert a forum delicti commissi-től, ha egyszer praeveniált, az ügyész nem kérheti többé az áttételt a forum domicilii-hez. Tehát, hogy a két in thesi versenyző forum között melyik legyen az in concreto illetékes forum, azt — a vizsgálóbíró dönthetné el hivatalból eszközölt illetén praeventio útján. Fokozza ennek komikumát, hogy miután a járásbíró is jogositva van sürgős nyomozási cselekményeket a kir. ügyész indítványa nélkül is hivatalból foganatosítani (107. §.), tehát még az egyik vagy másik forum területén levő valamelyik járásbíró is ily módon megállapíthatná törvényszékének praeventióját s ezzel annak illetékességét. Hogy a tervezet álláspontjának mindezen consequentiái által mennyire jön ellentétbe a vádrendszerrel, sőt önmagával is, kézenfekvő. A praeventio alapíthatnák ugyanis oly bírói intézkedésre, melyre nézve ügyészi indítvány nem is tétetett. S míg továbbá a tervezet elvben feltétlenül megadja az ügyésznek az electiót, a védelem e részben felmerülő érdekeinek érvényesülhetését teljesen kizárva: addig a praeventio szabályozásánál ismét olyképp intézkedik, hogy eshetőleg még az ügyész electiója is illusoriussá válhatik, s pedig intézkedik így a nélkül, hogy a vádló ezen megszorítása által a terhelt javát kívánta volna előmozdítani.

A nyomozási cselekményeknek tulajdonított kihatás az illetékességre a tervezetet oda is juttatja, hogy olyan domiciliumot szerepeltet mint forum domicilii-t, melynek sem mint forum domicilii-nek, sem egyáltalán mint forumnak ratiója nincs. A 24. §. 1. bekezdése szerint illetékes azon hely bírósága, melynek területén a terhelt «lakik vagy tartózkodik.» Ugyanezen §. 2. bekezdése szerint a lakhely bíróságának illetékességét megállapítja annak nyomozási cselek-

ménye is. Tehát azon lakhely bírósága lesz illetékessé, a hol a terhelt a praeventiót megállapító nyomozási cselekmény idejor lakik vagy tartózkodik. Vagyis ha a terhelt a nyomozási cselekmény után lakhelyét megváltoztatja, új lakhelye nem relevál. Illetékes marad az egész eljárásra a régi elhagyott lakhely bírósága, a valódi domiciliumnak, t. i. a terhelt per alatti lakhelyének bírósága pedig nem lehet illetékes. Elvben tehát elismeri a tervezet a forum domicilii mellett küzdő célszerűségi szempontokat s felállítja azok miatt a forum domicilii-t mint versenyző forumot: a részletes kivitelnél azonban illetékesnek hagyja mégis a régi lakhelyet s nem ad semmit az új lakhelyre, noha épen ezen új domicilium mellett szólhatnak s szólanak is rendszerint mindazon perjogi szempontok, melyek egyáltalán a forum domicilii mellett szólanak s melyek indították a tervezetet is arra, hogy a forum domicilii-t illetékességi rendszerébe egyáltalán befogadta. Természetesen nem lehet gondolni olyan domiciliumra, melyet a terhelt talán az eljárás valamely későbbi stádiumában magának önkényesen kiszemel, azonban még kevésbé lehet szó arról, hogy a tulajdonképeni per megindítása előtti, a nyomozás stádiumában domicilium legyen mérvadó. A német törvény e részben a helyes álláspontra helyezkedve «a vádemelés idej kori lakhelyet» tekinti forum domicilii-nek.

De a tervezetnek a praeventió kérdésében elfoglalt álláspontja belenyúl az alapjogokba is, megingatván a szabad költözködési jog garanciáit. A terhelt, mihelyt lakhelyén valamely nyomozási bírói cselekmény fogatosítottatik, de facto gátolva lenne lakhelyének megváltoztatásában. Elhurczolkodása daczára ugyanis illetékes maradna a tervezet szerint a nyomozási cselekmény által eszközölt praeventió folytán az általa otthagyni kívánt lakhely bírósága. Már pedig csak nagyon nehezen határozhatná el magát a terhelt új domiciliumba menni, mikor a bűnper továbbra is eddigi domiciliumához kötne, az egész eljárás itt fogna lefolytatni, ide citálnák majd számtalanszor, stb. De ha annyira fontos érdekek parancsolnák is a terheltnek az új domiciliumba való átköltözködést, hogy a sujtó következményektől sem riadna vissza, még sem mehetne. Eddigi lakhelyének bírósága aligha fogná elereszteni. Eltávozását «szökésben levés»-nek vehetné. Competentiája alapján kényszeríthetné, hogy illetékes bíróságának területét ne hagyja el.

S fogna megtiltani a költözködést a legtöbb esetben már azért is, mert az eljárás sokkal nehezebben folytatható, hogyha a terhelt mindannyiszor, mikor szükség van rá, távol helyről volna beidézendő. Sőt még akkor is gátolva lenne a terhelt költözködési jogában, ha az ügyész hajlandó volna a vádemeléssel őt követni az új domiciliumba. Mert hisz az ügyész is kötve van a terhelt eddigi lakhelyének bíróságához, mihelyt az egyszer praeveniált. Az ügyész legfőleg a forum delicti commissi-hez terelhetné vissza ez esetben az ügyet, a hova pedig meglehet épen az eset körülményeinél fogva menni nem kíván. Miután tehát a tulajdonképeni forum domicilii-hez a tervezet szerint nem mehetne, az előbbi lakhely pedig a terhelt elköltözködése folytán a bizonyítási eljárás szempontjából esetleg egészen irrelevanttá válhatnék, ennél fogva az ügyész lehetőleg oda fogna törekedni, ha másképp nem, a terhelt letartóztatásának kieszközlésével, hogy a forum domicilii, ha egyszer praeveniált, utólag irrelevanttá ne tétessék az által, hogy a terhelt onnét elhurczolkodik; vagyis miután utána nem mehet, itt marasztaltatja. Oda fognának tehát a tervezet szerint a tények fejlődni, hogy minden bármily csekély jelentőségű s bármily korai scrutinialis bírói cselekmény, esetleg talán egy puszta sürgősségi actus, már rést üthetne a szabad költözködési jogon.

(Folytatás köv.)

Még egyszer hitellekkönyveink s azok vezetéséről.

Midőn néhány héttel ezelőtt hitellekkönyveink s általában a telekkönyvezés érdekében ugyane lapban felszólaltam,* s mindazon sok hiányokra és általános panasz tárgyává vált bajokra, melyekben telekkönyveink s a telekkönyvezés szenved, reá mutattam, s mindezeket a telekkönyvezést illetőleg jelenleg követett, a közönnnyel határos rendszer következményeinek állítottam, nem számíthattam arra, hogy csakhamar még az országgyűlési tárgyalásokból is, állításaimat még inkább támogató érveket fogok kivonhatni.

És miután ezen érvek talán egyesek figyelmét kikerülték, kívánom azokat, már a fent említett cikkben nyilvánított nézeteim érdekében is részletesen felemlíteni.

Az első, a hivatalnokok képesítéséről szóló 1883. évi I. tcz. 19. §-ának tartalma, mely szerint a telekkönyvvezetői vagy segédtelekkönyvvezetői állomás elnyerésére elegendő, ha az illető a három havi előzetes gyakorlathoz kötött telekkönyvvezetői vizsgát letette. Hogy kívántatik-e még más előtanulmány, azt a törvény nem mondja, és csak ha a hivatkozott szakaszt igen tágra értelmezzük, s a második bekezdésben, tehát ezektől elkülönítve felsorolt kezelési személyzetre előírt képzettséget ezekre is kiterjesztjük, akkor a telekkönyvvezetőktől még négy gymnasialis vagy reáltanodai osztály bevégezése is megkívántatik.

Nem merül-e fel a törvény ezen intézkedésének átolvasásánál önként is bennünk azon kérdés, hogyan keletkezhett az, hogy épen a telekkönyvvezetőktől, kik az oly fontos és drága hitellekkönyvek vezetése és kezelésére hivatvák, s a kiktől a telekkönyvi ügyletek feldolgozása, tehát egy bíró teendőinek teljesítése is megkívántatik, az említett csekély telekkönyvvezetői vizsgán kívül, majdan semmi képzettség sem kívántatik, míg ellenben ugyanazon törvény szerint, sokkal csekélyebb fontosságú teendőkkel egybekötött állomások elnyerése az érettségi vizsgához, vagy legalább hat gymnasialis, avagy ugyanannyi reáltanodai osztály bevégezéséhez van kötve.

És nem elég világosan tanuskodik-e az a mellett, hogy azon minimalis fontosság, mely a telekkönyvvezetők képességére fektetetik, nem lehet egyéb, mint a telekkönyvvezetést illetőleg követett rendszerből ugyanaz iránt kifolyó közöny egyik végső következménye, miután valószínűleg nem találkozott senki, a ki annak idején, midőn ezen törvényjavaslat készült, az illetők figyelmét azon képesítésre, mely egy telekkönyvvezetőtől tettleg kívántatik, s azon nagy felelősséggel járó teendőkre, melyek teljesítése tőle követeltetik, irányozta volna.

A második még szembeszökőbben tünteti fel a telekkönyvezés feletti szakszerű felügyelet hiányát, miután az országgyűlés a statisztikai munkálatokra előirányzott költség tárgyalásánál késznek nyilatkozott a birtokváltozások és kivált a fekvő birtok megterhelését kimutató adatok megszerzésére 40,000 frt költséget megszavazni, mindamellert, hogy hasonló kimutatásoknak a telekkönyvi irodákban most is vezetettetni kell.

Ezen kimutatások ily költséges utoni előállításának szüksége, a telekkönyvi irodák szakszerű vezetése mellett, nem fordulhat elő, mert azok vezetése az ellenőrzés alatt álló napi teendők közé tartozik, s így bármely nap lezárhatók és alig szót érdemlő költséggel az egész országból gyorsan összeállíthatók. Az így elkészült munka hitelessége pedig garantírozható, s ilyenek létében új felvételnek nem lenne értelme, s nem is vezetne egyéb eredményre.

Ha pedig ezen, napról-napra kellő felügyelet alatt készült statisztikai munkában olyan, a valóságnak meg

* L. a m. é. 49. és 50. sz.

nem felelő, bár a telekkönyvekből átvett hiány találtatnék, a milyen az, hogy az amortisationalis kölcsönökre tett, de a felek által kijelenteni elmulasztott részfizetések abban kitüntetve nincsenek, az korántsem tenné még szükségessé, hogy e miatt új munka készítettessék, a mennyiben az e fajta kölcsönök bár gyakoriak is, az egyes telekkönyvi hatóságokra elosztva, még sem oly számosak, hogy a lejárt és ki nem tüntetett részfizetések összegei az érintett kimutatásba könnyen és minden költség nélkül pótlólag bevezethetők nem lennének.

Egyébiránt ezen kimutatást illetőleg nem kerülhetem el még azon megjegyzést, hogy ha ilyen nem csak a jelen perczben a statistika kiegészítése végett kívánatos, de tekintettel arra, hogy a meglévő hasonló kimutatások, mert a telekkönyvi irodák nagy részénél jelenleg sem idő, sem egyén azok készítésére nincs, igen kevesek kivételével egészen értékteleneknek mondhatók, *a jövőre szakszerűen vezetendő kimutatás alapjául szolgáló teljesen megbízható adat* birtokába jutni s arra költekezni akarunk, akkor annak előállítására kiváló figyelem fordítandó.

Mert az ilyen kimutatás összeállítása nem csekély feladat, és sok időt vesz igénybe, a mennyiben arra, hogy megfelelő legyen, a meglévő adatok mellőzésével, minden egyes telekkönyv áttekintendő; már pedig arra, hogy telekjegyzőkönyveinkből a megkívánt adatok pontosan kivonattassanak, az ilyenekben jártas egyén kíváztatik, úgy hogy ha erre suly nem fektetetik, s az egész munka csak az e célra fel fogadott irni tudó napdijasok által fogna készíttetni, akkor lesz ugyan drága pénzen vásárolt új kimutatás, de a fent említett két cél nem lesz elérve.

Ezek azon újabb tanúságai a telekkönyvezést illetőleg jelenleg követett rendszer tarthatlanságának, melynek valahárai megváltoztatását, s a már előbb gyakorlatilag jobbnak bizonyult, elől hivatkozott felszólalásomban bővebben körülírt rendszerrel való felcserélését nem csak a közérdek, de maga a telekkönyvi intézmény érdeke is mind inkább kívánatossá teszik.

Ha pedig ez valósulna, s a telekkönyvezés szakszerű felügyelet alá helyeztetik, akkor annak első feladata lenne a jelen rendszer alatt már nagyrészt elértéktelenített és elrongyolt telekkönyveink alig tovább odázható átdolgozásához hozzáfogni, a mi egyuttal nem csak költségkímélés, de egy általános óhaj teljesítése végett telekjegyzőkönyveinknek már úgy is oly régen magára várattott valóságos, és pedig a már majdan befejezett katasteri munkálatok felhasználásával, tökéletesbitett telekkönyvekké való átalakítására felhasználandó lenne.

Igaz ugyan, hogy a telekjegyzőkönyvek ezen átalakítása, ha az, a katasteri munkálatok megkezdésével, a mint ugyanis azok egyes helyeken befejeztettek, azonnal fogamatba vétetett volna, nem csak hogy minden zaj és azon nagy költséggel járó apparatus nélkül is, a mely most már ahhoz kívántatni fog, aránylag igen kis költséggel, mert a katasteri munkálatokkal együtt haladva, eddig jóformán már készen lenne, s elkerültetett volna azon gond is, melyet ama sok, ezen átalakítási munkálatoknál alkalmazandó, a telekkönyvezésben járatlan egyén későbbi elhelyezése magával hoz, ha a «Magyar Igazságügy» című folyóirat még 1876. évi november havi füzetében, a különös telekkönyvi betétek már mielőbbi szerkesztését, s telekjegyzőkönyveinknek az akkoron javában megindult katasteri munkálatok felhasználásával valóságos telekkönyvekké leendő átalakítását tárgyazó cikkem viszhangra talált volna, és ha nem léteznének irattárak, hol nem egy életre való akta az örök álmodat aluszsa.

Dévány Henrik.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Jogi esetek a gyakorlat teréről.

Mi sem képesebb az eszméket annyira tisztázni, mint a szaklapokban a gyakorlat terén felmerült eseteknek közlése, megvilágítása és megvitatása. Ezen módot annyival czélszerűbbnek vélem, mert ha minden bíró vagy ügyvéd a gyakorlata közben felmerülő egyes fontosabb, kétségesebb és jogi szempontból érdekesebb eseteket azonnal tanulmányozná és nézete kíséretében a szaklapokban, nem az eset jogerejű eldöntése után, hanem még akkor közölné, mikor az ügy első bírói elítélés alá sem került, mód nyujtának ez által egyrészt az alsó és felső bíróságoknak is a kérdéssel még jóval ítélethozatal előtt foglalkozni, mi az alaposabb ítélethozatalt mozdítaná elő, másrészt a jogászközönségnek is szolgálat tétetnék ez uton, mert így már csak a szaklapok olvasása által is ösmerete terjesztetnék, és sok kétes eset előtte felvilágosíttatnék, minek azon előnye is lehetne, hogy így számos alaptalan pernek eleje vétetnék.

Szaklapjainkban az újabb időben, különösen mióta TELESZKY István eléggé nem méltányolható készséggel válaszol a törvénykezési novella és végrehajtási törvény tekintetében egyesek által felvetett kérdésekre, indult is még e tekintetben egy kis tevékenység. Ámde ezen tevékenység sem a tárgy fontosságának, sem ügyvédek és bíráink tekintélyes számának, sem pedig a lehető és alapos megvitatásra szoruló jogi eseteknek nem felel meg. És mivel nálunk, ha szaklapjainkat figyelemmel kísérjük, különben is alig egy pár bíró, tanár és ügyvéd az, ki a szaklapoknak dolgozatokat szolgáltat, mi arra mutat, hogy bíráink, tanáraink, de különösen bíráink és ügyvédek legnagyobb része az irodalom terén absolute mit sem dolgozik és irodalmilag nem foglalkozik, mi a szakképzettségnek csak csökkenését vonhatja maga után, tán nem lesz korszerűtlen, ha bíráink és ügyvéd collegáim figyelmét ez irányban felhívom és őket fel is kérem, miszerint a fenti irányban leendő irodalmi foglalkozásra is hetenkint bár egy-két órát szánva, a gyakorlatuk közben felmerült fontosabb, érdekesebb és kétséges jogi kérdéseket szaklapjainkban ösmertessék, mert meg vagyok győződve arról, hogy ezzel nem csak maguknak, de a jogászközönségnek általában és a jogszolgáltatásnak is csak használnak.

Bátor leszek egy pár esetet felhozni gyakorlatomból.

Kezdem a csődtörvény 57. §. 6. pontjával.

A hivatolt cikk ugyanis azt rendeli, hogy «az ingó zálog által biztosított hitelezőkkel egyenlő jogok illetik az ügyvédet, az általuk folytatott perekben felmerült díjaik és kiadásai tekintetében azon vagyonra, melylyel a csődtömeg a per folytán gyarapodott.»

Ha ezen intézkedést olvassuk, első tekintetre azt hinnők, hogy valahára a törvényhozás is kezdi belátni, miszerint az ügyvéd díjai és kiadásai tekintetében biztosítandó és hogy a fenti intézkedés a per tárgyára nézve zálogjogot enged az ügyvédeknek s hogy ennél fogva jövőre az ügyvéd, cliense csődbe jutása esetén követelésére nézve nyugodt lehet. Ámde behatóbb vizsgálat után reá jövőnk, hogy ezen intézkedéssel majdnem mit sem nyertünk, mert ha cliensünket bármely jogtalan követelés ellen eredménnyel védtük, sőt ha részére bizonyos összeget vagy tárgyat kipereltünk is, díjaink és kiadásaink előnyben nem fognak részesülni, mert a törvény szerint követelésünk csak akkor bír a fenti előnnyel, ha nem a cliens, hanem a «csődtömeg» gyarapodott, ezen gyarapodás pedig a csőd kiütéseig lehetetlen, mert addig nincs «csődtömeg», azután pedig a gyarapodás kimutatása és az ügyvédi díj és kiadás érvénye-

sítése nehéz, mert hogyan legyen a későbbi gyarapodás az ügyvéd javára írható, mikor a még folyó pert a csőd kiütése után azonnal a tömeggondnok folytatja s így az ő működése következtében áll be a gyarapodás, és ha a gyarapodás esetleg egy a tömeg felosztását is túlélő per után áll be, hogyan jelentse be az ügyvéd követelését, mikor a bejelentési és felszámolási határidő rég lejárt?

Az eddigiekből világos lévén az, hogy az ügyvéd díjai és kiadásai csőd esetén csak akkor részesülhetnek előnyben, ha az ügyvéd a pert a csőd kiütése után is folytatja és ha a per megnyerése esetén a tömeg gyarapodik, eltekintve attól, hogy ily esetekre a bejelentés módját elképzelni sem tudom, felesleges reáutalnom arra, hogy a csődtörv. 57. §. 6. pontja a mi ügyeinken mit sem lendített.

S mivel már a csődtörvény 57. §-ánál vagyok, legyen szabad még egy, ezen cikk 4. pontját érintő esetet is felhozni.

A. kölcsön ad B.-nek 15,000 frt névértékű bemutatóra szóló állampapírt, hogy ezen papirok elzálogosítása mellett magának a bankból 8000 frt kölcsönt vegyen fel; B. a 8000 frtot a papirok elzálogosítása mellett a banktól felveszi, a bank ebbeli elősmervényét és egy A. tulajdonát igazoló saját nyilatkozatát A.-nak átadja, és pár hóval később B. csődbe jut.

A kérdés az, hogy ha A. az elzálogosított papirokhoz való tulajdonjogát igazolja és a 8000 frtot lefizetni kész, a bank ennek dacára jogosult-e a 15,000 frt névértékű állampapírra B.-nek még más a banknál lévő tartozásai tekintetében zálog- vagy megtartási jogot gyakorolni?

A kereskedelmi törvény 309. §-a úgy rendelkezik, hogy «a hitelező megtartási joggal élhet adósának pénzeire, értékpapirjaira stb.», de nem mondja, hogy «adósának tulajdonát képező pénzére stb.» s így, mint ez tény is, kérdésessé per rendjén válhat, hogy a bank jogosult-e megtartási jogot gyakorolni jelen esetben.

A kereskedelmi törvény commentátorai e kérdést részben nem döntenek el, részben arra nem reflectálnak s így érdemes volna e kérdést is megvitatni. Én magam részéről azon nézetben vagyok, hogy a törvény csak az alperes tulajdonát képező ingókra stb. akarhatta a megtartási jogot engedélyezni, s hogyha tehát a zálogba adott értékpapirok stb. más tulajdonat képezik s a tulajdonos az ezen zálogra adott összeget kifizetni kész, a hitelező más követeléseiért megtartási jogot ezen zálogra nem gyakorolhat. Ezen nézetemet megerősíti az, hogy törvényünk tekintet nélkül a tulajdonjogra csakis a bérbe adót ruházza fel kivételesen ily zálogjoggal és hogy kereskedelmi törvényünk 309. §-ának ezen szavából «adósának pénzeire stb.» önként következik, hogy ha az adós zálogosította el a más tulajdonát képező értékpapírt, az nem lévén «adósának értékpapirja», arra más követelésért megtartási jog sem gyakorolható.

S ezuttal végül, nehogy igen hosszadalmas legyek, jogi eseteim közül még csak a következőt hozom fel.

Egy vő kötelezi magát egy közjegyző előtt hitelesített okmányban, hogy anyósát míg ez él, lakással, élelemmel stb.-vel ellátja, s ezen okmány egy példányban állittatván ki, a vőnek adatott át, ki azt megsemmisítette.

A vő később kötelezettségének eleget nem tévén, anyósa tartásért a járásbírósnál perli be a novella 13. §. c) pontja alapján, miután ezen pont szerint a tartás itánti keresetek, ha a főkötelezettség okiraton alapszik, a járásbíróshoz tartoznak.

Alperes a tárgyalásnál a bíróság illetékessége ellen tesz kifogást, mert az okirat, melyben alperes magát tartásra kötelezte, felperes által nem producáltatik, s felperes a fenti körülményeket előadva, azt, hogy az okirat létrejött, bizonyítja a közjegyző hitelesítési jegyzőkönyvével,

melyben meg van mondva, hogy alperes magát felperessel szemben tartásra kötelezte, és tanukkal, kikkel azt is igazolja, hogy az egy példányban kiállított okirat alperesnél volt; mire alperes az okirat létrejöttét beösméri, de kifogását fentartja, mert szerinte az okmány producálandó.

Kérdés tehát, hogy illetékes-e ily esetben a járásbíró-ság? Nézetem szerint illetékes, mert a törvény az okmány előadását nem kívánja s mert a kötelezettség okmányon alapszik, mert a kötelezettség és okmány bizonyítása esetén a kereset eldöntése nem nehéz s mert a törvényhozás ezen ügyek sürgős elintézése szempontjából rendelte ezeket a járásbíró-ság illetékessége alá.

V. I.
ügyvéd.

A bírói illetőség kérdéséhez.

Az 1881. évi LIX. tcz. tcz. 13. §. b) pontjának értelmezése tekintetében Dr. HEXNER Gyula ur a f. é. 3. számban azon állásponton áll, melyet én a mult évi 50. számban megtámadtam.

Minthogy Dr. Hexner Gyula ur az általam ott felhozottakat megczáfolni meg sem kísértette, tehát mindennek előtt felhivom figyelmét az ott előadott indokokra, s azután áttérve az általa TELESZKY István ur válasza ellen felhozottakra, következőket van szerencsém megjegyezni.

Ha a törvény ezen szavai «értékére való tekintet nélkül» oly magyarázatot megtünnének, a milyent ezeknek Dr. Hexner Gyula ur ad: akkor ugyanezen törvényszakasz c) pontja alapján nem lehetne sommás bíróság előtt megindítani a bérlettől való elmozdítás iránti kereseteket sem, mert hisz ezekben sincs értékről szó; tehát Hexner ur itt is elmondhatná, hogy a törvény «a bérleti viszonyból felmerülő kereseteket» (13. §. c) pont) csak a per tárgyának értékére való tekintet nélkül utasítja a sommás bíróság hatáskörébe, de a bérleti viszonyt, mint a kereseti igény alapját, kétségkívülnek és határozottnak tartja.

A törvény pedig ily értelmezést meg nem tűrhet, mert abból mást kimagyarázni nem szabad, mint a mi benne van.

Valamint a bérleti viszonyból felmerülő keresetek kivétel nélkül a sommás bíróság elé tartoznak, épügy oda tartoznak a házasságon kívüli nemzésből eredő igények is kivétel nélkül, mert így rendelkezik a törvény, s mondhatjuk, ha úgy tetszik, értékre való tekintet nélkül; mert valamint a bérlettől való elmozdításnál nincs szó az értékről, ép úgy nincs erről szó az apaság kérdésénél sem.

De nézzük csak Hexner ur indokait egyenkint.

a) az 1868. évi LIV. tcz. az 1881. évi LIX. tcz. által módosított. Nem lehet tehát a módosított §§-ra nézve irányadó az, mit mondott a régi törvény? hanem irányadó az, a mit az új törvény mond. Az 1868. évi LIV. tcz. 12. §-ára való hivatkozás tehát merőben tévesztett;

b) az a névelő Hexner ur mellett épen semmit sem bizonyít; a törvény szövege ezen névelővel vagy a nélkül teljesen egyértelmű. Azzal correct-e a szöveg vagy a nélkül, ez nyelvészeti kérdés, ám döntsék el a philologusok, melyik szövegezés helyesebb?

c) Nagy tévedésben van Hexner ur, ha azt véli, miszerint az, ki 51 frtot usque ad infinitum követel, a főkötelezettségnek, tehát a házasságon kívüli nemzésből következőnek igazolása alul fel lenne mentve. Legkevésbé sem. Az, aki 51 frtot usque ad infinitum követel, perrendszerű bizonyítékokkal igazolni tartozik a főkötelezettséget, ez esetben a házasságon kívüli nemzést, mint melyből a kötelezettség származik, s aztán a sommás bíró íté mindkét kérdés, úgy a fő- mind pedig a mellékkérdés felett, épen úgy, mint ezen kérdésekben az 1881. évi LIX. tcz. hatályba lépt:ig a törvényszékek ítélték. A bagatell-bíró nem lévén hivatva a házasságon kívüli nemzés megállapítására, természetes, hogy

50 frt erejéig is csak akkor marasztalhat, ha a követelés jogalapja kétségtelen; mert így rendeli azt a törvény.

d) A logikai interpretatio szabályai szerint sem helyes Dr. Hexner ur álláspontja; mert azon körülmény, hogy a törvényes gyermekek tartása iránti keresetek a törvényszék illetőségi körébe tartoznak, következménye annak, hogy a törvényes gyermek tartása iránt támasztott kereset lényegileg azon kérdéssel függ össze: vajon a házasság felek törvényesen elváltak-e, vagy bírói ítélet nélkül élnek-e elválva?

A válás kérdése, a válóperek, pedig a törvényszékhez tartozván, az ezzel kapcsolatos gyermektartás iránti kérdés sem tartozhatik a járásbíróhoz mindaddig, míg a törvényszék a főkötelezettség iránt nem határozott. Ha a törvényszék erre nézve már határozatot hozott, akkor az 1881. évi LIX. tcz. c) pontjának korlátai között a törvényes gyermeknek tartási költségei felett is a járásbíró ítél.

Egyébiránt a törvények magyarázatánál a logikai magyarázat szabályai csak másodsorban vehetők figyelembe, t. i. akkor, ha a törvény szó szerinti magyarázata nem eléggé világos, vagy egészen kétes.

A múlt évi 50. számban elemezve a kérdéses törvényszakaszt, ennek szó szerinti szövegéből mutattam ki azt, hogy ezen szöveg szerint a törvénytelen nemzésből származó összes igényeknek a sommás bíróság illetőségi körébe kell tartozniuk; mert a törvény így szól: «a házasságon kívüli nemzésből származó igények, ide értve a törvénytelen gyermek tartása iránti kereseteket is»; ha csak a tartás iránti keresetek tartoznak a sommás bírósághoz, miért van a törvény szövegében az «is» szócska? Ezen «is» szócska mutatja azt, hogy nem csak a tartás iránti igények tartoznak a sommás bírósághoz, hanem oda kell tartozni a törvénytelen nemzésből származó másféle igényeknek «is». Mifélek lehetnek ezen másféle igények a tartás iránti igényen kívül?

Képzeltető-e a törvénytelen nemzésből származó másféle igény, mint mely az apaság elismerésére és másodsorban a törvénytelen gyermek tartási költségeinek viselésére irányul?

Ha pedig többféle igény nem támasztható, melyik az, mely a tartási igényen kívül még a sommás bíró elé tartozik, mert hogy oda másféle és nemcsak tartási igény tartozik, azt a törvény szövegének szó szerinti értelmezése világosan tanúsítja; végre

e) az 1868. évi LIV. tcz. 22. §-ában a válóperek és törvényes vagy törvényesnek vélelmezett nemzésből született gyermekek tartása iránti rendelkezéseken kívül foglalt egyéb intézkedések a végrendeletek külkellékei és a hamis eskü tényálladáskának megállapítása iránti perekre vonatkoznak, s így Teleszky István ur felfogása és a múlt évi 50. számban általam kifejtett álláspont az 1868. évi LIV. tcz. 22. §-ának többi rendelkezéseivel nem ellenkezik.

Tóth Gáspár,
ügyvéd.

Nyílt kérdés.

Ha a sorrendi végzés jogerőre emelkedése után a sorozást nyert jelzálogtétel tulajdonosa az utána sorozott valamelyik hitelezőnek nyilatkozatot ad, hogy a részére sorozott s fenálló követelésnek vélt tétel fen nem áll, miután lehet elérni, új sorozáskérés vagy egyszerűen a fen nem álló tétel mellőzése iránti kérelemmel-e azt, hogy a jogerős végzéssel már másnak sorozott összeg az utóbb sorozott követelés kielégítésére fordíttassék? A 1881. LX. tcz. ily esetekre nézve sem tartalmaz eljárási szabályt.

Ferenczy Sándor.

KÜLÖNFÉLEK.

— Az uzoratorvényjavaslat fölötti vita a képviselőházban érdekes képet nyújtott. Régóta az első alkalom volt e vita arra, hogy a különböző pártok szónokai pártállásukra való tekintet nélkül küzdöttek. Régen oly magas színvonalu, oly objectiv, annyira pártszenvédélyektől tisztult vita a házban nem folyt. S azon örvendetes jelenség mutatkozott, hogy a hol a tudományos meggyőződés kérdései forognak szóban, ott a pártkülönbözőség nem választja szét egymástól a közmívelődési haladást képviselő elemeket, ott a legellentetesebb pártok férfiai együtt tartanak s az eszmei vita objectiv terén találkoznak.

— Az esküdtszék behozatalának eszméje mindinkább tért hódít. A budapesti ügyvédi kör esküdtszéki enuntiatioja a budapesti, kolozsvári, aradi, temesvári és nagyvárad ügyvédi kamaráknál imposans visszhangra talált. Eddig egyetlen votum sem adatott a jury behozatala ellen.

— Egy ellenzéki képviselő a házban az ügyvédekrol e héten oly nyilatkozatot tett, melyben nem a törvényhozó testületbe, nem egyáltalán mivel emberek körébe, hanem a piacra való felfogás szűklátókörűsége és cynismusa nyilvánult. Az igazságügyi reform élén haladó magyar ügyvédi kar több tiszteletet igényelhetne az ellenzék részéről.

— A kir. Curiához január hó folyamában 711 polgári, 135 váltó-, 9 urbéri, 1236 bűnvádi, 9 fegyelmi és 1 felszólamlási, összesen 2090 újabb ügy érkezett; az 1882. évi 8909 darab hátralékkal együtt 10.999. Elintéztetett január folyamában 715 polgári, 89 váltó-, 8 urbéri, 1634 bűnvádi, 2 fegyelmi és 1 felszólamlási, összesen 2448 ügy. E szerint a hátralék egy hó alatt 358 darabbal kevesbedett.

— A tiszti írásmód kérdéséhez. Lapjaink egyik állandó rovata a Törvénykezési Szemle. Közölni szoktuk majd egyenesen a végtárgyalási tudósítóink, majd a hivatalos iratok után az érdekesebb jog-eseteket. Akárhonnan meritünk, a feleket úgy nevezzük, ahogy az akták. Azokban pedig egy helytelen megnevezésmód kapott lábra a kereszt-, illetőleg melléknevek tekintetében, különösen oláh, szerb és zsidó felekre nézve. Nem nevezik őket teljes magyar kereszt-, illetőleg melléknevökkel, hanem annak oláhosan, szerbesen vagy zsidósan kicsinyített alakjával. Az akták, még az ítéletek is, szinte hemzsegek az efféle megnevezésektől: *Juon, Ilie, Nicolae, Grgur, Pável, Mara, Tátya, Mojsel, Herschel, Iczig*. Szakasztott ilyen szépen szól a hivatalos iratokból, mikor magyar feleket csak úgy: Fehér Babi, Döhönde Csicsa, Kusztora Ferkó néven nevezik.

Az efféle megnevezés-mód rontja a hivatalos írás-mód magyarságát, ellenkezik a jogegyenlőséggel, lealacsonyító, a jobbagyvilágra emlékeztet s nem válik be a hivatalos írás-mód komoly rendjébe.

Tudjuk, hogy vannak külön oláh, szerb és zsidó kereszt-, illetőleg melléknevek, melyeknek egyenes magyar alakjuk nincs. Használjuk tehát ezeket, amint írásszerűleg illik, oláh, szerb (görög) vagy zsidó teljes, nem kicsinyített alakjukban.

Ha a megkülönböztetés tekintetei követelik a kereszt- vagy melléknév oláh, szerb vagy zsidó alakját, eshetőleg diminutívumát, ép úgy mint a csuf-nevekkel szokás, zárjel alatt, a vezeték- és a kereszt- s illetőleg melléknév magyar alakja, maga idején oláh, szerb (görög) vagy zsidó teljes alakja között, a névhez fűzhetjük. Mondhatjuk tehát ily esetben Milován (Nicolae) Miklós, Zsivánovics (Grgur) Gergely, Hirschberg (Mojsel) Mózes stb.

Felhívjuk az ügyvédi kar, a vizsgáló és ítélő bírák, a hatóságok figyelmét, hogy a tiszti írás-mód tisztasága végett magyar iratokban magyarosan és mindenestre kereszt-, illetőleg melléknevek teljes alakja szerint nevezzék meg a feleket.

— Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara évi jelentéséből a következő adatokat vesszük át. Bécsben az ügyvédek száma 591; a szaporodás az utóbbi év alatt 16. A bejegyzett ügyvédjelöltek száma 313. A kamaránál 1882-ben 15 fegyelmi tárgyalás tartatott. A kamara által kezelt Dierl-féle alapítványból 1882-ben 20 ügyvéd özvegyének és leányainak összesen 6110 frt adatott segélyképen.

— A német 16. jogászgylés évkönyve e napokban szétküldetett. A tagok száma 1745. A magyar tagok még mindig «Kaiserreich Oesterreich» című csoportban szerepelnek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám. III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ut negyedére ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Adalék a tettestárs és a bűnségéd controversiájához. — Vizsgálati fogság és szabadlábra helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében. Dr. STILLER MÓR budapesti ügyvédől. — Hiteltelekkönyveinkről. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — A telekkönyvi enquête. PUKY GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: A segéd szerezhette-e magának sorsjegyet? SARLAY EDE ügyvédől. — Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról. Dr. VASDÉNYEY GÉZA m.-óvári kir. aljárásbírótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Javaslat a jövedéki büntetőeljárás egyöntetűsége és ideiglenes szabályozása tárgyában. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Adalék a tettestárs és a bűnségéd controversiájához.

‡ Az «objectiv» és «subjectiv» maxima követőinek harca legelénkebb a rézesség és a kísérlet területén. A törvénykönyvek mai szövegezése sehol sem alkalmas arra, hogy elzárja a tudományunk ébredésétől kezdve korunkig nemes küzdelemmel vívott harcot, melyben hol az akaratmozzanat lép előtérbe, hol az anyagi elem.

A magyar büntetőtörvénykönyv sem képez a törvénykönyvek között kivételt s különösen a tettestárs és segéd kérdésében a törvény világos és határozott parancsa sem az egyik, sem a másik irányt nem emeli kizárólagos uralomra.

A helyes közélet a magyar büntetőtörvénykönyv rendszere. Távol áll tőle az objectivismus nyers realismusa ép úgy, mint a subjectivismus kódos idealismusa. És igen helyesen van így.

A mily veszélyes az akaratmozzanat súlyának túlfokozása az emberi igazságszolgáltatás mérlegén, csak oly veszély rejlik azon túlzásban, mely a külselekvés physikai alkatrészeinek súlyával tökéletesen paralyálni akarja a cselekvény belső mozgató elemét, a cselekedet lelkét.

Az objectiv túlzás elvihet odáig, hogy az egy bűnös célban ugyanazon helyen működő kar pusztá mozgásának esetleges különfélesége lesz a bűnösségi súly fokmérője.

A subjectiv túlzás viszont elragadhat odáig, hogy a gondolatok, a vágyak, az ösztönök lesznek az emberi igazságszolgáltatás tárgyaivá.

Mindkettőtől óvakodnunk kell. Mindenik túlzás visszahatást szül, s midőn az egyik irány már-már diadalt ülni látszik: akkor lép elő a másik irány visszahatásának egész erejével.

Látjuk Németországban, minő viszhangot ad a Geyer-féle objectivismus követelő hangjára a német iudicatura.

A mi iudicaturánk távol áll a Németországban uralgó subjectiv áramlat túlzásaitól s nem csap át az objectiv szélső-égbé sem.

Nem mondja például, hogy az őrt mindig tekintet nélkül a körülményekre tettesnek tekintendő, mint az indokolásban idézett tul-subjectiv Rossi, és nem mondja, hogy az őrt mindig és föltétlenül segédnek veendő, mint a túl-objectiv Geyer és követői.

Olvastunk számos ítéletet, a melyben ki van mondva, hogy az őrt segéd, és viszont olvastunk ítéleteket, a melyekben az őrt-álló a körülményekhez képest tettesnek tekintett s mint ilyen büntetett.

Az alább közlött ítéletből is meggyőződhetik az olvasó, hogy egy őrtálló, a kinek az előzetesen megállapított sze-

repkio-ztás szerint jutott az őrtállás szerepe és közvetlenül a tett helyén kifejtett tevékenységének összehatása valószínűsítette a célbavett lopást, a B. T. K. 70. §-a szerint tettesnek tekintetett, miután az egymást kiegészítő tevékenység által a vádbeli cselekmény mindegyiküknek közös cselekményévé vált.

Nem mondja tehát a curiai ítélet, hogy az őrtálló a jelen esetben nem tekinthető tettesnek azért, mert nem követte el legalább a tényálladék egy részét (mint a németek mondják: theilweise Verwirklichung des Thatbestandes), vagy mint nálunk formulázva lett: nem vitt véghez elkövetési cselekedetet.

Ezen curiai ítéletből látszik, hogy legfőbb bíránk, a kik ezen ítélethozatalban résztvettek, a 70. §. azon kitételére tetteseknek tekintetnek és közösen vagy együtt követik el, helyezik a fősúlyt a tettestárs fogalmának megállapításánál.

Más szóval: úgy magyarázzák a törvényt, hogy a «tetteseknek tekintetnek» kifejezésből következik a törvényhozó azon akarata, hogy az illető közreműködőnek nem kell tettesnek lenni a büntetőtörvény különös részében foglalt meghatározás szerint, mert hisz ha azt akarta volna a törvényhozó: úgy nem lenne szükség az általános részben a «tettes» pluralisára, hanem épen azt akarta a törvényhozó, hogy a közreműködőt bizonyos körülmények között tettesnek kell tekinteni, habár közreműködése a tettes fogalmának szigoruan nem is felel meg.

És miért? Egyszerűen azért, mert a bűnösségi fok egyenlő lehet a büntett együttes vagy közös elkövetése alkalmával akkor is, ha az egyiknek csak az őrtállás jut szerepül a közösen célbavett cselekmény elkövetésénél, s az emberi igazságérzet nem nyerne kielégítést, ha az őrtálló, ki bizonyos körülmények között csak oly tényezője a cselekménynek, mint az, a ki az őrtállás tudatának biztos érzetében a cselekményt végrehajtja, a kísérletre szabott enyhébb büntetésű tételek alá vonatnék.

Ezen indok vezérelte bizonyára a törvényhozót, midőn a «tetteseknek tekintetnek» kifejezést alkalmazva, elejét kívánta venni annak, hogy a 70. §. szűken magyaráztassék.

A képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése is erre enged következtetni, a melyben szó szerint ez áll:

«Tetteseknek (tettestársaknak) mindazok tekintendők, kiknek közös elhatározásában és cselekvőségében rejlik a büntetendő cselekmény létesülésének oka, kiknek cselekvősége a mindnyájuk által célbavett bűncselekvény véghezvitelére irányul. Hogy ez iránt minden kétely kizárassék s az «együtt» szó kellelénél szűkebb értelemben ne magyaráztassék, a fogalom meghatározása e szavakkal «vagy közösen» egészített ki.»

Ez utmutatást képezhet arra nézve, mily irányban kívánja a törvényhozó a 70. §. értelmét megállapítani.

Hogy egyébiránt a tettestárs és segéd kérdése ma még épen nem dicsekedhetik a «megoldás» eredményével, sőt ellenkezőleg hogy a processus forrongó állapotban van s a jövő nagy büntetőjogi feladatai közé tartozik ezen problema megoldása is: azt a tudós igazi szerénységével ismeri el a büntetőtörvényjavaslat indokolásában annak nagyérdemű előkészítője, midőn szó szerint ezeket mondja:

«Messze vezetne, ha a tettestárs és segéd közötti demarkationalis vonal csaknem egy századon vitatott kérdésbe benyulni akarnánk. A gáton, melyet e kérdéssel megnyitnánk, a *legyőzhetlen és elhatárolhatlan controversiák suhataga öszönlenek be munkálatunkba*. Egy meglehetősen bibliothekát lehetne összeállítani azon monographiákból és értékezekből, melyek e kérdés felett a legelső celebritások által irattak és *irattak a nélkül, hogy a kérdést megállapodásra juttatták volna. Az objectiv theoria nem vezetett célra; a subjectiv theoria, mely egy ideig megnyugvást eredményezett: az esetek próbakövének tarthatatlannak, veszélyesnek bizonyult. A vegyes theoria, vagy a mint helyesen jellemeztetett, az álcázott (verschämte) subjectiv theoria, az előbbinek minden hibájában szenved a nélkül, hogy következetes construálásának egyszerűségével és előnyével bírna. E térre, a tettes és a segéd cselekvéseik általános elhatárolásának kérdésére, mely különösen a német nevezetességek szellemi fényűzésének elragadó kirakatát képezi: gyakorlati célokra szánt munkálat nem csaphat át.*»

Igy az indokolás. Minden szava igaz. Általános formulát találni eddig nem sikerült, a mely a tettestárs és a physikai segéd közötti határvonalat világosan meghatározhatta volna. A németek által nagy elmeéllé felállított «theilweise Verwirklichung des Thatbestandes» sem dicsekedhetik azzal, hogy e téren világító fáklyául szolgálhat. Mert épen az a kérdés — s ez minden concret esetben előfordulhat — miként értelmeztetik a «theilweise Verwirklichung des Thatbestandes» in concreto? Az, a kit hajlamai s tudományos meggyőződése a subjectiv felfogás felé vonzanak, már a «theilweise Verwirklichung des Thatbestandes» vagy, mint nálunk formulázva lett, az elkövetési cselekedet egy részét fogja találni azon közreműködésben, a melyet az «objectiv maxima» követője kísérleti cselekménynek sem tartván, a tényálladék vagy az elkövetési cselekedet egy részének semmi esetre se tekinthet. Ezt bizonyítja az európai judicaturával együtt a mi judicaturánk is, és így egyöntetűséget e kérdésben nem is várhatunk, de követelnünk sem szabad. E kérdés a jövő kérdése.

Ha van controversia a büntetőjog területén: úgy bizonyára ez az.

Nézetünk szerint azonban a controvers természetű kérdéseknek azon irányban kell a judicaturában haladnia, a mely irányt a törvény kijelöl. Mi azt hisszük, hogy a mi törvényünk iránya ellen épen nem vét az alább közlött curiai ítélet. A tetteseknek «tekintetnek» kifejezés, mely másutt is előfordul a törvényben, a hol a büntetés szempontja miatt épen úgy, mint a tettestárs kérdésében másnak kívánja a törvény a cselekményt tekinteni, mint a mi tényleg, pl. a 345. §-ban rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj stb., 346. §-ban rablásnak tekintetik a lopás stb., azt igazolja, hogy a tettes fogalma alá kívánja a törvény épen a büntetés szempontjából az oly közreműködést is vonni, a mely épen nem tettesi cselekedet azon értelemben, miként azt a különös rész megállapítja.

Két példát hoz fel GLASER után az indokolás s az azok tekintetében az indokolásban elfoglalt álláspont ezen irány mellett látszik tanuságot tenni.

A. és B. egy kereskedésben voltak mint segédek alkalmazva; A.-nak teendőihez tartozott a leveleket a postáról elhozni s azokat az irodai személyzet egy bizonyos tagjának átadni. A. felszólítja B.-t, hogy törjék fel a pénzes leveleket s azok pénztartalmát egymás között osszák fel. A megállapodás végrehajtatott akként, hogy A. a postán átvett leveleket átadta B.-nek, ez feltörte azokat, kivette azokból a pénzt s fele részét átadta A.-nak

Teljesen megegyez — ugymond az indokolás — ezen esettel azon példaként felhozott másik eset, melyben egy falusi gazda a piacra szállított gabonájának ideiglenes őrizetére

felkérve szomszédját, rövid időre eltávozik s a felkért az őrizetet átveszi. Egy a kocsi mellett álló személy, a ki mindazt, mi a másik két ember között történt, látta és hallotta, a gazda eltávazása után felszólítja a gabona detentorát: engedné meg neki, hogy néhány zsák gabonát a kocsiról elvihessen. Az őrizettel megbízott beleegyezik s az elvitel megtörtént.

Miként nyilatkozik e két példára nézve az indokolás? Szórol-szóra azt mondja:

«Azt igenis állithatjuk, hogy a fenforgó példában mindazon mozzanatok megvannak, a melyek A.-nak tettét a segély vonalán tulemelik s azt a tettestárs cselekményévé minősítik. A büntettet mindketten akarták, mindkettőnek cselekvése kiegészítette egymást. Egyik sem tett önmagában, hanem mindegyik azon tudatban tette azt, a mit tett, hogy cselekvése társának cselekvése által kiegészítették» ... és ismét alább a következőket mondja az indokolás: «a részesek tevékenységének helyes megítélése mellett jutunk azon imént megjelölt, az igazságnak is teljesen megfelelő eredményre: hogy *mindketten mint egyenes tettesek a lopás bűntettét követték el*.

A curiai ítélet, mely 1882. évi december 21-én hozott, szószerint következőleg hangzik:

8026. sz./Bünt. 1882.

Ö FELSÉGE A KIRÁLY NEVÉBEN.

A magyar királyi Curia három rendű lopás büntette miatt vádolt Radits András, orgazdaság miatt vádolt Batta Rozália, lopás és bűnpártolás miatt vádolt Vargits István, tulajdon elleni kihágással vádolt Faragó István, orgazdasággal vádolt Vargits Istvánné szül. Péter Örzse, Brezovszky Ferenczné szül. Nagy Örzse, Brezovszky János és Béter Borbála, ugy nem különben Brezovszky Ferenc és Faragó István ellen a szabadkai kir. törvényszék előtt folyamatba tett, s ugyanott az 1882. évi február hó 17-ik napján 910. sz. alatt kelt ítélettel elintézt, Vargits István vádlott, és a kir. ügyész ezen, valamint Faragó István vádlott elleni felebbezésére a budapesti kir. ítélő tábla által azon évi április hó 3-ik napján 14,320. sz. alatt kelt ítélettel megvizsgált bűnügyet, Vargits István vádlott és ellenében a kir. ügyésznek felebbezése folytán ugyanazon évi december hó 21-ik napján következő *ítéletet hozott*:

Mindkét alsóbb bíróság ítélete részben megváltoztattatik, Vargits István vádlott a Kuluncsics Józsefné kárára elkövetett és a B. T. K. 333. és 336. §. 3) pontjába ütköző lopás büntetettében ugyanazon B. T. K. 70. §-a szerint tettesnek tekintetvén, mint ilyen mondatik ki bűnösnek és 3 (három) évi fegyházra ítéltetik, stb.

Indokok: A vizsgálat során, különösen pedig a fennevezett vádlott önbeismerésével be van bizonyítva, hogy a Kuluncsics Józsefné kárára elkövetett lopást Radits András vádlott társával előzetesen megbeszélvén, akkor azt is elhatározták, hogy közülök egyik is, másika is mily módon fogja tevékenységét érvényesíteni, jöllehet Vargits István vádlott a lopás létrehozatalánál csupán mint őrtálló volt elfoglalva, de minthogy mindkét vádlott által habár különböző módon, de az előzetesen megállapított szerep-kiosztás szerint közvetlenül a tett helyén kifejtett tevékenységnek összehatása valósította a mindkettőjük által célba vett lopást, következésképpen ezen, egymást kiegészítő tevékenység által a vádbeli bűncselekmény mindegyiküknek közös cselekményévé vált, kellett Vargits István vádlottat is a fenforgó körülményeknél fogva a B. T. K. 70. §-a szerint tettesnek tekinteni.

Minthogy ezen elvi felfogás tekintetében a Curia gyakorlata épen nem egyöntetű, kívánatos volna, teljes-ülés útján megkísérteni az ellentétes álláspontok kiegyenlítését.

Szerk.

Vizsgálati fogság és szabadlábra helyezés a bűnvádi eljárás tervezetében.

IV.*

Tudvalevőleg két alapindokra van visszavezetve a vizsgálati fogság elrendelése a tervezet rendszerében: a szökés és a vizsgálat meghiusításának indokára.

Megfelelőleg ennek ezen indokok megszüntével természetesen a vizsgálati fogságnak is meg kell szűnni.

Ha ezen megszűnési okok előidézése csupán a terhelttől

* Az előbbi közleményeket l. a m. é. 48., 51. és f. é. 3. számokban.

függne, vagy ha annak a dolgok rendes menetében, önmaguktól is be kellene állaniok, a törvényhozások tán beérhetnék azon elvi nyilatkozat megtételével, hogy a letartóztatások megszüntetével, maga a letartóztatásnak is meg kell szűnni.

Azonban legtöbb esetben a vizsgáló bíró tevékenységétől fog függni az állapot megteremtése, mely a vizsgálati fogság megszüntetését lehetővé teszi. Különösen áll ez azon esetekben, melyekben a letartóztatás a vizsgálat meghiusítása miatt (282. §. 2. és 3. pont) volt elrendelve és melyekben csak az illető vizsgálati nyomok és adatok biztosítása és az illető tanúk és szakértők kihallgatása után volna csak a fogság megszüntethető.

Ezen esetekben a fogság tartamának megállapítása teljesen a vizsgáló bíró hatalmában volna; kényelme vagy rosszakarata végtelenbe húzhatná a fogság tartamát és így tág tér nyílnék a legdurvább visszaéléseknek.

Ily veszélyes állapotnak csak az által lehet véget vetni, ha már előre megállapítatik a törvényben ama változhatlan időpont, meddig *terjedhet egyáltalán* a vizsgálati fogság *leghosszabb* tartama. Annak elérkezte mellett azután tekintet nélkül a vizsgálat állapotára *okvetlenül* meg kell szűnnie a fogságnak a törvény erejénél fogva.

A *törvény* feltétlen, ellenállhatlan uralmának fenségesebb nyilatkozata alig gondolható, mint minő az ilyennemű intézkedésben fekszik. A terhelt tán sulyosan vétett a jogrend ellen; tán ártatlanul üldöztetik; küzd az önfentartás ösztöne által sugalmazott minden módon és eszközzel az igazságszolgáltatás ellen, annak közegeit működésökben egyik tévutrról a másikra csalja, hogy nyomát veszítsék; nagy fáradsággal és gondnal felállított számításait halomra dönti. Elvégre az igazságszolgáltatás hatalmába keríti, tehetlenné teszi, letartóztatja. És ime daczára annak, hogy tán csaknem kimerülésig fárasztotta, hajszolta az igazságszolgáltatást, felbőszítette maga ellen közegeinek minden érzelmét — bántódása mindezért még sem lesz. Nem kell tartania attól, hogy ime meglakoltatják azok, kiket ő meglakoltatott; nem kell félnie, hogy ezek majd annál több időt fognak szentelni a vizsgálati eredmények kibonyolítására és biztosítására és így annál hosszabbra fogják kihuzni fogságát, minél furfangosabb, minél ravaszabb módon bonyolította és keverte össze ő a vizsgálat adatait és bizonyítékait. Ő nyugodt lehet, mert *örködik felette a törvény*, melynek parancsára, bizonyos idő elmultával, az ő közreműködése nélkül is és börtönőrei beleegyezése mellett vagy ellen börtöne ajtai föl fognak pattanni és ő ismét a szabadságnak vissza leend adva.

A tervezet a vizsgálati fogság megszűnésének ezen rendszerét teljes mértékben érvényesíti. Szerinte tehát a vizsgálati fogság egy bizonyos *időtartamon* túl a törvény erejénél fogva önmagától is megszűnik. Ez azon esetekben történik, melyekben a vizsgálati fogság a vizsgálat meghiusítása indokából lett elrendelve.

A 294. §. ugyanis kimondja, hogy oly vizsgálati fogság, mely a büntett vagy vétség nyomai elhárítása, megsemmisítése miatt (282. §. 2. pont) lett elrendelve, *nyolcz* napon túl nem tarthat. Oly vizsgálati fogság ellenben, mely tanúk, szakértők vallomásainak befolyásolása miatt lőn elrendelve (282. §. 3. pont), *30 napon*, illetve esetleg *60 napon* túl nem terjedhet. Sikert-e ezen időpontig a vizsgálóbírónak a bűncselekmény nyomait biztosítani, a tanuvallomásokat és szakértők véleményét kinyerni, közömbös.

Különben itt mutatkozik fontos gyakorlati következménye azon megkülönböztetésnek, melyet a tervezet a 282. §-ban a vizsgálat meghiusítása módoszataiban tett. Mert csak az által vált lehetővé a bűnös cselekmény nyomainak megsemmisítése és a tanúk és szakértők befolyásolása miatt elrendelt vizsgálati fogság maximalis

tartamát is különféleképp és ép ezért természetének megfelelőbb módon megállapítani. A dolog természetében fekszik ugyanis, hogy a bűncselekmény nyomai rendszerint könnyebben biztosíthatók a megváltoztatás vagy megsemmisítéstől, mint a tanúk vallomásai és a szakértők véleménye a befolyásolástól. Ezért az első esetben helyesen engedendő kevesebb idő az arra irányuló bírói működésre, mint a másodikban.

Bármennyire elismerő legyenek is a tervezetnek nyilvánvaló és nem eléggé dicsérhető törekvése iránt, hogy ama időtartam megszabásánál elmenjen azon végső határig, mely mellett még a vizsgálat érdekei kockára téve ne legyenek, azt tartom mégis, hogy e törekvés csak egy irányban indult helyes alapon. A ki a bűnvádi eljárást gyakorlati nyilvánulásaiban ismeri, nem fogja sokallani azt, hogy a tervezet a bűncselekmény nyomai elhárítása vagy megsemmisítése indokából elrendelt letartóztatásnak leghosszabb tartamát 8 napot állapított meg. Rendes körülmények közt és a bűnesetek túlnyomó részében ezen idő alatt minden valamire való bíró elvégezheti mindazon cselekményeket és intézkedéseket, melyek a vizsgálat eredményeinek biztosítására a bűnjelek és nyomok tekintetében szükségesek.

Határozottan indokolatlannak kell azonban kinyilatkoztatnom azt, hogy ott, hol a letartóztatás, tanúk vagy szakértők befolyásolása indokából lett elrendelve, 30 napi, sőt esetleg 60 napi maximális időt határoz a tervezet.

A nagy és a tanúk sokasága által bonyolult bűnügyek vagy azok, melyekben nehezebb szakértői vélemények szükségesek, tudvalevőleg a ritkábbak közé tartoznak. Az esetek átlaga olyan, hogy szorosan az ügyre tartozó döntő tanúk száma oly csekély, hogy azok kihallgatására 15 nap busásan elég. A szakértői véleményekről az esetek legtöbbszörében pedig azt lehet állítani, hogy azok elkészítésére rendszerint 15 nap szintén elégnek mutatkozik. Rendkívüli esetekben pedig — tudják jól a gyakorlat emberei — sem a 30 nap, sem a 60 nap elegendő amugy sem lesz, hogy a vizsgálóbíró mind a tanukat kihallgathassa, vagy hogy a szakértők véleményöket előterjeszthessék.* Be fog tehát állni amugy is azon eshetőség, hogy oly letartóztatások, melyek vizsgálat meghiusítása indokából lettek elrendelve, meg lesznek szüntetendők a törvényileg megállapított idő pusztá elforgása után *nélkül*, hogy a vizsgálat adatai és bizonyítékai biztosítva volnának.

Ebben kétségtelenül egy bizonyos elméleti következtetlenség van, melynek azonban következményei bizonyára nem oly ijesztők, mint minőknek azokat ezen intézkedés ellenzői festeni szeretik.** Miután azonban ezen következtetlenség kikerülhetlen, váljék az legalább hasznára és nem kárára terheltnek, a mennyiben legalább közvetve kényszeríti a bírót, hogy siettesse a vizsgálatot.

Ugyan azt mondhatni, hogy minden bírói ügyviteli szabályokban amugy is megvan, és bírósági gyakorlatunk is tartja, hogy a megyei igazságszolgáltatás lánczcsörgető terminológiája szerint a «rabos» ügyek *mindenekelött* vizsgálандók. De az emberi természet erősebb a bírói ügyvitelnél és bírói gyakorlatnál, és ha rövidebb is szokott lenni a rabos vizsgálat a nem rabosnál, azért még sem rövid.

Annyi bizonyos, hogy ha a vizsgálóbírónak a vizsgálati adatok és bizonyítékok beszerzésére egy határozott idő adva is van, a munka rendszerint csak azon határidő *utolsó* napjai felé szokott elkészülni. A határidő *végső pontja* szokta az embert sarkalni, nem a határidő *tartama*. Tegyük

* Csak példaképp fölhozom, hogy a helybeli «Ferencz- és Józsefvárosi takarékpénztár» bűnügyében, továbbá az «Általános takaré- és hitelegylet» igazgatója elleni bűnügyben a könyvek szakértői megvizsgálása csaknem 2 esztendeig tartott.

** JULIUS MITTERBACHER und Dr. VINC. NEUMAYER: *Erläuterungen zur Strafprozessordnung* vom 23. Mai 1883. I. 397. «Dass dies so viel hiesse, als die Untersuchung niederschlagen».

közelebbre e végső pontot az által, hogy rövidebbre szabjuk a határidő tartamát, csak akkor lesz valóban a «rabság» ideje is rövid.

Tizenöt napot rendes letartóztatási időnek, és további tizenöt napot a tervezet által (295. §.) felállított biztosítékok mellett esetleg, rendkívüli határidőnek a tervezet által megállapított 30, illetve 60 nap helyett minden habozás nélkül elfogadhatni.

A vizsgálati fogság tartamának ezen leszállítása nem valamely beteges, elv nélküli érzelmösségen, hanem a bűnvádi eljárás psychológiájának erős törvényén alapszik, melynek nyilvánulásait a fentiekben jelezni alkalmunk volt. Azért alig hiszem, hogy ama leszállítás helyteleníthető volna.

Dr. Stiller Mór.

Hiteltelekkönyveinkről.

Egy mindinkább tűrhetlen, elviselhetlen bajt kezdenek mostanában szellőztetni a lapok. Ez hiteltelekkönyveink jelen állapota. A nyilvánkönyvi intézmény degenerációja a vele ismerősöket rég aggályokkal tölté el; a telekkönyv egyáltalán nem hű képe a tényleges birtokviszonyoknak és nem áldás, de végromlás jelen állapotában sok tulajdonosra s vevőre, úgy hogy a telekkönyveket már méltán kezdik nevezni «hiteltelen könyvek»-nek. (*Jogtudományi Közlöny 1883. 1. száma. CLAUDIUS.*)

Szakképzett telekkönyvvezetőkől, begyakorlott egyénekből kifogyván, mi már is sok helyütt érezhető, telekkönyveink nagy veszélynek néznek elébe; mert azon fiatalabbak, kik az újabb időben magukat önszorgalmuk által ilyenekké kiképezték, igen kevesek... Hiteltelekkönyveink egy része, kivált némely vidékeken, a tényleges állapotnak többé meg nem felel, minél fogva felmerülő esetekben a valóságos birtok kinyomozása, a birtok vagy egészben vagy részben már harmadik, negyedik kézen is lévén, nagy nehézségekkel van összekötve úgy, hogy a későbbi szerző, kinek egy ilyen birtok tulajdonába jutott, a legjobb szándék mellett is alig képes azt nevére átiratni. Az államra nézve pedig az szintén veszteséggel jár, mert az ilyen hátralévő illetek nagyrészt behajthatlanokká válnak... Ezen állapot, a mellett hogy hiteltelekkönyveinket veszéllyel fenyegeti, miután azok annak következtében hiteltelekkönyvi jellegüket veszítik, egyrészt perekre és visszaélésekre szolgáltat alkalmat s a bíróságok, illetőleg telekkönyvi irodák eljárását nehezíti, másrészt pedig ugyanazon számosakra, kik az átiratás elmulasztása miatt annak okozói, igen káros, mert ez által hitelképességüket veszítik s tulajdonuk is veszélyeztetve van... Romlásnak indult hiteltelekkönyveinket csak úgy lehet ismét a különben előbb-utóbb el nem kerülhető költséges újbóli fölvétel nélkül, a megkívánt rendbe hozni, sőt valóságos telekkönyvekké is átalakítani, és csak úgy lehet azok vezetését a telekkönyvi intézményhez kötött kívánalmaknak megfelelőleg folytatni, ha azoknak vezetése, valamint a kezelésekkel megbízott személyzet feletti felügyelet egy külön, bizonyos önálló hatáskörrel ellátandó országos központi telekkönyvi igazgatóság alá helyeztetik. (*Jogtudományi Közlöny m. évi 49. és 50. számai. DÉVÁNY HENRIK.*)

Ha tanulmányozva végig lapozzuk telekkönyveinket, oly bejegyzvényekre akadunk azokban, hogy alig vagyunk képesek rajtuk eligazodni. (*Telekkönyvi Közlöny 1881. évi 13. szám. TIHANYI FERENCZ.*)

Utóbbi időkben, befolyásolva a jogélet más terein történt újítások által is, egyes főnökök belátásuk és akaratuk szerint oly mérvű változásokat, eljárási különféleségeket hoztak be, melyek nem hogy rövidítést s egyszerűsítést eredményeztek volna, de sőt értelemzavarást is idéztek elő a kezelés körül s azt végzetlenül megnehezítették. A

gyors áttekintést lehetetlenítették s így az érdekelt felek előtt hitetlenséget ébresztettek a hitel irányában. Ma már valóban, minden telekkönyvi hatóságnál más és más szokás jött divatba... Hogy nagy bajok léteznek a telekkönyvek körül ezek összeségét tekintve, ezt még a legszelidebb optimista sem fogja tagadni. (*Telekkönyvi Közlöny 1882. évi 2. száma. LOVICH KÁLMÁN.*)

Ha végig tekintünk a törvényes intézményeken, sajnosan kell tapasztalnunk, hogy egy törvényes intézmény sincs oly mostohán törvényekben, rendeletekben, intézkedésekben, mint épen a telekkönyvi intézmény; pedig alig van fontosabb s közhasznubb csak egy törv. intézmény is, mint a telekkönyvi... A mi telekkönyvi intézményünk hasonlít egy koldushoz, kinek öltöne rongyai százféle színben és alakban szerte heverve oda varrandók volnának illő helyeikre. (*Telekkönyvi Közlöny 1882. évi 20. száma. ARGAY KÁROLY JÁNOS.*)

Telekkönyvi vizsgálati bizonyítványokhoz gombamódon jutnak hozzá oly úgy szólván siheder ifjonczok, kiknek a megszabott 3 havi telekkönyvi irodai praxison kívül nemcsak hogy iskolaképzettségi multjok nincsen, de azt sem lehet róluk tudni, hogy voltaképen az iskolai elemi osztályokat elvégezték-e?... Ezekből lesznek aztán s illetőleg neveztetnek ki az irnokok. És ezekből a telekkönyvi vizsgázott dijnokokból, kiknek semmi iskolai multjok nincsen, lesznek jövőben telekkönyvvezetők, tehát körülbelül úgy állunk, hogy ha a különben irni olvasni jól tudó schusztarne eszébe jut mesterségét megunni, kapja magát, felcsap bírósági dijnoknak, azt a telekkönyvi praxistról szóló bizonyítványt megszerzi magának, a vizsgát jól-rozsol (ha nem először, tán harmadszor) leteszi s a mai protekiciós világban megeshetik, hogy néhány év alatt telekkönyvvezető. (*Magyar Tisztviselő 1882. évi 34. szám. SERLY ANTAL.*)

Ime szaklapok mily lesújtólag nyilatkoznak hiteltelekkönyveinkről. Az ember megdöbben, midőn azokat olvassa. És az egészben az a szomorú, hogy igaz.

A kérdés napirendre hozatván, én sem halaszthatom tovább a hozzászólást.

Hiteltelekkönyveinknek elhagyatott volta, siralmas állapota engemet is régóta mély aggodalmakkal töltenek el s készenek arra, hogy sokat gondolkozzam fölülük.

Talán nem végzek haszontalan munkát, ha gondolataimat, javaslataimat közre bocsájtom s ez által még inkább alkalmat szolgáltatok a kérdésnek bővebb megvitatására.

Engemet azonban javaslataimban nem annyira az elmélet és a külföldi jogélet nyilvánulásai, mint főleg gyakorlati szempontok vezetnek. A szobatudósok, a külföldi jogintézmények ezen vak követői, a hazai jogéletet, a nép jogérzületét, szokásait, sajátságait nem ösmerve, egyoldalúságukkal többet ártottak, mint használtak.

De mielőtt az orvosláshoz fognánk: vizsgáljuk meg, mik azon bajok, melyek beteg telekkönyvi intézményünket sorvasztják?

A következők:

1. Hiteltelekkönyveink egy része a tényleges birtokállapotnak többé meg nem felel. Igen sok helyt a tetteges birtokosok nem egyuttal telekkönyvi tulajdonosok is.
2. Telekkönyvi rendtartásunk komplikált és nehézkes.
3. Az eljárásban nincs rendszer, egyformaság és egyöntetőség.
4. Nincsenek elegendő számu szakképzett telekkönyvi bírák, telekkönyvvezetők és segédtelekkönyvvezetők.
5. Sok telekkönyvi hatóság annyira túl van halmozva munkával, hogy a létező csekély munkaerő — nem is említve azt, hogy tanulásra, önképzésre semmi ideje sem marad — megfeszített, önfeláldozó szorgalommal sem képes currensbe jönni.
6. Sok telekkönyvi hatóságnál nincs kellő felügyelet

szigorú ellenőrzés; a munkaerőket nem ismerik eléggé, azokat kellőleg fel nem használják s a munkát nem osztják be célszerűen.

Tárgyaljuk ezeket egyenkint.

I.

A legfőbb baj kétségen kívül a hitellekkönyvre nézve az, ha nem hű képe a tényleges birtokviszonyoknak. E tudat megrendíti a hitellekkönyvekbe vetett bizalmat, tönkre teszi annak hitelét.

CLAUDIUS (*idei Jogtudományi Közlöny 1-ső szám*) állítja, miszerint *«vannak községek, hol az összes telekkönyvek fele, keveset mondtam, háromnegyede, nem hű képe teljesen a tényleges állapotnak».*

Erdélyben, legalább ennek egy részében, hol a telekkönyvi helyszínelés sebbel-lobbal hajtatott keresztül, a telekkönyvek annyira rozsak, felületesek és megbízhatatlannak, hogy némely helyeken már a helyszíneléskor felvett telekjegyzőkönyvek és vázrajzok sem feleltek meg a valóságnak, a természetnek. Azóta pedig a telekkönyvi állapot nem hogy tisztázva, nem hogy a tetteles birtoklással összhangzásba hozva lett volna, hanem ellenkezőleg a kettő közötti eltérés egyre nagyobb. Erdélyben nagyon sok község van, hol a tényleges állapot nem felel meg a telekkönyvi állapotnak. Számtalan adás-vétel, osztály, csere, örökösödés folytán, melyeknek csak egy parányi része vitetik telekkönyvileg keresztül, a határnak jelen állapota olykor felösmerhetlenül más képet tár elénk, mint a minőt a telekkönyvi vázrajzok mutatnak elannyira, hogy tagosítások alkalmával a működő mérnök a telekkönyvi vázrajzok után biztosan nem helyszínelhet; a mihez járul még az is, hogy a telekkönyvi helyszínelés óta a földrészletek sok helyt annyira el lettek osztva és aprózva, miszerint nem lehet biztosan megállapítani, hogy a természetben talált földrészletek mely telekkönyvi helyrajzi számú jószágtestekből keletkeztek.

Kétségkívül ezen visszás állapotnak az is oka, hogy a nép mai napig azt tartja, miszerint ha az örökösödési, az átruházási illetéket kifizette, ügye rendben van; s ezzel teljesen beéri, megnyugszik, mert azt hiszi, hogy öröksége, megvett, elcserélt vagy ajándékba kapott ingatlana most már az ő elvitázhatlan tulajdona. A nép egyszerű józan esze, hamisítatlan jogérzete nem képes azt felfogni, miszerint hogyan lehet az, hogy az állam megveszi a drága százalékot s még sem iratja nevére örökségét, igaz tulajdonát?! hát akkor mért fizeti ő a keservesen véres verejtékkel összegyűjtött rengeteg sok illetéket, ha az átirásért még külön (olykor kétszer, háromszor is) kell költenie?! A finom jogi megkülönböztetések a nép fejébe nem mennek. A nép nem tudja semmikép megérteni, hogy birtok és tulajdon nem egy; hogy a birtoklás jogát csakis telekkönyvi bejegyzés után lehet megszerezni valamely telekkönyvi dologra nézve. A nép jogérzete e tekintetben a jogtudósok felfogásával homlokegyenest ellenkezik; mert a *birtokot* tartja a legerősebb jogcímmek. Ezen hitében megerősíti őt azon tapasztalás is, miszerint számtalan esetben látja, hogy a telekkönyvi bekeblezés tulajdonjogot ad ugyan, de nem egyuttal birtoklást is; mert azon egyén, a ki valamely ingatlanra tulajdonjogát telekkönyvileg bekebelezte, jogot szerzett ugyan a kizárólagos birtoklásra is, de magát a birtoklást ez által még nem szerezte meg, mert ezt jogelődének ellenmondása, ellenállása esetében *per útján* kell érvényesítenie, ha az önhatalmu birtokbavétel nem sikerült. Az életet nem lehet mellőzni. Az a törvényhozó nagyon helytelenül cselekszik, aki a nép jogérzetét semmire sem méltatja, hanem az elmélet vessző-

paripáján nyargalva idegen országok rendszabályai szerint — a mik lehetnek ott nagyon üdvösek, de nálunk idegen talajban, egészen más természetű, más gondolkozású és más jogszokással bíró nép között nem — akarja a nép jogérzetét és szokásait átalakítani. Ellenkezőleg a bölcs törvényhozó leszáll a nép közé, ellesi annak jogérzetét és abból fejleszti üdvös törvényalkotásait.

És ime ily módon nagyon kevés gondolkozásba kerül kitalálni, hogy miként segítsünk a legfőbb bajon, hogy miként hozzuk összhangzásba a tetteles birtoklással hitellekkönyveinket. Ugyanis:

1. Minden oly halálesetet, a hol az elhunyt ingatlan vagyont is hagyott hátra, köteles legyen a községi (városi) előjáró egyuttal az illetékes telekkönyvi hatóságnak is a végből bejelenteni, hogy ez az elhunytak telekjegyzőkönyvében, illetőleg telekjegyzőkönyveiben a B. lapon az elhalálozást feljegyezze.

E feljegyzést a közhitel érdekében szükségesnek tartom; nemcsak azért, hogy ez által eleje vétetik azon már többször előfordult csalásnak, hogy más hasonló egyén arra jogügyletet köt, hanem azért is, mert a nyilvankönyv természete, és a közhitel hitelessége megkövetelik, hogy a telekkönyvi tulajdonos személyes viszonyaiban történt ily nagy változás épen úgy, mint a kiskorúság, gondnokság alá helyezés, zárlat, nagykorúság elérte a telekkönyvben kitüntetve és így a jogkereső feleknek köztudomására hozva legyen.

2. Minden hagyaték hivatalból vétessék fel, hivatalból tárgyalassék és a tulajdonjog a hagyatéki bíróságnak hivatalból való megkeresésére hivatalból kebeleztesse az öröklött ingatlanokra.

Soha semmi annyit nem ártott hitellekkönyveinknek, birtokviszonyainknak, mint az ideigl. törv. szab. 163. §. és az 1868: LIV. tcz. 560. §-a, midőn az osztrák polgári törvénykönyvet hatályon kívül helyezvén, megszüntette egyuttal a hagyatéki kényszer-eljárást is.

De határozott visszalépésnek tartom az 1877. XX. tcz. azon rendelkezését is, melynél fogva az örökösödési ügyekben való eljárás, mely kiválólag bírói teendő s nem csekély jogi, főleg telekkönyvi ismereteket és jártasságot igényel, közigazgatási hatóságokra bízott. Hogyan?! hát aprócseprő peres ügyek több tekintet, nagyobb tudományt, mélyebb belátást, magasabb képzettségű ítélőtehetséget igényelnének, mint a sokszor nagyon is bonyolult, de minden esetre egész családok jövőjére kiható, tehát közvetve a nemzet vagyonosodására avagy elszegényedésére nem csekély befolyással bíró örökösödési eljárás?! Mint járásbírónak volt elég alkalmam meggyőződni, hogy hagyatéki, tárgyalások alkalmával olykor mily bonyolult, mily nehéz jogi kérdéseket kell a bírónak megoldania; mit a jogi ismeretekkel nem bíró, a telekkönyvekben járatlan közigazgatási tisztviselőtől kívánni sem lehet.

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

(Folyt. követe.)

A telekkönyvi enquete.

Az igazságügyminiszter által f. hó 6-ára összehívott szaktanácskozmány asztalán egy törvényjavaslat feküdt substrátumkép, mely «a hitellekkönyveknek átalakítását s a földadókataszteri adatokkal való kiegészítését» tűzte feladatául.

Eleve is meg kell jegyeznünk, hogy e javaslatban nem azon átalakításról van szó, melynek módzatait 1869. április 8-án kibocsátott átídomítási rendelet szabályozza, hanem oly átalakításról, mely hivatva lenne

összhangzásba hozni telekkönyveinket a kataszteri munkalatok eredményeivel, a telekkönyvi objectumok

kataszterileg megállapított tiszta jövedelmeinek telekkönyvi kitüntetése által; továbbá ezzel kapcsolatban

hivatalból fogamatba veendő nyomozatok segélyével kipuhatolni a telekkönyvön kívül közbejött birtokáthármlások lánczolatát s ezen nyomozatok alapján hivatalból betelekkönyvelni az utolsó jogszerző tulajdonjogát.

Ebben összpontosul a törvényjavaslat intentiója.

A szaktanácskozmány előtt első sorban azon kérdés nyomult előtérbe, vajon lehetséges-e a törvényjavaslatban contemplált reformoknak keresztülvitele fennálló telekkönyvi rendszerünk gyökeres reformja nélkül, s ha nem: vajon szükségessé válnék-e eme gyökeres reform céljából egy új telekkönyvi rendtartás alkotása, avagy pedig létesíthető lenne az a fennálló telekkönyvi rendtartás keretében is?

A tanácskozmány kebelében teljes nézetegység uralkodott az iránt, hogy napról-napra sürgetőbb követelmény gyanánt lép fel telekkönyveink siralmas állapotának gyökeres orvoslása, hogy ezen miseriák a törvényjavaslatban tervezett gyógyszerek által kellő sikerrel nem orvosolhatók, s hogy azon fáradsággal és költséggel, melyet a törvényjavaslat által kilátásba helyezett munkálatok vennének igénybe, egyuttal a telekkönyvek végleges reformja is keresztülvihető lenne.

Miben álljon azonban ezen végleges reform s mily uton lenne az elérhető: ez irányban többé-kevésbé eltérők voltak a nézetek. Felhozott többek között az, hogy telekkönyvi intézményünk concret rendszere nem tűr partialis reformot, ha az olyan, mely az egésznek rendszerét alapelveiben alterálja, a mint hogy a javaslat csakugyan alterálná azt; minélfogva a reform létesítéséhez csak egy biztos ut vezet, s ez: a kor igényeinek, mint szintén a tudomány s a gyakorlati jogélet követelményeinek, nem különben a nemzetgazdasági közérdekeknek megfelelő új telekkönyvi rendtartás alkotása s a telekkönyvi testeknek részletes új helyszínelés utján való felvétele, önként érthetőleg a jelenlegi telekkönyvekben szerzett dologbeli jogoknak az új telekkönyvekbe való átvezetésével, ad normam pesti telekkönyvek. Hivatkozás történt e nézet indokolásául a birodalmi tanácsban képviselt örökös tartományok közös törvényhozásának példájára; ott is habár 1871 előtt évtizedeken át vezetettek többé-kevésbé kielégítő telekkönyvek, 1871-ben mindazonáltal csakis az új helyszínelés találatott a reform céljához vezető legsikeresebb modusnak, a mint azt a birodalmi tanács elé terjesztett s utóbb törvénynyé is vált kormányjavaslat indokolása meggyőző érvekkel fejtegette.

E nézet azonban a szaktanácskozmányban izoláltan maradt.

Hanem e helyett azon nézet emelkedett tulsulyra, hogy telekkönyveink reformját csakis az 1853. ápril 18-iki rendelet által létre hozott helyszínelési munkálatok eredményein, az ezek által megteremtett s a hosszas usus folytán consolidált alapokon kell felépíteni.

A szaktanácskozmány többségének eme megállapodása szűkebb térre szorította a kérdést. Csak az iránt kellett most már tisztába jönnie, hogy a létező helyszínelési alpműveletek bázisán mennyire terjeszkedjék a tanácskozmány a telekkönyvi rendtartás revisiójával.

E kérdés igen rövid s igen egyszerű megoldást nyert. Tudomásul kellett ugyanis vennie a tanácskozmánynak, hogy feladatának irányát és korlátait törvényjavaslat szabja meg; ezen az ösvényen kell tehát haladnia in gebundener Marschroute.

Ily korlátolt kiindulási alapon aztán alig lehetett más megoldáshoz jutni, mint felvenni a továbbalkotás fonálát ott, a hol azt az 1855. decz. 15-iki telekk. rendtartás 44. §-a letette: a külön betétek szerkesztésénél. Tehát ezen régi alapokra fektetendő külön betéteket s az új kataszteri felvételek eredményeit kell egymáshoz illeszteni: avatag vályogház

roskadozó falait kell betetőzni egy hosszú életre készült vasfedélzet anyagaival.

Kétes értékű jogreform, melynek megoldása annál nehezebb problémákat gördít lábaink elé, mennél keskenyebb az ösvény a kitűzött cél felé.

Hogyan fog sikerülni a szaktanácskozmánynak ily korlátolt talajon megoldania ezen, eredményeiben véve nagy horderejű feladatot? és hol lesz képes e feladvány kulcsát megtalálni? ez a tanácskozások további folyamának kérdőjele.

Puky Gyula,
kir. táblai bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A segéd szerezhethet-e magának sorsjegyet?

A kereskedelmi törvény 53. §-a szerint a cégvezető, a kereskedelmi meghatalmazott s általában a segéd főnöke beleegyezése nélkül sem saját, sem más részére kereskedelmi ügyletet nem köthet. Kereskedelmi ügyletet képez a 258. §. szerint állampapírok, részvények vagy más, a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapírok vétele vagy egyébkénti megszerzése, az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt. Ezen két szakaszt egybevetve, a segéd nem vehetne magának sem állampapírt, sem részvényt, sem sorsjegyet stb. Még ha nem is továbbadási szándékból, ha egyáltalán nem speculációból, hanem tőkeelhelyezés, ajándék stb. céljából akarná venni, az neki nem volna szabad. Főnökének jogában áll az ily ügyletet, melyet a segéd saját részére kötött, úgy tekinteni, mintha az a főnök részére kötöttet volna. Még pedig gyakorolhatja a főnök ezt a jogot azon időponttól számítandó három hó alatt, midőn az ügylet megkötéséről tudomást nyert. Tehát az, hogy a segéd fizetéséből megtakarított filléreire tőkeelhelyezés végett sorsjegyet szerzett magának, az abszolút kereskedelmi ügylet. Tegyük, a főnök erről az ügyletről nem tud semmit; de a segéd főnyereményt csinált. Ezt a főnök olvassa a lapokban. Tudomására jut ezzel az ügylet. És így 3 hóig a főnök érvényesítheti mármint azt a jogot, a melynél fogva az ügyletet saját részére kötöttnek tekintheti. Ilyen alig indokolható rendelkezést tüntet fel a törvény — ha azt futólag olvassuk. Ilyeténképen olvasta azt Dr. BECK Hugó. (*M. Themis* 1876. 10. sz.) Cursiv betűkkel kinyomatta: «mi azon nézetben vagyunk, hogy a főnöknek jogában áll a cégvezető által a maga részére kötött ily kereskedelmi ügyletet magának vindikálni, tekintet nélkül arra, hogy az ügyletet a cégvezető megtartási vagy továbbadási szándékkal kötötte-e meg, és tekintet nélkül arra, hogy a megkötött kereskedelmi ügylet a főnök üzletéhez tartozik vagy annak körén kívül esik.» Azt meg nem mondotta Dr. BECK Hugó, hogy ezen nézetével miért szorítkozik csak a cégvezetőkre?

A kereskedelmi ügyletek meghatározásának fejezeténél az enquête az APÁTHY-tervezetet módosította s a 258. §. 3. pontjában foglalt fentidézett értéktárgyak szerzését abszolút kereskedelmi ügyletté tette, tekintet nélkül arra, továbbadási szándékkal történt-e a szerzés, vagy sem. De itt már elfelejtették azt, hogy 200 paragraphussal előbb a cégvezetők és kereskedelmi meghatalmazottakról szóló címben egész általánosságban az lett kimondva, hogy a cégvezető, vagy az, ki kereskedelmi meghatalmazott minőségében egy egész kereskedelmi üzlet vezetésével megbízatik, úgy nemkülönben egyáltalán a segéd sem saját, sem más részére «kereskedelmi ügyletet» nem köthet, mely rendelkezést tartalmazó 53. §. a 258. §-ban tett módosítás folytán kapcsolatban szintén módosítandó lett volna. Hisz az 53. §-ban csakis

versenyzési tilalmat akartak felállítani a segédekre nézve főnőkkel szemben, nem pedig oly tilalmat, melynek absolute raisonja nincs, mely az egyén vagyonrendelkezési szabadságát semmivel sem indokolható módon korlátozza.

Azonban az 53. §. 2. és 3. bekezdésében elegendő szövegbeli támpont van oly törvénytárgyára: hogy a tilalom csakis az *iparszerű ügyletkötésekre* vonatkozik. Ezen két bekezdés közül az egyik a tilalom korlátozását, a másik annak sanctióját, mindketten a tilalom tényálladékának körülírását foglalja magában. A 2. bekezdés szerint a főnök beleegyezése már az esetben is vélemezendő, ha a cégvezetés vagy meghatalmazás adásakor tudta, hogy a cégvezető vagy meghatalmazott saját vagy más részére *kereskedelmi ügyekkel foglalkozik* és e *foglalkozás* abbanhagyását ki nem kötötte. A 3. bekezdés pedig a sanctió megállapításánál nem szól ügyletről, hanem: *«ügyletekről»*. Ha a főnök tudta, hogy a segéd *«kereskedelmi ügylettekkel foglalkozik és e foglalkozás abbanhagyását ki nem kötötte»*. Habár ezen vélelmet megállapító intézkedésből logikailag csak annyi foly, hogy tehát azon esetben, ha a főnöknek nem volt tudomása a segéd ily foglalkozásáról, a beleegyezés vélelme nem áll, mégis a vélelem tényálladékában világosan kifejezésre jutott törvényhozási intentiót tartva szem előtt, per argumentum contrario lehet következtetendő, hogy tehát: a tilalom csak azon esetre vonatkozik, ha a főnök nem tudta, miszerint a segéd kereskedelmi ügyletek kötésével foglalkozik, vagyis ekképen olvasandó: csak azon esetre, ha a segéd — főnökének tudta nélkül — *kereskedelmi ügyletek kötésével foglalkozik*. A törvény kifejezett intentiójának megfelelő ezen értelmezést támogatja a törvénytárgy az 59. §-ban is: «a segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható, ha főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére *kereskedelmi ügylettekkel foglalkozik*». Mindenütt tehát, a hol sanctiót rendel a kérdéses tilalomra, a törvény expressis verbis arra utal, hogy az iparszerű foglalkozás a tilalom tényálladékának lényeges alkotórészét képezi.

Sarlay Ede.

Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 3. számában «A végrehajtási törvény 187. §-ához» cím alatt Dr. F. S. urtól megjelent cikkekre néhány észrevételt teszek.

Czikkíró ur azon esetben, ha többen egyidejűleg egyenlő utóajánlatot nyújtanak be s az újabb árverésen sem az ajánlattevők valamelyike, sem más árverelő magasabb ígéretet nem tesz, azt javasolja, hogy az árverés után tárgyalás tartandó, melyre csak az ajánlattevők idézendők s ha ezek közt a tulajdonjog arányára nézve egyezség létre nem jön, akkor vagy sorshuzás által határozandó meg, hogy kinek ajánlata fogadtassék el, vagy ha a felek úgy kívánják, köztük — még a tárgyalás folyama alatt — szűkebb körű árverés eszközölnöd.

Czikkíró ur véleménye szerint ily eljárás mellett az igazság nem csak megközelítenék, hanem el is éretnék.

Csak hogy czikkíró ur az igazságot távol, a végrehajtási törvény keretén kívül keresi.

Tételes törvény-alap hiánya miatt czikkíró ur javaslata elfogadhatatlannak mutatkozik.

A vitatott esetben egyedül helyes álláspontot az e lapok m. évi 52. számban közölt cikk foglalja el, mely szerint: az egyenlő ígéretet tevők egyenlő részben közös vevőknek tekintendők.

Valóban erre az eredményre kell jutnunk, ha a kérdést a végrehajtási törvény szövege s szelleme szerint vizsgáljuk.

A végrehajtási törvény 187. §-a rendeli, hogy «az utólag beadott ajánlat az ajánlattevőre *feltétlenül* s akkor is

kötelező, ha az árverésre meg nem jelent s ha annál magasabb ígéret nem tétetett.»

E rendelet alkalmazást nyer akkor is, ha *többen egyidejűleg egyenlő ajánlatot tesznek*; ez esetben is az ajánlatok kötelezők maradnak addig, míg magasabb ígéret által fel nem oldatnak.

Önként egyik utóajánlattevő sem léphet vissza ajánlatától; kötelezettségét nem szállíthatja le; ennek arányára nézve egyességet nem köthet.

Ezt így követeli a végrehajtást szenvedett s a jelzőlogos hitelezők érdeke.

Különben megtörténhetnék, hogy az egyenlő ígéretet tevők közül — kiket egyenlő részben közös kötelezetteknek s közös vevőknek kellene tekinteni — a vagyonosok kihuznák magokat a kötelelem alól s mikor az árverési feltételek teljesítésére kerülne a sor, csak egy fizetéseképtelen vevő állana az érdekeltek elé.

Oly egyezség pedig alig képzelhető, hogy valaki az árverésen nyert tulajdonrészéről lemondana, de az árverési feltételek s egyéb kötelezettségek alól nem szabadítaná fel magát.

Együttal felemlitem, hogy az egyidejűleg tett egyenlő ígéret kérdésének megoldása nemcsak az utóajánlati intézmény, hanem az első árverés szempontjából is érdekes.

Ugyanis megeshetik, hogy két vagy több árverelő egyidejűleg tesz egyenlő legmagasabb ígéretet.

Minthogy a végrehajtási törvény 173. §. g) pontja értelmében a kiküldött a zárhatáridő elmultával kinyilatkoztatni tartozik, hogy az árverés tárgyát ki vette meg: a fent említett esetben a legtöbbet ígérőket kell *egyenlő részben közös vevőknek* kijelentenie.

Ily eset ritkán fordul ugyan elő, de lehetősége nincs kizárva.

Másrészt nem lehet tagadni, hogy ez esetben a magasabb ígéret-tétel alkalma az árverelő előtt állt, kik ennél fogva a közös vételbe beleegyezőknek vélemezhetők.

De ha meghatalmazottak árverelnek s meghatalmazásuk végső határánál tesznek egyenlő ígéretet, akkor a meghatalmazók magasabb ígéret-tételre való alkalom nélkül lesznek egyenlő arányban közös vevők.

A meghatalmazók közös tulajdonjoga szükségképen a végrehajtási törvény rendeleténél fogva áll elő: mert a meghatalmazottak oly kötelező ígéretet tettek, melyet magasabb ígéret nem oldott fel.

A kiküldött köteles az árverést az utolsó ajánlattól legfeljebb 1/2 óráig tartó zárhatáridő elmultával — a mint mondani szokás — leütni.

A leütés percében megszerezhetik az árverés tárgya feletti tulajdonjog.

Csak a véletlennek lehet felróni, ha egyes ritka esetben közös tulajdonjogot támaszt a leütés.

A czikkíró ur által javasolt tárgyalás kitűzésre, esetleg a meghatalmazók megidézésére s szűkebb körű árverésre már csak azért sem lehetne a kiküldöttet utasítani, mivel ideje sem volna rá.

Ily különös eljárást, beleértve a sorshuzást is, a törvény értelmében keletkező jogközösség megszüntetése céljából a bíróság nem honosíthat meg, midőn a jogközösség megszüntetésének úgy is megvan a törvényes módja.

A jogközösség megszüntetésével járó illeték s egyéb hátrányok elhárításának szempontja sem szolgáltat elégséges indokot arra, hogy a javasolt külön eljárás behozassék.

Különben ily eljárást kellene alkalmazni az «egyesítés» némely eseténél is; mert annál is közössé válhat a dolog az érdekelt felek arra irányzott akarata nélkül.

Dr. Vasdényey Géza,
kir. aljárásbíró.

KÜLÖNFÉLEK.

— **A pénzbüntetésnek** szabadságvesztés-büntetéssé való átváltoztatásában a büntető törvénykönyvek életbe lépte óta nagyon ingadozott a judicatura. Némely bíróságok — ezek között a budapesti kir. tábla és rendszerint a kir. Curia is — 10 frtot egy napi szabadságvesztés-büntetéssé változtattak át, más bíróságok ellenben az eset körülményei szerint a törvény által végpontokul megszabott 1—10 forint közt variáltak határozataikban. Mi részünkről a B. T. K. 53. §-a alapján az utóbbi felfogást tartottuk helyesnek, és egy ellenkező irányú felszólalással szemben lapunk m. é. 46. számában ki is fejeztük, hogy a szerint, a mint az illető elítéltnak ideje és munkaereje kisebb vagy nagyobb értéket képvisel, az átváltoztatás is megfelelő egységek alapján viendő véghez; a kinek pl. egy napi munkaereje 10 frtot képvisel, egy nappal aequiparálta a 10 frtot, a ki pedig egy nap alatt csak 1 frtot keres, annál a helyes átváltoztatási kulcs 1 frt lesz; ha ezen elv nem követettetik, az átváltoztatás majd aránytalan súlyosítást, majd pedig könyynyitást tartalmaz, a mi az elítéltek részéről tervszerű visszaélésekre vezethetne. Nézetünkhöz csatlakozott az 52. számában Dr. Wlassics Gyula alügyész ur, ki a bírósági határozatok közti ellentétek kiegyenlítése végett curiai plenumot sürgetett. A Curia f. h. 5-én meg is tartotta e kérdésben a teljesülést és kimondotta, hogy a B. T. K. körébe tartozó esetekre az 53. §. értelmében az 1—10 frt közötti *individualisált* átváltoztatás a helyes, a K. B. T. K. eseteiben azonban a 10 frt szolgál *fix* átváltoztatási kulcs gyanánt, mivel a K. B. T. K. 22. §-a világosan kimondja, hogy minden tíz forintig terjedő összeg helyett egy—egy napi elzárás állapítandó meg. Minthogy pedig ilyképp két törvény ugyanazon természetű tárgyra nézve eltérő határozmányt tartalmaz, a teljesülés felkérten határozta az igazságügyminisztert, hogy a két törvény összhangzásba hozatala iránt minél előbb törvényhozási uton intézkedjék.

— **A kir. Curiát** a következő megrendítő bűneset foglalkoztatja. X. parasztleánytól Y. parasztleány megtagadta kezét. A legény boszút forralva, becsalta a leányt egy izoláltan fekvő istállóba s oda rendelte őt legény barátját. A leányt erőszakkal nemi közösülésre kényszerítette s ugyanazt tette egymásután mind az öt parasztleány. A leány a mint kiszabadult az utolsó legény hatalmából, a közel levő kuthoz futott, bele ugrott s bele fult. Az anya megtette az indítványt a hat büntetett ellen; az I. fok felmenté valamennyi vádlottat indítvány hiánya miatt, mert a 16 éven tuli leányon elkövetett erőszakos nemi közösülés esetében csakis a sértett fél jogosult az indítvány tételére. A kir. tábla helyben hagyta az I. foku ítéletet; a Curia szintén. Expediálás előtt az elnökség plenum-hoz utasította az ügyet, s a plenum lesz hivatva a B. T. K. alapján dönteni, vajon csakugyan nincs-e mód a vádlottak megbüntethetésére.

— **A budapesti kir. tábla** kimondotta, hogy utóajánlat esetében az ennek folytán megtartott árverés költségeit, hacsak az árverési feltételekben az ellenkező kikötve nincs, az utóajánlatot tevő viseli még akkor is, ha az ingatlan az árverésen más veszi meg. A határozat indokolását legközelebb közöljük.

— **A bűnvádi eljárási javaslat** szerzőjének az enquête-ból való visszalépését minden oldalról megerősítik. Az enquête határozatlan időre elnapoltatott.

— **A Jogászgűlés** állandó bizottságának albizottságai közül kettő már megállapodott a kitűzendő kérdések iránt. A negyedik szakosztály számára e szerint kitűzendő volna 1. a jogi szakoktatás, és 2. azon kérdés, vajon jogosítva van-e a miniszter az általa kiadott törvényerejű rendeletet új rendelettel módosítani. A harmadik szakosztály tárgyalná a magánvádló jogkörének kérdését, és a mult jogászgűlés napirendjéről leszorult két kérdést, t. i. vajon a jogerejűleg kiszabott pénzbüntetés végrehajtható-e az elítélt hagyatékából, és vajon az eljárás megindításánál correctionalisálhat-e az ügyész s az eljárás melyik stadiumában correctionalisálhat a bíróság.

— **A fogott bírakra** vonatkozólag, lapunk közlései alkalmából, Bódor Sándor Kecskemét-városi jegyző a *Kecskeméti Lapok* legutóbbi számában a következőket írja:

A fogott bírakkal — úgy látszik — sehol másutt Magyarországon, mint Kecskemét, N.-Körös és Cegléd városában nem találkozunk, itt is csak 1597-ik évtől kezdve azon időpontig, melyben a török uralom alól Kecskemét és vidéke 1687-ben felszabadult. Hiteles és bő adatokkal szolgál

HORNYIK János *Kecskemét város története* című munkájának II-ik kötete a 151—165. l. «A fogott birák törvényszéke — így szól Hornyik János — általában nagyobb érdekű polgári és bünyfenyítő esetekben, a községnek egyes polgárok irányában, és viszont ezeknek amaz ellen fölmerült ügyeiben ítélt. Vannak esetek, mikor Kecskemét, Körös és Cegléd esküdt biráiból szerkesztve «a három város törvényszéke» nevezet alatt ítélnék a fogott birák; máskor a nélkül, hogy a helybeliek abban részt vennének, három vagy négy községbeliek alkalmaztatnak; egyébiránt úgy látszik sok esetenél, hogy kecskeméti országos vásár alkalmával tartott törvényszéken, távoli helyekből néhány napra itt marasztott egyének is megkérettek közbejövételre, tollnok mindig a város egyik jegyzője volt.» A fogott birák legtöbb esetben osztály és örökösödés felett keletkezett perekben ítélték; továbbá mikor a török egyeseken esett véletlen baleset, halálozás miatt, megbírságolta a várost, a fogott birák ezen bírság megtérítése iránt is hoztak ítéletet. Ítélték rablók, gyilkosok és tolvajok felett, és pedig halálos ítélettel, s ítéletük végre is hajtatott minden főlebbezés közbevetése nélkül. Volt eset rá, hogy a fogott birák a városi tanács ítéletét felülvizsgálták, míg az ő ítéletük ellen fenyítő ügyekben soha, polgári ügyekben 1678 előtt felebbezés nem volt. Hadd álljon itt pár jegyzőkönyv szószerint:

«Annó 1657. die 9. Junii.

Agoston György uram főbíróágában Decreta et Lata Sententia Super Emericum Kovács de Szentlőrincz.

Becsületes fogott személyek, Körössi Boros János, Erdős Mihály, János Kovács; Ceglédi Köröss Péter, Balogh Mihály; Sz. Királyi Székely Máthé, Nagy Miklós.

Felyeb megh írt becsületes esküdt személyek értvén nemcsak Tanukból Szentlőrinczi Imre Kovácsnak nyilvánvaló Tolvajságát, de magyelve vallásából is, töttenek ilyen Deliberatiót felőle: Sz. István és sz. László Decretoma szerint, hogy tudniillik a Lopó felakasztassék, és a ki ellopott jószágot tudva meghveszi, puniatur ut fur lelkők ösmereti szerént azt találják, hogy bűne szerint felakasztassék és akasztófán vegye cselekedeteinek jutalmát.»

«1656. Die 25. Augusti. Vigh Mátyásnak, esküdt embernek ökrei elbujdosván, melléje véve Városunktól Hagymási Lukács vejét Miklóst, által akarván menni az Tiszán, vizeknek nagy áradások lévén, Anyás táján az kocsiokat a víz felfordította, Vigh Mátyás kiszabadult, a társa peniglen Miklós beléhalt a vízben, kinek teste mindaddig az vízben volt, miglen Szegedi Emingtől czédulát nem váltott Vigh Mátyás egynek és másnak fizetett Tall. 10.

Annak utána pesti Uraink eleiben czítáltatott s fizetnie kellett Vigh Mátyásnak.

Executio, Vigh Mátyás és Hagymási Lukács Controversiajokra Hagymási Lukács vejének Halála miatt.

Fogott esküdt személyek.

Szabadszállási Nemes és Nemzetes Herpei Máthé, Rhimaszombati Nemes Nemzetes Ferenczi Miklós, Költő András, Kazai János, Szuhai János, Szabó János; Kun-Szt.-Miklósi Kovács Gergely; Tok Máthé főbíróágában töttenek ilyen Deliberatiót, egész Tanács instanciájára, két személy között, mind a két parsnak értvén bele feleletét mint s hogy történt légyen halála Miklósnak.

Deliberatum. Vigh Mátyás intra dies 15 suó juramentó approbet, hogy a vízben holt Miklóst pénzért fogatta utitársának. Annak fölőtte minthogy Vigh Mátyás más uton akart menni elrendelt helyre, Miklós pediglen szavát nem fogadván, a Lovakat neki hajtotta holt Tiszának, Víznek mélységét meg nem próbálván, még ha Vigh Mátyás bele holt volna is. Miklós lött volna oka halálának, megbizonitván Vigh Mátyás, hogy Miklós béres utitársa volt, bérét adgya mög feleségének. Hogy penigh Hagymási Lukács Hóhérnak mondott Vigh Mátyást; tartozzék ő kigyelmét tizedmagával házánál megh követni, és ha nem supersedeal toties quoties diffamaverit eum, poenam a Civitate impositam luat. Annó 1656.»

Szigoru ítéleteket hoztak a fogott birák kisebb vétségeknél is, mire példát nyujt az 1665. évi junius 5-én felvett jegyzőkönyve a fogott biráknak, mikor Szőke Jánosné aszszonyomat azért, mert egy tyukjáért szitkozódott, ördögihitűnek, ebhitűnek, döhödtnek mondván... megh sentenciáztatott, hogy három vasárnapokon kikötessék a pelengérhöz, utolszor megveretessék, és annak utánna kövesse meg az ecclesiát.

A mi a fogott birák törvényszékének keletkezését illeti, ugyancsak Hornyik János azt mondja, hogy midőn már sem megyei, sem uri, sem török bíró helyben nem volt, sőt a török az adó és bírságon kívül a községeknek egészen magukra hagyta, kénytelen volt a «Három Város», mely a 17—18. századokban bel- és külügyeit többnyire közösen intézte és intéztette, ily közvetítő intézkedésről gondoskodni.

Jellemző e biráknál, mondja Kecskemét város történetének hirneves írója, hogy az ítéletek kimondásánál a szentírásra, saját lelkiismeretükre, s ha enyhíteni akartak, a «romlott hazánk állapotá»-ra hivatkoztak, s az ország törvényét csak ritkán említették, a mi az «idegen nemzettség» (a török)-től való félelemből származhatott.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévire ... 6 irt negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Kétoldalu felelősség a pénzügyi közigazgatásban. x.+y. — Hiteltelekkönyveinkről. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Külföldi jogélet: Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédől. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K. kir. táblai bírótól. — Az 1881. évi 59. tcz. 47. §-a és a 100. §. d) pontja a m. kir. Curian. HOSTSUK JÁNOS akna-rahói ügyvédől. — Különfélék. MELIÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Az esküdtszék kérdése a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Kétoldalu felelősség a pénzügyi közigazgatásban.

Sok a panasz pénzügyi közigazgatásunk ellen. Valamint a sajtóban, úgy a mindennapi életben minduntalan találkozunk azokkal.

Midőn a törvényszékek szervezéséről volt szó, mondta egy gyakorlatias érzékű politikus: ha a vezetés jó, minden jó, ha a vezetés nem jó, semmi sem jó.

Ne vegye rossz néven Magyarország pénzügyminisztere, ha mi pénzügyi közigazgatásunk vezetését nem tartjuk jónak, mert azért mi nem őt hibáztatjuk, miután meg vagyunk győződve, hogy ő az ország pénzügyi közigazgatásának valódi állását és valódi bajait nem ösmeri, nem ösmerheti. Arra sok évi kitartó kutató munka és a mellett különösen elfogulatlan, higgadt felfogással párosult tanulmányozás volna szükséges.

Bátran lehet állítani, hogy abban a palotában, melyet a pénzügyminiszterium hivatalos helyiségének neveznek, nincsen egyetlen ember, a ki a pénzügyi közigazgatás minden ágát behatóan ösmerje, vagyis eddigelé nem adta annak jelét senki sem. És ez igen természetes. A törvények és rendeletek tömkelegében eligazodni, egyes kérdésekben a gyakorlat megállapodásait ösmerni, hiven követni, az előzményekkel ellentétbe nem jönni, a pénzügyi közigazgatás mai kiterjedéséhez képest annak egy ágában is elégségesnek állítják.

Tudjuk, hogy ezzel nem mondtunk újat azoknak, kik szolgálatukban lelkiösméretesek. De el kellett azt mondanunk azért, hogy a pénzügyminiszter azt ne gondolja, hogy belőlünk csak az ellenzékiekieskedési viszketeg szól.

A miniszternek ugyanis két közönsége van. Egyik a panaszló tömeg, másik az eljárását igazoló hivatalnoki kar.

Átlátjuk, hogy jelen körülményeink között, még bevégzetten képzett pénzügyi közigazgatási szakembernek is nehéz volna a biztos tájékozás és a mindkét oldalra igazságos és megnyugtató intézkedés.

Nálunk a miniszter ilyen szakember nem lehet, a legnagyobb lelki erő mellett is nincs physisikai ideje az előtte felmerülő ügyek természetével és részleteivel kellően megösmernedni s kellő megnyugvással intézkedni. Teljesen tanácsosai véleményére van utalva.

Ebben voltaképen nem volna semmi baj, ha a tanácsosok előadásukban megbízhatók, volnának elintézésaikben csakis a törvények s rendeletek tartalma által vezéreltetnének.

Ily körülmények között a miniszter csak annyiban vezetője a pénzügyi közigazgatásnak, a mennyiben az ő aláírásával, de legnagyobb részint a tartalom befolyásolása nélkül kerülnek ki az intézkedések.

Ezt az állapotot azonban a politikusok és a közigazgatás elvei és egyöntetűsége iránt érdeklődő szakemberek nem tartják kielégítőnek; azért állították oda a miniszter mellé, annak személyesítője, helyettese gyanánt az államtitkárt, mint a hivatali disciplina alá tartozó egyént, ki rendszerint a régibb időtől fogva szolgáló hivatalnokokból kerülván ki, mint szakember tekinthető.

Az van hivatva és kötelezve a minisztert a vezetéssel kapcsolatos szakkérdések labirinthjában lehetőleg tájékozni, a kényesebb természetű dolgokra mint intézkedő főnököt figyelmeztetni, mindennemű botlástól lehetőleg megóvni, az ő nevében rendet tartani a hivatalban, a hivatal tekintélyét megóvni, a minisztert képviselni minden körülmények között hivatalban és hivatalon kívül, egyszóval az államtitkár van hivatva a tényleges vezetésre.

Nem csekély feladat, kiváltképen a pénzügyi közigazgatásban.

Milyen áldás, ha az illetőben a kellő szakképzettség mellett tántorithatatlan jellem, higgadt tárgyilagosság, emelkedett szellem, szélesebb látkör, szakmájának eszméi, elvei, rendszere iránti lelkesülés, a javítások iránti előszerezet összpontosulnak!

A ki azonban egy ily állásban nem érzi s alantas közegeivel nem érezteti a közönséggel szemben köteles felelősséget is, attól méltán fog félni s irtózni mindenki, de bizalmat, benső tiszteletet és becsülést nem várhat.

A ki a panaszlók seregében csak egy mindig nyughatatlankodó és ki nem elégíthető tömeget lát és miniszterével is azt láttat, az egyenérték nélkül követeli az adózó polgároktól a kötelezettségek pontos teljesítését, és az nincs jogosítva csodálkozni vagy megütközni azon, ha minden oldalról s a viszonyosság elvéből és az egészségtelen viszonyokból kifolyólag bent és künt csak ellenszenvvel s kijátszásokkal találkozok.

Tudjuk mi azt nagyon jól, hogy az ország lakosságának egy igen tekintélyes része nem nagyon kényes és válogatós a pénzügyi törvények és rendeletekben megállapított fizetési kötelezettségek kijátszásában. Ezekkel szemben nagyon is jogosultnak és szükségesnek tartjuk a szigor és kényszereszközök bizonyos foku és az ügyek természetének megfelelő alkalmazását, mert annak elmulasztása esetében nemcsak a kincstár, de minden becsületes adózó is hátrányt és kárt szenved.

Kivánjuk azonban a becsületes és rendszeren adózó polgárok érdekeinek tiszteletben tartását a kincstár érdekében is. Kivánjuk a jogtalanul zaklatott és megkárosított adózók kártalanítását az államhatalom érdekében is.

Kivánjuk az egyszerű, tiszta, gyors és lehetőleg olcsó pénzügyi közigazgatást, az azt tárgyzó törvények és rendeleteknek könnyen áttekinthető modorban és határozott tisztsággal való szerkesztését a társadalmi rend érdekében is.

Mindezeknek valóítására a kétoldalu felelősség határozott megállapítása és biztosítása nélkül gondolni sem lehet, vagyis minden másfajta és irányu törekvés meddő és hiú ábránd marad.

Egy alkotmányos országban minden adózó méltán kíván egyenértéket adójáért, személy- és vagyónbiztonságot,

sérelmeiért gyors és igazságos orvoslást, elégtételt és kártalanítást, még pedig nemcsak a magánossal, hanem a közszel szemben is.

Ha nem akarjuk illusoriussá tenni a jogállami élet iránti bizalmat, ezen elvet egy perczre sem szabad szem elől téveszteni, mert azt semmiesetre sem pótolják a hatalom eszközei.

A közönség valódi vonzalma és az intézmények iránti megnyugvása e tekintetben az egyedüli alap, mire biztosan építhetni.

A mai emelkedettebb felfogás szerint a parlamentáris kormányforma alatt s a hatalom megosztásának korszakában, a kincstárt képviselő hivatalnokok az állam követeléseinek viszonzásául szintén felelősséggel, s az annak megfelelő kötelezettségeket pontosan teljesíteni tartoznak.

Ha a kormány pontos adófizetést követel, nemcsak az annak teljesíthetésére a hatalmában levő eszközökkel a szükséges módozatokat megteremteni, de az esetleges visszaélések, károsítások miatt a lehető legrövidebb uton elégtételt adni hivatva van.

Csak akkor lesz értelme az oly gyakran hangoztatni szokott érdekközösségnek, mely a jogállam létalapját képezi.

Csak ily módon lehet serkenteni és gyarapítani a hatalom iránti ragaszkodást, bizalmat, az adózási kötelezettség pontos teljesítésének szükségérzetét.

Csak így lehetne apasztani a panaszok tömegét, a hivatalnoki kar iránti ellenszenvet, az elkeseredést, a néha emberi életet áldozatul ragadó veszélyes surlódásokat és összeütközéseket.

Ha a magános tudja, hogy érdeke minden irányban biztosítva van, ő lesz leghívebb őre a közrendnek s azzal együtt az államhatalomnak.

Az ellenkező irányban működők mesterségesen szaporítják a nyílt és alattomos ellenségek csoportját.

A rideg bürokratizmus, a minden szellemet és eszmét nélkülöző rendszer hiányában halomszámra gyártatni szokott rubrika és index a közügyek iránti érdeklődést nem fejleszti, hanem mint minden egyébben úgy a pénzügyi közigazgatásban is megteremti a fásultságot s a csüggedést.

Magának a hivatalnoki karnak is önértékét nagyban emeli az a tudat, hogy a közönség érdekének megsértése nem marad megtorlás nélkül.

Az ily elvekre alapított rendszer nem fog szolgálkat nevelni, hanem a mig egyfelől kilöki magából a képteleneket és tehetetleneket, addig másfelől a pénzügyi közigazgatásba élénkséget, fel- mint lefelé bizalmat és megnyugvást lehel.

Mindezt azonban a fennebbiekben jelzett helyes vezetés nélkül s a közönség érdekeinek rideg megvetésével elérni nem lehet. Kérlelhetetlen követelménye a helyzetnek, miszerint törvényt kell alkotni a közönség érdekeinek megóvása és biztosítása iránt.

A közadók kezeléséről és a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslatok tárgyalása alkalmával államférfiainknak és törvényalkotó képviselőinknek tárgterük lesz az ide tartozó eszmék és elvek fejtegetésére és lehető érvényesítésének megkísérlésére.

Szegény, fizetésektelen, agyon zaklatott és semmi elégtételre nem számító szolgálkú adózó közönségnek közpénztárai is csak szegények, s kormánya is csak gyenge, s jóra való alkotásra képtelen.

Azért tartottuk szükségesnek elég korán fehívni mind-ezekre a figyelmet, mint a kik nagyon szomoruan tapasztaljuk, hogy pénzügyi közigazgatásunk tényleges vezetése sem a kincstár sem a közönség érdekében ki nem elégítő, és szaporodó kinövéseivel és bajaival napról-napra elárasztja a különben is már nagyon nyugtalanító rendszertelenséget.

x + y.

Hiteltelekkönyveinkről.*

3. Kötelezőleg ki kell mondani, hogy minden birtokváltozás a szerződő felek által a jogügylet létrejöttének napjától számítandó 15 nap alatt az illetékes tlkvi hatóság előtt a tulajdonjog bekebelezésére vonatkozó kérelem előterjesztése mellett, az átruházási illeték ötszörös kivétele büntetésének terhe alatt, előszóval előadott és jegyzőkönyvre vett bevallás útján bejelentendő; illetőleg a tulajdonjog bekebelezésére vonatkozó kérvény az eredeti szerződés és két egyszerű másolatának bemutatása mellett ugyanazon idő alatt, ugyanazon büntetés terhe mellett az illetékes telekkönyvi hatósághoz beadandó, mely az ily jegyzőkönyvet vagy kérvényt a telekkönyvi rendtartás értelmében azonnal ellátni és a jegyzőkönyv illetőleg szerződés egy láttamozott másolatát azon esetben, ha a tulajdonjognak vevő javára leendő bekebelezését elrendeli, illetékkiszabás végett az illetékkiszabási hivatalnak megküldeni köteles. A kir. adóhivatalok, illetékkiszabási hivatalok ebből kifolyólag utasítandók lennének, hogy többé semmiféle birtokátruházási okmányt (adásvétel, csere, osztály, ajándékozási szerződést stb.) elfogadniok nem szabad, hanem minden egyes esetben a telekkönyvi hivatalhoz kell a felet utasítaniok.

Ez az eljárás felelne meg leginkább a nép jogérzetének; mert ily módon teljes nyugodt lehet az iránt, hogy a mi után megszázálekol, elvitázhatlan teljes tulajdona.

Igaz, hogy javaslatom, mely a tulajdonjog bekebelezésére nézve súlyos birság (ötszörös illeték) kiszabása által ugyszólván kényszereljárást ajánl, ellenkezik minden eddigi telekkönyvi rendtartással. De mert ellenkezik, de mert szokatlan és egészen új: nem következik, hogy rossz és célszerűtlen legyen. Lelkemből meg vagyok győződve, hogy ezen, a népet jogérzetéből meritett reform a lehető legüdvösebb eredményeket fogja szülni. A bejelentési kényszer már úgy is megvan; mert nagyon érzékeny büntetés mellett köteles a vevő szerződését illetékkiszabás végett bemutatni. Hát mért ne hozhatnók be azon igen igazságos, igen méltányos és szerfelett üdvös változtatást, hogy a vevő *egyenesen az illetékes telekkönyvi hivatalnak* mutassa be szerződését? és így ne kétszer és kétfelé járjon és költskezze, hanem egy füst alatt végezze el minden dolgát. Legfőbb államérdek követeli, hogy a birtokviszonyok tisztázottak és rendbehozva legyenek, hogy a hiteltelekkönyvek a tetteges birtoklásnak megfelelőjenek; mert később, ha a birtokviszonyok még inkább összekuszálódnak, ha a hiteltelekkönyvek hitele még inkább megrendül, milliombokat dobhat ki új telekkönyvi helyszínelésre, mig az általam fenebb három pontban javasolt eljárás mellett a hiteltelekkönyvek lassankint rendbe hozhatók lesznek.

Végre nem mulaszthatom el különösen kiemelni, hogy a kataszternek hiteltelekkönyveinkkel összhangzónak kell lennie. Hiteltelekkönyv, kataszter és birtokrendezés három egymásba függő láncszemet képeznek. Félek, hogy a kataszterre hiába költskezünk. Rettenetes, hogy csak most, midőn már bevégeztük, jut eszünkbe, hogy a kataszternek hiteltelekkönyveinkkel összhangzónak kell lennie. Nem jutott senkinek eszébe, hogy a katasztert is azon kell kezdeni, a mit az 1880. augusztus 23-án 2364. szám alatt kelt min. rend. 43. §-a birtokrendezési ügyben igen helyesen, igen bölcsen előír, t. i. hogy a hiteltelekkönyvek A. és B. lapjainak kivonatos hiteles másolatait, valamint a részletlajstromnak, névjegyzéknek és vázlatrajzoknak másolatait mindenekelőtt meg kell szerezni, és ily módon a sok helyt rossz telekkönyveket is rendbehozhattuk volna a kataszter útján. Szörnyű helyzet! Milliombokat költöttünk már el telekkönyvezésre és kataszterre, csak azért, hogy a végén arról győződünk meg, miszerint mindkettőt alapjában elhibáztuk. De hát

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

minden félrendszabály megboszulja magát. Az állandó kataszter behozatala mellett szakértő mérnökökkel kellett volna felmérnünk egész Erdélyt. Az ily fölmérés azután pontos és biztos alap lett volna a telekkönyvezésre és tagosításra; ily fölmérés létében mindenütt elmaradhatott volna a statusquo-fölvétel s hiteltelekkönyv, kataszter és birtokrendezés szép összhangban éltek volna.

Nagy baj az is, hogy sok községben a telekkönyvi helyszínelés alkalmával ott hagyott másolatok — már tudniillik a hol ilyenek hagyattak, mert némely községben, mint például Riomfalván, másolatokat a telekkönyvi helyszínelők nem is hagytak hátra — már annyira elrongyolottak, hiányosak, hogy hasznukat venni alig lehet. De ha épek és teljeseek volnának is, többé nem biztosak; mert az eredeti felvétel óta történt számos birtokváltozás azokban nem vezetett keresztül. A községi jegyzők pedig még mindig ezen másolatokból dolgoznak, azok alapján készítik a szerződéseket; a minek természetes következménye az, hogy sok esetben helytelenül dolgoznak, hiábavaló, rossz munkát végeznek, s megkárosítják a telekkönyvi hivatal által kérlelhetetlenül elutasított, szegény jóhiszemű felet. E bajon akként lehetne segíteni, hogy minden község köteleztetné saját hiteltelekkönyveit újra lemásoltatni, s azontúl minden birtokváltozást azokban átvezetni. E célból a telekkönyvi hatóságok utasítandók lennének, hogy tulajdonjog-bekebelezés esetében a végzés egy példányát mindig küldjék meg az illető község előljáróságának is. Én évek óta gyakorlom ezt; minden tulajdonjogra vonatkozó bejegyzésről (bekebelezés, előjegyzés) értesítetem egyuttal a községi előljáróságot is. Tudom, hogy sok előljáró félredobja a kapott felzetet; de a ki jegyzékbe foglalja, bizonyára nagy hasznát veszi.

II.

Hogy telekkönyvi rendtartásunk komplikált és nehézkes: azt hiszem, senki sem fogja tagadni.

Helyes rendtartásunk csak akkor lesz, ha az annyira egyszerű és világos, hogy minden ember könnyen megértheti.

Telekkönyvi rendtartásunkat komplikálttá és nehézkessé leginkább a föltételes bejegyzések megengedése és az egyetemleges zálogok teszik. Miért is első lépés az egyszerűsítésre az előjegyzésnek és az egyetemleges zálognak eltörlése.

A bejegyzésnek csak két fajtát lehet erős meggyőződésem szerint továbbra is fentartani:

- a) a bekebelezést,
- b) a feljegyzést.

Bekebelezést nemcsak külső hibáktól ment oly okiratok alapján, melyek az érvényességükhöz előszabott kellekkel vannak kiállítva és azon fél irányában, ki ellen a bejegyzés teljesítendő, bizonyító erővel birnak, tartom megengedhetőnek, hanem az illetékes telekkönyvi hatóság előtt előszóval előadott és jegyzőkönyvre vett bevallás alapján is.

Igaz, hogy a nyolczadik magyar jogászgyűlés kimondotta, hogy «*A telekkönyvi rendelet átvizsgálása alkalmával fentartandó azon szabály, hogy telekkönyvi bejegyzések, ide értve a tulajdonjog átruházását célzó bejegyzéseket is, csak okiratok alapján történnek; kisebb értékű birtokrészekre vonatkozólag mindamellett megengedtéssék, hogy a felek az átruházási jogügyletet a telekkönyvi hatóságnak előszóval bevallhassák és ez a jogügylet megkötését és a bejegyzés iránti kérelmet jegyzőkönyvbe foglalja.*»

E kijelentést azonban nem tartom correctnek. Az igazság fényes napja egyformán süt boldogra és boldogtalanra, gazdagra és szegényre. Nem lehet, nem szabad tehát megkülönböztetést tenni szegény és gazdag között.

Akár a gazdagnak nagyobb értékű birtokrészt, akár a szegénynek kisebb értékű birtokrészt részesítjük előnyben a másik felett: mindkét esetben megsértettük a kebelünkben élő örök igazság érzetét, mely fellázad az ellen, hogy törvény előtt ne minden és mindenki egyenlő legyen.

A telekkönyvi hatóság előtt előszóval való bevallásnak czélszerű és szükséges voltát maga a jogászgyűlés már elismerte az által, hogy ezen intézményt a *kisebb értékű* birtokrészekre vonatkozólag behozandónak ajánlotta. De hát miért nem terjesztette ezt ki a *nagyobb értékű* birtokrészekre is? ha egyszer a kisebb értékűekre nézve jónak és czélszerűnek találta. Vagy jó és czélszerű az ajánlott új intézmény, vagy nem. Ha jó és czélszerű: akkor nyugodt lelkiismerettel lehet azt föltétlenül és általánosan minden birtokrészre kiterjeszteni. Ha pedig nem jó és czélszerűtlen: akkor egyáltalában nem kell behozni, De én ez utit nagyon üdvösnek tartom. Mily nagy jótétemény lesz az a felekre nézve, ha nekik nem kell a fejüket törni szerződés készítésén (a mihez bizony sokan nem értenek, s még csak azt se tudják, hogy miféle bel- és külkellékekkel kell azon okmánynak birnia), ha nem kell közjegyzőt, ügyvédet, községi jegyzőt, de legtöbbször zugprókátort fizetniök szerződésírásért, kérvény elkészítéseért, hanem beállítanak szükség esetében az ugyanazonossági tanukkal a telekkönyvi hivatalba, előadják a közöttük létrejött jogügyletet, miről nyomban jegyzőkönyvet vesznek fel, például ilyenformán:

Jegyzőkönyv.

Felvéve Erzsébetvároson 1883. évi.....hó.....napján az erzsébetvárosi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóságnál.

Jelenlévők alulirottak. N. N. és neje született N. N. X. községi lakosok, kiknek ugyanazonosságát az alulirott kir. törvényszéki bíró által személyesen ösmert A. és B. férfi tanuk, kiknek tanuskodási képessége ellen semmi törvényes aggály nem létezik, igazolják, személyesen megjelenven, előszóval előadják, hogy ők az X. községi 25. sz. tjkvben A. + 1—128. rsz. alatt foglalt fekvőket 485 frtért N. N. és neje született N. N. X. községi lakosoktól megvették, a vételárt részint készpénzben, részint kötelezvény által egészen kifizették; kérik ennél fogva a tulajdonjogot a megvett fekvőkre javukra bekebelezni.

Személyesen megjelent eladók N. N. és neje szül. N. N. X. községi lakosok, kiknek ugyanazonosságát a fenebb megnevezett tanuk igazolják, elismerik, hogy az X. községi 25. sz. tjkvben A. + 1—128. rsz. a. foglalt fekvőket eladták, a 485 frt vételárt részint készpénzben, részint kötelezvényben felvették és ennél fogva beleegyeznek abba, hogy a tulajdonjog a fenebb megnevezett ingatlanokra vevők N. N. és neje N. N. X. községi lakosok javára bekebeleztesse.

Az eredetiben ./. alatt ide mellékelte bizonyítvánnyal igazoltatott, hogy az eladott ingatlanok évi tiszta jövedelme ...frt...kr.; egyenes adója ...frt...kr.

A jogügylet bélyege 50 kr. és a kérelem bélyege 1 frt 50 kr. e jegyzőkönyvre felragasztva és felülbélyegezve van.

Felolvasás, megmagyarázás és szerződő felek anyanyelvén lett tolmácsolás után ezen jegyzőkönyv mint jól felvett helybenhagyva aláíratott.

Káplány Géza
kir. tszéki bíró.

Kmf.

N. N. és neje
N. N.

A

eladók.

B

N. N. és neje

ügyleti és azonos-
sági tanuk.

N. N.

vevők.

De hányszor történik az meg, hogy a szegény falusi ember a közjegyzői intézményt még nem ösmerve, az ügyvédektől pedig idegenkedve, vagy egymás közt tákolnak

össze, vagy lelkiismeretlen zugirász által faragtatnak egy megnevezhetetlen férczművet, csak hogy *írásuk legyen róla*; s nem gondolják azt meg, és nincs, a ki őket felvilágosítsa, hogy szerződéskötés előtt jó volna a telekkönyvi hivatalban megnézni, ha vajon eladó nevén áll-e még? s nincs-e megterhelve a kérdéses fekvő? mert különben hasztalan csinál írást és hiába fizet. Emtör debet esse cautus. Való. De ezt csak a művelt emberek tudják; az óriási nagy tömeg ez elvet és horderejét nem ismeri, mert bizik embertársa becsületében, *hiszen nem adná el, ha az övé nem volna, s különben is írásba tette, hogy jót áll érte s hogy teher nélkül adja el*. A nép ebben megnyugszik, csaldódik és kárt vall nem egyszer. De ha egyszer a felek a telekkönyvi hivatalban köthetik meg a szerződést: esküt tett hivatalnokok által a járatlan vagy az írni olvasni nem tudó felvilágosítást kap és megóvatik egy hiába való vagy káros jogáügyletre való lépéstől.

Azután sok teljes jóhiszemmel mondhatja, hogy az eladott ingatlan az övé, hogy az tehermentes. Például *X.* község 285-ik számú tjkvében *A.* + 1—82 rsz. alatt foglalt fekvők osztatlanul és határozatlan arányban *B.* és elhalt nejétől származott *C. D. E.* nagykoru, *F. G.* kiskoru gyermekei neveire lettek helyszinelve. *B.* apa *C.* és *E.* nagykoru és *G.* kiskoru gyermekek időközben elhaltak, *F.* nagykoru lett s az örökséget *D.*-vel együtt megosztották akként, hogy *D.* kapja az örökség $\frac{2}{3}$ részét, de köteles a terheket is kifizetni, *H.* pedig kapja az örökség $\frac{1}{3}$ részét tisztán, minden teher nélkül. *F.* később eladja az ő $\frac{1}{3}$ rész, s már a természetben is külön kihasított örökségét az ugyanazon községben lakó *Z.*-nek, a ki a fenebb elősorolt körülményeket saját közvetlen tapasztalatából igen jól tudja és egészen nyugodt lélekkel *csinál írást* és fizeti ki a vételárat. *D.* korhely, rossz gazda, a kinek eszeágában sincs az átvállalt terheket törleszteni. Mily nagy aztán *Z.*-nek meglepetése, midőn *átírást* értve folyamodván, a telekkönyvi hivatalból azt a végzést kapja, hogy tulajdonjoga csak az *F.*-et illető osztatlan határozatlan részre kebleztetett be. Hát még mikor bemegy a telekhivatalba és ott azt hallja, hogy a megvett részen több teher van, mint a mennyit ő az egész $\frac{1}{3}$ rész örökség vételárában *F.*-nek fizetett. Ime a telekkönyvi intézmény fontosságát és horderejét nem ösmerve, *F.* ártatlan *Z.*-nek megkárosításában, és *Z.* ártatlanul szenved.

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

(Folyt. követk.)

KÜLFÖLDI JOGÉLET.

Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882.*

II. A bélyeg- és illetékügy szabályozása.

Már VILLA igazságügyminiszter dolgoztatott ki egy törvényjavaslatot egyetértőleg a pénzügyi miniszterrel, melynek célja volt a törvénykezési közegeket felmenteni a pénzkezelés és pénzügyi ellenőrzés kelletlen terhe alól, a közönséget pedig a törvénykezési illetékek egyszerűsítése által felszabadítani azon végtelen sok kellemetlenségtől, melylyel e részben szenvedett sérelmeinek orvoslása bírói uton járt. A parlament régi óhajának megfelelő e törvénykezési tarifa reformjavaslat 1881. február 1-én lett bemutatva e cím alatt: *«Sostituzione di una tassa unica ai diritti di originale per gli atti giudiziari; provvedimenti intorno ai depositi di valori presso le cancellerie ed al ricupero delle spese; modificazioni alla tabella degli stipendi dei funzionari di segreteria e cancelleria.»* (Atti parlamentari. Legislat. XIV. I. Sessione (1880.) N. 158.)

E javaslat tárgyalására sem került a sor VILLA kormányzása alatt. Utódja ZANARDELLI szerencsésebb volt.

* Az előbbi közleményt l. a 2. számban.

Hosszas, beható tanulmányok alapján megvalósított sokkal messzebbmenő, gyökeres reformot, a mennyiben a létezett négyféle változó és fix illetékek, bélyegek és kiadványi díjak helyett egyetlen fix bélyegilleték hozatott be, mely minden járásbírói illetve járásbírói végrehajtói actus után 2 lira 40 centesimi-ben, minden e. f. vagy felebbviteli törvényszéki és semmitőszéki vagy ilyenek végrehajtói actusa után 3 lira 60 centesimi-ben állapítatott meg. Kiszámitatott, hogy az évi 23 millió lirára rugó bevétel, melyből eddig 5 milliót a hivatali költségek illetve a közegek részletetése elvont, ekkép is biztosítva marad a kincstárnak, mely brutto összegből 3 millió az állami saját kezelési költségeire, 1.945.000 lira az illető járulékoktól eleső közegek fizetéseinek pótlására fordítván, a 18 millió tiszta bevétel teljesen megmarad. Az 1881. november 23-án bemutatott törvényjavaslat címe: *Modificazioni alle legge di bollo e di registro ed alle tariffe per gli atti giudiziari.* (Atti parlamentari Legislat. XIV. prima Sessione 1880—1881. N. 254.) A törvényhozás mindkét testülete ritka egyetértéssel és örömmel fogadta e javaslatot, mely 1882. június 29-én törvényté vált, és mely 1883. január 1-én életbe lépett. Tanulságot nálunk is merithetnének e mintából azon fiskusi jogbölcséink, a kik most törlik fejüket e nálunk chaotikus ügy elvi szabályozása felett. Az egységes illeték a közönség sok zaklatását szüntetné meg, mely most valóban nem tudhatja, mi legyen tartozása és optima fide eljárván, birsággal sujtatik. Az ügyvédi kar egy állandó sérelemtől menekülne s a kincstár nem szenvedne semmi rövidséget.

III. Polgári törvénykezés és bírósági szervezet.

Még VARÈ hivatalelődjétől maradt VILLA kormányára egy javaslat a polgári perrendtartás módosításáról, melyet a senatus 1879. márczius végén elfogadott a sommás és a formális eljárás reformja tekintetében. A képviselőház bizottsága 1879. május 22. jelentésében azt szintén elfogadta, de a tárgyalásról lezorzult, 1880. február 19-én ismét bemutatva a senatusnak, ápril 15-én ott s ápril 26-án a képviselőház bizottsága által, végre harmadszor 1880. május 30. illetve július 2. lett elfogadva. Azonban a diskusszióra a házban ekkor sem került s így törvényté nem válhatott. A javaslat célja a jelzett eljárás további gyakorlatias egyszerűsítése. (Atti parl. Sess. 1880. N. 1. 4. 89.) Hasonló sorsa volt az ügyvédi és ügyészi díjak szabályozására (tariffareform) vonatkozó, még TAIANI által 1879. május 10., utoljára VILLA által 1880. július 2. bemutatott törvényjavaslatnak, melyet a parlamenti bizottság 1881. ápril 30. jelentése szerint lényegesen módosított.

A bírói függetlenség megóvása a kinevezés és áthelyezés iránti kormányhatalommal szemben régóta foglalkoztatta az olasz államférfiakat. TAIANI kijelentette volt a parlamentben, hogy a miniszteri felelősség elvével csak a teljesen szabad miniszteri rendelkezés fér össze és így semmi nemű megszorító testületi candidatiót el nem fogadhatni parlamentarizmus szempontból. VILLA ellenben fentartandónak mondá ugyan a kormány rendelkezését, mindazonáltal a tévedések elleni óvszabályként e kényes ügyben TAIANI heves parlamenti támadásai daczára a római semmitőszéknél saját elnöklete alatt tisztán consultatív bizottságot létesített, mely az előléptetések s áthelyezések tárgyában véleményez. A közvélemény kedvezően fogadta e kezdeményezést, bár gyakorlati hatása nem igen volt, miután azon bizottság összehívása sem kötelező és véleményéről illetve tanácskozásáról nem készül hivatalos jegyzőkönyv, tehát tisztán személyes információ jellegével bír. Ellenben nagy érdemet szerzett VILLA az által, hogy az igazságügyminiszterium hivatalos közlönyét (Bolletino Ufficiale) indította meg, hogy minden állomásüresedés, igazságügyi törvényjavaslatok,

törvények, rendeletek, miniszteri beszédek s főbb bírósági döntvények nyomban közöltessenek valamennyi alája rendelt bírósággal s a közönséggel, melyek eddig csak az általános hivatalos lap (*Gazzetta Officiale*) útján értesültek post festa a kinevezésekről, úgy hogy az üresedésbe jött állomásokra nem pályázhattak minden vidékről. Azon bürokratikus titkossági szellem, mely addig e miniszteriumban honolt, ellentétben a többiekkel, melyet főleg az tartott fen, hogy a közönséggel csak bírósági útján, hosszas irkafirkával érintkezett, mely egyáltalán ellenkezik a parlamentaris, nyilvánossági szellemmel s fentartja a titkos befolyások és önkény minden üzelmeit, ekként megtörve lett. Csak a kivonatos, hézagos döntvényközlés lett több oldalról mint czéltalan, sőt ártalmas megtámadva. A bírósági szervezet nagy reformproblemája megoldását még várja. Olaszországban is érezhető azon baj, hogy egyrészt a kinevezési visszaélések, a politikai befolyások, másrészt a fizetések aránytalansága, melyek méltó felemelését a pénzügyi viszonyok gátolják, nem teszik megnyerhetőkké a legtehetségesebb, legjellemesebb elemeket a bírói közszolgálat számára. Sokat várnak a területi hatáskör gyökeres reformjától; most sokszor pártjutalom egy új járásbíróság felállítása, áttétele valamely «hű» városba, és ennek tulajdonítandó a a bíróságok túlszaporodása s a munkateher aránytalan megosztása. Nagy tervek s nagy eszmék merültek fel e tekintetben, és a kik azokat, mint a bírói kar méltóságának s tekintélyének egy szabadelvű államban megoldandó kérdését szívükön viselik, biznak az új választási törvény (lajstromos szavazás) alapján összelépő parlamentben, mely mentebb lesz a helyi érdekek befolyásától mint az eddigiek. Hasonló bajaink orvoslására a mi deákutczai palotai despotáink illetve anarchistáink eddig keveset gondoltak. Ideje lenne itt is elkezdenni — a gondolkozást.

Felemlítjük itt végre az igazságügyi statiskának szervezését ZANARDELLI alatt (1882. ápril 22. kir. rendelet), mely annak tudományos és gyakorlati fontosságát kellően méltatja és hasznos alkalmazásának biztosítékait nyújtja. Ugy a polgári mint a bűnügyekre nézve az évi kimutatást a földmívelés-, ipar- kereskedelmi miniszteriumhoz tartozó általános statisztikai igazgatóság adja ki, mely közvetlenül érintkezik az adatokat szolgáltató kir. ügyészségekkel. A közlésre azonban befoly az igazságügyminiszter is, ki e célból külön igazságügyi statisztikai bizottságot szervezett, mely a közlések kerete, módszere, az összehasonlitások, az adatgyűjtés illetve jegyzékvezetés iránt véleményt ad és a statisztikai hivatal compilatióit kiadás előtt átvizsgálja és approbálja. Évenként egy rendes, esetleg rendkívüli teljesüléseket tart. Ekként a két miniszterium közvetítő kapcsát képezi s biztosítja az összhangot, egységet a munkában. Évi jelentést is tesz a miniszternek. Titkára s egyik tagja a statisztikai hivatal elnöklete alatt állandó bizottságot alkot. A bizottság 1882. ápril 27. lett kinevezve s már megkezdette munkásságát. Tagjai BODIO (az ált. statisztikai hivatal főnöke), CASORATI (bizottsági titkár, altitkárok BRUSCHETTI, DE NEGRI, PERSICO), CURCIO, DE FALCO, BELTRANI-SCALIA, CRISPI, GIURIATI, OLIVA, PARENZO, VILLA, FERRI, LOMBROSO, LUCCHINI, MESSEDAGLIA, NOCITE, GABELLI. Az állandó albizottság BODIO, MESSEDAGLIA és CASORATI urakból áll. Szóval a legkitünőbb erők befolyanak arra, hogy a statistika azzá legyen, ami hivatása, a törvényhozás pozitív tapasztalati alapjává.

Nálunk ellenben az iktatói s kiadói 80 kros napszámok tetszés szerint töltik be azon végnélküli listákat, melyeket a miniszterium valamely bürokrataja minden statisztikai terv és igazságügyi eszme nélkül kigondolt, minek eredménye azon megemészthetetlen compilatio, melylyel néha azért boldogittatunk, hogy annak haszontalansága ad oculos demonstráltassék.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

XXVII. *Tekintve, hogy az 1881. 60. tcz. 37. §-ának értelmében a végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodás sem a végrehajtási zálogjog telekkönyvi bekeblezését, sem az árverés elrendelését nem gátolja: a telekkönyvi hatóság bekeblezést és árverést rendelő végzése ellen használt felfolyamodások másodbíróági elintézésének útjában nem áll az, hogy a végrehajtást rendelő végzés elleni felfolyamodás érdemleges elintéztét még nem nyert.*

Nem megtámadhatlan tétel ez; mert a végrehajtási végzés a további végrehajtási eljárásnak és az ennek folyamán hozott végzéseknek alapját képezvén, azt is lehet állítani, hogy az esetben, ha úgy az alapvégzés, mint egy későbbi végzés elleni felfolyamodások ugyanazon felebbviteli bíróságtól elintéztét várnak, természetes sorrendben előbb az első végzés elleni felfolyamodás vétessék elintéztés alá.

Az idézett törvényszakas szerint azonban a végrehajtási végzés ellen használt felfolyamodás a foganatosítás végett megkeresett telekkönyvi hatóságnak intézkedéseire egész az árverésig semmi befolyást sem gyakorolván, az eljárás gyorsításának érdekében kívánatos volna, ha a másodbíróság minden előforduló esetben szabályul fogadná el a fenebbi tételt.

A végrehajtási végzés elleni felfolyamodás ugyanis a végrehajtást elrendelő bíróság által, a végrehajtási zálogjog bekeblezését rendelő és az árverési végzés elleni felfolyamodás pedig a telekkönyvi hatóság által lévén felterjesztendő, miután az elintéztés és az expeditio gyorsasága vagy lassúsága nem minden bíróságnál egyenlő; miután a másodbíróság roppant ügyforgalmánál, a felterjesztő jelentések felületességénél és az azokban vagy azok külzetén feltüntetett nevek különbözőségénél fogva majdnem elkerülhetlen az, hogy az ugyanegy ügyre tartozó felebbvitel az iktató hivatalban néha össze nem kapcsoltatván, külön előadóknak osztatnak ki; miután a másodbíróági előadók restantiájának száma különböző; végre miután a felterjesztések hiányosságánál fogva az ügyek nagy részét az eljáró bírósághoz néha kétszer, háromszor is kiegészítés végett vissza kell küldeni, igen gyakran történik, hogy a megkeresett telekkönyvi hatóság végzése elleni felfolyamodás másodbíróági érdemleges elintéztésére rákerült már a sor, míg a végrehajtási végzés elleni felfolyamodás még csak bizonytalan jövőben lesz elintéztendő. Ha már most ez utóbbinak elintéztését amannak elintéztése utáni időre halasztjuk, szükség nélkül megakad a végrehajtás menete; míg ha a telekkönyvi hatóság végzése elleni felfolyamodás, tekintet nélkül a végrehajtási végzés ellen szintén használt felfolyamodásra, elintéztés alá vétetik, a végrehajtási eljárás egészen az árverés megtartásáig rendes folyamában marad, sőt az árverés is megtartható, ha ennek határnapjáig a végrehajtási végzés elleni felfolyamodás másodbíróági elintéztése leérkezik; ha pedig le nem érkezik, az elmaradt árverési határnap helyébe új határnap lesz csak kitűzendő, a mi kétségkívül szintén időnyerés az ellenkező gyakorlathoz képest.

A végrehajtást szenvedő félén pedig ez által semmi jogsérelem sem ejtetik; mert ha a végrehajtási végzés elleni felfolyamodásának eredménye lett, az ezen végzést követő intézkedések különben is megsemmisülnek, és a végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása,

* Az előbbi közleményeket l. a mult évi 12., 13., 19., 23., 28., 29., 30., 39. és 48. számokban.

illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése a 141. §. értelmében hivatalból töröltetik.

XXVIII. *A végrehajthatót az 1881: LX. tcz. 189. §. a) pontjánál fogva megillető előnyös költségek, ha a sorrendi tárgyalás alkalmával fel nem számítatnak, a kielégítési sorrendbe hivatalból be nem vétetnek;*

mert a 194. §. szerint a kifizetési sorrend tervezetében a jelzálogos hitelezők tökeköveteléseinek kivételével (192. §.) csakis a felszámított tételek vétetnek fel; a 196. §. szerint pedig a kielégítési sorrend a követelések felszámításáról felvett jegyzőkönyv alapján állapittatik meg.

XXIX. *Oly esetben, midőn a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány útján szállott, de tulajdonául még be nem jegyzett ingatlanra intéztetik a végrehajtás az 1881: LX. tcz. 138. §-a értelmében, melyik bíróság vizsgálja meg azt, hogy az ily bejegyzésnek a telekk. rendelet 74. §-a szerinti feltétele igazoltatott-e vagy sem, a végrehajtást elrendelő bíróság, vagy a végrehajtás foganatosítása végett megkeresett telekkönyvi hatóság?*

A telekkönyvi rendelet 74. §-a az örökhagyó nevén álló ingatlanra az örökös elleni követelés biztosítását attól teszi függővé, hogy az örökös az örökös nyilatkozatot beadta, illetőleg a mi örökösödési eljárásunkra mennyire annyira alkalmazva, hogy az örökös a hagyatéki ingatlant birtokba vette, vagy a tulajdonjognak javára leendő bekebelezése végett az örökösödési eljárás szerint alkalmas valamely intézkedést megtett legyen.

A zálogjog egyszerű bekebelezése vagy előjegyzése esetében ezen feltétel magában a bejegyzés iránti kérvényben igazolandó; és hogy ezen igazolás a végrehajtási eljárásban sincs elengedve, az kétségtelen; mert a végrehajtási végzés a zálogjog bejegyzésének alapjául szolgáló okmányt pótolja csupán, de az, hogy ez alapon a bejegyzés elrendelhető-e vagy sem, telekkönyvi szempontból okvetlenül megbirándó. Másképp, ha t. i. arra, hogy a végrehajtás a telekk. rend. 74. §-a szerinti megszorítással elrendeltessék és foganatosíttassék, elégséges volna állítani, miszerint a végrehajtást szenvedő a telekkönyvileg feltüntetett tulajdonosnak örököse, bárkinek tulajdonát zálogjogokkal meg lehetne terhelni, a mi, habár a zálogjog csak feltételes joghatálylyal jegyeztetik be, az illetőnek hitelére káros befolyást gyakorolna s őt költséggel és kellemetlenséggel járó perekbe vagy felebbvitelekbe bonyolítaná.

Az tehát, hogy a feltételt, a telekkönyvben előforduló tulajdonos elhalálozását stbit igazolni kell, bizonyos; valamint bizonyos az is, hogy ezen igazolásnak a végrehajtási kérvényben kell történnie, miután a végrehajtási zálogjog bekebelezése a telekkönyvi hatóságnál a végrehajtást elrendelő bíróság megkeresése folytán rendeltetik el, a végrehajtási zálogjog bekebelezéséig tehát a végrehajtható fél részéről más beadvány mint a végrehajtási kérvény közbe nem jön. Arról azonban, vajon az ez irányban a végrehajtási kérvényben előterjesztett bizonyítékokat a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróság vizsgálja-e meg, és ha azokat kielégítőeknek vagy megfelelőeknek nem találja, a végrehajtás elrendelését az örökölnök állított ingatlan tekintetében megtagadhatja-e? avagy az ezen bizonyítékok mérlegzése a telekkönyvi hatóság hatáskörébe tartozik? arról a törvény nem intézkedik.

A dolog természetének megfelelőbb volna ugyan ezen, a telekk. rendelet szempontjából elbirándó, tehát tisztán telekkönyvi kérdés eldöntését a megkeresett telekkönyvi hatóság részére fenhagyni; és ily eljárás az 1881: LX. tcz. 136. §-ával is indokolható volna, a mennyiben ha kellőleg nem igazoltatik, hogy a végrehajtást szenvedő fél telekkönyvileg egy harmadik személy nevére irt ingatlanra öröklési joggal bír, ez kétségkívül «telekkönyvi akadály», mely miatt a végrehajtási zálogjog bekebelezése el nem rendelhető.

Tekintve azonban, hogy az 1881: LX. tcz. 6. és 136. §-ai szerint a telekkönyvi hatósághoz a végrehajtási végzésen kívül a végrehajtási kérvénynek egy *minden melléklet nélküli* példánya tétetik csak át, és tekintve, hogy e szerint a megkeresett telekkönyvi hatóságnak egyáltalában nincs módjában a végrehajtási kérvényben foglalt állításokat az ezek bizonyítására mellékelt okmányok alapján a valóság tekintetében bírálat alá venni, alig marad egyéb hátra, mint a többször említett kérdés elbirálását a végrehajtást elrendelő bíróság hatáskörébe utalni, úgy hogy a telekkönyvi hatóság részére csak annak megvizsgálása marad fen, hogy az, a ki a végrehajtási végzésben örökhagyónak van megnevezve, a telekkönyvben tulajdonosnak csakugyan be van-e vezetve?

Csak hogy a végrehajtást elrendelő bíróságoknak ezen hatáskörüik tudatában is kellene eljárni (a minek eddig ellenkezőjét tapasztaltuk) és nem kellene pusztán állítás alapján elrendelniök a végrehajtást harmadik személyek nevén álló ingatlanokra.

XXX. *Utóajánlat esetében az ennek folytán megtartott árverés költségeit, hacsak az árverési feltételekben az ellenkező kikötve nincs, az utóajánlatot tevő viseli, még akkor is, ha az ingatlant az árverésen más veszi meg.*

E kérdés a *Jogtudományi Közlöny* múlt évi 42., 44., 46., 49., 50. és 52. és folyó évi 3. számaiban annyira megvilágítottat minden oldalról és minden szempontból, hogy felesleges volna erre nézve még bővebb fejtegetésbe bocsátkozni; a fenebbi enuntiatió védelmére csak azt hozzuk fel: hogy a bíróságok a törvény értelmében más határozatot nem hozhatnak; mert a végrehajtási tömeget több mint egy árverés foganatosításának költségeivel terhelni nem lehet; mert arra, hogy az, aki a második árverésnél árverelőként fellép és az ingatlant megveszi, az általa ígért vételáron felül az árverés költségeit is fizesse, semmi törvényes indok sem hozható fel, hacsak a költség viselése az árverési feltételekben nincs kikötve, mely esetben azután a kötelezettség jogalapját természetesen vevő által tett ígéret képezi; és mert az 1881: LX. tcz. 187. §-a világosan rendeli, hogy az ajánlattevő az újabb árverési költséget mint «*általa viselendő*» előlegezi, a minél fogva az ellenkezőnek a beadványa folytán kibocsátott árverési hirdetményben való kikötése nélkül, az árverési költség viselésére föltétlenül elkészülve kell lennie, és ajánlatával szemben jogtalanságról az esetben sem panaszkodhatik, ha az ingatlant az árverésen más valaki veszi meg.

Az tény, hogy a törvénynek ily alkalmazása az utóajánlattól sokakat elriaszthat; ennek azonban könnyen elejét lehet venni az által, hogy az eljáró telekkönyvi hatóságok az utóajánlat folytán kibocsátandó hirdetményben az árverési feltételek közé felveszik azt, a mit a törvény nem tilt, hogy az újabb árverés költségét a vevő fogja viselni az általa ígért vételáron felül; és az által, hogy az ajánlattevők vonatkozó beadványaikban a bíróságokat erre figyelmeztetik és az árverési feltételek ilyképeni megállapítását határozottan kérik.

És ezt az utóajánlat üdvös intézményének terjedése érdekében a bíróságoknak és a feleknek figyelmébe ajánljuk.

I. K.

Az 1881. évi 59. tcz. 47. §-a és a 100. §. d) pontja a m. kir. Curián.

Az 1881. évi 59. tcz. 100. §-nak d) pontja nemcsak az alsó, hanem a felső bíróságoknál is különféleképp értelmeztetik. Ugyanis: egynémely alsó bíróság az 1881: 59. tcz. 47. §-ra támaszkodva kimondja, miként azon sommás perekben, a melyekben a kereset tárgya járulékok nélkül 500 frt készpénzt meg nem halad, az elsőbírósági ítéletet helyben-

hagyó másodbirósági ítélet ellen további felebbezésnek helye nincs, azon esetre sem, ha az ügy az idézett törvény hatályba lépésekor első birósági ítélettel ellátott már, azonban másodbirósággal csak annak utána. Egy másik alsó bíróság pedig csak azon esetben látta helyén valónak az appellátát két egybehangzó ítélet ellen, ha az ügy az 1881. évi 59. tcz. hatályba lépésekor már II-odbirósági helybenhagyó ítélettel is ellátott.

Vannak ezen kívül még más nézetűek is, a kik meg azt állítják, hogy ha az ügy a jelzett törvény hatályba lépése előtt I-sőbirósági ítélettel ellátott ugyan, azonban ezen ítélet a II-odbiróság által feloldatván, az ügyet az első bíróság már a hivatolt törvény életbelépte után látta el csak újból ítélettel s ha ezen I. birósági ítéletet a II-odbiróság helyben hagyja, további appellátának helye nincs.

Nem tudjuk, hogy vajon ezen vitás dologban döntött-e már a m. kir. Curia teljes tanácsban avagy sem, elég az hozzá, hogy e tekintetben a Curia is elágazók a vélemények, és ezzel együtt ellentétesek a curiai határozatok is. Nevezetesen: R. Mózesnek A. Dametro elleni 80 frt és jár. iránti, az akna-rahói kir. járásbiróság előtt lejárattott sommás perében, a m. kir. Curia 1882. évi augusztus 30-án 2439. szám alatt kelt ítéletével az 1881. évi december 19-én 38055. szám alatt kelt és az I-sőbirósági ítéletet helybenhagyó II-odbirósági ítélet ellen 1882. évi február hó 10-én, tehát az 1881. évi 59. tcz. hatályba lépése után benyújtott felebbezésnek az 1881. évi 59. tcz. 100. §-nak d) bekezdése alapján helyt adván, mindkét alsőbirósági ítéletet megváltoztatta. Ellenben ugyancsak a nevezett járásbiróság előtt B. Jura és társai által özvegy I. Fedorné és társa ellen indított 291 frt 42 kr. és jár. iránti, az előbbihez mindekben hason sommás ügyben, a 4349. szám alatt 1882. december hó 22-én kelt határozatával kimondotta, miszerint az 1881. évi 59. tcz. 47. §-a és a 100. §. d) bekezdése értelmében a beadott felebbezés el nem fogadtatik. Tehát egy és ugyanazon §. folytán az egyik appellátát elfogadja és az ügyet felülbírálja, a másikat pedig nem.

Szerény nézetünk szerint a korábbi, vagyis a két egybehangzó ítélet ellen a felebbezésnek helyt adó döntvény a helyesebb, mert a többször hivatolt 1881. 59. tcz. 100. §-nak d) pontja világosan kimondja, hogy a 47. §-nak azon intézkedése, a mely szerint az elsőbirósági ítéletet helybenhagyó II-odbirósági ítélet ellen felebbezésnek helye nincs, ki nem terjed azon ügyekre, melyek az idézett törvény hatályba lépésekor már II-odbirósági ítélettel ellátottak. Már pedig a körülírt két ügy az 1881. évi LIX. tcz. hatályba lépésekor II-odbirósági ítélettel el volt látva.

Tekintettel arra, miszerint, fentebb elősorolt perekhez hasonlók már tudunkkal is még a Curia elintézésre várnak a s tekintettel továbbá arra, miként a kérdéses ügyekhez hasonlók a II-odbirósági feloldó határozatok következtében az egész országból még nagy mennyiségben fel fognak kerülni a Curia, legfőbb elintézés végett, a Curia nagyméltóságu elnökét arra bátorzkodnánk felkérni, miszerint a vitás elvi kérdést teljes tanácsban eldöntetni sziveskednék.

Hostsuk János.

KÜLÖNFÉLEK.

— A multheti számunkban említett büneset ítéleteit közöljük alább, és megemlíjük multkori közleményünkhöz helyreigazításul, hogy az elsőbiróság elítelte a vádlottakat. Az ítéletek így hangzanak:

A kecskeméti kir. törvényszék: ifj. V. Ferencz, ifj. P. László, id. V. Ferencz, N. János, N. Pál és F. József (hat rendbeli vádlott) az ellenük emelt s a btk. 232. §-ába ütköző erőszakos nemi közösülés bűntettének vádja alól felmentetnek; ellenben a fent nevezett vádlottak a btk. 233. §. rendelkezése által minősített szemérem elleni erőszak bűntettében, ifj. V. Ferencz I. r. vádlott ezen kívül még a 3663./1880. sz.

alatt foglalt vizsgálati iratok alapján, a K. Ferenczné ellen elkövetett s a btk. 301. §-ába ütköző súlyos testi sértés bűntettében bűnösöknek ítéltetnek és ezen tettükért ifj. V. Ferencz I. r. vádlott összébüntetésképp két és fél évi börtönre, P. László egy évi, id. V. Ferencz, N. János, N. Pál 9—9 havi és F. József 6 havi börtönre, mind a hat vádlott B. Józsefné részére 105 frtot, ifj. V. Ferencz egymaga K. Ferenczné részére 35 frtot kártérítésként megfizetni köteleztetnek.

Indokok: Vádlottakat az erőszakos nemi közösülés bűntettének vádja alól fel kellett menteni, minthogy tagadásuk ellenében nincs bizonyítva, hogy B. Juliannát erőszakkal vagy fenyegetéssel, öntudatlan vagy tehetetlen állapotban kényszerítették volna arra, hogy velük közösüljön. Ellenben beigazolt tényt képez, mikép ifj. V. Ferencz I. r. vádlott 1879. január 24-én este a 2. /- alatt becsatolt anyakönyvi kivonat utmutatása szerint 18. évét meghaladott B. Julianna hajadonnal, mint állítólag szeretőjével istállójukban találkozott s előbb vele közösült, ezt követve az istálló ajtaját rázárta, ennek csuffá tétele czéljából társai felkeresésére indult, kik kevés időre a tett színhelyén megjelentek s B. Juliannával, levetkőzve a szemérem legkisebb érzetét is, erőszakosan fajtalanokdakt, minek szomorú következménye lett, hogy az ekkép botrányosan csuffá tett leány szégyenérzetét túlsámi nem bírván, a mint tőlük megszabadult, kutba ugorva, öngyilkossá lett, s hogy ezen bűncselekményt vádlottak követték el, ifj. V. Ferencz, id. V. Ferencz, N. Pál és F. József önbeismerésük, M. Ferencz, B. Mária, H. Julianna, V. Ambrus, M. Lajos, Sz. Ambrus, H. Zsigmond kihallgatott tanuk esküvel erősített vallomásuk által bebizonyított, mely tettük, habár a magyar btk. életbelépte előtt követtetett el, ugy az akkor érvényben állott fenytő eljárás szerint is, nagyobb beszámítás alá eső, valamint a btk. 233. §-ában körülírt s meghatározott szemérem elleni erőszak bűntettét képezi és vádlottak, részben önbeismerés, részben bíróságon kívüli elismerés, ugy a tanubizonyítások alapján a szemérem elleni erőszak bűntettében voltak bűnösöknek kimondandók. Ifj. V. Ferencz I. r. vádlott ezen felül még a btk. 93. §-ának rendelkezése alapján a K. Ferenczné ellen elkövetett súlyos testi sértés bűntettében is bűnösnek volt kimondandó, mert ezen vádlott önkényt beisméri, mikép 1880. ápr. 27-én, midőn K. Ferencznél az utcán találkozott, azt azért, mert tőle kiletést kérdezte, fellökte ugy, hogy azután magának vádlottnak kellett panaszosnót felelni és vezetni. A Julianna és P. Teréz eskü alatt kihallgatott tanuk vallomása által az is bizonyított, mikép vádlott még azon éjjelen, nevezett tanuk előtt beismerte, hogy egy fekete ruhás asszonyt megvert s az más mint panaszosnó nem lehetett, hogy pedig ezen bűnös cselekménye által vádlott oly sérülést ejtett panaszosnón, mely annak 20 napon tul tartó, azonban minden utóbaj hátramaradása nélkül bekövetkezett egészségkárosítást idézett elő, beigazolvá van a vizsgálati iratok közt fekvő orvosi, felül is vizsgált látletelek által, minek alapján vádlottat a btk. 301. §-ában körülírt súlyos testi sértés bűntettében kellett bűnösnek kimondani.

Büntetésük megállapításánál enyhítő körülményül fiatal koruk (20—25 év), III., V. és VI. r. vádlottaknál büntetlen előéletük szolgál, súlyosított azonban I. r. vádlott, mikép ily fiatal korban (20 év) az emberi minden jobb érzést levetkőzve, nála fogamzott meg azon következményében nagyobb beszámítás alá eső cselekmény, hogy egy fiatal nőt a gyalázat és társai megvetésének áldozatul vigyen, hogy D. Mária és többek ellen szemérmert sértő kifejezéseket használt, hogy már többször fenytve volt, habár nem hasonló tettért, de a városi előjáróság által mint veszélyes elvetemült egyén jellemeztetik s hogy jelenben is két nagyobb mérvű bűncselekményért kell őt büntetni; többi vádlottak irányában is súlyosbíttja tettüket részben fenytett előéletük és azon szemérmert levetkezett bűnös cselekményük, melylyel jelen ellenük fenforgó bűnös cselekményt követték; mindezeknek figyelembe tartásával, habár a btk. 99. §-a rendelkezése nyerhetne alkalmazást, de tekintettel arra, mikép e tettüket még a btk. életbelépte előtt követték el s hogy a tett elkövetése idején érvényben volt fenytőeljárás hasonló bűntettek a btk. szabványainál enyhébben büntette, a 2. §. rendelkezése alapján, az ítélet rendelkező részében megállapított tettükhez arányított börtönbüntetéssel voltak fenytendők stb.

A budapesti kir. itélő tábla: A kir. törvényszék ítéletének azon része, mely által ifj. V. Ferencz a K. Ferenczné szemérmert elkövetett súlyos testi sértés bűntettében bűnösnek kimondatott stb. helybenhagyatik, a reá elsőbiróságilag kiszabott két és fél évi börtönbüntetés 9 havi tartamra leszállított, melyből 5 havi 22 napi börtönbüntetés beszámítatik, illetve kitöltöttnek vétetik, ugyanazon ítélet többi részeiben megváltoztattatik és mindannyi vádlott ellenében az erőszakos nemi közösülés vádja miatt megindított bűnvizsgálat jogos vádnak hiányában megszüntetetik és az irányban az elsőbirósági ítélet hatályon kívül helyeztetik.

Indokok: Az első bírósági ítéletnek azon része, mely által ifj. V. Ferencz vádlott a súlyos testi sértés bűntettében bűnösnek kimondatott stb. a felhozott indokoknál fogva helybenhagyni, büntetését azonban a fenti mérvben leszállítani kellett, mert a bűnhatalmazat elestével, csakis rovott előélete és sértések nagy mérvé vétehetik súlyosított körülménynek, a kiszabott büntetésből azonban a foganatba vett börtöntartam a btk. 94. §-a rendelkezéséhez képest beszámítandó volt.

Ellenben mindannyi vádlott ellenében megindított bűnvizsgálat, az ítéletnek hatályon kívül helyezésével megszüntetendő volt, mert a btk. 232. §-tól 237. §-ig felsorolt szemérmert elleni bűntettek miatt a bűnvádi eljárás rendszerint csak a fél indítványára indítható meg, ily indítvány pedig sértett B. Julianna részéről, ki az ellene elkövetett állítólagos merénylet idejekor a 18-ik év korát már meghaladta és ehhez képest a btk. 113. §-a értelmében az indítványra önjogosult személy volt, nem létezik; és mert a btk. 110. §-ának határozott rendelkezése szerint valamely bűntett vagy vétség miatt mely csak a sértett fél indítványára üldözhető, a jogosítottnak kérelme nélkül a bűnvádi eljárás meg nem indítható és mert végre ezen enyhébb intézkedés a btk. 2. §-a alapján a vádlottakra, bár a cselekmény a korábbi gyakorlathoz képest hivatalból is üldözöttet, alkalmazást nyer.

A magy. kir. Curia: A kir. itélő tábla ítélete, oly részbeni változtatással, hogy ifj. Varga Ferencz vádlottá másodbiróság kiszabott 9 havi börtönbüntetésből csak négy hónap vétetik kitöltöttnek eddigi fogságából, egyéb részeiben az abban felhozott indokoknál fogva helybenhagyatik. (1883. jan. 17. 11,974/1882. sz. a.)

— **A budapesti kir. tábla** legújabbán ismét kimondta, habár csak közvetve, 139,181. számú határozatában már enunciólt s a királyi Curia által is helybenhagyott azon elvet, mely szerint az életbiztosítási szerződés nem vesztí el hatályát, ha bizonyítatik, hogy a biztosított az öngyilkosságot teljesen eszméletlen, a szabad elhatározást kizáró állapotban követte el. A fenforgó új esetben ugyanis csak azért utasította el a kir. tábla felperest keresetével, «mert felperes nem bizonyította, hogy biztosított teljesen önkívüli állapotban elkövetett, tehát oly cselekvénnyel vetett véget életének, mely az öngyilkosság fogalmát meg sem állapítaná.» Ezen határozat nemcsak az élet által követelt abrogatorius törvénymagyarázó jelentőségénél fogva (ker. törv. 504. §. 1. pont), de még azért is érdekes, mert szintén különbséget tesz az önkívégzés azon módosatai közt, mely a német judicaturában a «Selbstmord» és «Selbsttödtung» fogalmaiban nyert kifejezést.

— **A budapesti kir. tábla** kimondta, hogy a kereskedelmi törvény 468. §-a értelmében a biztosítási szerződés az ajánlatot követő nap déli 12 óráján megkötöttnek tekintendő ugyan, ha az ajánlat vissza nem utasított; de az idézett törvényszakas nem zárja ki, hogy felek az ajánlat elfogadására hosszabb időt köthessenek ki. Ha ily kikötés valóban történt, az a feleket kötelezi.

— **A budapesti kir. tábla** ügyforgalmi kimutatása szerint

	polg.	urb.	váltó	büntető	összesen
1883. január hóban érkezett	4750	45	610	5040	10445
1883. január hóban elintézt.	5402	43	641	5838	11924
1883. január végén hátralék	9209	64	965	5271	15509

Ha az itt kivonatolnival közölt részletes kimutatás szerint az egyes bírák tevékenységét tekintjük, és pedig csak az ülésben előadott ügyeket tartva szem előtt, tehát nem reflectálva a bírák által ülésen kívül elintéztett ügyekre, úgy találjuk, hogy: a polgári ügyek előadói között a perek legkisebb száma, melyet egy bíró egy hónapon át elintézett: 18, a legnagyobb 126. Kevesebbet 30 pernél csak egy polgári és 2 urbéri bíró adott elő; 40 pernél kevesebbet 5, ellenben 80 pernél többet 13 bíró adott elő. A legtöbb 40 és 80 közt váltakozik, úgy hogy átlag naponként 2—3 per elintézése esik egy bíróra. A büntető ügyek előadói közt az egy hónapon át egy bíró által elintéztett ügyek legkisebb száma 26, a legnagyobb 162. Az aránytalanság tehát itt még nagyobb, mert míg a polgári előadók közt legfeljebb 4 ügyet, addig itt 5½ ügyet intézett el egy nap alatt egy bíró. 30 ügynél kevesebbet 2 bíró, 40-nél kevesebbet 1 bíró, ellenben 80-nál többet 11 bíró intézett el január hóban. A rendes tevékenység itt is 40 és 80 közt váltakozik s a napi közeparányos tevékenység szintén körülbelül olyan, mint a polgári ügyeknél.

— **Kimutatás** a magyar kir. Curia ügyforgalmáról és tevékenységéről 1883. január 1-től 31-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék		
	1882. évi hátralék	1883. évi januárban	Összesen	1882. évi hátralék	1883. évi januárban beérkezésből	1883-ban összesen	1882. évi elintézetlenekből	1883. januárban érkezettek	Összesen
Polgári	2765	711	3476	680	35	715	2085	676	2761
Váltó stb.	135	85	220	80	9	89	55	76	131
Urbéri	9	11	20	8	—	8	1	11	12
Büntető	5991	1236	7227	1579	55	1634	4412	1181	5593
Fegyelmi	9	46	55	2	—	2	7	46	53
Felszólamlási	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Összesen	8909	2090	10999	2349	99	2448	6560	1991	8551

Összehasonlítás a múlt év u. a. időszakával.

Tevékenységi szak	Beérkezés		Előző évi hátralék és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1882. év január	1883. jan. + vagy —	1882. év január	1883. jan. + vagy —	1882. év január	1883. jan. + vagy —	1882. év január	1883. jan. + vagy —
Polgári	932	— 211	4464	— 988	660	+ 55	3804	— 1043
Váltó stb.	100	— 15	234	— 14	66	+ 23	168	— 37
Urbéri	13	— 2	22	— 2	12	— 4	10	+ 2
Büntető	974	+ 262	4576	+ 2651	718	+ 916	3858	+ 1635
Fegyelmi	49	— 3	53	+ 2	41	— 39	12	+ 41
Felszólamlási	—	—	—	+ 1	—	+ 1	—	+ 1
Összesen	2068	+ 22	9340	+ 1650	1497	+ 951	7852	+ 699

— **A kir. Curiának** mult számunkban megbeszélte subjectiv elvű ítéletével szemben közlünk itt ezuttal egy újabb ítéletet, mely az ellenkező felfogást tükrözi vissza: «A m. kir. Curia, tekintve hogy a vizsgálat adatai szerint L. János és L. Mihály vádlottak az 1879. évi gabonalopást akkép követték el, hogy L. János a károsnak padlására a tűzfal felbontásával behatolván, onnan két és fél zsák gabonát az alatt várakozó L. Mihálynak leadott; minthogy e szerint az idegen ingó dolgot a tulajdonos birtokából közvetlenül csak maga L. János vette el: L. Mihálynak azon lopásnál kifejtett tevékenysége nem a btk. 70. §-a szerinti tettességet, hanem a 69. §. 2. pontjában meghatározott vétséget állapítja meg.» (1883. jan. 19. 8827. 82. sz.)

— **Jogi műszavainkat** rostálgassuk, míg a kodifikációban meg nem csökonyösödnek. A ptrs 522. s több §-a *eltűnt* egyénnek, az optkv 24. §-a *hiányolt*-nak nevezi, akiről nem tudni: él-e hal-e, hova lett? E két kifejezés egyaránt rossz. Az *eltűnt* valami hirtelenséget fejez ki, ami nem épen tényező eleme a *verschollen*-ségnek. A *hiányolt* szó meg valószínűs korcs-szülött. *Hiányolni* nincs, nem is volt, de *hiányolt* van, mert megfaragták. A fogalmat jobban, sőt jól fejeznék ki e szóval: *sikkadni, elsikkad, elsikkadt*. Aki *elsikkadt*, arról csakugyan nem tudni: él-e, hal-e, hova lett. Dologról, de hasonló értelemben fordul elő ez a szó ARANY JÁNOS-nak *Az elveszett alkotmány* című művében. (I. 66.)

«Osztotznak zsebelők, csendörök az ég adományán,
Majdan a károsnak nagyilekűn visszahozandók
Elsikkadt fejszéje nyelét, hitványka jutalmért».

..... y s.

— **Magyarországi tűzkárook.** A magyar statisztikai évkönyv legújabbán megjelent füzetében olvassuk:

1873-ban tűzkár volt	3373	1877-ben tűzkár volt	4577
1874-ben «	4130	1878-ban «	4302
1875-ben «	3694	1879-ben «	4188
1876-ban «	3831	1880-ban «	5682

Az 1880. évben 1540 tűzkár származott gyújtogatásból. Az ezen évben elégett tárgyak értéke 7.999,665 frt 99 kr. Biztosítva volt 6.603,082 frt 51 kr. A biztosító intézetek kifizettek 2.885,917 frtot. A kifizetett kártérítések összege az utóbbi nyolcz év alatt igen lassu emelkedésben van.

— **Ausztriában a jogi államvizsgák** az utóbbi 25 év alatt óriási mérvben szaporodtak. Míg 1855-ben csak 2052 jogi államvizsga tartatott, 1882-ben 4611-re emelkedett azok száma, tehát a szaporodás 130 %-ot tesz. A mi a vizsgálatok sikerét illeti, az kielégítőnek mondható; alig bukik meg 10—15 %. Legszigorubbak a bécsi bizottságok, mint ez a joghallgatók köreiben közismeretű tény.

— **Ausztriában** számos olyan járásbíró-ság van, melynek területén ügyvéd nem lakik. A *Fur. Bl.* legújabb száma Alsó-Ausztriában 16, Morvaországban 21, Schlesiában 12, Steierben 23 ilyen járásbíró-sági kerületet mutat ki.

— **Schütze** gráci tanár, ki a magyar büntetőtörvénykönyv javaslatáról annak idejében beható bírálatot irt, újabban az osztrák büntetőtörvénykönyv javaslatát beszélte meg egyik bécsi szaklapban. A dolgozat önálló füzetben is megjelent.

— **A feltételes szabadlábra helyezés** intézménye ellen Németországban igen erős agitatio folyik. Azon irány kezd túlsulyra vergődni, hogy az államnak nem kötelessége a fegyenczek javítása, és nem lehet a büntetés alapjául mást venni, mint a repressiót.

— **Az orosz büntetőtörvény** javaslatának tárgyalására alakított bizottság a botbüntetés eltörlését javasolja; a halálhünetést pedig, mint a mely mindenütt kihalóban van, csak mint rendkívüli büntetési eszközt tartja fen.

— **Az olasz új választási törvény** (1882.) igen szigorú büntetési határozmányokat tartalmaz a választási visszaélések tekintetében, azonban csaknem illusoriássá teszi a törvényt azon szabvány, miszerint a bíróság előzetesen csak a bizonyítási anyag összegyűjtésére szorítkozik, és az érdemleges tárgyalás csak a kamara határozata alapján van megengedve.

— **A Magyar Jogászegylet** kiadványait Pfeiffer Ferdinand könyvkereskedő (Szervitater) vette bizományba.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 lrt
negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Hiteltelekkönyveinkről. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvényjavaslat a hiteltelek-jegyzőkönyvek átalakításáról s a földadé-katasteri adatokkal való kiegészítéséről. — Külföldi jogélet: Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezelési Szemle: A csödtörvény 57. §-ának 6. pontjához. Dr. L. S. ügyvéd. — Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság a végr. törv. 208. és 211. §-aiban szabályozott esetekben. HUF JÓZSEF soproni ügyvéd. — Különfélék.

MELÉKLET: Curiai határozatok. — Igazságügyminiszteri rendelet a királyi járásbírók hatósági köréhez tartozó bűnügyekben a felelővíteli bíróságok szabályozásáról és felelővitel korlátozásáról intézkedő 1883. VI. tcz. hatályba léptetése tárgyában. — Javaslat a jövődeki büntetőeljárás egyöntetősége és ideiglenes szabályozása tárgyában. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.

Midőn a legilletékesb helyről jött felhívásra a magyar polgári törvénykönyv tervezetének a *dologi jogot* tárgyzó részére is szerény észrevételeimet megtenni kívánom, kötelességemnek érzem mindenelőtt a javaslatra általános szempontból nézetemet nyíltan és őszintén kimondani.

Igénytelen ítéletem szerint a javaslat elvitázhatlan érdemei mellett is nem egészen felel meg azon követelményeknek, melyeket a mai tudomány valamely új törvénykönyvvel szemben tenni jogosult.

Igen sok oly meghatározás foglaltatik benne, melyek inkább tudományos munkába, mint törvénykönyvbe valók; számtalan osztályozások fordulnak benne elő, melyek a tanszékre tartoznak; felesleges ismétlések mellett oly következtetéseket is teszen, melyek az előző tételből önként folynak, míg másfelől oly következtetésektől óv, melyeket különben sem tenne meg senki; szóval figyelmen kívül hagyja azt az elvet: «Lex imperet, non disputet». Ezért nemcsak egyes szakaszok tulságos terjedelműek, de azok száma (393) is az egyik mintául szolgált osztr. polg. tvkönyv megfelelő részének szakaszait jóval meghaladja.

De a minta sincs épen szerencsésen választva; mert ha igaz is, hogy az osztr. polg. tvkönyv annak idején a legtökéleteseb magánjogi törvénykönyvnek tartatott s nem egy újabbkori törvénykönyv alkotásánál alapul szolgált, még a szászországi polgári tvkönyv sem tette azt, a mit a javaslat, t. i. hogy a legtöbb szakaszt szó szerint minden hibájával együtt egyszerűen átvegye csupán azért, mert azok ez idő szerint is «az egész országban érvényben fennállanak».

Az indokolásnak azon része, mely ezt igazolni törekszik (Indokok. III. 100. l.), legkevésbé sikerült s ha erre vonatkozólag minden további megjegyzéstől óvakodom, ez nem csekély önmeztagadásba került; de kerülni kívánom az elfogultságnak még látszatát is. Az osztr. polg. tvkönyv maga is már rég átdolgozásra vár, mi munkában is van s e mellett a mi új törvénykönyvünk csakhamar elavulttá válnék.

Álláspontomat igazolandó megkísérlem a javaslat egyes intézkedéseire észrevételeimet megtenni s egyedül a dolog lényegét szemelőtt tartva, nem követem a divatos alakot, mely magának tudós jegyzetek és idézetek nagy halmazával tetszeleg.

A DOLOGI JOG.

I. CZÍM.

A birtok.

(1. §.) A birlalás és birtoklás fogalmának meghatározásánál a javaslat az uralkodó elméletnek hódol s a birtokot csak tényleges állapotnak tekinti, melyhez a törvény bizonyos jogokat köt. Ennélfogva az 1. §-ra nincs is más megjegyzésem, mint hogy abban az osztr. polg. tvkönyv 309. §-a igen hiven van követve, pedig ebben is hibás a «birlaló» fogalmának oly körülírása: «a ki valamely dolgot hatalmában vagy őrizete alatt tart»; miért nem követte a javaslat inkább a szász törvénykönyvet? mely szerint «birlaló az, ki valamely dolgot tényleg hatalmában tart». A mit valaki *őrizetben* tart, az *hatalmában* is van; a kettő nemcsak nem zárja ki egymást, de szükségképen együttjár. Ezért az 1. §ból e szavak: «vagy őrizete alatt» elhagyandók.

(2. §.) Az osztr. polg. tvkönyv. 311. és a szászországi polg. tvkönyv 191. §§-ból összetett 2. §. merőben felesleges és létjogát legkevésbé sem igazolják a különben derék szülék. Mert, hogy «minden dolog, mely a jogi forgalom tárgyát képezi, birtokba vehető», ez önként értetik s ki van már mondvá az általános részben (javaslat 95. §.) is, hol meghatároztatik, mely dolgok lehetnek a jogi forgalom tárgyai. De az 1. §. ugyanezt mondja ki, midőn meghatározza, hogy birtokos az, ki a *tényleg hatalmában levő dolgot* sajátjakép megtartani akarja. Kérdés most, mi lehet valakinek tényleg hatalmában? mert mindaz, de csakis az lehet birtoknak tárgya. Önként következik, hogy csak oly dolgok, melyeket természeti és jogi törvény szerint valaki hatalmában tarthat.

A 2. §. további részei is egészen feleslegese', mert rendelkezést nem tartalmaznak s nem képzelhető eset, melyben valaki erre a §-ra hivatkozhatnék. De más hibában is szenvednek azok, névszerint e tétel: «birtok csak egyes dolgokon foglalhat helyt» kizárja annak lehetőségét, hogy valaki dologösszeséget birtoklási szándékkal hatalmában tartson, pedig az összdolog nem egyéb, mint több egyes dolognak egy egészsze lett oly összesítése, minélfogva azok egy egésznek tekintetnek. A birtok tárgyát tulajdonképen mindig az egyes dolgok képezik, mert tényleges hatalom csak azok felett gyakorolható.

A javaslat értelmében dologösszeségnek tulajdona jelképes átadás által nem is lenne megszerezhető, pedig az átadás, mely tulajdont alapít meg, nem egyéb, mint a birtoknak átruházása azzal a szándékkal, hogy az átvevő a dolog tulajdonát megszerezze. Tegyük fel, hogy valaki a könyvtárt, melynek ő nem tulajdonosa, eladja s a vevőnek a kulcsot, melynek segítségével ez a könyvtár kizárólagos birtokba vételére képessé lesz, átadja; az átvevő nem tulajdonos, mert az átadó sem volt az, de a javaslat szerint nem is birtokosa a könyvtárnak (csak a kulcsnak), mi tehát?

Az indokolás ugyan (107. l.) azt a tételt állítja fel, hogy «jelképileg birtok nem is szerezhető», de nem kell abban a következtetességet nagyon szorosan vennünk, miről az a körülmény is meggyőzhet, hogy épen a 7. §-ban,

melyre az idézett tétel vonatkozik, ez áll: «ingó dolog átadása az által történik, hogya műszereket átadja stb.», tehát ez nem jelképes átadás? Különben az indoklásban sok furcsaság van, még ha «Paulus mondja is». Több között csak azt emelem ki, hogy «a fán levő gyümölcsöt az által adja át, ha azt kijelöli s egyuttal a lajtorját átadja, melyen (Paulus) felmehet».

Végre a 2. §. további két bekezdése és felesleges, a mint ez a következő példából kitűnik: valakinek van egy könyvtára, melynek külön catalogusa van, ez dologösszeség; most kap egy könyvet, melyet sajátjakép megtartani akar, tehát melynek birtokosa; ha most e könyvet is a könyvtárába helyezi, kétségbevonhatja-e valaki, hogy még mindig birtokosa a könyvnek? vagy ha a könyvtárból a könyvet ismét kiveszi, lehet-e a felett kétség, hogy az utóbbin a birtok folytattatik.

Ilyesmit törvényben kimondani legalább is felesleges.

(3. §.) Hogy a possessio plurium in solidum lehetetlen, ez a birtok természetéből annyira önként következik, hogy ennek kimondása végett legkevesebb sincs szükség egy külön §-ra. Ezért a 3. §-t elhagyandónak tartom.

(4. §.) A 4. §-ból kihagyandók e szavak: «nem törvényes koruak»; mert hogy oly személyek, kik életkoruk hetedik évét be nem töltötték, még nem törvényes koruak, ez magától értetlik s ezeknek birtokszerzési képességük nem azért nincs, mert nem törvényes koruak, hanem azért, mert a 7-ik évet még be nem töltötték. Ugyanezen §. második része felesleges, mert corollariuma az elsőnek.

Más megjegyzésem a 4. §-hoz nincs, de nem hagyhatom szó nélkül az indokolásnak erre vonatkozó részét (104. l. 4. §.), hol példakép mondva van: «igy török alattvalók ingatlant nem szerezhetvén, ingatlannak birtokát sem szerezhetik», nehogy valaki, ha ezt olvassa, el is higgye. E megszorítása a török alattvalóknak az 1816. febr. 24. udv. rend. alapján igaz volt, de ma már nem áll fen többé; miután az 1868. nov. 5-én az osztrák-magyar monarchia és Törökország között kötött s 1871. márcz. 29-én kihirdetett* nemzetközi egyezménynél fogva megszűnt.

(Folyt. követh.)

Haller Károly.

* Magy. orsz. Rendeletek tára 1871. 15. sz.

Hiteltelekkönyveinkről.*

Az erdélyi telekkönyvi rendtartásnak a magán okiratok bekebelezési különös kellékeit megállapító rendelkezéseit (81., 82. és 83. §§.) továbbra is fentartandóknak vélem a következő kiegészítéssel.

A 82. §-hoz új pontul jönné:

f) *Ingatlanokra vonatkozó adásvételt, cserét, osztályt, ajándekozást tárgyzó, szóval tulajdonjog szerzésére irányuló okiratokat csak a községi (városi) előjáró jelenlétében szabad aláírni, illetőleg kézjeggyel ellátni, a ki az okiratra vezetendő bizonyítványban a személyek ugyanazonosságát, az aláírás valóságát, az eladott ingatlan évi tiszta jövedelmét és adóját igazolni köteles.*

Az ingatlanok átruházásáról a községi (városi) előjáró rendes jegyzéket vezet; mi végből a telekkönyvi hatóságok minden tulajdonjogbekebelezésre vonatkozó végzésről öt felzetten értesíteni tartoznak.

Szükségtelennek tartom ezen rendelkezésnek roppant horderejét bővebben indokolni. Csak azt emelem ki, hogy ez által nemcsak a birtokátruházások nyilvántartatni és ellenőriztetni fognak, hanem sok kijátszásnak, hamis okmány szerkesztésnek és félrevezetésnek eleje vétetik; nem is említve azt, hogy a birtokátruházások ezen szigorítása és ellenőrzése által hiteltelekkönyveink hitele nevezetesen emelkedni fog.

* Az előbbi közleményeket I. a 6. és 7. számokban.

Azon körülmény, hogy a szerződő feleknek a községi (városi) előjáróhoz fáradniok kell, nem ró új terhet rájuk; mert hiszen az évi tiszta jövedelem és adó kitudása és bizonyítása végett eddig is kellett fáradniok.

Ha a bekebelezés valamely magán-okirat alapján meg nem engedhető azért, mivel az a bekebelezésre szükséges kellékekkel nincs ellátva: akkor a kérvény az észlelt valamennyi hiánynak tüzetes elősorolása mellett azon kijelentéssel adandó vissza, miszerint ha a jelzett hiányok a végzés vételétől számítandó 30 nap alatt nem pótolhatnak, a széljegy töröltetni fog. Az ezen végzés ellen 15 nap alatt beadható felfolyamodás következtében keletkezett helybenhagyó másod bírósági végzés ellen további felebbvitelnek helye ne legyen. De ha folyamodó az ily kiegészítést rendelő elsőbírósági végzés ellen fel nem folyamodott, sem a kitűzött 30 nap alatt újra nem kérelmezett, a tlkvi iroda ebbeli jelentésére a széljegy törölendő. Ha pedig a tlkvi hatóság kiegészítést nem rendel, hanem teljesen elutasítólag határoz, az elutasító végzés a telekkönyvben feljegyzendő oly czélból, hogy a rangsorozat biztosíttassék azon esetre, ha a kérelem folyamodás útján megengedtetnék. De ezen följegyzésnek az erdélyi tlkvi rendtartás 133. §. a) és b) pontjai eseteiben ezentúl se legyen helye; úgy szintén a tlkvi rendtartás tárgyában 1876. évben közzétett törvényjavaslat 106. §. b) pontja esetében sem, vagyis akkor sem, ha a fekvőség vagy jog, melyre a bejegyzés kéretik, más személy számára, mint a kire az okirat tartalma szerint bekebelezés történhetik, van bevezetve.

Ime az annyi zavart és sok esetben érzékeny joghatrányt okozott bonyodalmas előjegyzési intézményt ily módon kiküszöbölhetjük.

De ki kell küszöbölnünk az egyetemleges zálogot is; mert ez még több zavart, még több bonyodalmat, még több kárt okoz, mint az előjegyzés. De ekkor ki kell mondanunk, hogy zálogjog csak az ugyanazon telekjegyzőkönyvben foglalt összes fekvőkre szerezhető; egyes részeire csak azután, ha előbb lejegyzés folytán külön tjkvbe vitetett át. Mert azt, hogy az ugyanazon telekjegyzőkönyvben foglalt jószágtesteknek (például X. község 45. sz. tjkvében A. + 1—295. rsz. alatt foglalt fekvőknek) mindenikére külön teher, tehát 295-féle zálogjog kebeleztessek be, a telekkönyvek egyszerűsége, könnyű és gyors áttekinthetése és kezelése végett nem szabad megengedni. Ha pedig az ily módon terhelt ugyanazon tjkvben foglalt fekvőknek egy része vagy csak valamelyik jószágtest másra átruháztatik: lejegyzés előtt az összes bekebelezett hitelezők meghallgatandók lennének az iránt, ha vajon a lejegyzés tehermentesen avagy minden egyes tehertétel számszerűleg meghatározott hányadrészének átvitele mellett engedhető meg?

Ezek szerint jövőben a ki tizezer forint kölcsönt akar felvenni és van neki X. község 45. sz. tjkvében A. + 1—295 rsz. alatt 8000 frt értékű — Y. község 6. sz. tjkvében A. I. 1—8. rsz. alatt 4500 frt értékű — és Z. község 83. sz. tjkvében A. + 1—75. rsz. alatt 6500 frt értékű ingatlan vagyona: három külön kötelezvényt, például egyet 5000 frtról, egyet 2000 frtról és egyet 3000 frtról fog kiállítani és az első az X. községbeli 45. sz. tjkvben, a másodikat az Y. községbeli 6. sz. tjkvben és a harmadikat a Z. községbeli 83. sz. tjkvben foglalt fekvőkre bekebeleztetni.

Megjegyzem, hogy nézetem szerint úgy az okiratban, mint a kérvényben elegendő csupán csak a telekjegyzőkönyv számát kitenni; a telekkönyvi rend és helyrajzi számokat egyenként csak akkor kell megnevezni, ha nem az ugyanazon telekjegyzőkönyvben foglalt összes fekvőkről, hanem csak egyes birtokrészekről van szó. Ez szintén könnyíti és egyszerűsíti az eljárást. Mert ha az okmányban csak annyit is mondunk, hogy például X. község 45. sz. tjkvben A. + alatt felvett összes fekvőkre a tulajdonjognak

vagy zálogjognak bekebelezését megengedjük: a bekebelezés már elrendelhető; míg ha ezen felül még a rend és helyrajzi számokat is kiteszszük, de helytelenül vagy hiányosan idézzük: már megvan a baj.

Helyeseknek tartom a telekkönyvi rendtartás tárgyában 1876-ik évben közzétett törvényjavaslatnak 68—71. §§-ban foglalt intézkedéseket azon módosítással, hogy a törlési kereset beadására a 70. §-ban kitűzött zárhatáridő ne 60, hanem 90 nap legyen.*

Hasonlóképp helyeslem az ugyanazon törvényjavaslat 5., 12., 15., 23., 41. és 42. §-aiban foglalt rendelkezéseket, melyek részben már az erdélyi telekkönyvi rendtartásban benfoglaltatnak.**

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

(Folyt. kövtek.)

* 68. §. A ki valamely bekebelezés által telekkönyvi jogában magát annak eredeti érvénytelensége miatt sértve érzi, ezen bekebelezést per útján az illetékes rendes bíróság előtt megtámadhatja és az előbbi telekkönyvi állapot helyreállítását kérheti. Ezen keresetet indíthatja a telekkönyvi jogaiban sértett félnek jogán ennek jogutódja, avagy az, a ki ezen telekkönyvi jogra akár szerződés, akár bírói végrehajtás útján jogot nyert, és ezek a keresetben az előbbi telekkönyvi állapot helyreállítását s egyuttal saját jogaiknak bejegyzését is kérhetik.

69. §. Ha a törlési kereset azon személyek ellen intéztetik, a kik közvetlenül a bekebelezés által, melynek törlése kéretik, jogokat szereztek avagy valamely tehertől felmentettek, avagy ha a kereset oly viszonyokra alapítottatik, melyek közvetlenül a felperes és alperes közt fenállanak: a kereseti jognak tartama az elévülés iránt fenálló törvényes határozatok szerint bírálendő meg.

70. §. A ki azonban valamely bekebelezést, melynek elrendeléséről értesített, harmadik személyek ellen is mint érvénytelen akar megtámadni, köteles azon határidő alatt, mely alatt ennek elrendelése ellen felfolyamodással élhetett, a telekkönyvi hatóságnál annak feljegyzését kérni, hogy ezen bekebelezés vitás és vagy egyidejűleg vagy legfeljebb a felfolyamodási határidő lefolyta, avagy a felfolyamodás visszautasítása után további hatvan nap alatt mindazon személyek ellen, a kik a megtámadott bekebelezést folytán telekkönyvi jogot nyertek, vagy arra további bekebelezéseket avagy előjegyzéseket kieszközöltek, a törlési keresetet megindítani.

Ezen határidők lefolyta után a megtámadott bekebelezés törlése harmadik személyek ellen, a kik a perfeljegyzési kérvény megérkezése előtt további telekkönyvi jogokat nyertek, csak az esetben engedhető meg, ha annak érvényessége felett rossz hiszmenben voltak.

71. §. Ha azonban a megtámadott bekebelezés elrendeléséről felperes bármely okból törvényszerűen nem értesített, a törlés iránti kereset oly harmadik személyek ellen, a kik további telekkönyvi jogokat jóhiszeműleg szereztek, csak három év után nyészik el azon naptól kezdve, melyen a megtámadott bekebelezés iránti kérvény a telekkönyvi hatóságnál beadatott. Azonban ha a sértett fél jogán harmadik indítja meg a keresetet: a sértett fél értesítése ezen harmadikra nézve is érvényes.

** 5. §. A birtoklap öt rovatból áll, melyekbe beirandók:

1. sorszám;
 2. helyrajzi vagy helyszínelési szám;
 3. a birtokrészlet minősége, művelési ága, a dűlő, úgy egyéb ismertető jelei, valamint az azt terhelő telki terhek és váltásági összegek, a rajta létező épületek;
 4. térfogat, catastrális holdban;
 5. jegyzet.
- Ha több birtokrészlet egy birtoktestet képez: azok római szám alatt folyó sorszámokkal sorolándók fel; különben keresztjegy alatt és külön sorszámokkal vezetendők be; a birtoktest, vagy egyes birtokrészleteket megillető közös elnevezés p. o. megváltott irtványok, szabadföldök, nemesi birtok stb. a római szám vagy keresztjegy mellett kiteendő. A telki szolgálat az uralkó birtokrészletnél mint jogosultság, a szolgálatnál mint teher tüntetik ki a birtoklapon.

A térfogat a birtokszabályozási catastrális avagy egyéb hiteles felmérések alapján teendő ki; és a hol egyéb adatok alapján vezetett be a térfogat, a rovat felírásában kiteendő állítólagos térmérték; a birtoklap a birtokrészlet természetben létezéséért és ugyanazonosságáért kezkesedik.

12. §. Megosztott tulajdonnál és zálogbirtoknál a tulajdonlap két részre osztatik, úgy hogy a lap első felén $\frac{B}{1}$ alatt a tértulajdon vagy zálogtulajdon, második felén $\frac{B}{2}$ alatt a hasznótulajdon vagy zálogbirtoklasi jog iránt előforduló bejegyzések teljesítendő. Ezen felosztás elesik, ha a tértulajdon más jószág alkatrészt képezi.

15. §. A római szám alatt felsorolt összes birtokrészletek együtt, és a keresztjegy alatt felsorolt birtokrészletek egyenként egy telekkönyvi jószágtestet képeznek, mely jogi tekintetben egy egésznek veendő; és ennél fogva az ily jószágtestre a tulajdonjog több tulajdonostárs részére csak testileg osztatlanul, az egészhez arányban kifejezett képleges hányadrészekben jegyezhető be.

Az egyes jószágtest testileg elosztott részei csak telekkönyvi hozzájárulással vagy lejegyzéssel ruházhatók át; azonban az osztott tulajdon esetét kivéve a tér és az azon épült épületek el nem oszthatók és külön át nem ruházhatók; ugyancsak a házak olykép fel nem oszthatók, hogy a földszint és emelet külön átruházás tárgyát képezzi; a már eddig történt felosztások folytán keletkezett részek külön forgalom tárgyát képezhetik, de ha azok ismét ugyanazon tulajdonos birtokába jutnak, többé szét nem választhatók és egyesítésük a telekkönyvben is kitüntetendő.

23. §. A bérleti jog a birtoktestnek vagy birtokrészletnek egyes részeire is bejegyezhető. A bérleti jog bejegyzésével a netaláni kárpótlás biztosítására egy bizonyos pénzösszegnek előadása nem szükséges; a netaláni kárpótlási összeget más törvényről fogva törvényes zálogjog illeti meg azon elsőbbséggel, melylyel a bérleti jog bejegyeztetett és az

Törvényjavaslat

a hiteltelekjegyzőkönyvek átalakításáról s a földadó-katasteri adatokkal való kiegészítéséről.*

1. §. A hiteltelekjegyzőkönyvek birtokállási A. lapjai a részletes katasteri felmérés adataival, valamint a kinyomozott katasteri jövedelemmel kiegészítendő, s illetőleg a földadó-telekkönyv és az állandó katasternek részletes felmérési térképei alapján hivatalból olykép alakítandók át, hogy külön rovatokba:

1. az egy birtokállási lapon foglalt részletek folyó száma,
2. minden egyes régi helyrajzi szám helyett a katasteri földadó-telekkönyv és térkép megfelelő helyrajzi száma,
3. külön minden egyes helyrajzi szám alatt jelzett részletnek művelési ága s helyi fekvésének a földadó telekkönyvével egyező megjelölése,

4. minden egyes részlet térfogata s katasteri tisztajövedelme bevezetessék, s ezen kívül az ugyanazon jogi természetű birtokrészletek együttesen csoportosítottván, a jogi természetet megjelölő külön felirással is elláttassanak.

2. §. Azon községekben, melyekben az állandó katasteri részletes felmérés az utóbbi időben fejeztetett be, vagy a korábbi felmérés a jelenlegi tényleges állapotnak megfelelőleg kiigazított s ennek alapján a katasteri munkálatok az 1875: VII., 1881: XL. és XLII. tczikkeknek megfelelőleg részletenként végleg megállapítottak, e végleges megállapítás után a hiteltelekjegyzőkönyvek átalakítása azonnal keresztülviendő. Ellenben oly községekben, melyekben az állandó katasteri részletes felmérés még nem történt meg, vagy a melyekben urbéri rendezésre irányuló (tagosítási, urbéri, rendezési, legelő- és erdő-elkülönítési) munkálatok avagy ily munkálatok megkezdését célzó perek vannak folyamatban, a hiteltelekjegyzőkönyvek ezen törvény határozmányainak megfelelő átalakítása akkor viendő keresztül, ha az urbéri rendezésre irányuló perek s illetőleg munkálatok, valamint a részletes katasteri felmérés befejeztetik s ezen alapokon a katasteri tiszta jövedelem újból végleg megállapítottatik.

3. §. A hiteltelekjegyzőkönyvek átalakításának keresztültvitelénél, amennyiben ezen törvény rendelkezései által nem módosítottak, a hiteltelekjegyzőkönyveknek a birtokrendezések folytán szükségessé vált átalakítása iránt 1869. évi április hó 8-án kiadott igazságügyminiszteri szabályrendeletnek határozmányai irányadók.

4. §. A pénzügyminiszter rendelkezik, hogy az illetékes pénzügyi hatóságok az átalakításhoz szükséges földadó-katasteri munkálatokat a telekkönyvi hatóságoknak megküldjék s ezeknek egyszersmind az állandó katasteri felmérés alkalmával készült térképek egy-egy másolatát is átadják, minél fogva az átalakítással megbízandó közeg külön térképek készítése alól felmentetik.

5. §. Az átalakításnál a katasteri térkép helyrajzi számai feltétlenül megtartandók és a birtokállási A. lapra minden birtoktest annyi helyrajzi szám alatt jegyzendő fel,

egész birtoktest, illetőleg birtokrészletre nézve, habár csak egyes részére is eszközöltetett a bejegyzés.

41. §. Ha valamely jog, mely nem évenként ismétlődő szolgáltatásokra vonatkozik, világosan valamely személy élettartamára jegyeztetett be, annak törlése a halálzási anyakönyvi kivonat vagy holtak nyilvántásáról szóló jogerejű bírói ítélet alapján rendelhető el.

Oly jogokról azonban, melyek évenként ismétlődő szolgáltatásokra vonatkoznak, a törlés ezen okmányok alapján csak a halálozás napjától számított három év után eszközölhető, ha az örökös időközben hátralekötött iránti kereset megindítását fel nem jegyeztette.

42. §. Ha a bekebelezés csak több okirat alapján eszközölhető, mindegyiknek a bekebelezéshez szükséges kellékekkel kell ellátva lennie. Meghatalmazott által kiadott okirat alapján a meghatalmazó ellen bekebelezés ezen kívül csak az esetben rendelhető el, ha az általa kiadott meghatalmazvány vagy a meghatározott jogügyletről szól, vagy ha annak keltétől a kérvény beadásáig egy év még le nem folyt.

* Ezen törvényjavaslat a múlt hónapban összeült enquête elé terjesztetett.

*

ahány alatt a katasteri adó-telekknönyvben a térképen előfordul, még pedig a hiteles térfogat kitételével.

Ha azonban a földadó-telekknönyvben s illetőleg a katasteri térképen valamely helyrajzi szám alatt oly birtokrészlet fordulna elő, melynek egy részére nézve, a hiteltelekjegyzőknönyvben külön bejegyzés, elő- vagy feljegyzés foglaltatik, az ily birtokrészletnek helyrajzi száma törtszám alakjában megosztandó s ezen megosztás a hiteltelekjegyzőknönyv tervezetében keresztülvezetendő.

Ezen kívül ezen megosztott helyrajzi számok a megosztás módjának tüzetes megjelölése mellett a telekknönyvi hatóság által a katasteri igazgatósággal is közlendők, mely a helyrajzi számok minden egyes részletére nézve a hiteles térfogatnak s az arra eső katasteri tiszta jövedelemnek megállapítása iránt intézkedik s ennek megtörténte után ezen adatokat a katasteri munkálatokban és térképen keresztülvezetvén, a hiteltelekjegyzőknönyvbe való bejegyzés végett a telekknönyvi hatóságnak is tudomására hozza.

6. §. Oly esetekben, midőn az egy helyrajzi szám valamely részletére nézve fenálló bejegyzés, elő vagy feljegyzés határozatlan, ezek terjedelmének tüzetes megállapítása iránt — kivéve azon esetet, ha ez iránt már külön per van folyamatban — az alábbi 9. §. értelmében hivatalból tárgyalás indítandó s a térfogat és a katasteri tiszta jövedelem külön megállapítása végett csak akkor keresendő meg a katasteri igazgatóság, ha a bejegyzés és illetőleg elő- vagy feljegyzés iránti tárgyalás végleg eldöntetett, illetőleg a folyamatban levő per befejeztetett.

7. §. A telekknönyvvezető az 1. §. szerint szerkesztendő átalakítási tervezetet az előző szakaszoknak megfelelőleg a helyszínén köteles elkészíteni.

Azon nap, melyen működésének megkezdése végett az átalakító a községben megjelenend, a hivatalos lapban oly módon teendő közzé, hogy a hirdetés megjelenése és a működés megkezdése között legalább 30 napi időköz maradjon.

A községi előjáróság a működés megkezdésének határidejéről ugyancsak legalább 30 nappal előbb értesítendő, és köteles az ilykép tudomására hozott határidőt a községben szokott módon közhírré tenni, a községen kívül lakó hitel- és adótelekknönyvi birtokosokat pedig a kitűzött határidőről vevény mellett értesíteni.

Az ismeretlen tartózkodásuak, valamint a gyámság és gondnokság alatt lévők az átalakító által külön jegyzékbe foglalva, birtokrészeik pontos megjelölése mellett a telekknönyvi hatóságnak tudomására hozatnak.

8. §. Midőn a telekknönyvvezető a kitűzött határnapon a községben megjelenik, működésének célját a községben szokott módon ismét közhírré téteti és a birtokosságot működésénél való jelenlétre felhívja.

Ha a telekknönyvvezető akár az adótelekknönyvből, akár a helyszínén szerzett tapasztalatok alapján arról győződik meg, hogy valamely birtokrészlet tulajdonosának személyében változás történt, ez esetben tekintet nélkül arra, vajon kérelmeztetett-e ezen változásnak feljegyzése, vagy nem, az új tényleges birtokosnak jogosultságát hivatalból nyomozni és minden a birtoklási viszony tisztázására szükséges és a községben található okiratokat, bizonyítványokat, adatokat beszerezni s jegyzékbe foglalni tartozik.

9. §. Az átalakítási tervezetnek a telekknönyvvezető általi elkészítése után minden községben hitelesítő bizottság jelenik meg, melynek megjelenése a 7. §-ban előírt módon s kitűzött határidők megtartása mellett szintén közhírré teendő s a községi előjáróságnak tudomására hozandó.

A hitelesítő bizottság a birtokosoknak a községben szokásos hirdetmény útján való meghívása mellett az átalakítási tervezetet a helyszínén minden egyes helyrajzi száma nézve felülvizsgálja s oly helyrajzi számoknál, melyek tulajdo-

nosa változott, — ha szükségesnek látszik — az előző §-ban elrendelt hivatalbóli nyomozást folytatja, a változásokat minden esetben egyenkint külön jegyzőknönyvbe foglalja, a jogczimre vonatkozó okiratokat s egyéb bizonylatokat melléli és egyuttal a birtok elnevezése, eldarabolása, fekvése, ugyanazonossága, valamint az okiratok, szóbeli szerződések és bizonylatok hiányaira vonatkozó aggályokat a felek és előjárók meghallgatásával felderíti, esetleg az érdekelt hitelezők nyilatkozatait is jegyzőknönyvbe veszi; végre a távollévők, gyámság és gondnokság alatt állók külön jegyzékét is felülvizsgálja.

10. §. A hitelesítő bizottság az általa az előző §. nyomán egybegyűjtött adatokat, jegyzőknönyveket, a községi előjárók és az érdekelt nyilatkozatait és egyéb iratokat a telekknönyvi hatósághoz betérjeszti.

A telekknönyvi hatóság ezen ügyben a hivatkozott miniszteri rendelet és fenálló törvények értelmében jár el, de ha a tulajdonjog tisztázása igényli, felhatalmaztatik más hatóságok hivatalbóli megkeresésére, sőt a netán szükségesnek mutatózkodási eljárás megindítása végett az arra jogosult hatóság megkeresésére, valamint arra is, hogy, ha a birtokátírást egy közbeeső tulajdonos ismeretlen tartózkodása akadályozza, azt hirdetményileg felhívja 6 hó alatti jelentkezésre, mely idő letelte után, esetleg gondnok kinevezése mellett, határozzon.

A telekknönyvi hatóság minden egyes hiteltelekjegyzőknönyv átalakítása tekintetében végzésileg határoz, s ha kis-kezuak vannak érdekelve, a gyámhatóságot a célba vett változtatásokról még végzésének meghozatala előtt értesíteni tartozik.

11. §. A hiteltelekjegyzőknönyvek átalakítására vonatkozó egész eljárás bélyeg- és illetékmentes és a birtokrészleteknek a tényleges tulajdonos nevére történő átvezetésénél is rendszerint csak a legutóbbi vagyonátruházás esik a szabályszerű bélyeg és illeték alá, míg azon közbeeső vagyonátruházásoktól, melyekre nézve a jogczim 1881 végéig nyílt meg, hacsak a szabályszerű illeték már ki nem szabotott s a fizetési meghagyás 1882 vége előtt nem kézbesítettett, illetékkövetelésnek helye nincsen.

12. §. Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyi és igazságügyminiszterek bizatnak meg.

KÜLFÖLDI JOGÉLET.

*Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882.**

IV. Magánjog.**

A legfontosabb magánjogi reform, a mely a polgári törvénykönyvvel szemben ez időben felmerült, a válás szabályozása, melyet már 1878 május 25. és ismét 1880. márczius 8. diskutiált a kamara SALVATORE MORELLI képviselőnek indítványa alapján. TOMMASO VILLA miniszter törvényjavaslata *sul divorzio* 1881 február 1-én lett a képviselőháznak bemutatva. (Atti parlamentari, XIV. Legislat. Prima sess. 1880—1881. N. 159.) A javaslat 22 cikkből áll és annak indoklása egy kimerítő értekezés a kérdés jogi és történeti állásáról, mely nemcsak a külföldi törvényhozásokat, hanem a mindenütt tett tapasztalatokat is felöleli, miért is igen alkalmas lenne arra, hogy a Magyar Jogászegylet fordításai közé felvétessék. A javaslat alapeszméje az, hogy a házasság felbontása csak oly esetekben

* Az előbbi közleményeket 1. a 2. és 7. számokban.

** L. «Archivio giuridico» 1880—1882. különösen Serafini 1882. nov. 1. összeállítását: I. lavori legislativi del ministero di grazia e giustizia in Italia 1880—1882. vol. 29. fasc. 1. 2. «Il Filangieri» 1880—1882. különösen MANCINI értekezéseit. Az annak függelékét képező «Raccolta delle lege» etc. 1880—1882. «La Giurisprudenza italiana» 1880—1882. törvényhozási része és «Atti parlamentari», melyek — utóbbiak a magyar képviselőház könyvtárában — rendelkezésünkre állottak.

engedhető meg, midőn kétségtelen, hogy az céljának többé meg nem felelhet. Ehhez képest csak két esetben ad annak helyet, t. i. ha valamelyik házastárs főbenjáró büntett miatt ítéltetik el halálra (de kegyelmet kapna) vagy élethossziglanos szabadságvesztésre és ha a házastársak törvényes elkülönítése (ágy- és asztaltóli elválás ítélet alapján a törvényben foglalt okok miatt) már 5 év óta tart, ha gyermekek vannak, 3 év óta, ha nincsenek (art. 1.). Az eljárás is olyképp van szabályozva, hogy ne lehessen muló szeszélyek miatt, meggondolatlanságból szétválni, mikor a kiengesztelés még lehetséges, és hogy ne lehessen erkölcstelenség jutalma és ösztöne a válás szabadsága. Ehez képest a félnek személyesen kell kérelmét előterjesztenie a törvényszéki elnöknek, ki őt e lépés fontosságára figyelmeztetni tartozik. Ezután az elnök megalakítja a családtanácsot mindenik hitves két-két legközelebbi rokonából és a feleket személyes megjelenésre az elé idézi a békéltetés megkísérlése végett. Egy meghatározható eszme, hogy e békéltetésnél befolyhatnak a gyermekek is, kiknek képviselőtére, ha kiskorúak, e célból az elnök külön gondnokot rendel. (Art. 5—8.) Ha e kísérlet nem sikerül s kérelmét fentartja az illető fél, a bíróság előtti békéltetésre való megidézés következik: csak ha ez is sikertelen, illetve a személyes megjelenésre idézett meg sem jelenik, indul meg a tulajdonképi per, de ekkor egyidejűleg a törvényszéki elnök teszi meg az ideiglenes szükséges intézkedéseket a nő és gyermekek érdekében. Hogy ez mily jótétemény p. o. a nálunk divó, valóban páratlan botrányos eljáráshoz képest, a hol a vétkes férj és apa ellen két külön pert kell vinni az ideiglenes tartás miatt, t. i. a nő részére a bíróság, a gyermekek részére az árvaszék előtt, mindkettőt végtelen appellatákkal, úgy hogy *tényleg éhen halhatnak*, mielőtt kétségtelen igényük kielégítetik, ezt magyaráznunk nem szükséges. Provisio van az esetről is, ha a büntett miatti ítélet alapján folyván az eljárás, annak revisióját a semmitőszéknél az igazságügy-miniszter kéri, mely rendkívüli ujrafelvétel felfüggeszti a válópert. A mig a válás ítélt dologgá nem lett, a kibékülés illetve elállás elenyészteti a már hozott nem jogerejű ítéletet is és ugyanez okok alapján a válás többé újra nem kérhető. A vált nő csak 10 hó múlva mehet újra férjhez. A házasságtörés ítéleti constatalása esetén *tiltatik a vétkes váló félnek a házasságra lépés büntetésével*. (Art. 9—15.)

A vétkes fél elveszti a házassági szerződésben részére biztosított vagyoni előnyöket, sőt a *törvényes haszonélvezeti jogot*, és a mennyiben a férj a vétkes fél, ez kiadni tartozik a hozományt *hasznáival*, melyek tulajdona különben őt illetné. Végre nem ítéltető meg a *vétkes fél részére semminemű tartás díj*.

Ezen intézkedések helyessége kézen fekvő, mig nálunk a teljes zürzavar, rendtelenség és bizonytalanság folytán, mely a legszentebb, legfontosabb családi jog terén uralodik, naponta látunk eseteket arra, hogy a vétkes fél közszerzeményi stb. címen a meggyalázott hitvestárost még vagyoniilag is kifosztja, támaszkodván némely író (ZLINSZKY) és curiai ítélet ferde felfogására, mely tételes jogunkkal (WERBÖCZY) ellentétben áll és csak arra alkalmas, hogy a máris mélyen megingatott erkölcsi és jogérzékét végleg megsemmisítse. Mutatja ez is, mily sürgős, sőt leginkább és egyedül égető szükségét képező nálunk a családi jog rendezése; és mégis a polgári törvénykönyv épen e részének codificatióját halasztja az igazságügyi kormány szokott ellentétben az élet kívánalmaival ad graecas Calendas, mivel nem mer a középkori egyházjogok bábeli tornyának, a felekezetek illetéktelen házassági jurisdictióinak lerontásához fogni.

A gyermekek a válás folytán, ha a bíróság ezt célszerűnek látja, a szülöktől elvétethetnek és külön gondnokot kaphatnak. *Mindenemű* polgári s vagyoni jogaik pedig

teljesen érintetlenül maradnak a válás után, mely ítélt dologgá levén, a személy-állapotjegyzékbe a házasságkötés mellett bevezettetik. (Art. 16—21.)

A javaslat, mint látni, elég félénk haladást jelez, mit nem csodálhatni a katolikus Olaszországban, hol a kedélyeket oly soká lehetett terrorizálni a felbonthatlansági dogma vallásos tekintélyével és a válás demoralizáló hatásának ráfogásával. A képviselőházban kedvező hangulatra talált s az illető szakbizottság (SEISMIT-DODA elnök, VASTARINI-CRESI titkár, PARENZO előadó, RUSPOLI EMANUELE, LACAVA, ODDONE, CHIMIRRI, MARTINI F. MARIO) azt csak szabadelvű irányban módosította. Szerinte már a legalább 10 évi szabadságvesztésre való elítélés alapul szolgálhat a felbontás kérésére, *kivéve politikai bűncselekmény* miatti elítélést, és az ágy- és asztaltóli elválásnak 3, illetve 5 évnél rövidebb tartama után is kivételesen, az eset rendkívüli körülményeinél fogva megengedhető a végelválás, mely határidőrovidítést a családtanács és a bíróság állapítja meg. A közvélemény Olaszországban csak úgy mint Franciaországban belátta annak szükségét, hogy a házasság felbontásának intézménye által magát a házassági intézményt purifikálja, lehetővé tévén azon botrányos, tarthatatlan és a gyermekek erkölcsi neveltetését gátló névleges házassági viszonyok megszüntetését, melyek csak bünt és erkölcstelenséget takarnak és a házasság méltóságát aláássák. A felbontást a kellő cautelákkal körülvéve, nehogy a gyermekek és az ártatlan fél kárára és a vétkes fél hasznára lehessen, mint tényleges baj szükséges remediumát csak helyeselni lehet.

Valóban kívánatos, hogy nálunk is mielőbb az egységes polgári jog szabályozván e szellemben a házassági szerződést, megszüntesse azon botrányt, melyet most a tömeges, kényszerült hitváltoztatások «pro forma», a mesterségesen létrehozott ellentét a vallási meggyőződés és családi jog között minden erkölcsös érzelmű emberben keltenek. Katolikus egyházunk csak saját «akolja» érdekében fog cselekedni, ha ez elkerülhetlen reformot nem késlelteti hiábavaló akadémikuskodással.

Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csődtörvény 57. §-ának 6. pontjához.

V. I. ügyvéd ur által a *Jogtudományi Közlöny* ez évi 5. számában «Jogi esetek a gyakorlat teréről» közölt cikkben előadott jogi esetekre vonatkozólag van szerencsém az ott fejtegetett csődtörvényünk 57. §-ának 6. pontját illetőleg szerény nézetemnek következőkben kifejezést adni.

Nem heíyeselhetem a nevezett cikkben kifejtett azon nézetet, melynél fogva e törvényhely taglalása után cikkiró ur azon eredményre jön, hogy ezen az ügyvéd javára új csődtörvényünkbe felvett intézkedés által az ügyvéd előnyben nem részesülne s hogy részére az által haszon nem biztosíthatnék.

Igaz, ha a csődtörvény 57. §-ának kérdéses 6. pontját szószserinti értelmezés alá vesszük s ha szorosan a grammaticai törvénymagyarázatot e törvényhelyre alkalmazzuk, akkor e törvényes intézkedésnek más értelmet tulajdonítani alig lehetne, mint milyent cikkiró ur ennek tulajdonit, midőn azon végkövetkeztetésre jön, hogy ezen intézkedés által mit sem nyertünk volna.

De ha a hivatolt 57. §-nak 6. pontját szorosabban vizsgálat alá vesszük s ha ezt különösen a csődtörvényben lerakott alapelvekkel s ennek alaprendelkezéseivel összehasonlítjuk, be kell látnunk, hogy itt a grammaticai törvénymagyarázat eredményhez nem vezethet s hogy e törvényhely valódi értelmét a törvény szelleméből s alapintézkedéseiből folyó logikai magyarázat útján kiböngészni szükséges, mely eljárás folytán kétségtelenné válik, hogy a törvényhozó ezen törvényes intézkedésével az ügyvédet

azon díjaz és költségei tekintetében előnyben részesíttetni akarta, mely költségek s díjak egy eredménnyel bevezetett eljárás következtében felmerültek.

Miután úgy a közadós által folyamatba tett, valamint a közadós ellen indított perek a csődnitítás után rendszerint a tömegre szállnak át s a közadós helyett a tömeggondnok által folytattnak; miután ezeknél fogva a csődtömeg vagyona a per folytában a szó szorosabb értelmében gyarapodása — a közadós által felperesi minőségben folyamatba tett s kedvezően befejezett pereket értve — csak a csőd tartama alatt vagy már ennek beszüntetése és a csődvagyon felosztása után következik be, czikkiró ur azon aggodalomnak ad kifejezést, hogy ily eredménnyel befejezett perekben az ügyvéd a neki törvényileg biztosított előjogtól csak azért volna megfosztva, mivel a csődtömeg vagyona csak olyan időpontban áll be, melyben már nem az ügyvéd, hanem a tömeggondnok a felperesi képviselő s hogy ennél fogva a vagyongyarapodás nem az ügyvéd, hanem a tömeggondnok által vitt per folytán következett be. Czikkiró ur továbbá ezen esetre vonatkozólag az ügyvédet a neki nyújtott előnyöktől még azért is teljesen megfosztva látja, mivel az ily követelés mily módon történendő bejelentésének módozatát képzelni nem tudja.

Tekintettel arra, hogy a csődtörvény szerint mind azon perek, melyekben a csődtömeg javára a csőd tartama alatt vagyonszaporodás állhat be, a tömeggondnok által folytattnak s befejeztetnek s hogy ilyen perekben a közadós előbbi ügyvédje a per végéig mint ennek és illetve mint a tömeg képviselője nem szerepelhet; tekintettel továbbá arra, mikép a törvény az ügyvédet az ily perekben általa tett kiadásai s költségei tekintetében bizonyos előnyben részesíttetni határozottan rendeli: világos, hogy az ügyvéd csak azon a per folytán felmerült díjait s költségeit a per folytán a tömegbe befolyandó vagyomból kielégíttetni kérheti, mely kiadások s költségek a per azon stadiumáig merültek fel, melyben az ő szerepe a tömeggondnok által átvétetett, de világos egyuttal, hogy ezen kiadások s költségek okvetlenül a befolyandó vagyont zálogjogilag terhelni fogják s hogy az ügyvéd ezen vagyomból kiadásainak és költségeinek kifizettetését követelni jogosítva is van. Mert fel nem tehető, hogy az ügyvéd ezen neki biztosított zálogjogtól csak azért elesnék, mivel a per közbenjárásával be nem fejeztetett, midőn a pernek közbenjárásával való befejezése a csődtörvény értelmében teljesen ki van zárva.

Az ügyvéd tehát az ily perekben felmerült díjait s kiadásait a csődtömeg ellen úgy jelenti be, hogy ezek az általános csődtömegekből, s mennyiben ebből ki nem fizettetének, az ezen perek folytán a csődtömeg javára netán befolyandó értékből mint ingó zálogból kerüljenek kifizetés alá.

Ha pedig a közadós nevében folytatott per még a csődnitítás előtt kedvezően befejeztetett, sőt a közadós vagyona ennek folytán már szaporodott, akkor az ügyvéd okvetlenül előnyös kielégítést a per folytán a közadós kezéhez befolyt összeg erejéig követelhet, mivel ez által, dacára annak, hogy csődtömeg akkor még nem is létezett, a csődvagyon okvetlenül az irányban tüntet fel gyarapodást, mint-hogy a csődtömeg a per elvesztésének esetére bizony a közadós kezéhez befolyt összeggel tényleg csekélyebb lett volna. A «csődtömeg gyarapodása» alatt pedig a törvény intenciója szerint ezen eset is értendő s a törvény indokait tekintve a «gyarapítás» értelme nyilvánvalóan a sikeres eljárásra utal.

Ha pedig cliensünket jogtalan követelés ellen eredménnyel védtük s felperes keresetével elűtetett, akkor a vagyon szaporodását azon összeg képezi, mely összeg lefizetése alól a közadós illetve ennek csődtömege felszabadult, mivel ez által a csődvagyon szintén ténylegesen gyarapodott. Ugy hiszem, hogy a költségek s kiadásoknak bejelentési módozata az ügyvédnek ez esetekben sem fog különös nehézségeket okozni, mivel a csődtörvény erre nézve is utbaigazításokat foglal magában.

De határozottan osztom czikkiró ur azon nézetét, hogy a csődtörvény 57. §-ának 6. pontja ügyeinken mit sem lendített, mert míg a régi csődtörvény szerint pervesztesség s eredménytelen eljárás esetében is az ügyvéd előnyös, jelesen a II. osztályban kérhette ügyvédi munkadíjának s kiadásainak kielégíttetését, addig az új törvény csak sikeres eljárás esetében biztosítja az ügyvéd részére kiadásainak és költségeinek előnyös módon leendő kifizettetését.

Dr. L. S.
ügyvéd.

Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság a végr. törv. 208. és 211. §-aiban szabályozott esetekben?

A függő termés mint ingóság vagy helyesebben mondva, ingóságokra nézve foganatosítandó végrehajtás módjára a végrehajtási törvény 208. és 211. §-aiban foglalt esetekben semmi körülmények között nem foglalható le.

Ezen tétel, úgy hiszem, bizonyításra nem szorul; mert a magánjogi szabályok értelmében a függő termés mint az ingatlan növedéke szintén ingatlanok minősíttetik, mely minőséget a leszedés idejéig feltétlenül megtart.

A most mondottak folytán ellenmondásnak fog tekintetni, ha továbbá állítom, hogy a törvényhozó mégis helyesen intézkedett, midőn rendelte, hogy a végr. törv. 208. és 211. §-ainak esetében a függő termésre a végrehajtás akként foganatosítandó, mint az az ingatlanokra nézve előírva van, a végr. törv. 213. §-ának esetében pedig akként, a mint az az ingóságokra nézve általában foganatosíttatik.

Ezen látszólagos ellenmondás felvilágosítására alább lesz alkalom visszatérni.

Arra nézve, hogy a végr. törv. 208. és 211. §-ainak esetében a függő termésre a végrehajtás az ingatlanokra nézve előírt rendelkezések szerint, a 213. §-ának esetében azonban az ingóságokra nézve érvényes intézkedések szerint foganatosítandó, a végrehajtási törvény életbe lépte óta kételyek, legalább tudtommal még nem merültek fel, de azon nézet talált már kifejezést,* mikép a végr. törv. 208. és 211. §-ainak esetében is a függő termés ingóságokra intézett végrehajtás módjára foglalható le azon megszorítással mindazonáltal, hogy a foganatosított végrehajtás teljes joghatálya még csak a termés leszedésének idejével veszi kezdetét.

Ezen nézetet helytelennek tartom; mert először ellenkezik a végr. törv. 208. és 211. §-aiban foglalt világos intézkedésekkel, melyek szerint a függő termés csak az ingatlanokra vezetendő végrehajtás módjára, azaz telekkönyvi bejegyzés által foglalható le, illetve a végrehajtási zálogjog szeresztető; másodszor pedig ellenmondásban áll a végr. törv. 47. §-ának azon rendelkezésével, melynek értelmében ingóságokra nézve a végrehajtási zálogjog azoknak összeírása által (feltétlenül) szeresztetik.

Feltételes jogszerzésnek helye van ugyan a biztosítási végrehajtás és zárlat esetében, mely kivételes intézkedés e két jogintézmény sajátlagosságában leli létealapját; de ezen kivételes intézkedést nem szabad az általános értelmezési szabályok szerint hasonlóságot utján oly esetekre alkalmazni, melyre nézve a törvény világos és kimerítő rendelkezéseket tartalmaz.

A kik azon nézetben vannak, hogy a végr. törv. 208. és 211. §-ainak esetében is a függő termés az ingóságokra intézendő végrehajtás módjára lefoglalható, ezen nézetük támogatására felhozzák, mikép mind a római jog szabványai, mind a jogirók véleményei szerint a függő termés (fructus pendentes) leszedett korában életbelépő joghatálylyal jogügylet tárgyát képezheti.

Ezen jognézetet nemcsak helyesnek ismerem el, hanem hozzáteszem, mikép még nem is létező dolog is lehet tárgya valamely jogügyletnek, pl. ha valaki ruhát rendel a szabónál, és ez saját kelméjét a ruha elkészítésére dolgozza fel, vételt kötött jövődöbeli dolog iránt; vagy ha kereskedők bizonyos mennyiségű helyettesíthető ingó dolgoknak meghatározott árért leendő szállítása iránt szerződést kötnek, kötelelem keletkezik s irreleváns a szerződés, illetve a jogügylet érvényességére nézve, vajon van-e már az eladó (szállító) a szerződés kötések a szállítandó dolgok birtokában vagy megszerzi-e azokat csak a szállítási idő lejártá előtt?

Ezek folytán azon nézet ellen sincs kifogásom, mikép a tulajdonos a függő termést, mielőtt leszedte, külön eladhatja vagy zálogképen lekötöheti; de ebből még korántsem következik, hogy a függő termés az ingóságok módjára le is foglalható; mert ezen eredményre lehetetlen hogy jutunk, ha megvizsgáljuk, hogy minő jogviszony keletkezik az eladó és vevő között, ha a tulajdonos függő termését eladja.

Ezen jogviszony jelentősége kitetszik azon magánjogi szabályokból, melyek értelmében ingatlanokra nézve a tulajdonjog annak telekkönyvi bejegyzése által, ingókra nézve pedig azoknak átadása által szeresztetik.

Ha ezen szabályokat a fenebbi esetre alkalmazzuk,

* V. ö. az 1883. évi Jogtudományi Közlöny 2. számában közzétett cikket: Lefoglalható-e a függő termés mint ingóság?

látjuk, hogy a vevő, miután a tulajdonos függő termését csak el-, de át nem adta, ezen vétel folytán sem a függő, sem az eladó által leszedendő termésre tulajdonjogot nem nyert, hanem csak azon jogosultságot, melynél fogva az eladótól a leszedett termésnek átadását követelheti; de ha a tulajdonos függő termését időközben egy harmadiknak eladván, azt leszedése után neki át is adja, ez nyeri meg a tulajdonjogot és nem létezik törvény, mely ezen harmadikat a megvett termésnek az első vevő részére leendő kiadására kötelezné.

Hasonló viszony keletkezik a függő termés elzálogosítása esetében; mert a zálogjog is ingatlanokra nézve csak telekkönyvi bejegyzés folytán, ingókra nézve pedig azoknak átadása által szereztetik.

Az eddig felhozottak folytán alig hiszem, hogy kétely merülhetne fel az iránt, mikép azon körülmény, hogy a tulajdonos függő termését eladhatja, illetve zálogképen lekötetheti nem tanusít a mellett, hogy a függő termés ily problematicus joghatályljal végrehajtásilag le is foglalható legyen; mely feltevés egyébként a végr. törv. 47. §-ában foglalt azon rendelkezés által is megczáfoltatik, mely szerint a végrehajtásilag lefoglalandó tárgyak összeírása által feltétlen zálogjog szereztetik.

Áttérek most azon fentebb felhozott állításom bővebb megvilágítására, hogy a törvényhozó a jogi fogalmaknak egészen megfelelőleg intézkedett, midőn azon szabályt állította fel, hogy a függő termésre a végr. tör. 208. és 211. §-ainak esetében az ingatlanokra, a végr. törv. 213. §-ának esetében pedig az ingókra nézve előírt rendelkezések értelmében a végrehajtás rendelő el, illetve a foglalás eszközlendő s hogy ezen intézkedések nem állanak ellentétben egymással, ámbár a függő termés leszedéseig a törvény szerint megtartja az ingatlan jellegét.

Ezen megvilágosítás nem fog nehézségbe ütközni, ha előbb a jogi tények jelentőségét és hatályát megvizsgáljuk.

Jogi tények alatt értendő az életben előforduló azon események, melyek alapján jogok létesülnek, változnak vagy megszűnnek. Ha pedig ezen jogi tények jogalanyok akaratkifejezésének kifolyásai, akkor jogügyletnek nevezetnek.

A jogi tények a jogügyletek tárgyát képező dolgokra semmi hatást nem gyakorolnak, illetve semmi változást nem idéznek elő, mit naponta tapasztalunk, mert látjuk, hogy ha pl. bizonyos mennyiségű buza vétel tárgyát képezi, ezen vétel folytán sem színe, sem súlya nem változik, hanem marad ugyanazon természetes állapotban, a melyben a vétel kötése előtt volt.

A bírói cselekmények szintén jogi tények, a mennyiben azok alapján jogok létesülnek, változnak vagy megszűnnek.

A végrehajtás is ily bírói cselekményekből állván, pl. a végrehajtási foglalás foganatosítása alkalmával is tapasztaljuk, mikép a lefoglalt tárgyakon, legyenek azok ingók vagy ingatlanok, semmi változás nem áll be, hanem hogy azok ugyanazon természetes állapotban maradnak, a melyben a végrehajtás foganatosítása előtt voltak.

Ezt észleljük a végr. törv. 73., 75. és 76. §-ainak esetében, a midőn a lefoglalt tárgyak csak a tulajdonos rendelkezése alól vonatnak tényleg is el.

De másképp áll a dolog, ha a végrehajtási foglalás által a lefoglalt tárgyakra létesített jogviszonyt mind a végrehajtató, mind a végrehajtást szenvedőre nézve megvizsgáljuk.

A végrehajtató a foglalás foganatosítása által zálogjogot szerez a lefoglalt tárgyakra, melynek folytán nemcsak a jogosultságot, hanem a lehetőséget is nyeri azoknak értékesítése által magánjogi igényeit a törvény által előírt módon kielégíteni.

A végrehajtásnak e következménye nem érdekel minket, de érdekel a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtási foglalás által a lefoglalt tárgyakra nézve előidézett jogviszonya.

E jogviszony különbözik attól, a mely a végrehajtási foglalás foganatosítása előtt létezett; mert a végrehajtást szenvedő rendelkezési joga meg lett szüntetve, illetve korlátozva (végr. törv. 74. §-a), ő marad ugyan tulajdonosa a lefoglalt tárgyaknak, azonban korlátlanul többé nem gyakorolhatja a tulajdonjogból folyó jogosítványokat, azaz ő nincsen jogosítva a végrehajtató kárára a lefoglalt tárgyakat tetszése szerint elidegeníteni vagy megrosszabbítani, illetve megsemmisíteni.

Ezekből látjuk, hogy a végrehajtási foglalás hatálya

főleg a végrehajtást szenvedő rendelkezési jogosultságának megszüntetésére, illetőleg korlátozására irányul.

Alkalmazzuk most a mondottakból levonható jogtételeket a mi kérdésünkre!

Ha a végrehajtást szenvedő az ingatlan tulajdonosa vagy ha a hasznvételi jog a végrehajtást szenvedő részére telekkönyvileg bejegyezve van, akkor a végrehajtást szenvedőt az ingatlanra nézve illető hasznvételi jog — az első esetben mint ingatlanra vonatkozó tulajdonjogból folyó jogosítvány, a második esetben mint telekkönyvileg bejegyzett jog — dologbani jog és mint ilyen e jog maga a törvény által ingatlan jellegével ruháztatik fel; a miből következik, hogy a végrehajtási törvény 208. és 211. §-aiban szabályozott esetben a lefoglalandó függő termés vagy helyesebben mondva a lefoglalandó hasznvételi jog — mert a függő termés tulajdonképen nem is foglaltatik le — ingatlannak tekintendő s azért helyesen intézkedett a törvényhozó, midőn rendelte, mikép a hasznvételi jog az említett két esetben az ingatlanok módjára foglalandó le.

A végrehajtási foglalás hatályának megvilágítása folytán azon helyzetbe is jutottunk, hogy a fent említett látszólagos ellenmondást felvilágosíthassuk.

Ezen felvilágosítás nem fog nehézséget szenvedni, noha azon nézet mellett maradunk, mikép a függő termés addig, míg le nem szedetik, jogi tekintetben ingatlannak tartandó a végr. törv. 213. §-ának esetében is, hacsak szem elől nem tévesztjük, hogy a végrehajtási foglalás nem magára a függő termésre, hanem a hasznélvezetre jogosított a függő termékkel való rendelkezési jogosultságára intéztetik; minthogy azonban ezen jogosultsága a végr. törv. 213. §-ának esetében nem a tulajdonjogból folyik, hanem csak valamely kötelmi viszonyon alapul, melynek folytán a jogosult a hasznvételi jog gyakorlásának türesét csak a személyesen kötelezett irányában igényelheti és e jog a feltevés szerint telekkönyvileg bejegyezve nincsen, annál fogva a hasznvételi jog ez esetben nem dologbani, hanem személyes jognak tekintendő; a személyes jogok pedig az ingó dolgok közé sorozandók, tehát a végrehajtási foglalás is az ingókra nézve előírt szabályok értelmében elrendelő és foganatosítandó.

Ezekből pedig következik is, hogy a törvényhozó a végr. törv. 213. §-ában szabályozott esetben a helyes jogi elveknek megfelelőleg intézkedett.

Huf József,
ügyvéd.

KÜLÖNFÉLEK.

— A bűnügyekben való felelősségre szabályozásáról szóló törvény újabb bizonyítéka annak, hogy egy helyes alapvetet a részletes meghatározások által hatálytalanítani lehet. De még azon kis haladást is, melyet a törvény elérni törekedett, meghiusítá az igazságügyminiszter f. é. 427. sz. rendeletével. Az I. f. kir. törvényszékek hatósági körének kiterjesztése mint felelősségi bíróságoké, értelemmel csak akkor bir, ha ezzel a szóbeliségnek a bűnvádi eljárásban érvényt akarunk szerezni. Mert az írásbeli eljárás mellett e rendszerváltozás se nem szükséges, se nem hasznos, hanem ugy a mi a munkamegosztást, mint pedig az igazságszolgáltatás biztosítékait illetőleg, veszélyes. Az igazságügyminiszter ur már most a törvényt következőkép magyarázza: a bűnvádi eljárás módját a hatályba lépett törvény nem érinti, s ennél fogva a kir. törvényszékek a II. foku bíraskodást csupán az iratokból fogják gyakorolni. A miniszter abból, hogy a törvény a szóbeli eljárást elő nem írja, következteti, hogy az írásbeli eljárást kell meghonosítani. Ez lehet a miniszter egyéni nézete, de nem volt törvényen alapuló joga a bíróságoknak e tekintetben kötelező szabványt előírni. Mert a törvény az eljárásra vonatkozólag mi határozatot sem foglalván magában, annak meghatározása, hogy az szóbeli vagy írásbeli legyen, a törvényt magyarázat tárgya. E jog első sorban magukat a bíróságokat illeti. Az érintett miniszteri rendelet kiábrándíthatja azon reménykedőket, kik jelenleg jogreformokat várnak. A szóbeliség ellenzőinek száma ugy a bűnvádi mint pedig a polgári s közigazgatási peres eljárásban az u. n. mérvadó körökben növekszik. Nem a véletlen játéka, hogy ugyanazon napon, a midőn az ország igazságügyminisztere érkezettnek látja az időt a szóbeliség ellen a bűnvádi eljárásban tiltakozni, az ország pénzügyminisztere kijelenti, hogy a miniszterium a közigazgatási és pénzügyi bírói eljárásban a szóbeliséget semmi szín alatt sem fogadhatja el.

— **A kir. Curia** az utóbbi napokban ujlág megsemmisített egy bűnügyi esetben hozott alsó bírósági ítéletet (602. sz.), mivel a második végtárgyaláson nem ugyanazon bírák vettek részt, mint az első. Ezen az írásbeliség ellen rendszeresen folytatott küzdelem kétségtől jó hatással lesz az első foku eljárásra: de ha a megsemmisítés folytán elrendelt új tárgyalást oly hosszú időköz választja el az első tárgyalástól, mint a jelen esetben is, t. i. körülbelül egy év, a megsemmisítés és az ugyanazon tagokkal megtartandó póttárgyalás elrendelése csaknem illusorius, mert a bírák aligha emlékeznek többé az első tárgyaláson történetekre. Ily esetekben nem segít más, mint a tárgyalás teljes ismétlésének elrendelése.

— **A Magyar Jogászegylet** választmányára f. h. 24-én ülést tart, melyen az egylet további munkaprogramja fog megállapíttatni.

— **Temesvárt és Pozsonyban** jogászegylet alakult. A nagyváradi és marosvásárhelyi jogászegyletek, melyek a múlt években igen szép működést fejtettek ki, az idén ugy látszik szünetelnek.

— **A kir. táblán** f. év. márczius hó 1-étől, tekintettel a személyi statusban történt változásokra, új tanácsbeosztás lép életbe.

— **A kecskeméti,** illetőleg helyesbitve **nagy-kőrösi bűnesetre** vonatkozólag illetékes helyről a következő tényvázlatot vesszük:

A Nagy-Kőrösön, 1879. évi január 25-én reggel 5 óra tájban a kutra menők az ugy nevezett «kőkut»-ban egy fiatal leányhullát találtak. A hulla kiemeltetvén, január 26-án *rendőrileg* bonczoltatott. Az orvosok a hullában B. Julianna személyét ismerték fel. Erőszak nyomai sem a hullán, sem annak ruházatán nem találtattak. A külső ivarrészek rendesek. A jobb tüdőben néhány elmeszesedett gümő. A szív megnagyobbodott. A méh havi vérzés nyomait mutatja; a jobb oldali petefészek tyuktojás nagyságu. *Vélemény:* A halál oka fulladás; s tekintve, hogy az egyénen semmi önvédelemre mutató jelenség sincs, *öngyilkosság* forog fen, mire a 31. sz. alatt leírt szívbjaj okot képezhetett. Az anyakönyvi kivonat szerint a leány a 18 évet már betöltötte. A hulla eltemettetvén, 1879. február 1-én az *édes anyja* B. Józsefné megjelent a rendőrségnél, s kérte leánya *halála körülményeit megvizsgáltatni*, mivel a szárnyaló hír szerint ifj. V. F. többedmagával a leányt január 24-én este ifj. V. F.-ék istállójába hurcolta s ott erőszakot tettek rajta. Ezen feljelentést febr. 5-én B. József mint édes apa is magáévá tette. A körülményekre nézve előadják, hogy leányuk varró leány volt és január 24-én este 5 óra tájban távozott el hazulról, mint ezt másoktól hallották, mert a szülők a háztól távol voltak. A leány egész éjjel nem jött haza. Tíz óra tájban kutyaugatásra kimentek a szülők, és az utcaajtónyílásnál a leány téli nagy kendőjét megtalálták. Ekkor azután keresésére indultak, de nem találták. A kihallgatott gyanúsítottak közül ifj. V. F. előadja, hogy ő még 1878. évi ősszel ismerkedett meg B. Juliannával s azóta az folyton eljárt hozzá az istállóba. Így történt ez 1879. január 24-én este is. Minthogy azonban a leány mások előtt szépitgette a dolgot, ő pedig már a leányt meg is unta, elhatározta, hogy csuffá teszi, s miután közöszült vele, *rázárta az istállóbajt* és elment a cimborákat oda hívni. Oda is mentek ifj. P. László, id. V. Ferencz, N. János, N. Pál és F. József. Ezek közül is többen nyultak a leányhoz. Erőszakról szó sem volt; arra szükség sem volt.

Id. V. Ferencz vallja, hogy ötet ifj. V. hivta, de nem ment be, mert a kutya meg akarta harapni, tehát kívül maradt az utcán mindaddig, míg ifj. V. F., ifj. P. László, F. József és N. Pál a leánynyal ki nem jöttek. Mire a leányt egy darabig elkísérték.

M. Ferencz vallja: Ötet is hivta ifj. V. F. az istállóba zárt B. Julianna csuffá tételére, de ő nem ment; csak akkor találkozott az öt legénynyel, mikor már ezek a leányt hazafelé kísérték.

Id. V. F. azután elbeszélte, hogy jól ellátták öten a leányt. Azt is mondta id. V. F., hogy a leányt ő majdnem hazáig kísérté, s ekkor beszélt neki B. Julis, hogy ezt a csufaságot ő nem viseli el, a mit vele tettek.

N. János: Beismeri, hogy az istállóban volt, de nem tett semmit.

F. József: Az istállóba menvén, ifj. V. F. mécsét gyújtott. A leány az *ágyon fekiúdt*. Először ifj. P. L. ment a leányhoz. A leány szabadkozott. Azután ifj. V. F. ment hozzá. Később oda jöttek id. V. F. és N. P., de többet F. József

nem tud, mert eljött onnan. A közöszülést tagadja. Később 9 óra tájban találkozott id. V. Ferenczcel, ki elbeszélte, hogy a leányt ő kísérté haza felé, s ez azt beszélt neki, hogy a szégyen miatt vagy a kutba ugrik, vagy Pestre megy fel.

Ifj. P. László vallja: Engem F. József és N. Pál hitt az istállóba. Én is oda döltem az ágyra a leány mellé, és piszkoltam, miért nem megy haza? Id. V. F. szemem láttára közöszült s leánynyal. N. János is beismerte. Erőszakot nem alkalmaztak. Együtt voltak az istállóban I. József, ifj. V. Ferencz, id. V. Ferencz, N. János, N. Pál velem.

N. Pál vallja: ifj. V. Ferencz hívására ő is bement az istállóba, de részegsége miatt nem emlé szik semmire.

Tanúk: H. Julianna: id. V. Ferencz beszélté tanunak, hogy midőn id. V. Ferencz B. Juliannát hazafelé kísérté, ez kijelentette, mikép kutba fog ugrani. Id. V. Ferencz kérlette, hogy ezt ne tegye, nem mondja ő el az esetet senkinek sem.

F. Jánosné: A kutból kihuzott hullának haja össze volt kuszáva.

D. Andrásné: Pár héttel az eset előtt B. Julianna azt mondta nekem: nem soká él ő már. 10 frtot kért anyjától varrógépre és nem adott neki.

H. Julianna: B. Mari beszélté, mikép ifj. P. László bevallotta, hogy hat fiatal ember B. Juliannán erőszakot tett.

V. Ambrus: Nagy János engem is hívott az istállóba, de én nem mentem, sőt őt is intettem, hogy ne menjen, nem jó lesz belőle. Kíváncsiságból hallgatóztam, de csak zsbongást hallottam. Hogy a leány akart-e menekülni, nem tudom, mert sötét is volt. A kijövők beszélték, hogy a leánynyal közöszültek.

M. Lajos: A két V. Ferencz, F. József, M. Ferencz, N. Pál előtttem is beszélték, hogy közöszültek B. Juliannával.

H. Zsigmond ugyanigy vall.

Sz. Ambrus ugyanigy vall.

H. József tanu: többször látott ifj. V. Ferencz istállójában hálai leányt, kiről ifj. V. F. azt mondta, hogy B. Julianna volt.

B. Julianna előéletére ellentétes adatok vannak. Három tanu erkölcsösnek állítja. A hatósági bizonyítvány szerint pedig mint szeretőtartó volt ismeretes.

Mind a 6 vádlott erőszakos nemi közöszülés büntette miatt lett vád alá helyezve.

A végtárgyaláson 1879. június 6-án B. József és neje *feljelentésüket* helyben hagyták. Törvényszerű indítványt nem tettek.

Ifj. V. F. vallomása mellett marad. A többiek nem csak az erőszakolást, de még a közöszülést is tagadják.

Pótvizsgálat rendeltetett; különösen arra, hogy a nemzőrészekben nem volt-e jele erőszaknak?

Orvosi pót-vélemény: A nemző részekben erőszak nyomai nem voltak. A nő már *nem volt szüz*; s ily esetben az erőszak nyomai nem is észlelhetők. A méh havi vérzésre mutatott. A petefészekdagyanat, régibb lobos folyamat maradványa.

B. József tanu: B. Julianna már 1878-ban foglalkozott öngyilkossági eszmével. Egyszer kis könyvébe bucsuzó sorokat irt szüleihez, melybe az volt foglalva, hogy ő is ugy fog járni, mint a N. Pál leány — ki szintén kutba halt — el fogja magát ölni.

A 2. tárgyaláson csak B. Józsefné jelent meg, és indítványt nem tett.

A kir. ügyész újból erőszakos nemi közöszülés büntette iránt emelt vádat.

A kir. tszék vádlottakat az erőszakos nemi közöszülés vádja alól felmentette és szemérem elleni erőszak büntetében mondta ki bűnösöknek.

A kir. tábla az ítéletet feloldotta, és ifj. V. Ferencz ellen egy másik folyamatban levő súlyos testi sértési ügynek együttes tárgyalását rendelte el.

Az első bíróság a két ügyet egybekapcsolván, meghozta a *Jogtudományi Közlöny* 1883. évi 7. számban közzölt összbüntetési ítéletet. Ezen 3. tárgyalásnál B. Józsefné ügyvéddel együtt jelent meg, és az ügyvéd, *megbizója nevében* utánjárasi és kártérítési költségül 110 frtot kért megállapítani. Panaszos részről sem több sem kevesebb előterjesztve nem lett.

A kir. tábla indítvány hiányában vádlottakat a szemérem elleni erőszak bünteténél vádja alól felmentette, mely ítéletet a m. kir. Curia is helybenhagyta.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt
negyedévre ... 3 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek a magyar bűnvádi eljárás tervezetére. Dr. BARNA IGNÁZ kereskedelmi akadémiai tanártól és Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: (A gyámsági törvény. Magyar-
rázattal ellátta Sipőcz László). Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnói kir. köz-
jegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: A büntetőtörvénykönyv 239. §-ához.
Dr. SCHNIERER ALADÁR budapesti egyetemi tanártól. — A végrende-
let küllékének kérdéséhez. KOVÁTS JÓZSEF budapesti ügyvédtől. —
Különlék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Javaslat a jövedéki büntetőeljárás
egysíntetése és ideiglenes szabályozása tárgyában. SZÉKELY JÓZSEF
kir. táblai bírótól. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Észrevételek a magyar bűnvádi eljárás tervezetére.*

Irták: Dr. BARNA IGNÁZ és Dr. SÍK SÁNDOR.

Illetékesség.

A tervezet szerint az in thesi versenyző forum delicti commissi s forum domicilii közül azt illeti meg in concreto az illetékesség, mely a másikat hábar csak valamely nyomozási cselekménnyel is megelőzte. Feltűntettük az eddigiekben, hogy a tervezet a praeventio kérdésének ily megoldása által: csorbitja magát az ügyészi electio elvét, melyet az illetékességi intézmény alapjául vett; áthidalhatlan ellenkezésbe jön a vádrendszerrel; forum domicilii-vá tesz oly forumot, melynek sem mint forum domicilii-nek, sem egyáltalán mint forumnak ratiója nincs; a vizsgálati fogságok számát tetemesen szaporítja; a szabad költözködési jog biztosítékait megingatja.

A tervezetnek álláspontja, hogy már a nyomozás alatt eldől az illetékesség, összeegyeztethetlen a nyomozási eljárás természetével is. Az, hogy a vizsgáló bíró nyomozási cselekménye megállapítja a praeventiót, nem jelent kevesebbet, mint azt, hogy a vizsgáló bíró, mihielyt valamely nyomozási cselekményt teljesít, ezzel — eltekintve a periculum in mora eseteitől — kizáró illetékességet nyer minden további bírói nyomozási cselekmény teljesítésére is. Ha az ügyész más bíróság területén további bírói nyomozási cselekményeket kívánna eszközölni, indítványával nem fordulhatna egyenesen azon bírósághoz, a melynek területén a kérdéses nyomozási cselekmény fogantatba veendő, hanem kénytelen lenne az elrendelés iránt mindannyiszor előbb azon bíróságnál bekapogtatni, mely korábbi nyomozási cselekménnyel már praeveniált. Csakis ez utóbbi bíróság rendelhetné azt el, csakis ennek megkeresésére fogantatosíthatná a nyomozási cselekményt a fogantatosítási hely bírósága. Előállana a scrutinium alatt a requisitiók tömege, idő- s munkapazarlás, előállana a nyomozási eljárás türethetetlen centralisatiója. A közvetlen, simulékony, eleven nyomozás teljesen denaturalisálatná. Az eljárás azon szaka, melyben az intézkedések sikere gyakran pillanatokról függ, hol legvitalisabb kellék a gyorsaság s a szabad mozgás, vontatottá tétetné azzal, hogy minden egyes nyomozási actusnak fölösleges körutat kellene tennie egy mereven utba állított illetőséghez. Sőt a perbeli illetékességi szabályoknak ezen stadiumra való kiterjesztése folytán akadékoskodnának már a scrutinium alatt az illeté-

kességi viták, összeütközések s az e részbeni felterjesztések és perorvoslatok. A tervezet figyelmét kikerülte, hogy a nyomozás, mely lényegében sohasem egyéb mint ügyészi recherche, egész más illetékességi szabályokat igényel, mint a tulajdonképeni per. A nyomozás alatt ugyanis az eljárást helyi illetőséghez kötni nem lehet. Egyik bíróság sem ruházható fel ezen stadiumban a felmerülő intézkedések elrendelése tekintetében kizáró illetékességgel. A bírói nyomozási cselekmény természete követeli, hogy az közvetlenül azon bíróságnál legyen kérhető, melynek területén fogantatosítandó. Hogy már az ügyészi recherche szakában egyes a polgári szabadságot közelről érdeklő nyomozási intézkedésekhez bírói beavatkozás kívántatik, annak megvan a maga kézenfekvő oka; de hogy melyik bíróság interveniáljon, az elvileg teljesen közömbös, e részben egyedül a physikai keresztülvihetőség szempontja lehet irányadó. A nyomozás alatt kell hogy annyi bíróság járhasson el egymás mellett, úgy az elrendelés mint a fogantatosítás tekintetében, a mennyinek területén nyomozási intézkedések fogantatosításának szüksége felmerül, vagyis egyik sem zárhatja ki ezen stadiumban a másikat, egyik sem hivatkozhatik praeventióra. Helyes felfogásról tanus-
kodik a német törvény 160. §-a, mely kimondja: «Erachtet die Staatsanwaltschaft die Vornahme einer richterlichen Untersuchungshandlung für erforderlich, so stellt sie ihre Anträge bei dem Amtsrichter des Bezirkes, in welchem diese Handlung vorzunehmen ist».

De a tervezetnek álláspontja nemcsak ellenkezik a nyomozási eljárás természetével, hanem perjogi alapfogalmak ellen is vét. Bírói illetékességről a scrutinium alatt logikailag egyáltalán nem is lehet szólni. Hogy valamely bíróság hivatkozassék illetékességére, föltételezi, hogy létezzék per, melyre nézve vindicálhassa magának az illetékességet. Már pedig a nyomozás alatt nincs litis pendentia. Az ügy ezen szakában hatalmi központ az ügyész. Még a nyomozás folyamán felmerülő bírói intézkedéseknek indító tényezője sem a bíróság, hanem csakis az ügyész. A bíróság egyedül ügyészi megkeresés alapján jár el, s a requisitio teljesítésével funkciója be van fejezve. A bíróság önálló szereplése, a tulajdonképeni bírói eljárás csak az elővizsgálattal kezdődik. A nyomozás alatt szoros értelemben «fél» sem létezik még. A tervezet szerint tehát akkor dőlne el a bíróság illetékessége, a mikor az ügy még nem is képez bírósági ügyet, a pernek competentiaja, midőn még nincs is per, s oly cselekmény állapítaná meg a bíróság illetékességét, mely tulajdonkép nem is bírói cselekmény, mert csak ügyészileg requirált cselekmény.

Arra végül felesleges tüzetesebben utalnunk, mennyire nem felel meg az illetékesség szabályozása körül első sorban mérvadókul tekintendő célszerűségi szempontoknak a tervezetnek ezen álláspontja, mely szerint az illetékesség fixiroztatná már a nyomozás alatt, tehát a teljes bizonytalanság stadiumában, oly intézkedések alapján, melyek később a per szempontjából esetleg egészen közömbösöknek, azzal semmi vonatkozásban sem állóknak bizonyulnak, míg a tulajdonképeni per megindulásakor, midőn előállanak az eset concret körülményei, midőn a célszerűségi szempontok

* Az előbbi közleményt l. az 5. számban.

méltatása még csak kezd lehetővé válni, az illetékesség kérdése már túlhaladva, incurabiliter elintézve volna.

De a tervezet még annyi óvatosságot sem látott szükségesnek, hogy legalább meghatározta, specifikálta volna azon nyomozási intézkedéseket, melyeknek praeveniáló hatályt adni kíván. Vagy tán csak nem tehető fel, hogy oly messziremenő horderőt, minő az illetékesség véglegesítése, különbség nélkül mindennemű nyomozási actusnak akart volna tulajdonítani? Az elavult régi német perrendek s az 1853. osztrák büntető perrend, melyekből a tervezet álláspontját merítette, felsorolták taxative a megelőzési cselekményeket. Így p. o. a *thüringeni* perrend 58. articulusa következőleg szól: «Unter mehreren Gerichten ist das zuvorkommende dasjenige, welches der Zeit nach zuerst von seiner Zuständigkeit gegen den Angeschuldigten durch Vorladung oder Vernehmung desselben in seiner Eigenschaft als Angeklagter, oder durch Verhaftung oder Verfolgung desselben mittels der Nacheile oder durch Steckbriefe Gebrauch gemacht hat.» Hasonló részletességgel distinguálnak az *oldenburgi* prd. 38. art. («Vorladung, Verfolgung, Verhaftung oder Vernehmung des Beschuldigten als solchen»), a *badeni* prd. 8. §., a *hesseni* prd. 53. art. («Als zuvorkommend wird das Gericht betrachtet, welches zuerst eine auf Feststellung des sachlichen Thatbestandes oder eine gegen einen bestimmten Beschuldigten gerichtete Untersuchungshandlung vorgenommen hat») az 1853. osztr. prd. 39. §. 2. bek. («... dass es zuerst gegen einen Beschuldigten eine Vorladung, einen Vorführungs-, Verhaftsbefehl oder Steckbrief erlassen oder die gerichtliche Nacheile angeordnet hat»). Az idézett törvények öntudatosan megkülönböztetik azon nyomozási cselekményeket, melyek merőn objectiv jellegűek, azoktól, melyek certa persona ellen irányozvák, és csaknem valamennyien egyedül az utóbbiaknak tulajdonítanak kihatást az illetékességre, vagyis csak olyan nyomozási cselekményeknek, melyek legalább némi perjogi kapcsolatot létesítenek a bíróság s a gyanúsított személye között.

A tervezet ellenben még annyira lax szövegbe is foglalja ezen lomtárokból recipiált intézkedését, hogy 24. §-ának 2. bekezdése alapján megelőzési tényeknek volnának tekinthetők a legjelentéktelenebb külszerű nyomozási intézkedések s a tárgyi tényállás körüli felvételek, tehát dönthetne az illetékesség fölött p. o. a nyomozás első hevenyében esetlegesen itt vagy amott megtartott szemle vagy tanukihallgatás stb. is.

Növelik a zürzavart s csaknem legyőzhetlen nehézségeket gördítenek a tervezet bírálata elé — a kir. ügyész-ségről szóló III. fejezetben foglalt — 37. 38. szakaszok, hol idegen materia határozmányai között mintegy elrejtve új illetékességi szabályok ütik fel fejüket. Az idézett szakaszok következőkép szólnak:

37. §. Azon büntettek s vétségek esetében, melyek miatt a bűnvádi eljárás megindítása nincs a sértett fél indítványától föltételezve: köteles a kir. ügyész a nyomozást haladéktalanul vagy maga eszközölni, vagy azt más kir. ügyész, vagy rendőrségi, illetőleg közbiztonsági közegek által eszközöltetni.

38. §. A fentebbi szakaszban rendelt eljárás, a büntett vagy vétség elkövetője, illetőleg a terhelt lakhelyének vagy tartózkodási helyének, vagy azon helynek kir. ügyészét illeti, a hol az elkövető illetőleg a terhelt, az állami hatóság hatalmába jutott.

Az e szakaszokban foglalt illetékességi határozmányok semmikép sem hozhatók összhangzásba a 23. 24. §-okban foglalt illetékességi határozmányokkal; de magukban tekintve is a 37. 38. szakaszokat, akár mint hányjuk-vetjük azokat, úgy tartalmukra, mint intentiójukra nézve igénytelen nézetünk szerint teljesen érthetetlenek; s ha sikerülne is valakinek értelmet találni e két szakaszban, a säisi lepel

mögött mindenestre egyfelől megfoghatlan hézagokat, másfelől megfoghatlan abundantiát fog találni.

A tervezet ezen szakaszai szerint a nyomozási eljárásra illetékes a terhelt lakhelyének és elfogatási helyének ügyésze.

Összevetve ezen szakaszokat a 23. 24. §§-al, azon fölülte érdekes eltérések és ellentétek mutatkoznak, hogy a 37. 38. §§-ban hiányzik a *forum delicti commissi*, mely a 23. 24. §§-ban megvan; s fel van véve a 37. 38. §§-ban a *forum deprehensionis*, mely ismét a 23. 24. §§-ban hiányzik.

Tehát a *forum deprehensionis* a 23. 24. §§. szerint nem illetékes a nyomozásra, a 37. 38. §§. szerint pedig a *forum deprehensionis* illetékes a nyomozásra.

Tehát a *forum delicti commissi* a 23. 24. §§. szerint illetékes a nyomozásra, a 37. 38. §§. szerint pedig a *forum delicti commissi* nem illetékes a nyomozásra.

Tehát van oly *forum*, t. i. a *forum deprehensionis*, mely a 37. 38. §§. szerint illetékes a nyomozásra, a 23. 24. §§. szerint azonban nem illetékes a perbeli eljárásra, és van oly *forum*, t. i. a *forum delicti commissi*, mely a 23. 24. §§. szerint illetékes a perbeli eljárásra, a 37. 38. §§. szerint azonban nem illetékes a nyomozásra.

Mármint egyelőre egész eltekintve elméleti conceptiójától ezen egységes és vonzó illetékességi tájképnek, mely a gyakorlatnak kétségkívül nagyon átlátszó rendszert fogna nyújtani a per küszöbén való eligazodására, annyi bizonyos, hogy egy megfeszíthetetlen, alig hihető hézag előtt állunk. A 37. 38. szakaszok mint a nyomozási eljárásra illetékest felsorolják a lakhely s az elfogatási hely ügyészét, nem említik azonban az *elkövetési hely* ügyészét. A tervezet szerint tehát épen azon területnek ügyésze volna a nyomozási eljárásból kizárva, kinek területén a büntett, p. o. gyűjtogatás stb. elkövetve lett. Komoly dolog legyen-e az, avagy csak fatális sajtóhiba, hogy ne lehessen nyomozni épen azon helyen, mely főleg a nyomozási stadiumnak képezi helyi gyupontját, a tervezet indokolásának hiányában nem tudhatni.

De egyáltalán nem is tudható, hogy a tervezet a 37. 38. szakaszokban foglalt szabályokkal tulajdonképen hova céloz? Csupán a nyomozás alatti ügyészi intézkedések számára akart-e külön illetékességi szabályokat felállítani, vagy pedig vonatkoznak-e ezen szabályok implicite egyszerűsmind a nyomozás alatti bírói intézkedésekre is? Sem az egyik, sem a másik irányban e két szakasznak nem volna értelme.

Annak, hogy a tervezet a 37. 38. szakaszokban foglalt szabályokkal csupán a nyomozás alatti ügyészi intézkedések számára akart volna külön illetékességi szabályokat felállítani, nem lenne értelme a következő okokból. Hogy az ügyészek közül melyik ügyész nyomozhasson valamely concret ügyben, az ép oly kevéssé képez processualis kérdést, mint a hogy egyáltalán nem perjogi materia az ügyészségi illetékesség mint ilyen. Az egyes ügyészeknek egymással szemben való területi elhatárolása tisztán ügyészségi kérdés, mely nem a bűnvádi perrendtartásba, hanem a kir. ügyészségről szóló szervezeti törvénybe tartozik. De még itt sem szorosan vett illetékességi szabályozásnak, mint inkább administratív beosztásnak képezi tárgyát a célból, hogy egyfelől az egyes ügyészségi közegeknek egymás iránti, másfelől az ügyészségi közegeknek az egyes bíróságokhoz való helyi relatiója rendezve legyen. A beosztás administratív jellege nyilvánul már abban, hogy az ügyész területi túlkapása ellen nem a perrendben van adva az orvoslás, hanem a fölött mint az ügyészség legsajátlagosabb házi ügye fölött az ügyészségi szervezeti törvény hierarchiája dönt. Az ügyészi illetékesség belszolgálati jellege nyilvánul továbbá abban, hogy az ügyészségi felebbvaló az alárendelt ügyész teendőit bármely concret ügyben vagy magához vonhatja, vagy azokkal a szabály szerint illetékes ügyész helyébe az ügyészség bármelyik más tagját megbízhatja. Hogy a tervezet sem gondolhatott a 37. 38. szakaszoknál

valóságos külön ügyészégi illetőségek rendszeresítésére, mutatja az is, hogy csak a *biróságok* között felmerülő illetékességi összeütközést vonta a 32. §-ban a perjogi rendezés körébe. A perjogi materia ezek szerint csak ott kezdődik, hol meghatározandó, hogy az ügyész a nyomozás szakában azon intézkedésekre nézve, melyekhez birói közbenjárást tartozik igénybe venni, melyik bírósághoz tartozzék közbenjárásért fordulni. A megkeresett bíróság csak *saját* illetékességét veheti kérdés alá, az ügyészi illetékesség szempontjából pedig csak azt nézheti, hogy a megkereső ügyész az ő helyi ügyésze-e; valamint ha az ügyész a nyomozás szakában valakit információra felhív, ez sem hivatkozhatnék arra, hogy nem az őt beidéző ügyész, hanem más ügyész illetékes a nyomozás alatti ügyészi intézkedésekre.

Mennyire nem lenne továbbá értelme annak, hogy a tervezet a 37. 38. szakaszokban foglalt szabályokkal csupán a nyomozás alatti *ügyészi* intézkedések számára akart volna külön illetékességi szabályokat felállítani, kitűnik legjobban a consequentiákból, melyek a tervezet ily értelmű 37. 38. szakaszaiból folynának. Miután ugyanis az e szakaszokban foglalt illetékességi szabályok eltérnek a 23. 24. szakaszokban foglalt illetékességi szabályoktól, előállana az úgy nálunk mint másutt mindenütt congruens illetékességi körben területileg egymáshoz kapcsolt bíróságok és ügyészek között azon felforgatott viszony, hogy ugyanazon egy ügy körüli nyomozásban nem az az ügyész járhatna el, melynek bírósága illetékes, s nem az a bíróság járhatna el, melynek ügyésze illetékes, hanem más terület ügyésze volna illetékes ugyanazon ügyben az *ügyészi* nyomozási intézkedésekre, s más terület bírósága a *birói* nyomozási intézkedésekre. Előállana továbbá, hogy volna egy forum, t. i. a forum delicti commissi, mely a 23. 24. §§. szerint illetékes a nyomozásra, — de nem volna ügyésze, ki nyomozzon, mert a 37. 38. §§. szerint a forum delicti commissi ügyésze nem illetékes a nyomozásra; s volna ismét egy forum, t. i. a forum deprehensionis, melynek ügyésze a 37. 38. §§. szerint illetékes a nyomozásra, — de az ügyésznek nem volna bírósága, mert a forum deprehensionis bírósága a 23. 24. §§. szerint nem illetékes sem az eljárásra, sem a nyomozásra.

Annak pedig, hogy a 37. 38. szakaszoknak az ügyészi nyomozási intézkedésekről szóló illetékességi határozmányai implicite egyszersmind a *birói* nyomozási intézkedésekre is vonatkoznának, olyképp t. i., hogy a mely terület ügyésze illetékes az ügyészi nyomozási intézkedésekre, azon terület bírósága lenne illetékesnek tekintendő a birói nyomozási intézkedésekre, annak szintén nem volna semmi értelme azért, mert hisz a birói nyomozási intézkedések illetékességét a tervezet már szabályozta a 23. 24. §§. -ban, még pedig, mint talán már eléggé illusztráltuk, egészen másképpen, mint a 37. 38. §§. intézkednek.

A 37. 38. §§. tehát, illetékességi szabályaikat bármely oldalról tekintve is, értelem nélküliek; oda vetett chaotikus szakaszok, melyek szóhalmaza mögött törvényhozási gondolatot hiába keresnénk.

II.

Egy személy, egy cselekmény, több elkövetési hely, belföldön.

Az ide tartozó esetek forumáról a tervezetben nincs gondoskodva. Tartoznak pedig ide:

ha valamely több cselekvésekből kombinált tényálladéku bűncselekménynél az egyes tényálladéki rész-cselekvések különböző bíróságok területén lettek véghez vite, p. o. a csalásnál más területen történt a ravasz fondorlatu ténykedés, más területen állott be a tévedésbe ejtett tévedésbe esése, s ismét más területen vitte végbe a tévedésbe ejtett a károsítását okozott vagyoni rendelkezést; vagy p. o. az okirathamisításnál más területre esik a hamis okirat készítése, már területre az okirat felhasználása, stb. stb.;

a folytatólagos bűncselekmények (delictum continuatum), ha p. o. a házasságtörés különböző helyeken folytatattatik; a folytonos bűncselekmények (delictum continuum), ha p. o. a törvényellenesen fogva tartott egy helyről a másikra vitetik;

az üzletszerű bűncselekmények, ha p. o. az üzletszerű orgazdaság több területre terjedt ki;

ha valamely bűncselekmény különböző bíróságok területeinek határszélén követtetett el, p. o. a Magyarország és Horvátország határán minapában történt drávahidi vasuti szerencsétlenséggel analog esetek;

ha az egyik területen véghezvitt egy-cselekvésű bűncselekmény elkövetése átnyul a másik területre is; (Distanz-Delict) p. o. valaki átló az egyik területről a másikra, vagy pedig a posta útján elkövetett becsületsértés, stb.

A tervezet ezen esetekre külön dispositiót nem tartalmaz. Kérdés mármint, hogy a külön dispositió hiányának daczára nincs-e mégis gondoskodva ezen esetekről a tervezet illetékességi általános elveivel, jelesül hogy nem elégséges-e a forum delicti commissi-re nézve felállított általános szabály.

A forum delicti commissi-re nézve a 23. §-ban felállított általános szabály nem nyújt alapot a megoldásra. A 23. §-ból ugyanis csak annyit tudunk meg, hogy az elkövetési hely bírósága illetékes. De a jelen esetekben ép az a kérdés, hogy a tekintetbe jövő *több* hely közül az illetékes-ség szempontjából *melyik tekintendő elkövetési helynek?*

Vegyük például azon esetet, ha valamely kombinált tényálladéku bűncselekménynél az egyes rész-cselekvések különböző bíróságok területére esnek. Minden rész-cselekvés helye az illetékesség szempontjából egyaránt elkövetési hely-e? Vagy csak egyik rész-cselekvés helye-e az, s ez esetben melyik-é? Hogy már ezen kérdésekre is a felelet nem magától értetődik, hanem különbözőképen adható meg, mutatja a büntető perrendek e részbeni eltérése.

A *porosz* 1852. évi maj. 3. törvény 2. artikulusa és a *porosz* 1867. évi bünt. perr. 39. §-a a következő szabályt tartalmazzák: «Gehören mehrere Handlungen zum Thatbestande und sind diese in verschiedenen Sprengeln begangen, so ist das Gericht *eines jeden dieser Sprengel* zuständig».

A *badeni* büntetőperrend 9. §. 3. bekezdése s a *württembergi* büntető perrend 34. artikulusának 2. bekezdése következőképp intézkednek: «Gehören mehrere Handlungen zum Thatbestande und sind diese in verschiedenen Gerichtsbezirken vorgenommen, so ist das Gericht zuständig, in dessen Bezirk *die letzte Handlung* vorgenommen wurde».

Az 1873. évi *osztrák* büntető perrend 51. §. 2. bekezdése ekként szól: «Wurde die strafbare Handlung in mehreren Bezirken oder auf der Grenze zweier Gerichtsbezirke begangen, oder ist es ungewiss, in welchem von mehreren bestimmten Gerichtsbezirken sie begangen worden sei, so *entscheidet unter den dadurch in Frage kommenden Gerichten das zuvorkommende*».

A tervezet a 23. §-ban a forum delicti commissi-ről csak általánosságban emlékeztet meg, nem szolgáltathat tehát zsinórmértéket arra nézve, hogy a rész-cselekvések mindegyikének helye az illetékesség szempontjából egyaránt elkövetési helynek, s ehhez képest mindezen helyek bíróságai illetékeseknek legyenek-e tekintendők, sem arra nézve, hogy csak az utolsó rész-cselekvés helye vétessék-e elkövetési helynek s ehhez képest csakis ezen hely bírósága legyen-e illetékesnek tekintendő.

De föltéve, hogy a 23. §-ból magyarázat útján ki lehetne is hozni, hogy minden egyes rész-cselekvés helye elkövetési helynek veendő, a forumról még akkor sem volna gondoskodva, mert előállana azon második kérdés, mely nem csak a példakép tárgyalt esetre, hanem a fentebb felsorolt esetek mindegyikére szólna, hogy ugyanis a

különböző elkövetési helyeknek in thesi egyenlően illetékes bíróságai közül melyik s mi által lesz in concreto illetékes? Erre a természetes felelet az volna, hogy dönt a praeventió, aminthogy több egyenlően illetékes bíróságok versenyzésének esetét másképp megoldani aligha lehet, s mint ezt a törvények általánosan így is szabályozzák.

Igen ám, csak hogy itt ismét a tervezetnek egy fölötté jelentékeny hénaga előtt állunk. *A tervezet ugyanis a praeventiót mint a bíróságok versenyzésének általános megoldási módját nem ismeri.* Csak egy specialis esetre nézve emlékezik meg a praeventióról, t. i. a 24. §-ban azon esetre nézve, ha a lakhely bírósága áll szemben az elkövetési hely bíróságával. De egészen megfeledezett arról, hogy nemcsak a forum delicti commissi s a forum domicilii versenyezhetnek egymással, hanem hogy, mint épen a szóban levő esetek mutatják, a forum delicti commissi keretén belül is előfordulhat több bíróság versenyzése, sőt hogy előfordulhat esetleg még több forum domicilii concurrentiája is.

Hogy a 32. §-ban az illetékességi összeütközésre nézve felállított expediens a jelen esetek hénagának betöltésére nem alkalmazható, az kézen fekvő. Ép oly kevésbé enyhítené a tervezet hénagát, hogy eshetőleg talán lehetne szükségből recurrálni a forum domicilii-re.

(Folyt. követe.)

JOGIRODALOM.

A gyámsági törvény. (1877. évi XX. törvényczikk.) Magyarázattal ellátta SIPŐCZ LÁSZLÓ jogtudor, köz- és váltó-ügyvéd, Budapest fővárosi árva széki ülnök és elnökhelyettes. Budapest, az Athenaeum részvény-társulat kiadása 1882., 416 lap. Ára 3 ft.

A mult év második felében jelent meg a fentebbi mű, s habár szerzője eddig a jogi irodalom terén ismeretlen volt, művével az első kísérletek rendszerinti színvonalát jóval túlszárnyalta, sőt habozás nélkül mondhatjuk, hogy azon commentárok között, melyeknek tárgyát az 1877: XX. tcz. képezi, feltétlenül az első helyet foglalta el.

Ugy elméleti mint gyakorlati tekintetben alig találunk kérdést a gyámügy terén, mely e műben alapos tárgyalás és bírálatban ne részesülne.

Fejtegetéseiben az észjog alapelveiből indul ki, azután deducálja az egyes intézmények jogtörténeti fejlődését s kimutatja a régi magyar jognak ingatag intézkedései közül az 1877 előtti állapotot, továbbá megismerteti a külföld nevezetesebb alkotásait s különösen az osztrák, porosz és franczia törvények intézkedéseit, s mindezen előzmények után bocsátkozik bele az 1877-ki gyámi törvény egyes szakaszainak magyarázatába: minél hosszabb és alapos tanulmányra mutató részletességgel jár el, mert a törvény előkészítésénél tartott tárgyalásokon kívül nincs döntvény vagy rendelet, mely figyelmét elkerülte volna s ezek mellett szerző 10 éves árvaszéki gyakorlatára támaszkodva igen becses utmutatásokat ad a törvény gyakorlati alkalmazására nézve.

Az elmélet úgy mint a gyakorlat embere összegyűjtve s alaposan feldolgozva találja e műben a gyámügyi jog anyagát, sőt polgári törvénykönyvünk — lassan haladó — codificatiójánál, valamint örökösödési eljárásunknak előbb-utóbb bekövetkező szabályozásánál is igen használható segédforrásul szolgál e munka, mert kritikai élel feltűnteti a gyámügyi törvény hénagait, helytelenségeit és ellenmondásait, s felveti mindazon nehéz kérdéseket, melyeket a törvény rosszul vagy épen nem oldott meg, s többnyire jó sikerrel igyekszik ott, hol a törvény homályban hagy, elfogadható szabályt felállítani.

Kiemelendőnek tartom azt is, hogy SIPŐCZ nem követi azon újabb íróinknál gyakran a túlságig vitt rossz szokást, hogy műveiket különbnél különbn írók mondásaival, s a jelenben és multban létezett országok törvényeinek idézeteivel annyira tele aggatják, hogy ez által csak nehezen megemésztethető s alig élvezhető olvasmányt nyújtanak a közönségnek

és igen sokszor az idézetek köpönyegével csak gondolataik ürességét s önálló ítélő tehetségek gyarló voltát takargatják. SIPŐCZ e hibától távol áll: önállólag ítél s gondolkozik s idézgetéssel nem fitogtatásból, hanem csupán azért s akkor él, a midőn ezt állításainak bebizonyítására mellőzhetlennnek tartja.

A 416 lapra terjedő mű a gyámügyi törvény szakaszait követi, s úgy mint e törvény, két részre oszlik; az első a gyámügyi anyagi szabályokat, a másik pedig a gyámügyi eljárást tárgyalja.

Az első résznek tárgyalása a munkának csaknem $\frac{2}{3}$ -ad részét veszi igénybe s már ez mutatja, hogy szerző a törvény eme részére fordította leginkább figyelmét; e részben fordulnak leginkább elő a polgárjogi viszonyokat tárgyzó magvasabb értekezések, a mi felett nem is lehet csodálkozni, mert a törvény e része a készülöben levő polgári törvénykönyvnek egyik szakaszát fogja — csekély módosításokkal — képezni s így e részt nagyobb kedvvel dolgozta fel szerző mint a nagyobbára csak az opportunitás terén mozgó gyámügyi eljárást, mely jelen szerkezetében különben sem leendő hosszú életű, mert az örökösödési eljárásnak szabályozásával gyökeres átalakuláson menend keresztül.

S ha én mindamellett mégis leginkább az eljárási részzel kívánok jelen ismertetésemben foglalkozni, teszem azt nem azért, mintha én az első résznek feldolgozása iránt teljes elismerésem nem nyilvánítanám, hanem leginkább azért, mert engem mint a gyakorlat emberét az eljárási rész igen közéről érdekel, valamint azért is, mivel az első rész más helyen ugyan, de az enyémnél szakavatottabb toll által már kellőleg méltatva lett.*

Nem mellőzhetem azonban, hogy az első részből legalább egy tárgyat fel ne említsek, mely igazolandja egy részből azt, miszerint SIPŐCZ mennyire igyekezett a törvény minden egyes szakaszának horderejét lelkiismeretes alapos-sággal bírálat alá venni, s másrészt azon felületességről s elhamarkodásról teszen tanubizonyosságot, mely különösen a gyámügyi törvény készítésénél tapasztalható volt.

A törvény 113. §-ának 5. pontja szerint «a gyám vagy gondnok köteles a gyámhatóság jóváhagyását kikérni a kiskoru házasságára nézve általában, ha az iránt a gyám és szülők illetőleg rokonok és a kiskoru között egyetértés létre nem jött; továbbá a 18 évet még be nem töltött kiskoru leány házassága tekintetében, a házassági szerződésre nézve pedig minden egyes esetben».

SIPŐCZ nézete szerint a törvényhozás e szakasz által nem akarta az országban érvényben lévő különféle házassági jogoknak a kiskoruak házasságára vonatkozó szabályait megváltoztatni. A képviselőház közigazgatási bizottságának jelentéséből az következik, hogy a törvény nem a kiskoruak cselekvési képességét kívánta korlátozni, hanem törvényes képviselőik ellenében akarta szabad elhatározásukat a házasságra lépés tekintetében biztosítani. SIPŐCZ szerint azonban a törvény intentiója nem ez volt, hanem az, hogy ott, hol az illető egyház joga szerint a kiskoru házasságra lépéséhez a gyám beleegyezése szükséges, a kiskoru a házasságra lépésben a gyám indokolatlan ellenzése által ne gátoltassék, továbbá 18, illetve 16 éven alóli kiskorunál, ki a házasságra lépés fontosságának felismerésére még koránál fogva teljesen érettnnek nem vélelmezhető, a gyám csak a gyámhatóság jóváhagyása mellett egyezhessék a kiskoru házasságába. De sem a törvényben, sem az indokolásban nincs nyoma annak, hogy e szabály meg nem tartása a házasság érvénytelenségét vonná maga után, s hogy ezen szabály olyan kiskoruakra is alkalmazandó volna, kiknek egyházjoga szerint a házasságra lépéshez a gyámi beleegyezés nem kívántatik; mert akkor a törvény meghatározta volna azt is, mily következményei legyenek e

* L. Dr. KRÁLIK LAJOS *Magyar Igazságügy* 1882. évi 19-ik kötet 528. lapján.

szabály megsértésének? tiltó vagy bontó akadályt képez-e az? érvénytelen vagy semmis-e az ilyen házasság? mely kérdések megoldása, különösen kiskoru leányra nézve, ki házassága által teljeskorúvá lesz, nagy horderejű következményeket von maga után. E pont tehát nem házasságjogi tétel, csupán a gyámi és szülői beleegyezést szabályozza azon felekezeteknél (protestánsok és zsidóknál), melyeknél a kiskoruak házasságához a szülei és gyámi beleegyezés kívántatik; ezeknél a gyám csak e törvény szem előtt tartásával adhatja az engedélyt; katolikusoknál és görög-keletiekénél erre csak akkor lenne alkalm, ha maga az egyházi hatóság kívánná a gyám s illetőleg a gyámhatóság engedélyét, mire az illető egyházi hatóságok a vallás és közoktatási miniszter által utasítva is lettek. A katolikusoknál és keleti hitűeknél tehát a szülei, gyámi s gyámhatósági engedély hiánya csak *tiltó akadály*, mint a hadköteles egyéneknek a katonai hatóság engedélyének hiánya; protestánsoknál és zsidóknál pedig a 113. §. 5. pontjának figyelmen kívül hagyása *bontó akadályt* képez.

Bármennyire különösnek látszik is ezen felfogás, alig lehet ellenvetést tennünk Sipőcz érvelése ellen, mert egy részt fel sem tehető a törvényhozásról, hogy egy házasságjogi sarkalatos tételt a gyámügyi törvényben mellékesen akart volna szabályozni s megváltoztatni; s másrészt a 113. §. sanctióját képező 114. §. csak azt mondja, hogy a gyám által a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött ügylet érvénytelen; azonban ha a kiskoru volt jogosítva a fenálló törvények értelmében önállólag megkötni az ügyletet, ez a 113. §. meg nem tartása miatt érvénytelenné nem válik, már pedig a 7. §. a kiskoruak cselekvési képességére nézve fentartotta a korábbi állapotot, s miután a házassági jogügylet közvetlenül a kiskoru s nem a gyám által kötöttik, a 114. §-ban a gyám cselekvényeire kimondott érvénytelenség tehát a korábbi törvények szerint önálló házasságra lépési jogosultsággal bíró katolikus és görög-keleti kiskoruakra ki nem terjed.

De különben is ha a törvényhozás bontó akadályképen akarta volna a 113. §. 5. pontjában körülírt szabályt felállítani, gondoskodnia kellett volna arról is, hogy a törvény ezen intézkedésének kellő érvény szereztesse.

Igy mindenképp intézkedni kellett volna arról, mi történik akkor, ha a gyám elmulasztja a gyámhatóság beleegyezését kikérni, s a házasság még is megkötöttik? talán megbírságolja vagy a gyámságtól elmozdítja a gyámot? lehetséges; csak hogy ily utólagos rendszabályokkal a már megkötött házasságot meg nem kötötté nem teheti, s helyesen jegyzi meg Sipőcz, hogy miután a házasság által a kiskoru leány nagykorúvá vált, a gyámnak tiszte is véget ért, s a gyámhatóság fegyelmi hatalmat felette már nem gyakorolhat.

De menjünk tovább. Tegyük fel, hogy a gyám kérte a gyámhatóság beleegyezését, s ez azt megtagadta és a jegyeseket valamely katolikus pap a kánoni jog szabályai szerint mégis összeadta; mi történik ekkor? semmi. A házasság érvényben marad, s a gyámhatóság duzzoghat magában, hogy tiltakozását semmibe sem vették; a mi pedig nem igen emeli a gyámhatóság tekintélyét, hogy olyan határozatokat hoz, a melyeket végre nem hajthat. Avagy talán utasítani fogja tisztí ügyészét, hogy az illetékes szentszék előtt indítson pert a házasság megsemmisítése iránt? Ez nem igen vezetne célhoz. A szentszékek a kánoni jog szabályai szerint ítélnék, s nem szokták figyelembe venni a világi törvényeket; még pusztá gondolatnak is igen merész az a feltevés, hogy akadhatna egy szentszék, mely a házassági köteléket a gyámügyi törvény 113. §-a alapján semmisnek mondaná ki.

Kénytelen tehát a gyámhatóság határozatának sikeretelenségébe belenyugodni, s megsértett önértetének legfe-

lebb az által adhat kifejezést, hogy az ő iránta tiszteletlenséget tanúsító lelkész ellen illetékes hatóságánál fegyelmi feljelentést tehet; hogy lesz-e e miatt azon lelkésznek valami baja vagy sem, az már más kérdés, mert a gyámügyi törvény az opponáló lelkész megbüntetéséről nem gondoskodott.

Dr. Markó Sándor,

(Folyt. követc.)

kir. közjegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A büntetőtörvénykönyv 239. §-ához.

«*Hiány a büntetőtörvényben*», ezen cím alatt közöltek a politikai és a jogtudományi szaklapok minap egy ominosus bűnesetet, melyben a női szemérem durva megsértői *állítólag* a törvény félszeg intézkedései miatt büntetlenül maradtak. Az eset a hirlapi közlemények szerint röviden a következő: X. parasztleány egy leányt, ki ellen bosszút forralt, a félre-eső istállóba csalta, ott az ajtót rázárva czimborái felkérésére indult, kik a tett színhelyén csakhamar megjelentek és X.-el együtt a szerencsétlen leányon erőszakos nemi közöszlést követtek el. A leány, a mint kiszabadult a legények kezeiből, a közel fekvő kutba ugrott s abba bele is fult.

A bűnvádi eljárás e merénylet miatt az anya feljelentése következtében folyamatba tetetett ugyan, de az ocsmány tett elkövetői a két felső forum által a vád alól felmentettek állítólag azon oknál fogva, mert az erőszakos nemi közöszlés büntetőtörvényünk értelmében egyike azon büntetteknek, melyek miatt a bűnvádi eljárás csupán magánindítvány alapján indítható meg; mivel pedig a B. T. K. 113. §-a értelmében az indítványozás joga, ha a sértett személy életének 16-ik évét már betöltötte, kizárólag csak *őt*, és nem törvényes képviselőjét is illeti, azért a kir. tábla az erőszakos nemi közöszlés vádja miatt megindított eljárást *jogos vád hiányában* valamennyi vádlott ellenében megszüntette.

A Curia büntetőtanácsa, mint hirlik, a legbehatóbb elmélkedés tárgyává tette a szóban forgó bűnesetet, hogy megtalálja a módot a vádlottak megbüntetésére; a törvény azonban oly praecise határozza meg az efféle bűncselekvények üldözhetésének feltételeit, hogy ezzel szemben minden birói okoskodás hiába való; miért is a Curia kénytelen volt a kir. tábla felmentő ítéletét annak indokainál fogva helyben hagyni.

Előadván rövid kivonatban a hirlapi közlemények tartalmát, azon kérdéssel akarunk most foglalkozni: vajon alapos-e a törvénykönyv ellen intézett azon vád, mintha fonák intézkedései büntelenséget biztosítának a legocsmányabb merénylet elkövetőinek akkor, midőn az erőszak áldozata a szenvedett meggyaláztatás következtében kétségbe esve öngyilkossá lett?

Meggyőződéseim szerint a szóban forgó bűneset törvényünk szerint büntetlenül nem maradhat; hanem alkalmazni kell reá a 239. §. 2. pontjának azon rendelkezését, mely szerint «a sértett fél indítványa nélkül indítandó meg a bűnvádi eljárás, ha a büntett a megsértettnek halálát okozta». Hogy e feltétel a jelen esetben (ha csak annak hirlapi közlése a periratok tartalmával megegyezik) tényleg fenforog, ez úgy hiszem minden kétségen kívül áll; mert az, hogy a szerencsétlen nő öngyilkossága a rajta elkövetett erőszak erkölcsi következménye volt, hogy a meggyaláztatás, melynek ki volt téve és mely a parasztleánynak épen úgy, mint bármely előkelő családból származó hajadon egész jövőjét megsemmisíti és őt örökké megbélyegzi, a nő lelkületében pillanatnyi megzavarodást, eszméletének elhomályosítását és így a legiszonyatosabb tette való elhatározást előidézte, az a fenforgó körülmények között nem csak alapos való-

szinüséggel feltehető, hanem oly ténynek tekintendő, mely, mivel az ellenkező lehetőség mellett semmi plausibilis alapok nem harczol, mint subjectiv bizonyosság a birói ítélet alapjául elfogadandó.

Azon logikai alaptételhez képest: «causa causae est etiam causa causati» kétségtelenül el kell fogni azt, hogy épen a bűnös tett okozta a megsértettnek halálát, és hogy ennél fogva fenforog azon feltétel, melytől a törvény a vád hivatalból megindítását függővé teszi.

Hogy biráink ezt a jelen esetben elfogadni vonakodtak, annak okát csak abban találhatom, hogy fájdalom sokan nem tudják kellően megérteni azon lényeges különbséget, mely az *okozatosság* és a *bűnösség* kérdése között létezik. Az okozatosság kérdése úgy szólván a realis világ körében mozog, és annak kiderítésével foglalkozik: vajon miféle tényezők és feltételek idéztek elő egy bizonyos eredményt; ellenben a felelősség, a bűnösség kérdése a cselekvő személy lelkébe mélyed, és azt fürkészi: minő szereplése volt a külső tények előidézésében a cselekvő alany akaratanak?

E két kérdést egymástól jól elválasztva bizonyosnak vehetjük, hogy a merénylet elkövetői a bekövetkezett súlyosabb eredményért (a nő halálaért) felelősségre nem vonhatók; mert azt előidézni szándékuk nem volt, sőt bekövetkeztetését még előre sem láthatták, miért is a 237. §-ban megállapított súlyosabb büntetési tétel reájuk jogosan nem volna alkalmazható.

De másképp alakul a viszony a 239. §. 2. pontjában foglalt, a bűnvádi eljárás megindítására vonatkozó intézkedés tekintetében; ennek alkalmazhatása ugyanis egyedül csak attól függ, hogy a bűnös tett és a sértett halála között bárminő okbeli kapcsolat létezzék; de semmikép nincs feltételezve attól, hogy a halál az erőszak elkövetőinek mint dolose vagy culpose előidézett eredmény legyen számítható.

Midőn a mondott okoknál fogva az említett esetet olyannak tartom, melyre a 239. §. 2. pontja kétségtelenül alkalmazást talál, még egy lépéssel tovább megyek, s azt állítom, hogy a merénylet elkövetői büntetlenül még akkor sem maradhatnának, ha az idézett szakasz intézkedése törvényünkben kimaradt volna is.

Az erőszakos nemi közösülés úgy jelenkezik mint a személyes szabadság és a testi épség ellen intézett oly támadás, melyet a törvényhozó fontos indokokból egy speciálisabb sanctio alá helyezett; nyilvánvaló tehát, hogy valahányszor a fenforog esetben egy oly kellék vagy feltétel hiányzik, melytől a törvény ama specialisabb büntetett üldözhetését függővé teszi, szükségképp érvényre jutnak a törvény azon általánosabb szabványai, melyek a személyes szabadság és testi épség ellen intézett támadásra vonatkoznak.

Büntetőtörvényünk 323. §-a* a személyes szabadság megsértéséről intézkedvén, elrendeli, hogy 3 hónapig terjedhető fogházzal fenyitessék az, ki valakit törvényellenesen elfog, elfogat, letartóztat, vagy személyes szabadságától bármely más módon megfoszt. Ehhez sorakozik azután a 324. §. azon rendelkezése, mely szerint 5 évtől 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendőnek nyilvánítatik a személyes szabadság megsértése, ha a letartóztatás vagy a kínzás, avagy sanyargatás által valamely, a 303. és 304. §§. meghatározott egészség-sértés okoztatott. Az idézett 303. §. pedig a súlyos testsértés (egészségsértés) esetei között megemlíti azon esetet is, midőn a bántalmazott a bántalmazás következtében elméjében megzavarodott.

Az összefüggést a törvény ezen intézkedései és a referált bűneset között nem nehéz kitalálni. A sértett nő, midőn a gyalázattól menekülendő, öngyilkossá lett, nem birt tiszta

eszmélettel; elmeállapota meg volt zavarva; hisz az öngyilkosság csak a muló elmezavarnak lehet kifolyása.

Kétségtelenül csak a durva erőszak, mely a nő egész erkölcsi existenciáját megsemmisíté, volt oka a kedély azon rendkívüli emótiójának, mely megzavarva a lelki erők egyensúlyát, hatásában oly annyira erőteljes volt, hogy ellenében még az önfentartás legenergikusabb ösztöne is hatálytalanná vált.

A kedély ily magasfoku exaltációjára jogosan illeszkedik az elmezavar fogalma, és az erőszakos bántalmazás, mely azt előidézte, oly egészségsértésnek tekintendő, mely a 303. §. sanctiója alá tartozik. Látni ezekből, hogy az említett merénylet büntetlenül még akkor sem maradhatna, ha a 239. §. intézkedése törvénykönyvünkbe fel nem vettetett volna is.

Dr. Schnierer Aladár.

A végrendelet külkéllékeinek kérdéséhez.

Néhai Schmidt Jenő krassómegyei zsittini birtokos Oravicabányán 1863. évi július hó 19-én elhalálozván, hátrahagyott végrendeletében özvegy Asbóth Mórné és Krayer Józsefné gyermekeit nevezte örököseiül.

A végrendelet szolgabíró és esküdtársai által lévén előttemezve megyei kiküldetés nélkül: örökhagyónak una-kaöcscse azt az 1715. XXVII. és az 1729. XXXIV. tcz. alapján érvénytelennek kérte kimondatni a fehértemplomi kir. törvényszékhez beadott keresetében.

Az első bíróság felperest keresetével elutasította s a végrendeletet érvényesnek mondotta ki azon indokolással: «mert alperesek Krassómegye alispánjának, néhai Gyka Szilárdnak 1879. évben kiállított azon tartalmu bizonyítványával, hogy Krassómegyében és így Oraviczán 1849. év előtt szokásban volt szolgabíró és esküdtársai előtt közgyűlési kiküldetés nélkül végrendelkezni, beigazolták, hogy Krassómegyében és Oraviczán régibb idő óta szokásban volt szolgabíró és esküdtársai előtt közgyűlési kiküldetés nélkül végrendelkezni».

A kir. tábla az első bíróság ítéletét megváltoztatta, s a végrendeletet érvénytelennek mondotta ki azért: «mert az id. törv. szab. 1-ső §-a által visszaállított hazai törvényeink, jelesen a 1715. évi XXVII. és 1729. XXXIV. tcz. szerint közvégrendeletek a megyei szolgabíró és esküdtársai előtt csak azon esetben alkothatók érvényesen, ha a szolgabíró és esküdtársai a végrendelet alkotása céljából a megyei közgyűlés által küldettek ki. Minthogy pedig alperesek magok sem állítják, hogy a megtámadott A. a. végrendelet alkotására az azt előttemező szolgabíró és esküdtársai a megyei közgyűlés vagy a végrendelet keltekor a közgyűlést helyettesítő tisztgyűlés részéről kiküldve lettek volna, s ennél fogva a fent említett végrendelet a törvényszabta külkéllékekkel nem bírván, érvénytelensége kimondandó volt.

«Nem lehetett a fent idézett törvények határozott rendelkezése ellenében birói figyelembe venni alperesek részéről felhozott és Krassómegye ez időszertini alispánja által kiállított 4. /-i alatti bizonyítvánnyal igazolni kívánt azon állításokat, hogy a külkéllékek hiánya miatt megtámadott végrendelet Krassómegyében általában régibb idők óta fenállott gyakorlat és szokás szerint a megyei szolgabíró és esküdtársai mint törvényes bizonyosság előtt megyeközgyűlési kiküldetés nélkül is érvényesen lehetett végrendelkezni; a) mert a megyei alispánnak hatáskörén kívül esik fenállott törvénykezési gyakorlatról és szokásról bizonyítványt kiállítani; b) mert a bizonyítványt kiállító alispán állítólagos tudomásának forrását nélkülözi; c) mert az alispáni bizonyítvány a Z. a. levéltárnoki bizonyítvánnyal meg is erőltetett».

A kir. Curia, még mint legfőbb ítélőszék, a kir. táblának ítéletét, melyben a többek között kimondatott, hogy felperes örökhagyóval való vérségi összköttetését beigazolta; továbbá hogy a megtámadott végrendeletnek érvénytelenítése esetére is örökösödési igényeiben a végrendeleti örökösöket megelőzi stb., helybenhagyta: egyéb összes részeiben azonban mindkét alsóbírói ítéletet feloldotta és a végrendeletek alkotását illetőleg Krassómegyében és Oravicabányán 1853. év előtt és 1861. év után divott szokást és gyakorlatot illetőleg jegyzőkönyvi tárgyalást rendelt.

Az ekként elrendelt jkőnyvi tárgyaláson alperesek három újabb bizonyítványt csatoltak; egyet az oraviczai ez

* A 321. szakaszt, mely a jelen esetnek leginkább látszik megfelelni, itt azért mellőzöm, mert az abban megjelölt büntetett üldözhetése szintén a magánindítványtól van feltételezve.

időszerinti járásbíró, egyet az oraviczai járás szolgabírája, és egyet az oraviczai előljáró által kiállítva. A bizonyítványok kiállítói azt bizonyítják, hogy Oraviczabánya mint bányaváros 1853. év előtt nem állott a megye hatósága alatt, hanem a többi délmagyarországi bányavárosokkal együtt önálló bányahatósággal és bányatörvényszékekkel bírván, a lakosság a bányatörvényszékek kiküldöttei előtt végrendelkezett; 1853. év után pedig a cs. kir. szolgabírák előtt, s 1861. év után a megyei szolgabíró és esküdt előtt, mivel a lakosság azt tartotta, illetőleg azt kellett következtetni — a mint magát a járásbíró kifejezte — hogy most már azok előtt kellett végrendelkezni, és pedig 1863. évben annál inkább, mivel akkor megyei közgyűlések nem tartottak.

Állították továbbá alperesek, hogy Oraviczán bármely két bánya-tisztviselő előtt lehetett érvényesen végrendelkezni.

Ezen bizonyítványokat, valamint az alispán által kiállítottat felperes figyelmen kívül hagyatni s az A) a. végrendeletet érvénytelennek kimondatni kérte:

1. Azért, mert kiállítók mint ez időszak szerinti tisztviselők miután nem hivatkoznak semmi adatra, nem neveznek meg semmi forrást, melyből állításaikat merítették, sőt még azt sem állították, hogy a végrendelkezés idejében tisztviselők lettek volna: nem tudhatják, hogy a végrendelkezés idejében mily szokás és gyakorlat állott fen Oraviczán.

2. Mert a bizonyítványok ellentmondanak egymásnak. Ugyanis míg az alispáni bizonyítványban az foglaltatik, hogy Krassómegyében és Oraviczán szokásban volt szolgabíró és esküdt előtt kiküldetés nélkül végrendelkezni: a szolgabíró, előljáró és a járásbíró azt bizonyítja, hogy Oravicza 1853. év előtt nem állott a megye hatósága alatt, hanem önálló bányatörvényszékekkel és bányatanácsccsal bírván, a lakosság azoknak kiküldöttei előtt végrendelkezett.

3. Mert az ily tárgyú bizonyítványok kiállítására illetéktelenek ezen hatóságok, mert az 1868: LIV. tcz. 165. §-a értelmében csak azon hatóságok által kiállított okmányok tekintendők teljes bizonyító erejű közokiratoknak, melyek a kiállítók által törvényes illetőségök köréhez tartozó tényekről adatnak ki; már pedig régebbi törvényeink értelmében a végrendeletek küllélékek tekintetéből elbírálása a szentszékek jogköréhez tartozott, míg azon jogot az 1868: LIV. tcz. 22. §-a a törvényszékekre ruházta: tehát kétségtelen, hogy az ily tárgyú bizonyítványok kiállítása egyedül és kizárólag a szentszékek és a kir. törvényszékek jogköréhez tartozik.

4. Mert az 1715: XXVII. és 1729: XXXIV. tcz. értelmében szolgabíró és esküdtársá előtt csak úgy lehetett jogérvényes közvégrendeleteket alkotni, ha a szolgabíró és esküdtársá a végrendelkező egyenes kérelmére e célból a megye közgyűlésétől kiküldetést nyertek; az A) a. végrendelet tehát csak mint magánvégrendelet jöhetne elbírálás alá. Mivel pedig az 1715: XXVII. és az 1830: IX. tcz. értelmében két magán tanu előtt csak kiváltságos végrendeletek voltak alkothatók, a minthogy ezeket a kir. Curia 459/869. sz. a. hozott, felperes által hitelesített másolatban becsatolt ítéletében immár kimondotta, ilyennek pedig az A) a. nem tekinthető.

5. Mert a csanádi püspöki szentszékeknek felperes által UU. alatt becsatolt bizonyítványa szerint a szentszék Krassómegyében és Oraviczabányán a végrendeletek elbírálásánál mindenkor a törvény, jelesen az 1715: XXVII. 1729: XXXIV; 1830: IX; az 1840: XIV. tcz. parancsait tartotta irányadóul, és az orsz. bir. értekezletet.

Mivel pedig a fentebb hivatkozott törvények szerint a kiküldetés mulhatlanul megkívántatott; két tanu előtt pedig csak is kiváltságos végrendeletek voltak alkothatók: kétségtelen, hogy oly szokás és gyakorlat, minőt alperesek állítanak, nem létezett, annál kevésbé, mert az orsz. bir. ért. 5. §-a a régi magyar törvényeket, statutumokat és a törvényes gyakorlatot állította vissza: tehát nem a törvénytelen gyakorlatot is.

A szentszék a törvényekre appelláló bizonyítványát 9 db, felperes által becsatolt ítélettel támogatta, melyek között oly eset is előfordul, mely szerint a végrendelet mint közvégrendelet érvénytelennek mondatott ki azért, mert az azt előttemező tanácsbeliek a tanács által nem voltak kiküldve. Ha tehát a szentszék a tanácsbeliek előtt alkotott végrendeletet kiküldetés hiányából nem tekintette közvégrendeletnek: kétségtelen, hogy a bizonyítványban hivatkozott törvények alapján érvénytelennek nyilvánította volna a szolgabíró és esküdtársá előtt alkotott végrendeletet is kiküldetés hiányából, ha bírósága elé oly végrendelet kerül vala.

6. Mert Krassómegye levéltárnokának néhai Farkass Károlynak Z. a. bizonyítványa szerint a levéltárban olyan végrendeletek, melyeken szolgabíró és esküdtársá fordulnának elő tanukként kiküldetés nélkül, nem léteznek. Már pedig ha az állított módton végrendelkezés gyakorlatban lett volna, nyomának kellene lenni azon több száz végrendelet között, mely ott őriztetik.

Az elősorolt indokok és bizonyítékokon felül érvénytelennek kérte felperes az A) a. végrendeletet mint aggályost is kimondatni azért:

a) mert a végrendelet szövegét nem végrendelkező írta, következve a végrendelet az 1715: XXVII. és az 1840: XIV. tcz. értelmében az aláírás alkalmával felolvasandó lett volna, mi pedig meg nem történt;

b) mert a végrendelet szövegében beszúrák vannak; az örökösök nevei ugyanis egészen más színű tentával vannak a végrendelet szövegébe beírva s illetve feltűnőleg beszorítva, mint maga a végrendelet szövege;

c) mert a végrendeletet előttemező szolgabíró és esküdt nevei különböző színű tentával vannak írva; miből azt kell következtetni, hogy nem együttesen voltak jelen;

d) végre hogy a végrendeletet előttemező szolgabíró a becsatolt ítélet tanúsága szerint a végrendelet kelte után csakhamar 42, mond negyvenkét sikkasztási büntény miatt börtönre ítéltetett; tanuskodása tehát hitelt nem érdemel.

Az első bíróság a végrendeletet a Z. alatti levéltárnoki s a csanádi püspöki szentszék által kiállított UU. alatti bizonyítványok alapján érvénytelennek mondatotta ki.

A kir. tábla — más bírák lévén a tanácsban mint első alkalommal — alpereseknek fentebb hivatkozott bizonyítványai alapján felperest keresetével elutasította s a végrendeletet érvényesnek mondatotta ki a nélkül, hogy az ítéletben megmondotta volna, hogy az alperesileg becsatolt bizonyítványokat köz- avagy magánokiratoknak tekintette-e; bár felperes azok tartalmának valódiságát tagadásba vette, s mert ennek folytán azok kiállítóinak hit alatti kihallgatását alperesek nem kérelmezték: perrendszerüleg mint magánokiratok se lettek volna figyelembe vehetők, azon indokolással, hogy: «a törvénykezés a közigazgatástól csak az 1869: IV. tcz. által különítetvén el, a közigazgatás főnöke az elkülönítés előtt felmerült törvénykezési gyakorlatról érvényesen állithatott ki bizonyítványt».

A kir. Curia a kir. táblának ítéletét indokainál fogva helybenhagyta. Nem hallgathatjuk el, tekintettel arra, hogy a kir. Curia a becsatolt 459/869 számú ítéletével az ugyancsak szolgabíró és esküdtársá előtt alkotott végrendelet kiküldetés hiányából érvénytelennek, a két tanu előtt alkotott végrendeletet pedig csupán mint kiváltságot mondatotta ki érvényesnek, s ekként az imént meghozott ítélet ellentétes elvi alapon nyugszik amavval, kívánatos lett volna az ügyet plenum elé bocsátani, mielőtt a határozat kimondatott volt.

Közlöm a tényállást szárazan, de hiven azért, hogy a jogász közönség hozzászólhasson a tárgyhöz, mely az alábbi kérdésekben összpontosul:

I. az 1715: XXVII. és 1729: XXXIV. tcz. értelmében, ugy a királyi Curia által 459/869. szám alatt kimondott elv szerint szolgabíró és esküdtársá előtt csak akkor lehetett jogérvényes közvégrendeletet alkotni, ha azok e végből a végrendelkező egyenes kérelmére a megye közgyűlésétől kiküldetést nyertek; köteleességüké tétetvén a felvett közvégrendeletet a közgyűlésnek megőrzés végett bemutatni. Ha ily kiküldetés nélkül szolgabíró és esküdtársá végrendeletet vettek fel: ezen végrendelet küllélékek tekintetében mint közvégrendelet avagy csupán mint magán tanuk előtt alkotott végrendelet esik-e elbírálás alá?

II. Az 1723: XV. tczikk. és az országbírói értekezlet 5. §-a értelmében, mely szerint a régi magyar törvények, és a törvényes szokás és törvényes gyakorlat állítottak vissza, a szokásnak nem szabad tényleg érvényben levő törvénybe ütközni. Ezt szem előtt tartva, elfogadható-e törvényesnek az oly szokás, mely szerint szolgabíró és esküdtársá megyeközgyűlési kiküldetés nélkül is végrendeleteket vehesenek fel, és hogy ezek közvégrendeletek erejével bírnak?

III. Az 1715: XXVII. és 1830: IX. törvénycikk értelmében, ugy a kir. Curia által 459/869. szám alatt kimondott elv szerint két magán tanu előtt érvényesen csak kiváltságos végrendelet volt alkotható: tehát megállhat-e oly szokás, mely szerint két magán tanu előtt kiváltságos végrendeleteken kívül más végrendeleteket is lehessen érvényesen alkotni?

IV. Az 1868: LIV. tczikk 165. §-a értelmében csak azon hatóságok által kiállított okmányok tekintendők teljes bizonyító erejű közokiratoknak, melyek a kiállítók által törvényes illetőségük köréhez tartozó tényekről adatnak ki: illetékesek-e s illetőleg teljes bizonyító erővel bíró közokiratoknak tartandók-e az ez időszerinti alispán, járásbíró, szolgabíró és községi előljáró által kiállított bizonyítványok arról, hogy a végrendeletek külkéllékeit illetőleg milyen szokás és gyakorlat létezett 1853. év előtt és 1861. év után? S figyelembe vehetők-e azon bizonyítványok még akkor is, ha a kiállítók semmi adatra nem hivatkoznak, ha semmi kutfőt meg nem neveznek, melyből állításukat merítették, s ezen felül kifejezéseikben még határozatlanok, sőt egymásnak ellentmondók is?

Avagy, tekintve hogy régibb törvényeink értelmében a végrendeletek külkéllékek tekintetéből elbírálása a szentszékek hatásköréhez tartozott, míg az 1868: LIV. tczikk 22. §-a ezen jogot a törvényszékekre ruházta: az ily tárgyú bizonyítványok kiállítására egyedül a szentszékek s illetőleg a királyi törvényszékek-e az illetékesek?

Kováts József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curiának egy határozatát közöljük alább, mely méltó arra, hogy a jogászközönség figyelme feléje forduljon. De különösen kíváncsok, hogy az alsó bíróságok figyelemmel elolvassák. A ki szemmel kíséri a Curia gyakorlatát, észrevehette újabb időben több döntvényt, melyekből a bűnvádi eljárás terén meghonosodott balfogalmak elleni rendszeres küzdelem, melyekből üdvös reform felé törekvés szól. A szóbeli főtárgyalás egyik sarkelve, hogy az illető tanács ítéletének fundamentumát ne az aktákra, sem pedig részleges felvételekre, hanem csakis az egységes főtárgyalás összeredményére alapítsa. A Curia alábbi határozata ugy ez irányban, valamint a védői kar igazságszolgáltatási szerepének méltatására nézve erélyes szöveget tartalmaz amaz elv- s öntudatnélküli, az intézmények külső gépies formáival beelégedő felfogás ellenében, mely az első foku törvényszékeknek magát sokhelyütt befészkelte. A határozat így szól:

Mindkét alsó bírósági ítélet hivatalból megsemmisítetik s az e. f. kir. törvényszéknek meghagyatik: hogy vádlott B. I. részére, P. J. ügyvéd mellőzésével hivatalból új védőt nevezzen, ennek az összes ügyiratok tanulmányozására, valamint a netán szükségesnek találandó vizsgálati kiegészítések indítványozásának előterjesztésére elegendő időt engedjen, ezek után az érdeklettek jelenlétében póttárgyalást tartson, s úgy a B. J. képviselőjének meghallgatása után hozzon a kifejlendőknek megfelelő újabb ítéletet, mely után az ügy, főbenjáró természeténél fogva, azon esetre is hivatalból való felülvizsgálat végett a felsőbb bíróság elébe lesz terjesztendő, ha azt egyik fél sem felebbezné. *Okok:* A kir. ítélő tábla 1881. június 21-én 2573. sz. a. kelt feloldó végzésében helyesen rendelte el, hogy a vádlottak, (tulajdonképen csak vádolt B. I.) részére védő ügyvéd neveztesse ki, miután a vád tárgyát szándékos bántalmazás által okozott emberhalál képezi. A kir. ítélő tábla ezen utasításának az eljáró ki törvényszék azonban kellően nem felelt meg, a mennyiben B. I. védelmével ugyanazon ügyvédet bizta meg, ki a korábbi tárgyalásoknál B. J. másodrendű vádlottat képviselte, kinek érdeke B. I. érdekével annyira kirívólag ellenkezik, hogy az 5036/80. sz. jegyzőkönyv tanúsága szerint védője a vádbeli cselekmény elkövetésével B. I-t vádolta. Ilyen körülmények közt P. J. ügyvéd a legjobb akarat mellett sem volt képes B. I-t a másik vádlott érdekére való minden tekintet nélkül annyira függetlenül védelmezni, a mint az ügy fontossága és a védő ügyvéd magasztos feladata egyiránt követeli. (1883. február 6. 6680 sz. a.)

— Az árverési vevő felelőssége. A kir. ítélő tábla 13,688/1882. p. sz. alatt oly ítéletet hozott S. L. sz. P. J. felperesnek F. M. boglári kereskedő alperes elleni perében, mely méltán felkeltheti a forgalmi körök és főleg a jogászok figyelmét és csodálkozását. Az eset ugyanis az volt, hogy alperes mint felperesnél hitelezője végrehajtást vezetvén ellene, elárvereztetett egy gazdasági gépet, mely évekkel azelőtt (a foglaláskor) 4000 frtra becsültetett s melyet az árverésen 1112 frtért ő maga megvett, a b. végrehajtó

általi átadás folytán pedig az árverés után tovább eladott valami K. J. nevű kereskedőnek mintegy 200 frt haszonnal, úgy hogy még követeléséből is veszített. A végrehajtást szenvedő nő az árverés ellen, melyről szabályszerűen értesítve s melyen számos vevő jelen volt, de senki többet ígérni nem akart, mivel a gép ekkor már többet nem ért, utólag semmiségi panaszt adott be, mert a b. végrehajtó az árverést egy nappal rövidebb időre tűzte ki az árverési hirdetményben a törvényes határidőnél és az akkor még fenállott semmitősszék e tisztán alaki okból, melyben csak a b. végrehajtó volt hibás, megsemmisítette az árverést s a «mennyiben még lehetséges», a restitutiót rendelte el. Miután a vevő már nem adhatta vissza a tovább adott gépet, melyet notabene eladott mielőtt a semmiségi panasz beadásáról értesült volna, beperelte őt a végrehajtást szenvedő nő annak teljes régi becsértéke restituálására s a kaposvári k. törvényszék és k. tábla ez alapon (nem kártérítéskép, mert a semmiséget nem a vevő illetve végrehajtó hibája okozta s a továbbeladás jogában állott az átvétel után) el is marasztalták abban, úgy hogy a hitelező adósán nemcsak követelését veszti, hanem még ezeket fizessen neki, mi által ez a szó szoros értelmében nyer az adós voltán és gazdagszik hitelezője kárával. Ha ez elv elfogadtatik, mely egy unikum a világ bármely jogával szemben és ellenkezik saját gyakorlatunkkal és végrehajtási törvényeinkkel, akkor az ingók árverési forgalma megfosztatik a jogbiztonságtól s a törvény ellenére behozatik, hogy ingóknál is a tulajdonszerzéshez bevárando az árverés jogerőre emelkedése, az új jogszabály behozatala pedig absurd alkalmazással és egyes ember bőrre eszközöltetik, ki optima fide eljár s utódját megnevezte.

— A kir. Curia kimondotta, hogy vádlott bűnösségét tartalmazó ítéletnek valamely lapban való közzétételét a panaszos a végtárgyalás alatt tartozik kérelmezni. A felebezésben előadott ez iránti kérelem elkésettnek tekintendő.

— A m. kir. Curián folytatólagos tárgyalás és eldöntésre bocsátott vitás elvi kérdések:

3306./82.P.

Kincstári hivatalnokok ellen fegyelmi uton hozott kártérítésben marasztaló határozatok szolgálhatnak-e a polgári perben bizonyítékul a károsítás tényére és a kár összegére nézve?

9045./82.F.

Oly másodbírósági végzés ellen, melylyel a folyamodó alaptalan felfolyamodásért az 1881: LIX. tcz. 60. §-a alapján pénzbírsággal büntetetik, van-e további felfolyamodásnak helye?

— A fővárosi rendőrség a keztyűsök egész «óvszer»-készletét elkobozta és rendőri zár alá helyezte. Miután a rendőrségnek ezen eljárása sem törvény, sem miniszteri rendelet, sem városi statutum és végül sem a gyakorlat szentesítette normával nem indokolható, jogászai körökben élénk érdeklődéssel tekintenek ezen jogi életünkben szokatlan «extra commercium» helyezés indokolása elé. (g.)

— Az osztrák közjegyzők által mult évben alapított nyugdíjintézet alapítványi tőkéjéhez már eddig is ajándékképen a közjegyzőktől 37,000 frt érkezett be.

A Magyar Jogászegylet tagjainak szétküldetett Dr. Felinek Arthur felolvasása «a büntető bíróságok szervezetéről és hatósági köréről, tekintettel a magyar bűnvádi eljárás javaslatára.» A kik a füzetet nem kaptak volna meg, szíveskedjenek reklamálni.

Szerkesztői üzenet.

B. Gy. járásbíró Zilah. Legközelebbi számunk mellékletében jön

BEKÜLDETETT:

ZLINSZKY Imre. A magyar magánjog mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire. Második kiadás. Tekintettel törvényhozasunk újabb alkotásaira kiegészítette Dr. DÁRDAY Sándor. Ára füzve 6 frt. (Franklin-Társulat)

Új törvények jegyzetű kiadásban. Tettey Nándor és társa kiadásában a következő törvények jelentek meg:

1882. törvények jegyzetű kiadása teljesen füzve 2 frt, kötve 2 frt 80 kr. Ugyanazok olcsó kiadásban 1 frt 40 kr.

A véderő-törvény módosításáról, szóló 1882. tcz. Ára 40 kr. A felebbviteli bíróságok szabályozásáról és a felebbvitel korlátozásáról a k. j.-bírókhoz utalt büntető ügyekben 1883. tcz. Ára 20 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 lrt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezeténél a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Vizsgálati fogság és szabadsághelyezés a bűnvádi eljárás tervezetében. Dr. STILLER MÓR budapesti ügyvéd-től. — Külföldi jogélet: Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882. Dr. DELL'ADAMI REZŐ budapesti ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A felebbvitel korlátozásáról. Dr. HUSZÁR KÁLMÁN budapesti ügyvéd-től. — Az 1878: évi V. tcz. 382. §-a. ABSZOLON FERENCZ kassai törvényszéki aljegyzőtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezeténél a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(5. §.) Teljességgel nem látom be szükségét annak, hogy a szászországi polg. törv. könyv. 195. §-a törvénykönyvünkbe átültetessék, a mint a javaslat 5. §-a azt szó szerint teszi. A római jog azon elve: *nemo sibi ipse causam possessionis mutare potest*, gyakorlati jelentőséggel nem bír, mert hiába mondja ki a törvény, hogy a birlalás birtokká önként nem változtatható át, azért az mégis megtörténhetik. Ily esetben a birtok jogszerűtlen lesz, s a javaslat gondoskodik is ily esetre nézve a megfelelő jogorvoslatról (23. §.). Az indokolásban kifejezett aggodalom, hogy «nem lehetne bizton senkire valamit bízni, ha meg volna engedve, hogy a birlaló birtokká változtassa át birlalását stb.», erőltettnék látszik, mert ily aggodalom az 5. §. nélkül is bizony senkiben sem fog támadni s ha e §. nincs, még épen nem következik, hogy tehát a birlalásnak önhatalmu átváltoztatása birtokká meg lenne engedve. Az 5. §-t tehát mint feleslegest elhagyandónak vélem.

(6. §.) Az ingó és ingatlan dolgok *egyoldalú* birtokba vételének módjait sorolja fel a 6. §. Teljesen egyetértek az indokolás azon részével, hogy egyoldalú cselekvény által megszerezhetik a birtok, ha a személy a dologhoz oly viszonyba jut, mely lehetővé teszi, hogy a dologra közvetlenül hathasson, s miután csakugyan lehetetlen az egyes lehető módokat kimerítően felsorolni, az általános szabály alkalmazása a bíróra bizassék. Ennél többet a 6. §-ban kimondani nem is kellene. De daczára az indokolás ez elismerésre érdemes felfogásának, a 6. §. mégis több birtokszerzési módot sorol fel, a nélkül, hogy szerkezetéből következne, hogy azok csak példák. De ettől eltekintve, a szerkezet nagyon felületes, mert egyfelől mint birtokszerzési módok megemlítvék: 1. kézhezvétel, 2. elvitel, 3. őrizet, 4. megszállás, 5. elhatárolás, 6. bekerítés, 7. megjelelés, és 8. megmunkálás, másfelől mondva van, hogy csak annyi jut valakinek birtokába, a mennyit valósággal 1. kézhezvett, 4. megszállott, 8. megmunklált, 7. megjelelt és 3. őrizet alá vett. Itt nemcsak az első részben foglalt sorrend van ok nélkül összehányva, de mint a számok egybevetéséből kitűnik, három mód megemlítve sincs. Már pedig ha a 6. §. csakugyan a javaslat szellemében fogadtatnék el, a kiemelt hiány annyira lényeges, hogy sok félreértésnek válnék forrásává, kivált ha az egyes kifejezések értelmének oly meg-

állapítását kíséreljük meg, a mint annak per esetében mulhatlanul történni is kell; péld. a javaslat szerint több között *megszállás* által is megszerezhetik az ingatlan dolog birtoka. Hogy «megszállás» alatt mit kell érteni, ezt az indokolás akarja megmagyarázni, midőn mondja, hogy annyi mint: «durch Betretung»; tehát ha rálép az ingatlanra s ha ez körülhatárolva is van, az egészre terjed a birtokbavétel. Tegyük fel: valaki egy 500 holdas körülhatárolt erdőbe lép azzal a szándékkal, hogy azt birtokba vegye, de ugyanezt teszi az erdő más szélén egy vagy több más személy is, ki vette birtokába a körülhatárolt erdőt?

Ez csak egy kis mutatvány az indokolás magyarázataiból, mely ehez hasonló konglomeratuma.

(7. §.) Ugyanazon okok, melyek az *egyoldalú* birtokszerzés különböző módjainak elősorolását legalább is célszerűtlennek tüntetik fel, az *átadás* által történő birtokszerzésnél is még inkább fenforognak, miután ennél a különböző viszonyokhoz képest még sokkal több változat lehetséges. Itt is elég lenne tehát annak kimondása: átadás által megszerezhetik a birtok, ha az átvevő az átadó beegyezésével a dologhoz oly viszonyba jut, mely lehetővé teszi, hogy arra közvetlenül és tetszése szerint hathasson.

Minden eshetőségre a 7. §. szerkezetére is meg kívánom jegyezni, hogy az nem elég gondval készült. Míg ugyanis a 6. §-ban előbb ingó s azután az ingatlan dolgokról van szó, a 7. §-ban ez meg van fordítva. Miért? Továbbá úgy az ingatlan, mint az ingó dolgok több átadási módjainak megnevezése után következik: «vagy ha az átvevő az eddigi birtokos beleegyezésével a dolgot birtokba veszi», miből az következne, hogy az átadás többi módjainál az előbbi birtokos beegyezése nem szükséges.

Talán épen nem lesz törvénykönyvünknek ártalmára, ha ez egyszer nem vesszük át a szász és osztr. polg. törvénykönyvek tartalmát, hanem követnők inkább a zürichi törv. könyv. példáját, melyben minden magyarázat mellőzve van s bizonyára csak a rendelkezés előnyére.

(8. §.) A 8. §. első része az osztr. ptk. 428. §-ából van átvéve. Sokkal sikerültebb és szabatosb lett volna az, ha a szászországi ptk. 200. és 201. §§-nak szövegezése szerint történik. Ehez még csak azt kell megjegyeznem, hogy az osztr. ptk.-ból igen híven van a javasolt §. átvéve; mert ha a mintában benne is van, hogy a birtokos *bebizonyíthatólag* nyilvánítsa szándékát, ez már ott is felesleges szó, mert, ha a törvény a bizonyítás külön alakját nem szabja elő s a szándék nyilvánítva lett, ez mint bármely más ténykörül-mény a bizonyítási eszközök valamelyikével bizonyítható is lesz, a nélkül, hogy a törvény azon figyelmeztetésére, hogy a nyilvánítás *bebizonyíthatólag* történjék, legkevésbé is szükség lenne.

(9. §.) Miután a 4. §-ban már ki van mondva, hogy cselekvési képességgel nem bíró személyek törvényes képviselőik által szereznek birtokot, önként értetik, hogy a birtokszerzéshez megkívánt akarat és cselekmény a képviselő személye, nem pedig az akarattehetséggel és cselekvési képességgel egyáltalában nem bíró képviselt személy szerint ítéltetik meg. Másképen nem is lévén lehetséges, ezért a 9. §. mint egészen felesleges elhagyandó.

* Az előbbi közleményt l. a 8. számban.

(10. §.) Erre nincs megjegyzésem.

(11. §.) E §. a szász ptk. 204. §-ának épen nem sikerült fordítása, mert míg a mintául szolgált §-ban általánosságban *átküldés módjáról* van szó, a javaslat az átküldésnek csak azt az esetét fogadja el, melyben az *fuvarozó személy* vagy *fuvarozó intézet* útján történik. E megszorítást nem látom indokolva.

(12. §.) Nincs észrevételem.

(13. §.) Nem tartom szükségesnek, de czélszerűnek sem, hogy a *jóhiszeműség* meghatározása különbözően történjék ahoz képest, a mint a birtok tárgya ingó vagy ingatlan dolog. Az a körülmény, hogy ingó dolog az átvétel tényével, ingatlan pedig csak a telekkönyvi jog megszerzésével válik az átvevő tulajdonává, nem igazolja e megkülönböztetést, minélfogva czélszerűbb lenne általában kimondani: jóhiszemű birtokos az, ki hiszi, hogy a birtokában levő dolog az ő tulajdona (ezt a telekkönyvi jog megszerzése előtt is hiheti).

Hogy a jóhiszeműség vélelmeztetik, ennek kimondása szükségtelen ugyan, miután a ki az ellenkezőt állítja, ezt bizonyítani is tartozik, de nem épen árt. Egyébiránt egy kis elnézést követ el a javaslat, midőn az indokolásban (112. l.) azt teszi fel, hogy az oszt. ptk. szerint a jóhiszeműség igazolandó, mert ellenkezőleg annak 328. §-a egyenesen kimondja: «kétség esetében a vélelem a birtok jóhiszeműsége mellett áll».

(14. §.) A rosszhiszeműség fogalmát egyszerűbben óhajtanám meghatározni, mint ezt a javaslat 14. §-a teszi. Nevezetesen elégnék tartom, ha kimondja a törvény: *rosszhiszemű birtokos az, a ki a tulajdonszerzést gátló okról a birtokszerezésnél már tudomással bírt, vagy ha ez később esett tudomására, ezen időponttól kezdve*. A rosszhiszeműség kezdetének időpontja a felelősség tekintetében lényeges.

A 14. §. további részeit mellőzném, mert veszedelmesnek látom azt a rendelkezést, hogy a birtokos, a ki per esetében a dolog kiadására ítéltetett, rendszerint csak a per megindításától kezdve rosszhiszemű, miután a jóhiszeműség megszűnése után, de a per megindítása előtt a birtokos a dolgon túladvá vagy azt megsemmisítve, a keresetet könnyen meghiusítná, a nélkül, hogy a törvény azon további intézkedése alapján: «a mennyiben a bíró egyes esetben a fenforgó körülményeknél fogva más időpontot nem állapít meg», felelősségét megállapítani lehetne. Ugyanezen §. utolsó tételét is annál inkább mellőzném, mert hogy a törvény nem tudásával senki sem mentheti magát, ezt az általános rész már kimondja (javaslat 26. §.), s hogy mennyiben menthető a ténybeli tévedés, ez az eset körülményeitől függ s a jóhiszeműségnek rendszerint kriteriumát képezi.

(15. §.) A képviselő által gyakorolt birtok minőségének meghatározásánál kihagyandónak vélem a «*törvényes*» jelzőt, mely könnyen félreértést okozhat, miután lehet oly képviselő is, a ki nem törvénynél fogva, hanem meghatalmazás alapján jár el. Még azt sem szükséges hozzátenni: *jogosult*, mert önként értetik, hogy ha valaki más részére szerez vagy gyakorol birtokot, szükség esetében képviselői minőségét igazolni kell.

Hogy «megbizottnál a megbízó tudomása dönt», ez csak bajt okozhat, mert a *képviselő* és *megbizott* között sem a kifejezésben, sem bensőleg oly különbség nem létezik, mely külön rendelkezést indokolna; de másfelől a megbizott nem szükségképpen akarat nélküli eszköze megbízójának, sőt a legkönnyebben lehetséges, hogy a megbízó jóhiszemű, míg a (akaratképes) megbizott rosszhiszemű. Ily esetre is a 15. §. első része feltétlenül alkalmazandó, tehát a 2. bekezdésnek el kell maradni.

(16. §.) A birtok megkülönböztetését jogszerű és jogszerűtlenre, továbbá jó- és rosszhiszeműre tökéletesen elég-

nek tartom arra nézve, hogy a birtokból kifolyó jogviszonyok megítélthessenek. Habár valamennyi törvénykönyv felvette s még senki sem kifogásolta a *hibás* és *hibátlan* birtok megkülönböztetését, én azt hiszem, hogy nem kell nekünk más törvénykönyveket okvetetlen követnünk, ha ez által a mienk szabatoságban csak nyerhet. Az ugynevezett *hibás* birtok mindig jogszerűtlen és rosszhiszemű; különbség tehát a hibás és jogszerűtlen között csak abban van, hogy a jogszerűtlen lehet jóhiszemű is, de a dolog lényegére nézve ez különbséget nem okozhat, mert mihelyt valaki tulajdonszerzési jogcím nélkül, tehát erőszakkal, alattomosan, csalárd uton, tévesztés folytán, vagy akár jóhiszemben, de önhatmulag jutott a birtokhoz, ő jogszerűtlen birtokos még akkor is, ha a dolog sajátja, s kétségkívül a jogrend ellen vétett, mely hibájának következményeit el kell tűrnie. A mi tehát a 16. §. alapján a *hibás* birtokra nézve a törvényben rendeltetik, mindaz szükségképen a *jogszerűtlen* birtokra is alkalmazandó, minélfogva a 16. §-ban foglalt megkülönböztetés, mint gyakorlati jelentőség nélküli, mellőzendő.

(17—27. §§.) Nem látom indokolva, miért tér el a javaslat a különben hű ragaszkodással követett szászországi ptk. rendszerétől, midőn előbb szól a birtok megszüntéről és utoljára a birtok védelméről. A természetes egymásután a megfordított rendet követeli, mert a már megszünt birtoknak nem lehet többé védelemre szüksége.

(17—21. §§.) E szakaszok a birtok megszűnésének eseteiről szólnak. Nézetem szerint eféle meghatározások nem törvénykönyvbe, hanem inkább tankönyvbe valók, mert rendelkezést nem tartalmaznak.

A birtok tényleges hatalmi viszony lévén a személy és a dolog között, önként értetik, hogy mihelyt e tényleges viszony megszűnt, a birtok elenyészett, a nélkül, hogy ehez a törvénykönyv külön intézkedése szükségeltetné. Arra soha sem lehet szükség, hogy a birtok megszűnése, de igen arra, hogy annak fenállása bizonyíttassék s mihelyt ezt bizonyítani nem lehet, birtokról sem lehet már szó. De lássuk az egyes eseteket, mint azokat a javaslat felemlíti: a dolog birtoka «elveszítettetik» (inkább megszűnik): 1. «ha a dolog elenyészik vagy egyéni létét elveszti»; az első eset épen olyan, mint ha azt mondaná ki a törvény: a ki meghalt, az nem él többé, a mit nem is lehetne megczáfolni; *elvesztetni* nyelvünkön nem tesz annyit, mint *elenyészni*, elvesztett dolog találás tárgyát szokta képezni, de mikép lenne ez lehetséges «a dolog egyéni létével»? 2. hogy az elhalt birtokos nem folytathatja birtokát, ez is oly igazság, melyet mindenki elhiszen, ha nem is mondja az általános polgári törvénykönyv, stb.

A többi felsorolt esetekkel nem kívánok tüzetesebben foglalkozni, ugyanazon sorsban kell részesítenem azokat; de nem hagyhatom szó nélkül a javaslat 19. §-át, mely így szól: «Mig remény van arra, hogy valamely elvesztett dolog visszakerül, a birtok megtartására maga az akarat elégséges stb». Valóban csodálkoznom kell, hogy a javaslat érdemes szerzője nem elégedett meg a szász ptk. csaknem kimerítő eshetőségeinek átvételével, hanem átvette még az oszt. ptk. 352. §-át is, mely a *képzelt birtokról* szól. Ezelőtt évekkel gyűrűmet ellopták, azóta még mind reménykedem, hogy valahogy visszakerülnek s habár gyűrűim nincsenek, de segít rajtam a törvény, mert világosan mondja a «birtok megtartására maga az akarat is elégséges»! Ha csakugyan megtalálnám gyűrűmet, félbeszakadt birtokom tovább folyna, a nélkül, hogy ehez valakinek köze lenne, ha pedig más azokat elsajátította, hiába van nekem «reménységem» s «akaratom», ujjaimon még sincs gyűrű. Hasonlít ez azon esethez, mikor a hajó kapitánya kávéfőző eszközét átadta szolgájának tisztítás végett; egyszer a szolga előáll s mondja: Kapitány ur, ha tudom, hogy hol van a kávéfőzője, ugy-e az nem vészett el? — Nem fiam, mondja ura, hát hol van? — Beejtettem a tengerbe.

(22. §.) E szakaszban ugyanazon védelemben kellene részesíteni a birlalót is *jogellenes* háborítás ellen, mi által a 26. §. feleslegessé válnék.

(23. §.) Itt csak azt jegyzem meg, hogy a 16. §-hoz tett észrevételekhez képest *hibás* birtok helyett *jogszerűtlen* birtok lenne teendő.

(24. §.) A birtokvédelemre vonatkozó rendelkezések indokolásában (117. l.) azon elv van felállítva, hogy a birtokönmagában vétetik, tekintet nélkül arra, hogy jogszerűtlen, rosszhiszemű (vagy hibás), minél fogva a kereset megalapításához csak a birtok ténye kívántatik, következésképpen alperesnek erősebb jog bizonyítása e perben meg sem engedhető. Nézetem szerint is ez felel meg a birtok lényegének, s ha megengedi is a törvény, hogy a birtoklásában jogellenesen megtámadott, birtokának megtartása végett önvédelemmel élhessen, az önszegély vagyis a jognak önhatalmu érvényesítése a modern jogállamnak, mint a törvények egyedüli hivatott őrének és végrehajtójának fogalmával nem fér össze. Ámde a mi a javaslat 24. §-ában foglaltatik, az nem egyéb, mint megvédése annak, ki birtokháborítás és önhatalmu birtokbavétel által, tehát jogszerűtlen módon (hibásan) jutott a birtokhoz s ez által a jogrendet megzavarta, még ha ez uton sajátját is foglalta el, mi sok visszaélésre vezethet.

Hogy egyeztethető össze a 24. §. rendelkezése az indokolásban idézett azon szabálylyal: «in pari causa potior possessor». Ezeknél fogva a 24. §-t egészen elhagyni kellene.

(25. §.) E szakaszt is egészen kihagyhatónak tartom, miután az abban foglalt rendelkezések részint az öröklési, részint a kártérítési jogba tartoznak.

(26. §.) A 22. §-hoz tett megjegyzésem alapján e §. feleslegessé válik.

(27. §.) E szerint a birtokkeresetek rendszerint egy év alatt, a mennyiben pedig alperes a birtok háborítása vagy elvétele által gazdagodott, három év alatt évülnek el. E különbség szükséges voltát nem ismerhetem el, mert a birtoknak jogellenes háborítása vagy elvétele oly érzékeny megtámadása más jogkörének, hogy ha az valóban megtörtént, fel sem tehető, hogy a jogában sértett fél egy év alatt orvoslást ne keresne; azon körülmény pedig, hogy a sértő fél ez által gazdagodott-e vagy nem, legkevesebb sem igazolhatja az elévülési időnek 3 évre való kiterjesztését.

A 27. §. második részében említett «hibás birtok kifogásának» a 24. §. sorsában kell részesülnie s azzal együtt elmaradnia.

(28—34. §§.) E szakaszokban a javaslat a «*jogbirtokról*» mint külön intézményről szól. Szerény véleményem szerint a jogbirtok csak annyiban bír jelentőséggel, a mennyiben egyfelől jogellenes háborítás esetében birtokkeresetnek tárgya lehet, másfelől elbirtoklásra vezethet. E szempontból tekintve helyesnek látom, hogy a javaslat jogbirtoknak csak telki szolgalmaknál és az u. n. kisebb királyi haszonvételeknél ad helyet, de a szóban levő szakaszokban foglalt külön intézkedést mégis szükségtelennnek tartom. Ugyanis: hogy telki szolgalmak jogbirtoknak tárgya, ezt illetékes helyen a 309. §., továbbá, hogy a telki szolgalmak elbirtoklás által is szerezhetők, ezt a 305. §. mondja ki. Magától értetik, hogy mihelyt a törvény a telki szolgalmi jogot birtok és elbirtoklás tárgyául elismeri, a birtokkeresetre nézve érvényes szabályok erre is alkalmazandók. A 30. és 32. §§-ban foglalt magyarázó szabályokat hagyjuk fen a tankönyveknek és tanszékeknek. Különböztet a helyes rendszer is azt követeli, hogy telki szolgalmakra vonatkozó rendelkezések nem a birtokról, hanem a szolgalmakról szóló címben foglalassanak.

Ami pedig a «*kisebb királyi haszonvételeket*» illeti, ezekről az új polg. törvénykönyvben még említést sem kellene tenni, mert közei az idő, mikor ezek elnevezése már csak

jogtörténelmi művekben fog előfordulni. Az *italmérés*i és *korcsmáltatási* jog megváltása már csak idő kérdése; a *malomtartási* jog természeténél fogva vízi malom nélkül nem képzelhető, tehát a jog magában birtokba nem vehető, de ez (különböztet is inkább tartozéka lévén a volt nemesi jószág-nak) ma mindinkább a közigazgatási szabályok körébe megy át, azonban úgy mint a *vám* és *révjog* (ahol ilyen még fenáll), az ingatlan birtok tartozékaként azzal egyenlő elbánás alá jöven, külön szabályozást nem szükséges. Végre a *vásárljognál* sem birtokháborítás, sem elbirtoklás nem is képzelhető. Egyébiránt az ingatlan dolgok alkatrészeként tekintendő jogositványokról megfelelőbb helyen (90. §.) van is intézkedés, mely tökéletesen elégséges.

(29., 31. §§.) Következetlenség hibájába esik a javaslat, midőn a 28. §-ban a jogbirtokot telki szolgalmakra, a kisebb kir. haszonvételekre s valamely (?) kiváltságos jogokra szorítja s mégis a 29. és 31. §§-ban a jogbirtokot mindenféle jogokra kiterjeszti. Ezt az oszt. ptk. 313. és 351. §§-nak kedvéért nem kellett volna elkövetni.

(Folyt. követk.)

Haller Károly.

Vizsgálati fogság és szabadlábrahelyezés a bünvádi eljárás tervezetében.

IV.*

(Befejező czikk.)

A szökés miatt elrendelt letartóztatásnak természet-szerűleg csak a terhelt jogerejű *felmentése* vagy a *büntetés elszemvedése* vethet véget.

Ezen természetes megszűnési mód mellett akár ártatlan-nak, akár bünyösnek mondassék terhelt, a vizsgálati fogságnak az eljárás egész hosszú tartamán át kellene fenállania. Ily alak-ban és hatálylyal ezen intézkedés megfelelne ugyan azon cél-nak, melynek a vizsgálati fogság a szökés gyanuja miatt létét köszöni és mely abban áll, hogy a majdani bünte-tés az elítélten leendő végrehajtása biztosíttassék.

Azonban ez oly nyers, oly erőszakos eszköz volna azon bár jogosult cél elérésére, hogy méltán vissza kellett riadni az emberiebb igazságszolgáltatásnak annak ily kimé-letlen alakban való alkalmazásától.

Szerencsénkre létezik oly intézmény, mely létét a leg-régibb művelt népeknek, nem ugyan igazságosság-, hanem büszke szabadságérzetüknek köszöni**, de mely alkalmas a modern népek erősebb igazságérzeti igényeinek eleget tenni, biztosítván egyuttal a szabadság érdekeit is.

Ezen intézmény a midőn egyrészt biztosítani képes a majdani büntetés végrehajtását a bünyösön, másrészt feles-legessé teszi annak fogvatartását a büntetés végrehajtásá-nak időpontjáig.

Pótolja tehát a vizsgálati *fogságot* és helyébe a vizs-gálati *szabadságot* teszi; letartóztatja terheltet, a nélkül, hogy fogva tartaná; leköti *vagyonát*, de felszabadítja *személyét*.

Ezen intézmény a *biztosíték melletti szabadlábrahelyezés*. Mind tágabb alkalmazása — csodálatos körfutással a régi kor bünvádi eljárásához való visszatérésben — az újabb kor bün-vádi eljárásának is egyik sarkalatos követelménye.

Szabad védekezés a lehető legnagyobb mértékben, ez felel meg legbensőbb életelvében a vádrendszerre alapított bünpernek, mert az a védelem egyenlősítését jelenti a vád-dal. A biztosíték mellett való szabadlábrahelyezés intéz-ménye pedig ép e szabad védelmet lehetősi a vizsgálat egész folyamán át.

Ezen intézmény constructiójának kiindulási pontja az, hogy hathatós ellensúlyt kell és lehet teremteni a terhelt-

* Az előbbi közleményeket l. a m. é. 48., 51. és f. é. 3. és 6. sz.

** GEORGES PICOT: Recherches sur la mise en liberté sous caution. Paris 1863. l. 6.

nek emberi természetében rejlt azon törekvése ellen, hogy esetleg szökés által meneküljön az őt érendő büntetés elől. A biztosíték mellett való szabadlábrahelyezésnél ezen ellensúly a terhelt *vagyona egy bizonyos részének lekötésében* áll, mely vagyonrész terhelt megszökése esetében az állam és a sértett magánfél javára fordíttatik.

Minden időben ez igen biztosan működő rugónak bizonyult a terhelt szökési szándéka ellen.

A tervezet igen tág alapon veszi alkalmazásba, a mennyiben a legsúlyosabb büntetésekkel sújtott büntettek-nél is helyt ad a biztosíték mellett szabadlábrahelyezésnek. E tekintetben a tervezet tútesz csaknem minden modern bűnvádi eljárason. Vajon azonban nem-e túlmerész azon intézkedése a 301. §-nak, mely szerint a halállal sújtott büntettek-nél is helyt ad a biztosíték mellett szabadlábrahelyezésnek, azt majd csak az élet fogja megmutathatni. Én BLACKSTONE-val tartok, ki lélektanilag oly szépen mondja, hogy «mi lehet az, mit szívesen oda nem ad az ember, hogy saját életét megmentse? és mily elégtételül szolgál az a társadalomnak, ha el is veszi annak a vagyonát, ki a gyilkosért kezéskedett.»*

Az igaz, hogy a 301. §. oly előfeltételekhez köti az ez esetben való szabadlábra helyezést, hogy az a lehető leg-ritkábban fog csak alkalmaztathatni. Ez által azonban ezen mindenesetre koczkáztatott intézkedésnek élet tompítani lehet, de nem elvenni.

Tagadhatlan továbbá, hogy a megszökés esetére a terheltet érő anyagi kártól való idegenkedésen kívül van még más hatályos rugó, mely bizonyos körülmények közt a terheltben támadható szökési akaratot ellensúlyozni képes.

Családos nőknél a nem súlyos büntetésekkel sújtott vétségek és büntettek esetében bátran számíthatni a családi tűzhely, a gyermekek iránt való érzelm erősségére. Annak fölkelte, az arra való hivatkozás ünnepélyes módon a vizsgálóbíró által a legtöbb esetben elég erős gátnak fog bizonyulni a menekülési vágy ellen.

Szegényebb sorsu, de állandó lakással és foglalkozással bíró terheltnek felmenthető volnának a *pénzbeli* biztosíték letétele alól, ha különben becsületes embereknek ismertetnek, vagy ezt hitelt érdemlőleg igazolják. Ilyenmő intézkedést az újabb, 1876. jun. 30-iki olasz törvény (214. art.) is vett fel és nem hallani, hogy visszaélésre vagy panaszra adott volna alkalmat.**

Sajnáltni lehet, hogy a tervezet kizárólag a pénz- és pénzürtékű biztosíték rideg álláspontján áll, minek következménye azután az, hogy a biztosíték *fogalmát* illetlenül túl megszorítja és így a szabadlábrahelyezés alkalmazását megnehezíti.

Megengedi ugyan (298. §.), hogy készpénz helyett «*kezeslevél*» tétethessék le; de nincs benne köszönet. Alakilag és tartamilag olyan feltételekhez köti, melyek az árvák pénztárából nyerendő kölcsönöknél vannak megállapítva. Miután pedig az árvapénztárak csak ingatlanra adnak kölcsönt és pedig az 1877: XX. tcz. 289. §. alapján az ingatlan becsértékének csak egyharmadáig, elgondolható, mily nehéz lesz ez alapon szabadlábrahelyezést nyerni.

Sokkal szabadelvűebb felfogást tanusít az osztrák bűnvádi eljárás 193. §-a, mely oly kezeslevelet is fogad el biztosítékul, mely a polg. tvkv. értelmében ingatlanra bekebelezve, vagy mely valamely «*alkalmas*» *készfizesetői jótálló* által aláírva van.***

Egyáltalán bizonyos ellentét létezik a tervezet azon

fölfogásában, mely szerint egyrészt a biztosíték mellett szabadlábrahelyezést a legsúlyosabb bünténynyel terheltnél is megengedi és másrészt a biztosítékot a legcsekélyebb vétségeknél is oly *nehézkés* alakban engedi csak meg, hogy a szabadlábrahelyezés ezen módját csak kevesen fogják élvezhetni.

Még kevésbbé lehet megbarátkozni azon eljárással, melyet a tervezet (299., 300. §§.) a szabadlábrahelyezés *elhatározása* körül megállapít. Csupa nehézség, csupa akadály és pedig minden perrendi szükség nélkül.

Vagy van-e elfogadható indok arra, hogy a szabadlábrahelyezés fölött a vizsgáló bíró, az ügyész és esetleg a magánvádlo közt megejtett hosszadalmas, előbb *iratváltás után* — azután a terhelttel és ügyésszel és magánvádloval újból való szóbeli tárgyalás alapján — a *vádtanács* határozzon?

Nézetem szerint vagy meg kell adni a vizsgáló bírónak — ki a *letartóztatás elrendelése* jogával bír (284 §.) — azon jogot is, hogy a fogság *megszüntetése* és biztosítékknak az ügyésszel *egyetértőleg* való megállapítása hatásköréhez tartozzék és a vádtanács csak akkor döntsön, ha a terhelt sérelmesnek tartja a vizsgáló bíró határozatát, vagy ha az ügyész nem ért egyet a vizsgáló bíróval.

Vagy ha ily hatalmat a vizsgáló bíró kezébe adni nem akarunk, ám mondjuk ki, hogy a terhelt szabadlábrahelyezési kérelmét a vizsgáló bíró azonnal áttenni tartozik a vádtanács-hoz, mely az ügyész és a terhelt illetve védője rövid uton való meghallgatása után határoz.

A *magánvádlnak* semmi befolyást nem kell és nem lehet engedni a szabadlábrahelyezés *elhatározásában*.

Függetlenül mindentől fenáll a terhelt *joga* a szabadlábrahelyezést követelni, ha a biztosítékot adni kész; a bíróság *kötelessége* azt elrendelni.

A bírói működés tehát ez esetben arra szorítkozik, hogy alakilag a szabadlábrahelyezést kimondja, és hogy érdemileg a várható büntetés nagysága, a terhelt állása- és vagyoni viszonyaihoz mérten állapítsa meg a birtosíték *magasságát*.

A tervezet nem enged semmi befolyást (290. §.) vádlónak a terhelt letartóztatása elhatározására, miért kelljen engedni neki befolyást a letartóztatás megszüntetésének elhatározására?

A bűncselekmény által sértett félnek a terhelt *vagyonára* lehet joga kárigényei kielégítésére; de nem lehet joga terhelt *személyére*. A letartóztatás elrendelése vagy megszüntetése pedig első sorban a terhelt személye, annak szabadságának kérdése.

Értelme volna még a magánvádlo meghallgatásának, ha nyilatkozata *kötelező* volna a bíróságra a biztosíték magasságának megállapításánál. De ezt a tervezet helyesen mellőzte. Ha pedig a bíróság nincs kötve a nyilatkozathoz, magánvádlo megidézése és kihallgatása csak felesleges időt vesztegető alakiság.

Méltán kérhetni különben, mily jogon volna beleszólása magánvádlnak a biztosíték magasságának megállapításába. A tervezet abból látszik kiindulni, hogy miután megfelelőleg az újabb perrendeknek a megszökött terheltnek biztosítékát első sorban a károsult magánjogi elégtételére fordítandónak határozza (311. §.), ennek folyománya az, hogy a károsult magánvádlo ezen, az ő igényeinek majdani kielégítésére szolgáló alap meghatározásában is megkérdetessék.

Azonban ép ezen kiindulási pont téves.

A biztosíték magánvádlo kárigényei kielégítésére *kizárólag* csak akkor fordítható, ha terhelt megszökött nemcsak, hanem megidézésre sem jelenik meg. Különben semmi köze magánvádlnak a biztosítékhoz. Ezen *egy eshetőség* miatt állandó *elvül* kimondani a magánvádlo befolyását a biztosíték megállapítására, és így megnehezíteni kivétel nélkül *minden* szabadlábrahelyezést, hol *magánvádlo* szere-

* *Commentaries*: IV. köt. 310. l.

** HENRY MARCY: Code de procédure pénale du royaume d'Italie. Paris 1881. 2. köt. 123. l.

*** Az osztr. büntető perrend idézett 193. §-ában hivatkozott polg. tvkvi 1374. §-a szerint, házak az érték feléig, más ingatlanok értékük kétharmadáig fogadhatók el jelzőlagul. «*Alkalmos*» kezes pedig az, kinek megfelelő vagyona van és az országban perelhető.

pel — még ha kára se volt — a legkövetkezetlenebb valami.

Végre a biztosítéknak rendeltetése, alkalmazásának legbensőbb indoka nem a magánvádlo *kárának* biztosítása, hanem *terhelt megjelenésének* biztosítása a bíróság előtt az ügy elbírálása és a büntetés végrehajtása végett.

A szökés nem is az okból szokott történni, mert a terhelt fél, hogy az okozott kárt meg fog kelleni fizetnie, hanem az okból, mert fél, hogy *szabadságbüntetést* fog kapni és ezt fog kelleni kiállani.

A szabadságbüntetéstől való félelem tehát erősebb, mint a kárfizetés kénytelenségének félelme. Ha tehát a bíróság valamely összeget elég biztosítéknak tart a büntetéstől való félelem ellensúlyozására, az kétségtelen elég lesz a kártérítés félelmének ellensúlyozására is.

Csak futólag akarom még megérinteni, hogy a magánvádlo, ha meghallgatása szükségesnek mondatik a törvény által, természetesen mindig csak a lehető legnagyobb összeget fogja ajánlatba hozni. Az érdek és boszu könyörület nem igen fognak sugalmazni. És magánvádlo tudja, hogy még ha a bíróság az ő nyilatkozatához nincs is kötve, de bizonyos mértékben befolyásolva lesz mégis nyilatkozata által, a mennyiben gyakran, hogy terhelt kiszabadulását nehezítse, oly körülményeket fog majd fölhozni, melyek tán bővebb bizonyítást, kutatást, vizsgálatot fognak szükségessé tenni. Szóval alkalom nyílik a lehető legsürgősebb ügyben, mint minő a letartóztatott szabadonbocsátása, aprólékos és kicsinyes dolgok miatt elhuzni az eldöntést.

A magánvádlonak befolyása tehát a biztosíték megállapítására teljesen indokolatlan és következményeiben oly súlyos, hogy mindazoknak, kik a biztosíték mellett való szabadlábra helyezés alkalmazását minél inkább könnyíteni és tágitani akarják, a magánvádlo minden beavatkozását a szabadlábra helyezés eldöntése körül a legerélyesebben ostromolni kell.

Dr. Stiller Mór.

KÜLFÖLDI JOGÉLET.

Olasz igazságügyi törvényhozás 1880—1882.*

V. Kereskedelmi jog.

Mellőzünk több törvényt és rendeletet, melyek az 1865-ki ptk. jelzálogrendszerének gyakorlati alkalmazására, a régi terhek átkebelezésére, a bejegyzések 30 évi hatályára (elévülés megújítás hiányában), némely főleg a déli tartományokban fenmaradt hűbérkori földterhek (tized) megszüntetésére, az egyházi javak állami kezelésére és egyházi ügyekben való bíraskodásra vonatkoznak, hogy még egy, a legfontosabb magánjogi alkotásra, a *kereskedelmi törvénykönyvre* irányozhassuk hazai jogászaink figyelmét.

Ezen törvénykönyvnek létesítését aránylag rövid idő alatt a parlamentek nehézkes és egy rendszeres műre nézve sokszor veszélyes eljárásával szemben oly expediens tette lehetővé, mely által amaz elkerülve lett. Még TAIANI igazságügyér ugyanis felhatalmazást kért, hogy a kormány léptethesse életbe a még 1877. júniusban MANCINI által a senatusnak bemutatott javaslatot, belátása szerint módosítva, hogy ekként az a gyakorlati alkalmazás próbájának tétessék ki. A senatus e felhatalmazás megadása előtt szakbizottsághoz utasította a javaslatot, melynek sok módosítást ajánló jelentése TOMMASO CORSI előadó által 1880 ápril 25. lett bemutatva és 1880 júniusban részben jóváhagyva. Ezen az érdemre kiható discussió után a senatus a kívánt életbeléptetési illetve felhatalmazási törvényt megszavazta. Ezzel mutatta be VILLA a javaslatot 1880 július 2-án a képviselőkamrának (Atti parlam. Sess. 1880. N. 3—A.—Legislat.

XIV. 1 a Sess 1880. N. 104.). Következett GIUSEPPE ZANARDELLI minisztersége, mely alatt a kamarai bizottság jelentése 1881 június 23. PASQUALI által bemutatott, ki az előadást MANCINI helyett vette át ennek külügyérré lett kineveztetése folytán. E jelentés azonban még MANCINI mesteri tollából került ki, a ki lelke volt az egész javaslat szerkesztésének és a számos kitünőségből álló bizottságnak (TAIANI DIEGO mint MANCINI elnöktársa, RICCI, BOSELLI titkárok, LUZZATI, INGHILLERI, FERTACCIU, PUCIONI, VARÈ, CASTELLANO, PEDRONI, COLOMBINI, INCAGNOLI, RANDACCIO, PASQUALI.) A jelentés ajánlotta a javaslat elfogadását. De a senatus javaslatában foglalt terminust, hogy t. i. 1882. június 1-én léptettség az életbe, utóbb elhalasztani kellett, mert a képviselőkamra csak 1882 januárban tárgyalhatotta a javaslatot, s így az életbeléptetés terminusa az 1882 ápril 2 án a senatus általi újabb elfogadás után szentesített törvényben 1883 január 1-re tétetett. E napon a régi kereskedelmi jog szabályai helyébe a kormány által végleg szövegezendő illetve megállapítandó javaslat lépett s a kormány felhatalmazva lett az átmeneti intézkedéseket is megtenni. A javaslat és az egész terv, a kormányra bízni a codex megállapítását, a kamrában hevesen megtámadtatott némely részről, mi a javaslat védőinek, PASQUALI előadónak, ZANARDELLI igazságügyérnek és főleg MANCINI-nak alkalmat adott remek beszédeikre. Különösen MANCINI külön lenyomatban is megjelent 72 lapra terjedő beszédét emeljük ki, melyről még a külföldi lapok is (*Augsburger Allgemeine Zeitung* stb.) magasztalóan nyilatkoztak, és a mely mestereleg fejt ki az alapintézmények ratióit, miben olykép egyesíti a szabatossgot az anyag feletti uralkodás világosságával és a népszerűsítés ügyességével, mint ezt csak a classicus római jogászoknál találjuk. De MANCINI beszéde, jelentése, javaslata s annak több problémájáról irt s a *Filangeri* ben közzétett értekezései azért is bírnak nagy érdekléssel reánk nézve,* mert már kritikai állást foglal el azokban az utolsó hasontárgyú alkotásokkal, különösen az általunk recipiált német kereskedelmi törvénykönyvvel és a schweizi kötelmi jogi javaslattal (időközben lett törvénynyel) szemben. Mi ha terünk engedi, ez értekezések némelyikét s ama beszédet itt bemutatni fogjuk. Nem hallgathatjuk el azonban már ezuttal megütközésünket abban, hogy e fontos, legujabb, sokban eredeti s a kötelmi jog alap-problémáit érintő törvényhozási mű és korunk legnagyobb jogászának munkássága teljesen ignoráltatott a magyar kötelmi jogi kodex-darab készítésénél. Ennek indokolása a schweizi javaslatot névről említi meg, és azzal tér felette napirendre, azaz 20 év óta meghaladott álláspontra, hogy «tulment a kellő kereten». A magyar tervezet, nehogy ily hibába essék, görcsösen ragaszkodott a dresdai javaslat fordításához, melynek politikai célja visszahatott bő szerkezetére (általános rész közös p. tk. hiányában) és melynek elvi tartalma minden ponton meg lett azóta haladva a tudomány által, úgy hogy a német p. tk. abból mit sem fog változatlanul felvenni.

A parlamenti vitában akadtak a német k. tk. rendszerének (bejegyzési kényszer stb.) szószólói s ezek ellenében érdekes ránk nézve az olasz javaslat indokolása s védelme, mely annak óriási többséget vivott ki.

A mint a felhatalmazási törvény meghozatott, ZANARDELLI a legkitünőbb jogászokból és kereskedelmi szakférfiakból megalakítá azon bizottságot, mely a javaslat végleges szövegezését, a fenálló magánjoggal összhangba hozatalát

* L. FILANGIERI 1881. évfolyam 129. sk. lk. 193. sk. lk. 521 sk. lk. *Della pruova per telegrammi, Delle convenzioni tra persone lontane, Del contratto da Riporto*, melyekben mint a k. tk. legérdekesebb problémáinak tárgyalásában MANCINI bámulatos irodalmi apparátusát és gyakorlati érzékét, klasszikus élelműségét mutatják.

* Az előbbi közlményeket 1. a 2., 7. és 8. számokban.

s az átmeneti intézkedések szerkesztését eszközözlendő volt, és kik közül TAIANI, VARÉ, VILLA volt igazságügyéreket, SERAFINIT, Olaszország élő legnagyobb romanistáját, LUZZATTIT, világhírű nemzetgazdász, MAURIZIT, a kereskedelmi jog terén legtekintélyesebb olasz író, CORSI és PASQUALI, a javaslat volt előadóit és GIANNUZZI-SAVELLIT emeljük ki. 1882. április 25-én összeülvén, albizottságot küldött ki CABELLA elnöke alatt PASQUALI, VARÉ, SERAFINI, VIDARI, RIDOLFI, ORSINI tagokból.

Ezen albizottság 23 ülésben tárgyalta a javaslatot, melyen némely szövegezési s némely érdemleges módosítást és a coordinatiót eszközölvén, erre valamint az átmeneti intézkedésekre nézve tett javaslatát a bizottsági teljes ülésekben (1882. július 17. sk.) csaknem változatlanul elfogadtattak. 1882. október 31-ki kir. rendelettel jóváhagyatott és kihirdettetett a codex, mely 1883. január 1. óta hatályba lépett azon szerencsés országban, hol az államférfiak jogtudósok, a jogtudósok miniszterek, és a jogfejlődés az állam első gondja, a nemzet legnagyobb dicsősége.

Magának a kodexnek főelveiben való ismertetését másorra tartjuk fen magunknak. Dr. Dell'Adamí Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A felelősség korlátozásáról.

Jogszolgáltatásunk egyik rég tapasztalt nagy hiánya a *rendszerek* folytonos változtatása, mely első sorban abból magyarázható, hogy a törvényhozás a fel-felmerülő bajokon segíteni akarván, azoknak okát a *létező* törvényekben keresi. Ezeknek megváltoztatásával a bajokat is elenyészethetnek véli, úgy mint a fel-őbiróság a sérelmes alsóbirói ítéletnek egyszerű megváltoztatásával. Az első bíróságnál *pervesztessé* lett alperes a má-odbiróságnál *pernyertes* lesz, vagy fordítva, és így, ha az első ítélet *rosz* volt, a másodbirósági ítélet, mely ezt megváltoztatja, bizonyosan *jó* lesz. Körülbelül ilyenek újabb törvényeink is. Ha a *létező* törvény mellett panaszok merülnek fel, akkor egyszerűen *ellenkező* törvényt hozunk és akkor azt hisszük, hogy nem lesz több panasz. A mi az ítéletekben, egyes eseteknek ilyenképpen ellentétes elintézésére, az a törvényekben a rendszerek megváltoztatására vezet. Ma alperes, holnap felperes megvédéséről van szó. Ezelőtt az igazságszolgáltatás tévedései elleni garantiák szaporításáról gondoskodtunk, most a felelősségek korlátozását decretáljuk. És valószínűleg rövid idő alatt ismét megfordítjuk a rendszert. E folytonos változásokban csak maga a változás az állandó, mely egyik szélsőségből a másik szélsőségbe és annak felismerésére vezet, hogy a mindenkor létező törvény valóban *rosz*.

Ezen folytonos változások szükségessé teszik, hogy a korábbi törvények alatt keletkezett ügyekre nézve, melyek nem tűnnek hasonló változó elintézés, bizonyos átmeneti intézkedések tétessenek, melyek azok részére a korábbi rendszer következményeit fentartják, biztosítják. Ennek szigorú szem előtt tartása azon sarkalatos jogelvből következik, mely szerint «a törvénynek visszaható ereje, rendszerint nincs». Ám ezzel vajmi keveset törődik újabb törvényhozásunk.

Ott van az 1881. évi LIX. tcz. 47. §-a és a legújabb 1883. VI. tcz. 8. §-a, melyek szomorú tanúságot tesznek változó rendszereink szentesítése közt, a most említett sarkalatos jogelv megsértéséről. Mindkettő megszorítja a felelősséget a kir. táblai ítéletek ellen; az első polgári ügyekben, minden átmeneti intézkedés nélkül, egyszerűen nem engedvén további felelősséget az elsőbirósági ítéletet helybenhagyó másodbirósági ítélet ellen; az utóbbi büntető-

ügyekben szintén minden átmeneti intézkedés nélkül, az új törvény hatályba lépte után, a kir. tábla által hozandó határozatok ellen minden további felelősséget kizárván.

Igy aztán megtörténik, a mint erre példát tudunk, hogy a *Curia által feloldott* és az általa *elrendelt* és teljes eredménnyel megejtett bizonyítási eljárás után meghozott *ugyanazon*, tehát már a priori *harmadbiróságilag sérelmesnek elismert* kir. táblai ítélet véglegessé lesz, és a fél kénytelen azzal beérni, hogy a Curia által elrendelt új eljárás által neki mód nyújtott ugyan arra, hogy ügyét újabb költséggel az alsóbb bíróságok által újabban elintéztessék, de ezek sérelmesnek elismert ítéletét meg nem változtathatta, mert az új rendszer megállítja az igazságszolgáltatásnak a Curia által feloldott kerekét, *mielőtt oda érhetnék*. Ez a rendszertelenségek rendszerének betetőzése. Orvoslását vagy a törvények életbeléptetésére vonatkozó igazságügyminiszteri pótrendeletről, vagy a kir. ítélő tábla, illetve a m. kir. Curia teljesülési megállapodásától várjuk. Dr. Huszár Kálmán.

Az 1878. évi V. tcz. 382. §-ához.

«Tekintet nélkül az okozott kár összegére, büntettet képez a csalás: ha valaki azt, saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása által követi el.»

E szakasznak első átolvasása a tényálladék kellékeire nézve több kérdést vet föl, jelesül vajon már az egyszerű megsemmisítés vagy megrongálás is létesíti-e ezen büntett tényálladékát avagy csak a minősített? továbbá vajon a kereskedelmi törvénynek a biztosítás érvénytelenítésére vonatkozó szakaszai tekintetbe veendő-e itt? és mily hatással vannak a tényálladék megállapítására?

Hogy a 382. §-ban foglalt büntett a 379. §-ban körvonalozott csalásnak csak egy a törvényhozó által kiemelt faja annak minden lényeges ismérveivel, ez kitűnik: 1. e szakasznak elhelyezéséből, mennyiben előtte a törvényben a 379. §-tól eltérő csalási fogalomra nem akadunk, s így ezen szakaszban («büntettet képez» a csalás) alatt csakis a 379. §-ban meghatározott csalást érthetünk, kitűnik továbbá a 382. §. és a kétségtelenül delictum sui generis-t megállapító 384. §. szövegeinek qualificálás tekintetébeni különbözőségéből; ugyanis míg ez utóbbi így szól: «Csalásnak tekintetik...» (minek az a jelentése: hogy habár az eddig szóban volt és körülírt csalás tényálladéka fen nem forog, a mennyiben mégis az önálló büntetendő cselekménnyé decretált ezen cselekmény a csalás leglényegesebb ismérveit magában foglalja, ezeknek büntetőjogi neve rá is átvitetik) a 382. §. egyenesen azt mondja: «... büntettet képez a csalás, ha valaki azt így és így követi el.»

E felfogást, hogy a saját biztosított vagyonnak megsemmisítése vagy megrongálása nem mindig és feltétlenül képez csalást, támogatja és illusztrálja a magánjogi álláspont is; így ha valaki saját biztosított vagyonát palam et publice semmisíti vagy rongálja meg, avagy ily szándékot előzőleg hasonló módon nyilvánít és annak végrehajtását kipublicálja, ebben senki nemhogy csalást, de még jogtalanságot sem fog keresni, sőt ha nem is egy másnak károsítását teljesen kizáró módon, hanem olyképen hajtja végre a megsemmisítést vagy megrongálást, mikép az a biztosító részéről a rendes kereskedői gondosság mellett átlátható, még így sem lehet büntetendő cselekménnyel szó, ha mindjárt a biztosítási összeg ki is fizettetett, mert a kereskedelmi törvény 271. §-a értelmében a kereskedelmi ügyletben résztvevők a rendes kereskedői gondosság elmulasztásának következményeit a másik ügyfél ellenében is, annál inkább tehát önmagukra nézve viselni kötelesek; és az elleni orvoslát, mennyiben a mulasztásnak mások részéről felhasználása a magánjogi roszhiszeműség fokát meg nem haladva,

valamely büntetendő cselekmény alkatelemévé nem süllyed, csak a magánjogban és csak ennek megállapításai értelmében, kereshetni.

Ez eléggé meggyőző, hogy «a saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása» a törvényhozó által nem közönséges, nem is magánjogi, hanem ezektől eltérő büntetőjogi értelemben használtatott, a mely a főmondatban: «... büntetett képez a csalás» találja körvonalzását; ez által ugyanis, figyelembe véve, hogy a csalás itt a 379. §. értelmében veendő, az fejeztetik ki: mikép a saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása kell hogy a ravasz fondorlat fogalmának megfelelőleg végrehajtassék, a megsemmisítés vagy megrongálás bejelentése és tudomásul vétele által a biztosító társaság azon tévedésbe ejtessék, miszerint a vagyoni kár a biztosítási szerződésnél fogva elvállalt veszélyből származik, s így a biztosítási összeg fizetésének feltételei csakugyan beállottak és az összeget valóban kifizesse, végre hogy a tettes akarata mindezek előidézésére és arra irányozva legyen, hogy a biztosítási összeg kifizetése által ő vagy harmadik személy jogtalan hasznot szerezzen.

A második kérdésre: hogy t. i. vannak-e és mily hatással a kereskedelmi törvénynek a biztosítási szerződés érvénytelenítésére vonatkozó szakaszai a 382. §. tényálladékanak megállapítására? könnyebb határozott, mint helyes feleletet adni; mindamellett megkísérlem mindkettőt.

Mindenekelőtt kiemelem, hogy ezen kérdés a legszorosabb összefüggésben van azon kérdéssel: vajon olyankor, midőn a saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása fenebb a 379. §-ból következtetve elősorolt kellékek kapcsában jó elő, a 382. §. megállapított csalás büntette mindenkor létesül-e? Erre határozott nemmel kell válaszolnom. Ugyanis a kereskedelmi törvény 475., 485., 486. §§. szerint a biztosító a biztosítási szerződést az ezen szakaszokban elősorolt esetekben akár kereset, akár kifogás alakjában érvénytelenítheti; így a 475. §. szerint, ha a biztosított vagy a helyette szerződő fél az ügylet megkötésekor fontos és a biztosító előtt tudva nem levő ténykörülményeket elhallgatott vagy ha a fontos körülményeket valótlanul adta elő és a biztosító előtt az adatok vagy előadás valótlanúsága vagy helytelensége tudva nem volt; a 485. §. szerint ha a visszatérő időszakokban fizetendő díj a lejáratkor vagy az e végre engedett halasztás eltelte előtt le nem fizettetik. Ha tehát valaki saját biztosított vagyonát a 379. §-nak megfelelőleg is semmisítette vagy rongálta meg, s ennek folytán a biztosítási összeg neki kifizettetett, azonban a biztosító a kereskedelmi törvény alapján a fizetéstől a szerződés érvénytelenítése által menekülhetett, miután ilyenkor a biztosító által szenvedett kár nem szükségképi okozata a tettes cselekményének — mi a 379. §. s gy a 382. §-beli csalásnak is kellékét képezi, hanem a biztosító részéről a szerződés érvénytelenítése elmulasztásának, mert akár van tudomása a káresetnek minőségéről, akár nincs, mindenesetre oly fizetést teljesít, melyre hogy nincs kötelezve, tudja vagy legalább a rendes kereskedői gondosság mellett tudnia kellene: s így ennél fogva sem a 379. §., sem ennek révén a 382. §. csalás büntetettének, de egyáltalán egyéb büntetendő cselekménynek tényálladéka is annál kevésbé forog fen, minthogy a tulajdonjog gyakorlásának többire nézve káros következményei elleni ótalom csak annyiban tartozhatik a büntetőjog körébe, mennyiben azt már a magánjog nem tartalmazza, azon esetben pedig, midőn a biztosítási szerződés érvénytelenítésére valamely a kereskedelmi törvényben meghatározott ok fenforog, a biztosító a biztosított minden cselekedete ellen, hacsak ezek a szerződés érvénytelenítésének meghiusításával össze nem kötvék, már a kereskedelmi törvény által teljesen meg van védve.

Fejtegetéseim begyőzésére hivatkozom HOLTZENDORF-ra: «So lange der Betrug nicht darauf gerichtet ist, die von der Civiljustiz gebotenen Garantien für die rechtliche Integrität illusorisch zu machen, ist kein Bedürfniss vorhanden, sich an die höhere Instanz zu wenden und den gewichtigen Apparat der Strafjustiz in Bewegung zu setzen. Der strafrechtliche Schutz hat eine subsidiäre Bedeutung. Er hat dem Civilschutz nur dort an die Seite zu treten, wo dieser als unzureichend erscheint.»

Tehát a 382. §. csalás tényálladéka csak úgy létesül: ha a saját biztosított vagyonnak a 379. §. megfelelő megsemmisítése vagy megrongálása a szerződés érvénytelenségének meghiusításával kapcsolatban jó elő; pl. a biztosító előtt a biztosítási ügylet megkötésekor elhallgatott ténykörülményekre vonatkozó adatokat, melyek alapján a biztosító a szerződést érvényteleníthetné, megsemmisíti, ha nem is a ravasz fondorlatnak megfelelőleg, vagy ha harmadik személy vagy éppen véletlen eszközli azt, minthogy mindezen esetekben a biztosító által szenvedett kár, csakugyan a szerződés érvénytelenítésének feltételeit megszüntető ténnyel a causalismusként a tettes által ismert törvénye által egyesített 379. §-beli cselekménynek közvetlen és szükségképi okozata; nem magánjogi természetű tartozatlan fizetés többé, melynek visszatérítését a kereskedelmi bíróság közvetlenül megítélheti, hanem a ravasz ámtás által megállapított akaratból történt fizetés, melynek megtérítésére vonatkozó kötelezettség a fenyegető bíróság ítéletétől függ.

Fenebbiekéből következtetve, kétségtelen, miképen az: *hogy a biztosítási szerződés a kereskedelmi törvény alapján érvényteleníthető ne legyen, a 382. §-beli csalási büntett tényálladékanak nemleges kellékét képezi*, közömbös azonban, hogy az érvénytelenítés a kereskedelmi törvény alapján *absolute* lehetetlen, mennyiben arra törvényes ok nincs, avagy csak *in concreto*, ha t. i. a fenforogó érvénytelenítő ok a biztosítóra nézve nem létezett, mert vagy annak tudomásával a kifejtett rendes kereskedői gondosság dacára nem birt, vagy érvényesítésének egyéb feltételei megszűntek; pl. a biztosító előtt elhallgatott fontos ténykörülmények beigazolására szolgáló adatok elenyésztek; *szóval a saját vagyonnak, melynek megsemmisítése vagy megrongálása által a tulajdonos a biztosítót megcsalni akarja, nem érvényteleníthető módon biztosítottnak kell lennie.*

Abszolon Ferencz,
törvészéki aljegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A törvénykezési szünidők tárgyában benyújtott törvényjavaslat küszöbön álló országgyűlési tárgyalása alkalmából a szatmár-németi kir. törvényszék és kir. járásbíró-ság bírái felterjesztést intéztek az igazságügyminiszter urhoz. A törvénykezési szünidő behozatalát általában és ezzel kapcsolatban a bírák szabadság-idejére vonatkozó intézkedéseket az igazságszolgáltatásra nézve károsnak s a bírák állásával és érdekeivel összeegyeztethetlenné tartják.

— **Perköltségre nincs többé biztosítás.** Jellemző a budapesti kir. tábla következő elvi enunciaciója: «A kir. törvényszék végzése felhozott indokából, valamint azért is helybenhagyatik; mert: az 1881. LX. tcz. 223. és 224. §§. egybevetéséből kitűnik, mikép perköltség alapján biztosításnak csak azon esetre van helye, ha az a kereseti készpénzbeli követeléssel együtt ítéltetik meg, és így amennyiben az a kereseti megítélt készpénzbeli követelés járulékképp lett megítélve, de nem rendelhető el perköltségbeli követelés alapján a biztosítás akkor, ha az a készpénzbeli marasztalás egyedüli tárgyát képezi. Minthogy a hivatkozott törvény-szakaszok kereseti követeléseknek biztosításáról rendelkeznek, a per folyama alatt a perbeli eljárás folytán keletkezett perköltségbeli követelésre nézve tehát azok rendelkezése csak azon esetre alkalmazható, ha a perköltségbeli követelés mint a megítélt kereseti követelés járuléka jelentkezik, nem pedig akkor is, ha önállóan megítélt követésképp forog fen.»

— **Attekintő összkimutatás** a m. kir. Curia ügyforgalma és tevékenységéről 1883. jan. 1-től febr. 28-ig.

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék 1883. febr. 28-án		
	1882. évi hátralék	1883. jan. és febr.	Főösszeg	1883. évi janár	1883. évi febr.	1883-ban összesen	1882. évről	1883. év. ői	Összesen
Polgári	2765	1270	4035	715	929	1644	1357	1034	2391
Váltó stb.	135	170	305	89	64	153	22	130	152
Urbéri	9	26	35	8	12	20	—	15	15
Büntető	5991	2369	8360	1634	1733	3367	2865	2128	4993
Fegyelmi	9	85	94	2	56	58	1	35	6
Felszólamlási	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Összesen	8909	3921	12830	2448	2794	5242	4245	3343	7588

Összehasonlítás a múlt év u. a. időszakával.

Tevékenységi szak	Beérkezés		Átvétel és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1882. január 1-től február 28-ig	1883. + vagy február 28-ig	1882. január 1-től február 28-ig	1883. + vagy február 28-ig	1882. január 1-től február 28-ig	1883. + vagy február 28-ig	1882. január 1-től február 28-ig	1883. + vagy február 28-ig
Polgári	1828	—558	5360	—1325	1609	+ 35	3751	—1452
Váltó stb.	201	—31	335	—30	161	—8	174	—22
Urbéri	44	—18	53	—18	31	—11	22	—7
Büntető	2064	+ 305	5666	+2694	1903	+1464	3763	+1230
Fegyelmi	102	—17	106	—12	72	—14	34	+2
Felszólamlási	—	+1	—	+1	—	—	—	+1
Összesen	4239	—318	11520	+1310	3776	+1466	7744	—156

— **Új súlyosító körülmény.** Felfedezője a budapesti törvényszék büntető osztálya, mely a napokban lopás miatti hozott egyik ítéletében a büntetés kimérésénél súlyosító körülménynek vette, hogy a vádlott birtokában körülbelül 100 frt találtatván, «a tett elkövetésére anyagi szükség nem kényszerített». Tehát a jómódu ember lopást másként nem is követhet el, mint súlyosító körülmény mellett, s következképp az, hogy a tettést «anyagi szükség kényszerítette a tett elkövetésére», enyhítő körülményt nem képezhet.

— **A Juristi-che Blätter** e heti száma hosszabb cikkben értekezik Dr. SZÉKELY József budapesti kir. táblai bíró irodalmi munkásságáról a jövedéki büntetőjog terén, mely jogirodalmi ágának Dr. Székely nálunk tulajdonképi teremője és csaknem egyedüli mívelője. A bécsi lap fölötté elismerően nyilatkozik nevezett jogi íróknak e terén irt számos dolgozatainak s önálló műveinek jogászai becséről s közhasznosságáról.

— **Dr. Illes Károly** előfizetést hirdet a büntetőtörvénykönyvhöz irt kommentárjának második kötetére. A megrendelések szerzőhöz címzendők Pécsre.

— **A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék** ügyforgalma 1882. évben:

Beadványok: hátralék 1881. évből 212, érkezett 1882. évben 62069, volt összesen 62281, elintéztetett 61894, hátralékban maradt 387.

Váltóperek: hátralék 1881. évből 48, szaporodott 1882. évben 13480, összesen volt 13528. (Ebből 1686 állami hivatalnokok, törvényhatósági s társulati tisztviselők, 130 katonák, 4718 kereskedők ellen lett indítva, 6946 egyéb polgári állású alperesekre esik).

Az 1882. évben elintéztetett, illetőleg lefejeztetett hivatalból visszautasító végzéssel 107, sommás végzéssel 12001, megszüntetési végzéssel 194, makacssági ítélettel 383, egyezséggel 62, ügydöntő végzéssel 47, érdemleges ítélettel 665, összesen elintéztetett 13459, 1882. év végén folyamatban maradt 69.

Váltójogi eljárás alá tartozó egyéb perek és peren kívüli váltóügyek: hátralék 1881-ből 14, érkezett 1882-ben 415, lett összesen: 429, elintéztetett 411, folyamatban maradt 18.

Kereskedelmi perek: hátralék 1881-ből 110, érkezett 1882-ben 686, lett összesen 796, 1882. évben elintéztetett 658, illetékességi kifogás folytán elutasítással 22, megszüntetési végzéssel 84, makacssági ítélettel 164, egyezséggel 39, érdemleges ítélettel 349, összesen 658, az év végén folyamatban maradt 138.

Peren kívüli kereskedelmi ügyek 15, melyek mind elintéztést nyertek.

Csődök: hátralék 1881. évből 76, érkezett 1882. évben

38, összesen 114; az év folyamán befejeztetett ezek közül: vagyonfelosztással 13, egyesseg által 7, felosztandó tömeg hiánya miatt 5, az 1882. év égen folyamatban maradt 89.

Czégügyek, bejegyzések: egyéni czégek 193, társas czégek 155, pótbjegyzések 160. *Czégkötörések:* egyéni czégek 96, társas czégek 37, póttörések 50.

Közhitelepapírok megsemmisítése: 83.

A m. földhitelintézet ügyei: 445.

Fegyelmi ügyek: 1.

Felbontás stb. leérkezett helybenhagyó határozattal 724, megváltoztató határozattal 176, feloldó határozattal 77.

Elnökségi ügyek: 1206.

— **A Magyar Jogászegylet** választmánya f. h. 9 én ülést tart.

— **A budapesti ügyvédi kamara** f. h. 31-én tartja évi rendes közgyűlését. Mint elismerésre méltó tényt emeljük ki, hogy a választmány által a költségvetés megállapítása végett kiküldött bizottság a könyvtár évi dótatióját az eddigi 600 frt helyett 800 frtban javasolja megállapíttatni.

— **A végrendeletek alakai kellékeihez** című cikkre, melyet mult számunkban közöltünk, több oldalról megjegyzések érkeztek hozzánk. Térhiány miatt kénytelenek vagyunk azok közlését a legközelebbi számra halasztani.

— **Az ariatlanul eitelteknek és vizsgálati fogságba** helyezetteknek nyújtandó kárpótlásról BAR göttingeni tanár a *Deutsche Revue* című folyóiratban így nyilatkozik: A feltétlen kárpótlási kötelezettség esetében a felmentések egy oly mellékkövetkezménnyel járnának, mely azt vonná maga után, hogy a bíró kevésbbé volna hajlandó a felmentésekre. Ha valaki, kit az általános vélemény bűnösnek tart, felmentetnék és még kárpótlást is kapna az állampénztárból, ez mélyen sértene a közvéleményt és a bíróra azon hatással volna, hogy jövőre inkább idegenkednék a felmentő ítéletektől, ez pedig növelné az ártatlanok elítéltetésének veszélyét. Ajánlatosabb volna szerinte a vizsgálati fogság tekintetében fenálló szabályokat jobban a mai viszonyokhoz alkalmazni. Túlzás történik a megszökés gyanújával és az összejárás veszélyével, s a vizsgálati fogság tényleg úgy hajtatik végre, mintha büntetés volna, sőt az részben súlyosabb mint a büntetésül kiállott fogság, és kételkednünk kell, vajon azok, akikre az életnek legfontosabb javait bizzuk, a modern büntető- és büntetőeljárás törvényhozás magaslátán állnak-e. Különösen a bizonyítékok latolásában mindinkább elharapódzó laposság (Verflachung) mutatkozik, és mindinkább a pusztá összbnyomás alapján ítélnék, a helyett hogy szigorúan tekintetbe vennék az egyes bizonyítékokat. Ezen veszélyt növelné a kárpótlás, mely a felmentetteknek volna adandó, minthogy irányukban a bírák elfogultak lennének. Szerző azt kívánja, hogy a kárpótlás kérdése a bűnvádi eljárástól elkülönítessenek és a döntés egy más hatóságra, pl. magasállású igazságügyi hivatalnokokból alakítandó független központi hatóságra, ruháztassék.

— **Poroszországban** tulszaporodás mutatkozik a jogi pályán. A bíróságoknak birodalmi ujjaszervezése folytán számos régibb bíró nyugalmába lépett, ami az assessorok egy jelentékeny részét állandó alkalmazáshoz juttatta. Mindameltt még azután is 299 assessor állt rendelkezésre. A német-francia háború után, a nagy alapítások, a pénzűség idején a szegényes fizetésből élő hivatalnokok fiaikat a kereskedői pályára adták. A nagy válság után azonban fordulatot vett a dolog; a hivatalnokok biztosított existenciája igen sokakat a jogi pályára vont. Ez és más körülmények, nevezetesen az ügyvédi pálya korlátlan megnyitása, a referendáriusok számát még szaporította. 1863-tól 1876-ig évenként mintegy 400 referendárius tett vizsgát, sőt ez idő alatt öt esztendőn át csak 200—200 vizsga volt. 1877 óta folytonosan növekedett a vizgázók száma, és 1881. és 1882-ben évenként 700-an tettek ily vizsgát. A referendáriusok száma 1875-ben 1983 volt, jeleml-g 3929, tehát hét év alatt megkétszereződött. A *Nordd. Allg. Zig.* azt a megjegyzést teszi, hogy a referendáriusok ezután következő ezreire nézve a legszomorubbak a kilátások, s az átlagos tehetségűek zömére keserű tapasztalatok várnak.

BEKÜLDETETT: *Javaslat a jövedéki büntető eljárás egyöntetűsége és ideiglenes szabályozása tárgyában.* Egybeállította Dr. SZÉKELY JÓZSEF, kir. táblai bíró. Különlenyomat a *«Jogtudományi Közlöny»*-ből.

Feloldó szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4=ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 rt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 *

TARTALOM: Igazságügyi administratióknk. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvédttől. — Hiteltekkönyveinkről. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A büntetőtörvénykönyv 239. cikkéhez. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári királyi alügygyésztől. — A végrendelet külkéllékeinek kérdéséhez. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi tanártól. — A perrendtartás egy ártalmas és a végrehajtási törvény egy ártalmatlan §-áról. Dr. STERN MIKSA budapesti ügyvédttől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Igazságügyi administratióknk.

A minap közölt egy napi lap egy jellemző adatot a fővárosi fenyítő törvényszék kir. ügyészségének állapotáról. A közleményt nyomban dementirozták szokott hivatalos hangon. Miután adataink érdekes világot vetnek igazságügyi administratióknk szellemére, ki akarjuk mutatni a jelzett állapotok valóban türehtelen voltát, melyet korántsem orvosol a legujabb expediens, három vidéki alügyész beidézése két óra.

Mikor a budapesti kir. ügyészség szerveztetett, 1 ügyész s 7 alügyészi állást alkottak. Egyik alügyész (LÁSZLÓ ur akkor, Dr. W. ASSICS Gyula jelenleg) azonban sohasem lépett ezen hivatal szolgálatába, miután mindig az igazságügyi miniszteriumhoz volt beosztva illetve behíva. Ez volt a törvény első sértése, a munkaerő első csorbitása.

Miután a munkát már akkor sem győzték, még SÉLLYEI k. ügyészsége alatt egy vidéki alügyész (BARTÓK) *kisegítés* végett behivatott, mi a miniszter kedvencz-expediense. Akkor tehát tényleg 1 ügyész s 7 alügyész dolgozta fel az évi átlag szerint mintegy 3900 ügyet.

Mikor BARTÓK alügyészsé lett Budapesten, helyébe nem jött senki. SÉLLYEI 3 év előtt lett táblabíró, 1½ évig élveztetett az intercalare, míg BÖK alügyész kineveztetett helyébe. Ennek helyébe jött BARTÓK, ezébe, mint említők, senki. Dolgozott 1 ügyész s 6 alügyész. TÓTH Gerő alügyész előlépett bírónak. Helyébe nem jött senki. Dolgozott 1 ügyész s 5 alügyész. Most pár hete ismét vidékről egy kisegítő alügyészt (KISS Gyula) hívtak be. De még most is hiányzik 1 alügyész a régi létszámból, pedig a tapasztalat azt rég bizonyította tarthatatlannak.

Mert közbejött a büntetőtörvénykönyv életbeléptetése, ezzel a bűnügyek óriási szaporodása. Ma *hatszor* annyi a teendő, mint a szervezés idejében volt.

Az ügyészségi ügyszám évi 20—22,000. Csak feljelentés van évenként 5—6000. Így p. o. 1882-ben 5426 volt. Az idén 2 hó alatt 941 adatott be. Egy alügyész 1882-ben 2596 számot, ebben 1050 érdemleges (feljelentés, vád, beszüntetés) indítványt intézett el. Ha más törvényszéken egyre 500 esik, már zugolódásig emelkedik és méltán a panasz a lelkiismeretes le nem győzhető munkateher felett. E tulfeszítés daczára maradt a mult évről 700 resztantia, természetesen mindazon nagy és bonyolult ügyek, melyek aktahegységeinek feldolgozása kétannyi időt s munkát igényel, mint az elvégzett 5000 ügy. S most várható az uzsoratorvény folytán legalább 1—2000 évi szaporulat. A 2 járásbíróstól érkező ügy (tabella) 1882-ben volt az említettek felül 2039. Ezek eddig 2-szer jöttek indítvány

bejegyzése végett az ügyészséghez, mi évi 4078 számot ad. A most életbelépő eljárás szerint háromszor fognak ez ügyek megfordulni az ügyészségnél, miután a k. tábla helyébe a törvényszéki appellatorium lépett.

Naponta 2 tanács tárgyal, 2-szer hetenkint 3 tanács, minél fogva 2—3 alügyész teljesen a tárgyalások által van igénybe véve. Pedig a nagy perek, melyek tárgyalása néha egy vagy több hétre terjed, melyek teljesen kimerítik az embert, itt folynak leginkább a fővárosban. Ilyen 45—50 pert egy héten letárgyalni már magában véve is nagyobb munka, hogy sem 2—3 ember győzze. S ugyanennyire nehezedik az említett 26—27,000 szám (ügydarab) elintézése, tehát egyre naponta 30. Ezt egy gőzgép sem végezhetné.

Pedig az ügyek sürgősek. Jött 1 napon 104 feljelentés, sürgős biztosítási intézkedés lehet szükséges szokás ellen, vagyonlefoglalás stb. Vagy az ártatlanul fogvavevő várja az intézkedést, hogy kiszabaduljon, várja hiába.

És mindez, mit eddig leirtunk, ama 6—7 ember munkájának még csak kis része, mert az hihetetlen, hogy mi mindent raktak az ügyész vállaira azok a bölcs urak, a kik nyugodtan pipáznak a deákutczai palotában és úgy igazolják, *quantilla sapientia regitur mundus*.

Első a rabok forgalma, 35—40 naponta; 2000 egy évben lesz be- és átkisérve. Mert hát gyönyörű börtönrendszerünk folytán a város legtávolabb részein, egy mértföldnyire az ügyészségtől, vannak elhelyezve e felügyeltjeik. A kerepesi úton 145, a soroksári úton 36 rab számára van berendezve a börtön. A többi a Fortunába (21 ágy) összecukják, hol 1882. november s decemberben minden ágyba 2 rabot kellett fektetni, most már sehogy se férnek. A fővárosi csöcselék nagy része idegen; annyi elszállítási, kiadattási stb. teendő nincs tehát az ország összes többi ügyészségeinél mint itt. Az elítélt rabokat hely hiányában az országba mindenfelé szállítják. Mikor azután kieresztik, a szegény ember lássa, hogyan juthasson haza. Utonálláson kell újra kezdenie. De most már minden fegyház, törvényszéki s járásbírósi börtön illetve fogház az egész országban tele van úgy, hogy 3 hét mulva a rabokat szabadon kellend eresztetni, mert nincs elég elzárási helyiség.

A tolvaj s rabló urak aranykora közel van, mikor bátran ítéltethetik el magukat, *szabad lábón elítéltek* lesznek, mig *megüresedik egy állomás* valami börtönben.

A rabok és börtönőrök felett fegyelmi hatalmat gyakorolni szintén fontos, terhes ügyészi feladat. Egy hóban volt p. o. mult év őszén 1 rab s 6 börtönőr ellen fegyelmi eset a közigazgatási bizottság előtt. Azután nemcsak a levelezés külföldiek tárgyában, hanem a kegyelmi kérvények tárgyalása, s *the last not least* a folyton zaklató informáltatás is legtöbb itt, hol a hatáskör területe egy városra szorítkozván, a felek közel érik az ügyészt, közel a miniszteriumot.

De az ügyésznek mindez még korántsem meríti ki teendőit. Oly közigazgatási munka is rovatott reá, mely egész külön hivatalt igényel és legkevésbé fér össze az idegrázó közvádlói, nyilvános tárgyalási foglalkozással.

Ez a miniszteri bureaukratikus administráció által kitalált sokféle, külön-külön számlán vezetendő pénzkezelés, nyilvántartás, statistika stb.

A pénzekről külön elszámolás kezelendő 1. rabtartási átalány, 2. bűnvádi eljárási átalány, 3. irodai átalány, 4. letét a foglyoktól elszedett értékekről, 5. behajtott rabtartási költség, 6. behajtott fegyintézeti költség, 7. behajtott pénzbüntetések, 8. behajtott bűnvádi eljárási költség. Ehhez járul a rabtartási s eljárási költségek nyilvántartása, a bűnjelek letéte, a vállalkozókkal szerződések ügye, stb.

A legbonyolultabb s leghaszontalanabb statisztikai tömkeleg feldolgozása, hozzá a 2 járásbíró és az összes kerületi kapitányságok (!!) statistikájának revisiója.

És mindezt *felelős* az ügyész, még pedig nem úgy mint a miniszter, hanem igazában. Az ügyész tehát egészen az adminisztráció áldozata, s ha fontos politikai perben kell utasítás szerint dolgoznia, mint p. o. BÖK-nek most 1882. augusztus óta a kisbirtokosok földhitelintézete ügyében (VÉGH), mely emlékeztet az orosz jusziticiának sibíriai néma sirokba vezető utjaira, akkor helyette 1 alügyész adminisztrál s az 5-6 társa öli magát a leírt sisiphusi munkába, melyről minden ember tudja és belátja, hogy *felületes végzéséhez is 10, alapshoz legalább 15 alügyészt igényelne.*

Ilyen az állapot a fővárosban, hol a legnagyobb érdekek forognak fen, hol a *mintaszerű* eljárást joggal keresik.

És e helyén nem levő fukarkodás nemcsak a társadalmat, a törvényt, az egyéni szabadságot sujtja, hanem az államnak is többbe kerül a sok hiába való s elvesző eljárási rabtartási stb. költség miatt, mint a mennyibe az a 4 alügyész 1700 frt fizetéssel kerülne.

Ha e munkát csak 1 hétig kellene végezni a miniszter tanácsosainak, legalább 100 fegyelmi vétségbe botlanának.

Ha ilyen állapot volna Európa bármely fővárosában, nemcsak az érdekeltek, hanem az egész közönség zudulna fel és a parlamenti vihar egy nap alatt elseperné azon igazságszolgáltatási kormányzatot, mely ily sülyedésre vezethet.

Nem tudjuk, nálunk az indolentia meddig tartja fen országunk szégyenére ez állapotokat. De azt tudjuk, hogy *legfőbb ideje* volna, hogy egy erélyes, tekintélyes, szakértő vezető rendet csináljon igazságügyünk kormányzatában.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Hiteltelekkönyveinkről.*

A telekkönyvi eljárásnak és ügyvitelnek minden rendszert és egyformaságot nélkülöző volta, különféle szaklapok által már annyiszor és oly kimerítően meg lett vitatva: hogy én ennek bizonyítását szükségtelennek tartom. És így mindjárt áttérek annak kimutatására, miszerint hogyan lehetne az eljárást és ügyvitelt annyira egyszerűsíteni, oly szabatosá és biztossá tenni, hogy az mindenütt lehetőleg egyforma és egyöntetű legyen.

Kétséggel a legelső és legfontosabb lépés erre az volna, ha a telekkönyvi hatóságok egy, a központban felállítandó *országos telekkönyvi igazgatóság*, alatt a bíróságoktól teljesen elkülönítve önállókká és függetlenekké tétetnének. De államunknak mai terhes pénzügyi viszonyai ezen bizonyára nem csekély pénzáldozattal járó új átalakítást meg nem engedik. És így nincs más hátra, mint a telekkönyvi hatóságot a törvényszékektől elvenni és avégből, hogy a telekkönyvekhez a felek lehetőleg gyorsan és könnyen hozzáférhessenek, lassanként annyira decentralizálni, hogy idővel minden kir. járásbíró mellett legyen telekkönyvi hatóság is. A telekkönyvi központi igazgató ajánlatára az igazságügyminiszter bizza meg a járásbíró vagy egyik albíró — a szerint, a mint egyik vagy másik mutatkozik elméletileg úgy, mint gyakorlatilag szakképzett telekkönyvi bírónak — a telekkönyvi hatóság teendőivel, aki azontul mint

önálló és független főnök jár el, s egyedül az országos telekkönyvi központi igazgatónak van alárendelve, akit azonban, akadályoztatása esetében rövid időre a kir. járásbíró vagy albíró még is helyettesíthet. Jövőre pedig a telekkönyvi bírakat (járásbírákat; mert idővel be kell következni azon állapotnak, hogy a telekkönyvi hatóság főnöke a járásbíró legyen) az országos telekkönyvi igazgató *meghallgatása mellett*, a telekkönyvvezetőket, segédtelekkönyvvezetőket és aljegyzőket pedig az országos telekkönyvi igazgató *ajánlatára* nevezi ki és helyezi át az igazságügyminiszter. A telekkönyvi írnokokat, és díjas joggyakornokokat azonban — mert ilyeneket a telekkönyvekhez is kell rendszeresíteni — az országos telekkönyvi igazgató nevezi ki; míg a díjnokokat és szolgálakat a telekkönyvi hatóság főnöke alkalmazza. Meg kell adni a jogot az országos telekkönyvi igazgatónak, hogy a mutatkozó szükséghez képest a telekkönyvi fogalmi személyzetnek (telekkönyvvezető, segédtelekkönyvvezető, aljegyző és joggyakornok) valamint a kezelő személyzetnek (írnok, díjnok) bármelyik tagját hat hónapnál tovább nem terjedhető időszakra egyik telekkönyvi hatóságtól a másikhoz kiségitőül vagy helyettesnek kirendelhesse. Telekkönyvvezetővé és segédtelekkönyvvezetővé csak azt lehessen kinevezni, a ki a telekkönyvi szakvizsgát jó sikerrel letette. Ezen szakvizsgára azonban csak az bocsátható, aki legalább érettségi vizsgát tett és az elméleti képzettségen kívül legalább egy évi, valamely telekkönyvi hatóságnál szorgalommal és sikerrel eltöltött bizonyítvánnyal igazolt gyakorlatot kimutatni képes.

Mondanom is fölösleges, hogy a telekkönyvvezetőket és segéd telekkönyvvezetőket, kiktől ily módon nagyobb készséget és szakképzettséget követelünk, a fogalmi rangfokozatba előléptetni és a jelenleginél jobban dotálni kell.

Ily módon szakerőket nyerünk és nevelünk, s a bízalom a telekkönyvi intézmény iránt növekedni fog.

A második fontos lépés pedig jó eljárási és ügyviteli szabályok alkotása lenne, miket szabatos és jó magyarsággal szerkesztendő mintatár egészítené ki.

Ezekre vonatkozó nézeteim és javaslataim a következők:

1. Igtató.

Az igtatónak rovatai:

1. Folyószám, mely minden évben ujonnan kezdetik; a szám alatt a beadvány példányainak és mellékleteinek száma kiteendő.
2. Ügydarab leírása. Ezen rovatnak baloldali alján az előszám, jobboldali alján pedig az utószám irandó ki.
3. Elintézés napja.
4. Kiadmányozás napja. Nagyobb telekkönyvi hivataloknál ezen rovat kitöltetlen marad, mert a kiadmányozásról külön lajstrom vezetendő.

Az igtatónak ezeknél sem többet, sem kevesebbet nem szabad tartalmaznia; mert ha kevesebbet tartalmaz, elégtelen, ha pedig többet tartalmaz, felesleges és nehézkes.

Az ügyvitel tárgyában az 1876. évben közzétett utasítás-tervezet 10. §-a a fenebbi négy rovaton kívül még következő négy rovatot javasol:

5. Kik értesítendő.
6. A kézbesítés napja.
7. Irattári jelzés.
8. Jegyzet.

Hogy ez utóbbi négy rovat a mellett, hogy teljesen fölösleges, mennyire nehezítené és bonyolítaná az ügyvitelt: szakértők előtt szükségtelen bizonyítanom.

Az igtató könyvet napjában egyszer és pedig délután lezárni tökéletesen elég. A fenebb idézett utasítás-tervezetnek, a délelőtti és délutáni való kétszeri lezárásra vonatkozó javaslatát, fölöslegesnek tartom.

* Az előbbi közleményeket 1. a 6., 7. és 8. számokban.

Sokkal célszerűbb volna a hivatalos órákat akként beosztani, hogy azok délelőtt 8 órától délután 2 óráig egyfolytában tartsanak; mert a jelenlegi beosztás nemcsak azért, hogy a hivatalnoknak — olykor messziről s néha nagy melegben, néha nagy hidegben — kétszer kell a hivatalba fáradnia; nemcsak azért, mert a kétszeri jövet és kétszeri menettel s munkához való kétszeri neki készülődéssel sok idő pazaroltatik el: hanem főleg azért célszerűtlen, mert plenus venter non studet libenter; a hivatalnok délután már — köztapasztalás szerint — kevesebb kedvvel, nehezebben és lassabban dolgozik s esze sem oly fogékony többé, mint délelőtt. A mellett tehát, hogy a hivatalos óráknak fenebb javasolt beosztásától nagyobb munka-eredményt lehet várni: a hivatalnokra nézve is előnyös, mert több ideje marad üdülésre és önképzésre, mint a mostani célszerűtlen, az egészségre is hátrányos beosztás mellett.

2. Szóbeli kérelem.

Jelen dolgozatom második részében kifejtetteknél fogva a telekkönyvi rendtartás tárgyában 1876-ik évben közzétett törvényjavaslatnak 91. §-át, valamint az akkor közzétett utasítás-tervezetnek 5. és 6. §-ait mint helyes és célszerű rendelkezéseket, csekély kihagyással és változtatással én is elfogadásra ajánlom.

Az idézett szakaszok így szólnak:

91. §. Telekkönyvi hatósághoz a kérvények írásban nyújthatók be, vagy szóbelileg előterjeszthetők.

Szóbeli kérvényekről jegyzőkönyv veendő fel a telekkönyvi hatóság teendőivel megbízott bíró által. A bíró azonban a felvétel előtt köteles a telekkönyvi állapotot és az esetleg bemutatott okmányokat megvizsgálni és ha e tekintetben a kért bejegyzés ellen akadály fenforogna, a felet ezen hiány pótlására utasítani, ha a fél ennek ellenére még is jegyzőkönyv felvételét kéri, a bíró a felvételt meg nem tagadhatja.

5. §. Szóbeli kérvények a főnök, illetőleg helyettese vagy közvetlen felügyeletük alatt a telekhivatali személyzet által vehetők jegyzőkönyvbe. A felvétel előtt köteles a telekkönyvi állást és esetleg a bemutatott okmányokat megvizsgálni, és ha a kért bejegyzés ezek szerint elrendelhető nem lenne, köteles a kérelmezőt az akadályról felvilágosítani és neki annak elhárítására kellő utbaigazítást adni, és ha ennek ellenére a kérvény jegyzőkönyvbe vételét sürgeti, ezt eszközölni.

Ha az összes érdekelt felek személyesen jelennek meg és ugyanazonosságuk is bizonyítva van, és a netalán bemutatott okmányokban észlelt hiányok a felek nyilatkozatai által elháríthatók, ezen nyilatkozatok azonnal a jegyzőkönyvbe felvehetők.

6. §. Ha a bejegyzés a kérelem értelmében elrendelt, a bíró ezt azonnal foganatosíthatja és a megjelent felek írásbeli közlés helyett a végzésről ennek felolvasása által értesíthetők, és ez esetben mind a záradékkal ellátott eredeti okirat átvételét (a mennyiben okmány bemutatva lett), mind a végzésről való értesítést a felek a jegyzőkönyvben aláírásukkal elismerni kötelesek.

Ez esetben írásbeli végzés csak a meg nem jelent feleknek kézbesítendő.

Ily közvetlen értesítés írásbeli kérvény beadásánál is helyt foglalhat, mely esetben az átvétel, illetőleg értesítés a kérvényen elismerendő.

Megjegyzem, hogy szóbeli kérelem előterjesztése alkalmával a feleknek a közöttük létrejött jogügyletről nem szükséges okiratot felmutatniok; mert azt a telekkönyvi hatóság előtt élőszóval is bevallhatják, s ez esetben a jegyzőkönyv pótolja az okiratot. De ha okiratot

mutatnak fel: kétségtelen, hogy az eredetiben melléklendő a jegyzőkönyvhöz. Ha azonban az eredeti okirat akár ugyanazon telekkönyvi hatóságnál, akár más hatóságnál létezik, a kérvényhez illetőleg jegyzőkönyvhöz hiteles másolat melléklendő.

Az okirat-gyűjteményben fentartandó másolaton annak az eredetivel való megjegyzését hivatalból bizonyítani: a kiadónak vagy irattárnoknak, nem pedig a telekkönyvvezetőnek teendője, a mint ezt a már többször idézett törvényjavaslat tervezi. Ha a telekkönyvvezetőre bizzuk ezen teendőt: nem csak ok nélkül szaporítjuk dolgát, hanem nehezítjük a kezelést is: mert ez esetben a kiadónak e célból minduntalan a telekkönyvvezetőhöz kell mennie, holott ő azt a kiadás alkalmával szép csendben — a jövés-menéssel és hivatalos érintkezéssel járó idő megkimélése mellett — egymaga gyorsan elvégezheti.

A telekkönyvi rendtartás tárgyában 1876-ik évben közzétett törvényjavaslat 95. §. negyedik bekezdésében kifejezett rendelkezést részemről is helyeslem.

Ez így szól; «Az okiratgyűjteményben fentartott láttamozott másolat az eredeti okiratot pótolja mindazon esetekben, ha bejegyzés kéri annak alapján az ellen, a ki az eredetit bemutatta, mely után a fentartott másolat láttamoztatott.»

Ellenben nem helyeselhetem az ugyanakkor kiadott utasítás tervezet 27. §. utolsó bekezdésében foglalt azon rendelkezést, miszerint a telekkönyvi kivonatokat nem a telekkönyvvezető vagy segédtelekkönyvvezető — amint az eddig történt — hanem a telekkönyvi hivatal főnöke vagy helyettese hitelesítse.

3. Széljegyzés.

A széljegyzésnek rendkívüli fontosságát bizonyítanom szükségtelen. Ez tehát lelkiismeretes és gondos kezelést igényel. Pedig hányszor megtörténik, hogy a kérvények futólagos átolvasása mellett akkor, midőn az több telekjegyzőkönyvre vonatkozik, egyik-másik telekjegyzőkönyv a sebes munka közben elkerüli a széljegyző figyelmét s a széljegyzés elmarad. Szerencse, ha a kérvény hamar ellátatik.

De ha az huzamosb ideig ellátatlanul hever és eközben valaki hiteles másolatot vesz s ezen elindulva új beadványt nyújt be, később pedig azt látja, hogy daczára annak, hogy a telekjegyzőkönyvi hiteles másolatban széljegyzés nincs, őt más mégis megelőzte: már megvan a baj, megrendül hiteltelekkönyveink irányában a bizalom.

A széljegyzés a vonatkozó lapok *Jegyzet* rovatában, és pedig, ha az valamely bejegyzésre vonatkozik, a mellett, ónnal teljesítendő. Ha a széljegyzés felebbezést jelez: utána ezen három betű «fel» irandó. A megtörtént árverést is szükségesnek tartom széljegyezni, még pedig az *A.* lapon a jegyzet rovatában akként, hogy ha valamennyi tulajdonostársnak összes azon telekjegyzőkönyvbeli illetménye adatott el, akkor a címlapon az összevonási jegy után, ha pedig csak egyik tulajdonostárs összes illetménye lett eladva, ennek neve mellett; míg végre ha csak egy vagy több, de nem valamennyi jószágtest adatott el, az eladott jószágtest vagy jószágtestek mellett irandó a beadvány száma «*elűrv.*» kitétel.

Mínt hogy pedig némely telekjegyzőkönyvre sok beadvány vonatkozik, s a bejegyzett egyes tételek is sok változáson mennek keresztül: szükségesnek tartom, hogy a *Jegyzet* rovat jó széles legyen. Azt azonban nem tartom szükségesnek, hogy a *hivatkozásnak*, meg a *széljegyzetnek* is külön rovatok nyitassanak; mert a széljegyzés ónnal, a hivatkozás pedig tintával iratván, összetévesztéstől vagy

zavartól tartani nem lehet, mert a rovatok számát fontos ok nélkül szaporítani nem czélszerű.

Az ügyvitel tárgyában 1876-ik évben közzétett utasítás-tervezet 13. §-a sok telekkönyvi hatóságra nézve lehetlent rendelt.* Mert még a beérkezés napján a széljegyzést és szemlét teljesíteni s az ügydarabokat is a telekkönyvi hatóság főnökének vagy helyettesének átadni: csak kissé nagyobb forgalmu telekkönyvi hatóságnál már lehetetlen. Itt tehát «a lehetőségig» kifejezésnek nem szabad elmaradnia.

Minden telekjegyzőkönyvet B. és C. lapokkal előre ellátni, összevarrni és a zsinag végeit hivatalos pecséttel lezárni nemcsak czélszerűnek, hanem elengedhetlenül szükségesnek tartom; mert különben az egyes lapok könnyen kihullanak, elvesznek vagy más lapokba tévednek. Az egyes lapokat tartós papírból és szabályos kellő alakban szükséges előállítani, hogy könnyen el ne szakadjanak.

4. Szemle.

Csak a jól készült, gyakorlatilag is szakképzett telekkönyvvezető képes helyesen szemlézni. Megvallom őszintén, hogy a szemlére soha sem adtam sokat; mert számos eset meggyőzött arról, hogy biztosan, teljes megnyugvással csakis az eredeti telekjegyzőkönyv megtekintése és átvizsgálása után intézhetem el az ügydarabokat. Ez okból én a telekkönyvvezetőt a szemlézéstől már évek óta felmentem s minden beadványt az eredeti telekjegyzőkönyv megtekintése és átvizsgálása után intézek el; a minnek üdvös eredménye nemcsak az, hogy a végzések alaposabbak lévén, a felebezés ritkaság, hanem főleg az, hogy a telekjegyzőkönyvek és bejegyzéseinek átvizsgálása alkalmával már számos hibát fedeztem fel és hoztam helyre; nem is említve azt, hogy az észlelt hibákra, szabálytalanságokra a telekkönyvvezetőt és irodai személyzetet figyelmeztetvén, azok képzésére is némi részben befolytam. Legyen szabad e tekintetben a *Jogtudományi Közlöny*-nek 1882. évi 14-ik számában közölt «Egy érdekes telekkönyvi eset» című dolgozatomat példaképpen felhoznom.

DÉVÁNY Henrik ig. m. oszt. tanácsos ur a *Jogtudományi Közlöny*-nek 1882. évi 50. számában közölt jeles cikkében erre vonatkozólag így szól:

«A hiteltelekkönyvek kezelését illetőleg el nem hallgatható még azon nálunk számos telekkönyvi hatóságnál gyakorlatba vett szokás, hogy a telekkönyvi előadó bírák az illető telekjegyzőkönyveket, vagy csak egyes lapjait magukhoz veszik, s mint a vonatkozó ügydarab felszereléséhez tartozó okmányt, annak elintézéséig magoknál tartják. Ez ugyan a kérdés alatti telekkönyvi állapot tanulmányozását és előadását illetőleg igen kényelmes dolog, de nem fér meg sem a renddel, sem a telekkönyvi intézmény szellemével, és hátrányos végre magokra a telekkönyvekre nézve is; mert a mint a telekkönyvi rendtartás értelmében magánfeleknek ki nem adhatók, azonképen nem fér meg annak szellemével, hogy a bíróság bármely tagja, habár hivatalos használatra is, kijelölt helyéről elvihesse, minthogy ez egy oly közokmány, melyet biztonsága tekintetéből letéteményi helyéről elvinni nem szabad, és a melynek azon kívül a felek betekinthetése végett mindig elő kell lennie, már pedig ha azok a bíróság tagjainál előadmányaik mellett fekszenek, akkor úgy egyrészt a közönség elől elzárva,

mint másrészt, kivált most, míg füzetlen ivekből összeállítvák, nemcsak az elrongálásnak, de az elveszésnek is vannak kitéve.»

Igaza van. Én sem tartom megengedhetőnek, hogy a telekjegyzőkönyveket vagy egyes lapjait bárki is magához vegye vagy haza vigye. Azon szerencsés helyzetben vagyok, hogy hivatalszobám a telekkönyvi irodából nyílik és így minden perczen megtekinthetem és átvizsgálhatom az eredeti telekjegyzőkönyveket, a nélkül, hogy azokat a telekkönyvi hivatalos helyiségből kivinni vagy haza vinni kellene. Szó sincs róla, hogy ily eljárást csak csekélyebb forgalmu telekkönyvi hatóságoknál és csakis azon esetben lehet megengedni, ha a telekkönyvi bíró a telekkönyvi irodában vagy abból nyíló mellékszobában dolgozik.

5. Elintézés és foganatosítás.

«... telekkönyvi hatóságaink egyes előforduló concret esetekben különbözőleg járnak el. Számos esetet lehet felhozni, hol a bíróságok egészen eltérő, egymással homlok-egyenest ellenkező végzést hoznak; s még több eset van, midőn e telekkönyvi bejegyzések különbözően lettek esz- közölve.

Ennek oka tagadhatlanul abban rejlik, hogy a telekkönyvi ügyek elintézésével megbízott bírák a telekkönyvi rendelet szabályait s egyes intézkedéseit nagyon lazán veszik, s nem gondolják meg, hogy épen telekkönyvi ügyekben kell a törvényhez legszigorubbán ragaszkodni, és lehető egyforma elintéztést és eljárást meghonosítani; mert ha a telekkönyvi kérvények elintéztése körül ingadozás mutatkozik, ha az analog esetekben különböző elintéztések keletkeznek, bizony könnyen megeshetik, hogy a telekkönyvi hitelnek ártunk, ezt pedig senki sem akarja.

De téved, a ki azt véli, hogy csak az egyes elintéztéseknél mutatkozik ily feltűnő s eltérő különbség; mutatkozik biz az a bejegyzéseknél is, még pedig igen nagy mérvben; mi annak egyik fő oka, hogy a bejegyzésnél utmutatóul szolgáló minták egyáltalában nem léteznek.» (*Telekkönyvi Közlöny* 1881. évi 7. szám. TIHANYI Ferencz.)

Itt már nem de lege ferenda, hanem csak de lege lata lehet szólanom; egy új törvény megalkotásáig a létező törvényekhez és rendeletekhez kelleen alkalmazkodni.

De nem lehet czélom a jelenleg érvényes telekkönyvi rendtartásnak minden egyes szakaszára nézve a különböző telekkönyvi hatóságoknak és felső bíróságoknak különféle s nem egyszer ellentétes felfogásait és gyakorlatát kimutatni; miket a kir. ítélő táblai és curiai határozatok bőven illusztrálnak.

Az sem lehet czélom, hogy a bejegyzéseknek számos faját elősoroljam s az azokra vonatkozó különböző gyakorlatot bizonyítsam.

Én itt csak néhány megjegyzésre szorítkozom; mert ha idővel — talán nem sokára — új telekkönyvi rendtartás lép életbe, a jelenlegire úgy sem lesz többé szükség.

a) Rövid, szabatos, jó magyarságu végzéseket kell szerkeszteni. El kell hagyni a végzésből minden fölösleges szószaporitást. Szükségtelen, a végzésben elősorolni, hogy névszerint kik és mi módon értesítendő; ez a kiadónak adandó utasításba való. Volt egy kollegám, aki még ezeket is a végzésbe foglalta: «*Miről N. N. stb. szokott módon felzetileg boríték alatt saját kezéhez értesítendő.*» De hát nem csoda, ha a bírák a szószaporitáshoz, a röfös végzésekhez és rosz magyarsághoz hozzá vannak szokva, mikor az ig. ministerium által kiadott végzés-minták hemzsegnének a felesleges kitételektől, a «*tatik-tetik-*» féle stb. magyarságtól. A számos végzés-minta közül ezuttal csak kettőt, a tulajdonjog és a zálogjog bejegyzésére vonatkozókat idézem.

* 13. §. A beérkezett ügydarabok iktatószámai még a beérkezés napján az illető lapok fejezetén, melyekre vonatkoznak, azonnal kitüntetendők és egyuttal a szemléleti lelet elkészítendő, s az ügydarabokhoz csatolandó.

Az ügydarabok ezek teljesítése után azonnal a telekkönyvi hatóság főnökének vagy helyettesének átadandók

A tulajdonjog bejegyzésére vonatkozó így szól:

szám
18. tkv.

Végzés.

Tulajdonjog.....iránti kérvény.

1. Kérvény az eredeti szerzős hiteles másolatát az okirat-gyűjtemény számára.

2. Felzet a bekelezési bizonyítvánnyal ellátott eredeti szerződéssel.

3. Felzet.

4. Felzet.

5. Hivatalos felzet a magyar kir. hivatalnak.

Lássa a telekkönyvi iroda fogantatás végett.

Fogantatott.....számu t. j. k.

18. évi.....

A kérvény többi mellékleteivel együtt az okirat-gyűjteményben elhelyezendő.

Kelt.....a.....kir.

.....mint telekkönyvi hatóság.....

18. évi.....hó.....ik napján.

A zálogjog bejegyzésére vonatkozó pedig így szól:

szám
18. tkv.

Végzés.

Napló-szám.....

Az 18. évi.....hó.....napján.....és eredetiben bemutatott.....

.....alapján a zálogjog.....frt.....kr. töke erejéig a.....% kamatláb kitüntetéssel a.....

számu telekkönyvben A).....fogantatott.....

Utatis.

1. Kérvény az eredeti.....hitelesített másolatával az okirat-gyűjteménynek.

2. Felzet a bejegyzési bizonyítvánnyal ellátott eredeti

3. Felzet saját kezéhez

4. Felzet

5. Hivatalos felzet a kir. hivatalnak.

Lássa a telekkönyvi iroda fogantatás végett.

Fogantatott.....sz. t. j. k.

18. évi.....

.....javára.....

.....rendeltetik, s a bejegyzés fogantatása a telekkönyvi irodának meghagyatik.

Miről kérelmező a bejegyzési bizonyítvánnyal ellátott eredeti.....visszaadása mellett és.....

.....továbbá a.....kir.

.....hivatal felzeteken értesítetnek, és pedig az utóbbi azon megjegyzéssel, hogy az eredeti.....

.....láttatott.

A kérvény többi mellékleteivel együtt az okirat-gyűjteményben elhelyezendő.

A.....kir.

.....mint telekkönyvi hatóság.....

18. évi.....hó.....napján.

A *cursiv* betűkkel szedett szavak mind fölöslegesek és bátran elhagyhatók, s ime mindkét végzés felére apad le. «S eredetiben bemutatott» szavak kihagyhatók azért, mert eredeti okmány nélkül a telekkönyvi rendtartás ugy sem enged bejegyzést «s a bejegyzés fogantatása a tkvi irodának meghagyatik», már befoglaltatik a «bekelezettni» vagy «előjegyezettnek rendeltetik» kitételben. De el lehet kerülni ezen «tetni, tetik»féle fülsértő kifejezéseket az által, ha járásbíró ságnál «bekelezni rendelem», törvényszéknél pedig «bekelezni rendeljük» kifejezéssel helyettesítjük. De fölösleges mindkét végzésmintának az egész többi része; mert ez a végzés baloldalán a kiadónak adott utatisban már ben van, és itt is van tulajdonképpen a helyén; fölösleges tehát a végzésben azt még egyszer ismételni. Azután a dátumot is lehetne egyszerűsíteni.

(Folyt. követk.)

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A büntetőtörvénykönyv 239. cikkéhez.

Az ösmeretes nagy-körösi eset nem kis mérvben foglalkoztatta a szakirodalmat, a napisajtót és a közvéleményt.

Nem tekintve azt, hogy a valódi tényállás lényegesen eltér az első közléstől: az eset mindenestre megérdemli, hogy a jogászörök minél tüzetesebben foglalkozzanak avval.

Az eddigi közleményekben amaz egyhangú vélemény nyilvánult, hogy jelen esetben büntető törvénykönyvünk alapján a merénylőket *nem lehet megbüntetni*. Mert a sértett elhalt és a bünvádi eljárás iránt nem tett indítványt. Abban is megegyeztek a vélemények, hogy törvénykönyvünk, mely a közérzületet, a köznyugalmat ily botrányosan sértő büntett üldözhetését az indítványozás feltételéhez köti, e részben is hiányos. A hiány pedig olyannyira szembetűnő, hogy annak novelláris uton leendő helyrehozása halaszt-hatatlan.

Annál inkább meg voltunk lepetve Dr. SCHNIERER Aladár ur, elismert büntetőjogásunknak e lapok 9. számában megjelent s e tárgyról irt közleménye által.

SCHNIERER ur véleménye szerint sértett *indítványozása nélkül* is üldözhetők jelen esetben a büntettesek. Causa causae est etiam causa causati alapelvből indulva, azt állítja, hogy sértett nő a megbecstelenítés szégyenérzetében a rajta elkövetett erőszak miatt lön öngyilkos: tehát halálának oka a büntett volt. Ezért alkalmazni kell szerinte a btk. 239. §. 2. pontját, mely hasonló esetben a szemérem elleni büntettet hivatalból büntetendőnek rendeli. Minthogy pedig bíránk jelen esetben nem fogadták el a fennebbi elvet, fájdalom, ugymond czikkiró, hogy az *okozatosság* és *bűnösség* kérdése közötti különbséget *nem értették meg*.

Ha tehát *megértik* vala bíránk ama különbséget: helyet adnak a btk. 239. §. 2. pontjának, mely ekkép szól: «ha a büntett a megsértettnek halálát okozta.» Ugyde mert maga sem meri állítani, hogy itt a szemérem elleni büntettel emberölés is concurrálna, tehát eme §-ban irt súlyosabb beszámítás vádlottak ellen ki *nem terjeszthető*: olyanformán véli alkalmazandónak a 239. §-t, hogy a büntetés kimérésénél már a megelőző, *enyhébb* büntetést megállapító §-t olvas-sák a delinquensekre, mert őket, kik a sértett halálát *nem* akarták okozni, sőt még csak culpa sem terheli őket, emberölésért *lehetetlen* felelősségre vonni.

Részünkről igen örvendünk, hogy bíránk, jól megfontolva a kérdést, nem estek *eme* logika hibájába. És azt hisszük, maga a törvény szövegezője sem örülne, ha a bíróságok ily értelmű ítéleteikkel a következetlenség vádjával érintenék a büntetőjogi codificatiók sorában kimagasló alkotását.

A btk. 239. §. 2. pontja mulhathanul bűnhalmazatot igényel. Olyan bűnhalmazatot, melyért a tettest a törvény értelmében felelősségre lehet vonni. Igaz, hogy a törvény csak emez általános kifejezést használja: «*halálát okozta*», de az kétségtelen, hogy semmi más módon okozott halál nem eredményezheti a súlyosabb beszámítást, mint olyan, minőt a törvény tiltó rendeleteibe bevont. És mert a törvényhozó itt nem specializált, nem lehet azt következtetni, hogy a pusztán pszichológiai okokon nyugvó és minden physikai hatástól ment (tettesekkel szemben) okozatért azok távoli, és csak *közvetett* tényezői felelősségre vonhatók lennének.

A büntetőjogi beszámíthatóságnak alapfeltétele, hogy a tettes *anyagi* és *erkölcsi* oka legyen a létrejött törvénybe ütköző cselekménynek. Miután vádlottak sértett nő halálát nem akarták, mondhatná-e valaki, hogy cselekményük a halálnak anyagi oka? De még *közvetlen* erkölcsi okai sem.

Mert a beszámíthatóságnak emez egyik alapföltétele a *szabadakaratú elhatározásban* nyilvánul. Tehát csak *közvetett* erkölcsi okai a halálnak, a mi teljesen kizárja az imputációt.

Azt kérjük már most: hogy ha valakinek nem imputálható egy cselekmény: alkalmazható-e ellene a törvénynek *bármely* intézkedése? És ha a törvény értelmében nem állapíthatunk meg szabadságvesztést vagy pénzbírságot stb., mi okon terjeszthetjük ki vádlottra a törvény más, reánézve *hátrányos* intézkedését? Avagy nem hátrányos intézkedés-e az, hogy az állam fölpereskedési jogát előtérbe toljuk ott, hol a törvény értelmében magánvád nélkül nem kezdeményezhető a bünvád?

Büntető-törvénykönyvünk rendelkezései során még több helyt találunk olyan kifejezésekre mint a btk. 239. §. 2. tételében áll. Így például a 306. §-ban «ha a súlyos sértés folytán megsértettnek halála következett.» Bünvádi felelősségre vonhatunk-e valakit azért, mert tetszett X-nek megölni magát, azért például, hogy egy rajta elkövetett súlyos sértés következtében elvesztette például szépségét? A súlyos sértés itt mint önálló és *egyetlen* büntetendő cselekmény áll. Sértett halálaért azonban a törvény előtt senkit felelősség nem terhel. Ha pedig a bekövetkezett halál mint eredmény a büntető igazságszolgáltatás tábláján egyáltalában számításba nem jön a felelősségrevonás kérdésénél, hogyan szerepelhet és birhat befolyással a *felpereskedési* jogkör megállapításánál? Vagy oly módon okoztatott a halál, miért tettesek büntetőtörvény alapján felelősségre vonhatók, vagy nem. Előbbi esetben a súlyosabb eredménynek *minden* jogkövetkezményét tartoznak eltérni tettesek, de a mint bünvádi felelősségre nem vonhatók, a bünvádnak *semmi* terhével sem lehet törvény szerint illetni.

Egy másik, különös érvelésre találunk még Schnierer ur cikkében. Ő ugyanis, a fenebb ösmertetett okon kívül, még mást is fölhoz, minek alapján a hivatalból üldözés jogosultságára következett.

Azt állítja, hogy a szemérem elleni büntettel a *személyes szabadság elleni* cselekmény is concurrál, a mennyiben vádlottak, hogy a szemérem elleni büntettet elkövethessék, személyes szabadságában *korlátozták* a sértett nőt.

Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy részünkről tévesnek tartjuk Schnierer ur ama felfogását, mely szerint halmazatot lát abban az esetben, midőn erőszakos nemi közösülés céljából a nőre rázaratik az ajtó. Mert tettes célja nem a *személyes szabadság korlátozása*, hanem a *nemi ösztön kielégítése*. És mert amaz *egyetlen főcél* elérésénél az ajtó bezárása csak a bűn befejezésére irányult cselekvés, mi nélkül tettes az eredményt el nem érhetné: részünkről ebben a tényben nem látunk halmazatot.

De föltéve, hogy anyagi bűnhalmazat esete van is jelen: a személyes szabadság korlátozása csak vétségge minősül, s ekkép, minthogy a btk. 239. §. 1. pontja *hivatalból üldözendő büntett* concurrálásához köti a hivatalból üldözhetőség feltételét, a személyes szabadság korlátozása jelen esetben *nem foly be a súlyosabb minősítésre*.

Ugyde, ekkép okoskodik cikkíró ur, ha sértett nő öngyilkos lett, ezt nem követhette el másképp, mint *zavart elmeállapotban*. (!?) A zavart elmeállapotot pedig nem idézte más elő, mint a letartóztatás, kínzás, sanyargatás, melylyel az erőszakos nemi közösülést tettesek elkövették; minthogy továbbá a btk. 303. §. értelmében súlyos testi sértés bűntényre minősül az a cselekmény, melynek következtében valaki *elmejében megzavarodik*, hát nyilvánvaló, hogy jelen van a btk. 324. §-ban írt személyes szabadság elleni *büntett*, melyre a büntetés 5—10 évig terjedő fegyház, és a btk. 301. és 303. §§. szerint súlyos testi sértés büntette.

Azt hisszük, hogy az utóbbi erőszakos következtetéssel szemben felesleges érveket állítani.

Bodor László.

Még pár szó a végrendelet külkellékeinek kérdéséhez.

Ezen cím alatt a *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 9. számában a m. kir. Curiának egy igen érdekes ítélete volt közölve, mely a szakkörökben azóta már nagy feltűnést keltett.

Az ítélettel együtt körülményesen volt közölve a tényállás is, felállítatván azon kérdések, melyeket annak eldöntése alkalmával irányadóknak kellett volna tekinteni. Én csak ezen kérdésekkel akarok foglalkozni.

Első kérdés. Ha a törvényes bizonyosság, illetve a szolgabíró és esküdt végrendeletet vettek föl *megyei kiküldetés nélkül*: ezen végrendelet köz- vagy magánvégrendeletnek tekintendő-e?

A felelet más nem lehet, mint az, hogy az ily végrendelet csak mint *magán-végrendelet* jöhet figyelembe. És utóbbi minőségben nem úgy mint ünnepélyes, rendes (testamentum solenne), hanem csak mint *kiváltságos, rendkívüli* végrendelet (test. privilegium) állhatna meg akkor, ha a végrendeleti örökösök leszármazó vérrokonai lennének az örökhagyónak, nem pedig attól idegenek, mint a jelen esetben fenforog (1715: XXVII. tcz., 1729: XXXIV. tcz., 1840: XIV. tcz., ideigl. törv. szab. I. 5. §.)

Nagy mulasztást követett el úgy a kir. ítélő tábla mint a kir. Curia is az által, hogy egyetlen szóval sem jelezte, köz- vagy magán-végrendeletnek, s utóbbi esetben ünnepélyes vagy kiváltságos végrendeletnek tartja-e a fenforgó végintézkedést.

Második kérdés. Elfogadható-e törvényesnek oly *helyi* szokás, mely *országos* törvénybe ütközik, és a mely szerint szolgabíró és esküdt *megyei közgyűlési kiküldetés nélkül* is érvényesen vehettek föl közvégrendeletet?

A *nemleges* felelet itt is kétségtelen. Igaz ugyan, hogy nálunk *tárgyilagos jogot* (norma agendi) nem csupán a törvényhozás, hanem a *szokás* is alkothat, mert mindkettő a *nemzet akaratját* fejezi ki, amaz nyilvánosan, emez hallgatag módon, külső cselekmények által. Az is igaz, hogy a későbbi tárgyilagos jog, *mutakozzék bár ez akár törvény, akár szokás alakjában*, megszünteti a korábbi tárgyilagos jogot. De mégis csak oly feltétel alatt, ha *terjedelemre nézve* a későbbi tárgyilagos jog hasontermészetű a korábbi tárgyilagos joggal.

Ez pedig a jelen végrendeleti esetben fen nem forog. Mert egy állítólag helyhatósági jog áll szemközt az országos joggal; helyi szokás az általános törvényekkel (1715: XXVII. tcz., 1729: XXXIV. tcz., 1840: XIV. tcz.), a melyek ellenében a helyi szokásnak sem VERBŐCZY, sem más nem tulajdonított soha törvényrontó erőt. Mert hogy azon *állítólagos* krassómegyei, illetve oraviczabányai szokás csak helyi szokás és az ország más vidékein elő nem fordul, kitűnik a m. kir. Curiának 1869. évben 459. sz. a. a HURTA-féle végrendeleti ügyben hozott ítéletéből, hol világosan ki van mondva, hogy az 1715. és 1729. évi tcz. értelmében szolgabíró és esküdt előtt közvégrendeletek érvényesen csak megyei közgyűlési kiküldetés mellett tehetők: különben mint két tanu előtt tett végrendeletek csak mint kiváltságos végrendeletek állhatnának meg.

Azonban hivatkozott szokás még helyi vagy helyhatósági minőségben sem birhat érvénnyel:

a) azért mert a törvény világosan olyan szokást ért itt, mely már 1715. előtt *gyakorlatban* volt (1715: XXVII. tcz. 7. §. 1840: XIV. tcz. 2. §., ideigl. törv. szab. I. 5. §.), ilyen szokás pedig a hivatkozott minőségben sem Oraviczán, sem Krassó megyében 1715. előtt *gyakorlatban* nem volt; b) azért, mert ilyen szokás arra nézve, hogy *megyei kiküldetés nélkül* szolgabíró és esküdt előtt közvégrendelet alkottathassék, későbbben sem alakult. Legalább erre nézve egyetlen eset sem hozat-

hatik fel sem a krassómegyei, sem a csanádi káptalani levéltárakból, a melyek pedig az egész megyének elmúlt időbeli jogéletét s jogviszonyait hiven előtárják és a kérdéses szokás tényeinek bizonyításánál elvitázhatlan fontos-sággal bírnak.

Harmadik kérdés. Megállhat-e oly szokás, mely szerint két magántanu (megyei kiküldetés nélkül eljáró szolgabíró és esküdt) előtt *kiváltságos* végrendeleteken kívül más rendes, ünnepélyes végrendeletet is érvényesen lehessen alkotni? Ezen kérdésre az első pontnál van megadva a *nemleges* felelet. *Ilyen szokást nem ismer az elmúlt idő.* Az 1715: XXVII. és 1830: IX. tcz. és a 459/869. sz. a. curiai ítélet szerint két magántanu előtt érvényesen csak kiváltságos végrendelet volt alkotható. A szóban forgó végrendelet pedig nem kiváltságos, hanem olyan *rendes magán-végrendelet, mely a szabályszerű alakszerűségekkel nem bír, tehát ipso jure érvénytelen.*

Negyedik kérdés. Illetékesek-e, vagyis teljes bizonyító erővel bíró *közokiratoknak* tartandók-e az ez időszertinti alispán, járásbíró, szolgabíró és községi előljáró által kiállított bizonyítványok az iránt, hogy Oraviczbányán vagy Krassómegyében milyen szokás létezett 1853. év előtt és 1861. év után?

Említett közegek ez iránt sem illetékesek, sem az általok kiállított okmányok nem közokiratok.

1. Mert kiállítók mint ez időszertinti tisztviselők, miután nem hivatkoznak semmi adatra, nem neveznek meg semmi forrást, melyből állításaikat meritették, sőt még azt sem állították, hogy a végrendekezés idejében tisztviselők lettek volna: nem tudhatják, hogy a végrendekezés idejében mily szokás és gyakorlat állott fen Oraviczán.

2. Mert a bizonyítványok ellentmondanak egymásnak. Ugyanis míg az alispáni bizonyítványban az foglaltatik, hogy Krassómegyében és Oraviczán szokásban volt szolgabíró és esküdt előtt kiküldetés nélkül végrendekezni: a szolgabíró, előljáró és a járásbíró azt bizonyítja, hogy Oravicza 1853. év előtt nem állott a megye hatósága alatt, hanem önálló bányatörvényszékekkel és bányatanácsokkal bírván, a lakosság azoknak kiküldöttei előtt végrendekezett.

3. Mert az ily tárgyú bizonyítványok kiállítására illetéktelenek ezen hatóságok, mert az 1868: LIV. tcz. 165. §-a értelmében csak azon hatóságok által kiállított okmányok tekintendők teljes bizonyító erejű közokiratoknak, melyek a kiállítók által törvényes illetőségök köréhez tartozó tényekről adatnak ki; már pedig régibb törvényeink értelmében a végrendeletek külkéllékek tekintetéből elbirálása a szentszékek jogköréhez tartozott, míg azon jogot az 1868: LIV. tcz. 22. §-a a törvényszékekre ruházta: tehát kétségtelen, hogy az ily tárgyú bizonyítványok kiállítása egyedül és kizárólag a szentszékek és a kir. törvényszékek jogköréhez tartozik.

Itt nem közigazgatási, hanem *törvénykezési szokásról* van szó. Ennek bizonyítására épen ez okból csak azon *törvényszékek*, előbb egyháziak, utóbb világiak (tehát nem járásbíró-ságok, alispánok, szolgabírák, vagy községi előljárók) vannak hivatva közokiratot kibocsátani, melyek a perjogi szabályok értelmében az ilyen vitás kérdések elintézésére hatáskörrel és illetőséggel bírnak.

Herczegh Mihály.

A perrendtartás egy ártalmas és a végrehajtási törvény egy ártalmatlan §-áról.

A perrendtartási novella 34. §-ának 3. bekezdése kimondja, hogy: «eskütől feltételezve eldöntött perekben, az ítélet bármely egyes pontja ellen használt felebbezésnek, az eskü letételére és az e végből való jelentkezésre feltétlen halasztó hatálya van.»

Látszólag kevés veszélyt rejt e §. magában, de figyel-

mes vizsgálódás után kitűnik, hogy a perek elhuzásának tág kaput nyit. Eskütől feltételezve eldöntött perekben igen gyakran előfordul, hogy egy vagy néhány pontja az ítéletnek feltétlen marasztalást rendel. A feltétlen marasztalás ellen alperes felebbez; micsoda ratiója van most már annak, hogy az eskü, melynek megítélése mindkét felet kielégíti, még se tétethessék le, azért, mert oly pont ellen adatott be felebbezés, mely nincs eskütől feltételezve? Az ítélet «bármely egyes pontja ellen» használt felebbezésnek az eskü letételére halasztó hatálya van. Az ítéletben mondatik ki egyszersmind a perköltség iránti határozat is. Tehát a perköltségekről intézkedés szintén egy pontja az ítéletnek. Hol van azon alperes, a ki nem veszi igénybe eskütől feltételezve eldöntött perekben a perköltség elleni felebbezést csak azért, hogy elodázza a végrehajtást, már a felebbezési bélyegköltség csekélységénél fogva is? Minthogy pedig bármely pont elleni felebbezés elhalasztja az eskü letételt, a törvénynek ezen intézkedése növelni fogja az eskü általi bizonyítás mérvét és az alaptalan felebbezések számát.

A mily káros ezen §., ép oly inpracticus a végrehajtási törvény 122. §-a.

Ha a végrehajtást szenvedőnek a követelése foglaltatik le: a végrehajtató kívánságára a végrehajtást szenvedőnek az adós nyilatkozni tartozik, vajon elismeri-e a követelést valónak, stb.

A törvény még azt sem mondja ki, hogy mi történik, ha nem akar nyilatkozni az adós. A bírósági gyakorlat valószínűleg úgy fogja magyarázni, hogy a mennyiben az adós nem nyilatkozik, és utóbb a végrehajtató által bepereltetik, még azon esetben sem ítéltetik meg részére költség, ha pernyertes lesz. Ez azonban felperesre nézve nem igen kecsegtető, mert ő neki saját zsebéből kell költségeskedni. A törvény ezen hiányát talán a bíróságnak kellene kiegészíteni, *melynél fogva azon esetben, ha az adós nem nyilatkozik és felperes utóbb pert indít ellene, alperes pedig kimutatja, hogy nem tartozik, pernyertes lesz, tartozzék felperesnek, nyertessége daczára költségeket fizetni.* De mi történik, ha az adós nyilatkozatot ad? Van-e a törvényben sanctió arra nézve, hogy ezen nyilatkozata a valónak megfelelően? A törvény csak arról intézkedik, hogy vagy beadványban vagy jegyzőkönyvben nyilatkozhatik az adós. Milyen könnyű lett volna az 1868: LIV. tcz. 238. §-át ezen esetre kiterjeszteni, és felfedező esküt tételni a nyilatkozattevével, mely felfedező esküre való kötelezés a törvény szerint csak ellenfél ellen és kereset vagy álkereset által folyamatba tett perben és végzésileg mondandó ki. A végrehajtási törvény 122. §-a pedig ezen nyilatkozatot vagy beadványban, vagy a *kiküldöttnél szóval előadandónak* mondja ki, tehát a felfedező eskü általi bizonyítás lehetőségét is kizárja.

És mi történik, ha az adós nyilatkozatában valótlant állít? Felperes végrehajtató a nyilatkozat daczára pert indít az adós ellen a lefoglalt követelés iránt. Alperes adós megjelenve, nyilatkozatára hivatkozik, a perben bizonyít, és mint pernyertes még perköltséget is nyer, mert alperes csak nem bizhat meg feltétlenül az adós által adott egyszerű nyilatkozat valóságában.

Ha pedig felperes, tudva azt, hogy az adós, végrehajtást szenvedőt legtöbb esetben inkább részesíti előnyben, mint a végrehajtatót, nyilatkozattételt nem kíván és pert indít, a perköltségben eo ipso marasztaltatik.

De ha a legjobb esetet vesszük fel, t. i. hogy a perben adós előbbi nyilatkozata daczára, hogy nem tartozik, vesztet lesz, mégis csak külön pert eredményezett ezen követelményt ki nem mondó §., mely a végrehajtató követelésének kielégítését elodázza; míg azon esetben, ha az adós azonnal köteleztetné felfedező esküt tenni, újabb per indítása elkerülhető lenne.

Dr. Stern Miksa.

KÜLÖNFÉLEK.

— A kir. Curiához érkező bűnperek száma még ez évben is folyton emelkedik. A múlt év megfelelő időszakával összehasonlítva, a kimutatás következőleg alakul:

	Polgári (polg. váltó és urbéri)		Büntető (bűnvádi és fegyelmi)	
	1882.	1883.	1882.	1883.
január	1045	808	1023	1282
február	1028	659	1143	1172
márcz. 1—11.	365	290	601	623
	2438	1757	2767	3077
Polgári ügy kevesebb mint			Büntető ügy több	
1882. márczius 11-ig	681		310	

— A kir. Curián a következő elvi kérdések vannak kitűzve teljes-ülési tárgyalásra:

2027./B. 83. «Vádolt az esetben, a midőn az ítéletbe annak kihirdetésekor nyíltan belenyugodott, ugyanazon ítéletet későbbben, de a 24 órai határidőn belül, ama belenyugvás iránti kijelentésével szemben érvényesen felebbezhetti-e? vagy ilyképen közbetett későbbi felebbezése elfogadandó-e?»

16,661./B. 82. «Alkalmazható-e az 1880. évi XXXVII. tcz. 19. §-a azon esetre is, ha valaki a magyar bünt. törvénykönyvnek életbeléptetése előtt hatályban volt szokásjog, tehát nem az ország egyes területein érvénynyel birt osztr. bünt. törvénykönyvek alapján büntett miatt elítéltetett, de az ítéletben a büntetésen felül személyi jogait korlátozó egyéb következmények vagy hatályok ki nem mondattak; és ha igen, csak a büntetés kitöltésétől számítandó 10 év múlva állítható-e ki az idézett §-ban említett igazolvány, vagy előbb is, ha a vonatkozó büntett minősége és körülményei figyelembe vételével a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv alkalmazása mellett a hivatalvesztés, illetőleg a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése rövidebb időre lett volna kimondandó?»

— Az ügyvédvizsgáló bizottság tagjaivá a budapesti ügyvédi kamara választmánya megválasztotta Dr. DELL'ADAMI REZSŐ és Dr. TARNAY JÁNOS urakat. Előbbi a választást egy f. h. 12. kelt levelével visszautasítja, mivel «e hivatalnak egy izbeni viselésekor szomorúan tapasztalta még a bizottság ügyvédi tagjainál is a csekély érzékét a vizsga színvonalának emelése és gyakorlati tétele iránt; törekvése, azt nem a magolási, emlékezési erő, hanem a jogi gondolkodás és judicium skrutiniumává tenni, nem talált támogatásra s e részben a viszonyok változatlanok és javulásuk nem is remélhető, a meddig a jelen igazságügyi kormány a gyökeres ügyvédi reform utjában áll»; a kar és a közügy érdekeinek ily körülmények közt más téren inkább vél szolgálhatni; azon hirrel szemben, hogy az igazságügyminiszter a fiúmei jelölteknek olasz nyelven való examinálása iránt intézkedett, kijelenti különben, hogy ő azt soha sem tenné, hogy egy országos magyar ügyvédi bizottság hivataloskodásában más mint az állam nyelvén (esetleg tolmács alkalmazásával) részt vegyen.

— Egyetemlegesség vagy együttesesség? Dr. HALLER Károly egyet. tanár úrtól a következő sorokat vettük: Az alanyok többségét feltüntető kötelmekből eredő viszonyokat a kötelmi-jogi tervezet közös és egyetemleges kötelmek közötti megkülönböztetésbe foglalja, s csak helyeselni lehet, hogy a közös kötelmek mellett a *correalis* és *solidaris* obligatiók ismert megkülönböztetésének elejtésével csak *solidaris* kötelmeket veszen fel; ezeket «*egyetemleges*» kötelmeknek nevezi. Nekem a kötelmek e fajának elnevezése, az «*egyetemleges*» kifejezés ellen kifogásom van s megkísérlem ezt valamennyire indokolni is, mert csak most lenne alkalom reá, hogy esetleg jobbal helyettesíthetnők.

Az egyes intézmények elnevezésénél mindig oly kifejezést kell választanunk, melyből már az is, ki nem szakember, legalább sejthesse a szónak jelentését. Ilyennek teljességgel nem tekinthető az *egyetemleges* szó, melyet a mivelt magyar ember sem érthet meg, hacsak azt külön meg nem tanulta. E kifejezés az osztrák prtkv. hivatalos magyar fordításának köszöni életét, s előzményét kétségkívül a mezei rendőrségről szóló 1840. IX. tcz. is képezi, midőn ez a 41. §-ban «*egyetemleges megmarasztalásról*» szól; valamint a közkeresetre összeálló társaságok jogi viszonyairól szóló 1840: XVIII. tcz., melynek 27. §-a szerint a kültag az ott megnevezett esetben a társaság egyéb tagjaival

«*egyetemben (in solidum)*» felelős. Teljességgel nem képzelem magamat illetékesnek arra, hogy az «*egyetemleges*» szó ellen nyelvtudomány szempontjából tehessek kifogást s ha ezt mégis a biztonság némi érzetével cselekszem, ezért Dr. IMRE Sándornak tartozom köszönettel. A régebbi nyelv csak *egyetemben* szót ismer. Az ebből kifejtett: *egyetem*, *egyetemleges* ismeretlenek voltak. *Egyetemben* (egy-ett-en-ben) egy törzsből, meg három helyragból eredt; mint: *alattomban* (al att-on-ban). *Ligyütt* hasonlóul egy törzsből meg egy helyragból áll. Eredetük tehát és alkatreseik azonosak. «*Solidaritás*» jelesére «*egyetemlegesség*» nem régen jött szokásba, megtoldatván *egyetem-leg-es-ség* képzővel, *mellestes*, *felesleges* hasonlatára. Nyelvtani tekintetben egyik sem jobb a másiknál. Jelentés tekintetében *együttes* ajánlhatóbb a *solidaris* kifejezésére, mert: *egyetem*, *egyetemleges* egy szempont alá vagy összefogható dolgok összességét, egyezését jelenti (világ-egyetem, tudomány-egyetem stb.). *Együtt* pedig és *együttes* egy helyben, időben; elvont értelemben véve: egy helyzetben, egy viszonyban léte, egymásért valóságot jobban kifejezné. E mellett még rövidebb szó is. A *közös* szó nyelvünkben annyira határozott fogalmat jelez, hogy magyarul értő alig érthet alatta egyebet, mint oly viszonyt, melynél többek érdeke bizonyos arány szerint ugyanazon dologra vonatkozik. Bizonyára nem könnyen téveszthető össze ezzel az *együttes* kifejezés, mely többeknek ugyanazon helyzetét mindenestre inkább képes jelezni, mint az *egyetemleges* szó. Különben az *együttes* kifejezést már Dr. HOFFMANN Pál «A római magánjog» című művében a *correalis obligatio* kifejezőjeül ajánlotta, s ha tekintetbe vesszük, hogy a *correalis* és *solidaris* kötelmek közötti megkülönböztetésnek gyakorlati értékét a legjelesb jogtudósok kétségbe vonják, következőleg e megkülönböztetésnek a magánjogi törvénykönyvekben helyet sem adnak, mit a tervezet is követ, teljes megnyugvással elfogadható az *együttes* kifejezés a jelenleg gyakorlatban levő, de kevésbé megfelelő *egyetemleges* helyett. Az nem okozhat nehézséget, hogy az *együttes* kifejezés a kereskedelmi törvényben már előfordul, de más értelemben, mint a melyet annak e sorok tulajdonítani törekszene. Így a keresk. törvény 37. és 40. §§-ban *együttes* cégvezetőkről (*Collectiv-Procúra*), valamint a 111. §-ban *együttes felszámolókról* van szó; mert itt az *együttes* kifejezést hibásan alkalmazottnak tartom, miután az itt tulajdonképpen annyit jelent, mint *többen együtt*, azaz *közösen*. Az osztrák keresk. törvény 41. §-ában is «*gemeinschaftlich*» s a 136. §-ban «*in Gemeinschaft*» használtatik, mi a *közösségnek* felel meg. A kötelmi jog *különös részének* tervezetében is (412. §.) előfordul az *együttes* kifejezés, de az indoklás nem állván rendelkezésemre, kétségesnek kell tartanom, hogy e kifejezés *közös* vagy *egyetemleges* helyett használtatik. A dolog természetéből következtetve, az utóbbit kell föltennem. Végre hogy más törvényekben, így a kereskedelmi, a váltó-, a gyámságról és gondnokságról szóló törvényben az *egyetemleges* kifejezés van elfogadva, ez sem okozhat nehézséget az *együttes*nek mint műszónak polgárosítása ellen, mert a tervezet 17. §-ának második bekezdése értelmében az *egyetemlegesség* is megtartandó lenne «*a hasonértelmű kifejezések*» társaságában.

— A párisi felebbviteli bíróság főállamügyésze múlt évi november 3 án tartott reentrée-beszédében a következő idézetet használta egy francia igazságügyminiszteri körrendeletből: «Mihelyt a bíróság körében egy állomás megürül, gyakran még az illető bíró halála vagy lemondása előtt, azok a bírák, a kik jogcizimmal vélnek birni azon állomás elnyerésére, sietnek — némelyek személyesen, mások ajánlási levelek útján — kérelmeket előterjeszteni. Ezen eljárás nem tűrhető tovább. Nem ismerem illetlenebb dolgot, mint ezen látogatásokat, melyeken a pályázók, hogy elérjék céljokat, mértéket nem ismernek és nem állják lealacsonyítani kollegáikat, kiket versenytársaiknak tekintenek.» (DE LANGLE igazságügyminiszternek 1859. aug. 1-ki körrendelete.) A *Belgique Judiciaire*, mely lapból vesszük át ezen idézetet, a következő megjegyzést fűzi hozzá: «Ugy látszik, hogy a baj nagyon meggyökeresedett, ha a magistratura egyik tagja husz év után nyilvánosan ismétli ezen szavakat, melyeket mi nem mernénk leírni, ha alkalmaztathatnának a belga bíróságra». — Boldog Belgium!

Több oldalról tudakozódtak nálunk azon a perköltségekre vonatkozó kir. táblai határozat száma iránt, melyet múlt számunkban közöltünk. A határozat száma: 53479. ex 1882. és hozatott 1883. jan. 16-án.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 Ht negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen. Dr. K. E. ügyvédttől. — Hiteltelekkönyveinkről. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A szövetkezetek tagjainak egymás elleni viszkereése Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól. — A végrehajtási törvény 42. §-a az esküvel eldöntött perekben. HATKY ENDRE nagyváradai ügyvédttől. — Az uzsoráról és a káros hitel-ügyletekről szóló törvényjavaslathoz. Dr. HENCZ ÁGOST soproni ügyvédttől. — Különfélék.

MEILLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen.*

I.

A római jog Göttingában formalis érvényben áll, s így actualis jelentőséggel s gyakorlati értékkel bír. Ebben rejlik alapja azon rendkívüli buzgalomnak, melylyel a göttingeni joghallgatók a római jogot tanulmányozzák. Mig nálunk a római jogot csak az első évesek hallgatják és az első alapvizsgálat letétele után egészen az első szigorlatig vele mitsem törődnek, addig Göttingában nincs — bármely évfolyambeli — jogtanuló, ki valamely római jogi tantárgyat ne hallgatna.

Igy magyarázható azon alaposság is, mely Göttingában a római jogi előadásokat oly előnyösen kitünteti. Ilyen alaposság nálunk csak módszertani hiba volna, csak a világosság hátrányára lenne, mert nem állana arányban az (első éves) hallgatók felfogási képességével.

De indokolt-e a római jognak ily mérvű elhanyagolása joghallgatóink részéről? Ez más kérdés.

A göttingeni egyetemen előadott római jogi tantárgyak közt a Pandecten-Practicum érdemel első helyen említést dús instructiv hatásánál fogva, s e mellé közvetlenül sorakozik a Pandecten-Exegeticum.

A Pandecten-Practicumnál IHERING eljárása a következő: Az első előadásnál kijelöli azon sorrendet, melyben a «Civilrechtsfälle ohne Entscheidungen» című művében foglalt jogesetek eldöntendők. Említett munkája ugyanis igen érdekes, szövevényes, körmönfont raffineriával összeállított gyakorlati jogeseteket tartalmaz.

Megnehezítették a megfejtés még az által, hogy az esetekben jobbra a felek sophisticus védelme is foglaltatik, úgy hogy a feladat nem csak az, hogy a helyes jogeredmény kideríttessék, hanem a helyes nézet támogatására félrevezetés kedvéért felhozott álérvék is megcáfolandók.

Bátran elmondhatom, hogy egy ilyen jogeset alapos feldolgozása jobban előmozdítja a tanuló jogi műveltségét, mint két heti szakadatlan elméleti tanulmány.

Az ilyen complicált jogeset megfejtése ugyanis az arra vonatkozó jogtételek legrészletesebb és legszabatosabb ismeretét, az illető jogfogalmak legfinomabb árnyalatainak megkülönböztetését feltételezi. Így tágul a jogi látkör, a jogismeretek szilárd és biztos támpontot nyernek, a jogi fogalmak tisztulnak és mintegy jegecednek. Az elméletben

elszigetelten élnek az egyes jogtételek, a gyakorlati jogesetben ellenben a legkülönbébb változatosságban találkoznak össze, szelik, metszik, módosítják és kiegészítik egymást. A tanuló kénytelen tehát — Ihering szerint — ismereteinek álláspontja, azok terjedelme és szilárdsága iránt tisztába jönni, kénytelen továbbá a legkülönbébb tanokat egyszerre recapitulálni, mi által átnézetet nyer az egész rendszer felett. Az elmélet megismerteti vele a jogi gépezet egyes alkatelemeit, annak rugóit, hengereit és kerekeit annak nyugvó állapotában, itt a gépezet kezelésére, annak mozgásba hozatalára taníttatik.

Csak ez uton sajátíthatja el a hallgató a jogászdiagnosis művészetét, így tanul jogászilag gondolkodni. (Ebben találja Ihering Practicumának főelőnyét.) A jogszabályok pedig megtestesülvén az özszerű jogesetben, eltörlhetlenül vésődnek be emlékezetébe.

S mily remekül kezeli Ihering ezen Practicumot.

A jogeset felbontatik egyszerű alkatelemeire, minden egyes jogkérdés felett vita nyíttatik, mely hol a tanár és a hallgatók, hol egyes hallgatók közt és pedig néha rostro et anguibus, de természetesen mindig a tárgyilagosság határain belül folyik. A vita berekesztése után reassumálja a vitapontokat és megállapítja a végeredményt.

A Pandecten-Exegeticum a corpus juris olvasása- és magyarázatából áll.

Bővebb fejtegetésre sem szorul, hogy a római jog beható mívelése ilyen forrástanulmány nélkül nem is képzelhető. Mit tartanánk valakiről, ki a magyar irodalom alapos ismeretét felsőbb leánynövelde használatára compilált irodalomtörténeti kézikönyvből akarná meríteni?

Az Exegeticum a legjobb alkalmat nyújtja, egyes jogi problémákkal legalaposabban foglalkozni, egyes jogi témákat legrészletesebben elemezni. De minthogy a digesták egyes fragmentumaiban a legtarkább változatosságban fordulnak elő a jogfogalmak, kényszeríti a hallgatót, hogy az egész joganyag iránt tájékozva legyen, hogy az összes jogszabályok folyton — mint Quintilian mondja — in procinctu legyenek, mi iránt a tanár magának folyvást meggyőződést szerezhet és szerez. Minthogy a fontosabb jogfogalmak majdnem folytonosan ismétlődnek, önkénytelenül, sőt ellentárlhatatlanul vésődnek be a hallgatók emlékezetébe, mi által az Exegeticum a repetitorium leghatásosabb eszközévé válik.

A jogi elmélet és joggyakorlatunk közt uralkodó sajnos ellentét egyik fő okát abban látom, hogy egyetemünk a practicumokat elhanyagolta.

Németországban nem csak a római jogból, de minden fontosabb tanulmányból: kereskedelmi, váltó-, németjog-, perrendtartás-, büntetőjog- és büntető eljárásból tartatnak ilyen practicumok különféle elnevezések alatt, (seminarium, examinatorium, repetitorium, Uebungen stb.)

Nálunk a theoria és praxis tátongó ür által elkülönzött két területet, sőt egyenesen két ellenséges tábor képez.

Az elmélet bajnokai souverain megvetéssel néznek le a praxis napszámosaira, ugynevezett practicusaink meg szánakozó mosolylyal tekintik, sőt maró sarcasmus lugjával öntik el az elmélet Don Quixottejait. Practicusaink az elméleti tanulmányozást nem csak haszontalan időfecserlésnek,

* Megjegyezzük, hogy ezen dolgozat régebben küldetett be szerkesztőségünkhöz Közlése térlhiány miatt késett. Szerk.

de egyenesen kartékony foglalkozásnak nyilvánítják, mert előli az ügyvédi mesterségre szükséges gyakorlati érzéket, és nem tanít belőle egyebet, mint idegen ész mankáján járni, mint jargonuk műkifejezése hangzik. Összes tudománya némelyeknek «tagadom a követelés valódiságát, tagadom a követelés tartalmát» stereotyp phrasisa szorítkozik; ez az általános panacea, mely ha minden perben nem is használ, legalább minden perben használható.

Elmélet és gyakorlat elválhatlan kölcsönhatásban állnak egymással. Hol az elmélet nem practicus, ott a gyakorlat nélkülözi a theoriát. Némethonban a jogi szaklapok legszorgalmasabb munkatársai a gyakorlat emberei, s cikkeik prononcirozott elméleti színezet által tűnnek ki. A bonyolultabb perek pedig az egyetem Spruchcollegium-ai által döntenek el. Maga Ihering a gyakorlat impulsusainak köszönheti legbecsesebb jogi inventióit, például szolgálhat a culpa in contrahendo, a Lieferungstheorie, stb.

Nálunk uszni tanulnak, de a vízzel nem jönnek érintkezésbe. Az egyetemen legrészletesebben megismertetik a jogi gépezet alkatelemeit, a légjelentéktelenebb rugócskára kiterjed a figyelem, de mikép functionál e gépezet, hogy kell azt mozgásba és működésbe hozni, az kívül áll az egyetem feladata körén, az a gyakorlat teendője.

A gyakorlatban, az ügyvédi irodában a practicus ügyvéd vezetése mellett nem reflectálnak többé az elméleti tanulmányokra, hiszen ez közvetlen anyagi hasznót nem hajt. A jelölt főtörékvése oda irányul, hogy egynehány ügyvédi mesterfogást elsajátítson és legfeljebb a kereseti blanquetták kitöltése által az irodai irányban routinet szerezzen.

Arra, hogy a gyakorlat tapasztalatait elméleti ismereteivel összhangba hozza, még kísérlet sem tétetik, arra a hivatottak vezérlete mellett utmutatást nem nyert.

Joggyakorlatunk elméletellenes iránya ellen ilyen Practicumok igen hatásos ellenszert képeznének.

Ez az összekötő hid, mely az elméletet a gyakorlattal összhangba hozhatja. Ha elméletünk practikusabb lesz, praxisunknak okvetlenül theoreticusabbnak kell lenni.

Összinte örömmel üdvözlöm tehát azon tényt, hogy a budapesti egyetem tanrendében úgy a Practicum, mint az Exegeticum némi, bár zsenge nyomaira akadhatni.

Azonban az első uttöréssel járó fogvatkozások itt is mutatkoznak.

Gaius Commentáriusának magyarázata publicumnak van hirdetve. Hogy mit jelent nálunk egy publicum, az nyílt titok. Magángazdászati jelentőséggel bír kizárólag, a mennyiben tandíjtól fel nem mentett tanulók index-tötlelül használják. «Gaius commentáriusa», «hugyvizsgálat», «urbéri jog», «a fizamokról», «arab társalgás», «a vér vegytana», «Heine élete» stb. békés együttlétben férnek meg egymás mellett, nincs köztük disharmonia, hisz mind ingyenes. Azt hallgatni nem szokás, nem is kell, névsor nem olvastatik, a testálás biztos. A beiratkozás tényével rendeltetése, a megtakarítás, el van érve.

Pedig ha van előadás, mely szorgalmas, állandó törzshallgatóságot igényel, akkor az exegeticum az. Céljának annál jobban felelhet meg, minél élénkebb részt vesznek a hallgatók a discussióban. Ha pusztá monolog akar lenni, akkor halva született eszme.

Gaius commentáriusa azonban nem is pótolhatja a Digesták magyarázatát. Gaius Institutiói csak kezdők számára compilált kézikönyv, mely a Digestákhoz úgy viszonylik, mint a csekély vízér a hatalmas tengerhez.

Közös hiánya végre az előadásoknak, hogy csak egyszer hetenkint tartatnak. Ez nagyon, nagyon is kevés.

A másik előadás címe «válogatott tanok a pandektákból jogesetekkel megvilágítva».

Tehát nem kizárólag practicum; a jogesetek csak másodlagos jelentőséggel bírnak, előtérben áll az elmélet,

melynek a jogesetek csak illusztrációjául fognának szolgálni. Vajha tévednék. de attól tartok, hogy a jogeseteket maga a tanár oldja fel, a hallgatók hallgatásra fognak szorítkoznak.

Azonban ezen előadások, bár némi fogvatkozások észlelhetők, üdvös hatásukat nem fogják eltéveszteni. Dr. K. E.

Hiteltelekkönyveinkről.*

b) Némely telekkönyvi hatóság oly kérvény alapján is enged bejegyzést, mely hagyatéki átadó végzés alapján kér bekebelezést vagy előjegyzést. Ily kérvényt — nézetem szerint — el kell utasítani; mert hagyatéki ingatlanokra a tulajdonjog bekebelezését egyedül a hagyatéki, illetőleg birtokbiróságnak *hivatalból való* megkeresésére lehet elrendelni. (1868: LIV. tcz. 560., 580., 581., 586. § ai.)

c) De tudok esetet, midőn a telekkönyvi hatóság a bírói árverésen megvett ingatlanra, mielőtt az árveréseni vevő javára a tulajdonjog hivatalból bekebelezve lenne, jogutóda számára előjegyzést adott. Ez nincs rendén. A míg az árveréseni vevő javára a tulajdonjog hivatalból bekebelezve nincs: addig az árverési jegyzőkönyv, melynek igató számát az A lapon (amint fennebb kifejtteni szerencsém volt) széljegyezni szükségesnek tartom, érdemileg elintéztnek nem tekinthető; mindaddig pedig, a míg egy előző széljegy bevezetve vagy törölve nincs, egy utóbbit érdemileg elintézni nem szabad.

d) A perfeljegyzést némely telekkönyvi hatóság pusztá felzetre megengedi; más tlkvi hatóság megkivánja, hogy a felzeten a hivatalos pecsét mellett az igató aláírása is meglegyen; ismét más tlkvi hatóság eredeti okmány bemutatása nélkül felzetre egyáltalán nem enged bejegyzést. Nézetem szerint leghelyesebb lenne, ha perfeljegyzés csak a perbiróságnak hivatalos megkeresésére volna elrendelhető. Ez esetben a perfeljegyzési kérvényt a felek nem a tlkvi hatósághoz, hanem a perbirósághoz adnák be; ez van hivatva elbírálni, ha vajjon a *biztosításnak* ezen neme szükséges-e? elrendelhető-e?

e) A *cseré* körül is sok viaszás dolgot észleltem. Szolgáljon például a következő eset:

A szász-sárosi 15. sz. tjkvben A. + 1. rsz. (39. 40.) hrsz. fekvőt Buszer András és neje Maurer Katharina elcserélték ifj. Schuller Dániel kiskorúval a sárosi 280. sz. tjkvben A. + 1. rsz. 673. hrsz. fekvőért, mely fekvőt osztatlanul és határozatlan arányban Schuller Mihály, Schuller Fridrich, Schuller János és kiskorú Schuller Dániel bírják telekkönyvileg. A törvényszék a csereszerződés alapján a sz.-sárosi 15. sz. tjkvből az A. + 1. rsz. alatti lejegyezte és a 280. sz. tjkvbe A. + 18. rsz. alá Schuller Mihály, Fridrich, János és Dániel kiskorú javára hozzájegyezve bekebelezte; de folyamodókat a 280. sz. tjkvben A. + 1. rsz. alattira kért lejegyzési kérelmükkel elutasította, mert cserélő Schuller Dániel kiskorú és mert azt Mihály, Fridrich és János testvéreivel közösen és osztatlanul bírja, ezek pedig a csereszerződést alá nem írták. Buszer András és neje Maurer Katharina azonban a 673. hrsz. fekvőt tényleg bírván, tovább adták Löprich János és neje Buszer Erzsébetnek, a kik most nem képesek azt neveikre iratni. A cserét nem volna szabad megengedni, ha az csak egyik részében is be nem kebelezhető; el kell egészen utasítani, ha csak egyik részében is nem foganatosítható.

f) A *lejegyzések* és *hozzájegyzések* körül is elég szabálytalanságot észlelhetni. Példát hozok fel:

Az erzsébetvárosi 190 sz. tjkvben A. + 420. hrsz. fekvő tulajdonosa A. lapon Biró András (kinek neje Schönmán Luiza). Később az 1877. július 5-én kelt szerződéssel meg-

* Az előbbi közleményeket 1. a 6., 7., 8. és 11. számokban.

veszi nejével együtt az erzsébetvárosi 189. sz. tjkvben *A.* + 419. hrsz. fekvőt trapoldi lakos Tordai szül. Makai Máriától és kéri azt onnan lejegyezni és a 190. sz. tjkvbe átvinni, a mit el is rendeltek. Ezt nem szabad tenni; mert az nem helyes, hogy ugyanazon tjkvben az 1. rsz. alattit egyedül Biró András, a 2. rsz. alattit pedig már ketten nejével együtt birják; a 2. rsz. alattit külön nyitandó tjkvbe kellett volna átvinni; mert csak így lehet a tlkvet tisztán fentartani, érthetővé, világossá, könnyen áttekinthetővé tenni és a további bonyodalmaknak, zavaroknak elejét venni.

Még egy példát: A gogáni 10 sz. tjkvben az *A.* lapon *A.* + 1—23. rsz. alatt foglalt ingatlanok Prekup Sofron és neje Marosán Anna nevén állanak. Később e nő elhalt és a férj nőül vette Álbú Annát és ezzel együtt szerzette a gogáni 23. sz. tjkvből a 601/2 hrsz. és a gogáni 11. sz. tjkvből az *A.* + 17/2, 18/1, 261/2, 333, 379/1, 381/3, 731/2, 786/2 és 868. hrsz. fekvőket, melyek a 10. sz. tjkvben hozzájegyeztettek. Ezt tenni nem lett volna szabad, hanem egy ujonan nyitott tjkvbe átvinni a fennebb kifejtetteknek fogva.

Midőn többek tulajdonát képező, például: *A.* + 1—52. rsz. alatt foglalt fekvők közül valamely birtokrészletnek csak egy része, például az *A.* + 48. rsz. alattinak fele adatik el: a telekkönyvek tiszta és könnyű áttekinthetése végett és az egyszerűség szempontjából czélszerű az egész *A.* + 48. rsz. alatti birtokrészletet *változatlan telekkönyvi állással*, tehát az *A.* lapon (illetőleg a *B.* lapon levő) egész jogczimmal s a reá vonatkozó összes bejegyzéseknek (*B.* és *C.* lapon) átvitelével egy ujonan nyitott telekjegyzőkönyvbe, még akkor is, ha csak előjegyzést adhatunk, átvinni, s a lejegyzést azután ezen ujonan nyitott tjkvben foganatosítani.

g) Midőn a birói árverésen megvett ingatlanra vevő tulajdonjogát az összes bekebelezett vagy előjegyzett teher-tételek és feljegyzések törlése mellett hivatalból bekebelezik: néhol nem fordítanak elég figyelmet arra, hogy egyetemleges zálog esetében a jelzálogos követelésnek egészen vagy részben történt kifizetése következtében a törlés vagy résztörlés a többi telekjegyzőkönyvekben is foganatosíttassék.

h) Az erdélyi tlkvi rendt. 56. §. d) pontja szerint, ha a telekkönyvi jószágtest vagy birtokrészlet, melyből lejegyzésnek kell történni, terhelve van, a lejegyzés rendszerint csak a terheknek egyetemleges átvezetésével eszközölhető.

Felfogásom szerint minden oly esetben, midőn tehermentes lejegyzés nem kéretik, s a lejegyzett jószágtest, illetőleg birtokrészlet ujonan nyitott telekjegyzőkönyvbe vitetik át, vagy egészen tehermentes jószágtesthez jegyeztetik hozzá: a telekkönyvi hatóság jogosítva van a lejegyzést és átvitelt, illetőleg hozzájegyzést a terheknek egyetemleges átvezetése s fő- és mellékjelzálogok alakítása mellett a felek és hitelezők meghallgatása nélkül — tehát előző tárgyalás mellőzésével — elrendelni.

Az ily átvezetés azonban nagy figyelmet és önállóságot követel az átvezetőtől; mert különben oly hibák keletkezhetnek, melyek káros következményűek.

Bizonyításul felhozok egy concret esetet.

Az oláh-solymosi 64. sz. tjkvben *A.* +

R. sz.	Hr. sz.	R. sz.	Hr. sz.	R. sz.	Hr. sz.
1.	106	12.	1299	29.	3622
2.	107/1	13.	1522/2	30.	4092
3.	384	14.	1642	31.	4131/2
4.	594/1	15.	1659/1	32.	4132
5.	565/1	16.	1868/70	33.	4177
6.	609/1	17.	1938	34.	4199/1
7.	805	18.	2191	35.	4458
8.	833/1	19.	2211		4460
9.	1013/2	20.	2278/1		4579/1
10.	1032	21.	2331		
	1079/7	22.	2436		
	1242	23.	2437		
	1262	24.	2562/2		
	1263	25.	2822/1		
	1264	26.	2930/2		
	1265	27.	3204/2		
	1411	28.	3206		
	1412		3308/2		

ván. *A.* *B.* 1. alatti bevezetés szerint a tlkvi hatóságnak 3565/tk.1878 számú végzése következtében ezen tjkvből az *A.* + 1., 2., 4., 5., 6., 10—14., 16., 19., 20., 22—34. rsz. alatti fekvők lejegyeztetvén, azok a rajtok lévő terhekkel együtt az ujonan nyitott 286. sz. tjkvbe vitettek át és itt *A.* + alatt a következőleg elhelyezve.

R. sz.	Hr. sz.	R. sz.	Hr. sz.	R. sz.	Hr. sz.
1.	106/1	8.	1299	20.	3308/2
2.	107/1	9.	1522/2	21.	3622
3.	384	10.	1642	22.	4092
4.	609/1	11.	1868/70	23.	4131/2
5.	805	12.	2211	24.	4132
6.	833/1	13.	2278/1	25.	4177
	1242	14.	2436	26.	4199/1
	1262		2437		4458
	1263	15.	2562/2		4460
	1264	16.	2822/1		
	1265	17.	2930/2		
	1411	18.	3204/2		
	1412	19.	3206		

a tulajdonjog Popné szül. Moldován Mária javára bekebelezett a *C.* 1—4 alatt bekebelezett, illetőleg előjegyzett következő terheknek egyidejű átvezetése mellett:

C. Teherlap.

Érk. 1877. augusztus 5-én I. sz. 2011. Ó-Solymoson augusztus 2-án kelt adóslevél alapján a zálogjog negyvennyolcz frt tőke és 8% kamatai erejéig 48.— adós Pap Juon és nejének az *A.* + 6., 18. és 25. rendszámok alatt bejegyzett fekvőségeikre

1. Voniska Tódor javára bekebelezetetik.

Érk. 1877. augusztus 5-én I. sz. 2012. Ó-Solymoson 1877. augusztus 2-án kelt adóslevél alapján a zálogjog negyven forint tőke és 8% kamatai erejéig adós Pap Juon és nejének az *A.* + 28 rend és 3308/2 hrsz. alatti fekvőségeikre

2. Székely István javára bekebelezetetik.

Érk. 1877. november 27-én I. sz. 3227. Az 1877. július 2-án a dicső-szent-mártoni kir. járásbíróság által hozott ítélet alapján a zálogjog egyszázhatvanegy frt harmincznyolcz kr tőke s 6% kamatai erejéig 161.38 Pop Juon Hánzinak az *A.* lapon 1—35. rendszám a birtokilletőségére

3. Pollatsek Efriter k.-szentmártoni lakos javára előjegyeztetik.

Érk. 1878. augusztus 15-én I. sz. 3764. A dicső-szentmártoni kir. járásbíróságnak 1878. augusztus 23-án 3409. sz. a. kelt végzése alapján a végrehajtási zálogjog a *C.*3. alatt nyert előjegyzésséi hivatkozással, 161.38 egyszázhatvanegy frt 38 kr tőke, ennek 1875. szeptember 17-től járó 6% kamatai, harminczkét frt 50 kr 32.50 perbeli, nyolcz frt végrehajtási költségek erejéig Pap 8.— Juon Hanzinak az *A.* + 1—35. rsz. a. fekvőkből birtokjutalékára

4. Pollacsek Efriter javára bekebelezetetik.

Lássuk már most, hogy mily szarvashibákat tüntet elő ezen gondatlan, figyelmetlen és minden önállóságot nélkülöző átvezetés!

Ime a következőket:

1. A 64. sz. tjkvben *C.*1. alatt a zálogjog az *A.* + 6., 18. és 25. rsz. vagyis a 833/1. 2191. és 2930/2. hrsz. fekvőkre lett bekebelezve. És ime az ujonan nyitott 286. sz. tjkvben a *C.*1. alattinak változatlan áthozatala következtében a jószágtesteknek az *A.* lapon változott elhelyezése folytán az *A.* + 6. 18. és 25. rsz. alatt már nem ugyanazon, hanem az 1224., 3240/1. és 4199/1. hrszámú fekvők fordulnak elő, és így az ujonan nyitott tjkvben a *C.*1. alatti zálogjog egészen más fekvőket terhel, mint a 64. számú tjkvben, sőt a *C.*1. alatti bevezetésben előforduló és a 64. tjkvben *A.* + 18. rendszámnak megfelelő 2191. hrszámú jószágtest le sem lett jegyezve, az ujonan nyitott tjkvbe át sem lett hozva, mert ez nem is rendeltetett el.

2. A *C.*2. alatti bevezetésben előforduló 28. rsz. vala-

mint a C₃. és 4. alattiaknál előforduló A. + 27—35. rszámok az ujonan nyitott tjkvben nincsenek meg, de a meglevő A. + 1—26. alatt is egészen más fekvők foglaltatnak mint a 64. sz. tjkvnek ugyanazon A. + 1—26. rendszámai alatt.

Ezekből láthatni, hogy az átvezetés önállóságot és roppant figyelmet igényel.

Szerintem a le- és hozzájegyzéseknél mindig csak a megfelelő helyrajzi számokat kell megnevezni; mert ezek mindig ugyanazok maradnak, akárhová és akárhányszor legyek neki s átvive, holott a rendszámok minduntalan változnak.

A C₁. alattit tehát az ujonan nyitott tjkvbe akként kellett volna átvezetni, hogy ez «A. + 6. 18. és 25.» rsz. kitélt az új telekjegyzőkönyvben egészen mellőzni, és e helyett az «A. + 833/1 és 2930/2 hrsz.» kitélt kellett volna írni. Vagy pedig ha már a rendszámokat minden áron kiírni akarjuk: akkor azokat az új telekjegyzőkönyv A. lapján történt új elhelyezésnek megfelelő módon vagyis akként «A. + 5. és 17. rsz.» kellett volna kiírni.

Hasonló önállósággal kellett volna eljárni a C. 2. 3. és 4. alattiak átvezetésénél is.

i) A jogosultnak lakhelye mindig kiteendő, ha nem azon községben lakik, melynek telekkönyvében történik a bejegyzés.

k) Végre kiemelem, hogy a bevezetéseknek összeegyeztetését könnyen venni vagy elhagyni soha sem szabad.

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

(Vége követk.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A szövetkezetek tagjainak egymás elleni viszkeresete.

A szövetkezetek száma hazánkban örvendatosan emelkedik, 1881. végén már nem kevesebb mint 269 előlegezési és hitelegylet létezett az országban, melyek közül 266 már 15.184,088 forint rész- és törzsbetét-tőkével rendelkezett. (L. Magyar Statistikai Évkönyv XI. évf. VI. füzet 38. s k. 1.). Az egyébnemű szövetkezetek száma hivatalosan kimutatva nincs ugyan, de hogy pl. fogyasztási egyletek és kölcsönös biztosító társulatok nem hiányzanak, tapasztalásból tudjuk. A szövetkezeti ügy ezen aránylag kedvező állapota mellett a szövetkezetek jogviszonyaival foglalkozni, kétségkívül gyakorlati dolog; de egyuttal annyival szükségesebb, mert a kereskedelmi törvénynek a szövetkezetekre vonatkozó intézkedéseinek alkalmazása nem oly könnyű feladat, tekintve, hogy ezen intézkedések szerfölött hiányosak, hibásan és felületesen vannak szerkesztve s nagy részben csak a részvénytársaságnál és a közkereseti társaságnál felállított szabályokra való utalásokból illetve ezen szabályok ismételéből állanak, a nélkül hogy az utalások és ismétlések törvényben megkövetelt szabatsággal és gondal eszközöltettek volna.

Egyike azon intézkedéseknek, melyeknek magyarázata sok kételyre ad alkalmat, melyeknek értelmét és horderejét megállapítani nem kis nehézségbe ütközik: a k. t. 234. §-ának azon rendelkezése, hogy «a mennyiben az alapszabályok eltérőleg nem intézkednek, az oly tagok, kik szabályszerű befizetéseiket teljesítették, a többi tagok által oly czimen, hogy ez utóbbiak többet fizettek, viszkeresettel meg nem támadhatók». Mit akar a törvény ezzel kifejezni? minő esetet tart itt szem előtt? Két esetre gondolhatunk. Mindenekelőtt azon esetre, hogy a társasági hitelező a tagok egyetemleges felelőssége alapján közvetlenül ezek ellen fordul s egyikén nagyobb, másikon kisebb összeget vagy némelyiken az egész követelést, másokon semmit sem hajt be; illetve miután most a csődtörvény 257—261. §§. a tagok felelősségét a hitelezők irányában olyképen szabályozzák,

hogy a társaság csődtömegéből ki nem kerülő tartozások első sorban a tagokra aránylagosan kivettetnek: hogy egyik tag többet fizetett mint a másik, vagy azért, mert a kivetés az üzletrészek arányában történt s egyiknek nagyobb vagy több üzletrésze volt mint a másiknak, vagy azért, mert az egyikén a kivett összeg be volt hajtható, a másikon ellenben nem. De gondolhatunk azon esetre is, hogy a tagok felelőssége a hitelezők irányában még nem jött kérdésbe, hanem a társaság oly veszteségeket szenvedett, melyek a tagok által különböző nagyságban már befizetett üzletrészeit elnyelték.

Melyike ezen két esetnek lebegett a törvényhozó szemei előtt? melyikre nézve szándékozott a viszkeresetet kizárni?

Ha az idézett szakasz keletkezési történetét tekintjük, jogosultnak látszik a kérdéses intézkedést az érintett második esetre vonatkoztatni, ezen esetre is azonban csak azon feltétel mellett, ha a veszteség a szövetkezeti tagok által nem fejenként és egyenlő arányban, hanem az üzletrészek arányában viselendő. A viszkereset tehát nem volna kizárva, ha a veszteség fejenként osztatik fel, s még inkább foglalna helyet akkor, ha az egyik tag a hitelezőnek fizetett többet, mint a másik. Ezen felfogást támogatja különösen a forrás, melyből a kérdéses intézkedés merített. Ez az 1868. évi német szövetkezeti törvény 9. §-a, mely második bekezdésében azon elvet állítván fel, hogy a veszteség eltérő intézkedés hiányában és addig, a meddig az üzletrészekből fedezhető, ezek arányában, azontúl pedig fejenként egyenlő arányban viselendő, a harmadik bekezdésben hozzáteszi: «Genossenschafter, welche auf ihre Geschäfts-antheile die ihnen statutenmässig obliegenden Einzahlungen geleistet haben, können von anderen Genossenschaftern nicht aus dem Grunde, weil letztere auf ihre Antheile mehr eingezahlt haben, im Wege des Rückgriffs in Anspruch genommen werden, sofern nicht der Gesellschaftsvertrag ein Anderes festsetzt.» Ugy az összefüggés a megelőző rendelkezéssel, mint maga a most idézett rendelkezés szövege kétségtelenül mutatja, hogy itt nem oly viszkeresetről van szó, mely annak folytán támadna, hogy a hitelező közvetlenül a tagok ellen fordult, s a német kommentátorok közt ez iránt teljes összhangzás is létezik. Ezeknél megtaláljuk annak okát is, hogy miért vétetett fel általában a kérdéses rendelkezés? Ez ok nem más, mint az, hogy a közönséges társasági jog elvei szerint a tagok fejenként egyenlő arányban viselik a veszteséget, s hogy ennél fogva azon tag, kinek nagyobb üzletrésze volt a társasági vagyomban, következőleg nagyobb mérvben is vétetett igénybe a veszteség fizetésében, a többi tagok ellen viszkeresettel bírna. Miután azonban oly esetben, midőn a nyereség és veszteség az üzletrészek arányában osztandó fel (mint azt épen a német szöv. t. megállapítja), a nagyobb üzletrészszel bíró tag a nyereségben is nagyobb mérvben részesül, teljesen jogos, hogy ily esetben töle a viszkereset megtagadtassék, ha a veszteséget nagyobb mérvben viselte. (V. ö. SICHNERER *Die Genossenschaftsgesetzgebung in Deutschland* 209. l.).

Hasonló érveléssel kísértetett a kereskedelmi törvény tárgyalására összehívott Értekezleten is azon intézkedés, mely a szövetkezetre vonatkozó és a kereskedelmi miniszterium által előterjesztett javaslat XII. cikkében a német szöv. t. id. rendelkezésének megfelelőleg tartalmaztatott s épen a keresk. törvény 234. §-ába átment. Az értekezleti jegyzőkönyvek 231. lapján olvassuk: «hogyha ez intézkedés a törvénybe fel nem vétetnék, a társasági jog általános természeténél fogva az üzlet részére többet befizetett tagok ellen, kik csak alapszabályszerűleg teljesítették fizetéseiket, viszkeresettel fordulhatnának, ily jog pedig már azért is nem volna méltányos, mivel a nagyobb befizetés

mellett a társulati tag a szövetkezés nyereségében nagyobb mértékben részesül s így ez előnnyel szemközt a nagyobb kockázat viselése is méltán őt illeti.» A megelőző 230. lapon pedig az Értekezlet «magától értendőnek találta, hogy az egyetemlegesség elvénél fogva (?) azon társulati tag, ki a szövetkezeti kötelezettségeket saját magánvagyonából fedezte, a többi szövetkezeti tag ellen viszkeresettel fordulhat.»

Ezen történeti előzmények mellett tehát kétség sem látszik férni ahhoz, hogy a k. t. 234. §-ában a viszkereset csak azon esetre nézve van kizárva, ha maga a társaság a különböző nagyságu üzletrészekből fedezte a veszteséget, és feltéve, hogy ez az üzletrészek arányában viselendő, nem pedig azon esetre, ha a tagok közvetlenül a hitelezők irányában fizették a társasági adósságokat. Tényleg így fogják fel a mi kommentátoraink is a kérdéses rendelkezést. Így mindenekelőtt SCHNIERER, a ki annak magyarázatául egyszerűen az értekezleti jegyzőkönyvek idézett helyeit adja (L. *A kereskedelmi törvény magyarázata* 196. l.); továbbá NEUMANN, a ki szintén az értekezleti jegyzőkönyvekre hivatkozik (L. *A kereskedelmi törvény magyarázata* I. köt. 647. l.); míg APÁTHY ily világosan nem szól ugyan, de azért mégis ellenkező értelemben sem nyilatkozik (L. *Kereskedelmi jog* 480. l.). Ha mindezek dacára részünkről másképen fogjuk fel a szóban forgó rendelkezést, s azt a történeti előzményekkel és a mi íróinkkal ellentétben azon esetre tartjuk alkalmazandónak, ha valamelyik tag a hitelezők irányában fizetett többet mint egy másik: úgy ezen erőszakosnak és vakmerőnek feltűnő felfogás helyessége mindenesetre alapos bizonyítást tesz szükségessé. Azt hisszük, eleget teszünk ebbeli kötelességünknek, sőt azon reménynyel kecsegtetjük magunkat, hogy teljes bizonyítékot szolgáltatunk, ha a következőkre utalunk:

Kétséget nem szenved ugyan, hogy a törvényt magyarázatnak történeti alapon kell nyugodnia, ha a törvényhozó akaratát hiven visszaadni kívánja; hogy a törvény betűjébe életet, értelmet ugyanazon uton kell önteni, melyen az keletkezett. Azonban a történeti, genetikus magyarázatnak van egy fontos feltétele, mely nélkül az nem alkalmazható, s ez az, hogy ama tényezők eredménye, mely épen az egyes tényezők segítségével felderítendő, a törvényben csakugyan tartalmaztassék, hogy a törvény mint productum annak keletkezési tényezőivel ellentétben ne álljon. Hiába akar a törvényhozás valamit törvény gyanánt alkalmazni, ha ebbeli akarata a törvény szövegében kifejezésre nem jutott, az alkalmazást még sem nyerhet. Megvan-e a szóban forgó esetben ezen feltétel? Ha elfogulatlanul vizsgáljuk magát a törvényt, ha az idézett rendelkezés előzményei által nem befolyásolva olvassuk annak szövegét: lehetetlen arra a meggyőződésre nem jönni, hogy a mit a törvény tényleg mond, az annak előzményeivel összhangzásba nem hozható. A k. t. 234. §-ában egy szó sincs arról, hogy épen azon eset van szem előtt tartva, midőn maga a társaság szenvedett veszteséget s ezen társasági veszteség nyelte el a különböző nagyságu üzletrészeket. Mig a német sz. t. id. §-a elég világosan utal ezen esetre, midőn azt mondja «*auf ihre Antheile mehr eingezahlt haben*,» addig a k. t. 234. §-a csak annyit mond: «hogy ez utobbiak többet fizettek.» Még kevésbbé támogatja az összefüggés, melyben a 234. §. a megelőző rendelkezésekkel áll, azt, hogy az az érintett esetre vonatkozik. E tekintetben is nagy különbség van szemben a német sz. törvénytől. Mert míg ez utóbbi a kérdéses rendelkezést összefüggésben azon intézkedéssel állítja fel, mely a tagoknak a nyereség és veszteségben való részvételét állapítja meg: addig a k. t. 234. §-át megelőző szakaszok (231—233. §§.) erről egyáltalában nem szólnak, sőt ellenkezőleg ezek épen a tagok felelősségéről harmadik személyek irányában beszélnek, úgy hogy tehát ezen össze-

függés épen arra vall, hogy a 234. §-ban érintett viszkereset azon esetre vonatkozik, midőn valamely tag a hitelezőknek fizetett többet, mint mások. Igaz ugyan, hogy a miniszteri javaslatban a dolog másként állt. Ott a kérdéses rendelkezésnek közvetlen előzménye más volt és pedig ugyanolyan, mint a mint sz. törvényben, t. i. hogy «a mennyiben az alapszabályok másképp nem rendelkeznek úgy a nyereség mint a veszteség a tagok közt üzletrészek arányában osztatik fel.» De hát ezen előzmény az Értekezlet által azon okból, mert az alapszabályoknak a nyereség és veszteség felosztása iránt úgy is kell intézkedniök (v. ö. k. t. 225. §. 7. pont), töröltetett, s a törvénybe nem ment bele; következőleg a 234. §. magyarázatánál figyelembe nem is jöhet, hanem csak azon összefüggés mérvadó, melyben az id. §. tényleg a törvényben áll. A miniszteri javaslat most említett tételének törlése még annyiban is végzetes volt a kérdéses viszkeresetnek a német sz. törvénynek megfelelő magyarázatára nézve, a mennyiben, ha e magyarázatot magában véve el is lehetne fogadni: hiányzik minden támpont arra nézve, hogy a viszkereset épen csak azon esetben van kizárva, ha a veszteség az üzletrészek arányában osztatik fel, nem pedig azon esetben is, ha a tagok a veszteséget fejenként egyenlő arányban viselik. A 234. §. semmi megkülönböztetést nem tesz, s miután az alapszabályok a veszteség felosztása iránt szabadon rendelkeznek, a viszkeresetet a 234. §. alapján ép úgy ki kellene zárni azon esetben, ha az alapszabályok a veszteség felosztását fejenként írják elő, mint azon esetben, ha a veszteség felosztását az üzletrészek arányában állapítják meg. Pedig sem a német törvény az első esetben a viszkeresetet nem zárja ki, sem a mi kommentátoraink annak kizárását ezen esetre magyarázni nem akarják.

A törvény maga tehát semmi támpontot nem nyújt arra, hogy a szóban forgó viszkereset úgy magyaráztassék, mint azt idézett íróink a német sz. törvény szellemében teszik; annál inkább azonban arra, hogy a 234. §-ban a viszkereset azon esetre nézve van kizárva, ha valamelyik tag a hitelezőknek fizetett többet, mint egy másik. Nem is tudjuk felfogni, hogy minő létjogosultsága volna a kérdéses rendelkezésnek, ha azon esetre vonatkoznék, melyet íróink szem előtt tartanak? Szükség ezen rendelkezésre ily értelemben a német törvényben sem volt. Mert ha a törvény azt mondja, hogy a veszteség az üzletrészek arányában osztatik fel, akkor ebben implicite benne rejlik az is, hogy a nagyobb üzletrészszel bíró tagok a kisebb üzletrészszel bírók ellen viszkeresettel nem fordulhatnak. Ily viszkereset épen csak azon esetben képzelhető, ha a veszteség egyenlő arányban viselendő. Ha a német törvény a kérdéses rendelkezést mégis felvette, úgy az csak azon körülményben találhat némi indokolást, hogy Németországban a magánjogi elmélet a római jog alapján, mely a nyereséget és veszteséget fejenként, azaz egyenlő arányban osztja fel, (v. ö. l. 29. D. 17, 2), amint ezt a szász p. t. is állapítja meg (1365. §.), a viszkeresetnek a magánjogi társaságnál helyt ad. A porosz Landrecht és a rajnai tartományokban hatályban lévő franczia Code civil, a felosztást ugyan szintén a vagyonbetegek arányában rendelik (l. porosz L. R. I. 17., 205. §.; Code civil 1853. cz.) s ezek alapján viszkeresetnek nincs is helye; de a német szöv. t. szerkesztői különösen a római jogra való tekintettel mégis czélszerűnek találták a kérdéses rendelkezés felvételét. Nálunk ezen rendelkezés a német szöv. t. értelmében még ily szempontból sem volt indokolt. A mit az értekezleten «a társasági jog általános természetéről» felhoztak, az csak a német indokoknak a magyar jog ignorálásából történt ismétlése, mert hisz nálunk a magánjogban nem a fejenkénti, hanem a vagyonbeteget szerinti felosztás rendszere volt és van elfogadva, mire nézve utalunk a tulajdonképeni Magyarország-

ban is mérvadó osztr. p. t. 1193. és 1197. §§-ra, valamint az 1840. évi XVIII. tcz. 14. §-ára.

A k. t. 234. §-ának rendelkezése tehát oly értelemben, melyet annak íróink tulajdonítanak, merőben fölösleges is volna, mert nemcsak a keresk. törvény, de az általános magánjog szerint is magától értetődik, a mint hogy pl. az osztrák szövetségi törvény a kérdéses rendelkezést nem is vette fel. Annál kevésbé érteti magától akkor, ha azt a hitelezők iránti adósságfizetésből származó viszkeresetre vonatkoztatjuk. A kérdéses rendelkezés nélkül a viszkeresetnek kétségkívül helye volna, a mint pl. helye van ily viszkeresetnek a közkereseti és betéti társaságnál, mert hisz a veszteség közös s a társasági szerződés szerint egyenlően vagy üzletrészek szerint viselendő. De vajon nem-e méltánytalanság, ha a hitelezőnek többet fizetett tagoktól a viszkeresetet a többi tagok ellen megtagadjuk? Ez kétségkívül alapos ellenvetés lenne, ha a keresk. törvénynek a tagok felelősségére vonatkozó azon határozata, mely szerint a hitelező, ha követelését a társasági csődbe bejelentette, azt közvetlenül bármelyik tag ellen érvényesítheti (k. t. 232. §.), épségben fenállana. De hát a csődtörvény ezt teljesen megváltoztatta. A hitelező a tagok ellen most már csak akkor fordulhat, ha a csődtörvény által előírt kétszeres kivetés siker nélkül volt (csődtörvény 261. §.), a mi mellesleg megjegyezve a német és osztrák szövetségi törvényben nincsen, mert ott a kivetési eljárás csak a tagok internuma, s a hitelezőket a közvetlen fellépéstől az egyes tagok ellen egyáltalában nem akadályozza (német p. t. 62. §., osztrák 72. §.); már pedig a kivetés maga egyenlő vagy az üzletrészek szerinti arányban történik, s a mi a kivetés útján be nem hajtható, az rendszerint kevés lesz. A viszkeresetnek tehát a hitelezők iránti adósságfizetés folytán úgy sincs nagy gyakorlati jelentősége s legfeljebb kis összegekre vonatkozhatnak: épen azért nem is lehet méltánytalanságról beszélni, ha a törvény alapján a viszkeresetnek teljesen útját álljuk. Ez annyival indokoltabb, mert az a tag, a ki a kivetés folytán nem fizetett, a viszkereset folytán sem fog fizetni, a viszkereset tehát ugyis csak meddő kísérlet volna.

Dr. Nagy Ferencz,
kolozsvári egyetemi tanár.

A végrehajtási törvény 42. §-a az esküvel eldöntött perekben.

A végrehajtási eljárásról alkotott 1881: LX. tcz. 42. §-a kimondja, hogy ha a végrehajtást szenvedő azon ítélet ellen, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, halasztó hatálylyal nem bírő felelősséggel él, vagy halasztó hatálylyal nem bírő igazolást, perujtást avagy semmisségi pert indít s egyszersmind kimutatja, hogy az ítélet megváltoztatása, feloldása megsemmisítése vagy hatályon kívül tétele esetében viszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van: kívánhatja, hogy a kielégítési végrehajtás a végrehajtató által nyújtandó biztosítástól tétessék függővé, ilyen biztosítás nem nyújtása esetén pedig engedtesse meg, hogy fizetés helyett a végrehajtási összeget vagy a végrehajtás tárgyát s a mennyiben utóbbi a bíróságnál való letételre nem alkalmas, a bíróság által — szükséges esetben szakértők meghallgatásával — megállapítandó készpénzbeli egyenértéket a bíróságnál tegye le. «A beadott kérvény a végrehajtás elrendelésére és az elrendelt végrehajtás foganatosítására csak akkor bír halasztó hatálylyal, ha a marasztalás tárgya, illetőleg egyenértéke a bíróságnál letétetett». Eddig és így a törvény intézkedése, mely egészen új, eddigi eljárásunkban nem foglalt elveket állít fel.

Nem célom ezuttal e szakasz bírálatába bocsátkozni, bár nem tartom a törvény szerencsés eszméjének az abban minden feltétel nélkül kimondott elveket. E szerint egy

mindhárom bíróság előtt lefolytatott s mindenütt egybehangzó ítélettel befejezett pert jogában áll a pervesztes félnek, ha az ellenfél szegény, vagyontalan, megújítani, a megítélt összeget letenni. Az anyaper eltartott 1—5 évig s ekkor még a nyertes fél egy bizonytalanság előtt áll, kitéve ellenfele szeszélyének, boszantásának vagy azon ravasz számításnak, hogy a szegény, pénzre szorult nyertes fél követeléséből egy részt, talán felét vagy többet is, amint azt szorult helyzete követeli, elenged csak azért, hogy az ismét évekig tartó újított per végét ne kelljen bevárnia. A mai lassu igazságszolgáltatás mellett bizony ily eszköz a szegény, kitartani nem bíró peres féllel szemben igen veszélyes, annál is inkább, mivel a perujtásnak mindig lehet az 1881: LIX. tcz. 69. §. 11. pontjában alapot találni.

Nem lett volna-e helyes, ha már a perujtásnak is halasztó hatályt kívánt a törvény adni, megkövetelni a perujtító féltől, hogy előbb adja be bizonyítékait, hogy a bíró megítélhesse legalább azt, hogy a perujtásnak legalább némi alapja létezik. Vagy nem lett volna-e célszerű a halasztó hatályt csak új bizonyítékok esetére szorítani s nem azon esetre is, midőn ügyvéd hibájából újít pert a fél, mivel az ügyvéd felének kártérítéssel tartozik? Mindezek fejtegetése mellett azt hiszem nem lenne nehéz feladat bizonyítani, hogy a törvény idézett §-ával több kárt mint hasznot okoz, hogy az alkalmas arra is, miként a bíróságaink iránti hitet és bizalmat megrendítse.

De e kérdésektől eltekintve e helyütt azon kérdést kívánom megállapítani, hogy vajon van-e helye a 42. §. alkalmazásának oly esetben is, midőn eskütől feltételezetten ítéltetik meg felperes követelése? Vagyis nagyobb világosság okáért példával élek. Az ítélet így szól: ha felperes leteszi a pótesküt arra, hogy stb. akkor alperes köteles felperesnek 5000 frtot fizetni. Jogában áll-e alperesnek a bírósághoz az 1881: 60. tcz. 42. §-a értelmében kérvényt adni be az 5000 frt letétele mellett s kérni, hogy az 5000 frt letétessék felperes biztosítására, felperestől az eskü ki ne vétessék s ezek mellett pert újithasson. A kérdés gyakorlati, előfordulhat, s elő is fog fordulni azt hiszem gyakran, de a felelet a kérdésre nézetem szerint vitás. Megkísértem kifejtetni nézetemet.

Az 1881: 59. tcz. 71. §-a így szól: «Az ellenfél által letett esküvel eldöntött perekben az 1868: 54. tcz. 321. és a jelen törvény 73. §-ának eseteit kivéve, perujtásnak csak annyiban van helye, a mennyiben az eskü által bizonyított ténykörülmeny valóságának kérdés alá vétele nélkül, más okból kéretik a perujtás. Tehát a törvény nem «esküvel eldöntött» perről beszél, mint ezt tette az 1868: 54. tcz. 317. §. a) pontja, hanem «letett esküvel eldöntött» perről, mi közt igen lényeges különbség létezik. Esküvel eldöntve van a per az ítélet által, letett esküvel eldöntve van a per, midőn az eskü le is tétetett. Az marad a kérdés, hogy az ítélet által esküvel eldöntött perben az eskületétel előtt élhet-e a pervesztes fél az 1881: 60. tcz. 42. §. adta joggal.

Annak bizonyítására, hogy ily joggal az esküvel eldöntött perben a pervesztes fél nem élhet, felhozható a nagy-mélt. Curia által régebbi eljárásunk idejében kimondott azon elv és indokok, hogy a perujtás időelőtti, mielőtt az eskü le-, vagy le nem tétetik, mivel ha az eskü a kitüntetendő időben le nem tétetik, akkor ugyis megszűnt a perujtás, mivel a pervesztesség feltétele az eskületétel elmaradt. Szóval az ítélet hozatala és eskületétel időpontja közötti időben nem tudható, hogy az ítélet marasztaló vagy felmentő hatálya áll-e be, nem tudható, hogy a feltételes nyertes fél az esküt leteszi-e vagy sem. És felhozható az, hogy az 1868: LIV. tcz. érvényben lévő 239. §-a értelmében azon fél, kinek eskü ítéltetett, «tartozik esküre jelentkezni s azt le is tenni». Ezen tartozással szemben pedig a bírónak megkötelessége a jelentkező féltől az esküt kivenni.

Ámde ha ezen érvelés állana, mi következne belőle? A legnagyobb anomália. Az következne, hogy míg egy oly perben, melyben például mindhárom bíróság egybehangzólag *feltétlenül marasztalólag* ítél, a hol tehát a legnagyobb valószínűség a mellett van, hogy alperesnek nincs igazsága, ott a törvény szerint alperes élhetne a 42. §. jogával, míg ellenben oly perben, hol a bizonyítékok elannyira gyengék, hogy e mellett felperesnek póteskü volt ítélendő, alperest e jog nem illeti s talán ha pert ujt, a vagyontalan felperesen perujítás útján pénzét többé vissza nem veheti. Szóval a mely perben több bizonyíték van, ott alperes e jogával felperest évekig vissza vetheti a kielégítéstől, hol azonban kevesebb a bizonyíték, ott nem. Ezen logikai érven kívül sulyt kell fektetni a törvény azon kifejezésére, hogy a *«letett esküvel eldöntött»* perben nincs helye perujításnak, miből következik, hogy még le nem tett esküvel, csak ítélettel eldöntött perben helye van a perujításnak, s ha helye van, az 1881: LX. tcz. 42. §. alkalmazásának is helye van.

Azt hiszem, hogy ezen nézet mellett felhozható a közelebbi életben volt váltóeljárás 54. §-ának következő intézkedése: «az eskü le nem tétele esetében is megújítható a per annak ellenfele által, a kinek részére az megítéltetett, ha az ujtó fél más bizonyítékot hoz fel, s ha *ellenfelének esküjét letettnek elfogadja*».

Ugy vélem, hogy ugyanezen elv érvényesítendő a felvetett kérdés megoldásánál is. Azaz az esküvel eldöntött perben, ha az ellenfél az esküt letettnek elfogadja, perujításnak helye van, s ha annak helye van esküvel eldöntött perben, de melyben az eskü még le nem tételezett, helye van az 1881: LX. tcz. 42. §-a értelmében a pénzletételnek is. A kérdés gyakorlati voltánál fogva igen óhajtanám, ha tisztelt kartársaim — értem a jogászi kart — felvilágosítanák e mindenestre fontos és gyakorlati kérdést.

Hlatky Endre.

Az uzoráról és a káros hitel-ügyletekről szóló törvényjavaslathoz.

A javaslat szerint a bíróság előtt, hogy az uzora megállapítható legyen, bizonyítandó:

1. hogy a hiteltkérő a) *szorult vagyoni helyzetű*, b) *könnyelmű* vagy c) *tapasztalatlan* volt;

2. hogy a hitelező ezen körülmények egyikét *tudva felhasználta*;

3. és pedig hogy oly kikötések mellett hitelezett, vagy adott fizetési halasztást, melyek mint *túlságos mérvű* vagyoni előnyök

4. az adósnak vagy kezesnek *anyagi romlását* előidézní vagy fokozni alkalmasak;

5. vagy oly mérvűek, hogy az *eset körülményeihez* képest a szolgáltatás s ellenszolgáltatás közt *szembeötlő aránytalanság* mutatkozik.

I. Már most ki mondja meg *minden esetben s minden egyes bírónak*, mi az a szorultság, s a személy vagyoni állapotában hol kezdődik e helyzet?

A ki megszorulva nincs, az nem is vesz kölcsön s így a hitelezőnek bármely hitelkérővel szemben már megvan a kilátása, hogy uzorába keveredhetik; de másodszor, a hány az ember, annyiféle az igénye s helyzete, s mi a napszámos, kisiparos s a tőke nélkül működő középosztály napi keresetre támaszkodó részére nézve, kölcsön-ügylet nélkül, rendes vagyoni állapot, az a legcsekélyebb hitel igénybevételénél már mint szorult állapot tűnik fel; s e szerint, a hány társadalmi osztály van, annyiféle *vagyoni szorultságon kívüli vagyoni helyzet* állítandó fel mértékül.

De a vagyoni viszonynak minő pontja képezze ezen

mértéket? Hol van itt a biztosíték az iránt, hogy a mit az üzérkedésnél uzsorának fognak minősíteni, a nagyobb s veszélyesebb esetben nem kerüli-e ki a megérdemlett büntetést?

De kitől függ ily esetekben az uzsora megállapítása? Sem nem a bírótól, sem nem a körülményektől, hanem legtöbb esetben az adós rossz akaratától, ki magát minden órán szorult helyzetbe teheti; mert hisz zsebjeit csak nem fogják kikutatni.

Hasonló helyzetben vagyunk a könnyelműség és tapasztalatlanság fogalmainak meghatározásánál; nincs itt legkisebb biztos támpont sem, a melyből kiindulhatnánk. Az adós viszonyai, helyzete, sőt jelleme, a bírák egyéni felfogásai, s a társadalmi viszonyok annyira *viszonylagossá* teszik ezen fogalmakat, hogy a legutolsó részletekig meg egyező azonos esetekben sem kerülhető el az ítéletek különbözősége. Hol van itt a törvény legelső kellékének, az igazság egyenlő érvényesülésének biztosítóka?

II. De még nem elég, hogy ezen körülmények fenforogjanak, helyesebben, hogy ily körülmények fenforgása a bíróság által megállapíttassék; hanem e mellett bizonyítandó azon, ugyszólva lehetetlenség is, hogy ezen körülmények egyike a hitelező által a hitelezés idejében *tudva legyen*, s hogy az ellene bizonyíttassék is. Ugyan mondja meg nekem a javaslat érdemes szerzője, kit büntetne meg mint bíró e §. alapján, ha a legveszedelmesebb uzsorás egy 2000 frtos váltót két jó nevű (de talán könnyelmű) egyén aláírásával ellátva ügynök kezéből 1000 vagy 1200 frt átadásával leszámol, s az adósok tönkre mennek?

Avagy kötelességévé teszi-e a törvény a hitelezőnek, hogy minden egyes hitelt kérő vagyoni viszonyát, jellemét s értelmességét kinyomozza, mielőtt neki hitelez? Szó sincs róla. S miután a hitelezőnek ez nem kötelessége, a panaszos s az ügyészség dolga lesz megkísérteni ama lehetlenség bizonyítását, hogy a hitelező az adós szorultságát, könnyelműségét vagy tapasztalatlanságát *tudta s felhasználta*.

III. Bizonyítandó, hogy a hitelező kikötései túlságos mérvű vagyoni előnyök voltak. Az előny nagyságát, mértékét ezen határozatlan kifejezéssel «túlságos» akarni meghatározni, több mint nevetséges. Ha akarom fehér, ha akarom fekete, a mint a bíróság hangulata hozza magával. A szegény kézművesnek a 8% is túlságos, az üzérkedő egyénnek sok esetben 50% sem nagy azon jövedelem nagyságához mérve, a melyet munkájuk, illetve üzletük egymáshoz viszonyítva előteremt.

De mire is helyezzük ily minősítés mellett az uzsora büntetőjogi alapját, ha bizonyos esetben 100—1000% nem képez uzorát, míg más esetben talán 15—20% annak bélyegeztetik?

IV. Az adott előnyöknek az adós vagy kezes anyagi romlásának előidézésére vagy fokozására alkalmasnak kell lenniök. Ismét egy bizonyíthatatlansággal több az uzsora ismérvei közül. Ki lesz majd képes azt meghatározni, hogy *épen a panaszlottság* követelése vagyis inkább az ezután nyert előnyök okozták vagy okozandják az adós bukását. Hisz ezt egy valódi uzsorás okozhatta, de mivel az már vagy elhalt, vagy a bukott által bizonyos indokokból nem panaszoltatik, annak uzsorája szóba sem jő, s így az ez által teremtetett vagyoni bukás a panaszlók terhére lenne róható. Végre

V. A szolgáltatás és ellenszolgáltatás között *szembeötlő aránytalanság s ez is az eset körülményeihez* képest tűnjék ki. Oly chaos, melyből az igazságot, a nép természetességével gondolkozva, csak a jó isten kereshetné ki.

Aránytalanság megállapítását kívánni, arány felállítása nélkül, annyi, mint a számtan egyszeregy nélkül.

Dr. Hencz Ágost

KÜLÖNFELEK.

— **Érdekes jogeset** adta magát elő a sátoraljaujhelyi járásbiróságnál. Mutatja ez is, mennyi mindenféle casuistikus fordulatokat tüntet fel a gyakorlat. A kérdést az képezte, vajon lehet-e pert indítani az iránt, miszerint ítéletileg kimondassék, hogy a lefoglalt ingókra nézve, a melyek a jelen perbeli alperes igénye következtében lettek bíróilag a zár alól felmentve, a zár alól való felmentésnek helye nincs. Az eset a következő:

A sátoraljaujhelyi kir. járásbiróság makacssági ítéletet hozott T. György ügyvéd által képviselt D. József felperesnek M. István ügyvéd által védett B. Péter alperes ellen, tulajdoni igény folytán felmentett ingóknak zár alatt hagyása iránti perében. Felperes keresetének hely adatván, felperesnek alperes elleni végr. ügyében az 1880. évi szeptember 24-én fogatosított végrehajtáskor lefoglalt, azonban alperes tulajdoni igény bejelentése folytán 1881. évi augusztus 17-én 575/80. sz. a. perben hozott végzéssel bírói zár alól feloldott ingóságokra vonatkozólag ezennel kimondatik, hogy a lefoglalt tárgyak végrehajtási zár alól való feloldásának helye nincsen. Indokok (makacsságból.) A budapesti kir. ítéltábla: Az első bíróság ítélete az azt megelőző eljárással együtt az 1881: LIX. tcz. 39. §-a o) ponja alapján ugyanazon törvény 40. §-a alkalmazása mellett hivatalból megsemmisítették s a 3288. sz. keresetlevél felperesnek visszaadni rendeltetik. Mert felperes a 3288. sz. keresetet azon célból indította, miszerint ítéletileg kimondassék, hogy az általa, a B. János és neje ellen eszközölt végrehajtás alkalmával lefoglalt tárgyakra nézve, a melyek B. Péter, jelen perbeli alperes igénye következtében a zár alól felmentettek, azok zár alól való felmentésének helye nincs. Ennek ítéleti kimondása azonban az 1868: LIV., továbbá az 1881: LIX. és LX. tcz. értelmében az igénypertől független pernek tárgyát nem képezheti, minthogy azon kérdés, vajon a végrehajtás alá vont ingó dolgoknak a zár alól való feloldásának helye van-e vagy sem? csupán csak az igényper keretén belül oldható meg s abból folyólag jelen perbeli felperes, a mennyiben az igényperben hozott határozatot, melylyel az igénykeresetnek hely adott, jogaira sérelmesnek találta, azon határozat ellen, ama igényperben tartozott volna megfelelő jogorvoslattal élni. Az elsőbíróság tehát az által, hogy ezen perrendellenes keresetet elfogadta, abban eljár s fölötté ítéletileg határozott, a fent megjelölt szabálytalanságot követte el, a mihez képest ítéltet az egész eljárással együtt hivatalból megsemmisíteni kellett. A m. kir. Curia: A másodbírósági végzés az 1881: LIX. tcz. 39. §. o) pontja alapján, a 43. §. alkalmazásával megsemmisítették és ugyanazon másodbíróság az ügynek érdemleges elintézésére utasítatik. Mert kisebb polg. peres ügyekben, midőn a végrehajtásilag lefoglalt s igényelt tárgyak zár alatt hagyatnak, vagy a zár alól feloldatnak, a járásbíró előtt az igénylő illetőleg végrehajtató keresetet indíthat, e tekintetben tehát egyéb perorvoslat nem engedtetvén, jelen esetben a végrehajtató az 1877: XXII. tcz. 71. §. értelmében keresetét sommás uton annyival inkább folyamatba tehet, mivel a hivatolt törvény 25. §-ának azon rendelkezése, mely szerint akkor, midőn a községi bíráskodást gyakorló közegek határozataival eldöntött ügyet a meg nem elégedő fél a járásbíró elé viszi, ugy az igény bejelentése (71. §. első bekezdése) az azon törvényben megszabott eljárás után döntenek el, a 71. §. harmadik és negyedik bekezdéseiben nem foglaltatik. (6711/82. január 25. 1883.)

— **A római jog tanításának** egyetlen, de nagyfontosságú célja hazai viszonyaink között, abban áll, hogy a *civilisticai alapképzettség* bölcsőjéül szolgáljon. Az egész rendszert átértetni, a részei közötti összefüggést öntudatosan szem előtt tartani, az egyes tételt, a milliónyi változó viszonyokra, jogászai felfogással alkalmazni s azt, az élet fejlődésével lépést tartva, tovább fejleszteni, ez azon megbecsülhetetlen tudomány, mit civilisticai alapképzettségnek nevezünk s melynek birtoka nélkül, az elmélet és gyakorlat férfia egyaránt félszeg ember marad. S hogy ezen czélnak, ép a római jog képezi eszközét, ez nem a véletlen műve, hanem onnét van, hogy egyetlen nép jogásza sem fejtettek ki oly páratlan művészséget a jog kezelése, alkalmazása és továbbfejlesztésében, mint a római classicus mesterek. Az ő művészetüket kell nekünk elsajátítanunk, eltanulnunk s irataikat e szempontból értékesítenünk. E követelménynek pedig akkor

teszünk a legteljesebb mértékben eleget, ha a római jogból tartott practicumokban a római jogász által feldolgozott gyakorlati eseteket döntetjük el a hallgatókkal, kik saját elbírási kísérletük helyességét, a legnagyobb mesterek elemzése- és megítélésével mérhetik össze. E körülmény indokolhatja, hogy miért üdvözljük örömmel a IHERING-féle «Jurisprudenz des täglichen Lebens» és «Civilrechtsfälle ohne Entscheidungen» mellett KISS MÓR művének megjelenését, mely a hazai viszonyok szükségait szem előtt tartja, a practicumot exegeticummal köti össze, és az esetgyűjteményt a római jogászok hátrahagyott irataiból állítá egybe. Szerző igyekezett a tanczélra leghasználhatóbb eseteket kiválogatni, és pedig lehetőleg akkora számban, hogy meglehetősen választék álljon a practicumot vezető tanár rendelkezésére, főképen azon tanok keretéből, melyekkel a kezdő ifjú a tapasztalat útmutatása szerint a legnehezebben barátkozik meg. Szerző nem érte be a legtöbb esetről azon előterjesztéssel, melyet közvetlenül a források nyújtanak. Hisz a római jogász, az ő providentialis képessége és bámulatos módszerénél fogva, a legszövevényesebb eset ügydöntő mozzanatait is egy csapással ragadja meg s responsumában is túlnyomólag csak azok kiemelésére szorítkozik. Nekünk is szoktatnunk kell ifjainkat a döntő mozzanatok gyors felismerésére, de jogász szemeiket akkor élesítjük, ha a lényegest mellékes körülményekkel minél inkább elfödve, őket az előbbinek felkérésére kényszerítjük, s aztán lehetővé tesszük, hogy kutatásaik eredményeinek helyes voltáról a római jogász irataiból győződjenek meg. Az imént említett feladat megoldása közben arra is ügyelt a szerző, hogy ez uton az eset külső érdekességét is emelje; ezért a hosszadalmasabb eseteknél, pro és contra magukat az esetben szereplő személyeket beszélgeti, mint peres feleket megszólaltatja, kik lehetőleg segédkeznek is az ügydöntő momentumok elrejtetésében. A nagyszámu kérdéseket és eseteket könnyebb áttekintés végett (római számok alatt) 24 csoportba, ezeket ismét (nagybetűk alatt) alcsoportokba osztotta, melyekben a valamennyire rokon természetű kérdéseket (arab számok s kisbetűk alatt) lehetőleg egymás mellé állította. A mű végén látható «index» a beosztás sorrendje szerint az esetek és kérdések eldöntését, vagy legalább az eldöntéshez szükséges útmutatást tartalmazó, összes pandektatörvényeket foglalja egybe. (x.)

— **Verein für Rechtsschutz und Justizreform** név alatt Berlinben egylet alakult, melynek feladata lesz a pár évvel ezelőtt életbe lépett igazságügyi törvények által létrehozott anomáliákon segíteni. Első sorban támogatni akarja az egylet azon egyéneket, akik a törvénykezési díjak magassága által meg vannak akadályozva jogaik érvényesítésében; a végrehajtási eljárás módosítása a másik cél. A bünvádi eljárásban a középsúlyosságú bűncselekmények feletti bíráskodás, mely ugy a laikus elemet mint a felebezést is nélkülözi, nyújt a legtöbb panaszra okot.

— **Az orosz büntetőtörvénykönyv** javaslata s az ahhoz X. GRETENER által irt indoklásszerű mű fölötté érdekes tanulmányu anyagot nyújt. Kiindul a külföldi államok legújabb büntetőtörvénykönyveiből, s ezek között különösen a magyar büntetőtörvénykönyvből, mely e célra hivatalosan oroszra fordított. Az egyes határozmányok tudományosan levezetvék, lépten-nyomon aggodalmas és gondos összehasonlítások vannak a külföldi államok büntetőjogszolgáltatási tapasztalataival. Az általános rész indoklása az európai jogtudomány magaslatára emelkedik s tudományos beccsel bíró munkát képez.

BEKÜLDETETT:

A Corpus Juris Civilisből kiszemelt és feldolgozott *magánjogi gyakorlati esetek gyűjteménye*. Kézikönyvül a római jogból tartott practicumokhoz. Írta Dr. KISS MÓR nagyszabedű kir. jogakadémiai tanár. Budapest Franklin-Társulat. 1883. Ára 1 frt.

Azon t. olvasókat, kiknek előfizetése márczius végével lejár, az előfizetés mielőbbi megújítására kérjük föl, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be. Lapunk mai számához **postai utalvány** is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czímszallagjukból*, melyek alatt lapjait kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* főlragasztani s ugy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felélő szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 rt negyedévre ... 3 rt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

MAILÁTH GYÖRGY †

Az országon végig rezzen az irtózat. A hagyományok büvkörének alakja, a nemzet igazságszeretetének és hatalmának megtestesítője orgyilkos áldozata lett. A király nevében és a nemzet kegyeletének pajzsával védnökölt az igazság szentélyében. A jogszolgáltatás nemcsak első emberét vesztette el. A jog iránti bizalom, a jogrend elvesztette sziklatámaszát, melyen minden kétely, minden szenvedély megtört.

TARTALOM: A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen. Dr. K. E. ügyvéd. — Hittelekkönyveinkről. KAPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Eszrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K. kir. táblai bírótól. — A kötelező hagyatéki eljárás és az örökségi százalék. MIKULIK JÓZSEF ügyvéd. — Különfélék. MELLIÉKLET: Curiai határozatok. — Az igazságügyi bizottságnak jelentése a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslatra.

A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen.

II.

Befejező czikk.

Tán szabad még egynehány észrevételt a római jog oktatására vonatkozólag kockáztatnom.

Indokolt-e a római jog behatóbb művelése hazánkban? Igenis indokolt. Nem csak mert az a legtökéletesebb jogrendszer, melyet nemzet valaha producált, nem csak mert az az «absolut jog» mint Lenz* egyszer a «raison écrite» mint Rousseau nevezé, nemcsak mert «ein Meisterstück juristischer Kunst, wie die Welt dessen gleichen nicht kennt, ein Gebäude von solcher Vollendung und Festigkeit, dass ein Jahrtausend später fremde Völker die verschlossenen Pforten desselben öffnen, um hier ihre Lehr- und Gerichtssäle einzurichten» mint IHERING mondja,** de mulhatlanul szükséges.

A jogi műveltség elsajátításának elengedhetlen alapfeltétele legalább egy positiv jogrendszer beható tanulmányozása. Valamint valamely nyelv tudományos művelése által nem csak ezen meghatározott nyelv belső structuráját, annak lényegét, de általában a nyelv törvényeit ismerjük meg, úgy áll az a jogtudomány terén is. Az özszerű alakban megtanuljuk az elvontat.

Hazai jogunk, fájdalom, ezen természetszerű hivatásának meg nem felelhet. Az teljesen elavult, a jogviszonyok szabályozására részletes intézkedéseket nem tartalmaz, bonyolult jogi kérdések megoldásánál hasztalanul folyamodnánk hozzá, ott tájékozást, utmutatást nem lelünk.

* G. Lenz über die geschichtliche Entstehungsweise des Rechts.

** Geist des römischen Rechts.

Hátra volna az osztrák jog.

De az — mint alább részletesen kifejteném — folyton utal a római jogra, melynek csak egyik mellékhatását képezi.

Az osztrák jog tudományos művelése, sőt egyes szakaszainak teljes átértéke a római jog alapos ismerete nélkül nem is képzelhető. Az osztrák jog tehát nem csak, hogy nem pótolhatja, nem helyettesítheti a római jog tanulmányozását, de egyenesen postulálja azt.

S a római jog ezen kiváló jelentősége csak ephemer?

Ha a magyar ált. polgári törvénykönyv elkészül, akkor a római jog jelentősége teljesen meg lesz törve, nimbusa elhalványul, lerázzuk az idegen jog jármát, úgy hogy az egyetemi tanrendből is kiküszöböljük?

A dolog épen fordítva áll.

Modern magyar codex a római jog jelentőségét csak fokozhatja, és pedig oly mérvben, hogy a legszélsőbb megrogzított practicusaink sem fogják magukat kivonhatni befolyása alul.

A mult század óta létesült törvénykönyvek és javaslatok közül egyetlenegynek sem sikerült, a Codex Bavaricus-tól kezdve egészen a drezdai javaslatig magát a római jog praedomináló befolyása alól emancipálni. Ámbár a mult század vége felé és a jelen század elején uralkodó természetjogi elmélet, másrészt a felébredt nemzetiségi eszmék behatása alatt az akkori törvényhozások egyenesen a római jog kiszorítását tűzték ki célul.

«In den Gesetzen soll nicht an die römischen Gesetze gebunden, sondern überall die natürliche Billigkeit zu Grunde gelegt werden»; ez pl. alapelve az utasításnak, mely az osztrák jog codificatiójánál zsinórmértéknek szolgált.

S mi volt az eredmény? A minek a természettörvény kényszerűségével be kellett állani.

Ezen törvénykönyvek kivétel nélkül a római jog reproductiójára szorítkoznak, annak anyagát csakis új alakba öntik.

A magyar codex sem fog előreláthatólag ezen tekinteten felül emelkedhetni. Az az újabb német törvénykönyveken, vagyis közvetve a római jogon fog alapulni.

Azon kérdés elemezendő még itt, vajon a római jog épen az által, hogy anyaga a magyar törvénykönyvbe átmeend, nem fogja-e reánk nézve létjogosultságát elveszteni?

Mire való a római jog tanulmányozása, midőn a magyar törvénykönyv ugyane szabványokat, csak hogy szabatosabb és közkötelező alakban tartalmazza?

Ezen kérdésre ellenkérdéssel lehetne ugyan felelni. Mért örvend a római jog a bécsi, berlini vagy lipcsei egyetemeken a leggondosabb ápolásnak? Hisz ott a római jog az osztrák ált. polg. törvénykönyv, a porosz Landrecht, meg a szász codex által ki van szorítva?

De ezen érv nem kényszerítő. Azt az ellenvetést tehetné valaki, hogy az egyetemes európai jogtörténet szeretetteljesebb ápolásnak örvend nálunk, mint bárhol Európában, és még sem bir ránk nézve actualis értékkel.

Ha áll az, hogy codexünk az újabb német törvénykönyveken vagy más szavakkal, a római jogon fog alapulni, akkor nem csak tudományos művelése, továbbfejlesztése, a gyakorlati élet igényeivel való közvetítése, de egyetlen egy

szakaszának megértése nem lesz képzelhető a római jog alapos ismerete nélkül.

Ugyanazon viszony lesz majd magánjogunk és a római jog közt, mely jelenleg az osztrák és a római jog közt fenforog.

Ha pedig az osztrák polgári törvénykönyv életbe léptetése a római jog tanulmányozását háttérbe nem szorította, de annak actualis fontosságát mily mérvig fokozta, a legirányadóbb tekintélyre UNGER-re utalhatok, ki a római jognak az osztrák jogéletre való befolyásáról következőleg nyilatkozik.

«Man findet das Erklären des Gesetzbuches aus sich selbst heraus, das paraphrasirende Fortschreiten von einem Gesetzesparagraph zum andern unzulänglich, um den ganzen Rechtsstoff zu bemeistern und in das Wesen der einzelnen Rechtsinstitute einzudringen. Es ist *heutzutage eine allgemeine Thatsache des wissenschaftlichen Bewusstseins geworden, dass die bisherige civilistische Jurisprudenz, welche losgerissen von der gemeinrechtlichen Wissenschaft ihr ganzes Material nur den wenigen Artikeln des Gesetzbuches entlehnte, im vermeintlichen Besitz der Resultate sich der Mittel, dieselben immer wieder von neuem zu gewinnen, vergeblich entschlagen zu können glaubte, dass es ihr nicht gelang die verschiedenen Elemente, aus denen unser heutiges Recht hervorgegangen ist, in lebendigen Fluss zu bringen und dass sie daher selbst dasjenige nicht an den Tag zu fördern vermocht, was in den Bestimmungen des Gesetzbuches selbst enthalten ist*»,* továbbá:

«Es müssen die Werke der ältern (römischen) Civilrechtslehrer und Praktiker sorgfältig und genau studirt werden, um die Ansichten und deren Genesis kennen zu lernen, welche über die fragliche Materie zu jener Zeit galten, als die Verfasser des bürgerl. Gesetzbuches gebildet wurden, da die Bestimmungen derselben in ihrer überwiegenden Mehrzahl nichts anderes als die Wiedergabe der Doctrin jener Zeit sind. Hieran hat sich ein tüchtiges Studium der neuern und neuesten **gemeinrechtlichen Literatur** zu schliessen, um den Vergleich ziehen zu können zwischen der heutigen Auffassung eines Rechtsinstituts und der im Gesetzbuche enthaltenen Ausprägung derselben».** Végre

«Es ist dringend nöthig gerade in denjenigen Ländern, in denen *privatrechtliche Gesetzbücher existiren, mit allen Mitteln für eine kräftige Betreibung der gemeinrechtlichen Studien zu sorgen*»***

Az osztrák polgári törvénykönyv tehát nem csak hogy a római jog tanulmányozását háttérbe nem szorította, de egyenesen nélkülözhetlenné tette azt. Nincs monographia az osztrák jog terén, mely a római jogot kiindulási pontul nem használná, nem jelenik meg czikk osztrák jogi folyóiratban, mely érveléseit a római jog alapjára nem fektetné.

Csakis így magyarázható azon különös jelenség, hogy UNGER «System des österreichischen allgemeinen Privatrechtes» című munkája legjobb pandekta-kézikönyvnek van elismerve.

Épen ilyen szoros viszonyoknak kell majd egyenlő okok behatása következtében a magyar modern codex életbe lépte után a magyar és a római jog közt fenforogni, feltéve mindig, hogy az az újabb német törvénykönyvek vagyis a római jog alapjain épül.

«A római jog nagyobb jelentőségre jutand hazánkban legközelebb, midőn t. i. mindeddig inkább csak elvileg eltörölt középkorias magánjogunk helyébe egy a nyugot-európai nemzetek magánjogából meritendő törvénykönyv (ennek készítésénél sajnosan fogjuk a római jog érdemében ismerethiányt tapasztalni) fogott lépni, minthogy azok anyaga nagyobbrészt római eredetű» mondja egy elsőrangú

hazai tekintély. A római jog befolyása hazai jogéletünkre tehát nem hanyatlásnak, de emelkedésnek néz eléje.

Indokolt hát a római jog oly mérvű elhanyagolása joghallgatóink részéről?

Bátorkodom végre a rendszerben rejlő néhány alaphibára utalni.

A budapesti egyetemen a római jog azonosítottatik jelenleg a római kül- és belszerű jogtörténettel. A Pandekták azonban rendszeres mívelésben nem részesülnek. Pedig azon magasztaló epithetonokra, melyekkel a római jog elhalmoztatni szokott, az Institutióknak nincsen igényök. Kinek jutna eszébe, az Institutiókra, melyek már Justinianus korában antiquált anachronismusok sorozatából állottak, normaljog, absolut jog, ideál jog, raison écrit jelzőket vesztegetni.

Németországban az Institutiókat csakis oly jogtörténeti adatok tárházának tekintik, melyeknek ismerete a corpus iuris megértésére szükséges. Az Institutiók merő eszköz, kulcs, a cél a Pandekták megértése; «Historische Vorrathskammer für die Pandekten» mint IHERING mondja. Nálunk maga a corpus iuris nem tárgya a tanulmánynak. Hány végzett jogász tájékozhatja magát csak külsőleg is a corpus iurisban, sőt tovább megyek, hány látott valaha corpus iurist?

Tehát az eszköz önczélnek tekintetik nálunk.

Az abban rejlő inconvenientia még fokozódik azon megfontolással, hogy az Institutiók belső értéke (t. i. mint önczél) elsajátításának nehézségeivel nem áll arányban. Bővebb fejtegetésre sem szorul, hogy valamely jogintézmény egész fejlődési folyamatának átértése sokkal nehezebb, mint e fejlődés végeredményének felismerése.

A ki nincs tisztában avval, mi a kezesség, hogy értse annak jogtörténeti megvalósulásait a fideiussio constitutum- és mandatum qualificatumban?

Innét van, hogy jogászaink pl. a manumissiók nemeit oly szabatosan tudják felsorolni, de a legfontosabb és legprimitívebb jogfogalmak lényegével nincsenek tisztában.

De a mi itt főleg esik a latba, a római jog tanulmányozásának legfontosabb eredménye, mondhatni specificus czélja, t. i. a jogi műveltség, a jogászdiagnózis művészetének elsajátítása, az Institutiók bármily alapos mívelése által el nem érhető.

Az Institutiók tanulmányozása mint önczél tehát nagyon problematicus értékkel bír.

Ajánlatos továbbá az egész tananyagnak tagozása, egyes kisebb és pedig minél több speciálcollegiumokra való felosztása.

Az ellenkező rendszer a bel vagy külterjesség, az alaposság vagy teljesség rovására van.

Göttingában pl. a Pandekták általános részét 12 órás collegiumban olvasta HARTMANN, a téli félévben csak a dologbeli és kötelmi jogot Ihering, még pedig 10 órás collegiumban.

Dr. K. E.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

II. CZÍM.

A tulajdonjog.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

(35. §.) A tulajdonról szóló II. czímben a száz ptk. példájára külön fejezet «*általános határozatok*» (talán inkább

* Az előbbi közleményt l. a 8. és 10. számokban.

* UNGER Syst. des österr. allg. Privatrechtes előszavában.

** Ueber den Entwicklungsgang der österreichischen Civiljurisprudenz seit der Einführung des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches. SCHLETER'S Jahrbücher der deutschen Rechtswissenschaft I. 1855.

*** Ugyanott.

meghatározások) neve alatt a tulajdonjog tartalmát írja körül. Nevezetesen a 35. §. a tulajdonjognak fogalmát állapítja meg, a mit bátran elhagyni és a tankönyvekre bízni lehetett volna. De ha már megvan és valószínűleg meg is marad e §., meg kell jegyezni, hogy kár volt a szász ptk. 217. és 218. §§-ban, melyekből a javaslat 35. §-a áll, azt a csekély változtatást is megtenni, mely szerint a tulajdonjog teleknél kiterjed arra is, a mi *«természetnél fogva»* alatta létezik. A mintául szolgált szászországi ptk. 218. §-ában e szavak: *«természetnél fogva»* nincsenek benne. Bátor vagyok pedig erre azt a megjegyzést kockáztatni, hogy e toldással a meghatározás szabatoságban csak vesztett. Hát a mi nem épen *«természetnél fogva»* létezik a telek fölszíne alatt, p. o. elásott dolgok, alagsövek, alapfalak stb., ezekre nem terjed ki a tulajdonjog? Ennélfogva a 35. §. második bekezdéséből e szavak: *«természetnél fogva»* kihagyandók.

(36., 37. §§.) A javaslat nem tartja elégnek a tulajdonjog fogalmának meghatározását, melyet a 35. §-ban nyújt, hanem a következő 36. és 37. §§-ban a tulajdont a benne foglalt egyes jogositványokra boncsolja fel, mely inkább tankönyvbe tartozó miveletnél azonban túlkönnyedén jár el. Igazolásomul szolgáljon: *«kénye-kedve szerint»*, melyek nem törvényszövegbe való kifejezések; hogy *«jogosan rendelkezhetik felette»*, ez már az előző 35. §-ban ki van mondva e szavakban: *«kizárólagos rendelkezésre jogosít»*, és mégis a 37. §. második bekezdésében még egyszer mondva van, hogy *«mindenkit a dolog birtokából és használatából kizárhat»*.

Hogy továbbá *«a tulajdonos dolgát egészen vagy részben elidegenítheti»*, ez a kizárólagos rendelkezési jogból önként következik, valamint az *«elidegenítés»* értelmének megmagyarázása is legalább is felesleges. E két §. elhagyásával a törvénykönyvben bizonyára nem támad hézag, míg különben azok mint felesleges, de még sem kimerítő magyarázók annak csak ártalmára lennének.

(38. §.) Ha a tulajdonjogból folyó egyes jogositványok törvény rendelete avagy más által szerzett dologi jog alapján egészen vagy részben a tulajdonostól elvonatnak, az annak folytán támadt új jogviszony a megfelelő helyen mint idegen dologra vonatkozó jogviszony nyer szabályozást, tehát e helyen csak azért, hogy kimondassék, miszerint ily esetben *«a tulajdonjog korlátoltnak tekintendő»*, erről szólni legalább is felesleges, mert azt különben sem fogná senki kétségbe vonni.

Különben a 38. §. figyelmes olvasásából kitűnik, hogy az a szászországi ptk. (ott is felesleges) 222. §-ának nem is sikerült fordítása.

(39. §.) Hogy a törvény által tiltott elidegenítés semmis, ezt külön §-ban kimondani egészen ok nélküli dolog, mert nemcsak önként értetik, de felesleges ismétlést is képez, miután az általános rész már meghatározza az eseteket, melyekben valamely jogügylet semmis vagy megdönthető (Javaslat V. cím I. Fejezet). E megjegyzés már felmentene minden további észrevételtől, és bár nem szívesen teszem, de kénytelen vagyok rámutatni az indokolásnak a 39. §-ra vonatkozó részére, mely igazolni igyekszik azt, hogy miért kívánja a javaslat csak a *közérdekből* tiltott elidegenítést semmisnek kimondani. Támogatásul hivatkozás történik példaképpen a hitbizományi javakra, melyek tekintetében az indoklás abban a tévedésben van, hogy azoknak jogosulatlan eladása nem semmis, hanem csak megdönthető. Legyen szabad ezzel szemben az osztrák ptk. 618., 633. és 634. §-aira, valamint az 1862. október 2-iki legf. kir. rendeletre figyelmeztetnem, melyek szerint ily javak elidegenítése *egyenesen lehetetlen*. Meg vagyok győződve, hogy új törvénykönyvünk sem fog másképpen rendelkezni.

(40. §.) Hogy a tulajdonjog ugyanazon dolog felett egyidejűleg többeket osztatlanul nem illethet, ez annyira természetes, hogy külön kimondása épen nem szükséges,

ennélfogva e §-nak első bekezdése, mint már fennebb a 3. §. hasonló intézkedése is, elhagyandó.

Ugyanezen §. második részét pedig azért vélem egyszerűen elhagyhatónak, mert mihelyt törvénykönyvünk az osztr. ptk. 357. §-ában körülírt *«osztott tulajdont»*, továbbá az örökbér, örökhaszonbér és földbérre vonatkozó rendelkezéseit intézményei sorába nem veszi fel, ily jogviszonyok keletkezése szükségképpen lehetetlen lesz, tehát ennek kimondása is felesleges. Lehetetlen pedig azért, mert ily jogviszonyok csak ingatlan dolgoknál lévén képzelhetők, már a telekkönyvi rendtartás meghatározza, hogy a teherlap csak oly dologi jogokat és kötelezettségeket tartalmazhat, melyek az általános polg. törvénykönyv szerint telekkönyvi bejegyzésre alkalmasak. Ha pedig a törvénykönyv az osztott tulajdonnak szóban levő fajtát meg sem említi, tehát nem is ismeri, önként következik, hogy ily jogviszony telekkönyvi bejegyzése nem is lehetséges, más módon pedig egyáltalában nem jöhet létre.

II. FEJFZET.

Ingó dolog tulajdonjogának megszerzése.

I. Foglálás.

(41. §.) Habár e §-t szükségfelettinek tartom, mert magától értetik, hogy uratlan ingó dolog birtokbavétel által megszűnik uratlan lenni, de ha megmarad is, bajt nem okoz.

(42. §.) Itt ismét abba a hibába esik a javaslat, hogy tankönyv módjára megmagyarázza, mit kell uratlan ingó dolog alatt érteni, pedig ez nem annyira jogi, mint inkább nyelvészeti fogalom. Épen olyan ez, mintha valaki mondaná: holt gyermek az, mely vagy halva született, vagy születése után meghalt; vagy: holt gyermek az, mely nem él. A javaslat megkülönböztetésének csak akkor lenne értelme, ha a foglalás által támadt új jogviszony módosulna ahoz képest, hogy a dolog még eredetileg uratlan vagy elhagyott dolog.

Hogy természetes szabadságukat élvezhető állatok uratlanok lennének, ez így nem áll, mert az 1872: VI. tcz. 15. §-a értelmében csak az ott megnevezett ragadozó és kártékony állatok tekintethetnek uratlanoknak s nem tehető fel, hogy a javaslat a vadászati törvény idevágó részeinek megváltoztatását célozná.

Végre hogy vadállatok vadaskertekben és halak halastavakban nem uratlanok, ezt még a néptanító sem kell hogy tanítsa, annál kevésbbé a polgári törvénykönyv, mert akkor sok mindent kellene még kimondani, péld. hogy a fák, a makk stb. az erdőben sem uratlanok. Egyébiránt már az 1840: évi IX. tcz. 33. §-a kimondja, hogy másnak álló vizeiben halászni nem szabad.

Ezeknél fogva a 42. §-t okvetlen elhagyandónak vélem.

(43. §.) Valakit bizonyos uratlan dolog kizárólagos elsajátítása valamely *idegen* területen — mert a sajátján ez rendszerint magától értetik — csak különös törvényes rendelkezés alapján illethet, péld. a bányatörvény, a vadászati törvény alapján. Ezt itt kimondani felesleges, mert hogy a magánjogi jellegű különös törvények az általános ptk. mellett is érvényesek, ennek ismételt kimondása egyes rendelkezéseknél épen nem szükséges. Ezért a 43. is mint felesleges elhagyandó lenne.

(44. §.) E §. két első bekezdése az osztrák ptk. 384. §-ának meglehetősen hű mása, de csupán ez okon nem tarthat igényt az átültetésre, mert benső okkal az nem igazolható. Legyen szabad ennek kimutatását megkísérlelnem.

Hogy méhrajok, szelid vagy szelidített állatok, melyeknek kétségbevonhatlanul tulajdonosuk van, nem tárgyai a szabad foglalásnak, ez azt hiszem természetes, mert magától értetik, hogy a netaláni elsajátítóval szemben a

tulajdonjog bizonyítható és bizonyítandó. Felesleges tehát külön §-ban kimondani ezt, valamint a tulajdonjog érvényesítésének további szükségképi kriteriumát, t. i. hogy azokat keresni és elfogni szabad. De legkevesbbé foglalhatnak a megnevezett állatok társaságában helyet a *«szelíd»* állatok, mert azt csak senkiről fel nem lehetni, hogy péld. ne tudná, miszerint a csordából haza ballagó tehén, vagy az utcán kóborló malacz nem tárgya a foglalásnak.

(Folyt. követc.)

Dr. Haller Károly.

Hiteltelevkönyveinkről.*

(Befejező közlemény.)

Épen befejeztem jelen dolgozatomat, midőn a *Jogtudományi Közlönynek* idei 3. száma megérkezett, s abban *«Ismét a telekkönyvekről»* irt cikket leltem. SIMON Endre urnak, e régi praktikus telekkönyvi kollegámnak, nézeteit azonban mindenben nem osztván, kénytelen vagyok cikkéhez néhány megjegyzést fűzni. Ő a többi közt így szól:

«A tulajdonjognak telekkönyvi átírásánál létező nehézségekre vonatkozólag valóban szokásossá vált szándékos mulasztás megakadályoztatására vagy legalább kevesbítésére, de egyszersmind a létező telekkönyvi hiányok tisztázása, a hiteltelekkönyvek iránti bizalom élesztésére *egyik* leghatásosabb eszköznek tartom nem egyedül a közjegyzői, hanem az ügyvédi kényszernek behozatalát, és pedig mind az okiratok, mind pedig a beadványok szerkesztésére.»

Javaslat a legjobbat akarja, de a legrosszabbat szülné. Ismerve hazai viszonyainkat, népünknek a közjegyzők és ügyvédek iránt mutatott csekély rokonszenvét: a közjegyzői és ügyvédi kényszer egyaránt hátrányosnak tartom. De nem ez a főok, a miért én úgy a közjegyzői, mint az ügyvédi kényszer erős meggyőződéseim szerint a leghatározottabban ellenzem, sőt az ország legnagyobb részében egyenesen kárhozatosnak tartom. Ha *minden kényszer nélkül* eddig is a birtokváltozásoknak csak csekély része került vidéken a telekkönyvi hatóságok elé: *közjegyzői és ügyvédi kényszer mellett* bizonyára az eddiginél még sokkal kevesebb kerülne. Hiábavaló minden ilyenmő kényszer-rendszabály; mert ezekkel a nép gondolkozásmódját, megszokott nézeteit, szokásait át nem alakítjuk. A nép legnagyobb része inkább nem iratja át földjét, mintsem ő 4—5 mértföldnyire a városba fáradjon a közjegyzőhöz vagy fiskálishoz, a kik még e mellett jobban is megveszik munkájuk díját, mint a falusi notárius, akit pedig ott helyt minden fáradság nélkül megtalálnak s a kivel contractust és kérvényt akkor, a mikor épen idejük akad, egy óra alatt megirathatnak, a nélkül, hogy a drága munkaidőben napokat kellene a messze való városba jövet-menettel elpazarolniok. De hát nem úgy van még az. A közjegyző őket nem is ismeri, s hiába hoznának saját falujokból nagy költséggel (mert hiszen a tanuk fuvardíj és napdíj nélkül bizony el nem hagyják olykor szorgos mezei munkájukat) akár 25 embert azonossági tanuknak, mert a közjegyző ezeket sem ismeri; lótni-futniok kell tehát olyan tanuk után, a kik nemcsak őket ismerik, hanem a kiket a közjegyző is ismer. Mindez pedig nemcsak drága pénzbe, hanem drága időbe is kerül. Az erzsébetvárosi kir. járásbiróság területén van 31 község, melyek közül egyedül a törvényszéki és járásbirósági székhely (Erzsébetváros) város, csak itt lelhető ügyvéd (6), de közjegyző itt sincs. Az ezen járásbirósághoz tartozó 30 falubelieknek tehát Erzsébetvárosra, Medgyesre, Segesvárra, Dicső-Sz.-Mártonba vagy Maros-Vásárhelyre kellene fáradni, hogy ügyvédet leljenek, míg közjegyzőt azok közül csakis Medgyesen, Segesvárt és Maros-Vásárhelyt találhatnak. És hasonló viszonyok — azt hiszem — az ország sok más részé-

ben is vannak. Minek tehát kényseríteni a népet arra, hogy olykor a megvett fekvőnek vételárával arányban nem is álló (mert legalább az ezen tlkvi hatóság elé kerülő adásvételek nagy része 100 frton alóli, sőt nem egy 2—10 frt értéket képviselnek) költséget és fáradságot tegyen, nem is említve a munkamulasztást és időpazarlást; vagy hogy a költség és fáradságtól s a fenebb vázolt nehézségektől visszariadva elmulasztja a tulajdonjogának tlkvi bekebelezését? Pedig e két esetnek egyike okvetlenül be fog következni, ha a közjegyzői kényszer behozzuk. Ne korlátozzuk ok nélkül az egyéni cselekvési szabadságot. Bizzuk mindeniknek tetszésére, hogy szerződését, kötelezvényét stb. és a tlkvi hatósághoz intézett beadványát közjegyző, ügyvéd vagy községi jegyző által a szerint amint neki könnyebbségére van, csináltassa meg, vagy azt a tlkvi hatóság előtt bevallás útján jegyzőkönyvre vétesse; csupán azt kötve ki, hogy az ingatlanokra vonatkozó adásvételt, cserét, osztályt, ajándékozást, szóval tulajdonjog szerzésére irányuló okiratokat csak a községi (városi) vagy az e célra hatóságilag kirendelt közeg jelenlétében szabad aláírni, illetőleg közjeggyel ellátni; a már aláírtat pedig, a meny nyiben az aláírás közjeggyőileg vagy bíróságilag hitelesítve nincs, elismerni. A községi (városi) előljáró ezen esetekben az okiratra vezetendő bizonyítványban a személyek azonosságát, az aláírás valódiságát, az eladott ingatlan évi tiszta jövedelmét és adóját igazolni köteles. De ha az aláírás közjegyző által vagy bíróságilag hitelesítve van: ez esetben elég-séges, ha a birtokváltozás a községi (városi) előljárónak egyszerűen bejelentetik; sőt e bejelentés is elmaradhat, ha az illető a tulajdonjog-bekebelezést a jogügylet létrejöttétől számítandó 15 nap alatt az illetékes tlkvi hatóság előtt szóval vagy írásban kéri, illetőleg ha a jogügylet a tlkvi hatóság előtt bevallás útján jött létre.

Én tehát a jogügylet *érvényességét* semmiféle kényszerhez nem kötém.

De a birtokváltozásnak bejelentését vagy a tulajdonjog bekebelezése iránti kérelemnek előterjesztését sem szoritanám meg jobban, mint ezt jelen dolgozatomban már javasoltam. Itt is az illetőnek tetszésére bizom, hogy szabadon válaszson a bejelentés s a tulajdonjog bekebelezése iránti kérelemnek előterjesztése és az ötszörös illeték között.

Abból, hogy «számos esetben épen a községi jegyzők tartják vissza, s néha épen tiltott indokokból a vételi szerződéseket», nem az következik, hogy a községi előljárókat és jegyzőket el kell tiltani okmányok szerkesztésétől és kérvények fogalmazásától, hanem az, hogy a hibákat meg kell büntetni. Nemcsak az elsőbíróságok, kir. ügyészségek, közjegyzők, ügyvédek, közigazgatási tisztviselők stb. között, hanem magasabb hivatalokban is akadtak sikkasztók, hamis okmánykészítők, váltóhamisítók stb. Hát akkor ezen elv szerint ezekben sem bízhatunk.

Állami közigazgatásunkkal is úgy vagyunk, mint a Tisza szabályozásával: felülről kezdtük a szabályozást, pedig *alulról*, a községi bírákon és jegyzőkön, kellett volna. Addig soha sem lesz közigazgatásunk gyors, pontos és jó, szóval korrekt: a míg a falukban létező ázsiai állapotoknak véget nem vetünk, amíg a közigazgatás legalantasabb, de azért a legfontosabb teendőkkal megbízott (mert minden miniszternek rendeletét utolsó fokban a községi előljárárság hajtja végre) közegei is nem teljesen megbízható, képzett és művelt emberekből állanak.

Teljesen osztom azonban tisztelt kollegámnak a következő nézetét:

«Tekintve hiteltelekkönyveinknek fontosságát, korlátozandónak, sőt helyenkint eltiltandónak vélem szakképzett telekkönyvvezetőknek bírói teendőkre oly mérvben alkalmazásukat, mely által tulajdonképeni hivatalos kötelességüktől elvonassanak vagy abban hátráltassanak.

* Az előbbi közleményeket l. a 6., 7., 8., 11. és 12. számokban.

A hitellekkönyvek használhatósága és megbízhatóságára szükségesnek vélem, hogy a helyes elintézés és bevezetés biztosítása szempontjából a szakképzett bírónak egy szakképzett telekkönyvvezető a telekkönyvi rendszabály 168. §. értelmében legyen. Véleményem szerint csak e két szakképzett egyénnek helyes és összhangzó tevékenysége szerezheti és szilárdíthatja meg a hitellekkönyvek iránti bizalmat.

Ezt tartva szem előtt, javasoltam én jelen dolgozatomban aljegyzői és joggyakornoki állomásoknak rendszeresítését, akik a vizsgázott iratokkal együtt könnyebb elintézését igénylő beadványok feldolgozásával megbízandók lennének.

Káplány Géza,
kir. törvényszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

XXXI. *A végett, hogy a lefoglalt ingóságok vagy ezek egy része tekintetében a szoros zár foganatosítása és az átszállítás elrendelése mellőztessék, illetőleg a szoros zár feloldassék és az átszállított tárgyak a végrehajtást szenvedő birtokába visszabocsátassanak, az 1881. LX. tcz. 78. §-a értelmében biztosítékul mily összeget kell birói kézbe letenni?*

Oly célból «hogy a végrehajtató jogos érdekeinek figyelembe tartása mellett a végrehajtást szenvedőnek, a korábbi foglaltatónak és az igénylőnek jogai is kellőleg méltányolva legyenek» és a szoros zár foganatosítása s «a nagy költséget okozó, gyakran felesleges és nem ritkán csakis boszantásra célzó átszállítás» mellőztessék (törvényjavaslat indokolása az 570. §-hoz), a törvény szerint birói kézbe le kell tenni «a lefoglalt tárgyak becsértékét, vagy a mennyiben kisebb összegre rugna, a végrehajtás útján behajtandó követelést és járulékait.»

A törvény ezen homályos értelmű szövegezése sok félreértésre és ellentétes határozatra adott már és fog még adni alkalmat. Nyelvtanilag ugyanis egyáltalában ki nem vehető az, hogy ezen mondat: «a mennyiben kisebb összegre rugna», mire vonatkozik? az ezen nem teljes mondatban lévő állítmánynak mi az alanya? az előző mondatban előforduló «becsérték»-e, vagy a következő mondat szerinti «követelés»? Vagyis: mikor kell a becsérték helyett a behajtandó követelést és járulékait letenni, akkor-e ha a becsérték kisebb a behajtandó követelésnél, vagy akkor, ha a követelés kisebb a becsértéknél? Példában kifejezve: ha a lefoglalt tárgyak 300 frtra becsültettek és a behajtandó követelés járulékaival együtt 100 frtot tesz, mily összeget kell letenni oly célból, hogy a szoros zár ne foganatosíttassék és az átszállítás el ne rendeltessék, a becsértéket-e, tehát 300 frtot vagy a követelést, tehát 100 frtot? És viszont mily összegű biztosíték adassék, ha 100 frtra becsült ingóságok foglaltattak és a behajtandó követelés 300 frtra rug?

A mellett, hogy csak akkor lehet a szoros zár mellőzését a követelés összegének letétele által kieszközölni, ha ezen összegnél a becsérték kisebb, hogy tehát ama mondat «a mennyiben kisebb összegre rugna» az előző mondatbani becsértékre értendő, és hogy ehez képest a becsérték és követelés közül mindig a nagyobb összeg szabályozza a biztosíték összegét, szól a nyelvtani szabály, mely szerint nem teljes mondatnak hiányzó alanya rendszerint az előző mondatból pótlendő; és szól az, hogy a becsérték nem mindig közelíti meg a valódi értéket, hogy az árverésnél gyakran a becsértéket tetemesen meghaladó árt lehet elérni, és hogy ennél fogva arra, hogy a hitelezőtől a törvény szerint őt megillető biztosítási mód elvonassék, nem elég a köve-

lésnél kisebb becsérték letétele, hanem szükséges e célból összes követelését birói letétbe helyezni.

Azonban daczára ezen érveknek, és annak daczára, hogy ily értelemben több határozat hozatott már, azt tartjuk:

hogy birói kézhez le kell tenni a becsértéket, «vagy a mennyiben a végrehajtás útján behajtandó követelés járulékaival együtt a becsértéknél kisebb összegre rugna, a követeléssel és járulékaival egyenlő összeget.» Tartjuk pedig azért, mert ha a törvénynek ellenkező értelem adatik, ha a követelés összege csak oly esetben szabályozza a biztosíték összegét, midőn a becsérték a követelésnél kisebb, akkor viszont mindazon esetekben, midőn a becsérték nagyobb a követelésnél, a becsértéknek birói kézhez letételét kell kívánni, tehát ha a lefoglalt ingóságok 300 frtra becsültettek és a behajtandó követelés összes járulékaival 100 frtot tesz ki, a szoros zár mellőzése végett 300 frtot kellene letenni. Ezt pedig «a végrehajtató jogos igényei» csakugyan nem kívánják, és ily eljárás mellett «a végrehajtást szenvedőnek, a korábbi foglaltatónak és az igénylőnek jogai» semmi méltánylásra sem találnának.

Ehez járul és figyelembe veendő még azon fontos körülmény, hogy a becsértéknek, illetőleg a követelésnek és járulékaiknak letétele folytán a lefoglalt ingóságok a birói zár alul (74. §.) fel nem oldatnak, zálogképen a követelés biztosítására szolgálni meg nem szűnnek; hogy a letétel folytán csupán a szoros zár és az átszállítás (75., 76. §§.) mint a birói foglalás kivételes accessoriumai mellőztetnek; hogy a letétel annak biztosításául történik, miszerint a lefoglalt tárgyak a foglaláskor sértetlenül meglesznek, és hogy ehez képest a letett összeg nem a foglalás által nyert zálogjogban rejlő biztosítást, hanem csakis a szoros zár és az átszállítás által nyerhető nagyobb biztosítást helyettesíti.

A felállított szabályból kiindulva azon sokszor előforduló esetben, midőn tulajdoni igénykereset a lefoglalt tárgyaknak csak egy része iránt tamasztatik, vagy a birlaló a végrehajtást a 48. §. alapján megtámadja s a szoros zár alá vett tárgyak egy részét avagy a lefoglalt tárgyaknak szoros zár alá vett részét ezen zár alul feloldatni kívánja, az igénylő, illetőleg a birlaló a feloldatni kért tárgyak becsértékét, ha pedig a követelésnek és járulékaiknak összege ezen becsértéknél is kisebb, a követeléssel és járulékaival egyenlő összeget kénytelen csak birói kézhez letenni.

XXXII. *Az 1881. LX. tcz. 118. §-a értelmében tartott tárgyalás alkalmával a foglalás jogérvénye megvitatás tárgyát nem képezheti.*

A végrehajtást szenvedő irányában ez kétséget nem szenvedhet; mert a 34. és 35. §§. szerint a kiküldött eljárása ellen az eljárástól számított 8 nap alatt beadandó előterjesztésnek lévén csak helye, ha ezzel a törvényes határidő alatt nem élt, a foglalás jogerejűvé válik, ha mindjárt ennek foganatosításánál oly lényeges alaki sérelmek közbenjöttek volna, melyek kellő jogorvoslat használása folytán az eljárás megsemmisítését vonták volna magok után.

De a felülfoglaltat az hozhatja fel maga mellett: hogy ő a 35. §. szerinti határidőben előterjesztéssel nem élhetett, mert az előző foglalásról csak az általa foganatosított záloglaskor nyert tudomást, a mikor a törvényes 8 napi határidőből már csak oly kis idő volt hátra, mely alatt az előterjesztést beadnia lehetetlen volt, vagy mikor ama határidő már le is járt; hogy tehát neki csak most nyílt alkalom az előbbi foglalás érvényét megtámadni; és hogy ehez az elsőbbségnek az ő részére leendő megállapítása tekintetéből joga van.

Tekintve azonban: hogy miután a kiküldöttnek cselekvénye ellen az előterjesztés képezi az egyedüli jogorvoslatot, ha ezzel a törvényes idő alatt senki sem élt, a foglalás abszolút jogérvényt nyert mindenki irányában, és többé már csak annak alapján támadható meg, hogy a követelés,

* Az előbbi közleményeket l. a mult évi 12., 13., 19., 23., 28., 29., 30., 39., 48. és 7. számokban.

melynek behajtása vagy biztosítása végett a foglalás történt, fen nem állott vagy többé nem áll fen; valamint tekintve hogy a 118. §. szerinti tárgyalásnak csak akkor van helye, ha elsőbbségi bejelentvény adatott be vagy a végrehajtási iratokból tudvalevő korábbi foglaltató van (114. §.), és ebből folyólag a tárgyalás csupán a törvényes vagy végrehajtási zálogjog elsőbbségének kérdése körül foroghat, a felülfoglaltatót sem illeti meg azon jog, hogy ezen tárgyaláskor az őt megelőző foglalást jogérvény tekintetében megtámadhassa.

Ugyanezen eredményre jutunk a 197. §. hasonlatossága alapján. Ezen §. szerint az ingatlanok vételára iránti kielégítési sorrend megállapítása végett tartott tárgyalásnál a telekkönyvi bejegyzés érvénye ellen csak az tehet kifogást, ki a bejegyzést a telekkönyvi rendelet értelmében keresettel megtámadni jogosítva van. Ezen joggal pedig a telekk. rendt. 148. §-a szerint nem bír az, ki a megtámadandó bekeblezésnél később nyert nyilvántartási jogot, ki tehát a bekeblezéskor a vonatkozó ingatlanokra jogokkal még nem bírván, ilyenekben a bekeblezés által jogaiban sérthető nem volt. Tegyük a telekkönyvi bejegyzés helyébe foglalást és helyettesítsük a későbbi jelzálogos hitelezőt felülfoglaltatóval, és a 197. §-ban az ingóságokra vonatkozólag megtaláljuk a fenebbi szabályt.

XXXIII. *Alkalmazandó-e az 1881. LX. tcz. 156. §. a) — d) pontjai szerinti kivételes intézkedés önkéntes árverés esetében?*

Ha az árverés akként kéretett, hogy a bejegyzett terhek az árverés után is a birtokon fenmaradjanak (206. §.), akkor kétségtől *nem* alkalmazandó; mert az ily árverés, mely a telekkönyvileg érdeklettek jogaira mi befolyással sincs, csakis alakilag és annyiban hasonlít a végrehajtási árveréshez, hogy a bíróság által rendeltetik el és ennek kiküldöttje által foganatosítottatik; lényegileg azonban nem egyéb, mint a bíróság közbenjöttével a tulajdonos és az árverelő között folyó alkudozás és esetleg létrejövő adásvetési jogügylet, mely által a tulajdonostársak jogai semmikép sem érintetnek.

Ellenben ha az árverés akként kéretett, hogy végrehajtási árverés joghatályával birjon (205. §.), akkor — több rendbeli ellenkező határozattal szemben is — véleményünk szerint a 156. §. teljes terjedelmében alkalmazást talál; mert ha az árverés a végrehajtási árverés *joghatályával* bir, akkor kell, hogy annak elrendelésénél és foganatosításánál mindazon intézkedések alkalmaztassanak, melyeket a törvény a végrehajtási árverésre nézve tartalmaz. Annál inkább szükséges ez, mert a jelzálogos hitelező az ily önkéntes árverés elrendelését nem ellenezheti (a törvényjavaslat indokolása a 695—698. §§ hoz); ha az önkéntes árverés kérelmezése után végrehajthatóként fellép, a kért árveréshez csatlakozónak tekintetik csak (167. §.); mindössze annyi joga van, hogy az elrendelt árverés, tehát esetleg az ingatlanok hányadára elrendelt árverésnek hat óra való felülfüggesztését kérheti; a jelzálogos hitelező tehát, ha a 156. §. az önkéntes árverésnél alkalmazásba nem jönne, elesnék azon jogtól, melyet aránylag nagyobb vételár elérése s ilykép követelésének kielégíthetése végett a törvény érintett §-a az ő számára feltétlenül biztosított. Nem egyéb volna ez mint könnyű alkalmat adni a 156. §. intézkedésének kijátszására.

Ennek ellenében az egyedüli érv és az ellenkező nézet támogatására az egyedüli ok az: hogyha megengedjük, hogy önkéntes árverés iránti kérvény folytán a tulajdonostársnak birtokjuttaléka is árverés alá vonassék, akkor ez legkönnyebb módja a közösség megszüntetése iránti per elkerülésének. Ez áll; de a jogszolgáltatásra nézve a legkisebb veszéllyel sem jár, ha hosszadalmas és költséges pernek elejét venni alkalom adatik; sőt ellenkezőleg, ez csak előnyére válhatik. Ezen kívül pedig, ha már épen

veszélyt akarunk látni a perek egy igen csekély részének kikerülhetésében, gondoljuk meg azt, hogy önkéntes árverésnek végrehajtási árverés hatályával akkor van helye, mikor az illető ingatlan zálogjogilag terhelve van, és hogy ily esetben, ha meg nem engedjük, hogy a részbeni tulajdonos az egész ingatlannak elárverezését maga kérhesse, igen könnyű neki az árverés ezen módozatát végrehajtási árverés alakjában valamelyik jelzálogos hitelező közvetítésével kieszközölni.

I. K.

A kötelező hagyatéki eljárás és az örökségi százalék.

A kötelező hagyatéki eljárás üdvös és szükséges voltáról már sok szép és jó szó hangzott el. Sokan elmondták és még többen megírták, hogy amennyiben a hagyatéki eljárás megindítása számos esetben a felek tetszésétől függ és a hagyatékok beszavatolása és telekkönyvi átírása sokszor elmaradt: telekkönyveink megbízhatlanokká lettek, földbirtokunk értéke leszállott és az uzsora ijesztő módon pusztítani kezdett. Ez tehát további bizonyításra nem szorul, de van ezen már kimerítően tárgyalt kérdésnek egy oldala, melyet — tudtommal — eddigelé figyelemre nem méltattak és mely szerény nézetem szerint a kötelező hagyatéki eljárás behozatala mellett leginkább szól. A kérdés ezen oldala az örökségi százalék, melyet *rendszerint* csak a hagyatékok átadása alkalmával szokás kivetni és behajtani, mely körülmény maga után vonja, hogy e százalékot *rendszerint és teljes mértékben* most ugyyszólván csak a hivatalos beavatkozás alá eső hagyatékok után fizetjük, hogy a magas kincstártól évenként tömérdek illeték vonatik el és hogy az árvák és gondnokoltak az önjoguakkal szemben mint örökösök kirívó hátrányt szenvednek.

A ki a hagyatéki eljárást és a vele kapcsolatos illetékszabást a gyakorlatból ismeri, tudni fogja, hogy kivált az illetékkiszabási hivatalok felállítása és az új adó- és illetéktörvények hatályba lépte előtt a hivatalos beavatkozás alá nem esett hagyatékok kimutatása és illetékszabás végetti bejelentése, ugy a mint azt a régi bélyeg- és illetékszabályok 84. §-a előírta, vagy soha vagy csak nagy ritkán történt, ennél fogva

a) a csupán ingóságokból álló hagyaték csak akkor került illetékszabás alá, ha árvára vagy gondnokoltra is háramlott; a nagykoru örökösök ily hagyaték után legfeljebb akkor fizettek illetéket, ha a hagyaték peressé vált;

b) hivatalos beavatkozás esetében a hagyaték ingó és ingatlan része vétetett fel és vonatott illetékszabás alá; míg a hivatalos beavatkozás alá nem esett hagyatékok felvétele rendszerint későn és akkor történt, mikor az örökösök az ingóságokat már magok közt megosztották, a felvétel tehát csak az ingatlanokra szorítkozott; történt ez különösen a hirdetményi eljárás útján átadott hagyatékoknál, mikor is leltár nem csatoltatott, vagy ha csatoltatott is, ez csak az ingatlanok összeírását foglalta magában. Igaz ugyan, hogy ilyenkor a hagyaték bejelentésének elmulasztása bírsággal (illeték-pótlékkal) járt, csak hogy ezen bírság az illetékszabás alul elvont ingó értékkel arányban nem volt és a bírság sokszor teljesen el is maradt, mert később, pl. közbe jött haláleset folytán, a hivatalos beavatkozás szüksége merült fel;

c) minthogy hitellekkönyveink a birtokváltozásokat fel nem tüntetik és az ingatlan vagyon még a régen elhunyt *nagyapa* nevére volt telekkönyvileg bejegyezve, holott e vagyont már az *unoka* birlalta: a leltározással megbízott közeg az időközben elhunyt *gyermekről* a legjobb lelkiismerettel azt írta: hogy vagyon hátrahagyása nélkül hunyt el, mert az ingó hagyatéknak már nyomát sem találta, az ingatlan pedig a jogelőd nevében állott a telekkönyvben, és az illetékszabás törvényesen el is maradt.

Igy károsodott az állam a multban, így károsodik most és így fog károsodni a jövőben, ha a kötelező hagyatéki eljárás be nem hozatik.

E bajon a most érvényben levő bélyeg- és illetékszábályok 128. és 165. §-ai és az 1881. évi 34. tcz. 46—48. §-ai nem segíthetnek, mert

a) az 1881. évi XXXIV. tcz. 8. §-ban előírt kimutatások bizony most is a ritkaságok közé tartoznak és ha bekívántatnak (a mi rendszerint későn, a törvény értelmében is csak 3 hó leforgása után történhetik), felvétetik a hagyaték ingatlan része, vagy az a válasz: hogy a hagyatéki eljárás folyamatba tétetett és vége minden további kérdészködésnek;

b) annak ellenőrzése: bejelentetett-e minden haláleset? és: helyesen történt-e a bejelentés? szinte lehetetlen, míg a kötelező hagyatéki eljárást be nem hozzák, nincs is törvényes intézkedésünk, mely ezen ellenőrzést valakinek meghagyná, módját előírná; megtörténik aztán, hogy mert örökhagyó ingatlan birtokát zálogba vetette, a reá háramlott örökséget nevére nem iratta, vagy más helyen birt. vagyonnal, a haláleset-felvételi jegyzőkönyvben mint olyan szerepel, «ki vagyon hátrahagyása nélkül hunyt el»;

c) annak eldöntése: van-e hivatalos beavatkozásnak helye vagy pedig nincsen? csak a vonatkozó hiteltelkönyvek beható tanulmányozása és az érdekelt felek kihallgatása — tehát tárgyalás — alapján történhetik és kétségkívül nagy (jogi) szakértelmet igényel; a mint tény is, hogy gyakran csak a tárgyalás folyamában tűnik ki, mikép a hagyatékhoz árva és gondnokolt is tarthat számot, nem is említve azt, hogy az egyéb teendőkkal elhalmozott közgazgatási tisztviselő ezen kérdés eldöntésénél érdekelt fél, amennyiben a hivatalos beavatkozás esetében teendői szerfelett szaporodnak.

A mig tehát az adóbehajtással is eléggé igénybe vett körjegyzőnek módjában van a halálesetet be sem jelenteni és jogában áll a felett határozni: maradt-e örökhagyó után vagyon? és van-e hivatalos beavatkozásnak helye? az örökségi százalékot ugyszólván csak azon hagyatékok után fogják teljes mérvben és a maga idejében fizetni, melyeket a körjegyzőnek *tetszik* bejelenteni és átadás alá bocsátani.

Sem jogos, sem méltányos, hogy egy hagyaték az illetékszabást egészben vagy részben kikerülje, míg egy másik illetékszabás alá vonatik, és annál nagyobb az igazságtalanság (ha ugyan az igazságtalannál igazságtalanabb is képzelhető), hogy épen az árva és gondnokoltak öröksége az, mely ez időszerint hamar és legapróbb részleteiben illeték alá kerül, míg a hivatalos beavatkozás alá nem eső hagyatékok az illetékszabástól egészben vagy részben elvonatnak. És ezen anomálián birtokviszonyaink ziláltsága, telekkönyveink megbizhatatlansága és a közigazgatási tisztviselők elfoglaltsága és mostani képesítése mellett csak úgy és akkor lesz segítve, ha minden haláleset kivétel nélkül a bíróság (vagy megbízottja) elbírálására bizatik és minden hagyaték — kivétel nélkül — hivatalból hagyatéki eljárás alá vonatik.

Mikulik József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A budapesti ügyvédi kamara évi jelentéséből vesszük át a következő érélyes kijelentést:

«Kiléptünk azon tartózkodó állásból, melyet mult évi jelentésünk szerint eddigelé elfoglaltunk, mert a bírságolásokban mindinkább egy bizonyos célzatos irány sűrűbb jelenségei nyilvánulnak, melyek az 1874: XXXIV. tcz. 19. §-ában reánk rótt kötelesség szoros teljesítését követelik és közbelépésünket szükségessé teszik. Éber figyelemmel kísérendjük ezentul is ezen ügyeket és nem mulasztandjuk el jövőre sem kartársaink jogainak védelmében nyomatkosan felszólalni mindannyiszor és mindenütt, a mikor és a hol ezen jogok érvényesítésére alkalom nyilik, mert a mint

egy oldalról a kamarák hivatva vannak az ügyvédek kötelességei teljesítésének ellenőrzésére és a kar erkölcsi tekin-télyének megóvására, úgy másrésről nemes kötelességük: tagjaik jogainak érélyes megvédése is, és úgy vagyunk meggyőződve, hogy csak ha a kamarák ezen két irányu hatáskörük teljes öntudatában működnek, akkor felelnek meg hivatásuknak.» (A figyelemre méltó évi jelentés egyéb részeinek közlését tárgyhalmaz miatt a jövő heti számra kellett halasztanunk.)

— A fővárosi IV—X. ker. büntetőjárásbírósnál legközelebb egy negyedik albirói állás fog szerveztetni. Csak helyeselni tudjuk az igazságügyi kormány ezen jó akaratát, de hogy egyoldalú intézkedésével fog-e gyökeresen segíteni úgy a jogkereső közönségnek, mint magának a bíróságnak baján, ebben alapos okunk van kételkedni. A statisztikai adatok szerint a lefolyt öt év alatt ezen bíróság ügyforgalma épen megkétszereződött; volt pedig

1877-ben: beadvány 10,809, feljelentés 3515, megkeresés 639. 1882-ben: beadvány 22,100, feljelentés 5599, megkeresés 1871.

Ezek a számok a folyó 1883-ik évben folyton rohamos emelkedést tanusitanak, úgy hogy ezen év két első havában a növekedés a mult év hasonló szakával szemben tett:

beadványokban 702, feljelentésekben 106, folyó ügyekben 106, és a szaporulat előrelíthatólag hasonló arányt fog feltüntetni a következő hónapokban is, a mint hogy az a főváros óriási mértékben gyarapodó és magában számos felejtés és kétes existenciát felvevő népesedési mozgalmánál fogva nem is lehet másképen. Épen a járásbírósnál elé utasított büntető ügyek azok, melyek gyors megtorlást követelnek; ez azonban a birói létszámnak egygyel való szaporítása által el nem érhető, legfőlebb arra lesz jó, hogy megakadályozza az ügyszaporulatnak az eddig is túlhalmozott négy működő bíró vállaira való nehezédését. Már 1877-ben, midőn még felényi volt a forgalom, négy birói állás szervezését látta jónak az igazságügyi kormány, s ha most meg nem kétszerezi is ezt a számot, arról okvetetlenül kellene gondoskodnia, hogy ezen bíróság az ügyeknek a dolog természetéhez képest való gyors elintézésére is képesítve legyen, a mit minden költségtöbblet nélkül is nagyban elő lehetne mozdítani a járásbírósnak általunk ajánlott s már részben foganasított centralisatiójával, névszerint a jelen esetben az I—III. ker. járásbírósnak büntető ügyekkel foglalkozó bírójának a IV—X. ker. büntetőjárásbírósnak való beosztásával.

— A kir. Curia ujabbán a következő teljes-ülési határozatokat hozta:

Kincstári hivatalnok ellen fegyelmi uton hozott, kárterítésben marasztaló határozat nem menti fel a kincstárt arról, hogy az illető hivatalnok ellen általa indított polgári perben a vétség által okozott kárt és a kár összegét külön bizonyítsa.

Ha a másodbírósnak azon esetek valamelyikében bünteti pénzbírsággal az első bíróság végzése ellen felfolyamodót, melyekben az 1881: LIX. tcz. 59. §-a felfolyamodást enged: ilyenkor a kiszabott pénzbírságra nézve is van felfolyamodásnak helye a harmadbírósnak és az oly felfolyamodást a kir. Curia elfogadja akkor is, ha az csupán a bírság s nem egyszersmind a másodbírósnak végzés érdeme ellen is van intézve. Ellenben az 1881: LIX. tcz. 60. §-a alapján kiszabott pénzbírságra nézve sincs további felfolyamodásnak helye oly másodbírósnak végzése ellen, melyek azon törvény 59. §-ában elő-orolva nincsenek. (E határozatok teljes szövegét, az indokolással együtt, legközelebbi számunk mellékletében közöljük.)

— A jövedéki büntető jogszolgáltatás köréből. A dévényi községi előljárásnak 1882. december 8-án a Morva partján S. F. felső-ausztiai Kling helységbeli lakost egy csolnakkal letartóztatta és a csolnakban levő ládákat felbontván, azokban 137 kilogram és 100 gram súlyt kitevő 22,950 darab külföldi csempészett szivart fedezett fel. A vizsgálat és bizonyítási eljárás folyamán S. azt adta elő, hogy a ládákat tovább szállítás végett neki egy ösmeretlen ember adta, ő nem tudta, hogy azokban csempészett szivar van. A kincstárt képviselő pénzügyigazgatóság vádlottat a lefoglalt szivarok után járó vám és fogyasztási illetéknek és ugyancsak a vám és fogyasztási illeték ötszörösének megfelelő pénzbüntetésre s annak be nem hajthatása esetére a megfelelő szabadságvesztés-büntetésre ítéltetni kérte. A pozsonyi kir. törvényszék mint pénzügyi bíróság 1883. jan. 10-én 6075. sz. a. kelt ítéletével vádlottat dohány-dugárúság

által elkövetett jövedéki kihágásban vétkesnek kimondta, azért 71 forint 98 kr vámdíj és 1508 frt 10 kr fogyasztási illeték, úgy a mindkét összeg ötszörösének megfelelő 7900 frt 40 krajczár pénzbüntetésre és annak be nem hajthatása esetére a vizsgálati fogság betudásával egy évi fogságbüntetésre ítélte el. Az ítélet főindokát képezi, hogy vádlott beismerte, miszerint a lefoglalt csempészett szivarok birtokában találtattak és nem tudta igazolni, hogy másnak megbízásából szállította a ládákat a nélkül, hogy azok tartalmát ősmerte volna. Vádlott védője az első bíróság ítélete ellen kellő időben felelbezzén, a budapesti kir. ítélő tábla mint jövedéki ügyekben másod és utolsó foku bíróság 1883. febr. 26-án 5642. sz. a. következőleg ítélte: «tekintettel arra, hogy az iratokhoz csatolt községi előljárásági bizonyítvány szerint vádlott rovatlan előéletű és két ki-korú gyermeknek napi keresményéből való fentartója, ugyszintén tekintettel arra, hogy vádlott ellenében semmi sulyo-ító körülmény fen nem forog, az első bíróság által megállapított pénzbüntetés az 1876: IV. tcz. 12. §-a értelmében a vám és fogyasztási illeték kétszeresének megfelelő összegre, és pedig a szivarok beváltási árát, a lefoglalt készpénzt és a csolnak becsárát leszámítva 3076 frt 1 krajczárra és az annak be nem hajthatása esetére alkalmazandó fogházbüntetés az 1880: XXXVII. tcz. 9. és 13. §-a, az 1878. évi V. tcz. 53. §-ára való tekintettel 308 napi tartamra szállítatik, miből a vizsgálati fogság beszámítandó; vádlott köteles lesz az esetleges tartási költségeket is megfizetni; tekintettel végül arra, hogy a kihágás tárgyát képező szivarok lefoglaltattak, a kir. ít. tábla vádlottat a szivarok után különlegesen felszámított vám és fogyasztási illeték külön megfizetése alól felmentette és ezzel a változtatással az első bíróság ítéletét egyebekben indokainál fogva helyben hagyta. — Véleményünk szerint a kir. tábla ezen határozata ellenkezik a btk. 53. §-ával, mert e §. értelmében ha a főbüntetés pénzbüntetés, annak be nem hajthatása esetére alkalmazandó szabadságvesztés-büntetés hat hónapon túl nem terjedhet. A törvény ezen intézkedése enyhébb lévén az 1876: IV. tcz. 19. és 20. §-ainál, mely szerint a pénzbüntetés be nem hajthatása esetére alkalmazandó szabadságvesztés maximuma egy év, épen a btk. 2. §-a alapján az 53. §. értelmében az enyhébb intézkedés lett volna alkalmazandó.

— **A vád alá helyezési kérdés** gondos tárgyalása és a szakértői vélemény ellenőrzése a kir. Curia újabb judikaturájának egyik jellemző vonását képezi. Példa erre a következő eset is, melyet az illető körök megfigyelésébe ajánlunk.

A pozsonyi kir. törvényszék V. Anna könnyű testi sértés miatt indított vizsgálati ügyben a további bünvádi eljárást megszüntette.

A budapesti kir. ít. tábla vádlottat a sulyos testi sértés büntette miatt (melynek jelenségei mutatkoznak a fenforgó cselekményben) vád alá helyezetteti rendelte.

A m. kir. Curia: A kir. ítélő tábla végzése megváltoztattatik; mert elfogadhatlannak találtatott és lehetetlen, hogy egy három év előtt elkövetett csekélyebb testi sértés, melyért maga panaszoló is mint könnyű testi sértés megtorlásáért emelt panaszt, annak minősége, valamint a három év után felvett szakértői leletben meghatározott sértésekkel való ugyanazonossága további nyomozások és eljárás útján is kideríthetessék. Ennélfogva az I. bírósági végzés helybenhagyatik. (6903. 1883. febr. 21.)

— **Az igazságügyi bizottságnak** a pénzügyi bíráskodásról szóló törvényjavaslat iránti általános jelentését és a részletes jelentésnek a szóbeliségre vonatkozó részét a lapunk jelen számának mellékletén közöljük.

— **Az elítéltek és utólagosan felmentettek kártalanításáról** az osztrák kormány törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé. A javaslat szerint az állam a viszonyoknak megfelelő méltányos kárpótlást ad, ha kitűnik, hogy a büntetés végrehajtása nem volt megérdemelt. Az igény azon büntetőbírósnál támasztandó, mely az újra felvétel iránt első fokban határozott. Az eljárásnál általában a perenkívüli eljárás alapelvei az irányadók. A kárpótlást kérőknek javára és hátrányára szolgáló összes körülmények hivatalból vizsgálatnak. A bizonyítékokat a büntetőbírósnak veszi fel. Az ügyész az állam érdekét képviseli. Az eljárás befejezése után mindkét fél indokolhatja indítványát nyilatkozat és viszonylatkozat által. Az iratok az országos főtörvényszékhez küldetnek, hol szóbeli tárgyalás tartatik. Az államot a főügyész képviseli. A fél maga jelenhet meg, vagy ügy-

véd által képviseltetheti magát. A tárgyalás nyilvános, kivéve ha a fél a nyilvánosság kizárását kívánja, vagy ha közérdeklőségi vagy a közrend érdekében zárt tárgyalás határozatik. Az országos főtörvényszék nincs bizonyítási szabályokhoz kötve. Határozata ellen felfolyamodásnak van helye a legfőbb törvényszékhez. Itt az eljárás az orsz. főtörvényszék eljárásának megfelelő. Az államot a General-procurator vagy helyettese képviseli. Az ítélő tanács az orsz. főtörvényszéknél öt, a legfőbb törvényszéknél hat bíróból áll, beleértve az elnököt. A kárpótlás iránti jog elévül egy év múlva azon időponttól számítva, midőn a jog a törvény értelmében érvényesíthető lett volna.

— **Poroszországban** az ügyvédek száma 1881-ben 1934, 1882-ben 1992 volt; 1883-ban 2111-re emelkedett.

— **Az utolsó hónapok halottjai** sorából a következő nevezetesebb jogászokról emlékezünk meg.

Mountague BERNARD szül. 1821-ben, 1846-ban lett ügyvéddé, 1859 óta az akkor alapított nemzetközi jogi és diplomáciai tanszéket az oxfordi egyetemen foglalta el s e minőségben tartott felolvasásai nagy részének közzétételével gazdagította a nemzetközi jogi irodalmat. Tanári állásától 1874-ben lépett vissza. 1866-ban a honosítási, 1871-ben a washingtoni szerződési kir. bizottságba hivatván, utóbbiban tett szolgálataiért a kir. magántanács ítélő bizottságának tagjává avattatott fel. Az Alabama-kérdésben (1871) a választott bíróság tagja volt Sir Roundell Palmerrel együtt. 1873-ban egyik alapítója volt a két nagy nemzetközi jogi társulatnak: az Institut de droit international (Gent) és az Association for the Reform and Codification of the Law of Nations-nek (Brüssel.) Az elsőnek 1880-ban Oxfordban elnöke, utóbbinak alelnöke, 1877. a szökevény-rabszolgák és az egyetemek szabályozása kérdésében kir. bizottságok tagja volt. Legfontosabb műve az *Account of the Neutrality of Great-Britain during the American Civil War*.

MAYNZ belga egyetemi tanár szül. 1812-ben Essenben. 1834-ben a burschenschaftok elleni üldözés elől menekült Belgiumba s ügyvéddé lett Liègeben, később egyetemi tanár Brüsszelben, utóbb Liègeben. Classicus főmunkája: *Éléments de droit romain*, Belgiumban s Franciaországban a legelterjedtebbek egyike.

LOMONACO Vincze nápolyi semmitőszéki tanácsos szül. 1811-ben, 1838-ban lépett a bírói pályára, melyen fokozottan előrehaladva 1862 óta foglalta el a jelzett állást. Tagja volt a tudományos akadémiának (Academia di scienze morali e politiche) 1862 óta, 1879-ben elnöke; részt vett az olasz polg. törvénykönyv előkészítésében mint a javaslat bíráló bizottságának tagja, négy évig tagja volt az államtanácsai törvényhozási bizottságnak, tagja sok más igazságügyi (zsákmánybírósnak, bírói vizsgáló) bizottságnak stb. Meghalt f. é. január 23-án. Ravatalánál a következő napon tartott temetéskor a semmitőszéki bírák közül a hires DE SIMONE, továbbá LANZARA, PESCIONE és SCAFATI, kívülük PERIFANO tanár és az illustris ügyvéd F. S. CORRERA tartottak beszédeket. Öt fia közül kettő bíró, egy nápolyi egyetemi jogtanár és kitűnő tudós (Giovanni), kinek egyes dolgozatairól (A nápolyi forumról stb.) e lapokban ismételve megemlékeztünk. Hogy egy olasz bíró irodalmi működése gazdagságának és változatosságának képét feltüntessük, felemlítjük munkáit: «*Studii storici sui principii della legislazione*» 3 köt. 1843 utolsó kiad. 1874—1876, egy annak idejében MITTERMAIER, MANCINI, DE AUGUSTINIS stb. által magasztalt mű «*Origine, natura e vicende del gius municipale etc.*» 1864. «*La libertà delle associazioni artistiche etc.*» «*Della influenza dei primi poeti ellenici sulla posteriore civiltà etc.*» 1867. «*Su la genesi e su lo svolgimento storico dei giudizi e delle giurisdizioni*. 1868. Osservazioni storico-politiche su l'aristocrazia antica e moderna» 1870. «*Schizzo di studii letterarii etc.*» 1871. «*Dante giureconsulto*» 1872. «*Studii storico-legali sul sistema delle azioni possessorie*» 1873. «*Studii paralleli tra il mondo romano e germanico intorno il diritto di successione*» 1874. «*Appendice al Trattato di Cicerone Cato Maior vel de senectute da servire di commento agli art. 202 e 203 della legge italiana su l'ordinamento giudiziario*» 1879. «*Dei valori permutabile a monetario per diritto romano e dei patti contro il corso forzato della carta moneta*» 1879. és az első helyen említett mellett legkiválóbb, negyedszer 1855-ben megjelent: «*Sulla influenza reciproca dei giudizi civili e penale.*»

Felölös szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 1 sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Mailáth György. Dr. DELI-ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Eszrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyazó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: (A gyámsági törvény. 1877. évi XX. törvényzikk. Magyarazattal ellátta Sipőcz László.) Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — Törvénykezési Szemle: A magyar B. T. K. XVII. fejezetében meghatározott rágalmas és becsületsértés vétségeiről. Dr. VASDÉNYEY GÉZA m.-óvári aljárásbírótól. — Megjegyzések a végr. törv. 156., 123. és 191. §-ainak magyarazatához. HUF JÓZSEF soproni ügyvéd. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Törvényjavaslat a törvénykezési szünidőről.

MAILÁTH GYÖRGY.

Valami kimondhatatlan kínos érzés vegyül fájdalomunkba az országbíró elvesztése felett. Azon erkölcsi utálat és borzadás keserű utóérzete, a melylyel a nyomorult büntött hire, a mint «remegve ajkáról ajkra szállt», minden kebelt eltöltött volt. Azon leverő érzet, hogy nem a természet «lassu haldoklása», nem a hullámzó életfolyam kiömlése a titokzatos oczeánban, nem az erők kimerülése vetett véget egy nagy életnek, hanem brutális, buta erőszak szétrombolta azt a férfierő teljében. Mert kevesen valának nálunk oly ifju öregek, mint ő, akár főuraink, akár főbíráink között, és kevésre várt — ép ma — oly nagy missió még az országnak, az igazságügynek érdekében. Sok remény szállt vele a sirba, és aggódo tekintetünk hiába keres az élők sorában oly utódot, ki teljesen betöltse az ő helyét, a hol a pártok felett állva a *király* igazságszolgáltatását képviselni kell.

De ma borítsunk fátyolt a rémesetre; felejtsük el azt a tragikus satyrát, mely a jogbiztonság legfőbb örét saját házában, a fővárosban áldozatul engedte esni gonosztevők kezei alatt, a mely őt, ki ítél és ítéltetett a merénylők, a jogtalan felett, el hagyta veszni végzetes, utolsó küzdelemben a legembertelenebb jogtalanság, a gyilkos támadás ellen.

Csak érdemeire, szellemére, arra, mi halhatatlan benne és mindnyájunké lett általa, arra gondoljunk és e hervadhatlan levelekből font tiszta koszorút tegyünk le mi is ravatalára.

Mi nem vagyunk hízogók, túlmagasztalók; nincs is szükség rá, és a boldogult finom ízlése bizonyára nem szerette az ily tömjénfüstöt, a mely többnyire alacsonyból száll fel. Politikai tekintetben pedig mi, a demokratikus, felekezetenküli állam, a nivellált társadalom hívói, épen messze álltunk az ő felfogásától. De bevalljuk, hogy nemcsak tiszteletet parancsoló tekintélye és méltósága, hanem minden visszatartó büszkesége mellett bizonyos rokonszenves magassága mindig elismertette velünk, hogy azon középkori feudalismus, melynek ily született, valódi *lovagszellemű* aristokrata képviselői lennének, kik inkább a felvilágosodott fejedelmi absolutismus jótéteményeire mint az önző oligarchia pusztító dolyfőre emlékeztetnek, nem rossz kora lett volna patriarchális országunknak átmenetül és hogy az még az aristokratikus socialismus jövőjét is biztosíthatná. És ha

viszont arra gondoltunk, hogy a fenséges nép hogyan választja nálunk törvényhozóit és a soi-disant felelős kormány hogyan gyakorolja hatalmát, akkor kibékülhetünk azon önérzetes oppositíóval is, melylyel MAILÁTH néha «lenézhetett» a parlamentáris érdekhajhászat rendszerére, mint egy vértezett középkori lovag a piaci kalimárok zajára. Szóval, ő *jellem* volt, mit gyakori dolognak csak mythikus, «klasszikus» korban szeretünk képzelni; a *természet aristokratáihoz*, a *nemeslelkű* emberek gyér fajához tartozott, kik egymást láthatatlan jeleken felismerik és megbecsülik, ha mindjárt ellenséges táborokban küzdenek is.

És ez tette jelentőségteljessé ellenzéki küzdelmét az igazságügyi kormány kapkodásai, fukarsága, kicsinyes, eszmeszegény lézengése ellen. Nem az ő vagy bírói «alattvalói» érdeke, hanem az igazságügy, a bírói hatalom érdekének és értékének felismerése, a jogász közvélemény osztása vezették őt e küzdelmében. Ezért volt rokonszenves a jogászat előtt minden nagyobb actiója. Tudták, hogy az ő tekintélye egyedül képes súlyt kölcsönözni az ész érveinek azon kormányhatalomnál, mely különben siket az érvek iránt. Ezért tört ki oly hangos lelkesedésbe azon jogászgyűlés, a melyen ő mint elnök kilépett magas fentartásából és buzdított, hogy vele emeljék fel «az óvás, a tiltakozás» szavát. És midőn a perrendtartási novellát a főrendiházban egyizben — a főispáni tartalék behívása előtt — megbuktatta, a jogászok ünnepelték őt és szájról szájra ment az epedő vágyak hire: «PAULER megy». De nemcsak a törvénykezés reformja terén volt ő a mi zászlósnak. A jogállam szelleme inspirálta őt az anyagi jog kodifikációjának terén is. Felejthetetlenek azon szavai, melyekkel a polgári törvénykönyv alkotásáról nyilatkozott. Annak egyszerűségét, népszerűségét, világos, érthető nyelvezetét is kiemelte ő, az aristokrata, jogtudó bíró. Elégge jártas volt a jogtudományban arra, hogy felismerhesse a valódi tehetséget és érdemet, melyet akkor is tisztelt miveltségénél fogva, ha a személylyel nem rokonszenvezett, de elégge jártas arra is, hogy a kormány fejnélküli kodifikáltatásának meddőségét és veszélyeit belássa.

Igaz, hogy azért mégis tovább kodifikáltak galimathást, megszavaztatták a perrendtartási novellát, halomra döntötték a bírósági szervezetet, elnyesték a jogbiztonság garantiáit. De épen azért, épen e bűnhalmazatnál fogva látjuk közeledni a megváltás óráját, látjuk érni a tárgyilagos és igazságos oppositíó gyümölcsét, látjuk jönni a várvavárt nagy fordulatot, és szívünk mélyéből sajnáljuk, hogy abban már nem lehet öröme s része annak, ki előkészítéséhez oly sokban hozzájárult.

MAILÁTH bírói erényeiről szavakkal megemlékezni felesleges, oly élénken állnak előttünk annak ténybeli emlékei.

Puritán szigora, mély loyaltása őt praedestinálták e hivatal méltó betöltésére. És nem csekély feladat volt az, kivált az egyesített Curia «vezetni.» Egy izben egy

akta-ellenesen evidenter, igazságtalanul eldöntött nagy perben hozzáfordultak reassumáltatás végett akár a tanácsban, akár plenumban. FÁBRY ezt néha akkor is meg szokta volt tenni, ha már a kiadóból a táblához ment visszafelé az ügy. MAILÁTH e «szokást» nem vette át. «Veszélyes praecedens» lenne, mondá, s itt még perujítás segíthet, melyet más tanácsba fogok utalni. De azért utóbb maga elé idézte az «egyszer» tévedt tanács elnökét és szigorúan felelősségre vonta őt. Nagyon udvarias és nyájas volt egy szóval azokhoz, kik valódi jogsértést panaszolhattak; kérlelhetlen azok ellen, kik vétettek. Igazi, méltó főbíró mintája. Az *erély*, mely annyira praedominált egész lényében, a vezetés nehéz feladatában is pótolhatlanná tette őt a Curia, hol nem lesz egyhamar, ki előtt mindenki oly készségesen meghajoljon, mint ő előtte.

Csak futólag érintettük az államférfiu, a törvényhozó, a bíró és bírósági kormányzó jellemvonásait és érdemeit hazánk igazságügye körül. Sokkal elevenebb azok emléke, mely egy egész nemes életből kisugárzik, közöttünk, hogy sem többet akarhatnánk ma elmondani. A szavak tördelő ecsetje ily lakonismus mellett sem festheti árnyékát az egységes, összhangzatos, üdvös működésnek. Kifejezést adott az élő érzetnek, a nagy emléknek a király és nemzet gyásza. Mi, a jogászat, szintén gyászba borulunk, kik legtöbbet veszítettünk benne: a jognak *nemesét*.

Mint ércszobor áll alakja előttünk, mely fenséges példát ad a küzdelem erélyében és loyálisában, a jog szolgálatának eszményi részrehajlatlanságában.

A hitvány, átkozott gyilkoskéz tőlünk el nem rabolhatta e gazdag örökséget. Áldott legyen és a magyar jog történetében áldott fog maradni MAILÁTH GYÖRGY-nek emléke.

Dr. Dell'Adami Rezső.

Lapunk egyik barátjától veszszük a következő sorokat:

A mi híres jogászaink között sok van olyan, kik mihelyt megnyílt előttük a politikai szereplés tere, ott hagyták a jogot. Az igazságügy kicsiny lett nekik. Sokat tanulhatnának Mailáth példáján. Ő másképp gondolkozott.

A feudális főúr, az ország első aristokratája, a politikai küzdőter egyik vezérlő embere — elsősorban jogásznak tekintette magát és annak akart tekintetni.

Soha politikai kérdésben nem szólalt fel. 1875-ben, midőn a kormány a bírói függetlenséget három évre felfüggesztette, midőn kormánytetszés szerint áthelyezhetővé, nyugdíjazhatóvá tettek minden elsőfoku bírót, akkor felszólalt. Nagyszabásu, erélyes beszédben kelt a magistratura függetlenségének védelmére. És midőn a három év leteltével azon veszély fenyegetett, hogy a miniszteri felhatalmazás meghosszabbíttassék, újra fel-emelte óvó szavát. Meg is tette a kellő hatást. Harmadik fellépését a perrendtartási novella idézte elő. Megtámadta az igazságügyi kormány kapkodó eljárását. A judikatura egyöntetűségének, a jogkeresők érdekeinek nevében tiltakozott a jogszolgáltatás örökös felforgatása ellen.

Magas állását korántsem tekintette czimzetes hivatalnak. A bírói teendőknek erős részét ő is végezte.

Mint a semmitőszék elnöke nemcsak elnökölt az ülésekben, minden határozatot személyesen revideált. Az ő vezetése alatt lett a semmitőszék az ország mintabíróságává. Egyedül ezen forum döntvényei, melyeket a nyilvánosság ellenőrzése alá helyezett, tették némileg tűrhetővé régi rosz perrendtartásunkat. Tudvalevő, hogy a novella részletintézkedései között számos olyan van, melyek nem egyebek, mint a semmitőszék tizenkét évi döntvényeinek törvénybe foglalása.

A mint pedig elfoglalta az egyesített Curia elnöki székét, azonnal szakított az addigi vezetés bürokratikus szellemével. A tanácsok összeállításánál egészen új szempontok lettek irányadók. Nem az volt többé a jelző: hogy mennél több intéztessék el, hanem az, hogy lehetőleg szaktanácsok alkottassanak az elintézésnek alaposságának emelésére.

Érdeklődéssel kísérte a jogi irodalom mozgalmait. Alapította a Curia könyvtárát. A Magyar Jogászegylet első alapító tagja volt. A magyar jogászgylés állandó bizottságának tárgyalásaiban élénken részt vett. Mindnyájunknak emlékezetében van még ama beszéd, melyet az utolsóelőtti jogászgylés megnyitó ülésében tartott, a mely hatalmas szónoklaton végig rezgett az elkeseredettség igazságügyi kormányunk tehetetlensége fölött. Részt vett a szakosztály vitáiban is. A bírói kandidáció s a miniszteri hatalomkör megszorítása mellett szólalt fel; Csemegi volt az ellenpárt vezére, mely a szabad miniszteri kinevezést irta zászlajára. S a ki a társadalmi életben annyira hozzátérhetlennek mutatkozott mindig, a jogászok körében demokrata volt. Eljött a sok száz jogász közé a banquet-re is, és ott mondott toasztja frenetikus tapsot, viharos demonstratiót idézett elő.

Tudvalevő, hogy sokáig fáradozott egy jogtörténeti társulat létrehozatalán a régi nemzeti jog felkutatására. Számos összeívetelt tartatott e tárgyban. Fájdalom, ezen üdvös eszmét nem tudta megvalósítani.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.

A második bekezdést sem tartom elfogadhatónak, mert ha egyáltalában valamely rendelkezés kívánatosnak tartatnék, nem arra fektetendő a súly, hogy az anyakas tulajdonosa a rajt két nap alatt *elfogta-e* vagy nem, hanem arra, hogy nyomában volt-e, üzte-e a tulajdonos az elröpült rajt, mert a tulajdonjog kimutatása másképp nem is lehetséges, miután a méhek sem bélyeggel ellátva nem lehetnek, sem bizonyos névre nem hallgatnak.

Hogy továbbá «szelidített állat uratlan dolognak tekintendő, ha 42 napon át magától elmaradt», ily rendelkezés nem a mai kor alkotta törvénykönyvbe való, mert honnan tudható, hogy péld. a megszökött őz szelidített állat, kivált ha fülében piros posztó síncs, vagy azt a vadász a távolság miatt nem láthatja; továbbá miből ismerhető fel, hogy a szelidített állat már teljes 42 napon át van szabadon s végre miről lenne megismerhető, hogy az ily szelidített állat «magától» marad el (gazdájától).

Ha a vadállat feletti birtok megszűnik, mert az természetes szabadságát visszanyerte, ez esetben a tulajdonjog is elenyészik, kivéve ha a tulajdonos az elszabadult vadállatot üldözve, azt ismét megfogni képes oly módon, hogy ez által a vadászati törvénytől összeütközésbe ne jöjjön. Az elröpült raj feletti tulajdonjog is csak úgy tartható fen, ha azt a tulajdonos az elhatározástól kezdve üldözte s ismét befogta. Minderre azonban külön törvényes intézkedés nem szükséges.

Helyesen mondja az indoklás (129. l.): «Ha elzárt vadállatok kiszabadulnak, p. o. állatkertből, állattárlatból stb. mindaddig, míg tulajdonosaik által üldöztetnek és az állatok természetes szabadságukat el nem nyerik, uratlan dolognak nem tekintendők»; miért nem egyezik ezzel a javasolt törvény?

Nem sokban követi a javaslat a porosz törvényt, de ha már jobbat nem lehetett abból átvenni, azt a javaslat 44. §-ának 3. bekezdésével legkevésbé kellett volna elkö-

vetni. Ez így szól: «Beteg állat, melyet eddigi birtokosa idegen területen segély nélkül elhagyott, annak tulajdonává válik, aki ápolásáról és orvoslásáról gondoskodott.»

Ezen elavult rendelkezésnek törvénykönyvünkbe való felvétele igen veszedelmes következményekkel járna, mert mily könnyen ráfoghatná valaki s tanukkal is bizonyíthatná, hogy a területén segély nélkül talált idegen állat (lecsügesztett fővel) beteg volt s ő gondoskodott ápolásáról és orvoslásáról, tehát tulajdonává vált. Törvényeink különben rendelkeznek oly esetekre, ha valaki földjén idegen állatot talál, így az 1879: XXXI. tcz. (erdő-törvény) a 100. és köv. §§-ban; továbbá a mezei rendőrségről szóló 1840: IX. tcz., mely utóbbi 11. §-ban az idegen területen talált «*beteg marháról*» különösen is szól. De az 1874: XX. tcz. 31. §-a is határozottan rendeli, hogy mindenki köteles a birtokában levő szarvasmarhán tapasztalt bármely belső megbetegedés esetét a helyi hatóságnak azonnal följelenteni.

Végre ellenkezik a javasolt rendelkezés a csakhamar utána következő 46. §. tartalmával, mely szerint «elvesztett vagy más módon eltévedt dolog a találó által előbbi birtokosának azonnal bejelentendő és rendelkezésére bocsátandó, s ha ez tudva nem lenne, a községi előjárásnak átadandó.»

(45. §.) A 44. §. elavult rendelkezéseihez méltán sorakozik a 45. §., mely így szól: «Belföldiek, vagy szövetséges állam lakosai, kik megengedett módon hadi zsákmányolásban részt vesznek, birtokbavétel által tulajdont szereznek.» Ennek létjogát a javaslat következő indokolással kívánja igazolni: «A hadi zsákmánynál a nemzetközi jog elvei irányadók.» (129. l. 45. §.).

Ugy látszik, hogy a javaslat azon hiedelemben van, hogy létezik oly «*nemzetközi jog*», melynek elveit alkalmazni is lehet, melyre hivatkozni is lehet. Ha valamely állam egy másiktól valamely területet, vagy valamely elkövetett sértésért elégtételt vagy kárpótlást követel, ezt nem valamely nemzetközi jogra hivatkozással teszi, mert olyan nincs és forum sincs, mely előtt igényét érvényesítse. Az egyedüli eszköz a kiegyezésen kívül, melynek segélyével a sértett állam vélt jogát érvényesítheti, az erőszakos önszegély: a háború; háboruban pedig nem az erősebb jogé, hanem a kifejtett nagyobb erőé a győzelem. Ennek a nemzetközi jognak elveit a polgári törvénykönyv nem fogja használni. A háboruban diadalmaskodó *erősebb* jognak korunkban korlátokat szab az emberies érzület, melynek befolyása és hatalma abban nyilvánul, hogy képes volt a győző félnek vadságát és netaláni boszuszomját erélyes rendszabályokkal fékezni és mérsékelni. Az ezen uton érvényre jutott elveket az egész civilizált világ elismeri és rendszerint követi is.

(Folyt. követk.)

Dr. Haller Károly.

JOGIRODALOM.*

A gyámsági törvény. (1877. évi XX. törvényczik.) Magyarázattal ellátta SIPŐCZ LÁSZLÓ.

II.

A gyámságokról szóló második részben SIPŐCZ felsorolja azon okokat, a melyeknél fogva a gyámhatósági teendők helyesen ruháztattak nálunk a közigazgatási hatóságokra. Ausztria, Poroszország s némileg Franciaország példája számos szakférfiában azon meggyőződést kelté, hogy helyesebb lenne nálunk is, ha a gyámhatóságot a bíróságok gyakorolnák, mert az árvaszékek különben is bírói szervezettel bírnak s a járásbírók már közelségüknél fogva alkalmasak volnának erre, s hogy a közigazgatási közegek elfoglaltságuk mellett nem érnek reá a

gyámhatósági teendőkre. Ő azonban ez érveket nem teszi magáévá, s a gyámügyet részint természeténél, részint céljánál fogva közigazgatási ügynek tekinti.

«A gyámi ügyeknél — ugymond — nem lehet abstract jogszabályokat felállítani, hanem az élet, a helyzet követelményeit kell szem előtt tartani; nem a feleken felül emelkedő pártatlan bírónak kell lenni, hanem bele kell magát képzelni az adott helyzetbe. Néha még a jogi meggyőződést is meg kell tagadni. A nyomorban sinlő kiskoru nevelésének, életfentartásának biztosítása céljából nem ritkán jóvá kell hagyni oly egyezséget is, mely a jogi meggyőződés szerint a kiskorura hátrányos volna, de a szükség törvényt ront, és a kiskoru fontosabb érdekei veszélyeztetése nélkül nem lehet bevárni a per vagy végrehajtás eredményét. Nem lehet egyedül perrendszerü bizonyítékok alapján árvaügyeket elintézni. Az egyéni körülmények oly gyorsan változók és különfélék, a gazdasági forgalom oly hullámzó, hogy nem ritkán a szigorú jogi formák mellőzésével kell gyorsan cselekedni, mert a késedelem által maga a cél, az eredmény volna kockáztatva. Nem is lehet egyforma szabályok szerint elintézni különben teljesen hasonló ügyeket. A törvény előtt ugyan minden egyenlő, de a műveltség, a vagyon, a társadalmi állás különbségéhez képest más-más eljárás követendő. Nem a jog, hanem a czélszerűség kérdésében fekszik a lényeg. A gyámügyi bíró sem lehetne bíró, ki azt vizsgálná, kinek van igaza, hanem adminisztrátor, ki azt kutatja, mi a helyes, a czélszerű az adott körülmények között. Általában már hivatásánál fogva is nehezebb a bírónak más arcot öltetni akkor, ha nem mint bíró, hanem mint adminisztratív közeg jár el. Önkénytelenül az alakszerűség uralma alatt áll. Pedig a gyámügy helyes intézése még azt is megkívánja, hogy gyakran az iratcsomón kívül levő körülményekre is figyeljen az árvahatóság. Gyakran a gyám személyes viszonyainak ismerete óvatosabb, behatóbb vizsgálatra indítandja a hatóságot, másnál meg a javasló gyámnak minden kétségen kívüli megbízhatósága indokul szolgálhat a javaslat jóváhagyására, bár a bizonyítási eszközök nincsenek is kimerítve. Abból tehát, hogy a gyámügy terén a jogi szakképzettség is szükséges, nem az következik, hogy az ügy fontosabb oldalának figyelmen kívül hagyásával, a gyámhatóság gyakorlása a bíróságokra ruháztassék, hanem az, hogy azon közegek, kikre e gyámügyi adminisztráció bízatik, általában hivatásuk betöltésére alkalmasak is legyenek.»

Ez mind igen szép, csak hogy abból, a mit Sipőcz mond, miszerint a gyámhatóság ítélő bírakra ne bízassék, még nem következik az, hogy arra a közigazgatási hatóságok alkalmasak lennének.

Igaz, hogy voltaképen csupán a peres ügyek tartoznának a bíróságok hatásköréhez, s a perenkívüli ügyek idővel a munkafelosztás czélszerű elvénél fogva más és más közegekre fognak átruháztatni. Csak hogy ha a bíróság eljárhat telekkönyvi, hagyatéki, hitbizományi s egyéb nem peres ügyekben, melyeknél a meghatározott elveken belül, sokszor az illető bíró egyéni felfogásának ellentétes érdekek nem létében tág tér van nyitva, ép úgy elintézhethet az, az árvaügyeket is.

Bizonyos ellenőrző, kezdeményező, véleményező hatáskör ez esetben is a községeknél meghagyandó lenne, azonban az elhatározás, intézkedés joga nézetem szerint legczélszerűbben a járásbírók egyik tagjára lenne bízandó.

Ezen eljárás mellett szól mindenekelőtt az, hogy a járásbíró községeit, annak viszonyait, sőt mondhatni egyéneit is a mindennapi érintkezés folytán közvetlen közelből ismervén, gyorsabban s czélszerűbben intézhetné az árvaügyeket mint a megyei árvaszékek, melyek nagy távolságban, s igen nagy területen csak lassan képesek feldolgozni teendőiket és nem közvetlen tapasztalataik, de mások

* Az előbbi közleményt l. a 9. számban.

informatiója nyomán, úgy szólván vaktában intézik el a legfontosabb ügyeket.

E mellett valódi erő-, idő- és pénzpiacnak mondható a mai gyámhatósági szervezet; eléggé fontos polgári és fenyegető ügyek, melyeknél a polgárok vagyona s szabadsága felett hozatik határozat, egyetlen egy bíró által intézettek el; míg az árvaügyeknél sokszor igen alárondult kérdésekben is az árvaszékeknek 3—5 tagú tanácsban, ügyész, központi gyám, jegyző, szolgabírák, községi előljárók, közgyámok jelentései, iratváltásai s így 10—12 egyén közreműködése szükséges a legegyszerűbb végzés meghozatalára; mire elég volna egy jogilag képzett, jellemes egyén. Nem csoda-e azután, hogy egyrészt folyton panaszokat kell hallanunk azon lassúság miatt, melyet az árvaügyeknél tapasztalunk, s másrészt, hogy a valódi közigazgatás gépezete nem mozog eléggé gyorsan.

De továbbá ha megengedjük azt is, hogy most már a minősítési törvény meghozatala után, közigazgatási tisztviselőink ellen a qualificatio tekintetében kifogást tennünk nem lehet, szabad legyen mégis megjegyezni: miszerint az árvaügyek ellátásához nem közigazgatási, de valódi jogi, bírói qualificatio kell. A gyámhatóságnak legfőbb kötelessége öröködni az árváknak jogi érdekei felett; a jogvédelem szerepét pedig lelkiismeretesen csak akkor töltheti be, ha teljes jártassággal bír mai jogunkban, beható részletességgel ismeri a telekkönyvi, örökösödési, s általán a magánjogi törvényeket, valamint a törvényhozásnak egyéb téren felmerülő, folyton szaporodó újabb alkotásait. — Ennek hiányában az árvák jogai kétségbe nem vonhatók; s valljuk meg, hogy nem ritkák azon esetek, melyekben a közigazgatási hatóságok, bár jó indulattal s erélyes intézkedéssel, az árvákat vagyoni hátrányoktól megóvni nem voltak képesek azért, mert a jogaik védelmére szolgáló eszközökről tudomásuk nem volt s így azoknak alkalmazásba vételét elmulasztották.

S végül ha Sipőcz fél attól, hogy a bíróságok merev formalismusa sokszor kárára lehet az árváknak, én ennek ellenében azt kisebb bajnak tartom annál, mely a közigazgatási hatóságoknak semmi formalismushoz nem kötött, sokszor önkényes s ennél fogva néha igazságtalan eljárása idéz elő. A hol meghatározott szabályok vannak, ott a felek előre tájékozva lehetnek az iránt: mi a teendőjük, s módjukban van bizonyos eshetőségek elhárításáról előre gondoskodni; de ott, hol szabályok nincsenek, vagy ha vannak is, az egyéni felfogás szokott domináló szerepet játszani, ott sokszor a legjobb akarat is káros eredményeket idézhet elő.

A községi előljáróság hatásköréről szólva, a fővárosi emberrel találkozunk Sipőcz művében, midőn «a törvény betűje dacára» azt ajánlja, hogy a hagyatéki tárgyalás nemcsak a leszármazó, de az oldalagos örökösödés eseteiben is a községi előljáróságra bízassék. A ki a vidéki viszonyokat közelebbről ismeri, s a ki szemtől szembe látja a gyámügyi törvény által felkarolt «községi előljárókat», kik számtalan községben még írni s olvasni sem tudnak; az nem a törvény kiterjesztését, de minél nagyobb megszorítását fogja kívánni; s a megyei árvaszékek praxisa legjobban igazolja ezen állítás valóságát, mert tudtommal legalább, igen ritka eset az, melyben a tárgyalás a községi előljáróságra bíztnék; sőt tovább megyek: én a szolgabírákat sem tartom alkalmas közegeknek a hagyatéki tárgyalások vezetésére.

A mi örökösödési jogunk, mely csak néhány szakaszból áll, igen tökéletlennek, s a gyakorlati életben sokszor szerfelett nehezen alkalmazhatónak mondható. Az öröklött és szerzeményi vagyonnak elkülönítése, s ebből folyólag az özvegyi és hitvestársi öröklés, továbbá felmenőknél a köteles résznek meghatározása, mind olyan kérdések, melyeknek lelkiismeretes, igazságos megoldása, csak alapos jogi képzett-

ség mellett lehetséges; s ha még hozzá vesszük azt, hogy igen gyakran a hagyatéki vagyon telekkönyvi-tulajdonjogi állása is kétséges, s az örökható szerzeményének jogcíme is vizsgálat tárgyává teendő s tisztába hozandó: akkor be kell látnunk, miszerint a hagyatéki ügyek helyes elintézése oly feladat, melyet sem a községi előljáróság, sem a szolgabírák kezében megnyugvással hagyni nem lehet. S mindezen nehézségek a kisebb hagyatékoknál ép úgy előfordulnak mint a nagyobbaknál; sőt a kisebbeknél még gyakrabban, mert a szegényebb osztály sem elegendő pénzzel, sem belátással nem bír arra nézve, hogy vagyont rendezett állapotban hagyja örököseire; s ezenfelül a nagyobb hagyatékok örökösei ügyök rendezését ügyvédre is bízhatják, a ki a tárgyaló közegnek nem csak felvilágosítással, de ha kell jogi tanácsokkal is szolgálhat, ellenben a kisebb hagyatékok elintézése egészen a tárgyalást vezető egyén felfogásától függ, az árvaszék az ügy állását s a felek álláspontját csupán az iratokból, a tárgyaló közeg által szerkesztett jegyzőkönyv- és jelentésből ismeri, s így kétszeres szükség van arra, hogy a kisebb hagyatékok tárgyalása is szakértő kezekre bízassék.

De ezen felül még egy baj van, a mit a szolgabírák s részben a községi előljáróság tárgyalásainál észlelhetünk, s ez az: hogy nálunk azon eljárás, mely a közigazgatási ügyek elintézésénél szokott követettni, nyer alkalmazást a hagyatékok tárgyalásánál is. A szolgabíró ellenmondáshoz nem szokott, s olyat az ő akarata ellenében meg sem tűr; már pedig a sic volo sic jubeo elv helyén lehet ott, a hol adót végrehajtani, követ töretni, iskolamulasztókat büntetni kell, de nem engedhető meg oly téren, a hol az eljárás súlypontjának éppen a felek *szabad önkényes* egyezkedésén kellene feküdnie; s hol a fél akaratának minden kényszer nélküli nyilvánulását már csak azon okból is tiszteletben kell tartani, mivel az egyszer létrejött egyesség felbontását — a másik fél akarata ellenére — többé semmiféle jogorvoslattal kieszközölni nem lehet.

Dr. Markó Sándor,
kir. közjegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A magyar B. T. K. XVII. fejezetében meghatározott rágalalmazás és becsületsértés vétségeiről.

Dr. W. Gy. és Dr. L. Zs. urak a magyar B. T. K. XVII. fejezetét, mely a rágalalmazás és becsületsértés vétségeit foglalja magában, a «*Büntető Jog Tára*» V. kötetének 9., 13—16. számaiban élénk és beható bírálat alá vevén, azon kérdésre nézve, vajon az említett fejezet 270. és 271. §-aiban meghatározott cselekmények hivatalból vagy magánindítvány alapján üldözendő vétségeket képeznek-e, egymástól eltérő álláspontot foglalnak el.

Dr. L. ur a 268. §. azon rendeletére alapítja véleményét, hogy «*A jelen (XVII.) fejezetben meghatározott büntetendő cselekmények miatt csak a sértett fél indítványára indítható meg a bűnvádi eljárás.*»

Véleménye szerint ezen rendelet a XVII. fejezet minden vétségét, tekintet nélkül a sértett fél állására, «indítványi büntetendő cselekménynyé» minősíti.

Dr. W. ur ellenben hivatkozik a 270. §. szavaira, melyek szerint «*Hivatalból van helye a bűnvádi eljárás megindításának, ha stb.*»; valamint a 271. §. azon kifejezésére, hogy az ott meghatározott esetben «a bűnvádi eljárás rágalalmazásért *csak hivatalból* és az igazságügyminiszter felhatalmazása folytán indítható meg» s azt véli, hogy ezek által a 268. §. rendelete ellenére is tisztán «hivatalból üldözendő vétségek állapíthatnak meg mindazon következmé-

nyekkel együtt, melyek oly jelleggel járnak. Pl. a közvádoló köteles a bírónak, ügyésznek stb. hivatali kötelességeire vonatkozó rágalmozás miatt 3 éven belül, a sértett fél akarta ellenére is, hivatalból megindítani a bünvádi eljárást.

Felszólalnak még R. és D. urak is a B. J. T. 18. és 20. számaiban s figyelemre méltó észrevételeket tesznek az említett kérdés megvitatásánál használt több kifejezés jelentőségére nézve.

Dr. W. és Dr. L. urak véleménye közt oly éles az ellentét, hogy az alkalmasint csak a m. kir. Curia vagy a törvényhozás által lesz kiegyenlíthető.

De addig is melyik véleményt tegyük magunkévá?

Kisértsük meg, talán utmutatást nyújt a törvény-magyarázat.

Azonban helytelenül járnánk el, ha a XVII. fejezet magyarázata alkalmával, valamely külföldi törvény vagy az erre alapított valamely elmélet kedvéért, a fejezet egyik kifejezésének idegen jelentőséget tulajdonítanánk, másik kifejezésének világos értelmét pedig megszorítanók vagy kibővíténők.

Nem fogadhatjuk el az említett magyarázatnál irányadóul az «Antragsdelict» és az «Ermächtigungsdelict» elvont fogalommeghatározásait sem, mert csak az oly fogalommeghatározás bír gyakorlati becsűssel, mely a tétel törvény szövegéből alkotja össze elemeit.

Ha másrészt gondosan figyelembe vesszük azon okokat, melyek annak eldöntésénél, hogy a XVII. fejezet vétségei kivétel nélkül, *sokkal inkább a sértett fél érdeke*, mint a közvetett állami érdek szempontjából büntetendők, tekintet érdemelnek; ha figyelembe vesszük Dr. W. urnak a 268. §. technikai elhelyezése- és szövegéből vont, de meggyengíthető következtetéseit: akkor a XVII. fejezet magyarázatánál Dr. L. ur álláspontjához kell csatlakoznunk. Ugyanis a rágalmozás és becsületsértés minden esete — tekintet nélkül a sértett fél állására — első rendben és közvetlenül a *becsületet* támadja meg, mely becsület minden személynek főképen magánérdekű kincse s mely erkölcsi becsületben gyarapszik a sértett fél indítványozási joga által.

Még a hivatali állásra vonatkozó rágalmozás sem sérti közvetlenül az állami érdeket, a mennyiben az egész XVII. fejezet alapgondolata, hogy a sértő állítás valóban el nem fogadható; ha tehát egy bíró azzal rágalmoztatik, hogy egy ítélete megvásároltatott, mi a törvény szempontjából nem való, ezen állítás közvetlenül csak a bíró becsületét, az állami érdeket csak közvetve s annyiban támadja meg, mennyiben a bíró személyisége kihat állására is.

Nagymérvű érzékenység kellene tehát ahhoz, hogy az állam magát ily rágalmozás által közvetlenül sértve érezze.

Ez oly helytelen volna, mint az a gyámkodás, melyet az állam elkövetne, ha a bünvádi eljárást — nem helyezvén bizalmát a sértett személy erkölcsi s jogi érületébe — mintegy a sértett személy képviseletében annak akarata nélkül, hivatalból indítaná meg.

Ennélfogva az állami érdeknek, a rágalmozás és becsületsértés minden esetében hátrálnia kell a túlnyomó magánérdek előtt.

A XVII. fejezetet átlengő ezen legis racionál fogva el kell fogadnunk, hogy a 269—272. §§., habár «hivatalból indítandó eljárás»-ról és a három első szakasz azon kívül «felhatalmozás»-ról tesznek említést, mégis «indítványi büntetendő cselekményeket» tartalmaznak.

Ennek következtében e kifejezés «hivatalból indítandó eljárás» elveszti az említett szakaszoknál azon jelentőségét, melylyel a B. T. K. többi fejezetében bír.

A «felhatalmozás» szó pedig grammatikai értelemben vétetik. E szónak külön jogi jelentőséget azért sem tulaj-

doníthatunk, mivel ahhoz törvényes intézkedés kellene, mit a B. T. Könyvben hiába keresünk. Nem is félünk oly kísérlettől, mely azt czélozza, hogy azon szakaszok esetei, melyekben a «felhatalmozás» szó előfordul, talán a Schwarze német tudós kifejtette «Ermächtigungsdelicttekké» minősíttessenek.

Másrészt el kell ismernünk, hogy a 269—272. §§. eseteiben sértett személyek különös viszonyainál fogva, az állami érdek jobban-jobban kiemelkedik s azon szakaszoknak a hivatalból indítandó eljárásra vonatkozó kifejezéséből az állami érdek szempontja tűnik elénk; de azon kifejezés alatt — minthogy a sértett személy érdeke mindig túlnyomó marad — nem érthetünk mást, csak azt, hogy a sértett fél képviselete állami érdekből a közvádólót illeti.

Elénk tűnik továbbá az a szempont is, hogy ha egy az állammal hivatásánál fogva különös viszonyban álló személy kötelességeire vonatkozólag rágalmoztatik vagy becsületében megsértetik: erkölcsi érületén kívül, mely más személynél talán az egyedüli indító ok, még külső tekintetek által is sarkaltatik a bünvádi eljárás megindítására.

A 271. §. esetében ily szempontból czélozza az «igazságügyminiszteri felhatalmozás» a netalán tulságos érzékenységre az állami érdekre hátrányos következményeit megelőzni, valamint a 269—272. §§. eseteiben ily szempont is indokolja a «hivatalból indítandó eljárás» közönséges értelmének megszorítását.

Ennélfogva az állami érdek követelményeiről a 269—272. §§-ra vonatkozólag, daczára annak, hogy a közvádoló a sértett személyek akarata ellen bünvádi eljárást nem indíthat, eléggé gondoskodva van.

A 268. §. hatálya pedig kiterjed az egész XVII. fejezetre, de szövegét még sem vehetjük mindenütt szó szerinti értelemben, mert a 269. és a 270. §§. utolsó bekezdésére vonatkozólag a sértett fél felhatalmozása — nem indítványa — kívántatik, melynek kieszközlése végett a közvádoló köteles hivatalból is előterjesztést tenni, azonban ez által azon esetek «indítványi büntetendő cselekmény» jellegüket nem veszítik el.

A 272. §. eseteiben előírt «kivárat» egyenlő értelmű a sértett fél indítványával.

Ezek után a kifejtettük legis ratio nyomatékosabb szempontot nyújt arra, hogy Dr. L. ur álláspontját fentartsuk, mintsem azt, a Dr. W. ur által felhozott azon körülményeknél fogva, hogy a 268. §. nem a XVII. fejezet elején vagy végén, hanem a közepén fordul elő, hogy a 268. §. a XVII. fejezetben meghatározott büntetendő cselekményekre vonatkozólag általában, «a hivatalból indítandó eljárás» kifejezések pedig az illető 269—272. szakaszok eseteire vonatkozólag különösen rendelkeznek — elvethetnők. Dr. W. ur ezen szakaszoknál mégis a hivatalból indítandó eljárást törekszik előtérbe tolni, mert aggódik a felett, hogy ha akkor, midőn szélteben beszélük, miszerint ezen bíró megvesztegethető, az az ügyész jogtalanul tart vissza valakit szabadságától, egy tágabb lelkiismeretű bíró vagy ügyész tetszésétől függ burjánozni hagyni a rágalmozást vagy azt elnémitani: a közhivatal tekintélye, a közhatósági szervek reputációját megrendülhetne.

De nem oszthatjuk Dr. W. ur aggodalmát.

Ugyanis oly tágabb lelkiismeretű bírora vagy ügyészre igen ritkán akadhatni.

Midőn pedig a rágalmozás következtében sokan tévedésbe jutnak s megvesztegethetőnek tekintik a bírót, valamint azt hiszik az ügyészről, hogy jogtalanul tart vissza valakit szabadságától, holott mindezek nem valók: azon tévedés — épen azért mivel az csak tévedés — időben és térben való oly terjedelmet s oly benső erőt soha sem fog nyerni, hogy a közhatóság tekintélyét, a közhatósági szervek reputációját megrendíthetné.

Ily értelemben mondja az indokolás is: «a mivel társadalom megvetéssel bünteti a jó bíróság vakmerő rágalmazóit s ezen ítélet sokkal szigorubb, mint a melyet a törvény kimér».

Dr. W. ur azonban tovább megy és saját álláspontja igazolásául a 268. §. szövegét: «a jelen (XVII.) fejezetben meghatározott büntetendő cselekmények miatt a sértett fél indítványára indítható meg a bűnvádi eljárás» úgy értelmezi, hogy a súlypontot a «meghatározott» szóra teszi s azt mondja, hogy a XVII. fejezetben két büntetendő cselekmény van meghatározva, a rágalmazás és becsületsértés; tehát e két vétség indítványi vétség: a 269—272. §§. pedig már nem fogalom-meghatározást tartalmaznak, hanem rendelik, hogy az eljárás rágalmazás és becsületsértésért hivatalból indítandó meg. Ezután következőleg folytatja: «Ha a törvényhozás az akarta volna kifejezni, hogy a XVII. fejezetben említett minden rágalmazás és becsületsértés indítványi vétséget képez, tekintet nélkül arra, ki ellen követetik el: akkor ezen kifejezés helyett «a jelen fejezetben meghatározott» azon kifejezést használta volna, hogy «a jelen fejezetben említett büntetendő cselekmények»

De ezt a magyarázatot el nem fogadhatjuk. mert az «említett» szó a B. T. K. második részében egyetlen egyszer sem fordul elő; azon kifejezéssel pedig «meghatározott» számtalanszor utal a B. T. Könyv, pl. a 188., 202., 212. stb. szakaszokban úgy a bűnfogalomra mint annak külön eseteire.

Ezen kívül ha figyelembe vesszük, hogy a 269—272. §§. kiemelik és körülírják a rágalmazás és becsületsértés külön eseteit, akkor elmondhatjuk róluk, hogy meghatározott büntetendő cselekményeket tartalmaznak.

Különösen meg van határozva a rágalmazás esete a 271. § ban, melynél a rágalmazó állításnak a bíróságok, bírák stb. hivatali köteleességeire kell vonatkozni s igazságügyminiszteri felhatalmazás kívántatik meg.

Végül felemlítjük, hogy mi volna szembeötlő következménye annak, ha Dr. W. ur nézete érvényre emelkednék?

Azon épen nem kívánatos állapot, hogy a közvádlo pl. a bíró, ügyész stb. hivatali köteleességeire vonatkozó, már feledésbe ment rágalmazás miatt 3 év elteltéig hivatalból köteles volna megindítani a bűnvádi eljárást.

Ennélfogva ragaszkodjunk a B. T. Könyv valódi szelleméhez, mely a bűnvádi eljárás megindítását a személyek józan erkölcsi érzete s lelkiismeretébe helyezett bizalommal a rágalmazás és becsületsértés minden esetében a sértett fél akarától teszi függővé. Dr. Vasdényey Géza.

Megjegyzések a végr. törv. 156., 163. és 191. §-ainak magyarázatához.

A *Jogtudományi Közlöny* 1882. évi folyamának 48. számában Törvénykezési Szemle rovatában a budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából XXIV. szám alatt azon nézet talált kifejezést, hogy a végr. törv. 163. és 191. §-ában foglalt intézkedés között ellenmondás létezik, mert a 191. §. határozottan rendeli, mikép a vételár, azaz az egész vételár bírói letétbe helyezendő, holott ezen eset a 163. §. szerint elő nem fordulhat, mivel a 163. §-nak intézkedése világos, t. i. hogy akkor, midőn a haszonélvezeti jog első helyen van telekkönyvileg biztosítva, az ingatlan mindig a haszonélvezeti jog természetben való fentartása mellett árverezendő el, ha pedig második vagy harmadik helyen van biztosítva, az egész vételár amugy sem helyezendő letétbe, mivel a megelőző jelzálogos követelések előbb kielégítendőek. Ezen fejtegetésekből azután azon következtetés is vonatik le, hogy a végr. törv. 191. §-ában foglalt intézkedés felesleges, mert oly esetről intézkedik, mely elő nem fordulhat.

Ezen nézetet nem oszthatom, a mint indokoltnak sem ismerhetem el a törvényhozó ellen emelt azon vádat, mikép

olyasvalamiről rendelkezett volna, a mi elő nem fordulhatna; csak azt engedem meg, hogy a végr. törv. 163. §-ában foglalt intézkedés hézagos; de ez oly hiba, mely egyáltalában nehezen kerülhető el akkor, midőn valamely törvény felette nagyon specziálizált.

Véleményem szerint csak akkor ismerhetjük fel a végr. törv. 191. §-ának valódi értelmét, midőn ezen szakasz magyarázatánál más törvényes intézkedést is veszünk tekintetbe, mely a szóban forgóval némi összefüggésben áll.

Oly intézkedést találunk a magánjogban. A végr. törv. áttekintésénél figyelmünket ki nem kerülheti, hogy az csak kielégítési végrehajtási és önkéntes árverésről rendelkezik; de ha a magánjogban tovább kutatunk, tapasztaljuk, hogy az árverésnek ezen két nemén kívül még egy harmadik neme is létezik, t. i. valamely ingatlanra nézve fenálló vagyonközösség megszüntetése céljából elrendelt árverés, mely tágabb értelemben véve szintén önkéntes árverésnek tekintendő, mivel attól lényegileg nem különbözik.

A vagyonközösség megszüntetése többféle módon eszközölhető, de minket tekintettel a feltett kérdésre csak azon eset érdekel, a midőn az egyik tulajdonostárs a többiek ellenzése folytán kénytelen a fel nem osztható közös ingatlan nyilvános árverésen leendő eladását szorgalmazni.

Hogy a tulajdonostárs jogosítva van a közösség megszüntetését követelni, illetve az ellenző tulajdonostársakat arra per útján szoríttatni, a legfőbb ítélőszék az osztr. át. polg. törvénykönyv 830. §-ában foglalt jogelvet alkalmazása mellett számos határozatban kimondotta; különösen pedig kijelentette az 1879. évi febr. 24. és 14111. sz. a. hozott döntvényben: mikép amaz általános szabály, hogy a vagyonközösség megszüntetését minden résztulajdonostárs követelheti, a tulajdon és az azzal való rendelkezési jogból folyik.

Az 1876. évi február 7. 937. sz. a. hozott döntvényben pedig — követve az osztr. át. polg. törvkönyv 843. §-ában foglalt jogelvet — kimondotta: mikép közös dolognak, mely vagy épen nem, vagy értékének nevezetes csökkenése nélkül természetben fel nem osztathatik, bírói árverésen való eladását és a vételár felosztását mindenik résztárs kérni jogosítva van.

Ezen sajátnemű árverés az egyik tulajdonostársra nézve önkéntes, az ellenező tulajdonostársakra nézve pedig kényszer, ugyande még sem kielégítési árverésnek tekintendő, miért ez esetben is a végr. törv. az önkéntes árverést szabályozó rendelkezései, a mennyiben ezen árverés céljával nem ellenkeznek, alkalmazandók, a mint azt a legfőbb ítélőszék a fent idézett 14111. számú döntvényében ki is mondotta, mely folytatólagosan következőleg szól: «ingatlanokra vonatkozó vagyonközösségnek az ingatlan eladása által eszközözlendő megszüntetésével az árverés a ptrts. 422. és következő §-ai, a vételárfelosztás pedig a 443. és következő §-ai — jelenleg tehát a végr. törvény vonatkozó rendelkezései — értelmében megtartandó».

Végre kimondotta a legfőbb ítélőszék a 1872. évi december 10-én 9225. sz. a. hozott határozatban azon jogelvet is, hogy a vagyonközösség megszüntetése csak akkor rendelhető el ítéletileg, ha a közösség megszüntetésének mi módon leendő eszközölése, azaz az ingatlan természetben való felosztásának, illetve annak bírói árverésen való eladásának módzatai a perben előadatván, kellőleg meg is vitattak.

Az árverés módzatai pedig főleg az árverési feltételekben találván kifejezést, azok a vagyonközösség megszüntetése végett indított perben előadandók és megvitatandók.

Mínthogy azonban minden tulajdonostársnak érdekében fekszik, miként a közös ingatlan a lehető legmagasabb áron adassék el, és véleményem szerint bizonyításra nem

szorul azon naponta észlelhető tény, hogy valamely ingatlanra nézve, mely tehermentes vagy legalább könnyen tehermentesíthető, előbb találkozik vevő, mint olyanra nézve, mely p. o. haszonvételi joggal van terhelve, tehát a vevőnek csak bizonytalan idő lefolyta után hasznót hajtand, és azért a tehermentes, vagy legalább a vételár lefizetés által tehermentesíthető ingatlan minden körülmények között magasabb áron készen eladható, alig szenvedhet kétséget, hogy azon járandóságnak tulajdonosa, kinek része szolgalmi joggal terhelve nincsen, a közös ingatlannak az egyik vagy másik tulajdonostárs járandóságán netalán biztosított szolgalmi jognak természetben való fentartása nélkül leendő eladását, illetve az árverési feltételek ilyképeni megállapítását kérni jogosítva van, és hogy a bíróság felperesnek kérelme folytán ily értelemben is ítélni fog, még pedig helyesen, azon általánosan elfogadott jogelv folytán, mely szerint a tulajdonjog gyakorlatának általában csak annyiban van helye, a mennyiben ez által harmadiknak jogaiba nem vág, és azon jogelv folytán, melynek értelmében a tulajdonostárs a közös dologra nézve a tulajdonjogot csak úgy gyakorolhatja, hogy ez által társainak jogait nem sérti; mely jogelv a magyar általános magánjog — dologi jog — tervezetének 131. §-ában is talált alkalmazást.

Vegyünk egy gyakorlati esetet, a melyen az eddig fejtegetett jogszabályokat és az azokra alapított érveléseinket alkalmazhassuk p. o.: *A.* és *B.* házastársak birnak közösen egy fel nem osztható és tehermentes ingatlannal. *B.*, halála előtt az ő tulajdonjárandóságát valamely oldalrokonának végrendeletileg hagyván, az életfogytiglani haszonélvezeti jogot ezen tulajdonjárandóságára nézve pedig egy harmadiknak hagyományozza. *B.* halála után a tulajdonjog az örökös, a haszonélvezeti jog a hagyományos javára telekkönyvileg be is kebeleztetik.

Ha most *A.* a közösséget tovább folytatni nem akarván, a fentidézett döntvények szerint mind a tulajdonostárs, mind a haszonélvező ellen pert indít a vagyonszűntetés végett, a perben ki is fejt, mikép a közös ingatlan a haszonélvezeti jognak természetben való fentartása mellett sokkal csekélyebb áron készen eladható, mint ha ezen jog természetben való fentartása nélkül adatnék el, hogy tehát az első esetben kárt szenvedne a bíróság, ha a vagyonszűntetését ítéletileg kimondja, azt is fogja kimondani a fent előadott általános jogelvek szem előtt tartása mellett, miszerint a közös ingatlan a haszonélvezeti jognak természetben való fentartása nélkül adandó el, mert *B.* ennyiben nem volt jogosítva a közös ingatlanból ötöt illető tulajdonjárandóságról olyképen rendelkezni, illetve azt haszonélvezeti joggal terhelni, a mennyiben ezen terheltes tulajdonostársának megkárosítását okozná a közösség megszüntetése esete.

Az eddig fejtegetettekből szükségszerűleg következik, hogy az adott példában, ha a közös ingatlan a haszonélvezeti jog természetben való fentartása nélkül adatott el, a sorrendi tárgyalás folytán a vételárnak egyik fele *A.*-nak kifizettetni fog, a másik fele pedig a haszonélvezeti jog biztosítására vagy bírói letétbe helyeztetni, vagy másképen gyümölcsöztetni fog.

A felhozott példából kitetszik tehát, mikép oly eset is fordulhat elő, midőn valamely ingatlan dacára annak, hogy a haszonvételi jog rajta első helyen biztosítva van, mégis ezen jog természetben való fentartása nélkül árverezendő el, és a haszonvételi joggal terhelt ingatlannak egész vételára a végr. törv. 191. §-ának értelmében bírói letétbe helyezendő, illetve másképen gyümölcsöztetendő.

Végre még felemlítendő volna, hogy a vagyonszűntetés kivételes szabályozást nyert a végr. törv. 156. §-ában, a mennyiben ez rendeli, hogy azon esetben, midőn az ott a *a)* — *d)* alatt felsorolt ingatlanokból csak egy

tulajdonostársat illet ő tulajdonjárandóságra is intéztetik a végrehajtás, az árverés mégis az egész ingatlanra rendelő el.

Az ily módon elrendelt árverés tehát az egyik tulajdonostársra nézve kielégítési, a másikra nézve pedig, kinek járandóságára végrehajtás nem intéztetett, kényszerárverésnek tekintendő; annál fogva a vagyonszűntetés megszűntetését szabályozó fentebbi jogelvek itt is alkalmazandók, még pedig annyival inkább, mivel a törvényhozótól nem lehet feltenni, hogy szándékában lett volna, ha már a magánjogba oly mélyen vágó rendszabályt alkotott a végr. törvényben, a többi tulajdonostársat megfosztani azon jogvédelemtől, melyben a vagyonszűntetés megszűntetése közönséges esetben részesítette a tulajdonostársat. Haszonélvezeti joggal nem terhelt tulajdonjárandóság tulajdonosa követelheti tehát ily esetben is a végr. törv. 165. §-a szerint az árverési feltételek módosítását oly értelemben, mikép a közös ingatlan akként adassék el, hogy a legmagasabb árnak elnyerése remélhető legyen t. i. a netalán akár első helyen is telekkönyvileg bekebelezett haszonvételi jognak természetben való fentartása nélkül; a miből azután következik, hogy ezen esetben is a haszonvételi joggal terhelt ingatlan egész vételára a végr. törv. 191. §-a szerint bírói letétbe helyezendő vagy másképen gyümölcsöztetendő. *Huf József.*

KÜLÖNFÉLEK.

— **A Magyar Jogászegylet** egyik közelebbi ülésében MAILÁTH György felett CSEMEGI Károly emlékbeszédet fog tartani.

— **Mailáth György** mennyire szorgalmas munkása volt a bírói karnak, ennek illusztrálására felemlítünk egy bár magában véve lényegtelen, de jellemző esetet. Midőn egyik semmitőszéki ülésen elnökölt, már három óra lett. Előkerült egy fölötté gyenge alsófoku határozat. Mailáth összecsapta kezeit, hogy magyar bíróság képes ilyen ítéletet hozni. Erre egyik ülnök, a Curia egyik celebritása, mosolyogva megjegyzé: ezt a határozatot is valószínűleg 3 órákor hozták. Mailáth megértette. Rögtön bezárta az ülést.

— **Az «Egyetértés»-ből** vesszük át a következő sorokat:

MAILÁTH György felfogását a jogszolgáltatás nyilvánossága tekintetében érdekesen illusztrálja a következő adat. A m. kir. Curia ítéletei 1861 óta, midőn a magyar törvények visszaállítottak, az irattárban eltemetve maradtak. A nyilvánosság számára sem hivatalosan, sem magános uton nem közzétettek. 1865-ben MELCZER volt a Curia elnöke. Az akkori *Jogtudományi Hetilap* szerkesztősége folyamodványt nyújtott be hozzá, engedtetnék meg, hogy a Curia elvi tartalmu határozatai közzététessenek. Melczer e folyamodványt elutasította. Az elutasítást azzal indokolta, hogy «egyéb tekinteteken kívül» a kérelemnek azért sem adható hely, mivel az a Curia elnökének hataskörét meghaladja. Abban az időben MAILÁTH György volt a kancellár. A szerkesztőség a Curia elnökének elutasítása következtében a kancelláriához fordult. MAILÁTH személyesen azonnal kijelentette a szerkesztőnek, hogy csodálkozik a Curia elnökének tagadó válaszára, ő maga semmi nehézséget sem lát arra nézve, hogy ezen üdvös eszme létesíttessék. A folyamodványt csakugyan kiadta a Curiaának véleményezés végett. Rövid idő múlva egy hosszú memorandum érkezett a Curiatól, melyben kifejtettek mindazok az indokok, a melyek az ilyen közzétételt aggályosnak tüntetik fel. MAILÁTH, dacára a Curia kétszeri nyilatkozatának, az ügyet a kancellária testületi tanácskozása alá bocsátotta; ott azonban a tanácskozások addig húzódtak, míg a kancellária megszűnt. Néhány évvel később, 1869-ben, a Curia újjászervezése alkalmával, Mailáth György neveztetett ki a semmitőszék elnökévé, a nem rég elhunyt FÁBRY István pedig a legfőbb ítélőszék elnökévé. A *Jogtudományi Közlöny* szerkesztősége folyamodványt nyújtott be a két elnökhöz az ítéletek közzététele iránt. Mailáth azonnal kijelentette, hogy ő a jogszolgáltatás érdekében levőnek tartja a semmitőszék határozatainak nyilvánosságra hozatalát; előadás végett kiadta a kérvényt LUKÁCS Ignác curiai bírónak, és rövid idő múlva a közzététel megengedett, s GALLU (Gáll) József akkor semmitőszéki tanács-

jegyző, most országgyűlési képviselő bizatott meg az összeállítással. A legfőbb ítélőszék elnöke a hozzá benyújtott kérvényt előadás végett kiadta PAULER Tivadar akkori curiai bírónak. A tárgyalások eredménye az volt, hogy az engedély a közzétételre *nem* adatott meg. Innen ered az, hogy a Döntvénytar túlnyomólag az alaki jogra vonatkozó határozatokat tartalmaz. Csak midőn a perrendtartási novella életbelépésével 1882. január 1-én a legfőbb ítélőszék és a semmitőszék egyesítettet s MAILÁTH György átvette az egyesített kir. Curia vezetését, lehetett az anyagi jogi határozatok közzétételét is rendszeresíteni. Mailáth elnöklése óta áll a kir. Curia levéltára korlátlanul nyitva a nyilvánosság számára.

— A m. kir. Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1883. január 1-től márczius 31-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék		
	1882. évi hátralék	1883. évi jan. 1-ig	Főösszeg	1883. évi jan. 1-ig	1883. évi febr. és márcz.	1883-ban összesen	1883. évi elintézetlenekből	1883. évi ben érkezők	Összesen
Polgári	2765	2017	4782	715	1601	2316	968	1498	2466
Váltó stb.	135	254	389	89	135	224	1	152	165
Urbéri	9	40	49	8	24	32	—	17	17
Büntető	5991	4120	10111	1634	3195	4829	1954	3328	5282
Fegyelmi	9	163	172	2	86	88	1	83	84
Felszólamlási	—	1	1	1	—	1	—	—	—
Összesen	8909	6595	15504	2448	9738	7490	2936	5078	8014

Összehasonlítás a múlt év u. a. időszakával.

Tevékenységi szak	Beérkezés		Átvétel és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1882.	1883. + vagy	1882.	1883. + vagy	1882.	1883. + vagy	1882.	1883. + vagy
	január 1-től márczius 31-ig	márczius 31-ig	január 1-től márczius 31-ig	márczius 31-ig	január 1-től márczius 31-ig	márczius 31-ig	január 1-től márczius 31-ig	márczius 31-ig
Polgári	2725	—708	6257	—1475	2773	—457	3484	—1018
Váltó stb.	303	—49	437	—48	258	—34	179	—14
Urbéri	54	—14	63	—14	53	—21	10	—7
Büntető	3675	+445	7277	+2834	3251	+1587	4026	+1256
Fegyelmi	132	+31	136	+36	112	—24	24	+60
Felszólamlási	—	+1	—	+1	—	+1	—	—
Összesen	9889	—294	14170	+1334	6447	+1043	7723	+291

— A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése a következő esetet beszéli el:

Egyik kartársunkat kézbesítési ügyben keletkezett megbírságotatása tárgyában annak, az eljáró kir. járásbíró-ság ellen kamaránknál emelt panasza folytán, az igazságügyi ministeriumnál panasz felterjesztése mellett feliratilag orvoslást kerestünk. A panasz azonban alaptalannak találattott, mert az eljáró kir. járásbíró-ság végzését a kir. tábla helybenhagyta, és ezen végzés a közbevetett semmiségi panasz visszautasítása következtében jogerőre emelkedett, és mert az e tárgyban leérkezett miniszteri leirat szerint a bírságolás jogosultsága — mely a kamara felterjesztésében az 1874: XXXIV. tcz. 67. § a alapján kétségbe vonattott — a H. T. K. II. r. 69. czime, valamint az 1486: LXVIII. tcz., az 1879: XL. tcz. és az 1878: V. tcz. értelmében kétség-telen. Leiratát a miniszter ur következőleg fejezte be: «A kamarának kötelessége tagjainak jogait minden irányban és bárhonnán jövő támadás ellen megóvni és én a kamarát ezen jogkör gyakorlatában mindig támogatni is fogom; de úgy vélem: kötelessége a kamarának az is, hogy jogerős bírói határozatok végrehajtásának inkább fogamatot szerezni iparkodjék, mintsem hogy súlyosan vádaskodó tagjára kiszabott, és általa is megérdemlettnak mondott, bírság hatályon kívül helyezése mellett oly buzgalmat fejtsen ki, mely hivatkozott felterjesztésén végig vonul».

Ezen leíratra a kamara részéről következő felirati válasz lett felterjesztve:

«Nagyméltóságodnak ... sz. a. kelt leiratából sajnosan kellett megértenünk, hogy a kötelesség gyakorlatában kifejtett buzgalom nemcsak hiu maradt, hanem egyszerű-mind más irányra utaló megjegyzés tárgyat képezte. Engedje Nagyméltóságod e megjegyzésre tisztelettel kiemel-nünk, hogy a mily mérvben kötelességünknek ismertük és ismerjük a bírói határozat jogerejűségét tiszteletben tartani, ép úgy kötelességünknek ismerjük azt is, hogy lehető orvoslást keressünk, ha a bírói határozat kamaránk tag-jainak jogait támadja meg és pedig megtámadja épen az

által leginkább, mert jogerejűségénél fogva, formailag érinthetlen. Felterjesztésünkben sem tettünk egyebet. Tisztelettel előadtuk, hogy a bíró a nem hozzá intézett bead-ványban, hanem a nagyméltóságod kegyes leirata szerint, értesítés végett hozzá küldött iratban foglalt, magára vett sértő kifejezések alapján bírságot szabott ki az ügyvédre és hivatkozva a törvényre, kiemeltük, hogy az értesítés végett küldött beadványt nem volt joga másként, mint Nagyméltóságod utasítása szolt, elintézni és az 1868. évi LIV. tcz. 118. §. és az 1874: XXXIV. tcz. 67. § a világos rendelkezéseivel ellenkezőleg bírságot szabni. Kiemeltük azt mi is, hogy ha az illető bíró magára nézve sérelmet talált, elégtételt szerezhetett volna a maga törvényes útján, a kamaránál való feljelentés, vagy a mire Nagyméltóságod is utal, az 1879. XL. tcz. 46. §-a alapján való feljelentés által, és akkor megvizsgáltatott volna az is, hogy a kézbesítésre vagy a bíróra vonatkozik-e a sértő kifejezés. Előadtuk, hogy a kérdéses kézbesítés majd 7 hónapig késett, hogy a bírsá-goló bíróság, mely más bíróságnak, mint a melytől a meg-keresést vette, küldte meg a vevényt, volt oka a késede-lemnek és hogy e miatt emeltetvén Excellentiádnál panasz, inkább a kézbesítő közegekre érthető a megbírságotat kife-jezés. Most pedig Nagyméltóságod kegyes leiratából és a megbírságotat ügyvéd leveléből arról is értesültünk, hogy a késedelmén felháborodott ügyvéd az illető járásbíró ur előtt ki is jelentette, hogy nem ellene volt intézve a sértő kifejezés és őt sérteni nem akarta, mely udvariassági tény a felterjesztésben előadott tényálláson bizonyára nem vál-toztat. Előadtuk végre felterjesztésünkben, hogy annál sajnosabb az előfordult eset, mert az említett határozat jogerőhöz jutott, midőn a tekintetes kir. tábla azt helyben-hagyta, a nagyméltóságú kir. semmitőszék pedig hatáskör hiánya miatt, a semmiségi panaszt elvetette. És mivel semmi oly körülményről nem értesültünk Excellentiád kegyes leiratából, mely miatt az általunk előadott tényállás változást szenvedne; mivel továbbá mi a bíróságnak ott és akkor, a hol a törvény megengedi, bírságolási jogát két-ségbe nem vontuk, csak a fennebb idézett törvények alá vonhatónak nem találtuk, a követett eljárást; arra pedig nem gondolhatunk, hogy emez újabb törvényekkel szemben a hármas könyvre és az 1486: LXVIII. tczre is legyen alapítható ügyvédek ellen rendellenességi büntetés: ezek-nél fogva engedje meg Excellentiád azon meggyőződésünk őszinte kifejezését, hogy midőn ez ügyben buzgalmat fej-tetünk ki, csak kötelességünket teljesítettük. Ezt teljesítjük akkor is, midőn nem tartjuk Excellentiád előtt elhallgatha-tónak azon véleményünket, hogy ha bírói tévedések ellené-ben csupán a bírói határozatok jogerejűségére utaltatunk jogaink védelmében, akkor jövőre sem lehet reményünk oltalomra».

— A bécsi reformer ügyvédek lapja, az *Allg. Juristen-Ztg.* következő megjegyzéssel kíséri az alsó-ausztriai ügy-védi kamara utóbbi közgyűlésén történeteket: «Nagy erő-l-kódéssel izgatnak ellenfeleink, ha választásokról van szó. A «*Soupirium*» a «*Steiger-Klub*», az «*Ente*» asztaltársaságok csaknem teljes számban megjelentek a gyűlésen. De legna-gyobb részt eltűntek, a mint a szavazati jegyeket átadták. A kar ügyei iránt ezen urak, kikről semmit sem tudni, csak azt, hogy minden haladást elleneznek, úgy látszik, épen nem érdeklődnek.» Tout comme chez nous.

— A bécsi «*Juristische Gesellschaft*» a napokban tartotta évi rendes közgyűlését. Az év folyama alatt hét előadás tartatott az egyetel kebelében. A tagok száma 257. Elnökké uolag HYE választatott meg.

— A német polgári perrendtartásról azon 4 év óta, hogy életben van, az egész materiát átölő 9 rendszeres munka és 15 kommentár jelent meg, mely utóbbiak közül némelyik már 4 kiadást ért.

— A francia igazságügyminiszter uolag rendszeres törvényjavaslatot terjesztett a törvényhozás elé a bírói szervezet átalakítása iránt.

BEKÜLDETETT:

Hazánk bűnügyi statistikája 1873—1880. különös tekintettel a büntett miatt elítéltek személyi és társadalmi viszonyaira. Irta Dr. JEKELFALUSSY JÓZSEF miniszteri titkár.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyelem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. -- A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: A római jogból mit és miként tanítsunk. Dr. VÉCSEY TAMÁS budapesti egyetemi tanártól. — Külföldi jogélet: Az olasz jogirodalom 1880—1882. (I. Szaklapok.) Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. törvénycikk 78. §-ához. Sz. K. budapesti ügyvéd. és TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselő. — A B. T. K. 359. §-ához. BODOR LÁSZLÓ kolozsvári kir. alügyész. — Az osztrák polgári törvénykönyv 1500. §-a. X.-től. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Dr. FAYER LÁSZLÓ jogászegyleti előadása a bünygi bíróságok szervezete tárgyában.

A római jogból mit és miként tanítsunk.*

Örvendtes tünemény, hogy a római jog behatóbb mivelése mellett foglalnak állást a gyakorlat kiválóbb emberei. A szaklapokban úgy mint a szaktanácskozmányokban nálunk se mellőzik többé a nagy pandektisták véleményét.

A római jog tanításának szükségességét már nem vonja kétségbe senki; a római jogból előadandó anyagra és ennek módszerére nézve azonban még nincs egyetértés.

Helyesen mondá Dr. K. E.,** hogy a római jog tanulmányozásának főcélja a jogi műveltség, a jogászdiagnózis művészetének elsajátítása vagy a Dr. KISS Mór*** kifejezése szerint a *civilistikai alapképzettség megszerzése*. Első sorban tehát az *alaki képzés eszközei* tekintik a római jogot; ezért van helye ennek Európaszerte a jogi tanfolyam kezdetén; de másod sorban *anyagilag jelentőséggel* is bír a civiljog, mint olyan forrás, a melyből a törvényhozók merítettek és merítenek.

Nálunk magyaroknál, a jelenlegi vizsgálati szabályzat következtében kiválóan csak *alaki* szempontból értékesíthető a római jog, mint a jogász gondolkodó és ítélő tehetőség fejlesztője s a jogász magas hivatásra előkészítő, képező és lelkesítő tantárgy.

A római jog tanítása által elérendő *alaki* célra a legalkalmasabb tananyag az, a mit mai értelemben institutióknak nevezünk. Nem olyan institutiók ezek, minőkre Dr. K. E. ur céloz, «melyek már Iustinianus korában antiquált anachronismuskok sorozatából állottak», hanem olyan institutiók, a melyek a római magánjognak történeti és rendszere tárgyalását tartalmazzák, és pedig azon római jogét, mely a nyugoton keletkezve és keleten gyűjtögetve a Justinianus műveiben maradandó alakra talált s a glossatorok óta Corpus iuris civilis név alatt a földgömbön úgy elterjedt mint a biblia. Tudomásul vesszük tehát a római jognak nemcsak *remek* részét, hanem Modestinus *utáni* fejlődését is, mit se Hoffman Pál se Kuntze (Nachklassisches Recht) nem hagy ki munkájából, mert a Justinianustól nyert formában érte el a római jog második virágzását s lett igazán anyajoggá. Ezen formában gyakorolt befolyást minden mivelte népnek jogéletére és vált

alapjává az újabb magánjogoknak, úgy hogy Heron Caulfeild* szavaival élve, Európa és Amerika minden szabad polgára jogi életének *még mindig* egy részét képezi a római jog.

Az általunk elfogadott értelemben vett institutiók tehát mást és többet jelentenek** mint a Gaius vagy Justinianus institutiói, mert nem szorítkoznak ama vázlatos átnézetre, mit a kezdő tanulók számára Berytusban irtak, hanem kiterjeszkedünk, és pedig előszeretettel a digestákra, ama kimerítő törvénykönyvre, mely a gyakorló jogászok használatára készült, a halhatatlanok irodalmi kincseiből. Tehát az *egész tiszta római jogot* hallgathatja ifjuságunk, azt a római jogot, a melyet a renaissance óta úgy is tekinthetünk mint a klasszikus képzés koronáját; azt a római jogot, a mely előkészít a jogász nemes foglalkozásra s bármely magánjog bírálati felfogására, a receptión alapuló *pandektajog* megértésére,*** lévén bonus institutionista bonus jurista. Kár, hogy a jelenlegi vizsgálati rendszer nem enged időt eme *pandektajog* terjedelmesebb előadására, de azért ebből is hallhatja az ifjuság a lényegesebb részeket, p. o. 1880/1. második félévben 192 hallgató iratkozott be «Válogatott helyek a pandektákból» cím alatti előadásokra, 1881/2. második félévben pedig «Részletek a pandektákból» 263 hallgató lecke-könyvében találhatók. Előre látható, hogy ha a magyar magánjogi Codex elkészül, a mely az eddigi tervekben itélve az újabb német törvénykönyveken vagyis közvetve a római jogon fog alapulni: akkor a mint Dr. K. E. helyesen mondja, a római jog *anyagilag* jelentősége fokozódni fog oly mérvben, hogy a legszél-őbb megrögzött praktikusaink sem fogják magukat kivonhatni befolyása alól. Akkor lesznek igazán *magyar* pandekták is.

Az ifjuság az ez irányban tett tanulmányokat, melyek «A római jog története» hazánkban s hatása a magyar jogra» cím alatt 1876/7-ben, 1877/8-ban, továbbá «Pandekták a magyar jogban», melyek 1878/9-ben hirdették, érdeklődéssel fogadta.†

Az általam érintett értelemben vett institutiók azonban *még akkor is fő* és mellőzhetlen tantárgyat fognak képezni, midőn kifejlett érdekes *magyar* pandektajog birtokában leszünk.

A tiszta római jog megérthetésének előfeltételével, a forrásokkal, tüzetesen kell foglalkozni. A jogalkotó közegek sehol nem oly tanulságosak mint Rómában. Az edictum és responsum sokat tesz megérthetővé; az *alaki* jog sehol nem tett üdvösebb szolgálatot az *anyagilag* jognak mint Rómában.

A törvényhozó és jogalkotó hatalom megismerése után könnyen felfoghatóvá válik előttünk mindaz, a mit ama hatalom alkotott.

A római jog több mint ezer esztendő gyakorlati s elméleti működésének szüleménye lévén: történelmi fejlődésének ismerete nélkül bírálatilag nem tanulmányozható. Szükséges

* Heron Caulfeild Denis. *A Jogtudomány Alapelvei*. Fordította HAJDUSKA. 1877. III. lap.

** Ezt azért kell itt kiemelni, mert Dr. K. E. urnak a *Jogtudományi Közlöny* 1883. 12. és 13. számaiban megjelent cikkei azt sejtetik, mintha Budapesten csak külszerű és belsejű jogtörténetet vagy talán Justinianus előtt már elavult anachronismuskokat adnának elő római jog helyett.

*** *Jogtudományi Közlöny* 1883. 13. sz. 97. lap.

† Lásd a miniszter jelentését a tanúgyről a képviselőházhoz.

* Viszhang Dr. K. E. urnak: «A római jog oktatása a budapesti és a göttingeni egyetemen» című két cikkére, mely megjelent a *Jogtudományi Közlöny* 1883. évi 12. és 13. számaiban.

** *Jogtudományi Közlöny* 1883. 13. szám 98. lap.

*** A Corpus juris civilisből kiszemelt esetek. Bpest 1883. Előszó.

tehát, hogy a római jog tárgyalása ne csak dogmatikus, hanem történelmi is legyen, megismertetvén az egyes jogintézményeket keletkezésüktől fejlődésük utolsó fokáig. A jog a múlt eseményeknek következménye, amazok nélkül meg nem érthető; különben is kevés tanulságot nyújt a római jog mint dogma, annál többet nyújt szerves fejlődésében az okok és okozatok összefüggésében. E mellett analízálni kell a jogi intézményeket, keresni azok alapelveit, alkalmazásukat, rendeltetésük egész menetét: és minden intézményt példák kísérenek, szüntelen ügködnek a hallgatók előtt Aulus Agerius és Numerius Negidius, Lucius és Titius, Caius és Caia.

A institutiók befejezése után, részint a főcollegium betetőzője gyanánt, részint speciál collegiumokon practicumok és exegeticumok kedvéért bevezetjük hallgatóinkat a remek jogászok auditoriumába, a hol ők nem maradnak *néma hallgatók*, hanem közreműködők. Dr. K. E. ur, a kinek talán csak az 1881/2. leczkerend állt rendelkezésére, azon véleményben látszik lenni,* hogy 1881/2. előtt exegeticum és practicum egyetemünkön nem tartatott. Az oktatás történetének hűsége kedvéért legyen megemlítve, hogy már az 1875/6. és 1876/7. tanévek első félévi leczkerendjében hirdettek collegiumok, a melyekben tárgyalattak «Jogesetek a pandekták szerint», és pedig másod ízben 211 beiratkozott résztvevővel; továbbá 1875/6-ban «A digesták 23—25 könyvének magyarázata»; 1879/80-ban «Digesták Marcellustól» mint exegeticus leczkék igen nagy látogatottságnak örvendtek.** A legújabb nemzedékre Dr. K. E. urnak azon szemrehányása se vonatkozhatik, mintha a Corpus juris civilisben külsőleg se tudna eligazodni vagy épen ezt nem is látná. Az ellenkezőről meggyőződhetik, a ki a tantermeket, a szigorlati asztalokat és a könyvtári olvasószobát megtekinti.

A remek jogászokról legtisztább képet nyerünk a digestákból. Ezért kell az ifjúságot a digesták olvasására serkenteni, megértésére képesíteni. A remek jogászok nem elégedtek meg a jognak elméleti ismeretével, hanem annak megvalósítását is munkálták. Szerencsés férfiak. Bennök az elmélet és gyakorlat összhangzólag találkozik. Savigny szavait alkalmazva rájuk: az ő elméletük gyakorlatibb és az ő gyakorlatuk elméletibb volt mint a mienk. Háttérben nyüzsg a világváros politikai és gazdasági élete. Az előtért komoly méltósággal foglalja el a keresett jogtudós. Tiszteletet parancsolólag fogadja a tanácsért folyamodókat, perlekedőket, törvényszéki szónokokat, védőket, bírákat és tisztviselőket. Clientelája nem szorítkozik Rómára; az egész ismert emberiségnek respondeál. Európa, Ázsia és Afrika adja a jogeseteket. A panaszost alaposan kikérdezi, türelmesen kihallgatja; a jogi kórtüneteket gondosan megfigyeli. A kérdés minden oldalát és eshetőségét világításba helyezi. Elemeire szétszedi az összebonyolult viszonyt, s ismét szerves egész áll elő a részekből. Az esetnek körvonalaait élesen vázolja, a kimagasló csúcsokat utánozhatatlan finomsággal szemlélteti, a lényegesnek eltalálásában s kiemelésében felülmulthatatlan.*** És midőn művészi biztossággal készíti döntő feleletét, közvetlenül a félnek, de közvetve a forumnak, oly tömören, hogy néha egyetlen igével egész jogvitát eldönt, akképen jár el az indokolással, hogy szinte bele von minket is az okoskodás feszült láncolatába, mi által elméleti jogismereteink gyakorlati értéket nyernek, az elvont igazságok megtestesülnek, a szabályok kézzel fogható alakban lépnek szemünk elébe, a jogelvek alkalmazhatósága iránt bizodalunk és hitünk szilárdul. A responsumok az igazság bűvös varázsával hatnak ránk, gondolkodó idegeinket erősítik, ítélő tehetségünket élesítik, a jónak és méltányosnak bennünk létező érzetét felvillanyozzák.

A ki el akarja sajátítani «a jogi műveltséget s a jogászdiagnózis művészetét»: az tanulmányozza a *tiszta római jogot* és a digestákban keresse fel azon pandektisták auditoriumát, a kiktől a glossatorok és a humanisták nyerték az ihletiséget s a kiknek köszönhetik a németek Savignyt és Iheringet, Windscheidot és HARTMANN-t, az osztrákok Ungert, mi pedig Werbőczyt.

Dr. Vécsey Tamás,
kir. egyetemi jogtanár.

KÜLFÖLDI JOGÉLET.

Az olasz jogirodalom 1880—1882.

I. Szaklapok.

A olasz jogirodalom gazdagsága nemcsak egyetemei nagy számában és a szóbeli törvénykezésben, a nyilvánosság előtt iskolázott és az ügyvédi karral szervesen összefüggő bírói kar képzettségében, hanem történelmi hagyományokban és valódi ügyvédi karnak létezésében is leli magyarázatát. Hagyományos itt még az élite-szellemek foglalkozása a jogtudománnyal és a nemes ambíció, az európai reformok uttörőjeként szerepelni, mint BECCARIA, VICO, FILANGIERI napjaiban. Bizonyos nemeslelkű hajlam az *eszményi* iránt és a mellett éleselméjű gyakorlati érzék a képzeletdús és eszélyes déli népnek, némileg az egész latin fajnak előszeretettel a deductiv társadalmi, czélszerűségi tudományok iránt szemben az inductiv természettudománnyal eléggé megmagyarázzák lélektani szempontból is. Ehhez járul a kifejtett partikularismusból származó verseny, mely itt csak úgy, mint egykor Hellashan, ujabban Németországban üdvös hatással van a szellemi mivelődésre. A dél és észak versenye ma ép oly élénk mint a politikai egyesítés és centralisatio előtt. Érvényesül a parlamenten s kormányon kezdve a tudományos élet minden rétegéig. A jogirodalmi, jogtudományi központ ez idő szerint délen *Nápoly*, északon *Pisa*. Nápoly egyeteme és legkitünőbb szaklapja, az *Il Filangieri*, mely 1875-ben lett alapítva, Errico PESSINA, F. PERSICO és G. POLIGNANI nápolyi egyetemi tanárok vezetése alatt a legkiválóbb jogtudósokat számlálja munkásai között. Pisa egyeteme s annak szaklapja, az *Archivio giuridico*, mely 1855-ben alapított és a nagy romanista SERAFINI Fülöp pisai egyetemi tanár által vezetetik, szorosán szaktudományi szempontból első helyen áll. F. CARRARA, C. F. GABBA tanárok a büntetőjog illetve az összehasonlító jogtudomány terén, SERAFINI, V. SCIALOJA civilisták, méltán örvendenek világhírnek. E mellett sorakoznak Turin, Florencz, Bologna egyetemei, Milano, melynek kitünő szaklapjában, a *Monitore dei tribunali*-ban, minő csaknem minden főtörvényszék székhelyén van, p. o. Nápolyban egy hasonczímű lap, Velenczében a *Themis*, Florenczben a *Monitore dei pretori*, Messinában 1881 óta az *Il foro messinese* stb., sok kitünő törvényhozási tudományi értekezés is jelent meg, mint p. o. 1878-ban L. CASORATI hires tanulmánya a bünvádi eljárás reformjáról, a büntetőjog terén a L. LUCCHINI által vezetett bolognai *Rivista penale* stb. Északon erősebb a német irodalom áthatása, a történelmi s haladó kosmopolitikus, összehasonlító irány. Délen prononcirozottabb a francia befolyás, melyet egy évszázados kodifikáció egész Olaszországban megszilárdított, erősebb a politikai mozzanat, a szabadelvű alkotmánytan és közigazgatási jog mivelése, melynek egyik celebritása G. TRONO nápolyi ügyvéd a *Filangieri* egyik szerkesztője P. GRIPPO és Cl. MEZZOGORI mellett.

A gyakorlati és elméleti irány, jurisprudentia és doctrina egyaránt ápoltnak és ebben is mintaszerű a *Filangieri*, mely a döntvényeket nemcsak közli, hanem valamennyit fel is dolgozza bíráló, összehasonlító szempontból, mint ezt a francia judikaturára nézve a *Revue critique de législation et de jurisprudence* (PONT, HÉLIE stb. által szerkesztve) az *examen doctrinal*

* *Jogtudományi Közlöny* 1883. 12. és 13. sz.

** L. a miniszteri jelentést a tanügyről a képviselőházhoz.

*** E. U. MARCELLUS írta Dr. VÉCSEY TAMÁS. 1882.

című főrésszében kezdeményezte. A két irány egymást átható mivelésében a főtényező, mint jeleztük, itt úgy mint Franciaországban a *valódi ügyvédség* létezése, mely menten a sollicitatori üzleti teendőktől, az irodalommal, egyetemi oktatással, szóval a tudománnyal is foglalkozik és így élő, közvetítő kapcsot képez, melyet Németország és hazánk oly sajnosan nélkülöznek, a hol külön hierarchiát s világot képeznek a magos röptű szellemi szerzetesség alapeszméjére fektetett egyetemek rendszere és nagyjában a magas és alacsony tudomány hiányában, kenyérkereső üzérkedésben sinlő ügyvédség.

A politikai küzdterén ez idő szerint tudvalevően Nápoly vagyis a dél kerekedett felül MANCINI és hivei személyében, kik a római egyetemen és irodalomban is praedominálnak. A római legkiválóbb szaklap a *Giurisprudenza italiana*. Alapítva 1848 ban BETTINI Fülöp híres genuai ügyvéd által, vezetve 1848—1863 általa, 1859 óta DOMENICO GIURIATI ügyvéddel, 1864—1873 csak utóbbi, 1874—1879 E. PACIFICI-MAZZONI tanár által, most RICCI Ferencz és BALLANTI Pamfil ügyvédek és képviselők és LOZZI Károly florenczi semmitőszéki bíró által, tulnyomóan gyakorlati irányu és e részben annyiban a legteljesebb, hogy valamennyi semmitőszék és főtörvényszék, nem különben egyéb közigazgatási főbiróságok (számvevőszék, államtanács), összes döntvényeit kitűnő tárgyszerinti indexekkel közli és függelékül a francia és belga judikaturát a párisi *Journal du Palais* ill. brüsszeli *Pasicrisie belge* után is kivonatossan ismerteti. Az olasz judikatura e döntvényei maguk évenként mintegy 2500 kettős hasábu nagy oktáv lapot töltenek be. Az *Archivio giuridico* ellenben, mely tulnyomóan a civilistikus doctrinát és összehasonlító (gazdasági s jogi) irányt miveli, a döntvényeket teljesen mellőzi.

Egy másik kitűnő római lap «*La legge*», melyet GIUSEPPE SAREDO, azelőtt római egyetemi tanár, most államtanácsos és FILIPPO SERAFINI vezetnek. Ez is hozza az összes döntvényeket, törvényeket, törvényjavaslatokat, értekezéseket, kiterjeszkedvén a közigazgatási és közjogra is. Hetenkint 40 lapra terjedő füzetben jelenik meg és kitűnő értekezésekben gazdag.

A jogtörténeti akadémia (*Accademia di conferenze storico-giuridiche*) Rómában 1880 óta bocsát ki időközi közleményeket (*Studi e documenti di storia e diritto*) a legkiválóbb szaktudósok közreműködésével. Közöl becses okmányokat s értekezéseket. Kiemeljük ALIBRANDI tanár tanulmányát a Papiniani Responsa lib. V. némely töredékéről s de ROSSI tanárét, ki reconstruálja a híres turiai sirverseket QU. LUC. VESPILLO-tól, melyek az első füzetben jelentek meg, és MOMMSEN és KRÜGER e tárgybani fáradozásainak sikeres folytatását képezik. CAMILLO RE tanár BULGARUS híres commentárjának a Digesták *de regulis juris* címéhez új kéziratát s az eddig kiadatlan Róma város statutumait, GATTI tanár a római kereskedők ily statutumait, BRUZZA tanár a tivollai templom regestáit közli, mindannyi nagyérdekű dolgozatokban.

Hogy fogalmat adjunk itt csak az előbb jelzett legkiválóbb szaklapok tevékenységéről, azok tartalmából az utolsó években legalább a főbb dolgozatokat említjük fel.

A *Giurisprudenza italiana*, mely első részben a semmitőszékek és külön alosztályban a főtörvényszékek döntvényeit, a másodikban a közigazgatási egyéb bíróságok határozatait s véleményeit, a harmadikban a törvényhozást ismerteti, csak a negyedikben *diritto controverso* vagy *Questioni teorico-pratiche* cím alatt közöl önálló értekezéseket. Ezek sorából 1880-ban felemlítjük VINC. LUPARIA ügyvédét a szolgalmi jog, MARCO VITA LEVI-ét a telekkönyvi jog köréből. Az első azon kérdéssel foglalkozik, vajon a birtokvédelmi kereset (nálunk sommás birtok-kereset egy évi birtoklás alapján, az olaszoknál s francziáknál *azione di manutenzione*)

megengedhető-e oly szolgálomnál, mely elbirtoklás után nem szerezhető, ha annak gyakorlója (szerzési, tulajdoni) jogcímet sem igazolhat. A második azon kérdéssel foglalkozik, hogy midőn telekkönyvön kívül több kézen átmegy egy ingatlan, az utolsó tulajdonos bekebelezése által orvósoltatik-e az előzők (közbeesők) bejegyzésének hiánya, mit a bíróságok tagadólag oldottak meg. GABBA a háboru által okozott károk megtérítéséről értekezik, szintén a tételes jog alapján bírálva a vonatkozó döntvényeket. PAOLO PALETTI luccai vizsgáló bíró érdekes tanulmányban bírálja a bűnvádi eljárás reformját czélzó 1880. márcz. 9. törvényjavaslatot, melyet ismertettünk. Birálatából itt csak azt említjük fel, hogy az olasz viszonyok szempontjából több angol mintától vett ujitás ellen nyilatkozik. Így p. o. a *cross-examination*nal való visszaélésektől tart nagyon általános vagy suggestiv kérdések s faggatások által. A tanácskamra eltörlését azért ellenzi, mert a vizsgálóbíró akkor nem bírna ellenállni a nyomozást vezető államügyésznek, ki magasabb rangjánál fogva őt tulságosan befolyásolja. AGOST. *Invidiato* exegetikai tanulmányban foglalkozik a p. tk. 193. §-ával, mely szerint a házasságtörésből vagy incestusból született gyermek, kit apasági kereset nem illet meg, miután törvényesítő elismerése is tilos, mégis bizonyos elismerési mód vagy a származást igazoló ítéletek esetében tartást igényelhet, SCIALÓJA ismerteti bírálva a német pandekta irodalom utolsó, kiváló monographiáit (HÖLDER, WINDSCHEID, IHERING, MANDRY).

Az 1881-ki évfolyamból első helyen a szerkesztők RICCI és LOZZI egyes kitűnő perrendtartási gyakorlati fejtegetéseit említjük fel. Különösen érdekes LOZZI egyik fejtegetése, melyben kimutatja (részben PESCATORE nyomán), hogy a nő ítélet s végrehajtás után *nem* kényszeríthetni olasz jog szerint férje követésére s ily irányu külföldi ítélet nem hajtható végre, miután az *közjogi* jellegű s közérkölciségi tilalomba ütköznék.

Egy másik érdekes thema, midőn LOZZI egy turini újabb (a régi felfogástól eltérő) döntvény mellett száll síkra, mely szerint «nem felebbezhető» ügyben a semmiségi panasz a semmitőszékre is kizárva legyen.

Ismerteti GABBA utolsó nagy művét, mely összehasonlító történelmi és socialistikus alapon fejtegeti a nő jogi állását *Della condizione giuridica delle donne* Turin 1880., melyre visszatérünk.

Igen érdekes LOZZI-nak éles birálata LAURENT új hermeneutikai tana felett. LAURENT, a világhírű belga tanár, ismert nagy műve, melynek fél életét szentelte: *Principes du droit civil* Olaszországban is lefordított és a legkitűnőbb olasz jogtudósok kiegészítő s kritikai tanulmányai-val az egyes alapproblemák felett, mely műre visszatérünk, kiadatott és nagy hatást keltett. LAURENT, a német pandektairodalom befolyása alatt, azon törvényt magyarázati tant vitatta — mely nálunk is taníttatik — hogy a törvény *logikai* magyarázata, *szellemének* értelmezési megállapítása elsőbbséggel bír a grammatikai interpretatio, *az akarat* a szavak felett és hogy e részben a törvény *elveiből* kell a magyarázatnak kiindulnia. LOZZI e tant mint tételes jogellenest, a törvény hű alkalmazását veszélyeztetőt, gyakorlati czélszerűségi szempontból és a római jogi források nyomán megtámadja és czáfolja.

Érdekesen fejtegeti továbbá egy összehasonlító jogi tanulmányban a szerzői jogot *posthum* műre.

Kimerítően ismertettetik a bélyeg s illetékre vonatkozó új törvény, melyet közöltünk, az előadói jelentéssel együtt.

BALLANTI a mystikus végrendelet alakiságának kérdését, MAJO tanár a választott bírósági ítélet joghatályát, RICCI a bérlo kártérítési igényének kérdését expropriáció esetében, LOZZI a vasuti társaság regresussának kérdését alkalmazottjaival szemben a vasuti baleset által okozott kár megtérítése

esetében fejtegeti. Maguknak a döntvényeknek, e legbecsesebb anyagnak ismertetését természetesen nem engedi meg szűk helyünk, bármi érdekes és tanulságos lenne e nagytudományu, értekezésszerű ítéletek egybevetése a mi silány ténykérdési judikaturánkkal. Legalább egyes mutatóványok közlését fentartván maguknak, itt csak azt említjük meg, hogy a formai, irályi szépség, a gondos irodalmi kidolgozás, a dus forrásidézés, szerzők egybevetése stb. tekintetében úgy az angol mint a francia főbirósági határozatokat felülmulják és a római jogi források idézésében és felhasználásában is csak a régiebb, legkitűnőbb német civilistikus judicatura hasonlítható össze velök.

A *Filangieri* havonként egy füzetet adván, mely értekezéseket, döntvénybírálatot és irodalmi ismertetéseket nyújt, itt az első javának pusztá felsorolására kell szorítkoznunk.

1880-ból említjük el-ő helyen F. S. MIRAGLIA értekezését TAJANI ex-miniszter birósági reformjavaslatáról, melynek célja főleg az eljárás egyszerűsítése s olcsóbbítása, de e mellett a birói állás emelése volt. Csak TAJANI javaslata volt gyökeres a létszám leszállítása, fizetés felemelése, egyes birói hatáskör kiterjesztése stb. tekintetében. Már elmondtuk, hogy a javaslatot a parlamenti politikát befolyásoló lokális érdekek buktatták meg. MIRAGLIA sürgeti e tervek megvalósítását és az olasz birósági szervezetnek, mely a francia minta szerint alkottatott, mint a mai kor igényeinek többé meg nem felelőnek gyökeres átalakítását, a mint ez Franciaországban is küszöbön van. A gyakorlati tapasztalat meggyőző, hogy a főtekintet az eljárás egyszerűségében kell keresni, különösen a bünvádi eljárás csak gyorsaság esetében felelhet meg céljának, a jogbiztonsági érzet nyújtásának. A tanácskamra eltörlését mint *haszontalan* üdvözlí.

MANDUCA Fülöp ügyvéd a VILLA-féle bünvádi eljárási reformjavaslatot bírálván a közvetlen idézés és *cross-examination* veszélyeit említi fel. Az elsőre nézve: a jury a kellő nyomozás hiánya folytán a vétkest esetleg felmenti. A másodikra nézve: bünygyben az ügyvéd a jogtalan ügyet is védi és megnyerni törekszik, e szempontból félrevezető, zavaró stb. kérdéseket tehet. Ellenben üdvözlí a tanácskamra eltörlését, melyet tapasztalásból, épügy mint CASORATI, mindig haszontalannak tekintett

Egy nagyobb műnek egyes részei is folytatólag (1878—82.) e lapban közöltettek MANDUCA által e címen: «Az olasz p. tk. és a jog tudománya», bíráló s összehasonlító tanulmányok. 1880-ban a haszonélvezeti jogról szemben a társasági joggal, 1881-ben a haszonélvezeti társak növekedési jogáról, 1882-ben a collatióról tekintettel a reclamáló jogképességére s a kötelezett conferensre értekezett. ERRERA Albert az iparjogról s az alapítványokról, DE FILIPPIS, LOMONACO, LUPARIA egyes magánjogi kérdésekről, GRIPPO a polg. háborúi vétésekről, JANNUZZI R. a vizijogi szolgalmakról, MIRABELLI és SCISCIO egyes alkotmányjogi kérdésekről, PEPERE jogtörténész az északi s déli statutumokról, TEDESCHI a polg. jog reformjáról értekeztek.

1881-ben GRIPPO Pasquale egy rendkívül érdekes összehasonlító tanulmányban a képviselőválasztások igazolásáról értekezik s a birósági ingerentia ellen concludál.

BELTRANO János tanár a törvényes jelzalog hatályáról harmadik személyek irányában s a jóhiszemű építésről, idegen telken (c. c. 450., 452. art.), BIAGIONI Sándor ügyvéd igen érdekes eset alkalmából a megbízó jóváhagyásának kellékeiről (c. c. 1752., 1309. art.) és a C. c. 1314. s 1932. art. antinomiájáról, BILANCIA a szolgalmi jogról és választási vétésekről, FIMMANÓ a hitvestársi köteles részről, FOSCHINI az osztályról és birtokról, FULVIO a vélelmekről, GIANTURCO a szakoktatás reformjáról, GATTESCHI a birósági rendőrségről s 1876. jun. 20-ki törvényről, MIRAGLIA L. a

közigazgatási jogról, PIERANTONI az olasz és francia nemzetközi magánjogról, KNAUS a harmadik javára kötött szerződésekről, MANDUCA különböző büntetőjogi kérdésekről, POLIGNANI az interpretatio contra stipulatorem, VERALLI más római jogi szabályokról, MANCINI P. S. a kereskedelmi jog idézett problémáiról, az örökbér oszthatóságáról és egy polg. perrendtartási kérdésről értekeztek.

1882-ben MANCINI P. S. értekezik arról, vajon a vizitársulatok tekinthetők-e a közigazgatási szervezet részeül, LOMONACO J. a nápolyi ügyvédség történetéről s érdemeiről, továbbá a tékozlóról (összehasonlító jogi tanulmány), ERRERA A. az életbiztosításról, VIVANTE C. a tengeri biztosításról, DE GREGORIO az új 1882. jan. 22. választási törvényről, GAGLIARDI a viszonzkereset és beszámításról, GARGIULO a hatásköri összeütközésről, RABONO A. s PETRONI G. egyes magánjogi kérdésekről, MASUCCI főügyészi helyettes az ügyvédek emlékiratáról a sajtótörvény sérelmes alkalmazása ellen stb.

Az *Archivio giuridico* roppant gazdag tartalmából itt csak mutatóványképp említjük 1881. a 26. kötetből; SCIALOJA tanulmányait a birtokról, melyek egyikét fordításban közöltük, s a római jog oktatásáról, VIVANTE tanulmányát az új keresk. kodexről, SINIGAGLIA a népesedés nemzetgazdasági elméletéről, CABELLA, PERUGIA a tengeri biztosításról, CIPELLI a vizijogról, CHIAPELLI a XIV—XVI. század legistái elleni harcáról, SALUCCI a tőzsdejátékról, VITA LEVI az egyoldaluan alapított jelzalogról (ellene NALIN), DE VITA az actio paulianáról, RIZZUTO a büntendő és magánjogi család határvonaláról, BRUGI Cino di Pistojaról stb.

1881. a 27. kötetből: ERRERA G. az adásvételről szállítás után, SCIALOJA a szolgalmakról, CHIAPELLI Bartolo politikai eszméiről, BENZA a genuai kereskedelmi bíróságokról, DURANTE a sajtószabadságról, BRUGI, LEBANO egyes magánjogi themákról, NEGRI a lex Rhodiáról, VADALÁ PAPALE a magánjog egyetemi tanítási-áról, RIGNANO az új ker. tk.-ról, TANGO a számvevőszéki eljárásról, stb.

1882. 28. kötetből: LORIA az érték tanáról, BORGO-MANERO az empirikus büntetőjogi iskoláról, A. R. a szerződési causáról, PAMPALONI a roszhiszemű birtok és lopás vonatkozásairól, SUPINO a csödről az új k. tk. szerint.

1882. a 29. kötetből: CANTARELLI a *latini juniani*-ról jogtörténeti tanulmány, F. BIANCHI a dolog osztható s oszthatatlanságáról, F. BUONAMICI az *actio auctoritatis* kérdéséről stb. SUPINO az új kereskedelmi kodexről, SCIALOJA bíráló tanulmánya BRUNS műve felett a római actiókról, PANTALEONI és COGLIOLO római jogi tanulmányai.

Számos gyakorlati kérdés fejtegetése, főképp pedig az olasz és külföldi jogirodalom teljes, bíráló ismertetése, nagyrészen SERAFINI tollából, hozzájárulnak e szaklap nagy becsének emeléséhez.

1883 óta F. SCHUPFER római egyetemi tanár és G. FUSINATO kiadnak a «*Rivista Critica delle scienze giuridiche e sociali*» cím alatt oly lapot, mely az olasz és külföldi irodalom folytonos szemléjét adja, munkákat bírálva és a legtöbb olasz, francia, német, angol stb. szaklap tartalmát ismertetve. Az első számból kiemeljük CHIRONI bírálatát G. LUZZATTI «Az átíratásról», A. SACERDOTI-ét E. VIDARI «Az új keresk. kodex» és A. MARGHIERI-ét: S. CASTAGNOLA és S. GIANZANA ugyanily című műve felett.

Kiváló tekintélyre méltó a *Rivista Penale*, mely 1874 óta jelenik meg LUIGI LUCCHINI bolognai egyetemi tanár s híres kriminalista vezetése alatt (Szerkesztők még jelenleg: Emilio BRUSA turini egyetemi tanár, Luigi CASORATI főtörvényszéki tanácsos (beosztva az igazságügyminiszteriumhoz), Giulio CRIVELLARI turini főügyészi helyettes, Carlo LOZZI bolognai főtörvényszéki tanácselnök s Renato MANZATO ügyvéd s keresk. főiskolai tanár). Büntetőjogi értekezések, döntvények, ezek kritikai feldolgozása, törvényhozás

és igen gazdag irodalmi ismertetés képezik tartalmát. Így p. o. az 1883. évi első füzet (január—február) az új keresk. kodex csődjogi részén-k büntetőszabványairól L. CASORATI-tól hoz érdekes tanulmányt, vegyes közleményeiben pedig többek közt a nyolczadik magyar jogászgyűlés nagy bünvádi eljárása vitájáról is megemlékezik, melyet azonban HEIL Faustin egyoldalú közlése után CSEMEGI magasztaló excerpálására szorítván, kissé komikus színben tünteti fel az «applaudáló de, ellenkezőre szavazó» magyar jogásztöbbséget. L. LUCCHINI 1882. december 11-ki bolognai egyetemi megnyitó előadását «*La giustizia penale nella democrazia*» kivonatban ismerteti. A gyönyörű dolgozat a bünvádi eljárás vegyes rendszereinek «ibrido sistema»-ival szemben a teljesen nyilvános, szóbeli, contradictorius előkészítő eljárás, az ügyészi gyámkodás helyett az *actio popularis* mellett concludál, mely ismert kedvencz témáját szerző szokott szellemességgel világítja meg erkölcsi s politikai vonatkozásaiban s jelentőségében. Nagyon találó azon megjegyzés, mily absurdum, a polgárra nem bízni a vádat, mikor reá van bízva s reá kell bízni az ítélethozalt.

E szaklap különben nálunk elterjedtebb és ismertebb lévén, a régebbi évfolyamok ismertetését itt mellőzzük.

A jogtörténetre is kiterjedő méltán nagyhirű *Archivio storico italiano* (1872 óta) reánk — német közvetítéshez szokott olvasókra — a németek nem egy érdekes bírálata miatt is fontos. Így p. o. 1882/83-ban La MANTIA «*Notizie e documenti sulle consuetudini delle città di Sicilia*» című tanulmányban kimutatta, hogy a híres Dr. W. von BRÜNECK műve (Siciliens mittelalterliche Städtrechte) teljesen hamis forrásokra van alapítva és minden értéket nélkülöz. E miatt Dr. OTTO HARTWIG jenai egyetemi tanár igen goromba cikket írt SERAFINI-nak, ki elég udvarias volt, azt megjegyzés nélkül közölni (*Archivio giuridico* 1883. vol. 29, p. 401—405), melyben azt mondja, hogy ő szolgáltatta a műhöz a kéziratmásolásokat, s ha azok hamisak, ez a sicíliai állami archivarius hibája, kitől ő kapta azokat.

Nemzetgazdasági s közigazgatási jogi kitűnő értekezéseket hoz a *La Rassegna nazionale*, politikai s közjogi tanulmányokat a *La Rassegna italiana*, ilyeneket és sociológiai értekezéseket (LUZZATTI stb. tollából) a *Nuova Antologia*, amazok havi, az utolsó kéthetenkénti füzetekben.

Talán sikerült e futólagos körvonalrajzzal is igazolni magyar szakköreink előtt, hogy az olasz jogtudomány műhelyeiben megfordulni, nem értéknélküli és nem kárba vesztett fáradság.

A könyvekről legközelebb. Dr. Dell'Adami Rezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. törvény cikk 78. §-ához.

Ezen szakasz értelmezése fölött vita támadt egy fővárosi bíró és egy fővárosi ügyvéd között és nem tudván egymást capacitálni, abban állapodtak meg, döntse el a vitát TELESZKY István ur.

Arra kérjük tehát a törvény igen tisztelt szerzőjét, szíveskedjék ez ügyben véleményt adni.

A tárgyak becsértéke 1300 frt; a végrehajtás után behajtandó követelés járulékaival együtt 500 frt; mennyit kell letenni a 78. §. szerint biztosítékul, hogy a szoros zár feloldassék, 1300 forintot vagy 500 forintot?

Az ügyvéd úgy magyarázza a törvényt, hogy leteendő a becsérték, de ha a behajtandó követelés kevesebb mint a becsérték, akkor elég a behajtandó követelésnek megfelelő összeget letenni. Ezt mondja a törvény is, mert azon beszurt mondat: «vagy a mennyiben kisebb összegre rugna» nem

a becsértékre, hanem a behajtandó követelésre vonatkozik. Ha ezen mondat ugyanis a becsértékre vonatkoznék, vagyis ha a törvényhozó azt akarná mondani, hogy a követelés összegének letétele csak akkor elegendő, ha a becsérték kisebb mint a követelés, minden más esetben pedig az egész becsérték leteendő, akkor a beszurt mondatnak úgy kellene szövegezve lennie: «vagy amennyiben az (t. i. a becsérték) kisebb összegre rugna.»

Eltekintve ettől, a törvény ratiója az, hogy a követelés biztosíttassék, már pedig a követelés teljes összegének letétele által a követelés teljesen biztosítva van.

A bíró ellenkezőleg magyarázza a törvényt, vagyis úgy, hogy leteendő a becsérték és csak akkor, ha a becsérték kisebb mint a végrehajtás után behajtandó követelés, elég ez utóbbi összegének letétele. Ezt mondja a törvény is, mert azon beszurt mondat: «vagy a mennyiben kisebb összegre rugna» nyilván a becsértékre vonatkozik. Eltekintve ettől a törvény ratiója az, hogy a követelés biztosíttassék, már pedig a követelés teljes összegének letétele által sincs az egészen biztosítva, mert mindig támadhat költség vagy kamatkülömbözet, ellenben a tárgyak becsértéke azon törvényes maximumot képezi, melynek erejéig a hitelező fedezetet követelhet, mely nem levén azonban absolut érték, a hitelező azon esetben, ha a becsérték kisebb a követelésnél, a követelés összegének letételét követelheti, mert lehetséges, hogy a kisebb becsérték daczára is az árverésen az egész követelés kikerül.

Ime a controversia.

Megszüntetése annál kívánatosabb, mert a felek az ügy sürgősségénél fogva inkább lesznek hajlandók a bár nézetök szerint helytelen bírói felfogásnak eleget tenni, mint az ügyet a felső forum elé vinni és addig a szoros zárt eltűnni, bár az adott esetben a vitázó bíró ur — a mi dicséretére legyen mondva — nem ragaszkodott szigoruan jogi nézetéhez, hanem méltányosságból a követelés összegének letétele után a zárt feloldotta.

Sz. K.

Megtisztelve érzem magamat, hogy az 1881. évi LX. tcz. 78. §-nak értelmezése körül felmerült vita eldöntésénél véleményemre történik utalás.

Nem késem ennél fogva kifejezni azon véleményemet, hogy az idézett szakasz szerint a végből, hogy a lefoglalt ingóságnak szoros zár alá vétele vagy átszállítása mellőztessék, vagy a becsértéket, vagy ha a végrehajtás után behajtandó követelés járulékaival együtt a becsértéknél kevesebbre rug: a behajtandó követelést és járulékait kell biztosítékul bírói kézhez letenni.

Annak megemlézése mellett, hogy e tárgyban e lapok 13. ik számában «A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából» cikksorozatban XXXI. sz. a. már I. K. ur is és pedig az én fentebbi nézetemmel egyező véleményt nyilvánított — bátor vagyok megjegyezni, és a részben eltérek I. K. ur indokolásától, hogy a 78. §-nak nyelvtani helyes értelmezése nem lehet más, mint hogy a szoros zár és átszállítás mellőzése szempontjából leteendő a becsérték, vagy ha a becsértéknél kisebb a követelés és járulékaiknak összege: akkor leteendő az utóbbi összeg. A mondat azon közbeszúrása «vagy a mennyiben kisebb összegre rugna» nem vonatkozhatik nyelvtanilag a megelőző becsértékre, mert hiányzik azon másik összeg, a melyhez viszonyítva a becsértéknek kisebbnek kellene lenni. Ha az ellenkező nézetet akarta volna a törvényhozás érvényre emelni, a szakasznak következőleg kellett volna szövegeztetni: «...azok becsértékét, vagy a mennyiben a becsérték a követelés és járulékaival kisebb összegre rugna, a követelést és járulékait biztosítékul bírói kézhez leteszi». Megkérdeztem ismert nyelvtani szakértőket, és ezek a fentebbi szakasznak egyhangulag a fentebbi nyelvtani jelentősége mellett nyilatkoztak.

De ha a törvény nyelvtani jelentőségéhez szó férhetne is: az okszerű törvénytárgyarázat más eredményre nem vezethet, mint mit fentebb saját véleményem gyanánt előadni bátor valék, mert különben az következne, hogy ha a végrehajtató követelésének és járulékaiknak értékét tisztelesen meghaladó becsértékű ingóságokat foglaltat le, pedig a 47. §. szerint «a foglalás addig folytatandó, a míg a végrehajtató kívánja», a netalán elrendelendő szoros zár és átszállítás mellőzése végett a követelést és járulékait tisztelesen meghaladó összeg lenne biztosítékul leteendő, a mi a törvényhozás intentiójával épen úgy nem egyeztethető össze, mint a hogy nem lenne összeegyeztethető az eltérő magyarázat azon másik következménye, hogy ha 10,000 frt követelés fedezetéül 100 frtra becsült ingóság van csupán lefoglalva, a végrehajtást szenvedő, a korábbi foglaltat, az igénylő vagy bármely más érdekelt ezen 100 frt becsértékű ingóságok szoros zár alá vételének és átszállításának megelőzése szempontjából 10,000 frt összeget legyen kénytelen biztosítékul letenni.

Az 1881. LX. tcz. 104. §-ából levont analogia is a fentebbi értelmezés helyessége mellett szól; mert ezen szakasz szerint a nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartható ingóságokra előzetesen elrendelt árverés mellőzendő akkor: ha a becsérték letétetik; mellőzendő akkor is, ha a becsérték a követelés és járulékaiknál kisebb összegre rug; pedig ezen esetben a lefoglalt ingóságok a zár alul is felmentetnek, a mi a 78. §. esetében nem történik.

Teleszky István.

A B. T. K. 359. §-ához.

A büntető joggyakorlat terén ugyszólván napirenden vannak a controversiák, melyeknek helyes megoldására büntetőtörvénykönyvünk nem nyújt biztos alapot.

A legujabb eset a b. t. k. 359. §. értelmezésénél merült föl. A tényállás az, hogy a férjnél bíróságilag lefoglalt és az ő gondozására bízott ingóságokat annak neje elárusította s azok értéket elhasználta.

A m.-szigeti törvényszék, valamint a budapesti kir. ítélő tábla F. Anna vádlottat ezért a cselekményeért, *sikkasztásnak tekintett* vétségben ítélte vétkesnek, a b. t. k. 359. §-a alapján.

A kir. Curia a két alsó bíróság megállapodásától eltérőleg, a b. t. k. 333., 334. §§. értelmében, *lopási vétséggé* minősítette a cselekményt. Az alsóbb bíróságok ítéleteiben körvonalozott minősítést abból az indokból változtatta meg a kir. Curia, mert a b. t. k. 359. §. szerint büntetendő cselekménynek egyik fő és *feltétlen* kelléke, hogy a dolog *tulajdonosa*, a *nála hagyott*, vagy *őrizetére bízott* dolog felett rendelkezék úgy mint sajátjával. Ez esetben pedig egy *harmadik* személy idegenítette el a lefoglalt tárgyakat, a ki azoknak nem volt tulajdonosa, nem volt az őrizettel megbizva, sőt *nála* sem hagyattak.

Ebben tehát a legfőbb ítélőszék kijelentése tökéletesen korrekt és törvényes alapokon nyugszik.

Ugyde annál több kifogás alá eshetik eme döntvény más tekintetben. A törvényre alapítottan nem tartjuk indokolhatónak azt, hogy a kir. Curia jelen esetben a *lopásra* vonatkozó rendelkezést találta alkalmazandónak. A «Jogtudományi Közlöny» idei 9. számában kivonatossan közölt curiai ítélet indokaiból olvassuk, hogy F. Anna igénykeresetet adott be, de azzal elutasított. Az nem tűnik ki a tényállásból, hogy az igénykeresetre kiadott végzés jogervényre jutása *előtt* vagy *azután* árusította el a lefoglalt ingóságokat? E kérdés nem a magyar büntető törvény szempontjából ugyan, de lényeges azért, mert ez határozza meg, hogy általában büntetőjogi bírálat anyaga lehet-e a cselekmény,

vagy dolus hiányában, csak mint *magánjogi* kérdés jöhet tekintetbe?

Az igénykeresettel elutasított vádlott nő az ingóságok elidegenítése által abból az okból jött összeütközésbe a b. t. k. 333. §-ával (a Curia ítélet indokai szerint), mert ama ingóságok a *foglalásból származó jognál fogva* a végrehajtató *birtokában levőknek tekintendők* s minthogy F. Anna azokat a birtokos beleegyezése nélkül tulajdonította el, cselekménye a b. t. k. 333. §-ában körülírt lopás *minden ismérvét* magában foglalja.

A *birtoklás* és *bírlálás* lényegét büntetőjogi fogalmak meghatározásánál sem vehetjük másként, mint a hogy a *polgári törvényben* meghatározott. Birtok, mint valami separált büntetőjogi fogalom nem létezik. Ha tehát a bírónak valamely bűneset elbírálásánál szüksége van a polgári jogállapot előzetes elbírálására itt a *polgári törvények* rendelkezéséhez köteles alkalmazkodni. A birtoklás és bírlálás dolog és személy közötti, physikai kapcsolatot jelent. A végrehajtató, valamely dolgon eszközölt végrehajtás által megszerzi a dologbani jogot, de a lefoglalt tárgynak nem lesz sem *birtokosa*, sem *bírlalója*. Már pedig a b. t. k. 333. §-a a lopás minősítéséhez azt a feltételt köti, hogy tettes *másnak birtokából*, vagy *bírlalásából* vegye el (eltulajdonítási szándékból) az ingóságot. Jelen esetben tehát a végrehajtatót lehetetlen *lopás útján* megkárosítottak tekintenünk. Mert panaszlott nő nem őt, hanem a dolgok *tényleges birtokosát* lopta meg.

Nem kételkedünk abban, hogy ha a lefoglalt ingóságok kizárólagos tulajdonai voltak a végrehajtást szenvedőnek, F. Anna azok elárusításával — a mennyiben az a férj *beleegyezésén kívül* történt — *lopást* követett el. Ugy de eme lopás üldözhetésének főfeltétele, hogy az *indítványozásra jogosított férj* panaszt emeljen neje ellen. Ennek elmulasztása esetén a végrehajtatót *indítványozási jog meg nem illeti*. S épen ezért a tettes bűnvádi felelősségre sem vonható; abból az okból tehát most jelen esetben a végrehajtató panaszára lőn megindítva a vizsgálat F. Anna ellen: mert a végrehajtatonak *birtoka* vagy *bírlalata* a dolgok elidegenítése által érintve nem lett; mert a férj nem terjesztette elő a megbüntetés iránti indítványát: F. Annát a törvény alapján *nem tartjuk lopásért elítélhetőnek*.

Tagadhatatlan, hogy jogsértés van elkövetve. Olyan jogsértés, melyért szükséges a tettest *büntetőjogi* felelősség alá vonni. Annyival is inkább, mert minden ilyen esetben a bírói foglalás által szerzett és sokszor polgári uton kárpótolhatatlan jog lett megsemmisítve és az ily cselekmények büntetlen hagyása illuzoriussá teszi a bírói foglalás hatályát, megrontja a hitelt. Ugy de mert törvénykönyvünk tág körű casuisticájában nem lőn külön rendelkezéssel gondoskodva arról, hogy a bírói foglalás *ilyen módon* kijátszása megtorlattassék: a törvény-értelmezéssel odáig nem mehetünk, hogy a megtorlás okából mellőzzük a lopás ismérvei gyanánt megszabott legfőbb kellékeket.

A törvény világos. A lopás kellékei pontosan meghatározvák. Épen ezért még kétely is alig férhet ahhoz, hogy jelen esetben a végrehajtatóval szemben lopás nem követtetett el. De ha a kérdés homályos volna is: tagadásba kellene vennünk, hogy az «*in dubio mitius*» elvétől szabad eltérnünk a törvény értelmezésénél.

Több mint egy évtizede, hogy a végrehajtás kijátszásának e neme lábrakapott hazánkban. Befolyt erre ama körülmény, hogy az erdélyi részekben érvényben volt osztrák büntető törvénykönyv is hiányos volt ebben a tekintetben. Annyira, hogy e sorok írója hosszas büntetőjogi gyakorlatából igen számos esetet tudna idézni, midőn a felsőbb bíróságok épen azért, mert a törvény hasonló esetekre nem rendelkezett, felmentő határozattal oldották meg a kérdést. Ez alapon az alsóbb bíróságok szétében szüntették meg a

vizsgálatokat, annyira, hogy rendeleti uton történt intézkedés az ilyen megszüntetések elleni főlebbvitelre. Ez történt az előző törvény hatálya alatt. A feltűnő és illetékes helyen is fölfedezett hiányok után remélhettük, hogy az új b. j. codificáció segíteni fog a bajon. A csalódás annál inkább hátrányos, mert a köztudat, hogy a törvény ebben a tekintetben maradt a régi: *buzdítólag hat az ismétlésre*. A kir. Curia pedig, mely a *törvénymagyarázattal* akarja pótolni itt is a törvény hiányát — mi legközelebről a b. t. k. 308. §-a értelmezésénél is tette: minden egyes esetben a törvény *positív rendelkezésével* fog ellentétbe, jönni minek hátrányait e helyütt nem szükséges fejtegetnünk. Az anyagi törvény feladata, hogy pontosan meghatározza a tiltás határait. A mi azon kívül esik nem jöhet büntetőjogi bírálathoz alá. Senkit sem lehet felelősségre vonni oly cselekményért, a mi nem ütközik a törvény rendelkezésébe, még abban az esetben sem, ha avval a tudattal követte el a cselekményt, hogy az által olyan jogot sért, miért őt büntetőjogilag is felelősségre vonhatják. Ha azt megtagadjuk, akkor nem szükséges törvény, s mellőzhetjük a büntetendőség anyagi és alakai feltételeit.

Visszatérve az esetre, nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül még, hogy ez a leggyakoribb és *legközönségesebb* esetek egyike. Fordulnak elő komplikációk különböző változatokban, melyekre még nehezebb volna applikálni a törvénynek a *lopásra* vonatkozó rendelkezését. Például férj és feleség, vagy a családfő és gyermekek *közös* tulajdonában álló dolgot foglalnak le. A közös tulajdon részesei a foglалás alkalmával távol vannak, csak egynek gondviselésére bizza azt a végrehajtót s mert vagy nem tudja meg hogy közös tulajdonról van szó, vagy ha megtudja is, az elidegenítés iránti tilalmat nem közli s nem közölheti a tulajdonostársakkal, ezek bár a foglалás megtörténtéről *más uton* tudomást szereznek, a közös tulajdont eladják s annak *egész értékét* elhasználják a nélkül, hogy ebbe (*bebizonyíthatólag*) a végrehajtást szenvedő beleegyezett volna. Vethetjük-e már most a közös tulajdont *«idegen ingó dolognak»* vagy lopássá minősítjük a cselekményt? Vagy ha a részesek kiszakasztási keresetet adtak be, s ennek a kérdésnek eldöntése előtt idegenítik el a dolgot? Vagy például, ha a közös tulajdon fele része idegenítették el. Mindezen esetekre még kevésbé alkalmazható a b. t. k. 303. §-a s alig hiszszük, hogy adott alkalommal maga a kir. Curia is hajlandó lenne lopást állapítani meg.

A büntető törvény leendő revisiója alkalmával ez a rész módosítandó lesz.

Bodor László.

Az osztrák polgári törvénykönyv. 1500. §-a.

«... Az elbirtoklás vagy elévülés által szerzett jog annak, ki a nyilvánkönyvhez birtában, valamely dolgot vagy jogot még annak kezelezése előtt szerzett meg, kárára nem válthatik.»

Az osztrák polgári törvénykönyvnek ezen idézett szakasza, mely az ideigl. törv. szab. 21. §. értelmében joghatályában fentartatott, a Curia egy közelebb hozott határozatában bírói magyarázat tárgyát képezte*). A magyarázat, mely a Curia eddigi praxisával ellenkezik, általános feltűnést keltett.

Nem kevesebbről van itten szó, mint arról, hogy mennyire lehet bizni a nyilvántelekkönyvekben.

Mindenki igen jól tudja, hogy ezeknek legfőbb céljuk az ingatlan forgalombiztonságát közvetíteni. Ma már a telekkönyvi intézmény annyira mégis csak bele élte magát jogi életünkbe és népünk szellemébe, hogy a legutolsó földmivesnek is, ha valamely ingatlant akar szerezni, legelső gondja a telekkönyvet megnézni, s ha ott rendben találja a dolgot, bátran megy bele az ingatlanra vonatkozó bármely jogügylet kötésébe. Ezt a szellemet tovább ápolni és fejleszteni első feladatát kellene, hogy képezze a bíróságoknak. Korántsem követeljük a bírótól a formához való azon szigorú ragaszkodást, mely a roszhisze-

műségnek ajtót tár; ellentmondana ez a jogszolgáltatás modern irányának, úgy a törvénykezés mint a törvényhozás terén, de a modern forgalmi élet szigorúan megköveteli másrészt azt, hogy a hitel és forgalom biztosítására szolgáló jogi institúciók, mint a milyen a telekkönyv is, ott a hol a roszhiszeműség nem evidens, a bíróságok által a legszigorubbán kezeltessenek. A ros- és jóhiszeműségre alapított kifogások érvényesíthetése, mind egy-egy olyan engedmény, mely a formális jogintézmény rendszerén rést üt, és épen ezért minden ilyen concessio a legszűkebb értelemben magyarázandó, mert különben magának a jogintézménynek rendszerét robbantjuk szét.

Ilyen szűkebb értelemben magyarázandó a polg. trvkv. 1500. §-a is. E szakasz leginkább a szolgalmi jogok érvényesítésénél nyer alkalmazást. Ezek azok a jogok, melyek leginkább elbirtoklás útján szoktak megszereztenni, és melyeknek telekkönyvezésére népünk legkevesebb gondot fordít. De Ausztriában sincs ez különben, a létező szolgalmak óriási tömege ott sincsen telekkönyvezve. Ott is félve nyultak a bíróságok ezen kényes tárgyhoz.

Igyekezett tehát az osztrák judicatura úgy a hogy lehetett, az osztr. polg. trvkv. 1500. §-ának értelmét tágitani, és kimondotta, hogy «az 1500. §. *nem* mondja, hogy az elbirtoklás és elévülés általában mindenkinek, ki ennek bejegyzése előtt jogokat szerzett, nem árt; hanem e szavak: *a nyilvánkönyvben birtában*, láthatólag feltételezik, hogy a jogszerezésnek nyilvánkönyvben bízva kellett történnie. *Ez a feltétel pedig hiányzik akkor, ha a szerző szemle által meggyőződött, vagy könnyen meggyőződhetett volna, hogy a szolgalmat tényleg gyakoroltatik.*»

Nem kevesebbet mond ez a decisio, mint azt, hogy nem elegendő valamely ingatlan szerzésénél a telekkönyvet megnézni, hogy az ingatlan jogi állapotáról meggyőződést szerezzünk magunknak, hanem ki kell menni a hely színeire, s ott gondos szemlét tartani.

Ha az efféle magyarázat csak az ut-, vagy hasontermészetű ártatlanabb szolgalmaknál, melyek a tulajdonost ingatlanának szabad használatában valami nagy mértékben nem korlátozzák, alkalmaztatik, akkor még csak hagyján; de midőn arról van szó, hogy a telekkönyvi tulajdonos a telek földalatti részét szabadon használhatja-e, hogy szabad-e ott neki pinczét ásatni; midőn a tulajdonosnak legvitalisabb jogai, mondhatnánk: a tulajdonjog tartalmának fele forog szóban, ilyen esetben alkalmazni a fenti magyarázatot, ez már veszélyes.

Is a Curia az idézett esetben ezt tette, hol az osztrák bíróságoknak fenti magyarázatát csak nem szósz szerint reproducálja, sőt még tovább is megy. A Curia által eldöntött jogesetben ugyanis felperes az iránt indított keresetet, hogy köteleztessék alperes pinczejét, mely telkéről felperes telke alá behatolt, és a mely pinczeszolgalmat telekkönyvi bejegyeztetését úgy alperes mint jogelődei elmulasztották, a két szomszédos telek megye irányában elfalaztatni. Mint az ez ügyben hozott első bírósági ítéletből kitetszik, tanuk által igazoltatott azon körülmény, hogy «a kérdéses pinczének semmi néven nevezendő külső ismerterő jele nincs, melyről annak irányára következtetést vonni lehetne», sőt hogy a bírói szemle által meg épen igazoltatott, miszerint «felperes még csak sejtelmével sem birhatott annak, hogy alperesi pincze nem egyenesen, hanem az attól *oldalvást* levő ingatlanok alá *ferde* irányban helyezkedik el.»

A Curia is constatólta ezen ténykörülményt indokolásában, s mindannak dacára helyezkedett a fentidézett osztrák ítélet álláspontjára, mert «felperes meggyőződhetett volna szemle által arról, hogy az általa megszerzett szőlő egy része alatt ily pincze létezik». Egy ilyen szemlét végre bajos is elképzelni, miután földalatti dologról, pinczéről van szó, főleg ha minden külső ismertető jel hiányzik.

Számtalanszor olvassuk e lapok hasábjain a legkülönbébb helyekről felmerülő paraszokat azon közönyös hanyagságról, mely az ingatlanra vonatkozó jogok telekkönyveztetése körül ujabban óriási mértékben terjed népünk közt; hasonló ítéletek csak tápot adnak ennek az iránynak; buzditanak a hanyagságra, és a már ugyis ingadozó alapon álló bizalmat még jobban alá ássák.

Hivatkozik az ítélet a *községben* (Promontoron) általánossá vált azon gyakorlatra is, hogy a földes ur a szőlő-ültetésre dézsmakötelezettség mellett átengedett területek alatti pinczék törésére taksa-fizetés mellett engedélyt adott, azaz arra a községbeli általános szokásra, hogy a pinczék idegen telkek alá is behatolnak. A helyi szokásnak ilyen hatályt

* Lásd a *Jogtudományi Közlöny* 11. sz. mellékletének 71. lapján.

tulajdonítani, valóban meglepő ujjbkkori judicaturánkban, főleg azon terén a jognak, hol rendszeres törvénykönyvvel birunk. Ha ilyen esetben is derogáló hatást tulajdonít legf. bíróságunk a helyi szokásnak, ha ilyen tulságba viszi a méltányossági elvet, ez csak a jog rovására történhetik. X.

KÜLÖNFELÉK.

Matolay Elek† A fővárosi ügyvédi kar egyik kitűnő tagját vesztette az élet derekán váratlanul kimúlt férjében. A jogélet szellemi küzdterén ő mindig a szabadelvű reform buzgó támogatója volt. Így pártolta a kamara hires sérelmi feliratát és az esküdtzéki mozgalmat. E mellett első sorban az ügyvédi reform, az ügyvédi érdek oltalmának egyik szószólója volt. Nemes férfias jelleme őt rokonszenvenessé tette pályatársai között és a társadalomban. Élő czáfolata volt ő azon nyomorult előítéletnek, mely az ügyvédi hivatást alacsony erkölcsi felfogástól elválaszthatlannak képzeli és melynek pórias szolgálatában népszerű szónokok és írók azt a ház és a szinpad komédiáiban bemutatták. A gentleman-ügyvéd ravatalánál a polgári társaság elite-je találkozott. Csak az az egy esett nekünk rossz, hogy eltérően a külföldi szokástól, de már hazánkban is minden egyéb társult hivatástól, az ügyvédi kamara és kör nem kegyelték meg szónoklattal az elköltözött társ emlékét. Mintha csak a tornászati érdemről lehetne szó, és még az ügyvéd is elnémulna, ha hivatását kell megünniesítenie. De ha nem tolmácsolta is senki a kar érzelmeit, azok némán nem kevesebb melegséggel illették a boldogultat, a kinek mi is áldjuk emlékét.

A curiai döntvények közlése tárgyában előbbi lapszámunk átvette az *«Egyetértés»* egy közleményét, melyre vonatkozólag a *«Nemzet»* a következő helyreigazítást közli:

1. 1865-ben nem Melcer volt a királyi Curia elnöke, hanem ő személynök volt. Akkor a királyi Curia állott a hétszemélyes táblából, a királyi táblából és a váltófőtörvényszékből; a hétszemélyes tábla elnöke volt: gróf Andrássy György országbíró.

2. 1869-ben nem Fábry, de Melcer volt a legfőbb ítélőszék elnöke. Fábry a budapesti kir. tábla elnöke volt. Poulser csak Melcer elnöksége alatt volt a legfőbb ítélőszék tagja és sohasem bizott meg Melcer által az említett kérvény előadásával.

Egyébiránt a kir. Curianak döntvényei és ítéletei sohasem voltak elzárva a nyilvánosság elől. A *«Planum Tabulare»*-től kezdve mindig közzétették azok. A kik a péterfalvai Molnár István gyűjteményét, a Kalló Lajos gyűjteményét, a Trattner-Károlyi által kiadott gyűjteményt, mely 1822-től 1848-ig foglalja magában a királyi Curia (hétszemélyes tábla, királyi tábla) döntvényeit és ítéleteit ismerik: azok jól tudják, hogy a nyilvánosság elől nem zárkózott el a magyar judicatura sohasem és nem volt szükség reformintézkedésre a nyilvánosság behozatalára nézve.

1861-ben — mikor a Curia visszaállított — Trattner-Károlyi ismét megindította a curiai (hétszemélyes tábla, királyi tábla és váltófőtörvényszék) ítéleteinek közlését, mely valószínűleg csakis részvétlenség miatt nem folytattatott.

Szokolay pedig 1861. óta folytonosan közölte a döntvényeket és ítéleteket és 1882. évi január hó 1-je előtti időben is nemcsak a *«Törvényszéki Csarnok»* de a *«Jogtudományi Közlöny»*, *«Büntetőjogi Társ»* stb. közölték a kir. Curia, mint legfőbb ítélőszék, határozatait.

Ez a valóság az említett közleménnyel szemben — melynek írója még csak annyi fáradságot se vett magának, hogy a kérdés lényegére nézve szerzett volna tájékozást, nem is említve, hogy majd minden adata hamis. Mailáth nagy érdemei nem szorulnak ily kicsinyes álhírek terjesztésére.

Ezen ügyről némileg azt is mondhatjuk, «de te fabula narratur» s valóban ha kicsinyesnek nem tartottuk volna, személyi adatokkal mi is szolgálhattunk volna. A dolog lényege azonban nem rejlik a pikánsnak tetszhető személyi adatokban, hanem abban, hogy MAILÁTH vezetése alatt a semmitőszék *elvi jelentőségű döntvényeket* hozott s azok közlését jogszolgáltatásunk nagy előnyére támogatta. Hogy a kezdeményezésre lapunk szerkesztőségének kérvénye szolgált alapul, az ép oly tény, mint tény az, hogy a Curia legfőbb ítélőszéki osztályánál a hasonló kezdeményezés eredményre nem vezetett. Azóta a szorosabb értelemben vett döntvények alkotása törvényhozásilag lett szabályozva s noha eziránt a polg. törvk. rendt. novellája rendelkezik, újabb időben mégis leginkább a büntetőjogi elvek megállapítására s kifejtésére fordítottat kiválóbb figyelem. Ezek mellett következetes elvi jelentőséggel bírnak még a telekkönyvi rendtartás, a kereskedelmi, váltó és csódtörvény, szóval a pozitív törvények alkalmazása s magyarázatára vonatkozó curiai ítéletek, míg a polgári törvénykönyv alkotása előtt az anyagi magánjog tūrhetőbb egységének helyreállítására MAILÁTH vezetése sem lett volna elégséges. A *«Nemzet»* jogászbarátja azonban igen helytelenül veti

össze a *«Planum Tabulare»*-t és a MAILÁTH által initiált elvi jelentőségű döntvények gyűjteményét a Trattner-Károlyi féle levéltári közleményekkel, melyek ép azért mert elvi jelentőségű közlemények jelentőségével nem bírtak, úgy a gyakorló jogászközönség mint a jogirodalom részéről teljes részvétlenséggel lettek fogadva s ép e részvétlenség miatt nem is folytathattak, míg a MAILÁTH segítségével megindított döntvények gyűjteménye a joggyakorlat, a jogirodalom sőt a törvényhozás kiváló figyelembevételében részesül. MAILÁTH nagy érdemei tehát csakugyan nem szorulnak kicsinyes álhírek terjesztésére; de a döntvénylitteratura körül szerzett érdemeinek méltatására tartoztunk részünkről ezen minket legközvetlenebbül érintő tárgyi-lagos felvilágosítással.

— A kir. Curia a következő polgári döntvényeket állapította meg legutóbbi teljes-ülésében:

7. sz. (1883. márcz. 14.)

Megújithatja-e a zálog-illetőleg érdemdíjazási javak visszaváltása iránt indított pert az alapperbeli pervesztes felperes az ősiségi nyílt parancs 22. és 23. §§-ban (az erdélyi részeket Közép-Szolnok, Kraszna, Zaránd megyéket és Kővár vidéket illető ősiségi nyíltparancs 21—25. §§-ban) meghatározott zárhatáridők letelte után is? (3554. p. szhoz.)

Határozat: Az 1852. évi november 29-én úgy az 1853. évi május 22-ki ősiségi nyíltparancsok rendelése szerint indított és folytatott, felperes elutasításával jogérvényesen befejezett zálogváltási perekben az ott jelölt zárhatáridők letelte után perújítási keresetnek többé helye nincsen. Indokok. stb.

8. sz. (1883. márcz. 17.)

Az 1715. évi XXVII. tcz. rendelkezése mellett elfogadható és figyelembe vehető-e oly szokás és gyakorlat kifejlődése, mely szerint alispán, illetőleg szolgabíró és esküdt-társa előtt alkotott végrendeletek, habár az érintett tisztviselők megyei közgyűlési kiküldetéssel nem bírtak is, érvényesen alkotott közvégrendeleteknek tartandók? (7929/82 b. számhoz.)

Határozat: Az 1715. évi XXVII. tcz. rendelete ellenére szolgabíró és esküdt-társa előtt megyei közgyűlési kiküldetés nélkül alkotott végrendeletek közvégrendeleteknek nem tekinthetők ugyan, de ha oly szokás, hogy 1861. évi július 23-tól az 1876. évi törvenyzikk életbe léptéig szolgabíró és esküdt-társa előtt az ország valamely részében megyei kiküldetés nélkül is alkotottak végrendeletek, p-rrendszerűleg bebizonyíttatik, ezek érvényes magánvégrendeleteknek elfogadhatók. Indokok stb. (A teljes szöveget legközelebbi számunk mellékletében közöljük.)

— A kir. Curia teljes-ülésére utasított bűnügyi kérdések:

15. sz. (1883. márcz. 12.)

Vádolt az esetben, a midőn az ítéletbe annak kihirdetésekor nyíltan belenyugodott, ugyanazon ítéletet későbbben, de a 24 órai határidőn belül ama belenyugvás iránti kijelentésével szemben érvényesen felebbezheti-e, vagy is ilyképen közbetett későbbi felebbezése elfogadandó-e? (3392/1882., 2027/1883. B. számokhoz.)

16. szám (1883. márcz. 12.)

Alkalmazható-e az 1880. évi XXXVII. tcz. 19. §-a azon esetre is, ha valaki a m. btkvnek életbe léptetése előtt hatályban volt szokásjog, tehát nem az ország egyes területén érvénnyel bírt osztr. bünt. törvénykönyvnek alapján büntett miatt elítéltetett, de az ítéletben a büntetésen felül személyi jogait korlátozó egyéb következmények vagy hatályok ki nem mondattak; és ha igen, csak a büntetés kitöltésétől számítandó 10 év múlva állítható-e ki az idézett §-ban említett igazolvány vagy előbb is, ha a vonatkozó büntett minősége és körülményei figyelembe vételével a büntetésekről és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv alkalmazása mellett a hivatalvesztés illetőleg a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése rövidebb időre lett volna kimondandó?

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje a mult hó végével lejárt, felkérjük mielőbbi előfizetésre, hogy a lap küldetésében fenakadás ne történjék.

A kiadóhivatal.

Felkészítő szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A katolikus főpapok végrendelkezési joga Magyarországon. Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi jogtanártól. — Nehány megjegyzés a törvénykezési szünidőről szóló törvényjavaslatra. HÁNRICH JÓZSEF pozsonyi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az árverési vevő felelőssége. S. A. ügyvédől. — Az indítványozási jog elévülése kihágások esetén. PAPP DEZSŐ-től. — A végrehajtási törvény 40. §-ához. Dr. HENCZ ÁGOST keszthelyi ügyvédől. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai.

A katolikus főpapok végrendelkezési joga Magyarországon.

Ilyen című munka jelent meg legközelebb HINKOVCEY HINKA LÁSZLÓ pécsi püspöki uradalmi és egyházmegyei alapítványi ügyésztől.

El lehet mondani róla, hogy habent sua fata libelli. Ennek a könyvnek is megvan a maga rendeltetése, oda irányulván, hogy kimutassa: miszerint hazánkban az egyházi főurak még a *javadalmi szerzeményekről* is ép oly szabadon végrendelkezhetnek, mint a kisebb papok, vagy a világi személyek saját vagyonukról.

I.

Jogtörténeti ismertetés.

Oly rég lezajlott már a villongás e kérdés fölött, hogy sohasem hittük, miszerint napi rendre kerüljön még valaha. Azonban itt is beteljesedett az, *ámbar nem örvendetes jelenség*, hogy a mi késik, nem mulik.

Évszázadokkal ezelőtt (1274—1715-ig) ugyanis folyton tartott a vitatkozás azon javak fölött, melyek a főpapi jövedelmekből szereztettek. Az *egyházi főurak* teljes végrendelkezési szabadságot követeltek; a *kincstár* ellenben mindig annak korlátozása, bizonyos mérvben és irányban való megszorítása mellett foglalt állást.

Hogy ezen folyton megújuló harcznak, elkeseredésnek és bajnak mindenkorra vége vessék, II. Ferdinánd király egy 1625. december 11-én kiadott diplomában a főpapoknak megadta a végrendelkezési jogot, de épen nem föltétlenül, hanem csak oly értelemben, hogy a *vég helyek védelmére* (ad praesidia confinaria) és *egyházi célokra* illő hagyományokkal emlékezzenek meg. PÉTERFY: Concil. Reg. Hung. 1. k. 434. l. és PRAY: (Hier. Hung. 1. k. 185. l.)

Mivel azonban a megjelölt hagyományok illő mértéke fölött még mindig támadtak kételyek: az ezekből származó surlódások és elkeseredések hozták létre az akkori esztergomi érsektől elnevezett KOLLONICHI szerződést (conventio Kollonichiana), mely a magyar *főpapság* és az *államkincstár* (kamara) között 1700. december 5-én kötött és 1703-ik június 15-én kihirdetett. (PRAY: Hier. Hung. 1. k. 190. l. KATONA: Hist. crit. 36. k. 142. és 222. l.)

Ámbar utóbb ezen Kollonichi szerződésnek a főpapság ellene mondott: mindamellett az *mint szerződés egyoldalulag visszavonható nem lévén*, országos törvénybe iktatott (1715: XVI. törvénycikk). Ezen törvény szerint pedig a főpapok azon szerzemény fölött, mely a javadalmi jószág jövedelméből keletkezett, csak akkor végrendelkezhetnek korlátlanul

és teljes szabadsággal, ha e végből királyi jóváhagyást eszközöltek ki. Ennek hiányában a végrendelet csak a tiszta szerzemény egyharmada fölött állhat érvényben, annak másik harmada az államkincstárnak jut, a harmadik rész pedig az egyháznak marad. *Minden ezzel ellenkező intézkedés, mint különben is tilalmi törvénybe ütköző, hatálytalanul levén tekintendő* (1783. jul. 12.—5914. sz. a. kir. leirat; 1852. nov. 29. ösiségi patens 6. §.; 1861. évi ideigl. törvényk. szab. I. része 1. és 2. §§.; 1871. május 9.—643. eln. sz. a. vallás és közoktatásügyi minist. rend.; 1873. május 19.—4124. sz. a. legfőbb ítélőszéki ítélet. *Jogtudományi Közlöny* 1873: 33. sz. mellékl. 1880. évi 1914. sz. legf. ítélő szék. ZLINSZKY: Magánjog 749. l.)

II.

Hinka érvelései.

Az idézett törvényekkel, alkotmányos uton létrejött királyi rendeletekkel, törvényes intézkedésekkel, királyi curiai döntvényekkel, úgy nemkülönb az egész nemzet közérzetével, általános meggyőződésével vakmerően száll szembe HINKOVCEY HINKA LÁSZLÓ akkor, midőn a jelenleg hatályban levő magán és közjogi szabályokat ignorálva, ezeket mintegy arczul csapva, azon tételt állítja föl, hogy a KOLLONICHI *szerződés* ma már nem bír érvénnyel, mivel azt az 1855. november 5-ki Concordatum megszüntette.

Állításának bizonyítása végett hivatkozik:

a) gróf THUN LEO cs. kir. közoktatási miniszterre, ki a birodalom főpapjait 1849. márcz. 31-én az egyházi ügyek rendezése céljából tanácskozássra hívta össze (36. lap);

b) BACH belügyérre, kinek a főpapok 1849. május 30-án egy emlékiratot, június 6-án pedig egy beadványt nyújtottak át, követelvén azokban, hogy a házasságra vonatkozólag a világi törvények a *canonjog* szabályaival helyettesítenek, és hogy a katolicus ifjúságnak ne csupán a vallási, hanem a világi nevelést is ők adhassák meg, ők lévén egyedül hivatva örök üdvösségre juttatni az emberiséget (38. lap);

c) a Felsőnek 1850. ápril 18. és 23. és 1851. december 31-ki legfelsőbb rendeleteire, melyekben az egyházi ügyek szabad elintézése engedtetett meg (u. o. és 39. l.);

d) IX. PIUS pápának 1853. szeptember 27-én kelt *breve*-jére, melyben Viala Prela kárthágói érseket és bibornokot a birodalom egyházi ügyeinek rendezésére meghatalmazza (40. l.);

e) VIALA PRELA fényes beszédére, melyet 1856. ápril 7-én tartott, mely után a birodalomból egybegyűlt 66 főpap (Magyarországból 21) mind a pápához, mind ő Felsőéhez hálafeliratot intéztek és irtak alá sajátkezüleg a concordatum létrejötté alkalmából (42. l.);

f) a concordatum 21. cikkére, mely szerint a birodalom *minden részeiben szabad lesz* az érsekeknek, püspököknek és minden papoknak arról, mit haláluk idején hátrahagynak, a szent egyháztörvények szerint rendelkezniök; melyeknek határozatai azon törvényes örökösök által is pontosan megtartandók, kik az ő hagyatékukba végrendelet nélkül lépdenek (32. l.); hivatkozik továbbá arra is, hogy

g) a concordatum valóságos *nemzetközi szerződés*, mely

tehát, mint ilyen, kétoldalu jogügylet levén, egyoldalulag sem nem módosítható, sem föl nem bontható (44. l.); végre

h) Dr. WENZEL GUSZTÁV egyetemi jogtanárra (17. l.), ki magyar és erdélyi magánjogának úgy első, mint második kiadásában is azt hirdeti *változatlanul*, hogy a Kollonich-féle egyezmény a magyar főpapok által történt nevezetes összegnek felajánlása folytán az 1855. ausztriai concordatum által megváltoztatva levén, tehát *jelenleg* a magyarországi katolikus főpapok *összes hagyatékukról* szabadon intézkedhetnek (1864. évi I. kiadás II. kötet 494. §. és 1874. évi második kiadás II. köt. 486. §.).

III.

A concordatum nemzetközi szerződés-e?

Ezek után most már az a kérdés: kinek van igaza, HINKA urnak-e, ki a concordatumot érvényben állónak és ezzel szemközt a Kollonichi szerződést hatálytalannak hirdeti, vagy az ellenkező nézet követőinek?

Hogy a concordatum jelenleg sem érvényes, sem joghatályos nem bir: legvilágosabban kitűnik már csak azon idézetekből is, melyekre szerző hivatkozik. Munkáját olvasva, úgy tűnik föl nekünk, mintha nem is Magyarországon volnánk; mintha a *gvelfek* és *ghibellinek* korában, vagy a *középkori önkényuralom* sötét századaiban élnénk. Valóban nem lenne csoda, ha Hinka ur ezen könyvét lapozgatva, minden *alkotmányos érzületü* katolikus magyar ember keresztet hányna magára.

Nem is áll az, hogy a concordatum *nemzetközi szerződés*. Mert ennek is ép úgy mint minden más szerződésnek érvényéhez, *személyi, tárgyi és kijelentési* képesség szükségeltetik.

A személyi képesség itt *államfői* minőséget tételez föl. Ez pedig a római pápában hiányzik. Épen azért ő ezen szerződést nem is mint államfő, hanem csakis mint *egyházfő* köthette meg. A pápa, mint egyházfő, a katolikus canonicusok szerint még ma is, ép úgy mint a középkorban, *«a nap és hold»* elméletéhez képest teljes fölényt követel maga részére a világi hatalmak fölött. Ezek birtokosának önállóságát, tőle való függetlenségét el nem ismeri. Az államfőket kivétel nélkül alattvalóinak tekinti; a kiknek vele szemben csak kötelességeik lehetnek; a kikkel tehát ha szerződésre lép is, ebben ő csak olyan jogokat engedélyezhet, a melyeket mint az összes keresztény hívők feletti *absolut uralom* birtokosa tetszéséhez képest bármikor visszavonhat és az általa megkötött szerződéstől egyoldalulag is bármikor elállhat.

De szükséges a nemzetközi szerződések érvényességéhez a *tárgyi képesség* is. Ezen szempontból az ily szerződések tárgyát a nemzetek egymás iránti *külvviszonyai*, az államok külső életére vonatkozó ügyek és cselekmények képezik. Ugyde a concordatum nem ezeket kívánja szabályozni, hanem csak *egy* bizonyos államban a belviszonyokat; még pedig nem csupán az egyháziakat, hanem a világiakat, polgáriakat is (mint az iskolaügy, a házasság, végrendeleti képesség stb.), a nélkül, hogy ezzel szemközt kapcsolatosan, vagy ellenszolgáltatásképen egy másik államban hasonló viszonyokat megérintene. Már pedig nem nyílt *beavatkozás-e* az ilyen eljárás egy idegen nemzet belügyeibe? És az ilyen idegen beavatkozást nem tilalmazza-e ugy a tételes, mint a bölcséleti nemzetközi jog?

Elvégre szükséges még a *kijelentési képesség* is. Erre vonatkozólag pedig nem elég akarattjukat a feleknek ugy egyszerűen, szóval, vagy írásban kijelenteni. Itt még meg kell tartani azon *különös* alakszerűségeket is, melyeket az alkotmányos törvények előírnak, melyek ha hiányzanak, a szerződés érvénytelennek, hatálytalannak tekintendő. Hiszen HEFFTER-nek *«Das Europäische Völkerrecht der Gegenwart auf den bisherigen Grundlagen»* című 1873-ban meg-

jelent és APÁTHY *«tételes nemzetközi jog»*-i munkájára hivatkozva maga szerző elismeri, hogy a korlátlan monarchiákban, hol az államfogalom az uralkodó akaratával azonos, ez a nemzetközi szerződéseket minden korlátozás nélkül köti meg; ellenben az alkotmányos államokban az alkotmány jelöli ki azon föltételeket, melyek mellett az államhatalom mindenkor képviselője érvényesen szerződhetik. Ott tehát, hol az ország alkotmánya a szerződéskötés föltételeit meghatározza: az államhatalom képviselője által kötött szerződések csak annyiban érvényesek, a mennyiben az alkotmány intézkedéseinek megfelelnek.

Ide járul még, hogy ha a concordatumok valóban nemzetközi szerződések volnának: akkor ugyanazon *módon* lehetne őket biztosítani és ugyanazon *kényszereszközök* útján érvényesíteni, mint a többieket. Ugyde ki hallotta valaha, hogy a concordatumokat záloggal, védkezésséggel (garantia), vagy túsokkal biztosították, avagy háborúval, hadsereggel érvényesítették. Tegyük föl például, hogy a pápa nem tartja meg a concordatumnak mint nemzetközi szerződésnek föltételeit: vajon hogyan lehetne neki hadat izenni, avagy viszont indíthatna-e, folytathatna-e a pápa háborút azon állam ellen, a mely vonakodik teljesíteni a concordatumbeli kötelezettségeket?!

Azonban föltéve, tagadva, hogy a concordatum érvényes és joghatályos nemzetközi szerződés: még ez esetben sem szüntethette meg a *Kollonichi szerződést*. Mert ez be van iktatva az 1715: 16. törvénycikkbe. Már pedig Magyarországon új törvényt hozni, vagy régieket változtatni, vagy megszüntetni csak a törvényesen koronázott királynak és országgyűlésnek van joga. A concordatum létrehozásában pedig a magyar törvényhozó hatalom egyik factorának sincs része, sem a koronás királynak, sem az országgyűlésnek. Elfogadni tehát azon állítást, hogy a concordatum idézett szakasza a *Kollonichi szerződést* megszüntette, következményeiben nem lenne egyéb, mint felruházni a római pápát azon hatalommal, hogy a koronás király és az országgyűlés által alkotott törvényeket hamisra döntse.

IV.

Az országbirói értekezlet és a joggyakorlat.

Az sem bizonyít semmit, hogy szerző az 1861. évi országbirói értekezlet tanácskozmányára hivatkozik. Mert az általa idézett THANHOFFER Pál szavait félremagyarázza, ki pedig elég világosan szól, midőn akkép fejezi ki magát: *«s így szükségesnek látnám kijelenteni: hogy a ft. római clérus örökösödésére nézve is a magyar törvények érvényükbe további intézkedésig visszaállíttatnak»*. (RÁTH: országb. értekezlet. 1861. II. k. 446. l.) A mire LÉVAY Sándor egri nagyprépost és címzetes püspök azt jegyezte meg, hogy *«a közlő országgyűlés ő felsége megegyezésével a már egyezményileg kimondott szabad végrendelezési jogát a főpapságnak törvénykönyveinkbe innepélyesen be fogja iktathatni»*. Hozzá téven, hogy e helyen a kérdés vitatását nem tartja czélszerűnek (u. o. 447. l.)

Abból, hogy az az országbirói értekezlet által alkotott *ideiglenes törvénykezési szabályok* különösen és kifejezetten nem említik föl a *Kollonichi szerződést*, nem következik annak megszüntetése. Mert a magyar magánjog *átalános*an visszaállíttatván, ebben a *Kollonichi szerződést* megerősítő 1715: 16. törvénycikk is befoglaltatik. *Fogeló ugyanis, hogy az általános szabály alól a kivételek és kivételes esetek a törvényhozás által külön-külön és egyenként megjelölendők*. Ha tehát az országbirói értekezlet a visszaállított magyar joggal szemközt a Kollonichi szerződés kizárása által *kivételt* akart volna tenni, épen ezen kivételt kellett volna megnevezni, a mit más irányban nem is mulasztott el. Itt azonban ezt nem téven, a visszaállított magyar jogban a Kollonichi szerződést megerősítő 1715: 16. törvénycikk is visszaállítottnak tekin-

tendő. Ezen jogelvet és felfogást követi a *m. kir. Curia* gyakorlata is, a visszaállított magyar jog szabályait alkalmazva minden oly kérdésnél, melyre nézve az ideigl. törvényk. szabályok kivételt nem tettek (1873. május 19., 4124. legf. ítélőszéki ítélet. Dt. 10. f. 252. és 1880. évi 1914. sz. legf. ítélő szék. ZLINSZKY *Magyar Magánjog* 748. l.).

Hiába hivatkozik szerző állításának igazolása végett az 1852. évi *ösiségi patensre* is, mert ez csak azon intézkedéseket szüntette meg melyek a *családtagok* rendelkezési jogát korlátozták. De újabb szerzési vagy rendelkezési jogot azoknak, kik előbb azzal nem bírtak, épen nem adott. Ép ily hasztalanul idéztetik a munka 34-ik lapján az 1863. április hóban 22,727. sz. a. kibocsátott *helytartósági intézmény* (Függlelő az ideigl. törv. szabályokhoz. I. folyam. 2. füzet. 25. l.); mert azon kívül, hogy ez a katolikus főpapok *végrendelet nélküli örökjogára* vonatkozik: ezzel mint különben is *alkotmányellenes* intézménnyel szemközt ott áll azon *figyelmeztető* alkotmányos és törvényes rendelet, melyet 1871. május 9-én 643. sz. a. az akkori vallás- és közoktatási m. kir. miniszter PAULER ő excellentiája, az ország összes katolikus főpapjaihoz intézett, melyben további miheztartás végett tudatja, hogy «miután a magyar főpapok végrendekezési joga a törvényeinkbe iktatott Kollonich-féle egyezés által szabályoztatott: ennél fogva a főpapok végrendekezési joga, míg a törvényhozás e kérdésre nézve másként nem intézkedik, az 1715: 16. tcz. értelmében léssen megbírálandó.»

Ide járul, hogy már eddigelé is ő felségének számos oly tényét lehet felsorolni, számos olyan törvényt (népiskolai, vegyes házassági stb.), melyek mindannyian ellenkeznek a concordatummal. Több oly jogot gyakorol ő felsége, melyekről a szent székek részére nyíltan lemondott (a káptalanokban a nagyprépost kinevezése). *Ha tehát a concordatumnak egyellen pontja sincs nálunk érvényben, főleg ha törvénybe ütközik: miért lenne hatályos épen annak 21-ik cikke?*

Nem is említvén, hogy HINKA a legfőbb kegyuri jogot is teljesen félre magyarázza. Mert a felség ezen jogának gyakorlatában nem korlátlanul intézkedik a törvény ellen, hanem csak a törvény korlátaiban belül, a melyek megtartására nemcsak hogy esküt tesz a koronázás alkalmával, hanem ugyanez számos törvényeinkben ki van mondva.

V.

A holt kezekről szóló törvények.

Hiszen ha igaz lenne az, hogy a concordatum kivételköztette hatályából a *Kollonichi szerződést*: úgy nem állának érvényben a *holt kezekre* (manus mortuae) vonatkozó törvények (lex amortisationis) sem, a melyek szerint az *egyházi főurak világi ingatlanokat sem maguk, sem egyházaik részére nem szerezhetnek* (1498: 55., 1498: 65., 1647: 17., 1715: 16. tcz. 4. és 5. §§). Pedig ezeket sem szüntette meg:

a) sem az 1844: 4. tcz., mert ez csak a *nem nemesekről* szól s csak ezeknek adja meg a jogot a nemesi javak birhatására;

b) sem az 1848: 8. és 20. tcz., mint a melyek a jogegyenlőséget csak *elvileg* állítják föl, de nem törlik el a különbséget teljesen a nemesek és nem nemesek között, annál kevésbé egyházi főurak és világiak között;

c) sem az 1852. évi ösiségi patens, mert ez csak olyan törvényes szabályokat távolított el, melyek a *család tagjainak* előjogokat biztosítottak s ezek érdekében a szabadrendelkezést korlátozták. *De birtokképeséget, szerzési jogosultságot nem adott azoknak, kik előbb ilyennel nem bírtak;*

d) sem az 1855. évi concordatum, mert eltekintve attól, hogy ez ránk nézve alkotmányellenes módon keletkezett és hogy az *előbbi magyar jogrendszert visszaállító 1860-i októberi diploma által érvényéből kivetkőztetett*: annak 29. és 30. cikkei a birtokszerzést a holtkezek részére megengedik

ugyan, de csak **törvényes módon**. Miből következik, hogy a birtokszerzés általuk törvényellenesen történik, mert a *lex amortisationis*-sal ellenkezik (JAKOBSON: Über d. österr. Concordat. Leipzig. 1856). Ezen felfogást követi a *m. kir. Curia* gyakorlata is, mint a mely a szent székek illetőségét 1861 után megállapította a régi jog szerint oly esetekben is, melyek a concordatum által a világi bíróságok elé utasítottak (esküszegés, a végrendelet érvénytelenítése stb.);

e) sem az 1881. évi országbirói értekeztet, mely a magyar jogot *átalános*an visszaállítván, egyenként és külön-külön megjelölte azon *kivételeket* is, melyeket nem hivatott életre. *Ezen kivételek közt azonban a holtkezekre vonatkozó törvények nem említetnek*. Pedig régi jogelv, hogy az általános, vagy közös jog *későbbi* szabályozása, a *korábbi* különös és illetőleg részszerű jog határozatait csak akkor szünteti meg, ha ezen megszüntetést *amaz* világosan tartalmazza. Különben ez utóbbiak, mint *kivételek*, érvényüket tovább is megtartják. Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis;

f) sem a telekkönyvi rendtartás, mert e szerint a telekkönyvek az ingatlanra vonatkozó dologi jogok szerzésének csak *átruházási bizonyítékait* képezik, de a jogalapot, a jogcímet, a jogügyletet szükségképen és előre *feltételezik*, a melynek tehát már a telekkönyvek igénybevétele előtt léteznie kell. Ennek a jogalapnak, jogcímnak, jogügyletnek első lényeges kelléke: a *személyi képesség* vagy *cselekvő képesség*, mely mint *állapotjog* (status) mindenkor és mindenütt a magyar törvény elbírálása alá esik. (1881: LX. tcz. 5. §). A holt kezekre vonatkozó magyar törvények szerint pedig a főpapok *világi ingatlanokra nézve* nem bírván szerzési képességgel, nekik ezt a telekkönyvi rendtartás és telekkönyvek sem adhatják meg. A telekkönyvek behozatala épen nem vonta maga után a jogi korlátok megszüntetését. Ilyenek: a holt kezekre vonatkozó törvényeken kívül a hitbizományok, a zsidók birtokképtelensége, a szétdarabolási tilalom a paraszt javaknál stb., mely utóbbiak is csak a telekkönyvi rendtartás behozatala után évtizedek múlva enyészettek el, és elvégre

g) sem a joggyakorlat. Hiszen a *m. kir. Curia* mint legfőbb ítélőszék nem csak az 1869. szept. 3., 1506. szám alatt, hanem 1870. febr. 23., 2597/869. sz. a. határozatában is változatlanul kimondotta, hogy egyházi személyek és egyházak *a hatályban még mindig fenálló* régebbi hazai törvények, különösen az 1647: 17. és 1715: 16. tcz. 4. 5. §§. szerint világi ingatlan javak szerzésére, *hacsak erre fejedelmi jóváhagyást nem nyertek*, jogi képességgel nem bírnak. Ingatlanokat tárgyazó hagyományokat tehát érintett fejedelmi jóváhagyás nélkül *pör útján* sem követelhetnek. (Törv. Csarn. 1869: 71. szám és Jogtud. Közl. 1872: 28. sz. mellékl.)

Francziaországban is megszűnt az ösiség, fenáll a jogegyenlőség, vannak hitelkönyvek is. De azért az ingatlanokra vonatkozó szerzési és elidegenítési jogot az *államfő engedélye nélkül* ott sem gyakorolhatják (1817. jan. 2. törvény). A *porosz* törvénykönyv azt rendeli, hogy egyházi testületek fekvő jószágot csak állami engedély mellett szerezhetnek (Allg. Landrecht 11. k. II. r. 11. cz. 194. §). Hasonlóan intézkedik az *ausztriai* polgári törvénykönyv 539. §-a és az *olasz* királyságban az 1850. június 5. rendelet, mely az ingatlanok szerzésére nézve az államtanács meghallgatásával királyi leiratot igényel. *Angliában* is kir. engedélyt követelnek a törvények (Blakstone 11. ch. 10.). És így még több más államok.

Mind ezek csak azt bizonyítják, hogy a holtkezekre vonatkozó törvények *átalában véve* nem összeférhetlennek sem a telekkönyvekkel, sem az újabb jogi reformokkal. ROSCHER szerint legalább azon törvények szükségességét indokolják a népesedés előmozdítása, a gazdasági magasabb ipar emelése, a közjólét terjesztése, az általános vagyoni kifejlődés s a közhitel érdekei; a melyeket pedig a holt kezeknél a vagyonnak összehalmozása, lekötöttsége mozdu-

latlansága háttérbe szorít, a gyorsabb és folytonos forgalmat a szabad verseny és vállalkozási szellemet lenyűgözi (Grundlagen d. nat. Öconomie). Hasonlóképp okoskodik BLUNTSCHELI (D. Privatrecht 1853. év 1 k. 167. l.), GERBER (System des d. Privatrechts. 1860. 88. §).

VI.

Melyik érvényes hát: a concordatum-e, vagy a Kollonichi szerződés?

Az előadottak után azt hiszem, alig lehet kétségbe vonni, hogy a KOLLONICHI szerződéssel szemközt a concordatum érvénnyel nem bírhat, a mit én *magánjogi és telekkönyvi* munkáimban *mindig* tanítottam. (Családi és öröklési jog. 1874. évi kiad. 316. l. és Telekk. rendt. 1872. évi kiad. 247. l.).

Igaza van KONEK SÁNDOR-nak, midőn eltérve azon felfogástól, melyet egyházjogi munkájának első, második és harmadik kiadásában vallott, már a negyedik és ötödik kiadásában azt tanítja: a) hogy az osztrák-magyar monarchiával 1855-ben kötött és az absolut kormány alatt a magyar államra is tényleg kiterjesztett concordatum, *melynek jogérvénye hazánkban soha el nem ismertetett*, az 1860. októberi diplomával visszaállított alkotmányosság föléledtével még tényleg is hatályon kívül helyeztetett (35. l.); és b) hogy a KOLLONICH-féle egyezmény az 1715: 16. tcz. által országos törvény erejére emeltetett, a mely szerint hazánk főpapjai, ha külön királyi engedélyt nem nyertek, tiszta szerzeményük csak egy harmadáról intézkedhetnek.

Igaza van BONCZ FERENCZ miniszteri tanácsosnak, ki a vallás- és közoktatási minisztérium megbízásából 1878-ban kiadott és a *katholikus főpapi hagyatékok körüli eljárásról* szóló munkájában mondja, hogy ezen KOLLONICH-féle egyezséget az 1715: 16. tcz. 2. §. a törvényhozás további intézkedéseig oly hozzáadással erősítette meg, hogy a szabad végrendelkezhetésre a javadalmasnak a kir. jóváhagyást kell kieszközölni (27. l.). Boncznak ezen nézetét szóról-szóra elfogadja ZLINSZKY IMRE is a *Magyar Magánjog* mai érvényében című munkájában (1880. évi 748. l.).

Dr. SZEREDY JÓZSEF-ről pedig, a ki pécsi egyházmegyei áldozár, pápai kamarás, szentszéki ülnök és a pécsi püspöki jogakadémia ny. rendes tanára, mindenki elmondhatja, a ki már harmadik kiadást is ért nagy terjedelmű, jeles munkáját olvasta, hogy ő egyik legbuzgóbb és leglelkesebb védője úgy az egyháznak, mint az egyházi személyeknek. Ez a *kitünő egyházjogi író* «Egyházi Jog» című munkájában azt hirdeti (1364. l.), hogy azon főpapok, kik kir. kinevezés útján nyerték papi jövedelmüket, ha ezen jövedelemből szerzett vagyonukat illetőleg külön kir. engedélyt nem nyertek, tiszta szerzeményüknek csak egyharmadrészeről végrendelkezhetnek, a másik azon egyháznál marad, melynél kimultak, a harmadik pedig a kir. kincstárt illeti az ország védelmére. Megjegyzendő lévén, hogy SZEREDY ezen munkáját a budapesti egyetem *hittani kara* a Horváth-féle jutalommal koszorúzta meg, ezen kar *legultramontánabb* tanárának, az elhunyt öreg RUZSICKÁ-nak bírálata és véleménye alapján. A mi a fenforgó kérdésre nézve *nagyfontosságú körülmény*.

Ily értelemben határoz a m. kir. Curia is, mint Magyarország legfőbb bírósága, mely nemcsak 1873. majus 19-én 4124. sz. a., hanem egy 1880. évi 1914. sz. a. ítéletében is kimondotta, hogy a Kollonich-féle egyezmény későbbi törvény által hatályon kívül helyezve nincs s így az erre vonatkozó későbbi szabályrendeletek is fenállóknak tekintendők (*Fogt. Közl.* 1873: 33. sz. mellékl. és ZLINSZKY magánjoga 759. l.).

De sőt a főpapi végrendelkezés megszorítása és a KOLLONICHI szerződés mellett szólnak az egyházi *canonok*

is, melyek megkövetelik, hogy az egyházi vagyonból szerzett jövedelmek az *egyház céljaira fordíttassanak, ezen célokra biztosíttassanak*. A javadalmi szerzeményeket tehát a canon-jog szerint tilos az egyháztól elvonni és *idegen* célokra fordítani.

HINKA helytelenül jár el, midőn a főpapot a világi személyekkel azonos színvonalra állítja. Mert a közönséges honpolgár teljes tulajdonnal bír s ez okból úgy öröklött mint szerzett vagyonáról szabadon rendelkezhetik. Nem úgy a főpap. Ő a javadalmi jószágoknak csak haszontulajdonosa. A *főtulajdon az államot illeti*, melytől a főpap az egyházi vagyont kapta, feljogosítottván ennek jövedelmeivel rendelkezni, de csak *saját önmaga és egyháza céljaira* és nem másokéra; nem vonhatván el azokat az egyháztól vagy az államtól, mely a haszonélvezetet csak ezen korlátozással engedte át. Les biens de l'Église — mondja a hires LAURENT — sont biens de l'État. Il n'y a personne de spolié là, on il n'y a pas de propriétaire. Ou les corps et établissements publics ne possèdent pas comme propriétaires: ils possèdent à titre de service ou de fonction sociale. Les biens, qu'ils possèdent, appartiennent donc en réalité à l'État, comme organe de la société. Il peut en disposer, comme il entend. Doit-il respecter les intentions des fondateurs? Oui, si elles se concilient avec l'intérêt général. Non, si elles le compromettent. Et qui est juge de cette grave question? La puissance souveraine de la nation.

Valóban nagyon *időszertlen*, nagyon *célszerűtlen* munkát mivelt Hinka ur, midőn ezen kérdést napi rendre hozta épen most, midőn megvitatásának semmi alapja nincs; midőn úgy az ország alkotmánya, a köz- és magánjogi fenálló, tételes törvények, mint az általános jogi közhangulat, a józan nemzeti közérzet és közmeggyőződés is a homlokegyenest ellenkező álláspontot foglalja el.

Dr. Herczegh Mihály,
budapesti egyetemi jogtanár.

Néhány megjegyzés a törvénykezési szünetről szóló törvényjavaslatra.

Legfőbb ideje, hogy a törvénykezési szünet és a bírák szabadságolásának kérdése egyrészt a bírák méltányos kívánatainak, másrészt a hozzájuk folyamodók jogos igényeinek kellő figyelembe vétele mellett törvény útján megoldassék és részleteiben szabályoztassék. A jelenlegi állapot tűrhetetlen és pedig egyaránt úgy a bírákra nézve valamint a felekre nézve is. Május 1-én, midőn t. i. a szabadságolás kezdetét veszi, felbomlik az e. f. bíróságoknál az egész ügyviteli rend. Az ügyviteli szabályok azon rendelete, hogy az év elején összeállított tanácsokon és az előadók személyében változtatni nem szabad, egész október végéig, míg t. i. a bírák nagyobb része (mert némely Nimród csak a tél folyama alatt veszi ki szabadságát) csak is írott malaszt marad. Az ügyek vándorolnak egyik tanácsból a másikba, egy bíró kezéből a másik kezébe, vagy gazdátlanul hevernek a hivatali állványokon és szekrényekben. Egy bíró, ki éveken át csak bűnügyekben dolgozik, «com-mandiroztatik» az elnök által a váltóreferáda átvállalására és megfordítva. Hja, a jó katonának mindenhol meg kell állani a sarat, ez a jelszó. A felek pedig keresik azon bírót, kinek őrzésére a szabadsággal távozott bíró hivatali szekrényének kulcsa bízott.

És hogy járnak el sok esetben a kedves kollégák? Hogy a rangjukra nézve idősebb bírák tényleg szabadon választhatják szabadságuk idejét, míg a fiatalabbak csak azoknak hazajövele után mehetnek szabadságra, az csak hagyján! De találkoznak itt-ott olyanok is, kik minden kellemetlen tárgyalást, p. o. hosszadalmas tanukihallgatásokat, bonyadalmas sorrendi és vételár-felosztási tár-

gyalásokat stb. épen szabadsággi távollétük idejére tűznek ki. Sőt joggyakornokságom idejéből emlékszem egy bíróra, ki váltópereiben a tanuvallomások feletti észrevételekre (az 1840: XV. tcz. hatálya alatt) a határnapot épen azon napra tűzte ki, a mely napon hat heti szabadságát megkezdte, úgy hogy helyettese kénytelen volt a váltóper sürgősb természeténél fogva ítéletet is hozni.

A helyettesítés kellemetlenségeihez még hozzájárul az, hogy némelyik bíró nem egy folytában veszi ki hat heti szabadságát, hanem félbeszakítva 14—14 naponként. Tessék már most képzelni, mily kellemes a helyettesítő bírónak a helyzete, ki így soha sem tudja ügyeinek elintézését beosztani és nyugodtan dolgozni, kivált pedig akkor, ha kénytelen oly bírót helyettesíteni, ki az imént említett váltóbíró-praktikával él.

És kérdelem, el lett-e érve ily viszonyok közt a szabadság azon célja, hogy a bíró a reá egy éven át egy folytában, még a vásár- és ünnepnapokat sem véve ki, nagy súlylyal nehezedett munka fáradalmai alól kipihenve és új erőt gyűjtve bírói teendőit lankadatlan buzgalommal ismét egy éven át végezhesse? Nem, szabadságáról visszatérve és hivatalát ismét elfoglalva ott talált százakra rugó hátralékokat, mert a saját ügyeivel amugy is túlterhelt helyettese rendszerint csak a legsürgősebb beadványokat intézte el, és miután neki ismét hat héten át most csak szabadsággal, mert más bírótársát kellett helyettesítenie, a felhalmozott hátralékból, melyekhez neki ujonnan sűrűen kiosztott beadványok járultak, alig volt képes legnagyobb erőmegerőszítéssel valamit ledolgozni és a vége az lett, hogy november végével már teljesen kimerülve vágyva vágyódott új szabadság után.

Ezek után áttérve magára a törvényjavaslat érdemére (a mint az a jogügyi bizottság szövegezésében előttem fekszik*), helyeslem, hogy a jogügyi bizottság javaslatának 1. §-ában a miniszteri javaslat által szűkkeblűleg hat hétben megállapított szünidőt két hónapra terjesztette ki. Indokait ugyan nem ismerem, de hiszem, hogy őt ezen intézkedésnél az igazságszolgáltatás magasabb érdeke is vezérelte. Mert az igazságszolgáltatás helyesen felfogott érdeke multhatlanul megkívánja, hogy a bírák az eleibe tartozó ügyeket nemcsak lehetőleg gyorsan, hanem alaposan is intézzék el. Már pedig az alapos bíráskodás azt tételezi fel, hogy a bíró nem pusztán hazája törvényeiben, melyeket egyes esetek elbírálásánál alkalmaznia kell, teljesen jártas legyen, hanem hogy egyszersmind a jogtudomány ujabbi vívmányaival, haladásával és legalább a szomszéd államok nevezetesebb törvényhozási intézkedéseivel megismerkedjék. Ezen ismeretek megszerzéséhez azonban, mint mindenhez, idő kell. Már pedig a honi és egyéb bíróságok jelenlegi személyi és egyéb viszonyai közt a bírónak jogelméleti további kiképeztesére semmi idő nem engedtetik, sőt a mindenféle hozzájuk szorosan nem is tartozó közigazgatási és kezelési teendőkkel túlterhelt bírák a reájuk nehezedő és évről évre növekvő munkahalmaz elleni küzdelmük közben még annyi időt sem lelnek, hogy a honi törvények és felsőbb hatósági rendeletekben kellő jártasságot szerezhessenek, úgy, hogy bátran mondhatom (és ez ugyan a magyar bíróságok szűgyenére válik, de e miatti felelősség nem őket terheli), *hogy nincs széles Magyarországon bíró sem az első folyamodásu, sem a felsőbb bíróságoknál, ki bár csak honi alkotmányunk visszaállítására keletkezett törvényeket és a miniszterek által kibocsátott rendeleteket alaposan is ismerné.*** (Tessék olvasni a felsőbb bíróságok határozatait.)

Mindamellett azonban az 1. §. intézkedéseinek még nem szabad megállani, hanem szükséges azokat még a

következő rendelkezéssel megtoldani: *«Vasárnapokon és a Gergely naptár szerinti ünnepnapokon, kivéve a bűnügyekben, a felektől semmi beadvány el nem fogadható, tárgyalás és tanácsülés nem tartható és érdemleges határozat nem hozható.»*

Ezen intézkedés szükségét nem akarom a vallási érzületre való hivatkozással indokolni (hiszen jelen «gschäftes» világban az államtisztviselőnek vallással nem is szabad birnia!) de szükséges ezen intézkedés azért, hogy a bírónak az év folyamán is legyen egy kis ideje, a hol a felektől nem zaklatva, fontosabb előadmányaira nyugodtan készülhessen, hogy a számos kezelési könyvet, naplót, jegyzéket, melyek pontos vezetésére a törvények és a miniszteri rendeleteknél fogva különben fegyelmi vizsgálat terhe alatt köteleztetik, kivezethesse, és a hétközben végzett munkájáról ugyszólván elszámoljon. De el is tekintve ettől, szükséges a javaslatba hozott intézkedés magok a felek érdekében is, mert köztudomásu dolog, hogy épen a vásár- és ünnepnapok a roszhiszemű adósok által hitelezőinek, és egyes hitelezők által hitelezőtársainak kijátszására szoktak felhasználtatni. Ugyanis az iktató bezárását közvetlenül megelőző néhány perczczel előbb (vásár- és ünnepnapokon az iktatóhivatal az ügyv. szab. 77. §. értelmében csak d. e. 9-től 11-ig nyitva tartandó) beadatik egy sürgősnek jelzett biztosítási végrehajtási kérvény, és minthogy az ügyv. szab. 132. §-a értelmében az ülések, ha a szükség kívánja, *minden nap* tartandók és a sürgős ügydarabok még a *beadás napján* adandók elő, az elnök, illetve a járásbíró tartva a felelősségtől és a fegyelmi vizsgálatról (a bíró feje felett örökösön függő Damokles kard), kénytelen a beadvány elintézése iránt azonnal intézkedni. A biztosítást elrendeltetvén, a végrehajtató azt még az nap — az 1881: LX. tcz. 22. §-ára hivatkozva — foganatosíttatja.

És a többi hitelező, habár neszét vette a fogásnak, sem a foglaltatót csődnyitási kérvénnyel nem háborgathatja, sem biztosítást nem eszközölhet ki maga részére, mert délután az iktató be van zárva, másnap pedig már szemébe nevet neki a diadalmaskodott végrehajtató.

És egyéb visszaélésekről is tudnék beszélni, melyek a vásár- és ünnepnapok felhasználásával történnek.

És elvégre legalább egy kis emberieséggel csak tartozunk az alsóbb rendű tisztviselők irányában is. Csak meg kell engedni, hogy az 500 frt évi fizetéssel javadalmazott irnok és a napi 80 krnyi bér mellett felfogadott díjnok ki egész héten át reggeltől estig keservesen másolja ákumbákumait, gyakran egy tuczat társával összeszorítva egy sötét, füstös hivatalszobában szintén pihenjen ki a hét fáradalmi alól és szentelhessen egy pár órát gyermekeinek, családjának.

De valószínűleg mind hiába hozom fel ezeket, hiába hivatkozom a humanitásra, nincs többé Mailáthunk, kinek szíve melegen érzett velünk és ki minden alkalommal férfiasan sorompóba szállott mellettünk a rideg fiscalitás és a «politikai tekintetek» csatlósai ellen.

De térjünk vissza ad rem. Átolvasva a törvényjavaslat 2—8. §§-t, megvallo, nem okultam meg, hogy tulajdonképen miben nyilvánul a szünidő hatálya?

Nézetem szerint ki kellene legalább mondani, hogy a szünidő alatt tanácsulések és tárgyalások csak a 3—7. §§-ban elősorolt esetekben tartandók és bírói határozattal csak ez esetekben tűzhető ki tárgyalás vagy határnap a szünidőre. Minden egyéb ügy elintézése a szünidő alatt szünetel. Ezt különösen az ügyvédek érdekében tartanám szükségesnek kimondani, hogy ők is élvezhessék szabadságukat.

A 3. §-ban oly számos ügy vétetik ki a szünidő (a törvényjavaslat szerint problematikus) hatálya alól, hogy a rendes polgári perek érdemleges elintézésén kívül alig marad valami, a mi szünidő alatt elintézendő nem volna.

Hogy miért volnának annyira sürgősök a 3. §. 1. és 2.

* L. 14. számunk mellékletét.

** Különben ez nem is oly könnyű, mert az összes törvény és rendeletek tárainak beszerzése végett a bírónak tőkepénzesnek kellene lenni.

pontjaiban hivatkozott, az 1877. XXII. tcz. 11. §. 4. pontjában és az 1881: LIX. tcz. 13. §. m) pontjában foglalt mezei rendőri ügyek és vadak által okozott károk megtérítése iránti keresetek? azt megfogni nem tudom.

Ugyancsak a 3. §. 3. pontjában az összes kereskedelmi perek vétetnek ki a szünet hatálya alól. Gondolnám, hogy legalább *írásbelileg* tárgyalta kereskedelmi rendes pereknek érdemleges elintézését lehetne a szünet utáni időre elhalasztani, annyiival inkább, mert a szünet tanács tagjai túlhalmozottságuknál fogva úgy sem lesznek képesek ily bonyodalmas perek elbírálásába bocsátkozni.

Ugyanazon §. 5. pontjában említett biztosítási és végrehajtási ügyekre nézve egyszerűen kimondanám, hogy *csak biztosítást célzó bírói cselekvények foganatosítása* rendelhető el a szünet alatt.

Ugyanazon §. 7. pontjában kihagynám a *kiskorúság* meghosszabításának (de nem a gondnokság) *megszüntetését* a sürgős ügyek sorából, mert nem látok semmi veszélyt abban, ha a kiskorú még egy pár hétig tovább atyai vagy gyámi hatalom alatt marad.

A törvényjavaslat 6. §-a szerint «a felek kölcsönös kérelmére a bíróság a 3—5. §-ban elősorolt ügyeknek elintézését a szünet utáni időre elhalasztani köteles». E §-ban beszúrni vélem «az ügyeknek elintézését» szavak után: «és az általa a szünetre kitűzött tárgyalásokat és határnapokat».

A 9. §-t pedig még a következőkkel toldanám meg:

«A törvénykezési szünet idejére, szükség esetében, a törvényszéki elnök javaslata folytán az igazságügyminiszter bírói minőségével és legalább öt évi joggyakorlattal bíró törvényszéki jegyzőt ruházhat fel előadási joggal. Ily jegyző az 1881: LIX. tcz. 3. §-ában előírt számú bírói tagokból alakított ülésekben az általa elkészített beadványokat előadhatja, de a határozat hozatalában részt nem vehet.»

E nélkül sok kisebb számú bírói tagból álló törvényszékeknél a szünetnek alig volna értelme.

Előbbi időkben is ruháztattak fel törvényszéki jegyzőket a miniszterium, illetve az udvari cancellária által előadási, sőt szavazati joggal is, és abból soha semmi baj nem támadt és ha fenébbi javaslatom elfogadtatnék, nem is támadhat. Oly jegyző lassankint hozzázokik az ügyek correct előadásához és az előadói tiszttel történt felruházása folytán nyert némi önállóság érzetében nagyobb buzgalmat fejt ki az ügyek feldolgozásában.

Nevezetesen váltókeresetek, biztosítási és végrehajtási kérvények elintézését és előadását bátran lehetne jegyzőre bízni (ezen ügyek a törvényszékek polgári beadványainak legalább egy ötödrészét képezik).

Az illető tanácsülésben résztvevő bírák rögtön meggyőződhetnek, vajon váltókeresetnél a felmutatott váltó bíró a törvényes kellékekkel, és tehát van-e helye sommás végzésnek? biztosítási kérvényeknél, forognak-e fen a biztosítás elrendelésének feltételei? kielégítési, végrehajtási kérvénynél, vajon jogerőre emelkedett-e a felmutatott vevény szerint az annak alapjául vett határozat és mire terjed ki folyamodónak végrehajtási joga?

Óvatosságból még azt is lehetne a törvényben per superflua kimondani, hogy «a hozott határozatért az abban részt vett bírák felelősek maradnak». Végre a törvénybe még a következő rendelkezések volnának felveendőek:

«§. A szabadságidő, a szünet alatt működő bírák által is, egyhuzamban élvezendő és azt szaggatott időközökben az igazságügyminiszternek fontos okokból megadható engedélye nélkül élvezni nem szabad.»

Ezen rendelkezés felvétele jelen értekezés elején említett visszaélések meggátlása végett szükséges. Különben ugyanazt tartalmazza az udvari kamarának 1843. november 15-én 39,726. sz. a. rendelete is, mely azonban úgy látszik,

ámbar érvényben létéről kételkedni nem lehet, feledékenységre ment.

Továbbá:

«§. Igen fontos okokból engedélyezhető egyes bíráknak a törvényszéki elnök által legfőleg 8 napi, az igazságügyminiszter által pedig hosszabb rendkívüli szabadságidő. Egy éven túl azonban az igazságügyminiszter is csak azon feltétel alatt engedélyezhet szabadságidőt, ha az illető a szabadság idejének egy éven túl terjedő tartamára illetményeinek élvezéséről lemond.»

Ezen intézkedés indokolásra nem szorul, és azért elég utalnom a satmárnémeti k. törvényszék tagjainak a törvénykezési szünet ellen az igazságügyminiszteriumhoz beadott kérvényükben foglalt mindenestre figyelembe veendő indokokra.

Hánrich Fózsef,
kir. törvényszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az árverési vevő felelőssége.

A «Jogtudományi Közlöny» f. évi 9-ik számában fenti cím alatti közleményben megbeszélte kir. táblai ítélet, mely — ha megáll, kiszámíthatatlan következményekkel járó praecedenssé válnék — megérdemli, hogy azzal, illetve az általa eldöntött jogesettel a jogász közönség közelebbről megismerkedjék.

Recapitulálni fogom röviden a tényállást.

F. M. boglári kereskedő elárvereztette S. L. sz. P. I. alperesnek egy részére lefoglalt gazdasági gépét, és az árverésen felperes hitelező vette azt meg.

Alperes az árverés ellen semmiségi panaszt adván be, a m. kir. Curia mint semmitőszék az árverést összes jogkövetkezményeivel megsemmisítette, mert a bírói végrehajtó az árverésre 15 napnál rövidebb határidőt tűzött ki. Ámde egy ingó árverés megsemmisítése képtelenség azért, mert annak joghatályát elenyésztetni nem képes. A vevő, a mint a vételért kifizette és az ingóság neki átadatott, annak tulajdonjogát megszerezte, azzal kénye-kedve szerint rendelkezhetik, azt visszaadni többé nem köteles.

Hanem, mivel jelen esetben a bírósági személy csakugyan törvényteleniséget követett el, és pedig olyat, melyet jogorvoslattal elhárítani nem lehetett, az esetleg okozott kárért az 1871: VIII. tcz. értelmében ő felelős.

Az idézett semmitőszéki végzés alapján alperes visszavégrehajtást kért a gépre felperes vevő ellen; a lengyeltóti kir. j. bíróság azt igen helyesen megtagadta, mert visszavégrehajtásnak — annak fogalmánál fogva — csak végrehajtató ellen lehet helye, a gép pedig felperesnek mint vevőnek, nem pedig mint végrehajtónak lehet csak birtokában; azon véletlen pedig, hogy a vevő egyszersmind a végrehajtató, a jogelvek alkalmazásában módosító hatással nem lehet, a m. kir. Curia mint semmitőszék ezen végzést is megsemmisítette és a visszavégrehajtást elrendelte.

Noha ezen rendelkezés helytelensége iránt egy pillanatig sem foroghat fen kétség, az még rikitóbb színben tűnik fel, ha a végrehajtató és árverési vevő személyazonosságától — mint merő véletlentől — eltekintünk és egy más példára gondolunk.

Tegyük fel, hogy egy fűszeres-raktárt árvereznek, és minden egyes tárgyat más vevő vesz meg, a végrehajtó egy alaki hibája folytán az árverést megsemmisítik, a vevőknek vissza kellene adni az általuk már rég elhasznált fűszert, ha ezt nem teszik, visszavégrehajtás rendeltetné el esetleg a város egész lakossága ellen.

Denique a semmitőszéki végzés alapján a visszavégrehajtás foganatosított az árverési vevő ellen, csakhogy — miután vevő a gépet még mielőtt tudta volna, hogy az

árverés ellen semmiségi panasz adatott be, tovább eladta, mihez teljes joga volt — eredmény nélkül.

Alperes most felperes ellen a kaposvári kir. törvényszék előtt rendes keresetet indított a gépnek a foglалás alkalmával meghatározott 4000 frt becsérték megtérítése iránt, és a törvényszék őt ez összegben — levonva ebből az árverés alkalmával a gép vételára gyanánt általa lefizetett 1112 forintot — el is marasztalta.

Eltekintve attól, hogy a végrehajtás alkalmával a lefoglalt tárgy becsértéke megállapításának egyedüli célja, hogy az az árverésnél kikiáltási árul szolgáljon, de kártérítési összeg megállapításánál az figyelembe nem jöhet, mert az okozott kár mennyisége perrendszerűleg csak bírói szemlével — minek pedig a foglалás nem tekinthető — vagy pedig becslő esküvel bizonyítható, ettől, mondom, eltekintve lehetlen oly jogalapot konstruálni, melynél fogva alperes marasztalható volna.

Alperes végrehajtató és árverési vevő egy személyben lévén, egyik minőségében sem volt marasztalható.

Mint végrehajtató azért nem, mert ő a jogai érvényesítése végett megkeresett bíróság illetve annak közegei mulasztásaiért nem felel, hanem felel azokért első sorban a bírósági közeg, in subsidio az állam.

Mint árverési vevő azért nem, mert ő a gép tulajdonjogát — a mint az birtokába bocsáttatott — megszerezte volt, azzal teljes joggal rendelkezhetett és ezen teljesen jogos cselekvényért őt semminemű joghátrány sem érheti.

A kir. tábla 13668/82. számú ítéletével ezek daczára is helyben hagyta az elsőbírósági ítéletet. S. A.

A végrehajtási törvény 40. §-ához.

Felmerült eset alkalmával nem tartom érdektelennek felvetni azon kérdést: vajon 100 frton alóli ügyben, ha az első bíróság *marasztaló* ítélete póttárgyalás rendelése mellett feloldatik, és az első bíróság újabb tárgyalás után *felperest elutasító* ítéletet hoz, tekintve hogy alperes, a végrehajtást kikerülendő, a 41. §. alapján a marasztalási összeget a bíróság előtt lefizette, vajon ily esetben az újabb első bírósági ítélet alapján *viszvégrehajtásnak van-e helye*, avagy tartozik-e a bíróság — tekintetbe véve az előtte történt kifizetést — felperes elutasítása mellett, őt egyuttal *a kifizetett összeg visszafizetésére is kötelezni?*

A végrehajtási törvény 40. §-a értelmében viszvégrehajtáshoz alperesnek joga nincs; mert ama §. a) pontja szerint, csak *felsőbb bírósági jogerős megváltoztató* vagy *póteljárás rendelése nélkül megsemmisítő* határozat alapján kérhető viszvégrehajtás.

De ha viszvégrehajtásnak helye nincs, úgy pusztán felperest elutasító ítélet sem hozható: mert föltéve, hogy felperes az elutasításban megnyugszik, ha a felvett összeget önkényt vissza nem fizeti, alperes jogerős ítéletnek bírása daczára sem kérhet végrehajtást: az ítéletnek nem lévén kötelező tartalma.

Véleményem szerint jelen esetben viszvégrehajtásnak kell hogy hely adasék; a törvény ebbeli hiánya miatt nem részesülhet alperes kevesebb jogban mint felperes.

Dr. Hencz Ágost.

Az indítványozási jog elévülése kihágások esetén.

Már volt alkalmam rámutatni a B. T. K. azon hiányára, hogy az általános részben a börtönbüntetés maximuma tíz évben van meghatározva, holott ezen maximumot a különös részben egyetlen egy börtönbüntetés sem éri el, mert a leghosszabb is csak öt évig terjed. Ugyanakkor feltüntettem azon igazságtalanságot is, mely ezen eltérés folytán bűnhalmazat esetén a börtönbüntetésre ítéltet érheti. De

nemcsak a büntetőtörvényben, hanem a váltótörvényben is fordul elő ilyenféle hiba, mely a törvény rendelkezését kivihetetlen abszurdumná teszi. A 29. §. 2. pontjában ugyanis ezen szavak: «illette kiállítás után» a szakasz címével szemben merő képtelenséget foglalnak magukban. Ennek bővebb tárgyalása azonban nem tartozik e cikk keretébe s csupán utalni akartam rá.

És miképen csuszna be ily hibák a törvénybe? Oly módon, hogy az egységes elveken alapuló javaslat egyik részében módosítás történik, s a törvény végleges szövegezése alkalmával a többi részek nem lesznek a módosításhoz képest átalakítva.

A K. B. T. K. elévülésre vonatkozó rendelkezéseit is ily gondatlan törvényalkotás egyik esetének kell neveznem.

A 31. §. szerint kihágások miatt a büntető eljárás megindíthatása, amennyiben *külön törvény* ellenkezőt nem rendel, *hat hó alatt* évül el. Ezzel szemben áll a B. T. K. 112. §-a, mely a magánfél indítványának elévülését *három hónapban* határozza meg. A «külön törvény» kifejezés a büntető törvénykönyvre nem vonatkozhatik, mert ez kihágásokról nem szól. S miután a hat hónapi elévülési idő minden megszorítás nélkül, általánosságban van kimondva: előáll azon abszurdum, hogy a magánindítvány tárgyát képező büntetteknel és vétségeknél az indítványozási jog félannyi idő alatt évül el, mint a sokkal csekélyebb fontosságú kihágásoknál. A *tíz évi fegyházzal* sújtott erőszakos nemi közöszülés miatt a magánfél csak három hónapig élhet indítványozási jogával, míg a *nyolcz napi elzárással* büntetett tulajdon elleni kihágások miatt hat hónapig adhatja be panaszát. Van ebben következetesség?

Nem oszlatja el ezen jogi abszurdumot a K. B. T. K. 32. §-ának utolsó bekezdése sem, mely a kihágások elévülése tekintetében a B. T. K. intézkedéseit rendeli alkalmazandóknak. Ezzel a zavar csak még nagyobb lesz; mert a K. B. T. K. az elévülésre nézve pozitív szabályokkal bír, melyek kizárják a B. T. K. szakaszainak alkalmazhatását. Mire való tehát a 32. §. utolsó bekezdése? Hát bizony egyébre nem való, csak a confusio növelésére; mert a 31. §. miután kivételt nem tesz, a magánvádindítás elévülésére is alkalmazandó s bővebb kiegészítést e tekintetben sem igényel.

Ezzel kapcsolatban érdekesnek tartom egy másik ékesen szóló bizonyítékát is felemlíteni a figyelmetlen codificationnak. A K. B. T. K. 26. §-ában ki van mondva, hogy a *kihágás kísérlete nem büntetettetik*. És ennek daczára a 32. §. utolsó bekezdése a *kihágás kísérletének büntethetősége* tekintetében a B. T. K. rendeleteit mondja alkalmazandóknak.

Papp Dezső.

Közljük ezen felszólalást, habár nem egy tekintetben tévesnek tartjuk kiindulási pontjait. Legközelebb megteszszük észrevételeinket.

Szerk.

KÜLÖNFÉLEK.

Lapunk t. olvasóival tudathatjuk, hogy a budapesti kir. tábla III. polgári tanácsának és különösen nagyérdemű tanácselnökének ügybuzgalma folytán Dr. Jancsó György munkatársunk szerkesztése mellett, lapunk ezentul az említett tanácsnak leginkább a bírtok-, család- és örökjog körébe eső elvi jelentőségű határozatait közlendi.

Az ezen döntvénykönyvből vett határozatok ** jeggyel lesznek megjelölve.

— A budapesti kir. tábla 1882. és 1883. évi márczius hó 31-ig terjedő ügyforgalmi kimutatásának egybevetése világosan mutatja az új törvények hatását. Ugyanis 1882-ben érkezett 17,810 polgári ügy, 1883. évben 14,715 ügy, a múlt évhez képest 3095-el kevesebb. Büntető ügy 1882-ben 16,320, 1883. évben 17,020 tehát több 700-al. Váltó 1882-ben

1838 ügy, 1883. évben 1698, tehát kevesebb 140-el. Urbéri 1882. évben 199 ügy, 1883. évben 112, tehát kevesebb 87-el. Az összes apadás 2622.

— **Commentár nélkül** közöljük a következő curiai határozatot: (Csalással vádolt P. Fülöp és társai elleni bűnügyben) a budapesti kir. ítélő tábla ítélete megsemmisítetik és utasítatik, hogy vádlottak bűncselekményének minősítésére is kiterjedő újabb ítéletet hozzon. Indokok: Az alsóbb bíróságok ítéleteinek felülvizsgálata alkalmával azoknak csak ama intézkedései hagyhatók érintetlenül, melyek ellen egyik fél részéről sem történt felebbezés; mint-hogy a fenforgó ügyben vádlottak az elsőbíróság ítélete ellen egész terjedelmében, tehát bűncselekményük minősítésére nézve is felebbeztek, a kir. ítélő tábla lényeges szabálytalanságot követett el, midőn az első bíróság ítéletét nevezett vádlottak bűncselekményének minősítése tekintetében azért, mert a kir. ügyész egyedül a büntetés kimérésére nézve felebbezett, felülvizsgálatlanul hagyta, ennelfogva stb (963/B. 1883. március 2.)

— **A budapesti ügyvédi kamara** évi jelentéséből vesszük át a következőket:*

Csak a legújabb időben is két eklatans eset bizonyította, hogy a kamarák az ügyvédi tisztesség iránt a legfokozottabb fogékonysággal bírnak, és hogy a felsőbb hatóság tisztán criminalisticus szempontok merev alkalmazása által az ügynek egyáltalán nem használ. Bármennyire szabadkozott már a kamara egyes tagok felvétele ellen, a legfőbb ítélőszék azok felvételét elrendelte, és ime már két esetben bebizonyult, hogy a kamara felfogása jogosult volt, és hogy ennek felsőbb hatósági ignorálása a legkárosabb következményekkel járt, és fegyvert szolgáltatott az ügyvédi kar ellenségei kezébe. Az 1874. 34. tcz. egyes szakaszainak sajátzerű szerkezete is alkalmat nyújt egyébiránt controvers felfogásra és a felvétel körüli ellentétes eljárásra. Kamaránk például a törvénynek a fegyelmi büntetések törvényes hatályát szabályozó 102. §-át szigorúan értelmezve, a fegyelmi jogérvényes ítélettel felfüggesztett ügyvéd felvétele ellen még akkor is a 3. §. tilalmát látja fenforogni, ha a felfüggesztés ideje ugyan lejárt, de a büntetésnek a törvényszabta három évi hatálya még meg nem szűnt. Felsőbb hatóságaink azonban e részben más nézetben vannak; így legújabbán egy concret eset alkalmából a kir. Curia a kamara elutasító határozatának megváltoztatásával folyamodott, ki az előbbi székhelye szerinti illetékes kamara által jogérvényesen egy évi felfüggesztésre ítéltetett, és az egy év lejártá után ugyan, de a büntetés három évi hatályán belül itt felvételét kérelmezte, a kamara ügyvédi lajstromába felvétetni rendelte, mert szerinte «az ügyvédi rendtartás 102-ik §-ának olyszzerű értelmezése, milyent annak az ügyvédi kamarai választmány tulajdonit, nemcsak azon jogi alapelvvel, mely szerint bármi büntetés a birói ítéletben meghatározott időn túl ki nem terjeszthető, hanem különösen a 70. §. 3. pontjának azon intézkedésével világosan ellenkezik, mely szerint a felfüggesztés leghosszabb tartama egy évre állapított meg, holott a kamara értelmezése szerint a felfüggesztésnek az ítéletben kijelölt ez esetben egy évi tartamon felül minden esetben még további 3 évre kellene fentartatnia.» Mi részünkről a 102. §-ban a fegyelmi büntetés erkölcsi hatályát látjuk körvonaloza, és ha ennek a felvételek alkalmából sem lenne suly tulajdonítható, akkor ezen szakasz rendelkezése írott malasztól nem egyéb, mert kihatása épen semmi sem lenne; ez nem lehetett a törvényhozás célja, midőn ezen szakaszt a törvénybe felvenni szükségesnek tartotta és ezzel a kamaráknak az ügyvédi kar jól felfogott érdekében discretionális hatalmat is adott. Épen a felvételek körül kell pedig hogy a kamarák ezen discretionális hatalmukkal éljenek, mert a tisztesség fogalmát a paragrafusok Procrustes-ágyára vonni nem lehet és mert a tisztesség féltékeny megőrzése legelső sorban az ügyvédi kar érdeke, mely karnak képviselői: a kamarák, eddigelé kétségtelenül igazolták, hogy a tisztesség fokozásával akarják és tudják is fokozni a tekintélyt, és így a kart előbb-utóbb is azon magaslatra fel fogják ismét emelni, mely azt megilleti.

— **Austriában az ügyvédség reformja** iránt a képviselőház igazságügyi bizottsága által kiküldött albizottság múlt évi május hóban tett jelentése szerint a közjegyző-

ség és ügyvédség egyesítésének megengedhetőségét javasolta. Az osztrák közjegyző-egyesület 1882. októberben tartott közgyűlése egyhangulag az egyesítés ellen nyilatkozott és e tárgyban emlékirat kibocsátását határozta el. Ezen emlékirat most tétetett közzé. Alapeszméje az, hogy az egyesítés zavart okozna a törvénykezés szervezetében és annak közegei működésében sulyos összeütközéseket idézne elő. Az emlékirat kifejti, hogy az ügyvédség intézményének célja a felek megbízásából folyó képviseliten alapul, lényege és létezési feltétele függetlenség és szabad költözködés, valamint a fegyelemnek önkormányzati hatóságok által való kezelése; a közjegyzőség céljának állami kinevezésből folyó hivatali jelleg, meghatározott hivatali székhely és állami fegyelmi hatóság felel meg. Az egyesítésből az ügyvédségnek anyagi haszna sem volna, mert az okiratok készítését, különösen a vidéken, a zugirászokra bízák.

— **Systematisches Handbuch der Deutschen Rechtswissenschaft** cím alatt BINDING a híres büntetőjogtanár gyűjteményes munkát szerkeszt. A munkatársak Ihering, Krüger, Mommsen, Brunner, Laband, Glaser, Windscheid és mások.

— **A párisi jogi kar** 2000 frank pályadíjat tűzött ki azon kérdésre: melyek biztosítékai a személyes szabadságnak.

NYILT KÉRDÉSEK.

Az 1881. évi LIX. tcz. 34. §. 2. pontja szerint, ha a határozatnak csak egyes pontjai felebbeztettek, a határozatnak a nem felebbezett pontokban foglalt részei, a felebbezési határidő lejártát követő napon jogerőre emelkednek.

3. pont: Eskütlől feltételezve eldöntött perekben az ítélet bármely egyes pontja ellen használt felebbezésnek az eskü letételére és az e végből való jelentkezésre feltétlen halasztó hatálya van.

Nekem következő concret esetem van: Alperes kifogást tesz, hogy ő neki a kereset alapjául szolgáló okiratban foglalt összeg felmondattott volna, felperes megkínálja alperest a főesküvel arra, hogy neki a kereseti összeg nem mondattott fel. A bíróság ítéletet hoz, mely szerint az esetre, ha alperes leteszi a főesküt arra, hogy neki a kereseti összeg nem mondattott fel, felperes keresetével elutasítatik stb, ellenkezőleg alperes köteles stb. stb. Az ítélet azon részére vonatkozólag, mely az időelőttiséget az eskü letételétől feltételezetten megállapítja, mindkét rész megnyugszik, ellenben alperes az ítélet érdemleges része ellen részben felebbezéssel él. Kérdés, hogy az időelőttiség kérdésének eldöntésére vonatkozólag megítélt főeskü iránt alperes nem-e köteles az ítélet nem felebbezett részének jogerőre emelkedésétől számítandó 15 nap alatt jelentkezni vagy ez esetben is az ítélet érdemleges részének egy része ellen használt felebbezésnek az esküre jelentkezésre feltétlen halasztó hatálya van-e? Nézetem szerint a törvényhozónak azon intentiója van a 34. §. 3. kikezdésében letéve, hogy az esküre jelentkezésre vonatkozólag a beadott felebbezés halasztó hatályllyal akkor birjon, midőn a kereseti összeg egy része feltétlen, a másik része eskütlől feltételezetten van megítélve, ez esetben ne kelljen a feltétlen megítélt rész ellen felebbezéssel élőknek az ítélet ezen részének jogerőre emelkedése előtt esküért folyamodni, míg ellenben ott hol a kereseti összeg, mint az én esetemben, feltétlen meg van ítélve, az eskü a kereset alaki részére vonatkozik, a feltétlen megítélt összeg egy része ellen használt felebbezés az időelőttiség felderítésére megítélt eskü jelentkezé-ére halasztó hatályllyal nem bir.

H. S. ügyvéd.

Az 1878. V. tcz. 149. szakasza a *hiűtlenségre való felhívásról* intézkedvén, azt minden további megszorítás nélkül öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendőnek mondja ki. Tekintettel az idézett törvény 134. §-ára, azon kérdés merül fel, alkalmazható-e a 149. §-ban megállapított büntetés illetve büntetési nem az esetben is, ha a felhívás teljesen eredménytelen maradt?

J.

A csődtörvény 27., 28. és 29. §-aiban körülírt megtámadási keresetek mely bíróságnál indítandók meg, t. i. csődbíróságnál vagy járásbíróságnál, midőn a kereset tárgya 500 frton aluli?

K.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13 sz.).

* L. a 13. és 14. számokat.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre .. 6 irt negyedévre .. 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Telekkönyvi reformkérdések. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Die Lehre von den Processkosten. Irta Dr. Waldner Viktor. Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról. Dr. HAUER GYULA soproni ügyvédtől. — A követelések osztályozása az 1881. évi csődtörvény szerint Dr. HOLLÄNDER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nyílt kérdések. MELIÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A bűnvádi eljárás tervezete a budapesti ügyvédi kamara szakbizottsága előtt.

Telekkönyvi reformkérdések.

E lapok hasábjain megjelent cikkek írói mindannyian egyetértenek abban, hogy a telekkönyvek állapota tarthatatlan. Ha a t. cikkírók által feltüntetett sok visszasságokhoz, melyeket én is számtalanszor tapasztaltam, még megjegyzem, hogy láttam telekkönyvet, melyben 5—6 birtokrészlet volt bejegyezve ugyanannyi tulajdonossal, kiknek mindegyike csupán egy-egy birtokrészlet tulajdonosa volt; láttam telekkönyvet, melyben volt tulajdonos, de le voltak jegyezve az összes birtokrészletek, tehát nem volt birtok; láttam telekkönyvet, melyben nem volt se tulajdonos, se birtok, de voltak a C. lapon terhek; láttam telekkönyvet, melyben az A. B. és C. lapokon kívül volt még D. és E. lap is: azt hiszem nem kell bővebben bizonyítanom a jelenlegi állapotok tarthatatlanságát. Nem is fogok tehát ezekkel foglalkozni, noha tuczat számra sorolhatnék elő ily anomáliákat, hanem kizárólag azon kérdéshez kívánok hozzászólni: mily intézkedések teendők, hogy telekkönyveink teljes hitelt érdemlő közokiratok legyenek? hogy az ingatlanokra vonatkozó tulajdoni és birtokviszonyok hű képét tükrözzék vissza?

Két irányban szükséges itt az intézkedés. Helyrehozni a mult hibáit először s gondoskodni azután arról, hogy a jövőben ily hibák lehetőleg elő ne fordulhassanak. Feltalálva a mult hibát, megfogjuk látni az utat, melyen jövőben haladnunk kellend s így mindkét kérdést együttesen tárgyalandom.

A multa visszatekintve látjuk azt, hogy a telekkönyvek ziláltságának okai főleg következők:

1. az ingatlanokra vonatkozó változások bejelentésének elmulasztása;
2. a birtokrendezés folytán előállott változások késedelmes keresztülvitele;
3. a telekkönyvi hatóságok czélszerűtlen területi beosztása;
4. kellő számú szakértő telekkönyvvezető hiánya.

A bejelentések pontos eszközlése keresztülvihető nem lesz mindaddig, míg a telekkönyvi rendszer előnye az állam minden polgára át nem érzi, az ugyszólvan vérebe át nem megy. Vannak azonban módok, melyek a bejelentéseket elősegíthetik. Ezek egyike kétségkívül a *hagyatéki kényszer-eljárás*, melyet a f. é. 1. számban Claudius eléggé kifejtett és tüzetesen indokolt. Az örökös az illeték kifizetésével az állam irányában kötelezettséget teljesít. Jog és kötelezettség reciproc fogalmak. Hol a jog, mely ezen

kötelezettséggel reciprocitásban áll? Az illetéket fizető örökösnek az illeték fizetési kötelezettség folytán jogot kell nyernie ahoz, hogy az örökség birtokba vételét az államtól követelhesse.

Az eljárás pedig nagyon egyszerű. A községi előjáróságok kötelesek a halálesetet és leltárt illetékszabás czéljából felvenni. A felvétel ne csak az illetékszabási hivattal közöltessék, hanem egyszersmind a járásbíróssággal is, mely a hagyaték rendbehozatala iránt szükséges intézkedéseket fogamatba veszi vagy véteti.

A bejelentések elősegítésének másik módja, a Simon Endre kir. törvényszéki bíró ur által helyeselt *közjegyzői és ügyvédi kényszer*, mely a felek érdekeinek biztos garanciát nyújt és az annyszor kárhoztatott zugírászatot egyszer mindenkorra teljesen kiküszöböli.

A községi előjárók hivatalos bejelentéseire, valamint a bejelentés szóbeli eszközlésére nézve czélszerűség és kivihetőség szempontjából számos kifogás emelhető és a Simon Endre ur által előadottakhoz különösen megjegyezhetem még azt is, hogy ha a községi hivatalos bejelentés bírói elintézés alapjául szolgál: akkor alig képzett községi bíráink jelentései folytán egy évtized alatt telekkönyveink még oly hitelesek sem lennének mint ma; a szóbeli bevallás tekintetében pedig egyszerűen hivatkozom a VIII. magyar jogászgyűlésre, mely ezen kérdés felett napirendre tért.

A birtokrendezés folytán előállott változások folytán a telekkönyvek hivatalból átidomittatnak. Ezen hivatalbóli eljárás azonban oly csigalassusággal halad, hogy vannak községek, melyekben a tagosítás utáni új állapot már 10 év előtt hitelesített, a telekkönyvek pedig még mindig a régi állapotot tüntetik elő. Másutt az átidomítási munkálatok oly megbízhatlanok, hogy akár elülről kezdjék azokat. Itt az egyedüli helyes és czélszerű intézkedés az, hogy az igazságügyi kormányzat szakavatott, pontos és kipróbált hivatalnokokat és ne kezdő segédtelekkönyvvezetőket alkalmazzon az átidomítási munkálatokhoz.

Az átidomítási munkálatok lassúsága folytán évtizednél hosszabb ideig kell a vevőnek várnia, míg a vételi jogügyletre a bírósági sanctiót telekkönyvezés által megadathatja. A hitelezőnek lehetetlen jogait érvényesítenie, mert a telekkönyvi állapotnak megfelelő adóbizonyítványt nem kaphat, miután az adó a tényleges állapotnak megfelelőleg vettetik ki; az új állapot pedig a telekkönyvbe bejegyezve még nincs, tehát az ennek megfelelő bizonyítvány alapján sem érvényesítheti jogait, mert ily alapon árverés nem rendelhető.

Hogy ezen segíteni lehessen, meghonosult egy oly praxis, mely minden inkább csak törvényben gyökerező nem. Az irni alig tudó községi bírák kiállítják az adóbizonyítványt úgy a mint a félnek tetszik, ez pedig kiállítatja a bizonyítványt úgy, a mint ez czéljainak megfelel.

Messzire vezetne azonban az ezen visszasságból eredő visszaélések részletezése, melyeknek elejét venni másként nem lehet, mint az átidomítási munkálatoknak gyors és pontos fogamatosítása által.

A területi beosztás is egyik kiváló oka tarthatatlan állapotainknak. Nem tudunk kivergődni az elavult régi megyerendszerből. A. község lakója menjen két napi járó földet, hogy telekkönyvét megnézhesse; két napig menjen csupán azért, mert községe egy pár száz évvel ezelőtt B. megyéhez csatoltatott; két napig menjen, holott 1—2 órányira tőle van telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíró-ság, melynek községei azonban nem B. megyéhez, hanem C. megyéhez tartoznak.

Az 1872. évi bírósági szervezés üdvös változást hozott létre s nem igen respectálta a megye határait. 1876-ban újra organizáltunk és területi beosztás tekintetében ott vagyunk, a hol évtizedekkel, talán századokkal ez előtt voltunk.

Hogy mi köze a területi beosztásnak a telekkönyvek hitelességéhez, annak illusztrációjára legyen elég csupán azon tényre utalnom, hogy a telekkönyvi hatóság távolsága és a telekkönyvek hitelessége bizonyos viszonyban állanak egymáshoz, mely mindig és mindenütt azonos. Minél távolabb van ugyanis a telekkönyvi hatóság valamely községtől, annál kevésbé hitelesek ennek telekkönyvei és megfordítva, minél közelebb a telekkönyvi hatóság valamely községhez, annál hitelesebbek telekkönyvei.

A hitelesség a közelséggel nő, a távolsággal csökken, még pedig igen természetes és egyszerű okoknál fogva. A telekkönyvi hatóság székhelyétől távol lakó fél, ha mint nagykorú örökölt, cserélt vagy vett, soha sem fog 1—2 napi járó földet megtenni azért, hogy a telekkönyvi állásról meggyőződjék. Megelégszik azzal, hogy az illetékért megexequálják, s ha mindjárt tudja is, hogy az illeték kifizetésével a birtokállapot rendezése még elérve nincs, még sem tesz lépéseket a rendezés iránt, mert sajnálja a költséget és különösen a munkát és időt rabló fáradságot; innen van aztán, hogy vannak a telekkönyvi hatóságtól távol eső községek, melyekben a telekkönyvek még ma is legalább $\frac{1}{10}$ részben oly állapotban vannak, a mint az első helyszíneléskor felvették, holott tényleg több mint $\frac{9}{10}$ részben a jelenlegi tényleges állapotnak többé meg nem felelnek.

Ily községekben a jelzáloghitel teljesen ismeretlen s noha 30 év óta tilalmazva van az ingatlanoknak zálogba adása, az még ma is általán el van terjedve. Majdnem 10 évi ügyvédi praxisom alatt évről-évre számos ily esetem volt s megtörtént az is, hogy a felek, mintsem törvényes jelzáloghitel-ügyletet kössenek, inkább elállottak a jogügylet megkötésétől, midőn kijelentém nekik, hogy az ingatlanok másnemű zálogba adása nem törvényes.

De nekik lehetetlen is jelzálog ügyletet kötniök; az ingatlan, melyet örökölték, cseréltek vagy vettek, tényleg birtokukban van, de telekkönyvileg tulajdoni joggal nevükre bekebelezve nincs.

Tényleges birtokukat tehát a hitelezőnek tényleg átengedték, de a hitelezőt jelzálogilag biztosítaniok, miután nem telekkönyvi tulajdonosok, lehetetlen.

Ezen viszásság megszüntetésére és a telekkönyvi hitel megszilárdítására elkerülhetetlenül szükséges tehát, hogy minden járásbíró-ság kivétel nélkül telekkönyvi hatósággal ruháztassék fel, továbbá hogy a területi beosztás czélszerűen szerveztessék; mert csak ez által érhető el, hogy a felek a telekkönyvi intézmény jótéteményeiben részesülhessenek.

Következnek a szakavatottság kérdése kapcsolatban a kellő számmal.

Ezen kérdésnél DÉVÁNY Henrik osztálytanácsos ur nézeteit osztom. Meg kell alkotni a telekkönyvi hivatalnoki statut; szerves kapcsolatba kell hozni a telekkönyvi hivatalokat egymással, a legkisebb hivatalnoki állomásra sem szabad kinevezni mást, mint a ki a telekkönyvi vizsgálatot

jó eredménnyel letette; szakítani kell a mostani túlságosan fősvénykedő rendszerrel, melynek uralkodása alatt egy-egy járásbíró-sági telekkönyvvezető, sok helyen egyetlenegy segédtelekkönyvvezető, végzi a széljegyzést, telekkönyvi referádát és foganatosítást is, tehát egy személyben öszpontosul referens, telekkönyvvezető, segédvezető s minthogy a telekkönyvvezető egyszersmind a telekkönyvi iroda főnöke, tehát még iroda-igazgató is.

Ezen lapok 1881. évi 29. és 30. számában «a bírósági tisztviselők szomoru anyagi helyzetéről» értekezvén, többek közt ezeket is irtam:

«Semmivel sem kedvezőbb a telekkönyvvezetők helyzete. Itt már a szervezés alkalmával 1872-ben azon hiba követtetett el, hogy az I. II. és III. osztályu telekkönyvvezetők nem előléptetés útján jutnak az illető osztályokba, hanem csak úgy véletlenül cseppennek be azon osztályba, a melybe a szervező szeszélye az illető helyet sorozni jónak látta. Így történik aztán, hogy például ha valamely helyen egy I. vagy II. osztályu telekkönyvvezetői állás üresedésbe jő, ezen állásba nem a hasonrangú, de alsóbb osztályu telekkönyvvezető léptetetik elő, hanem a segédvezetőből egyszerre I. vagy II. osztályu vezető lesz, míg az évek óta III. osztályu vezető megmarad továbbra is ami volt, III. osztályu vezető. Minden öt évben pótlékkal lenne a telekkönyvvezető is ellátandó; továbbá az előléptetéseknel mindig figyelemmel kellene lenni arra, hogy a kinevezés csak a legalsóbb osztályra történjék s a magasabb osztályba való emelés hivatalból lenne az üresedések mérvéhez képest eszközlésbe veendő. Hogy az állások ilyenén dotálása a hivatalnokok ügybuzgalmát fokozná és a visszaélések számát csökkentené, az kétséget sem szenved; mert hisz természetes az, hogy csak ott lehet munkakedv, hol a munka jutalmazást remélhet. A hol a munka jutalmazva nincs, ott pangásnak kell lenni, tespedésnek kell beállani».

1881. év óta a helyzet legkevésbé sem változott, tehát ahhoz, amit akkor irtam, nincs mit hozzátennem, belőle nincs mit elvennem.

A telekkönyvvezetők fizetése, viszonyítva azon nagyságú munkához, melyet végeznek, igen csekély; legyen ez legalább némileg az előléptetések systematizálásával és az ötödéves pótlékkal recompensálva.

Mindezek után csupán még egy körülményt vagyok bátor az érdeklődő szakközönség figyelmébe ajánlani.

A földadó-kataszteri munkálatok országsherte folyamatban vannak, a régi földadó-kataszteri felvételek kiigazítottak, tekintet nélkül a hiteltelekkönyvekre.

Még ott is, a hol a birtokrendezés folytán előállott új állapot átídomítás útján a hiteltelekkönyvekbe már bevezetett, ezekre semmi tekintet sincs.

Ha például egy és ugyanazon tulajdonosnak egymás mellett fekvő két oly birtokrészlete van, melyek művelési ág és minőségi osztályzat szerint egyenlők, akkor a kataszteri felvétel akként eszközöltetik, hogy a telekkönyvileg két birtokrészlet egyesítettik és egy helyrajzi számot kap. Eddig csak az a kellemetlenség volt a földadó-bizonyítványok kiállításával egybekötve, hogy a telekkönyvi és földadó-kataszteri helyrajzi számok sehol és soha meg nem egyeztek. Jövőben a jelenlegi földadó kataszteri munkálatok hitelesítése után, ehhez majd az is hozzá fog járulni, hogy a földadó-kataszter birtokrészletei semmiképp sem fognak a hiteltelekkönyvi birtokrészletekkel megegyezni, minek aztán az lesz a következménye, hogy az ingatlanok földadó szerinti becslése lehetetlenné válik, a mi a jelzálogos hitelezők szemmel látható kárával fog járni, mert földadó-kimutatás nélkül lehetetlen lesz árverési kielégítést kérniök a részükre jelzálogilag lekötött ingatlanokból.

A földadó-kataszteri munkálatok hitelesítve még nin-

csenek, tehát most még csekély költséggel és fáradsággal lehetne a földadó-katasztert a hitellekkönyvekkel úgy a helyrajzi szám, mind pedig a birtokrészletek mennyisége szerint összhangzatba hozni, később, a hitelesítés után, az vagy épen nem, vagy aránytalanul tetemes költség, sőt talán csak új telekkönyvi helyszínelési felvétel árán lesz összhangzatba hozható. Hogy pedig a közhitel szempontjából a összhangzat szükséges, ezt bizonyítani alig szükséges, ha fontolóra vesszük, hogy a telekkönyvi hatóság a tulajdoni átruházást, az árverést, csupán csak a hitellekkönyvi állapot szerint intézheti el. Míg ellenben az átruházási illeték és földadó-kimutatás alapjául ugyanezen ingatlanokra nézve a földadó-kataszter szolgál.

Az összhangzat hiányában meg fog történni tehát az, hogy adásvevési jogügylet utáni illetéket a fél az adókataszteri kimutatások szerint nem azon ingatlan után fogja fizetni, a melyet megvett; meg fog történni az, hogy az árverésen eladandó ingatlan kikiáltási árául nem ezen, hanem más ingatlan földadójának százszorosa fog szolgálni.

Az előadottak szerint tehát, hogy telekkönyveink a közhitel szempontjából kifogástalanokká alakíttassanak át és a jövőben kifogástalanul vezettessenek, szükséges lenne kormányhatósági rendelkezés útján intézkedni az iránt:

a) hogy a birtokrendezés felytán előállott változások vagyis átírási munkálatok a telekkönyvekben mielőbb haladéktalan eljárás útján keresztülvezettessenek;

b) hogy minden járásbírósi telekkönyvi hatósággal ruháztassék fel;

c) hogy a járásbírósi területek a törvényhozás végleges intézkedéseig is akként szabályoztassanak, hogy minden község a hozzá legközelebb székelő telekkönyvi hatóság illetőségi körébe essék;

d) hogy a telekkönyvi hivatalra csak telekkönyvi vizsgálatot tett egyének alkalmaztassanak;

e) hogy a létszám systematizáltassék és az előléptetés a szolgálati idő szerint szabályoztassék s végül

f) hogy a földadó-kataszteri munkálatok a hitellekkönyvekkel összhangzatosan vitessenek keresztül.

Törvényhozási uton pedig következő intézkedések lennének foganatba veendőek:

α) kimondandó lenne a hagyatéki kényszereljárás;

β) behozandó lenne az ügyvédi és közjegyzői kényszer;

γ) a bírák részére rendszeresített tízed és ötödéves pótlék kiterjesztendő lenne a telekkönyvi hivatalnokokra is;

δ) a telekkönyvi osztályok a törvényszéki székhelyeken is a járásbírósiak mellett lennének szervezendők.

Ezek, szerény nézetem szerint, azon legszükségesebb intézkedések, melyeknek mielőbbi keresztülvitele elkerülhetetlenül szükséges, mert nélkülök ma-holnap ott állunk, hogy telekkönyveink úgy az igazságszolgáltatás, mind pedig a nemzetgazdaság és főleg a közhitel szempontjából tekintve nem lesznek egyebek haszontalan makulaturánál, mely sajtakaronál egyébre nem alkalmas. *Tóth Gáspár.*

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

Míg a régi népek az ellenséget, melylyel harczban álltak, jogon kívül állónak tekintették, kivel szemben minden meg volt engedve, a mai jogérzet tisztában van azzal, hogy az emberi jogok a háboruban is tekintetbe veendőek. Az ellenséges hatalom csak oly rendszabályokat alkalmaz, melyek a hadviselés érdekében szükségesek, de a magánjogoknak, névszerint a lakosság személyes biztonságának,

életének, becsületének és vagyonának sérelmétől tartózkodik s azt szigorúan tiltani is szokta. Visszaélések természetesen fordulnak elő, de ezek sohasem alapulnak valamely jogon.

Ezek az u. n. nemzetközi jognak elvei, a melyek között hiába keresünk olyant, mely a belföldieknek vagy a szövetséges állam lakosainak a zsákmányolást, helyesebben *rablást* megengedné. BLUNTSCHLI mondja: «Es ist beschämend für unsere Wissenschaft, dass sie in dieser wichtigen Frage nicht eher die Wahrheit erkannt hat, als bis ihr die veredelte Kriegsführung der heutigen Staaten durch die tatsächliche Missbilligung und durch das militärische Verbot aller Beutemacherei vorausgegangen ist. Während die Gelehrten sich noch immer durch die alten Autoritäten täuschen liessen, arbeiteten die Generale mit eiserner Disciplin an der Abschaffung jenes offenbaren Raubs, den man vergeblich sich bemüht, als Recht auszugeben».*

Ha a javaslat 45. §-a alapján valaki elcsábíttatná magát zsákmányolásra, a polg. törvénykönyv §-a nem védené meg attól, hogy egy kissé agyonlövettessék.

A 45. §-t elejtendőnek tartom.

(46. §.) A 46. §-nak terjedelméből, de tartalmából is több szakasz bátran kitelt volna, de észrevételeim csak a rendelkezések lényegére lévén szánva, az utóbbi tekintet itt is mellőznöm kell.

A talált dologgal való elbánást szabályzó rendelkezések lényegökben helyesek, de többre terjednek, mint szükséges s felesleges magyarázás által a szabatoság is érzékenyen szenved.

Az első sorban *elvesztett vagy más módon eltévedt* dologról van szó. E szavakból az következne, hogy az *elvesztés egyik módja* az eltévedésnek, mihielyt *más módon* való eltévedésről is van említés. Ez nem szabatos meghatározás, mely csak kételyt támaszthat. Hibás fordítása a százsországi ptk. 239. §-a következő tételének: «Wer eine verlorene oder sonst abhanden gekommene Sache»; *abhanden gekommene Sache* nem annyit tesz, mint «*más módon eltévedt*», hanem azt fejezi ki, hogy a tulajdonos nem tudja, hogy hova lett. A javaslat alapján a legelőről haza felé tartó tehén, ha eltéved, már talált dolognak lenne tekintendő s ha péld. 100 frtot ér a tulajdonos találo-díj czimén mindannyiszor 10 frtot fizessen?

A találás tárgyát képezhető dolgok jelzésére tökéletesen elégnek tartom a javaslatban használt *elvesztett* kifejezést, következőleg a «*vagy más módon eltévedt*» tétel törlendő. Ugyancsak kihagynám e szavakat «*és magához vesz*» mint feleslegeseket, mert önként értetik, hogy találo csak az, ki a dolgot magához is veszi, mert ha ezt nem teszi, a dologgal semmi köze, következőleg arról jelentést tenni sem köteles. Az 1878. évi V. tcz. 365. §-a sem tartott ily magyarázást szükségesnek, annál kevésbé van annak itt helye, a hol annyival is inkább önként értetik, mert a fejezetben csakis *foglalás* által szereshető tulajdonról van szó.

A bejelentési kötelezettségre nézve az «*azonnal*» elhagyandó, nemcsak mert határozatlan, hanem mert ugyanazon §-ban 8 napi határidő állapittatik meg.

A javaslat különbséget tesz továbbá a talált dolog értékére nézve az 1 frton alóli és azt meghaladó érték között s csak utóbbi esetben kívánja a hatóságnál való bejelentést. Ezt nem tartom helyesnek, mert sok esetben sem a találo, de a községi előljárásióság sem képes megítélni, vajon a dolog 1 frtnál többet ér-e vagy nem. Peld. a találo, de a falusi bíró sem látott soha gyémántot s azt üvegnek tartva, a talált értékes ékszer bejelentését jóhiszemben elmulasztja, de lehet, hogy ürügyül is használja fel, mely esetben a bejelentés elmulasztásának magánjogi hátrányai nem sujthatják, de a büntető törvény, mely értéket

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13. és 14. számokban.

* BLUNTSCHLI, Dr. J. C. *Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staaten als Rechtsbuch dargestellt.* 38. l.

nem különböztet meg, nem lenne ily elnéző s nem tehető fel, hogy a javaslat kedvéért a büntető törvény 365. §-ának helyes rendelkezése megváltoztatnák.

Miért nem követi a javaslat a több idegen törvényekből összeűtött 46. §-ban a törvényhozás által már elfogadott s a büntetőtörvény 365. §-ában foglalt egyszerű és világos meghatározást: «A ki idegen dolgot talál, köteles azt 8 nap alatt a községi előljárásnak vagy annak, aki elvesztette átadni»; ez a polgári törvény szükségletét is tökéletesen kielégitené.

Nem látom át, miért kelljen a járásbiróságot a talált dolog feletti eljárással terhelni és a feleknek minden ok nélkül, csupán egy ötlet kedvéért annyi költséget okozni. Ha képesnek és hivatottnak tartja a javaslat a községi előljárást arra, hogy egy hét eltelté előtt az ügyben eljárjon, miért ne tehesse ezt a hét nap elteltével is? Miért kelljen a tulajdonost azzal a legtöbb esetben aránytalan költséggel terhelni, melyet a dolognak a járásbirósághoz való beszolgáltatása s a másodszori közzététel okoz. Annak sem látom okát, hogy ha az előljárást 50 frt értékig eljárhat, miért ne tehesse ezt 50 frton túl is. Attól tartani nem lehet, hogy a közigatási hatóság birói teendőkhöz avatkoznék, mert mihelyt a tulajdonjog kérdése lép előtérbe, a feleket különben is a bírósághoz kell utasítani.

A 46. § két utolsó bekezdéséhez lényeges megjegyzésem nincs, a szerkezeti hiányosságokra kiterjeszkedni nem kívánok.

(47—49. §§.) Itt előre kell bocsátanom, hogy e három szakasz sorrendje nem fel meg a helyes egymásután követelményének, mert a dolog természetében fekszik, hogy előbb kell a találásról, azután a netalán jelentkező tulajdonos és a találó közötti jogviszonyról s csak ezután a találonak azon jogáról szólni, mely neki megadatik azon esetre, ha a tulajdonos nem jelentkezett. Az idézett szakaszokban ez éppen megfordítva fordul elő.

Véleményem szerint tehát a 46. §. után a 49. §-nak kell következnie, mely oly esetről rendelkezik, ha valamely dolgot egyszerre többen találják, mert a mi *egy* találonak nézve áll, ugyanaz áll a *többről* nézve is. A 49. §-nak azonban csak első bekezdését fogadnám el, mert a másodikban foglalt magyarázás és ismétlés egészen felesleges. Mert hogy ki tekintessék találotársnak, ez mindig az eset körülményeitől függ s ha a javaslat egy eshetőséget kiemel, e mellett még sok más változat is lehetséges.

Hogy továbbá többeket egyenlő arányban illeti a talált dolog és találdíj, ez ugyanezen §. első részében már ki van mondva e szavakban «mindannyinak arra nézve egyenlő jogaik vannak».

Dr. Haller Károly.

(Folyt. köv.)

JOGIRODALOM.

«Die Lehre von den Processkosten». Nach österreichischen Process und Privatrecht, mit Berücksichtigung der Civilprocessordnung des deutschen Reiches. Dr. WALDNER VIKTOR-tól.

Dr. WALDNER VIKTOR «Juristenpräfekt an der k. k. Theresianischen Academie» munkája fekszik előttünk. Megjelent Holder Alfrédnél Bécsben 1883. újév napján, tehát az ügyvédekre nézve nem is időszerűtlen időpontban.

Mi a perköltség? Birság-e, avagy kártérítési kötelezettség. Az újabb perjog sui generis kötelezettségnek mondja, a nélkül, hogy alapjában a magánjogban gyökereznek.

Összetett képződmény alaki jogi eredettel, anyagi jogi lényeggel.

Dr. Waldner munkájának bevezetésében a pert, idő, munka és pénzbeli áldozataival, a passio útjának nevezi. Az állam kiveszi részét általa bélyeg alakjában. A bíró, segédzemélyzet, tanu, szakértő díjakat huz, az ügyvéd honorariumát kapja belőle. Minden lépés költségnymot

hagy benne. A «küzdalem a jogért» pénzbe kerül. A győztes fél hordja-e vállán a költséget? Az nem lehet, mert az elért eredmény elveszne a küzdalembe. Átháríttassék-e a jóhiszemű legyőzött félre? Lehetetlen, mert ez által hiba nélkül bűnhődnek.

Az osztrák és német perjog szakított a római tradícióval, az előbbieket a legyőzött, jóhiszemű peres felet nem mentik fel a perköltség megtérítése alól.

Két könyvre osztja fel a munkát. Az első könyvben a történeti, a második könyvben a fenálló osztrák perköltség-jogot tárgyalja.

A tudományban három nézet uralkodik a római per tekintetében. És pedig perköltség fizetendő: «1. ha a vesztes fél dolo, culpa lata perlekedett (birság-theoria); 2. még akkor is fizetendő perköltség, ha culpa levis terheli a vesztest (kártérítési elmélet); 3. az ok tekintete nélkül, mint pervesztes következményeként (célzszerűségi elmélet).

A költség fizetésének jogalapja fekehetik mora-ban, igény-megsértésben, a vétkesen elhuzott teljesítésben, delictumban, vagy szerződés-szegésben, és hogy épen oly hibás feltevés, miszerint a római jog csak dolosus pervesztés esetén térített meg vesztes alperes által a költséget, a mint hogy soha sem fejlődött oda, hogy a kártérítési elvet proclamálta volna. De sőt sok esetben csak a pereredmény volt a döntő, továbbá hogy a felperesnek megítélt perköltségek a főkövetelés növekedékét képezik, és pedig oly növekedékét, mely magából a főkövetelésből ered, azért azzal anyagilag egyet képez. Waldner ezen eredményt a források által is támogatja, és kiemeli, hogy pld. a C. 5 és a nov. 82 kétségtelen, hogy a perköltség alóli mentességet, menthető perviselésnél, megadják.

Csak hogy az idézett helyek egyrészről a bona fidest kívánják meg, másrészről a per kétségességét kívánják meg, és itt Waldner nézetünk szerint helytelenül érvel, a midőn azt állítja, hogy ha feltehető is, hogy valaki a per kezdetén jóhiszemű, de ritka eset, hogy a per bevégeztéig az legyen, mert az ellenfél bizonyítékai, előadása lerontják jóhiszeműségét és így a legritkább esetben lehetne arról szó, hogy a perköltségek megfizetése alól a vesztes alperes meneküljön. A bíró pedig — ugymond a szerző — nem képes, de nincsen is hivatva megítélni, vajon mikor kezdődik alperes rosszhiszeműsége, és mikor végződik jóhiszeműsége. A részben rosszhiszemű perlekedés elvesztette azon jogát, hogy a jóhiszemű rész tekintetbe vétessék.

Ezen felfogás helytelensége magából az idézett helyekből kitűnik (si conventus bona fide solverit aut actor lite destiterit) és (si judex inveniat eum non calumniatorem, sed de re dubia litigantem) mert ezekből nem tűnik ki, hogy a per végén kell kétségesnek lenni az esetnek, vagy pedig az ítélet meghozataláig kell fenforogni a bona fidesnek, mert az a döntő, vajon a per kezdetén jóhiszemű alperes, vagy kétes a jogviszony, minthogy a bíró már a per kezdetén, habár még nem döntőleg, működik és befoly a perre.

Szerző azután átmege a vesztes felperes szavatosságára a perköltség tekintetében és hivatkozással a C 42. D 50. 7: «Qui agit certus esse debet.... et ante debet rem diligenter explorare et tunc ad agendum procedere», azon következtetésekre jut, hogy a követelés jogi kétségessége, hogy a bizonyítékok elégtelensége nem menti fel a vesztes felperest a költségek viselése alól. Hogy továbbá köteles felperes a per megkezdése előtt alperest felhívni a teljesítésre a célból, hogy megtudja, mily kifogásai vannak a követelés ellen. És csak akkor, ha a megintett nem deríti fel, menekül meg a vesztes felperes a költség fizetése alól, mert az őt megintó felperes azon hiszemben van, hogy nincsen ellenvetése alperesnek a követelés ellen, feltéve ha felperes a felhozott bizonyítékok folytán leteszi a pert: aut actor (bona fide) lite destiterit.

A felperes által fizetendő perköltség jogalapja az osztrák jog szerint kár megtérítésében fekszik, a római jog szerint dologi jogok követelésénél kártérítésnek, más követelésnél birságnak vétetik.

Szerző helyesen jegyzi meg, hogy nincs példa, melyen annyira meg lehetne mutatni, milyen káros az, ha a tudomány nincs tisztában valamely jogképződmény lényé iránt, mint a perköltségek példája. Birálat alá veszi a birság, a kártérítési és a czélszerűségi elméleteket és egyik elméletet sem fogadva el, különösen kiemeli, hogy a birság- és kártérítési elméletek tudományilag nem elégitnek ki, de annál kevésbbé az u. n. czélszerűségi theoria. Polemizál MENGER-rel, ki azt állítja, hogy: «Die Verpflichtung zum Ersatze der Gerichtskosten entspringt aus dem Process-Verhältniss, sie ist daher öffentlich-rechtlicher Natur, und kann nicht nach civilrechtlichen Gesichtspunkten beurtheilt werden».

Jellemzi, hogy a birság- és kártérítési elméletek emberei mint akarták a culpa latat-t és levis-t a perben meghatározni, kik annyira mentek, hogy a praesumptio bonae fidei-t vették fel bizonyos perek és bizonyos emberi osztály számára. Így megszüntetendőnek mondja az A. G. O. 531. §. és a W. G. O. 400. §. a költségeket, ha az egy forumnál nyertes lett egyik vagy másik fél (nálunk is divik az ítéletek különbözősége folytán a perköltségek megszüntetése). A kártérítési elmélet hiába protestált a költségek könnyelmű megszüntetése ellen, a praxis az érzelem után indult, mert hibás, kétes theoria állt oldala mellett.

A II. könyvében a fenálló osztrák perköltség-jogot tárgyalja rendszeresen. Itt szerző az abszolút megtérítési elmélet hívének vallja magát vagyis azt állítja, hogy a mily sors éri a pert, oly sorsa legyen a költségnek. Ez különben ki van fejezve a perköltségi novella 24. §-ában (R. G. B. 1874. május 16-áról), mely kifejezést ad annak, hogy menthető perlekedés nem ment fel a perköltség megtérítése alól.

Az osztrák perköltség-jogot tárgyalva Waldner azon szélsőségbe jut, hogy a per előkészítő stádiumában tett költségeket is megítélendőnek tartja, abból is következtetve, hogy a novella «Rechtsverfolgungskosten»-t mond megtérítendőnek, és így a zálogjog-feljegyzés, az előjegyzés stb. mind az ellenféltől követelhető költségek volnának. Ugyisint megítélendőnek tartja a per befejeztével felmerülő költségeket is, így pld. a kicsomózási költségeket.

Gáncsolja szerző az osztrák bíróságok azon eljárását, melynél fogva előleges bizonyításnál a bizonyító fél viselje az ellenfél költségeit is, minthogy az csak akkor volna viselendő, ha a per megindítottát általa, úgy szintén a *gondnok* részére az ellenfél által viselendő költségek megítélését kifogásolja. Hazai praxisunk szempontjából igen érdekes Dr. Waldnernak e tekintetbeni nyilatkozata: «Welch ein offensichtiger Widersinn! Dem abwesenden Beklagten wird der Kostenersatz an den (obsiegenden) Kläger, und diesem hinwiderum, Kostenersatz an jenem, zu handen seines Curators auferlegt.»

Felveti a kérdést szerző, vajon ha nem kísértetett meg felperes által az adóst perenkívül fizetésre szorítani, ki tartozik a perköltséget viselni, és az osztrák törvények fonalán azon következtetésekre jut, hogy ha határnap van kitűzve a fizetésre vagy pedig veszélyeztetve van a követelés, ha fel sem szólította, alperes a perköltséget viselni tartozik, ellenkező esetben felperes viseli a költséget, ha a megjelenésig vagy ellenírat beadásáig alperes adós fizet. Szerző az írásbeliség ellen harcol, mondván, hogy a periratok hosszadalmassága lélekölő munka a bíróra nézve, és gyakran arra van számítva, hogy a költség szaporodjék. Ilyen költség sem ítélandó meg. De a bíróságnak is szemrehányást tesz, mert nem az érték szerint, hanem az iver sokasága szerint ítéli meg a költséget.

A tárgyalás-elhalasztások költségei, ha közös meg-egyezőssel történnek, vagy a győző fél részéről, meg nem ítélandók a legyőzött ellen.

Ausztriában nem hiányzik a praxisban azon eset sem, hogy ott hol nincs kimondva, köteles ügyvédi képviselő, az ügyvédi képviselő által felmerült költségek meg nem ítéletnek. Ez ellen szerző élesen kikel és az eljárást az ügyvédi kar mint az igazság egyik oszlopa megsértésének declarálja. Az osztrák C. P. Entwurf 252. §-a oly költségek megítélését, melyeket járásbírók előtt folyó pereknél meghatalmazott alkalmazása okoz, a bíró belátására bizza. Tehát esetleg az ügyvéd költségei megítélését is. Ennek ellenében a R. C. P. O. (87. §-ában) kimondja, hogy: «Die Gebühren und Auslagen des Rechtsanwaltes der obsiegenden Partei, sind in allen Processen zu erstatten». Hazai jogunk a bagatell eljárásban már sanctionálta az ügyvédi képviselő költségei meg nem térítését. Ha a fél ügyvédi képviselő nélkül védekezik, perköltségek neki nem ítélandók, de az időmulasztásért jár neki költség. Ha pedig ügyvéd saját ügyében képviseli magát, ítélandó részére költség, mert a képviselő által más per képviselőtől esik el, és így időmulasztásért kapja a költséget.

Tárgyalja továbbá szerző a szavatossági és beavatkozási perek, az igazolás, perujítás költségeit, habár nem igen bőven, ugyisint a felebbezési, felolyamodási költségeket beható tanulmánya tárgyává teszi.

Áttérve a válóperek költségeire, megkülönböztetést tesz azon házsfél közt, kinek hibája folytán idéztetett elő a válási ok, és ezt marasztalandónak mondja, és a közt, ki nem hibás, hanem hol a válóper vagy nyilvános akadály vagy magán akadály miatt tétetik folyamatba. A nyilvános akadálnál nincs tulajdonképeni peres fél, tehát perköltség sem ítélandó. Magán akadálnál, ha elutasított a perlekedő fél, perköltség ellene megítélendő, ha helyadatott a való keresetnek, nincs perköltségnek helye, a mi természetes, mert itt már az állam lép helyébe a magánfeleknek, és védve a köteléket házasságvédője által, nem hagyja helyben, hogy bontó akadálylyal kötött házasság mégis megálljon.

A házasságvédőnek nem jár költség, csak készkiadásai térítendő meg, állása hivatalos lévén, az állam által volnának készkiadásai megtérítendő, mert tevékenysége közteher, tehát magánjogi címe (megbízásból bér szerződés) nincsen. Készkiadásai azonban, mint megbízási költségek, az államkincstár által fedezendő, de az államkincstár az elutasított panaszos féltől szedi be a házasságvédő költségeit.

Igen érdekesek a zálog-, elsőbbségi, kifizetési tárgyalások költségeiről szóló fejezetek, a mint hogy egészben véve a mű, hazai viszonyaink tekintetében is érdekes, mert nálunk csak legujabb törvényeink kezdenek a perköltségek iránt határozottabban intézkedni, így pld. a végrehajtási törvény, csődtörvény, és igen sok kérdés nyílt kérdés, mely a praxis ingadozó rendelkezései szerint oldatik meg.

Dr. Székely Miksa.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatokról.

Őszintén megvallva, nem volt szándékom hozzászólni azon kérdéshez, hogy kit illet meg a tulajdonjog az esetben, ha többen egyforma és egyidejű utóajánlatot tesznek és az ujabbi árverésre senki sem jelenik meg; mert a dolog maga oly impraktikus, hogy nem hiszem, miszerint végrehajtási törvényünk fenállása alatt ily eset egyetlen egyszer is előfordulna. De «unverhofft kommt oft» — mondja

egy német közmondás — s így biz megeshetik, ámbár alig hihető, hogy hazai bíróságaink valamelyike kénytelen lesz ily eset felett határozni.

Fehát quid juris?

TELESZKY azt mondja, hogy az ily egyenlő ígéretet tevők csakugyan egyenlő részbeni közös vevőknek tekintendők; ugyanezen álláspontot foglalja el Dr. VASDÉNYEY Géza is, míg Dr. F. S. nagymihályi ügyvéd az ily véletlenségből támadt közös tulajdont ellenezve, a tulajdonjog kérdésének eldöntését egy újabb tárgyalásra, esetleg az ajánlattevők közti szűkebb licitatoria, és ha ez mind nem használ, sors-húzásra akarja bízni.

Kinek van igaza? Nézetem szerint egyiknek sem.

Teleszkynek s vele együtt Dr. Vasdényeynek már Dr. F. S. megfelelt s eléggé kimutatta, hogy ily kényszerülve létesült jog- és birtokközösség 3—4 vagy több, esetleg teljesen idegen s egymástól távol lakó egyén között, nem elégítené ki egyikét sem, és mindenesetre egy jó csomó pernek lenne szülő anyjává.

Az, ki utóajánlatot tesz, meg akarja szerezni azon tárgyat, illetve ingatlant egészen, mely árverés alá bocsátatott s melynek miségéről az árverési feltételek és hirdetményből meggyőződött. Részbirtokot szerezni bizonyára eszé ágában sem volt, reá nézve ez hátrányos, intentióinak meg nem felelő, világos kár. Már pedig a törvényes eljárás miatt valakit épen a törvényből folyólag károsítani, ez absurdum; s nem tudom, hogy azokat, kik az ily körülmények közti közös tulajdon mellett kardoskodnak, nem ijednének-e meg, ha ez a dolog önnönmagukon esnék meg.

Ép oly téves Dr. F. S. urnak a szűkebb árverés körül forgó és végeredményeiben a lutrit ajánló okoskodása is, mert ily eljárást, mint Dr. Vasdényey igen helyesen jegyzi meg, a bíróság nem is honosíthat meg, s úgy mond tovább, megtörténhetnék, hogy az egyenlő ígéretet tevők közül — kiket egyenlő részben közös kötelezetteknek s közös vevőknek kellene tekinteni — a vagyonosok kihúznák magokat a kötelelem alól, s mikor az árverési feltételek teljesítésére kerülne a sor, csak egy fizetéseképtelen vevő állana az érdekeltek elé.

S ime itt van a dolog bibéje. Mert a mi a jelen kérdést eldöntheti, nem lehet egyéb, mint *azon jogos érdek, mely a hitelezőket, esetleg az előbbeni tulajdonost az árverés alá került ingatlanra megilleti.*

Ezen jogos érdek minden irányban való megvédése feladata a törvénynek, s ha mindenkinek érdeke csorbitatlanul fentartatik és számbavéttetik, akkor elég van téve a törvénynek is. Hogyan óvható meg az adott esetben úgy az utóajánlat-tevők, valamint az érdekelt, demég az előbbi tulajdonos érdeke is, azt lesz alkalmam azonnal kimutatni; előbb azonban legyen szabad egynéhány szóval megemlékeznem az 1881: XVIII. tcz. 199. és következő szakaszaiban tárgyalt *csődbeli kényszeregyezségről.*

Igen rövid leszek. Ha a hitelezők nagyobb része érdekében tartja a csődegyezséget elfogadni, a kisebbségben maradt hitelezők egyszerűen leszavaztatnak s engedni tartoznak.

A többség érdekének tehát okvetlen szükség, hogy alá rendelje magát a kisebbség érdeke.

Ezen rövid excursio után térjünk vissza saját tárgyunkhoz. Ki van érdekelve az utóajánlat által?

Első sorban a jelzálogos hitelezők, másodsorban az előbbeni tulajdonos. Kik lesznek tehát oly esetben, melyről a törvény nem rendelkezett, legelőbb is hivatva saját érdeküket a leghelyesebben megvédeni? Nemde ismét a hitelezők s az előbbeni tulajdonos.

Ha tehát áll, hogy az utóajánlattevő csakis az egész árverés alá került ingatlanra tehet s tesz utóajánlatot, ha

áll, hogy ezen utóajánlat, minthogy károsítás nélkül az ingatlan egy hányadára nem reducálható, vagy egészen elfogadandó, vagy egészen elvetendő; ha végre áll, hogy ezen utóajánlat által főképp a jogokat már előbb szerzett hitelezők és az előbbeni tulajdonosok vannak érdekelve, akkor állania kell annak is, hogy a felett, melyik fogadtassék el az egyidejűleg tett egyenlő utóajánlatok közül, *csakis a hitelezők és esetleg az előbbeni tulajdonosok együtt határozhatnak.*

A személyes érdek ezen természetszerű védelmére rámutat, mint fentebb említém, csődtörvényünk, rávezet a logika is.

Hogy pedig a szavazatok megállapítása, a szavazás maga sokkal egyszerűbb mint a csődeljárásban, az kétséget nem szenved. Szavazatra természetesen csak az utóajánlat összegéből fedezetet nyerő jelzálog hitelezők bocsátatnak, kiknek mindegyikét a követelésének összegére való tekintet nélkül egy szavazat illeti meg.

Ha az utóajánlatból minden hitelezőnek követelése kikerül s a tömegben felesleg is marad, az előbbeni tulajdonost (tulajdonosokat) is illeti egy szavazat.

Szavazat-egyenlőség esetében a tulajdonjog azt illeti, kire a tömegből fedezetet találó utolsó hitelező szavazott. A szavazás a sorrend-megállapítási tárgyaláskor és annak megkezdése előtt ejtendő meg. Ugy hiszem, hogy illetéken meg lenne óva mindenkinek jogos érdeke, az utóajánlattevők egyike ugyancsak megkapja azt, mire utóajánlatot tett, és joggal, mert a hitelezők és előbbeni tulajdonosok bizonyára csakis arra fogják ruházni a tulajdonjogot, kinek fizetéseképségéről leginkább meg vannak győződve s kinek utóajánlata tehát, ha nem is számszerűleg, de biztonság tekintetében mégis jobb a többinél, s úgy hiszem, hacsak szőrszálhasogatók nem akarunk lenni, ezen az alapon ezen kérdést legtermészetesebben lehetne megoldani.

Dr. Hauer Gyula.

A követelések osztályozása az 1881. évi csődtörvény szerint.

A hatályban levő csődtörvénynek a régi csődeljárással szemben lényeges előnyét képezik a többi közt a bejelentett követelések megállapítása körüli eljárásra vonatkozó intézkedései. Előbb minden bejelentett igény bírói eldöntés tárgyául szolgált az u. n. valódisági s folytatólag az osztályozási ítéletben, akár tétetett ellene kifogás, akár nem; minek folytán a csődbíróságok sok felesleges munkát végeztek, midőn minden egyes bejelentés vizsgálatába s elbírálásába bocsátkoztak, nem azért, mert vitás igény, hanem csak azért, mert a törvény a bíróság ítéletét, bár fontos ok nélkül, megkivánta. A költségek szaporításán kívül ez eljárás azon következménnyel is járt, hogy egy-két vitás kérdés a liquid követelések egész sorozata megállapításának s kielégítésének elodázását vonta maga után.

Mindennek a felszámolási eljárás véget vetett, mely a liquid követeléseket a vitássá tett igényektől elkülönítvén, csakis utóbbiakat utalja a per utjára; az előbbieket pedig a per által közvetlenül nem érintetvén, aránylagos kielégítést nyernek, mihelyt a csődtömeg pénze folyóvá tehető, s a csődbíróság sem valódiságuk, sem osztályozásuk megállapításába nem bocsátkozik.

A bejelentett követelések vitásakká tehetőek úgy a valódiság, mint az osztályozás kérdésében emelt kifogás által, melynek folytán a per külön kereset útján megindítandó. A kereset folyamatba tételére rendszerint a bejelentő hitelező van kötelezve, kinek követelése egyik vagy másik tekintetben kifogás alá vétetett. A kifogásoló hitelezőt vagy tömeggondnokot pedig e köteletség csak az esetben terheli, ha a követelés a jogérvényes véghatározat vagy egyezség

keletkezése után felmerült tények alapján támadtatik meg» (csődt. 145. §. 2. bek.).

A valódiság kérdésére nézve a törvény intézkedése oly világos, hogy az e tekintetben emelt kifogás természetéből folyólag kétségtelen, ki tartozik a keresetet megindítani. Az osztályozást illetőleg azonban a törvény rendeletének eltérő értelmezésével találkozunk, úgy hogy annak megvilágítása a kérdés gyakorlati fontosságánál fogva kívánatosnak látszik. A csődt. 145. §. id. 2. bekezdése szerint a keresetet — az első bekezdésben megállapított szabálytól eltérően — a kifogásoló hitelező vagy tömeggondnok köteles megindítani, *«ha a követelés a jogérvényes véghatározat vagy egyezség keletkezése után felmerült tények alapján támadtatik meg»*. E törvényszakasz, mert valódiság és osztályozás közt kifejezetten különbséget nem tesz, némely oldalról az osztályozási kérdésre is alkalmaztatik, úgy hogy e felfogás szerint a keresetindítás kötelessége a kifogásoló hitelezőt vagy tömeggondnokot az osztályozás tekintetében is terhelné. E nézet azonban tévesnek mutatkozik, nemcsak azért, mert a követelés megtámadása alatt annak érdemben fenállása, tehát csak valódisága megtámadását kell érteni, hanem azért is, mert a törvény által kifejezett feltétel az osztályozási kérdésre különben sem alkalmazható. A követelés osztályozása ugyanis kétséggel a csődeljárás tárgyát képezi, ez iránt tehát csakis a csődeljárás keretében lehet intézkedni, nem előbb, mint a felszámolási tárgyalás alkalmával, ha a felek az osztályozás iránt egyezségileg megállapodnak, s csak később indítandó per után, ha az osztályozás ellen a felszámolási tárgyalásnál kifogás tétetik. A felszámolási tárgyalásnál korábban keletkezett jogérvényes véghatározat vagy egyezség tehát az osztályozási kérdésre nézve nem létezhet: kizártnak mutatkozik azon jogi lehetőség, hogy a felszámolási tárgyalásnál ily jogérvényes véghatározat vagy egyezség után keletkezett tény szolgálhatna az osztályozás megtámadásának alapjául, s így nem merülhet fel eset, melyben a kifogásoló hitelező vagy tömeggondnok az osztályozás tekintetében keresetet indítani tartoznék. Ez okból az osztályozás iránti per megindítására a csődt. 145. §. 1. bek. alkalmazandó, mely szerint a keresetet azon hitelező köteles folyamatba tenni, kinek követelése az osztályozás kérdésében megtámadva lön.

A törvény ily értelmezése ellen felhozatik, hogy a csődnitás előtt a közadós ingó vagy ingatlan vagyonára szerzett zálogjog s ennek alapján meghatározandó osztályozás tekintetében a felszámolási tárgyalást megelőzőleg keletkezett jogérvényes véghatározatra vagy egyezsége lehet hivatkozni, s így a kifogásoló hitelező vagy tömeggondnok lenne szorítandó a kereset megindítására, ha az osztályozást a jogérvényes véghatározat vagy egyezség keletkezése után felmerült tény alapján támadja meg. Ez ellenvetés azonban döntő súlylyal nem bír, mert

1. a csődt. 126. §. szerint csak a csődhitelezők kötelesek igényeiket bejelenteni és felszámítani, s a bejelentett követeléseknek osztályozására, valamint az osztályozás kifogásolására irányuló intézkedések az 59. és köv. §§. szerint csak a csődhitelezőkre vonatkoznak;

2. az ingó vagy ingatlan vagyonra zálogjogot szerzett hitelezőket a csődt. 152. §. szerint külön kielégítési jog illetvén, azok igényeiket *«ugy mint csődön kívül»* érvényesíthetik, az ily követelések osztályozása, a mennyiben külön kielégítésre czéloz, nem a csődt. 59. és köv. §§., hanem az 54. és köv. §§. nyomán a törvénykezési rendtartás, illetve fenálló törvények szerinti rangsorozat alapján határoztatik meg. A csődhitelezők követeléseinek osztályozását érdeklő kérdés a csődeljárás, a külön kielégítésre jogosított hitelezők követeléseinek rangsorozata pedig a közönséges eljárás szerint lévén elbírálandó, az utóbbi alá tartozó esetek felhozása nem képezhet érvet a csődtörvény keretébe tartozó kérdés elbírálása ellen.

Mindezekből következik:

a) hogy a bejelentés alá eső követelés osztályozása iránt a keresetet azon csődhitelező köteles megindítani, kinek követelése osztályozás tekintetében megtámadva lön;

b) hogy a külön kielégítésre jogosított hitelezők követelése, a mennyiben a külön kielégítési alaptól leendő kielégítésre irányulnak, a rangsorozat kérdésében a felszámolási tárgyalás keretébe nem tartoznak, a rangsorozatot a felszámolási tárgyalás alkalmával sem beismerés után végleg megállapítottak, sem kifogás után a csődt. 145. §-ban jezett joghatálylyal megtámadottak tekinteni nem lehet, miután e kérdés sorrendi tárgyalás után az e tekintetben érdekelt s a felszámolási tárgyalásra megidézettekkel különbözhető felek meghallgatása mellett elbírálandó;

c) hogy a külön kielégítésre jogosított hitelezők, ha egyuttal mint csődhitelezők is fellépnek, a külön kielégítés alapját képező tárgyakat nem a rangsorozati kérdés tekintetéből, hanem azért kötelesek a csődt. 129. §. szerint pontosan kijelölni, hogy az általános csődtömegből csak azon mértékben nyerjenek kielégítést, melyben követelésük a kijelölt külön kielégítési alaptól ki nem kerül, s esetleg hogy a csődtömeg a követelés kielégítése után fenmaradó fölösleget igénybe vehesse.

Dr. Holländer Lajos.

KÜLÖNFELEK.

— A szélsőbal klubbja mint mellékbüntetést kiszabó bíróság. E napokban a függetlenségi körben egy szónok egyik politikai lap ellen azt hozta fel, hogy abba rovtott előéletű, a társadalomból kutasztott egyének irnak. Két nappal reá az volt olvasható a lapokban, hogy ezen nyilatkozat az említett lap szerkesztőségének csak egy tagjára vonatkozott s hogy ez — nem munkatárs többé. Ezen tények megérdemlik, hogy mint az idők jelét regisztráljuk. A legliberalisabb párt egyik tagja nem áttallja pelengerre állítani valakit azért, a miért már elszenvedte büntetését. A társadalomba visszatért, a ki tisztességes munka után keresi kenyerét, egyenesen kiszorítja állásából. Szavát emeli az ellen, hogy a ki egyszer vétkezett, iparkodhassék becsületes életmód után visszanyerni polgártársainak tiszteletét. Szerinte azon egyén ki van taszítva a becsületes emberek társaságából örökre. Ezt mondá az ország legliberalisabb pártjának tagja; ezt mondá egy természetűdős. S nem találkozt ember ezen legliberalisabb klubb tagjai között, a ki a felháborodásnak kifejezést adott volna a barbar szellemű nyilatkozat felett. Az ilyen szabadelvű férfakkal szemben hiába küszöbölte ki a modern kor a becsületbüntetést; hiába mondta ki büntetőtörvényünk, hogy senkit a törvényben meghatározott büntetésen felül becsületbüntetéssel sújtani nem szabad. — Valóban megdöbbenő, mily mérveket öltött már a fogalma: elfajulása.

— A bírósági ügyforgalom szempontjából érdekes vizsgálni a budapesti V. kerületi járásbíróság viszonyait. Az 1882. évben elintéztetett itt kerek számban 9000 sommás per. Beadvány érkezett 89,510 s ezek közül az év végén hátralékban maradt 275. E mellett 649 elnöki ügydarab, mely mind elintéztetett; 1402 bagatellügy, mely 41 híján érdemi leg elintéztetett; más hatóságok részére kézbesítendő ügydarab 28,400, mely — 300 híján — mind kézbesítetett; ezeken kívül körülbelül 300,000 frtnyi elnöki letétügy s körülbelül 1.000,000 frtnyi a nagy letét számára érkezett letétügy, stb. Közel fekvő az a feltevés, hogy a munka ily feltorlódását az új eljárási törvények okozták; a végrehajtási törvény, mely a budapesti végrehajtásokat s az ezekből felmerülő ügyeket ezen járásbíróságoknál centralisálta, s a perrendtartási novella, mely egyrészt a sommás bíróság hatáskörét kiterjesztette, s másrészt új kereseti formákat is létesített. A fentközlött számok ez irányban fölötte érdekes eredményt tüntetnek fel. A 300 frt és 500 frt közötti értékre irányuló, vagyis a sommás eljárásnak összegileg történt kiterjesztésén alapuló kereset volt összesen 510; gyermek-tartási kereset 13; semmiségi kereset 4. Tehát a perrendtartási novellának a szaporulatnak csak elenyészőleg csekély arányrésze tudható be. A végrehajtási törvény apasztó kihatása az ügyforgalomra pedig épenséggel meglepő. Az igényperek összesítése azt eredményezte, hogy az igény-

pereknek körülbelül 75%-ja elesett. 1882. évben összesen körülbelül 1000 igényper volt az V. kerületi járásbírósnál, holott az előbbi években ugyanazon terület járásbíróságainál az igényperek száma átlag 4000-re rugott. Hasonló eredmény mutatkozik a végrehajtási eljárás elleni jogorvoslatok terén, mely az előtt a legsérelmesebb huzavona fészket képezte. Az előterjesztés intézménye itt csaknem tabularasa-t csinált. Roszhiszemű alperessel szemben azelőtt alig lehetett árverelni; a végrehajtási ügy gyakran hónapokig, évekig a semmiségi panaszok körében forgott. Ma helyébe lépett a visszaélés nem csábító, a 24 óra alatt elintézhető előterjesztés. Érkezett előterjesztés az egész évben összesen 463. Kétségtelen tehát, hogy ama beláthatatlan ügyforgalomnak, mely az V. kerületi járásbíróságot elárasztja, forrása nem az új törvényekben, hanem egyedül ezen bíróság területének gazdasági jelentőségében, azon állandó okban keresendő, hogy itt van a főváros ipari és kereskedelmi központja. Ha valahol, úgy itt fontos az, hogy az ügyek elintézése alaposan is, de gyorsan is történjék. Részünkről feltétlen elismeréssel vagyunk ezen bíróság vezetőségének erélye és ügybuzgalma iránt. De kétségtelen az is, hogy az igazságügyi kormányt súlyos mulasztás terheli. A munkaezők, melyekkel ezen bíróság ellátva van, távolról sem elegendők. S ámbár tagadhatlan, hogy jeles képzettségű új erők lettek ott alkalmazva, mindamellett szem elől tévesztetett egy igen fontos körülmény, hogy t. i. egy oly bíróságnál, melynek ügyei, sokaságuk mellett, többnyire sürgős természetűek is, nemcsak jeles képzettségű, hanem ezen kívül kiváltképen a bírói gyakorlat terén otthonos, rutinírozott szakemberekre van szükség. Valóban depimáló hatással van azonban, ha ezen bíróság segédszemélyzetét tekintjük, mely legalább is megkétszerezendő volna. S a meglevő személyzet is többnyire fel nem esketett, ujoncz irnokokból áll. Ideje, hogy a jogászközönség figyelme ne csak egyedül a felsőbbbíróságok ügyforgalmára s szervezeti hiányaira legyen fordítva.

— **A kilencedik magyar jogászgyűlés** elé terjesztendő indítványok előkészítéseül az állandó bizottság következő kérdéseket tűzte ki:

A magánjogból.

Első kérdés: Kíváncos-e a földbirtok átruházásának és eldarabolásának szabadságát korlátozni és ha igen, mily irányban és mely elvek szerint?

Előadó: Dr. Szilágyi Dezső.

Véleményezők: Gróf Apponyi Albert, Czorda Bódog, Dr. Dell'Adami Rezső, Horánszky Nándor, Dr. Láng Lajos, Dr. Pulszky Ágost, Szilágyi Virgil, gróf Desseffy Aurél és Dr. Tisza István.

Második kérdés: A nemzetközi magánjogban a lakhely vagy a honosság joga vétessék-e alapul és ez mily jogviszonyokra terjedjen ki?

Előadó: Immling Konrád.

Véleményezők: Dr. Antal Gyula, Dr. Biermann Mihály, Dr. Kleckner Alajos, Dr. Nagy Ferencz és Dr. Zsögöd Benő.

Harmadik kérdés: A köteles részbe előre vett értékek beszámításának mennyiben legyen helye és a beszámítás (collatio) mely elvek szerint történjék?

Előadó: Dr. Teleszky István.

Véleményezők: Ádám András, Enyiczkey Gábor, Dr. Herczegh Mihály, Dr. Jancsó György és Vági Mór.

A hiteltörvényekből.

Első kérdés: A találmányi szabadalmak iránt alkotandó törvény mely elvekre fektetessék?

Előadó: Dr. Schnierer Gyula.

Véleményezők: Dr. Dell'Adami Rezső, Dr. Herich Károly, Dr. Szvetenay Miklós.

Második kérdés: Kíváncos-e az 1876. XXVII. törvényekben a szenvedő váltóképessegre vonatkozólag foglalt intézkedésnek módosítása, és ha igen, mily irányban?

Előadó: Dr. Weinmann Fülöp.

Véleményezők: Dr. Apáthy István, Dr. Barna Ignác, Dr. Chorin Ferencz, Dr. Darányi Ignác, Nagy Ödön és Dr. Plósz Sándor.

Harmadik kérdés: A takarékpénztári betétnek milyen a jogi természete? A betevők jogainak megóvására szükséges-e törvényhozási intézkedés és mily irányban?

Előadó: Dr. Kern Tivadar.

Véleményezők: Dr. Beck Hugo, ifj. Dr. Neumann Sándor, Dr. Várnai Lajos és Dr. Végh Arthur.

A büntetőjogból és eljárásból. A mult jogászgyűlésen időhiánya miatt nem tárgyalt kérdések újból napirendre tűztek. Ezen kívül a következő új kérdések:

Első kérdés: A népelemnek a büntető jogszolgáltatás körébe vonásánál Magyarországon, ennek jogfejlődésénél és sajátos viszonyainál fogva nem volna-e czélszerű: állandóan, vagy tanácsos: legalább a mostani szakbírószági rendszerről való átmenetül, a vegyes bírószági rendszert alkalmazni? Ha igen: minő szervezettel és mily hatáskörrel és hatályal?

Előadó: Dr. Werner Rezső.

Véleményezők: Dr. Barna Ignác, Beksics Gusztáv, Dr. Dell'Adami Rezső, Dr. Friedmann Bernát, Dr. Fayer László, Dr. Molnár Imre, Széll Farkas, Dr. Tóry Gusztáv és Zoltán Géza.

Második kérdés: Feltéve, hogy a bünvádi eljárás a vádelven alapszik, és az állam vádlásra hivatott közege, a kir. ügyész, a bünvádi per megindítását megtagadja, legyen-e joga a vád képviselőtére és ebből kifolyólag indítványok tételére: 1. A sértett félnek és károsítottak? 2. Egyenlő hatáskör illesse-e meg a sértett felet és károsítottat és mi legyen ezen hatáskör? 3. Kiterjedjen-e ezen hatáskör annyira, hogy az esetben, ha a kir. ügyész a vád képviselőt megtagadja, vagy attól visszalép: jogosítva legyen a sértett vagy károsított vádat emelni és azt az egész bünvádi eljárás alatt fenntartani? 4. Ha a kir. ügyész képviseli a vádat: jogosítva legyen-e a sértett fél, illetőleg, a károsított a kir. ügyész mellett is, mint a közvád képviselője közreműködni és nevezetesen a kir. ügyésztől eltérőleg vádlottnak súlyosabb vagy enyhébb büntetendő cselekményben való bűnössé kimondását és ehhez képest súlyosabb vagy enyhébb megbüntetését indítványozni? 5. Kiterjedjen-e a sértett vagy károsított hatásköre a perorvoslatoknak vádlott hátrányára való használatára is? 6. Ha a büntetendő cselekmény által magánjogaiban megkárosított nem akar a büntetés iránti vád képviselőtében közreműködni, jogosítva legyen-e ez esetben csupán a kir. ügyészség által fentartott közvád alapján folyamatban levő bünvádi eljárásban vagyoni kártérítést követelni és ha ez megtagadtatott, vagy a követeléshez képest csekélyebb mérvben állapított meg a bíróság által, ez ellen perorvoslatot használni?

Előadó: Dr. Tarnai János.

Véleményezők: Battlay Imre, Dr. Friedmann Bernát, Dr. Jellinek Arthur, Dr. Németh Péter, Schedius Lajos, Dr. Schnierer Aladár, Dr. Szegheő Ignác és Székács Ferencz.

A polgári eljárásból, bírói szervezetből stb.

Első kérdés: Kíváncos-e és ha igen, mily irányban a jogi szakoktatás reformja, tekintettel egyetemi és akadémiai oktatásunk tan- és vizsga-rendszerére? Kíváncos-e különösen annak gyakorlati irányát emelni és biztosítani és ha igen, mily intézmények behozatala és mily változtatások eszközzése által?

Előadó: Dr. Hoffmann Pál.

Véleményezők: Dr. Bors Emil, Dr. Dämpf Sándor, Dr. Nagy Dezső, Dr. Nagy Ferencz és Dr. Vécsey Tamás.

Második kérdés: A törvényhozás által adott felhatalmazás alapján kibocsátott miniszteri rendeletet szabad-e újabb felhatalmazás nélkül rendeleti uton megváltoztatni?

Előadó: Beksics Gusztáv.

Véleményezők: Dr. Concha Győző és Dr. Schwarcz Gyula. A véleményes indítványok az állandó bizottság határozatához képest 1883. évi december 31-ig küldendőek be.

— **A kir. Curián** a következő kérdés bocsáttatott teljes ülési eldöntés alá:

Van-e jogosítva azon törvényszéki jegyző, ki mint vizsgáló bíró valamely büntető ügyben működött, ugyanazon ügyet a vizsgálat befejezése után a törvényszék tanácsülésében, habár szavazat nélkül is, vád alá helyezés, vagy a további eljárásnak megszüntetése körül forgó kérdés tárgyában előadni? s ott, hol ebbeli eljárás jött közbe, hivatalból megsemmisítendő-e a hozott határozat?

— **A budapesti kir. tábla III. polgári tanácsa** legújabb kimondotta, hogy azon vagyontöbblet, mely a házastársaknak házasság előtt megvolt vagyonaikból a házasság tartama alatt előáll, közszerzeményt képez és ez a házasságot egyenlően illeti.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A katolikus főpapok végrendelkezési joga és az azok utáni törvényes örökösödés Magyarországon. HINKOVCEY HINKA LÁSZLÓ pécsi püspöki alapítványi ügyésztől. — A polgári házasságról. Dr. R. J. ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A büntető törvénykönyv 113. §-ához. LEMÉNYI JÁNOS kikindai kir. aljárásbírótól. — Egy érdekes jogeset. Dr. HUSZÁGH ISTVÁN selmeczi ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A bünvádi eljárás tervezete a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában.

A katolikus főpapok végrendelkezési joga és az azok utáni törvényes örökösödés Magyarországon.

Midőn ezen cím alatt értekezésemet megírtam, tisztában voltam magammal és azzal, hogy ezen sokféle magyarázatot nyert jogkérdésben kifejtett nézetemért az ellennézet hívei részéről megtámadtatásnak leszek kitéve. Előérzetem nem csalt.

Dr. WLASSICS GYULA királyi ügyész ur a *Nemzet* f. é. ápril. 18-án megjelent számában, utánna Dr. HERCZEGH MIHÁLY egyetemi jogtanár ur ugyancsak a *Nemzet* f. é. 108. és 109. számaiban, valamint a *Jogtudományi Közlöny* f. évi 16. számában voltak szivesek szerény értekezésemet bírálatra méltatni.

Elvem: tisztelni az ellennézetet, sőt az előtt meghajolni, ha érvei saját nézetem tarthatlanságát igazolják. Tisztelem ennél fogva Dr. WLASSICS és HERCZEGH urak ellennézetét, de érveik meg nem győzvé, nézetemet fenntartom.

Szükségesnek is találtam ezért mindkét bírálatra úgy a *Nemzet*-ben, mint ezuttal Dr. HERCZEGH ur bírálatára e lap hasábjain nyilatkozni. Nem kerülhetem el azonban, hogy a tárgy érdekessége és azonosságánál fogva a *Jogt. Közl.* hasábjain is meg ne emlékezzem Dr. WLASSICS ur egyik-másik érveléséről, habár ő csak a *Nemzet*-ben szólt fel.

Ezek előrebocsájtása után kijelentem, hogy én könyvem megírásánál a következő eljárást követtem:

Elővettem a corpus jurist, újra áttanulmányoztam az idevágó királyi rendeleteket, megfigyeltem hazánk tekintélyes íróinak e kérdésben vallott nézeteiket, szemmel kísértem minden eseményt, mely kérdésemre vonatkozik vagy azzal kapcsolatos és így esetről-esetre, adatról-adatra menve szedtem össze a láncszemeket és állítottam egybe az egészet, mi alatt ügyeltem még arra, hogy a felekezeti szempont, vagy hazafias túlbuzgóság, vagy animositas ne tereljenek le az objectivitas teréről, miket az ily kényes ügy megbírlásánál kiváló kötelességemnek ismertem; de nem tévesztettem szemem elől azon jogi axiomát sem, hogy a jogásznak nem szabad politikát üzni, hanem tárgyilagosságában el kell tekintenie a popularisságra szert tett tévnézetektől és ki kell mondani sine ira et studio a komoly megdönhetetlen igazságot még akkor is, ha az népszerűtlen. Ezeket azután egybevetve jutottam azon meggyőződésre, melyet velem együtt Dr. WENZEL Gusztáv, Dr. SUHAYDA János, Dr. KONEK Sándor, Dr. KRAJCSIK és sok mások vallanak

Arról, hogy Dr. Herczegh tanár ur munkám jogtör-

téneti részét felületesen, érveléseimet hézagosan hozza csak, meggyőződhetik mindenki, ki könyvecskémet figyelmére méltatja. Ha ezeket rectificálni akarnám, akkor könyvemet kellene reprodukálnom, mi nem lehet feladatom.

A tételes európai nemzetközi jog általánosan elfogadott elvei szerint, melyek még az illegitim fejedelem által kötött nemzetközi szerződéseket is érvényeseknek ismerik el, kétségtelen: hogy az 1855. aug. 18. kelt Concordatum nemzetközi szerződés.

Ez ellen mindkét bírálóm kikel, de különböző alapon, mert jóllehet abban megegyeznek, hogy a Concordatum egyik hibája abban rejlik, mikép a magyar törvényhozás által becikkelyezve nem lőn, a főindokokban mégis eltérnek egymástól. Dr. Wlassics ur ugyanis ama nézetben van, hogy «habár a Concordatumot két *Souverain* is kötötte, az még sem nemzetközi szerződés, mert az a hibája, hogy nem magyar király kötötte.» Dr. Herczegh ur pedig nem ebben, hanem a római pápa személyes képességének hiányában és a Concordatumoknak általa adott kvalifikációjában találja.

Én ez ellenvetéseknek egyikét sem fogadhatom el.

Dr. Wlassics ur ebbeli enuntiatioja ama meggyőződésre juttat, hogy nem vett magának könyvem tüzetes és beható tanulmányozására elegendő időt, mert különben a 46-dik oldalon elolvashatta volna, mikép én is elismerem «ama tagadhatlan történeti tényeket, hogy a Concordatum megkötése azon időszakba esik, midőn sem koronázott királyunk, sem országgyűlésünk nem volt, de elismerem másodsorban azt, hogy nálunk *de regula* csak ezen két tényező együttesen jogosult nemzetközi szerződések kötésére: azonban a leghatározottabban kétségbevonom, hogy törvényeink kizárólag csak ezt irták elő és kivételt nem ismernének». Ezekből azután meggyőződhetett volna Dr. Wlassics ur, hogy az általános szabály tekintetében megegyezünk egymással, ellenben eltérünk egymástól abban, hogy ő csak is a szabályt ismeri, holott én a szabályt megerősítő és a Concordatumra alkalmazandó kivételt is ismerek és igazolok. Ezen eddig kellőleg senki által sem méltatott kivétel fenlétének beigazolására hoztam én azután fel azt, hogy Ő Felségének, ki a Concordatum megkötésekor a *pragmatica sanctio* alapján törvényes magyar (de nem koronázott) királyunk volt, személyes rendelkezési képességét kétségbevonni nem lehet, mert az 1791: 3. tcz., mely a koronázást a meghalt király elhunytától számítandó 6 havi időköz alatt mulhatlanul eszközöndőnek rendeli, egyuttal kimondja, hogy *épségben maradnak mindazonáltal időközben minden örökös királyi jogok, melyek az országnak köz- és alkotmányyszerinti kormányzásra tartoznak, épségben maradván szintén az ugyanazon király iránt illető jobbágyi hűségnek kötelezettségei*. Felhoztam továbbá, hogy törvényhozásunk a kikötött 6 havi időszakot hallgatag meghosszabbítottnak tekintve az 1867: 1. tczikben kimondá, hogy az ország hű főrendei és képviselői figyelemmel az 1723: 1. és 2. tczikkre *hódolati köteleseknél* fogva Ő Felségét megkoronázták.

Nézetem alapos voltát ezekkel beigazolvva látom. Dr. Wlassics ur ez érveimet megczáfolni nem akarja, mert egyfelől «ha igaz volna az, mit én állítok: úgy az abszolút korszak minden kormányzati ténye, mint törvényes királyi

tény volna tekintendő», másfelől mert «vannak oly nagy igazságok, a miket bizonyítani nem szabad, mert azzal csak az igazság erejét gyöngítjük, s ilyen igazság az én okoskodásom homlokegyenest ellenkezője.» Szerintem itt a tisztelt királyi ügyész ur nem jogi ellenérvet használt, hanem hangzatos phrázishoz folyamodott, melyet annál-kevésbé fogadhatok el, mert szilárd meggyőződése: hogy az igazságnak nincs mitől tartania akkor, ha bebizonyittatik, valamint ezzel nem veszt erejéből semmit, ellenkezőleg nyer, mert a tévelyben levőket meghódítja. Az ily elv mellett felesleggé válnék igazságszolgáltatásunk, melynek egyedüli feladata, rendeltetése a valóságnak megállapítása. Bizonyításra nem szoruló nagy igazságokat jogi szempontból nem ismerem.

Különben felhozhatom mindkét tisztelt bíráló ur megnyugtására még azt is, hogy számos a Bach-systema idejéből származó rendelet van még tényleg érvényben, a többi között — hogy tárgyunknál maradjak — a főpapi hagyatéki eljárás tárgyában f. hó 17. és 18. napjain a Budapesti Közlönyben megjelent 13,249/I. M. sz. min. rendelet életbe lépte előtt, tehát még csak néhány nappal ezelőtt is Ő Felségének 1857. január 11., 13. és 31-én és 1863. febr. 16. kelt lf. rendeletei valának érvényben. Az időközi (intercalaris) jövedelmek pedig a Kollonich-féle egyezmény 6. pontja (mely azt felében a kincstárnak, felében az egyháznak juttatni rendeli) határozott rendelkezése ellenére az 1857. jan. 13. 19,391. sz. a. kelt lf. intézkedés alapján mai nap is a vallásalapba folynak és a vallásminister által az 1848. évi III. tcz. 7. és 9. §§. értelmében kezeltetnek. De ha nézetem helytelen volna, akkor Ő Felségének legmagasabb megkoronáztatásának tényével az összes Általa addig kötött nemzetközi szerződéseknek ipso facto meg kellett volna rögtön szünniök, pedig törvénytárunk eléggé tanuskodik az ellenkezőről. Láthatjuk itt, hogy csak évek és évek múlva köttettek és köttetnek új, meg új nemzetközi szerződések és addig az absolut korszakból származó szerződések a mérvadók.

De hogy a sok közül néhány példát hozzak fel! Mindenki tudja, hogy az Ő Felsége által Franciaországgal 1855. november 13-án (tehát mint egy 1/4 évvel a Concordatum megkötése után) a közbüntetések kölcsönös kiadatása tárgyában kelt államszerződés még mai nap is érvényben van. Igaz ugyan, hogy 1869. febr. 12-én Ő Felsége által pótegyezményen egy-két pontja módosítva és ezen módosítás két és fél évvel később az 1871: XXV. tczikkal becikkelyezve lőn, de maga az alapszerződés (eltekinthetve a most említett csekély módosítástól) úgy van érvényben, mint azt Ő Felsége 1855. november 13-án megkötötte. Az országgyűlés ezt soha sem tárgyalta, be nem cikkelyezte. Vagy nem volt-e az Ő Felsége által Franciaországgal 1866. dec. 11-én kötött vám- és kereskedelmi szerződés 1876. november 30-ig érvényben, midőn az felmondás következtében az 1876: XLVII. tczikkal meghosszabbítva lőn. Így vagyunk a sebesültek sorsáról, az emberiség követelményeinek megfelelőleg gondoskodó és 1864. aug. 22-én kelt genfi Conventióval (Convention relativement au traitement des militaires blessés sur les champs de bataille et aux ambulances; signée à Genève, le 23 août 1864). Ezt sem írta alá koronázott királyunk, a mint nem tárgyalta és nem cikkelyezte be az országgyűlés és azért mégis érvényben levő és kötelező nemzetközi szerződésünk.

Sok hasonló esetet tudnék még felhozni, melyek ellen senki sem szólal fel, melyeket nem tart senki sem merényletnek a magyar közjog ellen, a mint nem is tarthat, mert a juristának a tények és körülményekkel is kell számolni, a mi megtörtént, azt meg nem történtté senki sem varázsolhatja többé. De elvi álláspontom beigazolására ennyi elég. Csakhogy mindebből az az üdvösséges tanulság:

hogy a mi áll az egyik nemzetközi szerződésre, az áll a másakra is, még ha inpopularis is!

Azt azonban, hogy Dr. Herczegh tanár ur csakugyan komoly meggyőződésének adott volna kifejezést, mikor a pápa Ő szentsége souverainitását és a Concordatumoknak nemzetközi szerződési minőségét el nem ismeri nem hiszem, nem hihetem el! Mert ezt egész Európa elismeri!

És most kijelentem, hogy ezentúl már csak is Dr. Herczegh Mihály jogtanár ur bírálatainak további részével fogok foglalkozni.

Az ezt követő részben, melyet Dr. Herczegh tanár ur «az országbirói értekezlet és a joggyakorlat» felirattal jelel, a fenforgó vitás kérdésen csak úgy könnyedén igyekszik átsurranni. Itt nem jól érzi magát, mert jól tudja, érzi, hogy kizárólag ez azon rész, mely álláspontját teljesen megdönti. Én azonban nem tágitok, ha igazam van. És most igazam van!

A tisztelt bíráló ur csak úgy könnyedén odaveti, hogy az nem bizonyít semmit, ha én az országbirói értekezlet tanácskozmányára hivatkozom, azután meg tévesen fogom fel THANHOFFER PÁL szavait. S ezzel kapcsolatosan idézi még LÉVAY SÁNDOR indítványát, azonban ezt figyelmére ép oly kevésbé méltatja, mint a tanácskozmánynak e feletti helyeslését, de e tényeket combinációja keretébe be sem vonja, mert az álláspontjával szemben feszélyezi.

De én azt tartom, hogy az országbirói értekezlet tanácskozmányai jegyzőkönyvére nem hivatkoztam hasztalanul, sőt eredménydusan, a mennyiben csak is ebből lehet kivenni, hogy mily nézetben volt a tanácskozmány a Concordatum felől és mily álláspontot foglalt el azzal szemben. Hogy mily fontos adat ezen tanácskozmányok jegyzőkönyve, az kitűnik magából azon tényből, hogy magok a tanácskozók annak felvételének szükségét, fontosságát felismerve felvételét elrendelték. De ha az ily okmányoknak — mint a bíráló tanár ur állítja — absolute semmi haszna és bizonyító ereje nem volna: úgy kár az időért, munkáért, költségekért, mely az országgyűlési naplók, és jegyzőkönyvek vezetésére, elkészítésére fordítatik, mert akkor ezek is céltalanok! Azt hiszem, a tisztelt tanár ur ezen enuntiatiójával egy kissé talán mégis túllőtt a célon.

Ellenkezőleg kétségtelen, hogy a kérdéses tanácskozmányi jegyzőkönyv a legbecsesb adat, mert az minden kételyt eloszlat; de halljuk az 1861. márczius 4-én tartott ülési jegyzőkönyv ide vonatkozó szavait egész terjedelemben, abból mit sem hallgatva, el, hogy megbíráltathassék, ki fogta fel azok értelmét kellőleg:

«TANHOFFER PÁL: Habár magában értetik, miszerint minden honpolgár Magyarországon magyar törvények értelmében fog jövőre nézve örökölni, mégis szükségesnek látom hogy nyoma legyen a nm. tanácskozmány munkálatában a ft. római clerus örökösödésének is, *miután az csakugyan eltért a köztörvényektől s a concordatum is e részben némi változtatást tett*; s így szükségesnek látnám kijelenteni, hogy a ft. római clerus örökösödésére nézve is a magyar törvények érvényükbe további intézkedésig visszaállíttatnak, *mert ezen törvényjavaslatok a clerusra nem vonatkoznak*.

LÉVAY SÁNDOR: Igenis a concordatum XXI. szakaszában van a rendelkezés az egyháziak végrendeleti jogáról. *Ugy vélem, mikép ezen egyezmény felett értekezni ezen mélyen tisztelt gyűlekezetnek nem lehet szándokában*. Különben tudva van, mikép az alsóbb papság végrendelkezési teljes szabadsággal birt; a főpapság végrendelkezési joga pedig a királyi fiscus érdekében volt korlátozva. *Ezen korlátozásról tehát Ő Felsége bármily formában lemondhatott*. Az előttem szóló igen tisztelt ur az egyháziak szabad végrendelkezési joga mellett látszik szót emelni. Ezt köszönettel vesszük. *A közelgő országgyűlés, Ő Felsége megegyezésével, a már egyez-*

vényileg kimondott szabad végrendelkezési jogát a főpapságnak törvényeinkbe únaepélyesen be fogja iktathatni. E helyen a kérdés vitatását nem tartom czélszerűnek.

Ez indítványt elfogadta szó nélkül az egész tanácskozmány. És én azon meggyőződésben élek, ha egy Deák Ferencz, Ghyczy Kálmán, Mailáth György, Horváth Boldizsár, Graenzenstein Gusztáv, Fábry István, Fabinyi Teofil, Tóth Lőrincz, Soltész Albert, Zádor György, Dr. Wenzel Gusztáv, meg a többi capacitások ily nézetet osztanak, vallanak, azt oly jogi igazságnak kell tekinteni, melyet minden honpolgár tisztelettel elfogadni köteles.

Érezheti ennek súlyát a tisztelt bíráló ur is, mert az alól azon állításával akar szabadulni, mikép «abból, hogy az orszb. ért. által alkotott ideigl. törvk. szabályok különösen és kifejezetten nem említik fel a Kollonichi szerződést, nem következik annak megszüntetése. Mert a magy. magánjog általánosan visszaállítván, ebben a Kollonichi szerződést megerősítő 1715: 16. tcz. is befoglaltatik. Jogelv ugyanis, hogy az általános szabály alól kivételek és kivételes esetek a törvényhozás által külön-külön és egyenként megjelölendők. Ha tehát az orszb. értek a visszaállított magyar joggal szemközt a Kollonichi szerződés kizárása által kivételt akart volna tenni, épen ezen kivételt kellett volna megnevezni, a mit más irányban nem is mulasztott el. «Felhozza még, hogy ezen elvet követi a kir. Curia gyakorlata is, idézván az 1873. máj. 19. 4124. sz. és 1880. évi 1914. sz. legfőbb ítélőszéki ítéleteket.

De a tisztelt bíráló ur ebbeli igyekezete is sikertelen, a mennyiben megfelejtkezik arról, mikép sem a nemzetközi szerződések kötésének joga, sem pedig a főpapok végrendelkezési jogának megadhatási jogosultsága (ideértve az 1715: 16. tcz. rendelkezését is), mely felségjog, nem tartoznak a magánjog keretébe, miért is, mint a fentebb idézett tanácskozmányi jkv. tanúsítja, az orszb. értekezlet tagjai e kérdést — mint hatáskörükön kívül esőt — tárgyalhatónak nem találták és a magy. polgári anyagi törvények visszaállításánál annál kevésbé reflektálhattak arra, mint a mily bizonyos, hogy nem hozhatták a hatáskörükön kívül eső jogkérdéseknek jegyzékét.

A mi pedig a kir. Curia gyakorlatát illeti, arra csak az a szerény megjegyzésem, hogy az ily határozatokat nem lehet mindenkor apodicticus elvi megállapodások gyanánt elfogadni (kivéve a legujabb időben az 1881: 59. tcz. 4. §. alá eső eseteket, a milyenekről itt szó nincsen); mert az ily határozatok hozatalánál lényeges tényezőt képviselnek a perben álló felek nyilatkozatai és így igen könnyen lehetséges, hogy a védelem hiányos volta folytán kénytelen a bíró exactis et probatis oly ítéletet hozni, mely nem mindenkor felel meg az anyagi igazságnak. Hány esetben köteles a bíró az alaki igazság miatt, az anyagi igazságot elejteni; az ily határozat törvényes, jogos, meg nem dönthető, de azért elvi szempontból nem igazságos. Másként áll azonban a dolog azon jogászszal, kit a felek szóváltásai nem irányítanak, nem korlátoznak, ez már kimondhatja bátran az anyagi igazságot, úgy mint azt a források alapján jogi meggyőződése sugallja.

A concret példák megválasztásánál sem szerencsésebb a tisztelt tanár ur, mert az 1873. máj. 19-én kelt 4124. sz. határozatban csak azon elvi megállapodás foglaltatik, hogy «a kath. főpapoknak adható végrendelkezési engedély legfőbb kegyuri jogon alapulván, annak megadásához az országgyűlés jóváhagyása nem igényeltetik.» Ez azt tartom inkább az én álláspontom mellett szól. A mi pedig magát a kérdéses végrendelkezési esetet illeti, ki kell jelentenem, hogy vitatkozásunk keretébe már csak azért sem foglalható be, mert az, az 1847. szept. 18-án elhalt Kopácsy József végrendeletével foglalkozik, mely tehát az 1847. évben érvényben volt hazai törvényeink határozatai alá esik.

Az 1880. évi 1914. sz. határozat ismét azt mondja: «hogy a Kollonich-féle egyezmény, mely szerint a kath. főpapok végrendelet nélküli elhalálozásuk esetében mindazon javak, melyek az örökhagyó halálakor, mint annak magán vagyona fenmaradtak, a törvényes örökösödés a kir. ügynököt illeti, későbbi törvény által hatályon kívül helyezve nincs s így az erre vonatkozó későbbi szabályrendeletek is fenállónak tekintendők. Ez ismét olyan elv, melyet én munkám 63. és 64. oldalain következő szavaimmal vallok: «A főpapok utáni törvényes öröklés tekintetében csak néhány szavam van és ez abból áll: hogy itt már elismerem a m. kir. kincstár örökösödési jogigényét, jogosultságát, mert én is egyetértek a commentatorokkal abban, mikép e tekintetben az 1863. febr. 27-én kelt legfelsőbb elhatározás alapján a Kollonich-féle egyezmény szabványai a mérvadók.» Ebből láthatni, hogy a tisztelt bíráló ur nem volt elég óvatos saját védvei megválasztásában.

Ha már egyáltalában curiai határozatot akar hallani a tisztelt tanár ur, úgy én bátorkodom tisztelettel a folyó 1883. évi jan. 31-én 7563. sz. a. kelt határozatra figyelmeztetni, melyben elismertetik, hogy Ő Felsége a Concordatumban adott szabad végrendelkezési jogot a magyar törvények visszaállítása után is fentartotta.

Azt mondja továbbá Dr. Herczegh ur, hogy hiába hivatkozom állításom igazolása végett az 1852. évi ősiségi patensre, mert ez csak azon intézkedéseket szüntette meg, melyek a családtagok rendelkezési jogát korlátozták. De ez aggályát is eloszlathatja a tisztelt tanár ur, ha vesz magának annyi fáradságot és az ősiségi patens 5. §-ának második mondatát elolvassa, mely rendeli, hogy «az általános polgári törvénynek az örökösödést tárgyazó rendeletei a vagyon és személyek minden nemeire kiterjednek.»

Et nunc venio ad argumentum fortissimum! A tisztelt bíráló ur azt tartja, hogy «ép ily hasztalanul idéztetik a munka 34. lapján az 1863. april hóban 22,727. sz. a. kibocsájtott helytartósági intézmény; mert azon kívül, hogy ez a katolikus főpapok végrendelet nélküli örökjogára vonatkozik: ezzel, mint különben is alkotmányellenes intézménnyel szemközt ott áll azon figyelmeztető alkotmányos és törvényes rendelet, melyet 1871. május 9-én 643. sz. a. az akkori vallás- és közoktatási m. k. miniszter Pauler Ő excellentiája az ország összes katolikus főpapjaihoz intézett, melyben további miheztartás végett tudatja, hogy miután a magyar főpapok végrendelkezési joga a törvényeinkbe iktatott Kollonich-féle egyesség által szabályoztatott: ennél fogva a főpapok végrendelkezési joga, míg a törvényhozás e kérdésre nézve másként nem intézkedik, az 1715: 16. tcz. értelmében léssen megbirálandó».

A tisztelt bíráló ur álláspontja védelmében magán könnyítendő egy kis eltérést enged meg magának az objectivitástól, a mennyiben egyfelől én munkám 34. lapján nem idéztem helytartótanácsi intézményt, hanem Ő császári és apostoli kir. Felségének 1863. febr. 27-én kelt legfelsőbb elhatározását, mely azután a kérdéses helytartósági intézménnyel ép úgy lett közzétéve, a mint az napjainkban az egyes ministeriumok által történik, miért is az ily tévesztő idézés ellen az igazság érdekében tiltakozom; másfelől meg jónak látta tartalmát csak részben adni és azt, mi álláspontját tönkre teszi, elhallgatni, mert a kérdéses királyi leirat szavai ezek: «miután a Concordatum XXI. cikke szerint a püspökök azon korlátok alól, melyek végrendelkezési tehetségekre nézve előbb léteztek, fölmentettek, a végrendelet nélküli örökösödés jogosultságára nézve azonban a felhívott egyezményben intézkedés nem történt, az utóbbi tekintetben a Kollonich-féle szerződés, az ezt pótló s az osztr. polg. törvkv. behozataláig kelt 1848. év előtti szabályokkal irányelvül követendő léssen.»

Ezeket tárgyhűség kedvéért rectificálván, most már én is a két intézményt szembe állítom és azt találok, hogy

azokban egymással ellenkező irányú rendelkezések tétetnek közzé, mégis azzal, hogy Királyunk hatáskörén belül, a minister azon kívül intézkedik. Ily körülmények közt a tárgyilag gondolkodó jogász szem előtt tartva azt, hogy Ő Felsége két évvel előbb mily viszonyok közt szentesítette az orszb. értekezletet, nem lehet kétségben az iránt: hogy csak is Ő Felségének most említett legmagasabb tényével kapcsolatosan és ezen előzmények figyelembe vételével kiadott 1863-ki legfelsőbb rendelete a kizárólag mérvadó, nem pedig ministerének abba ütköző intézkedése.

Okoskodása további folyamában felhossa a tisztelt tanár ur, hogy vannak Ő Felségének oly tényei, vannak oly törvényeink, melyek a Concordatumnal ellenkeznek, sőt Ő Felsége oly jogokat gyakorol, melyekről a Concordatumban lemondott. Ha tehát a Concordatumnak egyetlen egy pontja sincs nálunk érvényben, főleg ha törvénybe ütközik, miért lenne hatályos annak 21. §-a?

Tudom, hogy a Concordatum egyes rendelkezései hazánkban meg nem tartatnak, de hogy egy pontja sem volna érvényben, azt kétségbevonom. Különben abból, hogy a Concordatum egyes pontjai nem tartatnak meg jogilag, az nem következtethető, hogy a Concordatum nem áll, mert ez kétoldalú szerződés mely egyoldalulag fel nem bontható, legfeljebb arról tanuskodik, hogy a pápa szerződésileg biztosított jogait érvényesíteni nem akarja, a mi szintén szabadságában áll.

De tegyük fel egy perczre, a mi különben nemzetközi jog szempontjából nem concedálható, hogy a Concordatum hatályát veszti: úgy főpapjainknak mégis megvan a szabad végrendelkezési joguk; mert ha Ő Felségének jogában állott 1861. évben a magyar törvényeket visszaállítani, úgy jogában is állott az 1715: 16. tcz. alapján a főpapságnak 1863. febr. 18-ki leiratában a Concordatum 21. §-ában foglaltak elfogadásával a szabad végrendelkezési jogot megadni. És ezért van a 21. §. még különösen is érvényben! Ha tehát Dr. Herczegh tanár ur hazafias érzelmeit a Concordatum annyira bántja, tekintsen attól el — ha mint jogász erre képes — és ismerje el legalább a most előadott, nem kifogásolható alapon a szabad végrendelkezést. De ő ezt sem teszi, hanem azt mondja, hogy én a legfőbb kegyuri jogot is teljesen félremagyarázom, okul azt hozván fel, hogy a felség ezen jogának gyakorlatában nem korlátlanul intézkedik a törvény ellen, hanem csak a törvény korlátaiban belül. Ezt a korlátot én sohasem vontam kétségbe. De ugyan mondja meg a tisztelt tanár ur, hogy Ő Felsége, az általam felsorolt legmagasabb tényei melyikével és melyik törvényünket sértette meg? Én nem tudok egyet sem; az 1715: 16. tcziket pedig épen nem! Álláspontomat tehát sértetlenül fentartom.

A Concordatum egyes pontjainak meg nem tartásából levont következtetését — ha a következtetességet szereti — alkalmaznia kellett volna a Kollonich-féle egyességre is; mert én munkámban kimutattam és ő egy szóval sem vonta kétségbe, mikép annak egy pontja sem tartatik meg. Ily körülmények közt az ő elve szerint különös lehet, hogy lehet annak csak ama pontjának érvényét erőltetni, melyben a főpapi hagyatékok $\frac{1}{3}$ része a kincstár javára követeltetik, főleg midőn még ez $\frac{1}{3}$ részt a Kollonich-féle egyesség a végvárak erősítésére fordítandónak rendeli, ily erősítésre szoruló végváraink pedig nincsenek, azután meg a főpapság ezen kötelezettség alól magát 3 millió 7 ezer forintnak lefizetésével külön meg is váltotta? Erről azonban bíráló ur czélszerűnek látja hallgatni.

Áttér e helyett azonban a holt kezekekről szóló törvényekre, hosszas dissertatiót irván ezekről, melynek bevezetésében azt mondja: «hiszen ha igaz lenne, az, hogy a Concordatum kivetkőztette hatályából a Kollonichi szerződést: úgy nem állanak érvényben a holt kezekekre vonatkozó törvények sem».

Hosszas dissertatiójára az a megjegyzésem, hogy az az én munkámról irt bírálat keretébe nem illik, mert a Kollonich-féle szerződés, meg a szabad végrendelkezési jog a holt kezekekről szóló törvényekkel tárgyi összeköttetésben nincsenek. Azt elismerem, hogy az 1715: 16. tcz. 4. és 5. pontjai foglalkoznak a holt kezekekről szóló törvényekkel, valamint a Concordatum XXIX. pontja a szerzési szabadsággal, de ez önmagában véve független jogkérdést képez, az okozati és tárgyi összefüggést egyáltalában nem látom, miért is e kérdéssel most, mikor a főpapok végrendelkezési jogáról van a szó, mint ide nem tartozóval egyáltalában nem foglalkozom; azt azonban mégis megjegyzem, hogy a tisztelt tanár ur e részbeni dissertatiójához is sok szó fér, melyek ha figyelembe vétetnek, talán más resultatumok éretnek el.

Ezek után igen természetes, hogy Dr. Herczegh tanár ur végeredménykép azt hozza ki, mikép a főpapoknak nincs szabad végrendelkezések; de én a legteljesebben meg vagyok győződve, hogy előadott érveim e nézetet tökéletesen megczáfolták.

A tisztelt tanár ur zárszavában foglaltakra csak azt válaszolhatom, hogy hazánk főpapsága nagyon jól ismeri a Canonok által előirt szabályokat, azokat mindenkor szigoruan megtartotta és megtartja; továbbá hogy munkámban idézett hazai törvényeink alapján legjobb jogi meggyőződésemet követtem, midőn a főpapokat a világi személyekkel azonos színvonalra állítottam. És valóban hazánkban Dr. Herczegh tanár ur az első és egyedüli, ki itt különbséget vél látni, sőt azt meri állítani: «hogy a főpap haszontulajdonos, a főtulajdon azonban az államot illeti, melytől a főpap az egyházi vagyont kapta, feljogosittatván ennek jövedelmeivel rendelkezni, de csak saját önmaga és egyháza céljaira és nem másokéra; nem vonhatván el azokat az egyháztól vagy az államtól, mely a haszonélvezetet csak ezen korlátozással engedte át.»

Hogy a főpapok és a világi személyek között sem öröklött, sem szerzeményi vagyonukra nézve nincs különbség, az általam könyvemben idézett törvényeken kívül, legkönnyebben megvilágíthatom az által, ha Dr. Wlassics Gyula ur bírálatából a következő részt citálom: «Deák Ferencz még 1834-ben, midőn a K. K. és R. R. julius 4-én tartott kerületi ülésén Széll Imre Vas megye követe az egyházi főszemélyek végrendelkezési szabadságát szóba hozta, kimondta, hogy a Conventio Kollonichiana valóságos igazságtalanság, annnyival inkább, mert bár valaki az egyházi rendbe lépett is nem szűnt meg a hon polgára lenni, következésképp a minden honpolgárokkal közös rendelkezési szabadságtól meg sem fosztathatik.»

Különben e megkülönböztetés — mely az azt felállító elvei szerint a teherviselés kérdésénél megszűnnék — kiváló igazságtalanság lenne *hazánk* főpapságával szemben, melyről TÓTH LŐRINCZ, mint LAVELEYE EMIL «Kormányformák» című munkájának fordítója a 164. lap A. jegyzetében ezt írja: «Nemzeti büszkeséggel állithatjuk, hogy a magyar r. kath. egyház főpapsága, tudományos intézetek, iskolák, egyletek, a m. t. akadémia, a fölvilágosodás s ezzel együtt járó józan szabadságszeretetet e leghatalmasb eszközeinek bőkezű alapítása s támogatása által épen úgy kitüntette magát béke idején, mint a hazát fenyegető veszélyekben egykor zászlót emelve, s banderiumot vezetve, majd a kor szelleméhez képest más áldozatokat hozva, mindenkor azok sorában tündöklött, kik a haza szabadságát s alkotmányát hiven védelmezték».

A másik nézetet illetőleg kétségtelen, hogy a főpap haszonélvező csak, de nem áll, hogy a javadalmat az állam adná és a haszonélvezőnek a haszonélvezet idejére a jövedelem hováfordítása tekintetében bármi szabályt elő is írhatna, korlátokat szabhatna. A javadalmat a király —

de nem az állam — legfőbb kegyuri jogánál fogva adja; a javadalmak kegyes, ájtatos alapítványoknak köszönhetik létüket, minőket az állam, mint állam soha sem tett.

Dr. Herczegh Mihály tanár ur birálatát azzal fejezi be, hogy értekezésem megírásával időszerűtlen és célszerűtlen munkát miveltem. Az elsőt, nehéz elhinnem, hogy a tisztelt tanár ur önmagától és nem mások sugallatából írta, mert nem képzelhetem, hogy valaha is jogtanár előtt valamely jogkérdés ventilálása időszerűtlen lehessen; szerintem annak azt bármikor örömet kell üdvözölni. Hogy célszerűtlen munkát miveltem-e, azt megmutatandja a jövő. Én részemről nyugodtan fogom azt bevárni, mert tudom, hogy igazságos ügy mellett emeltem tollat.

Hinkovcsei Hinka László.

A polgári házasságról.

A képviselőház igazságügyi bizottsága ép most tárgyalja az igazságügyminister által benyújtott: «A keresztény és izraelita között kötendő polgári házasságról» szóló törvényjavaslatot; s ez alkalommal tán nem lesz egészen érdektelen egy nemrég, a gyakorlati életben előfordult esetet a szakkörök figyelmébe ajánlani, hogy ezzel is kimutassuk, mily hézagot lesz hivatva a kérdéses törvény betölteni, s mennyire kívánatos, hogy a javaslatból minél előbb törvény legyen és életbe is léptetessék.

Számtalan esetben kimondotta már a cultusminister ur, hogy a külföldön, nevezetesen Ausztriában magyar alattvalók között kötött polgári házasság, s az oly magyar alattvalók között, kik közül az egyik az izraelita vallásra áttért, ugyancsak külföldön vagy Ausztriában a zsidó vallás szertartásai szerint kötött házasságok, ha a házastársak utóbb ismét Magyarországra jönnek lakni, itt érvénytelen házasságoknak, és az ezen házasságokból származott gyermekek törvénytelen gyermekeknek tekintendők.

A jelenleg érvényben levő joggyakorlat szerint tehát ez esetek vita tárgyát sem képezhetik többé.

Annál érdekesebb és nézetem szerint egyuttal vitásabb is a következő eset, mely a közel mult napokban egy nagyobb vidéki városban előfordult.

A. a vőlegény ausztriai alattvaló, ki azonban már tíz év óta állandóan Magyarországon tartózkodik, Bécsben áttért a zsidó vallásra és ide visszajöven, itt (Magyarországban) B.-vel, egy zsidó nővel a zsidó vallás szertartásai szerint egybekelt.

Kérdés, vajon ezen házasság érvényes-e és az ebből esetleg származandó gyermekek törvényesen született gyermekek lesznek-e, vagy a törvénytelenül született gyermekekről vezetett anyakönyvbe jegyzendők-e be?

A zsidó hitvallás elvei szerint kétségtelen, hogy ezen házasság érvényesen megáll és az abból származandó gyermekek is törvényesen született gyermekek lesznek; nem ily tisztán áll azonban a dolog politikailag, illetve az országos törvények szempontjából.

Általánosan elfogadott jogi elv, hogy minden egyén status-a (status personae-je, milyen a vallás is) azon hely törvényei szerint ítélendő meg, ahol az illető egyén állandóan lakik.

Az általam felhozott esetben pedig a vőlegény, jól lehet osztrák alattvalói minőségét mindeddig el nem veszítette, már tíz év óta állandóan Magyarországon tartózkodik, s így az ő status-a az itteni törvények szerint ítélendő meg.

Már pedig a nálunk érvényben levő kánonjog elvei szerint a kereszttség oly szentség, melyet ha valaki egyszer felvett, abban mindvégig meg is marad; minthogy pedig országos törvényeink szerint sincsen megengedve a keresztény vallásról a zsidó vallásra való áttérés, szerény nézetem szerint, az oly keresztény, ki állandóan itt tartózkodik,

ha külföldön tért át a zsidó vallásra, s ide vissza jön, úgy itt (Magyarországban) ismét csak kereszténynek fog tekintethetni.

Ha pedig ez igaz, s szerény nézetem szerint igaz is, akkor kétségtelen, hogy a felhozott esetben, miután a valláskülönbség a kánonjog és országos törvényeink szerint egyaránt bontó akadályt képez, az áttért és a zsidó nő között Magyarországon kötött házasság érvénytelen, illetve semmis, és az abból származandó gyermekek a törvénytelen gyermekekről vezetett anyakönyvbe lesznek bejegyzendők.

E kérdéssel összefüggésben van még egy másik, nem kevésbé érdekes és fontos kérdés is.

A magyar büntető törvénykönyv 256. §-a szerint ugyanis: «azon lelkész, a ki tudva, hogy olyan akadály forog fen, mely miatt a házasság felbontatható, vagy semmis, a feleket mégis összeadja: három évig terjedhető börtönnel büntetendő.»

Kérdés már most, vajon a magyar büntető-törvénykönyvnek itt szó szerint idézett szakasza az általam felhozott esetben alkalmazást nyerhet-e vagy sem?

Nézetem szerint igen. Mert ha igaz az, hogy a felhozott esetben az áttért és a zsidó nő között létrejött házasság érvénytelen, illetve semmis, úgy kétségtelen, hogy a feleket összeadó lelkész előtt a fenforgó bontó akadálnak ismeretesnek is kellett lennie; az okból, mert az áttért által az összeadás előtt felmutatott iratokból a lelkész megtudta, hogy a vőlegény nem született zsidó, hanem a zsidó vallásra áttért keresztény, ki a fent kifejtettekhez képest itt Magyarországon ismét csak kereszténynek tekinthető; és mert tudnia kell a lelkésznek azt is, hogy a valláskülönbség, mely a jelen esetben a házasulandó felek között létezik, a kánonjog és az országos törvények szerint is bontó akadályt képez, mely a házasságot semmissé teszi.

Ha pedig a lelkész ezen tudat daczára, vagy is tudva, hogy olyan akadály forog fen, mely miatt a házasság semmis, a feleket mégis összeadja, úgy a büntető-törvénykönyv idézett szakasza szerény nézetem szerint reája alkalmazható lesz.

Mindezzel csak a felvetett kérdés némi megvilágítására törekedtem, hogy a polgári házasságról megalkotandó törvény tárgyalásánál a szakkörök figyelmét a kérdés ezen oldalára is felhívjam.

Dr. R. J.,
ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A büntető törvénykönyv 113. §-a.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi márczius hó 23-án megjelent 12. számához mellékelt *Curiai Határozatok* 136. száma alatt a duna-vecsei kir. járásbiróságnak rágalalmazás vétsége miatti fenyítő ügyben hozott egy büntető ítéletét, úgy a budapesti kir. ítélő táblának és a kir. Curianak ugyanazon ügyre vonatkozó következő két határozatát közli:

«A budapesti kir. ítélő tábla: a kir. járásbiróság ítélete megváltoztatik. G Péterné vádlott a btkv. 258. §-ába ütköző rágalalmazás vétségének vádja és következményei alól fölmentetik.

Indokok: a btkv. 113. §-a értelmében, csakis a tizenhatodik éven alóli gyermekek személye ellen elkövetett sértések miatti indítványozásra levén ezek törvényes képviselője hivatva, minthogy A. Zsuzsana sértett fél atyának előadása szerint életkorának tizenhatodik évét már túlhaladta és ekkép ez a leánya ellen elkövetett rágalalmazás miatt az indítványozásra már többé jogosítva nincsen, maga a sér-

tett fél pedig indítványt elő nem terjesztett, annál fogva vádlottat a főbbbeztett ítéletnek megváltoztatása mellett a rágalmaszadás vádja és következményei alól fölmenteni kellett.

A kir. Curia: a btkv. 113. §-a följositja ugyan magánvādłót* életkora tizenhatodik évének betöltése után indítványának saját nevében való előterjesztésére; az idézett törvény ebbeli intézkedéséből azonban le nem vonható az, hogy kiskoru helyett az indítványozást törvényes képviselője is meg nem tehetné, és ha azt valóban megtette, ily indítvány előterjesztettnek ne tekintessék, ugyanezért a kir. ítélő tábla ítéletének föloldása mellett ugyanaz utasittatik, hogy a fenforgó ügyben érdemileg határozzon».

A két határozatban a btkv. 113. §-ának fenforgó alkalmazása, illetve értelmezése iránt ellentét forog fen.

Kérdés támad most, vajon melyik határozat a helyes, melyik felel meg a btkv. 113. §-a értelmének és intentiójának, a kir. ítélő tábla határozata-e, avagy a kir. Curia-e?

Eltekintve attól, hogy a királyi ítélő tábla, mihelyt az ügy érdemébe be nem bocsátkozott, a helyett hogy vádlottat fölmentette volna, talán helyesebben magánvādłót — a mint a 2265. J. M. E. számú rendelet 45. §-ának C. pontja, és 46. § a értelmében azt az eljáró kir. járásbírósnak hivatalból kellett volna tenni — vádindítványával a btkv. 113. §-a alapján elutasította volna — mondom ezen mellékes momentumtól eltekintve, szerény vélekedésem szerint a kir. ítélő táblának határozata a helyes.

Ezen véleményemet a következőkben vagyok bátor indokolni.

Előrebocsátanom és hangsulyoznom kell azt, hogy a fentjelölt concret esetben csak kiskoru személye ellen elkövetett rágalmaszadás vétsége forogván fen, e helyütt a btkv. 113. §-ának csakis első bekezdéséről lehet szó; mert ugyanazon cathegóriába tartozó kiskoru vagyont ért sértés a 113. §. második bekezdésének szempontja alá esnék.

A btkv. 113. §-ának első bekezdése pedig így hangzik: «Ez — azaz; a bűnvádi eljárás megindítása iránti — indítványozásra jogositva van: a sértett fél, ha életkorának tizenhatodik évét már betöltötte; ellenkező esetben annak törvényes képviselője».

Minden jól szerkesztett törvénynek értelme az, a mely annak szövegéből önkényt nyilvánul.

A törvénybe sem több, sem kevesebb, sem más értelmet, tartalmat belefektetni, beleokoskodni nem szabad, mint a mennyi s a milyen értelem, tartalom ennek szószerinti rendelkezésében befoglaltatik.

Helyes tehát az ítélő táblának határozata azért, mert abban a btkv. 113. §-ának értelmezése és alkalmazása azon cikkely szószerinti rendelkezésének tökéletesen megfelel.

A 113. §. t. i. határozottan és kifejezetten rendeli, hogy az indítványozásra jogositva van: a sértett fél, ha életkorának tizenhatodik évét már betöltötte; ellenkező esetben annak törvényes képviselője. Rendeli határozottan és kifejezetten, hogy a sértett által szenvedett sértés miatt annak törvényes képviselője legyen jogositva az indítványozásra, de mikor? Ellenkező esetben, azaz: akkor és csakis akkor, ha a sértett fél életkorának tizenhatodik évét még be nem töltötte. Mihelyt tehát — mint a mi esetünkben — sértett az életének tizenhatodik évét már túlhaladta, az indítványozási jog egyedül és kizárólag csak sértettet illeti és következetesen annak személyes megsértetése ügyében törvényes képviselőjének a 113. §-a alapján vádindítványt tenni többé joga nincs.

A hol pedig a törvény oly határozottan, kifejezetten és minden kétséget kizárólag világosan rendelkezik, ott egyéb okoskodásnak többé helye nincsen, vajon daczára a törvény határozott és világos intézkedésének abból mégis

* Nem magánvādłót, hanem sértettet.

levonható-e, vagy le nem vonható az, hogy kiskoru helyett* az indítványozást törvényes képviselője is megtehetné, vagy nem tehetné meg.

De, ha világos a törvény, hogyan lehetséges az, hogy annak értelmezése és alkalmazása iránt ellentét merülhetett föl?

Különböztetnünk kell a törvény értelme és a törvény intentiója közt.

A kir. ítélő táblának határozata — a mint mondtunk — teljesen megfelel a 113. §. értelmének. A kir. Curia pedig fent dicsért határozatában — úgy látszik — a törvény intentióját figyelmen kívül hagyta. De különös is.

Hogyan, az életkorának tizenhatodik évét alig betöltött saját gyermekén ejtett sértés miatt ne legyen joga az atyjának, anyjának stb. vádlóként föllépni a sértő ellen?!

Nem-e igazságtalan, méltánytalan volna ez?

Épen ellenkezőleg. Mert, ha a 113. §-nak intentióját fölfogva az abban rejlő szellem magaslatára fölemelkedünk, legottan be fogjuk látni azt, hogy az említett cikkelyben foglalt intézkedés ép oly igazságos mint bölcs.

Igazságos a törvény rendelkezése azért, mert midőn az indítványozási jogot oly sértéseknél, melyek sértett személye ellen követtetnek el, mihelyt sértett az életkorának tizenhatodik évét — annos discretionis — már betöltötte, kizárólag csak sértettnek magának adja, és senki másnak, legyen az akár atyja, anyja stb. a visszatörítés, a forbatolás, az elégtételkérés jogával azon egyént ruházza föl, ki egyedül szenvedett az elkövetett sértés alatt s ki tehát egyedül jogsan követelheti azt, hogy senki más indítványától, hanem csak saját akarától függjön az, vajon sértő a tetteért perbe fogassék-e vagy nem.

Bölcs a törvény intézkedése pedig azért mert, csak az által, hogy az indítványozási jog csak sértettnek egyedül lett megadva és nem egyszersmind törvényes képviselőjének is, volt elkerülhető azon eshetőség, miszerint a törvény saját alapkövével, a vallással és erkölcsiséggel — a fa azon talajjal, a melyből gyökere életet szi — collisioba ne jusson.

Mert tegyük föl, hogy a btkv. 113. §-a följositja ugyan sértettet az indítványozásra, de följositja arra egyszersmind annak törvényes képviselőjét is. Tegyük föl, hogy sértett, ki szenvedte a sértést és fájdalmat, nemes engesztelhető szíve sugallatának engedve, sértőnek megbüntetését nem kívánja, ellenben annak törvényes képviselője, például atyja, kit a sérelem éppen nem érintett, gyermekének «gyöngé érzületeivel» nem törődve, annak akarata nélkül, sőt ellenére, durva, kemény, kiengesztelhetlen saját természeténél fogva sértőt üldözi és megbüntetteti.

A sértettet és annak törvényes képviselőjét egyaránt illető indítványozási jogok közt fölmerült összeütközés nem-e foglalná magában a törvény és a vallás közti collisiot? De igenis!

Mert azon esetben a törvény a «szemet szemért, fogat fogért» irgalmatlan elvét személyesítő törvényes képviselőnek álláspontját elfoglalva, végzetes ellentétbe helyezné magát a vallással, a mely tanítja, hogy az «ellenünk vétetteknek», a megsértőinknek bocsássunk meg, és az által a sértőnek bűnhődését kizáró bocsánatot gyakran meghiusítaná sőt lehetetlenné tevé.

Ragaszkodom mindezeknél fogva a bpesti kir. ítélő táblának fenti határozatához mindaddig, mig valaki a fent kifejtett nézetem tévességéről meggyőzni nem fog.

Inimicus rei, servus humillimus excelsae Curiae regiae.

Leményi János,

kir. aljárásbíró.

* Igenis, megteheti a kiskoru helyett annak törvényes képviselője az indítványozást, de — mint akármelyik más képviselő — csak akkor és annyiban, ha és a mennyiben sértett kiskoru őt arra meghatalmazza. Ezen indítványozási jog azonban nem a btkv. 113. §-án, hanem a kiskorutól átruházás útján nyert specialis meghatalmazásra alapul.

Az ily eset tehát a fölvetett kérdés discussiójába épen nem tartozik.

Egy érdekes jogeset.

Ezen lapok f. é. 12. számában fenti czim alatt ismeretve volt a budapesti kir. táblának és a m. kir. curiának ellentétes határozata azon kérdés tárgyában, vajon lehete-e pert indítani az iránt, miszerint ítéletileg kimondassék, hogy a lefoglalt ingókra nézve, melyek az egyik fél igénye folytán a birói zár alól biróilag felmentettek, a zár alól való feloldásnak helye nincs.

Minthogy e kérdés felsőbb bíróságaink által ellentétes értelemben oldatott meg, szükségesnek tartom ahhoz két szempontból, de lege ferenda és de lege lata hozzászólni.

Annak eldöntése, ha vajon a lefoglalt ingók a birói zár alól feloldassanak-e vagy nem, az igényper tárgyát képezi. Ha ezen kérdés az igényperben jogérvényesen eldöntetett, mint res judicata, egy külön, más pernek tárgyát többé nem képezheti.

Mert ki bírhat tárgyi felperességgel a birói zár alól teloldott ingónak a zár alatt való maghagyása iránti perben? kétségkívül senki más, mint a végrehajtató, esetleg a végrehajtást szenvedő. Mindkettőnek érdeke az, hogy a végrehajtási tömeg meg ne apadjon, csorbát ne szenvedjen, hogy amaz megítélt követelésére kellő fedezettel bírjon, s hogy emez a végrehajtási tömeg elégtelensége esetén, továbbra obligóban ue maradjon. Ámde ugy a végrehajtató, mint a végrehajtást szenvedő ezen érdekét az igényperben megóvhatja, a végrehajtató, mint közvetlen, a végrehajtást szenvedő vagy mint közvetlen, vagy beavatkozási jogánál fogva, szintén alperesi minőségben. A mennyiben pedig az igényperben hozott azon határozatot, melylyel az igénykeresetnek hely adatván, a lefoglalt tárgyak a zár alól feloldattak, jogaikra sérelmesnek találnák, az ellen jogorvoslattal élhetnek.

Azon kérdés tehát, vajon a birói zár fentartandó-e, vagy sem, csupán igényper, de semmi esetre sem képezheti ettől független, más per tárgyát.

Igy áll a dolog de lege ferenda.

Am lássuk, hogyan áll az, de lege lata.

Peres eljárást szabályozó törvényeink szerint e kérdés vitakérdést nem képezhet. A végrehajtási törvény illető szakaszainak egybevetése után határozottan mondhatni, hogy a közönséges polgári peres ügyekben végrehajtásilag lefoglalt ingóknak a birói zár alóli felmentése, vagy az alatt hagyása, más, mint igényper tárgyát nem képezheti. Ezen törvényünk tehát e kérdésben a fent vázolt álláspontot foglalja el.

Nem így a kisebb polgári peres ügyekben való eljárást szabályozó törvényünk.

Az 1877: 22. törvénycikk 71. §-a értelmében a végrehajtásilag lefoglalt ingóknak a zár alóli feloldása és annak ellenkezője kettős eljárás tárgyát képezi. Ezen kérdés, az igény kérdése, a bagatell eljárás szabályai szerint a végrehajtás foganatosítására illetékes bíró által döntetik el, az eldöntéssel meg nem elégedő félnek azonban a fent hivatkozott szakasz 3. és 4. bekezdése értelmében, joga van ezen kérdés eldöntését egy külön per tárgyává tenni. Vagyis a törvény szavait idézve: ha a bíró az igényelt tárgyakat a végrehajtási zár alól fel nem oldja: az igénylőnek jogában áll a végrehajtás helyének illetékes járásbírása előtt igénykeresetét a végzés kihirdetésétől számított 8 nap alatt megindítani) s viszont «ha pedig a bíró az igényelt tárgyakat a végrehajtási zár alól feloldja, a végrehajtatonak áll jogában e végzés kihirdetésétől számított 8 nap alatt a járásbírásg előtt indítandó keresettel annak kimondását kérni, hogy a lefoglalt tárgyak végrehajtási zár alól való felmentésének helye nincs».

Az igény kérdése tehát a kisebb polgári peres ügyekben először az ezen ügyekben eljáró s illetőleg a végrehajtást foganatosító vagy kiküldötté által foganatosított bíró által a bagatell eljárás szabályai szerint döntetik el. A határozat ellen nem devolutiv hatálylyal bíró, hanem azon perorvoslatnak van helye, hogy a meg nem elégedő fél a járásbírásg előtt új keresetet tehet folyamatba. Hogy ezen jogorvoslat nem devolutiv hatályu, az a törvény szavaiból «jogában áll igénykeresetét megindítani» s illetőleg «jogában áll keresettel annak kimondását kérni» minden kétséget kizárólag kitűnik. Egy új keresetet enged a törvény a meg nem elégedő félnek, a mely kereset nem a kisebb polgári peres ügyekre előszabott szabályok, hanem a közönséges

eljárás szabályai, tehát a végrehajtási törvény illető szakaszai szerint tárgyalandó s döntendő el.

Hogy ezen perre nem a kisebb polgári peres ügyekben, hanem a sommás eljárás szabályai alkalmazandók, az a törvény világos szövegén kívül még a contrario is következik abból, mert ezen, már többször említett szakaszban nem foglaltatik a 25. §. azon rendelkezése, hogy a községi bíróság által hozott határozattal eldöntött ügy, az azzal meg nem elégedő fél által a járásbírásghoz felebb vitetvén, abban a járásbírásg a kisebb polgári peres eljárás szabályai szerint jár el. A mi különben természetes is, mert míg a községi bíróságtól a járásbírásghoz felebb vitt ügy nem új per, abban a járásbírásg mint felülvizsgáló, mint második forum jár el, addig a 71. §. 3. s 4. bekezdése értelmében a járásbírásg előtt folyamatba tehető ügy egészen új, az előbbtől különálló per, melyben a járásbírásg mint első forum jár el, a felebbezés pedig a közönséges polgári ügyekben felmerülő igénykeresetekre az 1881: LX. tcz.-ben előírt szabályok szerint történik.

Ezek után önkényt felmerül azon kérdés, hogy vajon az igénykérdésnek az 1877: XXII. tcz. 71. §-ában szabályozott eldöntése nincs-e ellentétben magával ezen törvény alapszellemével? S a válasz határozottan igenlő, a mennyiben két pert statuál a törvény ott, hol egy is elég volna, s e szerint az ezen törvény által elérni szándékolt gyorsaság és olcsóság követelményei nem valósíthatnak meg.

S a mi a törvény alapelvével való ellenkezés átalában, az anomáliává fejlődik különösen akkor, midőn az igény kérdése a járásbírásg, mint kisebb polgári peres ügyekben eljáró bíróság hatáskörébe tartozó ügyben merül fel.

Az 1877: XXII. tcz. negyedik, a végrehajtásról szóló fejezete az összes, egy a községi bíráskodás alá tartozó, mint azt meghaladó kisebb polgári peres ügyekre, tehát a járásbírásg mint bagatell-bírásg hatáskörébe tartozókra is vonatkozik. S e szerint, ha a tulajdoni igény kérdése a járásbírásg elé tartozó kisebb polgári peres ügyben merül fel, a járásbírásg abban először a bagatell, másodszor pedig a közönséges eljárás szabályai szerint jár el.

Dr. Huszágh István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Herman Ottó országgyűlési képviselő urtól a következő sorokat vettük:

«A *Jogtudományi Közlöny* 17. számában, a «Különfélék» című rovat élén, erős, sujtó és elítélő támadás áll az országgyűlési függetlenségi pártkör egyik tagja ellen, azért, mert Verhovay Gyula ellen tartott beszédében azt mondotta, hogy a *Függetlenség* című lapba rovott előéletű emberek is irnak. A támadó és ítélő fél helyesen mondja, hogy a ki bűnéért *meglakolt*, annak azt a bűnt újból felróvni nem szabad.

A ki azokat a szavakat mondta, a kit az ítélet sujtani akar, az én vagyok s kimondom, hogy azt az ítéletet határozottan visszautasítom, mert az, a ki hozta, megfélekedett a bíró legelső és legfőbb kötelességéről, t. i. arról, hogy a tényállást földerítse.

A kit szavaim sujtottak, az *nem lakolt* bűneiert; azt egy írotársá sértésért megbotozta s a midőn ügyét a hirlapírók egyesületének becsületbírása elé vitte, ez a forum azt az embert *egyhangulag disqualificálta*, mert meggyőződött, hogy bűnei vannak, melyek *csak azért nem kerültek bíró elé, mert az illetékes felek könyörületből, családi tekintetből szemet hunytak*. Erről magam meggyőződtem oly okiratok alapján, a melyekhez kétség nem férhet s ezen az alapon mondtam azt, a mit mondtam.

Előttem nem az illetőnek kenyérkeresete, hanem az lebegett: illetékes-e arra, hogy *mint író* tisztességes emberek, egy nemzet első rangu intézményei — mint törvényhozás, tudomány és művészet — fölött *bíró lehessen*? Pedig az az ember bíráskodott országgyűlés, nemzeti színház és akadémia fölött. Ha nem teszem ide a nevét, magyarázata az, hogy ártatlan családot sujtani nem akarhatok».

Közljük e nyilatkozatot annak kijelentésével, hogy nem tudjuk, kire vonatkoznak HERMAN OTTÓ ur állításai; de különben is előttünk teljesen közömbös az egyén, mert a sajtó szabad ipar, a sajtószabadság a gondolatszabadság nyilvánításában áll, s ezért furcsa azon erkölcsi censura, mely nem az irodalmi termékre, hanem az író egyéniségére vonatkozik. A közlött helyreigazítás után tehát még saját-

ságosabb színben tűnik fel Herman Ottó ur liberalismusa; mert a sajtószabadság korcs kinövéseinek elítélésénél is «non quis, sed quid» lehet csupán kárhoztatásunk tárgya. HERMAN OTTÓ ur liberalismusa a proscriptióra vezet.

Ugyanezen tárgyban lapunk zártakor a következő sorokat vettük:

«Tisztelt szerkesztő ur!

A *Jogtudományi Közlöny* utolsó számában a «Különfélék» rovatában «a szélsőbal klubbja mint mellékbüntetést kiszabó bíróság» cím alatt támadás intéztetik a függetlenségi kör és különösen annak egyik tagja HERMAN OTTÓ orsz. képviselő ellen, mivel ő a *Függetlenség* «rovott előéletű munkatársairól» (egyesekek megnevezése nélkül) szólott egyik klubbeszédjében. A névtelen támadó ebben barbar szellemet, felháborító fogalomelfajulást, a modern liberalismus sértését stb. látja. Az ekként discussio tárgyává tett kérdést hallgatással mellőzni azon viszonytól fogva, melyben egyrészt e laphoz, másrészt a megtámadottakhoz állok, nem kívánom s ezért becses lapja legközelebbi számában helyet kérek e soraim számára.

Tudom, hogy b. lapja nem akart a *Függetlenség* védelmére kelni, de midőn oly heves pártfogás alá veszi azon szerintem helytelen tételt, hogy a publicistától, ki a nemzet színe előtt kiméletlenül ítél élők és holtak felett, a tisztességes előélet biztosítéka meg nem kívánható, mégis oly színben tűnik fel, mintha legalább Hermannal szemben Verhovay munkatársának pártját fogná. Már e miatt is sajnálom, hogy a személyek és pártok felett álló «kultur-bölcsészeti» kritika ily incidensből és ily alakban nyilvánult b. lapjában. A dolog érdemét illetőleg alaptalannak tartom a megrovást. Nem szabott ki mellékbüntetést a klub, mikor Herman beszédjét hallgatta, és nem szabott ki olyant Herman, midőn senkinek büntetéssel expiált bűncselekményt fel nem rótt, hanem «rovott előéletéről» beszélt, mi magyarul, laikus értelemben egészen mást jelent. De ha egyenesen azt tette volna is Herman, a mi neki imputáltatik, és ha szigorúan jogászai szempontból — mi itt kissé erőltetett — bírálgatunk, akkor is csak azt mondhatni, hogy esetleg rágalmozási vagy becsületsértési vétség (exc. veritatis kizárásával) követhetett el, a mely miatt azonban csak a *sértett félnek* van üldözési joga, a ki megköszönne azt a védelmet, mely az ő esetét újra a nagy harangra akasztja, hogy abból morális tanulságot levonhasson. Sőt a kodex alapján most már az illető meg nem nevezett munkatárs a *Jogtud. Közl.* ellen is indíthatna rágalmozási sajtópert. Az is merészen kockáztatott állítás, hogy a «modern kor» hiába törölte el a becsületbüntetést «ily szabadelvűség» számára. A becsület, (mellék) büntetést a modern kor csak ezen író termékeny fantáziájában törölhette el. Valamennyi büntető törvénykönyv, beleértve a magyart, fentartotta, utóbbi kiterjesztette azokat. A judikatura valamennyi liberalis, előrehaladott államban is naponta alkalmazza azt és *sulyosító körülményt* lát a már teljesen expiált bűncselekményben is mint rovott előéletben, *enyhitőt* az addig feddhetlen becsületben. Valamennyi, bármily demokratikus alkotmány (p. o. a francia köztársaságé 1875.) fentartja a rovott előélet bizonyos kihatását a politikai jogokra, hasonlóképpen minden polgári törvénykönyv és perrendtartás bizonyos jogkövetkezményeket stb. Természetes, hogy csak az infamáló bűncselekmények jönnek itt szóba, melyek nyereségvágyból vagy más alacsony indokból elkövetve a társadalomban az illetőre azért sűtnek kitörülhetlen bélyeget, mert mindenki fél, hogy bevalósul ez esetben is a: «ce n'est que le premier pas qui coûte.» Igaz, ez csak az állami, tételes jogi, társadalmi tényleges felfogás. Lehet mindezt barbarnak tartani, de akkor nem szabad az izolált írónak önmagát a «modern korral» azonosítani és a szabadelvűség szabadelmas birtokosaként gerálni. A mi engem illet, én a fenálló jogállapotot észszerűnek s helyesnek tartom. Én perhorreskálom azon u. n. liberalismust, mely a gazembereket egyenlősíti a becsületes emberekkel. Én nevetségesnek tartom azon sentimentalis humanismust, mely a gonosztevőben csak sajnálandó, gyógyítandó beteget lát. Én az okkapcsolat, a társadalmi mechanika, a statistika által relevált törvények hívója vagyok. Látom a visszaesők, a szokás- és üzlet-zerű gonosztevők constans, sőt társadalmi okokból progresszív osztályát, fáját, annak létharczát, vele szemben a javító rendszer — ennek részeként a mellékbüntetés-korlátozás, rabsegélyezés stb. — csödmondását. Ma amazok ártalmat-

lanná tételére deportatio útján gondol a társadalmi tudomány és a jogi törvényhozás Nyugot-Európának liberalis, művelt államaiban. Ha a társadalom a feddhetlen életű polgárnak sem biztosíthat munkát, kenyeret, elsőbbséget adjon a bukottnak, mert több szüksége van rá? Ez a transcendentalis, ideális humanismus, ez Jesus tana. De e tant csak minden consequentiáival lehet elfogadni. «Szeresd az ellenséget»; «ha arczul ütött jobb felen, akkor tartsd oda a balt.» Ha meglopott valaki, lopasd meg újra magad stb. Ez ideális embereket, communismust tulajdon helyett, resignáló, pessimista túléléthitet földi lét helyett tételez fel. Praktikus alkalmazásában minden államot halomra döntene 10 nap alatt, minden társadalmat decompoálna, mint a vitriol. Tudták Rómában, miért üldözik veszélyesként. Nevetséges történethamisítás, azt mondani, hogy az igazi kereszténység legyőzte a művelt világrészeket. Megfordítva: a pogány szellem legyőzte, denaturalisálta, ártalmatlanná tette a valódi kereszténységet. Az önzés, a verseny, az emberi természet szelleme győzött. Jó-e vagy rossz ez, örvendetes vagy sajnos, oly kérdés mint az, hogy örvendetes-e, hogy kétszer kettő négy és nem öt. Ezen általános szempontokat mellőzni nem lehet. Egy izoláltan kikapott ponton javítani akarni az emberiséget, nemcsak hiu, hanem helytelen fáradság. Fogadja stb. Dr. Dell'Adami Rezső.»

Tény az, hogy úgy a tudományos irodalom mint a törvényhozás terén a fejlődés mindenütt oda irányul, hogy a becsületbüntetések kiküszöböltessenek. A magyar büntető-törvénykönyv a «becsületbüntetés» kifejezést kerüli. Életfogytig tartó jogkövetkezményeket nem ismer, csak határozott időre ítéletileg kiszabott mellékbüntetést. A magyar jogászggyűlés 1875-ben még ezen mellékbüntetések is teljesen kiküszöbölendőknek mondotta a javaslatból.

A deportatio intézménye tagadhatlanul hódít. De a büntetését kiállott egyén kitaszítása a társaságból még ennél is embertelenebb eljárás, mert itt hagyja és mégis számüzi.

Különben azt hiszszük, minden érvelésnél ékesszólóbb a magyar 1843-iki javaslat e tárgybani rendelkezése, mely megérdemli, hogy mint az emberi jogok tisztult felfogásának klasszikus kifejezője e helyen is idéztessék.

Az illető szakaszok így szólnak:

14. §. A büntetéseknek még magokban becsstelenítő követke-
zései nincsenek, s törvényes hatásuk hosszabb időre nem terjedhet,
mint a mennyire azt a bírói ítélet határozottan kimondotta.

15. §. A közhivatalnak büntetésképen kimondott elvesztése által
senki el nem zárthatik attól, hogy a büntetésnek kiállása után ismét
közhivatalra választathassék vagy nevezethessék. Kivételnek azonban
oly esetek, melyekben a törvény a tettet valamely különösen meg-
nevezett közhivatalnak viselhetőségétől, jövődőre is eltildandónak
rendeli; de ily esetben is nyerhet az elítelt, a büntetésnek kiállása
után másnemű közhivatalt.

— A kir. Curiához ápril havában 500 bűnügygyel
kevesebb érkezett mint márcziusban. A bűnügyi hátralék
jelenleg 4669.

— A budapesti kir. tábla III. polgári tanácsa leg-
ujabban kimondotta, hogy a bíróság által távollevők részére
kirendelt ügygondnok, különös felhatalmazás hiányában
nincs jogosítva a távollevő nevében, egyezséget kötni.

— Spanyolországban 1868-tól 1881-ig terjedő idő-
szakban halálra ítéltetett 213 egyén, a büntetés végrehajtva
lett 125 elítélten, megkegyelmezve lett 88. Átlag tehát egy
évre 30 halálítélet, 28 kivégzés és 12 megkegyelmezés esik.
1859-től 1881-ig az ölési büntettek száma évről évre apadt.
Igy 1859-ben 1564 eset fordult elő, mely szám az évek
folyamán 1881-ben 773-ra apadt le. Ezzel szemben azonban
az öngyilkosságok száma évről évre növekedik, még pedig
1859 csak 198 esetet tüntet fel, mely szám folyton növe-
kedve, 1881-ben már 472-t ért el.

— A hollandi igazságügyminiszter a parlamentben
előterjesztette, hogy a büntetőtörvénykönyv életbeléptetésére
tiz életbeléptetési törvényre van szükség. Ezek közül egy
vonatkozik a börtönépületek átalakítására, mely már a kép-
viselőtestületnek be lett mutatva. Másik négy jelenleg az
államtanács felülvizsgálata alatt áll. Négy pedig még az
előkészítés stadiumában van, és ezek közül egyik magának
az életbeléptetendő büntetőtörvénykönyvnek módosításait tar-
talmazza. A miniszter az új büntetőtörvénykönyv életbelép-
tetésének határidejéül 1884. május 1-jét tűzte ki.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A büntető törvénykezési rendtartás. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Lelet, fizetési meghagyás, felelősség, miniszteri magyarázó rendeletek. Dr. H. E. nyiregyházi ügyvéd. — A tömeggondnok díjazása. B. L. szabadkai ügyvéd. — Az 1881. LX. tcz. 197. §-ához. Dr. R. N. kapuvári ügyvéd. — Felelet H. S. ügyvédnek. Dr. F. S. miskolci ügyvéd. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A bűnvádi eljárás tervezete a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában.

TÖRVÉNYTERVEZET

A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKEZÉSI RENDTARTÁSRÓL.*

Készítette Dr. JELLINEK ARTHUR.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §. Büntetés az ezen törvényben előírt eljárás után, csak oly bíróság által szabható ki, a melynek hatásköre a cselekmény elbírálására kiterjed, s a mely a jelen törvény szerint illetékes.

2. §. A bíróság hatáskörét az eljárás egész folyamata alatt hivatalból tartozik vizsgálni.

3. §. A bíróság magánjogi viszonyokra, a mennyiben azok a bűnösség kérdésével kapcsolatban állanak, a vizsgálatot kiterjesztheti s határozatot hozhat. Azok elbírálásánál azonban a magánjogi törvények mérvadók.

A polgári bíróság által e viszonyok felett hozott határozat a büntetőbírásgot, vádlott bűnösséget illetőleg nem kötelezi.

Ha házasság érvényessége kérdéses, az a felett hozott ítélet a büntető bírásgot a házassági jog tekintetében kötelezi.

Amennyiben ily ítélet még nem hozott, a bíróság köteles azt bevárni.

4. §. A jelen törvény alapján kiszabott pénzbüntetésnek, a megengedett esetekben szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatásánál a büntető törvénykönyv 53. §. alkalmazandó.

II. FEJEZET.

Birói illetőség.

5. §. Illetékes azon bíróság, a melynek területén a büntetett el lett követve, habár a büntető törvénykönyv szerint a tényálladékhöz megkívánt eredmény más bíróság területén következett be.

Ha az elkövetésre több cselekmény szükséges, akkor azon bíróság illetékes, a melynek területén az utolsó cselekmény elkövetett; hasonlólag folytatolagos büntetendő cselekmény esetében.

Ha pedig a cselekmény több bíróság területén, vagy pedig két bíróság területének határszélén lett elkövetve, vagy pedig bizonytalan, hogy több meghatározott bíróság közül melyiknek területén lett elkövetve, azon bíróság illetékes, a mely a vádlott ellen irányuló vizsgálati cselekményt először

elrendelte, és ha ez még nem történt, a melynél a vád először emeltetett.

6. §. A vád azon bíróságnál is előterjeszthető, a melynek területén vádlott lak- vagy rendes tartózkodási hely-lyel bir.

Vádlott, és ha többen vannak azok bármelyike követelheti, hogy a bűnügy az elkövetés helye szerint illetékes bírósághoz tétessék át.

Vádló e joggal csak akkor élhet, ha igazolja, hogy előtte az elkövetés helye tudva nem volt.

7. §. Ha vádlott több különböző bíróság területén elkövetett büntendő cselekménnyel vádoltatik, illetékes azon bíróság, melynek hatásköre a legsúlyosabb vádbeli cselekményre kiterjed. Ha pedig e hatáskör több bíróságot egyaránt illetne, illetékes az, mely a többiek vizsgálati cselekmény elrendelése által megelőzte vagy a melynél a vád először emeltetett.

8. §. A tettes szerint illetékes bíróság, illetékes a részesek, orgazdák és bűnpártolókra is.

9. §. Összefüggő bűnügyek egyesítését indítványozhatja a kir. ügyész, vagy az érdekelt vádlott. A különválasztást ugyanazok jogosítvák indítványozni.

A különválasztás hivatalból is elrendelhető, ha az eljárás gyors befejezése, vagy pedig egyik vádlott jogosult érdeke azt megkívánja.

10. §. Ha a büntetendő cselekmény külföldön lett elkövetve, vádlottnak utolsó belföldi lakhelye, vagy rendes tartózkodási helye szerinti bíróság illetékes.

Az esetre ha vádlott belföldi lak- vagy tartózkodási hely-lyel nem bir vagy nem birt, az elfogatás helyének bírósága illetékes.

Ha több személy követte el a büntetendő cselekményt külföldön s ezek lak- vagy tartózkodási helye különböző, több meghatározott bíróság közt az illetékes, mely a többiek vizsgálati cselekmény elrendelése által megelőzte, vagy pedig melynél a vád emeltetett.

Ha pedig a külföldön elkövetett büntetendő cselekmény részese, orgazdája vagy bűnpártolója belföldön is követett el büntetendő cselekményt, azon bíróság illetékes, mely a belföldi cselekmény tekintetében illetékes, feltéve, hogy hatásköre a külföldön elkövetett cselekményre is kiterjed.

Ugyanezen illetékességi szabály mérvadó, a midőn a btkv. 15. §. szerinti eljárásról van szó.

Ellenkező esetben az illetékes bírásgot a kir. Curia határozza meg.

11. §. Ha magyar honos, a katonai bíróságok vagy horvát-tótországi bíróság által elítéltetett, a mennyiben a btkv. szerint e cselekmény után mellékbüntetés kiszabásának szüksége forog fen, azon kir. törvényszék illetékes, a melynek területén az illető utolsó lak- vagy tartózkodási hely-lyel birt, ha ez nem tudatnék, akkor az illető születési helye szerint illetékes bíróság jár el.

12. §. Magyar honost illetőleg, a kit a területen kívüli-ség joga illet meg, ugy szintén ha külföldön magyar vagy közös államhivatalnoki minőségben alkalmazva van, külföldön elkövetett büntetendő cselekmény esetében, belföldi

* Szerző az általános határozatokat tartalmazó ezen tervezetet a budapesti ügyvédi kamara szakbizottsága elé terjesztette.

utolsó lak- vagy rendes tartozkodási hely bírósága illetékes. Ha ez nem tudatnék illetékes, a budapesti kir. törvényszék, illetve a budapesti kir. ítélőtábla.

13. §. A bírósági szervezet és hatásköréről szóló törvény szerint a kir. ítélő tábla mint I. f. bírósághoz utasított bűnügyekben, az ítélethozatal azon táblát illeti, melynek területén az előző §-ok értelmében a vizsgálat vezettetett.

14. §. A koronaügyész, vagy maga az illetékes bíróság, közbiztonsági vagy fontos közérdekből, a vizsgálat illetve az ítélethozatalra, más bíróság kirendelését indíthatja. A kirendelés joga a kir. Curia-t illeti, mely azt a büntető tanácsok teljes ülésében intézi el.

Ha a kirendelést a koronaügyész kéri, a bíróság előzőleg nyilatkozattételre hivatandó fel.

15. §. A bíróság illetőségét hivatalból tartozik vizsgálni.

Ha a vizsgálat befejezése előtt más bíróság illetékesége bizonyossá vált, az ügy az illetékes bírósághoz átteendő. Előzőleg a felek szóval kihallgatandók, és ha úgy vádlott mint vádló beleegyezik, a bíróság az eljárást folytathatja.

16. §. Vádló az általa illetékesnek kijelölt bíróság illetőségét, kivéve a 6. §. esetét többé ki nem fogásolhatja.

Vádlott az eljárás folyamata alatt a vádhatározat meghozataláig, azon esetekben pedig a midőn vádhatározat nem hozatik, a főtárgyalás megkezdéseig a bíróság illetősége ellen kifogást emelhet.

E kifogások felett a vádtanács a felek szóbeli meghallgatása után dönt.

Hasonló eljárásnak van helye, ha a felek egyike a 9. §. értelmében az egyesítést vagy különválasztást követeli.

A határozat ellen felfolyamodásnak van helye a kir. tábla vádtanácsához.

17. §. Ha az illetékeség több bíróság közt vitássá válik, a megelőzés mérvadó.

A megelőzésnél, a vizsgálati cselekmény elrendelésének s ha ez még nem történt, a vád előterjesztésének időpontja a döntő.

Ellenkező esetben az illetékes bíróságot a kir. tábla vádtanácsa határozza meg.

18. §. Azon vizsgálati cselekmények, a melyek nem illetékes bíróság által végeztettek, ez okból nem semmisek, de a bíróság bármely fél indokolt kérelmére a pótlást vagy ismétlést elrendelheti.

19. §. Minden bíróság köteles tekintet nélkül hatáskörére és illetőségére, ha a késelem veszélylyel jár, mindazon cselekményeket területén belül fogatosítani, a melyek a büntett vagy vétség tényálladékanak megállapítására, vagy a tettes személyének biztosítására vonatkoznak. Kötelesek azonban az illetékes bíróság kir. ügyészét az iratok átküldése mellett haladéktalanul értesíteni.

III. FEJEZET.

Birák, bírósági hivatalnokok, kir. ügyészek, közbédők kizárása és mellözése.

20. §. A törvény erejénél fogva ki van zárva a bíró hivatala gyakorlatából:

1. ha a büntetendő cselekmény által ő vagy neje, jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, sógor vagy oldal-rokonai másod fokig, fogadott vagy tápszülői, gyámoltja vagy gondnokoltja sértetett meg, tekintet nélkül arra, vajon a házassági, gyámsági vagy gondoki viszony fen áll-e még vagy sem;

2. ha közte, vádlott, magánvádló vagy társvádló közt, az 1. p-ban érintett rokonság vagy viszony áll fen;

3. ha a kérdéses bűnperben mint tanu vagy szakértő kihallgattatott,

4. ha a kérdéses bűnperben mint kir. ügyész, magánvádló képviselője, vagy mint magánvédő közreműködött;

5. ha a büntetendő cselekményt akár magán- akár hivatalos minőségben ő jelentette fel.

21. §. Ki van zárva a bíró a főtárgyalásban való részvételtől, ha a kérdéses bűnperben mint vizsgáló bíró, vagy pedig mint a vádtanács tagja közreműködött.

Jogorvoslatok feletti tárgyalásoknál pedig, ha az azok alapját képező határozat vagy ítélethozatalnál mint bíró részt vett.

22. §. A bíró mellözését a felek indítványozhatják:

1. ha a bíró vagy a 20. §. 1. p-ban megnevezett személyek vádlottal szemben, mint sértett fél, magán- vagy társvádló vagy vádlott állottak;

2. ha a bíró vádlottal polgári perben áll vagy állott;

3. ha vádlott a bíró ellen fegyelmi feljelentést tett;

4. ha a bíró az ítélethozatal előtt vádlott bűnös vagy ártalan voltáról nyilvánosan nyilatkozott;

5. végül mindazon esetekben a midőn a bíró érdekelt-sége vagy részrehajlatlansága ellen alapos kétely merül fel.

23. §. Az előző §-okban felsorolt kizárési és mellözési okok azon bírósági hivatalnokokra is nyerne alkalmazást, akik mint jegyzőkönyvvezetők a kérdéses bűnperben közreműködtek.

24. §. A bíró ha a 10. §-ban felsorolt kizárési okok egyike fenforog, köteles erről a bíróság elnökét haladéktalanul értesíteni.

A bíró hivatkozással szolgálati esküjére maga kérheti mellözését a 22. §-ban felsorolt okok alapján.

E kérelemnek feltétlenül hely adandó.

25. §. A felek a bíró kizáratását az eljárás egész folyamata alatt kérhetik, és kérelmüket a bíróságnál szóval vagy írásban előterjeszthetik.

A kérelem felett az illető bíró nyilatkozat tételre hivatandó fel.

26. §. A bíró mellözését a felek az eljárás egész folyamata alatt a főtárgyalás, jogorvoslatok feletti tárgyalásnál pedig annak megkezdéseig kérhetik. A kérelem indokolandó, s a felett a mellözni kért bíró nyilatkozat tételére felhivatandó.

27. §. A kizárési, vagy mellözési kérelem felett azon bíróság határoz, a melynek tagja a mellözni kért bíró.

Ha egy bíróság tagjainak többsége, vagy egy egész bíróság ellen emeltetett kifogás, az esetre ha járásbíró vagy törvényszékről van szó, az illető kir. tábla, ha kir. tábla ellen irányul, az esetre a kir. Curia, ha pedig ennek vádtanácsa, vagy egyik ítélő tanácsa ellen emeltetett kifogás; a polgári tanácsok teljes-ülése határoz.

A mennyiben a kérelemnek hely adatik a kir. tábla a szomszéd járásbírókat, vagy törvényszéket, ha egy kir. tábla mellöztetett a kir. Curia a szomszéd kir. táblát küldi ki, a kir. Curia pedig ez esetre külön tanács alakítandó.

28. §. A kizárt vagy mellözött bíró minden cselekménye semmis, ugyszintén minden határozat vagy intézkedés amely-nél részt vett.

Mellözés esetében azonban a semmiség, a mellözés időpontjától, vagy ha annak csak semmiségi panasz folytán adatott hely, a mellözési kérelem előterjesztésétől veszi kezdetét.

29. §. A semmiség azonban nem áll be:

1. ha a felek arról világosan lemondanak;

2. ha vádlott, marasztaló jogerejű ítélet hozatalától számított 10 év alatt a 20. s 21. §§-ban felsorolt kizárési okokat semmiségi panasz után nem érvényesítette, feltéve hogy a kizárási ok a marasztaló ítéletet hozó, vagy az az ellen használt jogorvoslatot elvető bíróság ellen irányul.

30. §. A kir. ügyész a közbéd képviselőtől ki van zárva, ha személyében a 20. §. 1., 2. és 3. pontjában említett akadály forog fen, vagy ha a kérdéses bűnperben, mint magánvédő vagy bíró közreműködött.

31. A kir. ügyész köteles, amint e körülményekről tudomást nyer, erről felettes hatóságát értesíteni, s ha helyettesítése késedelemmel jár, az eljárás folytatását, más ugyanazon bíróságnál alkalmazott kir. ügyésznek átengedni, esetleg azon halaszthatlan teendőket, melyek a helyettesítés vagy átengedés eszközölhetéséig fenforognak, ellátni.

32. §. A közvédő köteles ha személyében a 20. §. 1—4 pontjában felsorolt kizárási ok fenforog a további eljárást közvédő társára bízni.

33. §. A közvédő vádlotthoz az első érintkezés alkalmával azon kérdést köteles intézni, vajon kívánja-e az ő kizárását vagy mellőzését. Vádlott igenlő felelete esetében, a védelem egy más közvédőre ruházandó.

IV. FEJEZET.

Közzvadás.

34. §. A büntetendő cselekmények, az állam nevében üldöztetnek, tekintet nélkül arra vajon a sértett vagy károsult fél részéről panasz vagy feljelentés tétett. A bünvádi eljárás rendszerint csak a kir. ügyész indítványa folytán tehető folyamatba, kivéve azon büntetendő cselekményeket, a melyek tekintetében az eljárás megindítása, az indítványra jogosult indítványtól vagy hatósági felhatalmazástól függővé van téve, továbbá a midőn a jelen törvény értelmében magánvád-nak van helye.

35. §. A kir. ügyész vádindítványát, a első foku bíróság-nak az ítélethozatal végetti visszavonulásáig visszavonhatja.

36. §. Ha a sértett vagy károsult fél feljelentése vagy az indítványra jogosított indítványa ellenére a kir. ügyész az eljárás megindítását jogi vagy ténybeli okokból nem látja helytfoghatónak, erről az illetőket haladéktalanul írásban értesíteni tartozik.

37. §. A kir. ügyész, ha közvédat emel, köteles minden, a büntetendő cselekmény elbírálására befolyással bíró körülményt, az állami rendőri, vagy hatósági közbiztonsági közegek által nyomoztatni. Megkeresésének a törvény korláta közt minden közigazgatási hatóság eleget tenni tartozik.

38. §. A feljelentőt a kir. ügyész maga közvetlenül kihallgathatja, de az ily alkalommal felvett jegyzőkönyvek a bíróságnak nem mutathatók be.

V. FEJEZET.

Magánvadás.

39. §. A következő esetekben kizárólag a sértett fél magánvadjának van helye.

1. rágalmozás és becsületsértés (btk. 258—277. §§.) kivéve a kir. ügyészt illető közvédat a btkv. 270—272. §§. esetében.

2. házasságtörés (btkv. 246. §.)

3. könnyü testi sértés vétsége (btkv. 301);

4. levél és távsürgöny titok megsértése magán személy által (btkv. 327. §.);

5. tiltott titok felfedezése (btkv. 328. §.);

6. iparjegy jogtalan használata (btkv. 413. §.);

7. ingatlan vagyron rongálása (btkv. 421. §.)

40. §. Ha a kir. ügyész az indítványra jogosítottnak indítványa daczára az eljárás megindítását megtagadja, jogában áll ennek magánvadjlóképp fellépni.

Indítványra jogosítottnak, ha a sértett fél az indítványi határidő alatt halt meg, annak házastársa és gyermekei, ezek nemlétében annak szülői tekintendők. E jogot azonban az indítvány előterjesztésére a btkv. 112. §-ban meghatározott határidőn belül kell gyakorolniok. Ha ezen határidő már lejárt, vagy a lejáráthoz 14 napnál rövidebb határidő van még hátra; a magánvademelésre 14 napi határidő engedtetik.

41. §. A sértett vagy károsított, elhalálozása esetén annak fel- vagy lemenő rokonai, a midőn a kir. ügyész feljelentésük alapján közvédat nem emelt, azon büntetendő cselekmény tekintetében, mely által megsértettek vagy megkárosítottak, vagy pedig ez szándékoltatott, magánvaddal élhetnek. A magánvadás a 36. §. értelmében nyert ügyészi értesítéstől számított 14 nap alatt terjesztendő elő.

42. §. Minden nagykoru feddhetlen előéletű magyar honos, a következő büntetendő cselekmények tekintetében jogositva van saját felelősségére magánvaddal fellépni:

1. A btkv. VI. fejezetében 171—174. §§.

2. A btkv. VIII. fejezetében 178—189. §§.

3. A btkv. IX. fejezetében 190—192. §§.

4. A btkv. X. fejezetében 193—202. §§.

5. A btkv. XLII. fejezetében 461—484. §§. esetében.

43. §. Ha a kir. ügyész a 42. §-ban említett cselekmények miatt, a magánvadás érvényesítése előtt vagy után közvédat emel, a magánvadás hatályát veszti, s a magánvadjló minden felelőség alól feloldatik.

Ha azonban a kir. ügyész a közvédat visszavonja, erről a magánvadjlót értesíteni tartozik, és ez 14 napon belül a magánvadásat felveheti.

44. §. A magánvadás a 39. §. esetében a bíróság előtt szóval vagy írásban terjeszthető elő.

A 41—42. §§. esetében a magánvadjló magát feltétlenül ügyvéd által képviseltetni tartozik.

Ha magánvadjló szegénységét igazolja a 40. és 41. §§. esetében, a bíróság vadjlóügyvédet rendel.

45. §. A 41—42. §§. esetében magánvadjló vádkeresetét írásban 2 példányban elterjeszteni tartozik.

A magánvadás kereset kellékei a... §-ban foglaltak.

46. §. A magánvadjló keresetében köteles kinyilatkoztatni, hogy az állam és a vádlott fél eljárási költségeit biztosítani kész.

A biztosítási összeget a kir. törvényszék váditanácsa határozza meg. E határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

A biztosítás készpénzből vagy óvadékképes érték-papirokból állhat.

A váditanács magánvadjlót, kivéve a 42. §. esetét, igazolt teljes vagyontalanság esetében a biztosítás adása alól felmentheti.

47. §. A magánvadjló, kivéve ha mint indítványra jogosított lépett fel, a vádat többé vissza nem vonhatja.

Az indítványra jogosított magánvadjló a főtárgyalásra azzal idézendő meg, hogy az ő vagy képviseltetés esetében jogi képviselőjének igazolatlan elmaradása, a vád visszavonásának fog tekintetni. A visszavont magánvadás többé meg nem ujítható.

Egyéb esetekben a magánvadjló elővezettetés terhe mellett a főtárgyalásra megidézendő.

48. §. A kir. ügyész a 42. §. eseteiben az eljárás egész folyamata alatt a periratokat megtekintheti, s mindazon cselekményeknél jelen lehet, a melyekre a felek, a jelen törvény értelmében megidézendők. A kir. ügyész a magánvadás az eljárás egész folyamata alatt, illetve a főtárgyalás megkezdéseig magáévá teheti.

49. §. A magánvadjlót mindazon jogok illetik, a melyeket a közvéadás képviselője jogosított gyakorolni, kivéve a 37. §-ban foglaltakat.

A magánvadjló ebbeli jogait azonban a 39. §. kivételével csak ügyvédje által gyakorolhatja.

50. §. A bíróság jogositva van, a magánvadjlót amikor szükségesnek találja személyes megjelenésre kötelezni.

51. §. A magánvadjló a 40—42. §§. esetében ha ügyvédjének meghatalmazását visszavonta, vagy ha az ügyvéd a képviselétről lemondott, köteles 8 nap alatt új ügyvédet vallani. Ha ezt tenni elmulasztaná, részére a törvényszék ügyvédet rendel.

A visszavonás vagy a képviseletről lemondás a bíróságnál bejelentendő. Az ügyvéd vádhatározat hozatala után a képviseletről le nem mondhat.

52. §. A magánvádlónak — kivéve a 39. §. 2. pontja és a 42. §. esetét — az eljárás befejezése előtt bekövetkezett halála esetében, annak fel- vagy lemenő rokonai a magánvádat magukévá tehetik. Erről azonban az illetők a bíróságot az elhatározás napjától számított 8 nap alatt írásban értesíteni tartoznak.

53. §. A magánváddal megtámadott, a magánvádlót ugyanazon eljárás alatt kérheti hamis vád miatt elítéltetni, mely vádat a bíróság felmentés esetében ugyanazon ítéletben megoldani tartozik.

54. §. Ha a magánvád többek által emeltetett, úgy azok egymástól teljesen függetlenül járhatnak el.

A 42. §. esetében, azon magánvádlót illeti a kizárolagos jog, a ki vádját először előterjeszté.

VI. FEJEZET.

Társvád.

55. §. A sértett, károsult, vagy indítványra jogosított, ha közvád emeltetett, a bíróság előtt szóval vagy írásban kijelentheti, hogy mint társvádló kíván fellépni.

E kijelentés a főtárgyalás megkezdéséig előterjeszthető.

56. §. A társvádló jogosított:

1. az ügyészszel vagy vizsgálóbíróval a büntetendő cselekményre vonatkozó bizonyítékokat közölni;

2. a vizsgálat befejezése után az iratokat megtekinteni, esetleg a vizsgálat pótlását vagy kiegészítését indítványozni;

3. a főtárgyaláson részt venni, és a tanuk és szakértőkhöz kérdéseket intézni;

4. a főtárgyaláson a kir. ügyész vádindítványának előterjesztése után, a vád támogatására szót emelni, illetve azon indítványokat előterjesztteni, melyek kártérítési igényére vonatkoznak. (59. §.);

5. ha a kir. ügyész az eljárás folyamata alatt a közvádat visszavonta, önállóan magánvádlói minőségben vádat emelni.

A magánvád ez esetben a 41. §-ban kitett határidőn belül terjesztendő elő.

57. §. A társvádló a főtárgyalásra megidézendő, s a mennyiben a közvád a főtárgyalás folyamán vonatott vissza, azonnal köteles kijelenteni, vajon azt mint magánvádat fenntartani akarja-e vagy sem.

58. §. A társvádló nem köteles magát ügyvéd által képviseltetni.

59. §. A büntetendő cselekményből eredő magánjogi igények rendszerint csak a polgári bíróság előtt érvényesíthetők. Kivétetnek:

1. mind azon tárgyak a melyek vádlott birtokába büntetendő cselekmény folytán kerültek, az érdekelt magánfélnek kiadandók. Ha azonban e tárgyakra több személy ellentétes igényt érvényesít, a döntés a polgári bíróságot illeti;

2. ha az 1. p-ban érintett tárgyak már nem volnának vádlott birtokában, de azok értéke az eljárás folyamán meglett határozva, vádlott azok értékének megtérítésében marasztható;

3. az ember élete és testi sértése ellen irányuló büntetendő cselekményből eredő kártérítés (btkv. 292. és 311. §§.).

60. §. Minden egyéb esetben az érdekelt magánfél függetlenül az eljárás megindításától és annak mikénti befejezésétől, a büntetendő cselekményből eredő magánjogi igényeit polgári bíróság előtt érvényesítheti.

VII. FEJEZET.

Közvédelem.

61. §. Vádlott védelmét az elővizsgálat alatt rendszerint a közvédő látja el.

62. A közvédő vádlottal habár az letartóztatott, bármikor hivatalos személy jelenléte nélkül szabadon érintkezhetik.

63. §. Minden vádlott akár letartóztatva lett vagy sem, az első kihallgatás alkalmával értesítendő, hogy amennyiben védő ügyvédet nem vall, védelmét a közvédő látja el, akivel bármikor szabadon érintkezhetik.

64. §. A közvédő a naponta megindított vizsgálatok és letartóztatásokról 24 órán belül értesítendő, s kötelessége további 24 óra alatt a fogvavevő vádlottat felkeresni, s magának az ügy állásáról tudomást szerezni.

65. §. A közvédő minden vizsgálati cselekményre megidézendő s azon jelen lenni köteles. A tanukhoz és szakértőkhöz kérdéseket intézhet; a vizsgálati eljárás folyamata alatt megteheti mindazon indítványokat, és élhet mindazon jogorvoslatokkal, melyeket vádlott jogos érdeke megkíván.

Egyáltalán kötelessége arra ügyelni hogy a vizsgálati cselekmények alkalmával felvett jegyzőkönyvek a valóságának leghivebben megfeleljenek.

66. §. A közvédő az államrendőri, és hatósági közbiztonsági közegeket vádlott érdekében nyomozás megtételére megkeresheti, s hivatalos megkeresésének a törvény korlátaiban belül minden közigazgatási hatóság megfelelni tartozik.

67. §. A kir. törvényszékek által elbírálandó bűnügyek főtárgyalásain, amennyiben vádlott magánvédőt nem vallott; a védelmet a közvédő látja el.

VIII. FEJEZET.

Magánvédelem.

68. §. Minden vádlott jogosítva van az eljárás bármely szakában védőt vallani.

Védő csak bejegyzett ügyvéd lehet.

69. §. A magánvédőt ha magánvád emeltetett, mind azon jogok illetik meg, melyeket a közvédő a 62. és 65. §§. alapján gyakorolhat.

70. §. Más esetekben a vizsgáló bíró határoz a felett, vajon a magánvédő az elővizsgálat alatt e jogokat gyakorolhatja e vagy mily terjedelemben.

A vizsgáló bíró határozata ellen a magánvédő felfolyamodással élhet a kir. törvényszék vádtanácsához. A vizsgálat befejezése után, védő szabad érintkezése vádlottal úgy nem különben a vizsgálati iratokba való betekintés nem korlátozható.

71. §. Ha a magánvédő kizáratik, vagy jogai gyakorlatában megszoríttatik, erről a közvédő haladéktalanul értesítendő, a ki ez esetben eljárni köteles.

72. §. A magánvédő jogosítva van védencze érdekében a közvédőt nyomozás eszközzésére felhívni.

73. §. Hivatalból rendelendő magánvédő, mindazon esetekben, a melyek a kir. ítélő tábla mint I. foku bíróság által bírálandók el.

Amennyiben vádlott védőt nem vallott, a vádkereset benyújtása után a törvényszék elnöke a védői jegyzékben foglalt ügyvédek sorából rendel ki egyet. A kirendelt védő munkadíja, az állampénztárból megtérítendő.

(A szervezeti törvénynek a közbédőkre vonatkozó intézkedései.)

A K ö z v é d ő.

1. §. A közbédelmet minden kir. törvényszéknél a közbédő, s a szükséghez képest annak helyettesei gyakorolják.

2. §. A közbédői hivatal választás utján töltetik be.

3. §. A választó bizottság, a kir. táblák területe szerint alakittatik. A bizottság tagjai: a kir. tábla területén levő szabad kir. városok, s rendezett tanácsú városok polgármesterei, a megyék alispánjai, s az ügyvédi kamarák elnökei. A bizottság az illető kir. tábla székhelyén ül össze s annak polgármestere által hivandó egybe. A bizottság az egyes kir. törvényszékek ügyforgalmának megfelelően határozza meg a közbédők számát.

4. §. Az ügyvédi kamarák a kir. törvényszékek területe szerint a betöltendő állásokra hármas ajánlatot tesznek, s a bizottság az ajánlottak közül a választást titkos szavazás utján megejtji.

5. §. A közbédő 5 évre választatik. Díját a választó bizottság határozza meg, s az összeget a törvényhatóságok közt a lakosság aránya szerint felosztja.

6. §. Közbédői hivatalt oly magyar honos viselhet a ki:

1. Az illető törvényszék területén a melyre kirendeltetik legalább 3 év óta mint ügyvéd működik;

2. feddhetlen jellemű;

3. csőd vagy gondokság alatt nem áll.

7. §. A közbédő hivataloskodásának ideje alatt, magánvédelmet el nem vállalhat, sem pedig a felektől a kiket védett, díjat vagy ajándékot el nem fogadhat.

8. §. A közbédő a választása elfogadásától számított 10 éven belül nem fogadhat el oly hivatalt, mely a kormány kinevezésétől nagy megerősítésétől függővé van téve.

9. §. A közbédő megválasztatásáról 3 nap alatt értesítendő s ugyanennyi idő alatt az elfogadás iránt nyilatkozni tartozik.

Elfogadás esetében a választó bizottság előtt következő esküt tartozik letenni:

«Én mint a kir. törvényszék mellé kirendelt közbédő, esküszöm a mindentudó és mindenható istenre, hogy közbédői teendőmet hiven s pontosan fogom teljesíteni. Mindenkit a törvényes védelemben egyaránt részesítendek, s mindazokat amik e minőségemben tudomásomra jutnak, hiven meg fogom őrizni. Isten engem úgy segéljen.»

10. §. A választó bizottság a választásról és megejtett esküteléről az illető kir. törvényszékeket haladéktalanul értesíteni tartozik, a megválasztott közbédő pedig kirendelését bizonyító igazolvánnyal látandó el.

Az igazolvány a választó bizottság elnöke és jegyzője által irandó alá.

11. §. A közbédő ellen, hivatalos eljárásából felmerülő panaszok azon ügyvédi kamaránál emelendők, amelynek tagja az illető közbédő. Az eljárásra nézve az 1874. évi XXXIV. tcz. 8. és 9. fejezetei mérvadók.

Ha azonban a fegyelmi bíróság, a közbédőt hivatalától elmozdítandónak véli, az esetre az iratokat a választó bizottsághoz teszi át, mely azonban mint fegyelmi bíróság csak az elmozdítást mondhatja ki.

A választó bizottság előtti eljárás a 9. fej. szerinti, s a vádat azon kamarai ügyész képviseli, a mely kamarának tagja a panaszlott közbédő.

12. §. A választó bizottságok ügyrendjüket önmaguk állapítják meg.

Irományaik a kir. tábla székhelyén lévő városi levéltárban őriztetnek meg.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Lelet, fizetési meghagyás, felebbezés, miniszteri magyarázó rendeletek.

A bélyegilleték lerovásáérti felelősség, mely első sorban az ügyvédre hárul, erre elég súlyosan nehezedik már azon fogyatkozások folytán, melyekben pénzügyi illetékszabályaink szenvednek; de annak folytán is, hogy az illetéknek bélyegeken való lerovása feletti ellenőrzés és felülvizsgálat oly közegek által eszközöltetik, kik arra nézve vajmi kevés, mondhatni semmi qualificatióval nem bírnak; sőt némelyekre nézve alig volna meghatározható, hogy tudatlanságuk nagyobb-e kapzsiságuknál. És ezen utóbbi körülmény, a fent jelzett felelősséget, mai napság már elviselhetlenné teszi.

Az 1881. évi XXVI. tcz. 18. §-a már annyira ment ezen felelősséggel, hogy a bírság behajthatatlansága esetén még szabadságvesztés-büntetést is helyez kilátásba; de ezen súlyos felelősséggel szemben másrészt nincs gondoskodva arról, hogy legalább a roszhiszeműséggel határos durva tudatlanságért a leletező, legalább az okozott anyagi kárért feleljen.

Nem kívánom fejtegetni, avagy illusztrálni azon durva tudatlansággal párosult leletezési eseteket, melyeket a pénzügy ezen közvetett és közvetlen közegei véghez visznek; mert nem hiszem, hogy volna ügyvéd az országban, kinek ez már a boszantás mellett, elég anyagi kárt nem okozott volna.

És ha eddig az illető közegek a már meglevő illetékszabályokat sem tudták helyesen alkalmazni, mit várhatunk már most, midőn a magyarázó pénzügyminiszteri rendeletek annyira lábra kaptak, hogy még az eddigi rendszertelenségben sincs többé rendszer.

A miniszterium mindig magyaráz; ott a rendelet, a végrehajtás stadiumában hozott végzések, ott továbbá a csőd-eljárásban hozott határozatok utáni illeték lerovása tárgyában kiadott rendelet stb.

De még ha csak az ember ezen rendeletekről nem saját kárán szerezne tudomást.

Igaz, hogy ezen rendeletek egyike, másika az ügyvédi kamaráknak is megküldetik, itt azonban ad acta tételnek. A hatóságoknál hiába nézünk utána; ott cerberusként őrizi azokat azon egyén, ki a leletezés mesterségét látja el, és az ily rendeletek csak akkor látnak napvilágot, midőn az illető egyén az abban foglalt magyarázatot (soha megszorító — mindig kiterjesztő) gyakorlatilag alkalmazni akarja.

Menjünk ám tovább, és lássuk azon szabályellenes és örökös zaklató eljárást, mely a lelet alapján kiadott fizetési meghagyás elleni jogorvoslat elintézése, illetve a kirótt összeg behajtása körül követtetik.

A leletezett, mondhatni kizárólagosan ügyvéd, a fizetési meghagyást véve, abból hiába igyekeznék kitudni, hogy tulajdonképen mily ügyből eredőleg, és mely hatóság előtti eljárásánál követte légyen el az állítólagos bélyegcsonkítást; ezen és egyéb felvilágosító és a leletezést indokoló leglényegesebb momentumokat az illetékkiszabási hivatal egész bölcsen elhallgatja.

Ha már most a lelet valamely a leletezettnek lakhelyén kívül eső hatóságnál vétetett fel, az illetőnek se időt, se fáradságot, se kiadást nem szabad kimélni, hogy a lelet helytelenségét kimutathassa. És ha a leletezett lakhelyén kir. adóhivatal nincsen, még arra se jöhet rá, hogy hát mely hatóságnál keresse azon ügyet, melyre a lelet vonatkozik.

Tehát már magában véve a felebbezés is a lehetőségig meg van nehezítve; esetleg, ha csak indokolás nélkül nem akarja azt az illető szerkeszteni, teljesen lehetetlenné téve.

A felebbezést ezután az 1881. évi XXXIV. tcz. 29. §-a

szerint közvetlenül az illetékkiszabási hivatalhoz levén kénytelen benyújtani, még pedig posta útján, ez ismét kiadásokkal jár, mert az ajánlati díjat sem szabad kimélni, ha azt akarja, hogy beigazolhatólag rendeltetési helyére jusson felebbezése.

És most érkezik a java. A hivatolt törvény 29. §-a azt is mondja, hogy a fizetési meghagyás a törvényes 30 napi határidőben *birtokon belül* felebbezhető. De kérдем, hogy ezen birtokon belüli felebbezhetségi jog figyelembe vették-e a pénzügyi hatóságok által? Nem. Mert hiába látja el a felebbező felebbezését azon chablonszerű záradékkal, melyben a végrehajtási lépéseknek a felebbezés elintézéséig való felfüggesztését kéri, erre az illetékkiszabási hivatal nem is hederít.

Mi következik ennek folytán? Az adófelügyelő a községnek a kirótt bírságok behajtásával megbízott közegeit, azok behajtására utasítja, nem lévén tudomása róla, hogy a fél törvényes határidőben élt-e felebbezéssel.

Az ekként szorongatott — rendszerint az ügyvéd — egy expedienshez fordul: kérvényezni kíván az adófelügyelőhöz, hogy ez az illetékkiszabási hivatalnál kérdést tegyen, hogy csakugyan rendes időben élt-e a leletezett felebbezéssel.

Ezen fáradozással pedig el gondolja érni azt, amit az illetékkiszabási hivatalnak — a törvény rendeletéből — hivatalból kellett volna eszközölni.

Igen ám, de a fáradozás még egymagában nem elég. Mert az adófelügyelőhöz beadni szándékolta kérvény még egy 50 kros bélyegjeggyel kell hogy elláttassék, azon, az adófelügyelő által létezni állított és utóbbi esetben ferde és alapjában törvényellenes miniszteri magyarázó rendelet folytán, hogy ezen a végrehajtás felfüggesztése iránti kérvény is *időhaladéknyerés* iránti kérvénynek tekintetik, az utóbbi pedig az illetékszabályok szerint bélyeg alá esik.

Feltéve már most, hogy a lelet egész összege 25 krt teszen (25 kr-nál még a felebbezés elküldésével járó ajánlati póstdíj mellett, ha a lelet leiratik, még mindig 5 kr megtakarítás éretik el, és így a felebbezés még egymagában némi előnyt helyez kilátásba), arra már nem határozza el magát senki, hogy ily esetben még 50 kros bélyegű kérvényeket nyújtson be az adófelügyelőhöz. Nagyobb összegeknél pedig, ha az ilyen kérvény már be is adatik, nem hiszem, hogy találkozni oly ügyvéd, ki az ily fajta kérvényre — hacsak jogérzetét megtagadni nem akarja — az 50 kros bélyeget felragasztja.

Mi következik ám ebből: *újabb leletezés* a felfüggesztés iránti kérvényből folyólag *2 frt 50 krra*. Ez ellen annak idejében *újabb felebbezés*. Ez ügyben *újabb felfüggesztés iránti kérvény 50 krajczáros bélyeg nélkül*. Ennek folytán *újabb leletezés*. szóval az ügyvéd egész életén át, egy zöld fonál.

Aki pedig nem kérvényez a felfüggesztés iránt, azon behajtatik a kirótt összeg a felebbezés elintézése előtt is; fenmaradván az illetőnek, a felebbezés kedvező elintézésével rendesen évek múlva a visszaulást *megsürgetni*.

Ezek után arról fölösleges szólanom, hogy miként van vele azon ügyvéd, aki sem illetékkiszabási, sem adófelügyelői, de még csak adóhivatal székhelyétől is különböző helyen lakik.

Pedig mindezen bajon mily könnyen volna segíthető, csak hogy:

oly egyének volnának alkalmazandók a leletezés és felülszemlélet körül, kikben megvan a garancia legalább az iránt, hogy durva tudatlansággal határos leletezést el nem követnek; azaz szakképzett egyének; de még ezeket is felelőssé tenni az alaptalan lelet folytán okozott károkért;

Az 1881. évi 34. tcz. 29. §-a oda volna módosítandó, hogy a felebbezés az illetékkiszabási hivatal székhelyén kívül a község azon közegénél is be legyen nyújtható,

amely a behajtással megbízott, legnagyobb igazságtalanság levén — a leggyakrabban alaptalan — lelet elleni felebbezésnél a leletezettnek póstabérekkel való terheltetése;

az illetékkiszabási hivatal, felsőbb hatósága által utasítandó volna, hogy amennyiben a fizetési meghagyások felőli vétivek általa kezeltetnek, a felebbezés beérkezéssel meggyőződve a rendes időben történt benyújtás iránt, az adófelügyelőség útján, a behajtással megbízott közegeket, az 1881. évi 34. tcz. 29. §-a értelmében a további végrehajtási lépéseknek a felebbezés elintézéséig való abbanhagyására *hivatalból* utasítaná;

gondoskodni arról, hogy az ügyvédi kamarák minden az illeték dolgában kiadott, és hozzájuk érkezett magyarázó rendeleteket többszörösítve tagjaiknak megküldenek; továbbá hogy ily magyarázó rendeletek a hatóságoknál, a leletezéssel megbízott közeg helyiségében nyilvános helyen kifüggesztetnének.

Dr. H. E.

Remélhető, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvény némi részben segíteni fog ezen bajokon. Szerk.

A tömeggondnok díjazása.

Az osztrák és német birodalmi csődtörvényektől eltérőleg 1881. évi csődtörvényünk azt rendeli, hogy a tömeggondnok csakis az ügyvédek sorából nevezhető ki. Helyes ujtás ez, mert hogy a tömeggondnok hivatásának megfelelően, nem elég, hogy becsületes, megbízható és értelmes ember legyen, hanem nélkülözhetlen, hogy úgy az alaki, mint anyagi országos törvényekben jártas legyen. Sőt mi több, csődtörvényünk előadója APÁTHY Istvánnak abbéli vélekedése, hogy a tömeggondnok kinevezésénél a sorshuzást még a kamarai tagokkal szemben sem lehet alkalmazni, gyakorlati tapasztaláson nyugszik. Csődtörvényünk tehát ama helyes alapon nyugszik, hogy a tömeggondnoki tisztség szakértelmet igényel.

Csakis ebből kifolyólag róhat a törvény oly szigorú köteleességeket a tömeggondnokra, mint azt jelenlegi csődtörvényünk teszi. Ugyanis ha a tömeggondnok köteleességeinek pontosan meg nem felel, a csődbíróság őt kötelessége teljesítésére esetről esetre 200 forintig terjedhető pénzbírsággal kényszerítheti. Ezenkívül hivatalból is elmozditható. Maga a felszámolási nap is veszélylyel jár a tömeggondnokra, mert a mennyiben a perre utasított követelést csak maga a tömeggondnok támadta meg és kifogásai nyilván alaptalanoknak bizonyulnak, a külön perből felmerült költségeket viselni ő tartozik.

A tömeggondnok legtöbb esetben ebbeli tisztsége következtében érzékeny kárt szenved. A tömeg érdekében napokon át távol kell maradnia ügyvédi irodájából; mert a zár alá vételnek lehetőleg a tömeggondnok közbenjöttével kell történni. Őrzi a közadónak a vagyonkezelésre vonatkozó könyveit és feljegyzéseit. A tömeghez tartozó vagyon tekintetében a képviseleti, továbbá a kezelési és rendelkezési jogot nagy részben a tömeggondnok gyakorolja. Neki áll köteleességében a tömeg cselekvő és szenvedő állapotát kipuhatólni, s az elsőnek biztosításáról és behajtásáról, az utóbbinak pedig megállapításáról gondoskodni. Tartozik a vagyonkezelésről pontos számadást vezetni. Ha a rendes családapa gondosságával nem jár el, az ebből eredő minden kárért felelős. A tömeggondnoknak továbbá köteleessége a csődvagyont lelkiismeretesen kezelni s a tömeghez tartozó pénzek gyümölcsöztetéséről gondoskodni.

Csakis izlelítőül soroltunk fel egy párt a tömeggondnoki teendőkből; de már ezek pontos teljesítése is elég arra, hogy egy középű csődtömeg kezelése és rendelkezésénél a tömeggondnok éjjelét nappallá tegye.

Mesterember, kereskedő és jogtudósna kell a tömeg-

gondnoknak lenni egy személyben és még ehhez az is járul, hogy mindezt tökéletesen kell értenie; különben könnyen megeshetik rajta, hogy vagyunk, sőt néha tiszta hírneve is odavesz.

De minden félreértés kikerülése céljából mi mindezt nem azon szempontból hozzuk fel, mintha a törvény ebbeli intézkedéseit nem helyeselnők. Ez intézkedések nagyon megegyeznek az igazság és a gyakorlati élet követelményeivel; csak hogy ama jogos követelésünknek akarunk ezuttal kifejezést adni, hogy a tömeggondnok díjazásánál az eljáró bíróságokat a törvény szelleme vezérelje.

Sokat követel a törvény a tömeggondnok tehetségét és eljárását illetőleg; jogos tehát, hogy annak díjazásánál figyelembe vettessék, hogy az ily tehetséggel, jellemmel és szakértelemmel ellátott egyén munkáját és idejét nem szabad a napszámos fizetésével összeegyeztetni.

Már pedig egyes bíróságok nagyon is hajlandók e szerint eljárni. Fájdalom, e tekintetben a csődtörvény 103. §-a homályos voltánál fogva a tömeggondnok díjazását majdnem egészen a bíróság belátására bizza. És így megeshetik, hogy a választmány, a közados és a hitelezők egyetértőleg valamely összeget a tömeggondnok megelégedésére megállapítanak s ennek dacára a csődbíróság ezt tulságosnak találva, belátása szerint mérsékli. Az ily magyarázat azonban, noha némileg a törvényben jogosult indokot lel, sem igazságos, sem célszerűnek nem volna tekinthető, mert még a «volenti non fit injuria» polgári ügyekben elfogadott elv sem respectáltatik az ily magyarázat folytán.

E helyett sokkal indokoltabb fenti szakasz akkénti magyarázata, mely szerint az összes érdekelt beleegyezésével a csődbíróság köteles azon összeget jóváhagyni, melyet azok megállapítottak. Hi-z még akkor sem történik jogsérelem, ha az érdekelt beleegyezésével az egész tömeget a tömeggondnok kapja.

Hogy törvényhozásunk így akarta értelmeztetni a 103. §-t, bizonyítja e szakasz második bekezdésében használt «*esetleg*» szó; de bizonyítja továbbá a 3-dik bekezdés is, mely szerint a csődbíróság csak akkor állapítja meg a tömeggondnoki díjakat, hogy «ha az érdekelt közt egyezés nem jó létre.»

Nézetünk szerint tehát a gondnoki díjazás az érdekelt közt szabad egyezkedés tárgyát képezi és e tekintetben csak annyiban lehet bírói beavatkozásnak helye, a mennyiben az érdekelt közt megállapodás nem jött létre.

Judicaturánk helyes iránybani terelése szempontjából szükségesnek tartottuk ezeket elmondani. B. L.

Az 1881. LX. tcz. 197. §-ához.

Az 1881. évi 60. tcz. 197. §-a többi közt azon rendelkezést tartalmazza, hogy: «ha (a sorrendtárgyalás alkalmával) valamely telekkönyvi bejegyzés érvényessége vétetik kifogás alá, a kifogást tevő utasítandó perre» és ugyan ezen §. folytatólag azt rendeli, hogy: «a telekkönyvi bejegyzés érvényessége ellen azonban csak az tehet kifogást, a ki a bejegyzést a telekkönyvi rendeletek értelmében keresettel megtámadni jogosítva van:»

Ámde tekintve, hogy az idézett §-ban hivatolt a tkkvi rendeletnek idevágó 148. s köv. §-ai s a bíróságainknál általán elfogadott praxis szerint keresettel csakis valamely *bekeblezés* támadható meg: önként azon kérdés merül fel, hogy valamely követelés előjegyzésének érvényessége valamely hitelező által a sorrendtárgyalás alkalmával egyáltalán megtámadható-e? s ha igen, mely uton-módon?

Kérvény útján a követelés előjegyzésének érvényessége, valamely érdekelt *hitelező* által meg nem támadható egyrészt azért, mert valamely bejegyzés (előjegyzés) érvényes-

sége kérvény útján egyáltalán meg nem támadható, másrészt pedig azért, mert az előjegyzés törlését is, nem igazolás alapján, csakis azon személyek vannak jogosítva szorgalmazni, a kik ellen az előjegyzés kéretett és elrendeltetett.

Keresettel valamely előjegyzés érvényessége eddigi praxisunk szerint szintén meg nem támadható, mivel mint fentebb említém, keresettel csakis *bekeblezés* érvényessége támadható meg.

Az előadottak szerint tehát azon anomalia áll elő, miszerint azon bejegyzés érvényessége, mely feltétlen bejegyzetett (bekebleztetett), bármely hitelező által keresettel megtámadható, míg ellenben azon bejegyzés érvényessége, mely csak feltételesen jegyzetett be (elő jegyzetett), a hitelezők által nem kifogá-olható, minek folytán azon hitelező, kinek követelése csak előjegyezve van, sokkal nagyobb előnyben van annál, akinek követelése feltétlen bejegyezve, bekeblezve van.

A fentebb idézett 1881. évi LX. tcz indokolása kezeim közt nem levén, nem tudom, hogy mivel van indokolva a 197. §-nak fentebb idézett rendelkezése. De lett légyen az bármiként indokolva, szerény nézetem szerint tény az, hogy a törvényhozó testület olyas valamit iktatott törvénybe, amit törvényerőre emelni aligha akarhatott.

És mivelhogy a jelzett anomalia a törvény folytán megvan, s nem is igen van kilátás, hogy az törvényhozás útján megszüntethessék, a kérdés gyakorlati voltánál fogva igen óhajtanám tudni, hogy a jogászközönség ezen anomalia iránt mikép vélekedik s mikép véli azt megszüntethetőnek.

Dr. R. N.

FELELET

H. S. ügyvéd urnak a «Jogtud. Közl.» 16. számában tett nyílt kérdésére.

Az 1881. LIX. tcz. 34. §-ának harmadik bekezdése oly világos, hogy nézetem szerint H. S. ügyvéd ur kérdése egészen tárgyaltan. «..... az ítélet *bármely* pontja ellen használt felebbezésnek az eskü letételére és az e végből való jelentkezésre *feltétlen* halasztó hatálya van».

Kivételt a törvény nem állapít meg.

Különben a 34. §. szakasz harmadik bekezdésének megvan a maga ratiója is.

Vegyük a dolog practicumát.

Az 1868. LIV. tcz. 228. §-a szerint az ítéletben egyszerűsmind azon jogkövetkezmények is meghatározandók, melyeket az eskü le nem tétele von maga után. De meg kell az ítéletben azon jogkövetkezményeket is határozni, melyek az eskü letétele folytán előállnak. Ez a dolog természetében fekszik.

Igy H. S. ur concret esetében az ítélet rendelkező része körülbelül az lehet, hogy «ha alperes leteszi az esküt,..... felperes keresetével elutasítatik,..... ellenesetben alperes köteles stb.»

Ha már most felebbezés adatik be, s alperes erre való tekintet nélkül esküt tesz, felperesnek keresetével okvetlenül el keil utasíttatnia, *mert így rendeli ezt az ítélet.* Áll ez megfordítva is; t. i. ha az esküt alperes le nem teszi, köteles a kereseti összeget s járulékait felperesnek megfizetni, mert ezt is az ítélet rendeli.

Hát akkor mire való a felebbezés? Hiszen ily esetben megtörténhetnék, hogy az eskü le vagy le nem tétele folytán egész más tartalmu ítélet válik jogerejüvé, mint a melyet felebbezés folytán a felsőbb bíróság hoz, s lesz ugyan azon egy ügyben két ellentétes tartalmu *jogerős* ítélet.

Dr. F. S.
ügyvéd.

KÜLÖNFÉLEK.

— **A pénzügyi közigazgatási bíróságról** szóló javaslat tárgyalásánál ismét mutatta magát az a siralmas fel fogás, mely mai igazságügyi helyzetünk jelzőjét képezi. A ház mellőzte a szóbeliségre irányult módosítványt. Véglegesnek tekintik az írásbeli rendszert a törvénykezés terén, s ezért nem akarnak mást a specialis törvényekben. Az igazságügyi organisatio alkotásainak idejében megfordítva volt. Akkor a specialis törvényekben behozták a szóbeliséget, abból indulva, hogy a fenálló írásbeli rendszer ugyanis csak provisorius, hogy annak helyébe is nemsokára az általános szóbeliség rendszere mint definitivum fog behozatni. Tempora mutantur.

— **A Curia elnöksége.** A napilapok különféle combinációkat közöltek azon állások betöltéséről, melyeket néh. Mailáth György elfoglalt, és igen sajtáságos, hogy valamennyien abban a nézetben vannak, miszerint az országbírói állás a Curia elnökségével többé egyesített nem fog. Nézetünk szerint a két állás jelenleg egymással jár, mert az 1881. LIX. tcz. 101. §-ának második bekezdése szerint: «addig, míg a magyar kir. Curia szervezése iránt a törvényhozás intézkedik, a magyar királyi Curia áll az országbíróból, mint elnökből...» Így tehát a Curia elnöke csakis az országbíró lehet, s eltérő intézkedés csupán törvényhozási lag tétethetik.

— **A budapesti kir. táblához összehasonlító kimutató** szerint 1882. és 1883. jan. 1-től ápril hó 30-ig következő számban érkeztek az ügyek: *Polgári ügy* 1882. április 30-ig érkezett 23,011, 1883. ápril 30-ig 19,845, tehát a múlt évhez képest kevesebb 3166 ügygyel. *Büntetőügy* 1882. ápril 30-ig érkezett 21,876, 1883. ápril 30-ig 21,600, a múlt évhez képest kevesebb 276. *Váltóügy* 1882. ápril 30-ig érkezett 2320, 1883. ápril 30-ig 2329, a múlt évhez képest több 9. *Urbéri ügy* 1882. ápril 30-ig érkezett 229, 1883. ápril 30-ig 148, tehát kevesebb 81 ügygyel. Egészben véve ez idén 3514 ügygyel érkezett kevesebb mint a múlt évben. Már ez 1 hónapi ügyforgalom is mutatja a büntető ügyekben a felebbezést korlátozó, az év márcz 1-én életbelépett törvény hatását.

— **A váltótörvénynek** legújabbán Tetteynél megjelent kiadása a kir. tábla kereskedelmi tanácsának döntvénykönyvéből vett curiai és kir. táblai határozatokat tartalmazza, szakaszonként rendezve. Ajánljuk e kis munkát olvasóink figyelmébe. Lapunk továbbra is közli a döntvénykönyvbe bevezetett újabb megállapodásokat, és így a döntvények kiegészítése a jegyzetszerű kiadáson könnyen eszközölhető lesz.

— **A polgári házasságról szóló törvényjavaslatot** a képviselőház, mint parlamenti körökből értesülünk, csak az őszi ülésszak alatt fogja tárgyalni.

— **A múlt jogászgűlés napirendjéről** lemaradt kérdések közlésére kértünk fel. Ezen kérdések így hangzanak. (Az ujonan kitűzött kérdéseket a 17. számban közöltük):

I. Föltéve, hogy a bűnvádi eljárás a vádrendszeren alapul és hogy ebből kifolyólag a közzvátat — mellőzve az actio popularis-t, valamint eltekintve a sértett fél, illetőleg a károsított indítványozási jogától — kizárólag az állam által e célra rendelt hatóság — a kir. ügyészség oly terjedelemben képviseli, hogy az eljárás csakis az ő indítványára indítható meg, és az ő elállása esetében megszüntetendő: 1. Jogosan tagadhatja-e meg a kir. ügyész a bűnvádi eljárás megindításának indítványozását, a) ha a cselekmény, mely miatt az megindítandó lenne, a törvény szerint büntettet képez, azonban a vádhatóság meggyőződik, hogy a beszámítást enyhítő, a büntető törvénykönyvben különösen meghatározott körülmények, vagy más oly rendkívüli enyhítő körülmények mellett fordul elő, melyek folytán azon cselekményre, illetőleg annak tettesére és valamennyi részesére csakis a vétség büntetése lenne alkalmazható, és b) ha a vétségre vonatkozólag a törvényben meghatározott elévülés esete már bekövetkezett? Továbbá: 2. a bűnvádi eljárás melyik stadiumában és különösen a vádkamra vagy az ítélő bíróság által mondandó-e ki: hogy a magában véve büntettet képező cselekmény, a concret viszonyok közt, vagy a beszámítás enyhítésére nézve a törvényben különösen meghatározott valamelyik eset vagy rendkívüli enyhítő körülmények folytán, vétségre változott?

II. Helyes-e és megfelel-e hazai jogfelfogásunknak, régibb törvényeinknek és a Curia gyakorlatának azon rendelkezés, mely valamely büntetendő cselekmény miatt, végérvényes ítéletben megállapított pénzbüntetést, az erre ítéltnek halála után hagyatékából behajtatni rendeli?

— **Az Annuaire de legislation étrangère** 1882. évfolyama 64 törvényhozásnak munkálatait közli. Magyarország a kötetnek igen tekintélyes részét foglalja el. Az anyagot Dr. NAGY Ferenc és Dr. NAGY Dezső szolgáltatták. A kötet tartalmára visszatérünk.

— **Dánországnak** melynek bűnvádi eljárása eddigelé a szakbírói rendszeren alapult, az esküdtszék behozatalára az előkészületeket megteszi; az esküdtszéki alapon nyugvó bűnvádi eljárás javaslatát az igazságügyminiszter a parlamentnek már be is terjesztette.

— **A francia bűnvádi statisztika** 1826-tól 1880-ig az ember élete elleni büntettek tekintetében azon érdekes jelenséget tünteti fel, hogy a gyilkossági büntettek száma, 5 évi átlagot véve, állandó számot mutat, még pedig 197 esetet a lakosság növekedésével e büntetettnek nincs gyarapodása. Hason eredményt igazolnak a számok általában az ölési bünteteket illetőleg, a melyek 5 évi átlag szerint kevesebbet tüntetnek fel. A szám 227-ről az évek folyamán 143-ra olvadt le. Az ölési és gyilkossági esetek 10 %-a szolgazemélyzet által követtetett el. 1876—1880-ig a jury által 824 gyujtogatási eset lett elbírálvá, a melyek közül 159 biztosításra vonatkozott, 155 esetben pedig vesztett polgári perből eredt boszu, 113 esetben szolgazemélyzet boszuállása volt az indító ok.

NYILT KÉRDÉSEK.

Egy Poroszországban kelt s az ottani törvényszék által hitelesített okirat alapján haszonbérleti jog bekebelezését kértem, de ezzel hivatkczással a telekk. rendt. 83. §-ára elutasítottam.

A hivatkozott szakasz szerint «külföldön» kelt okiratoknak a követség által is hitelesítve kell lenniök, a mennyiben bizonyos álladalmak tekintetében törvényes kivételek nem léteznek; Zlinszky Imre által 1877-ben kiadott Felekkönyvi Rendtartás szerint (226. lap) erre vonatkozólag az áll: ily kivétel létezik: a) Porosz- és Bajorországra, mert az ott kiállított okiratnál a követség hitelesítése nem szükséges stb. Suhayda könyvében reáakadtam egy helytart. rendeletre (száma 17,796./1865. kihirdetve Magyarországon 1865. márcz. 30-án), mely szerint Porosz- és Bajorországra nézve ily kivétel megállapíttatik. A Döntvénytárban ily esetre nem akadtam.

Kérdésem: a) Létezik-e ily törvényes kivételt megállapító rendelet Porosz- és Bajorországra nézve, b) vajon a hivatkozott 17,796./1865. sz. rendelet jelenleg is érvényes-e, szóval helyesen és törvényesen lettem-e elutasítva? H. J.

Az örökhagyó feleségének a birtok haszonélvezetét özvegyisége tartamáig végrendeletileg hagyományozza, a tulajdonjog pedig a leszármazó gyermekeket illeti.

Az özvegy a birtokot, a fentérintett körülmény kitüntetése mellett, három esztendőre kiadja haszonbérbe; egy év mulva azonban férjhez menetele folytán özvegyi és a végrendeletből is folyó haszonélvezeti joga megszűnván, az örökösök a haszonbérlőnek a bérletet felmondják.

A haszonbérlőnek az első évben a bérleten haszna van, a hátralevő időn át is megfelelő hasznot remél.

A szerződés értelmében két esztendőn át a bérbevevőnek a bérlethez joga van; ugye a telekkönyvileg kitüntetett tulajdonosi örökösöknek a birtokot átengedni tartoznék.

Kérdés: követelheti-e bérbevevő a bérbeadónőtől az elmaradt hasznot (annyit-e, mennyi a múlt esztendőben volt?) avagy pereltetnie kell-e magát a tulajdonosok által, s köteles-e a bérbeadónőt perbe hívni, s ezen módon kárát a bérbeadónővel szemben megállapíttatni, avagy mitsem követelhet-e a bérbeadónőn?

J.

BEKÜLDETETT:

A váltótörvény és váltóeljárás. A budapesti kir. ítélő tábla elvi jelentőségű határozataival ellátta Dr. JANCsó GYÖRGY. Jegyzetszerű kiadás. Tettey.

Az uszoráról és káros hitelügyletekről szóló 1883: 25. tcz. magyarázata. Irta KÖRÖSI SÁNDOR országgy. képviselő. Kiadja Pfeiffer Ferdinánd.

Lapunk múlt heti számában «a btk. 113. §-a» című cikkbe két sajtóhiba csuszott be. A 142. lapon felülről számított 13. sorban a «fenforgó» szó kihagyandó. Ugyanazon lap jegyzetének második alóli sorában a «meghatalmazásra» helyett «meghatalmazáson».

Ugyanazon számban tartalom mutatójában Dr. Huszágh István zólyom-megyei t. jegyző ur tévedésből selmeczi ügyvédnek íratott.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre 6 irt negyedévre .. 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Telekkönyveknek kataszteri adatokkal kiegészítése. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól — A katolikus főpapok végrendekezési joga Magyarországon. Dr. HERCZEGH MIHÁLY budapesti egyetemi tanártól és Dr. WLASSICS GYULA budapesti kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nyilt-kérdések.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — A bűnvádi eljárás tervezete a budapesti ügyvédi kamara szakbizottságában.

Telekkönyveknek kataszteri adatokkal kiegészítése.

A hiteltelekkönyvek átalakításáról, s a földadó kataszteri adatokkal való kiegészítéséről készített törvényjavaslat midőn szaktanácskozmány által elejtetett, a kormány részéről határozottan kijelentetett, hogy a részletes reform terére lépett, s az égető bajokon kívánván segíteni, nem akarja elodázní a szaktanácskozmány elé terjesztett törvényjavaslat kérdéseit addig, míg az általános telekkönyvi reform munkába nem vették. E határozott kijelentés eredménye lett aztán, tudtom szerint, azon megállapodás, mely szerint az 1855. december 15-én kelt telekkönyvi rendtartás 45. §-ának megfelelőleg külön betétek lesznek szerkesztendőek, hogy a tényleges birtokállapot összhangzásba hozassék a telekkönyvvel, hogy a telekkönyvek a kataszteri adatokkal kiegészítettessenek, s pedig akként: hogy a helyrajzi szám, térfogat és a tiszta jövedelem lenne azon három pont, melyben a telekkönyvnek a kataszterrel egyeznie kellene.

Az előadottak után önként azon kérdések merülnek fel:

1. Vajon mennyiben alkalmasak a kataszteri munkálatok a telekkönyveknek az előadott irányban leendő szerkesztésére? s egyedül a kataszteri munkálat használatával hozható-e összhangzásba a tényleges állapot a telekkönyvvel?

2. Okvetetlenül szükséges-e? de sőt czélszerű-e a hiteltelekkönyvekben a birtok kataszteri tiszta jövedelmének beiktatása?

3. Ha minden nehézségek leküzdése, vagy azok némelyikének ignorálása után a telekkönyvi új betétek elkészültek, miként lennének azok kezelendőek, hogy a most létező, általam ismert és nem ismert bajai a telekkönyveknek egy pár évtized múlva ismét elő ne álljanak?

Ezen értekezésem céljául tűztem ki e kérdésekre megfelelni.

1. A kataszteri munkálatok közül a kassai kir. kataszteri térkép-levéltárban őrzötteknek egy részét ismerem, melyek tudtom szerint 1855-től 1874-ig készültek (Kassán őriztetnek: Abauj, Torna, Sáros, Szepes, Bereg, Ugocsa, Szathmár, Ung, Zemplén, Gömör, Máramaros és Szabolcs megyék kataszteri térképei, s azokra vonatkozó birtokkönyvek). Mindenek előtt elmondom — tudtom szerint — miként készültek a kataszteri térképek és birtokkönyvek.

A kataszteri mérnökök, az országos háromszögelési alapon minden az ezen nagy háromszögbe eső vidéket és határokat ismét kisebb háromszögekbe felosztva, s tekintet nélkül arra, vajon tagosítás alapjául fel voltak-e már mérve vagy sem, újból felmértek s a térképeket mindenütt 1—40 lépték szerint készítették. A terület terjedékét, tekintet nélkül a mívelési ágakra, s a talaj minőségére 1600 □öles

holdakban számították. A működő egyes mérnökök működési területének kiosztásánál, nem a községi határvonalak, hanem a háromszögelési alapon való beosztás volt az irányadó, s az egyes községek térképei utólag lettek összeállítva a háromszögelési alapon szerkesztett szelvényekből, s akként a mint a helyszínén működött kataszteri mérnök a községi határvonalakat megjelölte vagy a villongás alatti határvonalak egyezségileg, vagy esetleg közigazgatási eljárási uton megállapítottak. Az ekként teljesített kataszteri mérnöki eljárás ismerete után magyarázható meg annak oka, hogy az egyes község kataszteri térképe p. o. 7—8 szelvényből áll, több szelvényen alig néhány holdnyi terület, némely községnek beltelkei két, sőt néha három szelvényen is felosztva, hogy némely kisebb terjedékű föld, rét, beltelek is két, nagyobb földterület három darab térképi szelvényen van felvéve.

A kataszteri mérnökök a dűlők felvételénél azok határvonalai helyes kijelölésére nem sok gondot fordítottak s igen gyakori az eset, hogy két, három dűlő egy elnevezés alatt fordul elő, mihez járul még az, hogy a kataszteri mérnökök nagy része német és cseh származású lévén, nem bírták a magyar nyelvet, s ez okból, a már különben is hibásan megjelölt, dűlő nevét néhol igen elferdítve jegyezték be.

Mindezek a körülmények a kataszteri térkép átnézetét, s az azon való tájékozást még a határral ismerősre is nehezítették. E helyütt megemlítem még azt, hogy a 40 □öl területen alóli terméketlenség mint termő terület vétetett fel annak birtokához, a kiében találtatott, és pedig több egyes mérnök felfogása szerint akként, hogy ha p. o. 80 □öl terméketlenség volt egy darabban, s ezen vezetett át a két szomszédos ingatlant választó vonal, ezen egész 80 □öl termőként vétetett fel, egyenlően megosztva a két szomszédos birtokos között.

A kataszteri mérnökök a birtok tulajdonosának meghatározásánál más adatokat nem használtak, mint a községbeliek bemondását, és ezután állították össze a birtokkönyvet. És ezen bemondás miként történt? mindenki, a kinek bármi kis birtoka volt a kataszteri felmérés idejében, emlékezhetik reá, hogy a kataszteri mérnökök utasítása szerint mindenki köteles volt minden földje, vagy rétje végébe egy karócskát a házszámmal ellátva, esetleg a nevét is reá írva, beszurni; ezen karócskára irt házszám, vagy név után, kivételesen a birtokrész végén álló egyén, vagy a mérnökkel járt községi előjáró bemondása után, jegyezték be aztán a tulajdonos nevét. Ugy de részint hanyagság, részint értetlenség, részint rossz akarat, részint pajkosság folytán igen számos helységben, igen számos mívelés alatti területen a karócskák elcseréltek, hamis számok vagy nevek irattak, az adótehertől szabadulás indokából maga a tulajdonos másra iratta saját birtokát, szóval az eredmény az lett, hogy nem minden esetben a tetteges birtokos iratott be tulajdonosul; felmerült oly eset is, hogy a cigánykunyhóhoz több darab földek, rétek tulajdona vétetett fel. Alig hihető, de fájdalom, való... Azon mérnökök, a kik az urbéri perben a birtokszabályozás előtti állapotot a kataszteri térkép és birtokkönyv alapján készítették, s azon urbéri bírák, a kik az ily alapon készült

mérnöki munkát hitelesítésével foglalkoztak, tapasztalásból tudhatják a fentebb elősoroltak valóságát.

Az ily módon és alakban készült kataszteri térképek és birtokívek szolgáltak a *földadó-kataszteri munkálat* egyik lényeges alkatrészeül. Ott, a hol időközben, akár a birtok összesítés, akár az erdő- és legelő-elkülönítés, és ezzel kapcsolatosan a földesuri birtokba maradt erdő és legelő közötti egyes urbéri szántóföldek, rétek kicserélése általi birtokszabályozás keresztül vitetett, a kataszteri igazgatóságok az urbéri bíróságoktól átkérték a birtokszabályozás utáni térképet és földkönyvet, de ezen két mérnöki munkálatból miként szerkesztették az adóföldkönyvet, és az egyes birtokívet? miként illesztették be a kataszteri térkép keretébe a birtokszabályozás utáni birtokállapotot? s vajon az urbéri birtokszabályozás tárgyát nem képezett területekre nézve — minők leginább s legnagyobb terjedékben az egyedül erdő- és legelő-elkülönítési esetekben fordultak elő — mily eljárási módot gyakoroltak, tüzetesen nem tudom, pedig ezt is elkerülhetlenül ismerni kell a cél érdekében; de annyit még is tudok, hogy a térfogat meghatározásánál csak a kataszteri mérnöki felmérés szolgált alapul, s a térképhez a kataszteri 1—40 szerinti lépték használtatott, minthogy az nagyobb mércsőre van felvéve, és az országos háromszögelési alapon van dolgozva; tudom azt is, hogy az egyes birtokrészek megjelölésére a kataszteri térkép illetőleg birtokkönyv folyó számai a főjelzők, s hogy egy mellékróvatban a tagosítási térképi szám is előfordul. Tudomásom szerint ezen munkálat ellenőrzésére, bírálatára az egyes birtokosoknak kellő alkalom nem nyújtott.

Számos oly egyes birtokrészlet (parcella) létezik, mely az *adó-kataszteri becslés szerint* több osztályokba van sorozva; ezen osztályzat szerinti megkülönböztetést, térmérték szerint, a térképek némelyikére pontosan bevezetik, némelyikére csak megjelölik p. o. $\frac{1}{3}$ részben III, $\frac{1}{3}$ részben V. és $\frac{1}{3}$ részben I. osztályu. Azt tapasztalásból tudom, hogy a községnek kiadott másolati térképen az egyes külbirtok parcellának adóosztály szerinti elkülönítése nincsen megjelölve, s hogy a birtokívekben az osztályzati rovatban olvashatók ilyféle bejegyzések: « $\frac{1}{2}$ első, $\frac{1}{2}$ másod osztályu;» vagy «vegyes osztályu», de a *tiszta jövedelem tekintet nélkül a parcella különféle adóosztályzataira minden esetben egy összegben van kitéve*.

A hiteltelekkönyveknek, a birtokszabályozás utáni állapot szerint való, átalakításával figyelemmel foglalkozók tapasztalhatták, hogy hegyes és vizenyős talaju vidéken számos oly birtok részletek találtnak, melyek egy térképi és helyszini egésznek képeznek, de két, három, sőt többek osztatlan tulajdonát képezik s a tulajdonosok által évenként felváltva, s akkor is különböző arányban használtatnak; miként bánt el az ily parcellák tulajdonosainak meghatározásánál az adó-kataszteri munkálat, előttem ismeretlen.

Meg sem kísértem azon esetleges nehézségek felsorolását, melyek a fentebbiek után a telekkönyvi új betéteknek a kormány által kitűzött alakban leendő szerkesztésénél a munkálattal megbízandó egyének elé tornyosulnak; és megengedve azt, hogy az adó-kataszteri térképek és birtokívek szerkezetére nézve előadott ismeretem némely községekben, kivált a legközelebbi években eszközölt kataszteri felmérések és birtokkönyvek szerkesztésénél kedvezőbbre kiigazítását követeli, de más részről a gyakorlat azt is igazolandja, hogy nem minden árnyoldalait ismerttettem meg.

Ezeknek előre bocsátása után, a felsorolt nehézségek s az adó-kataszteri munkálat jelzett hiányai daczára a hiteltelekkönyvi új betétek a kataszteri munkálat felhasználása mellett, a tényleges állapottal összhangzába hozhatók, de csak akkor, ha nem egyedül a jelenlegi telekkönyvek és adó-kataszteri munkálatok, hanem egyszersmind a birtokszabályozási, tagosítási mérnöki munkálatok is használatba vétetnek. Hogy a munkálat kitűzött sikere lehetőleg bizto-

sittassék, szükségesnek vélném — tekintve a kataszteri térképeknek fentebb ismertetett külalakját, és a dülők határainak megjelölését és elnevezését — ha azok nem a jelenlegi szelvényalakjukban, hanem, habár több szelvényekben is, de mindenestre akként állíttatnának össze a kataszteri másoló mérnökök által, hogy az általuk felvett dülők, és az egyes parcellák egészsze alakítva, egy szelvényen lennének, mint-hogy jelen alakjukban, úgy az egyes dülőknek, mint számos egyes birtokrészeknek összeállítása, felismerése felette nehezítve van.

Czélszerűnek vélném, tekintve a dülőknek a kataszteri mérnökök által egy elnevezés alatti csoportosítását, azok elnevezésének több esetbeni elferdítését, ha a dülő elnevezés a térképre csak írónnal jegyeztetné fel, s a telekkönyvi betét szerkesztésével megbízott a helyszini nyomozás után írná be a helyes elnevezést, s jelölné meg azoknak határvonalait, s esetleg a kataszternek egy dülőjét a valóságnak megfelelőleg több dülőkre osztva berajzolná. Ez nem jár sok nehézséggel, minthogy minden községben találtnak több oly egyének, a kik igen helyes helyi ismeretekkel bírnak, s a térképen is könnyen tudják magukat tájékozni. Ennek fogatosítását igen szükségesnek tartom azért, mert köztudomásu, hogy kivált a köznép a dülők szerint ismeri birtokrészeit; mert a dülők elnevezésében, határai kijelölésében a jelenlegi telekkönyvek sok részének hiányai lévén, a panaszok egyik lényeges része e hiány miatt emeltetett. Ennek következménye lenne, hogy az adó-kataszteri térkép és birtokíveni megjelölés, a helyszini kijavítás szerint, igaztassák ki, ezt pedig a telekkönyvi munkálat hitelesítése után a tkvi hatósági közegek is megtehetnék. Ezen kijavítás nélkül a telekkönyv, a kataszteri munkálat és a tényleges elnevezés összhangzásba hozható nem leend s a jelenlegi telekkönyvek elleni egyik lényeges panasz oka megszüntetve nem leend, de sőt félő, hogy a panaszra való okok szaporodnak.

Igen sokat irtak úgy a szak-, mint a napi lapokban a jelenlegi hiteltelekkönyvek hiányairól, s zavaros és megbízhatatlan voltáról, de ezen felszólalások túlnyomó nagy része csak általános kifejezésekben tétetett.

A kormány az égető bajokon akar segíteni; úgy, de melyek azok a gyakorlatban? részleteiben? azt vélem, nincsen szakember, a ki a telekkönyvek kezelése folytán bekövetkezett s létező minden égető bajokat, s az azokat előidéző minden okokat ismerné; valamint nincsen oly szakember sem, a ki az új betéteknek, a kormány reformcéljainak megfelelőleg, a kataszteri adatokkal való kiegészítésénél felmerülendő minden nehézségeket ismerné. Azt hiszem, hogy mind ezen bajokat és nehézségeket a törvényjavaslat s a hozandó törvény alapján kiadandó rendelet szerkesztésével megbízottaknak, legalább is nagyobb részben ismerniök kell, különben a költséges és nem csekély hitel- s birtokviszony megrázkódtatásával járó munkálat óhajtott és kitűzött sikere kétséssé lehet. Hogy a most jelzettem ismeretek nagy része megszerezethessék, bátor vagyok felfogásom szerint kevés költséggel járó s célra vezetőnek mutakozó következő gyakorlati javaslatot tenni.

A hiteltelekkönyveknek a birtokszabályozás utáni állapot szerinti átalakítása majd minden telekkönyvi hatóságnál folyamatban van; legalább minden kir. törvényszék utasittassék, hogy egy vagy két község telekkönyvét és egyik olyanét, mely már a tagosítás folytán át lett alakítva, a kormány jelen reformcéljainak megfelelő alakban, a kataszteri adatok kiegészítésével alakítsa át. E célra adason rendelkezésükre minden kataszteri adatot. Utasítsa az eljáró közegeket, hogy mindennemű felmerült nehézségeket s az azok elosztására tett eljárását, vagy javaslatát, az egyes telekkönyvi betét számainak megjelölésével lelkiismeretes pontossággal vegye külön jegyzékbe, s munkálatát

az igazságügyi miniszteriumhoz terjeszse fel. Szerény felfogásom szerint a célnak fontossága és hordereje igen megérdemelné ily gyakorlati próba-munka teljesítését, s igen biztosítaná a törvényjavaslat észszerűségét, nem veszne kárba azon egy pár hónapi idő s egy pár ezer forint, melyet ezen gyakorlati munkálat keresztülvitele igényelne, a tavaszi idő is kedvez a helyszíni szemlének. A királyi törvényszékeknél a munkaerő a telekkönyveknél tavasz felé általában kevésbé van igénybe véve, mint ősszel és télen át. E gyakorlati próbamunkával, kicsinyben, egy régi perben hozott curiai ítélet végrehajtása alkalmával, mintegy 50—60 egyén tulajdonát képező, egy pár száz hold területnek, a nyertes fél birtokába való adása, telekkönyveztetése keresztülvitelénél megküzdöttem, ott is a peres terület térfogatának meghatározására a kataszteri felvétel volt az irányt adó és a telekkönyv térfogat tekintetében ekként kiigazítandó.

Az első kérdésre a fennebbiekben vázlatosan megfeleltem. Mielőtt azonban a második kérdésre térnék át, azt hiszem, nem teszek az ügynek rossz szolgálatot, ha e helyen megemlítem és egy pár példával illusztrálom, hogy az 1869. április 8-án kelt igazságügyi miniszteri rendeletet nem minden telekkönyvi hatóság értelmezte helyesen, s épen ezen rendeletnek hibás értelmezése idézett elő sok telekkönyvi zavart. Ezen rendelet 7. §. b) pontjának téves felfogása folytán több helyütt a telekkönyvi tulajdonosok neveit igen könnyű szerrel törölték azért, mert a tagosítási munkálatot, hogy úgy szóljak, mint ezek némelyike, szentírásnak tekintették. E felfogásból kiindult hibás eljárásra több példát tudok. Az ország egyik legnagyobb s legtöbb értelmes lakossággal bíró megyéjében, a hol is egy telekkönyvi testnek többek voltak tulajdonosai; ezen többek egy része meghatározott arányban volt az eredeti felvételnél tulajdonosul felvéve, a többek némelyikének birtokjuttaléka több zálogjoggal terhelve. Időközben ezen birtoktest iránt, telekkönyvezett tulajdonosaik között per folyván, ennek végeredményét be nem várva, midőn birtokszabályozás után a telekkönyvek átalakítottak, ezen alkalommal a telekkönyvi tulajdonosok, jelzálogos hitelezők meghallgatásuk nélkül, az egyes megnevezett tkvi tulajdonosok neveiket kitörölték, s a tagosítási munkálat alapján írták: tulajdonos: «N. N. család». Más megyében: B. földb. egy községbeli erdő és legelő s némi mívelés alatti ingatlanát a tagosítási per folyamata alatt eladta a község több egyes lakosainak; (az 1870-es évek elején); a vételi szerződés alapján a tulajdonjog B. földbirtokos nevének kitörölésével a vevők neveikre be is kebelezetett. Ezután egy pár évvel bekövetkező a telekkönyvi átalakítás, a tagosítási földkönyvben még B. földbirtokos nevében álló ezen eladott birtok tulajdoni jogát, a fentebbi jelzett felfogásból kiindulva, és a tagosítási földkönyv alapján, ugyan azon tkvi hatóság az egyes több vevők neveinek kitörölésével ismét B. földbirtokos nevére írta át. Ezután B. földbirtokos ezen telekkönyvi birtoktestre is több ezerekre menő zálogjogi bekebelezési engedélyeket adott hitelezői nek. A tényleges birtokosok ezen önkényes telekkönyvi tulajdonos változtatásról csak akkor értesültek, midőn ingatlanuk birói eladás végett felbecsültetett. Per útján s három bírósági egyenlő ítélet alapján a tulajdonjog neveikre visszakebelezetett ugyan, de a terhekkal; szerencsésükre a jelzálogos hitelezők a többi ingatlan vételárából kielégítést nyervén, káruk egyedül a perbeli költség lett, mi az eredeti vételárnak mintegy $\frac{1}{6}$ részét tette.

Ezeket csak azért említettem fel, hogy kevesen lévén a telekkönyvi tervezett reform keresztülviteléhez szükséges szakképzettséggel bíró egyének, felhívjam a törvényjavaslat, vagy az annak alapján kiadandó rendelet szerkesztésére hivatottaknak figyelmét, hogy mily részletességekre szükséges figyelmüknek kiterjedni, nehogy a javított munka rosszabb legyen a jelenleginél.

A második kérdésre határozottan nemmel felelek. A kataszteri szerinti tiszta jövedelemnek a telekkönyvi betétekbe leendő beiktatását nem csak feleslegesnek tartom, hanem azt vélem, hogy az a telekkönyvek kezelését felette megnehezítené, és azoknak e tekintetbeni hitelességét később egészen megrontaná. Nem osztom a szaktanácskozmány azon felfogását, hogy a kataszteri tiszta jövedelemnek telekkönyvileg is leendő kitüntetése a reálhitelre oly lényeges befolyással lenne és lehetne, minőt annak némelyek tulajdonítottak. A kataszteri munkálatoknál a birtokrészek tiszta jövedelmének meghatározása, az adókiivetés alapjául rendeltetett. A tiszta jövedelem megállapítására a birtokrészek osztályozása az irányt adó. Mellőzöm az osztályozás hiányait, a jövedelmezőségnek igen sok körülményektől függő változóságát, és ezektől eltekintve, s úgy véve az ügyet, hogy a már megállapított tiszta jövedelem, több évtizedekre változás alá nem eshetik, még ez esetben is, ha akár a hitelező, akár az ingatlant venni szándékozó a kataszteri tiszta jövedelmet tudni óhajtja, a minden községben másolatban kiadott kataszteri birtokkivekből megtudhatja, és pedig annál egyszerűbben, minthogy az új telekkönyvi betétlapokon a helyrajzi számok ugyanazonosok lesznek a kataszteri birtokkönyvek számaival, de végre tájékozást szerezhet az adókönyvecskékből is. A birtok valóságos tiszta jövedelmének változására, a talaj minőségének változásán kívül is, számos körülmények vannak lényeges befolyással, melyeknek felsorolása ez értekezés keretén kívül esvén, felsorolni meg sem kísértem.

Mondám, hogy a telekkönyvek kezelését nehezítené; mert a több kataszteri osztályba tartozó parcellának részbeni eladása, vagy örökösök közötti felosztása, és így egyik telekkönyvi betétből egy részében másik betétbe leendő átvezetésénél okvetlenül meghatározandó s jelölendő lenne mind a lejegyzett, mind a megmaradt terület-térfogatnak osztályzat szerinti különböző minősége és terjedéke, valamint a tiszta jövedelme is pontosan kiszámítandó lenne.

Ugy de, mint az első kérdésre vonatkozólag előadottakban kiemelttem, ezekre a kataszteri térképen, birtokkönyvben adatok nem találhatók. Feltéve, ha mindezen adatok meglennének is, és ha úgy az osztályzat szerinti térfogatok és tiszta jövedelem kiszámítását a kérvényező felek teljesítenék, a telekkönyveknek e részben is követelt hitelessége azt kívánná, hogy ezen kiszámítások helyessége a telekkönyvi hatóság által megbíráltassék. Ezen bírálathoz pedig nem lenne elégséges a telekkönyvi laponi bejegyzés, hanem szükséges lenne minden községre az adókataszteri osztályzat és azon osztályzatok tiszta jövedelmének megállapítására szolgált adatoknak a telekkönyvi hatóság birtokábani létele, s az azokban, az adókataszteri hivatalos eljárás folytán eszközölt, időközbeni változások nyilván tartása. Ezek vezetése pedig véleményem szerint a telekkönyvi hatóságokra nem ruházható, feladatukkal, hivatásukkal össze nem egyeztethető. Felmerül az a kérdés is, hogy ha a tulajdonos, és tulajdonjog változására vonatkozó okirat, és a vázlatrajz minden törvényes kellékekkel ellátva van, de a tiszta jövedelem kiszámítása, vagy a térfogatnak osztály szerinti meghatározása hibás, miként kell intézkedni, mit engedhet meg a bíró, s mit nem? a telekkönyvi rendtartásnak, az ilyen, eddig ismeretlen esetekre is figyelmet fordítani szükséges lenne. Ily nemű több eshetőségeket lehetne felhoznom, de elégnek tartottam ezen legegyszerűbb esetet felemlíteni, hogy feleletem helyességét igazoljam, és a törvényjavaslat készítőinek figyelmét ily esetekre és körülményre felhívjam.

A tiszta jövedelemnek minden birtokváltozások alkalmával leendő telekkönyvi elosztása és bejegyzése könnyen beláthatólag sok nehézségbe ütközik, s számos tévedésekre nyújtván alkalmat, igen természetes, hogy a telekkönyvek-

nek e részbeni hitelességét s a reál hitel tekintetében képzelt tekintélyét felette kétséssé tenné.

A *harmadik kérdésre* egész átalánosságban röviden az lenne az egyszerű felelet: kerülni, eltüntetni mindazt, a mi a jelenlegi telekkönyvi égető bajokat előidézte. Az ezen feleletből folyó azon kérdésre: melyek ezen okok?... tüzetesen megfelelni nehéz, sőt mint értekezésem elején kifejtettem, egyes embernek csaknem lehetetlen. Megkísértem.

A telekkönyvi szabályrendelet minden esetre lényeges átdolgozást igényelne, melyre vonatkozólag KÁPLÁNY Géza kir. törvényszéki bíró ur sok helyeset, és czélszerűt elmondott e szaklapnak f. évi 6., 7., 8., 10. és 12. számában. Az égető bajok fő okait én nem egészen a telekkönyvi rendtartás hiányaiban találok, hanem némi részben a telekkönyvi előadó bírák és telekkönyvvezetők egynémely részének gyengeségében, egy-egy felkapott szokás, gyakorlathoz való makacs ragaszkodásban még akkor is, ha ut cunque belátták annak hibáit; találok továbbá a telekkönyvi ügyek mikénti elintézésének szükséges ellenőrzése, és az egyöntetű eljárás hiányában. A bírói határozattal eldöntött peres kérdéseknek legalább $\frac{9}{10}$ -ed része másodbírói ellátás alá kerül, míg a telekkönyvi ügyeknek alig $\frac{1}{100}$ -ad része, és pedig nem egyedül azért, mert azok mindenike a felek valóságos akaratainak és óhajának törvény és rendletnek megfelelőleg intéztetett el, hanem mert az érdekelt felek meg nem értették a bírói határozatot, vagy mert legtöbb esetben meg sem is magyaráztattott kellőleg; ily okokból is aztán később többféle égető telekkönyvi baj fejlődik ki.

Részemről határozottan betiltanám vagy csak kevés kivételes esetekben engedném meg a telekkönyvvezetőknek a beadványok feldolgozását. A telekkönyvi intézmény jelen alakjában a telekkönyvi előadó bíró és a telekkönyvvezető ellenőrei egymásnak, és ezen ellenőrzés lelkiismeretes keresztülvitele a hiteltelekkönyvek hitelességének, helyességének egyik főemeltjeje.

Ezen ellenőrzés, ezen kettős felelősség szigorú érvényesítése pedig még azért is szükséges, mert a telekkvi beadványok s azok okiratai legtöbb esetben szakértő jogász befolyása nélkül készülnek, s túlnyomó nagyobb számban az írás-, olvasás-tudatlan emberek vagyoni érdekeit érintik. Helyes szemlét kevés telekkönyvvezető készít, néhol csak annyit jegyeznek fel a beadványra: széljegyzetett stb.; helyes szemlét készíteni több esetben teljes szakértelmet követel. Ha a szemle hiányos, az előadó bíró annak kiegészítését kívánván, a kevésbé jártas telekkönyvvezetőnek ez által alkalom nyílik gyakorlati ismereteit tökéletesíteni.

Több égető bajt idézett elő a beadványok és okiratok kül- és belkellékei bírálatának felületessége, nem tételezve ki helyesen p. o. a felek mindenikének lakhelye, e miatt a végzések kézbesítése néha lehetetlenné vált, pedig a tkvi rendtartás 121. és 121. §-ai e részben határozott utasítást adnak. Vannak oly pongyola beadványok, sok esetben ügyvéd munkái, melyek szegyenére válnak szerzőjüknek, de megszoktatva lévén, hogy ha a kérvény hiányai a mellékletekből kibetűzhetők, el nem utasítatnak, folytatják a rosz munkát és nehezítik az előadói teendőket, s gyakran hibás bejegyzésnek okozói.

Nem folytatom a könnyen gyűlöletessé válható példák idézését, hanem feladatomra térve megkísértem főbb vonásokban vázolni tovább felsorolni azon teendőket, melyeket szükségeseknek vélek az új telekkönyvi részletes reformmunkálat sikerének biztosításához; az új betéteknek czélszerű szerkesztésére és a kataszteri adatokkal leendő összehangzásba hozatalára.

Az 1853. április 18-án és 1869. április 8-án kelt rendeleteket minden esetben újból, és a jelenlegi birtok-jogczim, és más birtokviszonyoknak megfelelőleg vélném átídomítandónak. Vannak abban sok oly §§. melyek mai nap már

nem alkalmazhatók, sőt figyelmen kívül hagyandók. Az urbéri törvény, az 1852. november 29-én kiadott ősiségi patens több birtok-jogczimet megzűntetett. Az 1871: LIII. tczikk által az urbéri birtok eldarabolása, a nemesi és urbéri birtok közötti különbség megszüntetett, a polgári s általában a + jelzett birtokra vonatkozólag az 1853. április 18-ki rendelet 17. §-ában alapuló különbség is teljesen megszüntetendő, s az egy tkvi betétlapon felvett ingatlan több birtokrészletek, kül- és beltelek volt az eredetileg nemesi, urbéri, polgári vagy más kiváltságos minőségű, egy telekkönyvi jószágtestnek lenne-felveendő, a mely csak mint egy egész terhelhető, de részleteiben nem. Az ősiségi patens 22. §-ában a zálogbirtokok kiválthatására kitűzött végső határidő 1883. év novemberben lejárván, azt hiszem az elévülésre lett hivatkozással a zálogvisszaváltási jogra vonatkozó s a tettleges és tkvi zálogbirtokos tulajdonát korlátozó bejegyzéseknek hivatalbóli törlése is elrendelhető lenne.

Az urbéri birtokokhoz igen számos helyen van bejegyezve + alatt irtás föld. Miután a birtokrészlet jogi természetének megállapítására ezen tkvi bejegyzés eddig sem volt döntő befolyással, mint felesleges és jelentőség nélküli szinte mellőzendő lenne.

Az 1853. április 18-ki rendelet 27. §. g) pontját ekként vélném módosítandónak, hogy a még fenálló kir. kisebb haszonvételek, mint italmérési és malomjog, melyek országos megváltásra várnak, alkalmas módon telekkönyveztessenek és pedig az urbéri vagy külön peruton megállapított birtokarány hivatalbóli beiktatásával.

Intézkedni szükséges lenne, hogy az új betétek szerkesztésénél a jelenlegi tulajdonosok nevei, az 1853. április 18-ki rendelet 28. §-a intézkedésének megfelelőleg kiegészíttessék, s ez jövőre is oly kötelező feltétel legyen a felekre, hogy ezeknek bármi kis részbeni hiányos előadása visszautasítási okul szolgáljon. Ezen §. rendelkezésének csaknem teljes ignorálása sok visszaélésre, sok égető bajra szolgáltat alapul. A mely telekkönyvi birtoktestnek többek a tulajdonosai, rendeltessék el, hogy minden egyes tulajdonos birtokhozi jogának aránya számokkal kifejeztessék, és örökösödés vagy vétel útján szaporodván a tulajdonosok, a birtokhozi tulajdonjog aránya az egész birtoktesthez viszonyítva kifejeztetni rendeltessék, s ha a már egy bizonyos részben telekkönyvezett tulajdonos birtokjoga később szaporodott, a személyugyanazonosság constatalása után, az ily birtokrészlet egy név alá egyesítve jegyeztessék be, s jövőre, ha ily birtokos tulajdoni joga ismét emelkednék, a bejegyzésnél kitüntetessék p. o. a jegyzet rovatban, «ugyanazonos a B. 2—5. alattival».

A városi birtokról készült telekkönyvi lapok között több találkozunk, a hol egy és ugyanazon tkvi lapon felvett, több parcellák egyikének egy, másikának más van tulajdonosul bevezetve. A tulajdoni lap átnézetét zavaró ilyféle bevezetések az alatt eszközöltettek, míg a városok saját telekkönyvi hatósággal bírtak, ezek az új betét szerkesztése alkalmával a tettleges birtoklás és tulajdonjognak megfelelőleg lennének felosztandók. Több városi telekkönyvben találtatik betét, a melyen felvett parcellák tulajdonosul «ismeretlen birtokosok» van beiktatva. Az ily betétben még felvéve levő parcellák tulajdonosai helyszini szemle, és nyomozat által kipuhatolandók lennének.

Az 1871: LIII. tcz. 41. §-a szerint a közterek, utcák, utak a község tulajdonát képezvén, ezeket városokban is a község, illetőleg város tulajdonul vélném felveendőknék. A községek határaiban a birtokszabályozás folytán több dülő utak és csapások a volt földesur és volt urbéres közös használatára hagyattak fel, és azok fentartása is közös teher, a földesuri szolgálmi jog, vagy viszont az urbéresek szolgálmi joga az ily utakra telekkönyvileg is kitüntetendő lenne.

Az örökölt vagyonnak az örökösök nevére való bekebelezésénél könnyitené a tkvi hatóság teendőjét, és a telekkönyvi birtokarány helyességét biztosítaná, midőn az osztály tárgyát képező ingatlan vagyon közösségben hagyatik, ha már a tárgyaló közeg, vagy a hagyatéki bíróság az egyesek tulajdoni arányát, mindig az egész tkvi birtoktesthez arányítva számokkal kitenné, és felhagyna a most divatozó és sokkal kényelmesebb «egyenlő aránybani» kifejezéssel. Ezt annál könnyebben megtehetné, minthogy a hiteltelekkönyv hivatalos másolata különben is rendelkezésére áll. A birtok tulajdoni viszonyokat telekkönyvileg is világosabbá tennék, ha az 1877: XX. tcz. 252. §-nak több gyakorlati érvényt szerezni törekednének.

Megemlítem e helyütt, hogy az 1880: XLVI. tcz. 5. §-át akként vélném módosítandónak, hogy a bírói árverésen eladott ingatlan az 1881: LX. tcz. 206. §-ában meghatározott eset kivételével, mindenkor egy új betétbe iratnék át, még akkor is, ha az árverésen vevő, egy vagy két hitelező telekkönyvezett követelését, a hitelezővel egyezkedés mellett épségben hagyatni kéri. Ily eljárás, a telekkönyvi betét átnézetét felette könnyitené.

A vasutakra vagy más közczélokra már kisajátított s a központi telekkönyvbe átvezetett birtokrészletek, azt tartom, a kataszteri térképen s földkönyvben kijelölve nem lévén, az új betétek szerkesztésénél ezekre is különös gond és figyelem lenne fordítandó s minden esetre megjelölendő.

A teherlapokon még számos oly bejegyzések foglaltatnak, melyek a telekkönyvi rendtartás 3. §. 4. pontjában intézkedés folytán jegyeztettek be, ezek közül azok, melyek követelésének joga elévült, törlendők lennének. Az 1881. évi LX. tcz. 176. §-nak megfelelőleg hivatalból törlendők lennének azon régiebb árverés-feljegyzések, melyek az ezen törvény életbelépte előtt jegyeztettek fel. Az új betétlapra csak a tényleg fennálló terhek lennének átvezetendők, és miután számos esetben a C. lap sorszámai változnak, nehogy, az okmány bekebelezési záradékában is megjelölt sorrendi szám különbözősége miatt, a hitelezőre vagy a jelzálog tulajdonosára kellemetlenség háruljon, ezek mint «régi terhek» a régi sorszámmal jelölve jegyeztetnének be.

Az oly birtokosok telekkönyvi lapjainak átnézetét a terhek tekintetében, a kiknek birtokaik több telekkönyvi lapokon és több községekben, sőt több telekkönyvi hatóságok területén vannak, felette nehezíti az, hogy a főjelzálog nem egy és ugyanazon betét, hanem különböző. Cél szerűnek vélném, hogy az ily birtokosok jegyzőkönyvi meghallgatása után a tkvi betét lapjainak csak egyike jelöltessék meg mint főjelzálogi betét, és ezen megjelölés, p. o. a birtokállási lap elején, valamint a többi birtok lapján az, hogy mellékbetét és hogy melyik a főbetét, jegyeztessék fel.

Ennek kezelése s világlatban tartása szerintem kevés fáradsággal járna s a birtokos hitelviszonyai átnézetét is igen megkönnyitené. Ismerem egy családnak telekkönyvi lapjait, melynek közös birtoka öt tkvi hatóság területén és legalább 100—120 betétben van felvéve, a C. lap sorszáma haladja a 200-at, főjelzálog van legalább 20, ezeken eligazodni időt rabló; s mégis kétes, hogy vajon nem tévedtünk-e? Ezen intézkedés a tkvi rendtartás 106. §-ának épségben tartása mellett a hitelezők jogait épen nem csonkítaná.

Cél szerű lenne az új törvényjavaslatban arról is intézkedni, hogy a zálogjoggal terhelt tkvi jószágtestnek egy része csak tehermentesen legyen lejegyezhető, s köteleztessék a jelzálog tulajdonosa a hitelezőktől az erre szükséges engedélyt megszerezni. A tkvi rendtartás 56. §. d) pontjának második részét egészen hatályon kívül helyezendőnek tartom, mert ez sok félreértésre, s több esetben a hitelező károsítását eredményezett, különböző eljárásra adott okot.

A telekkönyvi térkép jövőre mindenütt egyenlő lépték szerint lévén készítve, s a térfogatra is hiteles adatot szol-

gáltatván, hogy a tkvnek az e részbeni hitelessége ne veszélyeztessék, a parcella részbeni lejegyzése esetében szükséges lenne, hogy a vázlatrajznak az eddigi kellékein felül a telekkönyvi térképpel hajszálnyi pontossággal való megegyezése, továbbá a lejegyzendő s megmaradt részlet alakja, minden vonalának hossza és az egésznek négyszög-ölekeni térfogata a vázlatrajzban pontos kitüntetéssel követtessék, és a vázlatrajz ezen adatainak a tkvi térképpel leendő egybehasonlításánál épen úgy szemlét adjon a telekkönyvvezető mint a többi telekkönyvi adatokról. Hogy ez csekélylyé terhelje a tkvi hivatalt s mérnöki képzettség nélkül is megtehető legyen, szükséges lenne a térképek lemásolása alkalmával minden község egy térkép-szelvényére a léptéket mérnöki pontossággal lerajzolni, melyhez aztán további használatnál csak egy alkalmas jó körző kívánatnék.

Az új betéteknek a kataszteri adatokkal czélszerű összhangzásba hozatalának munkálata, nézetem szerint akként lenne fogantatva veendő, hogy ha a kataszteri térkép-szelvények a fentebb általam körvonalozott alakban a birtokkönyvvel s az urbéri per szükséges okiratai: térképek, földkönyvek stb. a telekkönyvi hatóság rendelkezésére adattak, és a dülők alakja és elnevezése a valóságnak megfelelőleg constatatáltak, mindenekelőtt a helyrajzi számjegyzék (Parcelle-Register) lenne akként összeállítandó, melyből meggyőződést szerezne a tervezetkészítő, miszerint minden egyes telekkönyvi helyrajzi számnak a kataszteri térkép számát és viszont, feltalálta; mely munkát által ismeretessé tétetnének úgy a kataszteri mint a telekkönyvi térképnek azon egyes térfogatai, melyeknek összeegyeztetése a szobai munkának nem sikerült, s mely aztán helyszíni szemle s nyomozat által lenne pótlendő. Az ekként összeállított sorozati helyrajzi jegyzékből kezdetnék meg az egyes új betét-ívek összeállítása és pedig elsőben is csak a beltelkekre vonatkozólag, s folytatva az előre meghatározandó dülönkénti sorrendbe.

Ily rendszer mellett szerintem kevesebb nehézség, és tévedés merülhetne fel, s a nehézségeknek jegyzékbe vétele, a sorozati könyv és betéti lap számai szerinti sorrendben, eszközöltetnék. A tervezetnél a betéti új lap sorszáma mellé, minden esetre feljegyzendőnek találnám a kataszteri birtokiv, és a régi telekkönyvi betétlap számát, s oly esetekben, midőn egy új betétlapra, több régi betétlaponi birtokrészek összesítve vétetnek fel, mindenik régi betétlap számait.

A tervezet bírói hitelesítése után, az új betétlapokon a kataszteri birtokiv számának feljegyzése egy tekintetre kívánatosnak látszik, azonban én ezt nem vélném helyesnek, minthogy több betét leendő olyan, mely nem egy, hanem több birtokivnak felel meg, és az egész birtokiv nem mindig egynek tkvi tulajdonát képezi, mivel a községek előljárói, ha bár a telekkönyvi hatóságnak a birtoktulajdonos változásait közlik is velük, de ők azt a kataszteri birtokiveken be nem jegyzik.

Ha a tervezet készítésénél a sorozatos jegyzékbe úgy a tkvi mint a kataszteri birtokiv lapszáma bevezettetnék, ennek a betétlapok másolataival, az 1869. ápril 8-ki rendelet 26. §. b) pontja értelmébeni közlése, a vételi szerződésekhez az illetékszabási hivatalok által követelt helyes adó bizonylat kiadását megkönnyitené, sőt biztosítaná.

Meggyőződésem szerint ha a törvényjavaslat és erre alapítandó rendelet, legyen bár emberileg lehető legtekintetesebb és részletesebb mű, még is úgy az átalakításnál, mint jövőre a további kezelésnél az *egysítemi eljárás* csak úgy és akkor leendő elérhető, ha az egész bíróságoknál eljárás folytonosan központosított felügyelet alá helyeztetik akként, a hogy felügyeletre hivatottak által a helyszínén minél gyakrabban behatóan megvizsgáltatik a munkát, s

összegyűjtetnek a törvényhozó figyelmét is kikerült egyes nehézségek.

Megemlítem, hogy ha a telekkönyveknek a kataszteri adatokkal leendő kiegészítése szilárdul elhatározva van, feleslegesnek látszik az 1869. évi április 8-ki rendelet alapján eljárás tovább folytatása, s csak a megkezdett munka leendő befejezendő. Ezen kiadások az általam indítványozott próba-átalakítási munkálatokra gyümölcsözőbben lennének fordíthatók.

Nem lévén célom törvényjavaslat vagy szabályrendelet készítése, fővonásokban nem csak a magam elé tűzött három kérdésre feleltem, hanem kivált a 3-ik kérdésre vonatkozólag kitértem több oly egyes körülményre, melyet ezen értekezésem keretébe beillőnek véltem. A felölelt tárgyak rendszeres egymásutánja hogy kívánni valót hagyott fel, beismerem, de szolgáljon mentségül, hogy hivatalos teendőim miatt több ízben félbeszakítottam munkálatom.

Csak vázlatosan volt célom a tárgyra vonatkozó ismereteimet s felfogásomat közleni, s ha általa szerencsés lehettem a törvényjavaslat célszerűen leendő szerkesztéséhez s a felvetett kérdések tisztázásához bármi kis részben járulni, fáradozásomat jutalmazottnak tekintendem.

Simon Endre,
kir. törvényszéki bíró.

A katolikus főpapok végrendekezési joga Magyarországon.

HINKA urnak bírálatomra irt czáfolatára, a mennyiben azt tudniillik valaki czáfolatnak vehetné, csak röviden akarok válaszolni és pedig a bírálatomban már felhozott két döntvényen (1873. május 19—4124. és 1880. évi 1914. számú legf. ítélő sz. ítélet) kívül egyelőre még csak három döntvényről annak kimutatása végett, hogy való-e Hinka urnak azon állítása, mely szerint: «HERCZEGH tanár ur az országbírói értekezlet és a joggyakorlat című felirattal a fenforgó vitás kérdésen, csak úgy könnyedén igyekszik átsurranni. Itt — ugymond — nem jól érzi magát, mert jól tudja, érzi, hogy kizárólag ez azon rész, mely álláspontját teljesen megdönti. Én azonban, folytatja tovább, nem tágitok, ha igazam van. Pedig igazam van».

Felhozom pedig azon döntvényeket nem Hinka urra, hanem a *Jogtudományi Közlöny* tisztelt olvasó közönségére való tekintettel. Hinka urral, a püspöki uradalmi ügyvéd urral szemközt ezt tenni fölösleges munka és haszontalan fáradság lenne. Mert ő a bírálatomra tett észrevételeiből kilátszólag annyira el van telve csalatkozhatatlannak hitt meggyőződésével, hogy a fenforgó kérdésben minden ellenkező felfogást, jogi tényt, felsőbb rendeleteket (1871. május 9—643. min. t. rend., 1883. április 10—13,249. minist. rendelet), curiai döntvényt és minden ellenkező magán- és közjogi törvényt (népiskolai, vegyes házassági törvény stb.) balfelfogásnak, téves nézetnek, népszerűségváadászatnak és politikai üzletnek bélyegez. Bíráloít nem tartja tárgyilag gondolkozó jogászoknak. Ezek nyilatkozatairól azt mondja, hogy nem hiszi, nem leheti, hogy azokban komoly meggyőződésüknek adtak volna kifejezést. Azt állítja, hogy könyvének tüzetes és beható tanulmányozására nem fordítottunk elegendő időt, mert különben az ő nézeteinek alapos voltát beigazolván láttuk volna. Az ő álláspontjával ellenkező érvelést nem tekinti jogi érvelésnek, csak phrasistnak, üres szóhangzatnak, levén, ugymond, a legteljesebben meggyőződve arról, hogy elbadott érvei az ellenkező álláspontot tönkre tették, s az övével ellenkező nézetet tökéletesen megczáfolták.

Az elől említett döntvények, a melyeket csak bírálatom közzététele után szerezhettem meg, a következők:

1. A magyar polgári magánjog visszaállítása után a kath. főpapok végrendekezési képességére nézve ismét a KOLLONICH-féle egyezmény szolgálván irányadóul, annak értelmében a főpapok szerzeményi javainak $\frac{1}{3}$ része, törvényes örökrész címén, a kir. fi-cust illeti s erről azok kir. engedély jóváhagyása nélkül nem rendelkezhetnek; különben végrendeletüknek a szerzeményi vagyon $\frac{2}{3}$ részén túl terjedő rendelkező része félreteendő, azon túl azonban a fiscus öröklési joga nem terjedvén, habár a végrendelet külkellékek miatt egészben semmis lenne is (1878. évi 13,716. sz. a. legfőbb ítélőszéki ítélet).

Ezen ítéletet a m. kir. Curia, mint fegőbb ítélőszék

azon pörben hozta, melyet a m. kir. kincstár képviselőletében a kincstári jogügyek igazgatósága 1876-ban a nagyváradi törvényszék előtt indított néhai PAPP SZILÁGYI JÓZSEF nagyváradi püspök végrendeleti örökösai és hagyományozásai ellen a most nevezett püspök 1873. évben kelt végrendeleteinek érvénytelenítése és a fiscus törvényes örökösdé-i jogának megállapítása iránt (*Magyar Jogász* 1879: 76.).

2. Az 1855. évi concordatum ellenére érvényben van jelenleg is az 1715: XVI. tczikben foglalt Kollonich-féle egyezmény, mely szerint a római katolikus és görög katolikus főpapok kir. engedély nélkül összes szerzeményi javaikról nem végrendekezhetnek. (1883. január 31—3897. sz. curiai ítélet).

Ennek kimondására azon per szolgált alkalmul, melyet a m. kir. kincstár a szatmári kir. törvényszéknél indított néhai BIRÓ LÁSZLÓ szatmári püspök végrendeletének megsemmisítése iránt SCHLAUCH LÖRINCZ jelenlegi szatmári püspök ellen, mint a szatmári egyházmegye székesegyháza alapjának képviselője és Urbász Rupert végrendeleti örökös ellen.

Érdekessége és meggyőző benső hatása miatt célszerűnek tartom ide iktatni a Curia következő indokolását: «Ha elfogadtatnék is az, hogy a magyarországi főpapoknak az 1855-ki concordatumban szabad végrendekezési jog engedélyeztetett: még sem lehet azt felperes keresettségére nézve akadálnak tekinteni, azért, mert a m. k. vallás- és közokt. miniszter 1871. május 1-én kelt körrendeletével a magyarországi latin és görög kath. püspököket mihez tartás végett értesítette, hogy a főpapok végrendekezési joga — míg e kérdésre nézve a törvényhozás másként nem intézkedik — az 1715: XVI. tczikk értelmében lészen megbírálandó. Hogy ezen rendelet Ő Felsége legfelsőbb szándokának és akaratának megfelelő volt, mutatja az, hogy mind ez ideig sem meg nem tagadtatott, sem vissza nem vonatott. Minthogy pedig néhai Biró László püspök a hivatolt miniszteri rendelet kibocsátása után s az abban foglalt figyelmeztetés ellenére legfőbb kir. engedély nélkül s így az 1715: XVI. tczikbe ütközőleg 1872. január 19-én összes szerzeményeiről végrendeletileg intézkedett: az alsó bíróságok helyesen ítélték, midőn az imént említett végrendekezést a szerzeményi javak $\frac{1}{3}$ részére nézve hatálytalannak mondták ki. Mihez képest a másod bírósági ítéletet a fent előadottnak s különösen az 1848: 8., 13., 20. tczikkekből, valamint az ideigl. törv. szab. 3., 7., 18., 22. §§-ból és az 1876: XVI. tczikkből merített alperesi érvelést illetőleg az első bírósági indokolásnál fogva helyben hagyni kellett *Jogtudományi Közlöny* melléklete 1883: 8. szám).

3. Az ideiglenes törvénykezési szabályok 1. §-a értelmében visszaállítván a magyar polgári anyagi törvények, ezekkel együtt vissza lett állítva az 1715: XVI. tczikk és az ennek tárgyát képező Kollonich-féle egyezmény is. Ezzel szemközt dacára az 1863. febr. 27-én kelt udvari intézkedésnek a concordatum folytán a főpapoknak engedélyezett szabad végrendekezési jog már csak azért sem állhat meg, mivel a m. kir. vallás- és közokt. miniszter 1871. május 1-én kelt körrendeletével a magyarországi latin és görög kath. püspököket mihez tartás végett értesítette, hogy a főpapok végrendekezési joga, míg e kérdésre nézve a törvényhozás másként nem intézkedik, az 1715: XVI. tcz. értelmében lészen megbírálandó (1883. január 31—7563. curiai ítélet).

Az erre vonatkozó pört is a m. kir. kincstár indította Samassa József egri érsek és társai ellen néhai BARTAKOVICH BÉLA egri érsek által 1872. febr. 18-án irt végrendeletnek érvénytelenítése iránt. Az alsó bíróságok itten is és pedig az egri törvényszék 1880. nov. 8-án, a kir. tábla 1881. jun. 28-án kelt ítéleteikkel összhangzólag, épúgy mint a kir. Curia a fiscus $\frac{1}{3}$ részét illetőleg érvénytelennek mondták ki Bartakovich végrendeletét. (*Törv. Csarnok* 1880: 18. sz.)

Ide járul még a m. kir. igazságügyminiszter és a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1883. április 10—13,249. sz. a. kelt rendelete a római és görög katolikus főpapok hagyatékára vonatkozó eljárás iránt, melynek 1. és 26. §§. kifejezetten érvényben tartják a Kollonich egyezményt az ennek alapján kiadott szabályrendeletekkel együtt.

Ha Hinka püspöki uradalmi ügyvéd ur még ezen kézzel fogható tények és bizonyítékok után is szentül hiszi, hogy neki van igaza, s ha még ezek után is fentartja azon állítását, melyet ezen szavakkal fejezett ki: «de én legteljesebben meg vagyok győződve, hogy elbadott érveim e nézetet (t. i. hogy a főpapoknak nincs szabad végrendekezési joguk) tökéletesen megczáfolták»: úgy legyen boldog Hinka ur az ő ember fölötti csallhatatlanságában; vele szemközt ugyanis

hasztalan lenne minden további okoskodás. Mert megvan írva, hogy vannak szemek, a melyek semmit sem látnak és fülek, a melyek semmit sem hallanak. De engem ne csábítgasson az őt üdvözítő hamis hit elfogadására. És ne mondja nekem, hogy: «Ha tehát Dr. Herczegh tanár ur hazafias érzelmeit a Concordatum annyira bántja, tekintsen attól el és ismerje el legalább a most előadott, *nem kifogásolható alapon* a (főpapok javára) szabad végrendelkezést».

Mielőtt azonban válaszat befekjézném, csak a Hinka ur által elkövetett néhány ráfogást és felremagyarázást kell helyreigazítanom illetve, visszautasítanom.

Mert ráfogás az, hogy Dr. KONEK SÁNDOR is Hinka ur hite szerint lett volna meggyőződve. Dr. Konek egyházi jog című munkájának negyedik és ötödik kiadásában azt tanítja: a) hogy az osztrák-magyar-monarchiának 1855-ben kötött és az absolut kormány alatt a magyar államra is *tényleg* kiterjesztett concordatum, *melynek jogérvénye hazánkban soha el nem ismertetett*, az 1860. októberi diplomával visszaállított alkotmányosság föléledtével *még tényleg is hatályon kívül helyeztetett* (35. l.) és b) hogy a Kollonich-féle egyezmény az 1715: XVI. tcz. által országos törvény erejére emeltetett, a mely szerint hazánk főpapjai, ha külön királyi engedélyt nem nyertek, tiszta szerzeményük csak egy harmadáról intézkedhetnek.

Az is ráfogás, mintha én bírálatomban azt állítottam volna, hogy az országbirói értekezlet tanácskozási jegyzőkönyvei absolute semmi haszonnal, vagy bizonyító erővel nem bírnának. Ellenkezőleg; én magam is hivatkoztam azokra, mint *igen becses adatokra* éppen Hinka ur álláspontjával szemben a végett, hogy ennek tarthatlanságát azok által is kétségtelenné tegyem. Mert TANHOFER PÁL idézett szavaiból, LÉVAY SÁNDOR-nak pedig azon nyilatkozatából, hogy a közlegő országgyűlés a főpapság szabad végrendelkezési jogát törvényeinkbe ünnepélyesen be fogja iktathatni, valamint ezek után az értekezlet tagjainak hallgatásából senki sem fogja *elfogulatlanul* azt kimagyarázni, hogy a főpapok *már most, már jelenleg is*, avagy csak *elvileg is*, szabad végrendelkezési joggal bírnának. A minthogy ilyen jogot nem következtetett és nem magyarázott ki az országbirói értekezlet tanácskozmányaiból maga a királyi Curia sem, mert ennek idézett *öt rendbeli* döntvényei (1873. május 19—4124; 1880. évi 1914; 1878. évi 13,716; legfőbb ítélőszéki ítélet és az 1883. január 31—3897. s az 1883. január 51—7563. sz. a. curiai ítélet) is éppen Hinka ur hamis tanainak kézzelfoghatóságát bizonyítják. A kir. Curia gyakorlata pedig, főleg mint éppen a jelen esetben, midőn hasonló ügyekben többször egyenlően ismételt határozatokon alapul az, *irányadó erővel* (praejudicium) bír, és *bármennyire becsmerli is azt* HINKA ur, a nemzet jogi öntudatává, köztudattá válik, közkötelező szabályokat alkot és minden oly ügyben, hol kétely merül föl, *példaképen* követetik. Auf dem Wege der Rechtsprechung bildet sich neues Recht: die Bestimmungen der Gesetze unterstützend, fortbildend und erweiternd, unter Umständen sogar, wo die elben innerlich abgestorben sind, sie beseitigend (DERNBURG Preussisches Privatrecht I. köt. 22. §.).

Dr. Herczegh Mihály,
budapesti egyetemi jogtanár.

Ugyane tárgyban a következő sorokat vettük:

«T. Szerkesztő ur!

Hinka László ur művére a Nemzet f. é. ápril hó 18-iki számában néhány megjegyzést tettem, melyekre szerző ur néhány nappal ezelőtt a Nemzet hasábjain hosszabb cikkben válaszolt.

Ugyancsak e lapok f. é. 18. számának első cikkében ismét azon szerencsében részesülök, hogy Hinka László ur Herczegh Mihály tanár urnak a Nemzet-ben és becses lapjában megjelent bírálatára válaszolva a cikk első felében újólág igénytelen bírálatommal, mely a Jogtudományi Közlöny olvasói előtt ismeretlen, foglalkozik.

A Nemzet-ben megjelent cikkekre egyszerűen udvariaságból nem válaszoltam, mert én leszámoltam a művel akkor, midőn bírálatomat megírtam, s tudva, hogy az ő és az én közjogi felfogásom — de mondjuk az ő és a hazai közjog tana — között áthidalhatlan ür van, nem akartam a bírált mű, kissé érzékeny, szerzőjét megfosztani azon előnytől, hogy az ő szava legyen az utolsó.

S ezt annál is inkább tehettem, mert a Nemzet azon olvasói előtt, kiket az ügy érdekelt, ismeretes volt bírálatom, s így a kellő párhuzam megvonható volt, de különben is a Nemzet szerkesztősége, melynek megtisztelő fölkérésére

írtam bírálatomat — Hinkovczei Hinka László ur cikkére kijelentette, hogy ez által a kifejtett álláspontomat éppen nem látja megingatva. Helyesen-e vagy helytelenül, de én azon hitben vagyok, hogy e nézetben sokan osztoznak, mert én csak annak adtam kifejezést, a mit a hazai közjog tanít, és igen távol álltam attól, hogy a *«kellőleg senki által sem méltatott kivételes»* álláspontra helyezkedjem.

Ezuttal sem kívánok a magam részére több jogot, és ezuttal is lemondok arról, hogy az utolsó szó az enyém legyen. A bíráló ennyi tekintettel mindig tartozik a meg nem dicsért mű szerzője iránt.

Annyit azonban talán kérhetek, hogy legalább a Jogtudományi Közlöny olvasó közönségének is alkalma legyen ismerni bírálatomat, melyre Hinkovczei Hinka László ur észrevételeket tett. És így kérem szerkesztő urat, sziveskedjék helyet adni azon megjegyzéseimnek, a melyeket az említett műre nézve a Nemzet f. é. ápril hó 18-án megjelent számában közzétetni szerencsém volt.

Fogadja stb.»

Dr. Wlassics Gyula.

A «Nemzet» cikke így hangzik:

A napokban egy tanulmány jelent meg, mely nem csekélyebbre vállalkozik, mint annak bebizonyítására, hogy Magyarországon az 1855-iki concordatum XXI. cikke, a mely szerint a főpapok szabad rendelkezési joggal bírnak, jogforrást képez s azzal szemben az 1715: XVI. tcz. szerint jóváhagyott Conventio Kollonichiana, a mely a főpapok végrendelkezési jogát szerzeményi vagyonuk egy harmadára szorítja, már többé nem alkalmazandó. Hogy e merész vállalat nem sikerült, az igen természetes, mert azt senki se hiszi el Magyarországon, a ki a magyar közjogot ismeri, hogy az 1855-ki concordatum magyar törvényt hatályától megfoszszon. A concordatum a magyar közjog szempontjából Magyarországra nézve nem kötelező, mert Magyarországon új törvényt hozni, a régieket változtatni vagy megszüntetni csak a törvényesen koronázott királynak és országgyűlésnek van joga, már pedig a concordatum létrehozásában a magyar törvényhozó hatalom egyetlen tényezője sem folyt be.

Tökéletesen helyeseljük, ha valaki de lege ferenda a főpapok végrendelkezési jogának szabadsága mellett foglal el állást. Az akotandó magyar polgári törvénykönyvben bizonyára hiába is keresné bárki is a «Conventio Kollonichiana» elveit. Deák Ferencz még 1834-ben, midőn a KK. és RR. július 4-én tartott kerületi ülésén Széll Imre Vas megye követe az «egyházi főszemélyek» végrendelkezési szabadságát szóba hozta, hogy a «Conventio Kollonichiana» «valóságos igazságtalanság, annyival inkább, mert bár valaki az egyházi rendbe lépett is, nem szűnt meg a hon polgára lenni, következőleg a minden honpolgárokkal közös végrendelkezési szabadságtól meg sem is fosztathatik.» Nincs kétség az iránt, hogy ez az igazság. De semmi esetre sem szabad s az ellen a leghatározottabban tiltakozunk, hogy bárki is a concordatum XXI. cikkét, mint törvényes magyar jogforrást idézze s arra alapítsa a főpapok szabad végrendelkezési jogát.

Közjogunk ily Lustkandel- és Krones-féle fölfogása — származzék bár az a legjobb akaratból is — többet árt, mint a mennyit az használna, hogy egy általunk is óhajtott elvre, a főpapok szabad végrendelkezési jogára à tout prix kötelező szabályt keressünk s ha másutt nem találunk, érjük be az absolut korszak egy törvénytelen actusával. Nem hiszem, hogy szerző bárkit is meggyőzzön azon érveléssel, a mit a concordatum érvényessége mellett felhoz. Mert mit hoz fel?

Első érve az, hogy a concordatum nemzetközi szerződés, mely két souverain között létrejött s az egyoldalulag se nem módosítható, se fel nem bontható. Semmi kétség, hogy két souverain kötötte azon szerződést, csak az a hiba, hogy nem magyar király kötötte azt és nem a magyar törvényhozás cikkelyezte be.

Erre azonban azt mondja szerző, hogy «az 1791: III. tcz. a koronázást a meghalt király halálától számítandó 6 hónapi időköz alatt multhatlanul eszközöndőnek rendeli, épségben maradván mindazonáltal időközben minden örökös királyi jogok, melyek az országnak köz és alkotmány szerinti kormányozására tartoznak, épségben maradván szintén az ugyanazon király iránt illető jobbagyi hűségnek kötelezettségei, stb.»

És ebből — ugymond szerző — következik, hogy jelenlegi uralkodónk már trónraléptekor törvényes királyunk

volt, kit minden királyi jog, tehát a nemzetközi szerződés megkötésének joga is megilletett.

Arra nézve pedig, hogy a koronázás nem a törvényszerű hat hó alatt történt meg, azt mondja, hogy a törvényhozás hallgatag meghosszabbítottan tekintette a hat havi időszakot, midőn az 1867: I. tcz.-et megalkotá s így lett — ugymond — a concordatumra vonatkozólag a törvényes, de nem koronázott királynak az 1791: III. tczikben alapuló királyi ténye a későbbi törvény által teljesen törvényesnek elismerve.

Ime röviden, de hűen előadva, ebből áll az érvelés. Bocsátkozzam-e ennek czáfolatába? Hisz ha az igaz volna, a mit szerző állít: úgy az absolut korszak minden kormányzati ténye mint törvényes királyi tény volna tekintendő. De én nem czáfolok. Vannak oly nagy igazságok, a miket bizonyítani nem szabad, mert azzal csak az igazság erejét gyöngítjük s ilyen igazság a szerző okoskodásának homlok-egyenest ellenkezője.

Hogy az 1867: I. tcz.-nek mi köze van a concordatumhoz — azt pedig épen nem értjük.

De nem szerencsésebb a szerző által felhozott másik érv sem, midőn a concordatum közjogi minőségét «királyi tény»-nek jelöli meg. «A concordatum azonban nem törvény — mondja a szerző — az pusztán királyi tény».

Ezen «királyi tényt», úgy látszik, szerző a «summum ius regium circa sacra»-ból származtatja s azt akarja bebizonyítani, hogy a királynak joga van a kath. egyház főpapjaival egyezsége lépni s ilyen egyezés a concordatum.

Erre is csak azt mondhatjuk, hogy a concordatum épenséggel nem volt királyi tény s abból, hogy királyi megegyezéssel a végrendelkezési szabadságot a főpapok megnyerhetik, épen az következik, hogy az osztrák császár által kötött concordatumra Magyarországon senki sem támaszkodik, hanem «consens regius»-ért folyamodik azon főpap, a ki a szabad végrendelkezési jogot elnyerni óhajtja, mert nagyon jól tudja, hogy ily «consensus regius» nélkül kelt végrendelete, ha az nem felel meg az 1715—16. tcz.-ben felállított korlátoknak, a bíróság előtt meg nem áll. A legfőbb ítélőszék állandó gyakorlata is e mellett szól.

A magyar kormány is kötelességének tartotta a főpapság figyelmét fölhívni az 1715: 16. tcz.-re, mert nem akarta, hogy perekre szolgáltatassanak okot a főpapok végrendelkezései és 1871. május 9-én az akkori cultusminiszter 643/eln. sz. alatt figyelmeztető iratot küldött a főpapokhoz, melyben kiemelte, hogy a főpapok végrendelkezési joga, míg e kérdésre nézve a törvényhozás másként nem intézkedik, az 1715: 16. tcz. szerint lesz megbírálandó.

Szerző valóságos anathematát mond ezen iratért az akkori cultusminiszterre: Dr. Pauler Tivadarra, «ehhez a miniszternek szava nincs» «az oly miniszteri rendelet, melyben a király ő felségének legmagasabb határozatába ütköző intézkedés tétetik közzé a nélkül, hogy az világosan hivatkoznék a király újabb legfelsőbb ellen-elhatározására: az önmagában véve semmis» stb., a miniszter «nem figyelmeztethet senkit arra, hogy a király akarata ellenére cselekedjék» stb. stb.

Itt ismét azt felejt el a szerző, hogy a cultusminiszter egy hazai törvényre hívta fel a főpapság figyelmét épen a főpapság érdekében, hogy kellőleg tájékozva legyenek. A törvénynél pedig az alkotmányos Magyarországon erősebb jogforrás nincs, s higye el a szerző, hogy ő felsége magyar kormánya ő felsége akarata ellenére nem cselekszik akkor, ha hazai törvényre s annak érvényességére vonatkozólag mihez tartás végett az érdekelt körökhöz figyelmeztető iratot intéz. Ha ellenkezőleg cselekednék, akkor nem teljesítené a legalkotmányosabb érzékű király intencióit.

KÜLÖNFELEK

— Az országbíró gyászos elhunytá folytán megüresedett magas bírói állás betöltésére, mint hirlik, egy főúr van designálva. Véleményünk szerint idejét multa már, hogy az igazságszolgáltatás vezetése jogtörténeti tradícióknak alárendeltesek. Ma a Curia elnöksége többé nem méltóság, hanem igen széles munkakörrel és felelősséggel járó tisztség. Nekünk tizenöt év óta megállapodott, fényes magaslatra emelkedett bírói karunk van. A magyar bírói kart méltán megilleti, az ország jogászsága elvárja, hogy a bírói hierarchia feje bíráink köréből választassék.

— A kir. Curia elvként kimondotta, hogy ha a sértett fél a rajta ejtett könnyű testi sértés iránt a vádlottal egyezséget kötött, ezen egyezés nem tekintethetik a megtett indítvány visszavonásának és csak magánjogi következményeket vonhat maga után.

— A m. kir. Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1883. január 1-től április 30-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék 1883. ápr. 30-án		
	1882. évi hátralék	1883. évi jan.-ápr.	Főösszeg	1883. évi január	1883. évi febr.-ápr.	1883-ban összesen	az 1882. évi elintézetlenekből	1883. évi beérkezésekből	Összesen
Polgári	2765	2895	5660	715	1808	2223	615	1822	247
Váltó stb.	135	400	535	89	269	328	4	203	207
Urbéri	9	65	74	8	44	52	—	22	22
Büntető	5991	5340	11331	1634	5078	6662	1090	3579	4669
Fegyelmi	9	190	199	2	163	165	—	34	34
Felhasználási	—	1	1	1	—	1	—	—	—
Összesen	8909	3891	17800	2449	9738	10431	2709	5660	8369

Összehasonlítás a múlt év u. a. időszakával.

Tevékenységi szak	Beérkezés		Átvétel és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1882.	1883. + vagy —	1882.	1883. + vagy —	1882.	1883. + vagy —	1882.	1883. + vagy —
január 1-től április 31-ig								
Polgári	3543	—648	7075	—1415	3645	—422	3430	—993
Váltó stb.	382	+18	516	+19	354	—27	162	+45
Urbéri	73	—8	82	—8	62	—10	20	+2
Büntető	5091	+249	8693	+2638	4197	+2465	4496	+173
Fegyelmi	166	+24	170	+29	156	+9	14	+20
Felhasználási	—	+1	—	+1	—	+1	—	—
Összesen	9255	—364	16536	+1264	8414	+2017	8122	+753

— A Magyar Jogászegyletben a büntető bíróságok szervezete felett folytatott viták külön kötetben meg fognak jelenni.

— Káplány Géza Hiteltelekkönyveinkről című dolgozatának különlenyomata könyvkereskedői uton teljesen elfogyott. A szerző most második kiadást rendez, mely pár hét múlva hagyja el a sajtót.

— A kassai ügyvédi kamara f. h. 20-án tárgyalja a budapesti ügyvédi kör átiratát az esküdtszék behozatala tárgyában.

— A szerb 1881. törvény a bírói hatalom gyakorlatáról azon helyes elvből indul ki, hogy a bírói kinevezéseknél az ügyvédi kar figyelembe veendő s kimondja, hogy törvényszéki bírónak kinevezhető azon ügyvéd, a ki 5 évi gyakorlatot, a felelősségi törvényszékhez pedig a ki 7 évi gyakorlatot, felelősségi törvényszék vagy semmitőszék elnökévé pedig a ki 10 évi gyakorlatot mutat ki. A mi a kinevezéseket illeti, az első fokú törvényszékekhez a bírák a miniszter előterjesztésére a király által neveztetnek ki, a törvényszéki elnökök és a felelősségi bíróság tagjaira nézve a felelősségi bíróságot és a semmitőszéket együttesen a candidatio joga illeti meg; a semmitőszéki bírákra nézve a semmitőszék teljes ülésben gyakorolja a candidatiót és a miniszter csak a candidált egyének közt választhat.

— A belga bírósági gyakorlatban vita tárgyát képezi azon nem ritka kérdés, vajon az elzárt egyén, a ki a fegycenzruhában megszökik, a ruha ellopásában bűnös-e vagy sem. Legújabbban a turnhout-i törvényszék e kérdést igenlőleg oldotta meg. Ezen nézetet osztja Nypels is.

NYILT KÉRDÉSEK.

Ha felfolyamodás adatik be, melyet a bíróság felelősségnek minősít s mely után nagyobb bílyeg jár mint a felfolyamodásra, lehet-e jogosan bílyeghiány miatt leletet fölvéve, a felfolyamodót a törvényes bírággal megbüntetni, vagy pedig csak egyszerűen a bílyeghiány pótlására szólítandó fel?

R. J. ügyvéd.

BEKÜLDETETT:

A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvényjavaslat. Irta Dr. GRUBER LAJOS köz- és váltó-ügyvéd. Budapest, Franklin-Társulat. Külön lenyomat az «Egyetértés»-ből.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A válóperek és a felső bíróságok. HLATKY ENDRE nagyváradai ügyvédttől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: (Javaslat a jövődeki büntető eljárás egyöntetősége és ideiglenes szabályozása tárgyában. Irta Dr. Székely József.) Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédttől. — Törvénykezési Szemle: A fegyelmezett bírák sorsa. EGY TÖRVÉNYSZÉKI BÍRÓTÓL. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez. ADLER ADOLF bécsi ügyvédttől. — Mely bíróság előtt indítandó meg a csódtörvényben körülírt megtámadási keresetek? L. B. lipótszentmiklósi ügyvédttől. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A válóperek és a felső bíróságok.

Az egész ország bírói és ügyvédi kara előtt, sőt elmondhatjuk, hogy a szakkörökön kívül is, köztudomású azon eljárás, melyet válóperekben a felsőbíróságok, de különösen a királyi ítélő tábla mintegy 6—8 hónap óta követnek. Erről a köztudomású eljárásról azt hiszem nem lesz fölösleges néhány szót a nyilvánosság előtt is elmondani.

A válóperekben évek hosszú során át a felső bíróságok a legszabadelvűbb álláspontot foglalták el, mondhatni, nem fordult elő eset, hogy a végelválást és új házasságra léphetést ki nem mondták volna. Felperes megindította keresetét, egyszerűen állította, hogy házastársát gyűlöli, még elő sem sorolta, hogy gyűlölete honnan keletkezik, annálkevésbé bizonyította s a bíróságok soha nem követelték, hogy a gyűlölet indoka csak valószínűvé is tétessék, annálkevésbé kívánták, hogy a gyűlölet indokai bizonyítottassanak. A békéltetés során gyakran megtörtént, hogy az ellenfél nem volt hajlandó válni s vagy ellenfele boszantásából, vagy azért, mert valóban válni nem akar, a békéltetés alkalmával úgy a lelkész, mint a törvényszék előtt ünnepélyesen kijelentette, hogy házastársát szereti s válni nem akar. Nem egy esetet lehet igazolni, midőn a válni nem akaró fél kétségbeesetten küzdött a házasság további fentartása mellett úgy saját, mint gyermekei érdekében. Hasztalan volt minden, a bíróságok egybehangzólag kimondták, hogy a helvét-hitvallású feleknél a házasság felbontandó, helyesebben a végelválás kimondandó akkor is, ha a gyűlölség nem kölcsönös, hanem egyoldalú.

Ezen elvek aztán oly kiterjedésben alkalmaztattak, hogy elegendő volt e szó kimondása: «gyűlölöm» s a végelválás és új házasságra léphetés kimondása egész bizonyos volt. Tudta ezt mindenki, tudta a szegényebb néposztály is, s a válóperek száma óriásira emelkedett, elannyira, hogy péld. a n.-várad kir. törvényszék előtt minden szombaton 8—10 békéltetés történt. Nem kellett Erdélybe menni, nálunk is megtörtént, hogy egy válóper két hónap alatt teljes befejezést nyert.

És a nm. m. kir. Curia nézetében következetes volt. A kir. tábla és Curia irattárára hivatkozom, ott sok ezerre megy azon ítéletek száma, melyek éveken át igazolják előadásom valóságát. Hasztalan volt minden ellenkező nézet vitatása, hasztalan igyekezett épen a *Jogtudományi Közlöny*-ben évekkel ezelőtt Dr. KONEK Sándor nagy tudományos apparátussal bizonyítani, hogy a felsőbíróságok gyakorlata ellenkezik a józsefi rendelettel, mivel protestans

feleknél kölcsönös gyűlölség kívántatik. A felsőbíróságok hajthatlanok voltak.

Azt hittük, hogy ily hosszas bírói gyakorlat már változhatlan, hogy annyi ezer meg ezer ítélettel felsőbíróságaink ellenkezésbe nem jöhetnek, lehetetlenség, hogy a mi igazságszolgáltatásunk paródiává váljék. Kicsinyhitűek voltunk, nagyot csalódtunk.

Mi történik?

A nélkül, hogy az ország bírói s ügyvédi kara csak legkisebb sejtelemmel is birt volna róla, a királyi tábláról érkeztek vissza a válóperek az ország minden törvényszékéhez s érkeznek most is folytonosan és következetesen szárával, ezerével. Ez az állapot mintegy nyolcz hónap óta tart. Minek kellett történni, hogy e fordulat oly hirtelen beállott, nem tudja senki elképzelni. Talán valami újabb elrejtett törvényt hoztak, mire felsőbb bíróságaink hivatkozhatnak igazolásul saját maguk multjával szemben? Nem, ilyenről senkinek sincs tudomása. Láttam, olvastam mintegy száz ily ítéletet. Nehányban a kir. tábla pótlást rendel, követeli például, hogy igazoltassék felperes által, hogy házasságukból gyermek nem származott, ezt követeli akkor, midőn senki az ellenkezőt a perben nem is állítja. A fél szalad, lőt-fut, tudakozódik, hogy miként lehetne igazolni a nem-et. Az előjáróság bizonyítványt nem ad, a lelkész nem ad, mert ők csak a létezőkről tudnak. Végre adnak oly bizonyítványt, hogy «tudomásunk szerint gyermek nem származott». Nem tudjuk, elég lesz-e ez a kir. táblának, vagy az ország összes előjárói és lelkészeitől lesz szükség bizonyítványra.

A perben kitűnik, hogy a házasfelek már évek óta tényleg különválva élnek, egymás ellen a legundokabb s elkeseredettebb harcot folytatják a perben, s a kir. tábla feloldja az ítéletet, elválasztja a feleket 5—6 hónapra ismét ágy és asztaltól s annak után újabb békéltetést rendel, mert ezeknél is van reménye, hogy a békéltetés sikerre vezetend. Más ítéletben, s az ily ítéletek száma igen tekintélyes, kimondja, hogy a felek további együtt élésre köteleztetnek.

A felsőbíróságok ítéletei az alsóbíróságokat zavarba ejtették. Az újabb válóperekben némely bíróságok kezdik a felsőbb bíróságok gyakorlatát követni; ha ők úgy, mi is úgy; de azok, kik következetesek akarnak magukhoz s elveikhez maradni, most is az eddigi eljárást s az eddigi elvek alkalmazását követik, természetesen azon tudatban, hogy ítéleteik fent megváltoztattatnak.

Hát az ügyvédek? Ezek vannak legjobban sujtva, mert jó hírnevüknek árt. Felvállalták a válóperek keresztülvitelét, ügyfelük kérdésére kijelentették, hogy 10—12 hó alatt perük lejár s el lesznek biztosan választva. Belekerül a per ennyi és ennyibe. Az ügyvéd támaszkodott a felsőbíróságok ítéleteire. Csálódott. Ügyfelének felebbezési költségei merülnek fel, pere elhúzódik 2—3 évig, újabb békéltetési költségek fedezendő, sőt mindezek után a kereset elutasittatik. Szóval belekerült a válópere 40—100 frtjába, s eredmény semmi. A nem szakember fél, aki abban a naiv felfogásban él, hogy lehetetlen évtizedek gyakorlatát egyszerre megváltoztatni, úgy vélekedék, hogy az ügyvédek őt félrevezette, bevitte egy költséges, de eredményre

nem vezető perbe, bevitte öntudatosan, más szóval: hazudott.

Nem volt célom fejtegetni, hogy vajon a józsefi rendelet értelmében mi a helyes, mi nem, sem az, hogy vajon magasabb állami szempontokból célszerű-e az, hogy a válóperek minden nehézség nélkül keresztülvihetők legyenek, és pusztán csak azt akartam a nyilvánosság előtt megbeszélni, ha vajon helyes-e az, hogy a tek. kir. ítélő tábla és a nagymélt. m. kir. Curia hosszas megállapodott következetes elveit a nélkül, hogy bármiféle újabb törvényhozási intézkedésre lehetne hivatkozni, feladja. Én a legnagyobb tisztelettel viseltetem bíróságaink iránt s épen ez okból is szólok e kérdéshez, mert azt tartom, hogy semmi sem rendíti meg jobban igazságszolgáltatásunk iránt a bizalmat, s teszi tönkre a felsőbbíróságok tekintélyét is, mint az, ha ítéleteikben ingadozás és még a nagy elvi fontosságú kérdésekben is egyik szélsőségből a másikba való átszökellések fordulnak elő.

Nekünk polgári codexünk nem lévén, a nélkül is meg lehetős jogbizonytalanságban élünk. Ha ez egyes concret esetekre állott, s áll is, legalább nagyobb fontosságú s mindennap ismétlődő esetekre nézve volt megállapodott bírói gyakorlatunk s annak következetességébe vetett bizalmunk. A válóperekben beállott fordulat ezen bizalmunkat is nagymérvben megingatta, s valóban mi, kik a gyakorlat terén működünk, egy újabb kiábrándulással többlet birunk. Ezen meglepő változás mindinkább kezd megerősíteni azon sokszor könnyedén oda dobott vád alapossága felől, hogy nálunk a per koczkajáték, az igazság osztogatása — mint az idő — változandó s a legszakképzettebb jogász sem tudja, mi a fenálló jog.

A magas kir. Curia van hivatva megóvni jogszolgáltatásunkat e bajoktól. Még én mindig szeretem remélni a jobbat.

Hlatky Endre.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(48. §.) A jelentkezett tulajdonosnak a dolog, csak az őrzési, hirdetési költségek megtérítése és a találdíj lefizetése után, adandó ki, mert különben a találdíj a sok esetben ismeretlen tartózkodású tulajdonos ellen külön költségessé perrel kellene fellépni.

Miután a találdíj körül, per esetén kívül, a járásbírósnak szerepet juttatni nem kívánok, ehhez képest a 48. §. harmadik bekezdése is változnék.

A 4-ik bekezdés: «A tulajdonos által elrejtett dolog találdíja esetében találdíj csak akkor jár, ha a tulajdonos a rejtkehelyről megfeledezett volna», nem eléggé határozott, mert miképen képzei a javaslat a tulajdonossal szemben bebizonyíthatónak azt, hogy a rejtkehelyről megfeledezett volna; ellenkezőleg, a tulajdonos a találdíj fizetésének kötelezettsége alól csak azon esetben mentendő fel, ha bebizonyítja, hogy a rejtkehelyről tudomása volt, hogy tehát a dolog felfedezése által neki épen nem történt szolgálat.

(47. §.) Mint már a 46. §. első bekezdéséhez tett észrevételemben megkísértettem kimutatni azt, hogy a talált dolog értékfokozatának megkülönböztetése csak bajt okozhat, következetesen a 47. §. első bekezdése is elhagyandó lenne.

(50. §.) Az 50. §. is oly felesleges magyarázást és részletezést tartalmaz, mely a különben helyes rendelkezésén csak ront. Elég lenne annyit kimondani, hogy ha a találdíj a dologt a ki-zabott idő alatt a hatóságnak át nem adja, nem részesül a különben őt megillető előnyökben, melyek azon község szegényalapjára szállnak, melynek területén a dolog találtatott, de hogy akkor is elveszti az

előnyöket, ha hatósági engedély nélkül a talált dologt elidegeníti vagy elhasználja, erről nem lehet szó, mert ez nem is fordulhat elő, miután a javaslat 46. §-a szerint a találdíjat feljelenteni s a dologt a hatóságnak átadni kell s mihelyt a találdíj ezt nem teszi, már elvesztette az előnyöket, akár idegenítette vagy használta el a dologt, akár nem.

(51—55. §§.) A kincs fogalmát és találdíját szabályozó szakaszokhoz nincs egyéb megjegyzésem, mint hogy az 51. §-ban az idő hosszúsága kétszer fordul elő; továbbá hogy a bejelentést itt is, mint az elvesztett dolgok találdíjánál nem a járásbíróshoz, hanem a közigazgatási hatósághoz utasítanám.

II. Gyümölcsök szerzése.

(56. 57. §§.) A gyümölcsök szerzéséről szóló e két szakaszt feleslegesnek tartom, mert az általános rész 72., 79. és 80. §-aiban a gyümölcsök (helyesebben *hasznok*) jogviszonya már szabályozást nyert. De ettől eltekintve az 56. §. első bekezdése magától értett szabályt mond ki, mert hogy a földolog tulajdonosát annak hasznai is illetik, a mennyiben ezek az ő, vagy a bíróság, vagy a törvény rendelkezésénél fogva mást nem illetnek, e felett kétség nem is támadhat. Hogy pedig a jóhiszemű birtokos az elkülönítés által a hasznok tulajdonát megszerzi, ez még külön a 116. §-ban is ki van mondva, a hol épen úgy helyén van; ugyanazt kétszer kimondani nem is lenne célszerű.

De az 57. §. tartalma is magától értetik, tehát felesleges, mert hogy az, ki a dolog használatára jogosítva van, a hasznok (gyümölcsök) tulajdonát a beszedéssel megszerzte, ez legalább is természetes dolog, hisz épen erre van jogosítva. A felett sem támadhat kétség, hogy az állatok kölykei és tojásai csak akkor válnak az állat tulajdonosának külön tulajdonává, ha az anya-állattól elváltak, a nélkül azonban, hogy a javaslat értelmében azok «*elválasztása*» (a mi emberi tevékenységet igényelne) szükséges lenne.

III. Fel- és átdolgozás.

(58. §.) A rendelkezés lényegéhez nincs észrevételem.

IV. Egyesítés és összekeverés.

(59. §.) Itt csak azt kívánom megjegyezni, hogy a §. harmadik bekezdését: «Kétség esetében az egyesített dolgok közül földolognak az veendő, mely értékesebb», elhagynám, nem csak azért, mert a mintául szolgált szászországi ptk. 247. §-ában sem foglaltatik az, hanem azért, mert az könnyen következtetlenségre vezethet, a mennyiben a tétel értelmében valamely dolog földolognak vétetnék, mely az általános részben már megtett törvényes meghatározás szerint (javaslat 72. §.) talán nem tekintethetnék annak.

(60. §.) E §-t a megelőző mellett feleslegesnek tartom, mert a mi az egyesített ingó dolgokra általában áll, ugyanaz bátran állhat azon esetekben is, ha az ingó dolgok száraz testek vagy folyadékok vagy folyékonyvá tett dolgok s ha ezek összekevertetnek. Az «egyesítés» és «összekeverés» két mivelete között nincs oly lényeges különbség, mely mindenikre külön törvényes rendelkezést igazolna. Még azt is szükségtelennek tartom, hogy az 59. §-ba az összekeverés is felvétessék, (sőt a czimből is kihagyandó lenne), de ha ez megtörténik, a 60. §. első bekezdése azonnal tárgynélkülivé vált.

A második bekezdés, mely idegen pénzzel történt fizetésnél, a pénznek az átvevő pénzével lett összekeverése után az átvevőnek adja meg a pénzre a tulajdonjogot, ha az idegen pénzdarabok ki nem választhatók, mint célszerűtlen és a pénz természetével ellenkező intézkedés elejtendő lenne.

(61. §.) A megelőző szakasznál voltam bátor megjegyezni, hogy az egyesítés és összekeverés között lényeges különbséget nem látok s azt inkább felesleges ismétlésnek tartom, a

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14. és 17. számokban.

mennyiben igénytelen nézetem szerint az egyesítés az összekeverést is magában foglalja, ehhez képest a 61. §-ban az *«összekeverés»* csak azon esetben lenne megtartandó, ha az az 59. §-ban is az *«egyesítés»* mellett megemlítenék s főleg ha a 61. §. egyáltalában megmaradna.

Részemről e §-t feleslegesnek tartom, mert nem a törvény határozza meg, hogy valamely egyesített dolgok elválaszthatók-e vagy nem, hanem a szakértők. Az elválaszthatóság kritériumát pedig legkevesebbé képezheti az a körülmény, hogy annak költsége az egész dolog egy negyed-részeként értékét meghaladja-e vagy nem.

(62. §.) Óhajtható, hogy e §-nak is lényegben helyes rendelkezése a szerkezet egyszerűsítése és rövidítése által szabatosabbá tétessék.

(63. §.) Miután a megelőző §§ ban az egyesítés folytán támadt új jogviszony a fő- és mellékdolog, továbbá az egyesítést eszközölő fél jó- vagy roszhiszeműsége szerint van szabályozva, ezen alapon a 63. §-ban említett esetek, midőn t. i. valaki idegen dologra ír, fest, rajzol stb. minden nehézség nélkül következetesen eldönthetők, minél fogva a 63. §. mint felesleges részletezés, részben ismétlés, kihagyandó.

V. Átadás.

(64. §.) Nincs különös észrevételem.

(65. §.) Mennyire hibája a javaslatnak a szóbőség és felesleges körülírás, a 65. §-nál is feltűnő. Szerény véleményem szerint tökéletesen elég lenne, ha annak első bekezdése így szólana: *Az átadás érvényességéhez megkívánatik, hogy az átadó az elidegenítésre jogosítva legyen.*

A második bekezdést elhagynám. Mielőtt azonban e nézetemet indokolnám, legyen szabad megjegyeznem, hogy az indokolásban nem találtam felvilágosítást az iránt, hogy miért módosított a javaslat a szászországi ptk. 254. §-ából átvett eseten elvi tekintetben.

A szász törvénykönyv szerint: «Ha az átadó maga csak az átadás után szerzi meg a dolog tulajdonát, ez csak az utóbbi időponttól kezdve megy át az átvevőre». Ez helyes. De a javaslat ily esetben a tulajdont már az átadás időpontjától kezdve tekinti átruházottnak, ez nem helyes. Mert ha az átadó a dolog tulajdonának megszerzésekor még mindig bír rendelkezési képességgel, bizonyára nem fog saját korábbi tényével ellenkezőleg fellépni, s ha tenné, az átvevő kifogással védi magát, a mint ily esetről ugyane javaslat 110. §-a gondoskodik is. De ha az átadónak a (későbbi) tulajdonszerzéskor rendelkezési képessége nincs, péld. mert gondnokság alatt van, a korábban történt jogosulatlan átruházás nem válhatik jogossá.

E §. második bekezdésének elhagyása által épen nem támadna hégzag, sőt egygyel apadna azon rendelkezések száma, melyek csak nehézséget okozhatnak.

(66. §.) E §-ban is változtatott a javaslat a szász ptk. 256. §-án, melyből azt átvette s merem mondani, nem szerencsével. A szászországi ptk. 256. §-a így szól: *Irrthum über die Art des Geschäfts hindert den Uebergang des Eigenthums nicht, wenn Uebereinstimmung darüber vorhanden ist, dass Eigenthum übergehen soll.*». Az itt említett *tévedés* csak alárendelt természetű, mert a fődolog iránt), t. i. hogy *a felek tulajdonátruházást nem akartak*, kétség nem lehet. Ellenben a javaslat még akkor is elfogadja a tulajdonátruházást, ha a felek *tévesen* vettek alapul tulajdonátruházási címet, tehát akkor is, ha egyik sem akart tulajdonátruházást, mert a tévedés kétségkívül kizárja az akarat valóságát. Az egész 66. §-t nem tartom szükségesnek, de ha mégis meghagynánk, a kifogásolt toldást okvetetlen ki kellene hagyni, mert ez az általános rész idevágó rendelkezésével (javaslat 117. §.) is ellenkezik.

(67. §.) E §. is az általános rész (javaslat 119. §.) megfelelő rendelkezése mellett egészen felesleges.

(68. §.) Hogy a javaslat szabályozni kívánja azt a gyakori esetet, midőn a tulajdonos ugyanazon ingó dolog tulajdonát két vagy több személyre ruházta át s ily esetben a tulajdont annak juttatja, kinek a dolog át is adatott, ez elvben helyes, de a 65. §. körülírása és magyarázása mellett a rendelkezés határozatlanságban szenved. Ugyanis az bizonyos, hogy több személyre történt az *átruházás* (különböző időben), de az is bizonyos, hogy *csak egynek* lett a dolog *átadva* s mégis a javaslat szerint azt illeti a tulajdon, a kinek a dolog *«először»* adatott át, pedig másodszor s egyáltalában többszöri *átadás* nem történt. Az *«először»* szó, mely az ausztriai ptk. 430. §-ával együtt jött át a javaslatba, törlendő.

De van ennél a 68. §. nak egy nagyobb hibája, melyet abban látok, hogy feltétlenül annak juttatja oda a tulajdonjogot, kinek a dolog átadatott, habár az már előbb másra is volt átruházva és az átvevő erről tudomással is birt. Ha épen ellenkezőleg mondaná a javaslat, t. i. ha az átvevő a már másra történt átruházásról tudomással *nem* birt, ez helyes lenne és megfelelné úgy a forgalom, mint az igazság követelményének. Az igaz, hogy UNGER is a javaslat álláspontját foglalja el, midőn mondja: «Wenn daher von zwei Käufern dem zweiten die Sache zuerst übergeben wurde, so bleibt dem ersten Käufer nur ein persönlicher Anspruch auf Entschädigung gegen den wortbrüchigen Verkäufer übrig; der zweite Käufer aber ist und bleibt Eigenthümer und es kann auf die *bona* oder *mala fides* desselben durchaus nicht ankommen».* Ugyde ebből nem következik, hogy azért mert Unger is e nézetet osztja, az helyes is, mert ha a törvény egyenesen kimondja, hogy a második vevő megszerzi a tulajdont akkor is, *ha tudta*, hogy a dolog már másnak el van adva s az első vevő csak az eladó elleni kártérítési igénynyel marad, akkor a törvény egyenesen megtanítja az erre fogékonyakat arra, miképen lehet valamit többször eladni a nélkül, hogy ebből valamely baj támadna. Az első vevő nem sokra megy a neki fentartott kártérítési igénynyel, mert ez őt megilleti még ha a törvény külön nem mondja is ki; de ha még oly világosan is mondja ki, mit sem ér az, ha nincs miből kivenni. Még a büntető törvény sem jó segélyére, mert ez a tett, mely természetes fogalom szerint a legkétségtelenebb csalás, a büntető törvény szerint sem csalásnak, sem sikkasztásnak nem tekinthető.

Az ausztriai ptk. a 430. §-ban nem mondja ugyan ki egyenesen, hogy a későbbi vevőnek *jóhiszeműnek* kell lenni, (talán ennek tulajdonítható az UNGER téves állítása is); de az magától értet, mert az igazság eszméjének csak ez felel meg, ez következik a törvénykönyvnek a roszhiszeműséget sujtó valamennyi rendelkezéséből, péld. az 1088. §. még az eladási bizomány esetében is a vevő részéről a jóhiszeműséget megkívánja.

De minden kétséget kizáró módon támogatja felfogásomat az 1868. LIV. tcz. 487. §-a is, mely e kérdést elvileg eldöntötte, midőn határozottan kimondja, hogy ha az árucikk valamelyik későbbi vevőnek adatott át, ennek *jóhiszeműnek* kell lennie.

(69. §.) A 69. §. is egyike azoknak, melyek rendelkezést nem tartalmaznak s csak egyes esetre nézve mondja ki azt, a mi már megállapított elvekből önként foly. Valakinek összes vagyonára nézve megállapított közösség esetében, az egyes ingó dolgok átadása már a *közösségnél* fogva nem is lehetséges, annál kevésbbé kellene tehát ezt különösen kimondani, miután az indokolás maga mondja, hogy *«szorosan véve már a fennebbiekből folyik ezen elv»* (140. l.). E §-t tehát mellőzhetőnek vélem.

(Folyt. követc.)

Dr. Haller Károly.

* Dr. UNGER I. *System des österr. allgemeinen Privatrechts.* II. kötet 548. l.

JOGIRODALOM.

Javaslat a jövedéki büntető eljárás egyöntetűsége és ideiglenes szabályozása tárgyában. Írta Dr. SZÉKELY JÓZSEF kir. táblai bíró.

Ezen munka tárgya olyan, melylyel a praxis embere igen gyakran kénytelen foglalkozni. S mégis csaknem egészen új az minden ügyvéd előtt. Ki bírna elég idővel s türelemmel, bongészni a régi harminczadi utasítások és rendszabályokban? Ki bírna elég kincscsel arra, hogy mindezeket, valamint a pótrendeletek elláthatlan tömegét magának megszerezze? Hiszen azok már többé a könyvkereskedés tárgyait sem képezik. És pedig nem annyira érdekességük, mint elavultságuk és elfogyottságuk miatt.

Dr. SZÉKELY kir. táblai bíró munkája a lényegben alig tartalmaz valami újat. A mostani állapottal foglalkozik s ideiglenes kisegítőként akarna szolgálni egy már régóta nehezen sovárgott átmenetre.

A szerzőtől azonban az általa annyiszor hangoztatott ügy érdekében elvárható lett volna, hogy a közvetlen szóbeliség alapján dolgozza ki a jövedéki büntető eljárást. A reform alphája, hogy az érdekelt fél ne csak a vizsgálatot vezető pénzügyőri biztos, hanem a bíróság előtt is nyilatkozhassék s képviseltesse magát a ténybeli körülmények kiderítésének ellenőrzése és jogos érdekeinek oltalmazása céljából.

Ez a változás annál is inkább elvárható lett volna a szerzőtől, mert a munka címlapjára rá van nyomtatva az a kitétel: *«az igazságszolgáltatás jelen körülményeihez alkalmazva.»* Tudvalevő pedig és nem titok a tudós szerző előtt sem, miszerint a jövedéki büntető ügyek ellátására illetékes bíróságok előtt a büntető törvények értelmében büntetendő cselekmények miatt a tárgyalás közvetlen és szóbeli. És ha a jövedéki kihágások által megtámadott érdekek legalább is hasonlóságuk, ezekre nézve miért maradjon meg habár csak ideiglenesen is az írásbeli titokszerűség és homályosság? A mű indoklása e részben meg akar nyugtatni azzal, hogy néhány év alatt kész lesz az új elvekre és rendszerre fektetendő jövedéki büntető törvénykönyv.

Az gyenge egy vigasztalás, hogy mi addig legyünk kénytelenek küzdeni a pénzügyi közigazgatás szeszélyeivel, míg majdan ösmert pénzügyi közigazgatási kapacitásaink javaslata alapján elkészül s a magyar törvénytárban megérkezik egy szebb jövőnek modern elvekre fektetett jövedéki büntető codexe. S miután a jelen állapotok türehtelenek, nagyon helyén valónak találtuk volna, hogy a szerző legalább azt az ujitást már most befogadja javaslatába, a mely úgy a kincstár, mint az adózó polgárok érdekét tekintve, feltétlenül szükséges garantiát képez. Meglehet, hogy a milliólevelű rendeletbabérjaikon nyugvó pénzügyi szakembereink észre sem vették volna. Legalább feltehető. Mert különben érthetetlen, hogy ez a szakma épen általuk annyira el van hanyagolva.

Szerző javaslatának egybeállítása igen sikerült. A törvényszerkesztési technika szempontjából úgy a tárgy könnyű áttekinthetése, beosztása, mint nyelvezete tekintetében a munka csak elismerést érdemel. Különösen a szakaszgyártás mai korszakában. A mi különösen a munka irányát illeti, az mindenütt rövid, egyszerű, szabatos. Meglátszik szerzőnek törekvése, hogy az eddigi curialis stylus megcsontosodott s a magyar nyelv természetével nem egyező kitételeit a hol csak lehet, mellőzze. E tekintetben a javaslat mintául szolgálhatna nem egy codificatorunknak.

Habár részünkről a javaslat elvi alapját a szóbeliség mellőzése miatt kárhoztatjuk, de az nézetünk szerint kétségtelen, hogy szemben a mai chaossal ez a javaslat is haladást jelezne. Ily módon egybeállított törvény vagy rendelet alapján a jövedéki büntető eljárás megbízhatóságának, egyöntetűségének elérésére mindenesetre inkább lehetne kilátásunk, mint most, midőn ahány pénzügyigazgatóság, adófelügyelőség és bíróság, annyiféle az eljárás.

Dr. Sik Sándor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A fegyelmezett bírák sorsa.

Nem hizelgés, hanem meggyőződés vezérel annak kimondására, hogy a *Jogtudományi Közlöny* jó régtől fogva tartalmaz minden szakképzett jogásznak élvezetet nyújtó oly közleményeket, melyek mind a kodexek, mind a bírói határozatok kritikáját felkarolják.

De van egy törvényünk, mely az alkotmány visszaállítása óta unicumnak tűnik fel a többiek közt, mely sem logice, sem juridice, sem moraliter ki nem állja a próbát, mely tehát megérdemli, hogy szigorú bírálat alá vétéssék és kijavítása indítványoztassék, mert ha ezen törvény továbbá is végrehajtatik, horderejében, a fegyelmezett bírák irányában, páratlannak, igazságtalannak, és méltatlan csapásokat osztogatónak fog tekinthető lenni.

Ezen törvény az 1871. évi XXXI. tcz. 11. §-a, mely a bírák fizetését, a kinevezetésüktől számítandó 10 évi szolgálat után 10%-kal és minden további 5 évi szolgálat után, 5%-kal rendeli felemelhetni, ha ezen idő alatt magasabb állásba nem léptettek, vagy fegyelmi büntetés alá nem estek.

Rendeli továbbá, hogy fegyelmi büntetés esetében, a fenérintett 10, illetőleg 5 évi időszak, a büntetés hatályának elévülésére kiszabott idő lefolytával, és pedig, az 1871. évi VIII. tcz. 24. §-a szerint, a roszalás erkölcsi hatályának elenyésztével, egy év után, a feddés hatályának elenyésztével, két év után a pénzbüntetés hatályának elenyésztével, három év után kezdődjék.

Hogy ezen 11. §. oly minőségű és horderejű, mint minőnek fent ecseteltem, a következő érvelésekkel igazoltatik.

Ugyanis e szerint a korábban büntetésbe esett bíró korábban jut a 10% élvezetébe, mint a későbbben elítélt bíró, még pedig 5—10 évi különbözettel, vagy is mig például egy 1872. év elején kinevezett bíró még azon évben fegyelmileg roszalásra, a következő évben pedig esetleg feddésre is ítéltetett, mind e büntetések 3 év alatt erkölcsi hatályukat veszítvén, 1886. évtől kezdve a 10% pótlékban részesül, addig egy másik 1872. évben kinevezett bíró, ki 9 éven keresztül példásan és kifogástalanul teljesíti kötelességét, de a 10. évben egy elkövetett csekély szabálytalanság miatt roszalásra ítéltetik, elveszítve a 9 évi kifogástalan szolgálat által nyert jogait, a törvényileg szabályozott 10% pótlékot csak is 20 betöltött szolgálati év után nyerheti meg, úgy hogy különben hasonló körülmények közt egyik bíró, dacára kétizbeni fegyelmileg elítéltetésének, kedvezményben 14 év után részesül, addig azt egy másik sokkal kevésbbé megrovott csak is 20 év után érheti el.

Ezen az igazságot nyilván megkérdőjelező aránytalanság leginkább az által nyilvánul, hogy az 1882. évet megelőző utóbbi években elítélt bírák, a korábbi szolgálati idejüknek a 10 évi időszakba tartozó beszámításától megfosztatnak, a mi pedig azonos a megszolgált bér megtagadásával.

Ezen kívül a 11. §. logikai következetlenséggel is vádolható, mert fokozatos fizetések esetében, minők 1871. évben, a felsőbb bírákéhoz képest, 10% helyett, az alsó foku bírák részére is megállapíthatók lettek volna, az elítélt bíró, a pénzbüntetést kivéve, fizetéslevonásra nem ítéltetnének el.

De ha már a törvényhozás a 10% elvonását a fegyelmezettek nézve kívánta, ezt csak aránylagosan szándékolhatta eszközölni, mert annak sem erkölcsi, sem jogi ratiója nincsen, hogy az 1871. VIII. tcz. 24. §-a ellenére, miért tartson a vagyoni mint mellékbüntetés hosszabb ideig az erkölcsi mint fő büntetésnél?

Különben is össze nem egyeztethető az állam erkölcsi

reputációjával sem, hogy az a bíró javadalma megrövidítésével gazdagodjék, főleg ha az elítélt senkinek kárt nem okozott.

Az pedig ismét az igazsággal ellenkezik, sőt az erkölcsi érzetet is sérti, hogy míg az egyik elítélt bíró vagyoni veszteséget szenvedni kénytelen, addig egy másik fegyelmezett bíró előléptetéssel örvendeztetik meg. (Megtörtént.)

De meg nem egyeztethető a bíróság nimbusával sem, hogy egy fegyelmezett bíró hosszú évek során át folytonos vagyoni büntetés alatt álljon. A 11. §. szerint pedig az 1879., 1880., 1881. évben elítélt bírák csak 10 év múlva vagyis 1890., 1891., 1892. évben jutnak a 10%-hoz, tehát későbbben mint a kik csak néhány évek előtt lettek bírakká.

Az egészben jellemző az is, hogy a súlyos büntetések igazolatlansága mellett, az ítéletek büntető erkölcsi hatálya mégis érintetlen és végrehajthatatlan maradt.

Ime egész láncolata az aránytalanul sújtó méltatlanságoknak és igazságtalanságoknak, és kanonja a megszolgált bért konfiskáló 11. §-nak, mely a csak napok előtt a kath. főpapság által fennhangozott valláserkölcstanait is megbélyegezi.

Sőt megtörténik az is, hogy egy 1879. évben, felsőbb-ség iránti tiszteletlenség miatt rosztalásra elítélt bíró a 11. §. alkalmazásával 1200 frtnyi javítási 10% elvesztését szenvedni kénytelen. Pedig az 1871. VIII. tcz. 20. §. a) pontja a tiszteletlenséget nem karolja fel a vétségek közé. Hiszen a fegyelmi törvények nem a hatóságok vagy a kormány javára, hanem az igazságot kereső ügyfelek javára hozattak. Hogy ezen 11. §. törvény nyé vált, csak annak tulajdonítható, hogy annak méltatlankodó hordereje a törvényhozás figyelmét elkerülte.

De bizton merem reményleni, hogy csorbája ki fog köszörülni, mert ha lehetett 15 év óta sok hiányos és hézagos törvényt reformálni és javítani, melyek erkölcsileg még sem voltak kifogásolhatók, annál szükségesebbnek mutatkozik a fenti okokból a 11. §. kijavítása. Mire nézve az igazságot felkaroló s nemes érzésű Jogász-egyletnek illetőleg e lap t. szerkesztőségének nézetét és bírálatát kikérni bátorkodom.

Még a felségi kegyelem is meg lőn tagadva, holott még párbajosok számára is van kegyelmi tanács, csak a fegyelmezett bírák számára nincsen. *Egy kir. tszéki bíró.*

Mi részünkről teljesen jogosultnak tartjuk a felszólalást. Mint minden jogkövetkezmény, úgy az itt szóban levő is, alapjában igazságtalan és semmi arányt nem tart az egyes esetek közt. A törvényhozó bizonyára nem szándékolta a cikkben ecsetelt egyenetlenségeket, s a miniszterium hivatása volna a kezdeményezés az anomalia megszüntetése iránt. *Szerk.*

ADALÉKOK

az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez.

Az osztrák törvénykezési eljárás azon mozzanatai, melyekről e helyütt szó leszen, részint tudományi (theoretikus) szempontból érdemelnek figyelmet, részint pedig a gyakorlat terén nélkülözhetlen utmutatásul akarnak szolgálni a magyar jogkereső közönség azon részének, (illetve annak jogi képviselőinek), a mely Bécsben vagy azon osztrák tartományokban, a melyekre nézve az «átalános ppdts» (Allgemeine Gerichtsordnung) érvénynyel bír, akár cselekvőleg akár szenvedőleg érdekeltetik valamely peres ügy iránt, illetve abban felperesi, vagy alperesi szerepet visz. Nem szándékozom azonban igénytelen megjegyzéseimet a kifejtettek értelmében szigorúan kategorizálni; valamint azt sem tűzöm feladatommul, hogy a theoretikus irányu egyes közleményeket egységes dissertatiók tárgyává tegyem; töké-

letesen beérvén azzal, hahogy e becses lap tisztelt olvasói közt kiki azt veszi ki magának a talán nem egészen érdektelen és értéktelen anyagból, a mit egyik vagy másik irányban felhasználhatni vél. Közleményeim tartalmát részint alapos információknak, részint saját közvetlen tapasztalásaimnak köszönhetem. Talán csak hasznára válnék a hazai igazságszolgáltatás ügyének, ha az a hivatottak körében eszmecsere s ezek részéről behatóbb discussió tárgyává tétetnék.

Az eljárás nemei:

I. Az 1873. ápril 27-iki törv. (R. G. B. 67. száma) szerinti «Mahnverfahren». A kereset, mely csak *alperes személyi* bírósága előtt és csak 200 frtig indítható, szóval vagy írásban adható elő; utóbbi esetben a fél maga, vagy az *ügyvéd* adhatja be a keresetlevelet. Elintézéséül a bíróság «fizetési parancsot» (Zahlungsbefehl) bocsát ki, melynek kézbesítésétől számítandó 14 nap alatt alperes köteles a neki meghagyott összeget (tőkét, kamatot és költségeket) felperesnek megfizetni. Ezen fizetési parancsot azonban alperes az által hatálytalaníthatja, hogy ugyanennyi idő alatt bíróságánál akár szóval akár írásban «ellenmondást» (Widerspruch) emel, melyet indokolni nem szükséges. Ellenmondás esetén, ha felperes erre nézve kérelmet előterjesztett volt (cumulatio), a kereset fölött *tárgyalás* rendeltetik a bíróság által. Ha végre alperes a 14 napon belül sem nem fizet, sem pedig ellenmondással nem él: felperes kérelmére a végrehajtás elrendeltetik.

Az eljárás ezen neme úgy a *kisebb polgári*, mint a *sommás*, mint végre a *kisebb kereskedelmi* ügyekben alkalmazható. A Mahnverfahren subsidiárius természetű, kísérletet jelent, melynek eredménytelenségének eshetősége mindjárt ab ovo tartatik szem előtt, miért is már eleve gondoskodva van arról, hogy ezen eshetőség beálltával a peres eljárás felperes újabb hozzájárulása nélkül utját folytassa. Erre azonban szükséges, hogy felperes a «Mahnklage»-ban már kérte legyen a peres (bagatell vagy sommás) eljárás folyamatba tételét, továbbá: hogy ezen kérelem a bírói illetékességi szabályokba ne ütközzék. Ezt néhány példával akarom illusztrálni.

Külföldi ellenében az idézett törvény szerinti «Mahnverfahren» egyáltalán nem foglalhat helyt.

Tegyük már most, hogy valamely Bécs IV. ker. lakos tartoznék nekem 50 frttal vagy 200 frttal és hogy a polgári bíróság illetékességéhez való keresettel kell élnem. Miután mindkét esetben a «Wiedener k. k. städtisch delegirtes Bezirksgericht» lesz a per bírója: egybekapcsolhatom (cumulíthatom) a «Mahnklage»-val a peres eljárás megindítása iránti kérelmet: az első esetben a «bagatell», a másodikban a «sommás» eljárás kérendő.

Nem kapcsolhatom egybe ezen kérelmet a Mahnklage-val, ha a per megindítása esetére «forum contractus» van kikötve, vagy ha ilyen forumot választani akarok, mert a «Mahnverfahren» csak alperes *személyi* bíróságánál tehető folyamatba. Ha p. o. egy prágai ember tartoznék nekem a fenti összegek valamelyikével, akkor a «Mahnklage» Prágában lesz beadható adósom személyi bíróságánál, holott a bagatell, esetleg sommás eljárást itt Bécsben tehetem folyamatba.

Nem kapcsolhatom végre egybe a két petitumot «causalis» bírósághoz tartozó ügyekben. Ha a fent említett bécsi IV. ker. lakos nekem a 200 frttal *kereskedelmi* jogügyletből folyólag tartoznék: akkor a «Mahnklage»-ra nézve a wieden-i járásbíró, a *perre* nézve az adósom a bécsi cs. kir. keresk. törvszék illetékes.

Említendő még, hogy ott, a hol «keresk. bagatell-bíróságok» (Bagatell-Gerichte in Handelssachen) léteznek, az 50 frtig terjedő «Mahnklage» is ezen bíróságokhoz adandó be.

Az 1873. ápril 27-iki törvény érvénye nem terjed ki

azon koronaországokra, melyekre a «nyugotgácsországi perrend» («westgalizische Gerichtsordnung») érvényes, valamint Dalmátországra sem.

Megjegyzendő még, hogy «közégi bíráskodásunk»-hoz hasonló jogintézmény létezik ugyan Ausztriában (béke-bíróságok), de az illető törvény nem gyakoroltatik. Fel van ugyanis tételezve, hogy mindkét fél magát ezen bíróságnak *eleve alávetette* legyen, a mi majdnem soha meg nem történik.

KERESETI MINTA:

Tekintetes cs. kir. bíróság!

N. N. tartozik nekem (jogalap és jogcím)
..... frt. krral o. é. Barátságos felszólítások eredménytelensége folytán tisztelettel kérem a tekintetes bíróságot:

Méltóztassék az 1873. ápril 27-iki törvény (R. G. B. 67. száma) alperesnek meghagyni:

miszerint nekem 14 nap alatt végrehajtás terhe mellett frt. kr tőkét, a kereset beadásától járó 6% kamatot és az alant felszámított költségeket birói megállapítás szerint fizesse meg.

Ha azonban ezen kérelemnek hely nem adatnék, vagy ha ellenmondás emeltetnék, az esetre kérem:

méltóztassék előleges tárgyalásrendelés után a eljárás szerint fenti értelemben határozni.

Költségek: N. N.

Külzet:

A tekintetes cs. kir. bírósághoz

N. N.

N. N.

fizetési parancs kibocsátása
iránt frt. kr és jár. erejéig és végrehajtás terhe mellett, esetleg tárgyalásrendelés és ez értelemben határozathozatal iránt.

..... sz. FIZETÉSI PARANCS.

N. N. urnak, 1.
ezennel meghagyatik, hogy N. N. urnak, 1.
14 nap alatt ezen fizetési parancs kézbesítésétől számítva ért. frt. krt és 6% kamatot a kereset beadása napjától számítva fizessen és ezen fizetési parancsnak frt. krban megállapított költségeit térítse meg.

Ezen fiz. parancsot azonban alperes az által helyezheti hatályon kívül, hogy az ellen ugyanennyi idő alatt alulírt bíróságnál szóval vagy írásban ellenmondást emel, a nélkül hogy azt indokolni tartoznék, mire aztán a kereset fölötti további eljárás meg fog indíttatni.

Más módon ezen fiz. parancs nem helyezhető hatályon kívül.

E szerint ha alperes a 14 napi határidőn belül sem nem fizet, sem pedig ellenmondást nem emel, felperesnek kérelmére a végrehajtás fog megadatni.

A bíróságtól,

..... 18. N. N.

Legyen szabad — miután arra más alkalom nem igen fog nyilni — e helyütt az «osztrák bírósági szervezetről» megemlékezni. E mellett csakis a *polgári* bíróságokat tartom szem előtt. Vannak Ausztriában:

1. *Közégi* (béke-) bíróságok, melyek azonban csak nagyon ritkán lépnek functióba.

2. *Járásbíróságok* (Bezirks-Gerichte). Megkülönböztetendők a *törvényszékek székhelyén* fenálló u. n. «städtisch delegirte» s a provinciában szervezett járásbíróságok. Az 1-ső csoportbeliek az illető törvényszékek delegált bírósági tagjai (Landes-Kreisgerichtsräthe) alatt állanak és ezen törvényszékeknek mintegy expositurait képezik. Illetékességi körük ez okból sokkal szűkebb, mint az önálló járásbíróságoké. Competensek a «Mahnverfahren», a bagatell és a sommás eljárásra nézve; nem kompetensek kereskedelmi ügyekben, de illetékesek ott a hol *külön* kereskedelmi bagatell-bíróságok nincsenek, a *kisebb* keresk. ügyekre nézve. A 2-ik cso-

portbeliek önálló bíróságok és az összegre nézve nem korlátoztatnak *polgári* s *keresk.* ügyekben. (A korlátozás létezik bizonyos causalis, a törvényszékeknek felhagyott ügyekre nézve.) Ezen járásbíróságok competensek a «Mahnverfahren», a bagatell, a sommás és a *rendes* eljárásra nézve; úgy polgári, mint keresk. ügyekben bíráskodnak 500 frtig a sommás, nagyobb összegekben a *rendes* eljárás szerint.

3. A *törvényszékek* (Kreis- oder Landesgerichte) az önálló járásbíróságoknál hol szűkebb (mert csak a *rendes* eljárás szerint járnak el), hol nagyobb (mert causalis bíróságok) illetőségi körrel bírnak. Kivételt képeznek a *keresk.* ügyek, melyekben (a melléjük rendelt «städtisch delegirte» járásbíróságok ezen ügyekre nézve illetékesek nem lévén) a sommás eljárás szerint is ítélnék, t. i. 500 frtig terjedő ügyekben.

4. *Bécsben, Prágában és Triesztben* azonban a törvényszékek csakis *polgári* ügyekre nézve bírnak illetékességgel, keresk. ügyekben pedig *külön keresk. törvényszékek* (k. k. Handels-Gerichte) vannak felállítva, melyek úgy a sommás mint a *rendes* eljárás szerint ítélnék és *váltó*-ügyekben is kompetensek.

5. Ezen 3 keresk. törvényszék színhelyén léteznek a már említett «*keresk. bagatell bíróságok*» (Bagatell-Gerichte in Handelssachen), melyek 50 frtig terjedő *keresk.* ügyekben illetékesek.

6. Minden korona-országra nézve létezik, még pedig annak fővárosában, egy *cs. k. orsz. főtörvényszék* (k. k. Ober-Landesgericht) mint az illető ország összes alsóbb bíróságainak ügyeiben illetékes forum appellatorium.

7. Végre egész Ausztriára nézve Bécsben létezik a *cs. kir. legfőbb ítélőszék* (k. k. Oberster Gerichtshof) mint legfőbb felebbezési forum, mely szervezetében a magyar legfőbb ítélőszékhez hasonló, azaz: mint semmitőszék is működik.

A 6. és 7. alatt felsorolt bíróságok Magyarországon sokkal jobban ismertetnek, sem hogy szükségesnek tarthatnám azokról többet felhozni. Ép oly ismereteselek:

8. A *közigazgatási tvszék* (Verwaltungs-Gerichtshof), mely intézmény nálunk leendő meghonosítását már oly régen sürgeti a közvélemény, és

9. a *birodalmi tvszék* (Reichsgericht), mely egyedül a fölött van hivatva határozni, hogy vajon egy bizonyos ügy a bíróságok, vagy a közigazgatási hatóságok hatalomkörébe való-e.

II. Az 1873. ápril 27-iki törvény (R. G. B. 66. száma) szerinti «*Bagatellverfahren*» (kisebb polgári perekbeni eljárás).

Az eljárás ezen neme 50 frtig terjedő polgári s keresk. ügyekben alkalmazható, a felek közös akaratanál fogva azonban 500 frtig terjedő ily ügyekben is.

Competens forumok (a már kifejtettek szerint) a *járásbíróságok* (kivétel nélkül) és — de csak keresk. kisebb ügyekben — a *keresk. bagatell-bíróságok*.

Az osztrák «alaki jog» nagy tömkelegében, melyben sok évi jártasság és kellő tájékozottság nélkül az ember nem is mozoghat, de bizonyára nem haladhat, utmutató tűzoszlopként szerepel a «bagatelleljárás», a legújabb vívmányoknak talán legjelentékenyebbike. Az osztrák eljárási törvények mohlepte antiquitásai mellett elég furcsán veszi ki magát ezen, a közvetlen szóbeliségnek és a bizonyítás szabad méltánylásának elveit megtestesítő újabbkoru törvény, mely, ha majdan testté-vérré válandott, bizonyára az egész eljárási rendszert áthatni s átídomítani hivatva lesz.

Az idézett törvény 1. §-a azon eseteket sorolja elő, melyekben ezen eljárásnak helye van. A birói illetőség keresk. ügyekben oly rendkívüli módon van szabályozva, hogy e tárgyról bővebben kell beszélnem. Nem létezik a mi ppdtsunk 35. §-ához hasonló intézkedés: a forum loci mellett a forum contractus bir jeletőséggel; de nevezetes a «factura»-levél döntő befolyása a per megindítására. Ha

p. o. egy magyarországi vagy bárhol a külföldön lakó kereskedő — mint vevő — valamely bécsi kereskedőtől — mint eladótól — facturát kap, melyen ezen passus »Zahlbar in Wien« nyomtatva van, a factura elfogadásának pusztán ténye által alávetette magát per nefas a bécsi bíróság — mint forum contractus — illetékességének. De tovább. A bécsi kereskedő kiköti magának p. o. egy nyomtatott passusban, mely a factura-elfogadó által talán észre sem vétetik, vagy meg nem értetik, hogy a bagatell-eljárást az 500 frtig terjedhető összegre való tekintet *nélkül* választhatja; a bag. törvény 5. és 6. §-ai alapján legfőbb ítélőszéki judicatura szerint helye van ily esetben a bagatell-eljárásnak, mihelyt a külföldi kereskedő a jelzett passus ellenében óvását jókor levélileg ki nem fejezte. (Az anyagi keresked. törvény intézkedései szerint a nem kifogásolt facturában foglalt összes rendelkezések mutuo consensu bírnak a felek közt szerződés s így törvény erejével.) Nem eléggé figyelmeztethető tehát a külföldi kereskedői világ arra, hogy a »facturá«-ban ne csak a felsorolt árucikkeket és azok árát vizsgálja meg, a többi tartalommal nem is törődve, hanem hogy ezt is gondosan átolvassa s minden oly kitétel ellen, mely a jogügylet létrejöttékor megállapított feltételektől eltér vagy ezeket alterálja, rögtön felszólaljon. Mert hiába hivatkoznék azután per esetén az alapfeltételekre, melyek az »elfogadott« factura szövege által érvényökből kivetkőztettek és bírói figyelembe nem vehetők.

Az eljárás — a mint már említettem — *közvetlen szóbeli*, a bírónak, ki a jkvét jkvvezető által viteti, teljhatalma van a bizonyítékok *megengedése s méltánylása* körül, nem a felek fejtegetései, csak a *bírónak tájékozása* képezvén az eljárás főczélját. Az eljárás inquisitorius. A felek *tanuképen* hallgattathatnak ki akár saját kérelmekre, akár az ellenfél indítványára; ily esetben azonban a tanutól kiveendő *eskü* letételére *nem* köteleztetnek (Zeugeneid). Ha mind a két fél ajánlkozik hit alatt tanunak, a bírótól függ, hogy melyiknek vallomását engedje esküvel megerősíttetni; ez iránt a bíró a per körülményei s az igazságról benne keltett meggyőződés szerint határoz. Esküvel bizonyításnak (Parteien-Eid) csak egyezés utján van helye. Az ítélet *nem* felelbezhető, de semmisségi panasszal támadható meg a bírói illetőség kérdésében. A semmitő panasz az »Ober-Landesgericht«-hez terjesztetik fel eldöntés végett. Magától értetődik végre, hogy azok szerint, miket erre nézve fentebb a »Mahnverfahren« ismertetésénél közöltem, a bagatell-eljárásban is a kereset ügyvéd által adható be.

(Folytatás következik.)

Adler Adolf.

Mely bíróság előtt indítandók meg a csődtörvényben körülírt megtámadási keresetek?

A *Jogtudományi Közlöny* ez évi 16. számában a következő Nyílt Kérdés olvasható: »A csődtörvény 27., 28. és 29. §-aiban körülírt megtámadási keresetek mely bíróságnál indítandók meg, t. i. a csődbíróságnál vagy járásbíróságnál, midőn a kereset tárgya 500 frton aluli?«

Ezen kérdésre nézve óhajtom nézetemet röviden elmondani.

Bizonyára nem tartozik csődtörvényünk fényoldalai közé, hogy a csődeljárásban felmerülhetők perekre nézve a bírói illetőség kérdését rendszeresen nem szabályozza, s nem vonom kétségbe, hogy a csődtörvénynek ez irányban elszórt rendelkezései nem nyújtanak teljesen biztos alapot a felvetett kérdés minden kétséget kizáró eldönthetésére.

Mindazonáltal határozottan kijelentem, hogy az iránt, vajon a csődtörvény fentidézett szakaszaiban körülírt megtámadási perek a törvényszék vagy pedig a járásbíróság elé tartoznak-e, a legkisebb kételyem sincsen. Mert a csődtörvény 27., 28. és 29. §-aiban mindenütt *jogcselekvények, jogügyletek* megtámadásáról van szó, a megtámadási perben tehát mindig valamely *jogügylet* vagyis *szerződés* érvénytelenítése képezi a főczél; a követelés, mely a megtámadott jogcselekvény érvénytelenítése esetére a csődtörvény 33.

§-ához képest esetleg keresetbe vehető, a bírói illetőség megállapításánál egymagában véve irányadó nem lehet, annál kevésbbé, mert a megtámadott jogcselekvény érvénytelenségének bírói kimondása nélkül a pénzbeli marasztalásnak törvényes alapja hiányzik.

Kétséget nem szenved tehát, hogy a megtámadási perek minden esetben a rendes eljárás alá tartoznak s a megtámadott jogcselekvény hatályon kívül helyezése esetére, a csődtömegnek esetleg a visszatérítendő értékre való tekintet nélkül, a törvényszék előtt indítandók meg.

Más kérdés az, vajon az ilyen perekbeni eljárásra a csődbíróság illetékes-e vagy sem? A mint fentebb érintett, a csődtörvényben ez iránt határozott utmutatást nem találunk, de tekintettel arra, hogy mindazon pereknek, a melyekre nézve a törvény az illetőséget meghatározza, s melyeknek eldöntését vagy a csődbírósághoz utalja (l. a csődt. 10., 145. és 152. §-ait), vagy pedig a melyeknek a rendes illetőségi szabályok szerinti megindítását illetve befejezését engedi (l. a csődt. 10. §-ának második kikezdését, továbbá a 9., 11. és 153. §-okat), a közadós illetve a csődtömeg ellen támasztott igény vagy követelés érvényesítése képezi tárgyát, másrészt tekintettel arra, hogy a csődtörvényben oly általános szabály, melynél fogva a csődtömegnek ugy cselekvő mint szenvedő perei a csődbíróság illetősége alá tartoznának, felállítva nincsen, kétségtelen, hogy a midőn a törvény a tömeg képviselősege vagy a csődhitelezők által megindítható s a megtámadott jogcselekvény által érintett harmadik személy ellen irányzott megtámadási perekre nézve a bírói illetőség kérdését külön nem szabályozza, ez által a törvénykezési rendtartás erre vonatkozó általános dispositiói hatályát tartotta fen.

E szerint tehát a többször említett megtámadási keresetek az 1868: LIV. tcz. 30. és 35. §-ai értelmében illetékes kir. törvényszék előtt indítandók meg.

Megjegyzendőnek tartom még, hogy midőn valamely a csődtömeg ellen bejelentett, illetőleg a csődbíróság előtt perrel érvényesített követelés alapját képező jogcselekvény a csődtörvény 26. §-ához képest alperesi *kifogás* alakjában támadtatik meg, az esetben a jogcselekvény érvénye felett természetesen a csődbíróság van hivatva határozni. L. B.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Vallatási kényszereszközök alkalmazása** miatt két és fél évi börtönre ítélt a Curia e napokban egy csendbiztost. Bármennyire diszcreditálja közigazgatásunk hírnevét, hogy egyre szaporodnak a vidéki csendbiztosok elleni ily esetek, ezen botrányok szerencsére kihalóban vannak. Mindenki ismeri a megyei institutio emez alsórendű köreit, ismeri azt a korhadt levegőt, mely ott honol, s tudja, hogy a gyökeres ujjaalakítás máris uj kezekbe adja ezen hatósági jogkört. De hogy nem a vidéken, nem csendbiztos, hanem itt az ország fővárosában, a budapesti kir. büntető törvényszék egyik bírása mint vizsgáló bíró lényegileg hasonló eszközöket használ vallomások kieszközölésére, hogy órákig állva hagyva, éjjeleken át egy folytában vallatja s faggatja a vádlottat, testi lelki kényszereszközök és valótlanságok segélyével kicsalni, kicsikarni törekszik beismerést, ez kétségbeesítő jelenség. Hogy a napi sajtó a vizsgáló bíró ezen eljárását nyilvánosságra hozza, csak helyes, de sajnálatos dolog az, hogy conventitiájával azt istápolja, hogy az ellen egy gáncsoló szót nem talál. Ha ily módon történik a bűnvizsgálat a fővárosban a sajtó gratulációi közt, a közvélemény könnyen azon gondolatra jöhet, hogy igazságtalanság követtetik el a csendbiztosokon, midőn ezeket legfőleg az eszközök drastikus voltában különböz, de lényegileg hasonló dolgokért megbüntetik.

— **Az igazságügyminiszterium** a bírósági nagy ügyforgalom és az ezel arányban nem álló személyzet körül naponta hallható panaszok folytán végre elhatározta magát egy lépésre — *reduktióra*. A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszéktől hét jegyző vétetett el, és a segédszemélyzet jó része. Így ezen törvényszék pertárából is, mely egész Budapest és nagy részben az ország kereskedelmi és váltóforgalmának perbeli gócpontját képezi, elvétetett a két jegyző közül az egyik s functionál most: ott *egy* pertárnok, a ki könyvel, kiadmányoz, a felekkel érintkezik, az ügyeket vigilálja s evidenciában tartja. És ezen hajszamunka daczára physikailag lehetetlen, hogy a pertár currensben maradjon, mint eddig mindig volt. Nem kevésbbé érdekes az a terem ügyvéd, hogyan kénytelen most mindegyik várni a

tolongásban, míg reá kerül a sor. Mégis csak van hatása a közvéleménynek a miniszterre.

— **A kir. Curiának** a vádelv tárgyában követett öntudatos és rendszeres felfogását mutatja a következő indokolás, melyet egyik legujabb ítéletéből irtunk ki:

A kir. ügyész a vádat a végtárgyaláskor előterjesztett végindítványában elejtve, ennél fogva az létezni megszűnt. Vád nélkül pedig büntető bíraskodásnak helye nem lévén, az alsó bíróságok jogosítlanul hoztak érdemleges, habár vádlottakat felmentő ítéletet. (8474. B. 1883. május 1.)

— **A leletek tárgyában** lapunk 19. számában megjelent cikkre illetékes kézből a következő sorokat vettük:

«A budapesti kir. közp. díj- és illetékkiszabási hivatal által kibocsájtott fizetési meghagyás oly szabatos, hogy abból tökéletesen ki lehet tudni annak alapját, magában foglalván az a bíróság megnevezését, a meggleletezett ügyirat nemét és számát; hogy azonban azt csupán az illető törvényszakaszsral vagy az illetéki díjjegyzék illető tételével indokolja, ez tekintve, hogy a közönség, többnyire ügyvédek, azokat tudni tartoznak, kielégítő; a pénzügyi közegek teendővel amugy is annyira túl vannak halmozva, hogy a fizetési meghagyások kimerítő indokolására idővel ezek nem rendelkeznek. És ha a közönség cikkíró ur szerint — többnyire ügyvéd — a fizetési meghagyást sérelmesnek találja, ellene a törvényes határidőben felszólamlással élhet, mely épen nem sok fáradságba és semmi bélyegébe sem kerül; ha az irni nem tudó fél az illetékkiszabási hivatalnál, vagy, ha annak székhelyén kívül lakik, községének előjárásánál előadja a fizetési meghagyás elleni kifogásait, hivatalból jegyzőkönyvbe foglalatik és a pénzügyigazgatósághoz felterjesztetik felülvizsgálás, illetőleg másodfoku határozathozatal végett, arra utalva, hogy panaszát ügyvéd által terjesszesse elő. Kétségbe vonja továbbá cikkíró ur azt, hogy a 30 napon belül benyújtott felszólamlás a végrehajtást felfüggeszti; ez ellenében az a megjegyzésünk, hogy, ha az említett határidőben valamely illeték ellen felszólamlás nyújtatik be, ez az illetékkiszabási hivatal számosztásánál az illető tételhez *azonnal hivatalból feljegyeztetik* és azon illeték mindaddig nem mutatatik ki végrehajtásra, míg a felszólamlás érdemileg elintézve nincs. Tehát ha a felszólamlás a törvényes határidőben benyújtatik, semmi szükség sem forog fen az adófelügyelőhöz 50 krajczáros bélyeggel ellátott kérvényt a végrehajtás felfüggesztése végett benyújtani, minthogy a felszólamlással megtámadott illeték behajtása nála nem szorgalmaztatott. Végre ha az illetékkiszabási hivatal székhelyén kívül lakó fél a felszólamlás elküldése körül felmerülő postadíjat megtakarítani akarja, adja azt be községének előjárásánál, mely azt az illetékes illetékkiszabási hivatalhoz áttenni tartozik».

— **A jogi szakban teendő vizsgálatokat Poroszországra nézve** az ujabban kiadott szabályzat, mely egy szersmind a magasabb igazságügyi szolgálat iránt is tartalmaz intézkedéseket, következően állapítja meg. Az első (referendar) vizsgálat nyilvánossága iránt egy-egy évre kihatólag a bizottság elnöke határoz a tagok meghallgatása után. Ha e tekintetben határozat nem hozatik, akkor a vizsgálat nem nyilvános. A vizsgálat eredménye ekként jelöltetik meg: «kielégítő», «jó» és «kitüntetéssel». Ki nem elégitő eredmény esetében egy év lefolyása után ismételtető a vizsgálat, de a jelöltnek ki kell mutatni, hogy időközben legalább egy féleven át egyetemi tanulmányait folytatta; mindazáltal ez elengedhető és az egy évi időköz is megrövidíthető. A vizsgázott referendárius tartozik az országos főtörvényszék elnökénél kineveztetés és eskütétel végett jelentkezni, az elnök azonban visszautasíthatja őt, ha a kiállott vizsgálat irataiból vagy tudomására jutott más tényekből azon meggyőződésre jut, hogy a jelentkező a magasabb igazságügyi szolgálathoz való bocsátásra érdemtelen. Az elutasítás indokai a vizsgálati irományok közé felveendő. Az elutasítás kihat valamennyi országos főtörvényszékre. Elutasítható továbbá a vizsgázott, ha nem tudja kimutatni, hogy megélhetése őt évre biztosítva van. Csupán egy orsz. főtörvényszék területére nézve visszautasítható a jelentkező azért, mivel a már felvett referendáriusok száma oly nagy, hogy kielégítő foglalkoztatás és kiképzés nem remélhető. Mindezen intézkedések a porosz kormány már régebben nyilvánuló azon törekvéseinek felelnek meg, hogy a jogi szolgálatra való bocsátásba befolyást biztosítson magának. Az előkészítő

szolgálat vezetését az orsz. főtörvényszék elnöke viszi, közvetlenül pedig a bíróságok elnökei, az államügyészek, az ügyvédek és a közjegyzők, kikhez a referendáriusok kiképzés végett utalva vannak. A referendáriusok kiképzése a bírósági és államügyészégi teendők minden ágára kiterjed, beleértve az igazságügyi adminisztrációt és az irodai szolgálatot. A referendáriusok az általuk kidolgozott ügyeket szóbelileg tartoznak előterjesztetni. A gyakorlati idő ugy van beosztva, hogy abból hat hónap járásbírósnál, azután egy része a gyakorlati időnek törvényszéknél, négy hónap az államügyészéknél és hat hónap ügyvédnél és közjegyzőnél töltenendő. Ezután ismét egy évre valamely járásbíróshoz utaltatik a referendárius, és az utolsó hat hónapra egy orsz. főtörvényszékhez.

— **A halálbüntetés Poroszországban.** Nem rég történt a jelen év folyamán először, hogy egy halálos ítélet Poroszországban végrehajtatott. 1878 óta ez a tizedik lefejezés. 1878 előtt egész 1868-ig lefejezés nem fordult elő. 1868-ban 61 halálos ítélet közül 4 hajtatott végre, 1867-ben 52 közül 5, 1866-ban 29 közül 4, 1865-ben 39 közül 8, és 1864-ben 37 közül 5 esetben hajtatott végre a kiszabott halálbüntetés, úgy hogy az 1864—1868 közti időközben 218 halálra szóló ítélet közül 26 hajtatott végre, 3 elítélt meghalt, 2 öngyilkossá lett, a többi megkegyelmeztetett életfogytig való fegyházbüntetésre. 1869-től 1877-ig bezárólag 428 esetben mondatott ki a halálbüntetés, és ezek közül az elítélt 1 esetben meghalt, a többiek megkegyelmeztettek életfogytig való fegyházbüntetésre. Ezen 9 évi időköz után 1878-ban Hödel volt az első, a kin a halálítéletet végrehajtatott; ezen évben a halálítéletek száma 53 volt. 1879-ben és 1880-ban, midőn 118 esetben mondatott ki a halálbüntetés, az egy esetben sem hajtatott végre. 1881 és 1882-ben 4—4 halálra ítélt adatott át a hóhérnak.

— **Belgiumban** törvény útján kimondatott, hogy azok a gyermekek, kik Belgiumban ismeretlen szülőktől születnek, belgáknak tekintendők.

— **Az írói jogról** Hollandban új törvényt hoztak 1881-ben. A törvény szövegét az *Annuaire de Legislation Comporée* 1882. folyama közli.

NYILT KÉRDÉSEK.

Több kartársam nevében is a következő vitás kérdésnek bátorlakodom kérni megoldását a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain.

Mindenek előtt a városszerte ismeretes és közérdekeltiséget keltő tényállást vázolom röviden:

A. törvényesen elvált nejtől, ki a válóper folyama alatt, a tényleges különválás után 3 óra fiugyermekeket szült.

A. határozottan kijelentette, hogy a gyermeket természetsszerűen fiának el nem ismeri, s a válást is neje viselő állapota miatt kezdte meg. A törvényes vélelem alapján, s közbotrány elkerülése végett azonban, különben sem bírván bizonyítékokkal, a gyermeket törvényes ágyból születettnek elismerte ugyan, de arról soha sem gondoskodott, s midőn neje az elválás után B-hez ment nőül, s kérdésessé vált, hogy a fiut ki nevelje, az ezen irányban megtartott gyámhatósági tárgyaláson A. kijelentette megbízottja által, hogy neveléséről, s az apai hatalom gyakorlásáról tudni sem akar, s beleegyezett abba, hogy a nő második férje: B. neveztesse ki gyámul a gyermek részére.

Időközben meghalt az anya, s B. a már 11 éves fiut, gyámoltját, örökbe fogadni óhajtaná, s gyermektelen lévén, tetemes vagyonának őt szemelte ki egyedüli örökösül.

A. azonban, ki szintén gyermektelen, s jelentékeny vagyonnal bir, kijelentette, hogy a kinevezett ügygondnok közbejöttével megkötött szerződéshez csak azon esetre járul, ha az ügygondnok és az örökbefogadó a kiskoru gyermek nevében lemondanak az azt ő utána megillető öröklési jogról.

Az eldöntendő kérdés az volna: létesülhet-e az örökbefogadás a fenforgó esetben az apa ellenzése daczára is, s fölveheti-e a kiskoru az örökbefogadónak nevét is?

Egy előfizető.

BEKÜLDETETT:

Az elmebetegék étiszonya és műletetés az orrüregen keresztül.
Irta Dr. HETÉNYI LIPÓT orvos-sebész tudor stb. A szerző sajátja.

Felélős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az ügyvéd mint meghatalmazott. LÁNYI BERTALAN lptó-szent-miklósi ügyvédtől. — Jogirodalom: Lehrbuch des österreichischen Staatsrechts. Von Dr. Joseph Ulbrich. Dr. NAGY ERNŐ nagyvárad-i jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Illetékességi kérdések. Dr. WEISZ IGNÁCZ brassói ügyvédtől. — Az 1881. LX. tcz. 206. §-ához. Dr. POLGÁR SÁNDOR gyöngyösi ügyvédtől. — Felelet H. I. urnak. V.-tól. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az ügyvéd mint meghatalmazott.

Az ügyvédség reformjának kérdése élénken foglalkoztatja a jogászai szakköröket. A nyolczadik magyar jogászgűlés e tárgyban folytatott beható tárgyalásai során alaposan ki lettek mutatva azon hiányok, melyeket a jelenleg érvényben lévő ügyvédi rendtartás feltűntet, melyek az ügyvédi kar erkölcsi és anyagi helyzetére a legkedvezőtlenebb befolyással vannak, a melyeknek megszüntetését az állam jól felfogott érdekei is elodázhatalanul követelik.

A tisztelet mérve, melyben valamely országban az ügyvédek részesülnek, az illető állam alkotmányos szabadságának s érettségének legbiztosabb fokmérője, s viszont az ügyvédi kérdés rendezésében nyilvánuló szabadelvűség visszahat az ügyvédi kar erkölcsi és értelmi színvonalának emelésére.

GNEIST a jogi államban tág és fontos szerepkört jelöl ki a jogászok és az ügyvédek részére. Szerinte: «a jogásznak hivatása a társadalom összes érdekeit jogi eszközökkel szolgálni», az állampolgároknak szabad öntevékenységet a jogi öntudat felélesztése által lehetővé tenni, a mi ismét nagyszámu ügyvédséget tételez fel, mely «természetesen nem egy pusztán keresetre irányuló társaság alapelvei szerint, hanem tudományos hivatásként a bírói tisztség teljes készségével szabad versenyben állja meg méltóan helyét.» (Gneist Rudolf: «A jogi állam». A magyar tudományos akadémia ford. Budapest 1875. 241. l.)

Nem tagadható, hogy hazánkban a közélet minden terén nagyfontosságú szerepkör betöltése hárul az ügyvédre; nyilvános politikai működés, az alkotmányjogi védelem, nem különben a jogszolgáltatás általános érdekeinek előmozdítása ép oly joggal sorozható hivatásszerű kötelmei közé, mint a subjectiv igényeknek a bíróság előtti képviselése. Ezen feladatát azonban csak akkor oldhatja meg sikeresen, ha az ügyvédi karnak helyes szervezése, a polgári és büntető törvénykezési eljárás gyökeres átalakítása és az ügyvéd állásának saját felével, az ellenféllel és a bírósággal vagy hatósággal szemben való praecis, és az ügyvédi functió kiválóságának megfelelő, körvonalozása által oly attributumokkal ruháztatik fel, melyek segélyével tehetségét és készségét érvényre juttatja, polgártársai figyelmét, tevékenységét illetőleg felköltetheti, azok bizalmát és tiszteletét kiérdemelheti s anyagi helyzetének biztosítása által önállóságra emelkedhetik.

A jogászgűlés enuntiátumában a főszó az ügyvédi kar szervezetére volt fektetve, de egyuttal kimondatott az is, hogy az ügyvédség reformjának szoros összefüggésben kell állania a törvénykezés reformjával, s hogy csak a szóbeliség, közvetlenség és az ez által teljesen érvényre jutó

nyilvánosság behozatala által készíthető elő azon talaj, a melyben az ügyvédség prosperálhat.

A perjog reformjának az ügyvédségre kiható egyik főfontosságú kérdése — mint már fenebb is említve volt — azon viszony szabatos megjelölése, melyben az ügyvéd, mint megbízott, saját feléhez, az ellenfélhez és a bírósághoz áll.

Lényegesen hat közre az ügyvéd köteletségérzetének fokozására s ezzel kapcsolatban az ügyvéd tekintélyének emelésére, ha ezen viszonyoknak, egyrészt a helyes perjogi elveknek megfelelő, másrészt pedig az ügyvédi kar érdekében álló szabályozása által a törvénykezési eljárásban oly hely jelöltetik ki az ügyvéd részére, mely a nélkül, hogy az a megbízóval szemben tartozó ügyvédi felelősség hatályát csökkentené, az ügyvédet az ellenféllel és a bíróval szemben a lehető legteljesebb önállósággal ruházza fel s ezáltal lehetővé teszi számára, hogy a jog védelme közben szabad ellenőre legyen a bírónak és a bírói eljárásnak, s mint a per erélyei által anyagilag s közvetlenül nem érdekelt személy, szabad szózólója legyen a jognak és az általa képviselt ügynek.

A befolyás, melyet az ügyvéd a per menetére gyakorol, melylyel egyrészt a bíró eljárását szabályozza, másrészt pedig az ellenfél magatartásának irányt ad, különösen oly államokban, a hol a bírósági szerkezet az államalkat összekötő tagját képezi (Gneist id. m. 31. l.) s a hol a törvénykezés minden ágának szervezetében a jog és az egyéni szabadság biztosítékai feltalálhatók, oly jelentékeny, hogy bátran mondhatjuk, hogy az ügyvédség képi és fejleszti a bíróságot és a jogszolgáltatást és nem megfordítva. (WEICKER és ROTTECK *Staatslexikon*, 1857 I, 593. l.)

Ez oknál fogva nem lehet igazságszolgáltatási tekintetben közönbös, vajon az ügyvéd, mint fele meghatalmazottja függési viszonyban áll-e a bíróhoz, anyagi érdekei tangáltatnak-e az általa elvállalt ügy kimenetelétől, megbízotti cselekvőségének hatálya harmadik személyek irányában befolyásolható-e a megbízó fél önkényes elhatározásához képest, avagy pedig meghatalmazotti minőségében teljes szabadsággal s függetlenséggel van-e felruházva és csak annyiban korlátozva, a mennyiben azt az eljárás rendes menete és a méltányossági tekintetek követelik.

Azon országokban, a hol a tulajdonképeni ügyvédség az ügyészségtől vagy ügyvivősegtől el van választva, a felvetett kérdés nem bir oly actuális fontossággal, mint nálunk, a hol az ország jogásközönsége éppen a folyó évben az ügyvédi teendők bifurcatiója ellen nyilatkozott.

Angliában a fél megbízottja nem az ügyvéd (barrister), hanem az ügyész (attorney, solicitor). Ez utóbbi hivatása a perek előkészítése, informatiók beszerzése, a felekkel szükséges tárgyalások végzése, az előzetes beadványok fogalmazása egészen *ad statum causae et controversiae*. Az ügyvéd (barrister) nem is érintkezik a féllel, az attorney vagy solicitor készíti s adja át az ügyvédnek a tényállást tartalmazó utasításokat, szerkeszti a fél által a bírósághoz benyújtandó s esküvel megerősítendő vallomásokat, az u. n. affidavit-okat, s az ügyvéd — és pedig rendszerint előre — az ügyésztől veszi át tisztelet díját, a melyre nézve az ügyvédnek a fél ellen tulajdonképen keresetőségi joga nincsen is.

A per instruálása a bírói tárgyalástól szorosan el van különítve; az első, vagyis a ténykörülmények és az eldöntendő momentumok előadása és constatálása a fél és megbízott ügyészének dolga; az ügyvéd feladata: a szónoklás, a bizonyítékok elemzése és a jogi érvelés csak a főtárgyalásnál kezdődik, a midőn a fél vagy személyesen vagy annak megbízottja (attornatus) jelen lenni tartozik. Még ezen alkalommal sem érintkezik az ügyvéd közvetlenül a féllel, a szükséges értesítésekkel még a tárgyalás folyamata alatt is a barristert az attorney vagy solicitor látja el, a ki az előbbinek széke mögött foglal helyet. (Vargha: «Vertheidigung in Strafsachen» 1879. 179. §.)

Nyilvánvaló tehát, hogy Angliában az ügyvéd, a ki sem a ténybeli állítások a bíróság elé való terjesztésébe be nem foly. sem pedig a fél vagyoni jogi képviselését nem viseli, s felének ügyét csakis a jogi érvelés hatalmával támogatja, a bírósággal teljesen egyenrangú tényező az igazság felderítését illetőleg. Ez magyarázza meg aztán azon tekintélyt, melyet az ügyvédség Angliában élvez, ez teszi érthetővé azon kölcsönhatást, melyet az ügyvédség (bar) a bíróságra (bench) és viszont a bíróság az ügyvédségre gyakorol; ez oka annak, Angliában a legmagasabb bírói állásra csakis az juthat, a ki az ügyvédi pályán hosszabb időn át kitüntette magát s viszont nem ritka eset, hogy a bench tagjai a barba lépnek át.

A viszony és az intézkedés módja a bar és a bench között valóban példányszerű és kiválóan collegiális. Az angol eljárásnak egyik sajátosságát képezi, hogy tárgyalás közben a bíró és az ügyvédek között egész párbeszédnek fejlődnek ki (Kossuth Lajos «Irataim az emigrációból» III. kötet 485. l.), s a bírák hivatalos eljárás közben is az ügyvédek egyik kiválóbb osztályának: a Sergeants-Inn minden tagját «My brother»-nek szólítják. A Sergeants-Inn tagjai a bírákkal együtt a korláton belül (within the bar) ülnek, holott a köztárló, az «attorney general», a többi ügyvédekkel a korláton kívül (at the bar) foglal helyet.

Hasonló az állapot Franciaországban, a hol a per-előkészítés teendőit az *avoué*, a szónoklást, a jogi érvelést, szóval a *plaidier* ügyének előszóvali (plaidier) védelmét az *avocat* teljesíti. A fél megbízottja az *avoué*, míg az *avocat* a fél és a bíróságtól egészen függetlenül végzi nemes hivatását. A francia *barreau* ennek következtében a tekintély magas fokára emelkedett s az ügyvédi pálya a legmagasabb állások és tisztségek elérhetésére képesít.

Az éjszakamerikai egyesült államokban az ügyvédi és ügyészi functió nincsen ugyan de jure különválasztva, tényleg azonban azon következetességnél fogva, melylyel a munkamegosztás elve a gyakorlati életben keresztül van vive, egyes ügyvédek (lawyer vagy counsellor) vagy a perek írásbeli felszerelését, mások ismét a plaidirozást végzik.

Sőt igen gyakori eset, hogy több ügyvéd társas céggé szövetkezik, a melyeknek egyik tagja az ügyészi, másika ismét az ügyvédi teendőket vállalja magára. (Löw William «Az egyesült államok ügyvédi viszonyai», Magyar Igazságügy I. kötet. 70. l.)

Éjszakamerikában az ügyvédi hivatás a legtisztéletre méltóbb életpályának tekintetik; az Uniónak számos elnöke az ügyvédi karból került ki, s John Webster, miután hosszabb ideig az államtitkári (miniszterelnöki) tisztséget viselte, később az ügyvédség gyakorlásához tért.

Ezen jelenség oka első sorban az, hogy az ügyvédek mintegy a törvényszékek tagjainak tekintetnek s hogy a legtöbb államban fenálló polgári perrendtartás szerint a per előkészítése s a periratok megírása a bíróságok minden közreműködése nélkül megyen végbe. A periratot, mely egyébiránt csakis a vitás tényállást tartalmazza s jogi deductiót nem foglal magában, a fél vagy ügyvédje tartozik

ugyan aláírni, de minthogy a perirat tartalmát a peres fél esküjével köteles megerősíteni (verification), nyilvánvaló, hogy a perben eldöntendő tényállás fixirozása tulajdonképpen a félnek saját tényeként tűnik elő s a perbeli ügyvéd önálló feladatához csak is az ügynek a főtárgyaláson való jogi megvitatása tartozik. (Löw Vilmos: «New-York állam polg. perrendtartása», M. Igazs. II. kötet. 315. és 389. l.) Innen magyarázható azon körülmény, hogy az ügyvéd, azon törvényszék előtt, a melynél fel van véve, különleges megbízás előmutatása nélkül viheti másoknak jogügyeit. (Rotteck és Welcker i. m. I. 600. l.)

Nálunk és azon országokban, a hol a ténybeli és jogi képviselet elválasztva nincsen, a hol úgy a perbeli ténykörülmények előadása, mind pedig a jogi védelem az ügyvéd által, vagy pedig annak közreműködésével végzetik, az ügyvéd sokkal szorosabb viszonyban áll feléhez; s a mi egyrészt a tényállás előterjesztése és a jogi védelem előadása között, kivált ott, a hol a per elejétől végig az írásbeliség elvei szerint folytatódik le, a határvonal biztosan meg nem jelölhető; addig másrészt, tekintettel arra, hogy az egész peranyag az ügyvéd által terjesztetik elő s mert a per kimenetelére nemcsak a jogi védelem, hanem a tények előadása is bír döntő befolyással, a per folyamata alatt mindkét irányban netán elkövetett hibákért egyedül az ügyvéd tétetik felelőssé, holott sok esetben a fél hiányos információjára nyújtott alkalmat a per kedvezőtlen eldöntésére. Az ügyvéd jogi készsége, a jogi érvek felsorolásábanani képessége, szóval jogi ismeretei nem jutnak ekként teljes érvényre; a félnek a közös emberi természetből eredő folytonos gyanakodása, melynélfogva a hibát minduntalan másban keresi, megingatja az ügyvéd állását s azon törekvés, mely a kellőleg nem fixirozott tényállásnak a képzelt sérelem orvoslása céljából való módosításában nyilvánul, s ekként a méltányossági tekintetnek kelleténél nagyobb tért hódít, csökkenti az ítelt dologgá vált bírói határozat tekintélyét és bizonytalanná teszi a jogállapotokat.

Hazánkban tehát, a hol a jogászgyűlés ez évi nyilatkozványát tekintve a jogi védelemnek külön választása, s ekként a per instruálásától való függetlenítése a közel jövő tényét bizonyára nem képezendi, nem látszik feleslegesnek rövid pillantást vetni az ügyvédnek mint fele meghatalmazottjának állását szabályozó pozitív rendelkezésekre, s egyúttal elmélkedni azon módokról, melyek alkalmazásba vétele mellett az ügyvédi állás erkölcsi színvonalának emelése és az alaki jognak a tárgyalt kérdés szempontjából leendő helyes reformja az adott viszonyok mellett is reményelhető.

Az ügyvédnek meghatalmazotti cselekvősege két irányban nyilvánul.

Az egyik irányban az ügyvéd a fél sértett jogának orvoslását közvetíti a bíróságok vagy egyéb hatóságok előtt, s ily értelemben a fél törvénykezési vagy jogügyi képviselője; a másik irányban a jogügyletek létesítésére, bíróságon kívüli érvényesítésére és lebonyolítására irányozza tevékenységét, mások nevében, mások javára, s ily értelemben a félnek majd vagyongazdálkodója, majd pedig vagyoni jogi képviselője.

Az utóbb jelzett ügyvitel nem tartozik az ügyvéd kizárólagos, hivatásszerű teendői közé; mások ügyeinek ellátása és kezelése, jogok megalapítása, átváltoztatására és megszüntetésére irányuló cselekmények teljesítése más, nem ügyvéd személyek által is végezhető; kétséget nem szenved tehát, hogy a mennyiben az ügyvitel ezen nemével a fél által ügyvéd bizatik meg, a meghatalmazási szerződés alak-szerűsége, terjedelme, a megbízott és megbízó jogai és kötelességei, a megbízottnak feleletre vonatása, a meghatalmazotti viszony megszüntetése és az ezzel kapcsolatos jogkövetkezmények tekintetében az általános polgári jog szabványai alkalmazandók.

Jogi szempontból véve nem képzelhető ok, hogy az ügyvéd oly cselekmények tekintetében, melyeket nem hivatása kizárólagosságánál fogva végez, az általános törvénytől eltérő, speciális törvénybe foglalt rendelkezés szerinti elbánás alá vétessék, midőn közte és a megbízó fél között, a meghatalmazotti viszonyból eredő összeütközés esete merül fel; azon fokozott szigoron kívül, mely az ügyvédnek ily minőségben netán elkövetett s a büntető törvényekbe ütköző cselekményei elbírálásánál — az ügyvéd közbizalmi állására való tekintettel, indicálva van, a meghatalmazási szerződés gyakorlati érvényesítése közben a megbízó és megbízott között felmerülhető vitás kérdések polgári uton való lebonyolításánál, különleges törvény által, az ügyvéd igazság szerint meg nem fosztható azon jogi védvektől, melyek nem ügyvéd megbízottat az általános polgári törvény és eljárás szerint teljes joggal megilletik.

A jelenleg érvényben levő ügyvédi rendtartás (1874. XXIV. tcz.) alkotásánál ugyanezen elv és felfogás tartatott szem előtt, mert az 1. §-ban az ügyvéd hatáskörébe tartozóként csak a bíróságok és hatóságok előtti képviselő említetik, másrészt a 43. §-ban, a hol az ügyvéd köteleességei a megbízó halála után körvonaloztatnak, csakis a bíróság és hatóság előtt folyamatban lévő ügyekről van szó, ugyanazon törvény 48. §-ában csupán csak a *behajtott*, tehát perbeli képviselő folytán az ügyvéd kezéhez került pénzek és értéktárgyak mikénti kezelése tárgyában történik intézkedés, végül a 62. §-ban az ügyvédi meghatalmazvány csak a beperelt pénzösszeg felvételére terjesztetik ki, mindannak dacára nem találjuk az imént kifejtett elvet rendszeresen keresztülvéve, s a közönséges vagyonkezelés és a bíróság s hatóság előtti képviselőből eredő vagyonörzés fogalmait szabatosan elhatárolva.

A gyakorlati életben növelte a bizonytalanságot az ügyvédi rendtartás 66. §-a, mely az ugynevezett köteleességszegések eseteiben követendő eljárást szabatosan meg nem jelölte, s melyet némely bíróság mindannyiszor, valahányszor a megbízó és az ügyvéd közti bármilyen viszonyból eredő számadási controversiák felmerültek, alkalmazásba vehetni vélt. Ez által az ügyvéd sok esetben a jogonkívüliség helyzetébe került, mert míg más nem ügyvéd megbízottat a megbízó elébb perrendszerűleg számadásra felhívni, majd pedig vele a számadás érdemét a rendes eljárás szabályai szerint letárgyalni volt kénytelen, addig ügyvéd megbízottal szemben elegendőnek látszott köteleességszegés miatt panaszt emelni, hogy ellene a törvényben különben sem minőségére sem jogi hatályára nézve még távolról sem szabatosított hivatalos vizsgálat elrendeltessék és bírói határozat provocáltassék.

(Folyt. követh.)

Lányi Bertalan.

JOGIRODALOM.

Lehrbuch des österreichischen Staatsrechts. Von Dr. JOSEPH ULBRICH. Berlin. Theodor Hofmann 1883.

Az alkotmányos Ausztria közjogi irodalma eddig csak monographiaszerű művekből állott. Az írók egyes kérdéseket vagy részeket dolgoztak fel, az egész összeállításával nem vesződtek. Ugy hogy e téren általános tájékozás megszerzése nem csekély nehézséggel járt, és ezt különösen éreztük mi, kik Ausztria közjogával foglalkozni kényszerítve vagyunk. Ezért örömmel üdvözljük Ulbrichnak, a prágai egyetemen a közjog tanárának, fentebbi cím alatt kiadott művét, mely e bajon segíteni van hivatva.

A mű értéke azonban nem csak e külső körülményben rejlik, becses az beltartalmánál fogva is, és a fáradság, mely e nyolczszáz lapon túl terjedő könyv megírására fordított, az eredmény által jutalmazva van. Tartalma ugyan nem egészen felel meg címének; többet ad, mint a meny-

nyit ígér: nem csak az államjogot, — alkotmányt és kormányzatot — hanem a közigazgatást is fejtegeti egész terjedelmében.

Az ily nagyobb szabású dolgozatnál a czélszerű beosztás nehéz feladatot képez. Szerzőnknek e feladat megoldása sikerült; a feldolgozott terjedelmes anyag könnyen áttekinthető. A hetven lapra terjedő bevezetés után, melyben fogalmi meghatározások, történeti propädeutika és források tárgyalatnak, a mű három részre oszlik. Az első könyv az osztr. alkotmányjogot tartalmazza, a második a kormányzatot és közigazgatást, a harmadik pedig a Magyarország és Ausztria között létező uniót. A könyvek ismét fejezetekre és részekre válnak.

Nagy olvasottságról és szorgalomról tesz tanúságot a fejtegetési módszer. Ebben a jelen mű közjogi íróinknak mintául szolgálhatna. A történeti draperiával körülvett jogszabály mellett mindig ott találjuk annak elméletét vagy magyarázatát.

Szerzőnk a mű megírásánál nagy apparatust vett igénybe. A törvények magyarázatánál lelkiismeretesen felhasználta az osztrák műveket, az elméletek felállításakor pedig a terjedelmes német közjogi irodalomból válogatta ki a legjobbat. A források azonban nem dominálják, sőt ezekkel szemben nem egyszer állást foglal és nézetét éles okoskodással vitatja.

De e számos kitűnő tulajdonsággal bíró műnek gyenge részei is vannak, és sajnos, hogy ép azok, melyek közvetlenül reánk vonatkoznak. A magyar alkotmányról és Ausztriához való viszonyunkról szóló fejtegetésben több positiv tévedés van, valamint a törvényt magyarázatok és elméletek sem állják itt ki, szerintem, a bírálatot.

Bár szerzőnk e tekintetben is jobb a többi osztr. írónál. Oly tévedések és az elméletnek oly önkényű felállítása, mint a milyennel Biedermannál*, Dautscher v. Kollesberg-nél,** Horn-nál,** a német Milner-nél† is találkozunk, művében nem fordulnak elő. Sőt álláspontját még menteni is tudnók, a mennyiben alkotmányunk és állami életünkkel szemben annyira elfogult osztrák irodalmi termékektől körülvéve, természetes, hogy ezek befolyása alól teljesen nem emancipálhatta magát.

Annak pedig, hogy az osztr. közjogi irodalomban reánk vonatkozólag sok téves nézet van, részben magunk vagyunk az okai. Ausztriávali uniónkat szabályozó újabb jog fejtegetését egészen az osztrákokra hagyjuk, és ha alkotmányunkkal szemben hamis tételeket állítanak fel, ezt vagy közönyvel nézzük, vagy legfeljebb magyar lapokban szólalunk fel, és a kik erről mit sem tudnak meg, azok az osztrák közjogi írók.

A magyar államjogra vonatkozólag forrásokul Schuler Libloy-nak alkotmánytörvények gyűjteményét tartalmazó munkáján kívül csak régibb műveket nevez: Gustermann és Rosenmann-féleket, továbbá Czirákyét és Virozsilét. Bár történeti tévedéseit ezekből is korrigálhatta volna.

Mindjárt a propädeutikában a magyar államot alkotó részek felsorolásánál azt mondja: «Árpád birodalma állottb) Erdélyből, mely I. László hódítása következtében Magyarországnak provinciája lett.» Valóban érdekes volna azt a forrást megismerni, melyből ez adat merített. Továbbá, «hogy bár I. Ferdinánd, 1527-ben, Magyarország valódi és igaz királyává választott, mégis a nagyváradi béke folytán, 1538-ban, Erdélyről lemondani kényszerítettetett.»

A ki Magyarország történetét nem ismeri, e pont által félrevezetve lesz. I. Ferdinánd a nagyváradi békében nem Erdélyről mondott le, hanem megegyezett Zápolya

* Die rechtliche Natur der österr.-ung. Monarchie.

** Der monarchische Bundesstaat Oesterreich-Ungarn.

*** Eine Reichspartei.

† Studien zum österreichischen Staatsrechte.

Jánossal, a másik igaz, valódi magyar királylyal, hogy az országot két részre osztva kormányozzák, és a János király kormánya alá került területhez tartozott Erdély is a többi magyar részekkel egyetemben.

A magyar nemesség keletkezésének alapjául a királyi adományokat — Schenkungen des Königsbodens — tekinti. Pedig a magyar nemesség alapját a honfoglalás ténye képezte. Előkelelő állással birt a hódító nemzetséghez tartozó, a hódított, illetve bevándorolt elemmel szemben, mely mint idegen az államban, a középkor felfogásának megfelelőleg többé-kevésbé jogtalan volt. A nemesség fogalma a nemzetség fogalmával összeesett. Eredetileg nemes volt minden szabad magyar. Adományok első királyaink alatt csak gyéren fordultak elő.

Hazánk és az osztrák tartományok között I. Ferdinánd óta fenálló personál-uniónak összállammá — Gesamtstaat — való átalakulását, szerzőnk szerint a következő momentumok készítik elő: az állandó hadsereg behozatala 1715-ben, mert ez időtől fogva a katonaság se nem magyar, se nem osztrák, se nem cseh, hanem császári; továbbá a centralizált pénzügyi kormányzat, melyben a magyar pénzügyi kamara a bécsinek alárendelve lett (?), a fejedelem pedig államaiból huzott jövedelmét ellenőrzés nélkül használhatta; végre a külügyi kormányzat, mely, mint felségjog, a közös monarchia által, az összes államok részére vezetett.

Kétséget nem szenved, hogy a personáluniónak következménye, miszerint a felségjogot képező ügyekben ugyanazon államfő intézkedhetett Magyarországra, mint a ki intézkedett Ausztriára nézve; hogy a külügy, hadügy és pénzügyre vonatkozólag bizonyos közösség keletkezett, de ebből az összállam kifejlődését nem vagyunk képesek látni.

Egyébiránt a fentebbi adatokra nézve is van észrevételünk. A hadügy körében az állandó katonaság behozatala előtt semmi közösség sem volt. A magyar királyt e körben ugyan felségjog illette meg, de törvényeink meghatározták, hogy a magyar katonaság magyar kapitányok és tisztek alatt álljon; hogyha idegen katonaság hozatik az országba, annak a nádor legyen főparancsnoka; zsoldosok fogadására szükséges összeget pedig az országgyűlés ajánlja meg. E viszonyon az 1715: VIII. tcz. az állandó katonaság behozatalával változtatott ugyan, a hadügy közös lett olyan mérvben, mint a hogy közös jelenleg: az állam által kiállított, az országgyűlés által megszavazott összegben eltartott hadcsapatok közös vezénylet alatt védelmezték a két monarchiát. Külügyek vezetése szintén felségjogot képezett. Az államfő ugyanazon követtel képviseltette külföldön a magyar érdekeket, mint a ki az osztrák érdekeket is képviselte, valamint a külföldi követeket a két állam nevében fogadta. De azért számos törvényeinkből világosan kitűnik, hogy a külügy közösnek nem tekintetett. Így az 1635: XXX. tcz. szerint a magyar tanács értesítendő, ha követ küldetik valahova, hogy ez a magyar érdekeknek megfelelőleg instruáltathassék. Több törvényczikk pedig kimondja, hogy a török portára a császári követ mellé magyar követ is küldessék, a kit utasítással a kir. tanács lát el. Sőt néha az országgyűlés egyenesen küldött követeket.

A pénzügyeket illetőleg jogilag szintén nem létezett közösség, bár a magyar király e téren birt jogait, mint helyesen jegyzi meg Kiss, gyakran használta fel egyéb államainak előnyére. A magyar kamarának függetlenségét, önállóságát pedig az 1608: k. e. V., az 1609: XXI., 1622: XVIII., 1647: CXLVI., 1655: XI., 1681: XIII., 1715: XVIII., 1741: XIV. törvényczikkek biztosították.

Szerzőnk az 1687: II., III. tczikkeket úgy tekinti, mint a melyek a később létrejövő reálunió alapját képezik az által, hogy a magyar trónt a Habsburg család részére az elsőszülöttségi rend szerint örökössé teszi. Az 1723: I. és II. tczikkék által azonban már a reáluniót látja megállapítva.

Állításának bizonyítására sajátos eszközhöz folyamodik. A reálunió fogalmát határozza úgy meg, hogy az két vagy több államnak jogszabályon alapuló állandó összeköttetése, tekintet nélkül arra, hogy vajon csak a fejedelem személye közös-e, vagy még egyéb ügyek is; personáluniónak pedig két állam véletlen ideiglenes összeköttetését tekinti. E fogalom meghatározás, mely néhány régibb német író által adatott már, kiket ugyan szerzőnk nem idéz, de a kikre szükség esetében támaszkodhatik, a bírálatot nem állja ki.

Két állam közti összeköttetésnél az, hogy rövidebb vagy hosszabb időre történt, sem az összeköttetés fogalmára, sem tartalmára különbséget nem tesz. Ennek van nagy politikai jelentősége, de nincs más. Az unió ugyanolyan maradt a sanctio pragmatica után, a fejedelem közös személyén nyugvó, mint a milyen volt előtte. A két fogalom között a határvonalt sokkal inkább látom abban, hogy a fejedelem közös személyén kívül még egyéb ügyek is közösek, mint abban, hogy az államfő közös volta hosszabb vagy rövidebb időre állapított meg. Magyarország és Ausztria között a reálunió alapját az 1687: II. III. tcz. és az 1723: I. II. III. tczikkék képezik ugyanolyan mértékben, mint azt az 1867-ki törvényhozás nálunk ki is mondotta, hogy ezekre támaszkodva, külügy, hadügy és az ezekre vonatkozó pénzügy közösek. De a reáluniót tényleg csakis az ez évi XII. tcz. léptette életbe, a midőn Magyarország és Ausztria között, alaptörvény által, a fejedelem személyén kívül, még némely ügy is közösnek nyilvánított, a nélkül, hogy az unióban levő államok souverainitása ez által érintve volna.

Szerzőnk politikai spekulációba is bocsátkozik. A reáluniót átmeneti alkatnak tekinti, a mely rendszerint szorosabb viszonyra vezet. És pedig vagy úgy, hogy egyik állam a másik fölé emelkedik és keletkezik az «unio realis inaequalis», vagy a szövetség szorosabbá válván, az állam feltételeivel a szövetség bir és lesz «Bundesstaat», vagy a részek teljesen egybeolvadnak és így az egységes állam keletkezik.

E tanból viszonyainkra nem von ugyan direct következtetést, de az 1867-ki kiegyezés fejtegetésénél reá támaszkodik. Nem megy annyira, mint Dr. Horn,* vagy Dautscher von Kollesberg,** kik Magyarországot Ausztriával mint Bundesstaatot tüntetik fel, de már nem is marad azon szerintünk egyedül helyes nézet mellett, melyet különösen Juraschek képvisel,*** hogy a két állam egymással reálunióban van, hanem megtoldja ezt és elnevezi «zu einem Staatenbund entwickelte Realunion».

A fentebb ismertetett nézete szerint, melyet azonban a priori helytelennek nevezünk, igaza van: a mai szövetkezés már több, mint az, melyet a sanctio pragmatica megállapított. De miután Staatenbund alatt két vagy több teljesen külön államfővel bíró államoknak rendszerint közös védelemre irányuló szövetkezését értjük, hazánk viszonyára Ausztriához e formát jellemzőnek nem találjuk; pedig annál kevésbé, mert a fejedelem személyének és egyéb ügyeknek két souverain állam közti közösségét a reálunióval teljesen kifejezhetjük.

Alkotmányunkérti küzdelmeinket 1848—1865-ig részletesen ismerteti, de több tévedéssel. Mit akar például azzal mondani, hogy az 1848-ki törvényhozás a sanctio pragmaticán nyugvó reáluniót ledönteni és helyébe a tiszta personáluniót állítani célozta? Az 1848-ki törvények érvénytelenségére vonatkozólag idézi Lustkandel hamisítványait† és mindjárt utána teszi, hogy ezek az 1849. évi márczius

* Eine Reichspartei.

** Der monarchische Bundesstaat Oesterreich-Ungarn.

*** Personal- und Realunion.

† Das ungarisch-österreichische Staatsrecht.

4-ki alkotmány által hatályon kívül helyezettek (már t. i. az érvénytelen törvények).

Szerzőnk Ausztria és Magyarországot, dacára hogy definitiójában mint államok szövetségévé fejlődött realuniót tünteti fel, egész művében Gesamtstaat, vagy Gesamtmonarchie szókkal nevezi. E kifejezések alatt pedig nem érti átalánosságban az ugyanazon fejedelem kormánya alatt levő államokat, hanem egy oly államtestet, melynek részei Magyarország és Ausztria képezik. És ép ezért e kifejezések amily értelmetlenné teszik a már magában homályos definitióját, oly helytelenek és félrevezetőleg hathatnak. Ha egy ily államtest is léteznék, akkor tulajdonképpen három állam volna: a minden kétséget kizárólag létező souverain magyar állam, az ugyanilyen osztrák állam és szerzőnk Gesamtstaatja. A mi pedig egyszerűen képtelenség. Vagy talán valaki ezzel szemben felhozhatná, hogy ugyanily eset áll a német birodalomban és minden szövetséges államnál, a birodalom, vagy szövetség mellett ott vannak az azokat alkotó államok. Csakhogy e formában tulajdonképpen egy állam van: a birodalom, vagy szövetség. Csak ezek souverainek szoros értelemben. A részek autonomikus testek, melyek souverain jogokat gyakorolhatnak ugyan, de csak azon korlátok között, melyeket számukra a birodalom vagy szövetség von meg.*

Magyarország és Ausztria közötti összeköttetésnél hiányzik minden tényező ahhoz, hogy ez külön államnak, állami egységnek tekintessék. Hol van ennek az államnak népe, hol területe? A magyar állam népe és területe nem az, mert az a souverain Magyarországa, épen úgy, mint az osztrák a souverain Ausztriáé. És a souverainitás fogalmából következik, hogy e területek és népek felett más hatalom nem állhat fen. És miként egyeztethető a Gesamtstaat szerzőnk azon állításával, hogy unióknak Staatenbund jellege van? A mint az államot a szövetkező feleknél találja meg, nem keresheti többé a szövetkezetnél.

Abból, hogy a két állam a külfölddel szemben némely ügyekben mint egy jelentkezik, idevonatkozólag következtetést vonni nem lehet, mert hisz akkor minden véd- és daczszövetség össz állam lenne, valamint minden reál-unió.

Igy vagyunk egyébiránt a következő kifejezésekkel is, melyek ugy törvényeinkben, mint hivatalos használatban vannak: osztrák-magyar monarchia, a monarchia egyik, vagy másik fele. Ezek csak akkor korrektek, ha nem azt értjük alattuk, mint a mit kifejeznek. E szó monarchia nem az uralkodó személyére, hanem az államra vonatkozik és olyan államalkatot jelent, melyben a főhatalom egy physikai személy birtokában van. Már pedig unióknban két ilyen állam van. Ugy hogy a fentebbi szövegben a többes számot szintén ki kellene fejezni, t. i. osztrák-magyar monarchiák. Természetesen, ha egység nincs, annak feléről sem lehet szó.

A monarchia kifejezést használhatjuk ugyan egyes számban, mert a két államban a fejedelmi személy csak ugyan egy, de a monarchia szó többes számba teendő, mert az állam kettő. Bár e czímből: ő felsége ausztriai császár és Magyarország apostoli királya, mely 1868. évi nov. 14-ről kelt legmagasabb elhatározás folytán állapított meg, némi erőltetéssel azt lehetne következtetni, hogy abban a physikai személyben két fejedelmi személy egyesült: egy császári és egy királyi. Ilyent mutat, pedig még határozottabban az a tény, hogy fejedelmeink néha különböző számozással élnek, ha mint császárok, vagy mint magyar királyok szerepelnek. Így I. Ferdinánd Ausztriában V. Ferdinánd volt; III. Károlyunk Németországban VI. Károly.

Szerzőnk a delegációkban, valamint közös miniszteri uniókban az össz állam organumait látja. Valójában pedig a delegáció a két monarchia, illetve országgyűlés külön-

külön működő bizottsága. Már az alakításnál kiváló figyelem fordítottatik arra, hogy e bizottságok az országgyűlésnek hűséges képét tüntessék fel: tagjaik az országgyűlés mindkét eleméből választatnak, nálunk a különféle pártokra, Ausztriában a tartományokra való tekintettel. Igaz, hogy a bizottságok teljhatalommal működnek, de viszonyuk a küldő országgyűléshez később sem szűnik meg, a delegáció tagjainak mentelmi jogát az országgyűlés függeszti fel. E fentebbieket egyébiránt Ulbrich is elismeri egy jegyzetében: »... die Delegationen ihr Recht von den beiderseitigen Vertretungskörpern ableiten und an ihrer Stelle fungieren.« E bizottságok tehát közvetlen a két országgyűlésnek, közvetve a két államnak organumai. A két állam organumait képezik a közös miniszterek is, azok, a kik a közös ügyeket a két állam érdekében, a modern alkotmányos kormányzat elvei szerint intézik; felelősek a két országgyűlés bizottságának és ítéltnak a külön-külön két állam jogtudó polgáraiból alakítandó bíróságok által.

Elismerem végül, hogy mind e fogalmak és szók értelme fölötti vitának a gyakorlati életre csekély a jelentősége; hogy ma már szerencsésen túl vagyunk azokon az időkn, a mikor egy téves elméletnek a közfelfogásban való meghonosulása hazánk alkotmányára veszedelmessé válhatott. Ma Magyarországnak viszonyát Ausztriához positiv törvények írják körül, és bármily névvel jelölje is a tudomány e viszonyt, az a tényleges állapotokon mit sem változtat. De annak, ki a törvények feletti elmélkedésre adta magát, mégis csak az lehet célja, hogy magyarázatával a jog szabályait tegye világosabbá és érthetőbbé, nem pedig az, hogy tarthatlan elméletek felállításával a két államot egymáshoz közelebb hozni törekedjék.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Illetékességi kérdések.

A perrendtartási novella és az új végrehajtási törvény életbe lépte, de különösen a semmitőszék eltörlése következtében sok oly kérdésben, mely életbe vágó és ügydöntő, s melyekben eddig harmadfokban egyöntetűleg a semmitőszék döntött, most kétféle gyakorlat kezd kifejlenni a hazánkban fenálló két kir. ítélő tábla területén.

Erre különös okot szolgáltat az, hogy egy pár eset kivételével, a másodbíróság helybenhagyó vagy megváltoztató végzése ellen további jogorvoslatnak helye nincsen, minek következtében a kir. táblák véglegesen határozván, a két kir. tábla esetleges eltérő nézete a két tábla területén eltérő gyakorlatot állapít meg.

Ezuttal, noha meg vagyok győződve, hogy még számos eset lehet, csak két igen fontos esetet akarok kiemelni. Az egyik az illetékesség s a másik a biztosítási végrehajtás elrendelésének kérdéséről.

Az illetékesség kérdésében — kivéve a tkrdts. novella 59. §. 4. pontjában irt esetet — a kir. tábla végleg dönt.

Hogy az illetékesség kérdésében a semmitőszék fenállása idején ehhez mily számos jogorvoslat érkezett, köztudatu, és köztudatu az is, hogy sok esetben maga a semmitőszék is kétféleképpen döntött; feltehető-e tehát most, midőn a trdts. 30—53. §-aiban foglaltakhoz a novella 13. §-a is járult (a kereskedelmi és bagatell-ügyekről nem is szólva), hogy a két kir. ítélőtábla hasonló kérdésekben egyöntetűen fog dönteni? Én részemről kétlem és ezen kételyemet csak fokozza a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának 8957/1882. szám alatt kelt s az illetékesség kérdésében hozott végzése, melynek a következő eset szolgált alapul.

Egy anyós átengedvén vagyonát vejének, ez kötelezte magát egy közjegyzőileg hitelesített okiratban anyósát élet-

* Lásd idevonatkozólag LABAND szép fejtegetéseit *Das Staatsrecht des Deutschen Reichs* című művében.

hosszigan tartani. A vő kötelezettségének eleget nem tévén, az anyós tartás iránti keresetét a járásbírósnál megindította s ott — mert alperes az illetékesség ellen «okmány előmutatásának hiánya miatt» kifogást tett — felperes előadta, hogy a tartás iránti szerződésről csak egy példányban állittatván ki az okirat, ez vejének adatott volt át, s hogy ennél fogva ő az okmányt ugyan elő nem adhatja, de azt, hogy követelése okmányon alapszik, bizonyítja a közjegyző becsatolt hitelesítési jegyzőkönyvével, mely körülírja, hogy minő tartás iránti szerződés hitelesített, és tanukkal is kérte az illetékesség megállapítását annyival inkább, mert alperes az okmány létrejöttét maga is beösmerte.

A kir. ítélőtábla ezen ügyben a járásbírósgót a perrendtartási novella 13. §-a pontja alapján illetéktelennek mondotta s így Erdélyre nézve az döntvény, hogy ha a tartási kötelezettség okmányon alapszik is, de ha felperes magát az okiratot producálni nem tudja, a tartás iránti követelés csak rendes, törvényszék előtti perrel érvényesíthető.

Ezen esetből kiindulva, mivel meg vagyok arról győződve, hogy a budapesti kir. ítélőtábla másként határozna, kétség alá sem jöhet, hogy a két tábla területén az illetékesség számos kérdésében eltérő gyakorlat fog kifejlődni.

A második eset, melyre ezuttal reflectálni kívánok, a maros-vásárhelyi kir. ítélőtábla 1882. november 29-én 411/III. sz. a. kelt végzése által nyert elintézt. Az eset a következő:

Sch. I. váltókeresete beadásával egyidejűleg biztosítási végrehajtást kért L. S. és H. alperesek ellen és a veszélyt igazolta két tekintélyes kereskedőnek közjegyző előtt kiállított bizonyítványával, melyben a kiállítók bizonyítják, hogy alperesi kereskedő cég eladósodott, hogy fizetéseiket nem teljesítik és hogy felperes követelése, ha sürgősen nem biztosíttatik, veszélyeztetve van.

Az első bíróság a biztosítási végrehajtást elrendelte s a másodbíróság ezt megszüntette, dacára annak, hogy a végrehajtás foganatosítása után rövid idő múlva alperesi cég csődbe jutott, mi a fenforgott veszélyt legeclatansabbul constatálta és igazolta.

A végrehajtási törvény szerint ezen határozat is döntvény erejével bír, mert a további jogorvoslat ki van zárva, s mivel erős meggyőződésem, hogy a budapesti kir. tábla akkor, mikor kereskedő-cégek bizonyítványokban magát a veszélyt bizonyítják, a biztosítást elrendeli és fentartja, kétségtelen, hogy ezen esetekben is az ország két felében eltérő gyakorlat fog kifejlődni.

Ezuttal csak ezen, a forgalomra és jogszolgáltatásra egyaránt sajnosan kiható körülményre kívántam a jogász-közönség figyelmét felhívni; hogy ezen miként lehetne segíteni, ezt azokra bízom, kik ezen lehetőséget eszközölték.

Dr. Weisz Ignác.

Az 1881: LX. tcz. 206. §-ához.

Ha végrehajtási árverés hatálya nélküli önkéntes árverési feltételekben a terhek mikénti rendezése érintve nincsen és az ingatlanra zálogjogok vannak bekebelezve, mi történik a vevő által befizetett vételárral? Van-e helye sorrendi tárgyalásnak? A vételárból önkéntes eladó az árverési költségeket előnyös tételként követelni jogosult-e?

Előfordult a következő eset: Az árvaszék a hagyatékhöz tartozó 3 ingatlannak önkéntes elárverezését rendelte el és pedig úgy, hogy kettő végrehajtási árverés joghatályaival, a harmadik ilyen hatály nélkül adassék el. A megbízott közgyám egy kérvényben fordult a tkvi hatósághoz s mindhárom ingatlan tekintetében azonos, még pedig a közönségesen alkalmazni szokott feltételeket javasolt s az árverés így is rendeltetett el, a 3. ingatlanra vonatkozó azon egyedüli speciális rendelkezéssel, hogy az végrehajtási

árverés hatálya nélkül fog eladatni. Az árverés jogerőre emelkedése után sorrendi tárgyalás tüzetett ki s tartatott meg, és ezen az eladó közgyám az árverési költségeket mindhárom ingatlan vételárából, részére soroztatni, s a 3. ingatlan vételárából hátrálékot magának kiutaltványoztatni kérte.

Ezzel szemben a 3. ingatlan vevői előadták, hogy végrehajtási árverés hatálya nélküli önkéntes árverésnél sorrendi tárgyalásnak helye nincsen, az árverési költségeket eladó sajátjából viseli és a vételár elszámolása s kiadhatósága tisztán eladót és vevőt érdeklő olyan ügy, melynél az eldöntés attól függ, vajon eladó az árverési feltételeknek eleget tett-e vagy sem, s így tekintve, hogy a kérdéses ingatlan meg van még terhelve, eladó a vételár kiutaltványozását nem követelheti. Az ilyen önkéntes árverésnél az árverési feltételek az eladó szerződési ajánlataként tekintendők, melyre az elfogadási nyilatkozatot vevő az árverésnél részvétele s legtöbbet ígérese által adja meg, és valamint egy szabadkézből eladásnál, ha a szerződésben a tervek mikénti rendezéséről említés téve nincsen, magától értetődő hallgatag feltételnek veendő, hogy a terheket eladó viseli, úgy az önkénytes árverés e neménél kibocsájtott árverési feltételek közé ez szintén mint hallgatag feltétel elfogadandó. Ezenfelül joggyakorlatunk már régen tisztában van azon kérdés iránt, hogy ha az adásvevési szerződésben a vételár kifizetésére fix idő van is meghatározva, vevő még is visszatarthat a vételárból annyit s addig, a mennyi az ingatlanon fekvő teher kielégítésére elegendő s illetve a meddig vevő az ingatlant nem tehermentesíti avagy vevőt egyébként nem biztosítja.

A tkvi hatóság ellenkező nézetben volt s a vevők kifogását minden alapot nélkülözőnek jelentvén ki, közelebbi indokolás nélkül a vételárat a hagyatéék rendelkezésére bocsátotta s az árverési költségeket előnyösen sorozta.

A tkvi hatóság álláspontja szerint tehát a végrehajtási árverés hatálya nélküli árverésen legtöbbet ígérő nemcsak a vételárat, hanem az ingatlan terheit is tartozik viselni, még pedig nemcsak a hitelzökökkel szemben (mert ez magától értetődik), hanem az eladóval viszonyzatban is.

A tkvi hatóság valószínűleg azon szempontból indul ki, hogy a vevő ígéreténél már tekintettel volt a terhekre. Csakhogy az merőben lehetetlen. Mert az árverelő, még ha az árverés a tkvi hatóság épületében tartatik is meg, absolute képtelenek meghatározni, hogy az ingatlant addig mennyi adósság terhelendi, a mig az nevükre jön. Tovább megyek; ha az árverésre kerülő vevő megnézi a becslése szerint 10,000 frtot érő ingatlan tjkvét, s 5000 frt terhet talál, nem biztos abban, hogy az iktató mellett álló hallgatag ember nem-e rejteget kabátjában egy 10,000 frtos bekebelezési kérvényt, hogy azt azon pillanatban beiktattassa, mikor a venni szándékozó a lábát kiteszi? Minő alapon tehet az árverésen ígéretet? Hát még az árverés napjától azon időpontig, mikor az átírás megtörténhetik?

Nézetem röviden az, hogy az önkéntes árverés itt jelzett eseténél a tkvi hatóság működése arra szorítkozik, hogy az árverést megtartatja s a vételárat letétileg kezelteti. Ha vevő igazolja, hogy az árverési feltételeknek eleget tett, az ingatlan nevére irandó, ha pedig eladó igazolja, hogy a reá nézve is szerződésinek tekintendő árverési feltételeknek eleget tett, úgy a vételár kezeihez kiutaltványozandó, de tekintve hogy hacsak világosan meghatározva nincsen, hogy a teher s melyik teher vevő által viselendő, a szerződés magától értetődő hallgatag feltételeként tekintendő azon jogtétel, hogy eladó az ingatlant tehermentesíteni tartozik, azért is a tkvi hatóság a vételárat mindaddig ki nem adhatja, sem árverési költségekre részben sem utaltványozhatja ki, mig eladó nem igazolja, hogy a terhek törlése kérdésében vevővel tisztába jött.

Dr. Polgár Sándor.

FELELET

H. I. urnak a «Jogtudományi Közlöny» 19. számában tett nyílt kérdésére.

A kérdés így hangzik: vajon létezik-e Porosz- és Bajorországra nézve kivétel az okiratok hitelesítése tekintetében és vajon a 17796/865. sz. helyt. rendelet érvényben van-e?

Ezen kérdés feltevése, valamint az, hogy arra egy bíróságnak eljárása szolgáltatott okot, megint azon már számos esetek által nyert tapasztalatomban erősített meg, hogy jogászaink, ügyvédeink s bíráink nagy része a magyar törvényeket csak compendiumokból ismeri, s így oly törvényről, mely a compendium megírása után hozatott vagy abból kifejejtetett, tudomása nincsen. Erre épen a jelenlegi eset világos példát szolgáltatott. A bíróság a porosz törvényszék hitelesítéséhez még a követség hitelesítését kívánja meg az okirat érvényességéhez és H. I. ur (valószínűleg ügyvéd) kérde, nem létezik-e rendelet, mely Porosz- és Bajorországra kivételt szab.

Az 1880. XXXVI. tczikk 2. és 5. §-ában nagyon világosan meg van mondva, hogy egész Németbirodalomra nézve a törvényszék hitelesítéséhez a követség hitelesítése nem kívántatik meg az okirat érvényességéhez.

És mert már benne vagyok a respondeálásban, megkísérlem y. urnak is felelni. De tán felesleges ezen kérdésre is felelni, mert nézzük csak a kérdést.

Az özvegyet a birtok haszonélvezete felbontó feltétel mellett illeti, az özvegy a haszonélvezetet másnak engedi át bizonyos meghatározott bérért, de szintén felbontó feltétel alatt, mert kitünteti a haszonbéri szerződésben, hogy a haszonbérbe adott birtok haszonélvezeti joga őt csak felbontó feltétel beálltaig illeti, hogy tehát a feltétel beálltával az ő jogával a haszonbérő joga szűnik meg. E szerint tehát a feltett kérdés immár a következő: ha valaki a felbontó feltétel alatt szerződést köt, a felbontó feltétel beáll és ez által a szerződés felbomlik, tartozik-e a másik szerződő félnek kártérítéssel? Nem hiszem, hogy ezen kérdésre felelnem kellene, pedig y. ur kérdése csakugyan annyit jelent.

Meglehet, hogy y. ur az előadott esetet nehezebben megoldhatónak tartja, mert hiszen az özvegy a birtokot 3 évre adta bérbe, miután pedig a feltétel be- vagy be nem következése ő tőle függött, kérdés, vajon nem jelentette-e ki azzal, hogy a birtokot 3 évre adta bérbe, egyuttal azt is, hogy ezen idő alatt férjhezmenni nem fog?

Ezen kérdés azonban tisztán questio facti, és az, ki az egész szerződést nem olvasta, aligha felelhet arra, miképen magyarázandó a szerződésnek egyik kitétele, mert így csak röviden válaszolva a tényállást, mint azt y. ur teszi, nagyon bajos volna felelni arra, vajon a bérbeadó azt akarta-e kijelenteni a birtoknak 3 évre való bérbeadásával, hogy kezeskedik egyuttal arról, miként a feltétel 3 év előtt beállani nem fog; vagy azt-e, hogy még a feltétel be nem következése esetén csak 3 évre akarja magát kötelezni, a feltétel bekövetkezése esetén pedig a szerződés előbb is bomlik fel. Szóval a szerződést csak az magyarázhatja, ki az egész szerződést ismeri, és az, mire irányzott a szerződő felek akarata a szerződés kötésénél, questio facti.

Feltéve immár, hogy a szerződés úgy magyarázandó, miként az özvegy kötelezettséget vállalt az iránt, hogy a feltétel 3 év előtt bekövetkezni nem fog, követelheti-e a bérő az elmaradt hasznót?

Nem tudnám, hogy miért nem. Contractus contrahentibus legem ponit, az pedig, ki a szerződést megszegi, tartozik a szerződés szegése által okozott kárt megtéríteni.

Mennyi az elmaradt haszon?

Ez megint questio facti. Annyi azonban bizonyos, hogy így csak röviden a mult évre hivatkozni és annyit követelni,

mennyi haszon a mult évben volt, a bérő jogosítva nem lehet. Mert

1. nincs joga most az év elején követelni már azon hasznót, mely csak a két év lefolyása után eredményezett volna;

2. ki tudja, vajon a jövő években hasznót eredményezett volna-e, és ha igen, mennyit. Ezt csak az év lefolyása után lehet tudni. Az év lefolyása után pedig úgy hiszem nem leszen nehéz szakértők által constataálni azt, hogy tekintetbe véve a fizetendő bérösszeget, tekintetbe véve az ezen évben az ezen meg ezen vidéken volt termést és a termésre behatott egyéb körülményeket, mennyi lett volna X. bérőnek haszna.

Szükséges-e, hogy a bérő magát pereltesse és a bérbeadónót perbe hívja? kérde y. ur tovább.

Az által, hogy a bérő pereltesse, vagy a bérbeadónót perli (perbe hívja), a bérő semmi jogot nem nyer. Vagy van joga a bérletben benn maradni, vagy nincs, és vagy van továbbá joga a bérbeadónótól kártérítést követelni, vagy nincsen. Jogain vagy kötelezettségein a perlés mit sem változtat, miután a bírő ha ítéletet mond, nem ad, hanem mond jogot, azt pedig, mit a bírő jogosnak kimondani fog, azt a bérőnek tudnia kell, mert hiszen minden állampolgárnak tudnia kell a törvényt. Mi célja legyen tehát a pereltetésnek és perbe hívásnak? V.

KÜLÖNFÉLEK.

— Dr. Bróde Lipót, a fővárosi ügyvédi kar egyik veterán tagja, meghalt. Negyed századon túl élénk részt vett a közügyekben, a jogtudomány művelői közt mindig az első sorban küzdött, ismerték nevét nemcsak a fővárosban, hanem a haza határain túl is. Nem Magyarországon született, az ötvenes évek systemája hozta hazánkba, azonban alig néhány évvel letelepedése után magyar emberré lett. Ügyvédi vizsgálatát a kir. táblánál fényes sikerrel letevé, csakhamar a legkeresettebb fővárosi ügyvédek egyike lett. Mintaképe volt az ügyfele érdekeit folyton szem előtt tartó ügyvédnek. Praxisa ép úgy mint tehetsége a hiteltörvényeket tették kedvencz themájává. És alkotmányosságunk újabb aerája óta nem keletkezett egyetlen hiteltörvény sem, melynek előkészítésében kiváló részt nem vett volna. A kereskedelmi törvény, a váltó- és csódtörvény, a kereskedelmi és váltó-eljárás nem csekély részben az ő műve. És e mellett nem szűnt meg kiváló figyelemmel lenni minden felmerülő és az ország érdekeit érintő jogi kérdés iránt. A keleti vasut bonyodalmas ügyeit senki sem világította meg oly jól, mint ő. Nem csekélyebb hatása volt a társadalmi téren. Ő volt egyik megalapítója a jogászyűlésnek, melynek vitáiban élénk részt vett. Mint a negyedik szakosztálynak elnöke nemcsak vezette a tanácskozásokat, hanem sokszor részt vett a vitában és mindig élénkítőleg hatott a tanácskozásra. Néhány év óta kinos, gyógyíthatatlan belegség gyötörte, mely most elragadta az élők sorából.

— Dr. Várnai Lajos elhunyt a főváros jogi köreiből érzékeny veszteség. Derék ügyvéd és ideális törekvésű, a jogreform iránt buzgólkodó jogász volt. Számos kisebb-nagyobb jogi cikket írt és több év óta dolgozott egy terjedelmes munkán a vasuti jogról, mely mű tudomásunk szerint hátrahagyott iratai között csaknem befejezetten fog találatni. Béke hamvaira.

— Két válasz jelent meg a *Nemzet*-ben mult számunk «Különfélék» rovatában írt két megjegyzésünkre. Az egyikben azt állítottuk, hogy az igazságügyministerium a kereskedelmi és váltótörvényszéktől 7 jegyzőt és a segédszemélyzet jó részét elvonta. Erre a hivatalos czáfolat azt hozza fel, hogy nem 7 jegyző vétetett el, hanem 3 jegyző, 2 aljegyző és 2 joggyakornok, ezeken felül pedig csak egy irodaigazgató és 3 őrök. Hogy ez mennyiben erőlteti meg állításunkat, az olvasóra bizzuk. Azt, hogy a törvényszéknél most kevesebb lett a munka, clykép illusztrálja a communiqué, hogy összehasonlítva a multévi ügyforgalmat — az 1874. évi ügyforgalommal, a midőn tudvalevőleg a krach folytán hirtelen felszaporodtak a váltótörvényszék teendői. Mélyen hallgat azonban a közbeeső évek ügyforgalmáról. A kényszervallatásokra vonatkozó megjegyzésünk ellenében

felszólal az igazságügyministerium egyik hivatalnok. Örömmünkre szolgál, hogy maga a *Nemzet* szerkesztősége szerkesztői megjegyzésben szükségesnek tartotta, a felszólalás ellen és a mi álláspontunk mellett nyilatkozni.

— **A szóbeliséget és közvetlenséget** feltétlenül megköveteli a kir. Curia a járásbírói ügyekben is. Közöljük erre nézve a következő két határozatot, melyek híven visszatükrözik a Curia felfogását.

A m. kir. Curia (becsületsértéssel vádolt V. Iván elleni stb. ügyben): Mindkét alsóbb bírósági ítélet megsemmisítésével az első fokon eljárjék a járásbírói ítélet megsemmisítésével az alantabb jelzett irányban leendő kiegészítésére s a fejlődőkhöz képest újabb határozat hozatalára és további szabályszerű eljárásra utasítatik. Indokok: Az 1882. évi jan. 30-án 210. sz. a. felvett tárgyalási jegyzőkönyvből kitetszik, hogy V. Iván vádlott szabályszerű megidézése dacára a tárgyalásra meg nem jelenvén, a tárgyalás távollétében fejeztetett be s kihallgatása nélkül hozatott ellene a fent érintett elsőbírói ítélet, mely ítéletet a kir. ítélő tábla helybenhagyta. Minthogy pedig az 1880. évi aug. 15-én 2265. sz. a. kelt m. kir. igazságügyminiszteri rendelet 69. §-a világos és határozott rendelkezése szerint a vétséggel vádolt egyén köteles a tárgyalásra személyesen megjelenni s ha kellő idézés dacára sem jelent meg, elővezetendő, az első fokon eljárjék a járásbírói feladata lett volna az idézett rendelkezéshez képest eljárni, nem pedig vádlott kihallgatása nélkül ellene ítéletet hozni. Ugyanazért stb. (1882. évi 16,680. sz. 1883. márcz. 3.)

A m. kir. Curia: Magánvádlónak a tárgyalás megkezdésekor tett módosító indítványa szerint vádlott a rágalmasz vétségével vádoltatván, tekintve hogy vádlott az 1880. évi 2265. i. m. számú rendelet 69. és 79. §§. rendelkezéseinek mellőzésével, miután B. János tanu kihallgatása megkeresés útján vétetett eszközzésbe, a tárgyalás folytatására s lehető észrevételének előterjesztése végett megidézve nem lett: az eljárásnak ezen lényeges hiánya miatt mindkét alsóbírói ítélet megsemmisítették s az iratok azon utasítással küldetnek illetőségükhöz vissza, hogy az eljárás ezen ügyben a feleknek a nevezett tanu vallomása tárgybani meghallgatása végett szabályszerű módon folytatassék s majdan az abból fejlődők alapján új bírói határozat hozattassék. (1882. 15,704/B. 1883. márczius 9.)

— **A jogi szakban letett vizsgálatok** száma Poroszországban 1882-ben az előbbi évekhez képest szaporodást mutat, amennyiben a vizsgálatok száma 1882-ben 709 volt, míg 1881-ben 705, 1880-ban 597, 1879-ben 545, 1878-ban 470, 1877-ben 403. Az 1877—1881-iki évekből 524 jelölt ment át 1882-re, ezen évben tehát összes számuk 1233 volt, kik közül 126 ismétlő volt. A vizsgálat előtt visszatartottakból 17, az igazságügyi szolgálatot odahagyta illető meghalt 10, maradt tehát 1882-ben 1206. A vizsgálatot kiállotta, és pedig «jól» 54, «kielégítőn» 483, nem állotta ki 122. Maradt tehát 547 jelölt.

— **A belga képviselőház** bizottságának előadója Thonissen már letette a ház asztalára azon jelentését, mely szerint a bizottság a vádtanács (chambre du conseil) további fentartását javasolja és csak némely csekély hatásköri módosításokat tesz. Franciaország is foglalkozik ezen intézmény ujlagos behozatalával. Az 1879-iki novelláris törvényjavaslatnak ez iránti határozmányait — habár lényegesen megszorítva — a senatus elfogadta.

— **Schweizban**, hol tudvalevőleg minden egyes kanton önálló büntetőtörvénykönyvvel bír, újabb időben erős mozgalom indult meg az anyagi büntetőjog egységes codificációjá iránt. A «Schweizerischer Verein für Straf- und Gefängniswesen» m. é. okt. 3. és 4-én tartott nagygyűlésében következő határozatot hozták: Egy egységes büntetőjog létrehozása az egész Schweiz számára szükséges folyamánát képezi Schweiz történeti fejlődésének, mert az összes kantonok egynek kivételével törvénykönyveik összeállításánál elfogadták alapul a német jog elveit; miért is a történeti fejlődés megkívánja, hogy ezen elvek alapul vétele mellett egységes törvényt hozassék.

— **Svédországban** a polgári perrendtartás írásbelisége oly értelemben vétetik, hogy a bíró az acták alapján ítél ugyan, de nincs megtiltva a feleknek szóbelileg is előadni érveiket. A nyilvánosság, mely szokás útján eddig is fenállott, most hozatik be törvényesen.

— **Spanyol szokás.** Még husz évvel ez előtt megvolt Spanyolországban az a szokás, hogy mihelyt a hóhér elvé-

gezte munkáját, csendőrök vették körül, bilincset tettek kezeire és börtönbe vitték. Néhány órával később megjelent a börtönben egy bírósági jegyző a szolga kíséretében, és a következő párbeszéd folyt le közte és a hóhér között: «Ön vádolva van azzal, hogy megölt egy embert». «Igen, ez igaz». «Miért követte el ezen gyilkosságot?» «A törvény iránti engedelmségből és a bíróságtól vett meghagyásra.» Erre jegyzőkönyvet vettek fel, melyet a hóhér aláírt, és az ügyet másnap egy bírónak adták át megvizsgálás végett. A bíró meghozta a felmentő ítéletet, és a hóhér szabadon bocsáttatott, miután huszonnégy órán át mint bűnösrel bántak vele.

NYILT KÉRDÉSEK.

Vajon a telekkönyvi tulajdonos, ki ebbeli jogát a keresethez csatolt telekkönyvi kivonattal igazolja, kérhet-e sommás visszahelyezést, habár egy évi békés birtoklást nem, hanem csak kevesebbet, pl. egy havit tud is csak igazolni; avagy köteles-e ez is a birtokháborítási illetve a sommás visszahelyezés jogcíme gyanánt egy évi békés birtoklást igazolni, és nem-e vonatkozik ez csak azon esetre, midőn valaki pusztá birtok alapján keres visszahelyezést?

Suhajda ugyanis az ily keresetek jogcímeül: az igazságos vagy legalább nyilván és csendesen egy évig folytatott birtokot említ (l. SUHAJDA Magyar polg. any. magánjog 97. l. 88. §. negyedik bekezdés). Suhajda szerint két jogcím lehet: 1. az igazságos, mi nyilván jogszerű címen alapulót akar érteni, pl. tulajdonzalog; 2. egy évig folytatott békés birtok.

ZLINSZKY felperes részéről az egy évi birtokot nem kívánja meg az esetben, ha birtokának jogszerű címét igazolja.

Ezt csupán abbeli véleményem támogatására bátorítottam felhozni, hogy véleményem szerint a telekkönyvi tulajdon kétségtelen volta esetén nem kell egy évi birtokot igazolni felperesnek.

H. László.

A végrehajtási eljárás 93. §-ának értelmezése felett ép akkor támadt vita egy vidéki bíróság előtt, midőn e lapok idei 15. számában az 1881. évi LX. tcz. 78. §-a feletti vitát TELESZKY István ur, a törvény igen tisztelt szerzője, véleményével eldöntötte.

A végrehajtás útján behajtandó követelés 350 frt. A lefoglalt ingó (egy ló) becsértéke 20 frt. Mennyit kell letenni biztosítékul, hogy a lefoglalt és 20 frtra becsült ló a később beadott igénykereset végleges eldöntéseig bírói árverés alá ne kerüljön?

A bíró úgy magyarázza a törvényt, hogy leteendő a követelés; az igénylő: hogy leteendő a becsérték, és miután igénylő csak a becsértéket tette le, az iratok a végrehajtónak további eljárás végett kiadattak. Quid juris? K.

A curiai döntvények hivatalos kiadásának idei 1. számában megjelent 12. sz. döntvény szerint kimondotta a kir. Curia teljes tanácsa: «hogy büntettek és vétségek esetében a kiszabott pénzbüntetések az 1878. évi V. tczikk 53. §-a értelmében a törvény határain belül, és a fenforgó körülményekhez képest 1 frttől 10 frtig terjedőleg egy vagy több napi szabadságvesztésszűntetésre átváltoztathatók.»

Ezen határozatát a kir. Curia egyedül a B. T. K.-nek e határozatában idézett 53. §-ával indokolja, melyben azonban — mint e határozat maga is mondja — minden kétséget kizárólag kifejeztetik, hogy a kiszabott büntetéseknek behajthatatlansága esetében a szabadságvesztésszűntetésre való átváltoztatás meghatározásánál 1—10 frtig terjedő összeg helyett egy nap számítható, s mégis 1—10 forintig terjedőleg egy vagy több napi szabadságvesztésszűntetésre átváltoztathatóknak mondja e curiai határozat az ily pénzbüntetések.

Én ezt a logikát nem értem, s e határozatnak következetességét a benne felhozott indokból még akkor sem bírnám átlátni, hogyha a kir. Curianak törvény megváltoztatására, és nem csak vitás elvi kérdések eldöntésére adatott volna az 1881. LIX. tcz. 4. §-ában meghatalmazás; mert ezen esetben is ezen törvényt változtatni célzó határozatát az általa idézett törvénnyel indokolni nem lehetne.

Szeretném tehát tudni a jogászok véleményét a felől: tartás-e magukat a bíróságok a kir. Curianak ezen határozatához vagy sem?

Egy bíró.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az ügyvéd mint meghatalmazott. LÁNYI BERTALAN lipót-szent-miklósi ügyvédtől. — Jogirodalom: Annuaire de Legislation Française. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A vegyes házasságu válóperek kérdéséhez. BERGHOFFER VILMOS m.-szigeti kir. alügyésztől. — Felelet az 1881: I.X. tcz. 197. §-ára vonatkozó kérdésre. SIMON ENDRE löcsei kir. törvényszéki bírótól. — Válasz Dr. R. J. ügyvéd urnak a «polgári házasságról» című cikkére. S. A.-tól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az ügyvéd mint meghatalmazott.*

A törvény ezen érzékenyen érzett hiányát pótolni képezte feladatát az igazságügyminister által az 1879. évi május 1-én 4544. sz. a. kibocsátott szabályrendeletnek, melyben a hivatalos vizsgálat során követendő eljárás, polgári minősége, a contradictorius tárgyalás, nemkülönben a hozandó bírói ítéletnek tisztán a pénzbeli marasztalásra való kiterjeszthetése meg lett ugyan állapítva, azonban a hivatalos vizsgálat tulajdonképeni tárgya szabatosan még sem jelöltetett meg. Nem mondatott ki határozottan és világosan, a mi különben a törvény és a szabályrendelet szövegéből következtethető, hogy ezen kivételes eljárás tárgyát csakis a bíróságok és hatóságok előtti képviselet folytán behajtott pénz és átvett iratok kiadása képezheti s hogy másnemű számadási viták eldöntése a rendes bíróság által a rendes eljárás szabályai szerint történjék meg.

Fenebb jelzett álláspontunkra tekintettel s azon reményünk kifejezése mellett, hogy a fenforgó kétely az ügyvédi rendtartás módosítását illető törvény hozatalánál a kérdés határozott szövegezése által el fog oszlattatni, nem áll szándékunkban a vagyonkezelés, nemkülönben a vagyonjogi képviselet és ügyvitelre irányuló meghatalmazási jogviszonyt e helyütt bővebben fejtegetni, s így áttérünk az ügyvéd által a bíróságok és hatóságok előtt hivatásszerűleg végzendő képviseletre nyert megbízás jogi természetének méltatására.

Ez irányban mindenekelőtt szükségesnek mutatkozik, hogy általánosságban megjelöljük azon helyet, mely az ügyvédet a perben megilleti.

Ezen hely azon igazságügyi functio szerint határozható meg, mely az ügyvéd feladatát képezi.

Az ügyvéd, a mellett, hogy a fél magánügyét képviseli és védelmezi, egyszersmind hatalmas tényezője az igazság felderítésének még akkor is, ha nem igaz ügyet képvisel, mert az ellentétes irányu jogi argumentatio a vitás kérdést a per folyama alatt teljesen kidomborítja és ekként a bíró teendőjét, az ítélethozatalt, lényegesen megkönnyíti. (Jogászgy. Évk. VIII. évfolyam I. kötet 427. l.)

Nyilvánvaló tehát, hogy az ügyvéd és a bíró functiója az azonos eredményt, vagyis az igazság felderítését célzó törekvést tekintve, egy és ugyanaz, s minthogy a peres ügy jogi megvitatása, mely az ítélet alapját veti meg, nem csekélyebb fontosságú a jogvita eldöntésénél: a jogszolgáltatás jól felfogott érdekeinek postulatuma, hogy az ügyvéd igazságszolgáltatási tekintetben a bíró mellé rendeltessék, s a bíró befolyása alá csak annyiban helyezzessék,

a mennyiben azt a tárgyalás rendes lefolyása és a vita fegyelmélettségének szempontjai követelik.

Ilyen értelemben az ügyvéd igazságszolgáltatási segéd-személyként jelenkezik. Nem tagadható ugyan, hogy az ügyvéd ezen állása a perben különösen ott válik ki, a hol az ügyvéd nem egyszersmind a fél meghatalmazottja, a hol a tényállást vagy maga a fél vagy annak ügyvivője fixirozza, az ügyvéd pedig a fél álláspontjának csakis jogi védelmét teljesíti, s hogy másrészt ott, a hol az ügyvéd a perben az eldöntés alapját képező ténydolgok előterjesztése körül is a fél megbízottjaként szerepel s így magát felének nemcsak a jogi felfogás, hanem a ténykörülmények tekintetében elfoglalt álláspontjával is azonosítja, a fenebb jelzett minőségéből veszteni látszik; mindamellett az ügyvéd perbeli állásának, úgy az általános jogszolgáltatási, mint pedig a perjogi elveknek megfelelő fenebbi minősítése fentartandó minden viszonyok között, mert a törvénykezési eljárás rendszerének és az ügyvédség szervezetének gyökeres reformja mellett az ügyvédi cselekvőségnek hatása az igazságszolgáltatásra, az ügyvéd és a fél közti viszonyoknak szorosabb alakzata által sem fog lényegesen ellensúlyoztatni.

Ezen kérdésre nézve nálunk eddigelé jobbára eltérő felfogás uralkodott, minek magyarázatául elegendő azon egy körülményre utalnunk, hogy a fél az ügyvéd urának (principális) tekintetett.

Jogi íróink legtöbbjei az ügyvédet az ügyfelek közé sorozzák, sőt gyakran mint perbeli mellékszemélyt a beavatkozó és szavatossal egy kategóriába helyezik. FRANK («A közigazság törvénye Magyarhonban» II. kötet 39. l.) a felperest és alperest perlekedő feleknek, az avatkozót és szavatost ezek társainak, az ügyvédet pedig mindezek segédjének nevezi. FOGARASY JÁNOS (Magyar közpolgári jogtudomány elemei, Kövy Sándor után 1845. évi 346. és köv. l.) a törvénykezésről vagy a jog védelme és keresésének törvényes módjairól szóló részben különálló fejezetekben tárgyalja a törvénykezési személyekre vagy a bíróságokra, a felperes és avatkozó, az alperes és szavatos, végül a hatalmazott és ügyvédre vonatkozó törvényes szabványokat, a nélkül, hogy mindezeknek egymáshoz viszonyát közelebből megjelölne.

Hasonló módon jár el HUSZTY, a ki az ügyvédi állást nyilvános hivatalnak tekinti (Jurisprudencia practica Lib. I. tit. XX—XXVI; KÍTONICH pedig (Directio methodica processus judicarii Cap. X.) minden rendszer nélkül a végrehajtásról, a felperesről, a meghatalmazott és ügyvédről, végül az alperesről értekezik. SZLEMENICS szerint az ügyvéd bírósági segéd-személy.

Az újabb perjogi munkákban az 1868: LIV. tcz. alapján, melynek az ügyfelekre vonatkozó címében az ügyvédekre nézve tett rendelkezések is foglaltatnak, tisztán perjogi alapon az ügyvéd részint mint a perben a feleknek nyújtandó segély adása végett résztvevő harmadik személy (OKRÖSS «Magy. polg. törv. rendtrs» 81. lap.), részint egyszerűen segéd-személyként van feltüntetve, holott a felperes és alperes perbeli fő-, a beavatkozó és szavatos perbeli mellékszemélyeknek neveztetnek (SUHAYDA «M. polg. törv. rendtrs» 67. lap).

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

Midőn az ügyvédnek mint megbizottnak perbeli felépését és működését teszszük vizsgálat tárgyává, három szempont magaslik ki, mely a megbizotti viszonynak jogszolgáltatási és általában véve közérdekben való helyes körvonalozásánál figyelembe jöhet. Ezen szempontok elseje azon alakszerűsége, melynek folytán az ügyvéd a perben állást foglalhat, másodika az ügyvédet a perben megillető hatáskörre, következőleg ezen hatáskörnek a perben álló felekre, nemkülönben a perügy végleges eldöntésére való kihatására, harmadika pedig az ügyvédnek a képviselt fél, az ellenfél és a bíróhoz való vonatkozásaira irányítja figyelmünket.

Ehhez képest szemügyre veendők:

1. az ügyvédi megbizás külső kellékei,
2. az ügyvédi meghatalmazás terjedelme, érvénye és hatálya, és
3. az ügyvédnek mint meghatalmazottnak viszonya saját feléhez, a perbeli ellenfélhez és a bíróhoz.

I. Az ügyvédi megbizás külső kellékei.

Határozott törvénybeli rendelkezés arra nézve, hogy a perbeli meghatalmazott (procurator) *írásbeli* megbizást felmutatni tartozik, az 1574. évi XXXIV. tcz. 3. §-ában olvasható, hogy ez azonban az előtt is régóta szokásban volt, a törvény szavai bizonyítják. «Ostensis tamen (uti antiquitus mos est) literis procuratoriis principalium suorum».

Hasonló utalás történik már Ulászló 1492. évi első végzeményének 97. cikkében, a midőn kimondatik, hogy a nemes nők a káptalan két kiküldöttje előtt tett ügyvédvalló leveleinek ép oly hitel adassék a bíróságok előtt, mint más megbizó leveleknek (tamquam aliis literis procuratoriis).

A perbeli megbizás külső formáságai régi eljárásunkban a következő módon voltak megállapítva:

Az ügyvédvallás történhetett *szóval*, azaz azon bíró előtt, a ki előtt a per folyt, ezen esetben azonban a meghatalmazás hatálya csak az illető ügyre volt szorítva. Ez volt az u. n. «cum nostris» ügyvédvallás. A meghatalmazott nevének kitétele nem mindig szükségeltetett, sőt régibb íróink közül többen előnyösebbnek mondják, ha az ügyvéd meg nem neveztetik, mert ez esetben több ügyvéddel is képviseltethette magát a fél (Kitonich id. m. Cap. 10. qu. 26.; Huszty id. m. Lib. I. tit. XXVI. 20.).

Írásban vallhattak ügyvédet vagy perbeli meghatalmazottat saját pecsétjük alatt: az egyháznagyok, az ország nagybírái, a szabad örökös grófok (Vb. Hk. II. 13.), a káptalanok és conventek egyeteme (1723: 41.) és a törvény kiterjesztő magyarázata folytán a vármegyék közönségei.

A más személyek által tett megbizásoknak hiteles pecsét alatt kellett kiadatniok. Hiteles személyek és helyek voltak: az ország rendes bírái s azok helyettesei, a káptalanok és conventek és azok kiküldöttjei. A megye közönsége előtt tett megbizás eleinte csak a megye határain belül volt érvényes (1563. art. 53.), később az alispán vagy szolgabíró és esküdttsársa, (1723: 35. és 1765: 28.), majd pedig a szab. kir. városok tanácsai előtt (1840: 23.) tett ügyvédvallás is az egész országban érvényesnek tekintetett.

Sokszor az ilyen megbizásnál sem volt szükséges a megbizott nevének kitétele, mert a megbizás birtoka az azt felmutató egyén megbizatására nézve elegendő bizonyítékul tekintetett. Sőt ha a megbizott névszerint ki is volt téve, szokásban volt a meghatalmazó-levélbe a clausulát felvenni: «*alios in Regno juramento adstrictos praesentium exhibitores*», hogy ha a megnevezett egyén akadályozva lenne, más is léphessen fel meghatalmazottként (1723: 36.). A megbizó-levél felmutatása oly lényeges alakszerűségnek tekintetett, hogy azon esetben, ha az ügyvéd magát meghatalmazvánnyal legitimálni képes nem volt, nemcsak hogy

a fél meg nem jelentnek tekintetett s ügyét elvesztette s az ekként ügyvesztessé vált felperes ezenkívül a hat nehéz girát tevő u. n. királyi birságban (regale iudicium) is elmarasztaltatott (Hk. II. 86. §. 13.), hanem az ügyvéd e mellett a nyelvváltásági birsággal is sújtatott (1754. art. 34.)

A megbizás bizonyáglevél alakjában adatott ki s taxája 24 denárban volt meghatározva (Sigm. VI. art. 10. §. 3. Ulad. I. art. 95. §. 2. 1609. art. 74. §. 1.).

Az ügyvédvallásnak ezen körülményes és nehézkes módja a forgalomnak élénkültével s ezzel együtt a peres ügyek számának szaporodtával szemben mindinkább háttérbe szorult s már az 1840: XV. tcz. II. r. 217. §-ában kimondatott, hogy váltóügyekben bárki saját neve alatt is állithat ki érvényesen ügyvédi megbizást, ha aláírása törvényszékieleg be van jegyezve vagy ha az aláírást két tanu előtte teszi.

Az 1852. évben életbeléptetett ideigl. polg. perrendtartás 31. §-a még a nem ügyvéd meghatalmazottakra vonatkozó megbizásokra nézve is csak azt kívánja, hogy azok írásba foglalva legyenek; egyébiránt a 4. §. 3. pontjában az rendeltetik, hogy az ügyvédi meghatalmazások szabályszerűleg legyenek kiállítva.

Az országbírói értekezlet által megállapított ideigl. törvk. szabályok VIII. részének 7. §-ában pedig kimondatott, hogy az 1840. évi XV. tcz. II. részének 217. §-a az ügyvédi meghatalmazások tekintetében a polgári perekre is kiterjesztetik.

Az 1868. évi LIV. tcz. 88. §-a szerint a sommás eljárásban ügyvédet vagy más megbizottat szóval is lehet vallani, minden más esetben a meghatalmazvány az ugyanazon törvénycikk 167. és 168. §§-nak megfelelően írásba foglalandó. Az 553. §. azonban igen helyesen különbséget tesz az ügyvédek és a nem ügyvédek részére, továbbá az ügyvédek részére kiállított s vagy törvénykezési eljárásra vagy pedig a nem törvénykezési ügyletekre szóló meghatalmazványok között. A nem ügyvédek részére, vagy pedig az ügyvédek részére, de nem törvénykezési ügyletekre, végül pedig az országon kívüli használatra kiállított meghatalmazványok mindig bíróilag s már most közjegyzőileg hitelesítendők, holott az ügyvédek részére s a tulajdonképeni ügyvédi teendőkre szóló megbizás kiállításánál az egyszerűbb forma követendő. A mint egyrészt teljes mérvben helyeseljük az imént jelzett distinctiót azon elvnel fogva, mely szerint az ügyvédi teendő közhivatali functió jellegével bír («Procuratorum munus est publicum» Huszty i. m. 169. lap); ép ugy fájdalmasan kell jelezniük azon visszaesést, mely e részben újabb törvényeinkben nyilvánul. A polg. törvényk. rendt. módosításáról szóló 1881. évi LIX. tcz.-ben, a hol az inkább helyén lett volna, az ügyvédi meghatalmazások kiállítási módja változást nem szenvedett, de egyes speciál törvények még az ügyvédek részére szóló megbizások részére is szigorubb formákat szabtak meg. Így a közforgalom tárgyát képező értékpapírok bírói meg-emmisítéséről szóló 1881. évi XXXIII. tcz. 3. és 14. §-ai követelik, hogy a megemmisítési eljárás megindítását s a megemmisítés kimondását szorgalmazó kérvényhez, tehát a bíróság előtti tisztán törvénykezési ügylet alkalmával, az ellenjegyző ügyvéd megbizása közjegyzőileg hitelesített alakban csatoltassék. Ezen törvényes intézkedés értelmét fel nem foghatjuk, hacsak nem abban keresendő az, hogy a megbizás kiállítási módjának megnevezése által a fél indítatva érezze magát, beadványát nem ügyvéd által szerkesztetni. Az 1881. évi LX. tcz. 187. §-a egészen leplezetlenül fejezi ki, hogy az árverési pótajánlat csakis *hitelesített* beadványban terjeszthető elő, de itt legalább azon indok forog fen, hogy az árverés eredménye könnyen meg ne ingattathassék, s a pótajánlatot tevőt erő felelősség érvényesítése biztosítva legyen.

Ezen kérdésnél tehát szintén constatálható, hogy az ügyvéd iránti bizalmatlanság vezérli a törvényhozást még akkor is, midőn az ügyvéd olynemű cselekvőségéről van szó, melyet ez mint az igazságszolgáltatásnak egyik közege végez.

II. Az ügyvédi meghatalmazás terjedelme, érvénye és hatálya.

Az ügyvédet mint meghatalmazottat megillető hatáskör tárgyalásánál hasonló módon különbséget kell tennünk a törvénykezési ügyekbeni képviselő és a magán-meghatalmazotti ügyvitel között.

Míg, az utóbbit tekintve, az ügyvédet mások ügyeinek elintézését illetőleg azon jogkör illeti meg, mely részére a fél által adott különleges meghatalmazásban esetről-esetre ki van jelölve, minélfogva az ezen értelemben vett különleges meghatalmazási jogviszony tisztán magánjogi természetű; addig a törvénykezési ügyekbeni jogi képviselő jogkörének bizonyos általános érvényű, a fél által esetről-esetre nem módosítható, az ügyvédi állás közhivatali jellegének és a törvénykezési eljárás érdekeinek megfelelő elvek szerint kell meghatározatnia. Az ügyvéd képviselői hatáskörének megállapítását tekintve a fél többé nem *ura* az ügyvédnek, az ügyvéd pedig nem vak eszköze felének; a befolyás, melyet az ügyvéd a törvénykezési ügyekre, a perre gyakorol, azon jogosítványok, melyek a meghatalmazott ügyvédet megbízotti minőségének tartama alatt megilletik, törvényi szabályozást igényelnek, mely az ügyvédi foglalkozásnak az egyöntetűség, a jogi képviselő hatáskörének az állandóság kinyomatát nyújtja. Az ilyen meghatalmazási szerződésnek a megbízó félre mintegy törvényi rácoctroyálása teszi azután szükségessé, hogy az ügyvéd közbizalmi állásában szoros köteleességekkel illettessék s hogy az ügyvédi foglalkozás hatályos ellenőrzés alá helyezzessék.

Nálunk a felforgó kérdés régebben nem a fenebb jelzett felfogásnak megfelelően volt szabályozva. Az ügyvéd a perben igen alárendelt s a megbízó fél szeszélyének kitétt állásra volt utalva, az *ügyvédi meghatalmazás terjedelme* igen korlátozott volt s a fél a per folyamára saját ügyvédének perbeli cselekményeit is ellensúlyozó közvetlen befolyást gyakorolhatott.

Kétséget sem szenved, hogy az ilyen szűkkeblű eljárás, a mint egyrészt nem engedte, hogy az ügyvéd tekintélyesebb s tiszteltebb állásra felvergődhessek, ugy másrészt bénítólag hatott a per menetére s bizonytalanokká tette a perbeli cselekmények eredményeit. VERBÖCZY *hármaskönyve* (II. rész, 81. cím, 7. §.) alapján az ügyvéd (procurator) jogai közé soroztatott, felét 200 frtig kötelezni, vagy ezen összeg erejéig peralkura lépni, eladást tenni vagy zálogosítani, de csak akkor, ha ez szükségesnek és a fél nyilvános hasznára szolgálónak mutatkozott. Vannak ugyan, a kik szerint még ezen korlátozott hatáskör sem illette meg az ügyvédet, akként érvelvén, hogy Verböczy a «procurator» szó alatt a plenipotentiariust, a teljhatalmazottat, értette, s hogy az ügyvédi megbízás «a valló levelek értelme szerint is oltalmazáson túl» nem terjedhet (Frank i. m. II. 68. és 69. l.); ámde ezen felfogás ellen szól a hármaskönyv idézett szakaszának azon kitétele, hogy a procurator említett cselekvényei a nagyobb teher mellett visszavonhatók; már pedig a teljhatalmazottnak cselekményeit revocálni nem lehetett (L. Huszty i. m. lib. I. tit. XXVI. 15. Kitionich Cap. X. qu. 24. §. 4.).

Ha figyelembe vesszük ezenkívül, hogy a szorosan a perbeli védelemhez tartozó ügyvédi cselekmények a fél önkényétől függőleg bármikor alterálhatók voltak, akkor tiszta képet nyerünk azon alárendelt szerepről, melyre a megbízott ügyvéd azelőtt kárhóztatva volt.

Az 1852. polg. perrendtartás az írásbeli perekre nézve az ügyvédi kényszert hozván be, természetsszerűleg az ügyvéd hatásköre is tágult s az ügyvédi meghatalmazásnak

érvény szereztetett a pernek minden egyes stádiumában; ezen elvet fogadta el az 1868. évi LIV. tcz. is, míg az 1874: XXXIV. tcz. 62. §-ában kimondatott, hogy az ügyvédi meghatalmazvány által az ügyvéd fel van jogosítva mindazon intézkedések megtételére, melyek a reája bizott ügy rendes vitelével és teljes befejezésével egybekötvék.

Ezenkívül minden meghatalmazvány kiterjed:

a) a beperelt pénzösszeg és a peres tárgyak átvételére és nyugtatványozására;

b) helyettes megbízására;

c) eskü-kinálásra, visszakinálásra, elfogadásra vagy az ellenfél esküvételébe való beleegyezésre.

A meghatalmazotti hatáskörnek ezen körülírása különben megfelelne az ügyvédi és az igazságszolgáltatási érdekeknek, ha a szakasz végén egész általánosságban nem mondatott volna ki, hogy «*ha a fél az ügyvéd meghatalmazási jogkörét korlátozni akarja, azt a meghatalmazásban különösen ki kell tennie*». Fennebb is kifejtett nézeteink szerint az ügyvédi funkció nem minden ágának korlátozása bizható a fél önkényére; vannak jogszolgáltatási szempontok, melyek követelik, hogy a per s általában az ügy *rendes* vitelével kapcsolatos teendők a meghatalmazott ügyvéd által a törvény rendeletéből s a törvényben kifejezett mérvben végeztessenek; más, az ügygyel elválaszthatlan kapcsolatban nem álló teendők, mint a beperelt pénz átvétele és nyugtatványozása iránt ismét a fél szabadon intézkedhetik; helyettes rendelkezésében azonban, kivált ha a helyettes tetteiért a helyettesítő tétetik felelőssé, a meghatalmazott ügyvéd nem korlátozható, másrészt pedig nem képzelhető, miként lehessen az ügyvédi kényszer mellett pl. egy rendes pert lefolytatni, a midőn az ügyvéd a megbízásban meg lenne fosztva azon jogtól, hogy fele nevében esküt kínálhasson, visszakinálhasson és elfogadhasson s midőn a fél saját személyében s közvetlenül a per menetére be nem folyhat. Szükséges tehát, hogy a fél joga, az ügyvédi meghatalmazás jogkörét korlátozhatni, a fennebbi elveknek megfelelően szabatosíttassék.

(Folyt. követk.)

Lányi Bertalan.

JOGIRODALOM.

Annuaire de Législation Française. Première année. 1882. Prix: 3 fr.

Többször volt már alkalmunk e lapok hasábjain megemlékezni a párisi «Société de législation comparée» üdvös működéséről. Ama megbecsülhetlen szolgálat daczára is azonban, melyet e társulat «Annuaire»-je a jogászvilágnak és a politikusoknak teljesít, a legujabb időig méltán érte az egyoldalúság némi vádja; mert a francia törvényhozás főbb mozanatainak ismertetését következetesen mellőzte, s a vállalat nemzetközi jellegével sehogy sem volt meg egyeztetendő, hogy a társulat igen számos külföldi tagjai a cultura élén is haladó Franciaország törvényhozási mozgalmairól ez uton értesítést ne nyerjenek.

Ezen hézagot van hivatva pótolni az «Annuaire de Législation française», melynek első évfolyama az 1881. évi francia törvényhozási munkálatokat ismerteti. Az évkönyv első cikkében CHALLAMEL nyújt egy hosszabb áttekintést a francia törvényhozás 1881. évi működéséről, a hol egyszersmind a még törvénynyé nem vált javaslatok is kellő méltánylásra találhatnak. A nevezetesebb törvények tüzetes ismertetésére neves szakférfiak vállalkoztak, kiknek fejtegetéseik különös becszel bírnak.

Minket főleg három törvény érdekel, melyek a szabad-
elvű haladás terén kiváló vívmányt képeznek.

1. Az 1881. június 19-iki törvény a bünvádi eljárásnak (Code d'instruction criminelle) 336 cikkét módosítja, *eltörli az esküdtiséki eljárásban az elnöki resumét.*

A módosított cikk régi szerkezete a következő volt:

«Az elnök összegezi az ügy állását. Figyelmezteti az esküdteket a vádlott mellett és ellen szóló bizonyítékokra. Emlékezteti őket betöltendő hivatásukra. Felteszi nekik a kérdéseket.»

A bűnvádi eljárás szerkesztőit ezen rendelkezés felvételére az az intentio vezette, hogy az esküdtek kedélye elhatározásuk percében ment legyen az élénk benyomásoktól, melyeket arra a bűnügyi tárgyalás izgató jelenetei és szenvedélyes discussiói gyakorolhattak. A cél mindenestre igen nemes és gyakorlati, főleg ha a resumé úgy vitetik keresztül, mint a hogy azt CARNOT követeli: «az elnök — mondja ő — szigorúan tartózkodjék attól, hogy egyéni véleményét kiéreztesse; mert ez rendkívüli hatást gyakorolhat az esküdtek lelkiületére, már akár elnöki állásánál, akár annál fogva, hogy az esküdtek bizalmát kiválólag bírja».

Ezen eszménynek realizálása azonban a legnagyobb nehézségekkel volt összekötve a gyakorlatban. Amaz idealis részrehajlatlanság elérhetetlennek bizonyult, az elnök legnagyobb erőlködése dacára sem volt képes meggyőződését eltitkolni, nyilatkozott légyen ez akár a bizonyítékok felsorolási rendjében, akár azok kiszínezésében. Tény, hogy az elnöki resumé sajnos visszaélésekre vezetett az életben. A leglelkiesmeretesebb elnökön is megesett, hogy meggyőződésének sulya alatt, előadásában a közvádoló segédévé szegődött és a resumé ürügye alatt valóságos vádbeszédet tartott, a mi annál nagyobb befolyással volt az esküdtekre, mert menten minden ellenmondástól az utolsó szót képezte, s így a védelemnek sem lehetett ellene szava, ha új érvek hoztak is fel benne.

Ezen visszásságok indítottak néhány képviselőt arra, hogy az elnöki resumé eltörlése végett javaslatot nyújtsanak be, melyet a képviselőház és a senatus némi módosításokkal el is fogadtak.

A törvény 1881. június 19-én lett kihirdetve; szövege a következő:

1. «cikkek. A bűnvádi eljárás 336-ik cikke a következőképpen módosittatik.»

«Art. 336. Az elnöknek a vád- és védbeszédek befejezése után (après la clôture des débats) semmisség terhe alatt tiltva van a vád és védelem eredményét resumálni.

Az elnök figyelmezteti az esküdteket betöltendő hivatásukra és felteszi nekik a kérdéseket».

A második cikk azon gyarmatokat sorolja fel, a hol ezen módosított szakasz alkalmazást nyer.

2. Az egyesülési szabadságról (sur la liberté de réunion) szóló 1881. június 30-iki törvény különös figyelemre érdemes. Az e tárgyban hozott törvények Franciaországban az alkotmánygyűlés óta együtt változtak. A legutolsó az 1868. június 10-én kelt törvény volt, mely számos megszorító intézkedéseket tartalmazott, és ezek közt is a legsérlemesebb az volt, hogy az egyesülési jogot, ezen olyan fontos biztosítékát az alkotmányos szabadságnak, a közigazgatási hatóságok önkényes arbitriumának vetette alá. Már 1876-ban nyújtott be NACQUET képviselő egy szabadelvű alapon nyugvó törvényjavaslatot, mely tárgyalás alá csak akkor vétetett, midőn 1877-ben a szabadelvű miniszterium lépett az államügyek élére. Nacquet javaslata különösen LOUIS BLANC és LOUIS LEGRAND radikális képviselők részéről talált meleg támogatásra, minek folytán az a képviselő-kamara és a senatus többrendbeli módosítása után 1881. június 30-án törvényerőre emeltetett. Az egyesülések (réunions publiques, népgyűlések) — mondja a törvény 1. cikke — szabadok és minden előleges engedély nélkül megtarthatók. Az illetékes hatósághoz való előleges bejelentés kötelező ugyan, de a mennyiben ez a bejelentésről szóló bizonyítvány kiállítását megtagadná, azt két polgárnak erről kiadott tanusítványa teljes joghatállyal pótolja. A gyűlés vezetésére három személynek kell kijelölteni, kik felelősség terhe alatt kötelesek felügyelni

és minden olyan beszédet megtiltani, mely a közrend, az erkölcsiség ellen irányul, vagy büntetetre és vétségre lázít. Hatósági közeg is jelen lehet a gyűlésen, a mely azonban azt csakis a vezetéssel megbízott férfiak kérelmére oszlat-hatja fel, vagy ha tettelegességek fordulnának elő.

3. A sajtószabadságról szóló 1881. évi július 29-iki törvény. Ezen törvény kihirdetése előtt nem kevesebb mint 42 különböző successive hozott törvény szabályozta Franciaországban a sajtóviszonyokat; majd csaknem minden kormány hozott szelleméhez és irányához képest egy-egy szabadelvű, vagy reactionarius intézkedést. Igen természetesen e sokféle keretű és irányu intézkedésekben nem volt semmi rendszeresség; míg az egyik oldalon a legnagyobb szabadságot élvezte a sajtó, addig más oldalon meg a közigazgatási hatóság ellenőrködésének, valóságos censurának volt alávetve.

Igen jogos volt tehát mind a közvélemény, mind a sajtó követelése, midőn egy rendszeres, szabadelvű alapon álló sajtótörvényt sürgetett, minek eredménye az 1881. évi július 29-iki törvény lön, mely valóságos codex jellegével bír.

E törvény legelső sorban is az administratív megszorítások bilincsei alól oldotta fel a sajtót, milyenek: az előleges engedélyezés, censura, bélyeg, biztosíték; semmi nemű praeventiv rendszabály nem létezik többé.

Megszüntette a különös sajtóvétségeket: a felhívást a törvények iránt való engedetlenségre, az állam által elismert vallások elleni sértést, sértést a köztársaság, senatus és képviselő-kamara ellen stb. De fentartotta a következőket: 1. egyenes felhívás valamely büntetett vagy vétség elkövetésére; 2. felhívás (habár követőkre nem talált is) gyilkosságra, gyújtogatásra, állam elleni büntettek; 3. lázító kiáltványok és énekek; 4. felhívás a katonasághoz a szolgálati engedelmesség megtagadására; 5. a köztársaság elnökének megsértése; 6. sértés idegen államok fejei vagy diplomáciai képviselői ellen; 7. a közbékét zavaró hamis hírek terjesztése; 8. a szemérem és jó erkölcsök ellen intézett támadás; 9. rágalmozás és becsületsértés.

A büntetések azonban még ez esetben is sokkal enyhébbek mint azelőtt voltak, kivéve a szemérem és jó erkölcsök elleni támadás esetét, a melyre nézve a büntetés mértéke igen megszigorított.

Ezen kívül a törvény a legislatio mai állásában a sajtót valóságos privilegiális állapotba helyezte. Az elévülési határidőt, mely az előtt a sajtóvétségekre három évben volt megállapítva, három hónapra szállította le. A visszaesés (récidive) nem számítható be súlyosító körülményül a büntetés kiszabásánál, olyan kedvezmény, melyre nézve helyesen jegyzi meg CHALLAMEL, hogy okát bajosan lehetne adni.

A legnevezetesebb privilegium azonban az, melynél fogva a sajtóbüntettek és vétségek elbírálása kivétel nélkül az esküdtszék hatáskörébe utaltatott. Az előtt — a közönséges jog értelmében — a sajtóbüntettek és vétségek a rendőri büntető törvényszék (police correctionnelle) hatáskörébe tartoztak. A sajtó az esküdtszék iránt mindig előszeretettel tanusított s most e tekintetben teljes elégtételt kapott. Másrészt azonban a közvélemény részéről is hatalmas mozgalom észlelhető a kisebb büntettek és vétségek számára külön esküdtszéket szervezni, s a sajtónak tett fenti engedmény az általános reform előfutárjaként tekinthető. A magánosok elleni becsületsértés és rágalmozás, továbbá a szemérem és jó erkölcsök elleni támadás vétségeire nézve, habár sajtó útján követtetnek is el, ezutánra is a rendőri büntető törvényszék hagyatott meg illetékes forumul.

A törvény 12. és 13. cikkei a felelet — rectificatio — jogát (droit de réponse) szabályozzák. Ha valamely ható-

sági eljárás helytelenül közöltetik, úgy tartozik az illető kiadó az érdekelt hatóságtól hozzá intézett rectificációt 100—1000 frankig terjedhető bírság terhe mellett közzé tenni. E kiigazító közlemény azonban a rectificált cikk terjedelmének kétszeresén túl nem terjedhet. De joguk van a magánosoknak is a reájuk vonatkozó közlemény rectificálásának közzétételét követelni. Ez három nap alatt ugyanazon a helyen és nyomással iktatandó be a lapba, mint a rectificálásra okot szolgáltatott cikk. Vonakodás esetén a kiadó 50—500 frankig terjedhető bírsággal büntetendő.

Eltörölte a sajtótörvény a holtak elleni rágalmasz vétségét, melyet szemben a régi jurisprudentiával, csak az esetre kíván büntetéssel sújtani, ha a rágalmaszban az életben levő örökösök becsülete ellen is foglaltatnék támadás. Hasonló bűnös célzat hiányában az örökösöknek csupán a civiljogi kárpótlásra marad fen igényünk.

A sajtó nem kizárólagos tárgya a törvénynek, alkalmazandó az az írásban és élőszóval elkövetett hason vétségek is; ezen kívül rendelkezéseket tartalmaz a könyvkereskedésre, könyvnyomdákra, colportage-ra, falragaszokra, sajtótermékeknek nyilvános tereken való elárúsítására vonatkozólag is. Szóval a sajtóviszonyok szabályozása alkalmából a törvényhozó olyan kitéréseket engedett meg magának, melyek egy cseppet sem válnak a törvény rendszérének előnyére.

Dr. Nagy Dezső.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vegyes házasságu válóperek kérdéséhez.

E lapok 1877. évi 17. számában a vegyes házasságu válóperek menetére vonatkozólag néhány észrevételt voltam bátor közölni kapcsolatban egy akkor a semmitőszék előtt felmerült s elvi jelentőségű döntvény meghozatalára alapul szolgált jogesettel, melynek folytán azóta legalább azon törvényszéken, melynek területére működésem mint gyakorló ügyvédnek szorítkozott, egyöntetűbb eljárás lett behozva.

Az eset röviden fölemlítve az volt, hogy a válni kívánó protestáns felperes keresete, melyben végelválást kért engesztelhetlen gyűlölség és hűtlen elhagyás indokából kimondani, a szentszék által, mint a róm. kath. alperesre illetékes bíróság által, tárgyalás nélkül egyszerűen azon okon utasított el, mert a felhozott okok a róm. kath. canonjog szerint elválasztásra okul nem szolgálnak. Felperes aztán ezt magára nézve véghatározatnak tekintvén, a szentszék által vissza sem adott keresetét újra felszerelve, beadta a reá nézve illetékes polgári törvényszékhez, honnan keresete azért utasított el ismét, mert a bíróság *véghatározatnak* nem tekintette a szentszék elutasító végzését. A felperes e miatt semmiségi panasszal élvén, a fenállott semmitőszék 1877. február 1-én 18,538/76. sz. határozatával a törvényszék végzését megsemmisíté s utasította azt a kereset felvételére, mert a szentszék a keresetben előadott okok alapján mást mint elutasítást a canonjog alapján véghatározatilag sem mondhat ki. Ez eset óta számos alkalommal ismétlődött ez, és akkor midőn ezt közlém, azon ohajomat fejezém ki, vajha a felsőbb bíróságok bölcsesége minden egyes alkalommal pótolhatná különösen ily természetű perekben a törvény hiányát.

Felmerült újabb eset juttatja ezt eszembe, mely ismét mint jogi állapotaink egyik nagy hiánya vár orvoslásra. Vajha ne hiába várna! Ámbár ugyan az 1868: LIV. tcz. életbelépte óta nem akarom hinni, hogy hasonló eset fel nem merült volna, részemről legalább nem tudok a következőhöz hasonló esetet.

A protestáns fél 2 évvel azután, hogy róm. kath. neje hűtlenül elhagyta, szó nélkül házától eltávozott s férje

előtt ösmeretlen helyen tartózkodott, keresetet adott be az alperesnőre együttlakásuk ideje alatt illetékes szentszékhez. Innen elutasított, mert végelválás alperesre nézve ki nem mondható; de sem keresete vissza nem adatott, sem a kereset a felperes királyi törvényszékhez át nem tétetett. Felperes tehát időközben megtudván neje lakását, ezen körülmény s a fentebbi előzmények igazolásával felszerelt keresetét beadta a reá illetékes törvényszékhez, hol hűtlen elhagyás s engesztelhetlen gyűlölség indokából a különben is gyermektelen házasság felbontását kérte.

A törvényszék megidézvén alperest, az a békéltetés s perfelvételre meg nem jelent személyesen, hanem ügyvédet bízott meg, ki azonban kijelenté, hogy megjelenésre meg van ugyan hatalmazva, de magaviselete passiv marad, nem nyilatkozik semmi kérdésre, s csak tudomást akar szerezni a történetekről. Magában már az ilyenü utasítás a makacs ellentállás s a perhuzás célzatának jellegével bír s alperesről csak azt igazolja, a mi később ki is derült, hogy pénzért hajlandó lett volna megjelenni is, elválni is. Hanem a bíróságra és felperesre nézve, tekintettel a törvénynek személyes megjelenést rendelő intézkedését, valóban különös eset állott elő. Mit tegyen ugyanis a törvényszék, ha alperes meg nem jelen? Elő nem vezettetheti, bírsággal megjelenésre nem kényszeritheti s ügyvédével szóba nem áll, nemcsak azért, mert személyes a megjelenési kötelezettség, hanem azért is, mert a megjelent képviselő nem is akar — utasítása szerint — nyilatkozni. Ily helyzetben, tekintettel különösen arra, hogy az 1868: LIV. tcz. III. §. életbelépte előtt, a meg nem jelenés a bíróság iránti tisztelenségnak (makacsság), e §. életbelépte óta pedig a kereseti állítások hallgatag beösmérésének szokott vétetni, per analogiam felperes a «qui tacet, consentire videtur» elv alapján marasztaló ítéletet kért, s egyszersmind bemellékelte alperesnőtől a hozzá e közben irt levelet, melyben alperes 5—600 frt fizetése által minden további akadékoskodástól megmenteni igéri felperest.

A törvényszék, egyelőre mellőzve a kérelmet, még egyszer megidézte alperest, s ez idézetben benne foglaltatott a perrendt. III. §-ára való figyelmeztetés is. Alperes ismét nem jelent meg, s ekkor a törvényszék alperes ellenében meghozta az első, 3 óra, ágy és asztaltól elválást kimondó ítéletét, alperes meg nem jelenése indokából.

Ez ítélet ellen, a kirendelt házasságvédő felebbezéssel élt, alperes pedig nem.

Ámbár ily közben-szólo ítélet ellen felebbezésnek nincs is helye, s azt a kir. ítélő tábla el is vetette s az iratokat az eljáró bíróságnak visszaküldötte, mégis azon nézetben kell maradnom, hogy ha a 2-od bíróság a makacsságból hozott ítéletet a dolog természetének megfelelőnek, s egyedüli megoldási módnak nem tekintette volna, az eljárást, mint különben is időközben illetékessé vált fokozatos felsőbb bíróság, a semmitőszék szerepében alaki szempontból megsemmisítette volna. E nézetben kell hogy legyek s azt hiszem, volt a 2-od bíróság is, midőn a felebbezést egyszerűen elutasítá.

De ezután lőn még inkább zavarossá a dolog. Eltelvén ugyanis a 3 hó, felperes a további eljárást s végítélet meghozatalát kérte. A törvényszék ismét megidézte alperest ügyvédével együtt. Egyik sem jelent meg, csupán felperes most már 3-ad izben (mellesleg megjegyezve, mintegy 15—20 mértföldnyi hegyi utról), s ujólag előadá kérelmét s annál inkább bizva annak megadásában, mert hiszen már az első lépés által mintegy rendes vágásbe zökkent bele a dolog.

Azonban azon bíróság, mely az első ítéletet hozta, s melynek ezen első ítélete a 2-od bíróság által sem észleltetett alakilag semmisnek, most más véleményben volt s a keresetet — alperesnő személyes megjelenése nélkül —

most már elintézni nem látja magát jogosultnak, felperes pedig 3 esztendeje várja e Scylla és Charybdis közti állapot eldőlését, s várhatja még sokáig, mert alperes meg nem jelenik soha, fizetni pedig alperesnek nem akar, mert jogosnak azon követelést el sem ösmeri, de mert ebbeli igényét alperesnő elleniratként elő sem terjesztette; a bíróság pedig eszközök és módoknak nincs birtokában, melyek által alperest személyes megjelenésre kényszerítse.

Kérdeni vagyok bátor, hogy meddig marad ily helyzetben a váló fél? Hiszen a válás kérdése legalább is van oly fontos az érdekelt felekre, jövőjükre, vagyoni állapotukra, mint akármely polgári vagy egyéb kérdés, s csak az ily pereknél volna lehető annak ad infinitum elhúzása egyszerűen a meg nem jelenés indokából? Avagy ha az 1786-iki pápens, illetve 1790: 26. tcz. idejében megfelelt az akkori állapotoknak az ily eljárás, illő dolog-e annak 100 év múlva is mereven fentartása? s nem segíthetne-e, nem hivatott-e segíteni az ily helyzeten, a törvény ily hiányain a bírói bölcs belátás épen úgy, mint a B. T. K. életbelépte előtt elavult régi törvényeinkkel szemben?

Berghoffer Vilmos.

Felelet az 1881: LX. tcz. 197. §-ra vonatkozó kérdésre.

E lap folyó évi 19. számában Dr. R. N. ur az 1881. évi LX. tcz. 197. §-ára vonatkozólag azon kérdést veti föl: «vajon valamely követelés előjegyzésének érvényessége valamely hitelező által a sorrendi tárgyalás alkalmával egyáltalán megtámadható-e? s ha igen, mely uton-módon?»

En sem vagyok ugyan azon kellemes helyzetben, hogy a végrehajtási törvény, illetőleg a polgári törvénykezési eljárás tárgyában beadott törvényjavaslat és annak indoklásával rendelkezhetném, azonban a törvény szövege és egy pár curiai határozat alapján a felvetett kérdésre véleményem az, hogy általában minden telekkönyvileg előjegyzett követelés, és külön az előjegyzés is, a sorrendi tárgyalás alkalmával bármely érdekelt hitelező által, az idézett §. alapján kifogásokkal megtámadható, természetesen a 202. §. figyelembe tartása mellett.

A felvetett kérdésnek ezen szavaiból: «valamely követelés előjegyzésének érvényessége» és a kérdésre önmaga által adott feleletből azon véleményre jöttem, miszerint Dr. R. N. ur az idézett 197. §-t akként értelmezi, hogy a hitelező a követelést és annak telekkönyvi bejegyzését csak együttesen kifogásolhatja, teljesen elkülönítve pedig nem. Ezen fel fogást tévesnek tartom.

Az idézett 197. §-nak négy első bekezdése egyedül a *jelzálogos követeléseknek* az adós vagy hitelező részéről kifogások általi megtámadhatóságának eseteit sorolja föl, s meghatározza, hogy a kifogások általában csak a per útján érvényesíthetők. A két utolsó bekezdés pedig egyedül a *telekkönyvi bejegyzés* és pedig felfogásom szerint a tkvi rendt. 59. §-ában felsorolt mindhárom nemű bejegyzés érvényességének kifogás alá vehetését engedi meg.

Megtámadható tehát kifogásokkal a telekkönyvi rendt. szabályainak teljesen megfelelőleg bejegyzett követelés, akár a bejegyzett követelés valótlansága, fen nem állása, vagy elenyészte, vagy a bejegyzés alapjául szolgált okirat valótlansága indokából, és a nélkül, hogy a kifogást tevő a tkvi bejegyzést (bekeblezést vagy előjegyzést) megtámadná, vagy megtámadni köteles lenne. A kielégítési sorrendi tárgyalás felett határozni illetékes tkvi hatóság által ezen nemű kifogások folytán perre utasított hitelező, ha kifogásait az illetékes kir. járásbíró vagy kir. törvényszék előtt folytatott perben jogerejű ítélet által érvényesítette s azt a tkvi hatóságnál kimutatta, a kifogásolt követelés a kifizetési sorrendben mellőztetni fog, tekintet nélkül a zálogjogi bekeblezés vagy előjegyzés vagy feljegyzésnek a tkvi rend-

tartás szerinti szabályosságára; és pedig azon kötelezettség nélkül, hogy a kifogásai alapján nyert ítélet folytán, a kifogást tevő a telekkönyvi bejegyzés kitörlését egy külön per vagy kérvény útján szorgalmazni köteles volna; minthogy a telekkönyvi bekeblezés vagy előjegyzés egymagában még a követelés fenállását, jogosságát nem bizonyítja; és mint-hogy a telekkönyvi bejegyzés az 1881. LX. tcz. 182. §. értelmében különben is hivatalból töröltetik; a kifogásolt és bírói letétbe helyezett követelési összeg pedig a vételár-felosztási sorrend szerint következő hitelező kielégítésére fordíttatik. Kifogásokkal sikerrel megtámadható önállólag bármely nemű telekkönyvi bejegyzés még azon esetben is, ha a bejegyzés alapjául szolgált okirat és követelés a kifogásoló által valódinak ismertetik el. Megtámadható p. o. ha a bejegyzés elrendelésénél a tkvi rendszabály intézkedései meg nem tartattak, vagy az okiratnak a tkvi rend. II. R. VIII. IX. fejezetében meghatározott kül- és belkellékei valamelyikének hiánya a tkvi hatóság által figyelmen kívül hagyatott, s ha a kifogásoló hitelezőnek sikerül a különben valódi követelésnek telekkönyvi bekeblezése, előjegyzése vagy följegyzésének törlését szintén jogerejű bírói határozattal eszközölni, a tkvi azon bejegyzés alapján sorozott követelés kifizetése a kielégítési sorrendből épen úgy kimarad, és értéke a következő hitelezőnek kifizetésére fordíttatik, mintha a követelés valótlansága lett volna kimutatva. A jogaiban sértettnek vélt *hitelező nem köteles tehát mind a követelést, mind a tkvi bejegyzést együttesen, esetleg egymásután kifogásolni*. Ily kötelességet az idézett 197. §. a hitelezőkre nem rótt.

Ha a *követelés támadtatik* meg kifogásokkal, azok természetesen a tkvi hatóság mellőzésével a kir. járásbíró vagy kir. törvényszék előtt folytatandó per útján érvényesíthetők.

Ha a *bejegyzés érvényessége támadtatik* meg kifogásokkal, az esetben és pedig akár bekeblezés, akár följegyzés érvényessége lett megtámadva, az 1881. évi LIX. tcz. 6. §. értelmében a tkvi kitörlési perekre illetékes birtokbíró előtt rendes kereset, az *előjegyzés kitörlésének bekeblezése pedig az illetékes tkvi hatósághoz intézett kérvény útján eszközölhető*. Mindkét esetben a perre utasított hitelezőnek érintetlenül marad azon kötelessége, hogy a kereset, illetőleg törlési kérvény beadását a kitűzött zárhatáridőn belül kimutassa.

Az idézett 197. §. utolsóelőtti bekezdésében foglalt azon kifejezés alatt: «a kifogást tevő utasítandó perre», sem a törvényjavaslat-készítő, sem a törvényhozás nem értették, nem érthették egyedül a csak rendes keresettel indítható s perrendszerüleg kezelt pereket, hanem alatta értették a tkvi rendt. 99. §-ában előírt kérvény alakjában indítandó tkvi ügyeket is. Ezen §-nak most idézett kifejezését a kir. Curia is hogy akként értelmezte, alább fogom kimutatni.

A tkvi rendt. 99. §-a azon esetbeni eljárást szabályozza, «ha az előjegyzés kitörlése az igazolás elmulasztása alapján az előjegyzést kérő beleegyezésének kimutatása nélkül kéretik». Ezen minőségű telekkönyvi kitörlési ügy, a most idézett §-nak harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés szerint *kitörlési kérvény* alakjában teendő folyamatba, nem pedig kitörlési kereset által, és pedig mint már előadám az illetékes telekkönyvi hatóság előtt. Sem ezen §., sem a tkvi rendt. más §-ai tüzetesen meg nem határozván, hogy kik azok, a kik az előjegyzés kitörlését jogosítottak kérvényezni, és miután ezen kérvényezési jog sehol kizárólag a jelzálog tulajdonosára nem ruháztatik, tehát felfogásom és a tkvi rendt. 148. §-nak analogiája szerint mindenki, a ki az előjegyzés által jogaiban magát sértettnek véli, az előjegyzést érvénytelenség miatt megtámadhatja és kérvényezheti az előjegyzés kitörlését; tehát a vételár-felosztási sorrendi tárgyalás által érdekelt hitelezők bármelyike is.

Hogy a tkvi rend. 87—91. §-aiban felsorolt okiratok alapján nyert előjegyzés kitörlése kérvény alakjában teendő

folyamatba, a kir. Curia 1881. december 19-én 7972. sz. a hozott határozatával kimondotta. (Lásd a Franklin-Társulat által kiadott *Döntvénytár* új folyam I. kötet 111. lapon.) Ugyanezen határozatában kimondotta a kir. Curia, hogy a bírói marasztaló ítélet alapján a tkvi rendt. 92. §-a szerint elrendelt előjegyzés törlése, az igazolás elmulasztása miatt a tkvi rendt. 99. §-a szerint nem kérhető és e tekintetben a tkvi rendt. 101. §-a értelmében a törlés csak az előjegyzés alapjául szolgáló ítélet hatályon kívül helyezése esetében *kérhető*; tehát ez esetben is nem rendes kereset, hanem kérvény útján, minthogy a hatályon kívül helyezett ítélet többé az előjegyzés igazolására nem szolgálhat, és minthogy az előjegyzés elrendelése alapjának egészben lett elenyészte a korábbi jogerejű ítélet — közokirat — által van kimutatva.

A *Döntvénytár* új folyam III. kötet 77. lapján a kir. Curia 1882. július 27-én 3605. sz. alatt kelt határozatával megállapította: hogy «a zálogjogi előjegyzés kitörlése iránt a tkvi rendt. 99. §-a alapján vagyis igazolás elmulasztása miatt benyújtott beadvány csakis kérvénynek tekintendő, a melynek elintézésére az idézett §. szerint a tkvi hatóság van hivatva. Nem képez tehát azon beadvány a tkvi rendt. II. R. XIV. fejezete 148—155. §§. értelmében oly kitörlési keresetet, a melyet az 1881. LIX. tcz. 6. §-a a birtokbiróság hatáskörébe utalt.

A kir. Curia 1882. évi nov. 9-én 8330. sz. alatti határozatának indokolásában szintén kimondotta, hogy az előjegyzés törlése iránti kérelem csakis a tkvi rendt. 99. §-ában előszabott uton érvényesíthető. (Lásd a *Jogtudományi Közlöny*-nyel megjelent *Curiai Határozatok* 1882. évi folyam 50. szám 353. lapon). Ezen most idézett curiai határozatban előadott esetben a vételár-felosztási sorrend tárgyalása alkalmával hitelező támadta meg kifogásokkal a másik hitelezőnek tkvi előjegyzés által biztosított követelésének fenállását, és a kifogásolónak kifogásolási jogát a bíróságok az idézett 197. §. alapján kétségbe nem is vonták.

Tévesnek tartom tehát a fentebb előadottak alapján Dr. R. N. urnak azon felfogását, mintha a tkvi előjegyzés érvényessége kérvény útján egyáltalán megtámadható nem lenne s hogy az előjegyzés törlését nem igazolás alapján csak azok lennének jogosítva kérelmezni, a kik ellen az előjegyzés elrendeltetett.

Az idézett 197. §-ban, midőn a tkvi bejegyzés általános kifejezése alkalmaztatik, az alatt a törvényhozás a tkvi bejegyzés mindhárom nemét értette. Nincsen, de nem is lehet ratiója annak, hogy csak a bekeblzés ellen engedett volna a hitelezőknek kifogásokat emelni, és az előjegyzés vagy följegyzések által biztosított, gyakran értékesebb, fontosabb és a hitelezők érdekeire hátrányosabb bejegyzéseket a kifogásokkal megtámadás alól kivette volna, mert ha ez lett volna intentiója, bizonyosan mint kivételt a törvény szövegében kiemelte volna. E véleményemben megerősített azon körülmény, hogy az idézett 197. §-nak az igazságügyi bizottság által beterjesztett szövege a képviselőházban beható tárgyalás alá vétetett s annak lett eredménye, hogy a második bekezdés első részével meg bővítettetett.

Elismerem, hogy az idézett 197. §-nak két utolsó bekezdése, a tkvi rendt. szabályainak megfelelőbben és világosabban is lett volna szövegezhető, azonban a Dr. R. N. ur által jelzett anomáliát abban nem találom; és ha mégis ügyvéd vagy bíró találna anomáliát, azokat a kir. Curianak általam felsorolt határozatai a törvény értelmezése tekintetében megnyugtatók. E szempont birt ezen felelet megírására.

Simon Endre,

kir. törvényszéki bíró.

Válasz Dr. R. J. ügyvéd urnak a «polgári házasságról» című cikkére.

A *Jogtudományi Közlöny* 18. számában Dr. R. J. ügyvéd ur, «a polgári házasságról» című cikkében, melyben egy vidéki városunkban kötött házasságot érvénytelennek, a feleket összeadó lelkészre pedig a btetötv. 256. §-át alkalmazhatónak tartja, nézetem szerint helytelenül bírálta el a kérdést.

Az eset a következő: Egy 10 év óta Magyarországon tartózkodó, de a honossági törvény értelmében magyar állampolgárságot el nem nyert osztrák alattvaló saját hazájában Bécsben a zsidó vallásra tér át és nálunk egy zsidó nővel lép házasságra.

Dr. R. J. ur szerint a házasság érvénytelen, mert «átalánosán elfogadott jogelv szerint» a személyjogi minőség az egyén állandó lakhelyén érvényes törvények szerint bírálendő el; már pedig Magyarországon keresztyénnek zsidó vallásra érvényesen áttérni nem lehetvén, a vőlegény keresztyénnek tekintendő, a rája nézve kötelező egyházjog szerint tehát az általa zsidó nővel kötött házasság a cultus disparitatis bontó akadályánál fogva érvénytelen.

Ezen érvelés két tekintetben helytelen.

Először azért, mert Magyarországon egy concret jogviszonyt nem «átalánosán elfogadott», hanem közkötelező erővel bíró jogelvek szerint szabad csak elbírálni; már pedig Magyarországon közkötelezőleg soha ki nem mondatott, hogy a status personae az egyén állandó lakhelyén érvényes törvények szerint bírálendő el, sőt a törvényhozás határozottan ellenkező állást foglalt el a váltótvt. 95. §-ában, mely szerint «a váltóképeség — mely szintén személyjogi minőség — külföldiekre nézve azon ország törvényei szerint ítélandó meg, melyhez a váltókötelezett mint alattvaló tartozik; hasonlóan ezen álláspontot foglalta el a vallás- és közoktatásügyi ministerium, midőn az igazságügyministeriummal egyetértve egy a jelenlegivel mindenben egyenlő esetben 1881. szeptember 15-én 25.503. számú rendeletében kimondotta, hogy «valamennyi idegennek, ideértve az osztrák honosokat is, személyes állapota — status personalis — és jogképesége saját hazájára: törvényei szerint ítélandók meg. Ugyanez áll a házasságra és ezzel kapcsolatos személyi viszonyokra is».

De helytelen cikkíró ur érvelése másodszor azért is, mert nem áll az, mintha «átalánosán elfogadott jogelv» volna az, hogy a lakhely irányadó a status personae megítélésében. Hiszen a magyar jogászszyű és állandó választmánya csak minap tüzte ki a jövő jogászszyűlés egyik vitapontjával azt, hogy vajon a honosság vagy az állandó lakhely legyen-e irányadó arra nézve, hogy a status personae minő törvények szerint bírálendő el; továbbá az alkotandó magyar polgári törvénykönyv tervezete e tekintetben nem a lakhelyet, hanem a honosságot tekinti irányadónak és erre nézve az eugeteban is a legdivergálóbb nézetek merültek fel.

Ha tehát mindezeknél fogva jogosultabb — legalább nálunk — a personalis statust azon hely törvényei szerint bírálni el, melynek honosa az illető egyén, úgy világos, hogy a kérdéses házasságot érvénytelennek mondani nem lehet.

Ennélfogva helytelennek kell tartanom Dr. R. J. ur azon nézetét is, hogy a feleket összeadó lelkész a btetötv. 256. §-ában szabályozott bűncselekményt követte volna el.

Helytelennek azért, mert az ezen szakaszbeli bűncselekvénynek sem tárgyi, sem alanyi tényálladéka fen nem forog.

Hiányzik a tárgyi tényálladék, mert nem forog fen bontó akadály és mert a házasságot érvénytelennek, felbonthatónak mondani nem lehet.

Még kevésbbé foroghat fen az alanyi tényálladék, mely szerint a lelkésznek tudnia kellett, hogy bontó akadály forog fen.

Mert hiszen Dr. R. J. ur is nem hazai törvényekből, hanem csak «átalánosán elfogadott jogelvekből» vezeti le, hogy bontó akadály forog fen; már pedig az állampolgároktól csak a hazai törvények tudását, nem pedig általános jogelveknek, abstract jogi teoriáknak ismeretét lehet és kell a büntetőtörvény alkalmazásánál észszerűen feltételezni.

Kétségtelen mindezekből, hogy sem a btetötv. 256. §-ában szabályozott, sem bárminemű más bűncselekmény fen nem forog.

S. A.

KÜLÖNFÉLEK.

— A m. kir. Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1883. január 1-től május 31-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék 1883. máj. 31-én		
	1882. évi hátralék	1883. évi jan.-máj. 31.	Főösszeg	1883. évi január	1883. évi febr.-máj. 31.	1883-ban összesen	az 1882. évi elintézetlenekből	1883. évi ben érkezték	Összesen
Polgári ...	2765	3615	6380	715	3493	4208	330	1842	2172
Váltó stb. ...	135	535	670	89	374	463	—	207	207
Urbéri ...	9	80	89	8	70	78	—	11	11
Büntető ...	5991	6588	12579	1634	6819	8453	201	3925	4126
Fegyelmi ...	9	247	256	2	212	214	—	42	42
Felszólamlási ...	—	1	1	—	1	1	—	—	—
Összesen ...	8909	11066	19975	2448	10969	13417	531	6027	6558

Összehasonlítás a múlt év u. a. időszakával.

Tevékenységi szak	Beérkezés		Átvétel és beérkezés		Elintézés		Hátralék	
	1882.	1883. +vagy—	1882.	1883. +vagy—	1882.	1883. +vagy—	1882.	1883. +vagy—
január 1-től május 31-ig								
Polgári ...	4275	—660	7807	—1127	4737	—529	3070	—898
Váltó stb. ...	454	+81	588	+82	445	+18	143	+64
Urbéri ...	88	—8	97	—8	89	—11	8	+3
Büntető ...	6780	—192	10382	+2197	5450	+3003	4932	—806
Fegyelmi ...	207	+40	211	+45	199	+15	12	+30
Felszólamlási ...	—	+1	—	+1	—	+1	—	—
Összesen ...	11804	—738	19085	+890	10920	+2497	8165	—1603

— A kir. Curia legújabbán a következő teljes-ülési határozatokat hozta:

Azon kérdésben, hogy «nyerhet-e alkalmazást a btk. 165. §-a, ha az abban körülírt cselekmények oly pénzügyi közzel közleggel között követtetek el, a ki bár bár megbízás s kiküldetés nélkül, de a törvény és szolgálati szabályok által meghatározott hivatalos köréhez tartozó ügyben járt el?» kimondotta, hogy: azon esetben, ha valaki a szabályszerű egyenruhájában levő, a törvény és szolgálati szabályok által meghatározott hivatalos köréhez tartozó ügyben, habár külön megbízás és kiküldetés nélkül eljáró pénzügyőrségi közeget hivatali eljárásában erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel akadályozza vagy valamely intézkedésre kényszeríti vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza: a btk. 165. §-ában, esetleg 168. §-ában meghatározott büntetést követi el. A btk. 165. §-ának illetőleg 168. §-ának alkalmazását nem akadályozza azon körülmény, hogy a pénzügyőr az általános szabályok szerint rendes hivatása körébe eső és ezen szabály szerint kivételt nem képező hivatali cselekvésre külön nem volt utasítva.

Azon kérdésekre: «a) Szemben az 1880: XXXVII. tcz. 36. §-a rendelkezésével alkalmazandó-e a btk. 96. és 104 §§-nak szabályai olyan esetre is, midőn a jogervényesen elítelt szabadságvesztés-büntetésének végrehajtása alatt újabb büntetendő cselekményt követ el? vagyis helye van-e oly esetben az összbüntetés kiszabásának vagy a büntetések cumulációjának? és ez utóbbinak kimondása esetében b) átváltottatandó-e a cumulálendő különböző nemű szabadságvesztések (fenforgó esetben fegyház és börtön) egyike a másiknak nemére olyképen, hogy azok ugyanazon fegyházban vagy börtönben szakadatlanul végrehajthatók legyenek?» kimondotta: ad a) Az összbüntetés, vagyis az egyes büntetéseknek a többi cselekmények miatti büntetések félbeszakítatlan tartama szempontjából való arányos enyhítése mellőzendő és az 1880: XXXVII. tcz. 36. §-a alkalmazandó; ad b) a büntetés egységesítése azonban, a vádlott által elkövetett cselekményre meghatározott legsúlyosabb büntetési nemnek alkalmazásával, itt is fentartandó, azonban az enyhébb szabadságvesztés-büntetésnek tartama a súlyosabb büntetési nemnek súlyához képest arányosítandó.

Azon kérdésben, hogy: «Van-e jogosítva azon törvényszéki jegyző, ki mint vizsgálóbíró valamely büntetőügyben működött, ugyanazon ügyet a vizsgálat befejezése után a törvényszék tanácsülésében — habár szavazat nélkül is — vád alá helyezés vagy a további eljárásnak megszüntetése körül forgó kérdés tárgyában előadni? és ott, hol ebbeli eljárás jött közbe, hivatalból megsemmisítendő-e a hozott

határozat?» kimondotta, hogy: törvényszéki jegyző nincs jogosítva a törvényszék tanácsülésében — habár szavazat nélkül is — mint előadó közreműködni. Az esetben, ha a törvényszék határozatánál a jegyző mint előadó működött közre, ezen határozat s ettől kezdve az egész további eljárás semmis lévén, hivatalból megsemmisítendő.

(Ezen teljesülési határozatok indokolásait lapunk legközelebbi számának döntvény-mellékletén közöljük.)

— Dr. Várnai Lajos és Dr. Bróde Lipót elhunyt budapesti ügyvédek özvegyeihez Hodossy Imre, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, részvétíratot intézett.

— Franciaországban a bírósági szervezet felett a képviselőkamara a napokban kezdte meg a vitát. Az igazságügyminiszternek a vita folyamán mondott beszédéből kiemeljük a következőket. A javaslatban foglalt reformok elseje a felső bíróságoknál és a törvényszékeknél fenálló okozatok számának leszállításában áll. Az eddigi szervezet a bírakban oly előléptetési lázat idézett elő és táplált, mely a bírói méltóságnak és függetlenségnek legkevésbé sem volt előnyére. A javaslat szerint a kamarák (tanácsok) tagjai kevesbítettnek, a mi nemcsak hogy a bírakat fokozott tevékenységre ösztönözné és felelősség érzetét emelné, hanem az ügymenet gyorsítására is hatna. A párisi felelőbeszési törvényszéknél azonban nem szándékolatik a létszám kevesbitése, mert itt az ügyek felhalmozódása következtében valósággal sajnos állapotok vannak. Az ügyek gyakran csak két-három év múlva bevezetésük után kerülnek eldöntés alá. Ezen lassuságnak azonban egyáltalán nem a bírák az okai. A párisi felelőbeszési törvényszék 1876-tól 1880-ig évenként 2243 ügyben döntött. Lehet tehát mondani, hogy a hét kamara mindegyike évenként több mint 300 ügyet intézett el, amely számot a vidéki felelőbeszési törvényszékek egyike sem közelíti meg. Ennyi ügynek az elintézése rendkívüli erőfeszítést igényel. A párisi felelőbeszési törvényszéknél tehát két új kamara felállítása szándékolatik. A többi felelőbeszési törvényszékeknél és a vidéki törvényszékeknél a létszám jelentékeny leszállítása javasoltatik az igazságszolgáltatás és az államkincstár érdekében. A bírák elmozdítása a kormány önkénye alól el van vonva s egy legmagasabb bírói hatóságra van ruházva. A bírák áthelyezése tekintetében a kormányzatnak a miniszter szerint az igazságügy érdekében tágabb tér van adva. A bírák ugyanis a fegyelmi bíróság (cour supérieure) hozzájáruló véleményére, rangjuk és fizetésük érintetlenül hagyásával, áthelyezhetők. Spanyolországban a bírónak nem szabad nyolcz évnél tovább ugyanazon városban maradni, és át kell őt helyezni, ha azon városban házasodik és ő, neje vagy egyeneságu rokonai ott földbirtokot szereztek. Portugáliában a bíró ugyanazon városban hat évnél tovább nem maradhat. Olaszországban a bírakat a legfőbb fegyelmi bíróság véleményére mindig át lehetett helyezni. Azt hiszi a miniszter, hogy az áthelyezés iránt javasolt módoszat az igazságszolgáltatásra nézve hasznosnak fog bizonyulni, és véget fog vetni bizonyos dolgoknak, melyek a bíró méltósága tekintetében már most sem épen kedvezők, melyek a bírónak a helyi körülményekkel való összebonyolódásából erednek.

(A francia igazságügyminiszternek azon megjegyzésével szemben, hogy a párisi felelőbeszési bíróság egy-egy tanácsa kénytelen az ügyek felhalmozódása folytán 300 ügyet évenként elintézni, érdekes felemlíteni, hogy a budapesti kir. táblán nem egy-egy tanács, hanem egy-egy tanácsnak egy referense 600—1200 ügyet kénytelen évenként előadni, a Curian pedig, mint a legújabb kimutatásból látjuk, a folyó év első öt hónapjában a bírák 200—300 pert referáltak; a bűnügyi bírák közt néhányan voltak, akik ezen időszakban többet adtak elő 300-nál, és legnagyobb része többet adott elő 200-nál; a polgári bírák pedig átlag 200 darabot adtak elő.)

— Sajtóhibák. Lapunk múlt számában «Az ügyvéd mint meghatalmazott» című cikkben több sajtóhiba fordul elő. A címlap jobboldali hasábjának 18. sorában «erélyei» helyett olvasandó «esélyei». A 170. l. bal hasáb 22. sorában «ez oka annak» után kimaradt e szócska: «hogy». Ugyanazon lap bal h. 26. sorában «intézkedés» helyett olv.: «érintkezés»; jobboldali h. 17. sorában: «a mi» helyett olvasandó: «a mig».

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Végzések kézbesítése Horvátországban. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A m. kir. Curia 1881. évi október 26-én 269. sz. a. hozott ítélete igazolható-e bányajogi szempontból? SZONTAGH ALADÁR m. kir. bányabiztostól. — Az adóévet megelőző évekre való utólagos megadóztatás. ABSZOLON FERENCZ kassai kir. törv. aljegyzőtől. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Végzések kézbesítése Horvátországban.

A horvát kormány igazságügyi osztálya a külföldi bíróságoktól érkezett végzések kézbesítésére vonatkozólag a következő rendeletet bocsátotta ki:

5203/1883. szám.

«Egy bizonyos járásbíróság egy magyar törvényszék által megkerestetvén, hogy ennek egy ítéletét egy idevaló félnek kézbesítse, a kézbesítést megkísérlette ugyan, de midőn a fél a végzés elfogadását megtagadta, a járásbíróság azt minden további megjegyzés nélkül a megkereső bírósághoz egyszerűen visszaküldötte.

Ezen eljárás miatt a magyar bíróság a magyar kir. igazságügyi minisztérium után a kormány ezen osztályánál panaszt emelt s elrendeltetni kérte, hogy az említett kézbesítés — szükség esetén kényszer-eszközök alkalmazásával — foganatosíttassék.

Ezen kívánságnak nem lehetett ugyan eleget tenni, mert a horvát és szlapon királyságok bíróságai hivatalos ügykörükben csakis azon törvények és rendeletek szerint járhatnak el, melyek e királyságokban érvénnyel bírnak, mindazonáltal a fent említett honi járásbíróság eljárása sem nevezhető egészen helyesnek s különösen nem nevezhető olyannak, mely a polg. perrdt. szellemének megfelelne, mert ez utóbbi törvény értelmében a megkereső idegen bíróságot arról kellett volna értesíteni, hogy az itt érvényben lévő törvények szerint ily esetben a megkísérlett kézbesítés is a rendes módon foganatosított kézbesítéssel ugyanazonos jogi hatálylyal bír.

A királyi kormány igazságügyi osztálya elrendeli tehát, hogy mindazon esetekben, a melyekben valamely fél egy külföldi bíróság végzését elfogadni vonakodnék, az illető okmány a megkeresett bíróságnál őrizendő, de egyszersmind külön végzéssel kimondandó, miszerint a horvát polg. perrdt. 76. §-ához képest a kérdésben forgó esetben, a megkísérlett kézbesítés ugyanazon jogi hatálylyal bírónak nyilváníttatik, mint a milyen hatálylyal az a kézbesítés idejében s annak elfogadása esetén birt volna. Ezen végzésről aztán úgy a megkereső bíróság, mint az illető felek értesítendő, ez utóbbiak azon hozzáadással, hogy a számukra beérkezett külföldi bírói végzést a bíróságnál mindenkör átvehetik.

Meghagyatik egyttal a kir. báni táblának, hogy a részéről e tárgyban kiadandó körrendeletnek három példányát ide felterjeszse.

Kelt Zágrábban 1883. május 1-én.»

A horvát kormány ezen rendeletét a horvát jogászegylet közlönye a május 1-én megjelent «Mjesečnik» (szer-

keszti Dr. LORKOVIĆ egyetemi tanár) a következő megjegyzésekkel kíséri:

«Kormányunknak fentirt rendeletét nem hagyhatjuk észrevétel nélkül.

A külföldi bíróságok végzéseinek kézbesítésére vonatkozólag a következő momentumok veendő, figyelembe: 1. vajon létezik-e az illető állammal valamely külön szerződés vagy nem? 2. gyakoroltatik-e azon állam részéről kölcsönösség s ennél fogva követelhető-e az tőlünk is? 3. vajon az illető fél, a melynek a külföldi bírói végzés kézbesítendő, bir-e e királyságban illetékességgel vagy nem? 4. vajon a bírói végzés végrehajtási ügyre vonatkozik-e avagy más természetű — s ha végrehajtási a) vajon az illető végzés a monarchia területén székelő nem horvát bíróság által avagy b) valamely az osztrák-magyar monarchia határain kívül székelő, tehát egy tulajdonképeni külföldi bíróság által adatott ki.

A mi Magyarországot illeti, kétségtelen: 1. hogy Magyarország Horvátországra nézve igazságügyi szempontból (kivéve a tengeri jogot és jurisdictiót) külföld, a mint ez a kormány rendeletében is helyesen kiemeltetik, de kétségtelen 2. az is, hogy e két jurisdictionális terület közt kölcsönösség létezik.

Ha az illető fél, melynek a külföldi bírói végzést kézbesíteni kellene, nem horvát illetékességű, akkor a kézbesítés iránt megkeresett járásbíróság a külföldi végzést a címzett félnek nem horvát illetékességéről szóló bizonyítvánnyal a báni tábla után a kormány igazságügyi osztályához terjeszti fel, mely azután ezen kézbesítés tárgyában, ha szükségesnek mutatkozik, diplomáciai uton fogja megtenni a kellő intézkedéseket. Ha pedig a címzett fél horvát illetékességű, akkor a kézbesítés úgy történik mint rendesen a hazai hatóságok végzéseinél (polg. perrdt. 88. és 89. §§.). Azaz, ha a fél a külföldi bírói végzést elfogadja, akkor a polg. perrdt. 76. §-ának esete fenforogván, a kézbesítés teljesítésével megbízott hivatalos közeg a beadvány másodpéldányára fel fogja jegyezni a kézbesítés megkísérletét és ennek napját, a nem kézbesített végzést pedig hivatalos jelentésével beterjeszti a bírósághoz. Ezen megkísérlett kézbesítés a valóban teljesített kézbesítéssel egyenlő joghatálylyal bír. A külföldi bíróság végzése pedig a mellékletekkel együtt a horvát bíróságnál őriztetik mindaddig, míg a fél, a melynek szánya van, annak kiadását nem kéri.

Azon esetben, ha a külföldi bírói végzés csak egy példányban (eredetiben) küldetett be — mint az legtöbbször történik — ezen példányra kell feljegyezni, hogy a címzett fél az elfogadást megtagadta. A végzés maga ez esetben is a bíróságnál marad s az illető félnek netáni későbbi kívánságára kiadandó. De még ilyen esetben sem volna helyén a horvát bíróság által, úgy amint azt a kormány rendelete kívánja, egy külön végzést hozatni, hanem a külföldi bíróságot csakis *átírat* kellene értesíteni a megkísérlett kézbesítés napja és jogi hatályáról.

Azon esetben, ha *végrehajtási* végzés forog kérdésben, meg kell különböztetni, vajon a végzés a monarchia területén székelő bíróság által hozatott-e avagy hogy az osztrák-magyar területen kívül fekvő hatóságtól ered? Első

esetben a végrehajtást a mi törvényeink szerint (a végrehajtási novella 4. §-a) kell foganatosítani, míg a kézbesítésre nézve a most fejtegetett elvek irányadók.

A végrehajtásról szóló novella 4. §-a ugyanis csakis a magyar korona és az osztrák birodalmi tanácsban képviselt országok bíróságai által hozott végrehajtási végzéseknek a honi (horvát) törvények szerint való *foganatosításáról* rendelkezik, míg a kézbesítést illetőleg az általános szabályok érvényben maradtak.

Ha pedig a végrehajtási végzés valamely az osztrák-magyar monarchia területén kívül fekvő bíróság által adott ki, úgy azt csak akkor szabad foganatosítani — ide értve a végzés kézbesítését is — ha a következő, a polg. perrdt. 550. §-ában foglalt feltételek jelen vannak és pedig:

1. hogy a külföldi bírót az általános jogi elvek szerint a kérdésben lévő tárgyban megillette legyen a jogszolgáltatás, 2. hogy a végrehajtási végzéshez az illető ítéletnek eredetije és az annak jogerőre emelkedéséről szóló bizonyítvány mellékelve legyen, 3. hogy reciprocitás gyakoroltassék.

Ezekhez képest a külföldi birói végzések kézbesítésénél következőképen kell eljárni:

Mindenekelőtt minden egyes külföldi birói végzésnél arra kell figyelni, létezik-e az illető állammal a kézbesítések eszközésére vonatkozólag valamely külön szerződés. Ha igen, akkor a szerződés pontjai szabályozzák az eljárást. Ha ilyen szerződés nem létezik, akkor azt kell vizsgálni, vajon gyakoroltatik-e a külföldi állam és Horvátország között reciprocitás avagy nem. Ez utóbbi esetben az iratok a báni tábla útján a kormány igazságügyi osztályához felterjesztetnek, a honnan aztán a további intézkedés várandó. Ha kölcsönösség gyakoroltatik, akkor azt kell szemügyre venni, vajon a fél, a melynek a külföldi birói végzés kézbesítendő, horvát illetőségű-e vagy idegen állam alattvalója. Ha idegen, az illető külföldi végzés további intézkedés végett a báni tábla útján szintén az igazságügyi osztályhoz beküldendő.

Végre ha horvát illetőségű félnek szól a végzés, akkor arra kell figyelni, hogy vajon az ügyirat végrehajtási végzés-e s ezen esetben, vajon magyar vagy lajtántuli bíróság által, avagy az osztrák-magyar monarchia területén kívül lévő bíróság által hozatott-e, vagy pedig nem végrehajtási természetű. Ha az ügyirat nem végrehajtást rendelő ugyan, de a magyar vagy lajtántuli bíróság által lett kiadva, akkor a polg. perrdt. 76. §-a alkalmaztatik, a mint fent említettük. Ha pedig a végrehajtási végzés az osztrák-magyar monarchia területén kívül fekvő valamely birói hatóság által adatott ki, úgy ezen (a polg. perrdt. 76. §-án) kívül még a polg. perrdt. 550. §-ának feltételei is szem előtt tartandók.

Ezekből láthatni, hogy a kormány fentirt rendelete nincsen tökéletes összhangzásban a fenálló törvényekkel.

A horvát kormány fenti rendeletében kifejtetteket helyeselni kell, s meglepő, ha a m. kir. igazságügyminiszterium, a kézbesítés eszközését kényszer-eszközök alkalmazásával kérte volna. Eltekintve Horvátország közjogi állásától, helyes azon elv, hogy horvát bíróság, birói végzések kézbesítését csakis az ott érvényben levő eljárás szerint foganatosíthatja, míg viszont magyar bíróság az 1868. LIV. tcz. 62. §. értelmében köteles eljárni. A «Mjesečnik» fent közlött cikkére az a megjegyzésünk, hogy azon különbség, melyet a cikk a kézbesítésekre nézve felállit, hogy az változó a szerint a mint a fél horvát illetőségű vagy sem, egyáltalában fen nem állhat, mert a megkereső magyar bíróság kézbesítési kérelme teljesítendő tekintet nélkül a fél illetőségére s tekintet nélkül a kézbesítvény tartalmára. Ezen különbség: horvát illetőség, és külföldiség, elburkoltan egy horvát állampolgári eszmét akar kifejezésre juttatni, mely egy-

általán el nem ismerhető. De másrészt elismerjük jogosultságát, hogy horvát területen tartózkodó egyének számára eszközendő kézbesítések, még ha a kérelem magyar bíróság által emeltetik is, a horvát ppr. szabályai szerint eszközöltesse. Erre nézve a szabály: *locus regit actum*.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

VI. Elbirtoklás.

(70. §.) Nem tartom czélszerűnek azt a megkülönböztetést, mely a 70. és 71. §§-ban foglaltatik, mely szerint a (csak) *jóhiszemű* birtokos 32 év alatt birtokolja el az ingó dolgot, míg ha birtoka egyszersmind *jogszerű és hibátlan*, három év alatt. Ha valaki valamely dolognak jóhiszemű birtokosa, azaz, ha ellene a roszhiszeműség nem bizonyíthatatik be, és netaláni ellenfele vele szemben erősebb jogot a dologra kimutatni nem képes, már csak a közforgalom biztonsága kedvéért is elégnak tartom a három évet; mert ha 3 év után is pereltetik be a dolog kiadása végett, szükségképen csak úgy védheti magát a tulajdoni kereset ellen, ha kimutatja birtokának eredetét (kezdetét), mihelyt az elbirtoklásra hivatkozik, mert a 3 évnek okvetetlen kezdetének is kell lenni, különben annak eltelése nem mutatható ki. Ezt pedig másképen nem is teheti az alperes, csak ha bebizonyítja, hogy miképen jutott a dologhoz, a miből ismét szükségképen kitűnik az, hogy tehát jogszerű-e a birtok vagy nem? Ha most az alperes kimutatta birtokának jogszerűségét, a 71. §. értelmében a dolgot elbirtokolta; ha pedig ez neki nem sikerül, akkor a javaslat 124. §-ának 2-ik bekezdése értelmében «tartozik a felperesnek engedni.»

A ki a birtokossal szemben roszhiszeműséget kimutatni képes, ezt három év múlva is sikerrel teheti a nélkül, hogy a 70. §-ra szüksége lenne, miután a keresetek elévülésének határidejét az általános rész (javaslat 158. §.) már meghatározza.

Ezeknél fogva a zürichi ptk. példájára elégnak tartom a 71. §. rendelkezését, következőleg a 70. §-t törölném.

(71. §.) Mint már a 16. §-hoz tett észrevételeimben kimutatni igyekeztem, a *hibás és hibátlan* birtokszerzést a *jogszerű és jogszerűtlen* mellett gyakorlati jelentőség nélkülinek tartom, már pedig mindaz, minek célja nincs, felesleges lévén, a törvénykönyvnek csak hátrányára válik. Ehez képest a 71. §-ból is a «*hibátlanul*» elhagyandó lenne. Leghelyesebbnek látnám tehát, ha a 70. és 71. §§. egybefoglalásával a zürichi ptk. 642. §-ának példájára kimondatnék, hogy a *jogszerű és jóhiszemű* birtokos az ingó dolog tulajdonát elbirtoklás útján három évi folytonos birtoklás által szerzi meg.

(72. §.) Az ausztriai ptk. 1475. §-át kívánja a javaslat 72. §-a törvénykönyvünkbe átültetni s ezt nem épen meggyőzőleg indokolja, midőn (143. l.) mondja: «mert megtörténhetik, hogy a tulajdonosnak távolléte alatt valamije elvesz, a nélkül, hogy arról tudomást is szerezhetett». Az ausztr. ptk. 1475. §-a szerint az *önként és véltlenül* az országon kívül tartózkodó tulajdonos az ellene folyó elbirtoklás tekintetében kedvezésben részesül. Ha ily kivételes rendelkezés igazoltnak látszott is oly időben, mikor a közlekedés nehézségei mellett az országon kívül való tartózkodás csaknem lehetetlenné tette, hogy a távollevő itthon hagyott tulajdonát számba tarthassa vagy a felett örökdjék; ma, midőn világrészek által elválasztott távolságokban is percek alatt lehet értekezni, midőn néhány óra alatt oly távolságokat lehet átutazni, melyekhez egykor talán hóna-

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17. és 21. számokban.

pok kellettek, ma ily kivételes rendelkezésre egyáltalában szükség nincs és még akkor sem lenne, ha ily rendelkezést legalább méltányossági okokkal lehetne támogatni.

Miért érdemelne ily kivételes kedvezést az, ki a haza iránti közönyből a magyar pénzt Párisban költi el? Ha tesszik neki egy évnél hosszabban külföldön tartózkodni *«önkéntesen»*, ezt inkább nehezíteni, mint törvényes kedvezések által elősegíteni kellene. Ha már okvetetlenkedezni kell, inkább érdemesek lennének erre a betegek, aggok stb.

Abban a reményben, hogy a 72. §. törölni fog, nem kívánok annak elavult szerkezetére észrevételeket tenni.

(73. §.) Ehez nem lenne megjegyzésem, csak a menyiben az előd elbirtoklási idejének beszámításánál nem talán sajtóhibából van *több elődről* szó, hanem akarva, kell megjegyezni, hogy *közvetlen* előd csak egy lehet, következőleg a közvetlen előd mellett ennek elődeire, illetve a további elődökre is tekintettel kellene lenni.

(74. §.) Nem tartom helyesnek a javaslat 74. §-ában kimondott elvet, miszerint az örökhagyó személyében, az elbirtoklásra nézve fenálló (tt) akadályok az örökösre is átmennek. Az elbirtoklásnak alapját és előfeltételét a törvényben meghatározott idő alatt folytatott (tényleges) birtok képezi, amennyiben ez jogszerű és jóhiszemű. Hogy mily jogcímen keletkezett a birtok, péld. ajándék, csere, találás, örökség stb. utján, ez az elvi elbánásra befolyással nem lehet. Az, hogy a roszhiszemű előd a jelenlegi birtokossal szemben ajándékozó, eladó vagy örökhagyó volt, az nem tehet különbséget a jelenlegi birtok minőségében, mely mindig a birtokos személyéből ítélendő meg. Ha az örökhagyó jogszerűtlen vagy éppen roszhiszemű birtokos volt, miért legyen csupán e miatt az örökös is az, holott jogszerű uton és a legjobb hiszemben vette a dolgot birtokába.

De ugyanazon §. második felében éppen ellenkező elvet állít fel a javaslat a *«különleges jogutódra»* nézve. Ezt az indokolás egy szóval sem igazolja, benső okokat pedig, melyek ily ellentétes rendelkezést támogatnának, találni legkevésbé lehet. Bővebb kifejtés helyett egy példa fogja talán meggyőzőbben kitüntetni a következetlenséget: Az örökhagyónak hagyatékában van két értékes ékszer, melyeknek ő roszhiszemű birtokosa volt. Egyiket hagyományozta A-nak, a másikat kapja a többi hagyatékkal együtt az örökös B. A 74. §. szerint A-nak birtoka elbirtoklásra alkalmas, *mert hagyományos*, vagy mint a javaslat kifejezi *«különleges jogutód»*, mi ha nem csalódom, a singularis successiot akarja kifejezni; ellenben B-nek ugyanolyan eredetű birtoka elbirtoklásra nem lenne alkalmas, mert ő *örökös*. Ebben nincs ratio. Egyébiránt bátor vagyok még megjegyezni, hogy a successio universalis és singularis közötti különbség törvényes szabályozásnak alapul nem is szolgálhat, ez csupán elméleti jelentőséggel bír.

Ezeknél fogva a 74. §-t elhagyandónak vélem.

(75. §.) E §. rendelkezésére a 73. §. mellett éppen semmi szükség nincs, mert hogy az elődről élők között vagy halál folytán szállott át a birtok, ez a dolog lényegére nézve közönyt, a mint ezt a 74. §-nál kifejtteni igyekeztem, miért is a 75. §-t egyszerűen elhagynám.

(76. §.) A 76. §. első fele nem mond egyebet, mint a mi már a 71. §-ban világosabban van kimondva, t. i. hogy a jogszerű és jóhiszemű birtokos (még ha örökösödési jogcímen alapul is birtoka) a dolog tulajdonát elbirtoklás által megszerezheti. Ebben én nem látok egyebet szükségfeletti casuisticánál, mi a törvénykönyvnek éppen nem válik előnyére, tehát elhagyandó.

A mi a második bekezdést illeti, mely azt mondja ki, hogy a vélt örökös a valódi örökös ellen nem érvényesítheti a rendes elbirtoklást, ezt helyesnek találom s legcélszerűbben a 71. §. rendelkezéséhez csatolhatónak tartom.

(77. §.) E §-sal sem szaporitnám szükség nélkül a §§-nak

különben is nagy számát, mert annak tartalma magától értetik. Mert, hogy a 3 évi birtoklás kezdete az első napra, vége pedig az utolsó napra esik, ez természetes dolog. A mennyiben mindazonáltal a határidők számítása lehető kizárása kedvéért a törvényben szabályozandó, ez nem a különös részbe tartozik, mert ez esetben annak sokszor kellene ismételtetni. Az általános rész (javaslat 147. §. intézkedése e tekintetben tökéletesen megfelel.

(78., 79., 80. §§.) E §§. az általános rész (javaslat 163—165. §§.) megfelelő rendelkezéseit ismétlik, a mi éppen nem szükséges, következőleg innét kihagyandók. Különbség csak annyiban van, hogy a 80. §-ban a polgári és hadi szolgálatban való távollét is, mint az elbirtoklás akadálya meg van említve, mi az általános rész idézett szakaszaiban (igen helyesen) nem fordul elő. Hogy miért nem tartom czélszerűnek a távollevő részére a javaslatban neki szánt kedvezménynek megállapítását, ezt a 72. §-hoz tett észrevételemben kifejtettem. Ha azonban ez mégis az elbirtoklást, illetőleg elévülést gátló okul elfogadtatnék, ennek is az általános részben lenne megfelelőbb helye. Ezen eshetőségre legyen szabad megjegyezni, hogy a polgári és katonai szolgálatban való távollét, ha egyáltalában, csakis akkor lenne tekintetbe vehető, ha az az országon kívül való tartózkodással jár, mert ha péld. kolozsvári törvényszéki bíró kisegítő bírónak a budapesti vagy marosvásárhelyi kir. táblához osztatik be, vagy az ujoncz más helységbe kerül állomásba, az ily távollét a 80. §-ban javasolt törvényes kedvezményt legkevésbé sem igazolná.

(81. §.) Ezt a §-t is elhagynám, még pedig azért, mert részben magától értett dolgokat mond, részben pedig az általános részben már megtett rendelkezéseket ismételi. Avagy nem magától értetik-e, hogy az elbirtoklás félbeszakad, ha az, ki arra hivatkozni akar, az elbirtoklási idő előtt akár világosan, akár hallgatag a másikkal jogát elismerte?; sőt nemcsak félbeszakad, hanem egyáltalában szó sem lehet többé elbirtoklásról, mihelyt alperes *«a másikkal jogát elismerte»*. Hogy a jogosított által az illetékes bíró előtt megindított per az elbirtoklást félbeszakítja, ezt az általános rész (javaslat 154. §.) már kimondja.

«Ha a kereset jogerejű ítélet által helytelennek nyilvánítatik, az elbirtoklás félbeszakítottan nem tekintetik», ez is természetes, mert a jogerejű ítélet által helytelennek nyilvánított keresetnek alperessel szemben éppen semmi hatálya nincs.

Vége ha a kereset illetéktelen bírónál adatott be és e miatt, vagy formahiány miatt utasított el, ugy tekintendő, mintha be sem adatott volna, következőleg az elbirtoklást félbe nem szakítja.

(82. §.) A 82. §. rendelkezésére nincs szükség, mert ha a birtokos a tőle jogtalanul elvont dolog birtokát bírói ítélet segítségével visszaszerzi, az elbirtoklás félbeszakítottan nem tekinthető, akár egy év alatt, akár később lett legyen a kereset megindítva, mert ily esetben a bírói ítélet, mely a birtoklási jogot elismeri, egyedül irányadó.

III. FEJEZET.

Ingatlanok tulajdonának megszerzése.

I. Telekkönyvi bejegyzés.

(83. §.) Ezt a következő szakasszal egybe kellene foglalni s mindkettőből kihagyni azt, ami bennök felesleges. Így szükségtelennek tartom, hogy a 83. §-ban kimondassék az is, hogy mi nem szükséges a tulajdonszerzéshez, mert mihelyt a törvény kimondja, hogy ingatlan dolog tulajdona telekkönyvi bejegyzés által szerezetik, minden egyéb ki van zárva.

(84. §.) A tulajdonszerzésre alkalmas jogcímek felsorolását még példaképen sem kellene tenni. Ez azonban kevésbé lényeges, mint a 84. §. további tartalma, mely

szerint «ingatlan dolgok átruházása iránt élők között létesült jogügylet érvényességéhez *okirat* vagy *birói bevallás* szükséges».

Mindenekelőtt az «okirat és «birói bevallás» között álló *avagy* szóra legyen szabad figyelmeztetnem, mely a rendelkezést határozatlanná teszi. Ha *vagy* szó állana a két eset között, világos lenne, hogy akár egyik, akár másik; de *avagy* egyebet jelent mint *vagy* s e használt szócska mellett épen nem világos, hogy a javaslat az okiratot a birói bevallással azonosnak kívánja-e tekinteni vagy pedig két különböző dolognak.

Hogy élők között történő tulajdonátruházáshoz a jogügyletről felvett okirat szükséges, ez helyes; de nem tartom elégnek, hogy a törvénykönyv csak ennyit mondjon ki, hanem szükségesnek látom, hogy meghatározotassanak az ily okiratnak azon kellékei is, melyek a telekkönyvi bejegyzésnek feltételeit képezik, vagy legalább is annyi mondassék ki, hogy ezen kellékek a telekkönyvi rendtartásban állapítvák meg.

A mi a §. azon további rendelkezését illeti, mely szerint a telekkönyvi bekeblezés önkéntes elidegenítésnél okirat mellőzésével a felek szóbeli nyilatkozata alapján is történhessék meg, mit a javaslat *birói bevallásnak* nevez, ezt nem tartom elfogadhatónak.

Hogy mikép jutott a porosz törvénynek ezen nálunk új intézménye a 84. §-ba, ezt nem értem, miután az indoklás azt mellőzendőnek mondja ki, mint e szavakból kétségtelennek látszik: «*A javaslatban ezen új rendszer el nem fogadtatott*» (144. l.); továbbá: «*miért is a javaslat az eddigi rendszer mellett marad, annál is inkább, mert a porosz rendszernek a gyakorlati értéke még kellőleg bizonyítva nincsen*» (145. l.). Egyébiránt nemcsak itt van az indoklás és a javasolt szöveg között eltérés, hanem maga az indoklás egyáltalában kissé ingatag.

Ha már maga az indoklás a «*birói bevallást*» elfogadhatónak nem tartja, mert annak gyakorlati értéke még nem bizonyult be, miért experimentáljon a mi törvénykönyvünk egy ily új (?) intézménnyel, melynek czélszerűsége legalább is problematikus. Részemről a javasolt új intézmény ellen csak annyit kívánok megemlíteni, hogy az könnyen visszaélésnek nyitna tért, a mennyiben a *falusi nép*, melynek kedvéért óhajtja ez ujitást a javaslat, a bíróság székhelyén többnyire ismeretlen lévén, a tulajdonos helyett könnyen más személy tehetné a «*birói bevallást*» s az időközben meghalt igazi tulajdonos csak a másvilágon tudná ezt meg.

Nem tehetem, hogy e helyen is rá ne mutassak az indoklás sok könnyüségai közül arra is, hogy míg a 145. lapon ez áll: «*de a felekre a bevallási rendszer terhes leend*», a 147. lapon, a hol már e rendszer mellett szól az indoklás, ez áll: «*A javaslat azonban különösen a falusi nép könnyítésére a bíróság előtti bevallást is elfogadja*». Ha már maga a javaslat ily ingatag alapon nyugszik, az erre épített intézményhez annál kevésbé lehet bizalmunk, mert más törvénykönyvek példájából merített tapasztalás az új intézményt egyenesen elejtendőnek tünteti fel. A «*birói bevallás*» (gerichtliche Aufassung) a német jognak egy régi intézménye, melyet az újabb törvénykönyvek, így a szászországi, zürichi stb. eltöröltek, pedig ha czélszerű lett volna, bizonyára fentartották volna.

Egyébiránt a javaslatban egy szó sem fordul elő arra nézve, hogy ki által, ki előtt, mily módon kell a birói bevallásnak történni s a telekkönyvi rendtartásra, melynek az erre vonatkozó rendelkezés az indoklásban szánva van, utalás nincs.

Vége a 84. §-ból kihagyandó az utolsó tétel: «ily jogügyletre vonatkozó szóbeli megállapodások érvénytelenek», mert mihelyt határozottan kimondja a törvény, hogy az érvényességhez okirat szükséges, magától értetik, hogy a

szóbeli megállapodás, melyet egykönnyen senki sem fog okiratnak tartani, érvénytelen. Ily mód mellett minden positiv rendelkezéshez hozzá kellene tenni, hogy miféle ezzel ellenkező cselekvények vagy tények lehetségesek, melyek mind érvénytelenek; péld. ha az okirathoz a törvény két tanut kíván meg, ki kellene azt is mondani, hogy egy tanu nem elég. Ez igaz is lenne, s a mi igaz, az igaz, mondja Manasses.

(85. §.) E §. rendelkezését helyesnek tartom.

(86. §.) A 86. §. tartalmának is helyes a lényege, de kevésbé sikerült annak szerkezete. Kimondja ugyanis e §., hogy mennyi idő alatt birtokolja el a tulajdonos a tulajdonjogot; ez nem lehetséges, miután a tulajdonosnak a tulajdonjog elbirtoklására szüksége nem lehet, mert ha erre szüksége lenne, akkor nem tulajdonos, hanem csak *birtokos* volt. Továbbá az elbirtoklásnak másik feltételeként ez áll: «*ha bejegyzése tulajdonszerzési jogczím alapján eszközöltetett*», nem képzelhetek esetet, melyben a bíróság tulajdonszerzési jogczím nélkül tulajdonjognak bekeblezését megengedhetné.

(87. §.) Ha előfordulhatnának is oly esetek, melyekben a bíróság jogczím nélkül vagy semmis jogczím alapján rendelné el a bekeblezést, ez ellen már az általános rész (javaslat 123—126. §§.) tartalmaz szabályt, mely mellett a 87. §. rendelkezésére nincs szükség.

Ha pedig ily bejegyzés alapján harmadik személy mint tulajdonos jegyeztetett be, ily esetre a 86. §. rendelkezése tökéletesen ráillik, daczára annak, hogy a 87. §. harmadik bekezdése ezt megengedhetőnek nem tartja.

(88. §.) Ugyanazon okokból, melyeket e javaslat 68. §-ánál kifejtteni bátor voltam, azon esetben is megkívánnám a jóhiszeműséget mint a tulajdonszerzés feltételét, midőn ugyanazon ingatlan tulajdona lett több különböző személyre átruházva. E mellett a 88. §. második bekezdése önként elesnék.

Egykor különben e javaslat érdemes szerzője maga is az általam védett nézetnek hódolt, midőn «*A telekkönyvi rendszer alapelvei*» című művében (12. l.) mondja: «Mi azt véljük, hogy a roszhiszemű szerző előbbi bejegyzés által elsőbbséget nem nyerhet;» támogatásul még a 13. lapon közölve van a legfőbb törvényszéknek 1858. május 5-én 3156. sz. a. kelt ítélete, «mely szerint ugyanazon házat a tulajdonos egynek 1856. évben szóbelileg eladta és tüstént birtokba is átadta, egy másiknak pedig 1857-ben írásbelileg adta el, ki tulajdonjogát a telekkönyvbe is bejegyeztette. Utóbbi az első ellen a birtok átadása iránt keresetet indít s a legfőbb törvényszék kimondta, hogy a roszhiszemű fél törvényes védelmet nem élvezhet, miért is alperes, ha felperes az 1856. évben kötött szerződés létezését tudta, a birtok átengedésére nem köteleztethetik.»

(89. §.) Hogy az ingatlan dolog tulajdonával a telekkönyvbe bejegyzett rajta fekvő terhek is átvétetnek, ez helyes; de véleményem szerint kiegészítendő annyiban, hogy «a bejegyzett, valamint a törvénynél fogva rajta fekvő terhek.» Ilyenek az 1868. évi XXI. tcz. 85. §-ában említett közadó- és illetékhátralékok, továbbá az 1871. XXXIX. tcz. 19. §-a alapján a vízszabályozó társulatok által kivetett költségárszlet.

Hogy az előbbi tulajdonost terhelő egyéb követelések és igények (péld. szabókontó, kártyaadósság stb.) az ingatlan dolog új szerzőjére át nem szállnak, ez már ugyanezen §. első részének kizáró rendelkezésénél fogva is magától értetik, tehát elhagyandó.

(90. §.) Alig hiszem, hogy oly jogosítványok lennének, «melyek a telekkönyvbe önálló telekkönyvi birtoktestkép jegyeztetve be». *Birtoktest* csak telek, tehát csak valamely ingatlan dolog lehet; önálló (*dologi*) jogosítványok, melyek valamely telekre való vonatkozás nélkül állának fen s telek nélkül bekebleztethetnének be, nem is léteznek; még

a gyökösített iparjogok is valamely fekvőséggel oly elválaszthatatlanul vannak egybekapcsolva, hogy átruházásuk más személyre vagy elzálogításuk csak az ingatlanal együtt történhetik. Ha talán azt értené a javaslat az «*önálló telekkönyvi birtoktest*» alatt, hogy az ily iparjog a telekkönyvbe külön sorszám alatt jegyeztetik föl, s azon végzés, melylyel a följegyzés megengedtetett, a tulajdonlapon bevezettetik, akkor ez nem megfelelő megjelölése a telekkönyvi bejegyzésre alkalmas jogosítványoknak, miután a telektől elválasztható jogosítványok telekkönyvi bejegyzésre nem alkalmasak, péld. a korcsmárlási jog, ellenben telekkönyvi bejegyzésre alkalmas jogosítványok telek nélkül nem képzelhetők, péld. a gyökösített iparjog, kegyuri jog; önként következik, hogy az utóbbiak csak mellékjogok lehetnek, melyek tekintetében az általános rész (javaslat 71. §.) már kimondja, hogy «a mellékjogok a főjog természetét követik,» ennél fogva a 90. §., mely a szászországi ptk. 280. §-át nem épen sikerült alakban kívánja törvénykönyvünkbe átültetni, legalább is felesleges.

A szászországi ptk. 280. §-ában nem oly jogosítványokról van szó, melyek «*önálló telekkönyvi jószágtestet*» képeznének, hanem:

«Berechtigungen, welche ein Folium im Grundbuche erhalten haben». Ez egészen egyéb s hogy mi, ezt a zárjel között idézett («P. G. O. §§. 115. 116. 124. unter 6.») világosan meg is mondják. Ez utóbbi §§. a szászországi igazságügyminiszteriumnak 1865. január 9-én kibocsátott s a ptk.-vel egyidejűleg érvénybe lépett rendeletében: «*Verordnung das Verfahren in nichtstreitigen Rechtssachen betreffend*» foglaltatnak.*

II. Növedék-telkeknél.

(91. §.) Noha törvénykönyvünk anyagát igen helyesen nagyobbára idegen törvénykönyvekből hordjuk össze, ebből azonban nem következik, hogy épen mindent, még ha elavult is, átvegyünk. Ilyennek tekintem a javaslat 91—93. §-ait, melyek a telkek növedékéről szólnak.

Nem vonom kétségbe, hogy hajdan szükség volt oly törvényes rendelkezésekre, melyek a folyó medrében támadt sziget vagy az elhagyott meder tulajdonjoga iránt intézkedtek, mint azt már a római jog s ennek nyomán a Sachsen-spiegel, a porosz Landrecht, a Code civil, az ausztriai, a zürichi, a szászországi polgári törvénykönyvek teszik; de napjainkban erre szükség többé nincs s miért ne menjünk mi a jó példával előre. Ezt annál könnyebben tehetjük, mert törvényhozási és kormányi intézkedések mondhatni lehetetlenné teszik, hogy oly esetek forduljanak elő, melyek e §§-ban felvették.

Az 1871. XXXIX. tcz. a folyók medrének és a vízfolyásnak rendezéséről, valamint a partok biztosításáról gondoskodik a vízszabályozási társulatok alakítása által. A gátrendőrségről szóló 1871. XL. tcz. a gátépítmények és parti védművek fentartására és megvédésére első sorban az ármentesítő és vízszabályozó társulatot, másodsorban a törvényhatóságot s végre az államot mondja hivatottnak; a felügyeletet pedig a közmunka- és közlekedési miniszterre ruházza, ki azt különösen a folyammérnöki, valamint az állammérnöki hivatalok által gyakorolja. A m. kir. közmunka- és közlekedési miniszternek 1867. november 19. 6433. sz. a. a m. kir. mérnöki hivatalokhoz küldött utasítása értelmében

* §. 115. Fruchtbringende, mit einem Grundstücke verbundene Berechtigungen können, wenn ihr Bestehen der Grund- und Hypothekenbehörde amtlich bekannt ist, oder genügend nachgewiesen wird, auf Verlangen des Eigenthümers auf das Folium des berechtigten Grundstücks eingetragen werden. (Hyp.-Ges. §. 15. unter 3.)

§. 116. Durch die im §. 115. gedachte Eintragung übernimmt die Grund- und Hypothekenbehörde keine Gewährleistung für die rechtliche Begründung und den Umfang der eingetragenen Berechtigung.

§. 124. 6. Berechtigungen des Grundstücks, welche nach §. 115 zur Eintragung geeignet sind.

az utóbbiak minden jelentékenyebb folyónak vizállásáról naponként távirati jelentést tenni kötelesek.

Ily elővigyázati rendszabályok mellett lehetetlen, hogy valamely folyó *medrét egészen elhagyja*, lehetetlen esetre pedig törvényes rendelkezés nem szükséges. De az sem fordulhat elő hazánk határain belül, hogy valamely folyó közepén *állandónak látszó* sziget támadjon s nem hiszem, hogy ennek esete valaha előfordult volna oly módon, hogy arra a javasolt törvény alkalmaztathatott volna.

Ez okból a 91. §-t elhagyandónak vélem.

(Folytatás következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A m. kir. Curia 1882. évi október hó 27-én 269. sz. a. hozott ítélete igazolható-e bányajogi szempontból?

A *Törvényszéki Csarnok* mult évi folyamának 119. és 120. számában egy oly bányajogi eset volt közölve, mely felette érdekes azon bányajogi kérdések miatt, melyek abban felmerültek s azon eldöntésnél fogva, mely szerint azok a kir. Curia 1882. évi október hó 27-én 269. szám alatt kelt ítéletében megoldást nyertek.

Tárgyát a budai m. kir. bányakapitányság 1869. évi május hó 30-án 327. szám alatt kelt adománylevelével, az I. cs. kir. szabadalmazott Dunagőzhajózási társaság tulajdonát képező köszénre adományozott vájnatelek kiegészítő részül, a földbirtokos jogcímén érdekelt K. F. pécsi lakos beleegyezése nélkül történt két határköz adományozásának megsemmisítése és a budai bányakönyvbe annak alapján eszközölt bejegyzésnek törlése iránt K. F. mint felperes által, az I. cs. kir. szab. Dunagőzhajózási társaság mint alperes ellen, a pestvidéki kir. törvényszék mint bányabíróság előtt 1877. évi április hó 3-án indított keresetnek eldöntése képezte.

A I.-ső és II.-od foku bíróság a keresetnek helyt adott, a kir. Curia ellenben mindkét alsó bírósági ítélet megváltoztatásával felperest keresetével elutasította.

Ezen ítéletre vonatkozólag tett alábbi észrevételeim könnyebb megvilágítása végett, az ítélet indokait a fenebb megjelölt forrás után következőkben közlöm:

Indokok. A kir. táblának e részben helyesnek talált indokolása szerint az itt szóban forgó adományozás azon okból, mivel a kérdéses területen rendes vájnamérték fektethető, érvénytelennek ki nem mondható.

De nem lehet ezen adományozást azon további indok alapján sem érvényteleníteni, hogy az adományozás felperes jogelődeinek mint földbirtokosoknak beleegyezése nélkül, következve a köszénre nézve a birtokosok részére fentartott tulajdonjog sérelmével történt.

Kétségtelen ugyan, hogy az id. törv. szab. VII. fej. 1. §. c) pontjának világos rendelkezése szerint a *földbirtokos beleegyezése nélkül köszénre bányászati adomány senkinek sem adható*. Azonban jelen esetben *nem köszénre történt* az adományozás, hanem *határköz lett* adományozva. Az ált. bányatörvény 44. §-a szerint rendes bányamértékek adományozása csakis akkor történhetik, ha fentartott ásványok a bejelentett helyen olyaténkép lettek feltárva, hogy azok bányászati lefejtésre alkalmasoknak felismertetnek. Ennek megállapítása — mint a bányatörv. 54. §-a rendeli — a bányajárás feladata.

Égészen más tekintet alá esik a határköz adományozása, mint ez a bányatörvény 71—75. §-aiban foglalt intézkedésből kitűnik.

Ezek szerint a *határköz adományozása nincsen azon alap-*

feltételhez kötve, hogy valamely fentartott ásvány feltárva legyen. E részben más köztekintetek szolgálnak zsinórmértékül.

Az adományozás ekként, minthogy más alapon történik, más jogi következményeket is von maga után.

Feltárt kőszéntelep alapján rendes bányamértéknek adományozása szükségképp feltételezi a tulajdonjogot a kőszénre, mely csakis a földbirtokos beleegyezésével szerezhető meg; a határköz adományozása azonban nem ez alapon történik, minek következtése az: *hogy egy magában határköz adományozása által, mely nem tételez fel valamely adományozás tárgyát képező árványtelep feltárását, a bányatörvény korlátai közt a kőszénre fentartott tulajdonjog nem érintetik.*

A kőszén az ideigl. törv. szabályok által módosított bányatörvény szerint csak *feltételelesen* tartozik az adományozás tárgyát képező ásványok közé — ha t. i. a földbirtokos beleegyezik — *ezen beleegyezés hiányában* a kőszén teljesen ugyanazon tekintet alá esik, mint valamely más fen nem tartott ásvány, (p. o. szulypát).

Azon a törvényen alapuló szempontból indulva tehát, *hogy a határköz adományozása által a földbirtokos netáni tulajdonjoga a kőszénre nem sértethetik s így a beleegyezésnek hiánya az ily adományozás érvénytelenségét maga után nem vonhatja*, mellőzve azon a per érdemleges elbírálására befolyással nem bíró kérdés eldöntését, vajon a földbirtokos beleegyezését a kőszén kiaknáztatására nézve alperes bírja-e vagy sem, s következőleg kit illet a kőszén tulajdona, felperes a határköz adományozásának érvénytelenítésére irányzott keresetével elutasítandó volt.

Ezen ítélet következő bányajogi elveket jelent ki:

1. hogy azon jogszabály, mely szerint a földbirtokos beleegyezése nélkül kőszénre bányászati adomány senkinek sem adható, nem nyer alkalmazást azon esetre, midőn nem kőszénre történt adományozás, hanem határköz lett adományozva;

2. hogy feltárt kőszéntelep alapján rendes bányamértéknek adományozása szükségképp feltételezve a tulajdonjogot a kőszénre, az csakis a földbirtokos beleegyezésével szerezhető meg; a határköz adományozása ellenben nem ez alapon, hanem köztekintetekből s előzetes bányajárás nélkül történvén, egy magában a határköz adományozása által, mely nincsen azon alapfeltételhez kötve, hogy adományozható ásványtelep feltárva legyen, a kőszénre fentartott tulajdonjog nem érintetik, tehát nem is sértethetik, miért is a földbirtokos beleegyezésének hiánya az ily adományozás érvénytelenségét nem vonja maga után;

3. hogy a kőszén csak feltételelesen, azaz a földbirtokos beleegyezése esetében tartozik az adományozás tárgyát képező ásványok közé, és azért ezen beleegyezés hiányában ugyanazon tekintet alá esik, mint valamely más fen nem tartott ásvány.

Ezen jogelvek azonban nézetem szerint jelen esetben, miután itt *határköznek* kőszénre adományozott vájnatelek alkatrészéül történt adományozásáról van szó, egészben véve tévesen vannak alkalmazva; de másrészt egy némelyike törvényeinkből oly módon is van levonva, mely absolute, tehát semmi körülmények közt meg nem állhat, mert az enunciatum a törvényhozó akarata, céljával nem egyezik.

Igy a határköz lényegének és jogi természetének kifejtésére alkalmazott deductió, mely a tárgyilagosságot eldöntés sarkpontját kell hogy képezze, a törvény szellemének és intencióinak meg nem felel.

Valamely törvény intézkedésének lényegét ugyanis a törvényt magyarázat szabályai szerint a törvény szelleméből, indokaiból, mint legközvetlenebb forrásokból kell megállapítani és csak sajnálni lehet, hogy a kir. Curia a közölt ítélettel oly intenciót tulajdonít adott esetben az ált. bányatörvénynek, melylyel az nem bír.

Scheuchenstuel Károly ki tudvalevőleg az ált. bányatörvény szerkesztésénél kiváló szerepet vitt, hivatalos források alapján készült művében «Motive zu dem allgemeinen österreichischen Berggesetz» alaposan kifejti a határköz intézményének lényegét, elősorolva egyrészt azon körülményeket, melyek ezen intézménynek behozatalára alkalmul szolgáltak, másrészt megállapítva azon *hallgatólagos feltételt*, mely mellett a határköz adományozása helyt foghat.

Az ok, mely a határköz életbeléptetését és ennek mint rendszerint alkatrésznek adományoztatását szükségesnek jelezte: *a célszerű bányaiüzem berendezésének lehetősége és a határközök kis terjedelme miatt a szomszéd bányabirtokosokkal előállható gyakori perpatvarkodás kikerülése volt*, tehát tisztán bányarendőri tekintet.

A hallgatólagos feltételt pedig az képezte, hogy feltételeztetett, miszerint a határköz gyanánt adományozásra felkért területek a *szomszédos bányatelekben feltárt ásványtelepzeteket zárják magukban*, mint azt az idézett mű következő tétele igazolja: «Würde es daher offenbar sein, dass eine Ueberschar keine mineralische Lagerstätte führe, so müsste die Bergbehörde billig Anstand nehmen, sie zu verleihen, in keinem Falle kann aber das Gesetz die Zulässigkeit einer solchen Verleihung aussprechen, sondern es muss voraussetzen, dass derlei Räume *die in den Nachbarsfeldern aufgeschlossenen Minerallagerstätten einschliesse*, weil im gegentheiligen Falle Niemand ein Interesse hätte, dieselben als ein Bergwerkseigenthum zu erwerben und zu versteuern».

Ezek alapján az a kérdés, igazolható-e az ítélet 1-ször bányarendőri, vagy mint az indokokban említették, a köztekintet, 2-szor pedig az adományozáshoz megkívánt ásványtelepzet lételének szempontjából.

E kérdésre határozottan tagadólag kell válaszolni. Az elsőt illetőleg azért, mert a fenti értelemben vett bányarendőri, illetve köztekintet csak oly ásványtelepzetekre alkalmazható, melyek feltétlenül fentartott ásványokat tartalmaznak és ennél fogva feltétlenül adományozás tárgyát képezik.

A feltételelesen fentartott ásvány, a milyen a kőszén, szorosan véve nem tartozik az ált. bányatörvény körébe, mert annak művelése, adományoztatása, az ált. bányatörvényben fakultatív meg nem állapított.

A mondottakat az ált. bányatörvény 284. és 285. §-ai ecclatansul igazolják.

A hivatkozott 284. §. ezen szavaival «steht den Grundeigenthümern frei jeden Anderen, welcher sich nicht bereits im Besitze befindet, von der Benützung derselben auszuschliessen und den Bau auf solche Mineralien selbst zu betreiben, wobei sie *bloss* zur Versicherung desselben gegen Gefahren für Personen und Eigenthum verpflichtet werden» ugyanis egyrészt az ált. bányatörvénytől eltérő, kivételes szabályokat állapítja meg a kőszénbányászat tekintetében azon időre nézve, a mig az a földbirtok tartozékának tekintendő, másrészt kijelöli azon köztekintetet is, mely a kőszénbányászatnál szem előtt tartandó.

Ezen köztekintet az idézett §. «bloss» szavacskája szerint csak a személy és tulajdon veszélye elleni biztosítási intézkedések létesítésében áll.

Más köztekintetről a kőszénbányászatnál szó nem lehet, mert e tekintetben más törvényerejű intézkedés nem létezik és mert ezen intézkedés, miután a hivatkozott 284. §. az ideigl. törv. szab. VII. fej. 1. §-a által csak megváltoztatott, de el nem töröltetett, mint meg nem változtatott, lényegileg jelenben is fennállónak vélelmezendő.

Hogy a kőszén, mint adományozásra feltételelesen fentartott ásvány, szorosan véve a bányajog körébe nem tartozik, az idézett 285. §. és az ennek megváltoztatását tartalmazó id. törv. szab. VII. fej. 1. c) és d) pontja igazolja, mert kijelentésük szerint a bányajogositványok szerzése a földbirtokos tetszése, illetve beleegyezésétől tétetett függővé. Ehhez nem kell bővebb commentár.

Egyébiránt a határköz adományozásának alapjául szolgáló köztekintet azért sem lehet a köszén-vájnatelek kiegészítő részeül felkért határköz adományozásánál mérvadó, mert általa a kilátásba vett cél nem éretik el, tehát indokolva nincsen.

A határköz adományozása által elérni kívánt cél ugyanis — mint jeleztetett — egyrészt az volt, hogy azon gyakori perlekedések kikerültesse, melyek az adományozott vájnatelek közt fekvő és jelenleg határköz adományozásának tárgyát képező kis területeknek önálló bányajogositványként leendő adományozása esetében ezek és a szomszédos bányabirtokosok közt előállhattak volna, másrészt hogy önálló bányajogositvány gyanánt csak oly területek adományoztassanak, melyek terjedelmüknél fogva önálló és célszerű bányauzem berendezésére alkalmasak.

És vajon a perpatvarkodás jelen esetben, midőn a határköz a földbirtokos köszénre vonatkozó tulajdonjogának épségben tartása mellett köszénre adományozott vájnatelek kiegészítő részeül adományoztatott, el van-e háritva? Bizonyára nem, sőt maga azon viszony, mely ily mesterségesen és természetellenesen teremtetett, a perlekedést permanenssé teszi. A különbség csupán az, hogy amott a határköz adományozásának tárgyát képező területtel, mint önálló bányajogositvánnyal megadományozott bányabirtokos és a szomszéd vájnatelek birtokosai állottak volna egymással szemben, emitt pedig a földbirtokosok és a köszénre adományozott vájnatelek birtokosa, mint birtokosa egyszersmind az ahhoz alkatrészkép adományozott határköznek, fognak egymással villongásban élni.

Ha ugyanis köszénre adományozott vájnatelekhez a földbirtokos köszénre való tulajdonjogának épségben tartása mellett határköz adományoztatik, a viszony lényegileg véve ugyanaz, mintha a kérdéses határköz önálló bányajogositványként egy harmadiknak adományoztatott volna; mert első esetben a telep tulajdonát, mely a határközben elővélhetőleg létezik és a melyet a vájnatelek birtokosa ily kerülő után bona fide elsajátítani vélt, a földbirtokos tartja meg, utóbbi esetben pedig a határközre önálló adományt nyert egyén tulajdonává vált volna.

A telep egyes részeinek tulajdona iránti kérdések, határvillongások tehát épen csak úgy napi renden lesznek a földbirtokos és bányatulajdonos, mint lettek volna ez utóbbi és a határközre önálló adományt nyert jogositott közt, miután az ált. btrv 124—127. §-ai szerint a földbirtokos saját földbirtokán, a fen nem tartott ásványok kiaknázására habár korlátozással is, föl van jogositva. A perlekedések, határvillongások beszüntetése e szerint, mely a határköz meghonosításának egyik célja, nemcsak nincs elérve, sőt még *fokozva* van az által, hogy a szintén köszénre bányászódó vájnatelek tulajdonosának a határköz területén is szabad bányászkodás nyitattik.

(Bef. köv.

Szontagh Aladár,
m. kir. bányabiztos, h. ügyvéd.

Az adóévet megelőző évekre való utólagos megadóztatás.

E. H. monoki lakos a kereskedéséből eredő összes tiszta jövedelmét már évek óta mindig 100 frtban vallotta be; s ehhez képest a három évi átlagos jövedelem 223—200 frt közt váltakozva 22 frt 30 kr. 20 frt III. keresetadóval lőn megróva. 1882. évben azonban a kir. adófelügyelő kinyomozta, hogy Engel H. nemcsak bolticzikkeket árul, hanem borkereskedést is űz, mely után a tiszta nyereséget évente 495 frtban, s az öt évre 2475 frtban kiszámítván, javaslatára nemcsak az 1882. adóévre, hanem attól visszafelé 4 évre az akkor adózás alól kimaradt 495 frt után is, adóalap eltitkolása miatt, az adókövető bizottság a III. osztályu

kereseti adót kivetette, a felszólamlási bizottság azt helybenhagyta, s a pénzügyminiszterium az 1876: XV. tczikk 34. §-ra hivatkozással — mely szerint két egybehangzó határozat ellen felebbezésnek helye nincs — a folyamodót elutasította.

Erre a kir. adófelügyelő a kassai kir. törvszék mint p. ü. bíróságnál indítványt tett: miszerint E. H. keresetadó-alap eltitkolása által elkövetett jövedéki kihágásban vétkesnek, s ezért a három évre eső, s közigazgatási uton jogérvényesen 148 frt 50 krban megállapított adó 8-szorosában vagyis 1118 frt bírságra, s behajthatlanság esetére megfelelő fogházra ítéltessek.

De a törvényszék a kir. táblának 1883. márcz. 28-án 64,423/82. bf. sz. ítéletével indokainál fogva helybenhagyott 1882. évi nov. 3-án 4634. sz. a. ítéletében vádlottat a vád és következményei alól felmentette következő indokolással: Vádlott mint bejegyzett kereskedő a kereskedelmi törvény értelmében bárminemű kereskedelmi ügyletekkel foglalkozhatván, az üzlete körébe vont borkereskedés — mennyiben az fióktelepet nem képez — vegyeskereskedési üzletétől oly különböző foglalkozásnak, mely külön lenne megrovandó keresetadóval, miután az 1875. XXIX. tcz. 3. §. csak a különböző foglalkozásból eredő többféle keresetet rendeli külön-külön megróni, a 2. §. pedig a kereskedőnek a kereskedelmi törvénytől eltérő fogalmát nem adja, nem tekinthető; s tekintetbe véve, hogy az iránt, miszerint a kereskedő az üzlete körébe vont üzletágak szerint részletenkint vallja be a keresetadó kiszabása végett a tiszta jövedelmet, positiv intézkedés hiányzik; sőt ellenkezőleg a törvény értelmében és a vallomási ivenk szövege szerint, mennyiben ezekben a kereseti nyeresémnyre csak egyetlen egy rovat van, sommásan eszközöndő: vádlott kereskedési foglalkozásából eredett összes tiszta nyeresémnyét, a borkereskedési ágból eredőt is befoglalva, egy sommás összegben szabályszerűleg vallotta be; minél fogva ellenében a kereseti adóalapnak roszhiszemű eltitkolása, s az ez által elkövethető jövedéki kihágás tényálladéka meg nem állapítható.

E szerint E. H. most két egyaránt jogérvényes, egymásnak ellenmondó határozattal bir: az egyik az adóügyi hatóságoktól eredő, mely által kereseti adóalap eltitkolása alapján 1878—1881. évekre utólag 198 frt fizetésére köteleztetik; a második a birói ítélet, mely az előbbivel ellentétben adóalap eltitkolásának hiányában őt a vád és következményei, tehát ama 198 frt fizetése alól felmenti.

S minthogy oly harmadik hatóság, mely eldöntené, hogy a bíróság és az adóügyi hatóságoknak ugyanegy eset iránt hozott egyaránt érvényes, de egymást kizáró két határozatai közül melyik hajtassék végre, nincs; mert az 1869: IV. az administratív és birói hatóságok illetékeségének összeütközési eseteire a ministertanácsnak megállapított hatásköre csak az eljárás folyamán foghat helyet, a biróilag ártatlannak nyilvánított E. kénytelen lesz azzal beérni, hogy birósági ítélettel demonstrálhatja, miként a p. ü. hatóságok őt törvényellenesen kötelezték 198 frt fizetésére.

Ez valóban oly gyönyörű anomália, melyből igen épületes kifakadásokat csavarhatni az ócsárlani megszokott rendszerességnek rendszertelensége ellen; pedig csak a pénzügyi hatóságok tagjainak pénzügyi tekintetek iránti kelleténél nagyobb készségét tükrözi vissza, mely a helyes megoldáshoz kulcsul szolgáló illetőségi összeütközés kérdését nem engedé felszínre jutni.

De E.-nek — hogy úgy fejezzem ki magamat — malheurje leginkább azon benne felvetett kérdés miatt érdekes: vajon olyankor, midőn az adókövetési eljárás folyamán beszerzett adatokból kitünik, hogy a megelőző évekre valamely adótárgy adóköteles jövedelme jóval kisebbnek — mondhatjuk — aránytalanul kisebbnek vétetett a valódinál, a többlet után kivethető-e utólag az adó?

Eéhez. hasonló más esetben, mely jelenleg a kir. táblánál van és a p. ü. szakemberek társalgása közben hivatkozással az 1876: XV. tcz. 68. §. 1. pontjára, mely szerint az adók és azok módjára szedendő tartozások elévülnek, ha az adótárgy, a követelés vagy tartozás keletkezésétől számítandó öt év alatt ki nem vettetik, azon felfogás emelkedett érvényre: hogy igenis utólagos kivetésnek van helye.

Csak hogy az 1876: XV. tcz. 68. §. 1. pontjának nem az az értelme, melyet nyelvtan szerint kifejez, bizonyítják a speciális pénzügyi törvények, melyek mindegyikében öt évnél rövidebb elévülések vannak, és kitűnik abból, hogy az 1876: XV. tcz. több szakasza, nevezetesen a kivetési eljárást szabályozók és a 76., 78. §§. az adózóknak a 68. §. 1. pontjába ütköző s ennél fogva azt annyiban korlátozó előnyöket biztosítanak.

Ugyanis a tcziknek a kivetést tárgyazó határozataiból kétségtelen, hogy az adókievő és felszólamlási bizottságok csak az adóévre nyernek hatóságot adókat kivetni, s tagjaik sokszor, visszafelé négy évre, adókievítéshez személys értelmi képességgel sem bírnak, mennyiben a vidéknek, illetve városnak akkori kereseti viszonyait, mint ezt a törvény kifejezetten megkívánja, nem ismerik; minél fogva az adózók a kivetésnél törvényileg érvényesített önadóztatása elvének, nem fogathatván az önkormányzati elem kellő tárgyismeret hiányában érdekeiket a ministerialis egyénekkel szemben elég hatálylyal érvényesíteni. Méltán kérdezhetni tehát, szabad-e a kivetési eljárást az adóköteles részére objectivitást és méltányosságot biztosító garantiák nélkül alkalmazni, mint ez történik a megelőző évekre való utólagos adókievítésnél, ha az adókievő és felszólamlási bizottságok tagjai már az előző éveken a vidék, illetve város kereseti viszonyait nem ismerték; alkalmazni akkor is, ha magát az adókötelest semmi vétkeesség nem terheli s talán csak az adófelügyelő hivatali buzgóságának hiánya vagy hivatali elődje és az akkor működött bizottságok tagjainak elnézése idézte fel az utólagos kivetés kérdését? s lehet-e ezen kérdésre igennel válaszolni, midőn a kivetési eljárás az adófelügyelőt és adókötelest mint két peres félt állítja egymással szemben, és a köztök folyó vitának — ha az egyszer jogérvényesen eldöntetett — újrafelvételére iránt nem intézkedik? szabad-e ezen újrafelvételt az elévülési szabályból kimagyarázni és ily fogalomzavarból származott magyarázattal az adózót arra kötelezni, hogy ő saját hibája nélkül a kivetési évben jövedelmének esetleg 50%-át adóba fizesse? összeegyeztethető-e ez az adóképeségnek ugyanezen törvényben érvényesített kiméletességével?

De ha mindezen kérdésekre nincs más válasz, — amint nem is lehet — mint: nem; mind ezen *nem* ugyanannyi megszorítása a 68. §. 1. pontjának; melynél fogva utólagos adókievítésnek az adóévet megelőző évekre, kihágás esetét kivéve, csekély megadóztatás miatt helye nincs.

Egészen más, ha kihágás forog fen, mert az 1876: XV. tcz. 76. §. határozottan rendeli, hogy a megrövidített vagy rövidítés veszélyének kitett adó 1—8.-szorosán mint birság alkalmaztassék; és különben is, ki adókötelezettség alóli kibuvás céljából kihágást követ el, s ennek folytán utólagos megadóztatás alá esik: ennek hátrányait mint büntető cselekményének következményeit viselni tartozik, csak az kérdés: hogy miután az 1876: XV. tcz. 78. §. a kincstár szándékos megrövidítésének, megkárosításának, az adóalapok eltitkolásának kihágásait a pénzügyi bírósággal ellátott törvényszékek hatáskörébe utalja, az adókievő és felszólamlási bizottságok a vétkeesség feltételezése alatt határozhatnak és kivethetik-e az adót,

mielőtt a vétkeesség érvényes birói itélettel megállapíttatnék? — A criminalis és egyéb hatóságok közötti viszonyról uralkodó felfogás ezen kérdésre csak nemmel válaszolhat; mert különben azon eshetőség áll elő: hogy az adókievési hatóságok határozatainak alapjául szolgált kihágási jelenségek az illetékes fenyítő hatóság által nem létezőknek nyilváníttatnak s annak dacára az adóügyi hatóságok határozata mint Engel esetében végrehajthatók.

De ellenvethetni: hogyha a vétkeességnek birói itélettel való megállapításától lesz függővé az utólagos kivetés; minthogy a kihágások az 1876: XV. tcz. 79. §. szerint három év alatt elévülnek: visszafelé a 4. és 5. évre az utólagos kivetés nem foghatna helyet. Ez azonban nem áll; mert a fenyítő elévülés mindig a criminalis térre szorítkozik, a bűnösséget csak itt szünteti meg, míg a vagyoni jog terén következményei, ép az elévülési idők különbözeteinél fogva, egész terjedelmükben érvényesülnek; miből folyólag az adókievitést a 4. és 5. évre a vétkeességet képező tények megállapítása mellett az adóügyi hatóságok teljesítik, és teljesíthetik a nélkül, hogy két alakilag egyaránt jogérvényes, de tartalmilag egymást kizáró hatósági határozatok létesüljenek.

Abszolon Ferenccs,
kassai kir. törv. aljegyző.

KÜLÖNFELÉK.

— A budapesti kir. táblánál a törvénykezési szünet idején csak 8 polgári és 6 bűnügyi referens fog működni. Azt tartjuk, hogy ezen létszám teljességgel nem lesz elegendő a szünidei ügyek feldolgozására, és még a legsürgősebb perek is hátramaradást fognak szenvedni.

— A budapesti egyetem jog- és államtudományi karában az 1882/3. év első felében a rendes hallgatók száma 1467, a rendkívüli hallgatók száma 159, a második félévben a rendes hallgatók száma 1347, a rendkívüli hallgatók száma 119 volt.

— A német birodalmi katonai büntető-eljárás javaslatának szerkesztői csak arra törekszének, hogy a német polgári eljárás és a jelenleg érvényben levő katonai büntető-eljárások közt az általános alapelvek tekintetében a különbségeket kiegyenlítsék, hogy a katonai büntető-eljárást rendszer tekintetében lehetőleg assimilálják a polgári eljárással, de csak annyiban, amennyiben ez a hadsereg különös igényeivel és kiválóan a fegyelem fentartásával összeegyeztethető. A német államok kormányainak többsége nem hajlandó az eljárás nyilvánosságát megengedni.

— A francia képviselőkamara befejezte a bírósági szervezet reformjának tárgyalását, melyről mult heti számunkban megemlékeztünk. A francia lapok elégedetlenül nyilatkoznak a vita eredményéről. A Journal des Débats azt mondja, hogy a kamara a reorganisatio iránt javasolt rendszerek közül a leghelytelenebbet választotta. Panaszok hangoztattak a költségek magassága miatt, és a törvényhozás a birói személyzet epurációjával válaszol. Gráncsolták a birák előléptetési versengését, és a kamara egy oly törvénynyel válaszol, mely sem a hierarchiai fokozatokat, sem az előléptetési versengés okait meg nem szünteti, hanem a birákat belátás szerint elmozditható hivatalnokokká teszi. Kivánták a munkanélküli törvényszékek és felebbezési bíróságok megszüntetését, és a kamara felállítja a Conseil superieur-t, egy új hatóságot, melynek teendője arra fog szorítkozni, hogy titkos eljárással az igazságügyminiszteriumban előkészített fegyelmi határozatokat contrasignálja. Szóval, a birói szervezet eddigi hiányainak egyike sincs megszüntetve, ellenkezőleg, újak teremtettek. A reformnak ilyen irányba azonban legalább arra ad reményt, hogy a senatus valószínűleg nem fogadja el a javaslatot.

— Angolországban az öngyilkosok eltemetésére nézve törvény hozatott, mely szerint egy régebbi törvény megszüntetésével az öngyilkosok a temetőben eltemethetők, azonban a keresztény ünnepélyességek mellőzésével. A törvény Skótszagra és Írlandra nem terjed ki.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 3 Ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az ügyvéd mint meghatalmazott. LÁNYI BERTALAN
liptó-szent-miklósi ügyvéd. — Jogirodalom: Englische Verfassungs-
geschichte, von RUDOLF GNEIST. Dr. NAGY ERNŐ nagyvárad
jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 1881. LXIX. tcz.
13. §. b) pontjáról. Dr. B-k. A. budapesti ügyvéd. — A m. kir.
Curia 1881. évi október 26-án 269. sz. a. hozott ítélete igazolható-e
bányajogi szempontból? SZONTAGH ALADÁR m. kir. bányabiztostól.
— Telekkönyvi reformkérdések. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. —
Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelen-
tőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az ügyvéd mint meghatalmazott.*

Az ügyvédi meghatalmazás *érvényének* meghatározásánál azelőtt különbség tétetett, vajon a megbízás *általában* (generaliter) a fél minden ügyeire vagy pedig *különösen* (specialiter) egy bizonyos meghatározott ügyre vonatkozik-e? Az első esetben a megbízás egy évig volt érvényes s ezen szabály a gyakorlatban oly szorosán alkalmaztatott, hogy azon ügyvéd, a ki az év lejártá után mutatta fel a meghatalmazó levelet, ép úgy büntetett a nyelvváltság bírságával, mint az, a ki megbízás nélkül ügyködött. (Dec. cur. I. sut. XXI 3.) Az utóbbi esetben a meghatalmazás érvénye az ügy befejezéséig tartott. Külföldre menők *hasatérésig* is vallhattak ügyvédet. (1723: 35., 36.) Régibb íróinknál eltérő nézeteket olvasunk az iránt, vajon lehetett-e ügyvédet visszavonásig (ad revocationem procuratoriae constitutionis) vallani? A legtöbben ezt tagadásba veszik, mert a fenebb idézett törvény azon szavai «usque ad revocationem emanatae» csakis a teljhatalmazványokra (litterae plenipotentiales) vonatkozik, a mit az 1729: XXIV. tcz. is erősít meg, midőn a revocatiót csak is ez utóbbiak tekintetéből tárgyalja.

A jelenleg életben lévő ügyv. rendts. szerint minden ügyvédi megbízás, legyen az akár egy ügyre, akár pedig a fél minden ügyeire kiállítva, mindaddig érvényes, míg az illető ügy be nem fejeztetik, vagy pedig míg a képvisellet a fél az ügyvédtől el nem vonja, mely jogát minden előleges felmondás nélkül gyakorolhatja; az ügyvéd viszont a képvisellet felmondani tartozik, s a felmondási 30 napi határidő alatt, nemkülönben a fél elhalálása esetén az örökösök további rendelkezéséig a képvisellet folytatni s a felet minden joghátrány ellen megóvni köteles. A képvisellet megszüntével az ügyvéd a meghatalmazványt visszadni nem köteles, tartozik azonban a fél által a visszavonást reá vezetetni. Az 1881. évi LX. tcz. 16. §-a szerint az ügyvéd fel van jogositva megbízó fele elhalálása után is mindaddig, míg ezen körülmény tudomására nem jut, vagy míg az örökösök magukat törvényszerűleg nem igazolják a szükséges végrehajtási lépéseket megtenni, köteles azonban a behajtott pénzt a hagyatéki bíróságnak átszolgáltatni.

A most előadottakat tekintve szükségesnek mutatkozik, hogy a képvisellet elvonásának módja szabatosabban határozottassék meg, s hogy, a mi már oly gyakran volt sürgetve, az ügyvéd és a fél között a képvisellet megszüntével felmerülő kérdések lebonyolítása körül az ügyvéd anyagi érdekei a visszatartási jog megadása által biztosíttassanak s így azon anomalia végre valahára megszüntetessék, mely szerint az ügyvéd jutalomdíjának és készpénzbeli kiadásainak kielégítése és megtérítése tisztán a fél önkényétől függ.

* Az előbbi közleményeket l. a 22. és 23. számokban.

A megbízás *hatálya* legfőképen abban nyilvánul, hogy a megbízottnak, a meghatalmazás tartalmához képest végzett tényei, a megbízó cselekményeire tekintetnek, s e szerint a meghatalmazott által szerzett jogok és felvállalt kötelezettségek a meghatalmazót illetik. Nem tartozhatik a jelen értekezés szűk keretébe annak fejtegetése, miként fejlődött a római jogi azon alapelvből, mely szerint a jogügylet hatálya csakis azon személyeket illetőleg nyilatkozik, a kik annak megkötésénél tényleg részt vettek, a megbízott és a megbízó között fenálló viszonyban rejlő valóságos vagy képzett engedményezés feltevése által azon felfogás, mely szerint t. i. a megbízott által teljesített jogcselekményekre és a megbízott által létesített jogügyletre nézve a megbízó a dominus negotii, csak azt kívánjuk e helyütt hangsúlyozni, hogy addig, a míg a megbízott a megbízás korlátait túl nem lépi, s a mennyiben a büntetőtörvények által tiltott cselekmény esete nem merül fel: a megbízó megbízottjának tényeit s azoknak reá nézve kötelező voltát a posteriori ellensúlyozni jogositva nem lehet.

És ha az ügyvédi megbízás hatályát helyesen meghatározni akarjuk, akkor a fenebbi szempontot kell döntő gyanánt elfogadnunk, s nem létezik ok, mely az ügyvédi képviseletre nézve az általános szabálynak figyelmen kívül hagyását indicálná.

A perbeli fél s jogi képviselője teljes identificációjának elvét törvényeinkben érvényre emelve nem találjuk; perjogi intézményeink, perorvoslati rendszerünk az ügyvédi képviselet megbízhatósága iránti bizalomnak teljes hiányát tüntetik fel s a megbízás hatályát teljesen nullificálják, s mindezt a jogi álláspont teljes mellőzésével tisztán czélszerűségi s szűkkeblűen és egyoldaluan értelmezett méltányossági okokból.

Régibb eljárásunkban az ügyvéd által a megbízott nevében teljesített perbeli cselekmények jogkövetkezménnyel csakis akkor bírtak, a felet csak addig kötelezték, a míg a fél a revocatio majdnem korlátlanul biztosított jogát igénybe nem vette. Íróink a perbeli képviselő cselekményeinek a megbízó félre való visszahatására vonatkozó fogalommeghatározásoknál sohasem feledkeznek meg a félt megillető ezen jogról s kétségtelen, hogy az ügyvédi megbízás jogi hatálya csak feltételes volt.

Igy olvassuk HUSZTY-nál (id. m. tit. XVI. 25.): «Effectus procuratoriae constitutionis est, quod acta per advocatum et prosint et obsint clienti, tam absenti, quam praesenti, si hic non revocaverit.»

Az ügyvéd szavainak és tetteinek visszavonása (revocatio procuratoris) régibb eljárásunkban a perorvoslatok kiigazítása. Ezen jogával a fél vágy annak plenipotentiariusa a per minden stádiumában élhetett. A plenipotentiaris szavait másítani nem lehetett, s azért nem egy helyen azon bölcs megjegyzést olvashatjuk, hogy mindig jobb ügyvéd által állani a perben. A visszavonást a per bírása vagy pedig hiteles hely előtt kellett eszközölni, s jogi következménye az volt, hogy a visszahuzott szóváltások vagy cselekmények nem létezőknek tekintettek s a fél jogot nyert azok helyébe ugyanazon, a kir. táblán pedig harmad napon

más előadásokat beiktathatni. Az ügyvéd, a kinek a szava visszavonatot, újabb megbízás nélkül is tovább járhatott el a perben, s ez, nemkülönben azon további körülmény, hogy a visszahuzás jogát az ítélet napjáig ingyen (sine onere), az ítélet napja után, de ugyanazon törvény szakasz alatt a királyi és ker. táblán 6 frtnak, alsóbb bíróságok előtt pedig 3 frtnak, s egyedül a következő törvényfolyamatban 200 frtnak lefizetése, tehát aránylag csak ily anyagi hátránnyal lehetett gyakorolni, végül pedig, hogy a visszahuzásnál annak bizonyítása, hogy az ügyvéd csakugyan a nyert informatio ellen cselekedett-e, nem követeltetett, s hogy a visszavonás nemcsak a ténybeli állításokra, hanem az összes allegátákra is kiterjedhetett, eredményezte, hogy a visszahuzás jogának gyakorlása napirenden volt, mi által a pereknek a végtelenségig való elnyújtása s a perkérdés teljes összehonyolítása eredményeztetett.

Nem szorul közelebbi bizonyításra, hogy ezen jogszolgáltatási calamitás mellett, a revocatio szabadossága a legkedvezőtlenebb hatással volt az ügyvéd állására is, a ki mint felének rabszolgája fele által működésében minduntalan meg volt zavarható, a kinek szavai és cselekedetei a legkisebb nyomatékmal sem birtak, s a ki végül sok esetben, hogy fele kedvében járhasson, maga nyújtott segédkezet saját perszavának másításához.

Az ügyvédi szó visszahuzása, mint perorvoslati intézmény alaki jogunkban többé nem szerepel; mindazáltal a fél revocationális jogát még a most érvényes ügyvédi rendtartásban is fentartva találjuk.

Az ügyv. rendts. 62. §-ában olvassuk, hogy az ügyvéd által végzetek, írottak vagy élőszóval előadottak, harmadik személyekre nézve úgy tekintetnek, mintha azokat a megbízó fél maga tette volna, *ha a jelenlévő fél azokat azonnal vissza nem vonja*. Miként kelljen azonban ezen visszavonást teljesíteni, az iránt az ügyvédi vagy a törvénykezési rendtartásban hiába keresünk utmutatást. Nézetünk szerint a fél részére ekként engedett visszavonási jog oly csekély gyakorlati jelentőséggel bír, hogy a képviselőlet hatályának a felállított kivétel általi gyengítése indokoltnak nem mutatkozik. Az írásbeli perben és az ügyvédi kényszer mellett a fél nem lehet jelen akkor, a midőn az ügyvéd a periratot szerkeszti, a perbe saját személyében be sem folyhat, így hát a fél visszavonási joga illusoriussá válik; a sommás perben, kivált ha az ügyállás tisztábazozatala végett a fél személyes megjelenésre van beidézve, az ügyvéd előadásainak a fél állításaival egyidejűleg kellvén megtörténniök, a bíró az ügyvéd által előterjesztett, s a fél által netán módosított tényállást a tárgyalás alkalmával eszközölt kinyomozás alapján egyszerre veszi jegyzőkönyvbe s ez által a fél érdeke tökéletesen biztosítva van; éppen így állana a dolog a közvetlen szóbeli eljárás mellett mindazon esetekben, a midőn a fél a tárgyalásnál személyesen jelen van, s a midőn az eljárási jegyzőkönyv a tárgyalás alkalmával történnének egységes képét fogja nyújtani.

A visszavonási jog a fenebb jelzett alakban tehát semmikép sem illeszthető a helyes elveken alapuló peres eljárásba, s a fél ellenőrzési joga teljesen biztosítva leendő azon lehetőség nyújtása által, hogy a nyilvánosan megtartandó tárgyaláshoz saját személyében is megjelenhet, s a tényállásra nézve a bíró által a jegyzőkönyv szerkesztése alkalmával figyelembe vehető előterjesztést tehet, s hogy másrészt a fél, ha ez a tényállás tisztábazozatala céljából mulhatlanul szükségesnek mutatkozik, a bíró által személyes megjelenésre idézhető, mely joggal sommás bíróságaink egyébiránt a perügy gyors elbírálásának nem csekély hátrányára a kelleténél nagyobb mérvben élnek.

Az ügyvédi meghatalmazás hatályának ellensúlyozását eszközli másrészt a *perujítás* jogorvoslata ügyvédi hiba alapján.

A jog, jogerejű ítélet által eldöntött pert — birtokon

kívül — az alapperben után elkövetett hibák vagy mulasztások pótlása végett újból feléleszthetni, nagy szerepet játszott régi törvénykezési gyakorlatunkban. Régebben csak kir. kegyelemlevéllel (novum cum gratia) lehetett a pert megújítani, az 1563. évi 41. tcz. alapján bűnperekben az egyszerű perujítás is megengedett; később az 1723: XXXIII. tcz. nyomán kifejlődött gyakorlat szerint a vesztes fél kétszer is ujithatta meg perét. A perujítás alapját képező okok között az alapperbeli ügyvéd hibája jelentékeny szerepet játszott, s majdnem minden per az ügyvédi szó másításával lett megújítva.

Ez irányban alig változott valami napjainkban, sőt az 1881. LIX. tcz.-ben retrograd lépés tétetett az 1852. osztr. perrendtartás szűkeblű rendelkezései felé. Az 1868. évi LIV. tcz. 315. §-ának azon intézkedése, mely szerint a perujításnak hely adatott, ha az alapperben hozott sérelmes ítéletre az ügyvéd hibája vagy mulasztása adott alkalmat, az új perrendt. novella 69. §-a által változást szenvedett, a midőn kimondatott, hogy a perujítás igénybe vehető, ha a fél a perben a miatt lett ügyvesztessé, mivel az ügyvéd a döntő ténykörülményeket kellő helyen felhozni vagy tagadni, avagy a rendelkezésére bocsátott bizonyítékot előadni elmulasztotta. Ezt tartalmazza szóról szóra az osztr. perrendt. 360. §-a is.

Látjuk ebből, hogy már most az ujított per bírójának nemcsak azt kell figyelembe venni, vajon az ügyvéd a féltől nyert információ ellenére a tényállás előadásában mulasztást követett-e el, hanem annak felülbírlására is van jogosítva, vajon azt, a mit felhozott, helyesen hozta-e fel vagy nem? Igaz ugyan, hogy a vesztes fél eddig is majdnem korlátlanul használhatta a perujítás ezen nemét, s nem is volt köteles kimutatni, vajon mást tartalmazott-e az általa az ügyvédnek adott utasítás, mint a mi a perben felhozott, az sem tagadható, hogy a hasonló perujítási esetek számát valószínűleg csökkenteni fogja talán a novella azon intézkedése, hogy a mulasztással vádlott ügyvéd a tárgyalásra szintén megidézendő s esetleg a költségben elmarasztalandó; de az ügyvédnek, mint a fél jogi képviselőjének közvetlen belevonása a perbe határozott visszateszt jelez, s lerontja mindazon vívmányokat, melyek a jogi képviselőlet szabadsága és hatálya érdekében eddig elértettek. Az ügyvéd, mint már megbízott sem, nem háríthatja el magát a felelősséget az általa teljesített cselekményekért, de ezt a fél csakis különös eljárás útján érvényesítheti, a hol más kérdés, mint a mely a megbízási jogviszonyból felmerült, nem tárgyalható.

A perrendtartási novella ezen kérdésben majdnem vakon követi az osztrák perrendtartást, s valóban csodálkozunk rajta, hogy a teljesség okáért az osztr. perrendt. 364. §-a nem lett recipiálva, mely szerint az oly ügyvéd, a ki az előbbi állapotba való visszahelyezési eljárásra okot szolgáltatott, a bíró által hivatalból feleletre vonandó s ha magát igazolni nem képes, megbüntetendő.

Eltekintve azon nyomós okoktól, melyek a perujítás jogorvoslatát az ítélt dolog tekintélyének megóvása érdekében a legszűkebb korlátok közé szorítani rendelik, az ügyvédi hiba miatti perujításnak fentartása sem jogi, sem pedig méltányossági okokból indokolva nincsen; mert az újabb alaki jogi elmélet szerint az ügyvéd cselekménye a fél cselekményének, s az ügyvéd felével egy személynek lévén tekintendő, az ügyvéd mulasztása a fél mulasztását képezi, s mert másrészt a nyilvános szóbeli és közvetlen eljárás keretén belül, nemkülönben a devolutiv hatálylyal bíró perorvoslatoknak a ténykérdésre való kiterjesztése által elég mód nyújtatik arra nézve, hogy a fél a ténykörülmények és bizonyítékok előterjesztése körül általa könnyen észlelhető hézagosságot pótolhassa. (SCHREYER JAKAB: »A perorvoslatok teljes rendszere« Budapest 1879. 385. l.).

(Bef. követk.)

Lányi Bertalan.

JOGIRODALOM.

Englische Verfassungsgeschichte. von RUDOLF GNEIST. Berlin. 1882. Julius Springer.

I.

Az angol alkotmánytörténet, mint összefüggő egész, mindeddig kiadva nem volt. Az írók csak rövidebb időszakokkal, egy századdal, vagy legfőlegb a reformatiótól napjainkig terjedő részzel foglalkoztak. Ez vezette szerzőnket arra a gondolatra, hogy miután az angol közjogot oly sok sikerrel ismertette, most az alkotmány ezer esztendő alakulásának történetét írja meg. A terv merész; kivitele csakis egy GNEIST-nek sikerülhet, ki az előtanulmányokat már több mint huszonöt éve folytatja.

A mű hat részre van osztva. Egymás után következnek az angol-szász idő, az angol-normann hűbér-állam, a három rend kora, a Tudorok és Stuartok uralkodása, az alkotmányérti küzdelmek és végre az alkotmányos élet.

E részek azonban nem egyszerű chronologicus feljegyzéseket tartalmaznak. Szerzőnk magasabb feladatot tűz maga elé. A történetet tanulságossá óhajtja tenni és azért a főszínt azon kölcsönhatás ismertetésére helyezi, mely az állam és társadalom, az állam és egyház, az alkotmány és közigazgatás, az államgazdaság és magángazdaság közt létezik.

E rendszerrel a történet a jelen magyarázója lesz, mi különösen az angol történet lehet, mert Anglia az a szerencsés állam, hol a fejlődés fokozatos volt, a jelen mindig meglelte támaszát a múltban, hol az alkotmánytörténet a mai állam fejlődési története.

Feledatunk körébe nem tartozhatik e részeket külön-külön bírálatunk tárgyává tenni. Messze tul vezetne ez azon határon, melyet számunkra e rovat vezetője megvon. Helyette szerzőnknek egyes, államtani főbb tételekre vonatkozó nézetét emeljük ki, hogy így általános álláspontját is ismertessük.

Gneist bár csak egy állam közjogáról ír és nem általános közjogot, vagy államtant fejt ki, művei mégis epochalis jelentőségre emelkedtek. Ez részint módszeréből következik — a tételes jog fejtegetésénél általános elméletet is von — részint abból, hogy az angol közjog ismerete, mióta Montesquieu benne vélte a szabad alkotmányok ideálját megtalálhatni, oly nagy fontosságú. Sőt szerzőnk érdemét még egy külső körülmény is előmozdítja: ő tüntette fel először az angol közjogot hűséges világításban.

Csak ezelőtt néhány évtizeddel, ha valaki Anglia alkotmányát megismerni óhajtotta, kénytelen volt beérni Montesquieu utalásaival, melyek sem a tévedésektől nem mentek, sem az intézmények megismerésére nem alkalmasak; vagy Delolme-nak Montesquieu-t magyarázó hiányos dolgozataival. Ha pedig a célért semmitől sem riadt vissza, áttanulmányozta Blackstone chaosát, több fáradsággal, mint eredménnyel.

A continensnek az angol alkotmányra vonatkozó confusióját mindennél jobban mutatja, hogy azt a francia constitutionalismussal egynek tekintették. Sőt Németországban a két szó közé kötő-jelt tettek és a modern államalkatot elnevezték: *angol-francia constitutionalismusnak*.

Gneisté az érdem, hogy ma egészen másképp látjuk az angol közjogot. Ő volt az uttörő; Todd, Stubbs, Fronde, Freeman csak követték.

Szerzőnket az angol közjog tanulmányozására azon általános érdeklődés vezette, melylyel századunk közepe felé az angol viszonyok iránt mindenütt viseltettek. De különösen Németországban, hol Anglia bámulása egész a rajongásig ment. Érdekesen írja ezt le BUCHER:* «a németek az angol közgazdasági, politikai és társadalmi viszonyokat egész mythologiai színben látják. Az angломánia annyira megy, hogy az angol viszonyokról hátrányosan szóló mű

kiadót nem talál, «weil das Publicum nicht gern ungünstiges über England lese.»

Az ötvenes évek körül az alkotmányérti küzdelmek Poroszországban is megindultak. Első sorban a régi feudális rendek vívtak élet-halál harczot a mindinkább erősödő demokratiával. Gneist első tanulmányát tehát a demokratianak a feudalismushoz való viszonya képezte Angliában, azon a földön, hol e különböző elemek oly békésen éltek egymás mellett. E tanulmány eredménye: «Adel und Ritterschaft in England» című értekezés.

A pártvillongások megfigyeléséből meríti azt a tanulságot, hogy a francia constitutionalismus, mely Belgiumban kifejezésre talált, Németországban nem alkalmazható. E nézete a későbbi tapasztalások által megerősödik, egyik alaptételévé lesz, és meggyüölteti vele azokat a politikai iskolákat, melyek a népek boldogságát elvont elméletek chablonszerű alkalmazásától várják. Az ily spekulációk okául a positiv intézmények ismeretének hiányát tekinti, ami Delolme-nál, sőt Montesquieu-nél is szembeötlő. Hogy honfitársait hasonló bajoktól megóvjá, 1875-ben «Englisches Verwaltungsrecht» és «Geschichte und heutige Gestalt der Aemter in England» című munkáit adja ki. Poroszországban az alkotmányosság visszaállítása után, az önkormányzat, mint az alkotmányos élet kívánalma, politikai jelszó lett. Ekkor közrebocsátja az angol önkormányzatot tárgyaló művét, nem azért, mintha ez intézményt, angol formában, átvétetni óhajtotta volna Poroszországgal, melynek viszonyai teljesen eltérők voltak az angol viszonyoktól, hanem hogy az önkormányzatot való alakjában mutatva be, az abban rejlő elveknek és eszméknek népszerűséget szerezzen. E nagyobb szabásu dolgozatokon kívül még több kisebb értekezésében foglalkozik az angol közjoggal.

Gneist művei tehát nem egységes terv szerint jöttek létre. Néha egyiknek megírása adta a másik megírásának gondolatát, vagy ép politikai célokat óhajtott elérni, azt t. i. hogy a francia theoriák csábjaitól óvjon. Ennek következménye, hogy a jelen mű több oly részeket tartalmaz, melyek napvilágot már régebben láttak és így ezek most második, illetve harmadik kiadásban jelennek meg. Bár változtatás itt is történt, «mert az egész összeállításánál jobban kitűnt a részek hiányos volta.»

Gneist mint író és politikus határozottan conservatív. Ez iránya a jelen munkában is szembeötlő, sőt valószínű, hogy ép az angol alkotmánytörténet tanulmányozása folytán erősödött meg. Conservativismusa legalább teljesen angol, minden tespedéstől ment. Nem irtózik a változtatásoktól, csakhogy, mint Pitt, Rob. Peel a multtal teljesen szakító politikát bomlásra vezetőnek tekinti. Hangsúlyozza az erős jogrend szükségét és az intézmények történeti fejlődésére nagyobb súlyt fektet, mint az elvont spekulációkon nyugvó alkotmányokra. Sőt a francia állambölcelet iránti ellen-szenve elfogulttá teszi, mert egészen figyelmen kívül hagyja, hogy francziák tiszta logikai deductiója az életnek nem egy hasznos gondolatot szolgáltatott. Az abstract elméletet olyan viszonyban levőnek tekinti a politikához, mint a milyenben a költészet van az élethez: a phantasia szépnek találja, nemesítőleg hathat is, de a ki utána indul, számos botlásnak teszi ki magát. A történeti iskola felfogását sokban követi, csakhogy tekintete tisztább. A régít nem azért tiszteli, mert szürke a vénségtől, hanem mert a jövő fejlődés alapjául kell szolgálnia. Elveti tehát a selejtest, habár vén is, hogy a fejlődésre képest alapul fogadhassa.

Az angol alkotmányt nem kívánja a többi államokra octroyálni; sőt minden állam számára speciális, a viszonyoknak megfelelő intézményeket tart jónak. Különösen a nemzeti sajátságok figyelembe vételét kívánja a politikától, és e nézete bizonyára a gondolkozók helyeslésével fog találkozni, csakhogy tévedés lenne e sajátságokat nemzeti sin-

* *Der Parlamentarismus*. I. kiad. 1856-ban.

gularitásoknak fogni fel; emberi tulajdonságok azok, alapjokban közösek, a különböző viszonyok, klíma stb. csakis azt idézhetik elő, hogy a tulajdonságok közül egyik itt, másik ott fejlődhet ki inkább, vagy nyer az egész fejlődés egy meghatározott irányt.

Sokan látva, hogy a constitutionalismus a várt eredményt nem mindenütt szüli, hajlandók általában olyannak tekinteni, mely egyedül csak Angliában alkalmazható, hol traditio támogatja. E nézet ellen Gneist élesen kikel, és érte a francia írókat, államférfiakat okozza, kik az alkotmányos tételeket annyira össze-vissza forgatták, hogy az ideológia, a mit ma mint constitutionalismust bemutatnak, ép úgy fiascót csinálna Angliában, mint a hogy viszásságokat szül a continensen.

Az állam feladatát a társadalommal szemben igen szépen jellemzi: «a mint az egyes nevelés által vezéreltetik az erkölcsi életre, úgy a társadalmat az állam intézményei nevelik állammá. Az érdekek közössége erre ép oly kevésbé képes, mint a hogy a természeti ösztönök és vágyak az erkölcsökhöz senkit sem vezetnek.»

A társadalomról adott meghatározása azonban kifogás alá eshetik. Valószínűleg Steintől befolyásolva állította azt fel, kitől, mint maga elismeri, sok gondolatot nyert. Gneist ép úgy mint Stein, a társadalomban csak vagyoni és hatalmi elemeket lát, pedig már Smith négy elemet különböztet meg, Riehl és Mohl még többet sorolnak elő.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LXIX. tcz. 13. §. b) pontjáról.

A törvénytelen gyermekek tartása iránti keresetekre illetékes bíróságokról az 1881: LXIX. tcz. 13. §. idevonatkozó b) pontjának kimerítő magyarázata kapcsán e lapok hasábjain egy ízben már szakavatott tollal irt közlemény tétetett közzé, melynek megjelenése után bizton hihettük és remélhettük, hogy a jogászközönség között e nem épen szerencsésen szövegezett törvényszakasz többé vita tárgyát nem képezi, s hogy az egyöntetű gyakorlat csakhamar napirendre tér majd a szétágazó magyarázatok felett.

Várákozásunkban csalódtunk. A ki a hazai judicatura mozzanatait — hacsak e lapokból is — figyelemmel kíséri, annak nem kerülhetette el figyelmét, hogy mind ez ideig törvényszékek és járásbírók előtt egyaránt tétetnek folyamatba az ugynevezett apasági perek s mindkét bíróság egyaránt kimondja alperest ítéletileg a törvénytelen gyermek apjának, s marasztalja egyszersmind a tartásdíj megfizetésében.

Két-ékvül a hivatkozott törvényszakasz hibás szerkezete szülte ez amphibiális jogsegélyt, mely csak újabb nehézségeket fog a jogkereső közönség igényei és érdekei elé gördíteni.

Azok, kik az apaság kimondását nem tartják a házasságon kívüli nemzésből származó igénynek, azok ennek kimondására a járásbírókat illetéktelennek tartják, mert ez szerintük csak a törvénytelen gyermekek tartása s más hasonló igények felett ítéltet. Hogy azonban ezen igények felett ítéltessen, kell hogy apaság ítéletileg megállapítva legyen, a minek kimondására azonban — a 13. §. erről nem intézkedvén — csak a törvényszék lehet illetékes.

Ez volna aztán a leggyönyörűbb bifurcatiója az apasági pereknek. Egy perből — mely perrendszerű okoknál fogva egy bíróságnál is évekig el szokott húzódní vagy inkább húzódtatni — kettőt csinálni. Előbb a törvényszék által ítéletileg kimondani az apaságot s aztán ezen címen

a járásbírók előtt a tartásdíjak iránt a per második felvonását színre hozni.

A gyakorlat férfiai segítettek magukon, és szerencsét próbáltak a tartásdíjnak a törvényszék előtt folyamatba tett apasági per járulékaként való kérelmezésével, s a mint a hozott ítéletekből olvastuk, a manœuvre sikerült is, a törvényszék nem fukarkodott s megítélte a kért járulékot is.

A kik ugyanily magyarázatot adnak a hivatkozott szakasznak, de nem akarnák az ügy eldöntését szerencsétlenségekre bízni, azoknak nehezebb feladatuk van. Ezek egy hosszú pert folytatnak le előbb a törvényszéknél az apaság kérdésében, s csak a kész apával mernek a járásbírók előtt megjelenni, félvén, hogy itt az apaságot nem igazolhatván, még a tartásdíj iránti keresetelési jogot sem állapítják meg.

Mások ismét kizárólag a járásbírókat tartják most már az apasági perek illetékes fórumának, de az apaságnak bíróilag leendő megállapítását a kereset petitumában nem is kérelmezik, nem tartván a 13. §. alapján erre a járásbírókat illetékesnek, s csupán a tartásdíjra szorítkoznak, minthogy úgy sem a címre, hanem a tartásdíjra van felperesnek szüksége. És olvastunk ítéleteket, melyekben a járásbírók ezt a szivességet is megtették a félnek, elmarasztalták alperest a tartásdíjak fizetésében, hallgatással mellőzve az apaság kérdését. *Lucus a non lucendo.*

Utoljára jönnek a hősök, a kikben elég bátorság van mind e kételyeken felülemelkedni, s a kik az apaság kimondását is a házasságon kívül történt nemzésből származó igénynek merik tartani. Ezek aztán bátran bízzák mind az apaság kimondását, mind a tartásdíjak megítélését a járásbírókra.

Audaces fortuna juvat. Hogy várákozásukban ezek sem csalódnak, azt a gyakorlat naponta tanusítja.

Nem akarunk ez alkalommal tüzetesebben a fent hivatkozott szakaszhoz szólni, csak a jogászközönség figyelmét volt célunk ujlag ez anomáliára, mely a jogkereső közönség legvitálisabb, mondhatnók legégetőbb érdekeit veszélyezteti, felhívni. Csak annyit jegyzünk meg már ez alkalommal, hogy nézetünk szerint az apaság kimondása is azon igények közé tartozik, melyeket az incriminált szakasz a járásbírók előtt mond érvényesíthetőnek, s hogy azok járnak el helyesen, kik a tartásdíj megítélésével együtt az apaság kimondását is kérelmezik.

Arról, hogy harcolnak-e ezen felfogás ellen erkölcsi tekintetek, vajon nem ejt-e csorbát a sommás eljárás az anyagi igazságon, máskor lesz szerencsénk szólni, egyelőre csak azon óhajtásnak adunk kifejezést, vajha az egyöntetű eljárás érdekében minél többen szólnának a kérdéshez, hogy valahára az ingadozó próbaműveletek helyett állandó joggyakorlattal álljunk szemben. *Dr. B—k A.*

A m. kir. Curia 1882. évi október hó 27-én 269. sz. a. hozott ítélete igazolható-e bányajogi szempontból?*

A mi az önálló és célszerű üzem berendezésének lehetőségét illeti, ezt az át. bányatrv. már a vájnatelek terjedelmének meghatározásánál tekintetbe vette; az át. bányatrv. 34. §-a szerint köszénre nézve egy kettős bányamérték, azaz 25088 □öl, egyéb ásványokra nézve pedig egy egyszerű bányamérték, azaz 12544 □ölben állapítván meg azon térfogat, melyen belül önálló bányauzem folytatható.

A vájnateleknek e címén, törvény szerint, határközők által való gyarapodásra igénye nincsen, mert kedvezőtlen üzemi viszonyok esetére, vagy előnyösebb üzem létesítése végett ez irányban a bányaszolgalmak és segédhajtások által kellő gondoskodás történt.

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

Az önálló és célszerű üzem berendezésének lehetősége csupán a határközőknél van kizárva, minthogy az ilyen kisebb területek rendszerint csakis a szomszédos vájnatelkekből tárhatók fel célszerűen, és azért a törvényhozó inteniója az volt ez intézmény meghonosításánál, miszerint az ily kis területeken az önálló bányászkodás lehetetlenné tétessék. A dolog természeténél fogva ennek csakis a fentartott ásványoknál van értelme, mert ha a földbirtokos javára az eladományozott határköz területén létező kőszén tulajdona fentartatik, ez nincsen megakadályozva abban, hogy a határköz területén levő kőszén az adományozás daczára az át. b. trv. 125. §-a alapján külvájatokkal, tehát önálló bányászkodás útján ki ne aknázhassa.

Ennélfogva tekintettel arra, hogy a határközzel is — mint alább kimutatom — voltaképp szintén ásványtelepzet és nem pusztán terület adományoztatik, határközőknek feltételezhető ásványtelepzet nélkül való adományozása, a kőszén, mint fen nem tartott ásvánnyal szemben, nemcsak nincsen indokolva, hanem célszerűtlen is, miután azon esetleg indokolt, esetleg indokolatlan korlátozás miatt, melyet a földbirtokos a fen nem tartott ásványok és így a kőszén kiaknáztása tekintetében is az át. b. trv. 124—127. §-ai alapján a bányatulajdonos ellenében tűrni köteles, kőszéntelepe lefejtésére irányult üzemét még kevésbé rendezheti be célszerűen és önállóság, mintha ezen adományozás közbe nem jött volna.

Hátra volna még a fentebb említett második szempont, vagyis azon kérdés megvilágosítása, mily alapfeltételhez, van kötve a határköz adományozása. Ez képezi egyszersmind azon ismérvet, indokolt-e adott körülmények közt a határköz adományozása, vagy sem?

Hatályban levő bányatörvényünk szerint az adományozás tárgyát nem a pusztta terület, hanem bizonyos területen belől található ásványtelepzet képezi, mert az át. bányatörvény 40. §-a határozottan és az adományozásra nézve általánosan alkalmazandó elvként jelenti ki, hogy az, a ki bizonyos területen belül létező fentartott ásványokra nézve a tulajdonjogot megszerezni kívánja, e végből annak adományozásáért tartozik folyamodni.

A határköz e tekintetben kivételt nem képez, miután az át. bányatörv. 41. §-a által a határköz szintén a *bányaadományozás egyik nemének nyilvánított*.

Azon elv tehát, hogy adomány csakis fentartott ásványra és nem a pusztta területre adható, bányatörvényünknek alapvonását képezi.

Minélfogva határköz adományozásánál nem az képezi az alapfeltételt, szükséges-e az ásványok feltárása, vagy sem, mert ez csupán az ásványok lételének constataálására vonatkozó mód, hanem az, hogy az adományozott területen adományozás tárgyát képező fentartott ásvány létezzék.

Ez állítást ugyancsak a fentidézett műnek az át. bányatörvény. 71. §-ára vonatkozó következő indoklása tanúsítja: Der Umstand, dass für begehrte Überscharen das Vorkommen vorbehaltener Mineralien innerhalb derselben nicht nachzuweisen sei, lässt sich in das Gesetz nicht aufnehmen, weil von dem Principe, nur Lagerstätten vorbehaltener Mineralien zu verleihen, nicht abgegangen werden kann.

A bányatörvény a vájnatelkek és határközők adományozását illetőleg ez irányban csupán az adományozás tárgyát képező ásványtelepzet lételének constataálása tekintetében tesz különbséget, mennyiben a vájnatelkeknél a közvetlen feltárást követeli, mert más mód egyes kivételes eseteken kívül alig áll rendelkezésre, a határközőknél ellenben csupán az ásványtelepzet lételének közvetett constataálását igényli, mert ezen mód minden egyes esetben igénybe vehető.

A követett constataálást, mint jelen értekezésem legelőjén felhozott idézetből kivehető, a szomszédos vájna-

telkekben való előfordulásból az ásványtelepzet lételére vont következtetés képezi, vagyis tekintettel arra, hogy a telepek, telérek és érmenetek kiterjedése változó és előre meg nem határozható, az atételeztetik fel, miszerint ugyanazon ásványtelepzet, mely a szomszédos vájnatelkekben előfordul, előjön egyszersmind a határköz területén is. És ezen vélelem képezi adományozásának alapját.

Épen ily módon atételeztetik fel vájnatelkek adományozásánál is, hogy a csupán egy ponton feltárt ásványtelepzet annak egész területén előfordulhat, noha igen gyakori, hogy az ásványtelepzet már igen kis mélységben elvész és szélesség s hosszirányban is igen csekély méretig terjed.

Ennek folytán a szomszédos bányatelkekben eszközölt feltárás a határköz adományozására visszahatással van oly módon, hogy az ásványtelepzet lételére a szomszédos bányatelkekben eszközölt feltárásból vonatik bányászati szaktudomány szerint indokolt következtetés, épen ugy, mint a mikép következtetjük, hogy a vájnatelkek egy pontján feltárt ásványtelep annak egész területén előfordulhat.

Ennek természetes következménye, hogy a határköz adományozásánál közvetve szintén azon feltárássra vonatkozólag történik az adományozás, mely a szomszéd vájnatelkekben létesített, mert csakis ezen feltáráásokból lehet elővélni, következtetni, létezik-e adományozás tárgyát képező, tehát fentartott ásvány vagy sem?

Ha tehát a szomszédos vájnatelkekben vas, réz, ezüst stb. telep létezik, akkor atételeztetik, miszerint a felkért határköz is ily ásványtelepzettel bir; ellenben ha a szomszéd vájnatelkekben csak kőszéntelep van, akkor a határközben is csupán ily telep lételére lehet általában és nem kivételesen, ugy a tudomány, mint a logica törvényei szerint valószínűséggel következtetni.

Másképpen azonban önként folyik ebből, hogy az, ki a határköz adományozását kéri, nem pusztta területet, hanem oly fentartott ásványtelepzetet kér maga részére adományoztatni, a milyen az ő szomszédos bányatelkében, esetleg más, azzal szomszédos bányatelkekben előfordul, mert a határköz területén csupán ily ásványtelepzet létezése feltételezhető és mert a bányatörvény szerint az adományozásnak tárgyát nem bizonyos, bányajogi szempontból véve teljesen értelem nélküli terület, hanem csupán fentartott ásvány képezheti.

Kérdést sem szenvedhet ezek után, hogy valamely határköznek kőszénre adományozott és csak ily ásványtelepet tartalmazó vájnatelkek birtokosa által történt felkérése esetében az adományozást attól kell függővé tenni, vajon az adományozásba a földbirtokos beleegyezik-e, mivel a határköz által *közvetve* a bányatelkekben eszközölt feltárás által létezőnek constataált kőszéntelep, tehát fen nem tartott ásvány kéretik fel és így ennek adományozásához az id. törv. szab. VII. fej. 1 §. c) pontjának világos rendelkezése szerint a földbirtokos beleegyezése okvetlenül megkivántatik.

Határközőknek a földbirtokos beleegyezése nélkül történt adományoztatása ily körülmények közt az id. törv. szab. épen hivatkozott intézkedésébe ütközik, mert ez a bányahatóságoknak a bányászati adomány ki-zolgáltatását a földesur beleegyezése nélkül általában tiltja s így tiltja a határköz adományozását is, mert ez az át. btrv. 41. §-a szerint a bányaadományozás egyik *nemét* képezi.

A kir. curiai ítélet indokaiban azzal üti el a dolgot, hogy ugymond: az adományozás nem *kőszénre* történt, hanem *határköz* lett adományozva.

Az át. bányatörvény előtt azonban oly adományozás, melynek tárgyát közvetlen vagy közvetve ásványtelepzet nem képezi, ismeretlen és miután a kérdéses ítélet által a földbirtokos kőszénre vonatkozó jogai is fentartattak, azon kérdés áll elő, mi a célja és mi a tárgya ezen a kir. Curia által helybenhagyott határközadományozásnak?

Tárgya nincs, mert az egyedül elővékelhető ásványtelepzet t. i. kőszéntelep, a földbirtokos tulajdona marad; czélja, legfőleg a földbirtokos jogai szabad gyakorlatának méltánytalan korlátozása és a villongások öregbítése lehet.

A határköz ily alakban üres fogalom, melynek értelme nincsen.

Ráílik: cessante legis ratione, cessat eius dispositio.

Az, hogy a határköz adományozása bányajárás nélkül történik, az intézmény természetében fekszik. Az át. bányatörvény szerint ugyanis, mint fenebb körülményesen kimutattattott, minden és így a határköz adományozásának tárgyát is csak fentartott ásvány képezheti.

Határközöknél, az adományozásnak mintegy közvettségénél fogva, különösen a szomszédos vájnatelkekben előforduló ásványtelepzetrel hason minőségű ásványtelepzet képezi az adományozás alapját.

Az ásványtelepzet jogi természete fölött tehát a földbirtokos és felkérő közt kérdés nem támadhat, mert ha kérdés foroghatott volna is fen az iránt: hogy bizonyos ásvány fentartottnak legyen-e tekintendő, vagy sem? ennek már előbb, azaz a szomszédos vájnatelkek adományozásakor kellett eldöntetni. Ennélfogva tekintettel arra, hogy törvényileg van kijelentve, kiknek és mily feltételek mellett adományoztassék a határköz, — magánjogi igényeken alapuló viszályok keletkezése és ezek eldöntésének szüksége ennek adományozásánál nem is feltételezhető.

Ebből azonban nem azon következtetést kell levonni, hogy a határköznek a szomszédos kőszénvájnatelkek birtokosa által történt felkérése esetében az adományozáshoz a földbirtokos beleegyezése nem szükségeltetik, mivel a kőszén nem feltétlenül, hanem csupán feltételesen lehet adomány tárgya, ennek folytán reá oly jogintézményt, mely csupán fentartott ásványokat ismer, csakis a körülmények folytán szükségessé vált módosítással és a földbirtokos jogainak teljes méltánylásával lehet alkalmazni, a mint az a budapesti kir. tábla ítéletének indokaiban igen helyesen következőleg talál kifejezésre: *azon körülmény, hogy az át. btrv. 71. s követ. §-ai szerint határköz adományozását bányajárásnak nem kell megelőznie, okszerűleg nem magyarázható oda, hogy a földbirtokosnak a bányatörvény behozatalánál később keletkezett törvényerejű intézkedésből támadt jogai mellőzhetők legyenek.*

Látni való ezekből, hogy oly esetben, midőn a határköz valamely kőszénre adományozott és más fentartott ásványtelepet nem tartalmazó szomszédos vájnatelkek birtokosa által kéretik fel, ennek a földbirtokos beleegyezése nélkül történt adományozása nemcsak köztekintetből nem indokolható, hanem tekintettel arra, hogy kőszéntelep tulajdonjoga a földbirtokos részére tartatik fen, az adományozásnak bányatörvényünk által megállapított alapelveibe is ütközik.

Nézetem szerint azért a jelen esetben, miután nem igazoltatott, hogy a szomszédos vájnatelkekben kőszéntelepen kívül más fentartott ásvány is léteznék, előbb a kőszéntulajdon kérdése lett volna eldöntendő és ehhez képest a határköz adományozása vagy érvényesnek, vagy semmisnek lett volna kimondandó.

Oly ítélet, melynek elve: a kecske is jól lakjék, a káposzta is megmaradjon, a jogelvek és nézetek tisztázása helyett azoknak összezavarására vezet, mert bányajogi álláspontból véve szembevetendő antagonizmus: adományosnak lenni a bányatulajdon alapjául szolgáló ásványtelepzet nélkül.

De még van egy körülmény, mely ilyes adományozás ellen szól és a mely esetleg a földbirtokos nagy sérelmére szolgálhat.

Az át. b. trv. 124. §-a ugyanis a bányatulajdonosnak megengedi, miszerint a bányauzeménél előállított, fen nem tartott ásványokat, a mennyiben bányaművével netán össze-

kötött kohóüzeménél szükségli, minden kártalanítás nélkül felhasználhassa.

Az id. törv. szab. VII. fej. 1. §. g) pontjának intézkedése e tekintetben nem eléggé világos, mert csak odavetőleg jelenti ki, hogy a bányatulajdonos másnemű ásvány termesztése mellett nyert kösznet az át. b. trv. 124. §-a értelmében a termelési költségek aránylagos megtérítése mellett a földbirtokosnak átengedni tartozik. A kérdés tehát az volna, hogy a fen nem tartott ásványok rendelkezése tekintetében az át. b. trv. 124. §-a által a bányatulajdonos részére biztosított kedvezmény a kőszénre is vonatkozik-e vagy sem?

E kérdés vitatásába nem akarok bele bocsátkozni. Egyszerűen azt feltételezem, hogy igen. Ha tehát ezen feltevés áll, akkor azon eset állhat elő, hogy ilyes adományozás által a földbirtokosnak a határköz területén létező kőszene minden jogalap nélkül confiscáltathatik, mert ha a felkérő kőszén-vájnatelkek birtokosának ezen telkével összekötött (ez is nagyon elasticus kifejezés) kohóüzeme van, mi sem gátolja, hogy ehhez a határköz területén létező kőszénre is kártalanítás nélkül felhasználhassa.

A felhasználás kellékekép nem a szükségesség, hanem a szükségelés (Bedarf) állítatott fel, minélfogva mértékének meghatározásánál inkább a subjectivitás, mint az objectivitás irányadó.

E pernek különben egy jó oldala van, az t. i., hogy a bányahatósági adományok megtámadhatlansága iránt csaknem dogmává vált nézet a kir. Curia mint legfőbb ítélőszéknek ugyane perben 1877. évi október hó 23-án 625. sz. a. hozott végzésével valódi értékére leszállított, kimondatván: *Minthogy az át. bányatörvény 70. §-a értelmében a bányadományozás a korábban szerzett, vagy törvényből folyó jogok épségben tartása mellett történik; minthogy továbbá az esetleg e jogok összeütközéséből támadó kérdéseknek elbírálása a bányabíró-ság hatásköréhez tartozik: a bányakapitányság tényei által jogai-ban megsértett fél a bányabírósnál kereshet orvoslást.*

Szontagh Aladár,
m. kir. bányabíró, h. ügyvéd.

Telekkönyvi reformkérdések.

A Jogtudományi Közlöny f. é. 4. számában közlöttekben az ügyvédi és közjegyzői kényszert csak futólagosan említettem, megelégedvén azzal, hogy a bevallási intézmény helytelenségét a VIII. magyar jogászyűlés határozatával indokoljam. Időközben megjelent KÁPLÁNY GÉZA ur igen tanulságos értekezése «hiteltelekkönyveinkről», melyben egyike a főkérdéseknek a bevallási intézmény kérdése, ezt és ezen kívül egyebeket sem helyeselhetvén, szükségesnek tartom ezen fontos kérdésnél még következőket előadni:

«Az a törvényhozó — ugymond Káplány Géza ur — nagyon helytelenül cselekszik, aki a nép jogérzetét semmire sem méltatja, hanem az elmélet vessző-paripáján nyargalva, idegen országok rendszabályai szerint akarja a nép jogérzetét és szokásait átalakítani. Ellenkezőleg a bölcs törvényhozó leszáll a nép közé ellesi annak jogérzetét és abból fejleszti üdvös törvényalkotásait.» (Jogtudományi Közlöny f. é. 6. szám, 45. lap, Káplány Géza.)

Kétségkívül áll az, hogy a nép jogérzete «is» figyelembe veendő factor, és a törvényhozónak ismernie kell azt, számolnia kell azzal, különben számtalanszor fog vele ellenkezésbe jönni, ami üdvös semmi esetre sem lehet, ámde ép oly kétségkívül áll az is, hogy nem csupán a nép jogérzete az, a mit a törvényhozónak szem előtt kell tartania; mert a magas műveltségi fokon álló nyugati államok consolidált intézményei gazdasága, hatalma és kiismerhetlen erőforrásai előtt nem hunyhatunk szemet, a művelt társadalom követelményei, a kereskedelmi és közlekedési eszközök és intézetek rohamos fejlődése szintén nem ignorálható; valamint figyelembe veendő az is: mik a jogállam követelményei? s végül magánál a népnél is a jogérzeten kívül a törvényhozónak mindazt figyelmére kell méltatnia, ami a nép fejlődésére, igényeire, gazdasági viszonyaira, szóval minden körülményeire befolyást gyakorol. Ha a nép jog-

érzületétől akarnánk tanácsot kérni, cserben hagyna az bennünket a telekkönyvi kérdésnél; mert a nép a telekkönyvet magára nézve boszantó nyügne, az államra nézve pedig adókulcsnak és semmi egyébnek nem tekinti. A nép jogérzületében tulajdon és birtok tökéletesen egy és ugyanaz; a nép megelégszik a megvett ingatlannak tényleges birtokba vételével és a telekkönyvezést csak illetéksajtólatási címnek tekinti, mikből következik, hogy a nép jogérzlete a telekkönyvről röviden egybe foglalható s ez se több, se kevesebb mint: «delendum esse censeo.» Káplány Géza urral szemben tehát én mindenek előtt azon nézetemnek adok kifejezést, hogy a nép jogérzete «is» figyelembe veendő factor ugyan, azonban ezenkívül figyelembe veendő mindaz, amit már fentebb jeleztem.

Mindezek figyelembe vétele mellett a törvényhozó megtalálja az utat, melyen haladnia kell, s ez az út több esetben véleményem szerint nem az, melyet Káplány Géza ur a «hiteltelekkönyvekről» irt értékezésében megjelölt. Ezen esetek részletes kiemelése, ellenkező nézetem előadása és indokolása képezi tárgyát ezen előadásomnak.

Káplány Géza ur minden halálesetet, ha az elhunyt ingatlanokat hagyott hátra, a telekkönyvi hatósággal közölni vél, hogy a tulajdonos halála a B. lapon feljegyeztesék. Erdélyben hol az O. P. T. K. van érvényben, ezen intézkedés nagyon czélszerű lehet, mert az érdekelt felek a telekkönyvi szemle alkalmával azonnal láthatnák, hogy e vagy ama ingatlan «haereditas jacens», de Magyarország egyéb részeiben, hol a magyar örökjog van érvényben, mely «haereditas jacens»-t nem ismer, eme bejelentésnek értéke nagyon problematikus lenne. Itt csak a hagyatéki kényszer-eljárás segít, erre más remedium nincs.

Káplány Géza ur a «bevallás» hive, mert nézete szerint a bevalláson alapuló eljárás felelne meg leginkább a nép jogérzetének, mert ugymond «ily módon teljesen nyugodt lehetne az iránt, hogy a mi után megszázalékol, elvitázhatalan teljes tulajdona.»

Ha a nép jogérzete csupán azt követeli, miszerint teljesen nyugodt legyen az iránt, hogy a mi után százalékol fizetett, az tulajdona, akkor ezen czélnek elérésére, a nép jogérzetének illető kielégítésére, a közjegyzői és ügyvédi kényszer is teljesen alkalmas; mert a közjegyző és ügyvéd felelősség terhe alatt kötelezhető a szerződésen alapuló kérvénynek 15 nap alatti benyújtására és így a Káplány ur által előirt feltétel el van érve, mert ezen uton is tulajdonába megy át az, ami után illetéket fizetett.

Ha tehát ugyanazon czél elérésére mindkét eljárás alkalmas, akkor theoretice csupán az lehet kérdés: melyik a czélszerűbb?

A felekre nézve kétségkívül az lenne a legegyszerűbb és legczélszerűbb, ha az állam közegei jegyzőkönyvbe vennék az általuk kötött jogügyletet, ingyen; felvennék a telekkönyvi bejegyzésre irányuló jegyzőkönyvi kérelmet, ingyen; a község közegei szintén fogadosítanak ugyanazon bejegyzést, természetesen szintén ingyen!

Senki sem fogja tagadni, hogy a felek szempontjából ez a lehető legczélszerűbb eljárás lenne. Amde Káplány Géza ur, ki a törvények alkotásánál hibáztatja az elmélet vesszőparipájának megnyergelését, elfeledte, hogy a mily egyszerű és czélszerű lenne elméletileg az általa contempált jegyzőkönyvi eljárás: ép oly complicált, czélszerűtlen, sőt lehetetlen lenne az tényleg, az állam szempontjából.

Mindenekelőtt figyelembe veendő itt, hogy 200 telekkönyvi hatóságunk van; biztos adatok nem állanak ugyan rendelkezésemre, azonban tudom azt, hogy például a nyitrai évi ügyszáma 20,000 körül variál, hogy a lévaié 12000-nél több, az ipolysági és aranyos-maróthié 8000-nél magasabb, míg a kisebb területtel bíró járásbiróságoknál az évi ügyszám 3—5000; bizvást feltehető, hogy egy-egy telekkönyvi hatóság területén évenként átlag legalább 2400 jogügylet jön létre. A Káplány Géza ur által tervezett eljárás szerint tehát a 200 telekkönyvi hatóságnak évenként összesen 480,000 jogügyletre kellene szerkeszteni az okiratot és ugyanennyi bevallási jegyzőkönyvet kellene felvennie.

Minthogy két havi törvényszünet tartatik, marad ezen munka elintézésére 10 hónap vagyis 300 nap, minden hónapból azonban átlag 5 ünnepnap és a statisztikai kimutatók elkészítésére egy nap, tehát havonként 6 nap, a 10 hó alatt összesen 60 nap levonandó s így 480,000 okirat és jegyzőkönyv felvételére marad 240 munkanap s így átlag naponként 2000 okirat és jegyzőkönyv lenne felveendő.

Kétségtelen az, hogy a személyazonosság constatalása,

a telekkönyvi előzetes szemle és egyéb formások által eltöltött idő figyelembe vétele mellett, egy jogtudó tisztviselő, vagyis bíró és egy hozzá adott tollnok naponként 5 okiratnál és ugyanannyi jegyzőkönyvnél többet fel nem vehet: miből következik, hogy az összes 2000 okirat és jegyzőkönyv 400 bírót és ugyanannyi tollnokot foglalkoztatna.

Minthogy pedig a telekkönyvi hatóságok a munkaerő csekélyisége miatt ma is túl vannak halmozva teendővel és hátralékokkal, természetesen, hogy ezen új munkát 400 újonnan kinevezendő bírót és ugyanannyi írnok által kellene végeztetni.

A rendszeresített albirói és írnoki fizetést 1200 frt és 600 frt véve alapul, kerülne az évenként $400 \times 1800 = 720000$ forintba. Hogy számításom helyes, ezt igazolja az is, hogy jelenleg az általánosan helyeselt törekvés oda irányul, miszerint minden járásbiróság telekkönyvi hatósággal ruháztassék fel s minthogy mindegyik telekkönyvi hatóságnál egy bíró és egy írnok, sőt nagyobb forgalmi székhelyeken 2—3 is lenne az okiratok és jegyzőkönyvek felvételével megbízva: ez, a bíróságok számát véve alapul, ismét 400 bíró és ugyanannyi írnok alkalmazását tételezi fel, a mi a fenti számítás helyességét bizonyítja.

Az állam fiscalis érdekeivel tehát a bevallási intézmény merőben ellenkezik, s minthogy pénzügyileg oly sajnós helyzetben vagyunk, hogy az igazságügyi budget-nek ily összeggel, e czímen való felemelésére még talán évtizedekig sem lehet kilátásunk, tehát bizvást állíthatjuk, hogy a bevallási intézmény életbeléptetése ez időszertint lehetetlen.

De ha lehetetlen nem lenne is a bevallási intézmény jelenlegi életbeléptetése, még akkor is számos kifogás emelhető ellene. Nevezetesen mindjárt első pillanatra szembeszökő az, hogy ezen eljárás által bírósági eljárás tárgyaivá tétetnének a felek legsajátabb magánjogi tényei.

A fél magánjogügyletei és a bíróság vagy hatóság elé terjesztett kérelmei pedig az állami tisztviselő vagy bíró ügykörébe nem vonhatók akként, hogy azokat mintegy a fél nevében maga a bíróság hozza létre, önmaga elé terjeszse és aztán maga el is intézze. Ha ezt concedáljuk, akkor nem szabad azon analogia elől sem kitérnünk, hogy mindenféle szerződések csak bíróság által és így bíróság előtt kötendők, kérelmek és keresetek csak jegyzőkönyvileg vehetők fel és a bíró köteles legyen a feleket hivatalból megvédeni, és ez mind ne kerüljön semmibe; mivel a nép jogérzetének ez felel meg leginkább! mert hisz ha ez így lenne, akkor nem kell sem ügyvédhez, sem közjegyzőhöz fáradsnia. Elég a bíróság.

A mi pedig a személyazonossági, érték, lezámlálási és egyéb körülmények bizonyítását illeti, ezek a bevallás által meg nem szüntethetők; ismétlődni fog a bíróság előtt az, a mi ügyvéd és közjegyző előtt ezen körülmények igazolására előfordul.

Ma az ügyvédhez vagy közjegyzőhöz fátad a fél 4—5 mértföldnyire, ha a bevallás intézménye lépne életbe, a bírósághoz kellene fátadnia, a mi azt hiszem tökéletesen mindegy.

Abban is téved Káplány Géza ur, hogy a VIII. magyar jogászgűlés a kisebb értékű ingatlanokra nézve a bevallás intézménye mellett nyilatkozott volna. A *Jogtudományi Közlemény* 1881. évi 45. számában IMLING KONRÁD kir. táblai bíró ur csupán a jogászgűlés magánjogi szakosztályának tanácskozmányait ismerteti, melyek az osztályban ezen kérdésnél a K. G. ur által idézett eredményre vezettek, de nem említi a teljes ülés enunciatióját; pedig «a teljes ülés az osztály megállapodását a szóbeli bevallásokra nézve mellőzte s határozatul azt mondta ki, hogy a telekkönyvi rendelet átvizsgálása alkalmával fentartandó azon szabály, hogy telekkönyvi bejegyzések, ideértve a tulajdonjog átruházását czélzó bejegyzéseket is, csak okiratok alapján történjenek».

Téves lévén tehát K. G. ur kiindulási pontja, nagyon természetes, hogy a téves alaptételből vont következtetések sem lehetnek helyesek s így ezen következtetésekre bővebben kiterjeszkednem fölösleges időpazarlás lenne; kiemelem tehát csupán csak azt, hogy a VIII. Magyar Jogászgűlés a bevallás intézményének kérdése felett napirendre tért és a bevallást a kisebb értékű ingatlanokra vonatkozólag sem mondotta ki megengedhetőnek.

A bevallás mellett érvül hozza fel K. G. ur azt is, hogy a szegény falusi emberek a közjegyzői intézményt nem ismerve, az ügyvédtől idegenkedve vagy egymásközt tákolnak össze, vagy zugirász által faragtatnak egy megnevezhetetlen férczművet.»

Ez sajnos igaz, de nem az következik belőle, hogy már most a szegény emberek tudatlanságát tétlenül nézzük, az ügyvéd iránti idegenkedését istápoljuk és a költséges, czélszerűtlen és a legnagyobb tekintély, a Magyar Jogászság által elvetett bevallás intézményét hozzuk be: hanem következik belőle az, hogy a jelenleg divó eljárást, mely K. G. ur szerint, is számtalan esetben a szegény nép megkárosítását idézi elő és a zugirászat felburjánzását eredményezte, jobbá és czélszerűbbé tegyük.

Ez pedig másként nem érhető el, mint az ügyvédi és közjegyzői kényszer által, mely úgy a felek megkárosítása, mind pedig a zugirászat ellen teljes garantiát nyújt.

Az ügyvéd elleni idegenkedés itt nem lehet érv, mert az az idegenkedés mesterkéltén szittatik és tartatik fén.

Az ügyvédnek számos esetben ellensége a bíróság, mely az ügyvédben nem az igazság hivatott és jogosult védőjét, hanem az agyafurt rabulistát látja akkor is, midőn az ügyvéd legszentebb meggyőződése szerint védi ügyfele érdekeit; az ügyvédnek ellensége legtöbbször a közigazgatási hatóság, mert az ügyvédi kar a jelenlegi közigazgatási rendszert és az ezt képviselő tiszti kart a modern jogállam követelményeivel megegyezhetőnek nem tartja; ellenségeik kevés kivétellel a körjegyzők, akik a néppel legközvetlenebbül érintkeznek és a nép idegenkedéséből hasznot huznak, mert csak a nép idegenkedése következtében folytathatják a zugirászatot; ellenségeik végre a legújabb aera törvény hozási alkotásai, melyek az ügyvédi működést szűkebb körre szorították. S mindez miért? mert az ügyvédi kar megtudta óvni függetlenségét úgy fel, mint lefelé.

Ez egyedüli bűne.

Mert a magyar ügyvédi kar, néhány megrendítő sajnós eset kivételével, köztisztesség dolgában semmivel sem áll hátrább, bármely mivel állam ügyvédi karánál, egyesek bűne pedig nem tudható be az egész karnak; ezek tudatában fejlődött ki benne azon önérték, mely függetlenségét meg fogja óvni mindenkor.

Ha tehát van idegenkedés, ezt nem az ügyvédség ellen irányuló intézmények életbeléptetése, hanem az ügyvédség iránt tanusított bizalom élesztése által lehet és kell eloszlatni.

Ép azon rendszabályok, melyek a közjegyző felelősségét meghatározzák, léptetendőek életbe az ügyvédre nézve is, és akkor a nép a zugirók veszélyes és káros működésétől megszabadul és az idegenkedés eloszlik, mert a jogkereső fél úgy peres mint perenkívüli ügyeiben arra hivatott szakértő közreműködését fogja igénybe venni, mi által a megkárosodás veszélyét elkerüli.

Áttérve a telekkönyvi bejegyzésekre, az előjegyzést fentartandónak vélem, nevezetesen le nem járt követelés, jogerőre még nem emelkedett ítélet, biztosítási végrehajtás stb. alapján.

Fentartandónak vélem az egyetemleges jelzálogi intézményt is, azonban a telekkönyvi betéteket tartom akként szerkesztendőnek, hogy egy-egy betétbe csak egy birtoktest vétessék fel, ha pedig több vétetnék fel, ezek csak együttesen terheltezhessenek, továbbá maga egy bizonyos jegy (mint jenleg a +) ne változtathasson külön birtoktestekké egyes birtokrészleteket, melyek tényleg egy birtoktestet képeznek, ez által a bonyodalmak elkerültenek.

Végül vissza kell még egyszer térnem a kisebb értékű ingatlanokra, melyekről Káplány Géza ur azt mondja: «minek kényszeríteni a népet arra, hogy olykor a megvett fekvőnek vételárával arányban nem is álló költséget és fáradságot tegyen?» kényszeríteni kell azért, mert saját érdeke úgy követeli; a költség pedig oly csekélyre van a közjegyzői díjszabályban kiszabva, hogy azt bárki szívesen fizeti, ha ügye rendbe jó; csak hogy ma tényleg fizet, zugirónak fizet, mert a körjegyzőtől (aki egyszersmind adóexecutor) való félelme ide hajtja; többet fizet, mint a mennyit közjegyzőnek vagy ügyvédnek fizetnie kellene; és a végeredmény: zilált állapotok.

Maga a nép fog legjobban örülni annak, ha nem lesz kénytelen a papnak (mert ez is előfordul ám!), tanítónak, jegyzőnek stb. ingyen szántani és még fi etni is egy csekélyke kis «contractus betáblázásáért».

S ezekkel befejeztem Káplány Géza ur értekezése ellen felhozható észrevételeimet, kifejezést adva azon ohajtásomnak: hogy felszólalásunk ne legyen a pusztában elhangzó szó, hanem segítse elő a függőben levő telekkönyvi reformkérések mielőbbi gyakorlati megoldását. *Tóth Gáspár.*

KÜLÖNFÉLÉK.

— A Curia elnökségének kérdése hosszas vajadás után megfelelő megoldást nyert. PERCZEL Béla azon egyéniség, ki úgy a felsőbbírói körök mint az egész jogászság osztatlan nagyrabecsülését és rokonszenvét bírja. Ő egyike legfelvilágosodottabb jogászaiknak; élénk érzékkel bír a jogi reformtörekvések iránt, és évek óta a Curia azon irányt támogatja hathatósan, mely a bűnügyi judicaturát a gyakorlat útján regenerálni iparkodik, és mely üdvös irányu működés termékeire ujabban oly gyakran nyílt alkalom utalunk. Hatáskörének kiterjedése folytán remélhető, hogy ezentul a polgári igazságszolgáltatás is hasonló gondoskodása tárgyát képezendi. — A mi az alelnöki állást illeti, mi részünkről kíváncsnak tartottuk volna ugyan, hogy itt ne a burokratikus fokozat vétessék mereven kiindulási pontul; mindazonáltal el kell ismerni, hogy MIHAJLOVICS Miklós alelnök ur személyében a burokratikus kinevezés ez esetben érdeműs és kitűnő jogtudóst ért.

— A kir. Curia büntető tanácsainak teljes ülése ujabban következő elvi jelentőségű határozatokat mondotta ki:

I. «A btk. 219. 221. §§. szerint a hamis eskü büntetét, illetőleg vétségét csak az ügyre nézve lényeges valótlán körülménynek esküvel való megerősítése által állapítja meg».

II. «Valamely ingó vagy ingatlan dolognak, habár ugyanazon eladó által és az előbbi szerződés fenállása alatt a vevő, illetőleg a tulajdonos beleegyezése nélkül eszközölt ismételt eladása és azon dolognak új vevő részére való átadása magában véve nem állapítja meg a büntetendő cselekményt, s különösen nem állapítja meg a büntetendő csalás tényálladékát»;

kimondta továbbá;

«hogy különösen ingatlan dolognak, a fen körülírt módon való jogtalan ismételt eladása és azon dolog tulajdoni jogának a későbbi vevő nevére telekkönyvi bekebelezetése, a mennyiben az előforduló esetben a btk. 379. §-ban meghatározott csalás valamennyi ismérvei és így egyrészt a jogtalan károsítási, másrészt pedig a jogtalan nyereszkedési szándék megvalósulva lennének: a csalással együtt illetőleg ezzel eszmei bűnhalmazatlan a btk. 400. §-ban meghatározott büntetést is megállapítja, a miből a btk. 95. §-nak rendelkezése alapján önként következik: hogy ezen esetben a büntetés meghatározásánál nem mindig a btk. 383. §-nak, hanem az e-ethez képest a btk. 400 §-a második bekezdésének határozata követendő».

— A «Juristische Blätter» legközelebbi száma érdekes ösmertetést közöl a közadók kezeléséről és a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló legújabb pénzügyi törvényeinkről. A közadók kezeléséről szóló törvényből az ösmertető különösen kiemeli a kétoldalu felelősség elvének megállapítását a pénzügyi közigazgatásban, a mit az eddigi viszonyokhoz képest nagy haladásnak jelez. Ugyisint méltányolja a törvénynek a jövedéki kihágások elbírálására vonatkozó amaz intézkedését, hogy a jövedéki büntető eljárás útján csak az ítéltető el, ki ellenében a kincstár megkárosítására irányuló szándék megállapítható, ugyisint a jövedéki kihágások miatt megállapított büntetések elvülésére vonatkozó intézkedését, a mi eddig törvényben határozottan kimondva nem volt, s a miatt a pénzügyi hatóságok és a pénzügyi bíróságok között sok controversia merült fel. Helyesli a törvényben az igazságügyminiszter részére adott ama meghatalmazást, hogy a jövedéki büntető eljárást egyelőre rendeleti uton a pénzügyminiszterrel egyetértőleg szabályozhassa. A pénzügyi közigazgatási bíróság felállítását szintén nagy reformként üdvözlő az ország adóügyi politikájának és pénzügyi közigazgatásának javítására nézve, a bíróság előtti eljárás tekintetében az írásos eljárás fentartását kifogásolja, s a közvetlen szóbeliség elveire fektetett eljárást czélszerűbbnek tartotta volna. A független bíróságban és a nyilvánosságban azonban lényeges garantiát lát az ügyek megnyugtató elintézésére s az eljárás iránti bizalom megteremtésére.

— New-Yorkban, úgy látszik, a vitriol általi sebzések nagyon elterjedtek. Legújabbban egy act hozatott, mely kimondja, hogy az, aki megfontolással másra vitriolt önt, *felony*-ban bűnös és 2 évtől 10 évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTÉMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 hrt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Az ügyvéd mint meghatalmazott. LÁNYI BERTALAN liptó-szent-miklósi ügyvédtől. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Englische Verfassungsgeschichte, von RUDOLF GNEIST. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélőtábla gyakorlatából. I. K. kir. táblai bírótól. — Felelet az örökbecfogatásra vonatkozó nyílt kérdésre. SIMON ENDRE lőcsei kir. törvényszéki bírótól. — Különfélék.
MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az ügyvéd mint meghatalmazott.*

(Befejezés.)

III. Az ügyvéd viszonya a félhez, a perbeli ellenfélhez és a bíróhoz.

Az ügyvéd és a fél közti viszony helyes jogi méltatása az ügyvédi megbízás hatályának alapos felfogásától függ, s ha tisztában vagyunk az iránt, hogy az ügyvéd azon jogcselekményre nézve, melyre megbízása kiterjed, megbízójával egy és ugyanazon személynek tekintendő, akkor többé nem lehetünk kétségben az iránt sem, hogy a megbízó és a megbízott személyének jogi különválasztása, a megbízás tárgyát képező eljárás folyama alatt, meg nem engedhető. Nem hozható fel arra nézve jogi érv, hogy pl. mint a perujtásnál az ügyvéd mint különálló perbeli személy a perfelek közti vitába vonassék s a per kimenetéhez képest anyagi hátránnyal sujtassék. Az ügyvéd — mint már mondva volt — teljes felelősséggel tartozik felének minden egyes cselekményeért, de ezen felelősség teljes érvényre juthat a kártérítési kereset fentartásán kívül azon speciális törvénybeli rendelkezések által, melyek az ügyvédnek, mint a fokozott testületi felügyelet alatt álló kar egyik tagjának kötelességeit meghatározván, a netaláni mulasztás vagy vétség hatályos megtorlását lehetővé teszik. Nincs tehát ok, hogy a perbeli cselekmények megingathatása által veszélyeztessenek a törvénykezési eljárás érdekei.

E helyütt különösen a meghatalmazott ügyvéd jutalomdíjának kérdését akarjuk szemügyre venni.

Az ügyvéd bérét (salarium) az 1723. évi XXXVIII. és az 1792: XVI. tcz. alapján a bíró az ügyvéd ügyességéhez és fáradozásához mérten s lelkiismeretesen tartozott megítélni, s ugyanezen törvényhely az ügyvédnek a jutalomdíj tárgyában egyezkedhetési jogát lényegesen korlátozta. A pertárgy egy részét (quota litis) kikötni a poena silentii terhe alatt tiltva volt. Az iránt, vajon volt-e joga az ügyvédnek pernyerés esetére bizonyos összeget (palmarium) kikötni, eltérők a vélemények. HUSZTY (i. m. 174. l.) az idézett törvenyczikk szelleméből kifolyólag az ilyen egyezkedést meg nem engedettnek tartja «quia tale praeceptum censetur invitare ad dolum et fraudem». FRANK (i. m. II. 70. l.) szerint a nyerés jutalmát ígérni, fogadni, becsületet nem sért. El voltak tiltva továbbá az ügyvédek oly adományok nyerésétől, melyek clienseik jogát érdeklik (1609: 36.). Az 1852. évi jul. 24-ki osztr. ügyvédi rendtartás tiltotta a jutalomdíj előzetes kikötését és a pertárgy magához váltását. Az ügy-

védi díjak megállapításánál pedig a fél vagyoni állása is volt figyelembe veendő. Ügyvédi rendtartásunk a jutalomdíj és az idővesztés kárpótlását szabad egyezkedés tárgyává tette; az ügyvéd a reá bízott ügy vagy per tárgyának magához váltásától azonban fegyelmi büntetés terhe alatt el van tiltva. Ilyen egyezkedés nem léteben az ügyvéd díja, az 1868: LIV. tcz. 252. §-ához képest, a per bírása által az ítéletben állapittatik meg, a fél meghallgatása nélkül, a bíró belátásához képest; ha ez nem történt meg, az ügyvéd díjait külön per útján érvényesítheti.

Az ügyvédi díjnak a perben való megállapítása egyrészt merőben ellenkezik az ügyvéd és a fél érdekeivel, másrészt a megbízási szerződés folytán teljesített munka és fáradság jutalmának érvényesítését a lehető legszűkebb korlátok közé szorítja, s a contradictorius tárgyalás kizárása által majd az ügyvéden, majd a félen érzékeny jogsérelmet ejt. Különösen a gyakorlatban majdnem tűrhetlenné vált az állapot. Ha az ügyvéd a megállapított összeget, melybe nemcsak a munkadíj, de, a mi megállapítás tárgyát nem is képezheti s más módon kimutatható, a készkiadás is tartozik, kevesli, s e miatt a felsőbb bírósághoz felebbezést intéz, azt nyeri válaszul, hogy az ügyvéd a féllel a perben egy személyt képezvén, külön felebbezési joga nincsen; ismét más esetben, ha a felebbezés az ügyvédi díjakra nem is terjed ki, a felsőbb bíróság azon indokból, hogy az ügyvédi díjak megállapítása a bíróság hivatalos hatásköréhez tartozik, mégis indítatva érzi magát az első bírólal megállapított díjösszeget mérsékelni (m. kir. Curia mint legfőbb ítélőszék 1877. évi 3557. sz.). Elvileg helytelenítendő, hogy a fél ritkán jut azon helyzetbe a megítélt összeg ellen felebbezéssel élhetni, habár nálunk a tapasztalás tanúsítja, hogy alig fordul elő eset, a hol a fél az ügyvédi díj megállapításánál praegraváltatnék.

Az ügyvédi munka semmivel sem különbözik más szellemi tevékenységtől, melynek díja rendes bírói eljárás igénybe vétele mellett követelhető s mely mindkét fél érveinek meghallgatása után ítéletileg megállapítandó. Fenforognak ugyan tekintetek, melyek a gyakrabban előforduló munkadíj-keresetekre nézve az eljárás egyszerűsítését követelik, de mindez a dolog lényegén nem változtathat s az igazság követelménye, hogy az ügyvédi díj meghatározása a bíró önkénye alól elvonassék.

Az ügyvéd személye a perbeli ellenféllel szemben külön tekintet alá nem jöhet; a per minden esélyei, a perbeli ellenfélnek minden igényei tehát csakis a megbízó felet tangálhatják. Az ügyvéd csak saját megbízójának tartozhatik felelősséggel, az ellenfél érdekeit, s mi több saját megbízójával szemben, figyelemben tartani nem köteles.

Régibb törvényeinkben számos adatot találunk arra nézve, hogy az ügyvéd saját megbízó felével volt kénytelen szerepet cserélni. Így büntető ügyekben (in causis ad poenam corporalem rei directis), midőn a fél személyes megjelenés és törvénybe állás végett volt idézve és fogságra ítéltetett, ha személyesen nem volt jelen, — kezesként — ügyvédjét lehetett helyette letartóztatni (Decr. 653. Huszty i. m. I. Cap. 41. 6.); ugy szintén Mátyás VI. végzeményének 7. cikke szerint, ha a fél hamis indokok felhasználása mellett halasz-

* Az előbbi közleményeket l. a 22., 23. és 25. számokban

tás, vagy perhaladéki parancs (prorogationes) kieszközlése miatt a nyelvváltság birságával sújtott s személyesen jelen nem volt, ügyvédje volt fogságba vettendő s a birság tőle behajtandó, stb.; de mindezen intézkedések nem a perbeli ellenfél érdekében, hanem más jogszolgáltatási tekintetek biztosítása végett tétettek. Az osztrák prdtsban is csak az 588. §. állítja szembe az ügyvéd személyét a perbeli ellenféllel, a midőn alaptalan perlekedés esetében az ügyvédet rendeli az ellenfélnek járó perköltség megfizetésében elmarasztaltatni. Ujabb törvényeink szintén nem jeleznek hasonló irányt, hacsak a perrendt. novellának a perujítás által okozott költségekről szóló, különben kifogás alá eső 70. §-át nem akarjuk ezen kategóriába sorozni.

S mindemellett kénytelenek vagyunk constataálni, hogy főbb bíróságaink törvényes alap hiányában is nem egyszer közvetlenül kötelezték már az ügyvédet a fél helyett az ellenfél részére teljesítendő fizetésekre, s mi több, végrehajtás terhével. Egyebek között nem csekély feltűnést keltett a fenállott m. kir. Curia mint semmitőszéknek az 1880. évi december hó 15. 20169. sz. a. kelt határozata, melyben kimondatott, hogy a végrehajtató fél ügyvédje, a ki, az 1880. évi aug. 26-án megtartott árverés alkalmával, a befolyt vételári összeget fele követelésének lerovására átvette, a pénzt azonban, az ügyv. rendtsban megszabott köteletségénél fogva másnapon felének kiszolgáltatta, azért mert az árverési eljárás az ugyanazon évi aug. 30-án beadott, de a felp. ügyvéddel csak szeptember 20-án közölt panasz folytán megsemmisítettett, az általa átvett vételári összeg végrehajtás terhe alatti letétbe helyezésére utasítandó. Hiába mutatta fel az ügyvéd felének szabályszerűen kiállított nyugtáját, hiába volt előterjesztése, hogy ő nem volt jogosítva a pénz kiszolgáltatását felének megtagadni, s hogy ő nem volt köteles a pénzt őrizni, hogy ő a pénzt nem saját nevében, de mint meghatalmazott vette át; a semmitőszéki határozat megtámadhatlanságán hajótörést szenvedett minden igyekezete, s kénytelen volt az illető összeget a végrehajtás kényszerének engedve, az elsőbbségi perben nyertes perbeli ellenfélnek kifizetni.

Az ilyen eset, egymagában véve sötétebb árnyat vet jogi állapotainkra, mint régi törvényeinknek az ügyvédség történelmét illetőleg figyelembe jöhető elavult intézkedései összevéve.

Az ügyvéd és a bíró egymáshozí viszonyának meghatározását illetőleg azon álláspontból kell kiindulnunk, melyet az ügyvéd perbeli állásának megjelölésekor már előzetesen jeleztünk. Ismétlések elkerülése végett, itt csak röviden megemlítjük, hogy az ügyvéd, mint — az igazságszolgáltatás érdekeinek előmozdítását tekintve — a bírónak koordinált közeg mentesítendő mindazon befolyásoktól, melyek őt a a bíróval szemben alárendeltségi, függési viszonyba helyeznék s ekként fele szabad képviselőtében és védelmében korlátoznák.

A szabad képviselő és védelem egyik legfőbb biztosítója a szólásszabadság. Angliában a védőügyvéd a parlamenti szónok immunitási jogát élvezi, s midőn hivatalos funkciót teljesíti, valamely főbb törvényszéknél időz, nemkülönben az eskütszék megtartása végett utazó bírák félévi körutja alkalmával, mint parlamenti tag, az elfogatás ellen védve van. Nálunk is kimondja az 1874: XXXIV. tcz. 52. §-a, hogy az ügyvéd teljes szólásszabadsággal bír megbízójának védelmében, s csakis a tárgyalási fegyelem megóvása érdekében, fentartja az 1868. évi LIV. tcz. 118. §-át. Ámde nézetünk szerint a szólásszabadságát közvetve az is korlátozza, ha a bírónak oly hatalom adatik, melynélfogva az ügyvédet a folyamatba levő ügygyel összefüggésben, anyagi hátránnyal sújthatja. Nem szólunk azon intézkedésekről, melyek, mint mondva volt, a tárgyalási rendnek megóvása

szempontjából szükségesek, habár az ügyv. rendts. 67. §-a megjelölte az utat, miként lehet a tárgyalás alkalmával előforduló rendellenességeket külön uton megtorolni; de vannak más momentumok, melyek a szólás jogának teljes érvényesülését még most is akadályozzák. Már magában véve azon tudat, hogy a bíró, az ügy érdemében hozandó ítéletben fogja a képviselői díjat megállapítani, feszélyezheti az ügyvédet, s még inkább érezhetővé vélik a bíró hatalma az ügyvédre nézve az által, ha az ügyvéd az eljárás folyama alatt felmerülhető birságokkal a fél helyett első sorban sújtható.

Az előtt még szűkebb korlátok között gyakorolhatta az ügyvéd a szólás jogát.

Már az 1563. évi XLIX. tcz. 3. §-a meghagyja a bírónak, hogy az ügyvédnek nyilván üres és hiábavaló incselkedéseit és kifogásait (manifesta inanes et frustraneas cavillationes ac subterfugia) vágják el; az 1723. évi XXXVIII. tcz. 3. és 4. §-ában hasonló módon eltiltatnak az ügyvédek a könnyelmű kifogásoktól; minden fél ügyvédjének három kifogás engedtetik, a többi a bíró által figyelembe sem vehető. Az 1804. évi «Instructio pro advocatis» három perbeli kifogást és négy érdemleges szóváltást enged meg, s 23. §-ában rendeli, hogy azon ügyvéd, a ki üres, hosszas, a dologra nem tartozó előadásokkal a pert terheli, vagy szándékosan huzza, vonja, zavarja, előadásait a törvényszék első sorban kereszthuzással bélyegezze, másodízben pedig a vétkest nyilván feddje.

Hasonló módon a felek, illetve ügyvédjeik által tett előterjesztésekbe való bírói beavatkozásnak tekintendő a bíró azon joga, melyszerint a keresetlevélbe becsuszott csekélyebb hibákat, melyek nem vonatkoztak az ügy érdemére, saját kezével kijavíthatta (1566. 24. Frank id. m. 93. l. Fogarassy i. m. 373. l.)

Látni való tehát, hogy régiebb eljárásunkban az ügyvéd függetlenségéről a bíróval szemben szó sem lehet; a bíró nem volt csupán a jogvita eldöntője, de az ügyvéd minden egyes lépésének gyanakodó ellenőre, kinek jogában állott, a perbeli allegaták befejezése előtt is ítéletet mondani a felett, mi tartozik a tárgyhoz s mi nem, úgy hogy bizonyára jogosultnak kell elfogadnunk azon nézetet, mely szerint a bíró kedvezése nyomatékossabbnak tekintetett, mint a törvény dispositója.

Elismerjük ugyan, hogy a végtelenségig huzható szövevényes perbeli eljárás, s a fél és az ügyvéd gyakran nyilvánulhatott törekvése a végeldöntést minél inkább elodáznai, ily kivételes intézkedést szükségessé tett; de viszont nem tagadhatjuk, hogy a nyilvánosságot kizáró írásbeli tárgyalási rendszer mellett épen ezen, az ügyvédi hivatást lealacsonyító eljárás eredményezte, hogy az ügyvédek a szabad jogvédők színvonalára felemelkedni képesek nem voltak (ab initio). Nem csekély ellensúlyozója az ügyvéd szólásszabadságának a perbíró birságolási joga. A birságok, melyekkel a perben a felek vagy azok képviselői sújthatók, vagy a tárgyalás rendjének és fegyelmezettségének fentartása céljából alkalmaztatnak, vagy pedig a törvénykezési rendtartásban engedett jogi segélyeszközökkel való vizsgálás, alaptalan jogigények támasztásával elkövetett zaklatás megtorlására irányzott büntetés jellegét viselik magukon. Az első esetben a birságolás alapja, a perben szereplő személyeknek, a per tárgyával összefüggésben nem álló, rendzavaró, fegyelmet sértő egyéni cselekménye; a másik esetben, egyrészt a jogvita tárgyává tett igény jogosultsága, másrészt a jogorvoslatok igénybe vételénél tanusított eljárás vétetik a birság kiszabásánál elbírálás alá. A birságolás ezen esetben a jogrend és a jogbiztonság könnyelmű megakadályozásában keresi jogosultsága alapját.

A tárgyalási rend és fegyelem megóvását célzó birságok ellen érdemi kifogást tenni nem lehet, s azon elvnel fogva, hogy saját személyes cselekményeért minden

önmaga felelős, nem tehető ellenvetés az ellen sem, hogy a tárgyalási rendet és fegyelmet sértő ügyvédet is saját személyében érje a büntetés.

Alaki tekintetben azonban, a mint az már fenebb is említve volt, sok kifogás fér ahhoz, hogy a sürgős szükség esetét kivéve, minden, a bíró vagy az ellenfél elleni tisztelenség, illetve illemtelenség látszatával bíró szóért vagy tettért, tehát némileg az önbíráskodás jogának gyakorlásával, ugyanazon bíró mondja ki a büntetést, a ki a per érdemleges eldöntésére van hivatva.

A perben a támasztott igény alaptalansága és annak a bíró elé vitelében észlelhető zaklatási szándék megtorlására irányzott bírságok jogosultsága ellen már in principio is nyomós ellenvetések tehetők. A bíró csak külső tényekből, az elébe terjesztett tényállás alapján ítél; a felek szándékát polgári perben kutatni nem képes, s így sok esetben az oly fellépést is fogja zaklatásnak bélyegezni, melyet csak a körülmények szerencsétlen constellációja helyez kedvezőtlen világításba, a legtöbb esetben pedig, a törvényszerűség mezébe burkolt rossz szándék rejtve marad előtte. A törvényileg engedett jogeszközök igénybevezetésének megszorítása jogi okokkal nem indokolható, és csakis célszerűségi tekintetek lehetnek azok, melyek a törvényhozót az imént jelzett — kivételes — rendelkezés tételére készítik. Annál kevésbé foghat helyt, hogy a jogigény belső tarthatlanságának indokából, a perben személyesen nem álló ügyvéd sujtassék büntetéssel. Az ügyvédnek a féllel szemben tartozó fel-lőssége s annak külön uton eszközölhető érvényesítése kizárja az ügyvéd személyének a két különálló fél perébe való belevonását, s nem tehető eldöntés tárgyává az ügyvéd és a fél közt fenálló intrinsecus viszony az olyan perben, a melyben az ügyvéd csakis az egyik fél meghatalmazottaként vesz részt, tehát megbízottjától jogilag el nem választható.

Régi eljárásunkban számos alakjaival találkozunk az u. n. fegyelmi bírságoknak és büntetéseknek. Mint már előbb is említettük, a nyelvváltság bírságával sujtattott azon ügyvéd, a ki törvényes megbízás nélkül avatkozott a perbe, továbbá az, a ki fele ellenével a pert egyezés után is folytatta, vagy illetlen kifejezésekkel élve a bíró előtt széksértést követett el. (1584: XXXIV. tcz. 3. §.) A ki pedig saját felével a perben hamis leveleket használt, a becstelenség büntetésével sujtattott. (Dec. cur. I. rész. XXI. 1. §.) A ki maga részére a pertárgy egy részét kikötötte vagy pedig felét elárulta, az ellen az ideig tartó vagy örökös hallgatás mondatott ki büntetésül.

A per folyama alatt a félre kiszabott bírságokért azonban az ügyvéd nem szavatolt. Sőt Mátyás VI. végzeményének 69. cikkében, a hol kimondatott, hogy egy ügyvéd tizennégy félnél többet nem képviselhet, a 3. §-ban rendeltetik, hogy ha a fél vagy ügyvédje bírsággal sujtatik, a bírság nyomban a per befejezése után a fél javaiból hajtassék be.

Ez az ügyvédek egyik kiváltságának tekintetett (1. Husztyi i. m. lib. I. C. XXVI. 15.) s azon elv, hogy *pro mandatario semper mandans luit*, fentartotta magát egészen a legutóbbi időkig.

Az 1852. évi osztr. ügyvédi rendtartás természetesen egész hosszú sorát állapította meg azon vétségeknek, melyeket az ügyvéd a képviselő során elkövethet, a mi az ügyvédnek szabad mozgását merőben lehetetlenné tette; ezen felül a joggal, az ügyvéd készsége, buzgósa és szorgalma felett folytonos ellenőrzést és felügyeletet gyakorolhatni, a bíróság ruházottat fel. Kisebb vétségek eseteiben jogosítva volt a per bírása az ügyvédet 100 frtig terjedhető bírsággal büntethetni, azonkívül megfoszthatta őt a jutalomdíjra vonatkozó igényétől is. A per bírása által ki volt mondható az ügyvéd marasztalása az összes perköltségeknek sajátjából

ból leendő megtérítésében és a féltől nyert előleg visszaszolgáltatásában.

Az 1868. évi LIV. tcz. — nem is szólva a tárgyalási fegyelem érdekében a bíró által gyakorolható bírságolási jogról, — egyik vezéreszméjét képezi, mindazon bírságokért, melyek az alaptalan perindítás és a jogorvoslatokkai visszaélés büntetései gyanánt a per bírása által kiszabhatók, első sorban az ügyvédet tenni felelőssé. Így a fél elleni visszakereset fentartásával az ügyvéd első sorban felelős azon kárért és a 300 frtig terjedhető bírságért, melylyel a bíróküldésnek hamis előadások segélyével való kérelmezése sujtandó (591. §). Az ügyvéd képviseltje írásának vagy aláírásának roszhiszemű megtagadásáért 20—100 frtig, oly tanura hivatkozás miatt, kinek a fenforgó körülményekről tudomása nem lehet, vagy a tanu lakhelyének czélzatosan helytelen előadásáért 100—300 frtig terjedhető bírsággal büntetendő, és ha magát a féltől nyert utasítással igazolni nem képes, a fél ellen visszakereseti jogot sem érvényesíthet (271. 195. §§.). Ha a fél utasítására *ellenére* két egyenlő ítélet ellen a törvény világos értelmével szemben vagy az ellenfél boszantása céljából felebbezéssel él, vagy merőben alaptalan semmisségi panaszt emel, 100—300 frtig terjedhető bírsággal sujtható a legfőbb bíróság által (293., 303. §§.). Felével egyetemlegesen szavatol azon 300 frtig terjedhető bírságért, melylyel az alaptalan igényt támasztók büntetendők (470. §.)

Az 1881. évi LIX. tcz. 49. §-ában a konok perlekedőkre nézve 500 frtig felemelt bírságra a fél részére az ügyvéd ellen a visszakereseti jog azon esetre is biztosított, ha *az ügyvéd a félnek külön írásbeli utasítása nélkül* élt felebbezéssel, a mi ismét jelentékeny megszorítása az ügyvéd képviselői önállóságának. Ugyanily intézkedést tartalmaz az idézett törvénycikk 68. §-a az igazolási kérvény benyújtására nézve.

Az új végrehajtási törvény (1881: LX. tcz.) 500 frtig terjedhető bírsággal sujtani rendeli a nyilván alaptalan végrehajtás megszüntetési, korlátozási és felfüggesztési (31. §. és az igénykereset (99. §.) benyújtóit, továbbá azokat, a kik a sorrendi tárgyalásnál tett kifogásaik folytán perre utasítván, keresetük merőben alaptalannak bizonyul (202. §.), végül azokat, a kik megszűnt és valótlan követelésre vonatkozólag a biztosítást kieszközlük (236. §.); a megbízott ügyvédet ezen bírságokkal szemben netán terhelő szavatossági kötelezettségről azonban említést nem tesz.

És ha mindezek után megemlékezünk még az 1873. évi IX. tcz. 7 §-ának azon rendelkezéséről, mely szerint a peres eljárásban elkövetett bélyegrövidítésekért első sorban a képviselő ügyvéd tétetik felelőssé, miből kiindulva a pénzügyi közegek már nem egy esetben, a peres eljárásban észlelt vagy felmerülő, közvetlenül fizetendő avagy a nem ügyvédi közbenjárás mellett létesült jogügyletek illetékeinek befizetését szintén az ügyvédtől követelték; ha felemlítjük azon pozitív törvényre vissza nem vezethető eljárást, mely szerint a bírói eljárási és napidíjak, nemkülönben a tanuk és szakértők díjainak előlegezése vagy megfizetése végrehajtás után is egyenesen az ügyvédtől követeltetik (DÁRDAY és GALLU *«Döntvénytár»* II. folyam első kiadás 213; ugyanott I. és II. f. újabb kiadása 162. l., m. kir. Curia mint semmitőszék 1880. évi 17688. számú határozata stb.), ha tehát látjuk a törvényben kifejezésre juttatott irányt és a gyakorlatban nyilvánuló törekvést a törvény rendelkezéseit kiterjesztőleg alkalmazni; akkor, nem is említve azon, a jelen értekezés keretében részletesebben nem tárgyalható anomáliát, mely szerint az ügyvédi kötelezettségek legéletbevágóbb eseteiben az ítélethozatal az ügyvédi kamarától el van vonva és a rendes bíróságok hatáskörébe utalva, valóban jelentékeny számát reprodukáltuk azon mozzanatoknak, melyek a törvénykezési eljárásban a képviselő ügyvédet a bíróval szemben az ügyvédi hivatás sikeres betöltését akadályozó, alárendelt, függő állásra kárhoztatják.

A fentebbiekben ecsetelt állapot bizonyára nem elgitheti ki az ügyvédi képviselőt rendezése s az ezzel kölcsönhatásban álló törvénykezési jogreform iránt táplált aspirációikat; nem is tűntet fel egy irányeszmét sem, mely törvényhozásunknak a polgári eljárás gyökeres javítását, s az ügyvédségnek magasabb színvonalra való emelését célzó fokozatos törekvését jelezné.

Rendszeres haladást az említett irányok egyikére nézve sem észlelhetünk. Nem tudunk szabadulni az írásbeliség nyűgétől, a peres eljárásban a szellemet öltő alakításoktól, s a nyilvánosság elvének teljes érvényesítése nélkül lehetlenné tesszük az ügyvéd képességének és szorgalmának elismerését, és viszont meg nem akadályozhatjuk a feladatukról megelégedő lelkiismeretlen egyének káros üzenetét.

Az ország jogászai közvéleménye, a szervezet kérdésének rendezésén kívül, a törvénykezés gyökeres reformjától várja az ügyvédség felvirágoztatását, sürgeti a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság behozatalát, habozás nélkül követeli, hogy az ügyvéd működése az összközönség ellenőrzése alá helyeztessék, mert meg van győződve arról, hogy a nyilvánosság tűzpróbáját kiálló ügyvédi kar, a salaktól megtisztultan, csakhamar fel fog emelkedni a hivatásszerű kötelességteljesítés azon magaslatára, a melyen a míg egyrészt a jogkereső vagy a védelemre szoruló közönség bizalmát kiérdemelheti, addig másrészt a törvénykezés terén is oly állást fog elfoglalhatni, mely a jog szószólóját, mint a joguralom megvalósításának a bíróval egyenrangú tényezőjét, méltán megilleti.

Lányi Bertalan.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(92. §.) Ha, mit nem hihetek, a 91. §. kegyelmet nyerne, a 92. §. még erre sem számíthat. Csupán azért, hogy elavult példákat kövessünk, nem kellene törvénykönyvünkben kimondani azt, hogy az áradvány (iszapolás) és leülepedés, nevezzük azt akár elsodort földrésznek, a part tulajdonosát illeti, akkor azt is ki kellene mondani, hogy nemcsak a víz ereje által elmosott és más földén leülepedett iszap, hanem a fergeteg által elkapott és más földre hordott futóhomok és por annak tulajdonává válik, kinek földén megáll. Ki vonná ezt kétségbe?

(93. §.) Hogy az iszapolás, leülepedés vagy elsodort földrész oly jelentékeny lehetne, hogy az ezen uton támadt növedéknek telekkönyvi hozzájegyzésére csak gondolni is lehetne, ezt nem hiszem, miért is a 93. §-t is törölném.

III. Ingók egybekapcsolása ingatlannal.

(94. §.) Hogy az ingatlan dolognak összekötés által alkatrészévé vált ingó dolog tulajdonát a földlog tulajdonosa megszerzi, ez már az általános rész (javaslat 73. és 79. §§.) megfelelő rendelkezéséből önként következik, ennek külön kimondása tehát nem mutatkozik szükségesnek, de ha megmarad sem baj. A 94. §. második része azonban: «kivéve, ha az összeköttetés csak bizonyos időhöz kötött célra egy ahoz jogosult által eszközöltetett», már határozatlan voltánál fogva sem tartandó meg. Mert ha az összeköttetés nem állandó, akkor nem is vált az ingó dolog az ingatlan alkatrészévé, s ha még hozzá egy arra jogosult által eszközöltetett az összeköttetés, akkor épen nem támadhat oly kétség, melynek eloszlása végett valamely törvényes rendelkezésre lehetne szükség.

(95. §.) A 95. §. első bekezdése, habár a legtöbb törvénykönyvben hasonlóan van felvéve, szerény véleményem szerint a javasolt alakban nem fogadható el. Ha áll is

rendszerint, hogy az elvetett mag a földből ki nem szedhető, kivált ha az mák, de lehet például burgonya, mely válfajánál fogva tulajdonosának rendkívül becses s kárát pénzzel még pótolni sem lehetne, és ha a lopás az elvetés után csakhamar felfedeztetnék, a mikor még könnyen és csiraképességére nézve hátrány nélkül kiszedhető, miért ne történhessék ez, ha ezen az uton nemcsak a tulajdonos visszakapja a magáét, hanem egy aránytalanul költséges és a sértett félre nézve semmi esetre sem kielégítő per kerüthetnének el. De még inkább áll ez a növényeknél, melyek legtöbbje az ismételt átültetést megtűri, sőt némely növénynek ez még hasznára is van. Például: valakinek van egy ritka növénye, melyet semmi áron nem akar eladni; aki vágyik reá, elloppja és kertjében elülteti. A mikor a tulajdonos felfedezi, kérdés: gyökeret vert-e már új helyén vagy nem? mert ettől függ, hogy a tulajdonos drága és kedves növényét visszakapja-e vagy nem. Ugy nem lehet tenni, mint az egyszeri lányka tett, midőn anyja mondá: szeretném tudni, hogy a szegfű-dugvány meggyökeresedett-e már? A lányka felelé: még nem, édes mama, mindennap kihuzom a földből és megnézem, de még nincs gyökere. Miért ne lehetne megengedni, hogy növény ismét kivéttessék a földből, ha az átültetést saját természeténél fogva és az évszakra nézve is eltűri, és pedig tekintet nélkül arra, hogy új helyén már gyökeret vert-e vagy nem.

Ezeknél fogva az 59. §. első bekezdésének megfelelően itt is ki kellene mondani, hogy a mag és növények a föld alkatrészévé válnak, ha már el nem választhatók (96. §.). A zürichi ptk. 547. §-a hasonló rendelkezést tartalmaz. A növények mellett azonban a «fákat» külön megnevezni nem szabad, mert ezek is növények, s különben a cserjéket, virágokat, szőlőt stb. mind fel kellene sorolni.

A 95. §. második bekezdéséhez nincs megjegyzésem; de annál inkább van a harmadikhoz, melynek létjogát az indoklás nem igazolja. Az indoklás itt is önmagával van ellentétben, midőn a 151. lapon a 3. sorban mondja: «és nem fogadtatott el az osztr. ptk. 418. §. azon rendelkezése, hogy ha a föld tulajdonosa mást építkezni hagyott, a jóhiszemű építkezőnek a föld tulajdonát átengedni tartozzék», míg a 95. §. nál (az indoklásban) még is az ausztriai ptk. 418. §-át követi, de mig azon javítani akar, ép az ellenkezőt éri el.

A javaslat szerint: «Kivételnek csak az esetben van helye, ha a szomszéd telek tulajdonosa az építkezésnél épületét a határok átlépése által a szomszédtelek egy részére építette és ennek tulajdonosa az ellen az építkezés előtt fei nem szólt; ily esetben utóbbi a telek ezen részét kártérítés mellett szomszédjának átengedni köteles». Az építési szabályok szerint, az építési engedély megadása előtt, mindig helyszíni szemle eszközöltetik, melyre a szomszédok is meghívotnak. E szemle alkalmával, az építési terv a megfelelő határra szólván, a szomszéd «az építkezés előtt» természetesen fel nem szólal, nem lévén oka reá s megnyugvással elutazik. Hónapok múlva haza érkezve, meglátogatja kérdéses telkét is s azon most házat talál, melyet a szomszéd oda épített. A javaslat szerint a telek tulajdonosa telkének jogtalanul elfoglalt részét kárpótlás mellett szomszédjának tartozik átengedni, mert «az építés ellen az építkezés előtt fel nem szólt».

Rendezett birtokviszonyaink mellett a javasolt rendelkezésre alig lehet szükség, ha azonban a törvényhozás a §-ban felvett eshetőségről is gondoskodni kívánna ezt, legcélzerűbben az ausztriai ptk. 418. §-a példájára kellene tenni. Egyébiránt több között sem a zürichi, sem a szászországi törvénykönyvek ily rendelkezést szükségesnek nem tartottak.

(96. §.) A 96. §-nak csak szerkezete ellen lenne kifogásom, a mennyiben fél akkora terjedelemmel ugyanazt talán világosabban lehetne kifejezni, de nem feladatom erre is kiterjeszkedni.

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21. és 24. számokban.

IV. FEJEZET.

A tulajdon megszűnése.

(97—101. §§.) A tulajdon megszűnése eseteinek felsorolását nem tartom törvénykönyvbe valónak, ez a tankönyveknek hagyandó fen. Nem lehet eset, melyben valaki mással szemben ennek tulajdona megszűnésére hivatkozhatnék a nélkül, hogy maga részéről a tulajdonjognak megszerzését kimutatná. Az utóbbi iránt pedig már fenebb a javaslat kimerítő rendelkezéseket tartalmaz. A mire hivatkozni nem lehet, az a törvénykönyvben bizonyára felesleges, s így ezt a fejezetet egészen kihagyandónak vélem. Ha mindazáltal mégis megtartatnék, nem a tulajdonjogról szóló szabályok közepén, hanem azok végén lenne e fejezetnek illőbb helye, mert ha már megszűnt a tulajdonjog, annak bírói érvényesítéséről, védelméről, közös tulajdonról stb. stb. már nincs miért szólni.

Azon reményben, hogy az egész fejezet töröltetni fog, elhagyhatnám a §§-ra különös észrevételek megtételét, minden eshetőségre azonban azok felesleges voltát önmagukból is kimutathatni.

(97. §.) Az indokolás szerint (125. l.) «átalános elvül elfogadható a dologi jogok megszűnése, ha a dolog maga megsemmisítettik, elvész». Az «elfogadható» kifejezésből az következik, hogy az nem szükségképen áll, pedig ez épen oly megcáfолhatlan igazság, mint ha a törvény azt mondaná ki: átalános elvül elfogadható, hogy az élet megszűnik a halál által. Ámde a 97. §. még sem követi ezt az «átalános elvet», mert csak arra a két esetre mondja ki a tulajdon jogot megszüntnek: «ha a dolog elvész vagy a forgalomból kivétetik». Első esetben épen nem szűnik meg a tulajdonjog, mert ez az elveszett dolog találója ellen érvényesíthető (e javaslat 46—50. §§.), hanem igen is megszűnik a tulajdonjog, ha annak tárgya elenyészik, megsemmisül, de ily esetről a 97. §. nem szól.

Továbbá akkor sem szűnik meg a tulajdonjog, ha annak tárgya a «forgalomból kivétetik». Ha ez ingó dolgokkal történne meg, péld. fuchsinos borral, mérges czukorkákkal, éretlen gyümölcsöccsel, phylloxera szőlővel, marhavész állattal stb. nem azért enyészik el a tulajdonjog, mert ezek a forgalomból kivétettek, hanem azért, mert megsemmisítettek. Ha pedig meg nem semmisítettik a dolog, péld. szüzdohány, ostromállapot idején a fegyver, februárban a vadnyul stb., melyek a jogosulatlantól elkoboztatnak, nem szűnik meg a tulajdonjog «egyáltalán», hanem csak viszonylag, mert másra megy át.

Hogy «ingatlanra nézve ily esetekben a telekkönyvi bejegyzés hivatalból eszközözendő», ez is hibás; mert egyfelől ingatlan dolgot elvesztetni nem lehet, ha pedig elenyészik, péld. elsülyed, vagy leég a ház, akkor épen nincs mit bejegyezni a telekkönyvbe, legfeljebb törölni lehet, de ezt sem «hivatalból». Ha pedig ingatlan dolognak forgalomból való kivétele alatt a javaslat a kisajátítás eseteit érti, ez esetben sem szűnik meg a tulajdonjog «egyáltalán», hanem csak viszonylag, mert átmegy a kisajátító államra, községre vagy vállalatra. Az országutak, terek, templomok stb. az állam, község, egyház tulajdonában vannak, s míg ezen rendeltetésük tart, tehát a míg nem eladók, csak annyiban forgalmon kívüli dolgok, mint akármely más vagyona a nevezett jogi személyeknek, mely nem eladó.

(98. §.) E §. hosszadalmas körülírással és minden ok nélkül ismétli, ami a 42. §. második bekezdésében már ki van mondva.

(99. §.) E javaslat 40. §-a már kimondja, hogy a tulajdonjog egyidejűleg ugyanazon dolog felett többeket osztatlanul nem illethet, miből szükségképen következik, hogy ha tehát más a dolog tulajdonát megszerzi, az előbbi tulajdonosnak tulajdonjoga elenyészik. Nem képzelhető eset, melyben valaki a dolog feletti tulajdonjogát úgy ruházza másra, hogy a dolog mégis sajátja maradjon.

(100. §.) Ez is a 42. §. első bekezdésében már ki van mondva.

(101. §.) Hogy az ingatlan dolog tulajdona addig fenmarad, míg a telekkönyvben a tulajdonos nevén áll, ez legalább is magától értetik, de ki is mondta már ugyanazt e javaslat 85. §-a is. Olyan eset pedig: «ha a tulajdonos felhagyási szándékát bíróság előtt kijelenti, az ingatlan azon község tulajdonává válik, melynek területén fekszik» nem fordulhat elő, mert ha valaki a bíróság előtt kijelenti, hogy neki a háza többé nem kell, töröljék ki a telekkönyvből anélkül, hogy azt valakire átruházni akarná, a bíróság inkább az illetőnek gondnokság alá helyezéséről fog gondoskodni, mint a törlést elrendelni. S ha csakugyan józan-eszü (?) ily különöz születnék s éltében semmikép sem akarja azt az ingatlan dolgot, mely neki nem kell, másra ruházni, halála után nem is kérdezik meg többé.

(Folytatás következik.)

Dr. Haller Károly.

JOGIRODALOM.

Englische Verfassungsgeschichte, von RUDOLF GNEIST. Berlin. 1882. Julius Springer.*

II.

GNEIST az önkormányzati intézmények meleg barátja. De szeme előtt mindig csak az angol önkormányzat lebeg és tulajdonkép csak ennek mibenlétét határozza meg, midőn az önkormányzat definitióját adja: «Die Selbstverwaltung** ist eine Landesverwaltung der Kreise und Ortsgemeinden nach den Gesetzen des Landes, durch persönliche Ehrenämter unter Autbringung der Kosten durch communale Grundsteuer.» Ujra és újra ismétli, hogy az önkormányzat ellentétét a fizetett hivatalnokok általi kormányzat képezi.

Már pedig az, hogy valamely hivatal dotálva van-e vagy nincs, annak sem fogalmára, sem jogkörére befolyással nem lehet; eltekintve attól, hogy nehéz lenne a fizetéses és tiszteleti hivatalok között a válaszfalat egész határozottan megvonni: a tiszteletbeli hivatalok nem zárják ki a hivatalos minőségben kiadott költségek visszatérítését, utazási, képviseleti átalányt, talán tiszteletdíjat stb. A megyei alispánság, vagy városi polgármesterség ugyanaz az állás, ha az azt betöltő közeg havonként felveszi fizetését, vagy azt elengedi, avagy tiszteletdíjat huz. Igaz, hogy a fentebbi definitió szerint Magyarországon nincs is önkormányzat.

Gneist azonban az önkormányzat fogalmát nemcsak tökéletlenül határozza meg, hanem nagy tekintélye folytán másokat is tévutra vezetett. Németországban csakhamar elterjedt az a felfogás, hogy az önkormányzat és tiszteleti hivatal elválaszthatatlanul vannak összefűzve, a nagy politikai jelentőségért jogi összefüggést is láttak. Mentő körülménykép szolgálhat, hogy az önkormányzat fogalma egyike a tudomány legvitatottabb kérdéseinek. Különféle, egymástól eltérő definitiók körül történik a csoportosulás.

E tételnél honi íróink is ingadozó talajon állanak. Bár közjogi irodalmunknak általában lehetne azt a szemrehányást tenni, hogy az elmélettel keveset törődik. Rendszerint ki van elégitve, ha a törvénycikket és rendeleteket különféle című és számu paragraphok keretébe erőszakolhatja, az elmélkedést a politikusra bízva. Ennek azután természetes folyománya, hogy a definitiók nélkülöznek is a jogász szabátosságát.

Kautz önkormányzatnak nevezi az igazgatás azon ágát, hol az állampolgárok érdekileg és helyileg meghatározott körben szabályzott módon közreműködnek és ügyeiket, valamint az államigazgatásbelieket saját erejükkel látják el. Ezzel az önkormányzat politikai characterét adja, de jogilag

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

** A *selfgovernment* szónak Gneist általi németesítése.

nem elég praecis. Concha az önkormányzat jellemvonásának azt mondja, hogy a központi kormánytól független, és a tisztviselők állásukat választás, vagy ingyen hivataloskodás által nyelik. Ez a keret pedig túl bő. Sok mindenfélét lehetne idesorolni, mi nem tartozik az önkormányzathoz, melynek végre is hatóságának kell lenni és közügyeket intézni. Lechner szerint az önkormányzat azon közigazgatás, melyet nem az államkormány szervei, hanem a polgárok öntevékenységgel végeznek. Csakhogy végelemzésben, az államnak centralisált és fizetési hivatalnokok által végzett igazgatása, szinte a polgárok öntevékenysége. Ezen definitió alá lehetne a francia közigazgatást szorítani, pedig azt senki sem fogja önkormányzatnak tekinteni.

Az önkormányzat fogalmának közjogi szempontból való meghatározásánál szerintem abból kell kiindulni, hogy az önkormányzat nem az állam és társadalom közé ékelt alkotmány, hanem az állam és egyes közé. Az önkormányzat fogalmára nézve az mit sem változtat, hogy a hivatalnokok választatnak-e, vagy kineveztetnek, ingyen dolgoznak-e, avagy fizetést huznak, sőt még az sem, ha az önkormányzati költségek fedezésére szükséges összeget az állampénztár szolgáltatja.

A lényeg abban rejlik, hogy az államnak egy particularis területe önmaga kormányozza magát és nem az állam által kormányoztatik. Így az önkormányzat azon hatósági igazgatásként tűnik fel, mely nem az államhivatalokban és hivatalnokok által, hanem az államnak bár alárendelt, de saját hatáskörükben önállólag és függetlenül eljáró testületek vagy egyesek által történik.

Szerzőnk történeti fejtegetéseiben kiváló gondot fordít arra, hogy a monarchia befolyásának szükségét az államkormányzatra bebizonyítsa. Különösen a parlamentarismus korlátozására, a közhivatalnokoknak az államfő általi kineveztetését és az államtanács intézmények felállítását hangsúlyozza.

De a prophylaktikus eszközök iránt első pillanatra aggályaink merülhetnek fel. A leglelkismeretesebb fejedelem sem képes a hivatalok betöltése körül teljesen önállóan, függetlenül eljárni. Ki által lesz természetszerűen befolyásolva a modern államban? Az országgyűlési többségtől támogatott központi kormány által, mely ép úgy tartozik a többség nézetét tisztelni, mint az alsóbb közeg, mint maga az államfő. A kinevezési rendszer a kormányzásban még az egyöntetűséget sem biztosítja, a pártélet alakulásai még akkor is visszatükröződnek. Ez már a modern alkotmányosság folyománya, melyen változtatni, a rendszer keretén belől alig lehet.

Ily kifogásokat állithatnánk fel az államtanács intézményével szemben is, melynek a continensen Gneist a leg-hatalmasabb szószólója. Kétségenfelül van az, hogy minél pontosabban akarja valamely államfő feladatát teljesíteni, annál nagyobb szüksége van egy oly államférfiui test tanácsára, mely a pártélettől független és képes az ügyeket objective szemlélni.

De az államtanács intézményét, hogy ma alkalmazható legyen, a miniszteri felelősség elvével kellene harmoniába hozni, mire nézve Gneist vajmi keveset tesz. Az olvasót nem képes meggyőzni arról, hogy a kormányzatban az intézmény a felelős miniszterium mellett még másképp is működhessek, mint pusztán tanácskozó testület, amilyenel rendszerint minden államfő ugyis bír, speciális esetekben pedig birhat az enquetekben.

Egyébiránt Gneist alkotmánytörténetéből is csak azt látjuk, hogy az angol király államtanács segélyével kormányzott a parlamenti élet bölcsőkorában, de a parlamentarismusnak és a miniszteri felelősség elvének kifejlődésével az intézmény jogköre mind szűkebbé vált, úgy hogy «a régi széles terjedelmű hatáskörnek ma már alig léteznek roncsai.»

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

XXXIV. *Bíróság előtt kötött egyesség alapján biztosítási végrehajtásnak helye nincs.*

Oly biztosítási végrehajtásról van itt természetesen szó, mely az egyességben kikötött teljesítési határidő bekövetkezte előtt kértik. Mert ha ezen határidő után tetszenék valakinek az 1881: LX. tcz. 1. §. d) pontjához és 8. §. harmadik bekezdéséhez képest, őt megillető kielégítési végrehajtás helyett biztosítási végrehajtással beérni, ez ellen a bíróságnak alig lehetne kifogása.

Az 1881: LX. tcz. 223. és köv. §-aiban a biztosítási végrehajtásnak bíróság előtt kötött egyesség alapján való elrendeléséről nincs szó; és ha mégis nem ritkán kérik és elrendelik azt, ez az 1840: XV. tcz. II. r. 145. §. c) pontjának reminiscenciái s a következő gondolatmenet és következtetések alapján történik: A bíróság előtt kötött egyesség ugyanazon hatálylyal bír, mint a bírói ítélet. Bírósági ítélet alapján az 1881: LX. tcz. 224. §-ához képest biztosítási végrehajtásnak helye van, ha a marasztalt fél a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezést vagy igazolási kérelmet adott be, helye van tehát — a mennyiben a felebbezést vagy igazolási kérvényt akár még az ítélet kezbesítésének vagy kihirdetésének napján beadni, s erre azonnal biztosítási végrehajtást kérni lehet, — a teljesítési határidő lejártá előtt is: analogiából tehát el kell rendelni a biztosítási végrehajtást egyesség alapján is, annál inkább, ha abban a teljesítésre hosszabb határidő engedtetett, mint ítéletileg ki szokott tüzetni; és ha hozzá a 223. §-hoz képest még a veszély valószínűsége is kimutattatik.

Mindamellet a bíróság előtt kötött egyességet, mielőtt az abban kitűzött teljesítési határidő bekövetkezett, a halasztó hatályu felebbezéssel vagy igazolási kérelemmel megtámadott marasztaló ítélettel az 1881: LX. 224. §-ának szempontjából párhuzamba helyezni nem lehet: mert a pernyertes félnek biztosítási végrehajtáshoz jogot ad a 224. §. nem azért, mivel követelése az ítéletben megszabott teljesítési határidő elérkeztéig is veszélyeztetve lehet, hanem azért, mivel addig, míg a marasztaló ítéletnek a felebbezés vagy igazolási kérvény folytán megakasztott végrehajthatósága beáll, előre láthatólag az ítéletileg kitűzött teljesítési határidőnél sokkal hosszabb idő fog elmulni, mely alatt a marasztalt fél a megítélt követelés behajtását megghiusithatja vagy legalább megnehezitheti. A bírói egyesség ellenben az abban kitűzött teljesítési határidő elérkeztekor okvetlenül végre lesz hajtható; és ha ezen határidő hosszabbra van szabva, mint a mennyire ítéletileg szabott volt, ez a követelő fél részéről vagy saját érdekében, vagy az ellenfél fizetési képességében és hajlamában helyezett bizalomból eredőleg, de minden esetre teljesen önként tett oly concessió, melyből jogot nem származtathat.

A bíróság előtt kötött egyesség, végrehajthatóságára nézve inkább hasonlít oly marasztaló ítélethez, mely ellen a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezésnek helye nincs (1881: LIX. 37., 48. §§). És valamint ily ítélet alapján a teljesítési határidő bekövetkezte előtt, felebbezés beadásának daczára sem lehet biztosítási végrehajtást kérni, a mennyiben ily ítéletről a 224. §-ban nincs szó, és ennél azon indok sem forog fen, mely miatt a halasztó hatályu felebbezéssel megtámadott ítéletnél fogva biztosítási végrehajtás engedélyeztetik; valamint továbbá ily ítélet alapján a teljesítésre kitűzött határidő lejártá előtt akkor sincs helye biz-

* Az előbbi közleményeket 1. az 1882. évi 12., 13., 19., 23., 28., 29., 30., 39., 48. és az 1883. évi 7. és 13. számokban.

tosítási végrehajtásnak, ha az ítéletet a 223. §-ban érintett okiratnak minősítjük és a veszély valószínűségét kimutatjuk, mivel így is mindig hiányzik még egyik nélkülözhetlen föltétel, a követelés lejárata: úgy a bíróság előtt kötött egyesség sem szolgálhat az abban engedett teljesítési idő lejárata előtt biztosítási végrehajtás alapjául.

XXXV. *Mily jogkövetkezményt von maga után a végrehajtónak vagy valamely jelzálogos hitelezőnek a sorrendi tárgyalásról való elmaradása?*

Az 1868: LIX. tcz. 443. §-a szerint a kielégítési sorrend megállapítása végett rendelt határrnapra a végrehajtató, az adós, a jelzálogos hitelező és a vevő oly kijelentéssel idéztettek: «hogy elmaradásuk a sorrend megállapítását és a vételárnak ehhez képest leendő megállapítását nem fogja akadályozni.» Ezzel ki volt mondva: hogy a kielégítési sorrend megállapittatik, habár a kitűzött határrnapról az érdeklettek egy része, vagy valamennyi érdeklett is elmarad; ki volt tehát mondva, hogy a sorrend megállapítása lényegileg hivatalból történik, hogy a bíróság a végrehajtási iratok és a telekkönyv adatait figyelembe veszi, ha az érdeklettek meg sem jelennek, és hogy az egyiknek vagy másiknak elmaradása következményül csak azt vonja maga után, hogy az elmaradt fél elesik azon jogtól, mely szerint a mások javára történt felszámítás ellen kifogást, és az ő követelése ellen netán emelt kifogásokra czáfoló észrevételeket tehet.

Az 1881: LX. tcz. 188. §. szerint a sorrendi tárgyalásra, a telekkönyv szerint érdeklettek, jogkövetkezményre való minden figyelmeztetés nélkül idéztetnek. Kivétel ez alul csupán a netán törvényes zálogjoggal bíró kir. kincstár képviselőjére nézve van téve, a mennyiben ennek idézése azzal történik, hogy ha szabályszerű kimutatást be nem adna és a tárgyalási határrnapra meg sem jelennek, az adók és illetékek az árfelosztásnál mellőztetni fognak.

Mi történik tehát, ha valamelyik jelzálogos hitelező, mi történik különösen, ha a végrehajtató a sorrendi tárgyaláshoz meg nem jelent? Hogy a jelzálogos hitelező részére, habár az árfelosztási tárgyalásra meg nem jelent, a telekkönyvileg bejegyzett tökekövetelés «számításba veendő», ezt a 192. §. határozottan rendeli; de felvehető-e a sorrendi végzésbe az ily tökekövetelés, ha a tárgyalásnál a sorrendi tervezetben, bár helytelenül, fel nem számított? és különösen felveendő-e úgy a tervezetbe, mint ennek alapján a végzésbe meg nem jelent végrehajtatót a 189. §. a) pontja szerint megillető előnyös tételek?

A mellett, hogy fel nem veendő, a következő érvek hozatnak fel:

Az 1881: LX. tcz. 196. §-a szerint a telekkönyvi hatóság a kielégítési sorrendet a bemutatott jegyzőkönyv alapján állapítja meg. Tény tehát az, hogy oly összeg, mely a sorrendi tárgyalás menetét kitüntető jegyzőkönyvben felszámítva nincs, a kielégítési sorrendet tárgyzó végzésben akár föltétlenül, akár föltételeken kifizetendőnek meg nem állapítható. A 194. §. szerint pedig a jegyzőkönyvbe, illetőleg a kifizetési sorrend tervezetbe csakis «a felszámított tételek» vétetnek fel; és «felszámításról» csak az esetben lehet szó, midőn az illető összegnek a kielégítési sorrendbe való felvételét a végrehajtató kéri, a mi ismét csak akkor történhetik, ha a végrehajtató vagy képviselője a tárgyaláshoz megjelent.

De látszólagos helyességük dacára mégsem lehet ezen érveket elfogadni.

Az első, az t. i., hogy oly tétel, mely a tárgyalási jegyzőkönyvben felszámítva nincs, a végrehajtási tömegből kifizetendőnek meg nem állapítható, igaz, hogy megtámadhatlan. De nem úgy a második. Mert habár a «felszámítás» szónak használata a 194. §-ban alkalmas arra, hogy a fenebb említett következtetést előidézzé, figyelembe veendő másrészt: hogy ugyanezen §. szerint «a sorrendi tárgyalást a

kiküldött bíró vezeti», mi által, valamint a tárgyalás hivatalból tüzetik ki (188. §.), úgy maga a tárgyalás is a hivatalbóli eljárásnak jellegét nyeri; figyelembe veendő továbbá, hogy a 194. §. harmadik bekezdése szerint a követeléseket nem az érdeklettek számítják fel, hanem azok az érdekletteknek csupán meghallgatásával «felszámíttatnak», a mi cselekvő alakká átváltoztatva és az első bekezdésből kiegészítve annyit tesz, hogy «az érdeklettek meghallgatásával a követeléseket a kiküldött bíró számítja fel»; figyelembe veendő még: hogy a kifizetési sorrend tervezete jegyzőkönyvileg, és ennek alapján a kielégítési sorrend végzésileg megállapítandó kétségtelenül akkor is, ha a beidéztettek közül senki sem jelent volna meg, tehát lehet eset, melyben a felszámítást a kiküldött bíró nemcsak részben, de egészen hivatalból teszi meg; hogy a 188. §. szerint az idézés az elmaradás semmiféle jogkövetkezményeivel való fenyegetéssel sem köttetik össze, s ennél fogva a végrehajtató, habár a tárgyaláshoz meg nem jelent, joggal elvárhatja, hogy a végrehajtási ügyiratokkal igazolt követelése a kielégítési sorrendbe felvétesse, azon helyen, mely a követelést a törvénynél fogva megilleti, sőt lehet, hogy épen ezen jogosult várakozásban mulasztja el a végrehajtási tömegből különben is meg nem térülő költségekkel járó megjelenést; végre figyelembe veendő, hogy a 192. §. határozott rendelkezése szerint azon jelzálogos hitelező részére, ki megidéztetése dacára az árfelosztási tárgyalásra meg nem jelent, a telekkönyvileg bejegyzett tökekövetelés mégis számításba veendő, ezen szabálynak analogiája szerint pedig az előnyös tételek, melyek a 189. §. a) pontjánál fogva a végrehajtatót megilletik, a mennyiben a végrehajtási iratokkal igazolvák, a számításból szintén nem maradhatnak ki.

A mondottakból a következő szabályok folynak:

1. A sorrendi tárgyalás vezetésére kiküldött bíró köteles a kifizetési sorrend tervezetének megállapításánál a felszámításba felvenni úgy a tárgyaláshoz meg nem jelent jelzálogos hitelezőnek telekkönyvileg bejegyzett tökekövetelését, mint a meg nem jelent hitelezőt a 189. §. a) pontja szerint megillető, a végrehajtási iratokkal igazolt előnyös tételeket.

2. A mely követelés a kifizetési sorrend tervezetében — bár helytelenül — fel nincs számítva, az a kielégítési sorrendben akár föltétlenül, akár föltételeken kifizetendőnek fel nem vehető.

3. Ha azonban a telekkönyvi hatóság a követelések valamelyikét a kifizetési sorrend tervezetében helytelenül mellőzöttnek találja, köteles hivatalból póttárgyalást rendelni s a kiküldött bírót utasítani, hogy ez alkalommal a mellőzött követelést az érdeklettek meghallgatása mellett vegye számításba. A végzés vonatkozó részének feloldása mellett ugyanily utasítást ad a felsőbb bíróság az eljáró bíróságnak, ha a tárgyaláshoz meg nem jelent hitelezőnek, vagy végrehajtónak követelése elsőbíróságilag a kielégítési sorrendbe fel nem vétetett, és e miatt felfolyamodás adatott be.

Hogy pedig a fel nem számított tétel a kielégítési sorrendbe fel nem vehető; és hogy ennél fogva, ha a kiküldött bíró valamely követelést a kifizetési sorrend tervezetében hibásan fel nem vett, a bíróság a hibát közvetlenül jóvá nem teheti úgy, hogy a mellőzött követelésnek a kielégítési sorrendben azonnal helyet ad, hanem hogy előbb póttárgyalást és pótfelszámítást kell rendelnie: ennek oka abban van, hogy a 194., 196. és 197. §§. szerint úgy a jelzálogos követeléseknek, mint az előnyös tételeknek valósága, összege s rangsorozata ellen minden érdekelt félnek jogában áll kifogást tenni. Ezen joggal egyedül a sorrendi tárgyaláskor, és természetesen a felszámítás megtörténte után lehet élni, nem lévén a kifogásnak tárgya, ha felszámítás nem történt. Ezen jogtól pedig elesnének az érdeklettek, ha az eljáró, vagy ha a felsőbb bíróság a végrehajtási ügyiratok vagy a telekkönyv

alapján oly követelést venne fel a kielégítési sorrendbe, mely a tárgyalásnál, a kifizetési sorrend tervezetében felszámítva nem volt. Az érdeklettek a kifogásolás jogától elesnének; maga a végrehajtató vagy jelzálogos hitelező pedig, ki a sorrendi tárgyalástól elmaradt, azáltal, hogy a követelése elleni kifogások útja elzáratik, és hogy követelése perre utasítás nélkül feltétlenül megállapittatik, kedvezőbb helyzetbe jutna, mint ha a tárgyaláshoz megjelent és követelésének a sorrend tervezetében való felvételét kérte volna.

I. K.

Felelet az örökbefogadásra vonatkozó nyílt kérdésre.

E lap 21. számában *«Egy előfizető»* által felvetett azon nyílt kérdésre: *«hogy az ott előadott esetben létesülhet-e az örökbefogadás az apa ellenzése dacára is; és felveheti-e a kiskoru az örökbefogadónak nevét is»*, bátor vagyok felfogásomat nyilvánosságra hozni, s *mindkét kérdésre igennel felelni.*

A. a kiskorunak törvényszerinti atyja lévén, midőn ő, a kiskoru fiának neveléséről tudni sem akart, s beleegyezett B.-nek a gyermeke részére gyámul lett kinevezésébe, ugyanakkor, és ezen tényei által elveszítette szerintem azon jogot és kötelesség gyakorlását is, mely az 1877. évi XX. tcz. 20. §-ban a) pont alatt az atyai hatalmat gyakorló atya kötelességévé van téve. A.-nak ezen helyzetén nem változtathat esetleg létező azon körülmény sem, hogy B.-nek gyámul lett kinevezése az 1877. évi XX. tcz. életbelépte előtt történt, mert azon gyámhatósági intézkedés, mely őt az apai hatalom gyakorlásától megfosztotta, saját tényein, akaratán alapszik, s jogerejűvé vált. Én A.-t az érdekelt kiskoru gyermekére nézve az atyai hatalom gyakorlásától az 1877. XX. tcz. 22. §-nak megfelelőleg törvényes uton, és jogérvényesen megfosztottnak tartom, s azt vélem, hogy A. elvesztett atyai hatalmát csak az 1881. évi november 1-én 3265/I. M. E. sz. alatt kibocsátott igazságügyi miniszteri rendelet 21. és következő §-aiban előírt eljárási uton szerezhetné vissza.

Ebből folyólag a nyílt kérdésben előadott esetben, a kiskorunak örökbefogadása iránti kérdés elbírálásánál, az 1877. XX. tcz. 113. §-a, nem pedig 20. §-a alkalmazandó. A mennyiben B. gyám és örökbefogadó egy személyben, a kiskoru érdekei jogi képviseletéről gondoskodásnak teljesen elég tétetett, az eseti ügygondnok kinevezése által. Szerintem az illetékes gyámhatóság nem követett volna el törvény- és jogsértést, ha ezen örökbefogadási esetről A.-nak meghallgatását mellőzte volna is; mert a gyámhatósági jóváhagyást kérni jelen esetben, a felhívott 113. §-nak világos szavai szerint, csak B. volt jogosítva, illetőleg kötelezve.

Ha B.-nek örökbefogadási ajánlatát a gyámhatóság a kiskoru érdekeire nézve előnyösnek találja, A.-nak ellenzését és feltételeit az előadott okokból, és az 1877. XX. tcz. 276. §-a értelmében is figyelmen kívül hagyni köteles. A kiskoru az örökbefogadás által, a H. R. T. I. 66. cizme szerint B.-nek vagyonára reménybeli jogot nyer, és ezen jogszerzés által, de sőt ha azonnal átadja is B. a kiskorunak vagyonát, még az esetben is, az A. irányábani leszármazó minőségbeni törvényes örökösödési joga nem veszélyeztetik, kérdésessé nem tétetik. Felfogásom szerint az A. által előszabott feltételeket a gyámhatóság nemcsak a felhívott 276. §-ban foglalt joga, hanem a gyámügyi törvény által általában reá ruházott kötelességei érzékeny megsértése nélkül el sem fogadhatná. És ha elfogadná, véleményem szerint hatáskörét is túllépne; mert azon feltételek elfogadása, vagy méltánylása által is, a bírósági illetőséghez tartozó oly kérdést oldana meg A. javára, melyet ő annak idejében az illetékes bíróság előtt

részére előnyösen megoldhatónak nem is vélt, s megoldását meg sem kísérette.

A szabályszerűleg kiállított örökbefogadási szerződés érvényéhez pedig, tekintettel a m. kir. Curianak mint legfőbb ítélőszéknek 1874. évi jul. 28-án 6307, szám alatt kelt itéletére (DÁRDAY *Döntvénytár* XII. kötet 115. lap) és a gyámügyi törvénynek vonatkozó §-aira, és tekintettel arra, hogy a H. R. T. I. 66. czim 4. pontja, az id. törv. szab. 20. §. által érvényben tartott ősiségi pátenst által egészben hatályon kívül helyeztetett, egyedül a gyámhatósági jóváhagyás szükséges.

Az örökbefogadási szerződésben B. családi nevének felvétele is benfoglaltatván, s a gyámhatósági jóváhagyás erre is kiterjedvén, az örökbefogadott kiskoru, az örökbefogadónak nevét királyi engedély mellett, véleményem szerint minden joghátrány nélkül felveheti, s használhatja; mert arra, hogy a kiskorunak az A. mint apa vagyonában örökösödési joga a névváltoztatás, vagy más család név felvétele által csak veszélyeztetnék is, törvény, törvényes gyakorlat nem létezik.

Az elősorolt törvények, és törvényes okok szerint tehát sem az örökbefogadás, sem az örökbefogadó családi nevének felvétele által a kiskoru a törvényszerinti atyja utáni öröklési jogát el nem veszti, de sőt nem is veszélyeztetni.

Simon Endre,
lőcsei kir. tszéki bíró.

KÜLÖNFÉLEK.

— *«A végrehajtási törvény magyarázata»* című művét sajtó alá bocsátotta már Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai pótbíró ur. Az irodalmunkban és főleg a jogi gyakorlat terén hézagpótló, az eléggé bonyolódott anyagot rendező, kimerítő munka a folyó évi őszkor fog elkészülni és kiadatni. Birjuk a szerző ígéretét, hogy a munkából legközelebb egy-két mutatványt közölhetünk.

— A francia senatus megválasztotta már a bizottságot, mely a birói szervezet reformjáról szóló s a képviselőház által elfogadott törvényjavaslat tárgyalására lesz hivatva. A bizottság kilencz tagból áll, kik közül 3 elvi ellenzője a javaslatnak, 4 elvben elfogadja, de módosításokat kíván keresztül vitetni rajta, 2 pedig minden változtatás nélkül hozzájárul a javaslatához. A bizottság ezen összeállításából látszik, hogy a senatusban e javaslatra nézve meglehetősen kedvező a hangulat. A senatusban egyébiránt legközelebb egy másik jogi természetű törvényjavaslat is tanácskozás alá kerül, melynek tárgya szintén igen fontos. Értjük a házassági elválást. A képviselőház által megállapított törvényjavaslat a senatus bizottsága által 5 szavazattal 4 ellenében elvetetett. Az utolsó pillanatban azonban a bizottság egyik tagja teljes törvényjavaslatot terjesztett elő, mely az elválást bizonyos határozott esetekben megengedi. Ezen törvényjavaslat 5 szavazattal 4 ellenében elfogadtatott. A bizottság jelentése is elkészült és legközelebb elő fog terjesztetni a plenumban.

— A német birodalmi gyűlés elé hivatalos kimutatás terjesztetett azon esetekről, melyekben az új bünvádi eljárás életbelépte óta (1879. oct. 1.) jogerejűleg elítélt egyének perujtás útján felmentettek. A kimutatás eredménye az, hogy ilyen eset volt 205, ezek között 10 esküdtszéki, 99 szakbírói (középsúlyosságú), 96 a Schöffengerichthez tartozó. Megjegyzendő, hogy a büntetés 78 esetben részben, 19 esetben teljesen végrehajtott a felmentés bekövetkezte előtt.

— Poroszországban javító-intézetek állíttatnak fel 12 éven felüli és 18 éven aluli oly bűnösök számára, kik beszámíthatatlanság miatt felmentettek ugyan, de nevelő- vagy javító-intézetbe utasítottak. Ezen intézetek, melyek legalább 30 egyén számára lesznek berendezve, nem lesznek fogház jellegűek, hanem mezei gazdászattal lesznek összekötve.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A nemzetképviselő elvi alapja. Dr. KUNCZ IGNÁCZ pozsonyi kir. akadémiai jogtanártól. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Englische Verfassungsgeschichte, von RUDOLF GNEIST. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Kereset összesítés. Dr. KANDEBÓ FERENCZ-től. — Mely bíróság előtt indítandók meg a csődtörvényben körülírt megtámadási keresetek? Dr. V. I. brassói ügyvéd-től. — A végrehajtási törvény teréről. D. és A. malaczkai ügyvédek-től. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A nemzetképviselő elvi alapja.

Hogy a politikában nagy fogalomzavar uralkodik, azt bizonyítani alig kell. Ennek egyik oka, hogy az állam alapelveit néha igen könnyen veszik, s egyik elvről a másikra, mint a madár ágról-ágra könnyen átugornak. Azt mondják, a politika folytonos compromissum. Igaz. A tényleges körülményekkel meg kell alkudni az elvek megvalósításának mérvére nézve; annyit kell tenni, a mennyit épen lehet. De magára az elvre nézve, az út irányára nézve nincs alku. Olykor az elvet csak századokon át lehet megvalósítani; hát akkor századokon át kell a körülményekkel alkudni, azokkal küzdeni; de magát az elvet annál inkább vaskézzel kell megmarkolni, minden körülmények közt következetesen föntartani, öntudatosságra emelni. Ehhez kevés türelem lakik gyorsan élő, pillanatnyi siker után kapkodó korunkban; inkább más elvre átsiklik korunk, melylyel könnyebb a siker elérése. Ez a fogalomzavar egyik oka.

A másik oka a fogalomzavarnak, korunk tudományos áramlatának egyoldalúsága. Miként a középkori szerzetes az államot az egyház kiegészítő részének, s az államtudományt a theologia egyik fejezetének tekintette, úgy ma az uralkodó természettani világnézet folytán sokan az államot már (nem átalán a természet, hanem) a physikai természet folytatásának képzelik, s az államtudományt, az égi és földi physika példájára mint pusztá socialis physikát tekintik; követve az államban is azon természettudományi elvet: melius est naturam secare, quam abstrahere. Ily módon az államot kivetkőztetik eszményi jellegéből, vagyis meghonosítják ott az elvek határozatlanságát és ingadozását. Csak egy tünet-láncolatot látnak, mely a méhkasban és a varjak seregében kezdődik, és eddigi legmagasabb fejlődési fokát a atheni pnyx, a római forum, az angol parlamentben éri el. Odajuttottak, hogy az állam lényegét inkább a varjak gyűléséből értelmezik, mintsem az ember idealis céljaiból. Részemről ép oly kevésbé látom egy méhkasban az állam előcsarnokát, mint nem hiszem, hogy a majom, vagy a majomszerű lény az embernek őse lenne; bár az evolutio elvét azért elfogadom és azt más alakban is keresztül vihetők vélem, és pedig nem is valami járatlan uton.

A közvélemény a nemzetképviselő elvi alapját a népsouverainetés- és nemzetsouverainetésben keresi. E két fogalomra nézve kiválólag áradoz a fogalomzavar, és pedig az imént kifejtett két oknál fogva.

Említettem, hogy korunk az elvekre nézve, és nem

pusztán azok megvalósítási mérve tekintetében hajlandó alkudozni. A népsouverainetésről a nemzetsouverainetésre úgy átmennek napjainkban az emberek, mintha csak írottollukat cserélnék. E fogalmak mégis diametrális ellentétben vannak. A népsouverainetés ép úgy egyénre alapítja az államot, mint a legitimitás. csak hogy az egyik egy egyént, a másik millió egyént tesz az állam tulajdonosává. A nemzetsouverainetés szerint a nemzet, mint nem ugyan physikai, hanem ethikai, de azért realis személy az államalany. A népsouverainetés a patrimonialis elv pusztá népszerűsítése; a nemzetsouverainetés közjogi elv. A souverainetés és legitimitás csak az uralkodó alanyok quantitativ különbségén alapszik; a nemzetsouverainetés mind a kettőtől qualitative különbözik. A népsouverainetási állam csak egy a sok társulat közül; a nemzetsouverainetási állam egészen önálló kategória. A népsouverainetási szervezetben a parlament, a kormány, a bíróságok úgy állnak a nemzethez, mint a gazdatiszt a földesurhoz. A nemzetsouverainetés szerint magának a nemzeti «én»-nek szervezetét képezik, azaz: bennök és általuk maga a nemzetalany lép föl active. A népsouverainetés mechanicus, a nemzetsouverainetés organicus államfogalomra vezet. Az elsőnek elve a burokratizmus, a másodiké az önkormányzat. A népsouverainetés szerint csak respublica lehetséges, és pedig csak rossz respublica, melyben az egyén minden, a nemzet semmi; a nemzetsouverainetés mellett minden országalkat lehetséges, de minden országalkat mellett az államban a nemzet minden.

A fogalomzavar másik oka: az inductiv módszer egyoldalú alkalmazása az államra. Az inductio nem mondhatja meg, vajon az atomisticus, vagy az organicus állam után érjük-e el az emberiség legmagasb céljait, mert ép ezen célokra nézve nem jöhet tisztába, nem képes határozott választást tenni; tehát majd a nép-, majd a nemzetsouverainetást alkalmazza, a mint épen egyik- vagy másikkal jobb érvek kovácsolhatók. Végre is mi az az állami lény?; vajon a megtestesült önzés-e, mely csak önmagáért állami lény?; avagy az ember állami lény magasabb érdekekért, melyek szolgálatában még életét is föláldozni köteles? Vajon ez az állami lény csak egy részvényes-e, vagy talán oly lény, a ki a nemzet személyes életét lelkével és vérével táplálja? E kérdésekre Bacon módszere nem felel. Azért e módszer egyoldalú alkalmazása az elvekkel való könnyelmű játékot, s innen fogalomzavart szül.

A mondottak után kétségtelen, hogy a nemzetképviselőt nem a népsouverainetésre, hanem a nemzetsouverainetésre kell alapítani, és ennek minden consequentiáit, ha egy nap alatt nem is, de vaskövetkezetességgel meg kell valósítani. A parlamenti szervezetben egy csöpp népsouverainetésnek sincs helye. Röviden összefoglalom e két elv nemzetképviselői consequentiáit.

A népsouverainetási parlament kívül áll a nemzeten, azt csak képviseli, annak csak meghatalmazottja. A nemzetsouverainetási parlament bár nemzetképviselőnek hivatik, mégis tulajdonkép nem is képviselő, hanem a választás, az életviszonyok, a sajtó által közvetített erkölcsi azonosságban az összes polgárokkal együtt a parlamentileg szervezett nemzetet képezi, mely nem egyedüli, de legfőbb

alakja a nemzeti gondolkodásnak és akaratnak. A parlamentileg szervezett nemzet igazi személyes lény, mely sokkal inkább nemzet, mint a görög és latin népgyűlések.

A népsouverainetási parlament a közvéleménynek gépies végrehajtója. A nemzetsouverainetási parlament színén a közvéleményt fogatosítja, de egyszersmind vezeti a közvéleményt, a meggyőződés hatalma által uralkodik, de uralkodik. A népsouverainetási parlamentet méltán hasonlították térképhez; de a nemzetsouverainetási parlament nem térkép. A térkép nem hat az ország alakjára. Míg a parlament, a melyben a nemzet él, inkább active, mint passive szerepel, inkább hat, mint hatást elfogad.

Népsouverainetés mellett a constituáló és constituált hatalom elkülönítettik, mert itt a parlament csak meghatalmazott, és az alkotmány által szabott hatalmi kört át nem lépheti. Nemzetsouverainetés mellett a parlamentileg szervezett nemzetet illeti, úgy az alkotmányozó hatalom, mint a törvényhozó hatalom. A király a parlamentben nem ismer más korlátot, mint az észjogot és morált; de ezen korlátot is ő maga állapítja meg; mert a király a parlamentben maga a nemzetelany, tehát — a míg magasabb emberiségi szervezet nincs, addig — a földön a legfőbb hatalom, melylyel szemközt a polgároknak nincs egyéb dolguk, mint buzgón engedelmeskedni; ezen irányban passiv ellenállás sincs, sőt legalább jó hazafi szívében, a míg érvényes a törvény, még csak közönynek sincs helye.

Az activ választóképeség szempontjából a vagyoni viszonyok tekintetbe vétele egészen más jellegű, ha a népsouverainetés az alkotmány elve, és más, ha a nemzetsouverainetés. A népsouverainetés csak egyént lát, és az egyén szempontjából a censust nem indokolja a világtörténeti tapasztalás. Már Aristoteles megjegyezte Phaleas javaslatának bírálata alkalmából, hogy a legnagyobb jogtalanságot mindig azok követik el, a kik a mértéktelenséget hajhászzák, és nem azok, a kik a szükségest keresik; így nem lesz az ember tyrann pusztán azért, hogy ne fázzék. (II. 7.) Azonban a nemzetsouverainetés szempontjából csak a nemzetet látjuk. A nemzetelany erőihez a gazdasági javak is tartoznak. Minthogy pedig a nemzet parlamenti szervezete csak úgy lehetséges, ha a nemzetben levő minden szellemi, erkölcsi és gazdasági erőt belevonunk, mert csak így lesz a nemzeti szervezet teljes, ennél fogva nagyon természetes, hogy a parlament szervezetében a vagyon is tekintetbe jő (többes szavazat útján, és a felsőházban), nem mintha a gazdag külön ember volna, mint a szegény, hanem mivel a vagyon a nemzeti élethez tartozik, és épen ezen nemzeti életet akarjuk parlamentileg szervezni.

Mind a népsouverainetés, mind a nemzetsouverainetés eszménye az általános szavazat. Az első azért, hogy minden egyéni érdek biztosítható, a másodiké azért, hogy minden egyénben fölszitsuk az állami öntudat és áldozatkészség lángjait. Továbbá a népsouverainetés mindenkinek egyenlő szavazatot ad; mert az egyén, mint ilyen, egyenlő. A nemzetsouverainetés csak többes szavazat útján szervezhető; mert a nemzet az egyesekben szellemileg, erkölcsileg és vagyoniilag igen különböző mértékben él. A szavazatok egyenlősége a nemzetsouverainetés szempontjából a barbar állapottal határos szervezetlenség.

A népsouverainetés szerint a parlament a polgárok meghatalmazottja lévén, a nemzetképviselő keletkezésének egyedüli alakja: a választás. E szerint az angolszász vitanegemot nem lett volna nemzetképviselő. A nemzetsouverainetés csak azt követeli, hogy a parlament nemzeti szervezet legyen. A középkorban ez a birtokviszonyok útján keletkeztetett; mert a birtokos és a birtokán lakók közt oly benső etikai viszony volt, melyet napjainkban még választás útján sem mindig érünk el. Akkor a birtokosok

saját embereiknek, sőt a szomszédos szabad parasztoknak természetes képviselőik voltak. Ma túlnyomólag a választásra alapítandó a parlament. Természetes képviselők, kik viszonyaiknál fogva ilyenek, azonban még ma is vannak. Ilyenek a nagy birtokosok, föltéve, hogy a birtok a kezökben nem pusztán üzleti tárgy (mert ezen utóbbi esetben ép oly kevésbé természetes képviselők, mint akár egy börzespeculans); továbbá természetes képviselők azok, kik az országban a legmagasb személyes érdemekkel bírnak. Aristides egy nemzetnek igaz-ágérzetét személyesítette.

A népsouverainetés szempontjából az angol pairkamara létjoggal sem bír. A népsouverainetés szempontjából egy szikrával sem kevésbé nemzetképviselő, mint az angol alsóház. Szava kevesebb nyomatékokkal bír, a miniszteriumot meg nem döntheti; de azért ép oly mértékben nemzeti szervezet, mint akár a másik ház, akár a békebíró, akár a jury. Mint nemzetképviselő, ezen jellegre nézve, a két ház teljesen egyenlő. Hiszen maga a királyság is teljes mértékben nemzeti szervezet.

E vázlatból látható, mily hordereje van annak, ha a parlament alapjává a nép- vagy pedig a nemzetsouverainetást tesszük.

Dr. Kuncz Ignác,
kir. akadémiai jogtanár.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

V. FEJEZET.

A tulajdonnak birói érvényesítése.

I. Tulajdoni kereset.

(102. §.) Helyesebbnek látnám, ha a tulajdonjognak birói érvényesítéséről szóló szabályok a *közös tulajdont* tárgyzó VI. Fejezet után következnenek, miután kétségtelenül erre is vonatkoznak. Magához a 102. §-hoz nincs megjegyzésem.

(103. §.) Ezt elhagynám; mert csupán a más szabályokra való utalás kedvéért szükségtelen egy külön §., de szükségtelen ismételve kimondani azt is, hogy az általános magánjog mellett a különös magánjogok is érvényben vannak; megteszi ezt az általános rész, ami tökéletesen elég. De a kereskedelmi törvény 300. §-hoz még szó is férne, s kérdés, hosszú életü marad-e az, semmi esetre nem lenne helyes, hogy az itt megörökítették.

II. A tulajdoni kereset bizonyítása.

A tervezet külső beosztására meg kell jegyezni, hogy a címek nagy száma itt is egygyel lezállítható, következőleg a 104. §. közvetlenül a 102. §. után lenne helyező.

(104. §.) Itt csak azt kívánom megjegyezni, hogy czélszerűbb lenne azt kifejezni, hogy a tulajdont kereső fél tartozik bebizonyítani, hogy a keresetbe vett dolog alperes *hatalmában* van (nem *bírlalatában*). Ezt nemcsak azért, mert a *«bírlalat»* szó a *«Nyelvör»* ítélőszéke előtt rosszul járna, de főleg azért, mert lehet a dolog valakinek hatalmában a nélkül, hogy egyszersmind annak bírlalója is lenne, mihelyt t. i. a dolgot őrizet végett vagy más okból másra bizza.

A javaslat szerint ily esetben a tulajdont kereső félnek előbb a bírlaló ellen kellene fordulnia s csak miután ez, a 105. §. értelmében igazolta magát az iránt, hogy más nevében tartja magánál a dolgot, lehetne az utóbbi ellen fellépni.

(105. §.) Nem szükséges, hogy a ptk. tanítsa meg alperest arra, mikép védheti magát a tulajdoni kereset ellen oly esetben, ha a keresett dolgot más nevében bírja. Ez az

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24. és 26. számokban.

eset körülményeitől függ, melyekhez az alperes saját érdekében a 105. §. nélkül is alkalmazkodni fog.

(106. §.) A 106. §. is nagy bizalommal van az ausztriai ptk. 348. §-ból átültetve, pedig erre teljességgel nincs szükségünk. A §. első részének esetében, ha t. i. az alperes más nevében bírja a dolgot, nem tesz különbséget, hogy egy vagy több birtokkövetelővel áll szemben, mert csak ahhoz tartja magát, ki a dolgot rábizta. Erre nézve legyen szabad a 105. §-hoz tett észrevételekre hivatkoznom.

A §. második része pedig egyenesen helytelen rendelkezést tartalmaz, mert hogy az alperestől a dolgot ítélet előtt elvegyék és a bíróság vagy egy harmadik őrizetére bizzák csupán azért, mert többen követelik azt magukénak, ez semmi módon nem igazolható. A mennyiben pedig csakugyan a zárlat elrendelése mutatkoznék törvényesen indokoltnak, rendelkeznek ez iránt az 1868. 54. tcz. 324—337. §-ai.

(107. §.) Midőn a javaslat a 107. §-ban az ausztriai ptk. 376. §-át is átveszi, úgy látszik elkerülte figyelmét, hogy e §. már otthon sem volt többé érvényben azon elvnel fogva: «lex posterior derogat priori». Nem voltam bíró soha, mégis merem állítani, hogy a gyakorlatban nem volt eset arra, hogy a dolog birtoka felperesnek ítéltetett volna oda csupán azért, mert alperes a dolog birtokát tagadta s ez rábizonyított.

Az 1853. január 1-én Magyarország és társországaiban valamint az 1852. november 1-én Erdélyben életbe léptetett ideiglenes polgári perrendtartás 104. §-ában kimondotta, hogy mindenik peres fél azon tényeket, melyekre igényét alapítja, *bizonyítani tartozik*, különben azok, a mennyiben az ellenfél által tagadtnak, a per eldöntésénél valóknak nem vétethetnek. Ugyanannak a 22. és 108. §§. szerint a tagadás elmulasztása hallgatag beismerésnek tekintetett. Az általános polgári törvénykönyv 369. §-a pedig határozottan rendeli: «a tulajdont kereső fél tartozik bebizonyítani, hogy a keresett dolog az alperes hatalmában van.» Ha ezt felperes egyszerűen csak állította, alperesnek a perrendtartás adta jogánál fogva szabadságában állott, őt állításának bizonyítására az által kényszeríteni, hogy azt egyszerűen tagadta. A bírói ítélet nemcsak ahhoz képest szólott, amint felperesnek e bizonyítás sikerült vagy nem, hanem attól is függött, hogy felperes a ptk. 369. §-ának második feltételét, t. i. «hogy a keresett dolog az ő tulajdona», kimutatta-e vagy nem. E mellett tehát a ptk. 376. §-a elavulttá lett s ma is az, dacára annak, hogy az indokolás nézete szerint (156. l.) az, valamint az annak alapján javasolt 107. §. «az általános jogi elveknek teljesen megfelel és bővebb indokolást nem igényel.»

Mai perjogunk is (1868. 54. tcz. 152. és 159. §§.) ugyanazon elveket állította fel a bizonyítás tekintetében, s fel sem tehető, hogy egy elavult §. feltámasztása kedvéért a bizonyítási eljárás egyik sarkelve feláldoztatnék.

Ezeknél fogva a 107. §-t mellőzendőnek tartom.

(108. §.) «A ki valamiről, amit nem birtokol, azt állítja, hogy birtokolja és ezáltal felperest tévedésbe ejti, minden innét eredő kárért felelős». Habár ez szóról-szóra az ausztriai ptk. 377. §-ában is benne van, még sem tartozik «a tulajdoni kereset bizonyításáról» szóló címbe, hanem a kártérítési jogra vonatkozó szabályok közé, ahol hamis előadás által előidézett tévedés folytán másnak okozott kár iránti felelősség lesz szabályozva. Innét tehát törlendő.

(109. §.) Azon esetben, ha az általános rész tervezetének 169. §-ában javasolt rendelkezés, melyszerint: «A beidézés-től fogva alperes teljes elégtétellel tartozik a per tárgyának hiányáért, elidegenítéseért stb., a mennyiben ezen tények valamelyike nem véletlen eset által idéztetett elő» nem a különös részbe helyeztetnék át, a mellett az itt javasolt intézkedés egészen felesleges.

III. A tulajdoni kereset elleni védelem.

(110. §.) Hogy mi módon védheti magát alperes a tulajdoni keresettel követelt birtokadás ellen, ez az eset körülményeitől függ, és semmiesetre sem tartom czélszerűnek, hogy a törvénykönyv egy külön §-ban mintegy tanácsadója legyen a peres feleknek; ezért a 110. §-t elhagynám.

(111. §.) Ez a §. is felesleges, mert ha alperes a kereset ellenében azt állítja, hogy a felperes javára eszközölt bekebelezés érvénytelen, vagy hogy a helyszinelési felvétel hibás, ezt külön kereset útján érvényesítheti, teheti ezt akkor is, ha a polgári törvénykönyv nem mondja is ki; hogy pedig *viszonkeresettel* is élhet, ennek kimondása nem tartozik az anyagi magánjogba. Különben alperes mindezt kifogás alakjában is érvényesítheti.

IV. A tulajdoni kereset tárgya.

(112. §.) Nincs észrevételem.

(113. §.) E §. rendelkezése nemcsak magától értetik, de más szabályokból is önként foly; mert, hogy csak azok a tartozékok adandók ki, melyek már megvoltak, mikor alperes a birtokot megszerezte, ez természetes, különben tulajdoni keresetnek nem is lehetnének tárgyai. Hogy a hiányzóért csak a roszhiszemű birtokos felelős, ez a következő 114. és 115. §§-ban is ki van mondva. Ha azonban e §. mégis megmaradna, abból e tétel: «és már eredetileg a dologhoz tartoztak» okvetlen kihagyandó, mert bizonytalanlanná teszi a rendelkezést, miután nem az a körülmény döntő, hogy a tartozékok *eredetileg* a dologhoz tartoztak-e vagy nem. hanem egyedül az, hogy az alperes részéről történt *birtokszerezés időpontjában* megvoltak-e vagy nem?

(114. §.) Nincs megjegyzésem.

(116. §.) E §. a jóhiszemű birtokosnál a felelősség kezdetét a kereset kézbesítésének időpontjához köti. Ezt nem tartom helyesnek. Mert mint már az általános rész tervezetének 169. §-ánál megjegyezni alkalmam volt, ily szabály mellett a tulajdoni kereset a legtöbb esetben meghiusítható, ha t. i. a jóhiszemű birtokos, miután értesült, hogy ellene tulajdoni kereset van készülöben, a kereset kézbesítése előtt a dolgon tudad vagy azt megsemmisíti. Péld. a kereset kézbesítés végett alpereshez vitetik, ez kéri a kézbesítőt, hozná el holnap, ma nem veheti át, holnapig pedig, tehát a kereset kézbesítése előtt az ítélet teljesítését lehetetlenné teszi. De más uton is értesülhet alperes az ellene beadott keresetről még annak kézbesítése előtt. S ily eljárás dacára ne legyen felelős?

A jóhiszemű birtokos felelősségének kezdetét tehát azon időpontra kell tenni, melyben megtudta, hogy a birtokában levő dolgot más tulajdonul igényli.

(116. §.) Nem tekinthetem feladatommak, hogy a szerkezetre is észrevételeket tegyek, azonban a 116. §-nál ezt nem kerülhetem el, annyira nehézkesnek látszik az nekem. A §. így szól: «A jóhiszemű birtokost illeti a dologból eredő minden gyümölcs, mihelyt a dologtól elkülönítették. Őt illeti minden egyéb már beszédett, törvénynél vagy a dologra vonatkozó jogviszonynál fogva illető haszon is, a mennyiben az a keresetlevél kézbesítése előtt már lejárt». E helyett elég lenne ennyi: *A jóhiszemű birtokost illetik a dolognak mindazon hasznai, melyek a kereset kézbesítése előtt beszédettek vagy eljártak.* Hogy a haszon őt törvénynél vagy a dologra vonatkozó jogviszonynál fogva illeti, ez mint felesleges körülírás és magyarázás mellőzendő.

(117. §.) A 117. §. még sokkal tultesz a megelőzőn s csak azért nem mutatom itt be, mert igen hosszúnak találom. E helyett legyen szabad a szászországi ptk. 308. §-át ide iktatnom, mely a javaslat 116. és 117. §§-nak tartalmát röviden és jobban fejezi ki: «Für die Früchte haftet der

unredliche Besitzer auf die ganze Zeit seines Besitzes, der redliche Besitzer nur von der Zeit der Benachrichtigung von der Klage an». Hogy miért nem vette a javaslat a különben nagy előszeretettel követett szász tkvnek e §-át nagyobb figyelembe, erről hallgat az indokolás. Magához a §-hoz csak annyit vagyok bátor megjegyezni, hogy a dolognak hasznai alatt úgy a beszédettek, mint azok, melyeket, a birtokos beszédhetett volna, értetnek, s miután ez irányban kétség sem támadhat, e helyett: «a dolognak általa beszédett vagy be nem szedett gyümölcsseit és hasznait», tökéletesen elég lenne: *a dolognak hasznait*; továbbá «függő terméseket természetben megtéríteni» nem is lehet, miután a függő hasznok alatt csak oly terményeit az ingatlan dolognak lehet érteni, melyek ettől még elválasztva nem lettek, tehát a földologgal együtt adandók ki; ha pedig már elválasztva lettek, akkor nem *függének* többé s ezekért alperes felelős, még pedig magától, hogy a mennyiben természetben nincsenek meg, felelős azok értékéért.

A mennyiben a §. végén a javaslat 14. §-ára hivatkozás történik, bátor vagyok én is a 14. §-nál tett erre vonatkozó észrevételekre hivatkozni.

V. Beruházások iránti ellenkövetelés.

E czim ellen az a kifogásom van, hogy a birtokosnak a tulajdonossal szemben nemcsak a beruházásokra, hanem a dologra fordított egyéb költségek megtérítésére is van igénye; czélszerűbb lenne tehát, ha egyáltalában annyi és külön czimre osztatik az anyag, valamely általános felírást használni, péld.: Felperes által megtérítendő költségek (ráfordítások), vagy: Alperest illető beszámítások megtérítések).

(118. §.) E §-nak helyes rendelkezéseit félannyi szóval talán világosabban lehetne kifejezni, egyáltalában a tervezetnek nagy hátrányára van a tulságos szóbbőség, a sok magyarázás és körülírás.

(119. §.) Nem tartom igazságosnak, hogy a fényüzési beruházásokért és költségeikért, a mennyiben ezáltal a dolog rendes értékben valóban nyert, *csak a jóhiszemű birtokost* illesse megtérítés. A törvényben nem szabad megengedni azt, hogy valaki más kárán gazdagodjék, még akkor sem, ha e más roszhiszemű birtokos volt. Péld. valaki a mástól elvont aranygyűrűbe a benne volt amethist helyébe gyémántot tétet, a tulajdonos, kinek amethist gyűrűje veszett el, gyémántot kapjon vissza?

(120. §.) E szakasz rendelkezéseit kiegészítendőnek tartom azon esettel, melyben alperes a dolgot, ilyenekkel való üzletre jogosított személytől szerezte.

(121. §.) A hasznos beruházások és költségek megtérítéséhez e szakasz csak akkor ad igényt a roszhiszemű birtokosnak, ha «a tulajdonos világos és tulnyomó hasznára vannak.» Ez a feltétel nemcsak határozatlan, de érthetlen is, daczára, hogy az ausztriai ptk. 1037. §-ából van átvéve. Itt is, mint már a 119. §-nál kiemelni alkalmam volt, meg kell jegyezni, hogy a más kárán való gazdagodás törvényesen nem engedhető meg, következésképp a roszhiszemű birtokosnak is megadandó a megtérítési igény azon költségeire nézve, melyek által a dolog rendes értékben való sággal nyert.

(122. §.) Nem hiszem, hogy lenne valaki, ki a javaslat 122. §-át megérteni képes lenne, noha ez a szászországi ptk. 317. §-ából van készítve. A mi §-unk így szól: «A tulajdonos az alperes által megtérített kért beruházásokba és költségekbe beszámíthatja azon gyümölcsök értékét, melyeket alperes a fenebbiek szerint megtéríteni nem tartozik stb.» E szerint az alperest *megillető* költségek egyfelől, másfelől a tulajdonost *meg nem illető* hasznok értéke képezi tárgyát a beszámításnak. Tudtommal beszámításról csak ott lehet szó, hol két követelés áll egymással szemben, de nem ott, hol mind a két követelést alperest illeti, mint a 122. §. esetében, mert a mely

beruházásokra és költségekre alperesnek igénye van, ez az ő (egyik) követelése, továbbá a mely gyümölcsök értékét alperes megtéríteni nem tartozik, ez is az ő (másik) követelése, és mégis a javaslat az utóbbit, az elsővel szemben a tulajdonos javára beszámítani akarja.

De nemcsak értelmetlen a javasolt §., hanem előbbi rendelkezésekkel szemben következetlen is, miután csak a jóhiszemű birtokost akarja sujtani. Ugyanis a roszhiszemű birtokos a 117. §. szerint minden «beszedett és be nem szedett gyümölcsöket és hasznokat» tartozik megtéríteni, nála tehát olyanok nem fordulhatnak elő: «melyeket megtéríteni nem tartoznék». Ellenben a jóhiszemű birtokos a 116. §. szerint nem tartozik megtéríteni azon hasznokat, melyek a keresetlevél kézbesítését megelőző időre esnek. Ha tehát a jóhiszemű birtokos a dologra fordított beruházások és költségek értékét, melynek megtérítése őt törvénynél fogva illeti, követeli, ezzel szemben a tulajdonos beszámíthatná azon hasznokat, melyekre semmi igénye sincs s melyek, ugyancsak törvénynél fogva a jóhiszemű birtokost illetik meg.

A javaslat e tévedése onnan ered, hogy a szászországi ptk. 317. §-át «látatlanul» átvette, melyben azonban a kifogásolt rendelkezésnek van értelme, mert ugyanott a 309. §. szerint alperes (akár jó-, akár roszhiszemű) a megtérítendő hasznok közép értékének kiszámításánál levonhatja, tehát nem tartozik megtéríteni azon hiányt, mely a rendes hasznokban rendkívüli balesetek által okoztatott: «Kann der Beklagte einen durch ungewöhnliche Unglücksfälle herbeigeführten geringeren Betrag der Früchte beweisen, so ist ihm der Abzug des Minderbetrages gestattet.» Erre vonatkozik a szász ptk. 317. §-a, mitől a javaslat 122. §-a abban különbözik, hogy hivatkozás van ugyan benne a megfelelő «*fenebbi*» rendelkezésre, de vonatkozás nincs, nem lévén ily *fenebbi* rendelkezés.

(123. §.) Nincs más észrevételem, mint az, hogy a §-ban nem megtartási, hanem csak *visszatartási* jogról lehet szó.

VI. Vélelmezett tulajdonra alapított kereset.

(124. §.) Legyen szabad általánosságban megjegyezni, hogy az actio publiciana külön czimet nem érdemel. A 124. §. lényeges tartalmához nincs észrevételem, a szerkezet bizonyára átvizsgáltatni fog.

(125. §.) A mennyiben a *hibás és hibátlan* birtok megkülönböztetése elejtetnek (fenebb a 16. §-hoz tett észrevétel), a «hibátlan» szó e §-ból is kihagyandó lenne. A mennyiben továbbá e javaslat 68. és 88. §-ai az általam javasolt módosítással fogadtatnának el, a 125. §. második része ezzel összhangba lenne hozandó.

VII. A tulajdon korlátozásainak megszüntetése iránt való kereset.

(126—128. §§.) Az actio negatoria eseteit szabályzó e szakaszokhoz, melyek a szászországi ptk. 321., 322. és 323. §§-val megegyeznek, nincs észrevételem.

(129. §.) Ezt elhagyhatónak tartom, mert ugyanazon rendelkezést tartalmazza, mint a 105. §., s ha ez utóbbi reménységem szerint elejtetnék, ugyanazon okból szükségképen osztaná sorsát a 129. §. is; ha pedig a 105. §. fentartatnék, akkor felesleges annak e helyen való ismétlése.

Hogy pedig alperes «mégis felelős marad, a mennyiben vétkesség terheli», ez igaz, de nem ide, hanem a kártérítési jogról szóló szabályok társaságába tartozik.

VI. FEJEZET.

Közös tulajdon.

(130. §.) A közös tulajdon fogalmának meghatározását a tankönyveknek kellene átengedni, innét tehát elhagyni.

(131. §.) Az ausztr. ptk. 361., 362., 828. és 829. §-aiból összeüztött 131. §. is egyike azoknak, melyek szükségtelen körül-

írás és magyarázás által társaikkal vetekednek. E terjedelmes §. helyett sokkal egyszerűbb és világosabb lenne a szászptk példájára meghatározni, hogy: *mindenik tulajdonostárs a maga része felett szabadon rendelkezhetik*. Ez mindazt kifejezi, a mit a tervezet 11 sorban elmond.

De a sok szó daczára még sem mond eleget a javaslat a mennyiben nem fejezi ki azt, hogy a tulajdonostárs a maga részét «kénye kedve szerint és függetlenül» csak akkor zálogosíthatja el, ha a közös dolog *ingatlan* s tehát része telek-könyvileg van kitüntetve; mert *közös ingó dolgot* csak részben elzálogosítani nem is lehet. Továbbá nem veszi tekintetbe a javaslat azt, hogy a közös dolognak (de más dolognak sem) *haszonvételeit* nem is lehet elzálogosítani, mert ha a földolagtól elkülönítve lettek, akkor mint külön dolgok és nem mint a *dolog haszonvételei* képezik az elzálogosítás tárgyát; ha pedig még elkülönítve nincsenek, akkor e javaslat 195. §-a szerint is külön el sem zálogosíthatók. (Lásd a 174. §-t is.)

Itt is elég lenne csak annyit kimondani: kétség esetében a tulajdonos társak egyenlőknek tekintetnek. Azt már épen szükségtelen külön kifejezni, hogy «aki az ellenkezőt állítja, az bizonyítani tartozik», mert ez a jogvélelem természetéből önként következik, s akkor mindenütt, hol a törvény jogvélelmet állít fel, ugyanezt mindannyiszor ki kellene mondani.

(133. §.) Ugyanazon hibában szenved a 133. §. is, azonban csak arra a megjegyzésre szorítkozom, hogy a közös dolog kezelését érintő kérdésekben a részesek szavazategyenlősége esetében nem bizható a döntés a bíróság által kinevezett elnökre, hanem, ha az érdeklettek meg nem egyezhetnek, határozat hiányában a helyzet egyelőre változatlan marad. Ezt azonban nem kell külön kimondani.

(134. §.) Az egyes tulajdonostársnak megadott azon jog, melynél fogva a közös dolog birtokát és tulajdonát harmadik ellenében *mindegyik* érvényesítheti; továbbá *mindegyik* megteheti a közös dolog állagának fentartására szükséges intézkedéseket stb., nem czélszerű rendelkezés. Egyfelől nem *mindegyiknek* engedendő ez meg, hanem *bármelyiknek*, mert különben összeütközés támadhat, a mennyiben egyidőben ugyanazt többen is tehetnék; másfelől nem lehet az egyes tulajdonostárs ítéletére bízni, hogy mit lát jónak, s vele szemben a többieket a költségek arányos hordozására fel-tétlenül kötelezni, hanem legalább is annyi korlátozást kellene kifejezni, hogy *társai beleegyezésével* vagy *társai térítése után*, a mennyiben *egy sem mond ellent*.

(135. §.) E §-ban nincs különbség téve a használat és haszonvétel között, holott ez itt lényeges. A mennyiben t. i. a közös dolgot mindenik részes nem használhatja, péld: a közös házat, melyben csak egy lakás van, mindenik társ követelheti a haszonnak jutalékára eső arányos részét. Jelen szerkezetében érthetetlen a §. midőn kimondja: «Amennyiben a dolog *használata* mindenik tulajdonostársra nézve *nem lehetséges*, mindenik jutaléka arányának megfelelő *használatot* kérhet, tehát azt kérheti, amit a szakasz ugyanazon tételben lehetetlennek mond.

(136. §.) A rendelkezés helyes, de a szerkezetet össze-rontja a magyarázás. Helyes az, hogy a §. a közösség megszüntetésének követelését mindenik tulajdonostársnak megengedi; de szükségtelen azt kimondani: «kivéve a hol ez a dolog természeténél fogva ki nem vihető». Mert ha az osztás természetben lehetetlen is, az jogilag mégis lehetséges, a mennyiben az érték képezi az osztás tárgyát, következésképpen a közösség megszüntetése «a dolog természeténél fogva» soha sem lehetetlen. Miután továbbá e §. nem természetben való felosztásról, hanem a *közösség megszüntetéséről* szól, nem képezhet akadályt a törvény tilalma, mert olyan törvény, mely a közösség megszüntetését tiltaná, nincs; végre mondja a §: «a mennyiben a törvény *egyéb* feltételhez nem

köti», megelőzőleg feltételről egyáltalában nem volt szó, nem lehet tehát *egyéb* feltételről sem szólni.

A közösség megszüntetését csak érvényes magánrendelkezés korlátozhatja, ezt pedig kifejezni azért nem szükséges, mert ily korlátozás az egyes esettől külön nem is képzelhető, ha tehát a megszorítás megállapított, a míg fenáll, a részeseket kötelezi, következésképpen a megszüntetést nem is kérhetik. Ez iránt egyébiránt a tervezet 137. és 138. §-ai rendelkeznek is

(137. §.) Az első bekezdés helyett rövidebben ugyanazt lehetne kifejezni ilyen formán: A közösség fentartására vonatkozó kötelezettség az örökösre nem megy át.

(138. §.) Nincs észrevételem.

(139. §.) Hogy a *közösség megszüntetése* iránti kereset a *közös dolog felhasználására terjed ki*, ez felesleges magyarázása annak, hogy mit kell ez alatt érteni: «közösség megszüntetése», mert ez csakugyan nem egyéb mint a közös dolog felosztása (tautologia); hogy pedig e perben a közösségből származó kölcsönös követelések is kiegyenlíthetnek, ezt a perjog teljesen kielégítőleg állapítja meg, itt erre vonatkozó különös rendelkezésre nincs ok. Végre ugyanezen §. zártétele kimondja: «A közösség megszüntetése iránti perben alperes felperes elmarasztalását is követelheti.» Erre sincs szükségünk csupán azért, mert a százsországi ptk. 340. §-a ezt is így mondja ki. Ilyszerű rendelkezés nálunk a törvénykezési rendtartás «*viszonkereset*» intézménye mellett nincs indokolva.

Ezeknél fogva a 139. §-t mellőzhetőnek tartom.

(Folytatás következik)

Dr. Haller Károly.

JOGIRODALOM.

Englische Verfassungsgeschichte, von RUDOLF GNEIST. Berlin. 1882 Julius Springer.*

III.

A mi a képviseleti rendszert illeti, GNEIST belátja, hogy a feudalistikus rendek ideje lejárt, a rendek osztályokká alakultak, és a képviseleti rendszernek a modern osztályok érdekeit, nem pedig a néhány század előtt létezőkét kell támogatni.

Választási jogra vonatkozó nézetét azon, nem ép népszerű mondatban foglalhatnók össze: a milyen az egyéni képesség, olyan a kötelesség, a milyen a kötelesség, olyan a jog.

Az érdek a képviseleti rendszernek ellenzője. Olyannak tekintti ezt, mint a mely a társadalmakat ujjalag részekre tépné. Sőt a szétválasztás veszedelmesebb lenne, mint a középkori volt, mert a választalat az egyéni érdek képezné.

E nézet bizonyára ellenzőkre fog találni, mert napjainkban az érdekképviselet eszméje mellett többen nyilatkoztak már. Pedig az eszme még távol van a megvalósítástól. Hivei mindeddig nem feleltek kielégítőleg azon fontos kérdésre, hogy a képviseltetés jogát, a különféle érdekek közt, milyen arányban kellene kiosztani. Talán ebből következik, hogy ma még az érdekképviselet mellett csak az elmélet emel szót az irodalomban és a katedrákon, de ott, hol a megvalósítás történhetné, a parlamentekben, nem foglalkoznak vele.

A törvényhozó-testet Gneist a kétkamararendszer elveinek megfelelőleg óhajtja szervezni; alsóházban a census alapján választott képviselőket, felsőházban az aristokrátiát.

A kiválóbb elemeknek fontos szerepet kíván adni az államban, így államtanát bátran aristokratikusnak nevezhetjük. Ez talán visszatetsző a divatos elméletekhez szokott

* Az előbbi közleményeket l. a 25. és 26. számokban.

olvasóra, pedig csak Gneist világos gondolkozásáról tesz tanúságot.

Barmilyen érzelmekkel birjunk is, még sem tagadhatjuk, hogy természetszerűbb állapot az, hol az erős vezeti a gyengét, mint fordítva. És tényleg ezt látjuk mindenütt, hol az erőszak rövid időre mást nem hoz létre. A demokráciákban nem a jobb elemek kormányoznak-e? a francia és schweizi classe dirigeante t, egye ritka kivételektől eltekintve nem a vagyonos osztály szolgáltatja-e?

Csak hogy az alap, melyre az aristokratia támaszkodik, illetve, melyből keletkezik, idővel a szerint változik, amint a kor felfogása változik a kiválóságról. Így uralkodik a fizikai erő aristokrátiája a társas élet bölcsőkorában; majd hozzá csatlakozik, mint a szellemi erő birtokosa, az öreg kor. Később hatalmassá a fegyverekkel jártasság tesz, és midőn e tulajdonság családi tulajdonságképpünik fel: a származás. Ekkor keletkezik a nemesség, mely kormányzásban ismét a vagyonos osztálynak ad helyet, nem azért ugyan, mintha vagyon a tulajdonosát kiválóbbá tenné, hanem mert szükséges eszköz arra nézve, hogy valaki csakugyan kiváló lehessen.

Történeti fejtegetései közt különösen érdekes fejezeteket képeznek az angol nemesség keletkezésére és alakulására vonatkozó részek. Megmagyarázva találjuk azt a sajátos jelenséget, hogy míg a continensen a nemesség intézménye mindenütt végelgyengülésben pusztul, addig Angliában ma is mint életerős nemzeti institutio áll fen. Az okokat két csoportra oszthatjuk, a szerint, amint a nemesség multjából vagy a nemesség szervezetéből vehetők.

A nemesség Angliában olyan jelenségek kíséretében keletkezik, mint a continensen: az államnak előbb hivatalnokai vagy katonai parancsnokok, majd az állások a címekkel a családok tulajdonába mennek át. De már a további fejlődés lényegesen eltérő; a hűbérség más alakban tűnik fel. Angliában is megvolt ugyan a nagy és kis vasalle-ok közti különbség, de az az összeköttetés hiányzott, mely a nagy vasalle hatalmassá tette az államfővel szemben. A continensen, hol a hűbérendszer virágzott, a kisebb hűbéres birtokát a hűbértől, a nagyobb vasalle-tól nyerte, a kinek kezébe tette a fogadást és esküt, kinek közvetlen alá volt rendelve, kihez érdeke fűzte.

Angliában pedig a kisebb hűbéreseket is közvetlen a király alatt állottak. Míg tehát egy normandiai, bretagnei, burgundi herczeg vasalle-jaira támaszkodva merészen lépett fel a francia király ellen, addig az angol király ép a vasalle-ok segélyével a főurak hatalmairól törekvéseit fékezhette. Ennek eredményeként tekinthetjük, hogy az angol történet, a Leicester-féle jelentéktelen mozgalomtól eltekintve, nem mutat fel esetet, a midőn a főnemesség az államfő hatalma után tört volna.

Franciaországban a souverainitás részekre van tépve. A régi jellemző mondás eredeti orthographiával így hangzik: *Chascuns barons est souverains en sa baronnies*. Németországot a tudósok nem képesek az államalkati kategóriákba sorozni, mert, mint mondja Puffendorf, monarchia nem, miután az államfő a rendektől függ. Angliában az állam egységét a nemesség támogatja, és ez osztály csakhamar megtalálta természetes helyét: előkelő állást foglal el az államban, de souverainitásra nem vágyik. A korona és a nép közt állva az állam legfőbb támaszává lett: majd a nép jogait védelmezte a hatalmukkal visszaélni törekvő fejedelmekkel szemben — még a győztes nemesség által diktált Magna Charta is tartalmaz népjogokat biztosító tételeket — majd pedig, mióta a korrát a constitutionalismusban megtaláltatott, a trónt, az alkotmányt oltalmazza a hatalomhoz jutott demokrácia kicsapongásai ellen.

Megérthetjük tehát, hogy midőn a continensen a polgári elem megerősödik, a nemesség hatalmának megtörésére

segédkezet nyújt a fejedelemnek; inkább óhajtván egynek absolut uralkodását, mint a számos kis kényur zsarnokságát tűrni. Sőt elnézi, hogy a győztes fejedelem a nemességet udvari előtermekhez lánczolja, politikai szerepkörétől megfosztja. Megérthetjük, hogy a continensen a 18-ik század végén és a 19-nek elején politikai önállóságra fejlődött polgárság, a jelentőségét veszített nemességet elősdinek, kiváltságait indokolatlannak és igazságtalannak tekintette, Angliában pedig, mint az állam fontos factorát tisztelte.

Vannak azonban az angol nemesség szervezetében is oly intézmények, melyek a nemesség tekintélyének fentartására kiválólag szolgáltak. Így az elsőszülöttségi rendszer. A családnak csak egy tagja örökli a címet és a vele összekötött előnyöket, az, ki a vagyonnak is örököse. Ennek mindenekelőtt két következménye van.

Az angol nemesség castszerűleg nem zárkozhatik el; nem tekinthet büszke megvetéssel azon osztályra, a melyhez családjának legtöbb tagja tartozik. Másrészt a polgári osztály sem nézhet irigy szemmel a nemességre, melynek kebeléből legkitünőbb tagjait nyeri, és hova egyes elemei fölemelkedhetnek.

Az angol nemesség szervezete mintakép is volt mind azok előtt, kik az alsóbb elemek tulkapásai által aggodalomba ejtve, panaceának a nemesség újjászervezését sürgették. Ezt látjuk a mult század végén és a jelen elején Franciaországban megjelent művekben és röpiratokban. Németországban pedig MÖSER JUSTUS már 1780-ban felveti a kérdést: «miért nem alakul át a német nemesség angol mintára?» E felfogásnak ad kifejezést báró Stein, a porosz államférfi, Bluntschli, stb. Sőt nálunk a felsőház reformjára vonatkozó röpiratokban szintén az angol nemesség szervezetéből kölcsönzött eszmékkel találkozunk. Bár mindig kétséges, hogy az angol nemesség szervezetének a continensre való átültetése megfelelne-e a várakozásnak, a mult legalább nem támogatná.

Végül csak azt akarom még megjegyezni, hogy Gneist jelen munkája, valamint egyéb művei nem tartoznak ép a könnyű olvasmányok közé. Nehézségük azonban nem a formában, hanem tartalmas voltukban rejlik és abban, hogy az olvasónál az államtudományi alapismeretek birtokát feltételezik.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kereset-összesítés.

(Bagatell-ügy.)

A sz.-kereszturi kir. járásbiróság előtt K. A. bejegyzett kereskedő F. I. ellen 27 frt 90 kr., Cs. P. ellen 42 frt és Cz. J. ellen 23 frt 20 kr. o. é. összegek iránt egy keresetlevélben, bagatell-eljárás szerint keresetet érvényesített.

E kereset-cumulatio a bagatell-törvény 28. §-a alapján feltétlenül jogosult vala, akár ha a törvényhely szavait de verbo ad verbum értelmezzük, akár pedig, ha a ratiót keressük, mely a kisebb polg. perekben alkotott törvény alkalmával a legislatio előtt lebegett. Az egyszer bizonyos, mikép a kereset-cumulatio a 28. §. alapján még akkor is helyet foghat, hahogy a «több követelés különböző jogalapon» nyugszik, és bizonyos másodsor, mikép jelen esetben ezen összesítés, midőn a jogalap, bolti hitelvásárlás: egy és ugyanaz, annyival jogosultabb.

A biróság azonban a keresetet visszautasította lényegileg azon egyetlen indokon, mivel az idézett törvény 11. §-a szerint csak 50 frtig terjedő kereset bir bagatell-eljárásra való legitimációval.

Az ezen végzés ellen beadott semmiségi panaszban

kifejtetett az indokolás tarthatlansága, a mire e sz.-udvarhelyi kir. törvényszék, mint II. foku szék, a következő végzést hozta: «A sem. panasz elvettetik, mert kisebb polgári peres eljárásra csak 50 frtot meg nem haladó követelések tartoznak, az 1877: XXII. tcz. 28. §-a szerint jogosítva van ugyan felperes egy (!) alperes ellen több követelést egy keresetben érvényesíteni; de az általános szabály szerint a követelés az 50 frtot akkor sem haladhatja meg; több alperesek (!) ellen különböző követeléseket egy keresetben ugyanazon előfeltétel alatt és csak akkor lehet érvényesíteni, midőn az alperesek közös kötelezettségben állanak felperes irányában. Ezen okokból, de mivel a per tárgya (!) különben is kereskedelmi bíróság elé tartozik, a teljesen alaptalan semmiségi panaszt el kellett vetni».

Ezen végzéssel most már a dolog még bonyolultabb képet öltött, mert egészen váratlanul a kereseti követeléseket causalis eljárásra tartozóknak jelen tette ki. Erre nézve azonban alább teszem meg észrevételeimet.

Az indok, hogy egy alperes ellen több követelést is csupán a 11. §. perelő feltétele alatt lehetne egybefoglalni, a törvény 28. §-ában bírja czáfolatát, és pedig eme szavakban: «egybefoglalt követelések mindenikére illetékes»! E zártétel értelme az, hogy ha az érvényesített kereseti összegek külön-külön 50 frtot nem haladnak meg, a bíróság kompetenciája meg van állapítva. A külön, részletezve feladott követelések, a bíróság által nem összegezhetők, midőn felperes által is az egyenkinti összegek külön-külön való megítélése kéretett. Az eset pedig éppen ez vala.

Azon további indok, hogy több alperes ellen, egy keresetben, több követelést csak akkor lehet egybefoglalni, ha alperesek közös kötelezettségben állanak, ismét helytelen, egyfelől, mivel a törvényhely világosan különböző jogalapról emlékszik, már pedig különböző jogalap (mint pl. kölcsön és kártétel együtt) közös obligatiót sem a magy. magánjog, sem az osztr. át. polg. tkv. szerint nem szül, és másfelől, mivel ha közös kötelezettség (correalitas, solidaritas) esete forogna fen: akkor nem kereset-cumulációról szólnánk, mert emez a per jog törvényei szerint a tény, avagy jogalap, nem pedig a perbehívott alanyok többségére vonatkozik. Ekkor a kereset objectuma egy és ugyanaz, csak a személyek vannak többen.

De önmagában észszerűtlen is, hogy a kereset-összesítésnek hely ne adassék. A bagatell-törvény az eljárás gyorsaságát, olcsóbságát és azt akarta meghonosítani, hogy a bíróság is kisebb jelentőségű ügyekkel céltalan munka- és idővesztésnek ne tévessék ki. Már pedig mind e célok illusoriussá válnak, ha ugyanazon jogalapon álló követeléseket, melyek egyenkint a keresetösszeg maximumát meg sem ütik, egy keresetbe foglalni nem lehetne? Illusoriussá felperesre nézve, mivel akkor emez mindenik alperese iránt külön keresetre lévén utalva, több munkát teend, több időt vesztendő; alperesre nézve, mivel ezek mindenike külön, egy-egy önálló kereset bélyegét és esetleg a tárgyalás, idővesztés költségeit is viselendő, és végre illusoriussá a bíróságra nézve, mert ez mindenik keresetet külön tárgyalni, külön eldönteni, külön jegyzőkönyvelni és kezeltetni lenne köteles. No már ez az 1877: XXII. tczikk szándéka bizonyára nem lehetett. A kir. törvényszék ama meglepő indoka; «a pertárgya különben is kereskedelmi bíróság elé tartozik» a kérdést még züllöttebbé teszi.

A kereskedelmi ügyekben követendő eljárásról szóló igazságügyi minist. rendelet. 5. és 6. §§. határozza meg az ügyeket, melyek kereskedelmi bíróság halásköréhez tartoznak. (1875. XXXVII. tcz. 258., 259., 260., 261. §§.) Az ezen cikkekben felsorolt eseteken kívül is megállapítható a kereskedelmi bíróság kompetenciája, «ha alperes kereskedő, vagy az ügylet alperesre nézve kereskedelmi ügyletet képez.» (Id. min. rend. 5. §§.) Ez azonban jelen esetben fen nem forgott, és sem az első, sem a

másodbíróság ezen körülményt indokaiban nem említi. De döntő azon körülmény, hogy a ministeri rendelet 8. §-ában világosan felsorolt eseteken kívül, felperes szabad tetszésétől függ keresetét köztörvényi eljárás szerint tenni folyamatba (Min. rend. 9. §. II. pont). És ezen körülmény a keresetnek hivatalból leendő visszautasítására okot nem szolgáltat! és nem szolgáltatathatna akkor, midőn alperesekre világosan tulnyomó előny származik, ha bagatell uton kénytelenek pert állani, mert ez a kereskedelmi eljárás alakszerűségénél egyszerűbb és olcsóbb eljárás.

Perjogilag a dolog tehát a kérdés ezen ágával így áll: A bíróság köteles a keresetre tárgyalási határnapot rendelni, a melyen azután alpereseknek joga van akár separatim, akár in solidum az illetékességi kifogást ellenvetni. A védelem felperes részéről a keresk. eljárás 5., 6. és 8. §-aira alapíthatnák. Az illetékesség kérdését eldöntő végzés ellen aztán ujlag lehetne a semmiségi panasz remediával élni, de a bíróság az idézett igazságügymin. rend. 9. §. II. pontjára tekintettel ily esetben kereset-elvető végzésre nem lenne jogosult.

Ez a tényállás, melyhez a szakférfiak nézetét tisztelettel kérem.

Dr. Kabdebó Ferencz.

Mely bíróság előtt indítandók meg a csődtörvényben körülírt megtámadási keresetek.

A fenti czim alatt ezen lap 21. számában L. B. ur által adott véleményre nézve magam is bátorkodom nézetemet a következőkben előadni.

L. B. ur azon véleményben van, hogy a csődtörvény 27., 28. és 29. §-aiban szabályozott megtámadási keresetek, csakis az alperes rendes bíróságánál, azaz törvényszékénél indíthatók meg, mert a kereset célja «jogcselekvény» vagy «jogügylet» megtámadása és érvénytelenítése.

Ha L. B. ur véleménye nyilvánításánál azon feltevésből indult ki, hogy az ily megtámadási keresetek zárkérését az képezi, hogy a bíróság a kérdéselt jogcselekvényt vagy jogügyletet hatálytalannak, érvénytelennek nyilvánítsa, ez esetben véleményét én is elfogadom; de feltevésében nem osztozhatom, mert nézetem szerint, miután oly törvényes intézkedés nincs, mely határozottan kötelezne arra, hogy a megtámadási kereset zárkérése kizárólag a jogügylet vagy jogcselekvény hatálytalanságára irányuljon, még kérdésessé válik az is, hogy vajon nem elég-e, ha a keresetben a tényállást előadjuk és a zárkérésben csak a megsemmisítés vagyis érvénytelenítés consequentiáját, a pénzbeli marasztalást kérjük.

Nézetem szerint én elegendőnek tartom, hogy a jogcselekvény vagy jogügylet érvényessége vagy érvénytelensége a keresetben és a periratokban esetleg a tárgyalás rendjén vitatassék és tárgyalassék, és hogy a zárkérés — ha az ügylet olyan — csak a pénzbeli marasztalást foglalja magában, és ha ezen nézet helyes, akkor természetesen a marasztalási összeg nagysága fog mérvadó lenni arra nézve, hogy a kereset alperes illetékes törvényszéke v. járásbírósága előtt indítható-e.

A trts. 35. §-a L. B. ur nézetét meg nem erősíti, mert ezen §. a szerződés teljesítése vagy érvénytelenítése iránti kereseteket nem utasítja feltétlenül a törvényszékekhez, s mert nézetem szerint ezen §. alapján is, ha oly szerződés érvénytelenítése vagy teljesítése forog fen, melynek substruma 500 frtot meg nem halad, a járásbíróság lesz illetékes.

Nem tudom, hogy ilyen, a csődtörv. 27., 28. és 29. §-aiban irt keresetek mások által tettettek-e már folyamatba, én magam már többet indítottam alperesek illetékes törvényszéke és járásbírósága előtt is, és miután én a zárkérést csakis a pénz visszafizetésére, illetve az adott tárgyak kiadására vagy ezek értékére irányoztam, kereseteim ellen illetékességi kifogás nem emeltetett.

Dr. V. I.

A végrehajtási törvény teréről.*

1. A 136. §. így kezdődik: «A kielégítési végrehajtás elrendelése esetében, a bíróság a végrehajtási zálogjog bekeblezése, vagy az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése végett stb.»

Kérdés tárgyát képezi, vajon a végrehajtási jog feljegyzése csupán az esetre rendeltessék-e el, ha a végrehajtás útján behajtandó követelés már korábban bekeblezve fordul elő, vagy talán az esetben is, ha a kielégítési végrehajtási végzéssel egy korábbi zálogjogi előjegyzés mondatik ki igazoltnak, vagyis a törvény szavaival élve, ha az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzése eszközöltetik? Ezen utóbbi bejegyzésnek célját ugyanis egyuttal a végrehajtási foknak telekkönyvi kitüntetése képezvén, ha az a törvénynek imént idézett szavaival foganatosítottatik, azon kételynek is engedhet tért, hogy az alapjául szolgáló bírói határozat esetleg telekkönyvi igazolási — s nem valamely zálogjogilag biztosított követelésre vonatkozó végrehajtási ügyben — hozatott.

2. A 131. §. második bekezdését: Ha azonban a kir. kisebb haszonvételi jog gyakorlata valamely ingatlannal elválaszthatatlanul van egybekapcsolva: e jog az ingatlannal vehető csupán végrehajtás alá,» a 145. §. harmadik bekezdésével: «A kir. kisebb haszonvételi jog az ingatlannal együtt árverés alá bocsátottnak csak akkor tekinthető: ha ez az árverési hirdetményben világosan kifejezve van,» összevetve, azon kérdés támad: ki által és hogy gyakoroltatik az elárverezett ingatlannal elválaszthatatlanul egybekapcsolt kir. kisebb haszonvételi jog az esetre, ha a 145. §. fenti idézete az árverési hirdetményben nem foglaltatott?

3. A 140. §. szerint, a végrehajtási zálogjog bejegyzése vagy a végrehajtási jog feljegyzése tárgyában a telekkönyvi hatóság által hozatott végzés ellen, kézbesítésétől számított 8 nap alatt mindkét fél felfolyamodást adhat be, s ha ez nem történt, a végzés — ezen 8 napot követő napon — jogerőre emelkedik, mégis a 144. §. szerint az árverés vonatkozásával ezen végzésre csak 15 nap múlva rendelhető el? Miben találja ez indokolását?

4. A 169. §. értelmében végrehajtást szenvedő az árverésen mint árverelő — rendszerint — részt nem vehet, mért nincs ez az ingók árveréséről szóló vonatkozó szakaszban is kimondva? holott bizonyára itt is áll azon jogi szabály, hogy senkinek sem lehet tulajdon dolgát vennie.

5. A 211. §. harmadik bekezdése így szól: «a haszonélvezetre vezetett végrehajtás az ingatlanok elárverezését nem akadályozza, és ha az ingatlan elárvereztetik, az árverés napján még be nem szedett függő termésre stb. a haszonélvezetre vezetett végrehajtásnak hatálya nincsen.»

Mi történik, ha a termés már nem függő, de be sincs szedve — fructus percepti — hanem csak leszedve — fructus separati? — a mennyiben a haszonélvező már leszedés — separatio — által szerzi meg a gyümölcs tulajdonát.

6. A 223. §. második bekezdéséhez: «Ugyanezen előfeltétel alatt, feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján, a felelőzési határidő eltelté előtt szintén van helye biztosítási végrehajtásnak», kérdezzük, vajon a perrendtartási novella 37. §-ban felsorolt végrehajtható ítéleteknél, továbbá egyéb ítéleteknél azok jogerőre emelkedése után, de a teljesítési határidő letelte előtt van-e helye biztosításnak?

A. és D.
Malaczán.

* Ezen kérdések régebben küldettek be hozzánk, és egyik-másik már részben meg is van haladva. Mindazonáltal az összefüggés miatt rövidítlenül közöljük azokat.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curiához június hó folyamában érkezett 840 polgári, 118 váltó- és kereskedelmi, 12 urbéri, 1211 bűnvádi és 62 fegyelmi ügy. A májusi bejövétel körülbelül ugyanennyi volt. Elintéztetett június folyamában 994 polgári, 90 váltó- és kereskedelmi, 19 urbéri, 1720 bűnvádi és 49 fegyelmi ügy. Az összes hátralék jelenleg 5884. Mult év ugyanezen hónapjában a hátralék 8337 volt.

— A szóbeliség a kir. Curián. A kir. Curia az uj-aradi kir. járásbíró és a budapesti kir. tábla által könnyű testi sértés miatt elítélt V. János és társai elleni bűnügyben a következő végzést hozta:

Mindkét alsóbb bíróság ítélete megsemmisítették s az

első fokban eljárt kir. járásbíró az ügy szóbeli tárgyalására s a kifejlendőkhöz képest újabb határozat hozatalára és további szabályszerű eljárásra utasítottak. Indokok: Tekintve, miszerint az 1880. évi aug. 15-én 2265. sz. a. kelt m. kir. igazságügyminiszteri rendelet 65—85. §-ai a kir. járásbírók hatásköréhez utalt vétségek és kihágások esetében követendő érdemleges eljárást határozottan szabályozzák; tekintve, hogy az idézett szakaszok világos rendelkezése szerint vétségek vagy kihágások esetében ítélet csakis szóbeli tárgyalás alapján hozható; s tekintve, hogy az első fokban eljárt kir. járásbíró vádlottak és sértett panaszloknak megidézése s minden tárgyalás nélkül, csakis a hozzá a temesvári kir. törvényszéktől áttett nyomozati iratok alapján hozott ítéletet, mindkét alsóbb bíróság ítélete megsemmisítendő volt, stb. (16,193/82. 1883. május 8.)

— A magyar bűnvádi eljárás javaslatáról terjedelmes bírálat jelent meg SZEGHEŐ Ignác kir. ügyész urtól. Szerző a javaslaton lényeges módosításokat kíván tétetni. A büntettek nézve a Schöffengericht intézményét véli behozandónak.

— A Bosznia számára kibocsátott ügyvédrendtartás a numerus clausus elvén alapszik. A közös miniszterium nevezi ki az ügyvédek, a felsőbíró és az országos kormány meghallgatása után. Az ügyvéd számára határozott hivatalos székhely jelöltetik ki, képviselhet azonban feleket bármely bosnyák bíróságnál. A kinevezésre szükséges: 1. honosság (bosnyák, osztrák vagy magyar), 2. bizalmat érdemlő jellem, 3. ügyvédi vizsga (bosnyák, osztrák vagy magyar.) Serajevo-ban a felsőbíró kebelében ügyvédvizsgáló bizottság állitattik fel. Háromszori visszautasítás után a vizsga nem ismételtethető. Egyebekben a vizsgarend megegyez a magyar ügyvédi vizsgáéval. A bíróság által megállapított ügyvédi munkadíj nem lehet több, mint a mennyit a féllel megállapított összeg kitesz. A befolyt pénzből az ügyvéd levonhat annyit, a mennyire saját követelése rug, és ezen összeget a bíróságnál mint záloggal terheltet leteheti. Fiókiroda tartása meg van tiltva. A fegyelmi hatóságot bizottság gyakorolja, melynek tagjai: az országos kormányfő civil-adlatusa, az országos kormány két tanácsosa és a felsőbíró két tagja. A fegyelmi büntetések: rendreutasítás, pénzbüntetés, hivatalvesztés. Jogorvoslat nincs adva. Az üzletszerű zugírászat büntetettik.

— A német birodalmi polgári törvénykönyv javaslata iránt a következő híreket olvassuk a német lapokban: A bizottság elnöke jelentést nyújtott be a szövetség tanácsához, mely a munkálatok jelenlegi állását jelzi. Az általános rész feletti tanácskozás 1882. febr. hóban befejeztetett; csak a törvények collisiójáról és a jogi személyekről szóló fejezetek maradtak hátra. Ezután következett a kötelmi jog általános részének tárgyalása. Midőn ezen igen terjedelmes rész feletti tárgyalás 1882. decemberben bezáratott, azonnal a különös rész vétetett elő, s remélhetőleg október 1-ig ez is le lesz tárgyalva. A dogai jog szerkesztője csak a telekkönyvi rendtartás benyújtásával van hátralékban. A többi munkálat mind kész.

— A Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft utóbbi füzeté hosszabb összehasonlító dologozatot közöl a belga, magyar, skandináv, schweizi, olasz és angol új váltótörvényekről.

— Romániában törvény hozatott, mely az állami hivatalnokok fizetésének engedményezését érvénytelennek mondja.

BEKÜLDETETT:

A büntettekről, vétségekről és kihágásokról szóló magyar bűntörvénykönyvek magyarázata, tekintettel az azokra vonatkozó életbeléptetési és egyéb törvényekre és rendeletekre, s a legfőbb ítélőszék döntvényeire. Irta Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész, a pécsi ügyvédi kamara tagja. II. kötet, első füzet. Ára 3 frt. Zilahy Sámuel bizománya Budapest.

Társadalomtudomány. Irta Cs. M. Budapest. 1883. Lampel Róbert bizománya.

Hiteltelekkönyveinkről. Irta Dr. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bíró. Külön lenyomat a Jogtudományi Közlönyből. Második kiadás. Ára 40 kr.

A legközelebbi számhoz mellékeljük az első felében közölt Curiai Határozatok kimerítő tartalommutatóját.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre .. 6 irt negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A közjegyzői törvény módosításához. DERCSÉNYI KÁLMÁN homonnai kir. közjegyzőtől. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tvszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A csödtörvény 26—29. §§-aihoz. FRIVALDSZKY SÁNDOR bpesti ügyvéd-től. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MELIÉKLET: A Curiai Határozatok 1883. első félévi tartalommutatója.

A közjegyzői törvény módosításához.

Nyilvánvaló lévén a nagy közönségnek a mai érdekorhoz szabott azon gyarlósága, hogy mindent, a mi ítélete alá kerül, annak elrejtettnek vélt színéről tekinti és így a közvetlen érdekelt szavát, saját énjéből kifolyónak tartva, gyanus szemmel mérlegeli; ezt tudva, megvallom, sokáig haboztam azon elhatározásommal, hogy a közjegyzői törvény módosítására vonatkozó észrevételeimet a nyilvánosság elé tárjam-e? Tekintve azonban egyrésztől azon tagadhatatlan tényt, hogy jogi életünk ezen, a nagy közönséget mélyen érdeklő intézménye sok oly intézkedést foglal rendszabályai között, melyeket a gyakorlati élet hiányosaknak bizonyított, továbbá másrésztől figyelembe véve azon szerencsétlenségnek mondható helyzetet, melyben közjegyzői intézményünk szenvedni kénytelen a miatt, hogy jogászaink nagy része, valljuk be az igazat, azt egyáltalán nem szereti és ha rosszat nem is írhat róla, annak a körülményekhez mért további fejlődéséhez — közömbösséget szinelve — hozzá sem szól. Tekintettel végre azon megczáfolhatlan körülményre, hogy ezen törvény hiányaira mi közjegyzők vagyunk leginkább hivatva reá mutatni, miután azon 8 év, melyet ezen intézmény szolgáltatában eddigelé eltöltöttünk, eléggé feltüntette előttünk azon hiányokat, melyeket a közjegyzői törvényre nézve a gyakorlat eléggé előtérbe tolt.

Elhatároztam ennél fogva a közjegyzői törvény módosítására vonatkozó véleményemet a következőkben közre bocsátani:

1. A kir. közjegyzőkről szóló 21. §. harmadik bekezdésében foglalt azon intézkedést, mely szerint a közjegyzői helyettesnek a 2. §-ban előírt ügyvédi vagy bírói képességgel és azon felül két évi közjegyzői gyakorlattal is kell birnia, oda vélem módosíttatni, hogy a közjegyzői helyettestől a fentebb jelzett képesítés mellett csupán egy évi közjegyzői gyakorlat igazolása kívántassék, miután a két évi gyakorlat megkivánása mellett, főleg most a midőn a közjegyzők nagy részének megélhetése kétségessé van téve, a joggyakornokok a közjegyzői, mint biztos megélhetést nem nyújtó, pályától annyira idegenkednek, hogy helyettesítésre képesített közjegyzői jelölt feltűnően csekély számmal található a közjegyzői irodákban; és pedig elannyira, hogy a kassai közjegyzői kamara területén 22 közjegyző mellett csakis öt helyettesítésre képesített jelölt van alkalmazva, és ebből kifolyólag azon hátrány háramlik úgy a nagy közönségre, mint a közjegyzőkre, hogy a helyettest nélkülöző közjegyző irodája, ennek megbetegedése vagy másnemű akadályoztatása esetében, az akadály tartama alatt, valóban nem létezőnek tekinthető.

2. Ezen fejezetben vélem azt is kimondatni, hogy a

közjegyző jelöltül bejegyzett segédjét saját felelősségére a jegyzőkönyv utólagos láttamozása mellett a bírói vagy gyámhatósági kiküldetések eseteiben, általában távol létében is alkalmazhassa. Nem szükséges talán bővebben fejtegetnem ezen módosítás szükségességét, mert midőn a közjegyzőnek irodájában is, és közönségét szorgosan érdeklő halaszthatlan elfoglaltatása lenne, kiküldetése folytán irodáját több napokra kénytelen elhagyni, ilyen esetben a törvény ezen merev szigora nemcsak a közjegyzőt, de a közönség érdekeit is mélyen sújtja, de különben is feltűnőnek kell tartanunk a törvény ezen tilalmát a közjegyzőkre nézve, miután a bírótól nem követeli a törvény, hogy megbízottkénti eljárását személyesen intézze.

3. Az 54. §-ban felsorolt közjegyzői kényszer alá tartozó ügyekhez hozzáadhatni véleményezem mindazon ügyleteket, melyek az írni és olvasni nem tudó felek között köttenek. Ezen módosítást lehetetlen melegen nem ajánlanom a törvényhozás figyelmébe; ne tekintse a törvényhozó ezen kérdést a közjegyző kenyérkérdésének, de nézze azt az írástudatlanok oly védelmének, melyet azok az állam atyáskodásától, melynek kétségbevonhatlan kötelessége őket azon a téren, a hová belátásuk nem terjedhet, a reá szedetéstől megoltalmazni — méltán meg is követelhetnek. A ki az írástudatlanok eme védelmét szükségtelennek és a bajt jelentéktelennek tartja, ne sajnáljon egy kis fáradságot és nézzen be a vidéki hatóságok tárgyaló termeibe vagy a telekkönyvi hatóságok, ügyvédek és közjegyzők irodáiba, ahol is csakhamar módjába leend azon számnélküli visszaélésekről tudomást szerezni, melyeket a zugírást az írástudatlanok ebbeli gyarlóságainak felhasználásával és azok helyrepótolhatlan veszedelmére szabadon gyakorol. Irodáinkban nap-nap mellett jönnek elő részben kerületi közjegyzők által szerkesztett oly magánokiratok, melyek hibás szerkezetüknél, törvénybe ütköző érvénytelenségüknél, vagy alaki kellékeiknél fogva telekkönyvi érvényesítést nem nyerhetnek és ezen hiányok miatt a szegény értelmetlen fél gyakran egész élete keresményétől megfosztatik, de sőt jönnek elő elég gyakran oly magánokiratok is, a hol egy elhalt vagy egy kiskoru neve mellett szerepel a névjegy vagy oly feltétel alá téteti a zugírást az írástudatlan közjegyzőt, melyről a félnek tudomása sincsen. Szabad legyen itten megjegyeznem, hogy a törvényhozásnak e téren egyáltalán nem lehet attól tartania, hogy a szabad akarat érvényesíthetése ezen korlátok közé szorítása, az írástudatlanok emberi méltóságát sérthetendi, mert a köznépből is van annyi józan felfogás, hogy a reá nézve hasznos intézmények jótékonyosságát csakhamar felismeri és áldani fogja a törvényhozás ezen jogos gyámkodását, mely őtet a zugírást lelketlen garázdálkodásától megoltalmazza.

4. Az 55. §-ban érintett beadványokra vonatkozólag addig is, míg e részben a telekkönyvi rendtartás ujjá alakításakor a maga helyén is lehetend a törvényhozásnak intézkedni, kimondatni kívánám e helyen azt is, hogy telekkönyvi beadványok csakis ügyvéd vagy kir. közjegyzők névjegyzése mellett fogadtassanak el. Ezen intézkedés fontosságát lehetetlen félreismeri, miután a telekkönyvi beadványok szerkesztőjének, a beadvány alapját képező okiratot

mindenek előtt alaposan meg kell azon oldaláról is bíráltnia, vajon nem ütközik-e az hazai törvényeinkbe, és különösen a telekkönyvi rendtartás anyagi és alaki kellékeinek képes-e az megfelelni, mely megbírálni oly jogi ismeretet igényel, melylyel zugírásaink kilencztizedrésze nyilván nem bír; és ebből kifolyólag a beadványozók nagy részének jogi ismeretlensége miatt a később szerzett jogok nagyon gyakran az előbb szerzettek az érvényesítésnél megelőzik, és ezáltal a tudatlanok üzelmeinek ezen korlátlanlansága sok esetben a feleknek kipótolhatlan veszteséget okoz. A telekkönyvi beadványokkal üzött ezen visszaélés alapján támadja meg a közönségnek a telekkönyvi intézmény iránti bizalmát akkor, a midőn ezen üzelmek a telekkönyvi személyzet által követtetnek el, miután ez esetekben még a megelőztetés sincsen kizárva.

De ha az állam gyámkodását figyelemmel kísérjük, azt kell tapasztalnunk, hogy a midőn az ügyvédi képesség megítélésénél fokozott szigorral jár el a bíróságok utján, azt is azon gyámkodási kötelezettségből kiindulva teszi, nehogy a közönség a képviselőjére jogosított ügyvédek járatlansága miatt kárt szenvedjen. Mi tartóztathatná fel ennél fogva a törvényhozást abban, hogy a teljes jogi ismeretet igénylő telekkönyvi beadványokra nézve az ügyvédi vagy közjegyzői ellenjegyzést meg ne követelhesse, és pedig annyival is inkább követelhesse, mert a peres ügyekben előforduló baklövések kevés kivétellel orvosolhatók, míg ellenben a rossz és előzetesen helyrehozni elmulasztott okiratokra fektetett telekkönyvi beadványokkal, ha egyszer elutasításukkal a bekebelezési rangsorozatot elveszítették, soha sem hozhatók helyre.

5. Az 58. §. azon intézkedése, melylyel a közjegyző a magánokiratok felvételére fel nem jogosittatik, habár ezen intézkedésnek megvan azon jó oldala, hogy a közjegyző által felvett okiratok teljes hitelességére nézve a közönség hite nem zavartatik meg azzal, hogy általa oly okiratok is vétethetnek fel, melyek hitelességéhez kétség fér; a mindennapi tapasztalás azonban a magánokiratok felvételének merev tilalmát károsnak mutatja, mert gyakran jön elő oly csekély jelentőségű okiratok felvételének szüksége, melyek rendszeres okiratbani foglaltatásukat egyáltalán meg nem érdemlik, miért is ezen tilalmat a csekélyebb jelentőségű elismerések, nyugtakra nézve a közjegyzői hitelesség veszélyeztetése nélkül fel lehetne oldani.

6. A 78. §. azon intézkedését, hogyha a fél egyiket sem érti azon nyelveknek, melyeken a közjegyző okiratokat felvenni jogosítva van, a közjegyző hites tolmácsot tartozik alkalmazni, egészen kihagyni és a 93. §-nak a névaláírások hitelesítésére nézve fenálló azon intézkedését «ha a közjegyző a fél nyelvét nem érti, a hitelesítés meghitelt tolmács közbenjöttével történik» az okiratok felvételénél is alkalmaztatni véleményezem, mert a törvényhozás figyelmét kétségkívül mellőzte ezen intézkedésnek ama következése, hogy habár a közjegyző teljesen érti is a köznépi nyelvét, de sőt habár jobban is meg tudja magyarázni a félnek az okirat tartalmát, mint a jogi ügyekben rendszerint kevésbé jártas tolmács, pirulva kénytelen a tolmácsra egész napon át hasztalan várakozó felek előtt bevallani, hogy a tolmács közbejöttével nélkül nem szabad az okiratot jogérvényesen megmagyarázni és aláíratni, mely körülmény eltekintve a közjegyzői tekintélyt mélyen compromittáló hatásától, akadályozólag hat a közjegyzői intézményre és hasztalan költségekkel és idővesztéssel sújtja a közönséget. Nem tudom eléggé melegen ajánlani ezen szakasznak a fentebbiek szerinti módosítását, mert a felvidéken és így az én kerületemben is, az okiratok nagyrésze tótajku felekkel kötötten, a tót tolmács alkalmazása nagyon gyakori és mindannyiszor észébe jut az embernek a törvény ezen rendelkezésének czélszerűtlensége, mert visszás dolog az, hogy azon a nyelven, melyen a felekkel tisztán, érthetően beszélek, más által kell magamat

tolmácsoltatnom és pedig többnyire úgy, hogy az okirat valódi és velős magyarázatát utoljára is nekem kell megadni. De több ízben történt már velem azon eset is, hogy a vidéken másnemű hivatalos eljárásaim közben a felek kérve kértek, hogy egy ágyban fekvő beteg tótajku féllal vegyek fel egy végrendeletet, vagy más sürgős okiratot, de ezt a törvény fentebbi intézkedése, valamint a magánokirat felvételének tilalma folytán nem tehetvén, a közjegyzői intézmény azon fél előtt hasznavehetetlennek bizonyul és sokszor helyreolthatlan kárával jár.

7. A 124. §-nak a hagyatéki ügybeni megbízásra vonatkozó intézkedését oly módon vélem módosíttatni, hogy a hagyatéki eljárás egész folyama kizárólag a közjegyzőkre lenne bízandó. E helyen sem beszél belőlem a kenyérérdek, de a mindennapi tapasztalás tanított arra, hogy azon valóban össze-vissza kuszált rendszernek gunyolt rendszertelenség, melylyel mostanában a hagyatéki ügyek, a községi előljáróság, közgyámok, kerületi jegyzők, szolgabírók, kir. járásbírók és árvaszékek által egymás hátráltatásával kezeltetnek, az örökösök valódi csapását képezi. Tanult ember sem képes ebből kiigazodni és a feleknek tanácsot adni, a köznépi pedig lejárja a lábát és majd megbolondul bele, hogy egyik irodából a másikba utasítják és utoljára is azon veszi magát észre, hogy a sok bába között elveszett gyermeke, — vagyis a hagyatéki iratok — és nincs más teendője, mint újból felvételni a hagyatékot és a kiadásokat kiadásokkal tetézni.

8. A 125. §. azon intézkedését, melyszerint a végrendeletek kihirdetése és a távollevők részére gondnok kinevezése és a perrendtartásban még a hirdetési eljárás, a bíróságoknak hagyatott fel, hasonlóan oda kívánnám módosíttatni, hogy ezen eljárások is a közjegyzőknek mint bírói vagy gyámhatósági megbízottaknak hatáskörébe tartozzanak, mert arra egyáltalán semmi ok sincsen, hogy a teljes hitelességgel felruházott közjegyző, a kire különben sokkal fontosabb ügyek is bizattak a törvényhozás által, a végrendeletet ki ne hirdethesse és a távollevők részére gondnokot ne nevezhessen, vagy az ismeretlen tartózkodású örökösökre nézve a hirdetési eljárást keresztül ne vihesse.

Ha úgy tudnák a törvényhozók mint mi, akik az ügyek elintézésével bajoskodunk, hogy az ily csekélyeknek látszó kivételek is mily bénítólag hatnak az ügyek elintézésénél, megszüntetnék ezen különleges intézkedéseket és következetességgel vinnék keresztül azon elvet, hogy az ügyek elintézése lehetőleg egy kézbe legyen összpontosítva.

9. Végül törvényhozásilag véleményezném kimondatni azt is, hogy az állami, közalapítványi, árvai, szóval minden közkezelés alatt álló vagyon érdekében kötött bármilyen ügyletek csakis közjegyző előtt köthetők, mert az csakugyan feltűnő, hogy miután a törvényhozás a közjegyzői intézményt, mint az akaratkifejezés hamisíthatlan biztosítékát oly előjogokkal és hitelességgel ruházta fel, hogy a közjegyző okirata ítélet erejével bírhat, a közvagyon és különösen az állam vagyona el van vonva a közjegyzői intézmény jótékonyasága alól. E helyen méltán tehetnénk az iránt kérdést, hogy kiknek érdekeik vannak itten a közérdek felé helyezve? mert hogy a közérdek csakugyan azt követeli, hogy a közvagyon közjegyzői okirattal biztosíttassék, ahhoz kétség nem férhet.

Dercsényi Kálmán.
kir. közjegyző.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(140. §.) Csak az ebben előforduló «közjegyzésével» szóra kell megjegyezni, hogy ez pleonasmus, mert az egyetértés valamennyi érdekeltnek ugyanazon egy véle-

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26. és 27. számokban.

ményben létét jelentis az nem lesz teljesebb, sem a szó nyomatékban nem nyer, ha az oda sem illő *«köz»* ragasztatik eléje.

(141. §.) Ha a felek a közös dolognak természetben való felosztása iránt nem tudnak megegyezni, csak egynek is kívánságára a közös dolog elárverezendő s a vételár osztandó fel. Ezt tartom leghelyesebbnek és semmiesetre sem adnám meg a bírónak a 141. §-ban neki szánt szabad kezét, melynélfogva: «a bíró a czélszerű gazdálkodás szempontjából egyik részesnek az egyéb birtoka mellett fekvő részletet ítélheti oda vagy az eddig már egyetértőleg létezett használatot veheti alapul.»

Ugyane §. második bekezdése is önmagával van ellenmondásban, midőn mondja: «ha az osztás természetben nem fog helyt, azonban a dologhoz tartozó egyes részletek nyilakra oszthatók». Szerény felfogásom szerint *«nyilakra osztás»* csak úgy és akkor lehetséges, ha az osztás tárgyai természetben elkülöníthetők, vagyis oszthatók (l. az általános rész tervezetének 92. §-át.)

Egyáltalában mellőzendőnek tartom a felek oktatását az iránt, hogy mi módon ejthetik meg az osztást, s hogy még arra is megtanítsa őket a törvény, hogy *«netaláni egyenlenségek»* (talán különbözetek) fölülfizetésekkel kiegyenlítendők. Ha az osztás érdekelték egyetértésével történik, bizza rájuk a törvény azt, hogy nyilak, sorsolás, idősbőség vagy más rájuk nézve netaláni sajátságos viszonyaiknál fogva jelentős körülmények tekintetbevételével ejtik meg az osztást, ha pedig meg nem egyezhetnek, peren kívüli bírói beavatkozást megengedni nem lehet.

(142. §.) Igen nagy befolyást enged a 142. §. is a bírónak, midőn felhatalmazza, hogy egyuttal (?) határozza el azt is, van-e az ingatlan dolgok felosztásánál valamelyik félnek szolgalmra szüksége s ez neki mily feltételek mellett legyen megengedhető. Nem látom indokolva azt, hogy a törvény a feleket mintegy kényszerítse a természetben való osztozkodásra; sok esetben ez czélszerűtlen és az egyesek érdekét sértheti, a mennyiben a külön részek használatának hátrányára és értéküknek csökkenésére válnék. Egyszerűen elégnek és legigazságosabbnak tartom azt a szabályt, hogy a mennyiben a felek az osztást egyetértve meg nem ejthetik, a közös dolog nyilvános árverés útján eladandó és a vételár a részesek között felosztandó.

(143. §.) Hogy szolgalmak fel nem oszthatók, ezt nem itt kell kimondani, hanem a szolgalmakról szóló szabályok között, a mint ezt a tervezet 286. és 287. §-ai meg is teszik. Miért kell továbbá a törvényben kimondani azt, hogy határjelek, tehát cövekek, kövek, fák, oszlopok, árkok, stb. nem oszthatók fel? ez ép oly kevésbé juthat valakinek eszébe, mint a §. azon további megállapítása: «a közös használatra szükséges okiratok fel nem oszthatók». Ilyesmit csak nem vehetünk be új törvénykönyvünkbe csupán azért, mert az ausztriai ptk. 844. §-ában is benne van. Senkisésem gondolhat arra, hogy valamely szerződés, ha egy ivből áll, annyi részre vágassék, a hány az érdekelt, vagy ha ugyanannyi ivből áll, mint az érdekelték száma, mindenik egy ivet kapjon belőle!

Hogy a közös okiratok rendszerint a legidősb részesnél tétessenek le, ez helyes, de azt nem tartom helyesnek, hogy a többieknek jutandó hiteles másolat ezek költségén készíttessék. Az okirathoz, péld. nemeslevélhez, valamennyi érdekeltnek egyenlő joga van: az egyenlőség elvével pedig ellenkezik, hogy egyik, mert véletlenül idősb a többinél, az eredetit kapja ingyen, a többi pedig csak hiteles másolatot saját költségén. Helyesebbnek látnám tehát ha az mondatnék ki, a hogy mennyiben a közös okirat a részesek valamely jogának bizonyítására szolgálhat, a többiek közös költségén hiteles másolatot kapnak.

(144. §.) A rendelkezés lényegéhez nincs észrevételem.

(145. §.) Harmadik személynek a közös dologra, vagy

az egyes tulajdonostársak jutalékaira *«szerzett jogai»* csak azon esetben lehetnek, ha a közös dolog ingatlan, ha tehát a *«szerzett jog»* a telekkönyvbe bejegyezve van. Magától értetik, hogy a közös tulajdon megszüntetése a telekkönyvi jogokat érintetlenül hagyja, nem szükséges ezt az általános ptkben külön is kimondani, kivált mikor a telekkönyvi rendtartás ez iránt részletes rendelkezéseket tartalmaz. Hogy mi közülük lehet a 145. §-ban említett *«harmadik személyeknek»* az osztályhoz, melyre a tervezet őket is meg akarja hivatni, ezt nem tudom eltalálni.

A 145. §-t ennél fogva elhagyandónak tartom.

(146. §.) Ha léteznek még oly birtokállapotok, melyeknél valamely épület többeket területileg elkülönített részekben illet, ily állapotok jövőben is az eddigi (szerződési) viszony szerint lesznek elbírálandók. Törvényes szabályozásra annál kevésbé van szükség, minthogy ily megosztás jövőben többé meg nem engedtetik s az 1855. évi telekkönyvi rendtartás életbelépte óta eddig sem volt megengedve. Hogy pedig valamely épületnek területi megosztása esetében (a mennyiben ily viszony a telekkönyvi rendtartás életbeléptét megelőzőt időből még fenáll), a tér, fedélzet, udvartér és egyéb a közös használatra szolgáló alkatrészek a részesek között részeik aránya szerint közősek, ez bármennyire természetesnek látszik, még sem mondható ki a törvényben, mely már a múltban keletkezett ily jogviszonyokra visszaható nem lehet; hátha az eddigi szerződési viszony egyebet állapított meg? A törvény rendszerint csak oly jogviszonyokat szabályozhat, melyek szabványai alapján keletkeztek.

Hogy az udvartér alkatrésze e külön tulajdonnak is, ez természetes, de nem szükségképen áll, mert lehet, a mint hogy van is eset, hogy valamely épületrész az udvartértől elzárva van; hogy pedig az udvartér az épület nélkül ne lenne elidegeníthető, ez sem áll, mert ha az udvar oly terjedelmű vagy helyzetű, hogy az egészen vagy részben külön is elidegeníthető, ezt a törvény nem tilthatja. Nemcsak a főváros palotáinak négy magas fallal elzárt szűk udvaraira kell gondolnunk, hanem a vidék állapotaira is, melyekre a törvénykönyv épen úgy alkalmaztatni fog.

Vége hogy a közös tulajdon aránya szerint kötelesek a résztulajdonosok az épület közös részeinek fentartási és javítási költségeihez járulni, ezt nem lehet a törvényben kimondani, mert lehet eset, hogy a kisebb rész tulajdonosa semmi terhet viselni nem köteles.

A 146. §. szabálya helyett azt kellene kimondani: hogy a mennyiben valamely épület többeket területileg elkülönített részekben illet, az eddig fenállott jogviszony irányadó; jövőben azonban ily megosztás meg nem engedetik s ha több rész egy tulajdonosnál egyesítettik, további külön eladás érvénytelen.

(147. §.) A megelőző §-hoz tett észrevételemhez képest a 147. §. elesnék.

(148. §.) Az elővásárlási jog, meg ha törvénynél fogva is illeti meg a tulajdonostársakat, ezeknek semmi előnyt nem biztosít, mert csak az eladó akaratával lévén gyakorolható, ha az eladónak úgy tetszik, a vevővel oly feltételeket állapít meg, melyeknek teljesítése az elővásárlásra jogosult résztársak nézve lehetetlen. Ez okból a §. első bekezdése elhagyandó, a második pedig azért, mert ez a 146. §-hoz ajánlott módosításban már benne foglaltatik.

VII. FEJEZET.

A szomszédjog.

I. Szükséges ut.

Szomszédjognak nevezi a javaslat az ingatlan dolog tulajdonának némely törvényes megszorításait, melyeket a szászországi ptk. *«Nachbarrecht»* példájára a szomszéd telek tulajdonosának előnyére javasol.

Ez intézmény azon vezérelvből indul ki, hogy a tulajdonnak megszorításai egyoldalú érdek kedvéért csak a szükség által, viszonyos korlátozások azonban már az előnyök némi kölcsönössége által tekinthetők igazoltnak, kivált ha ehhez még a közjóra való tekintetek is járulnak.

A tulajdonnak ily megszorításai közvetlenül a törvényen alapulnak s természetüknél fogva megkülönböztetendők az ugynevezett *törvényes szolgalmaktól*.

Törvényeinkben már vannak esetek, melyekben a telek tulajdonosa idegen érdek kedvéért korlátozásokat eltérni tartozik. Ilyen az 1879. évi XXXI. tcz., melynek 178. §-a szerint minden földbirtokos tartozik megengedni, hogy idegen erdei termékek bármily mívelési ághoz tartozó földjein, illetőleg magánutjain átszálltassanak, ha azok az erdőből különben vagy épen nem, vagy csak tetemesen nagyobb költséggel lennének elhordhatók; ilyen az 1854. évi bányatörvény, melynek 105., 128., 129. 130. §§. (új bányatörvényjavaslat 104., 105. 136. §§.) szerint a főtulajdonos a bányavizeknek telkén leendő átvezetését kárpótlás mellett megengedni tartozik; ilyen az 1874: XI. tcz., melynek 4. §-a meghatározza, hogy hatósági engedély útján egyesek, mint e célra alakult társulatok jogot szerezhetnek, hogy ártalmas belvizeiket saját költségükön az illetőknek kártalanítása mellett idegen területen keresztül is a befogadásra képes élő vagy vízmedenczébe levezethessék; ilyen a közmunka és közlekedésügyi m. k. miniszternek az 1865/7. XVI. tcz. alapján 1869. április 21-én kibocsátott körrendeletével megállapított azon szabály, miszerint a *vonatú utak* a part hosszában, szélettől be legalább 4 ölnyre szabadon tartandók; ilyen az 1881: XII. tcz. (16—20. §§.) a gőzmozdonyu vasutak és gőzhajózásra szánt vízi utak mentén a szabályszerű tűztávlat meghatározása.

Mindezek nem törvényes telki szolgalmak, tehát nem az általános magánjog elvei, hanem az illető különös törvények szabályozása szerint ítélendők meg. Törvényes telki szolgalmak különben nem is léteznek, sem eddigi általános magánjogunkban, sem a jelen tervezetben. A Code Napoleonnak törvényes telki szolgálmai is hibásan nevezetnek azoknak. Nálunk csak az 1854. évi bányatörvény 191—197. §§-ban (bányatörvényjavaslat 197—204. §§.) van valóságos bányaszolgalmakról szó, melyek a bányatelekkönyvbe való bejegyzésnek is tárgyát képezik.

A különbség az u. n. *szomszédjog és telki szolgalmak* között abban áll, hogy a szomszédjog *törvénytől fogva* illet meg valakit szomszédja telkére vonatkozólag, de csak a szükség tartamára s telekkönyvileg nem jegyeztethetik be, míg a telki szolgalmak mostani jogunk szerint szükségképen telekkönyvileg bejegyzendők, a tervezet szerint pedig bejegyezhetők (304. §.). A szomszédjog korlátolt tartamú s a szükség megszűntével egyszersmind elenyészik a nélkül, hogy ehhez a felek egyetértése megkívántatná; míg a telki szolgalmak rendszerint csak a jogosított bejegyzésével vagy elévülés folytán enyészik el.

E különbségek szemmeltartásával kell az anyagot oly módon megválasztani, hogy a «szomszédjog» intézményébe csak az általános magánjogba tartozó és csak oly rendelkezések vétessenek fel, melyeknek nem a telki szolgalmak között van illetékes helyök.

(149. §.) Ha a javaslat a *szomszédjog és telki szolgalmak* között különbséget nem lát, akkor nincs ok rá, miért tekintessék a *szomszédjog* külön intézménynek. De mert van különbség, mint erre csak imént rámutatni megkísérlém, s mert a szomszédos telkek némely viszonyának törvényes szabályozása valósággal célszerű, ezért a 149. §. rendelkezését lényegében (de nem egyszersmind formájában) helyesnek ismerem el.

Ha valamely telek véletlen folytán, péld. hegyomlás vagy a vízfolyásának változása következtében a közlekedési

utól elzártnék, törvénytől fogva követelheti a tulajdonos, hogy szomszédja neki a szükséghez mért átjárást engedjen. Ez azonban teljességgel nem *utszolgalmak*, mint a javaslat nevezi, mert csak addig áll fenn, míg az akadály elhárított, s a *kárpótlás* nem az átjárás megengedéseért, tehát nem a jogért fizetendő, hanem csak annyiban, a mennyiben a szomszéd telek tulajdonosa ezáltal valósággal kárt szenved.

A 149. §-ban ismételt előforduló *utszolgalmak* tehát ismét eltávolítandó.

(150. §.) Nincs megjegyzésem.

(151. §.) E §. ide nem tartozik, hanem a szolgalmak közé, hol a javaslat 300. §-a ennek megfelelő rendelkezést tartalmaz is. Mert ha valaki másnak jogot enged át, melynek gyakorlására az átengedő telkén át ut szükséges, ezen utat ingyen köteles átengedni, ez nem oly jogviszony, mely a 149. §. elvi rendelkezése szellemében *törvénytől fogva* keletkezik, hanem kizárólag a felek akaratától függ.

A 151. §. tehát törölendő s megtartását legkevésbé sem igazolhatja azon körülmény, hogy a szászországi ptk. 348. §-a hasonló rendelkezést tartalmaz, melyet azonban a javaslat oly önkényes változtatással vett át, mely teljességgel nincs indokolva. Míg ugyanis a szász ptk.-ben így áll. «so wird angenommen, dass der erforderliche Weg unentgeltlich zuge-statten sei», a tervezet ezt így fordítja le: «ezen utat ingyen *köteles* átengedni.» A két tétel között nagy különbség van.

(152. §.) E §. sem a szomszédjog körébe tartozó esetet akar szabályozni, mert legalább szerény felfogásom szerint, nem képzelhető eset, melyben valaki másnak telkéből oly részt vásároljon meg, melyre rámenteni nem lehet, nem lévén még a repülés az embereknél általánosan behozva; legalább is magától értetődik, hogy az elidegenített telekrész szerzője és a megmaradt rész tulajdonosa között a netalán szükséges *utszolgalmak* iránt is történik megállapodás. De mindettől eltekintve, feleslegessé teszi e §-t már a 142. §. megfelelő rendelkezése is.

(153. §.) Ugyanazon okokból ugyanazon sorsban kell részesíteni a 153. §-t is.

II. Építkezéshez szükséges szolgalmak.

(154. §.) Azt hiszem, nem szükséges ismételt és bővebben fejtegetni azt, hogy az építőnek adott azon jog, miszerint állványokat és anyagokat a szükséghez képest és kárpótlás mellett a szomszéd telkére leraknia szabad, nem szolgalmak, következésképpen a 152. §. fölébe tett felírás hibás. Magához a §-hoz nincs megjegyzésem.

(Folytatás következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

Az erdélyi gazdasági viszonyok, különösen pedig az oly sokaktól oly sokszor hangsúlyozott marhatenyésztés fejlesztése ma még megkövetelik, hogy a közlegelők fel ne darabol-tassanak. A természetben nincs ugrás. A gazdaságban sem lehet hirtelen átmenet. Ily hirtelen és nagy ugrás volna pedig a közlegelőrendszerrel az istállózási rendszerre való rögtönös átmenet. Erdélyben a marhatenyésztés az egyet-len biztos és állandóan jövedelmező gazdasági mívelési ág. A parasztnak, meg a számtalan elszegényedett nemes embernek csekély birtoka legfőlegb csak arra elégséges, hogy magát és családját úgy a hogy fentartsa; pénzt csak a marhából és gyümölcsből csinálhat. E mívelési ágak fejlesztése tehát Erdélyre nézve életkérdés.

Itt az alkalom, hogy az 1871: LIII. tcz. 42. §-át s különösen annak első bekezdését megbíráljuk.

Összehasonlítás végett ide iktatom az 1836: VI. tcz.

* A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban.

3. §-ának első és második bekezdéséből az ide vonatkozó részeket: *«Mint hogy a jobbágynak, mennyire a helybeli körülállásból engedik, elegendő legelőt kell adni, leginkább ennek megszorításából s aránytalan használásából eredni szokott panaszok megszüntetése s egyszersmint a nemzeti ipar előmozdítása tekintetéből a jobbágyi legelő a földesurától — valahol csak ezt a helyzet engedi — ha azt a földesur vagy a közbirtokosok közül egy, vagy végre az urbéri telekkel bíró jobbágynak nagyobb része kívánja, elkülönöztetni rendeltetik.*

Hogy pedig a kizárólag nyert legelő hasznával minden egyes jobbágy is elkülönözve élhessen, és szorgalma növelésére földjét külön valva is szabadon használhassa, a rendbeszedés alkalmával amennyire eszközölhető, és a gazdálkodás módja javulja, ha a jobbágyság nagyobb része kívánandja, minden egyes jobbágyinak egész tartozmánya az illető legelővel együtt egy tagban, vagy ha a helybeli körülmények nem engednék, legalább dúló szerint hasíttassék ki».

Az első tekintetre meggyőződünk, hogy ezzel szemben az 1871: LIII. tcz. 42. §-a határozott visszalépés. Az 1836-iki törvények alkotói a hazai viszonyokat, a nép sajátságait közelebbről ismervén, mély belátásuknál fogva a legelő eldarabolását, igen helyesen, korlátok közé szorították az által, hogy az egyéenkinti felosztást a *többség* akaratahoz kötötték.

Ki vonja azt ma már kétségbe, hogy Erdélyben, a marhatenyésztésre kiválólag utalt ez országrészben, a közlegelők korlátlan földarabolása legtöbb esetben káros?! Sok idő, nagyon sok idő telik el, míg a nép a belterjesebb gazdálkodásra adja fejét: a míg a takarmánytermelést és istállózási rendszert megszokja.

«Azon körülmény, hogy a törvény csak elvileg decretálja a jobbágy *«követelhetési jogát»* legelő-illetményének a közösből való kihatására; de az iránt, hogy ezen kihatás mások irányában káros kihatás ne legyen, következve jogsérelemmel ne járjon, még általánosságban intézkedőleg sem gondoskodik, első sorban azt eredményezi, hogy az élelmesebb volt jobbágynak, rendszerint pedig az ugynevezett szájasabbak, a legelőterületek használhatóbb és a legeltetésen kívül másképen is értékesíthető részeit a törvény aegise alatt maguknak kihatogatják, a kevésbé használható részek pedig ott maradnak a többség, vagyis azok számára, kik a helyi viszonyok és körülményeiknél fogva a közös legelőtartásra utalvák; miből aztán zugolódás, ingerültség és elkeseredés támad, és méltán, főleg oly határokon, hol a legelők minőség és használhatóság tekintetében különböznek.

De a törvénynek fenebb vitatott tételét összevetvén az ugyanazon §. harmadik bekezdésében foglaltakkal, az is szembeszökőleg tűnik fel, hogy a törvényhozó nem volt rendelkezésében következetes. Mert az elvitázhatatlanul bizonyos, hogy a volt jobbágynak részére megítélt legelő-mennyiség és azok jogosultsága mindig ugyanaz ugy a végrehajtás befejezte előtt, mint az után: és mégis a végrehajtás befejezte előtti eldarabolást korlátlanul mindenkinek tetszésére bizza; a befejezés után pedig már korlátozza olyképen, hogy az csak ugy érvényesíthető, ha a felosztást szorgalmazók urbéri birtoka a határban levő urbéri birtoknak legalább egynegyedét teszi.

«Ne ábrándozzunk kellenén túl a legelőterületek felosztásáról. Csak akkor tekinthető azok felosztása valódi haladásnak, ha az általános képesség és akarat új, belterjesebb gazdaságot kezdeni, már megvan. Minden időelőtti megosztás kegyetlenség a csekélyebb emberek irányában. Meggondolatlan felosztás oly vidékeken, melyek nagybani állattenyésztésre hajlandók, ezen előnyös foglalkozási ágat teljesen tönkre teheti. Valamint a talaj terméketlensége általában hátráltatja vagy lehetetleníti a belterjesebb gazdálkodás megkezdését: ugy a közlegelő megszüntetése és felosztása is. (ROSCHER VILMOS)».

Mindent egybevetve; hol a viszonyok a legelő-feldarabolást az összes érdekeltekre nézve előnyösebbnek nem indokolják, ott a közöshasználat módjának rendezése jár legkevesebb érdek- és jogsérelemmel.

1871. évi törvényhozóink vagy nem sokat törődtek az idevágó nemzetgazdasági kérdésekkel, a legelő feltagolását vagy közösségbeni használatát nem tartván valami különösen fontos dolognak; vagy ellen esetben egyszerűbbnek hitték azokat gordiusi csomóként röviden megoldani, a következmények expeditióját: vajon átalán az érdekeltek összeségére, vagy kire nézve lesz hasznos vagy káros kihatás? bizván arra, kiről meg van írva: prudens futuri temporis exitum caliginosa nocte premit...» (BODÓ ISTVÁN kir. tszéki bírónak a *Jogtudományi Közlöny* 1877. évi 20. és 21. számaiban megjelent cikkéből.)

Azt hiszem, hogy a fenebbieken eléggé sikerült az 1871: LIII. tcz. 42., 76. és 77. §-ai eltörlésének, és az 1880. május 2-án kelt, de ezuttal csekély részben módosított Törvényjavaslaton 19. §. a) — d) f) és g) pontjai, 20—23., 26—28. §-aiban lefektetett elvek szerinti új törvényhozási intézkedések létesítésének szükségességét bebizonyítanom.

Törvényjavaslatom 31. §-ában kifejezett javaslat az elbirtoklás és méltányosság elvein alapszik.

Törvényjavaslatom 32. §. g) pontjában foglalt intézkedés, miután ezen elv az 1880: XLV. tcz. 19. §. e) pontjában már befoglaltatik, csak annyiban érdemel figyelmet, amennyiben javaslatom az erdőközötti földrészeknek nemcsak kicserélését, hanem vagylagosan *kézpénzbeli megtérítéseit is megengedi*, ami a megoldást nevezetesen elősegíti és könnyíti.

Törvényjavaslatom 33. §. harmadik bekezdésében foglalt javaslatot már Keresztszeghy Lajos kimondotta 1876-ik évben Tettey Nándor és Társa bizományában megjelent *«Gyakorlati ismertetése az urbéri perekbeni eljárásoknak és bizonyítékoknak»* című munkája 71. lapján. Minthogy pedig nézetét osztom: azt, mint helyeset, átvettem.

Törvényjavaslatom 36. §-a, épen ugy, mint annak 19. §. a) pontja módot nyujtanak arra, hogy a községi népiskolák, ahol a helyi viszonyok és körülmények igénylik, az $\frac{1}{100}$ részt jóval túlhaladó javadalomban s az erdőből is részesíthetessenek.

Törvényjavaslatom 40. §-a az 1871: LIII. tcziket kiegészíti, mert erre nézve az semmi intézkedést sem tartalmazott.

Törvényjavaslatom 81. §-a az 1871: LV. tcziket kiegészíti; míg 92. §-a a 19. §. a) — d), f) és g) pontjaiban foglalt üdvös intézkedéseket az arányosításokra is kiterjeszti.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csődtörvény 26—29. §-aihoz.

Valamely törvénynek életrevalóságát annak gyakorlati alkalmazása képes igazolni, épen ugy miként a hiányok is csak a törvénynek egyes jogesetekre való alkalmazásánál tűnnek fel: szerencsésebb az oly törvény alkotása, mely általános elvi meghatározásaiban ugy, mint részletes dispositioiban az előforduló jogelvek és jogkérdések minél számosabb eseteire nyerhet specialis alkalmazást.

A csődtörvénynek, mely tagadhatatlanul nagy gonddal készült, mert annak idején a törvényt előkészítő mindenféle szakbizottságnak komoly tanulmány tárgyát képezte, már ez idő szerinti alkalmazásában is szintén jelentkeznek a maga hiányai, és nem azért, mintha ezen törvény alkotásával a törvényhozás meghatározásaiban a jogkérdések minél

számosabb eseteire figyelemmel lenni nem kívánt volna, hanem azért, mert az esetek sokféleségét a törvényhozás bölcsessége sem lévén képes előre látni, ennél fogva a törvény gyakorlati alkalmazásánál kell és szükséges a hiányokat pótolni, annyival is inkább, miután a csődtörvény nemcsak azon jogelvek és jogtételek foglalátja, melyek a hitelezők és a közadós közötti megállapodások nyomán a csődtömegre átszármaztatott jogviszonyokat szabályozzák, hanem executorius szelleménél fogva, nagyobb mértékben lévén alaki, mint anyagi intézkedésű, tehát a birói gyakorlat által az általános eljárás szabványai mellett megférő és ennek szellemével összeegyeztethető oly alaki megállapodásokat kell létesíteni, melyek a törvény hiányát pótolni valóban alkalmasak.

Ilyen lényeges hiánya a csődtörvénynek az, hogy a közadós jogcselekvényei megtámadása tekintetéből intézkedő 26—29. §-ai a megtámadásra vonatkozó birói illetékeséget nem kimerítőleg szabályozzák.

Azért nevezem pedig ezt lényeges hiánynak méltán, mert a megtámadási jogban az összes csődhitelezők jogai összpontosulnak, igen gyakori esetben a jogcselekmény megtámadása az összes csődhitelezők javát eredményezheti, ily fontos jog mikénti gyakorolhatása tehát a csődtörvény keretén belül minden esetre megoldandó lett volna.

Igaz ugyan, hogy a törvény 145. §. harmadik alineája szerint a csődhitelezők bejelentés alá tartozó követeléseiknek a felszámolási tárgyalásnál akár valódiság akár osztályozás tekintetéből történt megtámadása esetén perre utasítván, az erre irányuló kereset a csődbírósághoz intézendő s a keresk. eljárás szabályai szerint tárgyalandó; ugye ezen §. intézkedése a törvény 26—29. §-aiban engedett megtámadási jogkeresetteli érvényesítése tekintetéből birói illetékeség szempontjából alkalmazást nem nyerhet sem általában, sem kivételesen.

Általában azért nem, mert a csődtörvény 145. §-a oly személyek jogairól szól, kik a tömeg ellenében igényelnek s így a tömeg ellen lépnek fel támadólag, kiknek tehát megvan az ügyleti bíróságuk, hol a gondnok részéről megtámadás is kifogás alakjában szintén érvényesíthető s nem megfordítva; s kivételesen azért nem, mert a tömeggondnok részéről történő támadás merőben ellentétes esetet képezvén amazzal t. i. a hitelező támadásával a kétféle irányu jogérvényesítés hasonló tekintet alá nem eshetik a birói illetékeség szempontjából, már csak azért sem, mert maga a csőd-eljárás is speciális intézkedéseinek kívül a prdtás szabványain alapulván, ennek az illetékeség kérdését tárgyzó általános rendelkezései illusoriussá tétetnének, vagy legalább is megzavartatnának.

A csődtörvény azon hiánya tehát, melynélfogva azon kérdés, hogy a jogcselekmények megtámadására irányuló kereset mely birói illetékeség alá tartozik és a törvénykeretén belül pedig kellő megoldást nem talál, szerény nézetem szerint úgy pótolható törvénykezési eljárásunkban, hogy: *figyelnünk kell a jogcselekmény alapján létesült jogügylet már történt vagy a történő bíróság előtti mikénti érvényesítésére*; mert a birói illetékeség megállapításánál más tekintet alá esik azon jogcselekmény, mely már ítélt dologgá vált, res judicatává lett, valamint más tekintet alá esik a külön kielégítésre jogosított hitelező követelése is, ép úgy, mint azon jogcselekmény, mely a birói elbírálás alá még egyáltalán nem kerülvén, csupán csak egyszerű bejelentés tárgyát képezi:

Mi most már azon követelést illeti, mely még birói elbírálás alá nem vonatván, egyszerűen bejelentés tárgyát képezi, nincs kétség benne, hogy a mennyiben az ily követelés a felszámolási tárgyalásnál tömeggondnok vagy valamely hitelező által megtámadatik, a megtámadás kifogás alakjában történvén, tekintettel arra, hogy a megtámadás folytán perre utasított hitelező a külön per útján

érvényesítendő követelését a kereskedelmi eljárás szabályainak megfelelő keresettel vezeti be, ily keresetét a csődtörvény 145. §-a 3-ik bekezdése értelmében *kötelezőleg a csődbírósághoz intézendő*, következésképp a kifogás alakjában történendő megtámadásnak is a csődbíróságnál, mint már az ügylet bíróságánál kell megtörténnie, s így ily kérdésre nézve a birói illetékeség pozitív törvényes rendelkezéssel szabályozva van.

De szabályozva van a külön kielégítésre jogosított hitelezők — ítélt dologgá nem vált — követeléseik esetleges megtámadása felett ítélező perbirósági illetőség is a csődtörvény 152. §-a által; mert a külön kielégítésre jogosított hitelezők, ha csődön kívül kívánják is igényeiket érvényesíteni, kötelesek törvényes lépéseiket a tömeggondnok ellen intézni, és az eljárás rendszerint a csődbíróság előtt indítandó meg, hol ismét a tömeggondnok részéről teendő megtámadás kifogás alakjában történhetvén, a birói illetékeségre nézve kétely fen nem forog.

A birói illetékeség tekintetéből eddig szabályozatlanul maradt problema megoldása tehát azon egyedüli esetre vonatkozhatik, midőn a tömeggondnok egy bár szintén külön kielégítésre jogosított hitelező jogcselekményét és illetve már ítélt dologgá vált követelését a csődtörvény 31. §-a által nyújtott felettebb nagy kedvezmény mellett, a csődtörvény 37. §-ában szabályozott hat hó alatti időn belül keresettel akarja megmegtámadni.

Erre nézve a csődtörvény, minthogy a megtámadási keresetet sem a csőd — sem más bíróság illetékeségéhez kifejezetten nem utalja s ekként a támadó perbeli illetőségre ügybíróságot nem rendel, hiányos lévén, szükséges, hogy e hiány törvénykezési gyakorlat által pótlandó, s miután a csődtörvény hatályba lépte óta máris számtalan oly megtámadási kereset keletkezett, helyén levőnek találok e lapok során azon hiány mikénti pótlását vita alá bocsátani.

Részemről az e kérdésben eddig keletkezett birói ellentétes határozatokkal szemben és akkor midőn tudtommal még legfőbb ítélőszéki s így végleges határozat pedig egyetlen esetben sem hozott, saját felfogásomat a következőkben nyilvánítom:

A megtámadási kereset azon bíróság illetékeségéhez tartozik, mely bíróság a megtámadott jogcselekmény alapján keletkezett követelés tárgyában már ítélt.

Ezen felfogásom helyességét indokolja első sorban, maga a csődtörvény 153. §-ában foglalt tételes intézkedés.

Ezen §. értelmében ugyanis, ha valamely ügy a törvénykezési rendtartás szabályai szerint valamely bíróság hatásköréhez tartozik; vagy a per már a csődnitítás előtt más bíróságnál megindítatott stb., «az illetőség tekintetében a törvénykezési rendtartás szabályai szolgálnak irányadóul.»

A törvénykezési rendtartás szerint pedig az ügyleti bíróságok illetékesége megállapítva lévén, ettől a csődper folyamán keletkezhető perekre nézve eltérésnek helye nincs, mert a csődtörvény sem rendel eltérést, sőt kifejezetten a prdtásnak az illetékeséget szabályozó rendelkezéseire utal.

Indokolják továbbá felfogásom helyességét a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában 1881. évi november 1-én kelt igazságügyministeri rendeletnek a hatáskör és illetékeség kérdésében alkotott rendelkezései.

Ezen rendelet a törvényhozás felhatalmazása folytán az 1868. évi LIV. tczikket módosító 1881. LIX. tcz. nyomán s ezzel kapcsolatosan hozatván, a törvénykezési rendtartás kiegészítő részét képezi, mi által pedig a csődper folyamán keletkezhető s váltóügyletből támadó peres eljárásokra nézve kétségtelenül szabályozó is. Ezen rendeletnek 7: §. második bekezdése értelmében pedig a megtartási jog érvényesítése esetén «azon körülmény, hogy a váltóadós csőd alá került, a váltóbíróság illetőségét nem szün-

teti meg» mely intézkedés nyilván alkalmazást találhat azon esetekre is, melyekben «res iudicata» keletkezett, mert a retentionalis jog külön uton lehető érvényesítésének biztosítása mellett, az idézett rendelet kétségtelen célja még az is, hogy a már folyamatban talált per birói illetékessége a csőd kiütése által meg ne zavartassék, a mint hogy ezen cél valóstítása végett ugyanazon §. 3. bekezdésében a csődtömeg részére csakis azon jogkedvezmény nyújtatik, hogy a birói határozatok a csődnyitás napjától kezdve a tömeggondnoknak kézbesítendő, ki a megtartási jogot érvényesítő hitelező eljárását a tömeg érdekében ellenőrizheti.

Indokolja végül felfogásom helyességét azon körülmény is, hogy a megtámadási kereset a csődtömeg activ pereihhez tartozik, mert a megtámadás mindenkor oly jogok érvényesítését célozza, melyek a tömeg vagyoni értéke gyarapítására alkalmasak, miután leggyakoribb esetben a megtámadás oly jogcselekmény hatálytalanítására irányul, melynek alapján a közdósnak valamely hitelezője követelést támaszt, a jogcselekmény megdöntésével pedig maga a követelés is megszűnő, ugyanez a csődtömeg javára szolgál.

Már pedig a csődtörvény nem nyújtja a tömeggondnoknak azon jogot, hogy a tömeg activ követeléseit a csődbíróság előtt érvényesíthesse, s így kell, hogy az activ perek a prdtás általános szabványai értelmében úgy a birói hatáskör valamint illetőségre való tekintettel is vezettessenek be.

Ezek szerint lévén a csődtörvény többször jelzett hiánya birói gyakorlatunkban pótlendő, véglegesen kimondandó, hogy: a megtámadási kereset azon bíróság illetékességéhez tartozik, mely bíróság a megtámadási jogcselekmény alapján keletkezett követelés tárgyában már ítelt; más értelemben elfogadott gyakorlat tényleg az eljárás megzavarására vezetne.

Frivaldszky Sándor,
budapesti ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A budapesti ügyvédi kamara E. Károly Lajos ügyvédet a budapesti ügyvédi kamara jegyzékébe leendő bevezetése iránti kérelmével elutasította, mert «a pécsi ügyvédi kamarának 1883. ápr. 1-én 146. sz. a. kelt átiratával áttett 1883. évi febr. 15-én 23. sz. a. kelt ítélettel folyamodó W. testvérek panasza folytán írásbeli feddésre íteltetett s ehhez képest a kamara keblébe leendő felvételt az 1874. évi XXXIV. tcz. 3. §-a értelmében magtagadni annál is inkább kellett, mert a törvényes két év, mely alatt az írásbeli feddés hatályát vesztené, még le nem telt.» A királyi Curia erre a következő határozatot hozta, melyre visszatérünk: A budapesti ügyvédi kamara határozatának megváltoztatásával E. Károly Lajos a budapesti ügyvédi kamara ügyvédi lajstromába felvétetni rendeltetik. Mert az 1874. évi XXXIV. tcz. 70. §. 1. és 2. pontjaiban érintett fegyelmi büntetések következményeként sehol sem jelöli meg azt, hogy az ügyvéd lakását más kamara területére át ne tehesse; mert azon törvény 3. §-a a felvétel megtagadását egyebek között csak az ügyvédségtől bizonyos időre vagy örökre volt eltiltását rendeli, más fegyelmi büntetés esetében pedig a felvétel megtagadását nem rendeli; mert az idézett törvény 102. §-ában azon intézkedés, hogy a feddés hatását két év után veszti, épen azért, mert ezen büntetés hatása nem terjed ki a lakásválasztási jog korlátozására, ide nem alkalmazható.

— A kir. Curia vádelvi felfogását lényegesen megszorítja azon kijelentés, melyet f. é. jun. 12-én 4317. sz. határozatában találunk. Kimondatik itt ugyanis, hivatkozással a fenálló törvénykezési gyakorlatra, hogy az u. n. főbenjáró ügyekben a bíróság sem a cselekmény minősítése, sem a büntetés tekintetében nincs kötve az ügyész indítványához.

— A kir. Curia kimondotta egyik újabb határozatában, hogy a kir. törvényszék hatósági körébe tartozó büntető ügyekben hozott felmentő ítélet vagy megszüntető határozat esetében a magánjogi elégrételre jogosított, közvetlenül sértett vagy károsított fél, akkor, ha a kir. ügyész nem felelbe, jogosítva van a felelbezési jogorvoslatot a kir. ügyészre nézve fenálló feltételek mellett és hatálylyal használni és ezen felelbezések az ügynek felsőbb

bíróságok általi megvizsgálásának alapját képezik, — a miből nem követhető az, hogy ezen sértett vagy károsított fél mindazon jogokkal felruházottnak tekintessék, melyek a kir. ügyészt hivatalból üldözendő büntös cselekményekre nézve törvény szerint illetik. (15893. sz. a.)

— A kir. Curia kimondotta, hogy az elidegenítési és terhelési tilalom a tulajdonost tulajdonjoga feletti rendelkezésében és így tulajdonjogát korlátozván, a telekk. rendt. 52. §. d) pontja szerint az ily korlátozásnak telekkönyvi feljegyzése helyt foghat. (2991. jun. 12.)

— Aláírási felhívást bocsát ki HOLLAKI ÁRPÁD székesfehérvári aljbíró ily című műre: «Járásbírósági Kalauz». A járásbíróságok illetékessége alá tartozó polgári, hagyatéki, bűnügyi, telekkönyvi, perenkívüli és kisebb polgári peres ügyekre alkalmazandó különféle esetre vonatkozó végzés, ítélet, határozat, és jegyzőkönyv-mintázatok gyűjteménye. A munka ára 1 frt 20 kr. Az előjegyzések szerzőhöz küldendő.

— «Külsőségek» cím alatt érdekes cikket hoz a «Juristische Blätter» e heti száma, melyet kivonatilag lefordítunk. Az egyén állása az emberi társadalom hierarchiájában külsőleg kell hogy felismerhető legyen. Ez régi elv az élet piaczn. A katonának megvannak rangbeli jelvényei és reglementszerű köszönései és még a tudományos akadémia tagsága is állami diszöltőny s diszkardban leli kifejezését. A törvénykezés terén is busásan jelentkeznek a külső jelvények. Eltekintve az aranygalléros, tisztii sapkás fényes egyenruhától, a rangfokozat nyilvánul mindenben, a mi a functionariust körülveszi. A hivatali helyiségen, a tapétákon, az íróasztalokon s a berendezésen, még a hivatalszolgán is megismerni az illető hivatalnok rangját. De rigueur szabályt képez, hogy az elnököknek dolgozószoba, fogadóterem és előszoba, az alelnöknek pedig dolgozószoba és előszoba jár. A ki alantabb foku, annak egyszerű bureauja van, az első foknál ezenfelül servitus vitae sötét csatornán keresztül, hol a hivatali szolgák «darabjaikat kiírják», hol a felek várakozva körülülnek s az ügyvédek fel s alá járkálnak. A bureau maga osztály szerint van berendezve. Régi szabály szerint jut a VII. rangosztálynak kanapé, de fényezett butor csakis a VI. osztálynál kezdődik. Hogyan áll a dolog a bíróság előtt eljáró ügyvédekre nézve? Lépünk be a legfőbb törvényszék termeibe. A semmitűszéki tárgyalásokra szánt terem imponáló látványt nyújt. A közönség számára megfelelő módon van gondoskodva a tárgyalás tulajdonképi színhelyétől korlát által elkülönített ülőhelyekkel. A terem mélyében hatalmas tribune emelkedik a birói tanács számára. Az ezen emelvény mögötti falba egy ajtó oly művésziesen van beillesztve, hogy bezártan a közönség azt észre nem veheti. Ezen ajtó váratlan megnyílása a bírák megjelenésekor ünnepélyes hatással van a közönségre. Ezen emelvényen, a bíróságtól jobbra, a koronaügyész vagy helyettesének ülése van. Pompás egy hely a közvádli számára. Miután az ablakok a terem ezen oldalán vannak, a teljes napvilág ömlik az ő asztalára, a mely magas kerettel körülvéve, peranyagát indiscret szemek elől elrejtí, míg személye az oldalán besütő napvilág folytán ellenfele számára csak körvonalaiban látható s érczes szavai ezen «mystikus homályosságú magaslat»ból annál hatásosabban hangzanak le. Az emelvény baloldalán, szemben a kövädli-vel, még egy ülőhely van, nyilván praedestinálva a fél védője számára. De ez itt nem található; ezen felső régiókban trónol a jegyző, a ki rendesen egy a legfőbb bírósághoz beosztott joggyakornok. Hol keressük a védőt, kit a «magasztos hivatás» e helyre szólít. Hiába fut szemünk végig a fentleirt monumentalis emelvényen. Ha az olvasó gyermekkorából visszaemlékszik a családi büntető justitiára, homályosan talán emlékezetébe fog jönni a «Katzentisch.» Itt feléled ismét ezen édes emléke a derült de nem borulatlan gyerekkornak. A jegyző lába mellett egy kicsike meg nem erősített asztalka van felállítva — ott ül a védő....

— A Glaser-féle magánjogi döntvénygyűjtemény 17. kötete jelent meg, mely tartalmazza 7268—7791. számok alatt a legújabb osztrák döntvényeket, pontos tartalommutatóval ellátva.

— A Borchardt-féle gyűjtemény kiegészítésekép megjelent egy újabb kötet, mely tartalmazza az 1872. óta Egyiptomban, Belgiumban, Dániában, Nagybritanniában, Guatemalában, Hondurasban, Olaszországban, Svéd- és Norvégországokban, Schweizban és Magyarországon hozott váltótörvényeket németre fordítva.

— Holtendorff a «Rivista Penale» legújabb füzetében

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonya egymáshoz alkotmányos államokban. Dr. HORINKA IMRE győri jogtanár Győrött. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyazó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tvszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A csődválasztmányról. Dr. HOLLÄNDER LAJOS kassai ügyvédtől. — Válasz az 1881: LX. tcz. 197. §-ára vonatkozólag felvett kérdésre adott feleletre Dr. R. N. kapuvári ügyvédtől. — Törvényszüneti böngészet. VADON SÁNDOR debreczeni ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonya egymáshoz alkotmányos államokban.

Napjainkban a politikai törekvések közepette mind határozottabban előtérbe lép azon tétel jelentősége, hogy a civilizált népek az alkotmányképződés epocháját túlélték már, és a továbbfejlődés súlypontja az igazgatásban fekszik; nem mintha ezáltal az alkotmány vesztene jelentőségében, hanem mivel épen az alkotmány által jutunk és utaltatunk az igazgatásra. A végrehajtó hatalom ugyanis azon nagy és önálló szervület, mely által az alkotmány elvei az igazgatásba tereltetnek, miután az államigazgatás valamennyi ágára nézve az alkotmány állítja fel a törvényt, és a végrehajtó hatalom, mely államban a tett, a cselekvés s működés hatalma, ad annak foganatot s valósulást.

A végrehajtó hatalom (potestas executiva) az államhatalomnak önállóan nyilvánuló, saját szervezettel és saját joggal bíró azon tevékenysége, melynek tartalmát az igazgatás (potestas administrativa) képezi.

A végrehajtó hatalom, melynek tiszte a főhatalmi határozatokat tettekké változtatni, képezi azon nagy, az egész államot átható, az államélet minden pontján tevékenyen nyilvánuló közvetítést az államakarat és ennek valódi, természetes és személyes állapotai közt. Állandó nyilvánulást nyer a végrehajtó hatalom az államélet minden körében és a közigazgatás összmezején, de mindenestre legjelentékenyebb kifejezést nyer a beligazgatás terén.

A végrehajtó hatalom tartalmában egyes mozzanatokat tüntet fel, melyeket végrehajtási hatalmaknak, vagy, mint az egységes államhatalom részeit, államhatalmaknak nevezünk, tudniillik: az első ily mozzanatot magára a tevékenységre irányzott önálló akarat képezi, mely, mint a végrehajtó hatalom akarat, rendeletnek (Verordnung) nevezetik, ettől különbözik az intézkedés (Verfügung), mint az alsóbb közegek végrehajtási akarat kifejezésének alakja; a második mozzanatot a végrehajtó hatalom ezen tevékenységére megkivántató szervek előállítása képezi: ez a szervezet, mert szükséges egy szerv, mely a végrehajtó hatalom akaratát megvalósítja; végre a harmadik mozzanat a külső hatalomnak s physikai erőnek alkalmazása a végből, hogy a kivitel részint a természet, részint az egyesek akarat ellen létesíttessék: ez a kényszer. Minden végrehajtás tehát magában foglalja e három momentumot: a rendeletet, a szervezetet és a kényszert, melyek, mint a végrehajtó hatalom tartalma, rendelkező, szervezkedő és kényszer-hatalomnak

neveztetnek, melyek bizonyos mérvben az állam minden végrehajtó közegét megilletik, melyek mint az államban folyton meglévő hatalmak, egy egészet képeznek, és ez értelemben államhatalmaknak neveztetnek.

A végrehajtás közegeivel tetteleg ugyan az állam összetételét áthatja, de lényegéhez képest az államéletnek mégis csak egyik oldalát képezi, másik oldalát a törvényhozás alkotja. A végrehajtó hatalom joga tehát az állam szerves természete által a hatalomnak szabott határ; ezen jognak legáltalánosabb elve azon alapszik, hogy az államcselekvénynek az akarat alá kell rendelve lennie. Az állam akarat pedig a törvény. E szerint tehát a végrehajtó hatalom jogának irányelve, hogy ez rendeleteivel, szervezetével és kényszerével a törvénynek alárendelt — a mennyiben ilyen fenlét —, de továbbá, hogy a végrehajtó hatalom hivatva van a törvényt pótolni az államélet oly pontján, hol az hiányzik, és szüksége felmerül.

Ezen jogelvnek: hogy a végrehajtó hatalom a törvénynek alárendelt, fensőbb jelentősége abban rejlik, hogy nélküle az akarat (a törvény) a ténynek (a végrehajtásnak), és az állam egésze egyes közegeinek uralma alatt állván, az állam szabadságát vesztené. Az állam valódi szabadságának alapját tehát a törvényhozó és végrehajtó hatalomnak egymáshoz való helyes és szigorúan jogi alapra fektetett viszonya képezi. A végrehajtás az államélet minden időszakában határozottan és elevenen felfedezhető ugyan, de évezredek multak el, míg a törvénynek fogalmát és jogát a végrehajtó hatalomtól megkülönböztetni, és e különbséget, mint a két nagy jogi kategória, a törvény és rendelet közötti különbséget, precisírozni tudták, mely különbség az összállaméletben az alkotmányszerűség alapjául szolgál.

Kezdetleges államban törvény és rendelet az államfő személyes akaratában összpontosulnak s fogalmilag összesnek, vagyis «minden rendelet egyszersmind törvény.» Ennek következménye, hogy miután a törvényhozó nem felelős, és a törvény abszolút, ennél fogva a végrehajtó, mint törvényhozó hatalom, az összállamélet felett ennek minden részeiben uralkodik. Miután pedig az államfő szükségképp személyes, azért az egész állam az államfő személyes akaratának van alárendelve, vagyis az állam nem bir szabadsággal. Ezen állapot abszolút egyeduralomnak nevezetik, s ha az államfő akaratát önkényes, önkényuralomnak.

Az ellentétes államirányelvet az képezi, mely szerint a végrehajtó hatalom nem bir önállósággal és a törvényhozó hatalom a nép összesége által gyakoroltatván, még a végrehajtást is magára vállalja. Ezen állapotban meg: «minden törvény egyszersmind rendelet is.» Ennek következménye, hogy a végrehajtó hatalom semmi másra nincs feljogosítva, mint amit a törvény világosan s kifejezetten előírt, és hogy ennél fogva az állam szabadsága ugyan meg van védve, de a valódi államélet fejlődése tesped; további következménye, azután, hogy a törvényhozás felett az érdekek uralkodnak, létrejő az érdekek többségének igazgatása és ezzel a szabad társadalmi mozgalom akadályoztatik. Ezen állapot köztársaságnak nevezetik, a hatalmasoknak pedig érdekeik nevében való uralma a gyöngébbek felett osztályuralomnak. Ezen irányelv által, melynek típusát találjuk a görögök- és

rómaiaknál, létrejött a törvény fogalma és joga, de ezzel a szabad végrehajtásé elenyészett.

A későbbi keresztény germán világ különité el in principio biztosan és határozottan a törvényhozó és végrehajtó hatalmat egymástól. Magában rejtí a törvényhozásnak a végrehajtástól való elkülönítése elejétől fogva az államéletnek azon irányelvét, hogy az állam az állampolgárok organizált összességét képezi, de e mellé az önálló államhatalom irányelvét a királyságban állítja. Így elejétől fogva az államéletben rejtett a törvény, mint a nép akarata fogalmának csirája, megkülönböztetve a rendeletről, mint a király akarata fogalmától. De még e keresztény világ sem vala képes évszázadokon át királyságában az államfő fogalmát és jogát megkülönböztetni az ő irányában is önállóan fenlévő végrehajtó hatalom fogalma és jogától; a nemzetiségi és rendi szerkezet közjogi jellege épen ezen összevegyítését az államfő és az állami végrehajtó hatalomnak tünteti elé. Ennek következménye, hogy a felelőtlenség elve, mely az államfő mellőzhetlen lényegében fekszik, egy voltaképeni szabad igazgatási jog fejlődését, és a törvény s rendeletnek egymáshoz való viszonya feletti eszmék tisztulását lehetetlenítette és akadályozta.

Csak az állampolgári, illetőleg legujabbkori jogegyenlőségi társadalomban jutott határozott érvényre a törvény és rendelet szabatos elkülönítése, és kifejlődött a törvényhozó hatalom önállósága a kamrákban, s a végrehajtó hatalom önállósága a ministeriumokban, az államfő pedig mint egy mindkettő felett áll. Az állami életfejlődés ezen stádiumában már lehetségessé, sőt szükségessé lett az igazgatási jog, mint azon jog képződése, a mely rendelet, szervezet és kényszer tényezőinek az állam akaratahoz (a törvényhez) és tevékenységéhez (a végrehajtáshoz) való viszonyát meghatározza. E végből mindenekelőtt a törvény önállóságának és jogának kell kifejlődnie; a törvény jogi fogalma ezen korszak kezdetének, vagyis a népképviselőnek s az államfő közmegegyezésével létrejött állami akaratnak nagy kriteriuma. Mihelyt a törvény állandó megállapítást nyert, ehhez csatlakozott az igazgatási jog képződése is, mint az önálló rendelkezésnek a törvényekkel szemben való joga; és ezen jog az, mely alkotmányyszerű igazgatási jognak nevezetik. Eleinte természetesen ez is pusztán elvileg létezett, valódi kifejlődését pedig csak akkor nyerte, midőn már kétségtelenné vált, hogy a végrehajtó hatalomra nézve pusztán a fenálló törvények kivitele nem lehet elegendő, hanem, hogy a végrehajtó hatalomra az államélet minden ágában a törvények pusztá végrehajtását felülhaladó, a törvényt kitöltő, részben még helyettesítő functióval is bír. Ennek felismerésével kétségtelenné vált az is, hogy a végrehajtó hatalomnak ezen önálló tevékenysége közben is a törvényhozó hatalom akaratának nyilatkozatával, vagyis a törvénytől összhangban kell állania, miután az alkotmányyszerű igazgatási jog legfőbb elvét az képezi, hogy a végrehajtó hatalom akarata nyilatkozatának, vagyis a rendeletnek soha sem szabad ellenkeznie a törvénytől, ha ilyen van; de azért a végrehajtó hatalom, mint az államfőhatalmi jognak másik egyenjogu tényezője mégis önállósággal s önrendeltetéssel bír. Innen van hogy halaszthatlan szükségkörülmények között, például háboru esetében a végrehajtó hatalom, nem várva be a törvényhozás intézkedését, maga cselekszik.

Az európai alkotmányos államokban — miután törvény és rendelet közötti különbség s a kettő egymáshoz való viszonyának kérdése csakis itt bírhat fontossággal, mert abszolút uralmi alkattal bíró államokban minden rendelet egyszersmind törvény is a — törvényhozó és végrehajtó hatalom között háromféle viszony ismerhető fel, nevezetesen: 1-szor: oly viszony, midőn a végrehajtó hatalom pusztán végrehajtja a fenálló törvényeket; ez a végrehajtási rendelet, mely a törvény megvalósításának feltételei gyanánt

megkivántató meghatározásokat tartalmazza, azaz, ez esetben rendeleti hatalma van a végrehajtó hatalomnak; 2-szor: oly viszony, midőn az államélet valamely pontján, a kormányzat valamely ágában nincsen törvény, de felsőbb határozat szükségse forogván fen, a végrehajtó hatalom alkot általános jogszabályt; ez a pótrrendelet joga; végre 3-szor: oly viszony, midőn a végrehajtó hatalom a törvény ellen tesz, a mennyiben azt ideiglesen felfüggeszti; ez a szükségrendelet joga. Kérdés azonban, lehet és szabad-e a végrehajtó hatalomnak a törvény ellen tennie? Igen, miután lehetséges, hogy valamely törvény a gyakorlati életben vagy kivihetlen, vagy kivitele veszélylyel járna az államra, és a törvényhozás nem ülvén együtt, a végrehajtó hatalom ily szükségrendelettel felfüggesztve a törvényt, a maga, habár egyoldalú akaratát a törvény helyébe lépteti, de csak ideiglenesen, mert a veszély elmúltával ismét és önként érvénybe lép a felfüggesztett törvény.

Anglia, mint a ministeri felelősség anyaországa volt az első állam, melyben a végrehajtó hatalom a törvényhozó hatalom alá lett rendelve, de az angol alkotmányban a kormány nem bír rendeleti hatalommal, vagyis végrehajtási rendelettel, mert ezt is a parliament bírja, melynek kibocsátványa, akár törvény, akár rendelet legyen, alakilag mindig törvény; minélfogva a ministerek jogi felelőssége is pusztán alakai, és elvben, mint regulator, arra szorítkozik, hogy a rendelet ne menjen túl a törvényen. A Stuartok elűzése után az angol chartába foglaltatott ezen pont: «a törvények alól királyi tekintélylyel való felfüggesztés érvénytelen»; csak-hogy Angolországban a közigazgatás is a bírák elé vonatott; a kik pedig rendeletet nem, csak törvényt respectálnak. A praxisban azonban újabb időben e tekintetben megszorítás foglal helyet, miután egyrészt az angol központi kormány mindinkább felhatalmaztatik közigazgatási szabályzatok hozatalára, például: a szegényügy rendezésére, és van oly közigazgatási mező is — főleg a rendőri, — mely törvény által teljesen nem szabályozható előre, miután továbbá másrészt a beligazgatást nem állami hivatalnokok látják el, hanem az önkormányzati alapon nyugszik, amennyiben a parliament kisebb ügyek rendezésére felhatalmazza a törvényhatóságokat s városokat, a melyek a parlamenti törvény alapján szabályrendeletet alkotnak. Ha valamely rendelet sérti az állampolgár érdekét, panaszával a bírósághoz fordul; ez azonban csak úgy marasztalja el a tisztviselőt, ha a sértett bebizonyítja, hogy a tisztviselő gonosz szándokkal járt el, minden észszerű ok és közigazgatási érdek nélkül cselekedett.

Franciaországban a forradalom előtt absolutismus állván fen, rendelet egyszersmind törvény volt. De a forradalom után alkotmányosság lépett életbe, és az 1791-diki francia constitutio értelmében: a királyt nem, csak a nemzetgyűlést illette a törvényhozó hatalom, a király pedig a végrehajtó hatalmat bírta úgy, hogy a törvény nevében (nem a királyság nevében) pusztán végrehajtsa a törvényt. A közigazgatásnak a jogszolgáltatástól különválasztása folytán elvül szolgált: «hogy a bíróságoknak nem szabad a közigazgatásba avatkozniok, a közigazgatási közegeket megidézniok, mert ezek a bíró előtt nem felelősek; a ministerek pedig csak a törvényhozó hatalomnak alávetvők.» Ezen elvből következik, hogy a végrehajtó hatalom rendeleti hatalommal bír, nemkülönbön következménye a fenti elvnek, hogy a közigazgatási tisztviselők valósitották a rendeleteket, miután csak a miniszternek tartoztak felelősséggel; mindazonáltal a francia közigazgatás, mely önálló és csak egészében tartozik a törvényhozó hatalom alá külön közigazgatási törvényszék felállítását initiálta, melyhez fordulnak a rendelet által érdeklükben sértett polgárok a közigazgatási közeg ellen emelt panaszukkal. Franciaországban 1793-ban respublica hozatott be, és RUSSO elmélete szerint a nép összessége bírja a törvényhozó hatalmat, melyet az ösgyűléseken gyakorol. De

miután a törvényhozó hatalomnak az ösgyűléseken való gyakorlata szerfelett bajos és majdnem lehetetlen, annál fogva egy képviselő törvényjavaslatok készítésével bízott meg, mely javaslatok az ösgyűlések elé terjesztettek, ott előadtak és törvényül elfogadtattak. Ezen törvényelőkészítő képviseletre bízott később a rendeletek valószínűsítése is, úgy, hogy feje legyen a közigazgatási tisztviselőknek, mindazonáltal rendeleti hatalommal e képviselő nem lőn felruházva; sőt 1794. év óta ösgyűlések sem tartatnak, hanem az említt képviselő bízott meg a törvényhozó hatalom gyakorlásával, a végrehajtó hatalom pedig egy directoriumra ruházott, melynek tisztül tétetett, ügyelni a rendeletek végrehajtására a törvény értelmében. Így a francia államéletben rövid idő alatt, már 1802-ben a törvényhozó hatalom a végrehajtó hatalom fölé emelkedett. Az 1814-ki francia charta értelmében: a törvényhozó és végrehajtó hatalom megoszott a király és nemzetgyűlés között, és a király joga, rendeleteket hozni a törvénynek végrehajtására s biztonságára; ilykép a király rendeleti hatalmat nyert; egyszersmind jogot nyert arra, hogy a törvény ellen is hozhat rendeletet, a mi a bourbonok bukását okozta. Minélfogva 1830-ban a chartába foglaltatott ezen pont: «de a király törvényt soha fel nem függeszthet, és el nem menthet a törvények megtartása alól», miáltal a király szükségrendeleti hatalma elesett. A törvényhozó és végrehajtó hatalom közti viszony tekintetében ugyanezen elvek voltak irányadók 1848-ban, valamint II. Napoleon alatt. A császár szabályzatokat és rendeleteket hozott a törvények végrehajtására; megtaláljuk tehát a francia államélet fejlődésében a végrehajtási rendeletet, és a pótrendeletet a biztonságra, de a szükségrendeletet nem.

Dr. Horinka Imre.

(Befejezése köv.)

ny. r. jogtanár Győrött.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

III. A telek használata.

(155. §.) Hogy «a tulajdonos saját telkét teljesen használhatja, habár ennek következtében szomszédja használatában hátrányt szenvedne is,» e különben sem szabatos meghatározás, mint a tulajdonjog szükségképi folyománya nem szomszédjog, tehát e helyről elhagyandó.

(156. §.) A 156. §. részletezései helyett czélszerűbb lenne csak általánosságban kimondani, hogy a tulajdonos telkén a közigazgatási szabályokban megszabott korlátok között bármely változtatást tehet, ha ez szomszédjának valamely hátrányára lenne is. Mert nemcsak kutat lehet ásatni, hanem péld. tavat is, s hogy a változtatás folytán a telek használhatósága emelkedik-e vagy nem, ezzel a tulajdonoson kívül senkinek, tehát a szomszédnak sem lehet köze, e körülmény tehát ha más ok nem áll ellent, nem képezheti a változtatás megengedhetőségének feltételét.

IV. Vízfolyás.

(157. §.) Nincs észrevételem.

(158. §.) E §-nak második bekezdését, mely határozatlan voltánál fogva csak bajt okozhat, elhagynám.

(159. §.) Nincs észrevételem.

V. Építkezések a szomszéd telek kárára.

(160. §.) A javaslat igen hűségesen követi a szászországi ptk-t s ennek is oly rendelkezését is átveszi, melyek a mi viszonyainkra nem is találnak s talán már otthon is elavultak. Ilyenek több között a 160—163. §§-ban foglalt szabályok, melyek a nálunk alkalmazásban levő épít-

kezési rendszabályok mellett az általános magánjogban feleslegesek.

Építkezési szabályok mellett, milyenekkel pedig mi birunk, nem is lehetséges, hogy valaki oly módon építsen, «hogy abból a mosóvíz vagy egyéb folyadék a szomszéd telekre folyjon, vagy hogy az ereszt arra essék». Ha pedig ezt a szomszéd beegyezésével mégis teszi, akkor szolgálmi viszony keletkezik, melyre nézve a javaslat 291. §. (ereszt-jog) és 300. §. (folyadék átvezetése) rendelkezik; ha pedig a szomszéd beegyezése nélkül épít a §-ban említett módon, ez esetben a szomszéd az actio negatoria segítségével védi magát ellene, mely jogorvoslat iránt a 126. §. már rendelkezik.

A 160. §. tehát felesleges.

(161. §.) Az 1872. VIII. tcz. 8—18. §§. mellett a 161. §. nem állhat meg, habár ez is a szászországi ptk. 358. §-ában benne van. Különben a füst, bűz, szénpornak stb. «rendkívüli mértékben» való terjesztése, valamint a «rendkívüli lármák» ellen nem az általános magánjog, hanem a közrendészeti szabályok rendelkeznek.

Annyit legyen szabad még minden további megjegyzés nélkül kiemelni, hogy a javaslat a szászországi ptk.-nek átvett 358. §-át ezzel kívánja javítani (?): «vagy saját telkén köveket oly módon vágni, hogy a darabok a szomszéd telekre átszórassanak». (!)

(162. §.) Miután az illetékes hatóság által megadott építési engedély nélkül sem peczegődröt, sem árnyékszékstb. építeni egyáltalában nem szabad, nincs indokolva, hogy az általános magánjog erre vonatkozó rendelkezéseket tegyen.

(163. §.) Ugyanazon okokból a 163. §. is elhagyandó.

VI. Fák és sövények.

(164. §.) Nem a «szomszédjogba» tartozik annak meghatározása, hogy «a fa tulajdona azt illeti, a kinek telkén a törzs a földből kinő»; kimondja ezt már a javaslat 35. §-a, mely szerint a tulajdonjog kiterjed a dolog növedékére is. Ennélfogva a 164. §. első fele törlendő.

(165. §.) Nincs megjegyzésem.

(166. §.) Nincs megjegyzésem.

VII. Határok meghatározása.

(167. §.) Magához a §-hoz nincs észrevételem, de a fellettel álló felírásra meg kell jegyezni, hogy «határok meghatározása» helyett jobb lenne ezt tenni: határok megjelölése.

(168. §.) Ha czélszerűnek mutatkoznék, hogy az ausztriai ptk. 858. §-át törvénykönyvünkbe átültessük, azt még sem kellene szóról szóra követnünk, mert az eredetiben is van kifogásolni való. Nevezetesen, ha már egyáltalában bele kíván avatkozni a törvény, ne csak abban az esetben tartozzék a tulajdonos rozszant falát vagy palánkját jókarban tartani, ha a nyílás miatt, hanem akkor is, ha falának rozszantsága miatt egyáltalában a szomszédra nézve kár támadhat, péld: ha nem is támad nyílás, de a falrészek lehullása, vagy a leomlás veszélye forog fen.

De a §. második részét: «De minden tulajdonos köteles főbejárása jobb felén a maga terének szükséges bekerítéséről és az idegen tértől elhatárolásáról gondoskodni» mindenesetre elhagynám; mert hogy a tulajdonos telkének melyik oldalát lássa el kerítéssel, ez a szomszédok és a hely viszonyától függ. Legfeljebb új községek keletkezésénél lehetne ilyesrendelkezésnek értelme, de ily esetben is a szomszédok a körülményekhez képest állítanák fel telkeik kerítéseit.

(169. §.) A 169. §. visszatér a szászországi ptk.-hez és átveszi annak 365. §-át. Ezt feleslegesnek tartom. Mert, hogy vitás határnál mivel lehessen bizonyítani, ezt a felekre

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., és 27. 28. számokban.

kell bizni, úgy fognak bizonyítani, a mint az eset körülményei között lehet. A kétség esetére «*kisegítőképen*» ajánlott eddigi békés birtoklás magától értetik, mert mihelyt más erősebb jogot nem bizonyít, marad az eddigi állapot, de nem «*kisegítőképen*», hanem már ugyanezen javaslat 125. §-a értelmében is.

Vége hogy «határok meghatározása iránti kereseteknél alperes is követelheti felperesnek elmarasztalását» ezt ugyanazon okból kell mellőzni, a melyből már a 139. §. hasonló rendelkezését kifogásoltam.

(170. §.) Nincs megjegyzésem.

VIII. Határfalak és palánkok használata.

(171. §.) E §. is egyike azoknak, melyek szószerint vannak az eredetiből (szászországi ptk. 367. §.) átvéve, természetesen annak minden hibájával együtt. Legyen szabad e hibákra rámutatnom: «Közös határfalat s palánkot mindegyik szomszéd saját oldalán vastagsága feléig használhatja, a mennyiben ez a fal vagy palánk rendeltetésével megegyezik és a szomszéd telekre nem kártékony». Hogy közös *falat* vastagsága feléig használni lehet, ez elképzelhető, ha abba fülkét vagy falszekerényt alkalmazunk; de hogy közös palánkot (Planke) miképen lehetne mindkét oldalon félvastagságig használni, ezt már nem tudom elképzelni, miután a «*palánk*» (épen úgy mint a *Planke*, melyből ered), csupán egy deszka vastagságából áll. E helyről tehát a «*palánk*» kihagyandó.

Továbbá ellenmondás van a §. idézett első része és e második között: «Bolthajtások és falszekerények (fülkék) építéséhez a szomszéd beleegyezése szükséges.» Az első szerint a közös falnak vastagsága feléig való használhatása nem függ a szomszéd beleegyezésétől, de ha (a második szerint) a falba a maga oldalán fülkét, falszekerényt akar alkalmazni, ezt a szomszéd beleegyezése nélkül már nem teheti. Nem képzelhetem, mi módon lehetne a közös falat félvastagságig (az első esetben) másképp használni, mint ha abba fülke vagy falszekerény alkalmaztatik. Az egyetlen lehetőség, melyre az eset vonatkozhatnék, az lenne, hogy a közös falra vastagsága feléig valamely épület terhe (fedele) fektessék, ámde ez talán még inkább veszélyeztetheti a falat, tehát épen oly kevéssé alkalmazható a szomszéd beleegyezése nélkül, mint akár bolthajtás, akár fülke. Ennélfogva a §. második részének kihagyása mellett az elsőben ki kellene fejezni, hogy a közös falnak ily használása csak a szomszéd beegyezésével, illetőleg tudtával történhetik, hogy ennek alkalma legyen netalán kifogásainak megtételére.

(172. §.) Habár a szászországi ptk. (368. §.) is épen ezt mondja, még sem tartom helyesnek, hogy a «Határon álló falat, mely egyik szomszéd kizárólagos tulajdona, saját oldalán a másik szomszéd használhatja, a mennyiben ez által a falban kárt nem tesz.» Hogy káros-e a falra nézve a használat vagy nem, ez nagyon bizonytalan, mert például már egy szegnek beütése is bizonyos fokban rongálja a falat. E §. mellett a szomszédok között igen sok perlekedés fogna támadni, ennek elejét veendő, ki kellene mondani, hogy *nem közös falat a szomszéd csak a tulajdonos beegyezésével használhat*, mi a dolog természetének is inkább megfelel.

III. CZÍM.

A zálogjog.

I. FEJEZET.

Általános határozatok (meghatározások).

(173. §.) A zálogjog fogalmának meghatározásánál eltér a javaslat a különben elég hiven követett mintáktól, de javítani akarva, e célját itt sem érte el. Többször voltam kénytelen megjegyezni, hogy a felesleges magyarázók a rendelkezés szabatosságának csak ártalmára vannak s inkább a tankönyveknek engedendők át.

Ilyennek látom a különben sem szabatos szövegezésű 173. §-ban azt, hogy «a hitelező a zálogtárgyból biztosított követelésének a *nyert elsőbbséggel való* kielégítését eszközölhesse».

Hogy azon esetben, ha ugyanazon dolog több hitelezőnek külön van zálogul lekötvé, a *qui prior tempore, potior jure* elvénél fogva közöttük a korábbi szerzés elsőséget ad, ez nemcsak természetes, de ki is van mondva úgy e tervezet 215. §-ában, mint különösen a telekkönyvi rendtartásban, valamint az 1881. LX. tcz. 47., 77., 86., 111. és köv. §-aiban. De mindennek daczára a 173. §. kiemelt tétele még sem áll feltétlenül, hanem csak rendszerint, mert sok esetben a «*nyert elsőbbség*» daczára a záloghitelező «*biztosított*» követelését más követelések annyira megelőzik, hogy talán kielégítést sem nyer.

Ilyen az 1881: LX. tcz. 72. §-ában szabályzott törvényes zálogjoga a bérbe és haszonbérbe adónak, mely a «*nyert elsőbbséget*» megelőzi; ilyen az 1871: XXXIX. tcz. 19. §. alapján a vízszabályozó társulatok által kivetett költségárszlet, mely mint az érdekelt ártérbirtokon fekvő s a birtokkal járó teher minden betáblázott (magán) követelés előtt áll; ilyen az 1854. évi bányatörvény 268. és 269. §§-ban a kincstári mértékilleték és bányavám, a munkások munkabéri hátraléka, a társaspénztárak követelései, az al- és megyetárnai illeték, viz-, akna- és járaadók, bányaszolgalmakérti követeléseknek a jelzálogos hitelezők felett is fentartott elsőbbség; ilyen az 1876: XV. tcz. 67. §-ában az állami egyenes adók, illetéki hátralékok, az egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások, községi rovatatok számára fentartott hasonló elsőbségi jog; ilyen az 1880: XLV. tcz. 35. §-a értelmében a rendezés és tagosítás alatt álló birtokra nézve az eljárási költség, mely minden bekeblezett követelés előtt áll s a birtokkal járván, minden új birtokosra és e szerint még a bírói árverésen vásárlóra is átmegy; stb.

Ezeknél fogva a 173. §-ból «a *nyert elsőbbséggel való*» kihagyandó.»

(Folytatás következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

II. Tagosítási ügyekben.

«A föld elaprózott volta közvetlen megakadályozza a földmivelés észszerű haladását; hasznos tökebefektetéseket lehetetlenné tesz s még a vágyat is előli akármiféle javítások iránt.

A birtokrészletek össze-visszaságát orvosolni kell s oly gazdaságilag helyes beosztásukat előidézni, a mely lehetővé tegye a föld szabad használatát, a mit pedig valamennyi birtokos közreműködése nélkül el nem lehet érni, s épen azért szükségesebb a tagosítást *hivatalból* vinni keresztül, mivel a csatornázás, mezei utak szabályozása és rendszerezése elválaszthatatlan összefüggésben állanak s így szervesen egybehangzó törvények által intézhetők el. Így péld. akárminő törvény alkottatnék a gazdasági célokra fordítandó vízhasználatról: csak holt betű maradna; mert olyan birtokrészletekre, a milyenek a mi határainkon előfordulnak, nem-hogy folyam-, de még patakszabályozást sem lehet keresztülvinni.

A föld népe egyáltalán nem látta be a tagosítás előnyét, sőt károsnak tekinti azt magára nézve, mert az egykori földesuraság számtalan birtokrészletét — melyeket korlátlanul használhatott legelőnek — mint ilyet elveszté; s aztán föl sem ébresztették benne a jobb gazdálkodás szükségérzetét. A nép minden tagosításban csak szerencsétlenséget és az ugarlegelő megszorítását látja, ami magában véve teljesen igaz is; mert hisz a községi csordának ugarlegelője gyakran

* A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28. számban.

megmarad a parasztbirtokosok kiszakított földjein továbbra is a régi gazdálkodási móddal együtt, s mivel épen csak a nagybirtokos különítettett el, épen csak a paraszt vesztett, vesztette a legelőt az urasági földeken.» (Kolozsvárt 1876-ik évben «A birtokrendezésről az erdélyi részekben» cím alatt megjelent, az erdélyi gazdasági egyesület egy tagja által irt munkából.)

Ime — hogy egyéb dolgot, hírlapi cikket, enquéti és nyilatkozatokat mellőzzek — már ezen az erdélyi gazdasági bajokkal és reformokkal specialiter foglalkozó műben kiemeltetik a tagosítások hivatalból való keresztülvitelének szükségessége.

A nép konzervatív természeténél fogva minden újításnak, minden reformnak — amely nem communisticus természetű — határozott ellensége; bizalmatlan még az oly változtatások iránt is, melyekre nézve sejt, hogy hasznára fognak válni; hát az olyanok iránt, melyeknek haszna csak évek multával következik be, hogy ne lenne bizalmatlan?! Be kell vallanunk, ha őszinték akarunk lenni, hogy a nép nálunk még annyira éretlen, hogy, mint a gyermekkel, akarat ellenére kell vele jót tennünk. Ha üdvös reformok létesítését a többség akaratára bizzuk: tartok tőle, hogy nagyon sok helyt évszázadok telnek el, míg a község felvirágozására anyagi és culturalis előrehaladására célzó üdvös reformok és célszerű intézmények hozatnak be. *Ehhez a törvény parancs-szava kell.* Mert melyik művelt ember tagadhatja azt, hogy egyetlenegy fölvilágosult józan és okos fő több egy millió értelmetlen és miveletlen ember agyánál...? Alkotmányos államban azonban soha és semmi körülmény között sem tartom megengedhetőnek a kisebbség uralmát, mely sérti a jogérzetet és az abszolút igazsággal sem egyezik meg. Azért bármely üdvös reform behozatalát a község lakosságának, vagy birtokaiknak $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, vagy akár $\frac{1}{10}$ részéhez kötni: mindenkor igazságtalan; míg ha a törvény parancsszava kényszerít rá: a rendelkezés átalánosságánál fogva senkinek sem jog-, sem igazságérzete megsértve sem leend.

Meg vagyok győződve, hogy az eszme évről-évre mindig nagyobb tért hódít, és be fog következni — talán nem is nagyon sokára — azon idő, midőn előle többé kitérni nem lehetvén a tagosításoknak hivatalból való keresztülvitelére törvény alkottatik.

Tagosítás, telekkönyv és állandó kataszter egymással szorosan egybefüggő és egymást kiegészítő politikailag és nemzetgazdaságilag egyaránt fontos oly három intézmény, melyeket gyors egymásutánban hivatalból keresztülvinni az állam egyik legfőbb érdeke.

De a hivatalból való, ugynevezett *kényszertagosítást* gyorsan és sikeresen csakis *állami költségelöléssel* hajthatni végre, legkevesebb 10 év alatti, az adóval együtt leendő utólagos visszafizetés mellett.

Évenként 600,000 forint előleg e célra véleményem szerint elegendő lenne. Mert nincs annyi szakértő mérnök és bíró, hogy egyszerre nagyon sok községet lehetne munkába venni. Ily módon néhány évtized alatt helyes beosztással egész Erdélyben keresztül lehetne vinni hivatalból a tagosításokat.

Az igazságügyminister a földmivelés-, ipar-, és kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg jelölhetné ki a közigazgatási bizottságok előterjesztései alapján évről-évre azon községeket, melyekben a tagosítás megkezdendő. Ily módon a kormány hatalmában állana meghatározni azt, hogy évenként hány község tagosítása kezdessék meg? valamint alapos információk után kijelölni azon községeket, melyeknek első sorban való sürgős tagosítása a helyi viszonyoknál, a föld tulságos elaprózott voltánál fogva, stb. égetően szükséges.

Ez volna a gyökeres és teljes reform. A jelenlegi félrendszeres eljárással együtt járó odium is csillapodnék; mert a

törvény parancsa előtt kénytelen megnyugvással hajolnék meg még a legszájasabb ellenző is.

No de térjünk vissza a létezőre.

A *tagosítás* megengedhetőségének kérdésében az utasítás 36. §. (törv. 9. §.) szerint a tárgyalásra szabályszerűen megidézett, de meg nem jelent felek úgy tekintetnek, mint a kik a tagosításba beleegyeznek. Ott tehát, a hol csupán tagosításról van a szó, azon szakasz szerint sem egy közös meghatalmazottat választani, sem ügygondnokot kinevezni nem kell. Jó. Alkalmazzuk csak a gyakorlatban, mindjárt meglátjuk, hányadán vagyunk vele. Vegyük például, hogy a tagosítást kérő egy vagy egy néhány felperesen kívül megjelent 100 vagy 200 ember (de megjelenhet ezer is, ha a község lakossága több ezerre megy); elmaradt 200 vagy 300 megidézett alperes, és tegyük fel, hogy a megjelent alperesek nincsenek egy akaraton és nyilatkozni kívánnak. Az utasítás 36. §-a szerint pedig a felek nyilatkozatai beveendő; mert ezek és a beszerzett adatok alapján kell határozni. Hogyan hallgathat ki az eljáró bíró 100 vagy 200 többnyire egyszerre beszélő és nem egyféleképp beszélő embert. Sehogy. Ha nyilatkozataikat jegyzőkönyvbe akarja venni, akkor egyenként avagy legjobb esetben a vélemények csoportjai szerint kell őket kihallgatni. Mert nemcsak az $\frac{1}{4}$ rész meg vagy meg nem léte jöhet kérdésbe, hanem azon fontos gazdasági kérdés is, hogy nincsenek-e a községben oly rendkívül fontos és mindenestre figyelembe veendő körülmények és gazdasági viszonyok, melyek tiltják a tagosítás keresztülvitelét, amely esetben a tagosítás behozatala egyenlő lenne a község tönkretételével. Mert azt csak nem tagadhatja Erdélyben senki, hogy vannak oly községek, a hol lehetetlen tagosítani a nélkül, hogy a lakosság egy része koldusbotra ne juttassék.

Azért szerintem az eljáró bíró jól teszi, ha itt is az utasítás 15. §. 8. bekezdése szerint jár el s mindenek előtt felszólítja alpereseket, miszerint jelentsék ki, hogy kik csatlakoznak felpereshez? az ellenző csoportot azután egy közös meghatalmazott választására hívja fel, a tárgyalás könnyítése és gyorsítása céljából. Alig hiszem, hogy ily felszólítás csak egyszer is sikertelen maradjon.

Az utasításnak valóban ez volt célja; csak hogy elfelejtette világosan kijelenteni. Mert a 35. §. 6. bekezdéséből, mely így szól: «A tagosítás megengedhetősége iránti határozat a tagosítást kérő és a tagosítást ellenző felek közös meghatalmazottjainak, s szokott módon kihirdetés végett a község előljáróságának kézbesítetik.» Kétségtelen, hogy a tagosítást kérőknek, valamint a tagosítást ellenzőknek is egy-egy közös meghatalmazottal kell birniok. Csak hogy az a bökkenő, mi történjék akkor, ha a tagosítást ellenzők megtagadják a közös meghatalmazott választást, vagy nem tudnak az iránt egyetértésre jutni? Nevezhet-e az eljáró bíró ily esetben részükre ügygondnokot? Az utasítás erről mélyen hallgat. Igen, de nem is zárja ki. A 35. §. 6. pontjában foglalt rendelkezésnek pedig csak úgy lehet eleget tenni, ha a 15. §. 10. pontját itt is alkalmazzuk.

Még egyet. Azt szeretném tudni, ha vajon oly esetben, midőn a tagosítással együtt elkülönítés is van szönyegen, az eljáró bíró egy vagy pedig két külön jegyzőkönyvet vegyen-e föl? Lesznek, akik azonnal rá felelnek, hogy egyet. Az én nézetem szerint pedig kettőt kell venni akkor, ha mindkét kérdésben egyezés nem jó létre. Mindjárt indokolom. Ugyanis:

Az Utasítás 51. §-a így szól? «Tagosítás esetében azzal egyidejűleg az ugyanazon község területére vonatkozó összes birtokrendezési ügyek végleg elintézendők.

A bíróság hivatalból gondoskodni köteles, hogy a 8. §-ban elősorolt keresetek lehetőleg a tagosítási előmunkálatok folyama alatt

s mindenesetre a tagosítási tervezet megállapítása előtt jogérvényesen elintéztessenek.»

Ebből világos, hogy a birtokrendezés (legelő-, erdő- és nádas elkülönítés) a tagosítás további menetét nem akadályozza, mert ha az elkülönítés megengedhetőségének kérdésében nem is jött létre egyezség, a tagosítás kérdésében létrejött egyezség vagy határozat alapján a tagosítási előmunkálatokat egész azok befejezéséig folytatni kell.

Másrészről azonban az utasítás 8. §-a (törv. 3. §.) az e) pont után így szól: *«Az egyezség nem sikerülése esetében a tárgyaló bíró a felek szóváltásait jegyzőkönyvbe veszi, indokolt szükség esetében a kért elhalasztást és új határidőt megadja s a szóváltások bevégezése után, ha az ügy felderítése végett szükségesnek találja, a felekhez kérdéseket intézhet és feleleteiket jegyzőkönyvbe veszi.»*

Ha a felek tanukra hivatkoztak, azokat a tárgyaló bíró, a mennyiben az ügy eldöntésére szükségesnek tartja, és a mennyiben lehetséges, azonnal kihallgatja; ha szemle vagy becslés forog fenn, azt teljesíti, a tanuk vallomását, illetőleg a szakértők leletét és véleményét a tárgyalási jegyzőkönyvbe iktatja s az ügyet a törvényszék elébe terjeszti.»

Ebből megint az világos, hogy az eljáró bíró addig nem terjesztheti be a törvényszékhez a jegyzőkönyvet, amíg minden bizonyítékot be nem szerzett, a míg minden kérdést nyomozat útján tisztába nem hozott, ami hetekig, hónapokig sőt oly esetben, midőn különfelé sok tanut kell kihallgattatni, évekig is eltarthat.

Ha tehát az eljáró bíró a jegyzőkönyvet be nem terjesztheti: világos, hogy a törvényszék a tagosítás kérdésében nem határozhat, sem egyezség esetében az előmunkálatokra eljáró bírót ki nem küldhet mindaddig, míg az elkülönítés kérdésében is egyezség nem jön létre vagy pedig a hivatalos nyomozat be nem fejeztetik.

Jelen esetben tehát a 31. §. szerint a tagosítást folytatni kell, de a 8. §. szerint nem lehet.

Nincs tehát egyéb hátra, mint a csomót ketté vágni, azáltal, hogy mindkét kérdésben külön jegyzőkönyvet nyisunk. A tagosítás kérdésében felvett ekkor aztán a kiküldött tárgyaló bíró határozathozatal vagy egyezség létrejötte esetében az utasítás 37. §-a értelmében eljáró bíró kiküldése végett azonnal a törvényszékhez terjesztheti be, míg az elkülönítés kérdésében halasztást adhat, tovább nyomozhat, tanukat hallgathat, bírói szemlét, bírói becslést tarthat, szóval a szükséges adatokat és bizonyítékokat beszerezheti.

Végre szabadjon megjegyezni, hogy a 31. §. második bekezdésének ezen kifejezése *«a tagosítási tervezet megállapítása előtt»* könnyen félreértésre adhat alkalmat.

Mert ezen kitételnek, úgy a mint van, az az értelme, hogy a 8. §-ban elősorolt keresetek jogérvényes elintézése előtt nemcsak a tagosítási előmunkálatokat befejezni, de az érdemleges tárgyalást megtartani, a működő mérnökkel a tagosítási tervezetet elkészíttetni, azt tárgyalni, szakértői szemlét tartani, szóval az utasítás 68—78. §-aiban előírt teendőket egész az ítélethozatalig vagy érdemleges egyezségig teljesíteni lehet; mert hiszen a tagosítási tervezet csak az ítélet vagy az érdemleges egyezség által *«állapíttatik meg»*. Már pedig szerintem a tagosítási tervezetet nem lehet helyesen és jól elkészíteni, ha csak egy kérdés is megoldatlanul van. Azért szerintem csak a tagosítási előmunkálatokat lehet befejezni a 8. §-ban elősorolt keresetek jogérvényes elintézése előtt, de tovább menni semmiképen sem szabad. Az érdemleges tárgyalást tehát csak akkor kell kitűzni, ha már a 8. §-ban említett keresetek jogérvényesen elintéztettek, hogy minden kérdéshez érdemlegesen hozzá szólni és hogy minden kérdésre kiterjedő szabatos tervezetet készíttetni lehessen.

A 31. §. második bekezdésében ama kifogásolt kifejezés helyett *«az érdemleges tárgyalás előtt»* kitételnek kellene állania.

Egy felmerült külön vélemény alkalmából kénytelen vagyok itt az utasítás 35. §-át egy pillanatra szellőztetni.

A külön vélemény azt vitatja, hogy a 35. §. szerint a tagosítási kérvény a község összes lakosai ellen lévén intézendő, azokat a kérvényben *egyenként s névszerint* elő kell sorolni. E nézetet én nem osztom. Szerintem a kérvény a birtokosság *összesége*, mint jogi személy ellen intézendő anélkül, hogy csak egytlenegy birtokost is meg kellene névszerint említeni. Hiszen azáltal, hogy a kérvény és a hirdetmény egy példánya az előljárásnak, mely azt szokott módon közhírré tenni tartozik, kiadatik, és azáltal, hogy a hirdetmény nemcsak a hivatalos, de a vidéknek legalább egy lapjába igtattatik, minden érdekelt egyén kellőleg megidézettnek tekinthető s nemtudással senki sem mentheti magát, és így a meg nem jelenőket teljes joggal lehet a tagosításba beleegyezőknek tekinteni.

A tagosítás megengedhetőségének tárgyalásánál különben sincs szükségünk még arra, hogy a község birtokosait egyenkint s névszerint ismerjük.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csődválasztmányról.

A község a csődnyitás joghatályának kezdetével elveszti kezelési és rendelkezési jogát a csődtömeghez tartozó vagyon felett, s annak gyakorlata a tömeggondnokot illeti, ki némely esetben a csődbíróság, a választmány vagy a hitelezők határozatához van kötve. A *csődbíróság* a vagyont érdeklő kérdések körébe csak addig és annyiban avatkozik, míg a választmány megválasztva nincs, s a mennyiben az intézkedési jog bizonyos esetben a csődbíróságnak különösen fentartva van; egyébként csak a felügyeleti jog hatályosításával járó intézkedésekre szorítkozik. A *csődhitelezők* határozata pedig csak kivételesen kívántatván: a vagyonkezelés és rendelkezési jog gyakorlatában a *csődválasztmány a tömeggondnok legfontosabb támogatójának*, s a felszámolási tárgyalás után a csődeljárás nélkülözhetlen tényezőjének mutatkozik, melynek választása csakis a sommás eljárás alá tartozó jelentéktelen csődügyekben mellőzhető.

A legalább három tagból álló választmányt a hirdetvényben e célra kitűzött határnapon a csődhitelezők választják (csődt. 106. §.), s szavazati joggal csak azon hitelezők bírnak, kiknek követelése a felszámolási tárgyalásnál megállapíttattak, és azok, a kik szavazati joggal felruháztattak (107. §.). Azon eset, hogy a választmány a hitelezők szavazási jogának hiányában megválasztható nem lenne, a tapasztalás tanúsága szerint alig merül fel. Annál szükségesebb azon eshetőséggel számolni, hogy a hitelezők a választmány választása iránti közönységből vagy bármily más okból az erre tűzött határnapon nem jelentkeznek, s így a törvény azon rendelete, mely szerint a választmány a hitelezők által megválasztandó, foganat nélkül marad.

A régi csődtörvény ily esetre nézve a választmány kinevezését a csődbíróságra bízta (1840. XXII. tcz. 53. §.), a hatályban levő csődtörvény azonban e tárgyban határozott intézkedést nem tartalmaz, minélfogva az eljárás módját a törvény szelleme alapján kell szabályozni.

Ha a hitelezők választmányt nem választottak, annak hatáskörével vagy magukat a hitelezőket felruházni, vagy a választmányt csődbíróságilag kirendelni szükséges. Az előbbi mód alkalmazhatása mellett a sommás csődeljárás analógiája szól, mely szerint azon esetekben, melyekben a csődválasztmány határozata lenne szükséges, annak hiányá-

ban a *csődhitelezők határoznak* (264. §.), továbbá a hitelezőknek a 157. §-ban körülírt azon joguk, hogy a *csődválasztmány hatásköréhez tartozó ügyeknek saját elhatározásuk alá terjesztését kívánhatják*, hogy a 160. §. 9. pontjában felsorolt legfontosabb ügyek közvetlenül a csődhitelezőknek fentartvák, s így ezeket a választmányra bízott ügyek ellátásával is fel lehet ruházni, annál inkább, mert a csődválasztmány működése általában a hitelezőktől választás alapján nyert felhatalmazáson alapul, s tagjai a hitelezők határozata által bármikor elmozdíthatók (111. §.).

Mindezek legfeljebb csak látszólag szólnak a mellett, hogy a választmány az összhitelezők által helyettesíthető; mert a *csődválasztmány a rendes csőd eljárás lényeges tényezőjét képezi s a felszámolási határnap után nem mellőzhető*. Eltekintve attól, hogy a tömeggondnoknak, csődbiztos és csődbíróságnak a választmány hatáskörébe tartozó kérdésekben az összes hitelezőkkel érintkezése az eljárást nehezéssé, majdnem lehetetlenné tenné, s a tömeggondnoknak az összes hitelezők általi ellenőrzése nagyobb csődökben szintén teljes lehetetlenségnek mutatkoznék, nem lehet szem elől téveszteni, hogy a *hitelezők jogosítvák ugyan a csődvagyont önállóan kezelni és értékesíteni*, de a jogot csak a törvény értelmében, vagyis a *tömeggondnok és a csődválasztmány által gyakorolhatják* (157. §.). A csődválasztmány ennél fogva nem tüntet fel oly képviselőt, melynek alkalmazása vagy nem alkalmazása a képviselendő hitelezők tetszésétől függne, hanem a törvény szoros rendelkezésén alapuló feltétlenül szükséges képviselőt, mely a hitelezők által személyesen nem gyakorolható jogok gondos érvényesítésére van hivatva.

A mely esetben tehát a hitelezők a csődválasztmányt megválasztani elmulasztották, mellőzhetlen volta mellett nem marad egyéb hátra, mint hogy annak tagjait maga a csődbíróság hivatalból nevezze ki. A kinevezési jog nemcsak abban találja indokolását, hogy a csődbíróság hivatva van, a csőd eljárás törvényszerű menetét biztosítani, akadályait elhárítani, s hogy a feltétlenül megkívántató választmány másképi kirendelése lehetetlen, hanem a csődt. 160. §-ból vonható következtetésben is. A jelzett §. 1—8. pontjaiban felsorolt ügyekben ugyanis a *felszámolási tárgyalás, illetve választmány választása előtt a csődbíróság, azután pedig a csődválasztmány felhatalmazása szükséges*. A csődbíróságnak joga lenne ennél fogva a kérdéses ügyekben határozni mindaddig, *míg a választmány megválasztva nincs*. Ha a választmány megválasztása előtt a határozathozatali jog megilleti, jogosultnak tekintendő, a választmány tagjainak a hitelezők s a csőd eljárás akadálytalan menete érdekében kinevezésére is, a mennyiben a hitelezők választási jogukat nem gyakorolták.

Dr. Holländer Lajos,
kassai ügyvéd.

Válasz az 1881. LX. tcz. 197. §-ára vonatkozólag felvetett kérdésre adott feleletre.

A hírlapi polemianak nem vagyok ugyan barátja, mindazonáltal miután e lap f. évi 19. számában felvetett, saját praxisomból meritett kérdésemre a SIMON ENDRE tszéki bíró ur által ugyan e lap f. évi 23. számában adott felelettel megoldva és tisztázva nem látom: ugyanazért kénytelen vagyok a fenti kérdésekre ujolag is visszatérni, annál is inkább: mert mint alantabb kimutatandom, a Simon Endre ur által kérdésekre adott feleletének ép azon része, mely a tulajdonképi kérdésre vonatkozik, a fenálló törvényeink, érvényben levő tkkvi rendeletünk és általán elfogadott bírósági praxisunkkal határozottan ellenkezően, általam el nem fogadható.

Hogy valamely követelés előjegyzésének érvényessége valamely hitelező által a sorrendi tárgyalás alkalmával

egyáltalán kifogásolható legyen, azt magam is kíváncsún tartom; de hogy az ily hitelező ezen kifogásának *perre* utasítása esetében miféle és mely hatóság előtt indítandó keresettel fog érvényt szerezni, azt a Simon Endre ur által adott feleletből kivenni képes nem valék.

Az 1881. LX. tcz. 197. §-ának végpontja szerint ugyanis: a bejegyzés érvényessége ellen csak az *tehét* kifogást, a ki a bejegyzést a *telekkönyvi rendeletek értelmében keresettel* megtámadni jogosítva van.

Az idéztem §. rendelkezéséből tehát nézetem szerint kettő következik:

- hogy (mint a *perre* adatás természetéből is következik) az ily kifogás csakis *keresettel* érvényesíthető; — s
- hogy csak olynemű kereset indítható, minőt a *telekkönyvi rendeletek értelmében* egyáltalán indítani lehet.

Ennek szem előtt tartásával az előjegyzés érvényessége ellen emelt kifogás, csakis a telekkönyvi rendeletek értelmében indítható (s egyedül idevágó) törlési keresettel volna érvényesíthető; ámde a tkkvi. rts. 148. §-a értelmében törlési keresettel csakis *bekeblezés* támadható meg. Törlési keresetet az ily hitelező e képen nem indíthatván, a kérdés tehát az: hogy a telekkönyvi rendeletek értelmében indítandó minő keresetet indíthat?

Hogy az előjegyzés alapjául szolgáló okirat érvénytelenítése, avagy az előjegyzés alapjául szolgáló ítélet hatályon kívül helyezése stb. iránt folytatható per, s az előjegyzés érvénytelensége ily közvetett uton kimutatható, azt igen jól tudom; csak hogy az ilynemű keresetek nem tartoznak a tkkvi rendeletek értelmében indítható keresetek közé.

Hogy pedig a törvényhozó ezen kifejezés alatt «keresettel» megtámadni, kérvényt értett volna, azt feltenni nem akarom, de nem is szabad; mivelhogy törvényhozóink túlnyomó részben nemcsak a gyakorlati téren működő, hanem iskolázott jogászok lévén, a «kereset» és «kérvény» közötti különbséget tudniok kellett!?

De ha már el is fogadhatnók is azt (mint azt Simon Endre ur állítja), hogy a «kereset» alatt «kérvény» is értendő; még ez esetben is fenforog az általam jelzett anomalia; mivelhogy kérvény útján csakis a tkkvi. rendts. 87—91. §§. szerint történt előjegyzések törlése és ezek is csakis az *előjegyzés nem igazolása alapján* kérelmezhetők és pedig nem bármely érdekelt hitelező, hanem csakis az által, a ki ellen az előjegyzés kéretett, tehát az adós vagy jogutódja által.

(Tkkvi. rdts.) Lásd Curiai Döntvény 4422/879. január 7-ről.

Téved tehát Simon Endre ur, midőn azt allegálja, miszerint az előjegyzés törlése iránti kérvények bárki által beadhatók, és hogy a tkkvi rdts. tüzetesen nem határozza meg azt, hogy kik azok, a kik tkkvi kérvényeket beadni jogosítvák; mert mint említém, a tkkvi rdts. 119. §-a ez iránt határozottan intézkedik.

Igaz ugyan, miszerint a fentebb idézett curai döntvény hozatala óta, van egy újabb törvény (1881. LX. tcz. 137. §.) mely a végrehajtató hitelezőt a végrehajtást szenvedő javára előjegyzett tulajdonjog kitörlése iránti lépések megtételére feljogosítja; de ezen törvény csakis a tulajdonjog (és nem követelés) előjegyzésének kitörlése iránti lépésekre és erre is kizárólag a végrehajtató hitelezőt jogosítja; másrészt pedig ép ezen kivételes törvény tanúsítja, hogy valamely követelés előjegyzésének kitörlését bizony nem mindenki követelheti!?

És miután a felvetett kérdést megoldva nem látom, nagyon szeretném, ha ahhoz mások, különösen TELESZKY ISTVÁN ur is hozzá szólnának.

Dr. R. N.,
ügyvéd.

Törvénszüneti böngészet.

A debreczeni kir. járásbiróság I. Jánosnak V. Mihály elleni 247 frt 50 kros sommás perében egy veszélyt igazoló bizonylat alapján, tekintettel arra, hogy alperes a per folyama alatt ingatlan vagyonát nevére ruházta, közjegyzőileg biztosítási végrehajtást rendelt alperesnek ingóságaira, nemkülönben a debreczeni 4347. számú telekjegyzőkönyvben foglalt s alperes által a per folyama alatt neje G. Zsuzsannára az 1878. V. tcz. 386. §-a ellenére átruházott ingatlanbóli illetőségére. A telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog előjegyzését megtagadta, mert az érdekelt telekkönyvben V. Mihály végrehajtást szenvedő tulajdonosul bejegyezve nincs.

E végzés ellen felperes felfolyamodván, a kir. ítélő tábla 46351/882. sz. alatt következő végzést hozott: «az előjegyzésnek hely adatik, mert a megkereső bíróság által a biztosítási végrehajtás kifejezetten V. Mihálynak férjétől a per folyama alatt szerzett fennebbi ingatlanaira levén elrendelve, az eziránti megkeresés foganatosítása ellen telekkönyvi akadály fen nem forog, minélfogva s tekintettel arra, hogy a megkeresett hatóság a végrehajtási végzés felülvizsgálására jogosítva nincs, a megkeresés teljesítését elrendelni kellett.»

Ez ellen végrehajtást szenvedő felfolyamodván, a m. kir. Curia 2747/883. sz. alatt következő végzést hozott: «a másodbírósági végzés indokolásánál fogva helybenhagyatik.»

A per érdemét illetőleg két egyenlő ítélet keletkezvén, alperes a kereset terhében marasztaltott, s felperes a kielégítési végrehajtást elrendeltetvén, az ugyancsak a telekkönyvi hatóság által — mint előbb az előjegyzés — megtagadtatott, mert a telekkönyvben V. Mihály tulajdonosul kitüntetve nincs, a kir. táblai előjegyzést rendelő végzés még nem jogerős.

E végzés ellen felperes ismét felfolyamodott; kíváncsian várjuk, mint fog egy s ugyanazonos ügyben a felsőbb bíróság határozni?

Vadon Sándor,
ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Igen érdekes per döntetett el legközelebb: adásvételi szerződés megsemmisítése esetében kié a vétel tárgyának időközbeni növedéke. Alperes egy lovat hasas állapotban adott volt el felperesnek. A ló azonban hibás levén, felperes erről közjegyzőileg értesítette alperest és a lovat vétel utáni negyedik hétben visszahozta s alperest egyezsége hirta fel. Alperes a ló hibáját maga is beismerte és a lovat visszavenni is hajlandó volt, de az árát le nem fizethetvén, az nála ez okból nem hagyatott. A perben alperes a ló visszavételére és egyuttal a vételár visszafizetésére marasztaltatott. Azonban fölötté érdekes vitabeli pontot képezett a perben az, hogy felperes birtoklási ideje alatt a lónak csikója is származott volt. Az első fok alperest az eladott ló csikója iránti visszkérésével elutasította, mivel a ló felperes birtokában levén és ez által tartatván, az időközi haszon is őt illeti. A kir. tábla alperest a vételár és járulékainak visszafizetésébe a keresetbeli lónak a csikójával együtt történendő visszaadása mellett marasztalta, mert alperes a kereseti lovat hasas állapotban adván el, a lónak felperes birtoklási ideje alatti növedékekép származott csikója a ló tulajdonával összekötött járuléknak tekintendő, minélfogva, minthogy a ló eladása iránti szerződés előtti állapot visszaállítása eszközölendő, így alperes jogosan igénybe veheti, hogy neki a ló és annak időközbeni növedéke, a csikó is átadassék. Ellent nem állhat ennek az, hogy felperes időközben a kereseti lovat éllelmezte, mivel ennek fejében ő a lovat használta. A kir. Curia az első foku bíróság felfogását osztotta, a csikót felperesnek ítélte oda: mert a csikó ellésekor felperes levén a lónak jogos birtokosa s az adásvételből eredő szavatossági kérdés eldöntéseig a lónak tulajdonosul is ő tekintetvén, az általa felnevelt csikóhoz mint növedékhez alperesnek igénye nem lehet.

— A szóbeliség a kir. Curian: A m. kir. Curia becsületsértéssel vádolt S. Albert elleni fenytő ügyben a következő határozatot hozta:

Mindkét alsóbb bíróság ítéletének megsemmisítésével, az első fokban eljáró kir. bíróság a tárgyalásnak az alantabb jelzett irányban leendő kiegészítésére s a kifejlendőkhez képest újabb határozat hozatalára utasított. Indokok: Mint hogy vádlott tagadja, hogy ő B. József magánvádlót «Spitzbub»-nak nevezte s őt arczul ütötte volna, ennélfogva az 1880. évi aug. 15. 2265. sz. a. kelt m. kir. igazságügymin. rend. 79. §-nak rendelkezése szerint a tárgyalást vezető bírónak kötelességében állott volna, a tanukat vádlott jelenlétében kihallgatni s vádlottat netaláni észrevételeinek előadására felhívni. De miután ez nem történt, az ennek mellőzésével hozott mindkét alsóbb bírósági ítéletet megsemmisíteni stb. kellett. (3246/83. jun. 7.)

— A kecskeméti jogakadémiának, mint a hozzánk beküldött évkönyvből látjuk, a f. tanév első felében 48, második felében 44 hallgatója volt.

— A «Zeitschrift für das Privat und öffentliche Recht der Gegenwart» című évnegyedes folyóirat, melyet a bécsi jogi kar megbízásából és szellemi és anyagi támogatása mellett GRÜNHUT bécsi jogtanár szerkeszt, befejezte tizedik évfolyamát. A lap azon célból alapított, hogy ellensúlyul szolgáljon a németországi jogi szaklapokkal szemben, melyek Ausztriában nagyon elterjedtek. Eleinte jobban volt szerkesztve mint jelenleg. Értekezései csaknem kizárólag absztrakt tárgyak. Ezen egyoldalúságért némileg kárpótolt a jogirodalmi rovat, mely igen bő és az egész német jogi irodalom felett tájékozást nyújt. Az utolsó évfolyam értekezései a következők:

Ein Beitrag zur allg. Civilrechtslehre. (Leonhard.) Ueber die Begriffe Gesellschaft, Gesellschaftsrecht und Gesellschafts-Wissenschaft (Krieken.) L. 49. D. mandati vel contra 17. 1. (Tewes.) Entw. einer Wechselordnung für Russland. (Gareis.) Zur Geschichte des bürgerlichen Besitzes im böhmisch-mährischen Landrecht (Czyhlarz.) Entwicklung des Ministeriums in der constitutionellen Monarchie (Jellinek.) Begriff des Rechts (Schuppe.) Zur Ref. d. Agrarrechts. (Inama-Sternegg.) Der Begriff der höheren Gewalt (Exner.) Zu dem Satze: Per liberam personam nobis adquiri non potest (Schlossmann.) Religionsbekenntnis von Kindern der sog. Confessionslosen (Thaner.) Enteignung (Randa.) Fortbildg d. östr. Pressrechts (Lentner.)

Ezen kívül közölt ezen évfolyam 85 könyvismertetést.

— A francia kormány a polgári perrendtartás reformjával foglalkozik. A *Journal Officiel* f. hó 11-iki száma egy decretumot tesz közzé, melylyel bizottság állittatik össze azon célra, hogy az illető reformjavaslatokat megvizsgálja és megállapítsa. Az igazságügyminiszter a köztársaság elnökéhez intézett jelentésében kifejti, mily sürgőssé lett évek óta a francia perrendtartás reformja. Már majdnem valamennyi állam, mely annak idején a francia perrendkódex-t elfogadta, időközben mellőzte vagy reformálta azt, így különösen Genf, Holland, a Rajna balpartjának német államai, Olaszország, részben Belgium, és Spanyolország ép most foglalkozik azzal, hogy a reformot életbeléptesse. — Franciaország már több kísérletet tett új perrendtartás készítésére nézve. E célra 1862-ben bizottság alakítottatott, mely 1865-ig dolgozott. A következő évben az államtanács, 1867-ben a törvényhozó testület foglalkozott a kérdéssel, 1868-ban ismét bizottság alakítottatott, mely azonban 1870-ig, a nagy átalakulás éveig, nem volt képes befejezni munkáját. Azóta e terén nem történt semmi. Az új bizottság az 1868-iki javaslatot fogja alapul venni.

— A Wharton-féle nagy Law Lexikon 7. kiadása jelent meg, LELY ügyvéd által átdolgozva és bővítve. Ezen lexicalis mű az angol jogászörök egyik legpopulárisabb gyakorlati kézi könyvét képezi. Az új kiadásban a legújabb törvényhozási alkotások is feldolgozva vannak, s mégis könnyebben kezelhető a mű mostani alakjában, s a mű terjedelme most mégis kisebb, dacára annak, hogy eddigi gazdag tartalmából semmi lényeges nem maradt ki.

A törvénykezési szünet tartama alatt lapunk mellékletének terjedelme félív lesz.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt
negyedre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonya egymáshoz alkotmányos államokban. Dr. HORINKA IMRE győri jogtanártól. — Észrevételek az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi tvszéki bírótól. — Jogirodalom: Die Ergebnisse der Finanzstrafjustiz in Oesterreich seit der Einführung des Gefälligkeitsstrafgesetzbuches von 1. Juli 1835. Von Dr. jur. FRANZ MEISEL. — Törvénykezési Szemle: Kapcsolatos hagyatékok tárgyalása. Dr. F. S. közjegyzői helyettesről. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A törvényhozó és végrehajtó hatalom viszonya egymáshoz alkotmányos államokban.*

(Befejező közlemény.)

Németországon az absolutismus és a rendi alkotmány korszakában — a midőn a főhatalom teljét mégis a fejedelem birta — 1848-ig rendelet egyszersmind törvény volt; de 1848 után megosztatván a törvényhozó hatalom a nemzetgyűlés és fejedelem közt, a törvény a rendelet fölé emelkedett, mindazonáltal a kormányrendeletnek is kellett engedelmeskedni, és az ezáltal sértetteknek a keresetjog sem volt megadva, vagy legalább hízagos volt. Németországon 1848 után a törvénynek a rendelet feletti uralma biztosítására azon előfeltétel kínálkozott, hogy a rendeletet végrehajtó szerv, nehogy önmaga bírójá legyen, különbözzék azon szervtől, mely hivatva van a felett itélni, sérti-e a végrehajtó szerv a rendeletet? S ezen előfeltétel szülte azon elvi követelést, hogy a jogszolgáltatás szerv tekintetében a közigazgatástól különválasszassék.

Magyarországon, eltekintve az abnormis idők s állapotoktól, közjogunk értelmében a törvényhozó hatalom mindig meg lévén osztva a törvényesen koronázott fejedelem és a nemzet, illetőleg az országos képviselő között, általuk közösen gyakoroltatik, és a fejedelem birta s gyakorolta mindig a végrehajtó, vagyis a rendeleti hatalmat. De hogy hol van a rendeletek kibocsátásának határa, az világosan nincs kifejezve közjogi törvényeinkben; ezekben általában csak annyi lévén kimondva, hogy törvény ellen rendeletet hozni nem szabad, a mi az alkotmány szerű igazgatás jog legfőbb elvét képezi. Az 1791: 12. tcz. (Leop. II. Regis Decreti Art. 12. De legislativae et executivae Potestatis Exercitio) meghatározza, kit illet a törvényhozó, kit a végrehajtó hatalom, és a kettő közti viszonyt kijelöli. A hivatkozott tcz. szerint: «Leges ferendi, abrogandi, interpretandi Potestatem in Regno hoc Hungariae, Partibusque annexis; Legitime Coronato Principi et Statibus ac Ordinibus Regni ad Comitatus legitime confluentibus, communem esse, nec extra illa exerceri posse, Sua Maiestas Sacratissima ultro ac sponte agnoscit, ac se Jus hoc Statuum illibatum conservaturam, atque prout illud a Divis suis Maioribus acceperat, ita etiam ad Augustos suos Successores inviolatum transmissuram benigne declaravit»; alább pedig: «executiva autem Potestas, non nisi in sensu Legum, per Regiam Maiestatem exercebitur.» Ugyanez foglaltatik az 1848: 3. tcz.

2., 3. és 6. §-aiban, melyek világosan kimondják: «Ő Felsége, (s az Ő távollétében a nádor s királyi helytartó) a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében a törvény s alkotmány ösvényén teljes hatalommal ezentul kizárólag csak a független magyar ministerium által — az 1867: 7. tcz. szerint mindig személyesen — gyakorolja». Az alkotmány szerű igazgatási jog azon fölve, hogy a rendeletnek mindig összhangban kell állani a törvénnyel, nemcsak a most hivatkozott szakaszokban foglaltatik, hanem ugyanazon 1848: 3. tcz. 32. §-a a) pontjából is következik, mert ez utóbbi értelmében: «A ministerek feleletre vonathatnak: minden oly tettért vagy rendeletért, mely a fenálló törvények rendeletét sérti. A birói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. 4. tcz. 19. §-a ezeket mondja: «A bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek, s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és itélni.»

«A rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti, de a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítél.»

E szakasz — melynek értelmében a bíró a törvény, a törvényerejű szokásjog és a törvényen alapuló rendeletek szerint ítél, de joga, sőt kötelessége az egyes jogesetekben előbb a rendeletek helyessége s törvényessége felett itélni — kizárja a pótrendeletet, mert a bíró a törvényen alapuló rendeletek szerint ítél.

Az 1879: 40. tcz. (Büntető törvénykönyv a kihágásokról) 10. §-a pedig így szól: «A ministeri rendeletnek vagy a szabályrendeletnek egyes esetekre való alkalmazásánál joga van a bíróságnak azok törvényessége fölött is határozni, de nem szabad azok szükségességét vagy czélszerűségét (1869. IV. tcz. 19. §.) bírálat alá venni.»

E szakasz szintén kizárja a pótrendeletet.

A végrehajtó hatalom nem függeszthet fel egy létező törvényt, sem szerzett jogokat nem sérthet, mert az 1848: 3. tcz. 32. §. a) pontja értelmében: «A minister a fenálló törvények rendeletét, az egyéni szabadságot, vagy a tulajdon szentségét nem sértheti», de sürgős szükség esetében és a közérdeket fenyegető veszély elhárítására a végrehajtó hatalom az egyéni szabadságot és tulajdont a «salus reipublicae suprema lex esto» elvénél fogva megszoríthatja, a törvény alkalmazását korlátozhatja, illetőleg a törvény érvényét addig és annyiban felfüggesztheti, a mennyiben és a meddig azt a szükség igényli, azaz szükségrendeletet hozhat. De habár az ilyen rendelet szükség esetében bármily törvény érvényét ideiglenesen felfüggesztheti s a törvényhozás hatáskörébe tartozó tárgyak körül is ideiglenes hatálylyal intézkedik: mindazonáltal soha sem mehet a szükségrendelet a törvényhozás szellemén túl, és a törvényhozó hatalom működésére vonatkozó törvény, vagyis maga törvényhozás soha sem képezheti a szükségrendelet tárgyát — az alkotmány tehát ily uton fel nem forgatható —, miután utólagosan a törvényhozás ítél, nem ugyan a szükségrendelet érvénye, hanem a szükség létele felett. A parlamentaris kormányforma mellett a szükségrendelet kibocsátásának garantiáját tehát az képezi: vajon kellett-e szükségrendelet, és ha igen, a törvényhozó testület megadja-e az indemnitást az illető ministernek vagy összministeriumnak, vagy pedig vád alá

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

helyezi-e azt? Természetesen ezen garancia hiányzik oly államban, hol a végrehajtó hatalom egyszersmind teljes és korlátlan törvényhozó is, vagyis abszolút hatalmu, miután itt szükségrendelettel maga az alkotmány is meg volna változtatható.

Positív közjogunk egyetlenegy e tárgyra vonatkozó némi meghatározást tartalmazó törvényes intézkedést mutat-hat fel az 1868: 41. tcz. 3. §-ában, mely ezeket mondja: «A honvédség kivételesen a magyar korona országain kívül is alkalmazható; de erre mindannyiszor a törvényhozás külön intézkedése szükséges. Csak az országgyűlés együtt nem léteiben, s ha a halasztásból veszély származhatnék, rendelheti Ő felsége, az ország összes ministeriumának felelő-sége, s az ország képviselőjének utólagos jóváhagyása mellett, a honvédséget az ország határain kívül is.» Minden olyan kormányrendeletért, mely által a végrehajtó hatalom szükség esetében a törvényhozó hatalom hatáskörének fentartott tárgyak körül ideiglenesen intézkednek, vagy valamely a kormányhatalom összes cselekvőségére nézve általában irányadó és kötelező általános törvényt felfüggesztene, az összes ministerium vállalja el a felelősséget, míg olyan rendeletért, melylyel a minister sürgős szükség s a törvényhozás intézkedésének lehetetlensége esetében, saját ministeriumának közigazgatási köre számára érvényes s irányadó törvény érvényét ideiglenesen felfüggesztené, felelősséggel a szakminister tartozik, Van-e nálunk a végrehajtó hatalomnak joga a törvény hiányát pótolni rendelettel törvényre való hivatkozás nélkül? Az idézett 1791: XII. tcz., az 1869: IV. tcz. 19. §-a és az 1879: XI. tcz. 10. §-a értelmében nincs pótrendelet kibocsátási joga, de van a végrehajtó hatalomnak közjogunk értelmében a törvények kivételére irányuló végrehajtási rendelete, azaz rendeleti hatalma, mire a ministerek a törvények végrehajtási záradéka által nyernek felhatalmazást. Miként a törvényhozási jog az állam lényegében, ép oly szükségességgel a rendeletkibocsátási jog a kormányhatalom lényegében gyökerezik. Minélfogva STEIN szerint: «teljesen mindegy, vajon rendeletek kibocsátására való jogát a kormánynak elismeri-e világosan az alkotmány, mint Franciaországban, vagy pedig nem, mint Angliában, és egészen egyre megy, milyen az állam alkotmánya: a kormány rendelet-kibocsátási hatalommal mindig fog birni, mert a nélkül kormány lenni megszűnnék.»

Dr. Horinka Imre,

ny. r. jogtanár Győrött.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(174. §.) E §-t feleslegesnek tartom és törölném. Mert hogy zálogtárgy csak oly dolog lehet, melynek értéke van s a mely elárúsítható, ez annyira természetes és önként értetik, hogy a törvényben külön kimondani egyáltalában felesleges, de annál nyugodtabban is mellőzhető, miután a megelőző 173. §-ban már implicite benne is foglaltatik, midőn ez kimondja, hogy a zálogtárgy a követelés kielégítésének eszközlésére szolgál. Minden eshetőségre azonban legyen szabad azt is megjegyezni, hogy «elárúsítható dolog» és «átruházható vagyónjog» ugyanazt ismételtlen fejezi ki, a törvénynek pedig a tautológiától őrizkednie kell, miután annak alkalmazásánál a kétszeres kifejezésnek okát, illetve a kettő között feltehető különbséget hiába keresnők, a mi a rendelkezés határozott voltán csak csorbát ejt. A kifogásolt két kifejezés egyike tehát, mint felesleges magyarázó még akkor is törölnő lenne, ha az első tétel egyáltalában megmaradna.

Ugyanezen §. második része is szükségtelen, mert

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28. és 29. számokban.

hogy valamely dolog *hánadrésze* zálogul le nem köthető, azt szükségtelen kimondani akkor, midőn a törvény világosan rendeli, hogy ingatlanokra zálogjog csak az *egész telekkönyvi jószágtestre* történt bejegyzés által (e javaslat 183. §.), ingókra pedig csak *átadás* által (e javaslat 234., 235. §§.) szerezhető. Kinek juthatna eszébe, hogy órájának vagy lovának csak felét adja át zálogul.

Hogy végre közös tulajdonnál a tulajdonostárs tulajdonjárándóságát elzálogosíthatja, ez már a közös tulajdoni jogviszonyt szabályozó 131. §-ban ki van mondva, az ismétlésre tehát itt semmi ok nincs.

De mindezekről eltekintve a 174. §. két lényeges szerkezeti hibában is szenved, melyekre rámutatnom legyen megengedve. Az áll ugyanis a §-ban, hogy a dolog hánadrésze *a tulajdonos által* zálogul le nem köthető, tehát más által talán igen! Továbbá az sem áll, hogy közös tulajdonnál a tulajdonostárs járándóságát elzálogosíthatja, mert ha a közös dolog *ingó*, ez nem is lehetséges. A mennyiben tehát a javasolt rendelkezésre egyáltalában szükség lehetne, amit kétségbe vonok, ki kellene fejezni, hogy ez csak ingatlan dolgokra nézve áll. Az indokolásnak erre vonatkozó részére nézve elkerülöm a megjegyzéseket. (Egyszermind hivatkozom a 131. §-hoz tett észrevételeimre.)

(175. §.) Miért látja szükségesnek a tervezet annak kimondását, hogy «a követelés minden részének biztosításul az egész zálogtárgy szolgál», ezt nem bírom eltálatni. Ki vonhatná kétségbe, hogy péld. ha 50 frtból áll a követelés, a zálogtárgy minden abban foglalt egyes forintra is vonatkozik? s hát azt ki vonhatná kétségbe, hogy péld. a zálogul átadott ló *egészen* szolgál zálogtárgyul s nemcsak a feje vagy a hátulsó része?

A 175. §. első bekezdését törölnőnek tartom; a másodikban helyes rendelkezés foglaltatik, de nem a legsikerültebb szövegezéssel.

(176. §.) Nincs észrevételem.

(177. §.) Hogy a zálogjog *mindig* érvényes követelésre vonatkozik, ez ily határozott alakban nem áll, amint ezt a mindjárt következő 178. §. is bizonyítja, minélfogva a 177. §. első tételele törölnő, a többi része helyes.

(178. §.) A §. lényeges tartalmára nincs megjegyzésem, a szerkezetre is csak azt kívánom megjegyezni, hogy az első bekezdés utolsó sorában az «*ujjól*» szónak nincs oka.

(179. §.) Talán czélszerű lenne különbséget tenni a követelés *átszállása* és *átruházása* között. Első esetben, péld. öröklés útján történt átszállásnál a zálogjog is szükségképen átmegegyezik az új hitelezőre; de *átruházás* esetében, mely rendszerint szerződés útján történik, ez még jelzálognál sem áll szükségképen, tehát törvéynél fogva, hanem mindig a felek megegyezésétől függ.

(180. §.) Hogy a szükségnélküli körülírás és magyarázás mennyire árt a szerkezet szabadságának s azt, ha szabad úgy mondanom, pongyolává teszi, a sok között e §-ból is kitűnik. Egyébiránt csak ott tettem a szövegezésre is megjegyzéseket, hol már teljességgel nem kerülhettem el, meg lévén győződve, hogy annak idején erre is kellő figyelem lesz. Igazolásomul legyen szabad rámutatnom a 180. §. jelzett hibáira: «A záloghitelező a zálogtárgyból avagy (talán: *vagy*) ennek gyümölcseiből szabad választása szerint követelheti kielégítését a lejárt összegre nézve, mielőtt biztosított követelése egészben vagy részben lejárt stb.», tehát követelheti kielégítését a *lejárt összegre* nézve, mielőtt biztosított követelése *egészben vagy részben lejárt*. Itt kétszer fordul elő a *lejárt összeg*, holott egyszer is csaknem felesleges, miután még le nem járt követelésre kereseti jog, annál kevésbbé végrehajtási jog, nem is létezik; de a «*biztosított*» szónak sincs itt helye, miután a szakasz elején *záloghitelező*ről van szó, minélfogva önként értetik, hogy a zálogból nem más, mint

azon követelésének kielégítését követelheti, melyre a zálog vonatkozik. Ugyanezen §. további része pedig ismétli azt, a mi a 175. §. második bekezdésében már ki van mondva.

(181. §.) A lényeghez nincs megjegyzésem.

(182. §.) Hogy a követelés azon része, mely a zálogtárgy értékéből ki nem kerül, az adós ellen fenmarad, továbbá, hogy a zálogtárgy elpusztulása esetén a követelés azért nem enyészik el, ez, mint az indokolás maga is mondja: *«természetes»*. Miért kelljen mégis a §§. számát minden ok nélküli itt is egygyel szaporítani?

Hogy a javaslat az indokolásban foglalt kijelentés szerint a szászországi ptknek idevágó további rendelkezéseit mellőzte, *«mert amugy is magától értetnek»*, ezt csak helyeselni lehet, bár ez erényt másutt is nagyobb mértékben gyakorlta volna.

MÁSODIK FEJEZET.

Jelzálog.

1. Jelzálog szerzése.

(183. §.) Mihelyt a törvény határozottan kimondja, hogy a telekkönyvi bejegyzés csak az egész telekkönyvi jószágtestre, vagy közös tulajdonnál valamely tulajdonostárs jutalékára történhetik, csakugyan magától értetik, hogy tehát a jószágtest egyes alkatrészeire vagy valamely eszmei részre telekkönyvi bejegyzés nem eszközölhető; miért kelljen ezt külön is kimondani?

Egyébiránt téved az indokolás, midőn azon nézetben van, hogy a 183. §. rendelkezése kizárja a törvényes zálogjogokat, mert ilyenek, mint a 173. §-nál kimutatni alkalmam volt, különös törvények alapján fenállanak.

(184. §.) A rendelkezés helyes, de igen sok szóba van foglalva, mert tökéletesen elég lenne például ennyi: *A követelés csak meghatározott összeggel jegyezhető be a telekkönyvbe*. Szükségtelen tehát hozzá tenni, hogy a *«biztosítandó követelés»*, továbbá *«számszerűleg készpénzben»*, mert meghatározott összeg nem is lehet más, mint *«számszerűleg és készpénzben»* kifejezett. Az is magától értetik, hogy a zálogjog csak a bejegyzett összeg erejéig hatályos.

Nem kerülhetem egészen el, hogy mint e §-nál is, be ne mutassak egy-egy oly szakaszt, mely a szükségtelen körülírás és magyarázás miatt válik határozatlanná, mert az olvasó önkéntelenül is keresi a sok szónak okát. Szabatosabb szerkezet mellett a javaslat terjedelmének felét is elvesztené, a mely veszteség ez esetben bizonyára nyereség lenne s a tervezetnek csak előnyére válnék.

(185. §.) Nincs más észrevételem, mint hogy *«jelzálog»* helyett *«jelzálogjog»* teendő.

(186. §.) E §-ban össze van szedve egy csomó eset, melyekben bizony követelések törvény erejénél fogva ruháztatnak fel jelzáloghoz való jogczimmal. Nézetem szerint ilyesmi nem törvénykönyv, hanem a tankönyvek feladata, s annál kevésbbé van itt ennek helye, mert az ily eseteket nem is lehet kimeríteni, miután különös törvények alapján mindig keletkezhetnek újak. A törvénykönyvnek hivatása a rendelkezés, nem pedig a különböző törvényekben előforduló rokon esetek átnézetes összeállítása. Hagyjuk meg tehát ezeket illetékes helyükön, legalább nem rontunk ezzel az állapoton, mert a 186. §. mellett azt hihetné akárki, hogy az abban felsorolt eseteken kívül mások nincsenek. De az egyes esetekre vonatkozólag még érdemleges kifogást is kellene tenni. Például az 5. pontban ez áll: *«Gyermekek szülők ingatlanaira az ezek által átvett és kezelt pénzeik biztosítására»*. Ily eset pedig elő sem fordulhat, mert nem is lehetséges, hogy a gyermekek a szülők által *«átvett és kezelt pénzek»* biztosítására a törvényes jogczimet igénybe vehessék, miután az 1877: XX. tcz. 17. §-a értelmében a gyámhatóság a gyermek pénzét kezelés végett az atyának biztosíték nélkül át nem adhatja.

De nem teszen különbséget a 186. §. a törvényes zálogjog és a törvényes záloghoz való jogczim között sem, mint ez az 1. pontból kitűnik, mert az államkincstárt a hátralevő közadózásokért nem jelzáloghoz vajó jogczim, hanem oly *törvényes zálogjog* illeti meg, mely minden bejegyzett követelést is megelőz.

Hogy pedig a 186. §. az eseteket épen nem meríti ki, arra is álljon itt egy példa, a mennyiben nemcsak az *állami közadókat*, hanem a községi rovatokat is ugyanazon kedvezmény illeti meg (1876: XV. tcz. 67. §.).

Ily körülmények között a 186. §-t egészen elhagyandónak tartom, mert a miatt, hogy az eseteket nem meríti ki, csak kételyt támaszthat a meg nem nevezett esetekben, a felsorolt esetek pedig részint más törvényekben, részint e törvénykönyv család-, öröklési- és kötelmi-jogi részeiben a maguk helyén amugy is szabályozva lesznek.

(187. §.) E §. a szászországi ptk. 396. és 397., valamint az 1877: XX. tcz. 18. §-ának első feléből van összeütve. Az első bekezdés: *«Ha a törvényes jogczim az adós több ingatlanaira vagy jószágaira terjed ki, akkor a választás a jogosultat illeti stb.»*, minden ok nélkül van a szászországi ptk. 396. §-ából átvéve, pedig a benne foglalt rendelkezésre soha sem lehet szükség, mert a *törvényes jogczim* az állami, törvényhatósági és községi adókon kívül nem vonatkozhatik valamely meghatározott egy vagy több ingatlanra, hanem mint a 186. §. is felfogja, általában az adós ingatlanaira.

Az első bekezdést tehát törölnökönek tartom; a másodikat is ugyanabban a sorsban részesíteném, mert a benne foglalt intézkedések mind önmaguktól értetnek. Ha ugyanis az adós bebizonyíthatja, hogy a követelés egyáltalában vagy az előadott összeggel fen nem áll, a bejegyzés sorsa szükségképen ettől függ, ha nem is mondja ki ezt a törvény. Továbbá, hogy mennyi ingatlanra történhessék a bejegyzés, ezt ugyane §. harmadik bekezdése szabályozza. Hogy végre kit terhel a bizonyítás, ha a követelés fenállása vagy a biztosíték elégsége vitás, e felett a törvénykezési rendtartás szabályai mellett kétely nem is támadhat, következőleg erre vonatkozó rendelkezés legalább is felesleges.

A harmadik bekezdéshez, mely az 1877: XX. tcz. 18. §-ával megegyez, nincs megjegyzésem. (L. a 204. §-hoz tett észrevételemet is.)

(188. §.) Feladatomat nagyon nehezíti az a körülmény, hogy a tervezet oly rendelkezések egész halmazát tartalmazza, melyek valamely elvből önként következnek, s bár mennyire igazak legyenek is, mint szükségnélküli körülírások és magyarázások nem a törvénykönyvbe valók. Ilyen a 188. §. is mely a 185. §-ra vonatkozva megmagyarázza, hogy a telekkönyvi tulajdonosnak akarata, ha az jelzálogra jogczimet enged, mi módon jelentendő ki, t. i. szerződésben vagy végrendeletben. Ily rendelkezés az általános részben a jogügylet megkívánt akarat-nyilvánítás tekintetében megállapított szabályok mellett egészen szükségtelen, mihelyt a törvény a nyilvánítás érvényességét bizonyos alaktól nem teszi függővé, ezt pedig nem teszi; következőleg bármily jogügylet alakjában, tehát ha egyoldalú nyilatkozatban is, csak bizonyíthatólag történjék a kijelentés, érvényes az, anélkül hogy azt a törvényben külön kimondani kellene.

A 188. §. második tétele: *«Valamely követelésnek valamely ingatlanra való utalványozása jelzálogi jogczimnek tekintetik»*, nem egyéb, mint egy mutatónya annak, hogy jelzálogi jogczimet több között mily kifejezéssel is lehet engedni. Az is magától értetik, hogy azon esetben, ha az adós összes ingatlanait köti le jelzálogul, csak azokra vonatkozik ez, melyek tulajdonát is képezik.

Ugyane §. második részének tartalmát is csupán ok nélküli szószaporításnak tekintem s az egész §-t törölném.

(189. §.) Nem látom indokolva azt, miért ne köthetné

le a bontó feltétel alatt bekeblezett tulajdonos az ingatlan dolgot magát feltételes utódja beegyezése nélkül is, mert ily esetben a lekötés maga is csak feltételes s míg a *conditio pendet*, nem érvényesíthető. Ugyanezen értelemben lenne a 189. §. második bekezdése is szerkesztendő.

Egyébiránt még ily alakban is szükségfelelti a 189. §., azon a tervezet által is elfogadott elvén fogva, hogy új jogviszonyt már fenálló jogok sérelmével alapítani nem lehet, következésképp a tulajdonos — akár feltétlen, akár feltételes tulajdonos — az ingatlan dolgot másnak a dologra vonatkozó korábbi telekkönyvi jogának sérelmével jelzálogul nem kötheti le.

(190. §.) Ily elvi rendelkezés mellett, miszerint az ingatlan dolgot arra vonatkozó korábbi telekkönyvi jognak sérelmére lekötni nem lehet, a 190. §. különben sem szerencsés szerkezetével együtt egészen felesleges. Ez felmentene minden további megjegyzéstől, mégis legyen szabad egy tévedésre rámutatnom, melyet a §. a mintául szolgált szászországi ptk. 401. §-ával együtt átvett. Nincs ugyanis különbség téve az *elő-* és a *visszavásárlásra* jogosított között, pedig ugyanaz a szabály mindkettőre nézve nem állhat, lévén a két intézmény között az a lényeges különbség hogy az *elővásárlásra* jogosultnak más *hasonló ígérete* mellett elsősege van, tehát ez esetben a vételár előre meghatározva nem is lehet, míg a *visszavásárlásra* jogosított a dolgot a vétel alkalmával *már meghatározott* árban vásárolhatja vissza.

(191. §.) Ugyanazon elvi okból a 191. §. is mellőzhető.

(192. §.) E §. a bekeblezéshez szükséges okirat *bel-* és *kül-*kellékeire nézve a telekkönyvi rendtartás meghatározásaira utal. Nem veszi tekintetbe itt a javaslat valamely jogügylet *bel-* és *kül-*kellékei között érteni szokott különbséget, mely szerint *bel-*kellékek alatt a személyek képességét, az akarat tartalmának jogi lehetőségét és az akarat valóságát szokás érteni, míg *kül-*kellék az akarat-kijelentésnek a törvényben megszabott külső alakja. Az igaz, hogy a tervezetben nem a *jogügylet*, hanem az *okirat* *bel-* és *külkellékeiről* van szó, minden félreértés megelőzése és a szabatoság kedvéért mégis helyesebb lenne itt is szem előtt tartani a jelzett megkülönböztetést, minél fogva az okiratnak, mely a jogügyletnek csak nyilvánulási alakja, nincs is belkelléke, hanem csak *tartalma* és *külkellékei*. Így használja ezt már telekkönyvi rendtartásunk is, mely a bekeblezés különös kellékeiként az *okirat tartalmát* és *külső alakját* szabályozza.* E kifejezések lennének tehát a 192. §-ban is használandók.

Igen helyesnek látom, hogy a tervezet a telekkönyvi *előjegyzésre* vonatkozó meghatározásokat a telekkönyvi rendtartásnak engedi át; de még ennyit sem kellene kimondani, elég ha a törvénykönyv az *előjegyzés* iránt nem rendelkezik. Ha azonban a 192. §-ban foglalt megemlítés czélszerűnek fogadtatnék el, következésképpen ugyanily kijelentést a tulajdonról szóló részben is kellene tenni, miután a telekkönyvi *előjegyzés* ott is épen úgy előfordul.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.**

II. FEJEZET.

Az előmunkálatokról.

1. Eljáró bíró kiküldés. Telekkönyvi másolatok.

Az erdők, legelők és nádasok urbéri elkülönítését, az arányosítást és tagosítást megengedő *határozatnak* jogerőre

* L. az 1855. évi magyarországi telekk. rendt. 81—83. §§., továbbá az 1870. febr. 5. igazságügyminist. rendelettel az erdélyi részekben életbeléptetett telekk. rendt. 81—83. §§-ait.

** A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28. és 29. számában.

emelkedése, vagy az iránt a bíróság előtt keletkezett *egyezségnek létrejötté után* a kir. tszék az előmunkálatok hivatalbóli önálló vezetése és teljesítése végett egyik bírói tagját küldi ki (Utasítás 37. §.), és egyuttal intézkedik az iránt, hogy az illető tlkvi hatóság a rendezés vagy tagosítás tárgyát képező területekre vonatkozó összes telekkönyvek *A.* és *B.* lapjainak kivonatos hiteles másolatait, valamint a részlet-lajstromnak, névjegyzéknek és vázlatrajzoknak másolatait az érdekeltek költségére haladéknél készíttesse el és a kiküldött eljáró bírónak adja át. (Utasítás 43. §.)

Kiemelem, hogy az utasítás 29. §. negyedik bekezdése *ítéletet*, a 35. §. hatodik bekezdése *határozatot* említ; míg a 37. §. úgy az elkülönítési és arányosítási, mint a tagosítási ügyekben a megengedhetőség kérdésében csupán *határozathozatalról* beszél; a tszék pedig a kir. ítélő táblával együtt a tagosítás megengedhetőségének kérdésében *végzéssel* szokott dönteni. Volt szerencsém már főnebb megemlíteni, hogy én a megengedhetőség kérdését *ítélettel* tartom eldöntendőnek.

Kérdés: ha vajon a megengedhetőség kérdésében létrejött egyezségnek érvényéhez megkívántatik-e, hogy azt a tszék alaki tekintetben és a teljesség szempontjából megbírálja és elfogadja? amint ez az érdemben keletkezett egyezségekre nézve az utasítás 68. §. harmadik bekezdése szerint minden kétségen fölül áll.

Az utasítás 37. §-a így szól: „... a bíróság előtt (talán csak az eljáró bíró előtt?) keletkezett egyezségnek létrejötté után stb.” Tehát, mihelyt az egyezség létrejött, a törvényszék megbírálás és elfogadás nélkül küld ki eljáró bírót. Az utasítás II. és III. fejezeteiben sehol sincs szó arról, hogy az egyezség érvényéhez a törvényszék megbírálása és elfogadása szükséges. Már pedig, ha a törvényhozás azt akarta, hogy a megengedhetőség kérdésében keletkezett egyezség is megbíráltassék és elfogadtassék a tszék által: a 68. §. harmadik bekezdésében foglalt rendelkezést fel kellett volna vennie már a 29. és 36. §-okba; mert különben (lévén a törvény szoros magyarázatú) azon körülményből, hogy ezen rendelkezés csak az érdemleges tárgyalásnál, a sokkal későbbi V. fejezetben, fordul elő: csakis azt lehet érteni, miszerint e törvény a tszéki megbírálást és jóváhagyást egyedül az érdemleges egyezségekre nézve kívánja meg. Én azonban ezt itt is szükségesnek és czélszerűnek tartom; mert azon nézetben vagyok, hogy azon rendelkezés a 29. és 36. §-okból véletlenül maradt ki s hogy azt elvi jelentőségénél fogva ide is szólnak venni, illetőleg a jog-hasonlatosság elvénél fogva itt is alkalmazandónak tartani kell; máskülönben a megengedhetőség kérdésében keletkezett egyezség ellen az utasítás 100. §-a értelmében felebbezni nem lehetne.

Egyezségről lévén szó, önként feltolul azon kérdés: mik azon alaki sérelmek? azon teljességhiány? melyek miatt felebbezésnek van helye. Hiszen sehol az egész törvényben és utasításban az egyezség alaki kellékeiről egy árva szó sincs. Aztán mit értsünk a teljesség alatt? Mire vonatkozik ez? A felekre? A rendezés vagy tagosítás tárgyára?

Kétségtelenül ez a törvénynek és utasításnak nevezetes hiánya. Mert nem tudjuk, ha vajon az egyezség érvényéhez valamennyi érdekelt egyénnek aláírását kívánjuk-e meg? vagy megelégedhetünk az összes érdekeltek $\frac{3}{4}$ részének aláírásával? avagy az egyezséget érvényesen létrejöttnek tekintjük akkor is, ha azt az abszolút törvény irta alá? Aztán nagy kérdés, hogy milyen többséget vegyünk? A személyek többségét? avagy birtokaránylagos többséget?

A megengedhetőség kérdésében létrejött egyezséget alaki tekintetben és kellékeire nézve megkülönböztetendőnek tartom az érdemben keletkezett egyezségtől. Javaslataimat ennél fogva mindkettőre nézve külön és pedig a következőleg formulázom.

1. §. A megengedhetőség kérdésében létrejött egyezséget a tszék

alaki tekintetben és a teljesség szempontjából bírálja meg és ennek elfogadásáról a feleket értesíti. Az egyezség érvényéhez megkívánatlik:

1. legelő-, erdő- és nádaselkülönítés s arányosítás esetében

a) az egyezségnek a keresetbe vett vagy később perbe vont összes ingatlanokra nézve, melyek telekjegyzőkönyvi és helyrajzi számok szerint, ott pedig, a hol telekkönyvek még nincsenek, a földadólajstromban foglalt helyrajzi számok szerint s a mennyire lehet, a szokásos elnevezések kitétele mellett, fekvésük, szomszédaik és termértékük kiírásával, tüzetesen megjelölendők, határozott rendelkezéseket kell tartalmaznia akár megengedőleg, akár meg nem engedőleg;

b) hogy azt legelő-, erdő- és nádaselkülönítés esetében a volt urbéres község képviselőtestületének $\frac{1}{3}$ része és a volt földesurak, illetőleg jogutódaiknak birtokaránylagos többsége aláírja;

c) hogy azt, arányosítás esetében a község vagy város képviselőtestületének $\frac{2}{3}$ része aláírja.

2. Tagosítás esetében

a) az egyezségben világosan kiteendő, hogy a tagosítás általánosan az egész határra, vagy csak egyes, névszerint megnevezendő, dűlőkre engedtetik meg? esetleg szabatosan, telekjegyzőkönyvi és helyrajzi számok szerint kijelölendők azon urbéri elkülönítés vagy arányosítás tárgyát nem képező nagy kiterjedésű erdő-, legelő- és havasi területek, melyek a felmérésből és tagosítási eljárásból kihagyandók.

b) hogy az egyezséget a tárgyalásra megjelentek aláírják.

2. §. Az érdemben keletkezett egyezséget a törvényszék szintén csak alaki tekintetben és a teljesség szempontjából bírálja meg; de csak akkor fogadhatja el, ha a következő kellékekkel bír:

a) az egyezségnek a megengedhetőségi ítéletben vagy egyezségben elősorolt minden egyes földrészletre nézve határozott intézkedést kell tartalmaznia;

b) a törvényekben vagy rendeletekben meghatározott célokra, illetőleg egyéneknek kiadandó illetményekről, ugymint lelkészek, iskolatanítók, községi közösiskola stb. részére kiadandó területekről gondoskodva kell lennie;

c) hogy az egyezséget legelő-, erdő- és nádaselkülönítés esetében a volt urbéres község képviselőtestületének $\frac{1}{3}$ része és a volt földesurak (illetőleg jogutódaiknak) $\frac{1}{3}$ része aláírja;

d) hogy az egyezséget arányosítás esetében a község vagy város képviselőtestületének $\frac{1}{3}$ része aláírja;

e) hogy az egyezséget tagosítás esetében az érdekeltek $\frac{9}{10}$ része aláírja.

Az utasítás 43. §. második bekezdése, az 1880. nov. 20-án 3148., 3149. 3150./I. M. E. sz. a. kiadott rendeletek csak arányosítási és tagosítási ügyekre vonatkoznak; de semmi esetre sem elkülönítési ügyekre is. Mert oly költségelőírányzatra, milyen ezen rendeletekben előírva van s mely a pénztári utasítás 2. pontjában érintett kivetési lajstromnak egy másolatával együtt ministeri jóváhagyás alá terjesztendő, elkülönítési ügyekben semmi szükség, miután ily ügyekben — a birtokrendezés összes költségeit az utasítás 89. §-a értelmében kizárólag a volt földesur, illetőleg volt földesurak tartozván viselni — birtokrendezési alap nem alakíttatik és így adótári behajtás sem jön elő. Lehet, sőt gyakran szükséges, elkülönítési ügyekben is tájékozás, esetleg az önként adandó, illetőleg közigazgatási uton felhajtandó előlegezési arány megállapítása végett — mely előlegek azonban nem a ker. adóhivatal, hanem a tszék elnöke által kezelendők — költségvetést (az arányosítási és tagosítási ügyekben készítendő költségelőírányzattól való megkülönböztetés végett nevezem így) készíteni, de ezt ministeri jóváhagyás alá bocsátani nem kell.

Elkülönítési ügyekben az utasítás 43. §-ában említett másolatokat a telekkönyvi hatóság minden díj és költség nélkül elkészítheti, legfőleg $\frac{1}{2}$ - 1 méter hártypapír kell a

vázrajzok lemásolására. Lássuk csak miféle másolatokra van szükség ily ügyekben? Szükség van:

1. Egy, rendkívüli ritka esetben 2—3 telekjegyzőkönyvi kivonatos másolatra 1—50 helyrajzi számmal. De e helyrajzi számok közül is alig 8—10, ritka esetben 20—30 helyrajzi szám képez elkülönítés alá eső legelőt, erdőt vagy nádas, a többi a község, mint erkölcsi testületnek magán vagyonát képező ház, kert, szőlő, szántó vagy rét; mert a telekkönyvi helyszinelők minden olyan vagyont, mely nem egyesek tulajdona volt, a község nevére nyitott telekjegyzőkönyvbe vettek fel.

Ezen egy-két telekjegyzőkönyv lemásolása végett díjakra szükség nincs. Ha községi jegyzők, közjegyzők és hatóságok egyszerű kérelmére mindig díj nélkül a telekkönyvi iroda által le tudunk az A. B. C. lapok teljertalmával 15—20 telekjegyzőkönyvet is másoltatni: azt hiszem, hogy az elkülönítési fontos ügyekben is lemásoltathatjuk minden díj nélkül azt az egy néhány kivonatos telekjegyzőkönyvet.

2. Szükség van az általános térrajzra és a közös helyekre vonatkozó vázrajz-kivonatokra, melyek $\frac{1}{2}$ —1 méter hártypapíron mind elférnek és legfőleg egy vagy két napi munkába kerülnek.

Elkülönítési ügyekben sem részletlajstromra, sem névmutatóra szükség nincs.

Vegyünk concret esetet.

Sz.-Almás község 47. számú telekjegyzőkönyvében A + 4—7., 9—12., 14—16., 17—20., 21., 22—24. rendszám alatt foglalt legelő- és erdőrészek elkülönítése jogerős ítélettel megengedtetvén, az előmunkálatokat meg kell kezdeni.

Első lépés az eljáró bíró kiküldése mellett természetesen a 43. §-ban említett másolatok beszerzése.

A közös helyek mind a 47. sz. telekjegyzőkönyvben Sz.-Almás adóközség közönsége nevében állván, csupán csak egy telekjegyzőkönyvet kell lemásolni, és ugyanezen okból részletlajstromra és névmutatóra sincs szükségünk. De igen is van szükségünk a közös területekre vonatkozó vázrajzokra. Lássuk csak, hogy a sz.-almási részletlajstromhoz kötött egy általános térrajz (croquis) és 17 vázrajzból melyeken vannak közös helyek? Ime:

1. a 4-ik vázrajzon 318. h. r. sz.
2. az 5-ik vázrajzon 599. h. r. sz.
3. a 6-ik vázrajzon 661. 852. 853. h. r. sz.
4. a 7-ik vázrajzon 867. 921. 922. 1024. 1055. 1227. h. r. sz.
és 1248/1. h. r. sz.
5. a 8-ik vázrajzon 1062. 1063. 1108. 1071. h. r. sz.
6. a 9-ik vázrajzon 1311—1313. 1352. 1353. h. r. sz.
7. a 10-ik vázrajzon 1363. 1408. 1440. h. r. sz.
8. a 14-ik vázrajzon 1925. h. r. sz.
9. a 15-ik vázrajzon 1947. 1957. 2025. h. r. sz.
10. a 16-ik vázrajzon 2203. h. r. sz.
11. a 17-ik vázrajzon 2382. h. r. sz.

E szerint 17 vázrajz közül 11 vonatkozik a közhelyekre. Tehát a 43. §. értelmében e 11 rajzot úgy a mint van egész terjedelmében le kell másolni.

De nekünk a 11 vázrajz egész terjedelmére semmi szükségünk nincs. Mert mi célra kellene a vázrajzok? Két okból:

1. hogy az elkülönítés alá tartozó területek hollétét, fekvését, azonosságát és azok határait biztosan és pontosan megállapíthassuk és a netaláni foglalatásokat kitudhassuk;

2. hogy a működő mérnök a helyszíni felvételt pontosan és a telekkönyvet összhangban teljesítse.

E végből pedig szükséges tudnunk, hogy minden egyes (közhelyet képező) földrészlet hol, melyik dűlőben és aldűlőben fekszik? milyen alaku és területű? és miféle és kik által birt földrészletek szomszédságában van? Mert másképen sem a közhelyeket, sem azok határait pontosan és szabatosan kijelölni és megállapítani nem lehet.

Szerintem tehát főlegesen mind a 11 vázrajzot lemásolni. Tökéletesen elegendő, ha lemásoljuk az általános tér-

rajzot (croquis) egészen, hogy az egész határról és a dülők hollétéről és fekvéséről tájékozást nyerhessünk, azután ugyanazon hártypapírosra levehetjük a 11 vázrajzon létező valamennyi közhelyet képező földrészletet az azt körülövedző szomszéd parcellákkal együtt. Jó volna beírni minden egyes szomszéd parcellába egytuttal a térmértéket és a telekkönyvi tulajdonosok neveit is. De ez már nagy és terhes munka. Mert némelyik legelő 100—200 parcellával is (például szőlőkkel) érintkezik. Az illető telekkönyvi hivatalnoknak tehát sok veszélyt adna minden egyes parcellát a részlet-lajstromból, azután az egyes telekjegyzőkönyvekből kikeresni és a kivonatos vázrajzon levő parcellákba a térmértéket és tulajdonosok neveit beírni, ami igen kis részleteknél sokszor lehetetlen. De e bajon is segíthetünk az által, hogy előveszszük a községben létező *helyszínelési lajstromot*, melyben a parcella-szám, a tulajdonos neve, a térmérték és a telek-jegyzőkönyvi szám is befoglaltatik, és a mely helyszínelési lajstrom nem egyéb, mint a régi adóföldkönyvnek a tényleges állapothoz igazított másolata. Ezen helyszínelési lajstromból azután a szomszédterületek térmértékét és tulajdonosaik neveit — a mikor arra szükség van — mindenkor megtudhatjuk. Például a szász-almási 4-ik vázrajzon van a 318. h. r. sz. 22 hold területű II. borondája dülőbeli erdő. A 4-ik vázrajzot tehát, melyen a 291—360. terjedő földrészletek vannak, nem másoljuk le egészen, hanem a hártypapírt csak a 318. számú földrészletekre teszszük és azt a határokkal és a legközelebbi szomszéd részletekkel együtt levesszük.

A többi 10 vázrajzról azután ugyanazon hártypapírra leveszszük, ugyan ily módon a többi részleteket is.

Egy kérdést kell itt felvetnem.

Lehet-e, szabad-e a 3150./I. M. E. 1880. sz. igazságügy-miniszteri rendelet 1. és 3. pontjaiban foglalt határozott rendelkezések ellenére a 43. §-ban említett másolatokat díjtalanul elkészíttetni és díjtalanul kiadni? Vajon nem kell-e azon rendelet 3. pontjában megnevezett díjakat az államnak, mely fizetett hivatalnokaiban a munkaerőt, továbbá a papírt, tollat, tentát adta, elkülönítési ügyekben a volt földesuraság, az arányosítási ügyekben pedig a birtokrendezési alap által minden esetben, tehát akkor is, ha a kérdéses másolatok külön díjnak felfogadása nélkül a meglevő munkaerőkkel és a hivatalos papíron, tollal és tentával (ép úgy mint egyéb telekkönyvi másolatok kiadásánál történni szokott) készültek el, megfizettetni?!

A szász-almási legelő- és erdőelkülönítési ügyben a szükséges másolatok a 3150./I. M. E. 880. sz. rend. 3. pontja értelmében a következőkbe kerülnének:

1. egy napra 10 telekjegyzőkönyv vagy 100 catastralis részlet lemásolásáért egy díjnak 1 frt járván: az állam által fizetett munkaerő által leírt 24 parcelláért $\frac{1}{4}$ forint vagyis 25 kr. esik. Nyomtatvány nem lett használva, hanem egy iv közönséges papír és 1 méter hártypapír. Minthogy pedig az ivenkinti 3 krt csak nyomtatványokért lehet felszámítani: kétségtelen, hogy a hivatal által adott közönséges írópapírért nem lehet semmit felszámítani. De a drága hártypapírt már mégis csak meg kell fizettetni, mert szalmapapírt, mely semeddig se tart, csakugyan nem lehet használni. E szerint ez esetben a hártypapír árán felül a szász-almási másolatokért a volt földesuraknak 25 krt kellene az államnak fizetni.

Én azonban azon nézetben vagyok, hogy elkülönítési esetekben hivatalból és díjtalanul kell a fenebb említett másolatokat kiszolgáltatni épen úgy, mint azokat a közjegyzőknek, hatóságoknak stb. megkereséseire eddig mindig tettük. Sőt arányosítási és tagosítási ügyekben is a szükséges nyomtatványokért ivenkint eső 3 kr. és a hártypapír valóságos árán felül a 3150./I. M. E. 880. számú rendelet a) pontjában meghatározott díjat csak azon esetben kell

megtéríttetni, ha a meglevő munkaerők elégtelen volta miatt e célra külön díjnakot kellett az elnöknek alkalmazni. Szóval szerintem csak azon költségeket kell megtéríttetni, melyek a nyomtatványok beszerzésére és a külön díjnak alkalmazására valóban kiadattak.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

JOGIRODALOM.

Die Ergebnisse der Finanzstrafjustiz in Oesterreich seit der Einführung des Gefällsstrafgesetzbuches vom 1. Juli 1835. Von Dr. jur. FRANZ MEISEL.

Az e cím alatt megjelent és 34 sűrűen nyomtatott lapot magában foglaló röpirat a jövedéki büntető jogszolgáltatás adatainak feltüntetése mellett foglalkozik a jövedéki kihágások büntető jogtana irodalmának elhanyagolása okával, s e tudományág fondorságát kimutatva, indokoltan hibáztatja az e téren tapasztalható mulasztásokat.

Félszeg eljárásnak jelzi azt, hogy a pénzügyi közigazgatási törvényisme mai kiterjedtsége, a pénzügyi törvények és rendeletek nagy száma mellett az egyetemeken és jogakademiákon a jövedéki kihágások büntető jogtana, mint önálló tantárgy, előadás tárgyát nem képezi.

A jövedéki büntető jogszolgáltatás sikeres fejlődése érdekében szükségesnek tartja, hogy a jövedéki kihágások büntető jogtana, mint önálló tudományág úgy az előadások, mint a jog és államtudományi vizsgák tárgyai közé felvéssék, mert azáltal annak elhanyagolt irodalma is élénkület és gyarapodást nyerne.

Az érdeklődés hiánya a jelzett mulasztásnak tulajdonítható.

A legnagyobb ritkaságok közé tartozik ha hosszú időközönként is valaki az oda tartozó kérdésekről valami tanulságot ír.

A fent említett munka tanulság tekintetében nagyon érdekes reánk nézve, és pedig azért, mert mi a jövedéki büntető jogszolgáltatás tekintetében a birodalom másik felének mögötte állunk. Minthogy pedig pénzügyi törvényeink részben közösök, részben hasonló elvi alapon nyugszanak, az együttes haladás és reform a birodalom mindkét felére nézve nagyon kíváncs volt.

Szerző a mennyiben munkájában hazai viszonyainkkal is foglalkozik, arra vonatkozó megjegyzéseit Dr. SZÉKELY JÓZSEF *kir. táblai bírónak*: „*Das Gefällsstrafverfahren in beiden Hälften der österr.- ung. Monarchie*” című munkájából vette, mire hivatkozik is.

A munka adatainak terjedelme és érvelései szempontjából megérdemli a szakkörök figyelmét főleg e téren, mi nálunk is eddig kevés figyelembe részesült, s mitől az államkincstár és az összes adózó polgárok érdeke annyira függ.

Azért tartottuk szükségesnek arra a figyelmet felhívni.

X.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Kapcsolatos hagyatékok tárgyalása.

Jogszolgáltatásunk különféle ágai közt legmostohább bánásmódban részesül a hagyatéki eljárás. Ezt sem törvény, sem rendelet tüzetesen nem szabályozza; irodalmi méltatásban egyáltalán nem részesül, s e miatt legtöbb hatóság maga alkotja meg eljárásának irányelveit.

Hogy aztán ily körülmények közt a gyakorlat nem egyöntetű s „a hány ház, annyi szokás”, azon senki sem csodálkozhatik.

Az 1873: XXXV. tcz. 123. §-ában kilátásba helyeztetett, hogy az örökösödési eljárás külön törvény által fog

szabályoztatni. A jogászközönség várta, mi fog történni, de csakhamar kiábrándult, mert meghozatott az 1877: XX. tcz., mely per tangentem az örökösödési eljárásra is kiterjeszkedik. Parturiuntur montes, nascitur ridiculus mus.

E törvény alkotói megmutatták, hogy lehet fából varrikát csinálni. A hagyatéki eljárást ugyanis, mely tisztán bírói functió, s mely tüzetes magánjogi ismereteket igényel, mindazon esetekben, melyekben kiskorúak vagy gondnokság alatti személyek vannak érdekelve, tehát a legtöbb esetben közigazgatási hatóságok ügykörébe utalták. E törvény alapján szolgabírák és községi előljárók tartanak hagyatéki tárgyalásokat, gyakran a nélkül, hogy csak homályos sejtéssel is bírnának az örökösödési törvények tartalmáról, s árvaszékek készítik elő a bíróságok részére a hagyatéki ügyeket.

A meddig bíróságaink kizárólag foglalkoztak hagyatéki ügyekkel, s az árvaszékek hatásköre csupán az egyeség vagy birtokátadó végzés jóváhagyására terjedt ki, addig mégis volt némi egyöntetűség az eljárásban. De mióta kiskorúakat érdeklő örökösödési ügyekben az árvaszékek eljárására van a főszó fektetve, s a bíróságoknak annyi joguk sincs, hogy az eljárást felülvizsgálják, hanem a közigazgatási közegeknek gyakran selejtes tárgyalási jegyzőkönyvei alapján kötelesek az átadó végzést meghozni (1877: XX. tcz. 254. §. harmadik bekezdése), az óta annyiféle a gyakorlat, a hány árvaszék van.

Áll ez különösen az ugynevezett «kapcsolatos hagyatékok» tárgyalásáról.

Ezekről akarom nézeteimet röviden elmondani, s hogy álláspontomat előre jelezzem, azon nézetemnek adok kifejezést, hogy sem a perrendtartásnak, sem a gyámsági törvénynek az örökösödési eljárást szabályozó része «kapcsolatos hagyatékot» nem ismer; mindkét törvényben csak egy örökhagyóról, illetve egyes hagyaték rendezéséről van szó. A «kapcsolatos hagyatékok» fogalmát ferde irányú gyakorlat teremtette, értvén alatta nem azon esetet, midőn pl. férj és feleség, vagy apa és gyermekek hagyatéka együtt s egy jegyzőkönyvben tárgyalatik, mi gyakran nemcsak czélszerű, de szükséges is, hanem azt, midőn egyik örökhagyó hagyatékához oly ingatlan tartozik, mely egy másik, egészen idegen örökhagyó nevében áll, s melyről szerzési okirat nincs. Ily esetben legtöbb helyen — pl. nálunk is — a két vagy esetleg több idegen örökhagyó hagyatéka egy jegyzőkönyvben, «kapcsolatban» tárgyalatik, s a bekeblezésre alkalmas nyilatkozat magában e jegyzőkönyvben vétetik ki. Az ügyiratok pedig egy csomóban maradnak örökre, minden mellékleteikkel.

Ennek tulajdonitom, hogy nálunk az árvaszéki s bírósági irattárakban oly állapotok vannak, melyek folytán néhány év múlva ember legyen, a ki valamely okmányt kikeresni képes leend. A beérkező «kapcsolatos» hagyatéki iratok, mint «X. és társai hagyatéka» igtattatnak. Ha aztán Y-nak valamely utóda jogelődjének hagyatéki iratait keresi, s véletlenül nem tudja, kinek irataival csatoltattak azok, akkor neki állhat az irattár felforgatásának; — ha csak a véletlen nem vezeti nyomra, nem fog boldogulni.

Gyakran hallottam már, és pedig a gyakorlat embereitől, hogy az u. n. kapcsolatos ügyeket másképp elintézni, két elhalt közt életükben szóbelileg kötött adásvételi vagy csereügyletet telekkönyvileg foganatosítani másképp lehetetlen.

E nézet téves voltát alább fogom kimutatni, egyelőre azon hátrányokat akarom jelezni, melyek az ily ügykezeléssel járnak.

A gyakorlat emberei tudni fogják, mennyi bajjal és nehézséggel jár egy bonyolódott hagyatéki ügynek is tisztázása. Ha már most nem egy, hanem több bonyolult ügy tárgyalatik kapcsolatosan, azt hiszem, nem kell bővebben

bizonyítani, hogy a tárgyalás vezetője előtt áttekinthetetlen moles áll, melynél gyakran a legjobb akarat mellett is alig lehetséges, hogy elnézést ne kövessen el.

Megtörténhetik ily eljárás mellett, hogy pl. A-nak hagyatékához oly ingatlan is tartozik, mely B. nevében áll B-nek ismét oly ingatlana volt, mely C-nek képezi telekkönyvi tulajdonát; C. hagyatékához megint oly ingatlan tartozik, mely D. nevére van írva s így tovább.

A nálunk divó gyakorlat szerint ily esetben A., B., C., D. örökhagyók hagyatéka kapcsolatosan *egy jegyzőkönyvben* tárgyalatik. Tudok esetet saját gyakorlatomból, hogy hét, nyolcz, sőt néha több hagyaték tárgyalatik egy jegyzőkönyvben.

Kérdem már most: lehet-e ily ügykezelés mellett szabatosan eljárni? lehet-e minden körülményre kellő gondot fordítani? nem tétetik-e nehézkessé azon eljárás, melyet — mint alább ki fogom mutatni — részekre osztani s egyszerűsíteni lehet?

De nézzük tovább, mily hátrányok fordulhatnak még elő az általam felhozott esetben.

A kapcsolatos hagyatékok egyikében, pl. C. hagyatékában az egyezség nem sikerül, C. örökösei tehát a prts. 587. §-a értelmében perre utasíttatnak; a per legjobb esetben két év alatt járja meg mind a három forumot. C. örökösei ezt csak maguknak tulajdoníthatják. Ámde mit szólnak A., B. és D. örökösei, kik az átadásra mindaddig kénytelenek várni, míg az őket nem is érdeklő örökösödési per jogérvényesen eldöntve nincs? Pedig nálunk ez a gyakorlat.

Vagy tegyük fel, hogy B. örökösei tiszseri idézés daczára egyszer sem jelennek meg teljes számban. E miatt A., C. és D. örökösei korlátolva vannak öröklött vagyonuk szükséges elidegenítésében, mert a megbízó hatóság az ügyek együttes elintézését követeli.

Ugyanezen hátrány áll elő, ha valamelyik kapcsolt hagyatékban ismeretlen helyen távollevő örökös van érdekelve, vagy holtányilvánítság szüksége forog fen. Mindkét esetben egy év a hirdetményi határidő, s ez alatt valamennyi ügy pihen.

Lehet-e ennél helytelenebb eljárást képzelni?

Hozzá teszem még, hogy ily kapcsolatos tárgyalásoknál az illetékesség általános szabályai legtöbb esetben megsértetnek azáltal, hogy az árvaszékek oly hagyatéki ügyeket is vesznek elintézés alá, melyekben csak nagykorú örökösök lévén érdekelve, a bíróságok hatáskörébe tartoznak s megfordítva. Mindez csak azért történik, hogy az idegen örökhagyó nevében álló ingatlan ugyanazon átadó végzés alapján irassék az örökösök nevére.

Végül utalok arra, hogy a fenebb jelzett kapcsolatos eljárás sérti a törvény világos rendeletét, minthogy az 1877: XX. tcz. 254. §-ának negyedik bekezdése határozottan kimondja, hogy az esetben, ha nincs oly okirat, melynek alapján az idegen néven álló ingatlan az örökhagyó nevére írható: «a bíróság csupán azt állapítja meg, hogy az örökhagyóra át nem irt ingatlan mint örökség, vagy hagyomány kire szállott? és ezen örökös vagy hagyományos az ilyen ingatlanok telekkönyvi átíratását a fenálló törvények értelmében — szükség esetében — a telekkönyvi tulajdonos ellen megindítandó per útján van jogosítva eszközölni.»

Az 1877: XX. tcz. cikkét különösen annak a hagyatéki eljárást szabályozó részét nem tartom szerencsés alkotásnak, de nézetem szerint a fenebb idézett rendelkezés a gyakorlat igényeinek teljesen megfelel, s miután már kifejeztem véleményemet, hogy idegen hagyatékok kapcsolatos tárgyalását törvényeink nem ismerik, most az 1877: XX. tcz. 254. §-ának idézett rendelkezése alapján fogom kimutatni, miként lehet az ugynevezett kapcsolatos hagyatékokat *elkülönítve* aként elintézni, hogy mégis mindegyik ingatlan a jogosult örö-

kösök nevére irattassék: elkülönítve mondom, s természetesen a nélkül, hogy az általam perhorreskált hátrányok beállanak.

Vegyük az általam fennebb felhozott példát: *A*-nak hagyatékához oly ingatlan is tartozik, mely *B*. néven áll; *B*-nek ismét oly ingatlana volt, mely *C*-nek képezi telekkönyvi tulajdonát, *C*. hagyatékához megint oly ingatlan tartozik, mely *D*. nevére van írva. Telekkönyvi átíratásra alkalmas okirat pedig egyik ingatlanról sincs.

Az elkülönített tárgyalás és átadás ily esetben következőleg történhetik:

A. hagyaték tárgyalatik pl. valamely árvaszék által; a bíróság által meghozandó átadó végzésben kimondatik, hogy a hagyatékhoz tartozó, de elhalt *B*. néven álló *X*. ingatlan átadatik *N*. örökösnek, s *N*. utasittatik, hogy annak átíratását a fenálló törvények értelmében — szükség esetében — a telekkönyvi tulajdonos ellen megindítandó per után eszközölje.

Ezen rendelkezés folytán *N*. jogot nyer arra, hogy *B*. hagyatékának tárgyalását az illetékes hatóság előtt folyamatba tétethesse; s ha *N*. kiskoru, az eljárás folyamatba vételét a gyámhatóság eszközli saját hatáskörében, ha *B*-nek is vannak illetékessége alá tartozó kiskoru örökösei, avagy megkeresés folytán, ha *B*. örökösei nagykorúak, vagy más gyámhatóság alá tartoznak.

Nem szükséges aztán egyéb, mint hogy az *A*. hagyatékát átadó végzés *B*. hagyatéki irataihoz hiteles példányban mellékeltesse, mert ennek alapján *X*. ingatlan közvetlenül *N*. nevére irathatik.

Ha most *B*. egyik örökösének vagy örököseinek osztályrészebe oly ingatlan jut, mely *C*-nek telekkönyvi tulajdonát képezi, akkor megint *C*. hagyatékának tárgyalása teendő folyamatba s a *B*. ügyében hozott átadó végzés az iratokhoz melléklendő; és így tovább mindaddig, míg minden fekvőség tulajdonjoga telekkönyvileg tisztázva nincs.

Nem hiszelgek magamnak azzal, hogy új dolgokat mondtam e sorok minden olvasójának; sőt azt hiszem, azok legnagyobb része a gyakorlat terén is már rég követi az általam jelzett, s nézetem szerint egyedül helyes utat.

Nem is akartam újat mondani; hisz az lehetetlen volna, mert a hagyatéki eljárást törvény szabályozza. Egyedüli célom az volt, hogy a «kapcsolatos eljárás» hiveinek bebizonyítsam, miszerint igenis lehet az ügyeket egymástól elkülönítve sokkal egyszerűbben s mégis helyesebben lebonyolítani, mint ők teszik.

Dr. F. S.,
közjegyzői helyettes.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az akaratelhatározási képesség hiányának sajtószövegű magyarázatára találunk a kir. Curia alábbi ítéletében, mely annál figyelemre méltóbb, mivel lopási illetőleg rablási esetről van szó. Helyénlevő lez. összevetni ezen curiai ítéletet azon ítélettel, melyben kimondatott, hogy a teljes részegség fenforgása nem csak közvetlen észlelés, hanem okszerű következtetés útján is megállapítható (*Curiai Határozatok* 1883. 25. sz. 338.):

A székesfehérvári kir. tszék rablásnak tekintendő lopással vádolt O. Györgyöt a btk. 334. §-ban tilalmazott lopás vétségében mondta ki vétkesnek és ezért 3 havi fogházbüntetésre ítélte. *Indokolás*: Vádlott maga beismerte, hogy múlt évi decz. 5. a délutáni órákban H. Péter lakásába behatolt, ott az ágyneműket összehányta, míg végre az ágyruha között eltéve levő 13 frt 50 krt megtalálva, azzal midőn előbb a szobában betegen fekvő H. Katalint kétszer meglökte, eltávozott. Jóllehet vádlott ezen tettének végrehajtásánál részeg állapotát hozza fel mentségül, ezen mentsége azonban figyelembe vehető nem volt, mert vádlott az üldöző káros

elől elmenekülni és a lopott pénz legnagyobb részét elrejtteni elég józan volt. Miért is tekintettel rosvott előéletére stb.

A budapesti kir. ítélő tábla: A kir. törvényszék ítélete a bűncselekmény minősítésére s a büntetésre nézve megváltoztatván, O. György a btk. 345. §-ba ütköző rablás bűntettében mondatik ki bűnösnek s a btk. 348. §-a értelmében, mindazonáltal a 92. §. alkalmazásával két évi fegyházra ítéltetik stb. *Indokolás*: Vádlott nem vonta kétségbe H. Katalin tanunak azon előadását, hogy ezen tanut, midőn az őt a lopott tárgy elvitelében segélykiáltásai által megakadályozni törekedett, kétszer mellbe lökte, mi által a különben is súlyosan beteg H. Katalin földre esett s ijedségtől hangját és erejét vesztvén, vádlott e közben a lopott tárgyat akadálytalanul elvihette. Vádlottnak ezen cselekménye a btk. 345. §-a alá eső rablás bűntettét képezi és annál fogva annak minősített. A büntetés kiszabásánál irányadóul a btk. 92. §-a vétetett, mert vádlott a bűncselekményt ittas állapotban követvén el, annak súlyát és következményeit kellőképpen nem mérlegelhette; továbbá mert a rablott tárgy értéke és az alkalmazott erőszak csekélyebb volt, kár pedig fel nem merült; minélfogva, stb.

A kir. Curia: Mindkét alsóbb bíróság ítélete megváltoztatatik és O. György vádlott a btk. 345. §-ban körülírt rablásnak tekintendő lopás bűntettének vádjára és következményei alól, a btk. 76. §-a alapján felmentetik. *Indokok*: A másodbíróság vádlott cselekményét H. Katalin vallomásaához képest a btk. 345. §. alapján helyesen minősítette, az azonban vádlottnak be nem számítható. Vádlott ugyanis állítja, hogy a tett elkövetésekor részegség által előidézett öntudatlan állapotban volt és ebbeli állítását H. Péter, K. János és H. Katalin tanúk megerősítik, kik egybehangzóan vallják, hogy vádlott nagyon részeg volt és hogy természetét ismerve, csakis részegségének tulajdoníthatják tettét, melyre őt józan állapotban képtelennek tartják. Vádlott védekezését támogatják még a tett körülményei is, mert fel nem tehető, hogy valaki beszámítható elmeállapotban, oly helyen, hol naponta megfordul, vele sógorsági viszonyban levő személyek hátrányára, tanu jelenlétében kövessen el lopást. Ama körülmények pedig, hogy vádlott a tett helyéről elfutott és az elvitt pénznek egy részét elrejtette, a felsorolt adatokat meg nem gyengítik, mert a szesz italok hatása egyénileg különböző és azok nem mindenkinél támadják meg egyenlő arányban a szellemi és testi tehetségeket, továbbá mert az öntudatot teljesen kizáró elmezavarban szenvedő egyéneknek sem szokott a zsákmány biztosítására irányuló állati ösztön teljesen megszűnni. Ezek szerint bebizonyítva lévén, hogy vádlott többször említett cselekményének elkövetésekor öntudatot kizáró állapotban volt, őt a btk. 76. §-a alapján a vád és annak következményei alól fel kellett menteni. (1888. ex 82. május 26. 1883.)

— *A kir. Curia* a budapesti kir. táblával egyetértőleg kimondotta, hogy az irni nem tudás kifogása figyelembe nem jöhet oly esetben, midőn alperes a váltóra íróval más által írott nevét keresztül írta. (V. 131./83.)

— *Szigoru ítéletet mond* a német és az osztrák bíróságok felett BEKKER a híres romanista az osztrák vasutak coupon-pereiről írt röpiratában. «Die Jurisprudenz — mondja szerző — ist gegenwärtig keine populäre Wissenschaft. Praktiker kümmern sich im Allgemeinen wenig um wissenschaftliche Arbeiten, haben auch meist keine Zeit dazu. Dem Rechte gemäss sind nicht die von den österr. Gerichten ... gefällten Erkenntnisse, aber auch nicht die Entscheidungen des deutschen R. O. H. G. und des Reichsgerichts. Und wenn dem also, so tragen Schuld daran keineswegs allein die Richter bei uns und drüben. Wer kann behaupten, dass sie nicht gesprochen haben so gut, wie sie gekonnt, so gut, wie sie unter obwaltenden Umständen gekonnt, wenn sie von Arbeiten vielleicht geradezu erdrückt gewesen. Es ist vorher gesagt, das der Missmuth, der häufig das Recht trifft, richtiger gegen die Richter sich kehren würde; aber er wäre auch bei ihnen nicht am Ziele. Haben die Richter selber sich an ihre Stelle gesetzt? Haben sie selber allein ihre oft mangelhafte Ausbildung verschuldet? Sind sie verantwortlich zu machen für die massenhaft angeschwollenen Amtsgeschäfte, die es ihnen unmöglich machen, um wissenschaftliche Literatur sich zu kümmern oder die von ihnen abzuurtheilen den Fälle selber wissenschaftlich zu durchdringen?»

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félszáz... 3... 3... 3... A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A közjegyzői törvény módosításához. Dr. F. S.-től — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Jogirodalom: Birósági beadványok valamint ítéletek és végzések illetéki díjjegyzéke. Összeállította: Róka József pénzügyi fogalmazó. DESZKY JÁNOS-tól. — Törvénykezési Szemle: A kir. tábla gyakorlatából. OFFNER FERENCZ budapesti ügyvédtől. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez. ADLER ADOLF bécsi ügyvédtől. — Különfélék. — Nyílt kérdések.

MEILLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A közjegyzői törvény módosításához.

DERCSÉNYI KÁLMÁN kir. közjegyző urnak a *Jogtudományi Közlöny* 28. számban közzé tett dolgozatát az 1. pont kivételével feltétlenül aláírom. E pontnál azonban még tovább mennék mint cikkíró ur.

Mielőtt nézeteimet előadnám, kijelentem, hogy felszólalásom okául és alapjául D. K. ur cikkén kívül azon veszedelmes irány is szolgál, mely az igazságügyministerium által az e tárgyban két év előtt egybehívott enquête elé terjesztett, s a közjegyzői törvény módosítását célzó javaslatban észlelhető.

Értem a javaslat azon részét, mely szerint bírák, ha nyolcz évi önálló bírói gyakorlatot tudnak igazolni, minden specialis közjegyzői gyakorlat nélkül is kinevezhetők közjegyzőkké.

Veszedelmesnek mondom ezen javaslatot, mert ha ez a törvényhozás hozzájárulását megnyeri, akkor azok, kik magukat a közjegyzői pályának szentelték s a gyakorlati qualificatiót is megszerezték, egészen háttérbe fognak szoríthatni.

Ily törvény mellett nagyon lehet attól tartani, hogy az igazságügyminister mindenkor szivesebben fogja az elaggott bírót kinevezni, mint bárkit is, mert a kinevezés folytán az állam megtakarítja az illetőnek járandó nyugdíjt, bíró pedig minden valamire való közjegyzőségre fog jelentkezni.

Nem akarok arra kiterjeszkedni, hogy mennyire lealázó az ügyvédre, hogy tőle szigorlatokat, tehát nagyobb elméleti qualificatiót kíván a törvény, mint a bíraktól, s mégis az ügyvéd bármily hosszú ügyködés után sem tartatnék oly képesítettnek a közjegyzői állás betöltésére, mint a bíró.

A javaslat szerkesztői ezt azzal akarják indokolni, hogy ellenkező esetben bíróból sohasem lehetne közjegyző, mert csak nem hagyhatja el bírói állását azért, hogy az előszabott közjegyzői gyakorlatot megszerezze. Ezt igen szerencsétlen felfogásnak tartom. A ki ügyvédi pályára készül, legyen ügyvéd, a ki bíróvá lett, maradjon bíró, a ki pedig közjegyző akar lenni, az szerezze meg a közjegyzői gyakorlatot. Egyáltalán nem méltányos, hogy a közjegyzőség kiérdemült bírák tápintezetének tekintessék azok rovására, kik egészen e pályának szentelték magukat.

Nézetem szerint sokkal méltányosabb volna a bajon aként segíteni, hogy a qualificatio megszerzése a specialis gyakorlati idő megrövidítése által könnyíttessék, s ezért akarnék én még a D. K. ur által tett javaslat határain is túlmenni.

Részemről a helyettesi qualificatiót, kivéve a közjegyzői

zói törvény 22. §-ában említett helyettesekét, semmi egyéb feltételhez nem kötém, mint az ügyvédi, vagy a gyakorlati bírói vizsgálat letételéhez; a közjegyzői qualificatióhoz pedig ezen felül specialis közjegyzői gyakorlatot is követelnék, de csak egy évit. A 22. §. értelmében kirendelt helyettes qualificatióját a közjegyzőével azonosítanám.

Hogy a közjegyző által javaslatba hozott helyettestől közjegyzői gyakorlat kimutatását nem kívánám, ez abban találja indokát, mert a törvény 23. §-a értelmében a javaslatba hozott helyettesért a közjegyző felelős, kinek tehát, érdekében álland a gyakorlati ügykezelésben teljesen jártas egyént ajánlani. Hogy e helyettes mennyi idő alatt nyerte meg a kellő gyakorlatot, azt teljesen közömbösnek tartom.

A közjegyzők qualificatiójához elegendőnek tartom az egy évi gyakorlat igazolását, mert ismerve az ügyködés minden ágát, merem állítani, hogy a kellő képzettség legnagyobb részét úgy sem a speciális közjegyzői gyakorlat, hanem az ügyvédi, vagy bírói képesítésre szükséges jogi tanulmányok adják meg; a speciális gyakorlatnak csak a formalitásokra kell kiterjednie, ezek megtanulására pedig egy év elég.

Legyen szabad itt arra utalnom, hogy a jelenleg működő közjegyzők tulyomó része, minden speciális gyakorlat nélkül foglalta el állását, s működésükben a gyakorlat hiánya kezdetben sem volt érezhető.

A 22. §. értelmében kirendelt helyettes, mint valóságos közjegyző működven, qualificatióját a közjegyzőéhez hasonlóan szabnám meg.

Ennyit D. K. ur cikkére.

A fennebb előadottakán kívül még szükségesnek tartanám, hogy a közjegyzői törvénynek a gyakorlatra vonatkozó része összhangba hozassék az ügyvédi rendtartás 5. §-ával.

E szakasz szerint az ügyvédjelölt másfél évi joggyakorlatot közjegyzőnél is tölthet. Gyakran történik, hogy ügyvédjelöltek csak az ügyvédi kamaránál jelentik be közjegyzői gyakorlatba lépésüket; teszik ezt azért, nehogy az ügyvédvizsgáló bizottságok részéről a vizsgálatra bocsáttatás kérdésében nehézségek támasztassanak. Fordultak ugyanis elő esetek, hogy a bizottságok támaszkodva az ügyvédi rendtartás azon intézkedésére, miszerint a gyakorlatról csak az ügyvédi kamarák állithatnak ki érvényes bizonyítványt, az oly gyakorlati bizonyítványokat, melyek a közjegyzői kamaráknál bejegyezve volt jelöltek részére a közjegyzői kamarák által állítottak ki, elfogadni nem akarták. S miután a jelölt, akár ügyvédnek, akár közjegyzőnek készül, az ügyvédi vizsgát letenni köteles, inkább az ügyvédi kamara által ellenőrizteti közjegyzői gyakorlatát.

Igen ám, de némely közjegyzői kamara az oly joggyakorlatot, melyet a jelölt tényleg közjegyzőnél tölt, vonakodik elismerni, ha a jelölt nem a közjegyzői, hanem az ügyvédi kamaránál volt bejegyezve, még ha a tényleges gyakorlat hiteles ügyvédi kamarai bizonyítvánnyal van is igazolva.

E miatt a novellában kimondandó volna, hogy az ügyvédi kamarák által nyilvántartott s hitelesen bizonyított közjegyzői joggyakorlat ép oly érvényes, mint az, melyet a közjegyzői kamara igazol.

Dr. F. S.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

II. Egyéni megidézés.

Az utasítás 44. §-a így szól: *«Az eljáró bíró az előmunkálatok megkezdése végett a helyszínére határnapot tűz ki, melyre mindazok, kik a hitellekjegyzőkönyvekből kitetszőleg a birtokrendezés vagy tagosítás tárgya iránt tulajdoni czímen érdekelteknek mutatkoznak, egyénileg hivatalból megidézendők, ezenkívül az összes érdekeltek, a rendezés vagy tagosítás alatti községek előljárósága által szokott módon közhírré teendő s úgy a hivatalos lapba, valamint a vidéknek legalább egy hírlapjába beiktatandó hirdetmény által is megidéztenek.*

Ezen egyéni megidézésnek elmaradása vagy a kézbesítés késedelme sem az eljárás folyamatát nem akadályozza, sem jogorvoslatokra indokul nem szolgálhat.»

Minthogy ritka azon eset, hogy a közös helyek nem a község telekjegyzőkönyvében, hanem meghatározott egyének telekjegyzőkönyveiben legyenek fölvéve: természetes, hogy elkülönítési ügyekben ritka esetben van egyéni megidézésre szükség s ekkor is alig terjed az ki egynehány birtokosnál többre.

Egyéni megidézésről leginkább tagosítás esetében lehet szó.

Ezen intézkedés az irodára borzasztó terhet ró. Száz és száz, olykor ezer és ezer példányban kell a végzést lithographiroztatni, kiadni, a kézbesítési ivatek könyvelni. És mennyi vesződséget okoznak még azután a hibás, hiányos vagy visszaterjesztett kézbesítések miatti utólagos intézkedések!

De hát van-e az egyéni megidézésre tagosításnál szükség? van-e ennek értelme? valami praktikus haszna?

Vajon nincsenek-e már eléggé értesítve és megidézve az összes érdekeltek a községben a községi előljáróság által szokott módon közhírré tett s úgy a hivatalos lapba, mint a vidéknek legalább egy hírlapjába beiktatott hirdetmény által?!

Valóban e mellett az egyéni megidézés teljesen fölösleges és hiába való munka. Érti ezt az utasítás is, mert semmi súlyt nem fektet rá, minthogy elmaradásához semmi jogi hátrányt nem köt.

Azt hiszem, hogy az utasítás ebbeli rendeletét egyszer mindekorra tisztelettel félre tehetjük.

III. Első kiszállás.

Az első kiszállás célja az utasítás 45. és 46. §-a szerint:

- a) a képviselő rendezése,
- b) a működő mérnök megválasztása,
- c) a költségelőirányzat elkészítése.

a) A képviselő rendezésének sem értelmét felfogni, sem gyakorlati hasznát belátni nem tudom; mert e képviselőt a 45. §. értelmében semmiféle hatáskörrel felruházva nincs; az általa képviselt érdekcsoport nevében joghatálylyal bíró nyilatkozatot nem tehet, egyezséget nem köthet; összes joga és teendője a *birói határozatok kézhezvételében* áll. De hát van erre szükség akkor, midőn az utasítás 45. §. hatodik bekezdése szerint a birói határozatok és értesítések a feleken s illetőleg azoknak ezen szakaszban elősorolt képviselőin kívül mindig kézbesítendők még a helység-előljáróságnak is, mely azokat a községben szokott módon haladék nélkül közhírré tenni és ennek megtörténtéről a határozatot kiadó eljáró bírónak vagy törvényszékhez bizonyítványt beküldeni köteles? Bizonyára nincs. A községben szokott módon közhírré tett hirdetmény útján a községi lakosok kellőleg értesülhetnek. De miként értesülnek a községben nem lakók? Ezekhez, ha nem 50 holdon felüli birtokosok, még ha a

törvényszék területén laknak is, birói határozatok és értesítések nem mennek, hanem csak az érdekcsoportjukat képviselő egy vagy két egyénhez, akik bizonyára a nekik küldött határozatokat és értesítéseket átveszik, anélkül, hogy az általuk képviselt érdekcsoportbelieket azok tartalmáról egyenként értesítenék. De a tszék területén kívül lakó 50 holdon felüli birtokosok sem tarthatnak igényt külön kézbesítésre azon esetben, ha egy a helységben, vagy a tszék székhelyén lakó meghatalmazottat nevezni elmulasztottak. Azután magát a szokott módon való közhírrételt, mely a helyi szokás szerint dobszó, házról-házra való eljárás, templom előtti kihirdetés, az utcán való kikiáltás útján történik, csak akkor tartom teljesnek, ha a határozat vagy értesítés egy szersmind a községi bíró lakásán ki is függesztetik.

Ezeknél fogva az utasítás 45. §-át, mint fölöslegeset és mint ki nem elégítőt, kihagyandónak tartom. Ajánlom azonban Törvényjavaslatom 137. §-ának utolsó (ezuttal kiegészített) tételét: *«... A birói határozatokról és értesítésekről a községben (városban) lakók a községi bíró lakásán (község házában, illetőleg városházán) való kifüggesztés és a helyi szokás szerinti közhírrételt által, a községben (városban) nem, de mégis a tszék területén lakók pedig külön kézbesítés által kézbesítés által értesítendők.*

A közhírrételt a községi, illetőleg városi előljáró bizonyítvány beküldése vagy jegyzőkönyvre adott nyilatkozat által igazolni tartozik.

A tszék területén kívül lakók kötelesek egy, a helységben vagy a tszék székhelyén lakó meghatalmazottat nevezni, másképp külön értesítésre igényt nem tarthatnak.

b) Az 1880: XLV. tcz. életbelépte előtt megindult tagosítási és arányosítási ügyekben az utasítás 94. §. második bekezdése szerint *pótszerződést* kell készíteni; az új törvény szerint megválasztott mérnökkel pedig az utasítás 48. §-a értelmében *szerződést* kell kötni, mely tszéki jóváhagyás előtt az 1881. jul. 27-én 2366/I. M. E. sz. a. kelt rendelet szerint a költségelőiránnyal együtt az igazságügyminiszterhez véleményes előterjesztéssel — melyben a mérnöki szerződés jóváhagyása vagy ezen jóváhagyás megtagadása iránt is nyilatkozni kell — fölterjesztendő.

Szóljunk előbb a pótszerződésről.

Az utasítás 50. §-a szerint ez annyira a felek dolga, miszerint őket pótszerződés kötésére kényszeríteni nem lehet; mert ha az érdekelt felek és a mérnök között eziránt meg egyezés létre nem jöhet, nincs más hátra, mint hogy a természetbeni szolgáltatások iránt a törvényszék intézkedjék. Kár, hogy az Utasítás 50. §-a e tekintetben oly rövid. Pedig én szeretném tudni, hogy:

1. A felekre bizzuk-e a mérnöki szerződésnek pótszerződéssel leendő kiegészítését akként, hogy a törvényszék e végből nekik záros határidőt tűz? vagy pedig

2. Az eljáró bíró a 97. §. második bekezdése értelmében kitűzendő tárgyaláskor, mielőtt a költségelőirányzathoz fogna, kísértse meg az érdekelt felek és a mérnök között a pótszerződés kötését?

3. *«Az érdekelt felek»* nagyon általános kifejezés, mert alatta minden egyes érdekelt egyén, tehát 1000—10,000 ember is érthető.

Az a kérdés: kiknek van joguk az érdekelt felek közül a pótszerződéshez hozzászólni, azt megkötni és aláírni? Az utasítás 45. §-ában említett képviselőknek? vagy pedig az 57. §-ban megnevezett érdekcsoportoknak? Ez pedig nagy különbség.

4. Ott, hol már maga a mérnöki szerződés az utasítás 48. §-ában említett 1. alatti mintázatnak meg nem felel, vagy éppen az Utasításban foglalt szabályokkal ellentétben áll: nem szükséges-e a pótszerződés kötése alkalmával egyúttal az alapszerződést is átalakítani és a 1. alatti mintázatnak megfelelő alakba önteni?

* A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29. és 30. számában.

Az én felfogásom szerint az eljáró bírónak kell a pótszerződés létrejöttét a 2. pont szerint megkísérteni az Utasítás 57. §-ban megnevezett érdekcsoportok által képviselt felek és a működő mérnök között, és a 4. pontban felhozott esetben a pótszerződéssel együtt az alapszerződést is átalakítani és a 1/100 alatti mintázatnak megfelelő alakba önteni.

Csak azt nem értem, hogy mért nem bizta az utasítás 50. §-a a pótszerződés megkötését megegyezés létre nem jötte esetében az eljáró bíróra?

Igaz, hiszen az utasítás 48. §-a is csak a mérnök *kinevezési jogát* tartja fen a törvényszéknek, de arról azután mitsem szól, hogy a kinevezett mérnökkel *szerződés is köttessék*. A 48. §. második bekezdése pedig csak a felek egyetértésével létrejött szerződésre vonatkozik, mint ezt a 1/100. és 1/100. a. A. és B. mintázatok szövege is kétségtelenné teszi. No de a bírói bölcs belátás segíthet a bajon. Az az utasítás nem zárja ki azt, hogy akkor, midőn a működő mérnököt a törvényszék nevezi ki, azzal szerződés köttessék. A törvényszék tehát helyesen cselekszik, ha a működő mérnök kinevezése alkalmával egyuttal utasítja az eljáró bírót arra, hogy vele a szabályszerű szerződést zárhatóidő alatt kösse meg és a törvényszéknek jóváhagyás végett mutassa be.

Vegyük azon esetet, hogy a pótszerződés nem jöhet létre. Miként fog a törvényszék a természetbeni szolgáltatások előállítására irányuló intézkedni? Ráparancsol a községi előjáróságra, hogy a szekeres és gyalog napszámot esetről-esetre a szükséghez mérten kényszerrel állítsák elő. Igen, de kikől? Az utasítás 50. §. második bekezdése így szól: *„Felen utasítás életbeléptével a volt urbéreses által eddig szolgáltatott kézi, igás és fuvaros napszámok megszűnővén és az összes költségeknek készpénzben adóaránylag leendő hordozása rendszeresítettén, a mérnöki szerződés ezen megváltozott viszonyoknak és a munkálatok állapotának megfelelő pótszerződéssel kiegészítendő. Ha az érdekelt felek és mérnök között ezen pótszerződés iránt megegyezés létre nem jöhet, a természetbeni szolgáltatások előállítására irányuló intézkedik. A törvényszék ezt tárgyaló intézkedése ellen semmi jogorvoslatnak helye nincs.”* Ebből világos, hogy a volt urbéreseseket kézi, igás és fuvaros napszámátételre ezentul kényszeríteni nem lehet; és még világosabb az, hogy ezentul az összes költségeket készpénzben adóaránylag kell hordozni. Nagyon világos tehát, hogy az utasítás 50. §. második bekezdésének vége olyan rendelkezést tartalmaz, a mit az eleje határozottan tilt. Természetbeni szolgáltatások kényszerelőállításáról tagosítás és arányosításnál ezentul szó sem lehet. A törvényszék intézkedése nem terjed egyébre, mint arra, hogy a működő mérnök részére a szükséges kézi, igás és fuvaros napszámokra bizonyos összeget utalványoz számadás kötelezettséggel.

Szerény felfogásom szerint tehát azon esetben, midőn az érdekelt felek és a mérnök között a pótszerződés létre nem jöhet, az eljáró bíró hallgassa ki a működő mérnököt arra nézve, hogy a tagosítás, illetőleg az arányosítás végbefejezéséig mennyi igás, kézi vagy fuvaros napszámra lehet szüksége? és számíttassa ki azok valószínű árát s állapítson meg ekként egy bizonyos összeget, a mely a mérnök részére kiadandó lesz és a mely összeg a 97. §-a második bekezdése értelmében egyuttal a költség-előirányzatba is felveendő.

Mondanom is fölösleges, hogy a pótszerződés, ha csak egyuttal az átalakított alapszerződést is magában nem foglalja, sem ministeri, sem tszéki jóváhagyás alá nem jön.

Most néhány szót a mérnöki szerződésről.

Már főnebb említettem, hogy akkor is szükséges a mérnökkel szerződést kötni, midőn azt a tszék nevezi ki. Itt csak még annyit jegyzek meg, hogy nézetem szerint az ily szerződést is tszéki jóváhagyás előtt fel kell terjeszteni véleményes jelentéssel az igazságügyministerhez.

Ugy értesültem, hogy az igazságügyminister egyik, költségelőirányzatot jóvá nem hagyó leiratában kijelentette,

miszerint oly mérnöki szerződést, melyben kat. hold után 1 frt 70 kr-nál nagyobb összeg van kikötve, jóvá nem hagy; ily összeget is csak egyszer, kivételesen hagyott jóvá.

Szó sincs róla, hogy ott, ahol a föld nagyon elaprózva nincs, kat. holdak után 1:30—1:50 kr. nagyon elég. De ott, ahol a föld számtalan apró részletekre oszlik, mint például a Királyföld sok községében, a hol néhány ezer hold föld 15, 20, 30 ezer földrészletet is számlál, ahol a hihetetlen-séig felaprózott kenderföldek, rétek és szőlők a mérnöknek oly sok veszélyes munkát adnak: a mérnöki munkálatokat ugyanazon árban, mint a régi megyés községekben, biztos tönkrejutás veszélye nélkül (hacsak az illető nem iparlovag, aki az első részlet fölvételére vár, hogy azzal odább állhasson) elvállalni nem lehet. Ily községben a solid mérnök 1:80—2 frton alul nem vállalkozik. Olcsó husnak híg a leve. Önérzetes, jó nevű mérnök olcsón nem vállal munkát. A kontárnak olcsó munkájában meg nincs köszönet; mert az a sok toldozás és foldozás miatt, — nem is számítva az évtizedekre elnyúló drága időt, a huzavonával járó sok kellemetlenséget, keserűséget és kiszámíthatatlan gazdasági kárt — többbe kerül a legdrágább és legjobb mérnök munkájánál.

c) *A költségelőirányzat* az 1880. nov. 20. 3148./I. M. E. sz. a. kelt rendelet 1. pontja értelmében két eredeti és egy másolati példányban készítendő el.

A most említett ministeri rendelet 4. pontja így szól: *„Azon költségek előleges fedezésére, melyek a tagosítási (és arányosítási)* eljárás megindításával és még az első adótári behajtás előtt, felmerülendének (milyenek a hirdetményezési, a telekkönyvek lemásolási, kiküldetési, a mérnöki szerződés 2. pontjának a) betűje alatt érintett mérnöki díjazás) szükséges leendő olykép gondoskodni, hogy a nagyobb birtokosok egy vagy több évi járulékaiknak előzetes befizetésére köteleztessenek, az utasítás 98. §-a (tcz. 34. §.) értelmében.*

Evegből javaslat teendő arra nézve, hogy minő összegben felüli előirányzott járulékkal tartozó birtokosok hivandók fel egy vagy több évi járulékaik előzetes befizetésére.”

De kérdem: ki tudja azt már most megmondani, hogy ki, minő összeggel fog előirányoztatni? hogy egyiknek vagy másiknak mennyi lesz egy évi járuléka? Hiszen, mikor az eljáró bíró a költségelőirányzatot megkészíti, még akkor a pénztári utasítás 1. és 2. pontjaiban megnevezett kivetési lajstrom (A. minta) egyik példánya sincs (ugyanis az A. minta kivetési lajstromot két példányban kötelesek az adóhivatalok kiállítani, melyek közül az egyiket t. i. a közvetlen adófizetőkre vonatkozót a rendelkezésükre álló adatok alapján ők maguk, a másikat t. i. a községnél fizető adózókra vonatkozót pedig — mindkettőnél az 5 első rovatot — a községi közegek által töltetik ki) kezei között; de nem is lehetnek ott, mert a pénztári utasítás 3. pontja értelmében, de a józan ész szerint is **előbb el kell készíteni a költségelőirányzatot**, hogy az A. minta mindkét példányának 6-ik rovatába bevezetendő egyéni költségjárulékot kiszámítani lehessen. Tisztán áll, legalább előttem, hogy az eljárás menete csak a következő lehet: Az eljáró bíró elkészíti, azután beterjeszti a törvényszékhez a költségelőirányzatot, a törvényszék pedig ezt a pénztári utasítás 2. pontjában megnevezett és időközben általa beszerzett vagy még azután beszerzendő lajstrommal (A. minta) együtt vétbizonyítvány mellett a működő mérnöknek azon utasítással adja át, hogy az a költségelőirányzatban foglalt összegből az állami földadó arányában egyesekre eső járulékot számítsa ki és azt mindkét lajstrom 6-ik rovatába vezesse be és azokat a törvényszékhez haladéktalanul terjesztsze vissza. A törvényszék azután a mérnök által beterjesztett és bezárólag a 6. rovatig kitöltött lajstromokat lemásoltatja és azokat a 3148./I. M. E.

* Az *«arányosítás»* szó innen ki lett felejtve a rendeletben.

sz. rendelet 5. pontja értelmében felszerelt költségelőirányzatokkal (2 eredeti és egy másolati példány) együtt az igazságügyminiszterhez felterjeszti. A mint azután a költségvetési előirányzat az igazságügyministeri jóváhagyással leérkezik: a törvényszék a pénztári utasítás 1. és 2. pontjában említett kivetési lajstromokat ismét kiadja a működő mérnöknek, azon utasítással, hogy a 3148./I. M. E. sz. rendelet 3. pontjának utolsó két sora értelmében minden egyénre nézve a lajstromok 6-ik rovataiban létező összeget 6 egyenlő részre osztva fel, és azokat mint 6 éven át törlesztendő évi költségjárulékokat a lajstromok 9-ik rovataiba igtassa be és ismét a törvényszékhez terjeszse vissza. A törvényszék a mérnök által most már másodízben betérjesztett lajstromokat, melyeknek 9-ik rovatai is immár kitöltve vannak, átvizsgálja és azután jóváhagyó záradékkal ellátva az illető adóhivatalnak megküldi, mely a pénztári utasítás 5. és következő pontjai értelmében jár el.

Bizonyára fel fog tűnni, hogy én *«lajstromok»* lemásolásáról és fölterjesztéséről szólok, holott a 3148./I. M. E. 1880. sz. körrendelet 2. pontja csak *egy* lajstrom lemásolását és csatolását kívánja.

Tökéletesen igaz. De még tovább megyek. Nemcsak ezen körrendelet, hanem a pénztári utasítás 2-ik pontja is egész utolsóelőtti soráig csak egy lajstromról beszél; mert a közvetlen adófizetőkre nézve az A. minta szerinti lajstrom 5 első rovatait maguk az adóhivatalok által — a községnél fizető adózókra nézve pedig az *említett lajstromnak*, tehát ugyanannak, mely a közvetlen adófizetőkre nézve már kitöltve van, szintén 5 első rovatait a községi közegek által rendeli kitöltetni.

De az is igaz, hogy a pénztári utasítás ugyancsak 2-ik pontjának utolsó sora *«mindkét rendbeli lajstrom»*-ról beszél; az 5. pont pedig azt mondja, hogy az adójukat a kir. adóhivatalnál fizetők költségjárulékaikra nézve a tszéktől átvett lajstromot, főkönyv gyanánt leendő kezelés végett, a adóhivatal *megtartja*; míg a 6-ik pont szerint köteles a kir. adóhivatal az adójukat a községnél fizető adózókra vonatkozó kivetési lajstromot a községi előjárásnak (városi polgármesternek) *megküldeni*, kik azt főkönyvül használják és a befizetéseket abban könyvelik el.

Mármost én csak azt szeretném tudni, hogy *ugyanazon egy lajstromot* miként lehet az adóhivatalnak *meg is tartani*, meg a *községnek is kiküldeni*?! hogy az itt is, meg ott is főkönyvül szolgáljon.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

JOGIRODALOM.

Bírósági beadványok valamint ítéletek és végzések illetéki díjjegyzéke. Összeállította: RÓKA JÓZSEF pénzügyi fogalmazó. 1883. Szerző sajátja. Ára 50 kr.

A bélyeg- és illetéki törvények és szabályok hivatalos összeállításának egyszerű olvasgatása és illetőleg az adott esetekre alkalmazhatóknak vélt tételek alkalmi felütése a bélyegilletékek, különösen a *felebbvitelek és bírói határozatok illetékének* lerovására nézve — tapasztalás szerint — csak ritka esetben nyújt pontos és kimerítő tájékozást; és így az illeték vagy kevés összegben rovatván le: érzékeny büntetést von maga után, vagy a kelleténél magasabb összeg alkalmazása némelyeket indokolatlanul terhel. Mert az illetékek összegéről és lerovási módjáról csak az bir kimerítő és teljes ismeretet szerezni — segédkönyvek felhasználása nélkül — aki a bélyegtörvény beható tanulmányozásával foglalkozik. Míg az ügyvédek, akik a bírósági beadványok és ítéletek bélyegilletékeért első sorban felelősek, valamint a bírósági kezelő-személyzet, a kik a kincstár ezen fontos jövedéki ágának ellenőrzésére első sorban hivatvák, a bélyegtörvényt többnyire csak gyakorlatból (hallásból) ismerik, és

ha egyes esetekben a bélyegtörvényt felütik is, annak egyes tételeit a legritkább esetekben képesek helyesen alkalmazni. Ugyanis egész határozottan el lehet mondani, hogy ügyvéd nagyon kevés, a bírósági segéd-személyzet közt pedig még kevesebb van, aki a bélyeg és illetéki törvényeket és szabályokat egész terjedelmükben áttanulmányozta volna és azoknak változásaira vonatkozó rendeleteket folyton figyelemmel kísérné.

De nem csoda, hogy a nem kizárólag szakértők a bélyeg- és illetéki törvények és szabályok tanulmányozásával oly keveset foglalkoznak; mert a hivatalos összeállításban az egyes részeket csak az értheti meg, aki az egészet alaposan áttanulmányozza, azaz könyv nélkül megtanulja. A benne foglalt számos hivatkozások folytán pedig nemcsak a tanulmányozónak, hanem az egyszerű betekintőnek is a polg. törv. rendts. annak módosítása, a csőd-, a bagatell-, a végrehajt. eljárás stb. törvényeket kell folyton kézben tartania és lapozgatnia. Ennélfogva ha egy laikus a bélyegtörvény egyes részeit felütve átnézni akarja, nem látja a fától az erdőt. Hozzájárul azon körülményhez a hivatalos összeállításnak rendeletekkel való folytonos módosítása.

Ezen visszasság káros következményét azután maguk az ügyvédek és a perlekedő felek érzik és szenvedik, akik egyszer *szükségtelenül tetemes összegű bélyegilletéket rónak le*, máskor megint a kelleténél kevesebb bélyeg lerovása miatt — hivatalos lelet folytán — *a megrövidített illeték ötszörös összegét kénytelenek fizetni*.

Ezen és még számos körülmények indították szerzőt az elől leirt című könyvecske összeállítására, mely mű méltán megérdemli, hogy az érdeklődő ügyvéd urak figyelmébe ajánltassék. A könyv gyakorlati beosztása, rövid és mégis kimerítő tartalma, a vonatkozó törv. rendts. csőd-, stb. törvényeknek a megfelelő helyeken kivonatos idézése lehetővé teszi, hogy a felmerülő bírósági beadvány vagy ítélet után járó bélyegilleték összege egyszerű betekintésre megállapíttassék, és így az ügyvéd míg egyfelől az idővel gazdálkodik, addig másfelől számos esetben tetemes összeget megtakarít. Mert a többek közt csak tekintsük azon körülményt, hogy több bíróságnál minden, oly ingatlan iránt folytatott perekben, melyeknél a tárgy értéke kitüntetve nincs s így az ítélet illetékezés végett közölni szokott, a felebbezésre 10 frt, illetve 20 frtos bélyeg alkalmaztatik és követeltetik. Holott azon összeállítás megtanít, hogy a felebbezési bélyegilleték mérvét nem az ítéleti illeték lerovásának módja, hanem annak összege szabályozza. Mi végből felebbező a pertárgy értékét a felebbezés benyújtásakor is igazolhatja.

Továbbá felemlítendő még, hogy a hivatalos összeállítás alapján a végrehajtási eljárásban különösen felebbviteleknel alkalmazandó illetékek iránt még szakértők is nehezen jönnek tisztába; holott az említett könyvecske világosan megjelöli a bármely esetben alkalmazandó bélyegilleték összegét. Végül figyelembe veendő, hogy a hivatalos összeállításba nem vétettek fel a csődeljárásra vonatkozó illetéki szabályok és így az említett könyvecske már ez okból is érezhető hiányt pótol.

Ezen alkalomból végre nem mulaszthatjuk el az ügyvédi kamarák figyelmét felhívni azon sajnos állapotra, miszerint az ügyvédek és peres felek a bírósági leletezők részéről számos alaptalan leletekkel zaklattatnak. Ezen kellemetlenség elkerülése céljából óhajtandó, hogy az ügyvédi kamarák odahassanak, miszerint a bíróságoknál az iktatók és kiadók, legalább a bírósági beadványok és határozatok után járó bélyegilleték-isméből egy szakértő előtt vizsgát tegyenek le, és bíróságoknál az ily vizsgázott személyeken kívül a leletezés másnak meg ne engedessék.

Deszky János

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A kir. tábla gyakorlatából.

A budapesti kir. ítélő táblának I-ső polg. tanácsa a kir. kincstárnak R... A... örökösei elleni és Ny... E... elleni végrehajtási ügyeiben a f. évi juniushó 5-én 7828. sz. a. illetve junius 12-én 12700. sz. a. kelt határozataival kimondta, hogy oly esetben, midőn adó- vagy illetékhátralék behajtása céljából adóhátraléki kimutatás, mint végrehajtató közokirat alapján ingatlanra vezetendő a kielégítési végrehajtás, ezen végrehajtás elrendelése nem a bíróság, hanem a közigazgatási bizottság hatáskörébe tartozik, s hogy ehez képest a kir. kincstár jogügyi képviselője a közig. bizottság erre vonatkozó határozata alapján végrehajtás iránti kérelmével közvetlenül a foganatosításra illetékes telekkönyvi hatósághoz fordulhat, mely, hacsak telekkönyvi akadály fen nem forog, a végrehajtást foganatosítani tartozik.

Miután ezen táblai határozatok, melyek mint helybenhagyók a harmadforum elbirálása alá nem kerülhetnek, nemcsak hogy elvi jelentőséggel bírnak, hanem általuk végrehajtást szenvedők egy alantabb körülírandó jelentékeny joguktól is elűttenek, a jövőre való tekintettel talán nem lesz teljesen meddő munka azokat megbeszélés tárgyává tenni.

Az 1876. évi XV. tcz. 58. §-a azt rendeli: hogy «a kir. pecsét alatt kiadott adó- és illetékhátraléki kimutatások azon okmányok erejével bírnak, melyek alapján birói végrehajtásnak van helye, s hogy ilyen végrehajtató okirat alapján ingatlanra vezetendő végrehajtás prtsban meghatározott eljárás szerint eszközölendő.» Kétségtelen tehát, hogy az adóhátraléki kimutatások az 1881. évi LX. tcz. 1. §-ának h) pontjában körülírt végrehajtható közokiratok közé tartoznak; ezt a kir. tábla fentjelzett határozatainak indokolásában maga is elismeri, s így kérdés tárgyát csupán az képezi, vajon a bíróság vagy a közigazgatási bizottság hatáskörébe tartozik-e ily végrehajtás elrendelése, oly esetben, midőn az bíróság által foganatosítandó? E kérdésre határozott választ a végrehajtási eljárásról szóló törvényben találunk. Ezen törvény 1. §-a ugyanis meghatározza azon közokiratokat, melyek alapján bíróság által foganatosítandó kielégítési végrehajtásnak van helye, 2-ik szakasza pedig azok mindegyikére nézve kijelöli a bíróságot, mely elrendelésre illetékes; ebből következik: hogy a magyar korona területének azon részén, melyre az 1881. évi LX. tcz. hatálya kiterjed, a bíróságok által foganatosítandó vagyoni végrehajtások elrendelése határozottan és kivétel nélkül a polgári bíróságok hatásköréhez van utalva; miután pedig ingatlanra vezetendő végrehajtást csak telekkvi hatóság (tehát csak bíróság) foganatosíthat, okszerűen következik, hogy azt csak polgári bíróság rendelheti el, s így a végrehajtási jog is csak polgári bíróságnak végrehajtást elrendelő végzése alapján jegyezhető fel, illetve a végrehajtási zálogjog is csak ily végzés alapján kebelezhető be.

Fenti határozatok indokolásában az is mondatott, hogy a végrehajtási törvény 2. §-a szerint a 1. §. h) pontja esetében a bíróság csak akkor illetékes, ha más törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz. Nem nehéz ezen indok tarthatlanságát magából a 2. §. szövegezéséből kimutatni. Abból ugyanis, hogy az idézett 2. §. az 1. §-ban felsorolt esetek mindegyikére nézve pontról pontra kijeleli az elrendelésre illetékes bíróságot, önkényt folyik, hogy az 1. §. által birói utra utalt végrehajtások elrendelése a bíróságok hatáskörébe tartozik: ha tehát az idézett törvény 2. §-ának második bekezdésében az mondatik, hogy «a h) pont esetében pedig akkor, ha külön törvény ellenkező intézkedést

nem tartalmaz, a végrehajtás elrendelésére azon törvényszék... illetékes, melynek területén az eljáró hatóságnak... a székhelye van», az esetleges kivétel csakis az elrendelő bíróság helyi illetőségére vonatkozhatik, mert ezen kifejezés «azon törvényszék» minden kétely fölé helyezi azt, hogy az engedett eltérés a bíróságoknak az elrendelő körüli causal illetőségét nem érintheti. S tekintettel arra, hogy a végrehajtási törvény 2. §-ának most körülírt második bekezdése a nem Budapesten székelő büntető bíróságok és h) alatt felsorolt más hatóságok határozataira nézve jelöli ki az elrendelésre illetékes bíróságokat, ezen szakasz harmadik bekezdése szerint pedig «Budapest főváros területén az f) és h) pontok eseteiben a végrehajtás elrendelésére a budapesti kir. törvényszék, illetőleg a budapesti IV. kerül. kir. járásbíróság illetékes» s így tehát Budapestre nézve illetőség tekintetében kivételről abban szó sincs, előttem teljesen megfoghatatlan, hogy a királyi tábla fenti két ügyben hogy alapíthatta határozatait a jelzett szakasznak a vidéki hatóságokra vonatkozó második bekezdésére, illetve az abban foglaltakra, holott a Budapesten székelő főv. közigazgatási bizottság határozatainak végrehajtása forgott kérdésben.

Egyébiránt ha a végrehajtási törvény, úgy a büntető, valamint a tőzsde- és választott-bíróságok által hozott határozatoknak pénzbeli marasztalást tartalmazó részeire nézve a kielég. végrehajtás elrendelésének jogát ezen bíróságok hatásköréből kirekesztette és a rendes polgári bíróságok hatáskörébe utalta, akkor annál kevésbé tehető fel az, hogy a törvényhozó közigazgatási hatóságoknak akart volna ez irányban concessiókat tenni; mert mindenki garantíát lát abban, hogy a bíróság mielőtt a vagyoni végrehajtás foganatosításába, mint az egyed legsarkalatosabb jogai egyikének — a tulajdonjognak — paralizálásába bocsátkozik, önmaga vizsgálja az elrendelés alkalmával, vajon a végrehajtás feltételei fenforognak-e vagy sem; holott ezt nem tehetné, ha nem maga rendelné el, hanem csak foganatosítaná a végrehajtást; ily esetben az elrendelő hatóságnak csak vak eszközévé válnék.

Igaz, hogy a fentidézett 58. szakasz utolsó bekezdése szerint «azt, hogy a végrehajtás ingatlanra vezetendő, esetről esetre a törvényhatóság közigazgatási bizottsága végzésileg rendeli el és szabályszerű intézkedés végett az állam jogügyi képviselőjét megkeresi», de épen ezen szakasz ilyen szövegezéséből kitetszik, hogy a közigazgatási bizottság nem lehet egyébre hivatva, mint minden egyes concret esetben meghatározni, hogy közgazdaság szempontjából célirányosnak mutatkozik-e adóhátralék behajtása végett az adóhátralékos ingatlanaira is kielég. végrehajtást vezetni. A törvényhozó ugyanis nem akarta ennek eldöntését az adófelügyelőre, kit az adók pontos beszedése körül személyes felelősség terhel, bízni, mert különben gyakori lenne azon eset, hogy a törvény rideg alkalmazása mellett egy néhány forintnyi adóhátralék miatt 100,000 frt értékű ingatlan vonatik végrehajtás alá, holott így, mint tapasztaljuk, a közigazg. bizottságok ingatlanokra csak kivételesen és akkor engednek végrehajtást vezetetni, ha az adóhátralékosnak semmi végrehajtás alá vonható ingó vagyona nincsen és a túlterhelt ingatlan után a hátralékos adó különben annyira felszaporodnék, hogy annak elsőbbséggel nem bíró része zálogjogi bekebelezés által többé már biztosítható nem lenne.

Ha mindazáltal az 1876. évi XV. tcz. 58. §-a oda magyaráztatnék, hogy a közig. bizottság volna hivatva az ily végrehajtás foganatosítását elrendelni, úgy ezen intézkedés az utóbb alkotott 1881. évi LX. tcz. 1. és 2. §-ai által hatályon kívül helyezettnek tekintendő, mert eddig senki sem vonta kétségbe azon tétel helyességét, hogy a törvény, illetőleg annak egyes részei, illetve intézkedései, hallgatag is helyezettnek hatályon kívül egy későbbben alkotott törvény által, amennyiben ugyanis ezen utóbb kelt

törvény intézkedései amannak intézkedéseivel ellentétben állanak.

A kir. tábla I-ső p. tanácsa e tekintetben is az ellenkező álláspontot foglalja el, a mennyiben a fentjelzett végzések elsejének indoklásában kijelenti, hogy az 1876: XV. tcz. 58. §-a, az 1881. évi LX. tcz. kifejezetten hatályon kívül nem helyeztetvén, érvényben lévőnek tekintendő.

Ha egyébiránt abból, hogy a kérdéses 58. §. a végrehajtási törvény által kifejezetten hatályon kívül helyezve nem lett, következtetést akarunk vonni, okszerűen oda kell jutnunk, hogy ezen szakasz intézkedései nem állanak ellentétben az 1881: LX. tcz. 2. §-ával, mert a törvényhozóról csak fel lehet tenni, hogy midőn a birói utra utalt vagyoni végrehajtások minden nemeit átölelő eljárási szabályok rendszeres foglalatainak alkotásába bocsátkozott, ezen szakaszt, ha a létesítendő eljárással ellentétnek találta volna, mindenestre kifejezetten fentartotta volna, miként erre példát a 258. §. nyújthat.

Nem a rideg formalitásokhoz való görcsös ragaszkodás lenne az, ha az adó- vagy illetékhátralék behajtása céljából ingatlanokra vezetendő végrehajtás is polg. bíróság által rendeltetnék el, mert jogos alappal bír a végrehajtást szenvedők azon kíváncsi, hogy meg ne fosztassanak azon jogoktól a végrehajtást elrendelő végzés ellen a végrehajtási eljárás 140. §-a által engedett jogorvoslattal élhetni s így a netalán szabálytalan elrendelés okozta sérelmek orvoslását keresni; képzelhető ugyanis azon eset, hogy már elévült adó vagy oly illeték behajtása céljából rendeltetik el a végrehajtás, melynek lejárt csak évek múltán bekövetkezendő feltételhez van kötve, s a bíróság mégis, miután csak azt vizsgálhatja, hogy nem forog-e fen telekkönyvi akadály, dacára annak, hogy a törvényellenességet látja, azt fogamatosítani kénytelen. Igaz, hogy a végrehajtást szenvedő ily esetben a pénzügyi hatóságnál kereshetne orvoslást, de az is kétségtelen, hogy míg felszólamlása ott elintéztet nyer, addig a bíróság ingatlanát már rég elárverezte, most köztudomás szerint adóügyekben kivétel nélkül, illeték-ügyekben pedig, ha ezek a végrehajtás stádiumába kerültek, a pénzügyi hatóságok előtt csak birtokon kívüli felfolyamodásnak van helye.

Igen kíváncsi lenne tehát, ha a kir. ítélő tábla jövőre oly esetben, midőn a fentiekhez analog ügy kerül elbírálása alá, idézett határozataival elfoglalt álláspontjához nem ragaszkodnék.

Coeffner Ferencz.

ADALÉKOK

az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez.*

Az eljárás nemei:

III. A *sommás eljárás* («*Summarverfahren*»), mely a következő törvények által szabályoztatik: a Justizhof-Decret vom 24. Oktober 1845 (No. 906 der Justiz-Gesetzsammlung), vagyis röviden: a «*Summarpatent*» (ezen elnevezés nem correct) által és a Process-Novelle vom 16. Mai 1874 (R. G. B. 69. száma) által.

Az eljárás ezen neme az ép idézett törvények elseje szerint 200 frtig p. p. = 210 frtig o. é. volt alkalmazható, míg a «novella» azt 500 frtig o. é. ki nem terjesztette. (Ezen kívül vannak még ügyek, melyekben a sommás eljárás szabályai szerint kell eljárni.) A felek akaratánál fogva kiköthető az *minden* néven nevezendő perekre nézve, még pedig a tárgyra és a követelés nagyságára való tekintet *nélkül*. A magyar jogászt meglepő ezen törvényes intézkedés helyes felfogására emlékeztetem az «osztrák bírósági szervezetről» előadottakra, melyekből kiviláglik, hogy bizonyos eljárás

nem nincsen bizonyos bíróságtól feltételezve, vagyis azzal lényeges összefüggésben. A magyar p. p. dts azon elve, mely szerint a «sommás eljárás» szerint csak a járásbírók járnak el, holott a tvszékek a rendes eljárás (bizonyos esetekben az ennek egy nemét képező «jkvi eljárás») szerint tartoznak eljárni, az osztr. eljárás törvényekben nem ismeretes. Az osztr. j. bíróságok előtt az eljárás *minden* neme indítható meg, és az osztr. tvszékek is (a fentebbiek értelmében polgári s a már említettek szerint keresk. ügyekben) a *sommás* eljárás szerint ítélnék. Ausztriában az eljárás neme alkalmazhatósága a bíróságokra való tekintet nélkül van szabályozva; mérvadó e tekintetben a *kereseti összeg* és az *ügy minősége*. Nem érdektelen *fejtegetés tárgyát képezné* az ezen és a magy. p. dtsban érvényre emelt elvek fölötti értekezés; mi körül nem szabad elfelejteni, hogy utóbbinak az eljárást szabályozó rendelkezései már is módosítást, illetve kiterjesztést szenvedtek, a midőn a tkkvi hatósággal felruházott jbsgok tkkvi peres ügyekben a «*jkvi eljárás*» szerint kötelesek eljárni.

A «*Summarpatent*»-nek az volt az intentiója, hogy az A. G. O. (Allgemeine Gerichts-Ordnung) azon lényeges hiányát pótolja, mely szerint csak 2 eljárás nem létezett, t. i. 25 frtig p. p. a «szóbeli» s ezen összesen tul az «írásbeli»; s e végett egy 3-ik eljárás nemet nem akart behozni, mely, *rövidebb*, részben az *inquisitorius elven* (Untersuchungs-Maxime) alapuló s 200 frtig p. p. terjedő kisebb ügyekre alkalmazható legyen. E mellett a következő, a «novella» által *nem* érintett, elveket hozta érvényre:

1. Az eljárás *szóbeli*. (Hogy mit kell ez alatt érteni, későbbben látandjuk.)

2. Halasztásoknak csak akkor van helye, ha *mindkét fél* ilyent *személyesen* (akár szóval, akár írásban) kért, vagy ha a tárgyalás rögtön leendő s célszerű befejezhetésének valamely legyőzhetlen akadály állott útjában, mi fölött a *bíró* ítélni. Ügyvédek általi képviseltetés esetén csak a 2-ik indok vezethet — még a kölcsönös egyetértés esetén is — halasztásra. (22. §.)

3. A tárgyalás kezdetén egyeztetési kísérletek teendők a bíró részéről.

4. Bizonyos, az eljárást megakasztó (processhindernde) s máskülönb *külön* per útján érvényesítendő *kifogások* (p. o. az illetékesség elleni, vagy az exceptio rei judicatae) a főügygyel kapcsolatosan tárgyalandók és elbírálандók; csak ha a bíró már a per folyamán magát illetéktelennek találja, tartozik az eljárást végzésileg beszüntetni. (26. §.)

5. A bizonyítás iránt *közbenszólólag* nem rendelkezik a bíró. (Az «*Interlocut*» az osztr. törvénykezési eljárás értelmében veendő, s az alábbiak által magyaráztatik meg.) A végítéletben megállapítandó (sentioniren) mindennemű *eskiün* kívül a többi bizonyítási eszközök (tanuk, szakértők) már az eljárás folyamában «végzésileg» engedtetnek meg, mely végzés ellen *nincsen* jogorvoslatnak helye. A tanukihallgatás és a szakértők alkalmazása azonban az eljárás *kiegészítésének* tekintetnek: azért határoz fölöttük a bíró nyomban és intézkedik is a keresztülvitel iránt.

6. A kínált eskü elfogadása vagy visszakinálása iránt az illető fél a tárgyalás *folyama alatt* tartozik nyilatkozni; ellenesetben az eskü *elfogadottnak* veendő. (36. §.) A gyakorlat ezt oda módosította, hogy a nyilatkozat kivétele végett *póttárgyalás* tüzetik és ha az ez alkalommal sem adatik, csak akkor alkalmaztatik a 36. §.

7. Két egybehangzó ítélet ellen revisió-nak nincsen helye.

8. A felebbezési s felfolyamodási nyílt határidő *8 nap*; bizonyos határozatok ellen pedig egyáltalán nincsen perorvoslatnak helye. (46. §.)

Ezekből állanak azon megrövidítések, melyeket a «*Summarpatent*» a «sommás eljárás» terén megállapított. Maga ezen eljárás törvény szerint akképen folyik le, hogy

* Az előző közleményt l. e lapok 21. számában.

a felek vagy azok képviselői a sommás bíró előtt és jkvbe diktálás (Zu Protokoll-Geben) útján tartoznak jogaik érvényesítéséért küzdeni. A felek előadásai szabatosan és a mennyire csak lehet szószerint iktatandók a tárgyalási jkvbe; érvényben áll azon elv: «quod non est in actis, non est in mundo»; válasz és viszonzválasz után a bíró — ha csak lehet — a jkv-t fejezze be, de a 25. §. rendelkezései pót-, kiegészítő s folytatólagos tárgyalásnak nyitják útját, akár a felek éljenek ebbeli jogaikkal, akár a bíró lássa azokat szükségeseknek. Szószerint idézem ezen 25. § zárparsusát, mely valóságos «lóláb» és a törvény intentiójának kijátszására használható fel mindannyiszor, valahányszor ezt a peres felek valamelyike akarja. «Minden félnek azonban a tárgyalás befejezéséig meg kell hogy engedtessek, miszerint *elnézéssből addig fel nem hozott bizonyítékokat* pótlólag felhozhasson. S maga a bíróság, ha csak befejezett tárgyalás után észrevenné, hogy az akármily tekintetben hézagossá maradt, tartozik véghatározat előtt az észrevett hiányokat a felek ismételt megidézése s meghallgatása által kipótolni s helyreigazítani.»

Nem lehet tehát állítani, hogy az osztrák «sommás» eljárás csak in thesi is megfelelné azon eszménynek, melyet e tekintetben a tudomány emberei felállítottak. De nézzük most, hogyan áll a dolog in praxi itt Bécsben. A nagyszerű ügyforgalom azt hozza magával, hogy a bíró (s illetve a a jkvvezető) az összes peresfelek ügyeiben, kik bizonyos tárgy. határnapra megidézve lettek, idő hiánya miatt el nem járhat s így szükségkép azon gyakorlatnak kellett kifejldnie, miszerint az ügyvédek az egyes perbeszédet oda-haza szerkesztik s 2 példányban letisztáztatják, melyek egyike a percsomóhoz (rotulus actorum) csatoltatik a tárgyalási határnapon, másika pedig az ellenfél ügyvédjének adatik át, hogy ez a következő periratot elkészíthesse. Az egyes periratok összegökben a «*tárgyalási jkv-t*» képezik; a tárgyalás maga pedig mindaddig elhasználtatik, míg az eljárás (a jkv) be nem fejeztetik. Eltekintve már most a számtalan halasztásoktól, melyek az eljárás folyama alatt kölcsönösen igénybe vétetnek, s eltekintve annak valóságos írásbelivé voltától, leginkább azon körülmény teszi az osztr. «Summar-Verfahren»-t itt Bécsben abnormissá, hogy a «végirat» és «ellenvégirat» (Schliesslich und Gegenschliesslich) után (melyek máris törvényellenesek) majdnem kivétel nélkül még «Letztlich» és «Gegenletztlich», «Endlich» és «Gegenendlich» és az ügyvédek különös találékonysága esetén meg «Allerletztlich» és «Gegenallerletztlich» stb. stb. következnek mindaddig, a meddig csak a periratoknak neveket feltalálni tudnak. Nagyon ritka eset, hogy az ügyvédek azok valamelyikéről lemondanak; az eljárás megrövidítését csak az alaposág rovására tartják lehetségesnek és azután itt van a famosus 25. §., mely oly csábítólag int. (A «rendes eljárás», mely ilyen 25. §. félet nem ismer, az «ellenvégiratra» következő perbeszédet határozottan kizár és a per a megengedett perbeszédekben rendesen egészen és alaposan ki szokott meríttetni.) Az ecsetelt praxis nem csak abnormis, hanem sőt egyenesen *törvényellenes*, mert a 33. §. világosan rendeli: «hogy a peres felek vagy képviselőik által szerkesztett tárgyi jkvi conceptusok (Entwürfe) a bíróság által el nem fogadtathatnak és nem használtathatnak»; s ime ezen tilalom folytonosan megszegetik. Érdekes kivételt képez az itteni cs. kir. keresk. törvényszéknek kitűnően képzett és vasszorgalmu egyik bírása, STÁVA GYÖRGY ur, a ki terjedelmes referatum és nagy munkahalmaz mellett teljesen inquisitorius módon viszi a tárgyalásokat s minden halasztást perhorrescál.

A *bizonyításra* nézve határozottan rendelkezik a törvény, mely a bírót köti. Pót- és becselő esküt nem szükséges felajánlani, ezek a bíró által hivatalból is megítélhetők. Említésre méltók a 37. §. rendelkezései. Ezek szerint «az okmány állítólagos kiállítója, aki írásának, aláírásának vagy kézje-

gyének valódiságát tagadja, ellenfele kérelmére arra szorítandó, hogy a «*tudtával és emlékeztével*»-féle megoldás *nélkül* esküdjék, miszerint az okmány sem általa, sem pedig beleegyezése mellett harmadik személy által nem iratott vagy alá nem iratott. Ezen eskü vissza *nem* kínálható. Ha az okmány kifogásolója nem egyszersmind annak állítólagos kiállítója is, az esetre — még ha más nevében mint gondnok vagy törvényes képviselő állana a perben — tőle ezen eskü követelhető; *hogy az okmányt legjobb tudomása szerint valótlannak tartja*. Különösen figyelmeztetem ezen legutóbb idézett esküszövegezésre, mely az osztr. törvénykezési eljárásban az u. n. «*Wissenseid*» («tudomás szerinti eskü») egyetlene gy esetét képezi. Okiratok, melyek bíróságnál vagy más nyilvános hatóságnál őriztetnek, a per bírása által hivatalból szerzendők be, ha azokra szükség van. Bizonyítási iratnak és biz. elleniratnak (Beweisschriften und Beweiseinreden) nincsen helye; ezekről alantabb bővebben szólnék.

IV. A *rendes eljárás* («*ordentliches Verfahren*»), mely az A. G. O. vom Jahre 1781. (Patent vom 1. Mai, Nr. 13. J. G. S.) által szabályoztatik, vagy *szóbeli* (provincián a járás-bíróságoknál) vagy *írásbeli* (a városokban, a törvényszékeknél). A törvény ezen rendelete azon alapszik, hogy a perbeszéd kidolgozására szükséges szavatossággal bíró ügyvédi karról azt tételte fel, hogy városokban, azaz: törvényszékek székhelyein települ le; a közvetlenül megidézett provinciális peres felek pedig, kik a peranyag feldolgozására képességgel nem bírnak, szóval adják elő perbeszédeiket, melyek a bíróság által jkvbe foglalandók. A rendes eljárás szabályozása körül alkalmazott elvek annak mindkét nemére bírnak érvénnyel; ezen elvek jellemzése körül legyen szabad — már a különbségek élesebb kidomboríthatása végett is — azon rendet követnem, melyben fentebb a sommás eljárás sajátosságait közöltem.

Alapul vétetett a *tárgyalási elv* (Verhandlungs-Maxime), a legridegebb alakiság.

1. Az eljárás — a mint már említettem — *szóbeli* vagy *írásbeli*.

2. Halasztások a felek által kölcsönösen és minden megszorítás nélkül adhatók meg. Az egyik fél akarata ellenére való halasztás megadhatása iránt csak az 1874. évi «novella» intézkedik.

3. Egyeztetési kísérletekről nem lehet szó.

4. A «processhindernde» kifogások (der «Incompetenz» und der «Klagsrückerlagen») feletti tárgyalás *önálló*, még pedig kivétel nélkül *szóbeli*; (ép úgy tárgyalatik a restitutio in integrum iránti kereset). Mindezek tárgyában ítélet hozatik, mely ellen *külön* perorvoslatoknak van helye és melynek jogerejüvé váltaig a főügybeni tárgyalás szünetel.

5. A bizonyítás iránt közbenszólólag (mit «Beiurtheil») rendelkezik, a bíró (tanuk és szakértők megengedése iránt, az eskü csak végítéletben sententionálható); ha megengedőleg rendelkezik ebbeli határozata ellen 1874 óta nincsen helye (az addig lehetséges volt) *énálló* felebbezésnek, ilyen perorvoslat most már csak a főügybeni felebbezéssel kapcsolható egybe. A határozat folytán a bizonyító fel 14 nap (keresk. ügyekben 8 nap) alatt tartozik *kérvényileg* bejelenteni, hogy a bizonyításra vállalkozik (Anmeldung des Beweisantrittes); a bejelentés ott, a hol az eljárás szóbeli *jkvbe* foglalandó. Erre aztán a bíró a szükséges intézkedéseket megteszi.

6. Az eskü elfogadása vagy visszakinálása iránt az ítéletileg megállapított határidőn belül kell csak nyilatkozni. Nyilatkozat hiányában a kínált eskü ipsa lege *visszakinált*-nak tekintendő; s ha a visszakinált eskü a törvényes határidőben le nem tétetik, ipsa lege *megszűntnek* (erloschen) tekintendő.* Pót- és becselőesküt fel kell ajánlani, másképp ezek meg nem ítéltetők; a «tudomás szerinti eskü»-nek

* V. ö. a fentebbi, «a bizonyításra nézve» szavakkal bevezetett passust.

Wissen:eid) nincsen helye. A visszakinálhatlan eskü megengedése iránt minden esetben (még a «Summarpatent» 37. §-ában említettben is) a fenforgó körülmények méltánylásával ítél a bíró saját belátása szerint. Az eskütkináló fél minden megtoldás nélkül tartozik az esküt letenni; a megkinált fél a már említett «*tudommal és emlékezetemmel*» (meines Wissens u. Erinnerns)-féle toldattal teszi az esküt. Ezen toldat jelentősége az osztr. jogban igen controvers kérdést képez; a legfőbb ítélőszék judicaturája szerint annyit jelentene, mint: «*tudom és emlékszem, hogy*», más (felsőbb bírósági) decisiók szerint pedig annyit, mint «*a mint tudom és emlékszem*»; mely két magyarázat közt nagy a különbség. Okmányok használata körül helye van *közlési kérvénynek és tárgyalásnak* (Recognoscirungs-Gesuch und Tagfahrt); a nem közölt okmányt nem szabad becsomózni, az aztán nem létezőnek tekintendő. A közölt okmányt az ellenfél valódinak ismerheti el, vagy aggályosnak nyilváníthatja, sőt az aggályosnak nyilvánított okmányt — határozathozatalig — bírói őrizet alatti megtartása is kérhető. (A. G. O. 127. és 128. §§.) A befejezett bizonyítási eljárás után a bizonyító fél u. n. «*Beweisschrift*»-et adhat be, melyben a szolgáltatott bizonyítékokat mérlegeli; erre az ellenfél «*Beweis Einrede*»-t adhat be, melyben azokat megerőtleníteni, helyre nem állítottaknak kitüntetni iparkodik.

7. Két egybehangzó ítélet ellen helye van a *revisiónak*.

8. Minden határozat támadható meg perorvoslattal. A felebbezési és felfolyamodási nyílt határidő: *14 nap*, a keresk. törvényszéknél *csak 8 nap*.

Végül megjegyzem, hogy az exceptio fori s az exceptio rei judicatae a rendes írásbeli eljárásnál az ellenírat beadására tűzött határidő első felében, a rendes szóbeli s a sommás eljárásnál pedig az első tárgyalás alkalmával érvényesítendő.

(Folyt. köv.)

Adler Adolf.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A m. kir. Curiához** július hó folyamán 877 polg., 120 váltó, 17 urbéri, 1154 bűnügyi és 43 fegyelmi, összesen 2211 újabb ügy érkezett; a múlt havi hátralékkal együtt 8095. Elintéztetett július folyamában 133 polgári, 17 váltó-, 163 bűnvádi és 5 fegyelmi, összesen 318 ügy. E szerint a hátralék az első havi juristitium alatt 1893 darabbal szaporodott.

— **Dr. Nagy Ferencz** kolozsvári egyetemi tanárnak a kereskedelmi jogról irt terjedelmes kézikönyve legközelebb elhagyja a sajtót.

— **A német polgári törvénykönyv** javaslatának szerkesztésére alakított bizottság július és augusztus hónapokra elnapolta üléseit. A berlini *Reichsanzeiger* hosszabb communiqué-ban ismerteti a bizottság eddigi működését és azon reménynek ad kifejezést, hogy a javaslat rövid idő múlva közzétehető lesz. WINDSCHEID kénytelen őszkor kilépni a bizottságból, hogy egyéb hivatalos teendőit ujlag fölvehesse. A német lapok meglepéssel constatálják, hogy a tudós civilista legalább az általános rész és a költelmi jog tárgyalásában részt vett.

— **A francia senátusban** a bírói szervezet iránti javaslat tárgyalása alkalmából JULES SIMON fényes beszédet mondott. Kritikáját azzal kezdte, hogy a javaslat címe helytelen. Nem úgy kellene hangzania, hogy: *Törvény a bírói szervezet reformjáról*, hanem *Reform azon célra, hogy eltávolíttassanak azon bírák, kik nincsenek velünk egy véleményen*.

— **A francia polgári perrendtartás** codifikatiója tárgyában alakított bizottság, melyről mult számunkban megemlékeztünk, 28 tagból áll. Elnöke az igazságügyminister, alelnöke az igazságügyi al-államtitkár. A tagok vétek az államtanácsból, a semmitőszékből, az ügyészségből, az ügyvédek és az avoué-k testületeiből és a párisi facultás tanáraiból. Vannak ezenkívül a bizottságban bírák, senatorok, képviselők stb.

— **Az amerikai Egyesült Allamok** szövetségi kormányának külön törvényszékeket állított fel, hogy *Utah*-ban, a mormonok hazájában, üldözze és elnyomja a többnépiséget. Évenként nagy összegeket áldoz a congressus ezen törvényszékek fentartására, s a parlamenti kezdeményezés is új és új eszközöket talál ki, hogy törvényes intézkedésekkel kiirtsa ezen szokást. Mindazonáltal eddig a siker ugyszólván semmi. Mint az *Ann. de legisl. comp.* megjegyzi, csak is az időtől és a bevándorolt külföldiek befolyásától lehet várni az átalakulást.

— **Die Geschäftsrevisionen bei den Amtsgerichten** (Berlin, Wahlen 1882.) czimű füzet a porosz járásbíróságok teljes beosztását tartalmazza és hiven tükrözi vissza ezen bíróságok ügykezelését. Első sorban a felülvizsgáló közegek tájékozására készült, de sikerrel használható egyáltalán minden érdeklődő által.

— **Preussische Beamten-gesetzgebung** czim alatt érdekes füzet jelent meg Berlinben Guttentagnál, melyben a porosz hivatalnokok alkalmazásaira, hivatali esküjére, katonai fegyelmi bűnvádi ügyeire és jövedelmi viszonyaira vonatkozó adatok vannak áttekinthető alakban összeállítva.

— **Praktisches Handbuch für Rechtsanwälte** (megjelent Düsseldorfban Schwann kiadásában) a német ügyvédi viszonyokra vonatkozó adatokat tartalmazza és összehasonlítások szempontjából a magyar szakközönség figyelmét is megérdemli. Magában foglalja ezen kézikönyv a polgári perrendtartás nagyobb részét és a kapcsolatos törvényeket is.

NYÍLT KÉRDESEK.

Az 1881. évi LX. tcz. 224. §-a a biztosítási végrehajtásnak, egy az 1868. LIV. tcz. 338. §-a által is kimondott esetét tartalmazza; ha azonban kissé figyelmesebben olvasuk ezen szakaszt, az eltérést könnyen kivehetjük, mely eltérés az új törvény erre vonatkozó rendelkezésének hátrányára üt ki.

Ugyanis az 1868. LIV. tcz. 338. §-ának 2-ik bekezdése így szól: «*Ítélethozatal után pedig azon esetben is helye van a biztosításnak, midőn a feltétlenül marasztaló ítélet ellen a marasztalt fél törvényes idő alatt felebbvitellel élt*», míg az új végrehajtási eljárásnak 224. §-a szerint ugyan ezen esetben «*biztosítási végrehajtásnak van helye, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró stb. stb. adott be*».

Hogy mily anomáliával jár az új törvény által stricte csak is felperesnek engedett jog, kitűnik, ha azon igen gyakran előforduló esetet vesszük tekintetbe, midőn első bíróságilag felperes feltétlenül elutasítatik s alperes részére költségek megfizetésében marasztaltatik el, s így ezen ítélet felperes által felebbeztetik; mert ezen esetben, az új végrehajtási eljárás szerint, alperesnek nincs joga, feltétlenül megítélt költségei iránt a biztosítási végrehajtáshoz, míg az 1868. LIV. tcz. 338. §-a 2-ik bekezdése szerint — mely szakasz pedig egyebekben, majdnem szóról szóra lett az új törvény megfelelő szakaszába felvéve — alperesnek is joga volt, felperes, mint marasztalt fél ellen, a biztosítási végrehajtáshoz.

Azt hiszem, hogy az által, hogy az új végrehajtási eljárás megfelelő szakaszában «*alperes*» szó tétetett «*marasztalt fél*» szó helyett, a törvény szavainak megállapítása alkalmával történt a hiba, miért is leghelyesebb volna a szöveget törvényes magyarázat után helyre állítani.

Minden esetre megérdemelné a végrehajtási eljárás ezen passusa is, hogy az arra illetékes körök figyelmét ki ne kerülje.

R. M.

BEKÜLDETETT:

A házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint tekintettel törvényhozásunk feladatára. Közöséges egyházi és hazai kútfők nyomán írta KOVÁTS GYULA jogtudor, hites ügyvéd. Ara 3 frt. Budapest, 1883. Eggenberger-féle könyvkereskedés.

Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges und der eigenen Staatsregie in der königl. kroatischen Landes-Strafanstalt zu Lepoglava. Von EMIL TAUFFER. Preis 5 Mark. Berlin, 1883. Puttkammer & Mühlbrecht.

Adler Adolf budapesti ügyvéd áttette lakását Bécsbe és elfogad megbízásokat peres és perenkívüli ügyekben. Mint alkalmunk volt személyesen tapasztalni, eljárása teljesen megbízható s a díjtételek, melyeket felszámít, igen alacsonyok. Címe: Bécs, IV., Favoritenstrasse Nr. 28.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Az eredménytelen felhívás büntetethősége a magyar büntetőtörvénykönyv szempontjából. Dr. ILLÉS KÁROLY nyug. kir. ügyész-től — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébet-városi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az elsőbbségi igényekről. LAMPÉRT JÁNOS veszprémi ügyvéd-től. — Különfélék. A magyar királyi Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az eredménytelen felhívás büntetethősége a magyar büntetőtörvénykönyv szempontjából.

I. A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 16. számában nyílt kérdés tétetett az iránt, hogy «miután a btk. 194. §-a szerint a hűtlenségre való felhívás minden további megszorítás nélkül 5—10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő: ebből kifolyólag — tekintettel a btk. 134. §-ára — alkalmazható-e a 149. §-ban megállapított büntetés, illetve büntetési nem az esetben is, ha a felhívás teljesen eredménytelen maradt?»

A kérdésre, a mily egyszerűen van feltéve, ép oly röviden lehetne válaszolni; miután azonban a büntetendő cselekmény elkövetésére irányzott felhívás tana a m. btk. szempontjából többoldalú megfigyelést igényel, s ezen tan általános kifejtése már újdonságánál fogva is érdekel birt: ennél fogva a következőkben nem szorítkozom csupán azon szűk térre, melyet a nyílt kérdés kijelöl, hanem kiterjeszkedem a felhívásra vonatkozó általános elveknek rövidre vont előadására is, s csak ezek folyományaként fogok a nyílt kérdésben felvetett tételre válaszolni.

A «felhívás» valamely büntett vagy vétség elkövetésére a magyar btk. szempontjából kétféle alakban fordulhat elő; jelesül: vagy mint a *felbujtás egyik eszköze*, vagy mint a *felbujtástól különböző önálló büntetendő cselekmény*.

Hogy a felhívás a 69. §. 1. pontja értelmében felbujtást képezzen, ennek lényeges előfeltétele abban áll, hogy a felhívó meghatározott személyhez intézze felhívását s ebben közvetlenül oly hatást idézzon elő, hogy az ennek következtében magát a büntett vagy vétség elkövetésére elhatározza, s az ekként felidézett elhatározás folytán a büntetendő cselekményt tényleg végre is hajtsa, vagy legalább megkísérelje. Az ilyen hatás valamely physikai személyre *determináló* hatásnak vagyis reábirásnak nevezetik, s e szerint a felhívás btkvünk értelmében csak akkor képez felbujtást, ha determináló hatású volt. Ebből azonban önkényt következik, hogy amennyiben a határozott személyhez intézett felhívás nem vezetett ily eredményre, az mint felbujtás a 69. §. 1. pontja alapján büntetés alá nem vonható, más szóval, hogy az ilyen eredménytelen felhívás egyáltalán nem büntetendő.*

A felhívás másik alakzata a «*nyilvános és egyenes felhívás*» valamely büntett vagy vétség elkövetésére, mely főleg abban különbözik a felbujtástól, hogy nem intéztetik meghatározott személyekhez, tehát nem determináló hatása, hanem egyénileg meghatározatlan személyekben törekszik a büntett vagy vétség elkövetésének eszméjét és szándékát felköltetni, s ezen általános és kiszámíthatatlan hatásánál fogva, a míg egyfelől — tekintve a felhívónak a felhívottakhoz viszonyát — nem oly intensív jellegű mint a felbujtás: másfelől mégis sokkal veszélyesebbé válhat a közrendre és nyugalomra, valamint az általános személyi és vagyoni biztonságra nézve, mint amaz.

Ezen különbségnél fogva egészen más szempont alá esik az ilyen felhívás, mint a felbujtás; s jelesül azon laza összefüggésnél fogva, mely az általános felhívás és a felhívottak elhatározása, valamint cselekményei között létezik: aránylag enyhébben büntetetik az, mint a közvetlen reábirás, e mellett azonban a benne rejlő nagyobb veszély szempontjából büntetés alá vonandó az ilyen felhívás még akkor is, ha az teljesen eredménytelen maradt.

A midőn tehát az «eredménytelen felhívás» büntetethőségéről van szó, akkor csak azon esetek jöhetnek tekintetbe, a melyekben a felhívás nem mint felbujtás, hanem mint «*delictum sui generis*» jelenkezik, s ezen esetek között találjuk fel a nyílt kérdésben hivatkozott 134. és 149. §§-at is. Ámde ezen két §. egybevetéséből a feltett kérdést még alig lehetne megoldani, mert a felhívás, mint önálló büntetendő cselekmény, általános szempontból nem a 134., hanem a 171. §-ban nyert szabályozást, s ennél fogva azon esetben, ha a 134., 149., 158. §§-ban foglalt specialis rendelkezéseket, melyek a felségsértésre, hűtlenségre és lázadásra irányzott nyilvános és egyenes felhívásra vonatkoznak, bármi tekintetben meg akarjuk ítélni: ez csak a 171. §. világítása mellett történhetik meg. Ebben foglaltatik az általános szabály arra nézve, hogy a büntett vagy vétség elkövetésére irányzott nyilvános és egyenes felhívás miként büntetendő; s ezzel szemben az előbb hivatkozott §§. csak kivételt képeznek, tehát csak annyiban állanak meg, a mennyiben az általános szabálytól eltérnek.

A 171. §. szerint a büntett vagy vétség elkövetésére irányzott nyilvános és egyenes felhívás, ha annak következtében a büntett vagy vétség elkövetetett, *mint felbujtás* büntetendő: ha pedig a felhívás eredménytelen marad, *a mennyiben az a törvény külön rendeletei alá nem esik*: két évig terjedhető államfogházzal és két ezer frtig terjedhető pénz-büntetéssel büntetendő. Ez képezi az általános szabályt, mely alól a 134., 149. és 158. §§-ban mind az eredményes, mind az eredménytelen felhívás tekintetében kivételek foglaltatnak. Az elsőket illetőleg megegyezik a 171. §-sal a 158. §. rendelkezése,

jezsuiták provinciálisának Bismarck meggyilkolására nézve eredménytelen ajánlatot tett, s e miatt a német btk. alapján nem volt megbüntethető. Az 1876. évi novellába tehát egy oly értelmű §. vétetett fel, mely szerint az, a ki más valamely büntett elkövetésére felhív, valamint az is, ki a büntett elkövetésére ajánlkozik, s a ki az ily fölhívást és ajánkozást elfogadja: a felhívás vagy ajánkozás tárgyát képező büntett nagyságához képest két, illetve öt évig terjedhe töfogházzal büntetendő. Ugyanily rendelkezést tartalmaz az 1875. jul. 7-iki belga törvény (Loi contenant des dispositions pénales contre les offres ou propositions de commettre certains crimes), melynek mintájára a német novella alkottatott.

* Így áll a dolog a német birodalmi btk. szerint is, melynek 48. §-a értelmében szintén csak az tekintetik felbujtónak, aki más a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábir. Az egyszerű felhívás tehát e szerint is csak akkor büntetendő, ha ennek folytán a büntetendő cselekmény elkövetetett, ellenben az eredménytelen felhívás, mint objectív tett nélküli akaratnyilvánítás, büntetés nélkül hagyatott. Ezen szabályon és büntetőjogilag egyedül helyes elven azonban rést tört az 1876. évi novellába felvett ugynevezett *Duchesne-Paragraph*, mely annak köszöni keletkezését, hogy bizonyos Duchesne nevű egyén a belgiumi

mert ebben sem állítatik fel külön büntetési tétel az eredményre vezetett felhívásra nézve, hanem csak az mondatik, hogy a mennyiben a lázadásra irányzott nyilvános és egyenes felhívás folytán ezen büntett elkövetett: a felhívó «mint felbujtó» büntetendő. Ellenben eltérnek a szabálytól a 134. és 149. §§., mert ezekben önálló büntetések vannak meghatározva azon esetre, ha a felségsértés vagy hűtlenség elkövetésére irányzott nyilvános és egyenes felhívás eredményre vezetett; minélfogva ezeknél ki van zárva annak lehetősége, hogy a felhívásra a btk. 71. §-ának alkalmazásával a kérdéses büntett tetteire megállapított büntetés alkalmaztassék.

Az *eredménytelen felhívás* tekintetében a 134. és 158. §§. foglalnak magukban oly kivételeket, melyek eltérnek a 171. §-ban felállított szabálytól, tehát kizárják az ebben meghatározott büntetés alkalmazhatását. A 134. §-ban ugyanis *öt évig terjedhető államfogház* állapított meg azon esetre, ha a felhívás teljesen sikertelen maradt; a 158. §. szerint pedig *hat hónaptól két évig terjedhető államfogházzal büntetendő* a felhívás, ha az teljesen eredménytelen maradt. Ezen §§. tehát kiegészítik a 171. §. azon rendelkezését, mely szerint az eredménytelen felhívás szabályként két évig terjedhető államfogházzal stb. büntetendő, s ezzel együtt kimerítik azon büntetési tételeket, melyeket a törvény az eredménytelen felhívásra vonatkozólag felállított.

Hogy ezen büntetések közül alkalmazható-e valamelyik, s ha igen: melyik a három közül, a 149. §. esetére, melyre nézve az eredménytelen felhívás külön büntetési tétele hiányzik, ezt az előadottak folytán nem nehéz meghatározni. Ha ugyanis áll az, hogy a 171. §-ban felállított büntetés, mint szabály, mindenkor alkalmazandó az eredménytelen felhívásra, «a mennyiben az a törvény külön rendeletei alá nem esik»; s ha való az, hogy ezen szabály alól csak a 134. és 158. §§. rendelkezései képeznek kivételt: úgy kétségtelen az is, hogy a 149. §. esete az eredménytelen felhívás tekintetében, melyről ezen szakasz nem intézkedik, a 171. §-ban meghatározott általános büntetés alá tartozik.

Erre talán azon észrevételt lehetne tenni, hogy a 149. §. szerint a hűtlenségre irányzott felhívás büntetése «minden megszorítás nélkül» lett 5—10 évig terjedhető fegyházban megállapítva; ez tehát az eredményre vezetett és az eredménytelen felhívás büntetését egyiránt magában foglalja. A kétely első pillanatra jogosultnak látszik, mert a 149. §. önmagában tekintve, csakugyan ekként lenne értelmezhető, ámde ennél a nyílt kérdés felvetője sem állapodott meg, hanem a kérdést tekintettel a 134. §-ra kívánta megoldatni, az előadottakból pedig kitűnik, hogy ehez még a 171. §. is kombinációba veendő. Ha tehát a kérdés felvetőjének intenciója szerint is első sorban a 134. §-t vesszük tekintetbe, már ebből is kitűnik annyi, hogy a felségsértés elkövetésére irányzott felhívás magasabb (5—10, illetve 15 évig terjedhető fegyház) büntetésének megállapításánál nem mondja ki a törvény világosan azt, hogy ezen büntetés kizárólag az eredményre vezetett felhívásra vonatkozik, hanem egyszerűen csak azt mondja, hogy «a ki gyülekezeten stb. a felségsértés elkövetésére egyenes felhívást intéz: öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő.» Ezen szöveg tehát szószerint úgy hangzik, mint a 149. §.; s ha az előbbi az eredménytelen felhívás külön büntetésére vonatkozó második bekezdés ki nem egészítené: úgy valóban kétség merülhetne fel az iránt, vajon a §. első felében foglalt büntetés nem terjed-e ki az eredménytelen felhívásra is. Ámde e tekintetben a felségsértésnél maga a 134. §. osztatja el a kételyt az által, hogy ámbár az első bekezdés «minden megszorítás nélkül» határozza meg a felségsértésre irányzott felhívás büntetését: a második bekezdésben mégis külön büntetés foglaltatik azon esetre, ha a felhívás teljesen sikertelen maradt. Abból tehát, hogy a 149. §-ban szintén meg-

szorítás nélkül határoztatik meg a felhívás büntetése, a 134. §. analógiája szerint teljességgel nem lehet azt következtetni, hogy azon magas büntetés az eredménytelen felhívásra is kiterjedjen; hanem épen a jelzett §. mintájára külön, és pedig jóval enyhébb büntetési tételt kell keresnünk azon esetre is, ha a hűtlenség elkövetésére irányzott felhívás eredménytelen maradt; miután pedig ezen büntetést a 149. §-ban nem találjuk fel: ennélfogva erre nézve csakis a 171. §-ban foglalt szabály nyerhet alkalmazást. Ezt hozza magával egyébként a legis ratio is, a melylyel semmikép sem lenne összeegyeztethető az, hogy míg a felségsértés elkövetésére irányzott eredménytelen felhívás csak öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő: addig a hűtlenségre vonatkozó ugyanily felhívás öttől tiz évig terjedhető fegyházzal lenne büntetendő.

II. Az előadottak szerint az eredménytelen felhívás, mint «delictum sui generis», büntetési tételei a következők:

- a) a felségsértésnél 5 évig terjedhető államfogház (134. §.);
- b) a hűtlenségnek két évig terjedhető államfogház és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetés (149. és 171. §§.);
- c) a lázadásnál hat hónaptól két évig terjedhető államfogház (158. §.);
- d) mind-n egyéb büntetendő cselekménynél két évig terjedhető államfogház és kétezer forintig terjedhető pénzbüntetés (171. §.).

Ezen büntetések ellen pedig arányosság tekintetében is csak azon kifogás tétethetnék, hogy ámbár a hűtlenség rendszerint súlyosabb beszámításu büntett, mint a lázadás, mert amaz a 142. és 144. §§. szerint 10—15 évig terjedhető, illetve életfogytig tartó fegyházzal büntetendő, holott a lázadás rendes büntetése a 152. és 153. §§. szerint 5—10, illetve 10—15 évig terjedhető államfogház, s még a 155. §. szerinti legsúlyosabb esetben is csak 15 évig terjedhető fegyház: ennek dacára a felhívás büntetéseinek mégis az ellenkező arányt találjuk, a mennyiben a maximum mindkét esetben ugyanaz, a minimum pedig a hűtlenségre vonatkozólag 24 órai, míg a lázadásra irányzott eredménytelen felhívásnál hat havi államfogház. Ez kétségkívül helytelen aránynak látszik, melynek jogosultsága azonban könnyen megfeythető, ha figyelembe vesszük, hogy a nyilvános felhívás mint önálló büntetendő cselekmény, nem kizárólag azon büntett súlya szerint ítélendő meg, melyre vonatkozik, hanem saját lényegéből meríti büntethetőségének kisebb-nagyobb mértékét. Az ilynemű felhívás büntethetőségének alapja és lényege pedig azon veszélyben rejlik, mely abból az állam és állampolgárok közérdekeire nézve háramlik; s miután közelebb fekszik a veszély arra nézve, hogy nyilvános felhívás által a polgárok egy része lázadásra ingereltessék, mint a tekintetben, hogy ilynemű felhívás által az állam külbiztonságát veszélyeztető merénylet idéztessék elő: ennélfogva a hűtlenség elkövetésére irányzott felhívás önmagában véve nem tekinthető oly veszélyesnek, mint a lázadás előidézésére célzó hasonló törekvés. Ebből kifolyólag tehát a nyilvános felhívás általában nagyobb büntetéssel lévén ellensúlyozandó a lázadásnál mint a hűtlenségnek: a mennyiben ezen tétel áll, az aránylag szigorubb büntetést nemcsak az eredménytelen, hanem az eredményre vezetett felhívásra vonatkozólag is fel kell találnunk; s e tekintetben csakhamar célzt is érünk, ha a 149. és 158. §§. rendelkezései között párhuzamot vonunk.

A hűtlenség elkövetésére irányzott eredményes felhívás büntetése a 149. §. szerint 5—10 évig terjedhető fegyház: míg a lázadásra irányzott hasonló felhívás esetében a felhívó «mint felbujtó» büntetendő. Hogy ezen eltérés jelentőségét egész teljességében felismerhessük: ismét a *felbujtás* és a *nyilvános felhívás* közötti különbségből kell kiindulnunk.

Amaz, mint láttuk, azt feltételezi, hogy a felhívó közvetlenül vagy közvetve valamely meghatározott személylyel lép érintkezésbe a célból, hogy azt a büntett elkövetésére

reábirja, továbbá, hogy az illető ennek folytán a kérdéses delictumot tényleg elkövesse, hogy tehát a tettes cselekménye és a felhívó tevékenysége között okbeli összefüggés létezzék; holott a nyilvános felhívásnál, ha az eredményre vezetett is, eme kellékek közül csak az utóbbi, t. i. a felhívás folytán elkövetett cselekmény és a felhívás közötti causalis nexus, létesül: ellenben hiányzik a felhívó és felhívott közötti olynemű érintkezés, melynélfogva az előbbi az utóbbira determináló, vagyis kizárólag elhatározó hatást gyakorolhatott volna. A nyilvános felhívás tehát önmagában sohasem képez felbujtást; minélfogva azon esetben, ha a törvény világosan ki nem jelenti, hogy eredmény esetén az ily felhívó is «mint felbujtó» büntetendő, hanem e helyett egy külön büntetési tételt állít fel a kérdéses esetre: ekkor a nyilvános felhívás büntetése soha sem terjedhet túl azon határon, melyet az arra vonatkozó specialis büntetés maximuma kijelöl. Így pl. ha valaki nyilvános felhívást intéz a 144. §-ban meghatározott hűtlenség elkövetésére, s ezen cselekmény a felhívás folytán valóban el is követtetik: ekkor a tettes életfogytig tartó fegyházzal büntetendő, s ugyanily büntetés éri a 71. §. alapján a felbujtót is, de a nyilvános felhívó nem lévén felbujtó, hanem a 149. §-ban meghatározott specialis delictum tettese gyanánt jelenkezvén: irányában még ez esetben is csak ezen §. büntetése, t. i. 5—10 évig terjedhető fegyház, alkalmazható.

Ezt hozza magával egyfelől a felbujtás fogalma, s másfelől a «delictum sui generis» természete; minélfogva az által, hogy a törvény a 158. §. szerint kimondotta, miszerint a lázadásra irányzott nyilvános és eredményre vezetett felhívás tettese «mint felbujtó» büntetendő: kivétel tétetett a felbujtás elve alól, s felbujtó gyanánt rendeltetett megbüntetett azon egyén, ki a 69. §. 1. pontja szerint felbujtónak tulajdonképen nem tekinthető. Ezen kivételes rendelkezésnek pedig a büntetésre nézve az a következménye van, hogy a 258. §-ban meghatározott delictum tettesét, ha a felhívás folytán a lázadás bekövetkezett, a 71. §-hoz képest ugyanazon büntetés éri, mint a lázadás tetteseit, vagyis a 152—154. §§. eseteiben 5—10, illetve 10—15 évig terjedhető államfogház, a 155. §. esetében pedig 10—15 évig terjedhető fegyház.

Egybevetve már most ezen büntetéseket a 149. §-ban meghatározott felhívás büntetésével: első pillanatra feltűnik, hogy az utóbbi, melynek maximuma tíz évi fegyház, aránylag enyhébb, mint a lázadás elkövetésére irányzott eredményes felhívás törvényes büntetése, mely a körülményekhez képest 10—15 évig terjedhető fegyházban állapítható meg. A törvényhozó tehát a hűtlenségre és lázadásra vonatkozó nyilvános felhívás büntetéseinek meghatározásánál nem a felhívás tárgyát képező büntettek súlyát, hanem a felhívás veszélyességét fogadta el alapul; s ha ezen szempontból aránylag súlyosabb büntetést állapított meg a lázadásra irányzott eredményes felhívásra, mint a hűtlenségre vonatkozó ugyanily cselekményre: úgy a legis ratio önkényt magával hozza, hogy ezen arány a kérdéses büntettekre vonatkozó eredménytelen felhívásnál is megtartassék.

Abból tehát, hogy a jelen fejtegetés eredményeként feltüntetett büntetési tételek sorozatában a lázadásra irányzott eredménytelen felhívás büntetése aránylag súlyosabbnak mutatkozik, mint azon büntetés, a mely a hűtlenségre vonatkozó ugyanily cselekményre a 171. §. alapján megállapítandó: nem lehet alapos kifogást meríteni az eredmény helyessége ellen; sőt az aránytalanságnak még látszata is eltűnik, ha figyelembe vesszük, hogy azon szigort, mely a 158. §. szerint a hat hónapi minimumban foglaltatik, másfelől csaknem teljesen ellensúlyozza azon körülmény, hogy a 171. §. szerint a szabadságvesztés mellett két ezer frtig terjedhető pénzbüntetés is megállapítható, a mi a 258. §. büntetésénél elő nem fordul.

Dr. Illés Károly,
nyug. kir. ügyész.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

II. A jelzálog tárgyi kiterjedése.

(193. §.) *Jelzálog* alatt a zálogul lekötött ingatlan dolgot kell értenünk. Azt hiszem, nem ennek kiterjedését akarja a 193. §. szabályozni, hanem a *jelzálogjog*-ét, miért is «jelzálog» helyett *jelzálogjog* teendő. A 193. §. első bekezdésére más észrevételem nincs.

A második bekezdést azonban feleslegesnek tartom, mert mihelyt az elsőben ki van mondva, hogy a jelzálogjog kiterjed az ingatlan dolog alkatrészeire, tartozékára és növedékére, e mellett önként értetik, hogy a dologra tett beruházások folytán keletkezett javítások (növedék) értéke, habár a beruházások csak az elzálogosítás után eszközöltettek is, a jelzálogos hitelezővel szemben nem érvényesíthető.

(194. §.) E §. a jelzálogot (talán *jelzálogjogot*) kiterjeszti a jelzálog gyümölcszeiért és ingó tartozékaiért járó biztosítási összegekre is. Ez téves; mert ha áll is az, ami a 193. §. első bekezdésében ki van mondva, hogy t. i. a jelzálogjog kiterjed a jelzálog tartozékára és növedékére is, önként értetik, hogy csak addig, *míg ezek a földolagtól elválasztva nem lettek*; ez annyira magától következik a tervezet elvi rendelkezéseiből, hogy nem is láttam szükségesnek ennek külön kimondását a 193. §-nál ajánlani. Tehát akár mondja ki ezt a törvény, akár nem, az ingó tartozék és a gyümölcsök szükségképen kiesnek a jelzálogi kötelékből, mihelyt a jelzálogtól elválasztattak. Hogy ez az elválasztás a tulajdonos akarataival történt, s az értéket attól kapta meg, kinek az elválasztott dolgokat eladta, vagy pedig az elválasztás elemi csapás folytán történt s ez esetben az értéket a biztosító intézettől kapja meg, ez lényegében ugyanaz.

De következetlenség hibájába esik a tervezet, midőn a szóban levő javasolt meghatározással ellenkezőleg az indokolásban (194. §.) ezt mondja: «a jelzálog már jogilag véve ilyenre ki nem terjedhet, kivéve ha a hitelező által zárlat kéretett, akkor a zárlat idejétől kezdve a gyümölcsök avagy egyéb jövedelmekért járó kárpótlás is a jelzálogi követelés kielégítésére fordítandó.»

A §. többi tartalmához nincs megjegyzésem.

(195. §.) A 193. első bekezdése mellett a §. felesleges ismétlést tartalmaz. A mennyiben azonban a benne foglalt közelebbi meghatározás czélszerűnek mutatkoznék, az a 193. §. első bekezdéséhez lenne kapcsolandó.

(196. §.) Az indokolás azért tartja «szükségnek» a 196. §-ban javasolt rendelkezést: «nehogy a biztosítási pénzekre, gyümölcsökre és egyéb jövedelmekre nézve a jelzálogos hitelező kárára elidegenítés eszközölthessék.» Én bátor vagyok ellenkező véleményemben lenni s a §-t teljességgel szükségtelennek tartani. Mert az elégett épületért járó biztosítási összegre már a 194. §. szerint törvéynél fogva kiterjed a jelzálogjog, önként értetik tehát, hogy ennek sérelmével az igény másnak át nem engedhető, ép oly kevésbé elzálogosítható.

Hogy az előre fizetett bérnek mennyi időre eső része állíthatatik a jelzáloghitelezővel szemben, ezt a kötelmi jog különös része fogja meghatározni. Hogy végre «az álló vagy függő gyümölcsök elidegenítése» a jelzálogos hitelezők kárára van-e vagy nem, ez a 195. §-ban javasolt intézkedés mellett nem jöhet tekintetbe.

A §. második bekezdése is felesleges, mert hogy a telekkönyvileg bejegyzett bérfizetmények a bejegyzés sorrendje szerint érvényesíthetők, ez már az általános elvből is szükségképen következik s a javaslat 215. §-ában el is van intézve.

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29. és 30. számokban.

(197. §.) A jelzálogjog természeténél fogva csak a zálogul lekötött ingatlanra (jelzálogra) vonatkozik s már e javaslat 193. §-a szerint is kiterjed ennek minden alkatrészére, tartozékára és növedékére. Ez utóbbiak a jelzálogi kötelekben csak addig állanak, míg a telekkel való kapcsolat tart s mihelyt ez megszűnik, a mi az elválasztás folytán történik, a nevezett mellékdolgok eddigi minősége és jogviszonya is megszűnik s azok külön ingó dolgokká válván, mint ilyenek jelzálognak tárgyai már nem lehetnek. Ez nemcsak az általános rész tervezetének 79. §-ából, hanem a javaslat 103. és 193. §-aiból is minden kétséget kizáró módon következik, minélfogva a 197. §. külön rendelkezésére teljességgel nincs szükség.

Ha mindennek daczára a 197. §. mégis kegyelmet nyerne, mit nem hiszek, abból az a követelmény, hogy az elválasztott mellékdolgok a telekről egyszersmind eltávolítva is legyenek, okvetetlen kihagyandó, mert egyedül azon körülmény lehet irányadó, hogy a szóban levő mellékdolgok e minősége fenáll e vagy nem, de az mindenesetre közönyös, hogy azok az elkülönítés után még a telken vannak-e vagy nem? A berlini legfőbb ítélőszéknek (Ober-Tribunal) egy 1837. júl. 10-iki teljes ülési határozata, melyre az indokolás támaszkodik, az elvi álláspontot megingatni ép oly kevésbé képes, mint az a «más határozat» melyet az indokolás (179. l.) már szószerint idéz is: «Jogi értelemben vett elválasztás nem elégséges, területi elválasztásnak kell hozzá járulnia.» Az itt említett «területi elválasztás» alatt szerény felfogásom szerint talán inkább természetes (valóságos és nemcsak jogi értelemben vett) elkülönítést kell érteni, nem pedig a javaslatban reá képzelt «a telekről való eltávolítást.» Ha a szószerint idézett «határozat» oly kevésbé meggyőző, milyen lehet az 1837. évi július 10-iki, melyet az indokolás nem is közöl?!

(198. §.) Hogy a jelzálog valamely részének tehermentes lejegyzése csak a jelzálogos hitelező bejegyzésével történhetik, ez természetes s ennek kimondása nézetem szerint csak azon esetben nem felesleges, ha a «rendszerint» szóval egészítették ki, miután a §. további része oly esetet szabályoz, melyben ily lejegyzés a hitelező bejegyzése nélkül is megengedhető.

(199. §.) Nincs észrevételem.

III. A jelzálog kiterjedése a követelésre nézve.

(200. §.) Gondos szerkezet tekintetében a 200. §. testvérei között egyike a legmostohább gyermekeknek. A legmegfelelőbb s egyszersmind a legegyszerűbb bíráló lenne, hogy mint merőben felesleges töröltessék; kötelességemnek tekintem azonban e véleményemet igazolni is.

«A jelzálog kiterjed a bejegyzett tőkekövetelésre», így szól az első tétel. Hogy milyen kiterjedésű a jelzálog vagyis a zálogul lekötött telek, ez annak határaitól függ, melyek a helyszínen vagyis a fekvési térképből megtudhatók; de azt hiszem, nem is erről akar a §. szólni, hanem a jelzálogjogról s a kettőt csak összetéveszti. Ámde a jelzálogjog sem terjed ki a bejegyzett tőkekövetelésre, mert az neki lényeges alkotó elemét képezi; a miből pedig valami áll, a mi nélkül tehát nem is képzelhető, arról nem mondhatni, hogy *red kiterjed*, hanem igenis arról, a mire ezenkívül kihat, tehát a mellékdolgokra vagyis az ugynevezett járulékokra. Hogy pedig a jelzálogjog a bejegyzett tőkekövetelésre vonatkozik (ha ugyan ezt akarja a javaslat kifejezni) s e mellett kiterjed a járulékokra, ez is üres szónál nem egyéb, mert a bejegyzett követelés nélkül jelzálogról szó sem lehet (l. e. javaslat 177. §-át is), következésképp be nem jegyzett tőkekövetelésre az sem nem vonatkozhatik, sem nem «*terjedhet ki*.»

Hogy a jelzálogjog a tőkekövetelés mellett bizonyos mértékben a kamatokra is *kiterjed*, ez elvben helyes, de nem

helyes a kamatoknak a §-ban foglalt megkülönböztetése. A javaslat ugyanis megnevezi a *törvényes*, *késedelmi* és a *szerződéses* kamatokat. Ezt olvasva bárki is mindenekelőtt a *törvényes* és *késedelmi* kamatok között levő különbséget keresi, a mit abban kell megtalálnia, hogy tulajdonképpen a kettő között más különbség nincs, mint hogy az első genus, a második species. Mert csak két alapon illethet valakit kamatra való igény, t. i. az adós akaratával (végrendelet vagy szerződés), vagy akarata nélkül, tehát törvénynél fogva. Ez utóbbi esetben pedig vagy *késedelmi* kamat, vagy *perbeli* kamat, mint a megkülönböztetést az általános rész (javaslat 170. §.) igen jól teszi meg. A késedelmi kamat épen úgy törvényes kamat, mint a perbeli kamat, következésképp, ha a 200. §. rendelkezésére egyáltalában szükség lenne: vagy csak törvényes és szerződési kamatokról, vagy pedig külön megnevezve: perbeli, késedelmi és szerződési kamatokról kellene szólni.

Továbbá áll e §-ban: «egyéb fizetményekre annyiban, a mennyiben ezek összege a telekkönyvben kitüntettetett», e helyett akár ezt is mondhatná a törvény: a jelzálog arra vonatkozik, a mire telekkönyvileg bejegyezve van, vagy még rövidebben: arra vonatkozik, a mire vonatkozik.

«Végre a bejegyzés, a beperlés és a behajtás költségeire.» Itt úgy látszik, nem veszen tudomást a tervezet az 1881. LX. tcz. 192. § árol, mely mellett a javasolt tétel nem állhat meg.

(201. §.) E §-nak is első része az 1881. LX. tcz. 192. §-ának szabatosabb rendelkezése mellett legalább is felesleges. De a második része e §-nak, legalább az én ítéletem szerint, *érthetetlen*. Nem is tartom szükségesnek erre valamely megjegyzést tenni, szóljon ő maga: «Ha kamat egyáltalán nem, avagy hat száztól alól kötött ki: hat százaléki kamatnak a tőkével egyenlő elsőbbséggel való bejegyzését a hitelező bármikor kikötheti és ezen kikötés alapján a bejegyzést is követelheti.» (!)

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

A dolog természete kívánja, hogy az A. minta szerinti lajstrom két példányban legyen kiállítva, melyek egyike a közvetlen adófizetőkre vonatkozik és az adóhivatal által főkönyvül tartatik meg: a másika pedig az adójukat a községnél fizetőkre vonatkozik és a községnek küldetik ki főkönyvül leendő használat végett. Az én felfogásom szerint helyesen csak így és nem másképpen lehet eljárni. Világos tehát, hogy a 3148./I. M. E. 880. sz. körrendelet 2-ik pontjában a «lajstrom» szó tévesen van egyesszámban többesszámban helyett. A pénztári Utasítás 2-ik pontjának pedig világosabban kellene szólnia és pedig ekkép: «... a községnél fizető adózókra nézve pedig ugyancsak az A. minta szerinti egy második lajstromnak 5 első rovatát stb.»

Azt hiszem, hogy sikerült bebizonyítanom, miszerint a költségelőirányzat szerkesztésekor még senki sem tudhatja, hogy mennyi évi járulékot fog fizetni. A 3148./I. M. E. 880. sz. ministeri rendelet 4. pontja e szerint olyasmit rendel, a mi ugyanazon rendelet 2. és 3. pontjai és a pénztári Utasítás 3-ik pontja értelmében csak később lévén megállapítható, végre nem hajtható.

De hát nem is ezt akarta az érintett ministeri rendelet 4. pontja, hanem azt, hogy az eljáró bíró hívjon fel egy vagy több nagyobb birtokost, hogy előlegezzon néhány száz vagy néhány ezer forintot az előleges költségek fedezésére, a mely összeg az előlegezőknek a jóváhagyandó költségelőirányzat alapján elkészített kivetési lajstromok 9-ik rovataiban előírt évi járulékaikba be fog tudatni. Ezt akarta az érintett

* A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30. és 31. számában.

pont mondani, csak hogy nem eléggé érthetően fejezte ki magát.

A pénztári utasítás 3. pontja már eddig is félreértésre adott okot. E pont így szól: *«A kir. törvényszék az említett kivetési lajstromot véltbizonyítvány mellett átadja a működő mérnöknek a ki a költségjárulékot bíróságilag az állami földadó alapján megállapított arány szerint kiszámítja, a lajstrom 6-ik rovatába az előírányozott birtokrendezési költségjárulék összegét egyenként bevezeti és a 9. rovatba az évenként fizetendő részleteket beírja; az eként kiegészített lajstromot a kir. tszékeknek átadja.»*

Ebből azt következtették, hogy az A. mintázatu lajstromok 6. és 9. rovatát a mérnök egyszerre tartozik kitölteni, és így a költségelőirányzat felterjesztésekor az A. lajstromok másolatai, 9. első rovatáknak kitöltése mellett, küldendők fel.

Szó sincs róla, hogy a pénztári utasítás 3-ik pontját másképp lehessen érteni; hiszen ott van az a fatális összekapcsoló *«és»* szócska. Csak hogy előre is, meg hátra is kell egy kissé tekintenünk. Az 1880. szeptember 16-án kelt pénztári utasítást közzé tevő 1880. november 20-án kelt 3149/I. M. E. sz. rendelettel egy napon, de egy számmal előbb t. i. 3148/I. M. E. sz. a. kelt rendelet 2. és 3. pontjai így szólnak: *«Csatolandó a pénztári utasítás 2. pontjában érintett kivetési lajstromnak egy másolata, melyben azonban csak az előírányozott költségeknek az egyes birtokosokra eső összes s nem egyszersmind évi járulékaik tüntetendők ki.»*

Rendszerint az előírányozott költségek ministeri jóváhagyás után az utasítás 96. §-ában (tcz. 33. §.) megállapított 8 évek első 6 évére rovandók ki; a törvényszék a felek indokolt kérelmére s a fenforgó körülmények alapos megfontolásával ennél rövidebb időt is hozhat ajánlatba.»

Azt hiszem, hogy immár senki sem kételkedik abban, hogy a pénztári utasítás 3-ik pontjának és szócskája előtt meg kell állapodni és azt csak az után tovább olvasni miután a költségelőirányzat az igazságügyministeriumtól jóváhagyva leérkezett.

Azonban én az 1880. nov. 20-án 3148/I. M. E. sz. a. kelt rendelet 2. pontját nemcsak szükségtelennek, hanem hiába való munkát okozónak tartom. A költségelőirányzat megállapításához nem szükségesek a kivetési lajstromok, melyeket, ha a költségelőirányzat meg nem állapittatik, vagy főösszegében változik (amint ezekre nézve már több eset volt), ismét újra (olykor kétszer is) kell készíteni. Ha a költségelőirányzat tárgyalása alkalmával a jegyzőkönyvben kitüntetik, hogy az egész határ hány hold? mennyi földrészlettel? névszerint kik és mennyivel a legnagyobb birtokosok?: úgy a költségelőirányzat megállapításához szükséges adatokkal birunk. Nézetem szerint a kivetési lajstromokat csak a költségelőirányzatnak ministeri jóváhagyása után — midőn t. i. annak főösszege már meg van állapítva — kell a működő mérnöknek kivetés végett kiadni, hogy az biztos munkát végezhesen.

A pénztári utasítás 4. pontja oly dolgot ró a tvszékre, mely hitelesítő mérnöki teendő. A bíró nem is képes azt megítélni, hogy a működő mérnök kivetése, kiszámítása helyes-e? mert ez nem szakmája. A bíró legfőlebb csak azt vizsgálhatja, hogy azokba a rovatokba lettek-e az illető tételek bevezetve, melyekbe a pénztári utasítás rendeli? és hogy az egyéni kirovás annyi és azokra az évekre történt-e, amelyekre a rendelet szól? De hogy maga a kiszámítás és kivetés helyes-e? csak mérnök mondhatja meg. Véleményem szerint a törvényszéknek a működő mérnök által beterjesztett kivetési lajstromokat egy hitelesítő mérnök által kell előbb átvizsgáltatni, mielőtt azt jóváhagyná; a mire, azt hiszem, a törvényszéknek joga van.

Legelő-, erdő- és nádaselkülönítési ügyekben e kiszállítás teljesen fölösleges. Működő mérnök választásáról itt nem

lehet szó; mert azt az utasítás 48. §-a szerint a volt földesur vagy földesurak alkalmazzák. Költségelőirányzatot nem, legfőlebb csak költségvetést kell készíteni, amit kiszállítás és tárgyalás nélkül az eljáró bíró hivatalból elkészíthet. Képviselői rendezésnek pedig főleg itt nincs semmi értelme.

Erre vonatkozó javaslatom a következő:

Az eljáró bíró kiküldetésének vétele után azonnal felhívja a volt földesurat vagy földesurakat, hogy 30 nap alatt működő mérnököt jelentsenek be a vele kötött szerződés bemutatása mellett. Ha e bejelentés elmulasztatik: a törvényszék nevezi ki a működő mérnököt, utasítván az eljáró bírót a szerződésnek záros határidő alatti megkötésére és jóváhagyás végetti bemutatására.

A mérnöki szerződés jóváhagyása után az eljáró bíró az előlegezési arány és időpont meghatározása mellett költségvetést készít, melyet a törvényszéknek bemutat. A törvényszék ezen költségvetést átvizsgálja s amennyiben elfogadja: a volt földesurral, illetőleg földesurakkal azon kijelentés mellett közli, miszerint azon esetben, ha a költségvetésben kitett részletösszegek az ott meghatározott időre a törvényszék elnökéhez be nem folynak: azok közigazgatási végrehajtás útján fognak felhajtani.

IV. Második kiszállítás.

A második kiszállítás célja az utasítás 51. §-a szerint

a) a rendezés vagy tagosítás tárgyát képező terület határainak megállapítása;

b) az ez iránt felmerült viták tárgyalása és elintézése;

c) a működő mérnöknek a munkálatba való bevezetése;

d) a helyszíneléshez szükséges s a fölmérendő területtel ösmeretes bizalmi férfiak (indikátorok) megválasztása.

Az utasítás 51. §-ának első és második bekezdése így szól: *A költségelőirányzatok jóváhagyása után az eljáró bíró a mérnök bevezetése és a rendezés vagy tagosítás tárgyát képező terület határainak megállapítása végett a helyszínére határidőt tűz ki, s arra a feleket, a működő mérnököt és a szomszédos községek előljáróságait megidézi.*

Ha a határjárás alkalmával a szomszédos községek között a határvonal vagy mesgye iránt vita támad, ez a 41. §. határozatai szerint az eljáró bíró által azonnal tárgyalandó s elintézendő.»

Az 55. §. első bekezdése pedig így: *«Az egyes földrésztetek helyszínelése a telekkönyvi vázrajzok szerint eszközözendő. Ezen műveletnél a mesgyék kimutatása végett az 51. §. szerint megválasztott bizalmi férfiak (indicator) a működő mérnök felhívására a helyszínén megjelenni és felvilágosítást adni tartoznak. Ha a szomszédos birtokosok között a mesgye iránt vita támad s az a bizalmi férfiak közbejöttével ki nem egyenlíthető, a működő mérnök a vitás területet külön felvenni s erről az eljáró bírónál jelentést tenni köteles. Ezen vitás kérdések a 41. §. határozatai szerint az osztályozás alkalmával tárgyalandók és elintézendők.»*

Ezekből világos:

1. Hogy fenebb említett czélok közül a második kiszállásra határidőt addig nem lehet kitűzni, míg a költségelőirányzat jóvá nem hagyott.

2. Hogy az elkülönítés, arányosítás vagy tagosítás alá eső területek egész határát, tehát körös-körül minden oldalról, nemcsak a szomszédos községek határaival érintkező részeit, kell bejárni és megállapítani.

3. Ha a határjárás alkalmával a szomszédos községek között a határvonal vagy mesgye iránt vita támad: az eljáró bíró köteles a 41. §. határozatai szerint azonnal ott helyt tárgyalni és az ügyet elintézni.

4. Ha az elkülönítés vagy arányosítás alá eső területek határainak bejárása alkalmával nem a szomszédos községek között, hanem a közös területnek vagy a közös területeknek a községbeliek földjeivel határos részére vagy részeire nézv-

a határokat kimutató bizalmi férfiak és a községbeli szomszédos birtokosok között támad vita a mesgye iránt: ezek tárgyalásába és elintézésébe az eljáró bíró ott helyt azonnal nem bocsátkozhatik; mert az utasítás 42. §-a értelmében előbb a törvényszékhez kell írásbeli beadvánnyal fordulni, a mérnöki helyszínelés alkalmával felmerült mesgyevitákat pedig az eljáró bíró az 55. §. első bekezdésének világos és határozott rendelkezése szerint csak az osztályozás alkalmával tárgyalhatja és intézheti el.

Lássuk e 4 pontot egyenkint.

ad 1. Elkülönítési ügyekben költségelőirányzatra szükség nem lévén ilyen nem készül, tehát jóvá sem hagyatik. Mikor tűzhetjük ki tehát elkülönítési ügyekben az 51. §-ban említett határidőt? A működő mérnökkel kötött szerződésnek törvényszéki jóváhagyása után.

ad 2. Lesznek bizonyára, akik azt fogják állítani, hogy én az utasítás 51. §-át rosszul értelmezem, mert annak első bekezdése a *«határok»* alatt egyedül a szomszédos községekkel határos részeket értette; mert hiszen köznyelven és közönséges szólás-mód szerint *«határok»* alatt csakis a külső, de nem egyszersmind a községbeli földekkel érintkező részeket szoktuk érteni, a minthogy valóban a községbeli szomszédos földeket elválasztó vonalakat *mesgyéknek* hívjuk. Hogy ez így van: kétségtelenné teszi az 51. §. második bekezdése és az 55. §. első bekezdése. Mert az első csak a szomszédos községek között támadt határ, vagy mesgye-vita elintézésére jogosítja fel az eljáró bírót, az utóbbi meg tisztán és egyedül *«mesgye»*-vita elintézéséről szól. Tehát az elkülönítés vagy arányosítás alá eső területeknek is csak a szomszédos községek határozataival érintkező részét kell bejárni ép úgy, mint az 1872 május 6-iki 20846. sz. és az 1876 február 12-iki 3258. sz. rendeletek alapján eddig is szokásban volt.

Igazságügyminister ő nagyméltóságához 1879. november 20-án az erzsébetvárosi kir. törvényszék elnöksége útján 1590/eln. sz. a. felterjesztett *«Birtokrendezés Erdélyben»* című kéziratban levő jogi tanulmányomban bőven kifejtettem és bebizonyítottam, hogy elkülönítés és arányosítás eseteiben mennyire szükséges nemcsak a szomszédos községek határaival érintkező részeket, hanem azok egész területét bejárni és megállapítani. 1880 május 2-án kelt és nyomtatásban is megjelent törvényjavaslatom 140. §-ában szintén ily intézkedést véltem célszerűnek felvenni. Minthogy pedig mindkét munkálatom az új törvény és utasítás alkotásánál némi figyelemben részesült: nem hihetem, hogy az utasítás 51. §-ának az enyémtől eltérő értelme lehessen. Ha az utasítás nem az egész területnek minden oldalról, hanem csak a szomszéd községekkel érintkező határait érti: akkor nem élt volna a *«határai»* általános kifejezéssel, hanem világosan kifejezte volna azt épen úgy, mint az 1872 május 6-iki rendelet 33. §-a tette, mely így szól: *«A kitűzött határnapon mindenkéltől köteles a kiküldött bírósági tag a rendezendő község s a szomszéd községek között a határokat tisztába hozni.»*

ad 3. és 4. Ez nem zárja ki, hogy a békés kiegyenlítés a szomszédbirtokosokkal meg ne kíséreltessék és a mesgye viták barátságos uton már a határjárás alkalmával ki ne egyenlítettessenek és ekként a határok minden oldalról megállapíttassanak.

Minek azt az osztályozásra hagyni, a mit már a határjárás alkalmával szép módjával elintézhettünk? De ha kiegyezés nem jött létre: az utasítás 42. és 55. §-ának határozott rendelete következtében természetesen az eljáró bíró azonnal nem tárgyalhat és nem ítélt, hanem kénytelen a feleket arra utasítani, hogy az utasítás 42. §. értelmében a törvényszékhez írásbeli beadványt nyújtsanak be.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az elsőbbségi igényekről.

Ingókra vezetett végrehajtás esetében az elsőbbséget, vagyis az elárverezett ingók vételárából kielégítendő követelések sorozását, kielégítési sorrendjét az 1881: LX. tcz. 72., 111., 112., 114., 118. és 119. §-ai szabályozzák. Az ezekben foglalt intézkedéseket fölötte hézagossáknak látván, bátorságot veszek magamnak e tárgyban nézeteimet röviden közölni, s egyuttal az avatottabbak véleményét kikérni.

Hogy kiknek van joguk az elárverezett ingók vételárából való kielégítéshez és mily sorrendben? azt tudjuk; de arra, hogy ennek a sorrendnek megállapítása mily módon történjék? hiába keresnek a törvényben utmutatást.

A 118. §. ugyanis rendeli, hogy ha az érdeklettek az árveréskor a 114. §. értelmében a vételárnak miként való felosztására nézve egyértelmű megállapodásra nem jutottak, akkor a végrehajtás foganatosítására illetékes bíróság az ár felosztása végett tárgyalásra határnapot tűz, erre az összes érdekletteket megidézi s a 119. §. értelmében a kielégítési sorrendet megállapítja. Kérdés azonban, hogy a megállapítás hivatalból eszközöndő-e, és ennél fogva a tárgyalásra meg nem jelent elsőbbségi igénylők követelése sorozandó-e, vagy nem?

Alaposnak látszik az a nézet, hogy a sorrend nem hivatalból állapítandó meg, és a tárgyalásra kellően idézett, de meg nem jelent igénylők követelése nem sorozandó, habár elsőbbségi joguk a végrehajtási iratokból kitűnik, vagy elsőbbségüket az árverés megkezdéseig bejelentették is. Ez a nézet a 119. §. első kikezdésére támaszkodik, mely szerint a bíróság a kielégítési sorrendet *«az érdeklettek meghallgatása»* után állapítja meg. Mivel pedig a meg nem jelent érdeklített meg nem hallgatható: követelését sorozni sem lehet, hanem csak a meghallgatottakét. Ugyanezt a nézetet támogatja ugyancsak a 119. §. 3-ik kikezdése, mely szerint a kielégítési sorrendet megállapító végzés az első kikezdés értelmében nyomban kihirdettetvén, az ellen a netáni felfolyamodás azonnal bejelentendő. Mivel pedig a jelen nem levő ezt nem teheti, s kézbesítésnek vagy jogorvoslat későbbi bejelentésének s használásának egyáltalán nincs helye, hanem a kihirdetett végzés azonnal jogerőre emelkedik: önként következik, hogy a meg nem jelent igénylő esetleges jogorvoslati s ebből folyólag ezuttal érvényesíthető összes jogairól eleve lemondott, tehát követelését nem kívánja soroztatni; az általa kívántnál többet pedig neki a bíró nem adhat, és így követelése nem sorozható. Következik ez a 113. és 114. §§-ból is, melyek a végrehajtató s esetleg megegyezésre jutott elsőbbségi igénylők követelésének kielégítése után fenmaradó vételárt a végrehajtást szenvedőnek azonnal, minden más igényre való tekintet nélkül visszaadni rendelik. Ugyanez a törvényes elv lévén alkalmazandó a tárgyalással való sorrend megállapításánál is: a nem jelentkező igénye itt sem vehető figyelembe, hanem a *meghallgatott* igénylők követelésének kielégítése után esetleg fönmaradó vételár a végrehajtást szenvedőnek nyomban kiutalandó. Ugyancsak a 119. §. utolsó kikezdése szerint, ha a törvényes zálogjoggal bíró valamely követelésnek valódisága kétségbevonatik: a követelő a végrehajtást szenvedő ellen perre utasítandó. Ezen perre utasításnak is azonban ugyanazon, nyomban kihirdetendő végzésben kellvén foglaltatnia, mivel ez a meg nem jelentnek ki nem hirdethető s a kézbesítést a csupán csak kihirdetésről rendelkező §. kizárja: ezen perre utasítás a meg nem jelenttel nem közölhető. Így a perindítás lehetősége is kizáratván, a sorozásról való lemondás és így a nem sorozhatóság természet-zerüleg következik, s a perre utasítás sem mondható ki.

De az elmondottak ellenében a kielégítési sorrendnek hivatalból megállapítása és a tárgyalásra meg nem jelent elsőbbségi igénylő követelésének sorozása is érvelhető, még azon esetre is, ha az ellen a megjelentek tiltakoznának.

A tudvalevő és az árverés megkezdéseig jelentkező elsőbbségi igénylőket ugyanis a 118. §. hivatalból rendeli — és pedig a meg nem jelenésből származható joghátrányra való minden figyelmeztetés nélkül — a tárgyalásra megidézteni; a 119. §. szerint pedig a bíróság az «érdeklettek meghallgatása után, de nem azok bemondása alapján állapítja meg a sorrendet. Ha tehát az eljárás hivatalból joghátrány kizárásával indíttatik meg, úgy a további intézkedéseknek is így kell történniök. Ebből következik, hogy a bejelentett követelések kivétel nélkül sorozandók, ha csak azok egyikének vagy másikának megszűnte, vagy arról való lemondás nem igazoltatik. Hogy az egész eljárásnak és így a törvényszerűen bejelentett, vagy mutatkozó követelések sorozásának is hivatalból kell történnie: vitattatik továbbá a 118. §-nak a 188. §-al való hasonlóságával. A bejelentett és az iratok szerint nyilvánvaló elsőbbségi követelések a jelzálog-követelésekkel egyforma jogi természetűekké válnak, mit igazol azon törvényi intézkedés, hogy ott is, itt is az ösmeretlen tartózkodásu vagy nem kellően idézett hitelezők — elsőbbségi igénylők — részére hivatalból rendeltetik ügygondnok s ezzel tartatik meg a tárgyalás, és hogy esetleg a perre utasítás ott is, itt is hivatalból rendelendő el. Mivel pedig a jelzálog-követelések, akár kifogásoltak, akár nem, a meg nem jelent hitelezők részére is — habár a kifogásoltak külön rovatban — hivatalból soroztatnak, kell, hogy a hason természetű elsőbbségi követelések is hasonló módon soroztassanak és nyerjenek kielégítést. Ennek egészen megfelelő intézkedést tartalmaz a 119. §. utolsó kikezdése, mely a törvényes zálogjogra alapított elsőbbségi igény tárgyra nézve az igénylőt kifogás, illetve kétségbevonás esetén perre utasítani s a per eldőlteig ezen összeget letéltileg kezelteni rendeli. Ez teljesen egyértelmű az ingatlan vételár felosztására előszabott külön rovatban való felszámítással, mi tehát szintén a hivatalból — bár föltételelesen — való sorozásra kötelez, és pedig az előző végrehajtási összegek erejéig föltétlenül. A 119. §. 3. kikezdését is a saját álláspontjának támogatására használja föl ez a nézet. Azt vitatja t. i., hogy mivel a kihirdetett végzés csak azonnal bejelentett felfolyamodással támadható meg s ezt a jelen nem levő nem teheti: a törvény határozottan a távollevő javára intézkedik, tehát követelését okvetlenül soroztatni rendeli, mely sorozás ellen a jelenlevő minden akadály nélkül élhet jogorvoslattal.

Hogy a két felhozott nézet közül a gyakorlatban melyik érvényesüljön, minden esetre a felsőbb bíróságok felfogásától és előfordulható esetben hozandó ítéletétől függ. Én ugyan az utóbbi nézetet pártolom s a vételárt a 192. §. értelmében vélem felosztandónak. Minélfogva a tárgyalásra meg nem jelent zálogjogi igénylőnek csak tényleg fenállóul igazolt előnyös követelése volna sorozható, esetleg a perre utasító végzés pedig — habár erről a törvény nem intézkedik is — neki kézbesítendő, s az előbb foglaltatok követeléséből is tehát, ha a tárgyaláson kellő idézés daczára meg nem jelentek, csak a töke volna kiutalható.

Ezek mellett még a 72. §-nak szembeszökő hézaga van. Megmondja ugyanis, hogy mennyi időre terjedő elsőbbsége van a bérbe- vagy haszonbérbe adónak; de hogy ez az idő honnan számítassék: a foglalástól-e, s több egymásutáni foglalás esetében melyiktől? az árveréstől vagy a sorrendi tárgyalástól, avagy az e tárgyban hozott végzés jogerőre emelkedésétől? mindezekről mélyen hallgat. Ohajtanám, hogy e kérdés döntvénnyel fejtsék meg. Azt hiszem azonban, hogy leginkább megfelelne a törvény szellemének az árverés napjától való időszámítás, mivel az elsőbbségi

igények ekkor, illetve az árverési iratok alapján vétetnek figyelembe. — Vita tárgyát képezheti azon eset is, hogy ha bérlet és haszonbérlet együtt van, pl. pusztá a hozzátartozó kastélylyal, a nélkül, hogy a szerződésben a bérlet és haszonbérlet összege elkülönítetten ki volna fejezve: melyikre mennyi, mily arányban számítandó az e címeken előnyösen kifizetendő vételárból? Én azt hiszem, hogy ilyen esetben a haszonbér erejéig csak a haszonbérlet tárgyán levő, vagy természetszerint ahoz tartozó (mint igavonó állatok, juhok, gazdasági eszközök stb), valamint a bér erejéig szintén csak a bérleménynek tekintendő helyiségben levő, vagy természetszerint ahoz tartozó (mint butorok, ékszerek stb.) ingók vételárára terjedhet ki az elsőbbségi jog, és nem megfordítva is, vagy egyiket a másikkól kipótolva: mert a 72. §. második kikezdése a bérösszeg erejéig a bérlet, a haszonbérösszeg erejéig pedig a haszonbérlet tárgyán levő ingókra, tehát tisztán elkülönítve biztosítja a törvényes zálogjogot és közvetve az elsőbbséget.

Vitathatóbbnak látszik előttem azon kérdés, hogy kinek javára állapítandó meg az elsőbbség azon esetben, ha a lefoglalt ingók más bérlethelyiségben árvereztetnek el? Az bizonyos a 72. §. első kikezdése szerint, hogy a bérlet vagy haszonbérlet tulajdonosa nemcsak jogosult az ő elsőbbségének bejelentésére a foglalás alkalmával, de sőt a foglalás megtörténtéről őt a végrehajtó értesíteni köteles, és ez esetben nem is elsőbbségi jogát, hanem csak elsőbbséggel bíró követelésének összegét kell az árverés megkezdéseig a 112. §. értelmében bejelentenie. Ebből tehát az következik, hogy a foglalás helye szerinti bérlet tulajdonos részére az elsőbbség föltétlenül megállapítandó. Ámde ezzel szemben ugyancsak a 72. §. második kikezdése csak a bérelt helyiségben vagy haszonbérelt jószágban levő ingókra biztosít zálog- és elsőbbségi jogot. Ebből meg az következik, hogy ha egyszer a lefoglalt ingók a foglalás helyéről elvitettek (a tiltott módon való elvitelt nem számítva ide): az azokra fenállott zálogjog önmagától megszűnt, tehát az árukra vonatkozó elsőbbségi jog is elesett. Én ez utóbbi nézetet pártolom; és pedig a most említett indokon kívül még azért is: mert a törvény bérbe, illetve haszonbérbe adót, tehát csak egyet jogosít elsőbbségre. Mivel pedig ezen elsőbbségi jog nem a lefoglalt, hanem az elárverezett ingók vételárára terjed ki; mivel továbbá a törvényes zálogjog az árverési bérlet tulajdonosától — minthogy a végrehajtás tárgyát tevő ingók az ő helyiségében vannak — el nem vitatható: a törvény szerinti egyetlen elsőbbségre jogosult csak az árverés helye szerinti bérlet-tulajdonos lehet. E nézetemet támogatni vélem annak fölemlítésével is, hogy a végrehajtást szenvedőnek jogában áll a lefoglaltak helyett le nem foglalt és a foglaláskor nem is létezett ingókat bocsátani árverésre. És vajon ki vitathatná ezekre az előbbi bérlettulajdonos zálogjogát? míg viszont az árverés helye szerinti bérlettulajdonosnak ezekhez, mint az ő helyiségében levőkhöz való törvényes zálogjoga kétségtelen. A törvénynek ezt az intencióját vélem annak azon rendelkezéséből is, hogy az elsőbbséget törvényes zálogjogon igénylőt, hely és idő tekintetében a *kiküldöthöz az árverés megkezdéseig* utalja a bejelentésével: vagyis a törvény e tárgyban az árverés helyét és idejét jelölte ki a birói intézkedés alapjául.

Ha pedig volnának, akik úgy vélekednek, hogy a törvényes zálogjogi elsőbbség a foglalás és árverés helye szerinti igénylőket egyformán illeti: azok egyáltalán nem győzhetnének meg engem nézetük helyességéről. Ezen elvből okszerűleg következnek az is, hogy a foglalás és árverés ideje közti valamennyi bérbe vagy haszonbérbe adó, a törvényben meghatározott egész bér vagy haszonbér erejéig volna részesítendő a törvényes elsőbbségben, a mi sokszor a végrehajtató teljes kijátszását vonná maga után.

Lampért János.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: A büntetőjogi beszámítás. Dr. ASZTALOS JÁNOS-tól — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Előjegyzés alapján van-e helye a jelzálogi keresetnek? Dr. Z. N. ügyvédtől. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismeretéhez. ADLER ADOLF bécsi ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A büntetőjogi beszámítás.

Motto: »Inkább kilencvenkilenc bűnös büntetés nélkül meneküljön, semhogy egy ártatlanul szenvedjen.«

A büntető igazságszolgáltatás gyakorlásánál, az ítélethozatalnál, két irányban jön a büntény bírálata alá.

Egyfelől a törvény rendeleteinek szabványai szerint kell minősíteni, hogy az elbírálás alatti tény és annak eredménye, a törvényben megállapított melyik büntényt képezi; másfelől a minősített büntény alapján kirovandó lévén a büntetés: meg kell bírálni, hogy az adott körülmények között mily foku és minőségű büntetés szabható ki a törvény rendeletei szerint a tény elkövetőjére: ez képezi a bűnösség megállapítását. Tehát az ítélethozatalnál a büntényt *minősíteni* és a *bűnösség fokát megállapítani* kell.

A büntett maga, a bűnös cselekvény és annak hatása s eredményeinek összesége, csak elvont (abszolút) lehet a minőség megállapításánál.

A mi magának a bünténynek fogalmát illeti, s annak minőségi meghatározását, ez csak egy és ugyanaz lehet, bármily különböző előzmények, az erkölcsi erő és fizikai viszonyok bármily különbözősége hozta is létre azt, s bármily különböző is hatása az egyes polgárra vagy az államra nézve.

Ezt követeli az igazság és jog fogalmának észjogi minősége, annak séríthetlensége s osztatlansága.

És így jogelvi szempontból kétségtelen, hogy a beszámítás nem vonatkozhatik soha a büntény minősítésére hanem csakis a büntetés alkalmazására, a bűnösség megállapítására.

A büntető igazságszolgáltatásnak elvontan és feltétlenül kell megállapítani, hogy valamely tény és annak eredménye bünt képez s a törvényben ilyennek minősített s csak a büntetés alkalmazásában veheti figyelembe azon körülményeket, melyek a büntetés minőségét s mennyiségét határozzák meg, s csak itt és ebben érvényesülhet a beszámítás.

Habár tehát látszólag a büntények minőségi megállapításánál is, a beszámítás jogi alapfogalmához hasonlólag, vannak esetek, hol a tényt irányzó erkölcsi erő, a szabad akarat és elhatározás iránya és foka, s ehez viszonylagosan a tény eredménye is bírálata alá s figyelembe vétetik a büntény minőségének megállapításánál, mint például az emberölés és gyilkosság, a rablás és tolvajlás büntényeinél; azonban ez még sem képezhet beszámítást jogilag, ez csak minősítési feltételt és módozatot képez.

A büntető igazságszolgáltatás terén a beszámítás a *büntetés kiszabásánál a büntény erkölcsi ereje és hatásának az eredmény minőségéhez viszonylagos meghatározása.*

Külön jogi fogalom a büntény minősítése, s a minősített büntényre a büntetés alkalmazása.

A büntény minősítésénél nem lehet helye beszámításnak és fokozatosságnak; a törvényben meghatározott jogi fogalmak és körülményeknek megfelelő tények csak az ott megállapított büntényt képezhetik és minősíthetik.

A büntény minősítése után, a törvény által arra a legkisebb foktól a legmagasabbig megállapított büntetésnek fokozatos alkalmazásánál képez irányadó alapot a beszámítás, s ez irányzólag meghatározza az alkalmazandó büntetésfokot vagy a teljes büntetlenséget.

A beszámítás tehát a büntetésnek a minősített büntényre alkalmazásánál három irányban jöhet tekintetbe:

1-ör *büntetlenséget állapíthat meg*, 2-ör *enyhítheti a büntetést*, 3-ör *szigorubbá teheti a büntetést*. Ez a beszámítás hatása.

Midőn a beszámításnak a büntetőjog terén elfogadott eseteit tárgyaljuk, a büntény jogi fogalmának minősítő feltételei szerint három osztályba sorolhatjuk.

Elfogadva a büntetőjogi elvek legújabbkori fejleményének azon jogi meghatározását, hogy a büntett *nem tényleg jogi lény*: ez alapon a büntett minősítő feltételei következőleg állapíthatók meg. Hogy valamely tényt bünténynek minősíthessünk, ahoz alapfeltételek: 1-ör *a tény elkövetője erkölcsi állapotának közrehatása*, ez az erkölcsi alanyiság; 2-ör *a jog ellen támadó anyagi tett*, ez a fizikai alanyiság, és 3-ör *a megtámadott jog*, ez a büntett tárgyiassága.

A büntényt minősítő ezen alapfeltételek osztályozásából indulva ki, a beszámítás alapjául vehető körülményeket a következő osztályzat szerint vehetjük figyelembe:

1-ör a melyek a büntény erkölcsi erejére az erkölcsi alany tulajdonsága és állapota szerint vonatkoznak;

2-ör a melyek a büntény elkövetése módjára vonatkoznak;

3-ör a melyek a büntény jogi hatására vonatkoznak.

Az első osztályban, miután a büntény erkölcsi ereje főképen a tettes szabad akaratától s annak érvényesülésétől függ, oly körülmények tárgyalhatók, melyek a szabad akarat és elhatározás létezését, vagy annak kisebb és nagyobb fokozatu működését lehetségessé avagy lehetetlenné teszik, azt irányozzák vagy annak szellemi érvényesülését képezik.

Ezen osztályba sorolhatók tehát a *szándék*, a *kor*, az *elme állapota*, az *akarati kényszer*, a *feddhetlen vagy rossz előélet*, szóval a *társadalmi állapot erkölcsi minősége*, az *érettebb megfontolás*, a *szenvedélyek*, a *tudatlanság* és *tévedés*, végül a *véletlenség*.

A második osztályba sorolhatók azon körülmények, melyek az elkövetés módját és mértékét minősítik, ilyenek: a *cselekvény kitarthatósága vagy ingadozása*, a *szándékos előkészület*, a *legyőzendő akadályok*, a *mások elcsábítása*, a *bűnszövetség* és *bűnbanda*, a *tett alatomossága vagy alkalmi könnyűsége*, az *elkövetés ideje*, a *végrehajtási módozat kegyetlensége vagy enyhébb volta*, a *következmények jóvátétele vagy súlyosbítása*.

A harmadik osztályba sorolhatók azon körülmények, melyek a büntény jogi hatására bírnak irányzó hatással, ilyenek: az *elkövetés helyének minősége* (szentsége vagy véletlensége), a *sértett kötelesek és viszonyok minősége*, az *okozott*

kár vagy veszély mértéke (az okozott botrány), a társadalmi erkölcsi érték megsértésének mértéke.

Ezen beszámítási okok részletes tárgyalásánál — kikerülendő a további osztályozást — ami szükségfeletti s nehézkessé tenné az átnézetet, mellőzöm a beszámítás hatása tekintetében új csoportosítást, hanem minden egyes tételnél a hatásra nézve kitüntetem, hogy az mennyiben bír felmentő, enyhítő avagy súlyosító befolyással és erővel.

Dr. Asztalos János,
jog- és államtudományok tudora.

(Folyt. köv.)

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(202. §.) Az 1881: LX. tcz. már idézett 192. §-a mellett e javaslat 202. §-ának elhagyásával a törvénykönyv csak nyerni fog.

(203. §.) Hogy ehez némileg hasonló intézkedés a százsországi ptk. 418. §-ában is van, ez még nem igazolja a 203. §. létjogát, kivált ha tekintetbe vesszük azt a kis különbséget is, hogy nálunk a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. tcz. 192. §-a a javaslatban felvett esetre nézve tökéletesen megfelelő rendelkezést tartalmaz.

Hogy végre mi célja van azon rendelkezésnek, minél fogva: «a zárlati költségek a jövedelmekből, az árverési költségek pedig a vételárból előlegesen levonandók», ezt nem bírom felfogni, miután úgy tapasztaltam, hogyha már pénzt kell kiadnom, bizony mindegy az, hogy melyik zsemből veszem ki. De sokkal célszerűbben és helyesen intézkedik ily esetre az 1881: LX. tcz. a 208. és köv. §-aiban, melyek mellett a javaslatra semmi szükség nincsen. Ha t. i. a végrehajtás az ingatlan dolog haszonvételére vezettetik a nélkül, hogy maga az ingatlan dolog elárvereztetnék, a zárlati költségek szükségképen a jövedelmekből fedezendők; ha pedig maga az ingatlan dolog is elárvereztetik, az 1881. LX. tcz. 212. §-a szerint: «A végrehajtási zárlat költségei ezen esetben az elárverezett ingatlan vételárából az előnyös tételek között elégittetnek ki.»

Azt hiszem, hogy az egész «III. A jelzálog kiterjedése a követelésre nézve» felesleges voltát sikerült kimutatnom.

IV. A jelzálog (talán jelzálogjog) hatálya.

(204. §.) A záloghitelező érdekéről való gondoskodás oly esetre, ha a jelzálog elhanyagolás vagy megrongálás folytán értékcsökkenést szenvedne, nem tekinthető a «jelzálog hatályának.» A 204. §. tehát kapcsolatban a 186. §-ban a 10. pont alatt javasolt intézkedéssel, megfelelőbb helyen lenne a tervezet 187. §-a után.

Magához a § hoz meg kell jegyezmem, hogy az értékcsökkenés fokának meghatározása mellőzendő lenne, mert hogy annak folytán a hitelező biztosítása «jelentékenyen» veszélyeztetik-e vagy csekélyebb fokban, ennek kifejezése már a határozatlanság miatt is elkerülendő.

Hogy a követelést, a jelzálog elhanyagolása vagy rongálása okán (vagy ürügye alatt) a lejárat előtt is felhajtani lehessen, ezt nem tartom megengedhetőnek s tökéletesen elégnék azt, ha a hitelezőnek megadatik a jog, melynélfogva a rongálás meggátlására bírói intézkedést (zárlatot), esetleg a biztosítéknak kiegészítését követelhesse.

Azon elvnl fogva, miszerint a korábban szerzett telekkönyvi jog sérelmével a jelzálogra vonatkozó valamely jogot (tehát szolgalmat sem) harmadiknak megengedni nem lehet, a 204. §. második bekezdése feleslegesnek látszik, miután a jelzálogjog tekintet nélkül az időközben létesített szolgalmi viszonyra érvényesítettik. Ha pedig a szolgalom által a jelzálog értéke szenvedne csökkenést, péld. vízátervezetés által,

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30. és 32. számokban.

ez esetre a 204. §. első részében a hitelezőnek fentartott jog elegendő védelmet képez.

(205. §.) Hogy a hitelezőnek joga van lejárt követelésének kielégítése végett a zálogtárgy végrehajtási elárverezését követelni, ez már a javaslat 173. és 180. §-aiban ki van mondva, az ismétlés tehát annál kevésbé van indokolva, mivel a részletes rendelkezéseket a végrehajtási eljárásról szóló törvény megteszi.

(206. §.) E §. tartalma nemcsak ellentétben van a javaslat más ezzel összefüggő meghatározásaival, de önmagában is tarthatatlan.

Mindenekelőtt épen nem vehető ki e szavakból: «ha a jelzálog a telek egy hányadrészére terjed ki», hogy oly esetre akar vonatkozni a javaslat, melyben valaki saját telkének egy hányadrészét köti le, vagy pedig olyanra, melyben valamely tulajdonostárs a maga tulajdonjándóságát köti le. Az indokolás «jutalékról» szólván, az utóbbira enged következtetést. De egyik sem helyes.

Az első nem, mert a telekkönyvi jószágtest egy része az egyedüli tulajdonos által már a telekkönyvi rendtartás 57. §-a szerint, de a javaslat 174. és 183. §-ai szerint is jelzálogul le nem köthető, a második pedig azért nem helyes, mert a javaslat szerint: «a jelzálogos hitelező a tulajdonos beegyezése nélkül ezen hányadrész elárvereztetését csak oly helyen kérheti, a hol az ily hányadrész szabad adásvevés tárgyát képezi.» Pedig ugyane javaslat 131. §-a azt mondja ki, hogy a tulajdonostárs a maga jutalékát függetlenül elzálogosíthatja; a 174. §. szerint pedig csak elárusítható dolog lehet zálogtárgy és mégis a 206. §. rendszerint csak a tulajdonos beegyezésével akarja megengedni a jutalék elárvereztetését s mint az indokolás elárulja, abban a hitben van, hogy talán csak fővárosi bérházak hányadrészei képezhetik szabad adásvevés tárgyát.

A mi egyáltalában jelzálogul lekötendő, az okvetlen végrehajtás után elárverezhető is kell hogy legyen, még pedig akár egyezik ebbe bele a tulajdonos, akár nem!

A 206. §. második bekezdése is ellentétben áll más (helyes) rendelkezésekkel, de magában is érthetetlen. Azt mondja ugyanis: «Egyebütt a jelzálogos hitelező úgy mint bármely tulajdonostárs csak a közösség megszüntetését követelheti» stb; feledi itt a javaslat a saját 136., 137. és 138. §-ait, melyeknek eseteiben a közösség megszüntetését követelni nem lehet, s ha a lekötött jutalékot elárvereztetni sem lehet, mit ér akkor a jelzálogjog?

Ezeknél fogva a 206. §-t törölnöndnek tartom.

(207. §.) Nem tartja emlékében a javaslat azt, hogy egy vagy más tekintetben, megelőzőleg minő rendelkezéseket tett: ennek tulajdonítandó a sok ismétlés, mely minden ok nélkül szaporítja a §§. számát és kinozza a bírálót. Így a 207. §. tartalma már kétszer volt §-ba foglalva, még pedig a 175. és 180. §§-ban és a 214. §-ban ez még egyszer történik. Ennyi talán elég lesz ahoz, hogy a 207. §. elejtessek.

(208. §.) Nagyon szereti a javaslat a hosszú §-okat, pedig ez valamely törvénykönyvnek nagy hibája. Ilyen a sok között a 208. §. is, melyben a sok szóban elmerül az értelem. Avagy nem magától értetik-e, hogyha jelzálogi kereset indítatik, ez nem az ellen irányul, ki a dolgot lekötötte, hanem az ellen, kinek a jelzálog telekkönyvi tulajdona. Mire való tehát ez: «habár a zálogjog bejegyzése egy harmadik ellen eszközöltetett, vagy a zálogtárgy egy harmadik tulajdonában létezik»? Az olvasó önkéntelenül is keresi a sok szóknak okát s végre sajnálnia kell a ráfordított időt.

(209. §.) A mi a 209. §-ban részletesen előadva van, mindaz a törvénykezési rendtartásnak a bizonyítási eljárást szabályzó általános rendelkezése mellett magától értetik, következésképp arra e helyen szükség nincs.

(210. §.) Hogy az az ingatlan, mely valamely követelés

biztosítására jelzálogul lekötöttet, a telekkönyvi bejegyzés alapján az egész követelésért van lekötve, ez a dolog természeténél fogva nemcsak önként értetik, de különösen ki van még mondva a javaslat 173., 175., 193., 205., 208. és 211. §-ában is, ha nem is mindenütt szószerint egyformán. Hogy ez itt is ismételtessék csupán annak kedvéért, hogy ez akkor is áll: «habár a jelzálog tulajdonosa személyesen csak a követelés egy részeért vonathatik kereset alá», ez felesleges. Hát akkor nem áll-e ez, ha a jelzálog tulajdonosa személyesen egyáltalában (tehát részben sem) nem felelős? ha például másnak adósságáért engedett jelzálogjogot.

A 210. §. második bekezdését önmagából megérteni nem lehet s csak az indokolásnak erre vonatkozó részéből lehet a javaslat szándékát megtudni. A különben helyesen felvett eshetőséget világosabban és összhangzásban a 65. §. második bekezdésének hason rendelkezésével kellene szabályozni.

(211. §.) E §. is még egyszer ismétli azt, ami már több ízben más helyeken ki van mondva. Különösen kimondta már a 208. §. hogy a hitelezőnek joga van akár az adós ellen a *személyi keresettel*, akár a jelzálog telekkönyvi tulajdonosa ellen a *jelzálogi keresettel* fellépni. Önként értetik, hogy *jelzálogi keresettel* csak a zálogtárgy értéke erejéig lehet a követelést érvényesíteni. A 211. §-ra tehát nincs szükség.

(212. §.) Nincs észrevételem.

(213. §.) A hosszadalmas szövegezés ellen már a 208. §-nál is felszólaltam, ugyanezt csaknem mindenütt kellene ismételtnem. Így a 213. §. is megmutatja azt, mikép lehet sok szóval keveset mondani.

Mielőtt a rendelkezés lényegéhez szólnék, legyen szabad megjegyezni, hogy az első bekezdés eleje és vége között annyiban ellenmondás van, hogy a vevő, mielőtt a tulajdonjog az ő nevére bekebelezett volna, még nem telekkönyvi tulajdonos.

Magára a rendelkezésre meg kell jegyezni, hogy már a 208. és 211. §§. kimondják, hogy a jelzálognak telekkönyvi tulajdonosa csak a jelzálog értékének erejéig felelős, tehát személyesen nem. Hogy mily kifejezéssel vállalta el a bejegyzett terhet, t. i. a vételárba való beszámítás mellett vagy pedig közelebbi meghatározás nélkül, ez a dolog lényegére nézve mindegy, mert személyes adóssá csak azon esethen válhatik, ha a szerződésben az adósságot a hitelező beegyezésével személyesen is magára vállalta. Kétség esetében a telekkönyvi tulajdonosnak felelőssége csak a jelzálog értéke erejéig vélelmezhető.

Ennél többet a 213. §-ban nem kellene kimondani, ha ugyan egyáltalában ily külön rendelkezés célszerűnek mutatkoznék.

(214. §.) Az «*egyetemleges jelzálog*» intézményét nem tartom a törvénykönyvbe felveendőnek, nemcsak azért, mert ennek gyakorlati jelentőséget nem tulajdonítok, hanem azért is, mert a 214. §-ban javasolt szabályozás bonyodalmas volna mellett az egyenesen célszerűtlen lenne. A mennyiben pedig ez idő szerint «*egyetemleges jelzálog*» esetei előfordulnának, teljesen kielégítő a telekkönyvi rendtartás szabályozása, a hová ez intézmény inkább is beillik. A polgári törvénykönyvben elégségesek a 175., 180. és 207. §§-ban javasolt rendelkezések.

A szászországi ptk., melyet különben a javaslat nagy előszeretettel követ, nem vette fel az «*egyetemleges jelzálog*» intézményei sorába s elégnék tartotta a hitelezők érdekének megvédésére az 1865. jan. 9-iki szabályban, mely a nem peres ügyekben követendő eljárásról szól, a 155. és 156. §§-ban az együttesen lekötött több jószágtestnél e viszonynak telekkönyvi kitüntetését. Ezt a mi telekkönyvi rendtartásunk is a 107. §-ban rendeli.

A javaslattal szemben elfoglalt álláspontom kötelességemmé teszi, hogy az indokolás érveire is reflektáljak.

Mindenekelőtt nem áll az, hogy «*Egyetemleges zálogjogok úgy keletkeznek: hogy több ingatlan zálogul lekötetik*», mert ily jelzálogi viszony mindazon esetekben is keletkezik, a hol a tulajdonos jelzálogjoggal terhelt telkének egy részét elidegeníti anélkül, hogy a tehermentes lejegyzéshez a hitelező előleges beegyezését kieszközölte volna (e javaslat 198. §-a is). Miután pedig a telket terhelő jelzálogjog a telekkönyvből kilátható, a lejegyzendő rész szerzőjének lesz annyi esze, hogy addig nem fizeti ki az árat, míg az eladó a tehermentességet ki nem eszközli, s ha mégis teszi, ő lássa.

Az indokolásban továbbá szószerint ez áll: «*Azonban éppen ez által, hogy a hitelező a több zálogtárgy közül egyet kiválaszt magának, az ezen zálogtárgyra később jogot nyert harmadik személyek kárt szenvedhetnek; így p. o. valaki A., B., C. ingatlanait köti le; eladja az (A) ingatlant és a vevő (?) felveszi, eladó biztosítja, hogy a bekebelezett követelés B. C.-ből kikerül. Azonban a hitelezőt ez nem kötelezően végrehajtást vezet (A) ingatlanra. Az új szerző tehát károsodik.*»

E példában az (A) ingatlan szerzője addig nem fizet, míg a telek az együttes jelzálogi kötelékből ki nem vétetik; ha pedig fizet, mert «*eladó biztosítja, hogy a követelés B. C.-ből kikerül*», akkor nem károsodik, mert «*biztosítva van*» s ha az indoklás csak szép szóból álló «*biztosításra*» gondol s a vevő ebben bizik, netaláni csalódásának következményét csak magának tulajdonítsa.

«*Továbbá károsodhatnak a később bejegyzett hitelezők, ha csak egyes ingatlanra nyertek zálogjogot*», ez sem áll, mert nem «*károsodnak*», hanem legfeljebb kielégítést nem nyernek, mit előre láthattak akkor, midőn az egyetemleges jelzálogjoggal már terhelve volt ingatlanra hiteleztek.

Az egyetemleges jelzálogjoggal terhelt telek vagy telekrész feletti rendelkezést eléggé biztosítja a tulajdonos számára e javaslat 198. §-a, mely szerint a tehermentesítés bizonyos feltételek mellett a jelzálogos hitelező beegyezése nélkül is eszközölhető.

Végre mondja az indokolás a 190. lapon: «*azért, hogy a többi ingatlanokra az egyetemleg bejegyzett követelés, előtt véletlenül (?) egyéb követelések is bejegyezvők, miért veszítsen egy oly ingatlan hitelezője, melyen előbb bekebelezett hitelezők nincsenek*»; szerény felfogásom szerint az nem is lehetséges, hogy «*ha előbb bekebelezett hitelezők nincsenek*» e miatt az ingatlan hitelezője veszítsen.

Ezeknél fogva a 214. §-t egyszerűen törölném.

(215. §.) Nincs észrevételem.

(Folytatása következik)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

V. Harmadik kiszállás.

A harmadik kiszállás célja és főbb mozzanatai:

- a) az osztályozó és becselő bizottság megválasztása;
- b) az ellenök emelt kifogások felvétele és elintézése;
- c) a szakértők felesketése;
- d) az osztályok és mintaföldeknek előzetes helyszíni felállítása;
- e) az egyes földrészek osztályozása és egyes tárgyak becslése;
- f) a munkálatnak a szakértő bizottság és a felek jelenlétében a felolvasás és aláírás által való hitelesítése;
- g) felszólalások jegyzőkönyvre vétele;
- h) azoknak helyszíni megvizsgálása;
- i) véghitelesítés;
- k) eljáró bíró a működő mérnököt a területek kiszámítására s a földkönyv, birtokívek és summarium elkészítésére záros határidő alatt utasítja.

* A bevezető közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31. és 32. számában.

Az utasítás 56. §-a így szól: «*Mihelyt a mérnök a felvételi munkálat befejezéséről jelentést tesz, az eljáró bíró az osztályozás és becslés teljesítésére határidőt tűz ki s arra feleket megidézi.*»

Ámde e §. rendelkezése elégtelen; mert az eljáró bíró könnyen felülhet, ha az egyszerű jelentés után indul. Ha a jelentés mellé az utasítás 54. §. h) pontjában említett felvételi teljes másolat nincs csatolva: úgy azt határidő kitűzése előtt mulhatlanul be kell kérni.

Már itt megemlítem, hogy az utasítás 54. §. h) pontjának azon rendelkezését, miszerint a fölvételi térképről készített teljes másolaton az egyes részletekbe *nem a tettelegesen birtokosoknak*, hanem a *telekkönyvi tulajdonosoknak* (mert a tulajdonos nevezet alatt csakis a telekkönyvi tulajdonos érthető) nevei irandók be, helytelennek tartom. Erről azonban később.

Az utasítás 57—60. §-ai nem kielégítőek; mert az eljáró bírónak nem adnak fegyelmi hatalmat a szakértők felett azon esetre, ha ezek rendetlenek, pontatlanok és kötelességeiket hanyagul teljesítik. Véleményem szerint az eljáró bírónak jogot kell adni arra, hogy a hanyag, rendetlen szakértőt meginthesse, ismétlés esetében a díjaiból levonandó pénzberságra büntethesse, sőt, hogy szükség esetében állásától el is mozdíthassa s helyébe hivatalból azonnal más szakértőt nevezhessen. Ezek volnának a legfőbb biztosítékok arra nézve, hogy az osztályozás és becslés gyorsan menjen keresztül.

Erdők osztályozása és becslése együtt csak erdőtagosítás esetében jön elő; míg erdő- és nádaskülönítés esetében csakis becslésnek van helye. A legelőnél azonban olykor nemcsak osztályozás, hanem becslés is szükséges.

Szóljunk most ezekről.

Legelőbecslés.

Azon esetben, midőn a volt urbéresek részére az 1871: LIII. tcz. 74. §. második bekezdése szerint kihasítandó gyeplegelő rész azoknak nagyobb számú marháik tartására az 1848. év előtt e részben fenállott gyakorlatot tekintve elegendő nem lenne és ha egyszersmind az egykori jobbágyság az 1848-ik évig erdei vagy havasi legelő használatában voltak, azoknak ezen erdei, illetőleg havasi legelő pótlásul az 1848-ik évig élvezett haszonvételnek megfelelő mennyiség kiadandó: az eljáró bírónak az 1848. év előtti adótabellákból s tanuvallomások alapján ki kell nyomoznia, hogy milyen volt az 1848. év előtt élvezett haszonvétel? hány darab igavonó marhát tartottak a közlegelőn a volt urbéresek? és hányat a volt földesuraság? azután egy középszámítást kell tenni. De van még egy módja az 1848 előtti gyakorlat kitudásának. A hundertközös helyek elkülönítése iránti birtokrendezési ügyben, miután az 1848. év előtti adótabellákat föl nem lelhettem, a helyszínén tanukat hallgattam ki az 1848. év előtt élvezett haszonvétel kipuhatólása végett. De minthogy a tanuk vagy be se tudták mondani az 1848. év előtti marhalétszámot, vagy pedig nagyon eltérően vallottak: azon kérdést intéztem hozzájuk, hogy mondják meg, miszerint 1848. év óta a község nagyobbodott-e vagy kisebbedett? nagyobb-e a mostani marhalétszám az 1848. év előttinél vagy pedig kisebb? több marhát tartanak-e most a közlegelőn vagy pedig kevesebbet? és mennyivel? Ezekre a kérdésekre azután csaknem valamennyi tanu egybehangzólag azt vallotta, hogy a község $\frac{1}{4}$ részszel nagyobb, a marhalétszám $\frac{1}{4}$ részszel több és a közlegelőn $\frac{1}{4}$ részszel több marha legel most, mint 1848. év előtt. Tehát már most csak a jelenlegi marhalétszámot kellett kinyomozni és abból $\frac{1}{4}$ részt levonnom, hogy kitudjam az 1848. év előtti gyakorlatot. Ezt tudva nem sok munkába kerül megállapítani, ha vajon a kihasítandó gyeplegelő rész elegendő-e? Ha nem

elegendő: ki kell tudni, hogy mennyi volna még szükséges az előbbi gyakorlat helyreállítására? A megállapított hiányt azután az erdei, illetőleg havasi legelőből kell pótolni az 1871: LIII. tcz. 74. §. ának negyedik és ötödik bekezdésében említett levonás mellett.

Az lehet most a kérdés: hogyan állapítsuk meg a jelenlegi marhalétszámot? Ha erről hiteles összeírás nincs: akkor előveszszük a kataszteri birtoksummáriumot és a felekhez s az előjárósághoz intézett kérdések után minden egyénre nézve csaknem pontosan kitudhatjuk — mert a felek egymást ellenőrzik, de a falukban ez emberek mindenkit ismernek és minden ember viszonyait, gazdasági állását jól tudják — hogy hány igavonó marhát tart?

Erdőbecslés.

Az erdőbecslésnél a következő főmozzanatok vannak:

1. Mindenekelőtt ki kell nyomozni a volt jobbágyság törvényesen illető faizási és makkoltatási haszonvételeknek miségét és mennyiségét.

2. Ki kell nyomozni a volt földesuraságok járó viszonyszolgáltatásoknak miségét és mennyiségét.

3. Fel kell hívni a feleket, hogy hol? melyik erdőrészen akarják ők a volt urbéresek illetményét kiadni? Ha ez iránt egyet nem értenek: akkor úgy a volt földesuraság, mint a volt urbéresek által kijelölt területet meg kell becsülni.

4. Ki kell számítani, hogy az előbbi pontban kijelölt területen, illetőleg területeken minden egyes telek után (1871: LIII. tcz. 71. §. 1. pont) mennyi erdőtér felel meg holdszám szerint a helyi viszonyokra, különösen az erdő minőségére és termőképességére való tekintettel azon faizási haszonvételeknek, melyek gyakorlatára eddig a volt urbéresek jogosítva voltak?

E mozzanatokot lássuk most már egyenkint.

Az 1. és 2.-ra. A közös erdőből a volt jobbágyság által valószággal élvezett haszonvétel mértékének megállapításánál különböző nézetek merülhetnek fel.

«Egyik nézet az, miszerint az összes jobbágyság s zsellérek haszonélvezete összeségében felveendő, s ennek értékéből az összes jobbágyság s zsellérek viszonyszolgáltatásainak értéke leszámítandó. Másik nézet szerint egyedül a teljes jobbágyság faizási élvezete, a zsellérekén kívül, veendő alapul, s ebből csupán a jobbágyság által teljesített viszonyszolgáltatások értéke vonandó le. Harmadik nézet szerint egy $\frac{1}{2}$ vagy egész teljes jobbágynak faizási élvezete az érette teljesített viszonyszolgáltatás levonásával képezi az alapot. Nézetem szerint a jobbágyság és zsellérek faizási élvezete összeségben véve nem képezheti a kiszámítás alapját; mert a jobbágyság rendszerint másnemű viszonyszolgáltatásokat teljesített, mint a zsellérek. Ha p. o. a jobbágyság a faizásért fát fuvaroztak, a zsellérek szották a fát ölbe vágni. E viszonyszolgáltatások értéke nagyon különböző; s ha 8 zsellért veszünk egy jobbágyság helyett számításba s 8 zsellér faizási élvezetét összefoglalva egy jobbágyság helyett, ez a valósnak nem felelne meg; vagyis egyszer más lenne az eredmény, ha a zsellérek faizási élvezetének megfelelő erdőterületet számítanánk ki; más ismét, ha a jobbágyság faizási élvezete alapján tennők a számítást. Ezért a jobbágyság és zsellérek faizási élvezete összefoglalva nem számíthatatik. Minthogy pedig az 1871: LIII. tcz. 25. §-a világosan a jobbágyság faizási élvezetének megfelelő erdőrészt rendeli kihasíttatni: legcélszerűbb egyedül a jobbágyság élvezetét s az ezek által teljesített viszonyszolgáltatások értékét venni alapul s ekkép kiszámíttatván, hogy egy egész jobbágyságra hány hold erdő legyen kihasítandó, az 1871: LIII. tcz. 27. §. utósorai értelmében egy egész telki erdőilletmény nyolcz zsellérnek adatik.

Vannak ugyan esetek, a melyek szerint az uradalom a

faizási élvezetet jobbágyok és zselléreknek összeségében szokta kiadni, p. o. az uradalom kivágatván az évi fordaterületből a fát, a kivágást a zsellérek, az elszállítást a jobbágyok teljesítették, s ezeknek faizási élvezetül a galyfa, (ami t. i. a hasábölfán kívül fenmaradt) összeségben adatott. Ily esetekben mégis czélszerűnek látszik, a jobbágyok és zsellérek élvezetét s viszonzszolgáltatásait összefoglalva számítani. De ahol p. o. a jobbágyok bizonyos szekérre való galyfát kaptak, a zsellérek pedig szárazfa szedési jogot talán hetenkint egyszer vagy kétszer gyakoroltak, szóval a mely esetekben a zsellérek s jobbágy egész másnemű s mértékű faizásban részesült, ott összefoglalt számítás nem alkalmaztatik helyesen.

A faizás mértékének s a viszonzszolgáltatásoknak miség és érték szerinti kipuhatólása megkísértendő a felek t. i. az urbéresek s a volt földesurak bemondása után. Ha ezen bemondás egyező: a további bizonyíték felesleges, mert a jobbágyok most már önállóan képviselhetvén magukat, a bíróság előtti beismeréseik urbéri perekben ép úgy teljes bizonyítékot képeznek, mint más perekben. Ha e bemondások eltérők: más bizonyítékokról szükséges gondoskodni. Uradalmaknál az 1848-ik évről való tisztségi számadások s kimutatások bizonyítékul elfogadhatók, de ha mégis az urbéresek ellene kifogásokat tennének, az eltérő pontok felett a tanukkali bizonyítás nekik megengedendő.

A faizási élvezet mennyisége s értéke, valamint az érettek tett viszonzszolgáltatások s ezek pénzbeli értéke az 1848 előtti években fenállott viszonyok és értékek szerint puhatólandó ki oly helyeken, ahol a lakosok 1848. év óta a faizási élvezetből kiestek. Azonban a jelenlegi viszonyok és érték szerint számítható ki oly helyeken, a hol a faizás élvezetében az urbéresek folytonosan a mostani időig fen tartottak.

A faizási élvezet sokféle lehetett. Vagy bizonyos meghatározott mennyiségű ölfát kapott minden gazda; vagy bizonyos számú szekérre való galyfát; vagy bizonyos területen ölbe vágott fáknak galyait összeségben kapták az urbéresek. Kinyomozandó és megállapítandó tehát az élvezett faizásnak minősége. Hasábölfá? minő vastagságú galyfa? s hány szekérre való adatott minden gazdának? Kinyomozandó és megállapítandó egyszersmind az élvezett egy ölhasábának vagy egy szekér galyfának pénzbeli értéke.

A faizási élvezet pénzértékének megállapításával egyidejűleg kinyomozandó a viszonzszolgáltatások miségi és ezek pénzbeli értéke. Ha a jobbágyok a faizási élvezetért fát fuvaroztak, a fuvarnak pénzértéke becsü szerint, vagy az uradalmi tisztségnek számadásaiba irott mennyiség szerint vétethetik fel; vagy tanuk is hallgathatók ki az iránt, hogy oly távol-ságban fuvarozásért, minőt a jobbágyok faizási élvezet fejében teljesítettek, minő fuvarbért szoktak fizetni?

3. és 4.-re. A eljáró bíró közli a szakértőkkel a már megállapított faizás élvezetet s viszonzszolgáltatások pénzbeli értékét, kimutatja nékiek azon területet, melyen az urbéri erdő rész kihasítandó lesz s felhívja őket, hogy az 1871: LIII. tcz. 27. §-a értelmében számítsák ki, hogy minden egyes jobbágytelek után a kijelölt területen minő erdőtér felel meg holdszám szerint a helyi viszonyokra különösen az erdő minőségére és termőképességére való tekintettel azon urbéri faizási haszonvételeknek, melyeknek gyakorlatára eddig a volt urbéresek jogosítva voltak.

Ha azonban a volt urbéresek a kihasítandó erdő rész helyisége iránt kifogásokat tennének: ezen kifogásokat az eljáró bíró jegyzőkönyvbe veszi s egy más alkalmas helyiség kijelölése végett a volt földesuraságot felhívja, e részben egyességet kísért meg, s ha ez nem sikerülne, a volt urbéresek által követelt területen is foganatosíttatja a szakértői becslést és kiszámítást azon tekintetből, hogy ha a bíróságok az urbéresek által kijelölt helyiséget czélszerűbb-

nek ítélnék, erre vonatkozólag a mennyiség tekintetéből szükséges okmány ne hiányozzék.

Ha a faizási élvezet mennyiségét határozottan megállapítani nem lehetne, nevezetesen oly község határaitra vonatkozó eljárásnál, ahol a lakosoknak semmi bizonyos faizási illetményük nem volt, hanem meg volt engedve hetenkint bizonyos napokon az erdőre menni s vagy galyfát, vagy ágfát vagy száraz fát tüzelési szükségre hozni, a szakértők felhivandók, hogy becsüljék meg, mennyi kívántatik az élvezett fa-minőségből egy gazdának évenkénti tüzelésre, a téli fűtést és főzést alapul véve? Ily esetekben tehát a szakértőknek maguknak kell a faizási élvezet mennyiségét és pénzértékét is becsü útján megállapítani.» (KERESZTSZEGHY Lajosnak Budapesten 1876. évben Tettey Nándor és társa bizományában megjelent *«Gyakorlati ismertetése az urbéri perekbeni eljárások és bizonyítékoknak»* című munkájából.)

A birtokszabályozásnak legnehezebb része kétségtelenül az erdőbecslés. Azért, ha valahol, itt lehet nagyon ajánlani, hogy az urbéri czimen élvezett erdei haszonvételeknek megfelelő erdőterület egyezség után állapítassék meg. A tanubizonyítás — oly rég elmúlt időkre kellett visszamenni! — nagyon nehéz nemcsak azért, hogy hovatovább mennél kevesebb kortanut vagyunk képesek találni, nemcsak azért, mert a kortanuk is sok körülményre már nem emlékeznek, de főleg azért, mert a bírónak nagyon óvatosságnak kell lenni a tanuvallomások értékének megbírálásában; mert ily nagy horderejű, egész község érdekét érintő ügyekben, a teljes tiszta igazságot vajmi ritkán fogja a bíró hallani, minthogy az ember természetében rejlő ösztönnél fogva önkénytelenül is az urbéres az urbéres javára és az ur a volt földesur javára igyekszik vallani. Megmondja ugyan az igazat, de nem teljes mértékben; itt-ott szépít, javít és terhelő körülményekre azt mondja, hogy nem emlékszik már reá. Aki életében sok tanut hallgatott ki: e sajátságos jelenséget megfigyelni elég alkalma volt. Azután a szakértők véleményén és számításán sem lehet mindenkor eligazodni, vagy legalább oly biztos alapul elfogadni, hogy a bíró teljes megnyugvással ítélhessen.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Előjegyzés alapján van-e helye jelzálogi keresetnek?

— Ellentétes judikatura. —

Bátor vagyok a következő, minden forumon keresztül ment ügygyel kartársaimat megismertetni, és a teendőkre nézve a közleményt nyílt kérdéssel végezni.

A fenállott pozsonymegyei törvényszék mint árvaszék által 3584/66. szám alatt hozott marasztaló ítélet alapján a zálogjog 527 frt tőke s járulékaik erejéig a böösi 384 sz. tjkvben foglalt ingatlanokra F. E. és F. G. javára előjegyztetett és ezen terhelt ingatlanokra D. P. lakos javára a tulajdonjog bekebleztetett.

Ezen előjegyzett követelés érvényesítése iránt jelzálogi keresetet indítottam D. P. ellen s ebbeli keresetemmel jogérvényesen mind a három forum által az okból elutasítottam, mivel, a legfőbb ítélőszék saját szavaival élve, a csupán előjegyzett zálogjog alapján a közvetlen adós vagy utódai ellenében a feltétlen bekeblezésnek megtörténte előtt harmadik személyek ellen *jelzálogi keresetnek helye nincs*.

Nem akarom megvitatni, vajon helyes alapon nyugszik-e az elmondott ítélet, vagy sem; elég az hozzá: hogy a legfőbb ítélőszék 898/883. számú ítélettel legujabban ép az ellenkezőt mondotta ki. De nekem mit használna azon körülmény, én feleim előtt már tudatlan embernek lettem kvalifikálva és felemlenek a sok költséget fizetnie kellett.

A midőn a kir. ítélőtábla 34412/881. sz. elutasító ítéletét kaptam volt, az ezen ítélet ellen 1881. év december hóban beadott felebbezésemben kijelentettem, hogy a Curiának ítéletét be nem fogom várni, hanem az időközben megalkotott 1881. év LX. tcz. 137. §. értelmében a pozsonymegyei törvényszék mint árvaszék által hozott ítélet alapján 1882. év január 1-én végrehajtást fogok kérni, mit csakugyan meg is tettem.

A pozsonyi kir. törvényszék a végrehajtást el is rendelte. A jelzálogos adós a végrehajtást rendelő végzés kézbesítése után, végrehajtás megsemmisítési keresetet adott be, mely keresetnek a törvényszék a becsatolt, bizonyító erővel nem is bíró s a végrehajtás alapját képező ítélet hozatala előtt keltezett nyugták alapján helyt adott, sőt az előjegyzett zálogjog törlését is rendelte el, minek folytán én ezen ítélet ellen felebbezéssel éltem. Erre a kir. táblától 50387/81. sz. a. megjegyzendő ugyanazon előadó előadására, ki az előző fentkörülírt perben ítél, illetve ki a fenti perben az elutasító ítéletet azon indokolással hozta, hogy előjegyzett zálogjog alapján jelzálogi keresetnek nincs helye, következő ítéletet nyertem:

Az első bíróság neheztelt ítélete, a mennyiben a 10/882. sz. alatt kelt végzéssel felperes ellen rendelt végrehajtás megszüntetett, és ezen ítélet jogerőre emelkedése után a végrehajtási zálogjognak a b. 384. sz. tjkvben bekelezése törölni rendeltetik, helybenhagyatik, az ítéletnek azon része azonban, melynek értelmében egyttal az előjegyzett zálogjog törlése is rendeltetett, megsemmisítettik.

Indokok: Az 1881. LX. tcz. 30. §. a) pontja értelmében bírói határozatokon alapuló végrehajtás megszüntetésének csak akkor lévén helye, ha a kérelem oly ténykörményeken alapul, melyek a marasztaló határozat hozatala után merültek fel; felperes keresetének, mely a követelés kifizetésére van állapítva, tekintettel arra, hogy a kifizetés igazolására szolgáló nyugták mind a marasztaló határozat hozatalát megelőző időből származnak, a jelzett alapon hely adható ugyan nem volna, de miután felperes ellen, kinek ingatlanaira a zálogjog csak elő van jegyezve, végrehajtás csakis a végrehajtás tüzésére intézendő kereset folytán hozott ítélet alapján rendelhető el, és a becsatolt iratok tanúsága szerint végrehajtató erre irányzott jelzálogi keresetével harmadbíróilag is elutasított és ezekből folyólag a 10. számú végrehajtási kérvénynek felperesre vonatkozó része már hivatalból is lett volna utasítandó, a szabályellenesen elrendelt végrehajtást annál inkább meg kellett szüntetni, mert a kérdéses végzés egyszerű felfolyamodás útján is meg lett volna változtatható. Ellenben az ítéletnek az előjegyzett zálogjog törlésére vonatkozó része meg volt semmisítendő, mert eltekintve attól, hogy felperes azt nem is kérte, a jelen perben csupán a végrehajtás megszüntetéséről van szó és a zálogjog törlése csak erre vonatkozó eljárás folytán hozott határozat alapján rendelhető el. Kelt Budapesten, 1882. év december 18.

Nem csodálatos-e, hogy ugyanazon bíróság ugyanazon előadó, ugyanazon ügyben 34411/81. számú ítéletében azt mondja ki, hogy előjegyzett zálogjog alapján jelzálogi keresetnek nincs helye; 50387/881. számú ítélettel azt mondja, hogy jelzálogi keresetet indítanom kellett volna?

A fenti ügy véglegesen befejezve nincs még, mert a jelzálogi alperes a nyert 5 drb ítélet alapján előjegyzést törlési kérvényt adott be. Mármost előáll ismét az a kérdés: lehet-e a fenti ítéletek alapján a zálogjog-előjegyzést igazolás elmulasztása miatt törölni, mivel érdemben keresetemmel el nem utasítottam, vagy köteles jelzálogos alperes igazolni, hogy azon ítélet, mely az előjegyzés alapját képezte (t. i. a pozsonymegyei törvényszék mint árvaszék 3584/866. számú ítélete), hatályon kívül helyeztetett?

Dr. Z. N.

ADALÉKOK

az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez.*

Az eljárás nemei:

V. A «Mandats-Verfahren» (fizetési meghagyási eljárás). Az írásban beadandó kereset folytán, ha az alább kifejtendő törvényes kellékek megvannak, feltétlen fizetési meghagyás hozatik (Mandat), mely tehát a Mahnverfahren szerinti, egyszerű ellenmondás által hatálytalanítható, fizetési parancstól lényegileg különbözik.

Az eljárás ezen nemére, melynek impletis conditionibus a kereseti összeg és tárgyra való tekintet nélkül helye van, a már előadott illetékességi szabályok szintén alkalmazandók. A törvényileg megállapított alapfeltételek szerint két esetet kell megkülönböztetni, u. m.

1. A kaiserliche Verordnung vom 21. Mai 1855. (R. G. B. 95. száma) alapjáni eljárást, mely eredetiben csatolt «közjegyzői okiratokra» megindítható. A kereset folytán a bíróság alperesnek — ennek előzetes meghallgatása nélkül — meghagyja: hogy 14 nap alatt (mely határidő az 1. §-ban felsorolt esetekben 45 napig terjeszthető ki) különbeni vajtás terhe mellett a felperes által érvényesített kötelezettséget (pénzösszeg fizetését, személyi kötelesség vagy munka teljesítését) teljesítse vagy kifogásait érvényesítse. Ha a közjegyzői okmányban említett hitelező vagy adós személyében változás történt volna, vagy ha az e mellett felmutatott egyéb melléletek közjegyzői okirat erejével nem bírnának: ily esetben más, eredetiben felhozandó közokiratokkal igazolandók: a) azon jogviszonyok, melyek folytán az eredeti személyek helyébe mások — t. i. a mostaniak — léptek, b) azon ténykörmények, melyek bebizonyítása szükséges, hogy a fizetési meghagyás kibocsáttathassék.

2. Az 1859. július 18-iki igazságügyministeri rendelet (R. G. B. 130. száma) alapjáni eljárást. Ezen rendelet a fenti kaiserliche Verordnung-ot és a Mandats-Verfahren-t (utóbbinak közelebbi szabályozása mellett) oly követelésre terjeszti ki, melyek

- a) belföldön kelt közokiratokon,
- b) bíróilag vagy közjegyzőileg hitelesített (belföldi bíróság vagy közjegyző értetik) magánokiratokon,
- c) oly okiratokon alapulnak, melyek alapján a kereseti összeg telekkönyvileg bekebelezettett.**

Mindkét esetben — mely csak az alapfeltételek tekintetében különbözik egymástól — az eljárás a hivatkozott ministeri rendelet értelmében egy és ugyanaz. A fizetési meghagyás ellen helye van 8 nap alatt beadandó felfolyamodásnak (Recurs), ha alperes alaki sérelmeket panaszol, érdemben pedig 14 nap alatt érvényesítendő kifogásokkal (Einwendungen) élhet; mindkét jogorvoslat alkalmazása esetén a felfolyamodás a «kifogások» fölötti tárgyalást (mely mindig sommás) nem akadályozza; mindkettőjük elintézéséig pedig biztosítást kérhet felperes, mely kivétel nélkül elrendelendő. Ha a felsőbíróság (Ober-Landesgericht) a felfolyamodásnak helyt ad, egyszermind azon törvényes eljárást is tartozik megjelölni, s illetve annak megindítását elrendelni, mely szerint a fenforgó kereset tárgyalandó, vagyis: mely szerint

* Az előző közleményt l. e lapok 21. és 31. számában.

** Az 1859. évi július 18-iki igazságügyministeri rendelet 1. §-ának c) pontjában említett «bekebelezett» követelésekre nézve meg akarom jegyezni, hogy ezek «in einer Landtafel, oder einem Stadt- oder Grundbuche» lehetnek telekkönyvileg kitüntetve. Azon birtokok, melyek azelőtt u. n. «Dominicalgründe» voltak («uri jószágok») és melyekkel bizonyos politikai s bírósági jogosítványok össze vannak kapcsolva (utóbbi tekintetben említendő p. o. hogy ily jószág tulajdonosa csak törvényszék elé idézhető), az u. n. «Landtafel»-ba (a telekkönyv egy sajátos neme) vannak foglalva, mely az ország fővárosában vezetetik, bárhol fekszenek is az illető birtokok. A többi, volt «Rusticalgründe» (paraszti jószágok) fekvésük szerint városi (Stadtbuch) vagy a szó közönséges értelmében telekkönyvben vannak kitüntetve («Grundbuch»).

felperes jogait érvényesítheti. A kifogások fölötti határozattal a fizetési meghagyás fentartása vagy megszüntetése mondatik ki; ily határozat ellen a törvényes jogorvoslatok alkalmazhatók. A végrehajtás elrendelése ellen beadott felfolyamodás annak foganatosságát nem akadályozza.

KERESETI MINTÁK.

I. Tekintetes cs. kir. bíróság!

N. N. tartozik nekem az A. /- alatti közjegyzői okiratba foglalt közjegyzőileg hitelesített magánokiratot képező) adóslevél (telekkönyvileg bekebelezett okirat) alapján frttal o. é. A fizetés megtagadtatván, tisztelettel kérem a tkts. bíróságot az 1859. jul. 18-iki I. M. R. értelmében.

Méltóztassék adósomnak meghagyni: miszerint nekem frt kölcsöntőkét, annak a lejáratától folyó % kamatát s a /- alattiban felszámított perköltségeket (bírói megállapítás szerint) 14 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett fizesse meg.

N. N.

Külzet:

A tekintetes cs. kir. bírósághoz!

Mandatsklage

N. N.-nek

N. N. ellen,

..... frt és jár. iránti fizetési meghagyás kibocsátása iránt végrehajtás terhe mellett.

..... sz.

Végzés.

Az 1859. jul. 18-iki I. M. R. értelmében N. N. urnak az eredetiben felmutatott adóslevél alapján ezennel meghagyatik, hogy ezen fizetési meghagyás kézbesítésétől számított 14 nap alatt N. N. urnak frt tőkét, annak folyó % kamatát és az frt krban ezennel megállapított perköltségeket végrehajtás terhe mellett fizesse meg, vagy ugyanennyi idő alatt ezen fizetési meghagyás ellen kifogásait adja be, vagy végre 8 nap alatt felfolyamodással éljen.

A bíróságtól.

..... 18 N. N.

II. (Ha a követelés telekkönyvileg bekebelezett és felperes a megterhelt ingatlanra akarna vhajtást vezetni, a kereseti petitum ekképen toldandó meg:)

(I. fent.) 14 nap alatt, az alább megjelölt ingatlanokra való végrehajtás terhe mellett, u. m. stb.

Külzet:

Hypothekar-Mandatsklage
stb. stb.

..... frt s jár. iránti fizetési meghagyás kibocsátása iránt a bent megjelölt ingatlanokra való vhajtás terhe mellett.

(A végzés ily értelemben lesz kibővitendő.)

III. (Ha felperes a jelzálogul lekötött ingatlanok eladása ellen s ebből folyólag azon eshetőség ellen, hogy az új tulajdonos ellen új pert támasztani kényszeríttessék, magát biztosítani akarja, a kereseti petitum ekképen egészítendő ki:)

(I. fent.) Egyszersmind kérem, miszerint ezen keresetnek a megjelölt ingatlanokra szerzett zálogjogom mellett leendő *feljegyzését* is elrendelni s a foganatosság iránt a cs. kir. bíróságot megkeresni méltóztassék.

Külzet:

stb.

..... és a jelen keresetnek nyert zálogjoga melletti feljegyeztése iránt.

Végzés.

(I. fent.) Egyszersmind a keresetnek a birtokra való bekebelezett frtnyi követelés mellett leendő feljegyeztetése is elrendeltetik és ennek foganatossága végett a megkeresetik.

Tegyük már most, hogy a fizetési meghagyás ellen felfolyamodással vagy kifogásokkal élt volna alperes (melyekről, mint a magyar jogban is honos intézményekről, közelebbit mondanom vagy mintákat közölnöm fölösleges); ez esetben felperes p. o. a következő szerkezetű

BIZTOSÍTÁSI KÉRVÉNYT adhatná be:

Tekintetes cs. kir. bíróság!

Az ide A. /- alatt mellékelt fizetési meghagyással meglett N. N. alperesnek hagyva, hogy nekem frt tőkét, annak folyó % kamatát és frt kr. perköltségeket 14 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett fizessen meg.

Miután azonban mai napig követelése sem kifizetve, sem biztosítva nem lett, holott az minden biztosíték nélkül szükölködik, és miután sem a közbevetett felfolyamodás, sem pedig az esetleg beadott kifogások a biztosítási végrehajtás elrendelését meg nem akadályozhatják,

tisztelettel kérem a tkts. cs. kir. bíróságot.

(A petitumról, valamint a végrehajtás terjedelméről, mely mindkettő az általános szabályoknak kell, hogy megfeleljen, a «végrehajtási eljárás»-ról közlendő cikkemben bővebbet fogok előadni.)

N. N.

(A külzet és a hozandó *végzés* ről az ép említett cikkben többet közlendek.)

VI. Az «*Executiv-Verfahren*»*, mely az A. G. O. 298. §-nak és a Hofdekret vom 7. Mai 1839, Nro. 358. J. G. S. által szabályoztatik. A kere-et, mely ez okból «*Executionsklage*»-nak nevezetik, mindjárt a végrehajtás (biztosítás) elrendelése iránti kérelmet is kell hogy tartalmazza. Ugy a helytadó mint a megtagadó végzés ellen *felfolyamodhatni*. Mindazon esetekben, a hol a kereset alapjául szolgáló okmány nem a fent jelzett minőségű (l. a «*Mandats-Verfahren*» eseteit) ugyan, mindamellett azonban teljes hitelt érdemlő magánokiratot képez, jogában áll felperesnek (a hivatkozott törvények értelmében) még a «rendes eljárásra» alkalmas esetekben is «*tárgyalás*» *kitűzését* kérni.** Az eljárás (rendes) *szóbeli* s a következő lényeges eltérésekkel jár: Ha alperes a tárgyaláson meg nem jelenik, (vagy ha ez alkalommal a követelés valódiságát beismeri, vagy ha ily beismerést külön beadványban tesz), a bíró őt a beperesített követelésnek 14 nap alatti megfizetésében végzésileg elmarasztalni, egyszersmind pedig a biztosítást is elrendelni tartozik. Ha azonban alperes a tárgyaláson megjelenő, az oly akadály folytán, mely nem felperes részén fenforog, elhalasztatik, vagy ha közbenszóló határozat hozatik (érdemleges tárgyalás folytán, tanukihallgatást vagy szakértők alkalmazását rendelő «*Beurtheil*»): ez esetben is a biztosítás elrendelendő.

Ezen eljárás kezdetben és eredetileg csak a *rendes* eljárás folyamára, illetve annak határain belül, volt életbe léptetve; birt érvénynyel. Az 1875. jun. 30 án 7233. sz. a. kelt legfőbb ítélőszéki teljes ülési megállapodás (Plenarabschluss) azonban azt a *sommás* eljárásra is kiterjesztette, melynek folyama alatt a fentebbiek szerinti «*tárgyalás*» szintén *sommás*.

KERESETI MINTA.

Tekintetes cs. kir.!

Az A., B. és C. alatti okmányok tanuságaként tartozik nekem alperes frttal o. é. Miután a becsatolt okmányok úgy követeléselem fenállását és valódiságát, mint annak összegét és lejárt voltát teljes hitelt érdemlőleg igazolják, tisztelettel kérem a tkts.

Méltóztassék az A. G. O. 298. §-a s a Hofdekret vom 7. Mai 1839, Nro. 358. J. G. S. alapján igen rövid tárgyalási határnapot kitűzni s befejezett ^{szóbeli} tárgyalás után határozatilag kimondani;.

Alperes köteles nekem nap alatt frt kr. tőkét s annak járó 6% kamatát megfizetni s a megállapítandó perköltségeket megtéríteni.

Egyszersmind pedig méltóztassék követeléselemnek az alperesi ingó vagyon lefoglalása általi biztosítását is elrendelni s foganatosságát meghagyni.

N. N.

Külzet:

A tkts. cs. kir. hoz

Executionsklage

N. N.-nek

N. N. ellen,

* Magyar terminus technicust nem tudok teremteni.

** Az osztr. rendes eljárásban a periratok kitűzött határidőkben egyenesen a bírósághoz adandók be, pertári kezelés nem létezik.

.....frt.....kr. és jár. iránt, egyelőre az A. G. O. 298. §-a s a Hofdekret stb. stb. szerinti tárgyalás kitűzése s a beperesített követelés biztosítása végetti ingókra való végrehajtás elrendelése iránt.

Végzés.

Ennek folytán mindkét fél az A. G. O. 298. §-a s a Hofdekret stb. szerinti tárgyalásra f. é. 1883. évi.....hó.....napjának d. e.....órájára (megidéztetik) megjelenni tartozik, még pedig alperes annál is inkább, minthogy különben elmaradása folytán a keresetben felhozott ténykörülmenyeket beismerőnek tekintetni s a felperes által kért végrehajtás iránt törvény szerint (was Rechts ist) határozatni fog.

A cs. kir.....

1883

A biztosítási kérvény, melyről külön mintát nem készítek, történeti s indokolási részében a fentebb felhozott esetek valamelyikén alapszik.

VII. Az 1849. október 27-iki császári rendelet (R. G. B. 12. száma) szerinti «*birtokháborítási ügyekbeni eljárás*» (Verfahren in Besitzstörungs-Streitigkeiten). Ezen eljárás *sommás* (in possessorio summarissimo). A rendelet 1. §-a szabályozza a bírói illetőséget, mely most már sokkal egyszerűbb módon van megállapítva, illetékeseknek mondatván ki a *jbsgok*, és ha ingatlan birtok forog szóban, azon *jbsg.* melynek *területén* az fekszik, a nyilvánkönyvre való tekintet nélkül, melybe az be van vezetve. Ilyen birtokháborítási ügyekben a fiscus is úgy felperesi mint alperesi minőségben — privilegiált «*Gerichtsstand*»-jának* megszüntetése mellett — a *jbsgok*nak van alávetve. A kereset a háborításról való tudomásszerzéstől számított 30 nap alatt indítandó meg, különben a rendes birtokkeresetre utasítandó a háborított fél (possessorium ordinarium). A tárgyalás a leggyorsabban — törvénykezési szünnapokon is — *szóval* tartandó meg, a helyszínrre is tűzhető, ha már a keresetből kiderül, hogy bírói szemle lesz alkalmazásba veendő; a tanúk és szakértők rögtön megidézendők, a tárgyalás folyama alatt ideiglenes intézkedések történhetnek (zárlat); az eskü általi bizonyítás ki van zárva, a felek tanuképen sem hiteltethetnek meg. A tárgyalás célja: a legutolsó birtokállapot kiderítése s helyreállítása; a tulajdon- és birtokjog iránti kérdések külön peruttra tartoznak. Befejeztetése után azonnal, ha csak lehet, még az nap, hozatik érdemleges határozat *végzés* alakjában; csak *ez* ellen (de nem a tárgy folyama alatti végzések ellen is) helye van 8 nap alatt beadandó felfolyamodásnak: az érdemleges végzés azonban *rögtön végrehajtható* (a felfolyamodás a végrehajtást nem akadályozza); szükség esetén karhatalom is alkalmazható.

(Folyt. köv.)

Adler Adolf.

* Egyéb ügyekben a fiscus illetékes foruma csak *törvényszék* lehet.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kártérítési ügyekben nálunk uralkodó bírói fel fogással szemben volt alkalmunk gyakrabban közölni francia, angol és amerikai kártérítési ítéleteket. Egy felette érdekes ítélet hozott nem rég a texasi Western Union Telegraph Companie ellen, melyben az egyetlenegy betű helytelensége miatt 3000 dollár összegben marasztaltattott. Az eset az, hogy egy marhatenyésztő azt táviratozta megbízottjának, hogy *X* városban vele találkozzék és lovait és «shep»-jét hozza magával. A táviró-hivatalnok «shep» helyett, ami a táviratozó kutyájának neve, hibásan azt táviratozta, hogy «sheep» (juhok), és a megbízott erre összehajtatta megbízójának szerteszét szórva levő juhait és az 5000 juhot a 125 mértöldnyire eső állomásra vitte. Az uton 1500 juh tönkre ment és ezekért ítéltetett meg a 3000 dollár kártérítési összeg.

— A francia bírósági reformtörvény megszavaztatván, szeptember 5—10. között indul meg a végrehajtás a republikánus epuratio tekintetében. Összesen 614 hivatal

szűnik meg, u. m. a főtörvényszéknél 9 tanácselnöki, 189 tanácsosi, 11 főügyési, 5 helyettesügyési állomás, az e. f. törvényszékeknél pedig 54 alelnöki, 131 bírói s 315 alügyési állomás. Az eltörölendők sorában található 231 kormányhü ügyészégi tag a fennmaradt bíróságokhoz fog beosztatni illetve bírói hivatalokba előléptettetni, miután a törvény az összes bírói személyzet megváltoztatását megengedi. Így több főügyész főtörvényszéki elnök lesz, Poitiers, Dijon, Lyon, Aix jelenlegi conservativ antirepublikánus elnökei helyett. — Igen érdekes volt az incompatibilitás feletti vita, melynek megoldása külön általános törvény útjára halasztatott el. Kitűnt, hogy miután az ügyészeknek kormányengedély kell municipális jelöltség elfogadására, az csak kormányhü érzelműeknek adatik meg, sőt egy esetben egy ügyésztől azért lett megtagadva, mert ellenjelöltje egyik semmitőszéki elnök volt és így a hierarchikus tekintélyt sértené, ha azt megbuktatná.

— **Franciaországban** tervben van az egyéves önkénytesi szolgálat eltörlése, mi által a jogi facultások hallgatói is a három évi szolgálatnak vettetének alá a hadseregben. A párisi jogi facultás dékánja az Ecole de droit semestrisének bezárása alkalmából hosszabb beszédben foglalkozott ezen kérdéssel és kimutatta a szándékolt ugynevezett reform veszélyességét a jogi tanulmányokra, különösen mert a joghallgatók igen későn fejezhetnék be pályájokat.

— **Nagyszabásu kereskedelemjogi gyűjteményes munka** készül «*Die geltenden Handelsgesetze des Erdballs*» czim alatt BORCHARD OSZKÁR-tól. A mű első része a codifikált kereskedelmi törvényeket ismerteti. Ebből az első részből megjelent most az «*Erste Abtheilung*»-nak első kötete, mely egymagában 878 lapra terjed s magában foglalja Aegyptom, Argentina, Belgium, Bolivia, Brazília és Chile kereskedelmi törvénykönyveit.

A FRANKLIN-TÁRSULAT

kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárban kapható:

- CSEMEGI KÁROLY. *Magyar büntető eljárás* a törvényszékek előtt. A m. k. igazságügy megbizásából. Füzve 40 kr.
- SCHNIERER ALADÁR Dr. *A büntettek, vétségekről szóló magyar büntető törvénykönyv magyarázata.* (1878: V. tcz.) Füzve 4 ft.
- *A büntető jog általános tanai.* Az 1878: és 1879: XV. tcz. alapján. Füzve 2 ft.
- *A büntettek és büntetések.* A büntető jog különös része. Tekintettel az újabbkori törvényhozásra és hazai törvényjavaslatunkra. Füzve 3 ft.
- SZÉKÁCS FERENCZ. *A magyar büntető eljárás kezikönyve.* Füzve 1 ft 60 kr.
- WERNER REZSŐ Dr. *A magyar büntető jog általános elvei.* Az 1878: V. és 1879: XL. tczikk alapján. Füzve 4 ft.
- *A büntettek, vétségek és kihágások.* A magyar büntető törvénykönyvek (1878: V. és 1879: XL. tcz.) szerint. Iskolai használatra. Füzve 1 ft 80 kr.
- Büntető törvénykönyv, a francia (Code Pénal).* A legújabb időkig tett változásokkal együtt. A hivatalos szöveggel egyeztetett kiadások nyomán fordította NÉMETH ANTAL. Második kiadás. Füzve 2 ft.
- SZLEMENICS PÁL. *Magyar fenyítő törvénykönyve.* Ötödik az 1872. évig a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozólag némely intézkedések tárgyában keletkezett legújabb törvények és miniszteri rendelettel bővített kiadás. Füzve 2 ft.
- Ugyanez *függelékkel.* Büntető jogi kalauz szótári alakban. Füzve 3 ft.

Felolós szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Magyar törvények a külföldön. D. H. — A büntetőjogi beszámítás. Dr. ASZTALOS JÁNOS kolozsvári ügyvédtől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A valódiság bebizonyítása holtak rágalalmazásánál. Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti kereskedelmi akadémiai tanártól. — Egy curiai döntvény. Dr. V. I. brassói ügyvédtől. — Különfélék.

MELLEKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Magyar törvények a külföldön.

Az idegen (Franciaországon kívüli) törvényhozások évkönyvének XI. kötete* fekszik előttünk, mely hatvannégy különböző törvényhozó testületnek az 1881-ik évben teljesített munkálkodásáról nyújt képet. Nagy életrealitást és óriási haladást tanusít a párisi «Société de Législation Comp.»-nak ezen vállalata; míg az első évben, 1872-ben, csak tizennégy állam szolgáltatott anyagot, ma ezen szám már közel megötszörösödött. Önérzettel mondhatják el a szerkesztők: «minden évben terjed a mi békés hódításunk köre, s így vált lehetővé, hogy ma már Európa, Amerika és Afrika legtöbb államai helyet foglalnak gyűjteményünkben.»

Az 1881-ik év gazdag volt igazságügyi törvények alkotásában. A formát illetőleg mindenütt a codificatio lép előtérbe. A schweizi szövetséges államok codificálták a kötelmi jogot, New-York állam a büntető jogot és bűnvádi eljárást, Svédország és Dánia a katonai büntetőtörvénykönyvet, Magyarország a csődjogot és a végrehajtási eljárást, Monaco a polgári magánjogot, Sainte-Lucie a polgári perrendtartást, Románia az erdőtörvényt.

Daczára a reactio koronként felmerülő rémképének megnyugvással constatálhatjuk, hogy a törvényhozások általában véve szabadelvű irányban haladnak. Scotiában törvényt hoztak, mely a férjes asszonynak saját vagyona kezelésében a legszélesebb jogkörre terjedő önállóságot biztosítja; Hollandiában az irói jogról szóló törvény hathatós védelmet biztosított a szerzők számára; Oroszországban szervezték a hitellekkönyveket; Olaszország törvényt alkotott kötelező és ingyenes elemi oktatásról.

Tagadhatatlan, hogy a reactionarius áramlatnak is akadunk nyomaira, de csakis ott, a hol az kellőképpen indokolt, úgy hogy az egyes elszórt jelenségek semmiben sem tekinthetők a szabadelvű haladás gátjaiul; különösen a korlátlan kamatszedés az, a hol méltó visszahatás észlelhető. Németország és Ausztria jártak e téren elől, melyeket követtünk mi.

A magyarországi törvényhozás e kötetben is különös figyelemmel van méltatva, több mint ötven lapot (314—371. lapig) szenteltek neki az évkönyv szerkesztői, a miért különös elismerésünket érdemlik. A munkában a francia jogtudósok közül DARESTE PÉTER párisi semmitőszéki ügyvéd, M. C. BUFNOIR párisi jogtanár, hazai jogászaink közül a társaság magyarországi levelező tagjai dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanár és dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd osztozkodtak, kiknek szakszerű és tárgyilagos czikkeik minden

tekintetben megfelelnek a czélnek, hogy az 1881-ik évben teljesített törvényhozási munkálatokat a mivelt világ előtt minél tökéletesebben ismerttessék meg.

Dr. NAGY FERENCZ az 1881. évi törvényekről közölt áttekintése után ismerteti az értékpapírok megsemmisítéséről szóló XXX. törvénycikket, a perrendtartási novellát és a végrehajtási törvényt. BUFNOIR részletesen foglalkozik az új *csőd törvénnyel*; a történeti áttekintés után különös elismeréssel emlékezik meg APÁTHY tervezetéről. Magáról a törvényről akképen nyilatkozik, hogy az anémet és osztrák hasontárgyu törvények által van inspirálva, a melyeknek rendelkezéseit combinálja, a nélkül azonban, hogy több rendbeli eredetiséget tőle megtagadni lehetne. Végül bő kivonatban közli a törvény specialis intézkedéseit is.

Az 1881. évi XLI. törvénycikket (a kisajátításról) DARESTE az eredeti szöveg után egész terjedelmében lefordította. Érdekesekek az ezen törvényhez irt jegyzetei, melyekben az 1868. I.V. és I.VI. tczikkek hatályon kívül helyezésére és az új kisajátítási törvény hozatalára szolgáló okokat ismerteti. Felemlíti itt, hogy a fővárosi kisajátításoknál eljáró esküdtszéki intézményt azért látta mellőzendőnek a magyar törvényhozó, mert a kártérítési összeg megállapítása e rendszer mellett egészen a véletlennek volt kitéve és legtöbb esetben igen magasra szabva. Ezen utóbbi okot különös figyelemre méltónak találja értekező. «Felelet ez — mondja a Franciaországban épen ellenkező értelemben felmerült panaszokra, melyek az 1883-ik évi francia kisajátítási törvény szerkesztésénél irányadóul vétettek. Ott meg épen azt találták, hogy rendes bíróságok előtt folyó kártalanítási eljárás czélszerűtlen és vég nélkül elhuzódó, ezért hozták be itt a jury-t, mely a kártalanítási összeg tekintetében végérvényesen van hivatva határozni.»

Hasonlóképen egész terjedelmében fordította le DARESTE a törvények kihirdetéséről szóló 1881. I.XVI. és a műemlékek fentartásáról szóló 1881. XXXIX. törvénycikkeket, mely utóbbit a bevezetés szerzője mint «une loi fort curieuse»-t említi.

Dr. NAGY DEZSŐ két fontos törvényünk ismertetésével foglalkozik, ezek a kézi zálogkölcön-üzletet szabályozó XIV. és az 1868. évi I. tcz. kiegészítése tárgyában a vasutak és csatornák külön összpontosított telekkönyvezéséről szóló 1881. LXI. törvénycikkek. Közlő alkalmat vesz magának ezek mellett az 1872. évi VIII. ipartörvényt és ennek ama hatását röviden ismertetni, melyet a czéhrendszerből a teljes szabad ipar rendszerére való hirteleni átmenet szült, továbbá az e téren felmerülő reactionarius törekvéseket.

Örömmel constatálhatjuk, hogy az idegen törvényhozások francia nyelven szerkesztett és a mivelt világon legszélesebb elterjedésnek örvendő ezen évkönyvében hazai törvényhozásunknak is oly kiváló hely van szentelve, mint a cultura élén haladó bármely államnak. Nem mulaszthatjuk el egyszerűen elismerésünket kifejezni a társulat magyarországi levelező tagjainak, dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanárnak és dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédnek, kik hazafias buzgólkodással és szakértelemmel működnek közre, hogy a nagyszabású nemzetközi vállalatban Magyarország az őt megillető helyet elfoglalja.

D. II.

* *Annuaire de législation étrangère. Onzième année. Paris 1882.*

A büntetőjogi beszámítás.*

I. osztály.

A büntény erkölcsi erejének mérlegelésénél a tettes akaratereje az irányadó.

Az erkölcsi alanyiség képezvén első alapfeltételeit a büntény jogi fogalmának, ennek kivánalma feltételezi, hogy a bünt elkövető egyén öntudatos szabad akaratból legyen; teljesen képes felfogni kötelességeit, úgy az állam törvényei, rendelete alapján, mint a társadalmi magánviszonyok és erkölcsi kívánalmak szerint, s így irányozta szabad akarata azon tényét, melylyel jogot sértett.

Mindazon ténykörülmények tehát, melyek akár test-szerveinek állapota s működése alapján, akár szellemének úgy benső és kiható munkássága, valamint a külső viszonyok behatása alapjáni működése által gátolták, bénították a tény elkövető egyén akaratának öntudatosságát vagy szabadságát, vagy a melyek kétségtelen tanubizonyságai az akarat irányzata s az erkölcsi törvények teljes ellentétességének, figyelembe veendő, s alapot képeznek a büntethetőség beszámításánál.

Midőn tehát valamely körülmény beszámíthatóságát bíráljuk, az ítéleti irányalap az, hogy azon körülmény mennyire akadályozta vagy bénította a tettes akaratának szabad érvényesíthetését, s ennek mértéke állapítja meg a beszámíthatóság fokát.

A hol az akarat teljesen hiányzik, ott a beszámítás büntetlenséget állapít meg.

A *szándék* jön első helyen tekintetbe a beszámításnál. A szándék az öntudatos szabad akaratnak valamely tényre, határozott irányulása, mondhatni szellemi ténykedése.

A ténynek szándékosan kell jogsértésre irányottnak lenni, hogy büntényképen legyen beszámítható. Ha tehát a tett elkövetője legkevésbé sem volt azon szándékkal, hogy jogot sértsen tényével, teljesen hiányzik akkor a büntény erkölcsi ereje, s ő akkor csak annyiban jöhet felelősség és beszámítás alá a tény eredményeért, a mennyiben gondatlanságot vagy mulasztást követett el a szándéktalan tény létrejötte körül. És ha a tett eredménye nagyobb vagy súlyosabb, mint a mily jogsértésre irányult a szándék, a beszámítás enyhítőleg tudja be ezt: míg ha kétségtelen, hogy a szándék súlyosabb és nagyobb jogsértésre volt irányulva, mint a mely eredményt létesített a tény, ez súlyosító körülmény leendő, mely eset főképp a bűnkisérleteknél jöhet kérdés alá.

A szándékosság ismervét nyujta a *felfedezés* és a *megrögzöttség*.

Ha valaki akár a tett elkövetése előtt, akár utána, felfedezi azon titkos körülményeket, melyek a büntény létesítésére vagy eredményének elrejtésére, és a jóvátétel megakadályozására vonatkoznak; ha a büntársak kilétét s befolyását felfedezi, vagy az okozott kár és veszély jóvátételére módot nyújtó felfedezést teszen, akár alkalmat szerez a büntető igazságszolgáltatás törvényes érvényesülhetésének, ezen ténye által a jogsértésre irányzott szándék megszüntét bizonyítja, és azt, hogy a szándék nem volt konok és jellembe gyökerezett, ez enyhítő beszámítást képezhet.

Ha ellenben arra törekszik, hogy a szándékolt jogsértés ne csak teljesen érvényesüljön, de sőt annak az igazságszolgáltatás utjánai megtorlása vagy jóvátétele is lehetetlenné tétessék, ez a szándéknak oly megrögzött mélységét mutatja, mely a javíthatás feltételét is kizárja, sőt a jellemnek alapos romlottságára mutat és súlyosító beszámítás alá vonható. Ilyen a bünténynek határozott konok tagadása az előkészületeknek, büntársaknak, a büntény eredményének eltitkolása s az igazságszolgáltatás erejének, hazugságok általi félrevezetése, megbénítása.

* Az előbbi közleményt I. a multheti számban.

A büntény erkölcsi ereje abban nyilatkozván hatásilag, hogy a tettes szándéka viszonylagosan a tény eredményével mily hatást tett a szemlélő polgárok lelkére, mennyire ingatta meg erkölcsi jóllétük és anyagi biztosságuk érzetét; kétségtelen, hogy a büntető szándékosságának kisebb vagy nagyobb mérve, a gonoszság foka szerint kelt aggodalmat az egyénekben, s e szerint jogosan irányozhatja az a büntethetőség beszámítását.

Az *életkor* kétségtelen befolyással van az emberi értelem fejlettségi fokára. Az értelem állapota pedig physikai tényező az akarat öntudatosságának kifejlődhetésében. Az ember csak annyiban felelős tetteiért, a mennyiben képes megkülönböztetni a jót a rosztól, s jogilag annyiban vonható felelősségre, a mennyiben képes a törvényben megállapított jogszabályokat felfogni s megérteni; ez pedig első helyen az értelem állapotától függ.

Mindazon körülmények tehát, melyek az értelem fejlettségére s felfogási képességére hatnak és vonatkoznak, jogosan veendő alapol a beszámítás bírálatánál.

Az életkor, az értelem fejlettsége, s a felfogási képességre való hatásában tekintve, négy szakra osztható:

Az első a *serdületlen gyermekkor*, a második a *serdült ifjúkor*, a harmadik az *érettkor*, a negyedik az *aggykor*.

Itt a pszichologiai, természettani kutatás és tapasztalat adhat kulcsot az osztályozásra.

A természet szerinti fejlődés mutatja, hogy a csecsemő az értelem öntudatos működésének teljes hiányával van, s később fokozatosan fejlődik felfogási képessége; elkezdve a közvetlen szemlélhető és megfogható tárgyakon, lassankint szerez fogalmakat az érzékelhető világról s annak viszonyairól, s ép ezen fokon, de lassubb haladással fejlődik a gyermek a szellemi világ elvont fogalmainak felfogásában is. De odáig képtelen a gyermeki felfogás és értelem eljutni, hogy az ember társadalmi viszonyait, a közérkölc és jog szükségességét és fogalmi minőségét megérthesse. És ha nem képes a gyermek megérteni s felfogni a jogot, s az ezáltal reá rótt kötelességeket, nem is bírhat akarattal és szándékossággal a jogsértésre, s még ha oly eset fordulna is elő, hogy tényében jogokat sértett, az teljesen öntudatlan és szándék nélküli, s reá nézve a jogi elvek szerint azért sem jogi felelősség nem róható, sem büntetés nem szabható. A gyermek tényében teljesen hiányzik a büntény erkölcsi ereje, úgy önmagában, mint másokra hatásában, s így a gyermekkor a beszámításnál teljesen *felfementő körülmény*.

Azt igen nehéz csatlakozással megállapítani, hogy a gyermekkor mely évig vehető jogilag tekintetbe, mert éghajlat, faj és egyéni tulajdonok, mind befolyással bírnak a gyermek értelmi fejlődésére: az értelem fejletlensége képezvén a jogi igazságot itt a beszámíthatóságban, nem az év száma, hanem az értelem tényleges fejlettségi minősége vehető jogos figyelembe. Épen ez okon a különböző országok törvényhozása különböző éveket állapított meg a gyermekkor büntetlenségi határolására. Az angol törvények a 7-ik évig, a bajor a 8-ikig, a nápolyi, maltai és spanyol a 9-ikig, a bádeni, toskánai és zürichi a 12-ikig, a vallisi, wadti, freiburgi s graubündteni codexek a 14-ikig, az osztrák büntető törvénykönyv a 10-ikig s a magyar büntető törvénykönyv a 12-ikig állapítják meg a gyermek büntetlenségét. A törvénykönyvek intézkedéseinek ezen nagy különbözete is mutatja, hogy a törvényhozók is azon nézetből indultak ki, hogy ezen kérdést törvénnyel helyesen szabályozni csaknem lehetetlen, s mindenesetre a bíró belátásának is kellene e kérdésben jogot adni, hogy az eltérő véletlen esetekben ne kösse a törvény és szám rendelete, hanem a jogelvi tekintet érvényesíthesse.

A gyermek elérkezik a serdült korba, hol már szelleme, és értelme annyira kifejlődött, hogy képes felfogni az elveket s jogokat is, csak hogy mindent tanulmányoznia kell s több fogalmat nem sajátíthatott még el természetszerűleg,

mint a mennyinek betanulására physikai ideje volt. Az egész élet összes tudományaival s viszonyaival áll előtte, s azt neki mind megtanulni s felfogni kell az értelem világánál, ez időt és fokozatos fejlődést igényel. Természetszerű, hogy a serdült ifju bir tehát már némi fogalmakkal a társadalmi viszonyokról, jogok és kötelességekről, de nem bir még teljes fogalommal s tényeinek erkölcsi ereje csak annyiban beszámítható neki, a mennyi fogalmat képes volt magának szerezni a jogokról. A büntény erkölcsi ereje a serdült ifjunál annyi lehet, amily mértékű értelmi felfogás vezette akaratát és szándékát a jog sértésére, s büntethetősége ezen fokig számítandó be.

Itt még nehezebb évszám szerint megállapítani a kor határát, itt a jogelvek alapján s esetenkénti kutatás képezhet egyedüli igazságos módot a bíráltnál.

A szárd büntetőtörvény 21 évig, az olasz törvények 18 évig, az osztrák törvénykönyv 14 évig, s a magyar büntetőtörvény 16—20 évig határolják a serdült ifjukor beszámíthatóságát. A serdülség kora, az ifjuság, enyhítő körülmény a beszámításnál.

Azon tul következik a teljes, érett kor, melyben már az értelem és felfogás természetszerű állapota szerint, — de a korra tekintettel — teljes törvényes felelősség követelhető mindenkitől.

Hogy mely időben határolható az aggkor kezdete, ez annyira az egyének szervezetétől, s tulajdonságaitól függ és annyira különböző e szerint, hogy azt elvileg sem lehet meghatározni, s ezzel törvénykönyveink sem foglalkoztak.

Igen ritka eset lehetne olyan, hol a körülmények között az érettkor és aggkor mint *kor* legyen irányzó a beszámításnál, hanem ott már vagy az *értelem állapota*, vagy az *akaratú kényszer*, vagy más czimbe tartozó lehet azon körülmény, mely beszámítási alapot képezhet. Épen azért, mert az érett koron tul mindenki teljes jogi felelősséggel tartozik, a tény erkölcsi erejének feltétele szerint, míg a gyermek és serdült korban már a korban járó physikai állapot — más czimeni okok nélkül is — feltétlenül beszámítást képeznek; az érett koron tul csakis más czimekeni okok képezhetnek beszámítási alapot és többé a kor nem.

Az érett kor a beszámításnál, csakis súlyosító okul jöhetne és oly esetben figyelembe, a hol valamely tény erkölcsi erejét, már az magában súlyosítólag növeli, hogy érettkoru egyén cselekedte azt; de ilyen tekintetnél is csak kapcsolatosan s mintegy árnyalata egy más czimnek fordulhatna elő ezen tekintet.

Az *elme állapota* physikai összeköttetésben van az értelem működésével. A hol az elme állapota akár benső szervi bajok által, akár külső hatások miatt, vagy bizonyos physikai állapotban — megbénult — vagy az értelemre ható szabad működése gátolva és zavarva van, ott nem lehet szó az értelem szabad működéséről, az akarat nem lehet öntudatos, s nem adhat a tényeknek erkölcsi erőt.

A *gyenge, tompa elműség* és *téboly*, a *siketnémaság*, a *részegség*, az *álom*, az *elhanyagolt nevelés*, s a *heves ingerültség*; teremtenek oly körülményeket, melyekben az elme működésének megzavart állapota megbénítja az akarat öntudatos erejét, s a tényekérti felelősség bírálatánál büntető jogelvi beszámítás alapját képezik.

Tulajdonképen a *gyenge és tompa elműség*, ugyanaz a *tébolylyal*, csak annak kisebb foka.

A *téboly* a testnek oly betegségi állapota, mely az elme működését megzavarva, megfosztja az embert azon képeségtől, hogy cselekvényeinek hatását megbírálhassa.

A téboly hatása alatt vagy teljesen, és minden időben képtelen az egyén helyes bírálattal, s öntudatot irányzó akaratall cselekedni, vagy csak bizonyos időben koronként képtelen, vagy pedig bizonyos félszégesség, s logikátlanság uralg bírálataiban.

(Folyt. köv.)

Dr. Asztalos János,
jog- és államtudományok tudora.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyazó részére.*

V. Felzálog átruházása.

(216. §.) Azért, mert a szászországi ptk. a 449. §-ban hasonló rendelkezést tartalmaz, még nem látom igazolva a 216. §-t. Mert a §. első része két tételle között látszólag ellentmondás van, míg a két tétel (talán akarat ellen) ugyanazt fejezi ki. Ugyanis ki van előbb mondva, hogy a «jelzalog (jelzalogjog) a követelés nélkül másra át nem ruházható» s ezzel szemben, hogy «de a bejegyzett követelést illető rangsorozat ennek (talán *annak*) összege erejéig egy más követelés számára átengedhető». Az első tétel negative, a második pedig positive mondja ki ugyanazt. Mihelyt a rangsorozat a *bejegyzett követelés erejéig* engedhető csak át, ez lényegében és valósággal nem egyéb, mint a jelzaloggal biztosított követelés átruházása. A §. második része pedig nem mond egyebet, mint azt, ami legalább is magától értetik, hogy t. i. telekkönyvileg be nem jegyzett követelések telekkönyvi jogot nem adnak. Ezért a 216. §-t törölném.

(217. §.) Nem lenne megjegyzésem, ha nem látnám a §-t feleslegesnek a miatt, hogy magától értetik, miszerint a jelzalog tulajdonosa helyett fizető, legyen az akár a személyes adós is, a hitelező jogaiba lép, mely eset a 220. §-ban ismét szabályozva van, következőleg egyik vagy másik szakasz mint felesleges törölnendő.

(218. §.) Ha már a megelőző §. rendelkezésére kétszer szükség nincs, a 218. §. intézkedése egyszer is igen sok. Mert ha a személyes adós fizet a jelzalog tulajdonosa helyett, ez utóbbival szemben a hitelező jogaiba lép, ez helyes, de hogy maga a jelzalog tulajdonosa, *habár személyes adós is*, a kifizetett jelzalogos követelést a maga nevére átirathassa s így önmagának legyen személyes és jelzalogos adósa, ez már nem helyes. Ellenkezik ez az általános részben (tervezet 104. §.) elfogadott elvvel, miszerint megszűnik a jog, ha az a megfelelő kötelezettséggel egy személyben egyesül. Ugyanazt az elvet elfogadni a «*kötelmi jog*» általános részének tervezete is (336. §.), mely a szászországi ptk. 1008. §-ának példájára az isméti elkülönítést csak oly esetben engedi meg, ha a jogügylet, mely az egyesülést eredményezte, hatálytalanná lesz úgy, mintha az létre sem jött volna.

De nem is lehet a javasolt rendelkezésnek egyéb gyakorlati eredménye, mint hogy az az adós részén visszaélést tesz lehetővé, minélfogva a 218. §-t törölnöndök tartom.

(219. §.) Csak annyi észrevételem van, hogy a 214. §-hoz tett észrevételemhez képest «*egyetemleges jelzalog*» helyett *több külön jelzalog* lenne teendő s a hivatkozás a 118. §-ra mellőzendő.

(220. §.) E rendelkezését a 217. §-nak lényegében azonosnak látom, minélfogva a kettőnek egyesítését tartom kívánatosnak.

(221. §.) Nincs megjegyzésem.

(222. §.) E §-nak következő részét ki kellene hagyni: «Ha a jelzalogos hitelező a fizetés elfogadását ok nélkül megtagadja: a fizető a pénzt bírói letétbe helyezheti.» Elég ez iránt az általános rendelkezés, mely a «*Kötelmi jog*» tervezetének 266. §. és 277. §-ában meg van téve. Mert hogy mindenütt kifejeztessék ez, ahol csak valamely kötelezettség teljesítéséről van szó, nem is lenne czélszerű.

(223. §.) E szakaszt már csak azért is kihagynám, mert a benne szabályozni kívánt esetre a 176. §. hasonló rendelkezése megfelel.

VI. Felzalog (talán jelzalogjog) megszüntetése.

(224. §.) 1. *Felzalog* és *zalogtárgy* ugyanaz lévén, «*jelzalog*» helyett *felzalogjog* lenne teendő. Hogy ez megszűnik,

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32. és 33. számokban.

ha tárgya elpusztul, ez rendszerint igaz, de feltétlenül még sem mindig áll, mert ha a lehetőség van, hogy a dolog ismét előáll, péld. a földet elborító víz levezettetik, a ház újra felépítetik, a jelzálogjog ismét feléled.

A dolog elpusztulása esetében nézetem szerint csak akkor enyészik el a jelzálogjog is, ha ez a telekkönyvből kitöröltetett.

2. Mindenekelőtt a 2. és 4. pontot össze kellene foglalnia ily formán: ha az idő, melyre szorítva volt, lefolyt, vagy a bontó feltétel, melyhez kötve volt, bekövetkezett.

A javaslat szerint e két esetben azonban csak azon feltétel alatt szűnik meg a jelzálogjog, ha időközben a *csőd* a tulajdonos ellen meg nem nyitott, vagy a *kereset* ellene meg nem indított.

A csődnitáskor a javaslatban tulajdonított hatályát nem ismerhetem el, mert az nemcsak anyagilag lenne igazságtalan, de összeütközésbe jő az 1881. XVII. tczikkal is, melynek 68. §-a rendeli: «A kinek felbontó feltételhez kötött követelése van, azt mint feltétlent érvényesítheti; tartozik azonban, ha erre a csődn kívül is kötelezve volna, a feltétel bekövetkezése esetére biztosítékot adni.» Ha továbbá bizonyos (a csődnitáskor még be nem folyt) időre szorított jelzálogjog tekintetében a csődtörvény határozott rendelkezést nem is tartalmaz, mégis kétséget nem szenvedhet, hogy a csődnitás a korábban szerzett jelzálogjogot kérdésessé nem teheti. Ennélfogva a 2. pontból a *csődre* való hivatkozást ki kellene hagyni; «kereset» helyett pedig *jelzálogi kereset* lenne teendő.

3. «Ha a zálogtárgy végrehajtásilag elérveztetett», mondja továbbá a javaslat, megszűnik a jelzálogjog *azonnal*. Ily alakban ez nem áll, mint ez iránt az 1881. LX. tczikk 182. §-ából meggyőződhetni.

5. «Ha a jelzálogos hitelező elállott», e helyett talán célszerűbb lenne ezt mondani: *érvényes lemondás folytán*. Merem hinni, hogy ez még indokolást sem szükséges.

6. E pont második részét: «részben való kielégítés esetében a jelzálog csak részben szűnik meg», kihagynám, mert ily esetben a jelzálog (péld. a ház) részben nem szűnik meg, de nem szűnik meg a jelzálogjog sem részben, mert az is változatlan marad. A kifogásolt tétel egyébiránt a mintául szolgált szászországi ptk. 459. §-ának nem sikerült fordítása. Az eredeti így szól: «Theilweise Tilgung der Forderung gibt einen Anspruch auf Abschreibung der getilgten Summe.» Azt hiszem, nem kell az indokolatlan eltérést külön kiemelni.

7. Ha valamely bejegyzés jogérvényesen megsemmisítetik, magától következik, hogy ily esetben a jelzálog szükségképen megszűnik, ezt tehát külön kimondani felesleges.

A zárbekezdésnek az előbbiekhöz képest változnia kellene.

(225. §.) Hogy mit keres a 225. §. a jelzálogjog megszűnéséről szóló részben, ezt nem értem. Maga az indoklás, mondja, hogy az első bekezdés már a 194. §-ban benne van, mire való tehát annak ismétlése itt, hol erre legkisebb ok sincs? Továbbá mondja az indoklás: «A többi bekezdés pedig a jelzálogos hitelezők jogainak biztosítását célozza.» Ez iránt más helyen már megfelelő intézkedések lévén, az egész 225. §. elhagyandó.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

Nádasbecslés.

«A mely határok rendezés alá vétetnek, ott a nádasok is elkülönítendőek; de ha másnemű közösök nem lennének, is: elkülönítési pernek tárgyai ezek mindenütt, a hol még ez ideig is a volt földesur s jobbágyok által közösen hasz-

* Az előző közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31., 32. és 33. számában.

náltatnak. Az elkülönítés alapjául ugyanazon elvek szolgálnak, melyek az erdők elkülönítésénél előadattak. T. i. azon haszonélvezet mértéke, melyben a volt jobbágyok részesülnek, s az kipuhatólandó, hogy az eddigi megfelelő haszonélvezetnek mily elkülönítendő terület felelne meg. A haszonélvezet mértéke, mint alap, részint a felek beismerései, részint tanuvallomások által megállapítandó; de nem elég a haszonvételt akkép kipuhatólni, hogy hány szekér nádat volt joga egy-egy jobbágnak felhasználni, hanem az is tisztába hozandó, hogy egy-egy szekér nád pénzértékben mennyire tehető; a vízonszolgáltatások értéke ugyanis a haszonélvezet értékéből az 1871. LIII. tcz. 34. §-a szerint leszámítandó lévén, ez csak úgy történhetik meg, ha a haszonélvezet is pénzértékben határozatik meg, s így a maradék értékének megfelelő kiszámítása lehetővé válik. Ha már a haszonélvezet pénzértékben meg van állapítva, az eljáró bíró szakértők általi becslést tétet a haszonélvezetnek megfelelő terület mennyiségének meghatározása végett. A szakértőknek oly gazdákból kell választatniok, kik az elkülönítés tárgyát tevő nádas területét s annak termőképességét ismerik. Mielőtt a szakértői eljárás megkezdetnék, a volt földesuraság fölhivandó: jelölje ki azon részét az elkülönítendő nádas területnek, ahol a volt jobbágyok nádas illetőségét kimérteni szándékozik. Az eljáró bíró azután közli a szakértőkkel a haszonélvezetnek kipuhított mértékét, kimutatja nekik a jobbágyok részére jutandó nádasterületet s véleményadásra hívja fel az iránt, hogy a kimutatott területen hány hold nádas termése felelne meg az eddigi haszonélvezetnek? Annak, hogy a földesuraság a nádasterületnek melyik részét jelöli ki: kevés fontossága van következményeire nézve. E részben az áll, hogy a volt földesuraságnak joga van helyiséget akkép kijelölni, hogy birtokának egy tagban fennmaradása biztosíttassék, tehát a felosztandó területnek valamely szélében vagy végében; s a volt jobbágyoknak oly kívánata, mely szerint a jobb minőség tekintetéből a területnek közepét követelnék, mi által a földesuraság részére fennmaradó rész két darabba esnék, egészen jogtalan lenne; mert a rendelkezések főczélja a tagosítás. Különbösen is a termőképességgel bíró területből nagyobb mennyiség felelvén meg az eddigi haszonélvezetnek, ezzel, az abbani hátrány, hogy rosszabb minőségű terület jelöltetik ki, kiegyenlíthető. Egyebekben a legelő- és erdőelkülönítési szabályok ide is vonatkoznak». (KERESZTSZEGHY Lajosnak már idézett munkájából.)

Erdőszabályozás és becslés.

Erdőtagosítás esetében az erdőket nemcsak becsülni, de egyuttal osztályozni is kell; azután ezen becslés teljesen különbözik attól, mely erdőelkülönítés esetében vitetik keresztül.

Az eljárás a következő.

Eljáró bíró a szakértő bizottsággal, melynek elnöke egy szakértő erdőész, a helyszínén megsejleli és behatóan átvizsgálja az összes, tagosítás alá jött erdődülőket úgy fekvésükre, hajlásukra, hozzáférhetőségükre, valamint talajukra (al- és feltalaj), ennek alkatrészeire és faállabjukra nézve; és a szemle-vizsgálat eredményét jegyzőkönyvre veszi s a szakértőkkel is aláírattja. Azután felállítatnak az erdőtalajra nézve az osztályok és kijelöltenek a mintaföldek. Ez megtörténvén megállapítatnak a faállabra vonatkozólag a korosztályok és (szükség esetében) minden korosztályból próbaterületek jelöltenek ki és próbaölek vágatnak avégből, hogy meg lehessen állapítani, miszerint minden egyes korosztálybeli fából hány ööl területől jön ki egy szekér fa? Azután meg kell becsülni, hogy mennyit ér egy szekér fa minden egyes korosztályból? Az erdőből kiálló magas fakat (felfák) és nyesőfákat (Drummen) egyenkint kell megbecsülni. Például megállapítjuk, hogy

első korosztályba jönnek az 1—5 éves fák
 második korosztályba jönnek a 6—10 éves fák
 harmadik korosztályba jönnek a 11—15 éves fák
 negyedik korosztályba jönnek a 16—20 éves fák stb.

Azután meghatározzuk, hogy az első korosztályból 25 □öl, a második korosztályból 20 □öl, a harmadik korosztályból 15 □öl, a negyedik korosztályból 10 □öl stb. kívántatik meg egy szekér fa kiadására.

Ezzel elkészülvén megállapítjuk, hogy:

első korosztályból egy szekér fa becsértéke frt —.65
 második korosztályból egy szekér fa becsértéke frt —.85
 harmadik korosztályból egy szekér fa becsértéke frt 1.05
 negyedik korosztályból egy szekér fa becsértéke frt 1.50

Ezen, vezérelveki szolgáló megállapodásokat jegyzőkönyvre vesszük és a szakértőkkel is aláíratjuk.

Csak ezután fogunk az egyes erdőrészek osztályozásához és becsléséhez, mely a következő módon történik.

A térképi és telekkönyvi adatokat a működő mérnök lévén köteles előterjeszteni: ez megmondja a kérdéses erdő-részlet helyrajzi számát és térmértékét s meghatározza, hogy azon területnek hányadrésze? vagy hány □öl kopasz, illetőleg irtott? A szakértők azután döntenek a fölött, hogy azon erdő-részlet talaja hányadik osztályba soroztassék? a létező fa-állab miféle fánemekből áll? és mely korosztályba, illetőleg korosztályokba tartozik? a felfák mifélék és darabonként vagy összesen hány szekér fát adnak ki s mily becsértékben? Ezen adatok megállapítása után a szakértő erdőszelnök azonnal kiszámítja és kihirdeti a kérdéses erdő-részleten létező fa-állab becsértékét. És ez így foly tovább minden egyes erdő-részletnél.

A munkálat felolvasása, hitelesítése, a felszólalások fölvétele, megvizsgálása és hitelesítése ép úgy történik, mint a többi földeknél.

Csak hogy erdőtagosításnál az új tagok kihasítása után, de a birói bevezetés előtt, még egy becslésnek kell történnie. Ugyanis a fa-állab értékkülönbségének megállapíthatása végett minden egyes új tagon létező faállabot meg kell becslünk épen úgy, mint első ízben a végből, hogy megtudhassuk, miszerint az illető erdőtulajdonos több vagy kevesebb értékű fa-állabot kapott-e az új kiosztás folytán? és mennyivel? Az erdőterület becsholdak vagy becsérték szerint egyenértékben adatván ki: a talajra nézve többé semminemű intézkedésnek szüksége fen nem forog.

Az első becsléskor létező fa-állabnak vagyis a status-quo-nak a kihasított új erdőtagok birói átadásáig sértetlenül fen kell maradnia; mert a fa-állabnak minden változása a becsértéket apasztja, az új tulajdonost károsítja és így az értékkülönbözöt igazságos kiszámítását hiúsítja meg. Ez okból elkerülhetetlenül szükséges, hogy az eljáró biró a megbecsült összes erdőket azonnal birói zár alá vegye és zárgondnoki kezelésre adja a községben szokott módon kihirdetendő és a megyei alispánnak is megküldendő azon határozattal, miszerint a megbecsült erdőkön létező fa-állab jelen állapotának sértetlen fentartása végett a név szerint megnevezett erdődülőkben az irtás, a favágás, fahordás, nyesés, hántás a kihasítandó új erdőtagoknak birói átadásáig birói zártörés büntényének súlya alatt tilalmaztatik.

Csak hogy azon kell lenni, hogy ezen erdőzárlat rövid ideig tartson s a nennyire lehet, tavasszal kezdődjék és már december elsejére végződjék. Általános határlagosítás esetében azonban az utasításban előszabott eljárás mellett ezt remélni sem lehet; mert az osztályozás és becsléstől az új tagok birói átadásáig 2—3 év is eltelhetik; ennyi időre pedig az erdőzárlatot fentartani s ez által egy egész községet összes faszükségletétől megfosztani nem lehet.

Azonban az utasítás szabályaitól való kevés, de igen előnyös, eltéréssel könnyen segíthetünk e bajon. Ugyanis az utasítás 57—60. §-ai által előírt munkálat alkalmával az

erdőbecslést elhagyjuk és csupán csak az erdőtalaj osztályozását vesszük keresztül. Midőn aztán az eljáró biró az utasítás 83. §. második bekezdése értelmében a működő mérnököt a jogerős érdemleges ítélet vagy egyezségnek megfelelően készült kiosztási tervnek végrehajtásába bevezeti és őt a kihasítás megkezdésére utasítja (amit úgy kell intézni, hogy kora tavasszal történjék): egyuttal fogantatja az erdőbecslést a már korábban megválasztott szakértőkkel az utasítás 59 és 60. §-aiban előírt módon. Ennek megtörténtével eljáró biró az összes megbecsült erdőket tilalmazza (zár alá veszi), zárgondnokot nevez s annak felügyeletére és gondozására bizza; azután utasítja a működő mérnököt, hogy a kihasítást azonnal kezdje meg és legfőbb 2—3 hónap alatt fejezze be. A kihasítás bevégezése után eljáró biró, mielőtt az új erdőtagok birtokába a feleket bevezetné: ugyanazon szakértőkkel megbecsülteti a kihasított új erdőtagokon létező fa-állabot, és a birt s az új kiosztás folytán kapott területeken létező fa-állabok értékeinek egybevetéséből megállapíttatja az értékkülönbözöt; minek megtörténte után az új erdőtagok birtokába a feleket biróilag bevezeti és a zárlatot feloldja.

A törvény és utasítás lényeges hiánya az is, hogy az osztályok és mintaföldek föllállítása ellen nincs semmiféle felszólalásnak helye; mert az utasítás 60. §. második bekezdésében foglalt ezen szavak: *«Ez alkalommal (t. i. a munkálat felolvasásakor) jogukban áll az osztályozással vagy becsléssel meg nem elégedő feleknek felszólalásaikat előadni»* csupán csak az egyes földrészekre vonatkoznak. De nem is vonatkozhatnak egyébire. Mert ha a munkálat befejezése után engednők meg a felállított osztályok és mintaföldek ellen való felszólítást: felforgatnók az egész munkálatot, minthogy az osztályok számában vagy mintaföldekben beálló minden változás az egésznek újra kezdetét idézné elő.

De hát okvetlenül szükséges, hogy az osztályok és mintaföldek felállítása ellen is adjunk a feleknek jogot a felszólalásra?

Szerintem igen.

Az osztályoknak helytelen és célszerűtlen felállítása (vagy igen kevés, vagy igen sok), arányszámaik rossz beosztása (igen csekély vagy nagyon nagy ugrások), a becsosztályoknak egymáshoz való helytelen viszonyítása vagyis azok célszerűtlen beosztása (például ha az első osztályu szántónál, melynek arányszámaul például 1000 □ölet tettünk, sokkal értékesebb rét a második osztályu szántóhoz, melynek arányszáma például 1200 □öl, vi zonyítottuk a helyett, hogy az első osztályu rétnek arányszámaul 800 □ölet tettünk volna) lehetetleníti az igazságos osztályozást és becslést. Az osztályok és mintaföldek felállítása annyira fontos dolog, és következményeiben oly messze kihatású, miszerint azt elhamarkodni valóságos bűn. Megfoghatatlan, hogy épen itt nem nyújt a törvény módot arra, hogy a felek talán nagyon is alapos és helyes felszólalásaik által az elkövetett hiba helyrehozassék.

Erre vonatkozó javaslatom a következő:

«Az osztályok és mintaföldek felállítására vonatkozó jegyzőkönyvbe foglalt megállapodások a szakértő bizottság és a felek jelenlétében felolvasatnak és aláírás által hitelesítettnek. Ez alkalommal a feleknek jogukban áll az osztályok felállítására, arányszámaik meghatározására, a becsosztályok beosztására és a mintaföldek megválasztására ellen felszólalásaikat előadni, melyek jegyzőkönyvre vétetvén, azokat a bizottság a helyszínén haladéknélkül megvizsgálja és fölöttek határoz. Ez újabb eljárás az előbbihez hasonló módon hitelesítendő.»

Az egyes földrészek osztályozása és becslése csak ezután kezdhető meg.»

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A valódiság bebizonyítása holtak rágalalmazásánál.

A *«Büntető Jog Tára»* utolsóelöltti számának 303. lapján a kir. Curia ez évi 13690. sz. a. hozott ítéletét közölve, annak indokaiban a következő elvet találja kimondva: *«Holtak ellen elkövetett rágalmazás esetén meg nem engedhető az állított tény valódiságának bizonyítása.»*

Ezen elv, ha a kir. Curia azt valóban kimondotta volna, a rágalmazási perekre nézve oly jelentőségteljes, de egyzsersmind nézetünk szerint érdemileg annyira helytelen és minden törvényes alap nélküli lenne, hogy az igazság okáért s nehogy praxisunk esetleg tévedésbe ejtessék, szükségesnek látjuk a *«Büntető Jog Tára»*-nak helyreigazításául constataálni, miszerint a kir. Curia a kérdéses elvet nem mondta ki s ítéletének indokolása az illető *«döntvény-fej»*-re a legcsekélyebb támpontot sem nyújtja. Az indokolás szószerint következőképp hangzik: *«A tanuk vallomásai által bebizonyított, hogy vádlott magánvádlnak holt atyjáról többek előtt s többeknek megbotránkozására azt állította, hogy az Gyanó községében Pék Györgynek kerekét ellopta és azért az akkori községi előjáróság által meg is büntettetett. Vádlott ezen állítását a meggyalázás minőségét meg nem változtató módosítással a tárgyalás folyamában is fentartotta és a holtat becsmérelő állításának bizonyítását is megkísérlette, minthogy azonban az állított tény az általa felhívott Pék György és neje mint tanuknak hittel megerősített vallomása által sem volt képes bizonyítani, jöllehet ezen bizonyítás részére a B. T. K. 264. §-ába ütközőleg megengedhetőnek sem tekinthető, vádlott ezen cselekménye a B. T. K. 258. és 273. §-aiba ütköző rágalmazás vétségét képezvén, abban bűnösnek kimondani ... kellett.»*

Nyilvánvaló, hogy az idézetekben sem szószerint, sem értelmileg nem alapittatik arra a valódiság bebizonyításának meg nem engedhetősége, mert in concreto holt személy ellen elkövetett rágalmazásról volt szó, hanem arra, mert az adott esetben a valódiság bebizonyítása a btk. 264. § ába ütköznék. Tüzetesebben ugyan nem jelöli meg a curiai indokolás — a mi nem valami nagy indokolói scrupulositásról tanuskodik — a btk. 264. §-ának négy pontja közül, a melyeknek mindegyike más-más irányban korlátozza a valódiság bebizonyítását, az in concreto mérvadónak tekintett pontot, s noha ezért nem vehető is ki magából az indokolásból közelebből azon specialis ténykörülmeny, mely miatt az adott esetben a valódiság bebizonyítását a btk. 264. §-ába ütközőnek mondja, annyit azonban épen a btk. 264. §-ára történő utalásból mégis kétségtelenül megtudunk, hogy a kir. Curia nem indulhatott azon felfogás nyomán, mintha holtak ellen elkövetett rágalmazás esetében az incriminált állítás valódisága bebizonyításának egyáltalán nem volna helye. A hivatkozásba vett 264. §. egyetlen pontja sem veszi ki a holtak ellen elkövetett rágalmazást mint ilyent az exceptio veritatis alól. Sőt 1. pontja egyenesen az ellenkezőre enged következtetni. E pont szerint ugyanis a valódiság bebizonyításának nincs helye: *«ha a rágalmazás vagy becsületsértés a 272. §-ban megjelölt személyek valamelyike (külföldi uralkodó vagy államfő vagy valamely külállamnak követe vagy ügyviselője) ellen követetett el.»* A holtak elleni rágalmazást tárgyzó 273. §-ra azonban a 264. §. ezen első pontja nem utal. Ha a btk. a holtak ellen elkövetett rágalmazást illetőleg szintén kivételes kivánt volna az exc. veritatis tárgyában intézkedni, tette volna ezt azokra nézve is expressis verbis, miként teszi a 272. §-ban megjelölt személyekre nézve, de különösen a 264. §. első pontjában emlékezett volna meg róluk, mint a mely pont ex professo a személyi kivételekről szól.

A valódiság bebizonyítása megengedhetlenségének minden esetét taxative felsoroló 264. §. a holtak elleni rágalmazásról épenséggel hallgatván, a curiai ítélet indokolásának arra történt hivatkozásából tehát a *«Büntető Jog Tára»* teljesen alaptalanul s valószínűleg csak elnézésből vezette le a szóban levő elvi kijelentést.

A btk. 273. §-a szerint: *«Holtak ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés is a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő»* vagyis a rágalmazás és a becsületsértésről szóló 17. fejezet általános szabályai szerint. Ezzel elég világosan ki van mondva, hogy a holtak ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés, ugy a tényálladáki ismérvek, mint a büntetési keretek, de nem kevésbé a valódiság bebizonyításának megengedhetősége tekintetében is, ugyanazon jogelvek alá vonandó, mint az élők ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés. Ha tehát egyébképen in concreto a 263. §. 1—5. pontjában felsorolt esetek valamelyike fenforog s másrésről pedig a 264. §. 1—4. pontjában felsorolt esetek valamelyike fen nem forog, az állítás vagy kifejezés valódiságának bebizonyítása a vádlott büntetlenségét eredményezi, akár élőknek akár holtak rágalmazása vagy becsületsértése miatt emeltetik is ellene a vád.

De a dolog természetével sem volna megindokolható az exceptio veritatis ezen feltétlen kizárása a holtakat érintő rágalmazási és becsületsértési perekben. Miért is oltalmaztassék erősebben a holtak emléke, mint az élők becsülete? Miért legyen jobban megszorítva az igazmondás holtak fölött, mint az igazmondás elevenek fölött? Miért képezzen a holtak rágalmazása vagy becsületsértése minden körülmények között törvényszegést? Hisz a holtak ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés büntetés alá helyezése ugys csak concessio, melyet a törvényhozás nem szivesen, mert a szabad történeti kritika rovására tesz az utódok családi kegyeletének. Helyesen mondják e részben a miniszteri indokok: *«A támadás valódilig nem is a személy, hanem a holtak emléke ellen van intézve; igazságos és indokolt azonban, hogy ez is oltalmaztathassék az alaptalan rágalmazás és bemocskolás ellen. De a mint ez vitatlanul áll, ugy igaz másrésről az is, hogy a holt a történeté, mely joggal bír arra, hogy kegyelet és érzékenység nélkül is, de igazságosan ítéljen bevégzett élete fölött. Két szempontot kell tehát kiegyeztetni itt is, hogy a törvény a kérdésbe jövő jogos érdekek mindegyikének megfeleljen.»* Már pedig a valódiság bebizonyításának meg nem engedése holtak irányában nem az egymással küzdő két szempont kiegyeztetése, hanem ellenkezőleg a kérdésbe jövő legfőbb, legjogosabb érdeknek, a történelmi igazságnak volna egyenes negatiója.

Figyelembe veendő végül még az is, hogy a 273. §. harmadik bekezdése szerint: a 273. §. alkalmazandó azon esetben is, ha a rágalmazott vagy sértett a rágalmazás vagy becsületsértés elkövetésekor még életben volt, de a bűnvádi eljárás megindítását halála előtt nem indítványozta. Már most egybevetve ezzel azon nézetet, mely szerint a 273. §. esetében a valódiság bebizonyításának egyáltalán nincs helye, a következő állana elő. Ha a rágalmazott vagy sértett halála előtt indítványozta volna a bűnvádi eljárás megindítását, a vádlottat megillette volna az exceptio veritatis. Ha pedig a rágalmazott vagy sértett halála után indítványoztatnék az utódok által a bűnvádi eljárás megindítása, vádlottat nem illelné meg az exceptio veritatis. Nem látható be annak igazsága, hogy egy pusztá véletlen, még pedig egy csak utólagos körülmény, miért foszthassa meg vádlottat már adva volt bizonyítási jogától? Miért legyen inkább korlátozva az utódokkal szemben, mint lett volna magával a rágalmazott vagy sértettel szemben?

Hova vezetne p. o., ha elhalálozott közhivatalnok, bíró, ügyész stb. ellen hivatali kötelességeire vonatkozólag állí-

tott tény miatt inditattnék a rágalalmazási per — a mi különben nézetem szerint nem is a 273. §., hanem a 270. és 271. §§. alá esnék, noha elhalálozott személy a rágalom tárgya — és el volna metszve a valódiság bebizonyításának útja?

De nemcsak hogy holtak ellen elkövetett rágalalmazás és becsületsértés miatt a 273. §. alapján emelt váddal szemben principialiter megengedhetőnek tartom az exceptio veritatis-t, hanem tovább megyek. Mig az élő uralkadó vagy a királyi ház valamely élő tagja ellen elkövetett sértés miatt a 140. és 141. §§. alapján indított bünvádi eljárásban az exceptio veritatis feltétlenül ki van zárva, addig az esetben, ha elhalálozott uralkodó vagy a királyi ház valamely elhalálozott tagja ellen elkövetett rágalalmazás vagy becsületsértés miatt emeltetik a vád, mely különben nézetem szerint már nem a 140. és 141. §§., hanem a 273. §. alá esik, a valódiság bebizonyításának helye adandó.

Dr. Barna Ignác.

Egy curiai döntvény.

Törvénykezésünk terén régi és általánosan észlelt hiány az, hogy bíróságaink, de különösen a Curia ítéleteinek indokaiban a törvény azon cikkelyeire, melyekre ítéleti indokait alapítja, nem hivatkozik, habár e tekintetben elég zsinórmértékül szolgálhatnának a más országok legfőbb bíróságainak ítéletei.

Tudom, hogy a szoros értelemben vett Magyarországon előforduló polgári peres ügyekben a törvény cikkeire való hivatkozás lehetetlen, mert ott polgári törvénykönyv nincsen, ámde az Erdélyből felebbezett polgári perekben és azon ügyekben, melyekre nézve már törvényünk van, joggal megkivánhatjuk, hogy az ítélet a törvény cikkeire való hivatkozással indokoltassék, mert ha ez nem történik, a legtöbb esetekben azt sem tudjuk, hogy a Curia tulajdonképpen minő törvény alapján ítél, sőt vannak esetek melyekben közel áll azon feltevés is, hogy a Curia a létező törvény tekinteten kívül hagyásával, vagy valamely előttünk ismeretlen és tán nem is létező törvény alapján hozta ítéletét.

Ezen eszmemenetre a Curianak 507/883. sz. a. kelt egy váltó kifogásos ügyben hozott oly ítélete készített, melyet én curiositásánál fogva is ismertetni el nem mulaszthatok.

Az eset röviden előadva a következő:

St. C. váltókeresetet indít M. L. elfogadó és K. L. kezes ellen és miután utóbbiaknak a sommás végzés kézbesített, a kézbesítés utáni második napon megjelennek felperes képviselője előtt M. L. és K. L., és K. L. váltókezes a váltókövetelést és járulékait M. L. elfogadó jelenlétében és közbenjöttével lefizetvén, a váltó az eddig szerzett jogokkal K. L. váltókezesre ruháztatott át.

Ezen fizetés és váltó-átruházás a som. végzésnek alperesek kezéhez történt kézbesítése utáni másodnapon eszközöltetvén, a fizetést követő napon tehát a váltókifogások beadására előirt határidő utolsó napján M. L. váltó elfogadó kifogásokat ad be a som. végzés ellen, melyben a váltó létezését, aláírását, tartozását, szóval minden lehetőt tagadván, kéri a som. végzést hatályon kívül helyezni és St. C.-t. a költségekben elmarasztalni.

A váltókifogások tárgyalására kitűzött határnapon St. C. képviselője jegyzőkönyvre adja, hogy a váltó mikor és ki által hogyan fizettetett ki, hogy a váltó K. L.-re ruháztatott M. L. jelenlétében az addig szerzett jogokkal együtt, ezt szükség esetére K. L.-el is bizonyítja és hogy ezeknél fogva St. C. többé ez ügyben érdekelve nem lévén, vele szemben a kifogások hatálytalanok, és kéri alperest mint konok perlekedőt a költségekben elmarasztalni; alperes képviselő pedig tagadván a fentieket ragaszkodik kifogásaihoz.

Az első bíróság a kifogásoknak helyt adott azon okból, mert felperes a kifogásolt váltót elő nem adta s mert K. L. tanukénti kihallgatását nem látta elrendelhetőnek, a másodbíróság pedig K. L. kihallgatását rendelve el, ez felperes állításait igazolta és a váltót is felmutatta.

Ezen tanuvallomás daczára az első bíróság a kifogásoknak ismételt helyt adott, sőt a som. végzést K. L.-re nézve is megszüntette, mi absurdum; a másodbíróság pedig a váltókifogásokat, elutasítván, a Curia alperes felebbezése következtében a som. végzést M. L.-el szemben hatályon kívül helyezvén a költségeket kölcsönösen megszüntette a következő indokoknál fogva:

«Felperes keresete a váltó tőke, ennek kamata és a som. végzésben megállapított költségek erejéig, a kifogások tárgyalására kitűzött határnap előtt kielégítve lévén, felperesnek többé az, hogy a som. végzés a kifogást tevő alperes irányában hatályban fentartassék, kérelmezni joga sem volt, sőt inkább tartozott volna ennek bejelentése mellett keresetétől elállani, illetőleg az eljárás beszüntetését kérelmezni, az eljáró bíróság tehát a mennyiben a som. végzést első rendű alperest illetőleg hatályon kívül helyezte, az előtte kifejtett tényállásnak megfelelően s törvényszerűen!! határozott; a perköltségek azonban kölcsönösen megszüntetendők azért voltak, mert: alperes kifogását a váltónak Kohn Léní által történt kifizetése után adván be, habár felperes is adott okot arra, hogy felperes a tárgyaláshoz megjelenni és védekezését előterjeszteni kénytelen volt.»

Ezen indokok alaptalan, tarthatlan és a törvénnyel ellenkező volta első tekintetre világos.

Mert tekintsük azt részleteiben.

Az indokok azon kijelentése, hogy felperesnek joga nem volt a sommás végzés hatályban fentartását *kérelmezni*, első sorban arra mutatnak, hogy a perrendszerű eljárásról helytelen fogalmak uralkodtak ezen ítélet hozatalánál, és hogy felperes védekezése figyelemre nem lett méltatva, mert felperesnek nem is kellett a sommás végzés fentartását *kérelmezni* a kifogásokkal szemben, felperesnek elég a kifogások elutasítását kérni és felperes egyebet nem is tett, ehez pedig joga volt, mert miután a váltót a megszerzett joggal, tehát a sommás végzésben nyert jogokkal ruházta át K. L.-re mint váltókezesre, felperesnek a K. L.-el szemben fenforgó szavatosságnál fogva is kötelessége volt a kifogások elutasítását kérni; de joga volt azt kérni azért is, mert M. L. kifogásaiban nem a történt fizetés alapján, hanem azért kérte a sommás végzés megszüntetését, mert tagadta, hogy a váltó *létezett*, hogy ő értéket kapott stb., ezen okokból pedig a sommás végzés akkor, mikor a váltó létezése, sőt az is, hogy az a fentiek szerint M. L. jelenlétében és közreműködése mellett kifizetve lett, bizonyítva van, megszüntethető nem volt.

Az indokok azon további érvelése, hogy felperesnek a váltókifogások tárgyalásán a keresettől elállani és az eljárás beszüntetését kérelmezni kellett volna, ugyancsak fogalmazavart árul el, mert miután felperes a váltót K. L.-re ruházta a szerzett jogokkal, felperes már jogosítva sem volt többé ez ügyhöz hozza szólani ily értelemben és mert az kétségtelen, hogy miután kimuttatta felperes, hogy a váltó és a már megszerzett jogok K. L.-re ruháztattak, K. L. jogosult volt ezután a sommás végzés alapján tovább eljárni M. L. ellen és direct végrehajtást kérni, mit a sommás végzésnek felperes beleegyezésével vagy e nélkül történt hatálytalanítása után nem tehet; egy felperessel szemben fenforgó kifogás útján pedig a perben nem álló K. L.-t jogától megfosztani nem szabad.

De az anyagi jog szempontjából is teljesen incorrect ezen ítélet, mert minő jog vagy törvény alapján lett a sommás végzés M. L.-el szemben megszüntetve, mikor a váltót és járulékait nem M. L. fizette ki? és mit tehet

most K. L. váltókezes, kire a váltó a sommás végzésben nyert jogokkal átruháztatott, M. L. ellen? mert a megszüntetett sommás végzés alapján többé végrehajtást nem kérhet, és új váltókeresetet sem adhat be, mert hiszen a curiai ítélet alapján ezen váltókereset már res judicatát képez és M. L. egy újabb sommás végzéssel szemben, a curiai ítélettel eredményesen védekezhetik, azzal is, hogy egy váltókövetelés iránt két sommás végzés ki nem bocsátható.

Az ítélet más következményeire nézve pedig kiemelem, hogy ezen ítélet következtében a sommás végzés alapján M. L. ellen kieszközölt zálogjogi előjegyzés is hatályát veszítvén, K. L. most okozatán kívül ezen biztosítéktól is elesett minden ok nélkül, mert M. L. nem fizetvén, tartozása tényleg fenáll.

Processualis szempontból ezen ítélet tarthatlanságát maga az indok is igazolja, mert miután a sommás végzés csak is a *váltókereset beadása előtti időből érvényesíthető kifogások alapján szüntethető meg*, s miután az tény, hogy itt a fizetés a sommás végzés kézbesítése után történt, ezen az alapon legfeljebb végrehajtás-megszüntetési kére, de nem váltó kifogások beadásának volt helye; az indokok azon feltevése pedig, hogy felperesnek keresetétől elállani kellett volna, annyira perrendellenes, hogy erre reflectálnom sem kellene, mert ha meg is engedem azt, hogy ha egy már előbb kifizetett követelés iránt keresetet indítok, ettől a tárgyalás előtt elállani kötelességem, ha a tárgyalás következményeinek magamat kitenni nem akarom, de azt nem érthetem, hogy ha jogos kereseti követelésem a sommás végzés alapján s ennek hozatala után fizettetik ki, miért kelljen keresetemtől elállani vagy az eljárás beszüntetését kérelmezni, mikor *a sommás végzés képezi most már követelése sem alapját s mikor az eljárás, ha követelésem kifizetetté, úgy is megszűnik*, mert végrehajtást én legalább úgy sem kérek, S minő joggal lett a sommás végzés csak M. L.-el szemben megszüntetve, ki nem fizetett, s kinek ma is fenáll váltótartozása, mikor sokkal inkább lett volna az megszüntetendő K. L.-el szemben, mert ez csakugyan fizetett s mert ezzel szemben csakugyan nem járhatna el felperes tovább?

S a mily tarthatlan ezen ítélet eddig fejtegetett része, ép oly különös a költségek fölött rendelkező része is, mert a költségeket kölcsönösen megszüntetni azért, mert alperes is adott okot arra, hogy felperes a tárgyaláshoz megjelenni és védekezését előterjeszteni kénytelen volt, oly alaptalan, hogy e fölött szót vesztegetni sem érdemes, és elég reámutatni a kifejezésre *alperes is okot adott*, mely eléggé illusztrálja, hogy a Curia nézete szerint tulajdonképen felperes adott okot a tárgyalásra, mert egy jogos keresetet adott be, melyre sommás végzés hozatott s melynek alapján fizetés történt; s mely curiai nézetből foly, hogy a Curia felfogása szerint felperesnek a kifogások tárgyalásáról elmaradni s tünni kellett volna, hogy a sommás végzés megszüntetessék, hogy alperes költségeiben elmarasztaltassék, és hogy K. L. ezután felperestől a sommás végzés alapján fizetett összeget mint tartozatlan fizetést visszakövetelhesse.

Miután még kiemelem, hogy nézetem szerint alperes váltókifogásaival feltétlenül elutasítandó és a perköltségekben is elmarasztalendő lett volna, mihelyt igazoltatott, hogy sommás végzés kézbesítése után a tőke és járulécai váltókifogást emelő jelenlétében és közbenjöttével egyik váltókezes K. L. által kifizetve lettek, még pedig mielőtt a kifogások beadattak, igen lekötölezne ezen ügy curiai referense, ha ezen az uton tudomásunkra juttatná, hogy tulajdonképen melyik váltótörvény és melyik perrendtartás szerint bírálta el az ügyet, mert ha van valamely előttünk ösmertelen perrendtartás, mely a Curia eljárásánál mérvadó, csak azért is ismernünk kellene azt, hogy ily ítéleteken ne csodálkozhassunk többé.

Dr. V. I.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A német birodalmi (lipcsei) legfőbb törvényszék** 1882. évi kimutatása fekszik előttünk. Polgári ügy érkezett 2477, bűnügyi 3359. Megemlítjük itt, hogy a polgári ügyekben a jogorvoslat sulypontja nem a legfőbb törvényszékben, hanem a 28 országos főtörvényszékben van. A törvényszéki polgári perek ugyanis felebbezésileg az országos főtörvényszékhez mennek és innen csak igen szűkkörű revisionalis jogorvoslat van megadva a legfőbb törvényszékhez; ellenben a törvényszékekhez és az esküdtisékekhez tartozó bűnügyekben a felebbezés jogorvoslása teljesen ki van zárva s a revisió rendsz. rint az országos főtörvényszék kikerülé-ével egyenesen a birodalmi legfőbb törvényszékhez illeti. Ezen szervezettel lett elérve az, hogy a legfőbb törvényszékhez feljövő ügyek száma oly csekély, mint a fenebbi számok mutatják. Az 1881-ik évhez képest a beérkezett polgári ügyek száma 563 darabbal kevesebb, ennek folytán az eddig működött két polgári segédtanácsot feloldatták és az illető bírák ismét a főtörvényszékeknek való rendes működési területet elfoglalták. A beérkezett bűnügyek száma ellenben 490 darabbal emelkedett. Az összes polgári és bűnügyi hátralék 1882. végén volt 1154. A polgári ügyeket 5, a bűnügyeket 3 tanácsban intézik el. A bíróság személyzetének létszáma a következő: 1 elnök, 7 tanácselnök, 60 bíró, 1 birodalmi főügyész, 3 helyettes (a képviselőre jogosított ügyvédek száma 20) 1 könyvtárnok, 1 irodafőnök, 10 főtitkár, 1 irodaigazgató, 18 irodai titkár, 3 segédtitkár. — A bécsi legfőbb törvényszék ugyanezen évi részletes kimutatását szintén megszerztünk. Adatait legközelebb közöljük.

— **Francia commentár a japáni bűnvádi eljárási javaslatához.** Ezen czim alatt megjelent BOISSONADE párisi jogtanártól egy nagy nyolczadrétű 976 lapra terjedő mű. Érdekes jelenségeként felemlítjük, hogy a két japáni codex fölött, azok keletkezésük rövid ideje óta — promulgatiójuk 1880. július hóban történt — japáni nyelven írt több mint 100 commentár jelent meg már. A fentidézett mű a revisionalis bizottságok által megváltoztatott javaslatot annak eredeti alakjában közli, mintegy indokolásszerű commentár kíséretében s összehasonlításban az európai törvényekkel, különösen pedig a francia eljárással. A javaslat az általános határozmányokon kívül 5 könyvre oszlik. Az első szól a büntetőbíróóságok szervezetéről és illetékességéről, a második az előkészítő eljárásról, a harmadik az ítélethozatalról, a negyedik a semmitőszék hatásköréről, az ötödik az ítélet végrehajtásáról. A szerző kiemeli a bevezetésben, hogy ezen törvényhozási mű uralkodó jellegét a scrupulosus gond képezi, melylyel úgy a tények megállapítása s azoknak beszámíthatósága, mint a jog alkalmazása körüli bírói tévedéseknek preveniálni iparkodik. S e részben a szerző *mint legnagyobb újítást a jury behozatalát említi fel.* (»Mais la plus grande innovation est certainement l'introduction du jury, pour juger les crimes.«) Hogy a japáni birodalom törvényhozása a többi nemzetek színvonalára emeltessék, ahhoz feltétlenül szükségesnek találtatott — így beszéli el szerző — ezen intézmény behozatala, mely Európa és Amerika összes törvénykönyveiben megvan. Figyelemmel voltak továbbá arra is, hogy közel jövőben az új codexek az ott lakó külföldiekre is alkalmazandók lesznek s hogy ennél fogva szükséges, miszerint ezek itt is amaz institutiót feltalálják, a mely hazájokban *egy jó büntető igazságszolgáltatás legjobb biztosítékának tekintetik* (»et il est nécessaire qu'ils trouvent dans ce pays une institution qui, dans les leurs, est considérée comme la meilleure garantie d'une bonne justice criminelle.«) A mű megjelent: Tokio, 1882. XV. année de Meyi. Imprimerie de la première Succursale de la «Kokou'unsha.» Tokio, Takewatcho Nr. 12. — A mű kiállítása díszére válnék bármely párisi nyomdának.

— **A francia bírósági reformról** szóló törvény kihirdetését a kormány halogatja, s attól tartanak, hogy ezzel a kormány az epuratióra engedélyezett három havi időt meg akarja hosszabbítani. A «Journal officiel» egy rendeletet közöl, mely a bíráknak kamarákba (senatusokba) való beosztását november 3-ig halasztja el, minek célja az, hogy a kinevezendő új elnökök eszközöljék ezt a beosztást.

Takaró papiros minden nagyságban megrendelhető a *Franklin-Társulat* könyvkiadó-hivatalában, Budapest, IV. ker., egyetem-utca 4. sz.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A büntetőjogi beszámítás. Dr. ASZTALOS JÁNOS kolozsvári ügyvédtől. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Jogirodalom: Les Constitutions modernes. Par F. R. Dareste et P. Dareste és Les Constitutions Européennes. Par G. Demombynes. Dr. NAGY ERNŐ n.-váradai jogakad. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A peres igények és követelések igazolásának határideje. B. L.-tól. — Illetékmérséklés megelőző birtokváltozás alapján. RÓKA JÓZSEF pénzügyi fogalmazótól. — Különfélék. MELIÉKLET: Curiai Határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A büntetőjogi beszámítás.*

A téboly teljes fokán, a tény eredménye nem tulajdonítható teljességgel az akaratnak, s felmentő a beszámításnál; az időhöz kötöttnél az határoz, hogy a tény elkövetésekor a téboly rohama alatt szenvedett-e a tettes, mely esetben felmentő, de ha a közbeneső időben (lucidum intervallum) történt az, csak enyhítő beszámítás alá vonható.

A gyenge és tompa elméjűnél, az együgyűnél, határozottan megállapítandó, hogy mily fokban képes az általános viszonyokról és jogról fogalmat alkotni, tehát mely fokig birt öntudatossággal, s akarattal a tény elkövetésére, és ténye ezen fokban enyhítőleg jön beszámítás alá.

Igy, ha valakinek elmezavara csak bizonyos rögeszmében nyilvánul, azon ténye, melyet ezen rögeszme keretében követett el, teljességgel nem róható fel bűnül; azonban a rögeszme határán kívül eső tényeért felelős.

A *siket-némaság* olyan szervi fogyatkozás, a mely physikailag lehetlenné teszi a kötelesség, jog és igazság elvont fogalmairól biztos ismeret szerezhetését. Ez akadályozván az illetőt embertársaival érintkezésében, lehetlenné teszi, hogy a társulásról, s az abból folyó jogok és kötelekről, magának tiszta fogalmakat alkothasson.

A mai fejlett társadalmi viszonyok között, hol a siket-némák is részesíttetnek tanításban, már nem lehet feltétlenül kimondani, hogy ezen állapot teljesen felmentő a beszámításnál, hanem kiderítendő, hogy a tényt elkövető nyert-e oktatást, és az alapon mely fokig szerzett magának fogalmakat a jog és kötelességről: és ha nem nyert semmi oktatást, ez esetben teljesen felmentő ok ez állapot a beszámításnál, ellenesetben csak enyhítő körülmény lehet azon mértékig, a melyben szerzett ismeretei és értelmi fejlettsége erkölcsi erőt nyújthatnak tényének.

A *részegség*nél az élvezett ital oly befolyást gyakorol a testi szervekre, mely a szervi működések zavarában a lélek s értelem működésére is hatással bír, s az akarat elhatározását rohamossá tévén, ennek szabadságát korlátozza, sőt az értelmet teljesen megbéníthatja.

A részegség állapotában tehát az akarat öntudatossága és szabadsága hiányozván vagy szenvedvén, igazságelvi szempontból nem tehető felelőssé a tényt elkövető ténynek erkölcsi értékeért, vagy legfeljebb csak annyiban, a mily foku öntudatosság és bírálatképesség létezett akaratában, mely tettét irányozta. Büntetni tehát csak oly mértékig lehet, a mennyi erkölcsi erő a tény alanyában létezett.

Büntetőjogi igazságszolgáltatási alapelv, hogy a hol a

büntett egyéni sajátsága tekintetében az alanyi erkölcsi erő foka leszáll, ott a beszámítást is le kell szállítani.

Igy a részegség állapota enyhítő, leszállító körülményt képez a beszámításban.

A részegségnek azon foka, mely az értelmet teljesen megbénítja, itt figyelembe nem jöhet, mert ily eset csak akkor állhat elé természetszerűleg, mikor a cselekvési képesség is physikailag lehetetlen, megbénult; tehát ott tény elkövetéséről szó sem lehet.

Tekintet alá jön még azon eset, mikor az illető, előzetes, s jogsértésre irányzott szándékkal, önmaga szerzi a részegségi állapotot, ezzel vagy bátorítást akarva nyerni a tett elkövetésére, vagy ravasz előrelátással a mentő érvet teremteni. Itt a részegség súlyosító körülmény a beszámításban, mert a szándék megrögzöttségének tanúsága; s ott leli jogelvi igazoltságát, hogy a jogot sértő szándék és akarat nem a részegség állapotában keletkezett, hanem azelőtt teljes öntudatossággal, s itt a részegség tulajdonképpen a büntény végrehajtásának egyik eszközét képezi.

Az *álom* a testszervezetnek oly természetszerű állapota, melyben a lélek és értelem megszűnik a külvilággal összeköttetésben lenni, s az akarat teljesen képtelen a cselekvényekbeni öntudatos kiható ténykedésre, hanem az emberi szellem behatólag s önmagában működik. Az álom a lelki és testi működések öntudatlan állapota.

Tehát, ha az álom hatása alatt a tettes követ is el valamely tényt, s habár abban a szellem és akaratnak lehet része, de az nem öntudatos, nem reflectáló a külvilág viszonyaira, jogfogalmaira; s azért nem lehet felelőssé tenni az elkövetőt.

Az álom és álmokorban elkövetett bünténynél, ezen körülmény teljesen felmentő a beszámításnál.

Az *elhanyagolt nevelés* körülménye is figyelembe veendő a beszámításnál, s enyhítő hatásának veendő.

Az értelem felfogási képessége csakis a nevelés és tanulás útján fejthető ki, és ha valakinek nevelése annyira elhanyagoltatott, hogy az daczára korához mért érettségének, a jogok, s kötelességek viszonyáról, az erkölcsi kívánalmakról értelmének fejletlensége miatt nem bír több fogalommal, mint egy serdült korban levő egyéntől kívánhatni; tényeinek erkölcsi ereje csak azon fokban állapítható meg, a mennyiben értelmének fejlettsége képes volt akaratát irányozni. Ha nevelésének elhanyagoltsága önhibáján kívüli; s az eredmény, elméjének oly kiskorúsága, melyben képtelen a jogok és törvények ismeretére, vagy legalább nem bír azokról tiszta fogalmakkal; s így a jogoknak öntudatos sértése nem is tulajdonítható a tett elkövetőjének, tehát jogelvi igazsággal csakis értelmi fejlettsége arányában büntethető.

A *heves ingerültség*, a körülményeknek a lélekre való oly hatása, mely a kedélyt izgatottságba hozza, s az indulatok rohamában képtelenné teszi az elmét, az akaratot, a higgadt és megfontolt cselekvésre.

Lélektani indokot képez tehát a heves ingerültség arra, hogy a hatása alatt elkövetett tényben hiányzik az elhatározás önkénytelensége, a szándék öntudatos megfontoltsága, s a tény erkölcsi erejét ez alapon leszállítja.

* Az előbbi közleményt l. a 33. és 34. számokban.

Hogy az indulatroham a büntett erkölcsi erejében módosulást idézzon elő, ehhez szükséges először, hogy az oly kényszer gyakoroljon az akarati képességre, mely elhamarkodottá tegye a bűnös elhatározást, megbénítsa az értelemnek a tiltó törvények akadályait mérlegelő képességét, s ebből kifolyólag szükséges másodsor, hogy a heves ingerültség, a tény elkövetése időpontjában irányozza e rohamos izgatottságot, az értelem, és akarat működésére.

A heves ingerültségnek rohamosnak, s a tény időpontjában valónak kell lenni, mert különben a kedély és indulatok hevessége, a szenvedély fogalmát alkotná, s ez más tekintetek alá jön.

A heves ingerültség csak felgerjedés és az akaratra gyakorolt hatásának mérlege szerinti enyhítő körülményt képez a beszámításnál.

Az *akarati kényszer* bizonyos közvetlen nagy baj vagy előny szemléletének az ember lelkére gyakorolt oly nyomása, mely akarati elhatározását erőszakolja.

A szerint a mily természetű a kényszerhatás, a tény is lehet cselekvőleges vagy visszatorló, *actio* és *reactio*.

Az akarati kényszer előidézhetik a *csábítás*, *unszolás*, *fenygetés*, *parancs*, *nyomasztó szükség*, *kötelességek összeütközése* s a *jogos önvédelem*.

A *csábítás*, *unszolás* és *fenygetés* az akaratra s elhatározásra azon uton hat kényszerítőleg, hogy valamely nagy előny elnyerését, vagy valamely nagy kár és baj reá háramlását teszi feltételezett következményéül, az elkövetendő ténynek.

A csábításnál előny ígértetik s feltételeztetik a tény elkövetéseért, s a ténynek jogi hatása iránt téves fogalom létesítettik az értelem felfogásában. Az unszolás tulajdonképpen csak kisebb foka a csábításnak.

A csábításnál a tény elkövető, a csábító által azon téves felfogásra vezettetik, hogy tényének nem leendő a valónak megfelelő erkölcsi hatása és büntetésbeni eredménye, s mégis nagy anyagi vagy szellemi előny fog reá azért hárulni, de mindenesetre a tény elkövetése által feltételezhető veszélynél s a jogsértés értékénél sokkal nagyobb előnyöket fog nyerni.

Meg lévén tehát vesztegetve az értelem szabad működése, a csábígérek kényszerítvén az akarati elhatározását és irányát, az akarat öntudatossága és szabadsága korlátolt, s ezen befolyás által teremtett; és így ezen korlátoltság az elkövetett tény erkölcsi értékének irányozója.

A *fenygetésnél* a tény elkövetésére valamely nagy rossz bekövetkezéséveli ijesztés feltétele útján vétetett reá a tettes.

Itt tehát a személyére vagy közvetlen családtagjaira fenyegetőleg reá mért rossz elhárítása volt a valódi szándék, és az akarat irányozója a tettesnél, nem pedig a tény eredményét képező jogi sértés, és ez csak így számítható be neki erkölcsi értékében.

Ezen eseteknél két irányban jön tekintet alá a beszámítás. Az, a ki a tény elkövette, nem birt teljes és közvetlen akarattal a jog sértésére; hanem előtte a csábítás, unszolás vagy fenyegetés által feltételül kitűzött cél elérése volt a főirányzó, s így a bűntény erkölcsi értékének beszámításánál reá nézve ez enyhítő körülmény; a jogot sértő bűnös szándék tulajdonképpen a csábító, unszoló és fenyegető egyén lelkében fogamzott, az ő akarata vezette a tettet, a tény elkövetője csak eszköz volt az ő akarata érvényesítésében, s bár közvetve, de neki tulajdonítható és számítható be a bűntény erkölcsi értéke, s ez reá nézve súlyosító hatása a beszámításnál.

A *parancs* oly viszonyt feltételez, melyben a tény elkövetője engedelmisséggel tartozott annak, a ki rendelte a cselekvést; s itt a tény irányozó akarat csak a parancs teljesítésének kötelességérzetében nyilvánult s szándéka nem a jogsértésre lévén irányulva csak annyiban jöhet

a tény erkölcsi értéke az elkövetővel szemben beszámítás alá, a mennyiben értelmi felfogása képes volt megbírálni a jogsértés hatályát, s azon fokban vonható enyhítő beszámítás alá a mily fokban birt kényszerítő hatalommal felette a parancsot osztó.

A parancsot osztóval szemben, a jogsértő szándék és akarat neki tulajdonítottván, súlyosító beszámítás alá jön a tény erkölcsi értéke.

A *nyomasztó szükség*, az önfentartási jog alapján képezhet enyhítő körülményt a beszámításnál.

Ha a tény elkövető oly anyagi szükség által volt szorítva, mely a saját és hozzátartozó családtagjai létezését végromlással fenyegette, a létfenntartáshoz szükségelt anyagok hiányában, s ezen ő másképpen mint a tény elkövetése útján nem volt képes segíteni, ezen körülmény oly erős kényszer gyakorolt az akarat önelhatározására, mely az akarat szabad működését lehet.

Itt tehát az akarat főiránya a segély megszerzése, vagy a segély nyújtására, a szükség elhárítására czélzott; s habár az akarat a ténynél a jogsértésre is szükségképpen irányult; de ez nem öntudatos és nem szabad, hanem a szükség által kényszerített volt, s ez irányozza a tény erkölcsi értékének súlyát.

A *kötelességek összeütközése* azon helyzet, mikor a tény elkövetőjének választani kell, hogy vagy a jogsértő tény követi el, vagy a saját maga — családtagjai iránt tartozó — avagy a társadalmi viszonyokban reá rótt kötelességek valamelyikét kell megsértenie vagy elmulasztania. Ez erkölcsi kényszer, melyet egyrészt a tételes törvényeknek az észjogi s társadalmi fogalmakkal netaláni ellentétessége állíthat elő.

Ez főképp a párbaj eseteinél fordulhat elő, hol a társadalmi erkölcsi fogalmak kötelességévé teszik bizonyos esetekben az egyénnek a párbaj elégtételt, míg a törvények tiltják azt.

Itt az egyik kötelesség iránti érzet kényszer gyakorol a jog iránti tisztelet érzetére, s midőn a tény elkövető e küzdelemben a jog sértésére határozza el magát, épen ezen küzdelem miatt nem független szabad az akarati elhatározás.

Itt az erkölcsi kötelességek fenyegető hatása képezi a kényszer, s miután a helyzet azon kényes dilemmába helyezi az illetőt, hogy jogot mindenesetre kell sértenie, vagy oly jogot, melyért a büntető igazságszolgáltatás kíván elégtételt vagy oly jogot, melyért a társadalmi erkölcsi fogalmak és nézetek sujtandják; ha a bűntényt követte el, ott kétségtelenül nem a jog sértése volt az akaratot irányozó cél, az alanyi erkölcsi erő merőben hiányzik a bűntényben, s ez jogforgalmi igazsággal képezhet enyhítő beszámítást.

A *jogos önvédelem* esetét képezi, ha oly jogellenes, súlyos és elháríthatlan baj fenyegette az illetőt, melyet maga megmentése végett csakis az elkövetett tény által háríthatott el.

Jogelvi igazságát abban leli, hogy a váratlan, jelenlevő és feltétlen veszélytől félelem megzavarja az értelem helyes és rendszeres működését, az önfentartás természetes ösztöne uralja és irányozza egyedül az akarat elhatározását, megszűnik a jogfogalmak iránti reflexio, az elhatározás öntudatossága és szabadsága — az önfentartás ösztönéből lévén teljesen és kizárólag irányozva — e szerint megbénítva van, s az elkövetett tény erkölcsi erejében csak önczélta találunk az elkövetőre nézve, és nem kiható, s a jog sértésére irányuló akaratot. Nem azért követte el a tény az illetőt, hogy jogot sértsen, vagy hogy másnak bajt okozzon, hanem csupán csak hogy önmagát megvédje.

Nincs alanyi erkölcsi erő, és nincs anyagi erkölcsi erő a bűntényben, és épen ezért felmentő a jogos önvédelem a beszámításban.

Dr. Asztalos János.

(Folyt. köv.)

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

VI. A felvétel.

A terület mérnöki felvételéről egyetmást elmondani nem tartom fölöslegesnek.

¶ Mindenekelőtt megjegyzem, hogy az $1'' = 50^\circ$ léptéket kicsinynek tartom; legalább is $1'' = 40^\circ$ lépték szükséges ahhoz, hogy a szelvényeken minden egyes földrészlet jól kivehető legyen. Igaz ugyan, hogy az utasítás 54. §. d) pontjának második bekezdése szerint oly egyes határrészek melyekben számos kis részletek fordulnak elő, a részlet-felvételi szelvényen összterületük alakjával veendő fel s azokról szabványszerű mellékszelvények $1'' = 20^\circ$ lépték mellett felveendő; csak hogy ezt a működő mérnök csak oly határrészekben teheti, ahol *számos* ily apró részletek vannak, de az oly határrészekben, melyekben nem az egész dülő vagy aldülő áll ily apró részletekből, hanem azoknak csak egyes részei — s ez a legtöbb eset —: már nem vehet fel a mérnök mellékszelvényt.

Elméletileg véve nagyon helyes az utasításnak azon intézkedése, miszerint: «*A földrészletek számozásánál a telekkönyvi helyrajzi számok pontosan megtartandók.*» (Utasít. 55. §. második bekezdés.) Csak hogy ez a gyakorlatban olykor kivihetetlen, mert jó és pontos telekkönyvi helyszínelést tételez föl, holott Erdélyben sok helyen — kivált a szászföldön — ez annyira felületes és gyarló, hogy utána eligazodni némelykor teljes lehetetlen. A telekkönyvi vázrajzon létező némely részletek a természetben föl nem lelhetők, mások egészen másképp, sőt olykor egészen más helyt fekszenek természetben, mint a telekkönyvi vázrajzon; némely a természetben lelt földrészletekre nézve teljes lehetetlen megállapítani, hogy melyik telekkönyvi helyrajzi számu földrészletekből keletkeztek? mert a telekkönyvi helyszínelés óta beállott birtokváltozások, osztályok, szétदारabolások és ismétli tovább osztások telekkönyvileg nem lettek keresztülvive.

Kétségtelen, hogy az azonosság megállapítása, a közhitel biztosítása és e telekkönyveknek könnyű, gyors és biztos átalakíthatása végett szükséges, miszerint a működő mérnök a telekkönyvi vázrajzzal kezében *lehetőleg* annak alapján helyszíneljen, hogy a földrészletek számozásánál a telekkönyvi helyrajzi számokat *lehetőleg* megtartsa. Minden működő mérnöknek tehát mindenütt elengedhetlen, szigorú és lelkiismeretes kötelessége ezt megkísérteni. De ha mégis a működő mérnök a helyszínelés folyamában arról győződik meg, hogy a telekkönyvi helyszínelés rossz, megbízhatatlan, a természettel nem egyező; hogy a tklvi vázrajzok után bizton elindulni nem lehet; ha azt látja, hogy a tklvi helyszínelés óta a földrészletek annyira el lettek osztva és aprózva, hogy nem lehet biztosan megállapítani, miszerint a természetben talált földrészletek mely telekkönyvi helyrajzi számu földrészletekből keletkeztek: akkor előterjesztésére meg kell mégis *kivételesen* engedni azt, hogy a működő mérnök szakadatlan sorrendben folyó, önálló mérnöki számokat használjon, de ez esetben is kötelezni kell őt arra, hogy az azonosság megállapíthatása végett a telekkönyvi helyrajzi számokat a lehetőségig puhatolja ki s hogy a földkönyvben és birtokivben az első rovat után még egy rovatot huzzon, és az első rovatba irt saját száma után a második rovatban a telekkönyvi helyrajzi számot a lehetőségig mindenütt írja be. Ily engedélyt azonban az eljáró bíró csak nagyon indokolt előterjesztés alapján, szükség esetében egy hitelesítő mérnök meghallgatása után és csak is *kivételesen* adjon, nehogy az ilyes engedélynek könnyű szerrel való megadása visszaélésekre szolgáltasson alkalmat.

És most áttérek az utasítás 54. §. h) pontjában említett térképmásolatra.

Az utasítás ezen, különben nagyon practicus, hasznos és czélszerű intézkedésének az a nagy hibája van, miszerint ezen térképmásolaton az egyes részletekbe a *tulajdonosok* neveit rendeli beírni. Természetes, hogy a tulajdonos elnevezés alatt mást nem lehet érteni, mint a *telekkönyvi tulajdonost*. Némely működő mérnök ennél fogva nem tesz egyebet, mint a kezénél levő telekkönyvi részletlajstrom alapján kikeresi minden egyes helyrajzi szám telekkönyvi tulajdonosát és beírja ezen térképi másolatba, s később ebből állítja össze a földkönyvet és birtokiveket. És még csak nem is vetheti senki szemére, hogy nem törvényesen cselekedett; mert hiszen az utasítás betűszerinti értelmében a szabályok pontos megtartásával járt el. Ámde az utasításnak ezen rendelkezése temérdek zavart okoz, a bajoknak, félreértéseknek, gyűlölködéseknek, gyanúsításoknak veszekedéseknek egész tömkelegét idézi föl, emellett, hogy az eljárást nehezíti, hátráltatja és költségesebbé teszi.

Melyik község az, a hol a *tényleges* állapot megfelel a *telekkönyvi* állapotnak? Számtalan adásvétel, osztály, csere, örökösödés folytán, melyeknek csak egy parányi része vitélik telekkönyvileg keresztül, a határnak jelen állapota olykor felismerhetlenül más képet tár elénk, mint a minőt a telekkönyvi vázrajzok mutatnak.

Ha a nép azt hallja és látja, hogy a mérnök a tetteleg birtokosok mellőzésével ennek évekkel ezelőtt létezett, olykor ötödik-hatodik jogelődének, vagy rég elköltözött, elhalt, magvaszakadt egyéneknek neveit írta be; ha azt hallja és látja, hogy a mérnök azon földdarabnak tulajdonosául, melyet évek óta ő egyedül, háborítatlanul bír és használ, kivüle még 5—10 egyént is irt; ha a földkönyv felolvasásakor a tetteleg birtokosok mindenike nevét minden dülőben és aldülőben, ahol csak valamicskét, bír a természetnek és valóságnak megfelelő helyen és sorban nem hallja: kész a gyanu hogy a mérnök a földeket *elírta*, a nép mindjárt hajlandó csalást, kijátszást emlegetni s felzudul mint a rajzó méhkas; csakhamar akadnak bujtogatók, a zavarosban halászni szerető emberek, s lesz zavar, ellenségeskedés és petpatvar. Pedig a felzaklatott kedélyeket lecsillapítani vajmi nehéz feladat!

Azt hiába is emlegetjük a nép előtt, hogy hiszen a mérnök nem hibás, hanem a törvény; mert azt csak nem hiszi el, hogy a törvény olyasmit rendelhessen, miszerint a mérnök az ő földjét más nevére írja, s hogy abból a földből, mit ő már évek óta egyedül bír, másokat is részesítsen. A *tulajdon* és *birtok* közötti jogi különbséget, a telekkönyvi és tetteleg birtoklás különböző voltát és jogi következményeit a népnek legtöbbször ugyan hiába magyarázzuk!

De hát mi vezette a kormányt arra, hogy elrendelje, miszerint

1. A fölvételi térképmásolaton az egyes részletekbe a *tulajdonosok* nevei irandók be. (Utasít. 54. §. h) pont.)

2. Minden egyes földrészlet után az illető rovatba beírandó a *telekkönyvi tulajdonosnak* s ha több tulajdonostárs létezik, a telekkönyvben legelől megnevezett tulajdonosnak neve a tulajdonközösség jelzése mellett. (Utasítás 61. §. e) pont)?

Bizonyára nem más vezette erre a miniszteriumot, mint azon nagyon fontos követelmény, hogy a *tényleges* birtokállapot a tagosítás folyamában a telekkönyvvel összhangzásba hozassék; mert ez esetben a tagosítás befejezése után a telekkönyvnek átalakítása igen könnyű, gyors és kevés költségbe kerülő munka.

Fontos ok és üdvös cél: elismerem.

De legyen bármennyire fontos az ok és üdvös a cél: valóításukat a *tagosítás folyamában* csak annyiban szabad

* Az előző közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31., 32., 33. és 34. számában.

megengedni, a mennyiben magának a tagosításnak tulajdonképeni célját nem kockáztatja, nem hátráltatja.

Már pedig a tagosításnak legfőbb célja — tudniillik, hogy mindenki a jelenben szanaszét szórta számos részletben levő tetteges birtoka helyett azzal egyenértékű új birtokot kapjon lehetőleg egy tagban, vagy a határ fekvésének, a helyi viszonyoknak és a mezőgazdaság érdekeinek megfelelő részletekben gazdaságilag célszerűen használható, szabályos alakban — van kockára téve, ha az utasítás fenebb idézett szabályaihoz mereven ragaszkodunk. Mert ha a hitelesítési eljárás folyamában a, bizony sokszor értelmetlen, tudatlan felekkel hosszas, vesződséges és fárasztó munka után a tényleges birtokállapotot valahogy sikerül is a telekkönyvvel összehangzásba hozni és a sok községben százakra menő, birtokváltozásokat az utasítás 65. §. a) — e) pontjai szerint elintézni: mégis előáll azon állapot, hogy az utasítás 65. §. d) és e) pontjai alapján elrendelt külön kijelöléseknél és külön megjelöléseknél fogva sok új tag szétdaraboltatik s a tetteges birtokos összes tényleges birtokát nem egy, hanem esetleg 10—20 részletben kapja ki, illetőleg az egy tagban kivenni óhajtott illetménye esetleg 10—20 darabba szakad.

A mérnöki felvételnek mindig a teljes jelen állapotot, tehát a tényleges birtoklást a tetteges birtokokkal együtt kell felülnetnie.

Azért a működő mérnöknek elengedhetetlen kötelessége az egyes földrészteteknek a telekkönyvi vázrajok szerint eszközözlendő helyszínelése alkalmával a tényleges birtoklást, a tetteges birtokosokat kinyomozni, feljegyezni és az utasítás 54. §. h) pontja szerint készítendő térképmásolaton az egyes részletekbe a tetteges birtokosoknak neveit beírni. Hogy pedig ezen cselekmény az utasítás határozott rendelkezését ne sértse: az ügyes mérnök úgy segít a bajon az ügynek végzetetlen előnyére, hogy beírja ugyan az egyes részletekbe a telekkönyvi tulajdonosnak neveit, de mindjárt utána teszi zárjel között a tetteges birtokosok neveit is.

Ezen okoknál fogva én nem tudom eléggé melegen ajánlani az utasítás 54. §. h) pontjának azon értelemben való megváltoztatását, miszerint az egyes részletekbe a tetteges birtokosok nevei irassanak.

VII. Földkönyv. Birtokiv.

Az utasításnak ezekre vonatkozó rendelkezéseit a következőkkel kiegészíteni mulhatlanul szükségesnek tartom:

a) A földkönyv második rovata után a házszámnak új rovat huzandó.

Házszám nélkül az ugyanazonosságot megállapítani sok helyt teljes lehetetlen; mert némely községben — kivált szászoknál — annyi az egyforma név, hogy házszám kitétele nélkül nem lehet tudni, hogy kiről van szó. Például Jöveditsen negyvennél több Schuster Martin él.

b) Ha valamely földrésztet vagy annak egy részét tetteg nem a telekkönyvi tulajdonos bírja: e körülményt köteles a működő mérnök az utasítás 54. §. h) pontjában említett térképmásolat alapján a földkönyv *Megjegyzés* rovatában kiírni.

c) A birtokivek számai a telekjegyzőkönyvek teljes jogcímeinek bejegyzése s azok sorrendjének és számainak megtartása mellett a birtokiv közepére irandók, amint ezt a telekjegyzőkönyvek A. lapjain láthatjuk.

Ha azonban valamely földrésztet nem a telekkönyvi tulajdonosnak, hanem másnak vagy másoknak van tetteges birtokosok: ezen földrésztetek a tetteges birtokos vagy birtokosok neve alatt ugyanazon birtokivben elkülönítendő.

d) Az utasítás 65. §. d) és c) pontjait elhagyandóknak és ezek helyett általánosan kötelező szabályul kimondandónak vélem, miszerint ha valamely birtok vagy birtokrészlet nem a telekkönyvi tulajdonos vagy tulajdonosoknak birtoká-

ban van: köteles a működő mérnök az ilyen birtokot vagy földrésztet mindig a tetteges birtokosnak új birtokával együtt kiadni és a telekkönyvi tulajdonos neve alatti birtokivben a tetteges birtokos nevének kitétele mellett külön megjelölni, de a természetben csak akkor külön kijelölni, ha ezt a telekkönyvi tulajdonos kívánja.

Nagy horderejű javaslatok ezek; mert az eljárást könnyítik, egyszerűsítik, gyorsítják és olcsóbbá teszik.

Vámosgálfalván idei november hónapban két egész héten át vesződtem a százakra menő birtokváltozásokkal; 55 külön-jegyzőkönyvet vettem föl és az általános jegyzőkönyvben 94 tétel alatt tárgyaltam.

E vesződséges munka nagy része azonban elesik, s ekként sok idő és költség megkiméltetik, ha a működő mérnök nem kénytelen bevárni az eljáró bírónak az utasítás 65. §. a) — e) pontjai alapján, de mindig csupán csak a felek kérelmére adható, utasítását, hanem a törvény egyenes rendelkezésénél fogva járhat el a fenebb a) — d) pontok alatt leírt javaslataim értelmében. Hiszen ekként a mérnök már a helyszínelés alkalmával kinyomozván a tényleges birtokállapotot s ezt a telekkönyvvel már a földkönyv és birtok elkészítése alkalmával összehangzásba hozván: az eljáró bíró a határnak való és tiszta képét kapja s teendője a hitelesítés alkalmával már csak a kinyomozott és rendezett birtokváltozásokban az utasítás 65. §. a) és c) pontjai szerint való elintézésére szorítkozik.

Nagyon természetes, hogy ott, ahol önálló mérnöki számozás engedtetik meg: a földkönyvet és birtokiveket másképp kell szerkeszteni. Ez esetben a telekkönyvi tulajdonos neve jön a *Megjegyzés* rovatába, s úgy a földkönyv, mint a birtokivek tisztán a tetteges birtokosok nevei és száma szerint alakulnak.

VIII. Negyedik kiszállás.

A negyedik kiszállás célja és főbb mozzanatai:

1. A mérnöki előmunkálatok az érdekelt felek elébe terjesztetnek s a földkönyv és birtokivek felolvasatnak.

2. A felszólamlások jegyzőkönyvre vétetnek.

3. A mérnöki előmunkálatok s az azok elleni felszólamlások tárgyában felvett jegyzőkönyv a hitelesítő mérnöknek kiadatnak, a ki a munkálat szabályosságát és műszaki helyességét hivatalból részletesen és behatóan átvizsgálja, a jegyzőkönyvbe adott felszólamlások tárgyait külön megvizsgálja s eljárásáról és vizsgálata eredményéről írásban szerkesztett tüzetes szakértői véleményt beadni köteles.

4. A felmerült hiányok, a mennyiben pótolhatók, pótoltatnak.

5. A hitelesítő mérnök működésével egyidejűleg az eljáró bíró a tényleges birtokállapotnak a telekkönyvvel lehető összehangzásba hozatalát eszközli. E végre a birtokivek felolvasatnak.

6. Ha a munkálatok hibátlanoknak találtattak vagy a felmerült hiányok pótolattak: a 62. §. első bekezdésében felsorolt eredeti munkálatok (6 darab) hitelesítési záradékkal láttatnak el.

Ez a működési sorrend az utasítás 63—65. §-ai értelmében.

Az utasítás 63. §-ának első bekezdése így szól: «Az eljáró bíró a hozzá beadott mérnöki előmunkálatok teljessége esetében azok hitelesítésére határnapot tűz, s erre az érdekelt feleket, a működő mérnököt és a hitelesítő mérnököt megidézi.»

Lássuk a gyakorlati alkalmazást.

X. eljáró bíró Y. község tagosítási ügyében a mérnöki előmunkálatoknak teljessége esetében azok teljesítésére határidőül május 1-ét és a következő napokat tűzi ki a helyszínére, és erre az érdekelt feleket, a működő mérnököt és Z. hitelesítő mérnököt megidézi, kik a mondott időben pontosan meg is jelennek. X. eljáró bíró előadván a

kiszállás célját, megmagyarázza a teendőket s azok felől felvilágosítván a feleket, a mérnöki előmunkálatokat a felek elé az asztalra azon kijelentéssel teszi ki, hogy azokat megtekinteni, a munkálatok helyességéről meggyőződni, minden érdekelt félnek jogában áll. Azután a földkönyv, ennek bevégeztével a birtokívek felolvasásához fog. De mielőtt a földkönyv felolvasását megkezdene, figyelmezteti a feleket, hogy a földkönyv és a birtokívek felolvasása alkalmával minden egyes érdekeltnek jogában áll a mérnöki munkálat ellen felszólalni, kifogásait és részvételeit előadni, melyek jegyzőkönyvre vétetni és a hitelesítő mérnök által megvizsgáltatni fognak. Ezen soha el nem mulasztandó és a törvényt nem tudó szegény adózó nép felvilágosítására égetően szükséges figyelmeztetés előre bocsajtása után az eljáró bíró irnokával felolvastatja a földkönyvet, azután egyenként a birtokíveket és minden egyesnek felszólamlását jegyzőkönyvbe véteti.

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

JOGIRODALOM.

Les Constitutions modernes, par F. R. DARESTE et P. DARESTE. Paris. 1883. Challamel aíné.

A különféle államéletet, alkotmányokat ismertető munkák, a ma már mindinkább internationalis alapon dolgozó politikusok és közjogászok számára szükséges forrásokat képeznek. Az ilyen műveket régebben a német, utjabban a francia irodalom szolgáltatja, a melynek kebelében ép napjainkban is két alkotmánygyűjtemény jelent meg.

Az alkotmánygyűjtemények összeállításának többféle módja van: egyik szerint az alkotmányszabályok egyszerű fordításban közöltetnek, az alkotmányok maguk magukat mutatják be, és az olvasó csak pozitív tételeket talál, melyek feldolgozásra várnak; a másiknál az alkotmányokat az író ismerteti, midőn a szabályokat feldolgozza. A DARESTE-féle mű az első, az alább ismertetett pedig az utóbbi módszer szerint készült. Mindenik előnyösen használható.

A két DARESTE-nek, művek összeállításánál, nagy nyelvismereteik fontos szolgálatot tettek. Kevesen vannak Franciaországban, de kevesen Európában, kik mint ők elmondhatnák, hogy az összes modern alkotmányokat eredeti szöveg után fordíthatják le. Ha ehhez még hozzáteszszük, hogy a szerzőknek irodalmi multjuk van, hogy sikerült a komoly megbízható tudós nevét kivívni, azt hiszem, elmondottunk mindent, a mi csak az író személyétől egy hasonlaltalmu mű előnyére megkívánható.

Mellesleg szólva, DARESTE PÉTER a magyar nyelvet is folyékonyan beszéli, jártas a magyar irodalomban, őszinte barátja a magyaroknak, a miről meggyőződhetek mindazok, kik akár nálunk tartózkodása alatt érintkeztek vele, akár Párisban szívélyes támogatásában részesültek.

Áttérve a műre, ez két kötetben, mintegy ezerháromszáz lapon az európai, amerikai, egy szóval a művelt államok politikai alkotmányait hűséges fordításban tartalmazza; a közigazgatást és bírói szervezetet nem érinti. Az összeállításnál főfigyelem a jelenleg érvényben levő szabályokra lett fordítva, de ezek könnyebb megérthetése és méltathatására bevezetésképp történeti kivonat szolgál, valamint az epochalis jelentőségű alkotmánytörvények közlése, habár ma csak történeti beccsel bírnak is.

A munka előnyeit szaporítják még az alkotmányok mellé illesztett bibliographiák, melyeket szerzőink érintkezésben a különféle államok szakférfiaival, gondosan állítottak egybe. E bibliographiák forrásokat szolgáltatnak az esetre, ha valaki bővebb felvilágosítást óhajt, mint a mennyit a munka nyújt.

Ausztria-Magyarország alkotmánya négy fejezetre van osztva. Az elsőben az osztrák-magyar uniót szabályzó törvények foglaltatnak. Ezt követi az osztrák alkotmány, azután

a magyar, végül Horvát-Szlavonországok autonómiaja és viszonya az anyaállamhoz.

A magyar államra és Ausztriával levő uniókra vonatkozó történeti részben az elfogulatlan bíráló teszi megjegyzéseit.

Kiemeli a magyar népnek függetlenség, önkormányzat, alkotmányos formák iránti előszeretétét. Elmondja, mint jutott hazánk Ausztriával összeköttetésbe, továbbá azon küzdelmeket, melyeket önállóságunkért folytattunk. Történeti szempontból érdekes alaptételek sorozatát a vérszerződéssel kezdi meg és folytatólag még harmincznyolczat ismertet. Az aranybullát, az ország függetlenségére vonatkozó 1791: 10., a törvényhozó és végrehajtó hatalom gyakorlását szabályozó 1792: 12., az országgyűlés adó- és ujonczmegszavazási jogát biztosító 1791: 19. tczikkeket, továbbá a királyi esküt és a hitlevelet szó szerinti fordításban közli.

Jelenlegi alkotmányunk tehát olyan basison van bemutatva, hogy az idegen olvasó államéletünkről, a multa nézve, kellő tájékozottságot szerezhessen.

Az újabb alkotmányszabályok ismertetése azonban nagyon szűkkörű. Tudjuk jól, hogy a történetileg fejlődött magyar alkotmányt összeállítani sokkal nehezebb mint azokat, melyek egy levélbe foglaltattak. De már e nehézséggel meg kell küzdeni és a mű sokat nyerne, ha még néhány alaptörvény — pl. a vallás- és nemzetiségi egyenjogúságot, a tan- és sajtószabadságot biztosító, továbbá a választási jogot szabályzó — lefordítása által kibővítették.

A Horvát-Szlavonországokat tárgyaló részben pedig a történeti bevezetésnek kellene bővebbnek lenni, hogy kellőleg magyarázó lehessen. Csak néhány szóval mondatik el, hogy «Horvátország már századok előtt került a magyar korona alá, de külön alkotmánynyal bírt», miből az olvasó még azt sem tudja meg, souverain állam volt-e, állam volt-e, vagy tartomány? Kimaradt mindaz, mi a társországoknak hozzánk való viszonyára történeti szempontból jellemző: hogy miként került a magyar korona alá, milyen volt régi autonómiájuk, miként jött létre az új, miben áll a névcseré. Kimaradt azon ténynek constatalása, miszerint a jelenlegi horvát-szlavon autonomia sokkal szélesebb körű, mint volt a régi, a történeti alapon fejlődött olyan, a milyent a mostani centralisatióra törekvő korunkban más európai állam alig adna tartományának.

Mindennek felvétele kívánatos lenne a különben jeles munka érdekében, a végből, hogy Horvát-Szlavonországoknak hozzánk való és külföldön oly sokszor félreértett viszonya a kellő világításba helyeztessék.

* * *

Les Constitutions Européennes, par G. DEMOMBYNES. Deuxième Edition. Paris. 1883. Larose et Forcel.

DEMOMBYNES műve abban különbözik az előbbtől, hogy a politikai alkotmányok mellett a bírói és közigazgatási szervezetre is kiterjeszkedik; továbbá, hogy az alkotmánytéseket nem egyszerű fordításban, hanem rendezve, feldolgozva tartalmazza. Kétségtelen, hogy e rendszer mellett az író munkája nehezebb, mélyebb tanulmányt igénylő, de azután az olvasónak bővebb és könnyebb tájékozást is nyújthat.

E művet első megjelenése alkalmával, 1881-ben, e lapok hasábjain részletesen bírálva mutattuk be. Elmondottuk, hogy szükségét pótol, hogy megfelel azon kívánalmaknak, melyekkel egy ilyen művel szemben lehetünk. Ez állításunkat mindennél jobban bizonyítja, hogy nem egész két év leforgása alatt új kiadás vált szükségessé.

A két ezer lapra terjedő második kiadás át van javítva, kibővítve s egész napjainkig folytatva. Magában foglalja a legújabb változásokat is.

Jellemző korunk javításokra törekvő, néha persze csak experimentáló irányára, hogy alig van Európában állam,

melynek alkotmánya körében az első kiadástól lefolyt rövidke husz hó alatt lényeges változtatás ne történt volna, vagy ilyen folyamatban ne volna.

Angliában megjelent a municipális codexnek tekinthető «The municipal corporations act», száznál több törvényt tartalmazva, melyek az «angol városok» közjogi életén tesznek alakításokat. Belgiumban érdekes javaslat terjesztett a parlament elé, mely a választási jog adásánál, a polgárok képzettségi fokát is tekintetbe kívánja venni. Spanyolországban az igazságszolgáltatás és közigazgatás körében újítottak.

Portugália egész alkotmányát felülvizsgálat alá vette, tiz alaptételén változtat, különösen a képviselő-választásokra és a törvényhozó test szervezetére vonatkozólag. Olaszországban a képviselő-választásokat szintén új törvény szabályozza, helyt adva a scrutin de liste rendszerének. A románok és finnek alkotmányukat gyökeresen átalakítják. Változtatások jöttek létre még Franciaországban, Norvégiában, Svecicban, Porosz- és Bajorországban, Württembergben, Ausztriában és nálunk.

A második kiadás még több történeti jegyzettel is kibővített. Ezek az olvasónak bizonyára jó szolgálatot tehetnek és csak sajnáljuk, hogy Magyarországra vonatkozólag nem sikerültek. Nem okolhatjuk érte közvetlen szerzőnket, miután nem eredeti tanulmányok alapján, hanem idegen művekből teszi megjegyzéseit. Vétke csak a kellő óvatosság elmulasztásában rejlik, midőn nem eléggé válogatta meg azon gondolkozókat, kiknek nézeteit egy nemzetre, korszakra, egy epochalis eseményre sajátjává tette.

SAYOUS és ASSELINE művei után ilyeneket is olvashatunk nála: «A partir de 1825 jusqu'au 1836 elle (a diéta) lutte en effet surtout pour accroître l'indépendance nationale et pour étouffer celle des Serbes de l'ancien Banat, de Roumains de Transylvanie et des Serbes (!) de la Croatie-Slavonie.» (T. II. p. 243.) A köv. lapon a 48-iki eseményekre vonatkozólag: «L'empereur d'Autriche lui (Magyarszágot érte) *concéda* à la même époque un ministère special. Le vieil esprit magyar ne voulut malheureusement rien concéder aux revendications nationales des pays voisins (!) et le gouvernement autrichien en profita... pour reprendre les concessions, qu'il avait faites.» Ez a felfogás a magyar alkotmány megvilágítására bizony nem szolgálhat.

Az első kiadásnál kiemeltük a szövegben előforduló, Magyarországra vonatkozó tévedéseket. Ezek legnagyobb részét, ép bírálatunk alapján, korrigálva vannak. Az új kiadásban csakis azok a jelentéktelenebbek, néha egyszerű tollhibák csúsztak át, melyekről csak általánosságban szoltunk, melyek azonban szintén nem válnak a munka előnyére.

Szerzőnk legnagyobb gonddal fejteget egyes alkotmánytélételeket vagy viszonyokat, de azután magyarázatnak, azokból le nem vonható, sőt néha határozottan ellenmondó gondolatokat vet oda.

Igy egész korrekt és könnyen érthetőleg ismerteti Magyarország viszonyát Ausztriához, valamint a társországok helyzetét Magyarországon és a bevezetésben mégis azt mondja: «La Croatie et Slavonie forment dans la Hongrie un pays distinct, à peu prêt, comme la Hongrie est distinct de l'Autriche» (T. II. p. 242.) Tulajdonítsuk e megjegyzést a fentebb említett történeti művek hatásának? A törvényhozó hatalomnál szintén találkozunk egy kifejezéssel, mely félrevezetőleg hathat: *L'empereur d'Autriche, comme roi de Hongrie a un droit de veto absolu* (T. II. p. 243.) E mondasban két tévedés van. A törvényhozás körül u. i. a magyar királyt megillető jog a magyar királyé és senki másé és e jog nemcsak absolut vetót tartalmaz, hanem ennél sokkal többet, az absolut vetót magában foglaló szentesítés jogát is.

A delegatiókat elnevezi közös parlamentnek, mely a közös ügyek felett gyakorol törvényhozó hatalmat, (T. II.

p. 172.) a helyett, hogy tekintené annak, a minek ismerteti: a két parlament bizottságainak. Elismeri, hogy Erdély Magyarországgal teljesen egyesült, de azért mint közjogilag külön álló részt is említi. A horvát bánt majd a magyar király, majd az osztrák császár nevezi ki.

E tévedések korrigálása, bármily csekélyek legyenek is azok, annál szükségesebb a harmadik kiadásban, melynek mielőbbi megjelenését óhajtjuk, miután a mű internationalis forgalomnak készült és számos olvasója lesz, kiket a félreértésektől máshonnan szerzett ismereteik nem óvnak meg.

Végül nem mulaszthatjuk el, hogy ujjal elismeréssel ne adózzunk a szerző fáradhatatlan buzgalmának, melylyel a művet összeállította és melylyel sikerül azt a haladás niveauján tartani.

Dr. Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A peres igények és követelések igazolásának határideje.

A felszámolási tárgyalás alkalmával megtámadott követeléseket illetőleg a csődtörv. 148. §-ának 2. bekezdése akként intézkedik, hogy a hitelező a per megindítását vagy folyamatba vételét a 183. §-ban kifejezett joghátrány mellett a csődbiztos előtt igazolni tartozik. E joghátrány pedig abban áll, hogy a valódiság vagy osztályozás tekintetében megtámadott követelések a formászerű felosztási tervben egyelőre a követelt összegben és osztályozásban azon megjegyzéssel veendő számításba, hogy meg lettek támadva. A per után érvényesítendő igények azonban számításba sem vétetnek, ha a felosztási terv elkészítése a per megindítása nem igazoltatott.

Ebből, valamint a 195. §. rendelkezéséből kitűnik, hogy a követelésekre vonatkozó per megindításának igazolási határideje tulajdonképp a felosztási terv foganatosítása tartama alatt bármikor, a követelés számításba vételének jogkedvezménye mellett igazolható. Megerősítést nyer a törvény ekkénti értelmezése a 195. §. által, mely szerint azon hitelezők, kik követeléseiket a csődnyitási határozat folytán kibocsátott hirdetvényben kitűzött határidő eltelte után jelentik be, csak a formászerű felosztási terv alapján már foganatosított felosztásból záratnak ki.

Ámde a peres igényekre vonatkozó perek megindításának igazolási határideje csakis a felosztási terv elkészítéseig tart. Ezen határidőig a per folyamatba tétele minden joghátrány nélkül igazolható. Meddig tart tehát a formászerű felosztási terv elkészítése? Fontos időpont, mely csődtörvényünkben fontossága daczára sincs világosan megjelölve. E határidőt illetőleg a törvény határozatlanságánál fogva kénytelenek vagyunk nagy labirintusban tévelyegni. Csődtörvényünk ugyanis a felosztási terv elkészítését illetőleg rendeli, hogy az a tömeggondnok és a csődválasztmány által aláírva, megvizsgálás végett a csődbiztosnak adandó át. Ez a bemutatott tervet késedelem nélkül megvizsgálja és ha a törvényszabta feltételeknek megfelel, jóváhagyja. Ezen kívül a csődbiztos a jóváhagyott felosztási terv elintézéséről a hitelezőket hirdetvényileg értesíti és azokat netaláni észrevételeiknek a hirdetvény közzétételétől számítandó 15 nap alatt leendő beadására felhívja. Így foly a terv elkészítése; sőt ha észrevételek beadatnak, az elkészítés még tovább tart.

Jogosult volna tehát ama következtetés, hogy a felosztási terv elkészítése mindaz ideig folyamatban van, míg az észrevételek beadására kitűzött határidő le nem jár; sőt észrevételek beadása esetében még ezentul is és pedig mindaddig, míg az észrevételek az ezek tárgyalására kitűzött határnapon békés uton ki nem egyenlítettnek, avagy ennek

nem sikerülése esetében mindaddig, míg a csődbíróság az észrevételek fölött jogérvényesen nem határoz. A törvény ekkénti értelmezése azonban egyáltalán nem felel meg csődtörvényünk alapelveinek, mert mivel sem indokolható akadályokat gördítene ez eljárás a csődvagyon gyors feloszthatása elé. Az ily értelmezés folytán a csődhitelezők előre ki nem számítható hosszú idő elteltével sem tudhatnák meg a végleges osztalékot, mely a tömegből rajuk jut. Pedig az *«elkészítésig»* szó nyelvtani magyarázata magában foglalja mindazon cselekvényeket, melyek a felosztási terv elkészítéséhez szükségesek.

Daczára ennek nem vélünk csalódní, ha az *«elkészítés»* szót a törvényben hibás fordításnak tartjuk. Csődtörvényünknek az igazolási határidőre vonatkozó intézkedésének kutforrása az osztr. csődtörv. lévén, itt szóról-szóra új csődtörvényünk többször érintett szabályozásával találkozunk, és pedig akként, hogy az *«elkészítést»* *«bei der Abfassung»* helyettesíti. Az osztr. csődtörv. 175. §-ának 3. bekezdése ugyanis ekként szól: *Die in besonderen Processen auszuführenden Ansprüche bleiben jedoch bei der Abfassung des Vertheilungsentwurfes in dem Falle unberücksichtigt, dass bis dahin die erforderliche Nachweisung über die Einleitung des Processes nicht geliefert ist.»*

Ezekből kifolyólag azt tartjuk, hogy az elkészítésig szóló határidő csődtörvényünkben is megfelel a szerkesztésnek, csak hogy az a már megtörtént szerkesztést jelöli ki azon időponttól, a melyen belül a per folyamatba tétele igazolandó. Másrészt azonban ezen határidő nem terjeszthető ki azon időpontig, míg a felosztási terv elkészítésére szükséges minden cselekmény be lett végezve; hanem csakis azon időpontig, a midőn a szerkesztés megtörtént.

Az ekkénti értelmezés megerősítést nyer csődtörvényünk 185. §-a által, mely a csődbiztosnak ama ténykedésével, melynek következtében a felosztási tervet jóváhagyja, azt elintézettnak declarálja. Ha tehát a jóváhagyással a felosztási terv már elintézést nyer: úgy annak elkészítése bizonyára nem tarthat tovább, mint a megtörtént szerkesztés.

Csődtörvényünk a megtámadott követelésekre vonatkozó perek megindítását illető igazolási határidőre nézve szintén határozatlan. Különösen határozatlan a törvény az iránt, hogy mikor kezdődik a joghátrány. A felszámolásra kitűzött határidőig bejelentett követelésekre nézve ugyanis az rendeltetik, hogy ezek az első felosztásnál mindig számításba veendők. De hogy meddig? az törvényünkben nincs minden kétséget kizárólag kitüntetve. Tekintetbe véve azonban, hogy a felszámolási tárgyalás után bejelentett követelések csak a formaszerű felosztási terv alapján már foganatosított felosztásból zárva ki: joggal következtethető, hogy a kellő időben a bejelentett követelésre nézve a per megindítása illetve annak igazolása a felosztás foganatosításának tartama alatt bármikor igazolható. Nézetünk szerint ez a minimum.

Másrészt jogosult azon vélelem is, hogy a kellő időben bejelentett követelésekre vonatkozó perek folyamatba tételenek igazolása a II-dik felosztási terv elkészítéseig illetve annak megtörtént szerkesztéseig is eltarthat; mert a csdtrv. 195. §-a az elkészen bejelentett követeléseket illetőleg rendeli, hogy ezek a 2. és későbbi felosztásoknál figyelembe veendők, a mennyiben ezen követelések a 2. felosztási terv elkészítéseig érvényesítettnek és minthogy ugyanez áll azon hitelezőkre nézve, a kik perre utasítottak és a kereset megindítását a felosztási terv elkészítéseig nem igazolták.

Sok mindenféle combinációra szolgálhatna még okunk törvénykönyvünk eme határozatlansága. E helyütt azonban mellőzve minden további combinálást, egyenes felhívást kockáztatunk APÁTHY ISTVÁN urhoz, mint a csődtörvény készítőjéhez és előadóójához, ne terheltelessék a fölvetett kérdést megvilágítani, annál is inkább, mert ez által könnyen utját állhatná a törvény szellemével netán ellenkezőleg kifejlendő joggyakorlatnak.

B. L.

Illetékmérséklés megelőző birtokváltozás alapján.

Az 1881: XXVI. tcz. 2. §-a illetve a bélyeg- és illetéki törvények és szabályok kiegészítő részét képező *«Illetéki díjjegyzék»* 95. szám C) pontja értelmében az ingatlanokra vonatkozó vagyonátruházás különféle neveire 4/3, illetőleg 1/5 és 1/9 százalékkal meghatározott illetékek, tekintettel azon időközre, mely az ingatlan vagyon tulajdon- vagy hasznélvezeti jogának *közvetlen megelőző* átruházása óta az illetékszabás tárgyát képező *jelen* vagyonátruházásig lefolyt, leengedésnek, helyesebben: mérséklésnek van helye. Az illetékmérséklés úgy az élők közötti, mint a haláleset folytáni vagyonátruházásoknál nyerhet alkalmazást.

Az illeték-mérséklésre jogosító adatok azonban hivatalból nem nyomoztatnak; a kellőleg be nem igazolt megelőző birtokváltozás pedig figyelmen kívül hagyatik, és az illeték ily esetekben a megfelelő teljes százalékmérvek szerint szabatik ki. Minthogy pedig — tapasztalás szerint — az ügyfelek, sőt azok képviselői is legtöbb esetben nem tartják be szorosan azon szabályokat és eljárási módot, melyek részükre az illetékek mérsékelt kiszabását biztosítanák, helyén valónak láttam e helyütt előadni

1-ör azon szabályokat, melyek szerint az illeték mérséklésére jogosító feltételek megbíráltatnak, és

2-or azon eljárási módozatot, melyet az ügyfelek követni tartoznak, midőn az illetékek mérsékelt mérvben való kiszabását igénylik.

I. *A megelőző birtokváltozási időköz számittatik azon naptól, melyen a megelőző vagyonátruházást megállapító jogczim az utolsó birtokos javára megnyílt — azon napig, melyen az illetékszabás tárgyát képező vagyonátruházás illetékezés végett bejelentetett.* Ha tehát a megelőző vagyonátruházás élők közötti szerződés alapján történt: ezen szerződés megkötése napjától, ha pedig örökösödési jogon vagy halálesetre szóló ajándékozás vagy hagyományon alapszik: az örökség, ajándék, vagy hagyomány megnyílt napjától (vagyis az örökhagyó illetve ajándékozó halálától) számittatik a megelőző birtokváltozási időköz kezdő pontja. A jelen illeték-köteles jogügylet vagy hagyaték törvényszerű bejelentésének módját a bélyeg-törv. 127. §-a foglalja magában. Azért azonban, mert az illetékezés végetti bejelentés nem a kellő időben történt, az illeték-mérséklés iránti igény nem enyészik el, hanem csak a közbeeső időköz válik hosszabbá. Azon jogügyletekre nézve, melyek hatóságoknál, bíróságoknál vagy hivataloknál vagy ezek közbenjárásával létesültek, illetékmérséklés tekintetéből a megelőző birtokváltozási időköz végpontja gyanánt nem az illetékezés végetti bejelentés napja, hanem azon nap vétetik, melyen a jogügylet a nevezett hatóságoknál, bíróságoknál vagy hivataloknál megkötött, illetve jóváhagyott.

A megelőző birtokváltozási időköz kezdőpontját illetőleg még a következő határozmányok tartandók szem előtt. A telekkönyvi kiigazítás vagy birói ítélet alapján létesült telekkönyvi állapot (átírás) az előző birtokváltozási időköz megállapításánál figyelembe nem jöhet. Ily esetben az időköz azon naptól kezdve számittatik, amikor a telekkönyvi kiigazítás vagy birói ítélet által érvényre emelt vagyonátruházási jogczim megnyílt. Az osztály vagy elkülönítés folytán eszközölt vagyonszétírás (birtokelkülönítés) csak annyiban és annak javára tekinthető birtokváltozásnak amennyiben és aki azon elkülönítés folytán birtokhányadán felül vagyont szerzett.

Csak azon előző birtokváltozási időköz vehető tekintetbe, melyben a földologhoz való tulajdonjog megszerzett, nem pedig a növedéké, noha ez által a földolog értéke emelkedett. Tehát ha valamely telek a legelőelkülönítés alkalmával hozzáírt járandósággal együtt képezi átruházás tárgyát: a megelőző birtokváltozás nem a legelőelkülönítés, hanem

a telek megszerzésének idejétől számítatik. Vagy ha egy pusztá telken építmények állíttatnak fel: a birtokváltozási időköz nem az építés idejétől, hanem a telek megszerzésétől számítható. Az illeték-mérséklés azonban az egész értékre kiterjed, és nem különíthető el a növedék által elért értéktöbblet.

Megelőző birtokváltozásnak tekintetik az ingatlanak nemcsak tulajdon-, hanem hasznélvezeti jogára vonatkozó átruházás is. Tehát például egy hasznélvezeti joggal terhelt ingatlan eladása alkalmával a megelőző birtokváltozási időköz vagy az eladó tulajdonjogának vagy a hasznélvező hasznélvezeti jogának megszerzésétől számítandó, a szerint, amint az igényeltetik illetve igazoltatik. A hasznélvezeti jog megszüntetésének időpontja azonban előző birtokváltozási időköz megállapításánál figyelembe nem vétetik.

Csak a telekkönyvek által feltüntetett előző birtokváltozások vétetnek tekintetbe. Ezen szabály alól csak ott van kivételnek helye, hol a telekjegyzőkönyvek még be nem hozattak. Ha a telekkönyvi bejegyzés az előbbi birtokosra az ingatlan jelen átruházásáig nem eszközölthetett, vagy ha maga az ingatlan nem is volt telekkönyvezve: ugy ezen esetekben mérsékelt kiszabásnak csak akkor van helye, ha a telekkönyvi bejegyzésnek elmaradása igazoltatik, illetve indokoltatik, vagy a telekkönyvi rend utólag helyreállíttatik, vagy a telekkönyvezve még nem volt ingatlan az újabb jogügylettel egyidejűleg a telekkönyvbe bevezetettik.

Ha a megszerzett ingatlan ugyanazon szerződéssel egyidejűleg eladatik vagy egyéb jogcímen átruháztatik: az illeték a legkisebb birtokváltozási időközre való tekintettel szabandó meg, mert ezen esetben a telekkönyvi keresztülvezetés nem eszközölthetett. Nyilvánkönyvön kívüli tulajdonossal kötött szerződésnél azonban a közvetlen megelőző birtokváltozás csak azon esetben vehető tekintetbe: ha az átruházott ingatlan előbb az átruházóra átiratik.

Midőn az örökösök az öröklött ingatlant a birói tárgyalás befejezte vagy a hagyaték beszavatolása előtt eladják és így az közvetlenül a vevőre iratik: a megelőző birtokváltozás nem örökhagyó halálától, hanem azon naptól számítatik, melyen az ingatlant örökhagyó szerezte. Ha az árverési feltételek nem teljesítése miatt az ingatlan újabb árverésre bocsátatik, az utóbbi vevő az első árverés alapján illeték-mérséklést nem igényelhet.

II. A megelőző birtokváltozás alapján illeték-mérséklésre jogosító adatok hivatalból nem nyomoztatván: a hagyaték és illetőleg jogügylet illetékezés végetti bejelentése alkalmával *nem elég a megelőző birtokváltozásra egyszerűen hivatkozni; hanem azon birtokváltozás jogcíme megnyíltának idejét és telekkönyvi keresztülvezetését igazolni kell.* A jogcím megnyíltát igazolja: öröklésnél haláleset-felvétel, egyházi anyakönyvi kivonat, hatósági bizonyítvány vagy hagyaték átadási (beszavatoló) végzés; *előlk között, átruházásnál a vonatkozó szerződés, esetleg telekkönyvi kivonat.*

A telekkönyvi keresztülvezetést igazolja a vonatkozó telekkönyvi kivonat vagy szerződésre vezetett átirási (telekkönyvezési) záradék, esetleg telekkönyvi végzés.

Midőn a megelőző birtokváltozás örökségi jogon alapul, csupán a telekkönyvi kivonat bemutatása nem elégséges; mert abból örökhagyó halála napja nem tűnik ki. Ez esetben tehát az öröklés megnyíltának időpontja is igazolandó.

Midőn a jogügylet illetékezés végett nem közvetlenül, hanem a telekkönyvi hatóság útján jelentetik be, csak a megelőző birtokváltozás jogcíme megnyíltának időpontja igazolandó, mert az illeték-kiszabási hivattal közlendő telekkönyvi végzésből kiderül, vajon az ingatlan az utolsó birtokos nevében állott-e?

Az elősorolt adatokon kívül *még igazolandó illetve kimutatandó a megelőző birtokváltozás után járó illeték kiszabása is.* E végre azonban elégséges a kiszabás A. (régebben B.) jegyű tételszámára és évfolyamára hivatkozni. *Róka József.*

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curia gyilkossággal vádolt V. Cs. Pál elleni bűnügyben kimondotta, hogy a beismerő vallomás visszavonása, mint a büntetés alóli menekülésre való törekvés, súlyosító körülménynek nem tekinthető. (7667/83. aug. 7.) Fontos elvet mondott ki a kir. Curia a meghatalmazási delictumokra vonatkozólag is. A határozat így szól: A (közvádloi) semmiségi panasz elvettetik. Mert J. György mint székesegyházi diacon és sértett fél azon közhivatalnokok közé tartozván, a kik ellen elkövetett rágalmozás vagy becsületsértés miatti eljárás hivatalból való megindíthatásáról a btk. 270. §. 2. pontja rendelkezik: a hivatalból való eljárásra nem feltétlenül szükséges ugyan a sértett fél felettes hatóságának felhatalmazása, de az idézett és a 268. §. rendelkezéséből kifolyólag az mindenesetre megkívántatik, hogy a közvádlo vagy a sértettnek felettes hatóságától vagy magától a sértettől nyert légyen felhatalmazást. Miután jelen esetben a hivatalból való eljárásra a sértett fél adta a felhatalmazást, ugyanannak a btk. 116. §-án alapuló azon joga, mely szerint indítványát az ítélet kihirdetése előtt visszavonhatja, a közvádlnak adott meghatalmazás tekintetében sem lévén megtagadható: a sajtóbíróság nem követett el törvénysértést akkor, a midőn a sértett indítványának visszavonása folytán a további eljárást csupán a sértettnek meghatalmazásánál fogva fellépett közvádlóra is kiterjedő hatálylyal megszüntette.

— A bécsi legfőbb törvényszékhez 1882-ben 15,622 ügydarab érkezett (5%-kal több mint az előző évben). Ezek között 4092 polgári per és 1148 bűnügyi semmiségi panasz. Eldöntetett 3982 polgári per (276-al több mint a mult évben). Az eldöntött bűnügyi semmiségi panaszok közül 1085 (+ 250) a törvényszékek ítéletei ellen, 158 az esküdtszékek ítéletei ellen és 25 a «törvény megóvása» czéljából emeltetett. Az utóbb említett semmiségi panaszok mindegyike sikeres volt, de közülök 8 a vádlottra hatás nélkül maradt. A legfőbb törvényszék személyzete: 1 elnök (10,000 frt fizetés és 10,000 frt működési pótlék) 1 másodelnök (10,000, 3000) 3 tanácselnök (7000, 3000) 13 bíró (Hofrath 6000, 1000) 12 bíró (5500, 1000) 12 bíró (4500, 1000) 6 számfeletti bíró és 4 kisegítő másodfoku bíró. Összesen 47 bíró. A legfőbb törvényszék mellett működik 1 korona-ügyész (Generalprokurator, 7000, 3000) és 3 helyettes (Generaladvokat 4500, 5500, 6000, 1000). A magyar kir. Curia személyzete csaknem kétannyi, a feldolgozandó munka pedig ötször annyi. (A németországi legfőbb törvényszék ügyviszonyait l. a mult heti számban.)

— A bécsi legfőbb törvényszék részéről 1882-ben 98 halálítélet (1881-ben 81) terjesztetett az uralkodó elé, és pedig 53 közönséges gyilkosság, 26 közönséges orgyilkosság, 9 rabgyilkosság, 3 méreg általi orgyilkosság, 2 rablásos emberölés és 2 bérgyilkosság miatt. Ezen halálítéletek közül 2 hajtattott végre.

— A francia polgári perrendtartási codex revisiójával megbízott parlamenten kívüli bizottság megkezdte működését. Az igazságügyminiszter hosszabb beszéddel nyitotta meg az első ülést. Felvetette azon kérdést, hogy a bizottság az 1865-iki munkálatot és az akkori bizottság munkabeosztását fogadja-e el alapul, és hogy némely kérdésre nézve nem kellene-e külön bizottságot kiküldeni. Az 1865-iki bizottság három albizottságba volt osztva, melyek közül az első az illetékességi szabályokkal, a második a perfelszereléssel, a harmadik a végrehajtással foglalkozott. A miniszter azon véleményben van, hogy az esetre, ha a Code de procédure teljes átdolgozása határozatná el, előbb a teljes bizottságnak a reform egyes alapelvei iránt megállapodásra kell jutnia. Végül több részletkérdést is vetett föl, melyekkel a bizottságnak majd foglalkozni kell.

— Mult számunkban ezen rovat alatt röviden ismertettük Boissonade-nak a japáni bűnvádi eljárás javaslatáról megjelent nagyszabású commentárját. Megjegyezzük, hogy ezen javaslat az esküdtszék behozatalát tervezte Japánba, azonban ez csak javaslat maradt, a törvényben a jury «egyelőre» elejtetett.

Takaró papiros minden nagyságban megrendelhető a Franklin-Társulat könyvkiadó-hivatalában, Budapest, IV. ker. egyetem-utca 4. sz.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Accusatio vagy inquisitio. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — A büntetőjogi beszámítás. Dr. ASZTALOS JÁNOS kolozsvári ügyvéd. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az 1870. évi XI. tcz. 104. §-ához. Dr. Ö. S. ungvári ügyvéd. — Felülbélyegzés jogtalan megtagadása. SZENDRŐI GERZSON székesfehérvári ügyvéd. — Különfélék. A magyar királyi Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Accusatio vagy inquisitio*?

A bűnvádi per két egymástól lényegesen különböző alapra fektethető.

Az inquisitorius rendszer bírói szerkezete összpontosítottan organisált egységes testületként működik és minden részei azonos és egy irányu tevékenységet fejtenek ki: iparkodnak a vizsgálat tárgyát képező tények mikénti megtörténtét kideríteni s kutatásuk eredményéhez képest büntetnek vagy felmentenek, vagy ha nem képesek határozott megállapodásra jutni, közvetítő formula alapján felfüggesztik az eljárást. Az alsó bíróságok a legfelső bíróságnak ügyvivői; a judikatura súlypontja a központban, a legfelső fokon, van; itt hozatik meg a felterjesztett iratok alapján a döntő érdemleges ítélet.

Az accusatorius rendszer a bíró feladatát nem a historiai értelmű valóság megállapításában, hanem a felmerült peres kérdések megoldásában találja. A bűnügyi bíráskodásnak a vádló és a vádlott közötti, az előbbi által a bíró elé hozott jogvita jellegét adja. Az alsó bíróságok a felső bírósággal szemben a maguk hatáskörére nézve önállóak. A per a két fél által összegyűjtött bizonyítékok közvetlen észlelete alapján a megfelelő garantiákkal ellátott első fokon döntenek el. A felső foknak inkább ellenőrző és corrigáló szerep jut.

Az inquisitorius rendszert követte a középkor vége óta a mult század utolsó tizedéig az európai continens minden állama. Az ezen korszakban mindinkább fejlődött állami absolutismus igen alkalmasnak találta ezen eljárási formát összpontosítási célzatainak elérésére.

A nagy francia forradalom megdöntötte az avult bűnpert és — az angol minta szabad feldolgozásával — accusatorius alaku eljárást létesített nem csak Franciaországban, de I. Napoleon hadjáratai útján számos egyéb országokban is. A béke helyreálltával bekövetkezett nagy szellemi harc eredménye az lett, hogy a 48-iki események óta a francia eljárás, mint a behozott alkotmány-charták folyománya, meghonosodott Europa minden államában. Németország és különösen Ausztria az angol eredetinek alaposabb tanulmányozása és az időközben a continensen szerzett tapasztalatok alapján a francia eljárást lényegesen fejlesztették és az accusatorius rendszer követelményeit tisztábban és következetesebben vitték keresztül.

Magyarország az 1843-iki munkálatokkal megelőzte a szomszéd államok törvényhozásait. Az ott lerakott reformeszmék csak évekkel később hatoltak keresztül Europa

többi államaiban, és akkor is eltörpítve. Azonban a mit e javaslatok illustris szerzői terveztek, csak irodalmi emlék lett, hogy hirdesse évszázadokon át Magyarország állampolgárainak felvilágosodott szellemét. A tényleges állapot maradt a régi. Az ország még ma is oly eljárási gyakorlatban vergődik, mely túlnyomólag az inquisitorius rendszerből van véve és csak itt-ott emlékeztetnek egyes részek, különösen a kir. Curia némely újabb keletű határozatai arra, hogy a bűnper constructiója terén tett tapasztalatok Magyarország jelenlegi generációjára sem voltak hatás nélkül.

Miben különbözik a két rendszer belsőleg egymástól? *Kizárják-e egyiknek elvei a másikét annyira, hogy a compromissum, az eklektikus irányu kiegyenlítés, melynek nálunk igen sok barátja van, lehetetlennek mutatkozik?* Ez a tulajdonképeni kérdés.

Az inquisitorius rendszer kiindulási pontja az, hogy azon elvből, miszerint a büntettek megbüntetése állami érdek és állami ügy, mint következmény az áll elő, hogy a bíróság felruházandó mindazon jogosítványokkal, melyek a bizonyítékok bárhonnan és bármily eszközökkel való megszerzésére szükségesek s hogy a bírói eljárás az anyagi igazság kutatásában semminemű megszorítást nem tűr. Ennek alapján a bíró hivatalból indítja meg az eljárást, viszi a vizsgálatot, gyűjti az adatokat, vezet mindent és formákhoz nem kötve határoz. Ügyészséget e rendszer nem ismer; a védelem szintén ki van zárva; a vádlottnak perbeli jogai nincsenek; az eljárásban maga a vádlott nem önjogulag működő tényező, hanem vizsgálati objectum, ki a felsőbbbség részéről többé-kevésbé méltányos bánásmódot érdemel ki maga számára, a szerint a mint a felsőbbbség bűnvizsgálati intentióinak elérését előmozdítja vagy pedig hátráltatja.

A bírói hatalomkör túlhágásai elleni korlátokat e rendszer a bizonyítékok méltatásánál állítja fel. A bizonyítási szabályok képezik a személyes szabadság garantiáit. A bíró csak oly bizonyítékot vehet figyelembe az ítélethozatalnál, mely törvényesnek el van fogadva. A bizonyítékok királynéja — regina probationum — a beismerés. Ennélfogva mindenkép oda kell törekednie a bírónak, hogy a vádlott beismerésben legyen. (A törvényhozó a bizonyítási szabályok felállításával a bíró felelősségének egy részét magára vette; a bíró pedig az által, hogy beismerésre tett szert, a felelősségnek őt terhelő részét a vádlottra vélte hárítani.) A tanubizonyítás elfogadtatott ugyan közvetlen bizonyítéknak, de némi bizalmatlansággal találkozott. Elítélni valakit egyedül közvetlen bizonyíték alapján lehetett. A közvetett bizonyítékok legfőlebb arra szolgálhattak, hogy a vádlott a vizsgálat alatt a bírói tanács beleegyezése esetére torturának (peinliche Frage, question préparatoire, mint euphonistice nevezték) vettessék alá, vagy pedig hogy pl. a bizonyítékok elégtelenségének kimondásával az ügy függőben hagyassék.

A mult század második fele óta lassankint a közvetett bizonyíték elfogadtatott ugyan mint elégséges alap az elítélésre, de a rendes büntetés ily esetben nem mondathatott ki. Számos törvénykönyvben megtaláljuk azon kifejezést, hogy fél vagy ennél több, de nem teljes bizonyíték esetében a rend-

* A budapesti ügyvédi kamara bűnvádi eljárási szakbizottsága az esküdtszék tárgyában hozott határozatának érdemleges indoklásával e sorok íróját bízta meg. A jelen közlemény a bizottság elé terjesztendő dolgozat egyik önálló részét képezi.

kivüli (enyhébb) büntetés szabandó ki. A halálbüntetést, mely a legtöbb büntetettre nézve meg volt állapítva, közvetett bizonyíték alapján épen nem volt szabad kimondani.

Ilykép az anyagi igazság, melyet e rendszer mindenképp fölé helyezett, melynek létesítése azonban a törvénykezés terén el nem érhető, a bizonyítási szabályok útján vette fel magába az alaki igazság bizonyos elemeit.

Némileg ugyanily hatással volt rá az írásbeliség, mely a bírói ítélet tárgyát a percsomóba igtatott momentumokra szorította, s azt, a mi ezen kívül volt, nem létezővé tette a bíró számára.

Az írásbeliséget az inquisitorius rendszer épenséggel ki nem kerülhetett, mivel a szabad kutatás elvének alapul vételénél fogva a bíró oly módon és oly alkalomkor szerzi az adatokat, a mint tudja, miből következik, hogy minden egyes talált adatot azonnal írásilag le kell szegezni, hogy az ítélet hozatalánál anyagul szolgálhasson.

A felebbezések és a hivatalból való felterjesztések ezen írásbeliségi mediumban fejlődtek ki legjobban. Az elsőfoku bíróságok iránti bizalmatlanság mind újabb és újabb fokozatokat hozott létre. Németország területén az írásbeli per a 15. század végén egyenesen azért hozatott be, hogy a teljesen megbízhatatlanná lett elsőfoku bíróságok a per minden stádiumában tanácsot kérhessenek a felső foktól vagy valamelyik egyetemi facultástól. A per több ízben lett felterjesztve, majd ide majd amoda. Minthogy pedig a német particularismus miatt erősebb felsőbíróságok nem igen alakulhattak, a judikatura vezetése az írásbeliség segítségével lassankint az egyetemek kezébe ment át, mely rendszer ugyan relative humanusabbá tette a bűnügyi igazságszolgáltatást, de a per természetszerű menetét a folytonos ugynevezett *Actenverschickung* miatt elrontotta és önmagából kivetkőztette. Ausztriában a Theresiana állapította meg, hogy minden nehezebb ügyben úgy a közbenső mint az érdemleges határozat a felsőbírósághoz megerősítés végett felterjesztessék, és ehez járult az elítéltnak recursusa «an Uns» minden végítélet ellen, «in welchem dieselbe nicht nur allein alle im Wege der Gnade ihnen vorträglich sein mögende Beweggründe, sondern auch all jenes, was sie allenfalls im Wege *Rechtens* ihnen zu gut kommen glauben, anführen können.» (42. cz.)

Az inquisitio elve alapján kiépített rendszerbe az első rést a mult század második felében a tortura eltöltése ütötte. A bizonyítási eszközök ezzel elvesztették hatályosságukat. A tortura volt a bizonyítási szabályok központja, productiv ereje; a tortura segítségével lehetett a közvetett bizonyítékot beismerés kicsikarása által közvetlenné tenni. Elesése folytán a közvetett bizonyítékok teljesen értéktelenné lettek. Az igazságszolgáltatás ép a legsúlyosabb bűncselekményeknél meg volt bénítva, lévén leginkább ezen cselekmények azok, a melyeket nem szoktak tanuk jelenlétében elkövetni.

Minthogy sem a törvényhozás, sem a doctrina nem volt képes a tortura helyébe valamely pótszert nyújtani, a vizsgáló bíróra hárították a nagy feladatot, hogy az előbbi hatályos eszközök nélkül is valamiképp hozza ki vádlottból a beismerést, a mely nélkül az akkori felfogás szerint teljes megnyugvással nem lehetett senkit elítélni.

A vizsgáló bíró lett a per legfontosabb személye.

Azonban soká nem tarthatta magát ezen rendszer, főként azért, mivel az eljárás sikere vagy sikertelensége nem a törvény határozmányaitól, hanem a vizsgáló bírónak a vizsgálati igen nehéz és kényes természetű functióra való alkalmas vagy alkalmatlan voltától függött.

Az irodalomban folytonosan támadásoknak volt kitéve az egész bizonyítási theoria. Kezdték kételkedni a beismerés rendkívüli fontosságán és értékén. Felismerésre jutott, hogy a vádlott vallomása nem egyéb, mint a tanubizonyíték egy neme, hogy igen sok esetben, midőn t. i. az ítélő

bírónak gyanuja van, hogy az előző eljárásban erőszakkal vétetett ki, a tanubizonyítéknál is kevesebb értékű.

A vizsgáló bírák pedig tényleg túlmentek a megengedettnek határain.

Ha a túlbuzgalmat lehetett is itt-ott visszaszorítani, de teljesen sikertelen volt a küzdelem a vizsgáló bírák kényelmi szempontjaival. Mivel rendes és megengedett eszközök alkalmazása mellett a beismerés kivétele mindenestre több időt, munkát és szellemi megerőltetést vett igénybe, mintha erőszak vétetett segítségül, ellenőrzetlen állásukban alkalmazták az utóbbit, hogy hamarabb átessenek az ügyön.

Ily körülmények közt természetesen mindinkább foszladozott azon tan, hogy a beismerés a bizonyítékok királynője.

Az eszmecsere kiterjedt a kapcsolatos kérdésre is, t. i. vajon a közvetett bizonyítékok valóban oly lényegesen inferioritásban vannak-e a közvetlen bizonyítékokhoz, mint a törvényes bizonyítási theoria hívei hitték. Az új iskola felállította azon tételt, hogy ha egy tény megtörténte indiciumok tömege által támogatatik, az legalább is oly bizonyossággal megállapítottnak mondható, mintha egy vagy két tanu megesküszik rá. Az utóbbi esetben a bíró csaknem teljesen ki van szolgáltatva az egyén eshetőleges tévedéseinek, könnyelműségének, előítéleteinek vagy gonoszságának; holott az indiciumok általi bizonyításnál számos egyénnek és számos körülménynek kell összejátszania arra, hogy a bíró félrevezethetessék. Hozzájárul, hogy a bíró is sokkal éberebb és gondosabb a bizonyíték összeállításában, ha a maga egész szellemi erejét és ítélő tehetségét kell igénybe vennie az eset eldöntésénél, mintha chablonszerűleg a tanuk kijelentésére támaszthatja ítéletét.

És átment a köztudatba az is, hogy a rendkívüli büntetések alkalmazásában és a bizonyítékok elégtelensége miatti felmentésben igen nagy veszély rejlik a polgári és a személyes szabadságra nézve.

Igy a bizonyítási rendszer minden oldalról megingatva lévén, a bizonyítékok és jelenségek számszerű összeolvasása és a bizonyosságnak a bizonyítékok és jelenségek kisebb vagy nagyobb száma szerinti megállapítása egyenesen neveléses játéknak találtatott.

A bizonyítási szabályoknak azon átalakítása, melyszerint a bíró csak annyiban van korlátolva, hogy minimális számu bizonyíték hiányában nem ítélhet el, de ezen minimum megléte esetében a bizonyítékokat szabadon mérlegeli, szintén nem elégitett ki, mivel a bíróságok nem tudtak e kettős rendszerbe beleszokni s csak igen nehezen határozták el magukat a felmentésre, midőn előállítottak a bizonyítékok «törvényes» quantuma. Oka volt a bírák ezen önállótlan magatartásának az is, hogy a törvény magában hordotta az ellenmondást, midőn egyrészt szabályokat állított fel a mérlegelés tekintetében, de ezeknek positiv irányban semmi hatályt nem adott.

A forrongás eredménye lett a bizonyítékok szabad mérlegelésének tana. A bíró nincs kötve a bizonyítékok mennyiségéhez és minőségéhez. Kötelessége csakis az, hogy az általa a bírósági tárgyalás alatt észlelték megítélésénél a rendszeres gondolkozás és a logika szabályait iparkodjék mindenben követni. Ha ez uton meggyőződik a cselekmény elkövetéséről és a bűnösségről, elítélhet.

Tény, hogy matematikai bizonyosságot ez uton sem lehet elérni; de legalább megvan az anyagi igazságnak a perben létesíthető legfokozottabb valószínűsége.

Az 1838. évi százsz törvény az írásbeli inquisitorius rendszer fentartása mellett a bizonyítékok szabad mérlegelésének már tért engedett.

Francziaországban a legal-theoria törvényileg soha sem volt elfogadva; alkalmazása bírói gyakorlaton alapult. Az 1891-iki törvény a szabad mérlegelést hozta be.

(Folyt. köv.)

Dr. Fayer László.

A büntetőjogi beszámítás.*

Nem terjeszkedhetem ki annak részletes fejtegetésére, hogy a jogos önvédelem jellemző és alkotó feltételei miképp értelmezendők, e munka szűk keretében csak általános fogalmakban jelzem, hogy a fenyegető bajnak súlyosnak, azaz az életet, testi épséget, vagy szemérmet fenyegetőnek kell lenni, elháríthatatlannak és mindenekeelőtt jogellenesnek.

Ha jogosan lett, vagy törvényrendelet szerint fenyegetve az illető, már az önvédelmi tény a jog kijátszását képezné, s megszűnnék jogos lenni.

Jelen levő, és pedig váratlanul jött kell hogy legyen a fenyegetés, és föltétlen a veszély.

Mindezen feltételek létezése és összhatása mellett azután, nem jöhet tekintetbe az önmentésre alkalmazott tény mennyiségének s minőségének bírálata, mert a veszély érzete által felkeltett izgatottság fokát, s az önfentartási ösztön működésének hatását mérlegelni képtelenség; s ez teljesen egyéni és vérmérsékleti tulajdonságoktól is irányzott.

Mindenesetre ezen körülményeket nem a higgadt értelem elfogulatlan bírálatának mértékével kell meglátolni az esetek elbírálásánál, hanem a veszélynek a körülmények között a tényt elkövető idegeire okozott hatásától felkeltett és felkelthetett izgatottsága által irányozható nézpontokból lehet és kell megbírálni s mindig tekintettel a tényt elkövető testi szervezetére, idegrendszeri s vérmérsékleti tulajdonságaira.

A *feddhetlen* vagy *rossz előélet* következtető indokot képez annak megállapíthatására, hogy a tettes akarata és szándéka mily mértékben birt gonoszossággal, s ez alapon mennyire veszélyes.

Ha a tettes előélete jó erkölcsű volt, értelmi működése s akarati iránya helyes, s a jogok tiszteletére irányulónak jelentkezett előzetes tényeiben, jogosan feltehető, hogy a tényben elkövetett jogsértés nem jellegéből kifolyó, hanem csak véletlen és valamely idegen behatás által előidézett volt. A jó előélet a javulásra nyújt következtetési indokot, s enyhítő beszámítás alapját képezi.

Ellenben a rossz előélet a gonosz szándok megrögzöttségének vélelmét indokolja, s a jogsértő szándékot jellegéből kifolyónak tünteti fel, veszélyesebbé teszi a tény erkölcsi erőbeni hatását; és ez alapon súlyosító beszámítást képez.

Az *érettebb megfontolás* az értelemnek folytonosan rosszra irányuló, beható működését mutatja; ennél az értelem működésébeni megrögzöttség irányozza az akaratot, a szándék gonoszossági fokát növeli, s a tény erkölcsi erejében súlyosító beszámítást létesít.

A *szenvedély* az indulatok rohamának az értelem működésére s az akarat elhatározására irányuló folytonos és maradandólag izgató behatásában korlátozza és irányozza a szándék öntudatosságát és szabadságát, s ezzel hat a büntény erkölcsi erejére

De itt nem a tárgyi erkölcsi erő módosult, hanem az alanyi erkölcsi erő; mert az ösztönző indulat a jogsértésre irányuló akarat szabadságát korlátozza.

A szenvedély elhamarkodottá teheti a bünt elkövető elhatározását, és ekkor az értelemre való bénító hatásában feledteti a törvény tiltó akadályait.

Megkülönböztethetjük a *vak* és *fontolódó szenvedélyeket*.

A *vak szenvedélyek* olyanok, melyek a lélekre gyakorolnak kényszert, s megbénítják az értelem fontoló képességét. Ezeket valamely szenvedett, vagy szenvedendő baj hatása idézheti elő.

A *fontolódó szenvedélyek* ellenben valamely előny szemlélete alapján, s annak elnyerhetéseért ébrednek. Ezek az értelem számító és okoskodó képességét izgatják és növelik, és az akarat szándékosságát még erősítik.

Tehát míg a vak szenvedélyek enyhítő hatásuk, addig a fontoló szenvedélyek súlyosító hatásuk a beszámításnál.

A vak szenvedélyek hatását összesíthetjük, a harag és félelem érzetében.

A haragot valamely *szenvedett*, s a félelmet valamely *szenvedendő* baj hatása keltheti fel; s lehet eset, hol a kettő együttesen hat az akarat irányozására a tény elkövetésében.

A *gyűlölet* is lehet a szenvedett baj hatása, de ez akkor áll elő, midőn a harag érzete már elmúlt, a szenvedély a hevességből a számításba ment át, s indító oka már nem annyira a szenvedett baj miatti boszankodás, mint inkább azon gyönyör, mit a kedély a boszuban, a visszatöréskor talál. A gyűlölet a fontoló szenvedélyek közé tartozik; a boszu előnyének elnyerésére vágyik. Ez képezi erkölcsi erejét a ténynek, s ép ezért súlyosító hatású a beszámításban.

A vak szenvedélyek enyhítő hatásának bírálatánál, mindene-etre irányzó feltétel: hogy a multban szenvedett, vagy a jövőben szenvedendő baj ne legyen a büntény elkövetésétől távolabb az időben, mint a mennyi időig annak hatása az emberi kedélyben élhet, a meddig az indulatok izgató hevessége természetszerűleg tarthat.

A *tudatlanság* és *tévedés* oly eszmetari okok, melyek megszüntetik vagy megbénítják a tényt elkövetőnek értelmi képességét, és így az akarat öntudatosságát lehetlenné vagy korlátozottá téven, leszállítják a tény erkölcsi értékét.

A *tudatlanság* a tárgyra vonatkozó fogalom vagy ismeret hiánya; a *tévedés* pedig arra vonatkozó *téves fogalom*.

A tudatlanság az értelem fogalmainak teljes hiányát képezvén, felmentő hatású a beszámításban.

A *tévedés* lehet jogbeli és ténybeli (*error iuris* és *error facti*), a mennyiben a tettet tiltó törvények létezése és értelmezésére, avagy a tettet kísérő feltételekre vonatkozik.

A *ténybeli tévedésnek lényegesnek, legyőzhetlennek, és az akarat elhatározására irányt adó hatásúnak kell lenni*, s ez esetben felmentő a beszámításban. Ha pedig esetleges és legyőzhető, akkor legfeljebb enyhítő lehet.

A jogbeli tévedés, csak enyhítő hatású lehet a beszámításban, és pedig azon mértékben, a mennyiben annak figyelembe vételét, a törvények ismerete iránti kötelezettség tekintete az adott körülmények között lehetségesse teszi.

A *véletlenség* esete, midőn a tettes tényének hatását előre nem láthatta, s azt már el sem háríthatta, de szándéka jogsértésre legkevésbé sem volt irányozva, s a büntény eredménye és hatása legkisebb összefüggésben sincs az akarat irányzatával; itt teljesen hiányozván a tény erkölcsi ereje az alanyiságban, ez eset felmentő hatású a beszámításnál.

A véletlenségnek azon esete, hol gondatlanság is tényező az eredmény létrehozásában, csak enyhítő hatású lehet.

II. osztály.

A *büntény fogalmához megkívántatik a fizikai alanyiság, a jog ellen támadó, azt sértő tett*.

A fizikai alanyiság tekintetében mindazon, a tény elkövetése módjánál és körülményeinél előforduló mozzanatok, melyek a tény jogsértő minőségének fokozatát irányozzák, tekintetbe veendő a büntethetőség beszámításánál.

A *bűnös cselekvés kitartósága* vagy *ingadozása* irányadó a jogsértés teljességére vagy nem teljességére nézve. Hogy a tettes a megindított cselekvényt kitartólag végzi be, az a hatásában rejlő jogsérelmet teljes mértékben létesíti, míg ha a cselekvés folytonossága, akár a tettes szándékának megszűnése, akár véletlen eset akadályai miatt megszűnik, a jogsértés azon mértéke nem következik be, a mely különben létesült volna. A mily fokban létesült volna a jog sérelme, csak azon mértékben állapítható meg a büntény alanyi értéke, s ez viszonyítva a tettes akarati erejéhez, enyhítő beszámítás alá veendő, ezen viszonylagosság mértéke szerint.

* Az előbbi közleményeket l. a 33., 34. és 35. számokban.

A *szándékos előkészület* biztosítja a bűntény eredményének sikerültét, s a cselekvésnek oly öntudatosságát és folytonosságát mutatja, mely veszélyesebbé, s másokra nézve is ijesztőbb hatásúvá teszi a jogsértés tényét, s ezen tekintetből ezen ténykörülmeny súlyosító beszámítás alá tartozik.

A *legyőzendő akadályok* nagysága, s azok legyőzésére fordított cselekvés a jogsértő szándék kitartóságára mutat; nehezebb lévén. létesíteni a tény, az súlyosabb erkölcsi erővel bír.

Általában a tényekben mindig erkölcsi erő nyilvánul, mert azok mindig az értelem és akarat tapasztalat alá vonható nyilvánulásai.

A tények bírálatánál tehát szükségképp az azt létrehozó erkölcsi erők minőségére hozunk ítéletet, s így a bűntény létrejötte körüli cselekvési módozatok bírálati is ugyanazon jogelvi alapokon eszközözendő, melyeken az elvont szellemi nyilvánulásokat bíráltuk.

Annyiban bírnak tehát a cselekvési ténykörülmenyek befolyással, a beszámításnál irányzó hatással, a mennyiben azok a jogsértő szándék létezését, erejét és hatását tüntetik fel.

Azon ténykörülmeny, hogy a tettes a jogsértő tény létesítésénél nehéz akadályokat is le kellett hogy küzdjön, s mindazok dacára tettét végrehajtotta, a jogsértő szándék és elhatározásnak nagy megrögzöttségére nyújt következtetési indokot, s ez alapon súlyosító hatású a beszámításban.

Másoknak bünszövegsége és bűnbándába csábítása nagy mértékben emeli a bűntény hatásában is annak erkölcsi erejét és súlyát.

Egyfelől nagyobbá teszi a jogsérelmet, mert az állami jogrendet, több egyénnek a jogsértésre reá vétele által, nagyobb mértékben veszélyeztette; másfelől azon erkölcsi tekintet is sujtja, hogy oly egyéneket vett reá jogsértő, bűnös cselekvények elkövetésére, a kiknek akarata különben nem irányult volna ily tényekre, s ezzel az elcsábított egyénekkal szemben is bünt követvén el, kétszeresen támadta meg az erkölcsi egyensúlyt.

(Vége köv.)

Dr. Asztalos János.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

Tegyük fel, hogy *Y.* község oly kicsiny, mint Gogán-Váralja és ép oly kevéssé vannak a birtokok szétdarabolva, mint itt. Ugyanis G.-Váralja községének területe csak 2035 hold 1181 □öl 3653 parcellával 147 birtokivben. De ott vannak a szász községek, a melyekben a birtokok hallatlanul el vannak aprózva, úgy, hogy egy községben 10—15—30 ezer parcella van. Homoródon 1880-ik évben csak mintegy 600 hold, közel 9000 részletre szétdarabolt, rétnék tagosítását vittem keresztül, melyből a legnagyobb birtokosnak 10 hold rétte 125 darabban volt.

De maradjunk a mellett, hogy *Y.* községben 147 birtokivnél és 3635 parcellánál nincs több.

Május 1-én miután a délelőtti részét az eljárás megkezdése, a szokott figyelmeztetések és felvilágosítások, a jegyzőkönyv megkezdése már igénybe vette, délelőtti 2, délután 3—4 órai időnél többet aligha fordíthatunk a földkönyv felolvasására, mert az eljáró bírótól naponként 7—8 órai fárasztó és veszélyes munkánál többet se Isten, se ember nem kívánhat.

Május 1-én tehát a földkönyvből 653 parcellánál többet aligha olvashatunk fel. Ezt is csak azon esetben, ha a felek sokat nem beszélnek, sokat nem kérdezősködnek, mindjárt mindent megértének és rossz akaratot nem tanúsítanak, sem magukat egész ostobának nem tetetik és valótlanságokkal az eljáró bírót tévedésbe ejteni nem igyekeznek.

* Az előző közleményeket l. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34. és 35. számában.

Tegyük fel, hogy május 2-án 1500 és május 3-án ismét 1500 parcellát a földkönyvből felolvasni és e mellett a felszólamlásokat is mind jegyzőkönyvre venni szép rendben és csendben sikerült.

E szerint a földkönyv felolvasása és az arra vonatkozó felszólamlások bevétele csak 3 napba került *Y.* községben. (De 30,000 parcellával kerülhet 10—15 napba.)

Május 4-én megkezdjük a birtokivok felolvasását.

Nagyon elég, ha egy nap alatt 70 birtokivet sikerül felolvasni és az e közben történt felszólamlásokat jegyzőkönyvre venni.

A birtokivok felolvasása és az azokra vonatkozó felszólamlásoknak jegyzőkönyvre vétele tehát május 4. és 5-ik napjait egészen igénybe veszik.

Igen de én ezen számításomban föltételeztem, hogy a felolvasásoknál az illető érdekelt jelen volt. Csakhogy mikor esik az meg, hogy egyetlen egy se maradjon el? Talán soha. Mint rendesen most is az következik be, hogy május 6-án megjelenik egy csomó elmaradott ember, a kik követelik, hogy birtokivok olvastassanak nekik fel, mert ők reklamálnak. Vajon megtagadhatjuk-e ezeknek a földkönyv reájuk vonatkozó részeinek és birtokivok felolvasását? és elzárhatjuk-e őket felszólamlásaik előadásától és jegyzőkönyvre vételétől? Bizonyára nem. Mert sem a törvény, sem az utasítás az előmunkálatok megtekintésére és a felszólamlások előadására záros határidőt nem tűzött ki; és mert sem a törvény, sem az utasítás nem zárja ki azon esetet, miszerint ha valaki a földkönyv és birtokivok felolvasása alkalmával bár mi okból jelen nem volt, vagy jelen nem lehetett (mert például betegség, távollét, véletlen baleset vagy egyéb elháríthatlan akadály gátolták), hogy másnap vagy harmadnap meg ne jelenhessen, s az őt érdeklő tételeket meg ne tekinthesse és (tegyük fel, hogy nagyon is alapos) felszólamlását elő ne adhassa.

De ugyan ezen eset fordulhat elő május 7-én és 8-án is.

Azonban legyünk a legjobb reményben, és tegyük fel, hogy május 6-ik napján tul már senki sem jelentkezik.

A mérnöki előmunkálatokat és a felszólamlásokról felvett jegyzőkönyvet tehát nem előbb, mint csak május 7-én adhatjuk át a hitelesítő *Z.* mérnöknek, aki már 6 nap óta vár reájok.

Tegyük fel ismét azon legjobb esetet, hogy a hitelesítő mérnök a munkálat szabályosságát és műszaki helyességét egy nap alatt részletesen és behatóan átvizsgálja, a jegyzőkönyvbe adott felszólamlások tárgyait ismét egy nap alatt külön megvizsgálja, eljárásáról és vizsgálata eredményéről tüzetes szakértői véleményt ismét egy nap alatt megszerkeszteni és írásban beadni képes.

Május 7., 8. és 9-ik napjait tehát a hitelesítő mérnök vette igénybe.

Ismét tegyük fel azon esetet, hogy a munkálatok hibátlannak találván, hiányok pótlásával egy napot sem kell többé elvesztegetnünk.

E szerint május 10-én az eljáró bíró a munkálatokat hitelesítheti és *Z.* hitelesítő mérnök urat — szíves fáradozásait megköszönve — haza eresztheti, kifizetvén részére (a jövetet egy és a menetet is egy napnak véve) 12 napi díjában 144 frtot és utazási költségeiben legkevesebb 15—20 frtot.

Az eljáró bíró pedig folytatja, ha még el nem végezte, a tényleges birtokállapotnak a telekkönyvvel való lehető összhangzatba hozatalát, melyet még május 7-ik napján megkezdett.

E munkálat a lehető legnagyobb gondot, pontosságot és lelkiismeretességet igényli. Itt bűn az elhamarkodás, a könnyelmű felületesség vagy kapkodó tájékozatlanság.

Az utasítás 65. §-a a legfontosabb és legüdösebb

intézkedések egyike. E szakasz biztosítja, hogy a tagosítások ezentul — habár aránytalanul lassabban és több költséggel — sokkal jobb és alaposabb munkálatok lehetnek. Csak az tudja, a ki telekkönyvi előadó, s a ki régi tagosítási munkálatok alapján már alakított át telekkönyveket, hogy ez az új intézkedés mennyi zavar, bajnak és károsodásnak fogja elejét venni. Oh ez valódi áldás a népre! Az eljáró bíró künt a helyszínén a birtokviszonyokat gyorsan és szépen rendezheti, a szegény tudatlan népet a telekkönyvi intézmény felől felvilágosítva, az egymás közt szóval vagy telekkönyvi bejegyzésre alkalmatlan scartéták mellett adásvétel, csere, osztály vagy ajándékozás czimen kötött jogügyletek alapján a tulajdonjogok telekkönyvi bekeblezését eszközöltheti és így megmenti a népet azon szerencsétlenségektől, melyek őt, rendezetlen birtokviszonyai miatt különben érhetnék. Hányszor előfordult már az az eset, hogy valakinek birtokát más adóssága miatt árverezték el? És hány oly eset volt már, hogy a szegény jóhiszemű együgyű vevőt, a ki tulajdonjogának bekeblezését elmulasztotta, kilökte a birtokból egy későbbi, de a tulajdonjogot megszerzett vevő. Emlitem-e azon számtalanszor előforduló esetet, midőn a telekkönyvi tulajdonostársak a közösbirtokot maguk közt természetben megosztják a nélkül, hogy rendes osztálylevelet és vázrajzot készítenének és azt a telekkönyvben is keresztül vinnék? Az így megosztályoskodott atyafi azután vagy eladja vagy tovább osztja illetményét. Jaj annak a szegény embernek, a ki ilyenről vesz földcskét, mert ugyan járhat utána, míg tulajdonjogát bekebleztetheti. Azután nem egyszer előjön az is, hogy A. megvesz B-től egy hold földet és birtokba is veszi, pedig hát a telekkönyvi állás szerint abból B-t csak $\frac{1}{5}$ rész illeti. A rendezetlen birtokviszonyoknak ama másik káros következményét, hogy a telekkönyvön kívüli tulajdonos saját birtokára jelzálogkölcson fel nem vehet, telekkönyvileg tulajdonjogát másra át nem ruházhatja, nem is emlitem. Az eljáró bíró áldásos ügybuzgalma a 65. §. b) és c) eseteiben a birtokviszonyokat tökéletesen rendezi, a d) és e) esetekben pedig (mikre vonatkozó javaiataimat fenebb a b) pont alatt már előadtam) azokon nagyon sokat javít az által, hogy az 1872. május 6-iki 20846. sz. igazságügyministeri rendelet 40. §-a alapján szokásban volt eddigi eljárástól eltérőleg a kérdéses birtokrészlet mindig a tényleges tulajdonos birtokában hagyatik meg.

Én csak azt óhajtanám, hogy ezen munkálkodását az eljáró bíró a lelkiismeretes gond mellett a lehető legnagyobb szorgalommal végezze. Hasonlítsa össze minden ember birtokivét a telekjegyzőkönyvvel és igyekezzék — ha csak lehet — minden változást tisztába hozni és minden eltérést felderíteni. Ez ugyan nagyon fárasztó, igen terhes és vesződséges munka. De a községre nézve életkérdés. Az a tudat, hogy a község hitelviszonyait biztos alapokra fektetjük és hogy a birtokviszonyok tisztázása folytán a község jövő jobblétére némi részben befolyunk, nem tekintve azt, hogy a telekkönyveknek az 1869. ápril 8-iki 2579. sz. igazságügyministeri rendelet értelmében leendő átalakítását ha nem is fölöslegessé tesszük, de nagyon megkönnyítjük: feledtetheti velünk a fáradságot.

Csak az a kár, hogy a külön jegyzőkönyvek s az azokban foglalt jogügyletek bélyeg- és illetékkötelesek.

Erről ugyan az 1880: XLV. tcz. mitsem szól, de az utasítás 65. §-ának utolsó tétele rendeli, daczára annak, hogy az 1878: XXVIII. tcz. 1. §-a az 1871: LV. tcz. alapján indítandó birtokrendezési és felosztási eljárást egyszer s mindenkorra bélyeg- és illetékmentességben részesítette. Alázatos nézetem szerint az utasítás rendelkezése ellenkezik a most idézett törvénnyel. A birtokváltozások rendezése a tagosítási eljárásnak egyik lényeges és fontos része, e nélkül az eljárás hiányos és tökéletlen volna. Ha tehát az egész eljárás

illeték- és bélyegmentes: akkor annak kell lennie a birtokváltozásokra vonatkozó részében is. A birtokrendezési eljárás egész folyamában minden jegyzőkönyv bélyegmentes, tehát a törvény alapján annak kellene lenniök a birtokváltozás tárgyában felvett külön jegyzőkönyveknek is. Eddig is azok voltak; csupán illetékszabás végett kellett egy ministeri rendelet alapján az időközben felmerült birtokváltozásokat az illető adóhivatallal közölni.

De kérdés: hogy e külön jegyzőkönyvre milyen bélyeget kell tenni?

Az utasítás 65. §-ának utolsó előtti bekezdése a többi közt ezt mondja: *«E jegyzőkönyvek a telekkönyvi kérvényeket pótolják...»* Az utolsó bekezdés pedig ezt: *«Az ezen szakasz értelmében felvett külön jegyzőkönyvek s az azokban esetleg foglalt jogügyletek bélyeg- és illeték-kötelesek; s azokban ez illeték kiszabása céljából szükséges értékek is belefoglalandók.»*

Miután tehát a külön jegyzőkönyvek a telekkönyvi kérvényeket pótolják: a kérvényre kiszabott változó (50 frt értékig 36 kr., ezen felül 100 frtig 75 kr., azontul pedig 1 frt 50 kr.) vagy pedig a polgári ügyekbeni jegyzőkönyvről járó 20 kr., illetőleg 50 kr. bélyeg kell-e a külön jegyzőkönyvre felragasztani a jogügyletért eső 50 kr. állandó bélyegen felül? Az előbbi terheesebb az utóbbinál. Csakhogy az utasítás — felfogásom szerint — a terheesebb, a kérvényre eső bélyeglerovást kívánja meg. Mások azonban azt tartják, hogy az utasítás a *jegyzőkönyvet* mondván bélyeg kötelesnek, arra csakis jegyzőkönyvi bélyeg, tehát 20 vagy 50 kr. ragasztható. Legjobb volna, ha e tehertől a szegény nép, melynek már ugyis elég terhe van, felementenék; és pedig annyival is inkább, mert nézetem szerint (mint már fenebb kifejteti szerencsém volt) birtokrendezési ügyekben bármely jegyzőkönyvnek bélyeggeli terheltetése az 1878: XXVIII. tcz. 1. §-ába ütközik. És én nem is mondom le azon reményről, hogy a magas kormány ezt be fogja látni és egy újabb rendelettel a külön jegyzőkönyveket a bélyegkötelezettség alól fel fogja oldani; hiszen még mindig megmarad a jogügyletért járó 50 kr. állandó bélyeg és az illetékkiszabási hivatalok által kirovandó átruházási illeték.

Igy vége a dolog, ne higgye senki, hogy a legmegfeszítettebb szorgalom mellett is e munkálatot néhány nap alatt elvégezni lehessen. Nem napokat, de heteket fog az igénybe venni. Az a ritkaságok közé fog tartozni, midőn egy hét, vagy ennél is kevesebb idő alatt elvégezhető leendő. Mert alig van község, melyben a birtokviszonyok csak megleghezősen is tisztázva lennének. A birtokviszonyokat pedig előbb vagy utóbb, de okvetlenül tisztázni kell. Ha a tagosítás alkalomával nem: ugy a telekkönyvi átalakításkor kell azokat rendbe hozni. De miért ezt a telekkönyvi átalakításra halasztani, mikor az utasítás 65. §-a értelmében ezt már most megtehetjük a tényleges birtokosnak kimaradhatlan előnyére és hasznára, a kinek a 65. §. b) és c) pontjaiban felsorolt esetekben tulajdonjoga hivatalbóli bekebleztetése következtében gyorsan módot nyújtunk arra, hogy tulajdonjogát és hitelét teljes mérvben élvezhesse.

X. eljáró bíró tehát május 7-én megkezdte ezen munkálatot. E végből újra — most már másodizben — hozzá fogott a 147. birtokiv felolvasásához.

Nagyon fontos kérdés: hogyan járunk el?

Ugy-e mint a birtokivék első felolvasásánál, a mikor azokat, tekintet nélkül arra, hogy ki van és ki nincs jelen, végig olvastuk s az a közben tett felszólamlásokat jegyzőkönyvre vettük, az elmaradtakat pedig utólag vettük fel? Ez eljárás szerint a birtokváltozások bemondását és a tényleges birtokállapotoknak a telekkönyvvel összhangba hozatalát a felek akaratára és tetszésére bizzuk. A ki megjelen, előadja, annak birtokviszonyát tisztázzuk és a telekkönyvvel összhangba hozzuk; a ki pedig meg nem jelen vagy nem szól semmit, annak birtokviszonya marad ugy, mint volt.

Volenti non fit iniuria. Ő lássa, ha a törvény jogkedvezményével élni nem akar. Így fogva fel az eljárást: az utasítás 65. §-ában említett teendőket 2—3 nap alatt elvégezhetjük.

De ekként eljárni végzetes tévedés volna. Ez a fel fogás tökéletesen helytelen és az utasítás céljával homlok egyenest ellenkezik.

Az utasítás 65. §. első bekezdése így szól: «*A hitelesítő mérnök működésével egyidejűleg az eljáró bíró a tényleges birtokállapotnak a telekkönyvvel lehető összehangzásba hozatalát eszközi. E végre a birtokívek felolvasatnak.*»

E szerint az utasítás *rendeli, megköveteli* az összehangba hozatalt, következéské az eljáró bíró *hivatalból* köteles a tényleges birtokállapotot a telekkönyvvel összehangba hozni, a birtokváltozásokat kinyomozni és rendezni. Ezt pedig csak a következő eljárás mellett lehet sikeresen keresztül vinni.

X. eljáró bíró május 7-én egy jegyzéket melyen 50—70 birtokiv tulajdonosainak nevei vannak írva, ad át a községi bírónak azon meghagyással, hogy azokat május 8-ik napján d. e. 8 órára a végből, hogy birtokívek előttök felolvastassanak, tényleges birtoklásuk a telekkönyvvel összehangzatba hozassék és a birtokváltozások rendeztessenek, a község hazához, illetőleg (mert Erdélyben nem sok helyen van község háza vagy csak tűrhetőleg alkalmas bírói lak) a szokott tárgyalási helyiségbe rendelje be és e berendelés megtörténtét hivatalos bizonyítvánnyal igazolja.

Május 8-án az eljáró bíró megkezdi a község előljáróság — melynek folytonosan jelenléte elengedhetlen szükség, mert csak az előljáróság a mely mindenkit és minden ember földjét és viszonyait ismeri, adhat alapos és biztos felvilágosítást és egyedül ő biztosíthat a személyek és fekvők ugyanazonossága és az állítások valósága felől — jelenlétében az első birtokiv felolvasását.

Ezen eljárás a legjobb esetben is még egyszer annyi időbe, tehát legkevesebb 8—10 napba kerül.

Számba sem vehető parányi költség-többlet ez az általa nyert nagy előnyhöz képest.

Ezek szerint a második kiszállás teendőit Y. községben legjobb esetben 18 nap alatt (május 1—18) végezzük el.

De vegyünk egy olyan községet, legyen neve D., mely — hogy nagyon nagyot mégse vegyek — legalább is 6000 hold 20,000 parcellával. Itt a földkönyv felolvasása ha 2000 parcellát veszünk is egy napra, belekerül 10 napba, — a birtokívek első felolvasása — hacsak 1000 birtokívet számítunk, és egy napra 100-at veszünk is fel, szintén 10 napba, második felolvasása pedig az utasítás 65. §-ában előírt teendőkkel együtt 20 napba. E szerint ily községben a hitelesítő mérnöknek legkevesebb 20 napot kell várni, a míg az eljáró bíró a mérnöki előmunkálatokat és az azok ellen tett felszólamlásokról felvett jegyzőkönyvet a kezébe adhatja. Igen, de jelen esetben a hitelesítő mérnöknek is legalább még egyszer annyi idő kell, mint Y. községben — tehát legkevesebb 6 nap, hogy teendőit pontosan és jól elvégezze. És így a hitelesítő mérnök működése ezen esetben 28 napot (napidíj 336 frt, utazási 15 frt, összesen 351 frt), az eljáró bírónak pedig 48 napot (bíró napdíja 5 frt, irtoké 2 frt tehát $48 \times 7 = 336$ frt, utazás 10 frt, összesen 346 frt) veszen igénybe, mindig a legjobb esetet véve fel.

Ugy-e uraim ezek megdöbbentő tételek?

Hja, nem tehetünk róla. Az utasítás 63—65. §-ai értelmében csakis így és nem másképp lehet eljárni.

De lássuk csak, hogy a bírói bölcs belátás nem segíthetne-e a bajon? Mik a főbajok?

A következők:

1. A birtokíveket kétszer kell felolvasni. Tudniillik először a végből, hogy a mérnöki előmunkálatok elleni felszólamlásokat jegyzőkönyvre vehessük és ezen jegyzőkönyvet a hitelesítő mérnöknek átadhassuk, hogy ez munkálkodását

megkezdhesse, másodsor pedig a végből, hogy a hitelesítő mérnök működésével egyidejűleg a tényleges birtokállapotot a telekkönyvvel összehangzásba hozzuk és a birtokváltozásokat rendezzük.

2. A mérnöki előmunkálatok elleni felszólamlások megtételére nézve záros határidő kitűzve nem lévén a rossz akaratnak módjában áll a földkönyv és birtokívek felolvasását és felszólamlások jegyzőkönyvre vételét elnyújtani.

3. A hitelesítő mérnök, kit a hitelesítési határidőre megidézni kell és aki akkorra megjelenni köteles, kénytelen 6—40 napot is várni a mérnöki előmunkálatok ellen tett felszólamlások tárgyában felvett jegyzőkönyv befejezésére, mert enélkül nem vizsgálhatja meg azok tárgyait.

Eltávoznia pedig nem szabad, mert nem tudhatja előre, hogy mikor fejeztetik be az említett jegyzőkönyv.

(Vége köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1879. évi XI. tcz. 104. §-ához.

Már hónapokkal ezelőtt közöltetett a «*Büntető Jog Tárá*»-ban a közigazgatási hatóságok elé tartozó rendőri kihágásokban III-ad fokulag ítélő belügyministeriumnak egy «*döntvénye*», mely szerint az 1879. XI. tcz. 104-ik §-ában körülírt kihágások a szabadságbüntetésen kívül *mindig 100 frt* bírsággal sújtandók. A legfőbb forumnak ezen határozata tudtára adja urbi és orbi minden ítélő hatóságnak, mely eddig azon balvéleményben volt, hogy a büntetőtörvénykönyvek a büntetések kiszabásánál egy a minimum és maximum által korlátolt arbitriumot engednek, hogy van a büntetendő cselekvényeknek egy bizonyos neme, melynek büntetésénél nincs sem minimum sem maximum, hanem van egy abszolút büntetési tétel, 100 frt mindig és mindenütt, minden esetben és tekintet nélkül holmi enyhítő vagy súlyosbító körülményekre, soha sem több sem kevesebb, mindig csak 100 frt.

A döntvény kétségkívül érdekes, és mert saját ügyvédi gyakorlatomban is volt szerencsém a magas Belügyministeriumnak ezen elvi kijelentéséhez következetesen maradt 100 frtnyi bírságot stipuláló ítéletével találkozni, legyen szabad a kérdéshez hozzászólni. Elmondom mindennek előtt esetemet.

A. M. mészáros az elsőfoku közigazgatási hatóság által a rendőri kihágásokról szóló trvk. 104-ik §-a alapján 3 napi elzárás és 20 frt bírságban marasztaltatott. Az alispán mint II-od foku hatóság, vádlott felebbezésére az ügyet felülvizsgálván, az elsőfoku határozatot helybenhagyta. Vádlott az alispán határozatában sem nyugodván meg, felebbezett a belügyministeriumhoz, mely 1883. év jan. 2-án 2611/882. sz. alatt az alispánilag helybenhagyott elsőfoku ítéletet helybenhagyta «*azon módosítással azonban, hogy a pénzbírság 100 frtban állapittatik meg, mert a törv. 104. §-a ily kihágásokat 100 frttal megbüntetni rendel.*»

Nem akarom ez alkalommal azon kérdést vitatni, lehet-e kihágási ügyekben az ítéletet a felebbező hátrányára in pejus megváltoztatni, nem akarom felvetni azon kérdést, büntethető-e általában az, hogy valaki a törvény által biztosított jogorvoslattal él, mert hiszen kétségtelen, hogy ha vádlott nem felebbez; 100 frt helyett csak 20 frtot kell fizetnie; nézetem szerint a felebbezésnek ezen sorsa sem törvényeink sem gyakorlatunkon nem alapszik és kizárólag csak az ítélet indokolásával kívánok foglalkozni.

Hát az tény, hogy az említett 104. §. csakugyan 100 frt pénzbüntetést rendel. Lehetetlen azonban, hogy a büntetésnek ilyen fix változhatatlan tételben való megállapítása annak, ki, akár a büntettek és vétségek, akár a kihágásokról szóló törvénykönyvet forgatja, a legnagyobb mérvben fel ne tűnjék.

Az 1878: V. törvénycikkben az első §-tól az utolsóig

következésként látjuk keresztülvie a büntetési tételek megállapításánál a relativ határozatlan rendszert, minimumot és maximumot, és a hol minimum fölemlítve nincs, a megszabott büntetés nemének a 22-ik és a következő szakaszokban szabályozott általános minimuma az irányadó. Ezen határok közt mozogjon a bíró a büntetés kimérésére befolyással lévő enyhítő és súlyosbító körülmények tekintetbe vételével, mert hiszen mindezen viszonyok és körülményekre kiterjedő büntetési scálát a törvényhozó nem képes előre felállítani. Absolut büntetési tétel nem lehet és nincs is a törvényben. A rendőri kihágásokról szóló törvényben sincs. A büntetési nemek minimuma meg van mondva a 17. §-ban, az egyes büntetési tételeknél pedig meg van állapítva mindenütt a maximum, kiveve a 104. §-t, ahol 100 frtnyi pénzbüntetés mint egy noli me tangere szerepel. Miért e kivétel? miért ez eltérés az általános elvtől? miért ez eltérés 143 szakasz közt épen egyetlen egynél? És vajon a törvényhozás akarta-e ezt valójában így? Öntudatos-e az általános elvnek ezen negatívja? Talán azért, mert ezen kihágásnak objectiv ismérvei nagy szigorú indicálnak; de hisz ez esetben az elzárás és pénzbüntetés maximumát alkalmazta volna, és mi fő nem tért volna vissza ugyanezen szakasz végpontjában a visszaesőkre rendelt 200 forintig terjedő pénzbüntetéssel a relativ rendszerhez. Kérdéseinkre a törvénynek országgyűlési tárgyalása sem nyújt felvilágosítást; a jogügyi bizottság és a parlamentben ezen eltérés indoklására egyetlen szó sem hangzott el, és nem is létezik ezen contra legis rationem jelentkező intézkedésnek józan elfogadható indoka.

De igenis megadja a felvilágosítást az igazságügyminisztérium eredeti törvényjavaslata és annak indoklása. Utóbbi (melléklet az 1879. 58. sz. országgyűlési irományhoz) a büntetési rendszerről szólva, azt mondja «a javaslat egyszerűsége mint a szabadságvesztési, mint a pénzbüntetésnek általános minimumát határozza meg (17. §), a büntetési rendszert illetőleg pedig megemlíti, hogy az egyes tételeknél a minimum mindenütt mellőztetett.» Hogy ezen elvtől a javaslat bármiben is eltért volna, hogy ezen elvvel szemben — mely a minimum tökéletes mellőzése, illetve az általános mértékére való szorításával még tulment az 1878: V. tcz. vezérelvén — bármely esetben *absolut* büntetést statuált volna és ha igen, *miért*, erről az indoklás egy árva betű sem tartalmaz. Midőn tehát daczára ennek, a törvényjavaslat 100. §-ában, mely a törvény 104. §-ának felel meg, ezt a kifejezést olvassuk «100 frt pénzbüntetés», nyilvánvaló, *hogy leírás vagy nyomtatási hiba forog fen*; «100 frtig terjedő» helyett ugyanis iratott tévesen, mert hiszen a minisztérium saját, indoklásával ellenkezően, 100 frt. A hiba bizonyára észrevétlenül végig csuszott a törvényjavaslat országgyűlési tárgyalásának minden retortáján keresztül, és így lett sanctionálva a 104. §. fix büntetési tétele, minőt büntető codexeink egyetlen egy szakaszában sem találunk. Ezen hibán alapul a belügyminisztérium többször említett döntvénye, melynek, eltekintve attól, hogy az előadottak szerint a törvényt magyarázat helyes elvei szerint meg nem állhat, káros következményei felismerhetlenek.

Vannak ugyanis hatóságok, melyek a minisztérium kijelentését mint cinosurát követik, és minden ily előforduló esetben kiszabják a változhatlan 100 frtot. Természetes, hogy ezeknél a priori van kizárva annak lehetősége, hogy az előforduló konkrét esetben a pénzbüntetés kimérésére kiható körülményeket mérlegeljék és így a büntetést az eset körülményeihez arányítsák.

Természetes az is, hogy a pénzbüntetésnek minden esetben ily nagy és állandó mérvben kényszerű megállapítása mellett az elzárás büntetése a fenyegető igazságszolgáltatás rovására csekélyebb mérvben fog kiméretni.

Azon hatóságoknál ellenben, melyek a döntvény elle-

nére a pénzbüntetést, mint eddig, a konkrét viszonyokhoz mérten a 100 frtnyi maximumon belül fogják megállapítani, el van zárva a vádlott felelősségi jogától. Kevesebbire nem szállítható le büntetése, de többet okvetlenül kap, hát csak nem rohan a bizonyos veszedelembé.

Vannak tehát hatóságok, melyek kisebb és nagyobb mérvben vétkeket, gazdagot és szegényt egyaránt, meggyőződésük és az eset sajátlagos körülményei ellenére, mindig egyformán 100 frttal büntetnek, vannak ismét hatóságok, melyeknél ugyanaz a kihágás a fenforgó körülményekhez képest 100 frttól le egészen 50 krig taksáltatik, de az alispán, esetleg tanács, vagy főkapitány az utolsó forum.

Anomalia ez minden esetre, egy a törvénybe becsuszott egyszerű leírás hibából eredő és e hibához ragaszkodó belügyminisztériumi judicatura által felidézett anomalia, melyen, tekintve, hogy az igazság érdekei ép oly szentek kisebb ügyekben, mint nagyokban, okvetlenül segíteni kell.

Dr. Ö. S.

Felülbélyegzés jogtalan megtagadása.

Előadom a dolgot egész meztelenségében úgy a mint történt. A székesfehérvári illetékkiszabási hivatalhoz a mai napon egy adásvevési szerződést juttattam el illetékezés végett, záros határidő 8 napon belül; — az adásvételi szerződés 2 ivre terjedő volt: — mely az első lapon egy darab 50 kros bélyeggel láttatott el; a bemutatás alkalmával minden hivatali functio megkezdése előtt észrevétetett, hogy a második ivre szóló második 50 kros bélyeg hiányzik; én ezt, illetve a bemutatással megbízott segédem rögtön pótolni és a még hiányzó másik 50 krajczáros bélyeget is azonnal ráragasztani elkerülhetlennek, sőt kötelességének tartotta, azonban mondom, a bemutatott, helyesebben csak a még felmutatott adásvételi szerződést az illetékező tiszt megbízottam azon kijelentése daczára, hogy a második ivre a bélyeg azonnal pótoltatik, és pótoltatott is, ráragasztván, mégis az eredeti 50 kros bélyegen túl a még járt és pótoltt 50 kros bélyeg felülbélyegzését megtagadta.

Kérdés, vajon azon esetben, midőn a pótlendő hiány a hivatalos functio illetve a felülbélyegzés megtörténte és megkezdése előtt vétetik észre, és az a bemutató által azonnal pótoltnak nemcsak kijelentetik, de tényleg az okmányokra lett ráragasztás által a még megkivántatott 50 kr. pótoltatott is; van-e joga megtagadni az illetékezés közegnek a pótoltt bélyeg felülbélyegzését?

Én nem látok erre egy pénzügyi törvényben vagy szabályrendeletben előforduló megtagadási jogot, sőt ellenkezőleg, ha a szerződő felek 8 napon belül beszámítási joggal élhetnek, ugyanennyi idő alatt a bélyeg felragasztható; de üresen hagyni, a felülbélyegzést a csak két percczel később felragasztott bélyegre megtagadni: ez arra mutat, hogy a telhetetlen kapzsiság és jogtalan haszonlesésből hogyan juthasson leletezési perczenhez az illetékező ur?

Egyébként pedig megjegyzem, hogy a felülbélyegzés megtagadását, akármikor és akárhogyan tétessék a bélyeg az okmányra, jogosan igénybe venni semminemű pénzügyi törvény vagy szabályrendelet értelmében nem lehet; mert a felülbélyegzéssel csak annyit kíván elérni a pénzügyi törvény, vajon mikor és mely napon lett az az okmányon található; már pedig jelen esetben rögtön pótoltatván a bélyeg, kétszeri magánelküldés daczára sem bélyegezte felül; úgy hogy közjegyzőség által kellett bizonyítanom, hogy egy az okmányra ragasztott bélyeg minden elfogadható ok nélkül ugyanazon nap 2 percczel később a bemutatás után felül nem bélyegeztetett. Azt hiszem ehez nem kell commentár.

Egyébként jelen ügy egyidejűleg feljelentő panaszban a nagyméltóságu m. kir. pénzügyminiszterhez lett felterjesztve.

Szendrói Gerzson.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A ki. curia augusztus havi kimutatását közöljük alább. Kiténik belőle többek közt, hogy a két havi szünetelés folytán a hátralék ismét 3261 ügydarabbal szaporodott. Az összes hátralék jelenleg 9144. Bűnügyi 5228; *egynek* kivételével mind 1883-ban érkezett ügydarab.

— A telekkönyvvezetők országos egyesülete feliratot intézett az igazságügyminiszter urhoz, melyben örömmel üdvözlí a telekkönyvi reform iránt megindított mozgalmat és a következő conclusiókra jut: 1. A telekkönyvi betétek készítése és azoknak a kataszteri adatokkal való összehangzásba hozatala; 2. az egyöntetű telekkönyvvezetést célzó, azaz a mostanit szabályozó általános telekkönyvi utasítás és mintatár készítése; 3. az 1855. évi december hó 15-én kelt telekkönyvi rendtartás a kor igényeihez képest némely szakaszainak megváltoztatása. Az egyesület különösen az első kérdéssel behatóan foglalkozott és egy indokolt és kiviteli utasítással is ellátott javaslatot készített, melyre visszatérünk.

— Dr. Nagy Ferencz kolozsvári egyetemi tanártól megjelent *«A magyar kereskedelmi jog kézikönyve, különös tekintettel a magyar bírói gyakorlatra.»* Örömmel üdvözljük ezen munka megjelenését. A szerző elismert szaktekinélve és tudományossága, valamint eddigi kitűnő dolgozatai biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy különben is oly szegény tankönyvirodalmunk egy nagybecsű munkával lett gazdagítva. A mű tüzetes ismertetésére és bírálatára majd visszatérünk. Az eddig megjelent kötet magában foglalja a kereskedelmi törvény első részének teljes tárgyalását s kiterjed a kereskedelmi törvény második részének első két fejezetére. A hátralevő materia egy 1884 elején megjelenendő befejező füzetben fog feldolgoztatni. Az egész mű ára 4 frt.

— A bécsi legfőbb törvényszék 1872—1883. évi váltójogi határozatait adta ki Dr. Czelechovszky gondosan összeállított füzetben.

— A német fegyház-hivatalnokok egylete f. h. 21-én Bécsben tartja ez-évi gyűlését. Mindössze öt kérdés kérdés van tárgyalásra kitűzve. Egyiknek előadója TAUFFER EMIL.

— Poroszországban az 1881. év folyama alatt 309.879 büntett és vétség került elítélés alá; 93 lakosra esik egy bűneset (A kihágások nincsenek figyelembe véve). Minden 100 vádlott közül 10—15 lett felmentve.

— *Revue des grands procès contemporains* első füzeté a napokban küldetett szét. Tartalmazza az 1868 ban folyt BAUDIN-féle politikai pert, melyben a védbeszédeket Crémieux, Arago, Gambetta, Laurier, Leblond, Hublarc, Favre, Dufaure és Weiss tartották. Baudin népképviselő 1851. december 3-án az államcsíny utáni napon több képviselő társával együtt Páris egyik utcájában barrikádot emelt és a katonaság által megtámadtatván, a barrikád védelmében hőiesen elesett. Tizennyolcz évvel később több párisi lap gyűjtést rendezett a Baudin emléke számára emelendő sirkőre. A napoleoni kormány a lapok ezen kérdeményszerzésében izgatást látott és pert indított ellenök. A per különösen annyiban lett momentuosussá, hogy Gambetta itt aratta első nagy szónoki diadalát.

— *Nos grands avocats* czim alatt LEBRE párisi ügyvéd igen érdekes művet adott ki, melyben több első rendű francia ügyvédet mint szónokot méltat és bírál. Az első helyet Lachaud foglalja el.

— Az institut de droit internationale az idén Münchenben tartja üléseit szeptemberben. A napirenden lévő kérdések a nemzetközi magánjogra, különösen a házassági jogra, a polgári és kereskedelmi törvény közös alapelveire vonatkoznak, továbbá hogy lehetséges-e egy nemzetközi váltó-, szállítási és tengeri biztosítási jog alkotása, nemzetközi büntetőjog, szerzői jog stb.

— Az angol parlament most véget ért ülészakának jogi érdekű reformjai a csődtörvényre, a szabadalmi törvényhozásra, a választási visszaélések megszüntetésére és az angol és skót bérleti viszonyok szabályozására vonatkoznak. Az utóbbi törvény nagyrészt az írlandi törvény elvein alapszik és a bérllőknek Írlandban adott könnyítéseket, különösen a talajjavításokért való kárpótlások tekintetében az angol és skót bérllőkre is kiterjeszteni célozza.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

A MAGYAR KIRÁLYI CURIA ÜGYFORGALMI ÉS TEVÉKENYSÉGI KIMUTATÁSA 1883. JANUÁR 1-TŐL AUGUSZTUS 31-IG.

Tevékenységi szak	B e r k e z é s										E l i n t é z é s							H á t r a l é k				Összehasonlítás a múlt év ugyanezen időszakával														
	Az 1882. évi havatekéről	1883. évi						Fő-összeg	1883. évi							1883. évi augusztus 31-én		Átvétel																		
		Január	Február	Március	Április	Május	Junius		Július—Auguszt.	Január	Február	Március	Április	Május	Junius	Július—Auguszt.	Össze-sen	Az 1882. évi elmúlt évben tevékenekről	Az 1883. évi augusztus 31-én	Össze-sen	1881. évtől	1882. évtől	1882.	1883.	1882.	1883.	1882.	1883.	1882.	1883.						
Polgári	2765	711	559	747	878	720	840	1645	6100	8865	715	929	672	907	985	994	261	5463	101	3301	3402	3532	—	767	6990	—	890	10522	—	1657	6624	—	1161	3898	—	496
Váltó stb.	135	85	85	84	146	135	118	224	877	1012	89	64	71	104	135	90	29	582	—	430	430	134	—	1	770	—	170	841	—	171	605	—	23	236	—	194
Úrbéri	9	11	15	14	25	15	12	30	122	131	8	12	12	20	26	19	—	97	—	34	34	9	—	—	161	—	39	170	—	39	110	—	13	60	—	26
Bűnvádi	5991	1236	1133	1751	1220	1248	1211	1942	9741	15732	1634	1733	1462	1833	1791	1720	331	10504	1	5227	5228	3602	—	2389	12080	—	2339	15682	—	50	8455	—	2049	7227	—	1999
Fegyelmi	9	46	39	78	27	57	62	62	371	380	2	56	30	77	49	95	21	330	—	50	50	4	—	5	258	—	113	262	—	118	233	—	97	29	—	21
Felszólalási orsz.k.v. jog körül	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	8909	2090	1831	2674	2296	2175	2248	3903	17212	26121	2448	2794	2248	2941	2986	2918	612	16977	102	9042	9144	7281	—	1628	20196	—	2984	27477	—	1356	16027	—	9501	1450	—	2306

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Accusatio vagy inquisitio. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — Eszrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: Örökösödési eljárásban, mikor van helye sommás utoni osztálynak? CSORBA KÁROLY kecskeméti kir. törvényszéki bírótól. — Egy curiai döntvény bírálatához. W.-tól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai.

Accusatio vagy inquisitio?*

A bizonyítási mód átalakítása folytán kérdésessé váltak az inquisitorius rendszer többi alaptételei is.

A szabad mérlegelés először is semmikép sem volt összeegyeztethető a bíró azon állásával, melyet eddig elfoglalt.

Ha a bíró felszabadíttatik a bizonyítási szabályok kötelei alól, gondoskodni kell arról, hogy teljesen elfogulatlan legyen az ügygyel szemben, melynek eldöntését kizárólag az ő belátására bizza az állam. A bizonyítékokat szabadon mérlegelő bíró többé nem az az államhivatalnok, a ki a felsőbb hatóság meghagyásai értelmében bizonyos ügyeket határozott szabályok szerint elintézt, hanem bizalmi férfiú, a ki felségjog csaknem korlátlan gyakorlására van hivatva. Helytelen tehát oly teendőket is végeztetni általa, melyek állásának magas hivatásával nincsenek összhangzásban.

A bíraskodás funkciójának, hogy úgy mondjuk *gyengéd, ne érints* természetével nem fér össze a vádlás és a mivé az könnyen elfajul: az üldözés. Az üldöző nem latolhatja aggodalmasan egyes lépteit és az alkalmazandó eszközöket; gyakran nagyobbát sujt, mint szükséges. A küzdelmet megszokott katona ellenségről álmodozik és nem igen fogná magát kellően feltalálni, ha közbe-közbe lélektani problémák megoldását nyerné feladatul. Az inquisitorius rendszer bírájában inquirálási rendes foglalkozásánál fogva erősen kifejlesztetnek bizonyos alsóbbrendű ügyességek és tulajdonok, milyen a találékonyság, a ravaszság (a rendőri közegek igen hasznos sajátosságai), önbizalom mutatása, a feleselésre való hajlam, erős ripost; de mindez nem alkalmas arra, hogy az illető egyénben a *bíróra* nézve első sorban szükséges tulajdonokat: az igazságérzetet, az emberszeretetet és a tárgyilagosságot nevelje.

A mi különösen az utóbbit illeti, a bíró csak oly esetben elfogulatlan a határozathozatalnál, ha a peranyagot nem ő produkálta, ha sem a vádemelésben, sem az előző bírói eljárásban része nem volt. Mihelyt a bíró maga emelte a vádat, vagy maga indította meg az eljárást, vagy maga rendelte el a vizsgálati fogságot, vagy maga helyezett vád alá, s az ügy oly fordulatot vesz, hogy a vádemelés illetőleg a lefolytatott bírói eljárás alaptalannak mutatkozik, a bíró midőn beszüntető vagy felmentő határozatot hoz, tulajdonképp önmagát vádolja; morális önfeláldozást igénylő dilemmába jut.

Ily szempontok voltak irányadók, hogy elfogadtassék a vádelv axiómája, miszerint a bírói teendőktől elkülönítendő mindaz, ami őt önmaga és a társadalom előtt a vádlottal szemben mint ellenfelet vagy érdekeltet alkalmas feltüntetni. Az

inquisitorius rendszer szabad kezet adott a bírónak, de megkötötte meggyőződését; az accusatorius rendszer felszabadítja lelkiismeretét és megköti kezét.

Hasonló jelenség mutatkozik azon téren, mely az igazságszolgáltatási működéshez leginkább hasonlít, értjük a történetírást, a történetírói igazságszolgáltatást. Bizonyára mindenki tapasztalta, hogy az a meggyőződés erősödik meg mindinkább, miszerint elfogulatlanabb a történetíró, ha ő nem egyszersmind forráskutató is. A kutatók rendszerint tulbecsülik azon adatokat, melyeket ők maguk hoztak napfényre; előzőik vizsgálódási eredményeinek rovására ezeket előtérbe helyezik, — a minek folytán úgy előadásuk mint ítéletük nem eléggé objectiv. Ellenben azon történetírók, kik csak idegen anyagot dolgoznak fel, szabadabb látkörben mozognak és biztosabb szemmel bírnak a lényeges és nem lényeges külön tartására.

És a mint a történetírásnál maga a dolog természete és a pszichológiai igazság már csaknem teljesen különválasztotta az analysist és synthesist, a létrehozási és feldolgozási functiókat, ugyanazon törvény alakítja át a bűnvádi eljárást. A különbség csak az, hogy itt a megrögzött hibás szervezet folytán az ész törvénye nem mutatkozott elég erősnek a szétválasztásra és szükséges volt, hogy állami törvény is hozassék.

A hatalmak megosztattak. Felállítottatott kisebb-nagyobb hatáskör mellett az államügyészség.

Ezzel a vádlott jogi állása a bíróval szemben teljesen megváltozott. A vádlott, legalább elvileg, többé nem vizsgálati tárgy, hanem az ügyész mellett önjogu perbeli fél. Minek természetszerű folyamánya az, — a mi különben Angliában már évszázadok óta fenáll mint jogelv — hogy a hozzá intézett kérdésekre megtagadhatja a választ; nem köteles a vádló számára támadási eszközt szolgáltatni önmaga ellen.

S megváltozott az inquires bíró helyzete is a vádlottal szemben. A bíró nem tekintheti magát az ügy urának. Az ügy a vádló ügye és nem az övé. Az actio fonalát nem ő tartja kezében; nincs oka hevülni a vád sikeréért. Folyománként pedig előáll s már-már utat tör magának a keresztkérdések rendszere. A kikérdezési functio első sorban nem a bíró kezében van; a felek maguk viszik ezt, egymást ellensúlyozva. A bíró csak az ellenőrzést gyakorolja és kiegészíti a netalán mutatkozó hézagokat.

A vádelvi eszmék ilyeszerű kifejlődésével a személyes szabadság többé nem a bizonyítási szabályokban találja védbástyáját, mint az inquisitorius rendszernél*, hanem a vádlott perbeli állásában.

Az anyagi igazság korlátozása tekintetében pedig a vádelvnel ugyanaz áll a mi az inquisitorius rendszernél; csak más oldalról jön a kisebb-nagyobb megszorítás. Ez a kérdés a legtöbb államban nem a bűnvádi eljárás terén dől el. Minél fejlettebb valamely ország alkotmánya és minél nagyobb tiszteletben részesíti a személyes szabadságot, annál több akadályba ütközik az anyagi igazság merev létesítése az igazságszolgáltatásban.

* A bizonyítási szabályok egyébként is az idők folyamában annyira elfajultak és ki lettek vetköztetve eredeti jellegükből, hogy a személyes szabadság legveszélyesebb megtámadásának eszközeivé lettek.

* Az előző közleményt I. a multheti számban.

Tagadhatlan, hogy az ilykép bár liberális reform zászlója alatt felállított vádhatóság nagy veszélyeket rejt magában ugyancsak a személyes szabadságra nézve. Az ezen közegnek adott csaknem bírói praerogatívák és a vádmonopolium könnyen jogosulatlan célokra használtathatnak. A francia ügyészség visszaélései intő példaul szolgálhatnak e tekintetben. De elvégre az, hogy egy ily intézmény az idők folyamában mivé válik, az államjogi és politikai viszonyoktól függ, melyek között működni hivatva lesz. Poroszországban az 1850-ben behozott államügyészség a politikai üldözés tekintetében tultett a francia anyaintézményen; az 1872-ben életbe léptetett magyar kir. ügyészség pedig politikai missiót egyáltalán nem arrogált magának soha.

Az ügyészség monopoliumából a közönséges bűncselekményeknél származható anomaliák a magánvádoló széles körű concurrens jogosultsága által ellensúlyoztatnak. Nehogy pedig az üldözés rendszerré válhassék, a legtöbb törvényhozásban megvonatik a vádlótól a bírói határozatok elleni jogorvoslat használata in pejus. Elvül van elfogadva, hogy ha egyszer valakit egy bár alsófoku bíróság felment, senki sincs jogosítva őt ugyanazon tény miatt üldözni.

A bizonyítékok szabad mérlegelése lehetetlenné tette az írásbeliséget is. A bíró az actacsomó alapján valóságos belső meggyőződést nem szerezhethet, a régi eljárásban fedezte magát azzal, hogy az elítélés a bizonyítási szabályoknak megfelelő. Ha már most ugyanő az ugynevezett jogi bizonyosság vagyis nem több mint kisebb-nagyobb valószínűség mellett az új bizonyítási tan folytán az egész felelősséget kénytelen magára venni, ha hivatva van a maga személyiségét latba vetni az ítélet helyességéért, akkor módot kell neki nyújtani, hogy magukat a bizonyítékokat megfelelő tanulmány tárgyává tegye. Nem lévén megadva semmi körülmények közt a bírónak, hogy a határozatára nézve döntő tényeket, magát a vádbeli cselekményt, észlelhesse és meggyőződését ezen egyedül megbízható alapra fektesse, megkívánhatja, hogy lehetőleg teljes pótlást nyerjen és hogy legalább a *mások* észleleteit közvetlenül maga elé állíthassa.

A szóbeliség mint elv győzött. De eddigelé — épugy mint a vádrendszer — egyedül a főtárgyalásnál nyert tényleges érvényesülést. A francia 1808-iki bűnvádi eljárás az elővizsgálatot és a vád alá helyezést, bár előzőleg az 1791. szeptemberben és a IV. Brumaire-ben hozott törvények szóbelivé és accusatoriuszá tették, visszaállította régi alakjában s a többi continentális állam sem mert lényegesen változtatni rajta. A törvényhozások odatörekedtek, miszerint az eljárás ezen részeit lehetőleg rövidítsék s a vádlottnak biztosítsák azon jog, hogy minél előbb a főtárgyalási bíró elé jöhessen.

De az előkészítő eljárás jelenlegi alakjának megvannak számlálva napjai. Franciaország ismét a reform terére lépett. A kormány 1879-ben javaslatot terjesztett a törvényhozás elé, mely az elővizsgálatnak és a vád alá helyezésnek szóbelivé és accusatoriusz jellegűvé tételét kíséri meg s a hivatalból való védelmet kiterjeszti. Azóta az ottani törvényhozási testületekben tárgyalás alatt van a kérdés.

A magyar kormányjavaslatnak dicséretére válik, hogy szintén felkarolja az eszmét, habár a francziától különösen annyiban eltérő alakban, hogy a hivatalból való védelmet nem veszi segítségül. A magyar javaslat szerint, a ki ellen elővizsgálat elrendeltetett, a vizsgáló bíró által haladéktalanul értesítendő, hogy szabadon választhat magának védőt; a védő jogosítva van a terheltnek és a tanuknak, valamint a szakértőknek a vizsgáló bíró által teljesített minden kihallgatásán épugy mint az ügyész és a magánvádoló jelen lenni, s minden ily kihallgatásra, valamint a bírói szemlére is meghívandó; a vizsgáló bíró által a tanukhoz vagy szakértőkhöz intézett kérdésre ezek felelete után a vádlott valamint a védő is intézhet keresztkérdéseket és az adott feleletekre

megjegyzéseket is tehet; a letartóztatottnak védője védenével hatósági személy közbenjötté vagy ellenőrzése nélkül szóval vagy írásban szabadon érintkezhetik. Ellenben a vizsgálóbíró és a vádtanács *fontos okoknál fogva* az elővizsgálati cselekményekből a védőt kizárhatja, (ez esetre azonban a felvett jegyzőkönyv 48 óra alatt az illető cselekmény foganatosítása után a terhelt vagy védője előtt eshetőleg indítványtétel végett felolvasandó); a védő eltiltható attól, hogy a vizsgálati fogságban levő vádlottal hatósági közeg jelenléte nélkül érintkezzék. A vád alá helyezési első- és másodfoku tárgyalásnál a vádló és a vádlott vagy védője szóbelileg nyilatkozhatnak; a harmadfoku vád alá helyezési tárgyalásnál csak a vádlónak van meg ezen joga. Hivatalból vétség esetében egyáltalán nem rendeltetik védő, büntett esetében pedig csak a főtárgyalás számára.

Nágyon kezdetleges ugyan ezen szabályozás és a visszaéléseknek tárt kaput hagy; de annyi bizonyos, hogy a vádlott jogi állását a vizsgáló bíróval szemben már ezen intézkedések is gyökeresen megváltoztatják s a vádelvet, a szóbeliséget és a felekre nézve a nyilvánosságot legalább részben az előkészítő eljárás eddig elzárt sphaerájába beviszik.

(Befejezés köv.)

Dr. Fayer László.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(226. §.) Nem helyeselhető a 226. §-ban javasolt rendelkezés sem, mert ez sem szól «jelzálog megszűnéséről.» De érdemileg sem helyes a §. tartalma, mert a jelzálogjogot kiterjeszti az ingatlan dologtól elkülönített ingóságokra is. Elégge biztosítja a jelzálogos hitelező érdekét a 204. §. rendelkezése kapcsolatban a 186. §. 10. pontjával, még azon esetre is, ha a jelzálog «erdő» s abban «széllokozta tördelés» fordulna elő.

(227. §.) Nincs észrevételem.

(228. §.) A végrehajtási árverésnek hatályáról már a 224. §. 3. pontjában volt szó, az ismétlésre semmi ok.

(229. §.) Nincs megjegyzésem.

(230. §.) Erre a §-ra semmi szükség nincs, mert hogy a törlés csak azon volt hitelező ellen kérhető, kit a jelzálogjog illetett, ez természetes; a §. második része pedig a 224. §. utolsó bekezdésében elég világosan ki van már fejezve, következőleg az indokolásban említett «bővebb kifejtésre», (még hozzá közbevetett 5 szakasz után) semmi szükség nincs.

(231. §.) Ez is ok nélkül akarja szaporítani a §§. számát, mert tartalma magától értetik s olyan mint a szentelt víz: se nem árt, se nem használ.

(232. §.) A 214. §-hoz tett észrevételeimmel következetesen a 232. §. egyszerűen elhagyandó lenne.

(233. §.) Elhibázottnak kell mondanom a 233. §-nak e részét: «Ha valamely követelés semmis vagy megtámadható jogczim alapján, vagy ha semmis vagy megtámadható követelés jegyeztetett be; vagy ha bejegyzett követelés semmis vagy megtámadható jogczim alapján töröltetett: az első két esetben a bejegyzett követelés törlése, az utolsó esetben az előbbi bejegyzésnek helyreállítása követelhető.»

Nem tűnik ki a javaslatból, hogy az a jogczimre vonatkozó különböző elméletek melyikének hódol. A nélkül azonban, hogy e helyen közelebbi fejtegetésekbe bocsátkoznám, legyen szabad megjegyezmem, hogy szerény véleményem szerint «semmis jogczim» nem is lehetséges, mert jogczim alatt tulajdonképen egyebet nem érthetünk mint a jogtételt, mely az ügylet létesülését jogilag lehetőnek nyilvánítja. A mely jogügyletnek ily érvényes keletkezési alapja nincs, az semmis, még pedig azért semmis, mert nincs *jogos alapja*, azaz

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33. és 34. számokban.

jogczime. *Jogos* alap (jogczim) *semis* soha sem lehet. Péld. ha valaki kártyaadósságot akar bekebleztetni, ez jogczim *hiánya* okából nem fog megengedtetni, s ha mégis megtörténék, érvénytelen lesz, de nem azért, mert *semis* jogczim alapján, hanem azért, mert érvénytelen jogügylet alapján (jogczim nélkül) eszközöltetett. A jogügylet pedig akkor érvénytelen (*semis*), ha hiányai a személy képességére, a tárgy alkalmas voltára, az akarat léte, a törvényben előszabott külalakra és a jogügylet lényeges alkatrészeire vonatkoznak. Ez irányban az általános rész tervezetének 106. és köv. §-ai rendelkeznek, minél fogva a 233. §-ban nem *semis jogczimról*, hanem csak *semis jogügyletről* lehetne szó.

Továbbá a 233. §. hatályra nézve nem teszen különbséget a *semis* és a *megtámadható* jogczim (helyesebben jogügylet) között. Ez is hibás.

Mig ugyanis a *semis* jogügylet jogilag nem is létezik, következőleg jogviszonyt meg nem alapíthat, meg nem szüntethet, kezességgel, záloggal meg nem erősíthet, mert a biztosítandó jog nem létezik, mert *semis* = *semis*; addig a *megtámadható* (talán *megdönthető*) jogügylet ipso jure érvényes, csak hogy az illető félnek jogában áll, hogy azt érvénytelennek nyilváníthassa, azaz azt *megdönthesse* s tetszésétől függ, hogy e jogával élni akar-e vagy nem. E fel tt minden kétséget eloszlatnak az általános rész tervezetének 125. és 126. §-ai, melyekben különben nem *megtámadható*, hanem helyesebben *megdönthető* jogügyletekről van szó.

Megtámadni mindent lehet, de nem megdönteni is!

Nem elég azonban a bejegyzett követelés törlésére az, hogy a jogügylet (nem *jogczim*) *megdönthető* legyen, hanem okvetetlen szükséges, hogy az bíróság *semis*nek is nyilvánított legyen, következőleg a 233. §-ból a «*megtámadható követelés*» és «*megtámadható jogczim*» kihagyandó.

«Vagy ha bejegyzett követelés *semis* vagy megtámadható jogczim alapján töröltetett», mondja továbbá a 233. §. Ez okvetetlen kiegészítendő a telekkönyvi rendtartás 81. §. d) pontjával, mely ellenkezőt tartalmaz: «d) a nyilvánkönyvi jog föltétlen kitörlésére a jogosítottnak abbéli nyilatkozata, hogy ő a kitörlésbe beleegyezik, elegendő a nélkül, hogy a jogczim megemlítése vagy a kitörlendő jog bejegyzése alapjául szolgált okmány felmutatása szükséges lenne, stb.»

Ehez képest természetesen módosul a 233. §. második része is.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

Hogyan lehetne e bajokon segíteni?

A következőképen:

ad 1. A földkönyvet és a birtokíveket *csak egyszer* olvasuk fel, a mikor is nemcsak a mérnöki előmunkálatok elleni felszólamlásokat vesszük jegyzőkönyvre, hanem egyszersmind a telekkönyvvel is összehasonlítjuk a birtokíveket és a tényleges birtokállapotot a telekkönyvvel *ugyan akkor* összehangzásba hozzuk, rendezvén a 65. §. értelmében egyuttal a birtokváltozásokat is. Ezzel elesik a birtokívek másodszori felolvasása és megkiméltetik az arra fordított idő egyrésze.

Csak hogy itt az a bökkenő, hogy ekkor meg a hitelesítő mérnöknek kell tovább várakoznia a kérdéses jegyzőkönyvre; mert a 65. §-ban megnevezett teendők miatt a birtokívek felolvasása e szerint sokkal több időt veszén igénybe. És a mit nyerünk a vámon, elveszítjük a réven.

Biz ez igaz. De ezen is segíthetünk. Később megmondom, hogy miként?

* Az előző közleményeket 1. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. és 36. számában.

ad 2. Kövessük továbbra is a *régi jó szokást*. Hagyjuk meg előtte való nap a községi bírónak, hogy másnapra a neki átadott jegyzékben megnevezett 50—70 birtokivtuladonost rendelje be s ennek megtörténtét hivatalos bizonyítvánnyal igazolja. Azután járjunk el úgy, mint fenebb az utasítás 65. §-ára vonatkozólag a birtokívek felolvasásánál előadni szerencsém volt. Mikor aztán a birtokíveket végig olvastuk és azt tapasztaltuk, hogy nem jelentek meg valamennyien, az elmaradtak számaihoz képest 1—2 napi záros határidőt tűzünk még ki oly kijelentéssel, hogy azon túl többé semmifele felszólalást figyelembe nem veszünk, és ezt a községben a községi bíró által kellőképen közhírré tétetjük.

ad 3. Itt már csak úgy segíthetünk, ha az utasítás 63. §-ának abbéli rendelkezését, hogy a hitelesítésre kitűzött határidőre a hitelesítő mérnököt is megidézzük, szépen félreteresszük; és a hitelesítő mérnököt *csak akkor idézzük meg, ha a mérnöki előmunkálatok elleni felszólamlások jegyzőkönyvre vételét és a 65. §-ban említett teendőket bevégeztük*. Ez szabálytalanság ugyan, de nagyon hasznos szabálytalanság, amin a bíróságok fennakadni nem fognak; mert a hitelesítő mérnök nem kénytelen napokig, sőt olykor hetekig várni arra, hogy munkálkodását megkezdhesse, hanem akkor jelenik meg, a midőn azonnal hozzáfoghat a munkához, mert ez által 6—40 napidíj (72—480 frt) hiába való kidobása megkiméltetik.

IX. Hitelesítő mérnök.

Az egész birtokrendezési eljárásban a legfontosabb szerep a hitelesítő mérnöké. Ide kipróbált becsületességű, szigorúan lelkiismeretes és igazságos, *hosszas gyakorlat tüze által megedzett* szakemberek kelljenek.

Nem hiszem, hogy a hitelesítő mérnöki intézményt, úgy ahogy most van, sokáig fentartani lehessen.

1880 május 2-án kelt *Törvényjavaslatom* 130. §-a így szól: «*Minden törvényszéknél állami hitelesítő mérnöki hivatal állítatik fel. E hivatal szervezete, ügymenete, valamint az eljárési szabályok rendeleti uton állapíttatnak meg.*»

Most is azt tartom, hogy ezen állást rendszeresíteni és állandósítani kell.

Megengedem, hogy sürgőstelen lenne minden törvényszékhez egy hitelesítő mérnöki állást szerezni; de azt már elkerülhetlenül szükségesnek tartom, hogy Erdély és a birtokrendezési tekintetben hozzátartozó részek legalább hat hitelesítő mérnöki kerületre osztassanak fel határozott székhelyekkel.

A hitelesítő mérnök bírói ranggal, fizetéssel, napidíjjal és fuvarilletményen birjon.

Teendői lennének:

a) Átvizsgálja a működő mérnök által készített kivétési lajstromokat és azokról a törvényszéknek véleményét ad. (Az 1880. nov. 20-án 3149. sz. a. kelt ig. min. körrendelet-hez csatolt pénztári utasítás 4. pontja.)

b) Azon napról, melyen a működő mérnök a felvételi munkálatokba bevezettetett, az eljáró bíró által értesülvén, felügyel arra, hogy a működő mérnök a munkálatot az eljáró bíró által kitűzött időben megkezdje s megszakítás nélkül *szabályszerűen* folytassa és a megkívántató munkaerővel úgy rendezze be, hogy lehetőleg egy nyári évszak alatt a felvétel befejeztessék. E célból köteles a működő mérnök azon napot, melyen a községbe kiszállott és a felvételt megkezdte, a kerületi hitelesítő mérnöknek azonnal bejelenteni, akinek szigorú kötelessége a felvétel folyamában legalább kétszer a helyszínén megjelenni és személyes közvetlen tapasztalat útján meggyőződni arról, ha vajon a működő mérnök jól és a törvényeknek, rendeleteknek és utasításoknak megfelelően dolgozik-e. Ha pedig a hitelesítő mérnök azt tapasztalja, hogy a működő mérnök köte-

lességét akár hanyagságból, akár tudatlanságból nem teljesíti, vagy hogy felvállalta a törvények és rendeletek által reá rótt kötelezettségeinek megfelelni képtelen: működésétől őt azonnal felfüggeszti és az eljáró bírónak bejelenti.

c) Az eljáró bíró felhívására a helyszínén szerzett közvetlen tapasztalat után véleményt ad arról, hogy a működő mérnök előterjesztésére az egyes földrészletek önálló számozását meg lehet-e engedni?

d) Az utasítás 54. §. h) pontja szerint elkészült térképmásolatot megvizsgálja és annak használhatósága felől véleményt mond.

e) Az utasítás 62. §-ában megnevezett és egyenesen a kerületi hitelesítő mérnökhöz betérjesztendő előmunkálatokat átvizsgálja és az eljáró bírónak az átvizsgált előmunkálatok megküldése mellett véleményt ad arra nézve, ha vajon a hitelesítésre határidőt lehet-e kitűzni?

f) Az utasítás 63. §-a által előszabott hitelesítési teendőket végzi.

g) Az utasítás 78. §-a értelmében megejtendő szakértői szemlén, mint a szakértő bizottság elnöke működik.

h) Az utasítás 83. §-a értelmében a hozzá közvetlenül betérjesztett kiosztási munkálatot behatóan átvizsgálja és az eljáró bírónak véleményt ad arról, ha vajon a kihasítás megkezdésére tűzhető-e határnap? A kitűzött határnapon pedig a kiosztási munkálat helyességét megvizsgálja és véleményt mond arról, ha vajon a működő mérnök a végrehajtásba bevezethető-e?

i) Midőn a működő mérnök a kihasítást befejezte: azonnal tartozik ezt a hitelesítő mérnöknek bejelenteni, aki a helyszínére rögtön kiszáll, a kihasítást, főleg annak teljes voltát átvizsgálja és az eljáró bírónak a birtokbaadás teljesíthetése végett jelentést tesz.

k) A kiosztási új földkönyvnek, új birtokíveknek, és a combinatoriumnak a birtokbaadás után teljesítendő felolvasásának folyamában emelt felszólalások tárgyait megvizsgálja és azokról, valamint a kiosztási munkálat hitelesíthetéről véleményt mond.

l) Az utasítás 85. §-a szerint megtartandó kiigazítási tárgyaláson részt vesz és véleményez.

m) Az utasítás 98. §-a szerint a működő mérnök által elkészített egyéni végleges költségfelosztást átvizsgálja és arról véleményt ad.

(Vége köv.)

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Örökösödési eljárásban, mikor van helye sommás utoni osztálynak?

Ezen kérdésre nézve az 1868. évi LIV. tcz. 583. §-a felállítja a szabályt, ez alul pedig az 584. §. a kivételt.

Az 584. §. b) pontja azonban oly rendelkezést tartalmaz, melynél fogva méltán kérdésbe tehető az: mikor lehet alkalmazásba venni az 583. §-t?

Az 583. §. ugyanis így van szövegezve: «Midőn a hagyaték csupán testvérek vagy unokatestvérek közt osztandó meg, és az érdekelt örökösök osztályrészeik *mennyisége* iránt ki nem egyezhetnek: ha az örökség csupán ingókból áll, a személyi, ha pedig egyszersmind ingatlanokból vagy csupa ingatlanokból áll, a birtokbíróság a *törvényes örökösödés szabályai és leltár alapján* az osztályt haladék nélkül megtenni és az *örökséget* az érdekelteknek átadni tartozik.

A gyakorlat azt bizonyítja, hogy leggyakoribb eset az, midőn testvérek és unokatestvérek örökölnek; a kik azután, amennyiben hivatalos beavatkozást kértek, a legtöbb esetben egységre jutni nem tudnak, s ennek dacára mégis,

a sommás osztály «rendszerinti» mellőztével temérdek a perre utasító végzés hozatik.

Az örökösök azután évekig huzódó s rendszerint a perköltések kölcsönös megszüntetésével végződő perekkel, a zárlat kellemetlenségével és huzavonáival emésztik egymást; holott, ha a sommás osztály, melynek haladéktalan megtétele a bíróságra kötelességképen van róva, gyakrabban alkalmaztatnék, tekintettel arra, hogy a quasi praejudiciumot képező bevégezett ténynyel szemben, vélelmezhetőleg, az örökösök ritkább esetben indítanak pert: az örökösödési perek apadására lehetne számítani.

Hogy a sommás osztály nem a gyakorlatban, hanem ugyiszlóval csak a törvényben van meg, annak okát, a «kivételekről» szóló 584. §-ban, de különösen annak b) pontjában találhatjuk fel.

Ez a §. ugyanis így szól:

«Az 583. §. intézkedései alól kivételnek *van helye*:

a) midőn az *ellenérdekű* örökösök különböző örökségi jogcímekre, t. i. *szerződésre, végrendeletre, vagy törvényre* hivatkoznak;

b) midőn a *jogczim ugyanaz*, de annak alapján *ellentétes igények támasztatnak.*»

Hogy az a) alatti esetben sommás osztálynak helye nincs és nem is lehet, az világos, mert a sommás osztály *csak* «a törvényes örökösödés szabályai szerint» tehető meg. A hagyatéki bíróságnak tehát nem lehet a jogot megadni arra, hogy akkor, midőn a felek különböző és pedig a törvénynél erősebb jogczimre hivatkoznak, az illetékes per-bíróság ítélete előtt, az egyik fél részére állva tegyen osztályt.

Az 584. §. 1. bekezdésének is tehát semmi magyarázatot nem tűrő módon, határozottan így kellene szólni: Az 583. §-ban említett sommás osztálynak helye nincs: a) ... b) ...

A fenebb idézett 584. §. b) pontja azonban már annyira összeütközni látszik az 583. §-beli rendelkezéssel, hogy méltán kérhetjük még azt is, van-e egyáltalában sommás osztálynak helye? és pedig annál is inkább, mert az 587. §. 1. pontja azt mondja: «*Ha az egyezés nem sikerül, a bíróság a birtokon kívüli feleket per útjára utasítja.*»

De a példa világosít; vegyünk fel egy esetet a sommás osztályra:

János *végrendelet hátrahagyása nélkül* meghal.

Marad három nagykorú gyermeke: Gáspár, Menyhért, és Boldizsár, kik közül a birtokban levő két első hivatalos beavatkozást kér, mert egymással kiegyezni nem tudnak.

A hagyaték áll egy házból, egy aklos kertből és egy szőlőből, melyek mindegyike külön 500—500 frtra van leltárilag becsülve. Az egész hagyaték tehát 1500 frt értéket képvisel.

Végrendelet nincs, szerződéses örökös nincs és a felek, a törvény alapján nyilatkoznak örökösökül.

Világos tehát, hogy leszármazók törvényes örökösödésének van helye.

Az örökösök azonban osztályrészeiknek *mennyiségére* nézve kiegyezni nem tudnak; a mennyiben Gáspár és Menyhért az egész hagyatékot Boldizsár részére általuk fizetendő 100 frt teherrel maguknak kérik átadni azon oknál fogva, mert Boldizsárnak a tanítóképezdébeni taníttatására, örökhagyó 400 frtot fizetett ki a közös vagyonból, s ezt neki osztályrészébe betudatni kívánják. Boldizsár azonban egyenlően kíván osztozkodni a hagyatékból.

Az egység nem sikerül, és csupán testvérek lévén az örökösök, kik osztályrészük mennyisége iránt megegyezni nem tudtak, a hagyatékot határozatlan arányban a bíróság sommás uton tartoznék átadni a három örökösnek.

Igen, de nem tiltja-e ezt a fenebb idézett b) pont?

Hiszen mindenik örökös ugyan azon örökségi jogcímen nyilatkozott örökösül s még is ellentétes igények támasztattak.

Az 587. §. 1. bekezdése pedig azt rendeli: «Ha az egyezség nem sikerül, a bíróság a birtokon kívüli feleket per útjára utasítja» és nem azt mondja, hogy: ha az egyezség nem sikerül — *a mennyiben sommás osztálynak helye nincs*, — a bíróság... stb.

Vajon nem kell-e Menyhértet mint birtok kívüli örököst perre utasítani?

Nézetem szerint nem. Mert a fenebbi, a gyakorlati életben sokszor előfordulható példából merített meggyőződésem az, hogy a *b)* pont rendelkezése ott, *a hol az örökségi jogcímen minden örökös részéről egyedül a törvény*, soha sem, vagy legfőleg az 583. §-nak talán hiányos rendelkezése, és annak *szavaihoz* való szoros ragaszkodás esetén lelheti alkalmazását, mint ezt az alább következő példával megkísértem illusztrálni.

Például: ha a fenebbi esetben az örökösök nem osztály részeik mennyisége, hanem *misége* iránt nem tudnak megegyezni. A mennyiben Gáspár és Menyhért minden módon a házat akarná a maga részére megtartani, nem fogadván el a mindenben megnyugvó, de különben egyenlő osztályrészre jogosítottként elismert Boldizsárnak azon közvetítő ajánlatát sem, hogy a sors döntse el: ki melyik ingatlant kapja?

Szóval az egyezség, *nem* mint az 583. §. mondja: az osztályrész *mennyisége*, hanem annak *misége* kérdésében nem sikerül.

Szerintem azonban ez a dolgon mit sem változtat, és a sommás osztály úgy mint fenebb megteendő.

A *b)* pont alkalmazásának helyét rendszerint csak az esetben találom, ha pl. az ellenérdekű örökösök *mindkét részről végrendeletre* vagy *mindkét részről szerződésre hivatkoznak*, de mindegyik félnek *más tartalmu* szerződése vagy végrendelete van.

Ily eset is többször fordulhat elő. Mert nincs kizárva hogy valaki külön, két személylyel is köt örökösödési szerződést — talán éppen nyereszkesedési célból — vagy több végrendeletet tesz, különböző időben, s azok kelte is különböző. Sőt fordulhat elő oly eset is, midőn két végrendelet egy napról van keltezve, de tartalma különböző.

Vagy például valaki nejével közös végrendeletet tesz.

A nő előbb elhal. Akkor a férj újabban megnősül, és a közös végrendelettől eltérőleg újabb végrendeletet tesz.

Ezen esetekben a felek mindannyian végrendeletre, illetve mindannyian szerződésre hivatkoznak, de köztük, kell hogy az illetékes per bírója döntsön a felett, kinek van erősebb joga az örökséghez?

Igy ismerhető fel sulya a *b)* pont ezen szavainak: *„annak alapján”*... és így lehet megállapodni abban, hogy a törvény jogcímen álló örökösöket, egyezség hiányában sem kell perre utasítani. Mert míg két különböző végrendelet, vagy két különböző szerződés alapján lehet *nyomatékkal* bíró ellentétes igényeket támasztani, addig a törvényes örökségi jogcímen álló örökösök, a *törvény alapján* ellentétes igényt csupán egy esetben támaszthatnak: és ez az, midőn egyik örökös, a másiknak, az örökhagyótól lett törvényes származását kétségbe vonja, s a mennyiben törvény szerint a szülők után első sorban a *törvényes gyermekek* birnak öröklési joggal, azt az osztályból kirekeszteni kívánja.

De még itt is kérdés lehet az, van-e perre utasításnak helye? miután a házasság tartama alatt született gyermek mindaddig törvényesnek tekintendő, míg az ellenkező bebizonyítva nincs.

Kérdés tárgya lehet még az is, van-e helye sommás osztálynak akkor, ha az 583. §-ban jelzett örökösök *megegyeznek* ugyan abban, hogy a hagyatékban törvény szerint *egyenlően örököljenek*, de a *hagyaték* állagára, annak *miségére*,

mennyiségére megállapodni nem tudnak? Például: a birtokban levő örökös némely tárgyakat a leltárból kihagyni kíván, miután azt mint tulajdonát igényli, vagy a másik fél némelyeket a leltárba felvétetni kíván.

Itt minden esetre ellentétes igények támasztattak, s miután a törvényes öröklés szerint az örökösök a *hagyatékban* osztozkodhatnak meg, addig tehát míg nincs megállapítva a hagyaték, egyoldalú felvétel vagy törlésnek pedig a leltárban helye nincs, osztályt tenni sem lehetvén, az illető igénylő, a hagyaték állagának előzetes birói megállapítása végett perre utasítandó, nem birván ily esetben kellő sulyal azon ellenvetés, hogy az ellentétes igény nem a törvényes öröklés jogcímen, hanem kötelmi jogviszonyon alapul.

Csorba Károly,
kir. tszéki bíró.

Egy curiai döntvény bírálatához.

Előre kijelentem, hogy nem vagyok azon szerencsés helyzetben curiai referens lenni s így nem vagyok azon referens, kit dr. V. I. ur a *Jogtudományi Közlöny* 34. számában az általa közölt és hevesen megtámadott curiai döntvény indokolására kért fel. Ha annak daczára az általam helyeselt döntvény védelmére és az annak indokolásában lera-kott eszmék bővebb kifejtésére vállalkozom, teszem azt azért, mert úgy tudom, hogy curiánk referensei csak vajmi ritkán fognak tollhoz, habár helytelenül megtámadott ítéletek nyilvános védekezésére és mert továbbá úgy vélekedem, hogy a «fogalomzavar» vádja, melylyel bíráló ur a legmagasabb birói forumot illette, abban leli indokát, mert épen bíráló ur a perrendtartás alapfogalmai tekintetében még teljesen tisztában nincsen. A felperesség és alperesség fogalmai, a sommás végzés, a kifogások és res judicata joghatályáról bíráló ur oly nézeteket nyilvánít, melyek már arra mutatnak, hogy nem a curia az, mely a jog alapfogalmai iránt zavarban van.

Az előadott jogesetből az itt lényeges mozzanatok szerintem a következők:

1. K. L. kezes kifizette a váltót a sommás végzés kézbesítése után.
2. A váltó az eddig szerzett jogokkal K. L.-re külön engedménnyel ruháztatott át.
3. M. L. elfogadó jelen volt a váltó kifizetésénél.
4. M. L. kifogásokat adott be, melyekben *aláírását* tagadásba veszi.
5. A tárgyaláson megjelent *Sz. C.*, ki többé nem váltóbirtokos.
6. M. L. váltóbirtokos és engedményes a tárgyalásnál meg nem jelent.

A könnyebb áttekintés kedvéért szükségesnek tartottam jogesetünkre fontossággal bíró tényeket külön gruppirozni, és áttérek most az abba vágó jogi fogalmak körülményesebb fejtegetésére.

I. *A sommás végzés.* Bíráló ur első tévedését abban látom, hogy nem fogta fel kellően a sommás végzés perbeli joghatályát.

A sommás végzés ugyanis meghagyja alperesnek, hogy a perbeli összeget «végrehajtás terhe mellett felperesnek 3 nap alatt fizesse meg; vagy pedig ugyanezen idő alatt netáni kifogásait a törvényszékhez adja be.» E szerint a sommás végzés alperesre nézve alternatív kötelezettséget ró, olyat, melynél alperes választására van bízva a kettős kötelezettség közül: a neki tetszőt teljesíteni. Köteletségében, illetve jogában áll alperesnek a meghagyott összeget 3 nap alatt kifizetni vagy pedig ha neki az jobban tetszik vagy illik, ugyanannyi idő alatt kifogásait beadni, tehát alternatív obligatio, melynél a választás az adósra van bízva.

Kétség se fér hozzá, hogy az adós, ha a végzésben

meghagyott összeget kifizeti, a sommás végzésnek eleget tett, illetve hogy a sommás végzés által szült obligatio consummálva van, a mint minden obligatio a fizetés folytán megszűnik, de mert ehhez kétség nem fér, nem lehet kétséges az sem, hogy a sommás végzés joghatálya ép úgy szűnik meg azáltal is ha alperes 3 nap alatt kifogásait adja be, mert hiszen a meghagyás alternative szól, jogában áll alperesnek vagy fizetni, vagy kifogásokkal élni, a teljesítés ezen két módjának jogi követelményeire nézve a végzésben különbség téve nincsen, de törvényesen nem is tehető; eleget tett tehát alperes a sommás végzésnek a kifogások beadása által ép úgy, mintha a meghagyott összeget kifizette volna, természetesen annyiban, hogy a sommás végzés, illetve az általa keletkezett obligatio consummálva van.

A kifogások beadása után e szerint nem létezik többé sommás végzés, hanem van váltókereset és vannak kifogások, van kereset és ellenirat (kifogások az ellenirat természetével birnak elj. rend. 16. §.), és felperes az elleniratra most válaszszaal tartozik felelni.

Már a fentiek után úgy hiszem világos, hogy az itt szóban lévő curiai döntvény a dolog érdemét illetőleg nagyon helyes, mert tekintsünk csak el a sommás végzéstől, mely úgy látszik bíráló eszmemenetét megzavarta, úgy áll a dolog, hogy felperes követelését az ellenirat beadása előtt másra ruházta át és arról az ellenirat beadása után úgy a per biróságát, valamint alperest is értesítette. Itt pedig kétség sem forog fen aziránt, hogy a bíróság értesülvén a történet cessióról, a keresetet beadott felperesnek, ki maga állítja, hogy neki a perelt alperes ellen többé követelése nincsen, illetve, hogy a követelés őt nem illeti, a követelés meg sem ítéltető. Ha pedig ez a közönséges polgári perben is áll: annál is inkább áll a váltókövetelésnél, a hol a követelés formailag a váltóhoz van kötve.

A hitelező, ki követelését másra ruházta át, megszűnt hitelező lenni, s mert nem hitelező, a követelésnek maga részére való megítélését sem követelheti, minthogy azonban követelését összes, a perlés által nyert jogaival együtt, illetve az egész pert engedményezte, nagyon természetes, hogy immár jogaiba az engedményes lép, ki a cessio folytán a követelésnek önmagának való megítélését követelhetni jogosítva van azáltal, hogy a megkezdett pert most saját nevében folytathatja. A per folytatására már csakis az engedményesnek van joga, miután a keresetet beadott hitelező, hitelező lenni megszűnt.

Ez így van a közönséges polgári perben, valamint a váltóperben is.

St. C. mint engedményezőnek kötelességében állott volna K. L. mint engedményest a beadott kifogásokról illetve a kitűzött tárgyalásról értesíteni és K. L. megint ha jogait M. L. ellen érvényesíteni akarta, tartozott volna a saját nevében, mint engedményes, adott válaszában a kifogásokat megerőtleníteni és a követelésnek részére való megítélését kérni. Ez nem történt, St. C.-nek pedig követelése többé nem volt, őt keresetével természetesen elutasítani kellett.

A curia határozata in merito tehát helyes, de nem kevésbé helyesnek, habár nem egészen szabatosnak tartom annak indokolását is.

Bíráló ur szerint legfőbb forumunknak fogalma sem volna a perrendtartásról, mert azt találta mondani, hogy «felperes joga nem volt alperes irányában a sommás végzés hatályban fentartását kérelmezni» mert szerinte «felperesnek elég a kifogások elutasítását kérni.»

Nem tartom ugyan a kir. curia indokolásában használt ama kifejezést «a sommás végzés hatályában fentartassék», valami nagyon szabatosnak, mert tényleg, felperes a kifogások folytán a sommás végzésnek hatályában való fentartását nem kérelmezheti, hiszen a sommás végzés mint fent

előadtam alternative szól, alperesnek a fizetést és alternative a kifogások beadását parancsolni, felperesnek pedig most a válaszában nem alternatív condemnatiót, hanem a fizetésben való feltétlen marasztalást fog kérelmezni, és így tehát felperes nem az alternatív meghagyást tartalmazó sommás végzés hatályában való fentartását, hanem inkább kereseti kérelmének a fizetésben leendő marasztalásra irányuló részének megítélését kell kérelmeznie válaszában. Ezt azonban csak mellesleg akartam érinteni, mert tényleg a kir. Curia mondott kifejezésével egyebet mondani nem is akart, mint azt, hogy felperes, miután kielégítve lett is többé nem hitelező, kereseti követelésének megítélését többé nem kérheti.

Határozottan félreismeri azonban bíráló ur a sommás végzés és váltóper természetét, midőn azt állítja, hogy felperesnek válaszában csak a kifogások elutasítását kell kérelmeznie.

Bíráló ur ugyanis azon alapgondolatból indul, hogy a váltóper a sommás végzés mintegy birói ítélet által már befejezve van a kifogásokban pedig keresetet lát, mely arra irányul, hogy a sommás végzés hatályon kívül helyeztessék; vagyis a kifogások szerinte megsemmisítési kereset természetével birnának és céljuk egy birói határozatnak hatályon kívül való helyezése. Ezen felfogásból kiindulólág szól bíráló ur «sommás végzés megszüntetéséről, kifogások elutasításáról.»

Ezen felfogás téves alapja a meghagyási per (Mahnverfahren) teljes félreismerése.

Azon tapasztalat, hogy váltó ellenében az adós csak nagyon ritkán szokott védekezni és hogy 100 eset közül 75-ben az adós rendesen a kitűzött tárgyaláson meg nem jelent, arra indította a törvényhozót hogy a váltópert úgy rövidítse meg, hogy felperes kérelmére az adósnak előleges meghallgatása nélkül a fizetés úgy hagyatik meg, hogy szabadságára bizatik a kereset (nem a sommás végzés) ellen bizonyos meghatározott időben védekezni. A fizetési meghagyás feltételes; függ attól, hogy beadja-e az adós kifogásait vagy sem, és mert a fizetésre szóló meghagyás érvényre emelése ezen feltételtől függ. nagyon természetes, hogy az esetben, ha a feltétel beállott, ha t. i. az adós azon jogosultságával, hogy a kereset ellen kifogásait előterjeszti, él, a fizetési meghagyás létezni megszűnt. A kifogások beadása után a sommás végzés jogilag létezni megszűnt, és van mint minden más perben kereset és ellenirat, mely elleniratra felperes válaszában nem azon kérelmet fogja előterjeszteni, hogy az ellenirat elutasíttassék, hanem hogy az elleniratban felhozott kifogások tekinteten kívül való hagyásával kereseti követelése megítéltessék.

Felperesnek jelen esetben ahhoz, hogy kereseti követelése neki ítéltessék meg, joga nem volt, hogy a bíróságnak arról hivatalos tudomása volt, azt felperesnek megítélni nem lehetett. Bíráló ugyan azon véleményének is ad kifejezést, hogy a bíróság jelen esetben felperest keresetért el nem utasíthatta, azért, mert alperes nem a történet fizetést, hanem egész mást allegált, de kérдем, vajon komolyan hiszi bíráló ur, hogy ha nem az alperes elleniratában, hanem maga felperes válaszában adja elő: «én követelésemre nézve kielégítve vagyok ugyan, nekem ezen alperes ellen többé követelésem ugyan nincsen, de mert azon kifogás, melyet alperes adott elő, nem áll, kérem őt marasztalni», a bíróságnak immár alperest marasztalni kellene?

A kir. Curia jelen esetben felperest azon inkább formális indokból utasította el, mert őt a felperességi jog többé nem illett; más kérdés az — mely előtt a Curia is kitér — vajon nem volt e felperes elutasítandó azért is, mert alperes tagadása ellenében az aláírás valódiságát nem bizonyította. Felvetem ezen kérdést pedig itt azért, mert bíráló szerint felperes alperes kifogásait megerőtlenítvén és az aláírás valódiságát bebizonyítván, rajta nagy jogsérelem ejtetett volna, hogy annak daczára keresetével elutasított.

Nem osztom bíráló ur azon véleményét sem, hogy felperes a fenforgó esetben még egy váltókövetelés létezését is bizonyította volna.

Ugyanis felperes e váltókövetelés fenállását bizonyítandó hivatkozott K. L. mint tanura, miszerint a váltó alperes jelenlétében, sőt mondjuk tudtával és beleegyezésével kifizetve lett. K. L. ezt bizonyította is. Szerény nézetem szerint K. L. ezen vallomása által a váltókövetelés fennállása bizonyítva nincsen.

A váltó formalis szerződés, a váltókötelezett tartozik a váltót honorálni, mert a váltót kötelezettképen írta alá. A causa debendi a váltónál tulajdonképpen a fizetési ígéret, melyet a váltókötelezett aláírása által tesz.

A váltótörvény 21. §-a szerint: «az elfogadást magára a váltóra kell ráírni.»

Az elfogadás csak a váltóra való ráírás által, és pedig természetesen az elfogadó által történt ráírás által eszközölhető.

A hamisító által irt elfogadás azt, kinek neve hamisítva lett, nem teszi elfogadóvá, mert hiszen hiányzik az aláírása; természetes az is, hogy az ily hamisított aláírás azon egyénnek nyilatkozata által, hogy a hamisítást saját aláírásának elismerni akarja, érvényes elfogadottá nem válik, mert hiszen az elfogadást «a váltóra kell ráírni.» E szerint az oly nyilatkozat, mely szerint valaki egy hamisított váltó aláírását magáéinak elismeri, szülhet ugyan magánjogi kötelmet, de szóbeli nyilatkozatok, vagy plane hallgatás által váltókötelezettséget elvállalni vagy elfogadóvá lenni soha sem lehet.

«A váltóból eredő jog alaki jog; a váltó mi által sem pótolható; elismerés alapján nem létezik váltókereset.» (THÖL. Váltójog 197. §.)

Alkalmazva már most a kifejtetteket jelen esetre, látszik, hogy elfogadó, ki aláírását tagadásba vette, váltói uton mint elfogadó marasztalható már azért sem volt, mert azon körülmény, hogy az elfogadást ő vezette a váltóra, a perben bizonyítva nem lett, sőt bizonyítani meg sem kíséreltetett, az elismerés vagy kifizetésnek hallgatolagos türe, őt K. L. kezessel szemben civiljogilag felelőssé teheti ugyan, de váltójogilag soha.

De követem bíráló észrevételeit, nem azért ugyan, mintha szükségesnek találnám a mondottak után a megtámadott döntvény helyességét még bővebben fejtegetni, hanem tisztán csak azért, hogy kimutassam azon a Curiának tulajdonított «fogalomzavarok» valódi kuforrását.

Azt mondja bíráló ur, fogalomzavart árult el a Curia, hogy St. C.-nek a pert folytatnia jogában nem állott, hanem mert kimutatta, hogy a váltó az összes megszerzett jogokkal együtt K. L.-re ruháztatott, a sommás végzés hatályában fentartandó volt azért, hogy K. L. a sommás végzés alapján eljárhasson és végrehajtást kérhessen.

Különös érvelés! Bíráló ur szerint a váltó átruházása indok lett volna arra, hogy az alperes marasztaltas-ék; pedig kérdelem, mit tehet az alperes arról, hogy a váltó időközben másra ruháztatott át; neki csak jogában áll egy ellene beadott kereset ellen magát védeni, azt pedig tette akkor, midőn a sommás végzés kézbesítése után kifogásokkal élt. Azon körülmény pedig, hogy időközben a váltóbirtokos változott, csak azt eredményezhette, hogy kifogásaira az engedményes válaszolhat, de bizonyára nem azt, hogy ítéletileg St. C.-nek marasztaltassék.

Különös felfogást árul el bíráló ur a sommás végzés és a res judicata természetéről azon kérdéseivel, vajon «minő jog vagy törvény alapján lett a sommás végzés M. L.-el szemben megszüntetve? és mit tehet K. L. váltókezes M. L. ellen, miután K. L. most ellene res judicata-ra is hivatkozhatik.»

Bíráló ur úgy látszik, úgy tekint az ítéletet, illetve a bírói határozatot, mint egy abszolút jogot és kötelezettséget

létesítő eszközt, mely mindenkinek és mindenki ellen szól, melyet ugyszólván csak meg kell fogni, hogy az abban kimondott jogot érvényesíteni lehessen.

Szerinte a sommás végzés megszüntetett M. L.-el szemben, és miután az vele szemben megszüntetve lett, azt hiszi, hogy M. L.-nek most már mindenki ellen ezen abszolút jogára hivatkozni kell, hogy a váltót kifizetnie ne kelljen.

Ez tévedés, az ítélet csak a perben álló felek közt teremt jogot, a bírói ítélet csak azt mondja ki: X. felperesnek Y. alperes ellenében követelése nincsen; de mondani hogy azért, mert X.-nek nincsen, Z.-nek se legyen: ez fogalomzavar. Az ítélet csak a peres felek közt teremt res judicata-t; egy harmadikkal szemben, ki perben nem állott, az ítéletre, mint res judicata-ra hivatkozni nem lehet. Mert vegyük csak a következő, különben teljesen analog esetet: az engedményező, miután követelését másra átruházta és arról az adóst értesítette, beperli az adóst a követelés megfizetésére, az adós kifogásolja, hogy hiszen a követelés már másé, és az engedményező már hitelezője lenni megszűnt, felperes immár keresetével elutasítatik, kérdelem, kételkedik-e bíráló ur abban, hogy az engedményes azért az adóst mégis csak perelheti, és hogy az engedményezővel szemben hozott ítélet ellene res judicata-t nem képez? Ha nem, miért képezzen jelen esetben a St. C. és M. L. között lefolyt perben K. L. ellen res judicata-t? Hiszen a Curia is épen azzal indokolja határozatát, hogy St. C. elutasítatik, mert a követelés most már nem őt, hanem K. L.-et illeti.

Igaz ugyan, hogy ugyanazon egy váltókövetelés iránt két sommás végzés ki nem bocsátható, de nem áll az, hogy St. C. és K. M. követelése ugyanazon egy váltókövetelés. A követelés a személyt, a hitelezőt illeti, hitelező nélkül nem létezik követelés; X. követelése és Y. követelése tehát nem ugyanazon egy követelés, hanem a követelés alapja csak ugyanazon egy váltó, mely előbb X. és most Y. birtokát képezi.

Hogy pedig ne lehessen ugyanazon váltóra előbb X. javára és később, ha például Y. váltójogi-előző a váltót beváltja Y. javára sommás végzést hozni, annak okát én belátni nem tudom. Sőt én azt hiszem, hogy az egyedüli módja annak, hogy a váltóbirtokos-előző, ki a váltót beváltotta jogait bírói uton érvényesíthesse, az, hogy mint váltóbirtokos maga részére sommás végzést illetve bírói ítéletet eszközöl ki, miután ő azon perbeli jogokat, melyeket a volt váltóbirtokos a többi váltóelőzők ellen csak úgy érvényesíthetné, ha ezen jogok reá külön engedményeztettek, ha azonban az ily külön engedmény nem történt, ő természetesen azon ítélet vagy végzés alapján, mely az előbbi váltóbirtokos javára szól, végrehajtást nem kérhetne, hanem tartoznék előbb az ő javára szóló bírói határozatot készítenie.

K. L. tehát nézetem szerint bátran kérhet sommás végzést, és ha az esetleges újabb kifogások ellenében bebizonyítja majd M. L. aláírásának valódiságát, meg is nyeri a pert. Egyben azonban igazat adok én is bíráló urnak és ez abban hogy nem létezik ok, miért voltak a perköltségek kölcsönösen megszüntetendők. M. L. pernyertes lett St. C. ellenében és pedig olyképen, hogy St. C. egész keresetével utasított el, felperest tehát a perköltségekben is marasztalni kellett.

Meglehet azonban, hogy kir. Curiánk itt inkább a méltányossági szempontot tartotta szem előtt, látván azt, hogy az elfogadó a perelt váltó alapján mégis csak tartozik, habár nem felperesnek, de jogutódjának, és hogy pervesztésnek inkább a pertvivő ügyvéd volt oka, megszüntette a perköltséget, és mert ügyvéd vagyok, és rajtam is megeshetik, hogy olykor-olykor tévedésem folytán pert veszteni fogok, nincs kifogásom ezen méltányosság ellen sem.

KÜLÖNFÉLÉK

† **Lovik Adolf.** A budapesti ügyvédi kar legkiválóbb tagjainak egyikét vesztette el, a ki valódi disze a karnak, az ügyvédi jellem mintaképe volt. Egyenes természete, rendithetlen becsületessége folytán köztiszteltben állott úgy a jogászörökben, mint a nagy közönségnél. A pozitív jogban ritka jártassága gyakran közbeszéd tárgyát képezte. Erősen érdeklődött mindig a kart érintő kérdések iránt és a budapesti ügyvédi kamara választmányának fenállása óta egyik legmunkásabb tagja volt. Hogy emelkedjék az ügyvédi kar tekintélye, ahhoz csak az kellene, hogy sok tagja legyen, ki oly erkölcsi piedestalon álljon, mint az elhunyt.

— **A Magyar Jogászegylet** legközelebb újra megkezdí működését. Az első előadást Dr. NAGY DEZSŐ tartja a polgári perrendtartás reformjáról.

— **A kisajátítás** tekintetében a kir. Curia azon elvet mondotta ki, hogy azt, miszerint az alkalmazott szakértők véleménye a kisajátítási ár meghatározására nézve mennyiben lehet irányadó, a bíróság határozza meg; a vélemény csak annyiban lehet irányadó, a mennyiben a törvény kellékeinek megfelel, s ennél fogva egyéb s főleg feltevéseken alapuló körülmények figyelembe nem vehetők. (4012. 1883. jan. 27.)

— **A m. kir. Curia** (a nagyszabasi kir. tszék és a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla által rablás miatt elítélt F. Simeon elleni bűnügyben) a következő fontos kijelentést tette: ... Végre minthogy vádlott a reá nézve az elsőbírósági ítéletet súlyosító kir. ítélő táblai ítélet ellen felebbezését általában bejelentette, az, hogy a védőügyvéd a felebbezési indokokban csupán a büntetés leszállítását kérte, az ügynek egész terjedelmében való felülvizsgálatát nem korlátozhatja: ezeknél fogva mindkét alsóbírósági ítélet megváltoztatásával vádlottat az ellene emelt vád alól felmenteni és azonnal való szabadlábra helyezését elrendelni kellett. (1883. 5866. jul. 6.)

— **A telekkönyvvezetők országos egyesületének felirata**, melyről mult számunkban megemlékeztünk, a jelenlegi rendszer hiányait és fogyatkozásait a következő pontokban sorolja fel: 1. Hiteltelekkönyveink legnagyobb része nem felel meg a tényleges birtokviszonyoknak. Nem hű képe a valóságnak. Sok helyt a tetteges birtokosok egyuttal nem telekkönyvi tulajdonosok is, ezt okozza azon sajnós körülmény, hogy a fél megelégszik azzal, ha a vett, cserélt, ajándékba nyert vagy öröklött ingatlan birtokba veszi és utána az adót fizeti, mert azon téves hiedelemben van, hogy ez a jogszerezésre elegendő. 2. Telekkönyvi rendtartásunk sok szakaszában homályos, nehézkes és főleg nem rendszeres, mert az egyik és másik szakasz, hol az anyagi, hol az alaki részt tárgyalja, ez pedig a megértést és helyes alkalmazást nehezíti, azonfelül több szakasza, jöllehet egyes pontjaiban határozottan rendelkezik, mégis elégtelen, mert a gyakorlatban előforduló számos esetekre nézve nem ad kellő utasítást a mikénti eljárás iránt. 3. Nagy hiánynak tekinthető az, hogy az egész telekkönyvi-ügyvitel körül nincs egységes eljárás, nincs szabatosan megállapított rendszer. Különösen nehézkesé teszik telekkönyvi rendtartásunkat a föltételes bejegyzések és az egyetemleges jelzőlogok rendszere, mindkét irányban czélszerű reformok nagyon de nagyon szükségesek. Leginkább a végzések szerkesztésében (elintézés), valamint azoknak alapján eszközölt bejegyzésekben nincs meg az annyira kívánatos egyöntetűség. A gyakorlat már régen tulszárnyalta telekkönyvi rendtartásunkban csak formaképen utasításul adott néhány bejegyzési mintát. A mai viszonyok már egy kimerítő telekkönyvi bejegyzésvényi mintatár készítését (azonban hivatalból és kötelező utasítással) megköveteli; csak annak létezésével nyerhetnek a bírói végzések szabatos, kerekded alakot, a telekkönyvi bejegyzések pedig mentesek lesznek homályos, helytelen kifejezésektől és felesleges szavaktól. 4. A birtokrendezési földkönyvek alapján átalakított telekjegyzőkönyvek hiányosak, felületesek és sokszor szabályellenesen készültek, mert itt is hiányzott az egységes eljárási rendszer, a szakértelmes telügyelet és az átalakítással megbízott egyének kiküldetésénél a legrészrehajlóbb intézkedésnek tág tere volt. 5. Telekkönyvi ügyek elintézésére nincsenek elegendő számú szakképzett bírák, miután általuk a telekkönyv annyira másod-, illetve harmadrangu foglalkozásnak tekintetik, hogy sokan rangjukon alolinak tartják annak lényegébe mélyebben behatolni; azután a helyszínelési utasításokat és az átalaki-

tási eljárást sem ismerik. A szakértő bírák pedig annyira tul vannak halmozva teendőikkel, hogy fogalmazókra van szükségük, kiknek munkáját is alig képesek revideálni, s miután fogalmazókul rendszerint törvényszéki jegyzők és joggyakornokok kellő gyakorlat és elégtelen szakismeret nélkül rendeltetnek ki, nagyon természetes, hogy igen sok hiányos végzés kerül ki a bíróságoktól. Az ily hiányos végzések után hiányosak a bejegyzések is, melyek a jóhiszemű nyilvankönyvi érdekeltekre nézve hátrányosak és káros hatásuk. Ezen állapot mindaddig úgy maradand, míg a fogalmazási szakmában segédkezésre nézve üdvösebb rendszabályok alkottatni nem fognak. 6. Legtöbb telekkönyvi hatóság annyira tul van terhelve munkával, hogy a létező csekély munkaerővel a legmegfeszítettebb s önfeláldozó szorgalommal sem képes azt feldolgozni. Fölötte lehangoló körülmény az, hogy e hangyaszorgalmu telekkönyvvezetői kar nem munkájának minősége, hanem annak mennyisége szerint bíraltatik s qualificáltak úgy közvetlen, valamint közvetett főnökei által. Fontos hivatalos teendői nem tekintetnek hazafias érdemnek, csak gépies foglalkozásnak, meddő munkaeredménynek. Már pedig sanyaru anyagi helyzete eléggé megbénítja munkaerejét; valóban nem csodálandó, ha szakmája iránt idegenkedni kezd, munkakedve csökken, hivatását malum necessarium-nak tekinti és nemesebb hivatást nem érez magában. 7. Hogy a községi jegyzők által szerkesztett szerződések, kötvények és kérelmek a telekkönyvi hatóságok által számtalan esetekben elutasítottatnak, okát abban találja, hogy a helyszíneléskor a községek részére hátrahagyott munkálatok már annyira elrongyolt állapotban vannak és hiányosak, miszerint azok alapján helyes munkát összeállítani a lehetetlenséggel határos; ha azonban épek volnának is, annyiból már nem biztosak, a mennyiben az eredeti szerkesztés óta történt számtalan birtokváltozás azokban nem vezetett kereszttul. A községi jegyzők pedig még mindig ezen hiányos másolatokból készítik a hibás okmányokat és kérvényeket, melyeknek következménye a fentebb jelzett elutasítások. Ezen hibás és hiányos beadványok által a jogokat nem nyerő, de jóhiszemű kérvényezők kiszámíthatlan károkat szenvednek. 8. Legtöbb telekkönyvi hatóságnál nincs kellő felügyelet, szigoru ellenőrzés, különösen a munka helyessége és jóságára nézve. A munkaerőket ismerik bár, de a telekkönyvi hatóságok vezetői által nem méltányoltatnak eléggé. A munkakör sincsen czélszerűen és igazságosan beosztva. Ezek a sok hiányok közül azon főbb bajok, melyeket jelezni bátrak valánk s melyek telekkönyvi intézményünk tökéletesítése tekintetében orvoslandók. Ezen orvoslás csak nagyszabásu telekkönyvi reformok, és így jelenlegi roszaktag telekkönyvi rendszerünk gyökeres átváltoztatása által eszközölhető. Ez tudvalevőleg a közel jövőben lehetetlen, addig is azonban kívánatos, hogy e bajok egy minimumra leszállítsanak és ennek czéljából a részletes reform útjára lépni okvetlenül szükséges, mert a jelenlegi állapot már tarthatatlan.

— **A svédországi bűnügyi reformról** érdekes francia munka jelent meg DESPORTES francia ügyvédtől (La reform penitentiaire en Svède), ki az 1878. évi stockholm congressusban mint kiküldött vett részt. I. Oskár király ai büntettek elkövetését megelőző számos intézkedést léptetett életbe; a vallási érzést tápláló, a tanulást és a munkaszeretetet előmozdító intézményeket létesített; a büntető törvények szigorát pedig enyhíté és a börtönöket újra szervezé.

— **Aperçu de la loi Anglaise au point de vue pratique et commercial** czim alatt SELIM angol sollicitor francia nyelven összeállította az angol kereskedelmi jogra vonatkozó szabályokat. Mint szerző maga az előszóban mondja, első sorban a külföldi kereskedőknek és jogászoknak van szánva a munka.

— **Az angol parlament** törvény útján egy bírákból álló bizottságot hatalmazott fel új perbeli szabályok kidolgozására, a melyek azután a parlament elé terjesztendők, és ha ott 40 nap alatt azok megváltoztatására vagy eltörlésére javaslat nem tétetik, statute erejével bírnak. Ezen szabályoknak eltörlésére, melyek a fenálló perjog codificációját, de nem újítások nélkül foglalják magukban, tétetett is indítvány, mely azzal lett indokolva, hogy a bírák nagyon is tulmennek felhatalmazásukon és nem csupán az alaki perbeli szabályok, hanem érdemleges jogi határozmányok tekintetében is beható változtatásokat tesznek.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek az 1874. XXXV. tcz. módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslat 16. és 72. §-aira. Dr. V. B. bárthai kir. közjegyzőtől. — A büntetőjogi beszámítás. Dr. ASZTALOS JÁNOS kolozsvári ügyvéd. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezeténél a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Törvénykezési Szemle: A büntető ítéletek szerkesztése a kir. Curian. Dr. SIK SÁNDOR budapesti ügyvéd. — A csődtörvény 165. §-ának mikénti alkalmazása. B. L. szabadkai ügyvéd. — A curiai gyakorlat egyöntetűsége érdekében. SZILASSY PÁL mezőtúri ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Azon tisztelt olvasókat, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, az előfizetés mielőbbi megújítására kérjük fel, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be.

A KIADÓ-HIVATAL.

Észrevételek az 1874: XXXV. tcz. módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslat 16. és 72. §-aira.

A közjegyzői intézményt megalkotó 1874: XXXV. tcz.-nek nyolcz éven túli hatálya óta bő alkalom nyílt azon meggyőződésre jutni, hogy az ezen törvényzikkal életbe lépett intézményhez fűzött remény hajótörést szenvedett.

Felsőbb bíróságok, közjegyzői kamarák és számos szakavatott egyén évek óta reámutattak az idézett törvény hiányaira, mi valahára azt eredményezte, hogy az igazságügyministerium «az 1874: XXXV. tcz. módosításáról és kiegészítéséről» szóló, 111. §-ból álló törvényjavaslatot elkészítette, mely hivatva lesz egyrészt az intézményt megszilárdítani, másrészt pedig, hogy az indokolás szavaival éljek, «a közjegyzők részére szükséges anyagi forrást a felek hátránya nélkül» biztosítani.

Köszönettel tartozunk a közjegyzői intézmény megteremtőjének, a jelenlegi igazságügyér urnak, hogy első sorban a jogi élet, másodsorban pedig a jobb sorsra méltónak bizonyult magyar közjegyzői kar igényeit figyelembe véve, az említett törvényjavaslatot megalkotá. Hiszszük s reméljük, hogy általa a kölcsönös érdekek méltányos kiegyenlítést nyerendnek.

Mielőtt azonban ezen javaslat törvényerőre emeltetnék, nem lesz talán felesleges de lege ferenda hozzászólni s egyes szakaszait vita tárgyává tenni, hogy a fejlődő eszmecsere útján eredményezendő esetleges javaslatoknak illetékes helyen még idejekorán érvény szereztessek.

Mindenekelőtt örömmel constatáljuk, hogy az előttünk fekvő törvényjavaslat — ismét az indokolás szavaival élünk — megadja az intézmény megszilárdításához és felvirágozásához szükséges talajt. Mindennek dacára azonban kénytelenek vagyunk annak két fontos, s talán legnagyobb jelentőségű szakaszával, t. i. a 16. és 72.-el, foglalkozni, melyek közül az előbbi czélszerűtlen, sőt felesleges, másodika pedig szűkkörű intézkedést tartalmaz.

Vizsgáljuk mindenekelőtt a 16. §-t, mely a következő decretálja:

«A jelölt azon közjegyző helyett, kinél alkalmazva van, a bíróság és gyámhatóság által nyert kiküldetéseket, ide nem értve az örökösödési ügyekben a tárgyalásokat és az ingat-

lanokra vezetett árveréseket, ha a közjegyző a kiküldetés helyén szintén jelen van, annak felelőssége mellett elvégezheti....»

Ha tekintetbe vesszük azon körülményt, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 15. §-a az ügyvédjelöltet feljogosítja arra, hogy főnökét a bíróságok és hatóságok előtti tárgyalásoknál helyettesíthesse; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy peres ügyekben a tárgyalási funkció számos — de mindenesetre több — esetben intensivebb jogi képzettséget igényel, mint egy örökösödési ügynek letárgyalása, vagy egy árverésnek foganatosítása, s ha végül tekintetbe vesszük, hogy a fél érdeke a perügy tárgyalásánál legalább is oly mérvben van kockára téve, mint a javaslat által érintett esetekben: nem foghatjuk fel a javaslatba hozott §. intentióját s pedig annál kevésbbé, mert a peres ügybeni képviselőt alkalmával, az ügyvédet helyettesítő gyakornok, a tárgyalásnál helytelen védekezés által a feleknek gyakran kipótolhatlan kárt okozhat, míg örökösödési vagy árverési ügyekben az érdekelt ritkábban vannak oly hátránynak kitéve, mely remediummal orvosolható nem lenne.

Ennélfogva azon nézetünknek adunk kifejezést, hogy az idézett szakaszban foglalt azon megszorítás, mely szerint a jelölt az örökösödési ügyekbeni tárgyalásokat és az ingatlanokra vezetett árveréseket nem teljesítheti, czélszerűtlen és indokolatlan intézkedést tartalmaz.

Eltekintve azonban ettől, feleslegesnek is tartjuk azt, s pedig azon indokból, mert magától értetődik (s eddig gyakorlatban is volt), hogy a közjegyző, ha a kiküldetés helyén volt, illetve van, a jelölt által pld. leltározthatat, mert ily esetben ennek teendője arra szorítkozik, hogy a létező tárgyakat körülírva jegyzőkönyvbe foglalja, ezen ténykedés pedig semmi néven nevezendő jogi képzettséget nem igényel.

Az előadottak alapján az idézett szakasz ezen szavai: «ide nem értve az örökösödési ügyekben a tárgyalásokat és az ingatlanokra vezetett árveréseket, ha a közjegyző a kiküldetés helyén szintén jelen van», a megalkotandó törvényből kihagyandók lennének.

Áttérve a javaslat 72. §-ára, mely mindazon örökösödési ügyekben, melyek a kir. bíróságok illetőségi körébe tartoznak, az eljárással az illető közjegyzőt rendeli megbízni, azon észrevételt kockáztatjuk, hogy szűkkörű intézkedést tartalmaz.

Itt az indokolás elismerhetőleg kiemeli azon körülményt:

«hogy a közjegyzői intézmény elöllyei különösen tapasztalhatók voltak az örökösödési ügyekben, miután számos ezerre menő hátralékok lettek a közjegyzők által feldolgozva»; ha ismeri továbbá, hogy: «ugy az örökösök mint a kincstár érdekében szükséges volt a törvény 124. §-át módosítani»: elérkezettnek tartjuk az időt, hogy a belügyminiszterium az 1877: XX. tcz. 245. §-ának permissiv intézkedését is megváltoztatva, az alkotandó törvénnyel összhangzásba hozza, a javaslatban felhozott nyomós indokokon kívül azon okból is, hogy a kiskorúakat érdeklő örökösödési ügyeknek elintézése is szakképzett közegekre bízassék.

Dr. V. B.
kir. közjegyző.

A büntetőjogi beszámítás.*

(Befejezés)

Osszesített erő fejtetvén ki a büntény létesítésében, az veszélyesebb s kikerülhetlenebb volt, és mások biztonsági érzetét is nagyobb mértékben ingatta meg.

A tettes szándéka és elhatározása felelős lévén az elcsábítottak tényeiért is, azokat is irányozván az ő akaratereje, fokozottan súlyos beszámítás alá jön reá nézve a tény erkölcsi ereje.

A tett alattomosága vagy alkalmi könnyűsége, a ravasz titkolódzás, vagy a nyílt és rögtönös cselekvés alapján, különösen a mások jogbiztonság iránti érzetére bir hatással és morális reflexiót eredményez.

Az alattomoság feltételezi, hogy a bünt elkövető, hazugsággal és álnoksággal, bizalmat és biztonsági érzetet keltsen fel, és pedig öntudatos s a tény sikerülésére célzó szándékkal, s mindezeket a tény elkövetése percében megcsalva, létesíti a jogsértést. A bűnös akarat tehát nemcsak a kitűzött jogsértésre, hanem a csalásra is irányul egyszersmind. Ez ellen nemcsak oltalmazkodni nehezebb, de sőt a társadalmi erkölcsi érzék is megbotránkozik a jogsértés általi hatás mellett.

Az alattomoság ténye fokozza és súlyosítja a büntény erkölcsi erejét, és súlyosító körülmény a beszámításban.

Az alkalom könnyűsége mintegy csábítólag hat a tettesre, mások gondatlanságát feltételezi, s ennek hatása alatt könnyebb beszámítás alá veendő.

Az elkövetés ideje azon irányban hat a bűnösség mértékére, a mennyiben az nehezebbé tette a jogsértő ténytől óvakodást, vagy az időbeni körülmények szerint általános megbotránkozást keltett.

Ha éjjel, nagy viharban, mikor a közbiztonsági őrködés is lazább, követtetett el a büntény, vagy templomozás, válásos áhitatoskodás idejében, vagy valamely közveszély zavarában s a szerencsétlenség felhasználásával követtetett el; ezen körülmények az időbeni oly viszonyok, melyek között súlyosabb a tény erkölcsi ereje, és súlyosító a beszámítás is.

A végrehajtási módozat kegyetlenségét vagy enyhébb voltát az képezi, hogy a tettes a jogsértés végrehajtásában megelégedett-e azon cselekvéssel, mely épen elégséges a tény létesítésére, vagy azon felül is követett el oly tetteket, melyek magukban is jogsértők, botrányosak s a tény eredményéhez szükségfelettiek voltak.

A kegyetlenség a tettes erkölcsi érzékének vadságát jelzi, s veszélyesebbé teszi a tény hatásában, ijesztőbbé vagy botrányosabbá teszi a büntényt, az akarat és szándék makacosságának s féktelenségének tanúsága és súlyosítván a büntény erkölcsi értékét, súlyosító a beszámításnál.

Ha pedig a tettes szelidebb eszközöket használt a tény végrehajtásában, mint a milyenekre előkészülve volt s a mit alkalmazhatott volna, ez a szándéknak szelidülését mutatja, s ezen fok szerinti enyhítő hatású lehet a beszámításban.

A következmények jóvátétele vagy súlyosbitása a jogsértés ténybeli eredményét módosítja; és ebből következtethetni a jogsértő szándék kevesbedésére vagy növekvő kitartóságára, s így irányozza a tény erkölcsi értékét.

Ha a tettes a tény elkövetése után arra irányozza szándékát s cselekvését, hogy az eszközölt jogsértést és annak hatását enyhítse, lehetőleg elenyésztesse, az előbbeni jogállapotot visszaállítsa ez megbánásra, javulásra, a jogsértő akarat és szándék teljes megszüntére mutat, s azon fokban lehet enyhítő körülményül venni a beszámításban, a mennyiben sikerült a jogsértést ténylegesen jóvá tenni, elenyésztetni.

Ha ellenben a tényt elkövető még utólagosan is folytatja a cselekvést, és pedig az elért jogsértő eredmény súlyosbitására, ez a javulás lehetőségét zárja ki; a bűnös szándék folytonosságát, emelkedését és nagyobb veszélyességét mutatja, az akarat megrögzött gonoszságára enged következtetni, s a büntény erkölcsi erejének hatványozó súlyosbitását eredményezi; ez súlyosbitó hatású leend a beszámításnál is.

Mindkét esetben irányzó tekintetet képez az is, hogy a jóvátétel vagy súlyosbitás ténye s elért eredménye mily hatást gyakorolt a közbiztonság-érzetre s a közerkölcsi érzületre.

III. osztály.

A büntett tárgyiasságát képezi a megtámadott jog.

A büntény erkölcsi erejének tehát egyik irányzó feltetele, hogy a jog sértése mily fokban és mily irányban eszközöltetett.

A büntény jogi hatását azon körülmények irányozzák, melyek közvetlen befolyással vannak a jogsérelem fokának, a jogsérelem által a szemlélő polgárok lelkében megingatott biztonsági érzet és erkölcsi érzület szenvedési fokának megállapítására.

E tekintetben figyelembe veendő az elkövetés helyének minősége.

Ha oly helyen követtetett el a büntény, mely vagy a vallási kegyeletnek volt szentelve, vagy az államkormányzati célokra hivatott és tiszteletet követelő közszolgálat alá bízott, vagy a kegyelet érzetével ápolott, vagy a családi érzelmek által sértetlennek követelt volt; az ily tény már a hely miatt, a hol elkövetetett, a közérzületben súlyosabban sérti a jogérzületet s kapcsolatosan az erkölcsi érzést, s ez alapon jogi hatásában súlyosítja a büntény erkölcsi erejét.

A helynek kiváló minősége feltételezi, hogy a közérzület erkölcsi ereje azt igényli, mikép az egyéni érzetek gyarlóságai, a bűnös hajlamok, szándékok, annyira távol tartassanak azon helyektől, hogy az ott megjelenő egyének mindezekkel szemben teljesen biztonságban érezhetik magukat. A ki tehát büntényt követ el azon helyen, az a közérzület összpontosított erejét sérti meg, az ezen erőbeni bizalmat ingatta meg, ez alapon ténye a közre veszélyes, s büntethetősége súlyosító beszámításául tudandó az be.

A sértett kötelelességek és viszonyok minősége erkölcsi tekintetben irányozza a tény joghatásának értékét.

Mindenestre itt oly kötelelességek és viszonyok értendők, melyeknek teljesítését és tiszteletben tartását, vagy a közmorál, vagy a politika, a népfenségi jogok érvényesülésében, vagy a közbiztonság és jólét érdeke, kiváló minőségüekké jelölt ki, s a büntény által annak elkövetésében ily kötelelességek lettek megszegve s ily viszonyok megsértve.

Ezen körülménynél vagy a jogi vagy a társadalmi erkölcs közérzülete van megsértve a büntény hatásában; s ez súlyosítja a büntény erkölcsi értékét és ez alapon súlyosító hatású a beszámításban.

Az okozott kár vagy veszély nagysága irányzó mértéke annak, hogy a közbiztonság érzete, s a bizalom ebben mily mértékben lett megingatva. Az okozott kár nagysága határozza meg azon tényleges anyagi veszteséget, melyet okozott a jog sértése, s irányozza annak helyrehozhatóságát vagy pótolhatlanságát; mert a polgárok anyagi jóléte s értéke egyenlő védelmet követelvén az államtól a szellemi jólét és értékkel, s a jogoknak egyenlőleg tárgyát képezvén, a sértett jog nagyságának mérlegelésénél szükségképpen irányadó az okozott anyagi kár nagysága.

Természetes tehát, hogy azon fok szerint, amint nagyobb vagy kisebb anyagi kárt okozott a büntény hatásában, a szerint nagyobb vagy kisebb a jogsérelem mértéke, és e szerint súlyosító vagy enyhítő ezen körülmény a beszámításnál.

* Az előbbi közleményeket l. a 33., 34., 35. és 36. számokban.

A *veszély nagysága* ép ezen mérlegelés szerint jó beszámítás alá; annak fokozata szerint támadván meg a bűntény hatásában a biztonsági érzetet, s ez határozván meg a bűntény erkölcsi erejét, annak a jogra való hatásában.

Az okozott *botrány* abban nyilvánul, hogy a tény minősége s eredménye, midőn jogot sért, ugyanakkor az erkölcsi érzületet is nagy mértékben sérti.

Ez tehát csak oly tényekre vonatkozhatik, melyek az erkölcsi érzés sarkalatos alapjait sértik meg.

Midőn tehát minden polgárnak kötelessége a jogok tiszteletben tartása mellett, az erkölcs és illedelem közsabályait is tiszteletben tartani, s az állam közjóléte egyelőleg függ a jogi és az erkölcsi egyensúly fentartásától, a bűntényt elkövető, ha oly módon hajtotta azt végre, mely a jog sértése mellett, a közerkölcs és illem alapszabályait is sértette, ez által az állami közjólétet képező egyensúlyt ingatta meg, a jog sértésének erkölcsi hatása súlyosabb a közérzületre, s büntethetősége ez alapon súlyosabb beszámítás alá vonandó.

Elfogadott alapelvül állítván fel, hogy a büntett nem tényies, hanem *jogi lény*, a beszámítás alapjául felsorolt körülmények ezen jogi lény tulajdonságait képezik.

Ezen tulajdonságok minősége és jelkenkezése nyujthat egyedüli alapot arra, hogy a *jogi lény* jellemét, erkölcsi értékét, igazsággal és valósággal megbírálhassuk.

A büntető igazságszolgáltatás a bűntényt — ezen eszményi *jogi lényt* — azonosítja az azt létrehozóval, a tettel, ennek valódi értékét annak tulajdonítja és számítja be; s a mennyiben a büntett *jogi lény* veszélyes és sértő az államra, a jogra: törekszik tehát azt veszélyessége jellegétől megfosztani, ezen hatásában megbénítani, az annak tulajdonságai által megingatott jogi egyensúlyt helyreállítani, az összhangnak megzavarását a jövőre lehetetlenné tenni.

Az igazságszolgáltatásnak ezen törekvése képezi és létesíti a büntetést.

A *büntetésnek* olyannak kell lenni, mely igazságos és épen elégséges legyen a kitűzött cél elérésére.

Ezt csak azon uton érhetni el, ha mindazon, a jogra veszélyes, s az ellen támadó, és azt sértő tulajdonságokat, melyek a büntett jogi lényt képezik, jellemzik, beható és igazságos bírálat alá vesszük, s azok alapján választjuk ki a helyes, arányos és célra vezető eszközöket és módokat, az igazságszolgáltatás elérésére.

Ekkor leendő igazságos és helyes a büntetés, s ezt érjük el a beszámítás helyes és észszerű alkalmazásával.

Dr. Asztalos János.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

III. FEJEZET.

Ingók elzálogosítása.

I. Kézi zálog.

(234. §.) A javaslat megosztotta a szászországi ptk. 466. §-át a 234. és 235-ik §§-ra (az utóbbiba belefoglalva a 496. § t is) s kétszer mondja ki rosszul azt, mit az egyszerű lefordítással egyszer jól tehetett volna.

Ebben: «ingó dologra zálogjog csak az által szerezhetik», és ebben: «kézi zálog az által keletkezik», én benső különbséget nem fedezhetek fel, mire tehát ezt két külön §-ban így ismétetni? A szerkezethez nem is szölok.

(235. §.) Ennek első részére előbbi megjegyzésem vonatkozik; a második pedig elhagyandó, mert hogy a zálogjog az ingó dolognak csak azon tartozékára terjed ki,

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34. és 37. számokban.

mely át is adatott, ez önként értetik, mihelyt kimondta a törvény, hogy kézi zálog csak átadás folytán keletkezik; péld.: valaki zseböráját adja zálogba, de a hozzá tartozó nyakláncot nem, kinek jutna eszébe, hogy a zálogjog az át nem adott óralánczra is kiterjedne?

(236. §.) A javaslatnak az ismétlések és magyarázások (?) iránti nagy előszeretete legalább is megkétszerezi a bíráló munkáját, minélfogva oly észrevételeket sem kerülhet el, melyek tulajdonképeni feladata körén túl mennek. Ilyen megint a 236. §. következő két része: «Ingó dolog elidegenítésénél fentartott zálogjog csak akkor érvényes, ha az elidegenítő a dolgot birlalásában megtartja» és: «Az átadás azonban az által is eszközölhető, hogy a dolognak más jogczimen alapuló birlalása kézizálogképi birlalássá átváltoztatik». A második tétel az első magyarázni akarva, ismétli, de e szóval «*azonban*» választja el, minek alapján az olvasó a kettő között különbséget keres, de nem talál.

(237. §.) Nincs megjegyzésem.

(238. §.) E §. második bekezdését el kellene hagyni, mert hogy kereskedőkre nézve az illető külön törvényben kivételes rendelkezések vannak, ezt itt megemlíteni felesleges, miután magától értetik, hogy az általános polgári törvény a különös törvények alkalmazását nem zárja ki. A különös törvénynek §-át pedig már épen nem lehet idézni, mert ez valószínűleg hamarabb fog megváltozhatni, mint a ptk.

(239. §.) A mit e §. mond, az már a 235. és 237. §§-ban ki van mondva; valóban nem látom okát annak, hogy a törvénykönyvnek valamely rendelkezése ismételtessék.

(240. §.) Csak annyit kívánok megjegyezni, hogy a zálogjog kiterjedésének meghatározásánál «a dologra tett kiadások» alatt csak a «szükségesek» érthetők, mit ki kellene fejezni.

(241. §.) Hogy a hitelező a kézi zálogot addig «*birlalja*» (talán: *tarthatja vissza*), mig teljesen ki nem elégittetett, ez nemcsak a zálog rendeltetéséből önként következik, de külön ki is van mondva már a 173. és 175. §§-ban. Továbbá, hogy birtokkereset a kézi zálog birlalóját is megilleti, ezt a javaslat 26. §-a világosan kimondja, végre hogy joga van «a fenálló eljárási törvények szerint végrehajtás utján a kézi zálognak elárvereztetését követelni, ez is már a dolog természeténél fogva másképp nem is lehet. Mire való tehát minderre megint egy külön §.!

(242. §.) Nincs észrevételem.

(243. §.) «Hogy egy harmadik a kézizálog által biztosított követelést magához válthatja és a kézizálog átadását követelheti», ennek gyakorlati jelentősége csak akkor lehetne, ha a dolog másnak is le van kötve, ez pedig törvényes zálogjog vagy felülzálogolás esetén kívül (tehát szerződésnél fogva) nem is fordulhat elő. Ha tehát a 243. §. rendelkezésére egyáltalában szükség lenne, ezt kellene benne kifejezni, de a hivatkozás a 220. és 221. §§-ra mindenesetre mellőzendő, miután ez utóbbiak *több jelzálogos* hitelező jogainak összetalálkozásáról intézkednek, a mi kézizálogjogviszonyra át nem alkalmazható.

(244. §.) A mennyiben a zálogjog megszűnése eseteire nézve a 224. §-ra történik utalás, legyen szabad nekem is észrevételeim tekintetében ugyanarra hivatkoznom.

«A dolog elpusztulásának tekintetik, ha a zálogtárgy a tulajdont megszüntető módon átalakittatik», mondja tovább e §. Erre vonatkozó rendelkezést e javaslatnak a tulajdon megszűnéséről szóló részében nem találhatni. Egyébiránt a zálogtárgy átalakítása csak a hitelező által eszközölhetetik, miután a dolog szükségképen az ő hatalmában van; ez által pedig egészen új kötelmi viszony támad a hitelező és a zálog tulajdonosa között, mely más szempont alá esik s melyre nézve e javaslat 58. §-a már rendelkezik. Az idézett tétel tehát elhagyandó.

A második és harmadik bekezdéshez nincs megjegyzésem.

(245. §.) Nincs észrevételem.

(246. §.) Az nem lehetséges, hogy az elzálogosítónak az átadott ingó dologhoz (*dologra*) «csak bizonyos időpontig fenálló tulajdonjoga» legyen, mert ilyen *tulajdonjog* nincs. Ez tehát a 246. §-ból elhagyandó.

II. Jogok elzálogosítása.

(247. §.) Már a 90. §-nál igyekeztem kimutatni, hogy oly «jogosultságok, melyek önálló telekkönyvi birtoktestkép bejegyzvék», nem léteznek; e helyen tehát elég lenne csak arra hivatkoznom. Miután azonban a javaslat a 247. §-ban ismét ily jogosultságokat említ s az indokolásban (198. l. 1.) ennek példajakép az 1871: LIII. tcz. 56. §-át idézi, kénytelen vagyok erre a tévedésre is rámutatni.

Az 1871: LIII. tcz. 56. §-ából épen nem olvasható ki az, hogy a volt urbéri telkek után járó erdő, nádas és legelő-illetmények oly jogosítványok lennének, melyek valamely ingatlan dolog nélkül *önállóan* telekkönyveztetethetnének; ellenben ugyanazon törvényzcikknek 27—32. §-ai az *erdőtérnek mint telki illetménynek*, továbbá a 34. §. a nádasnak, végre a 42. §. a legelőtérnek *kihasításáról* szól. De minden még talán lehető kételyt eloszlat az 1880: XLV. tcz. 25. §-a, mely meghatározza, hogy mely esetekben és minő feltételek mellett követelhetik az egyes részesek az erdők, nádasok és legelőkől illetményeknek természetben való kiadását, mely esetben az elkülönített egyéni birtokrészek szabad tulajdont képeznek. Ha pedig természetben való elkülönítésnek nincs helye, mert péld. az erdőilletmény 100 holdnál kevesebb: «a közösen maradó területek használata a megállapított arány szerint illeti az *állandó közösségben* maradó részeseket.» Ebből elég világos, hogy a javaslatban felvett esetben nem valamely «*önálló jogosítvány*», hanem egyszerűen *törvényes tulajdonközösség* esete forog fenn. S ha még e mellett is kétkedni lehetne, töljes meggyőződést szolgáltat bármelyik telekkönyvi hatóság, hol a telekjegyzőkönyvekben meglátható, hogy a volt urbéreseknak jutott erdő, nádas és legelőilletmények, a mennyiben természetben nem osztattak fel, valamennyi részesnek *közös tulajdonaképen*, a részesek neve alatt és illetményük kitüntetésével vannak bejegyezve. Mint ilyenek természetesen elidegeníthetők és elzálogosíthatók, mint ezt a javaslat 131. §-a már kimondja.

Ezeknél fogva a javaslatnak halva született új alkotását az «*önálló jogosultságokat*» mellőzni kell.

(248. §.) Nem igen eredeti alkotás, de a mi törvényeinkben mindenesetre új akar lenni a 248. §-ban említett «*építkezési és pinczejog*», melyet a javaslat a szászországi ptk.-ból a mi törvénykönyvünkbe, ha szabad úgy mondanom, e helyen, mintegy becsempészni akar, mert ezek mivoltát csak a 390—393. §§. a szolgalmakról szóló cím végén határozzák meg. Ez utóbbiaknál lesz helyén az érdemleges hozzászólás, itt tehát csak arra szorítkozom, hogy a véleményem szerint egészen szükségtelen két nevezett jogviszonyt a 248. §-ból legalább egyelőre ki kellene hagyni. Egyébiránt azt is meg kell említenem, hogy a javaslat újítani akar, midőn e két jogot az elzálogosítható jogok közé telepíti, mert az eredetiben csak a szolgalmak között van ezekről szó (szászországi ptk. 661.).

A 248. §. további tartalmára nincs megjegyzésem.

(249. §.) Nincs észrevételem.

(250. §.) Nincs más megjegyzésem, mint hogy a kereskedelmi törvényre való hivatkozás e helyen is ugyanazon okból mellőzendő, mint a 238. §-nál.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról.*

(Befejezés)

Azon kérdést, hogy mellőzhető-e a hitelesítés? a *Jogt. Közlöny* 1882. évi 28. számában volt szerencsém tárgyalni. Ismétlések elkerülése végett legyen szabad e dolgozatra egyszerűen hivatkoznom.

Végül kiemelem, hogy kisebb elkülönítéseknél az eljáró bíró két-három kiszállás teendőit is összefoglalhatja, mi által sok időt és költséget kimél meg.

Például a *széplaki* legelőelkülönítést hozom fel. 1881 október hó 3. napján a határjárást és mérnökbevezetést teljesítvén: okt. 4-én az indikátorok megválasztása után felhívtam a működő mérnököt, miszerint jelentse ki, hogy hány nap alatt képes a 242 holdnyi közlegelőterületet felvenni? Minthogy pedig ő kijelentette, hogy azzal okt. 14-ig elkészül, mindjárt ez alkalommal kitűztem a határidőt az osztályozásra és becslésre 1881 okt. 14. napjára, s ennek megtörténte esetében az előmunkálatok hitelesítésére és az érdemleges tárgyalásra határidőül 1881 okt. 15. napjának, d. u. 3 óráját, miket a felek a jegyzőkönyv aláírásával tudomásul vettek.

Okt. 14-ikére minden további értesítés nélkül a helyszínén megjelentem, a szakértőket megválasztattam s még az nap az osztályozást és becslést keresztülvittem és hitelesítettem. Okt. 15-én délután 2 órára a működő mérnök a területeket kiszámítván, a földkönyvet, birtokívet és summáriumot elkészítvén azokat d. u. 3 órakor az egybegyűlt felek elé terjesztettem, akik az előmunkálatokat jóknak ismervén el, azoknak hitelesítésétől kifejezetten és egyhangulag elállottak; a minek következtében a felek kérelmére az előmunkálatokat a hitelesítési záradékkal elláttam.

Nyomban erre megkezdtem az érdemleges tárgyalást, a melynek folyamában, október 17-én, egyezséget létrehoznom szerencsésen sikerült. Az egyezés, miután azt a törvényszék jóváhagyta, a felekkel közöltetvén, jogerőre emelkedett.

Az utasítás 80. és 81. §-aiban előírt intézkedések után a kihasítás megkezdésére 1882 május hó 8. napját tűztem ki, a mikoron a működő mérnököt, miután a felek a kiosztási munkálatot nem kifogásolták, a kihasítás megkezdésére utasítottam. Minthogy pedig a működő mérnök kijelentette, hogy május 9. napján este 6 órára a kihasítással elkészül: a birtokbaadásra és hitelesítésre azonnal kitűztem május hó 10. napjának d. e. 10 óráját. E napon a feleket az új birtokba bíróilag bevezetvén, a végrehajtás ellen senki sem szólalt fel. Május 11-én a már előre meghívott hitelesítő mérnök megjelenvén a kiosztási munkálat műszaki helyességét felülvizsgálta; véleménye alapján azután a kiosztási munkálatot május 13-án a felek jelenlétében hitelesítettem, ami, ellene senki előterjesztéssel nem élvén, szintén jogerőre emelkedett.

III. FEJEZET.

Az érdemleges tárgyalásról.

Az érdemleges tárgyalásnak vezetése a szakértelmen fölül a helyi viszonyoknak teljes ismeretét, ügyességet, és tapintatot igényel; mert ha az eljáró bíró a felek elé tárgyalás végett kitűzendő pontokat előre tanulmányozza és azok sorrendét czélszerűen osztja be: nagyon egyszerűsíti, könnyíti és gyorsítja az eljárást s biztosabban hozhat létre egyezséget, ami az eljáró bíróra nézve ép oly dicsőség, mint egy hadvezérre nézve egy nyert csata.

Lehető röviden előadom itt az általam Vámosgál-

* Az előző közleményeket 1. a m. é. 48. és 49. számokban és az 1883. évi 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. és 36. számában.

falván követett eljárási módot. Már az osztályozás alkalmával meggyőződtem arról, hogy egy közlekedési (vicinalis) utat és legalább két dülő utat okvetlenül meg kell változtatni. Ez okból az érdekelt szomszédközségeknek meghívása és a közigazgatási hatóságnak előleges értesítése után, az érdemleges tárgyalást két nappal megelőzőleg a kérdéses deésfalvi ut megváltoztatása tárgyában a működő mérnök közbenjöttével a helyszínén birói szemlét tartván, a tervezett új vicinalis utat a természetben és a térképen is meghatároztuk; miről külön jegyzőkönyvet vettem föl. Ugyanez alkalommal — a deésfalviak elbocsátása után — a vámosgálfalvi előjárósággal és a meghívottakkal bejártuk és átvizsgáltuk az egész határt a végből, hogy a f. évi nov. 27. napjára kitűzött érdemleges tárgyalás alkalmával a közlekedési, dülőutak, csapások, közöshasználatu területek, források, itatók, faiskola, gyümölcsöskert, a községi közös iskola számára a közlegelőből kiadandó terület, téglavetőhely, agyagverem, homok- és kavicsbánya, kenderáztató, stb. tekintetében úgy a mennyiség, mint a helyre nézve már kész tervet terjeszthessünk a felek elé. Nov. 26-án d. u. 3 órára pedig a községi előjáróságot és úgy a bel-, mint külbirtokosok közül többeket barátságos értekezletre hívtam meg, melyen minden kérdést kimerítően megbeszéltünk. Ezen barátságos értekezletnek azon üdvös eredménye lett, hogy másnap az érdemleges tárgyaláskor 22 pontra nézve minden vita nélkül egyezség jött létre.

Legyen szabad itt a következő — az utasítás V. fejezetében nem foglalt — elveket birótársaim becses figyelmébe különösen ajánlanom:

a) Urbéres községekben a volt urbéresek birtoka a volt földesurak birtokától lehetőleg elkülöníttessék.

b) A három holdas és azon aluli birtokok — ahol csak a helyi viszonyok megengedik — egy tagban adassanak ki.

c) Oly határrész, mely valamely mivelési ágra a határban egyedül alkalmas, az általános tagosítás alól kiveendő s egyidejűleg ugyan, de külön akként tagosítandó, hogy csak az ezen határrészben létező birtokok összesíttessenek és adassanak ott ki.

d) A nagyon rossz határrész — birtokaránylagos levonás mellett — közlegelőnek avagy befásítandó erdőnek hagyandó fel.

e) A legkisebb birtokok lehetőleg a község közvetlen közelében, a legnagyobbak pedig lehetőleg a községtől legtávolabb helyeztessenek el.

IV. FEJEZET.

A végrehajtásról.

A utasítás 80. és 81. §-aiban előírt intézkedések teljesítése után a végrehajtás összes teendői rendes körülmények között két kiszállás mellett intéztetnek el.

Az első kiszállás alkalmával a kitűzött határnapon az eljáró biró a kiosztási munkálatot a felek elé terjeszti, ha e határnapon a felek a kiosztási munkálat ellen kifogást nem tesznek s alapos aggály nem merül fel az iránt, hogy a munkálat az ítéletnek vagy egyezségnek nem felel meg, mindjárt bevezeti a működő mérnököt a végrehajtásba, utasítván őt a kihasításnak azonnali megkezdésére.

A kihasítás bevégezése után az eljáró biró másodszor kiszáll, a feleket az új birtokba biróilag bevezeti s az utasítás 83. §. harmadik bekezdése értelmében eljár.

A gyakorlat bebizonyította, hogy a működő mérnököt a kiosztási munkálat műszaki helyességének felülvizsgálata előtt utasítani a kihasítás megkezdésére: végzetes hiba. A felek, de maga az eljáró biró sem bírnak szakismeretekkel és így nem képesek megbírálni azt, ha vajon a kiosztási munkálat jó-e vagy rossz? — a kiosztási munkálat megfelelhet az ítéletnek vagy egyezségnek, és mégis lehet

rossz. Mert ahhoz, hogy az az ítéletnek vagy egyezségnek megfeleljen, nem kell egyéb, mint hogy a működő mérnök az ítélet vagy egyezség rendelkezéseinek eleget tegyen, nevezetesen, hogy az új tagokat ott és akként helyezze el, ahol és amint az ítélet vagy egyezség rendeli. De a munka jóságához még ez nem elég, ha különben nincs meg az egyenérték, ha rossz a reductio, ha hibás a kiszámítás, ha a szelvények nem találhatnak, ha a földkönyv, birtokívek, summárium, az ellenőrzési kiszámítás és combinatorium hibásak vagy szabálytalanul szerkesztve. Már pedig ezekről sem a felek, sem az eljáró biró nem képesek másképp meggyőződni, mint a szakértő hitelesítő mérnök felülvizsgálata és véleménye útján. De különben is sok esetben a felek, akik, földjeiket már évek óta nem trágyázván, alig várják, hogy új tárgyaikat birtokba vehessék — még ha szakértelemmel bírnának is — nem hogy átvizsgálják a kiosztási munkálatot s annak hibáit, hiányait felkutatni igyekeznének, hanem ellenkezőleg még a létező aggályokat is elhallgatják, csak hogy a kihasítás mielőbb megkezdessék és új tagjaikat birtokba vehessék. Az eljáró biró ilyenkor legtöbb esetben nem felszólalásokkal, hanem a mielőbbi birtokbaadást sürgető kérelmekkel ostromoltatik. Innen van aztán, hogy sok oly munka adatik át, mely később rossznak bizonyul; s csak ekkor kezdődnek a felszólalások, a velők járó sérelmekkel, panaszokkal, veszekedésekkel, gyűlölködésekkel és perpatvarral együtt, aztán megindul a toldozás-foldozás, a kiigazítások keserves munkája; ha ugyan az egész vissza nem löketik, meg nem semmisíttetik. Végtelen szomorú, a birónak, mérnöknek hitelét, tekintélyét tönkre tevő állapot az, midőn már a birói átadás után évekre vagy évtizedekre huzódik el az ügy végbefejezése s az új birtokban levőknek kell örökösön remegniük a sokszor keserves nélkülözések mellett összegyűjtött, drága pénzbe került tagosításoknak megsemmisülésétől. Rettenetes helyzet ez az eljáró biróra nézve is. Szerencsés, aki másokon okulhat! Engemet saját keserű tapasztalataim tanítottak meg arra, hogy ne járjak el soha többé e szerencsétlen 83. §. első és második bekezdése értelmében, hanem hogy hívjam meg már az első kiszállásra (a kihasítás megkezdésére kitűzött határnapra) a hitelesítő mérnököt s csak azután utasítsam a működő mérnököt a kihasítás megkezdésére, ha a hitelesítő mérnök a kiosztási munkálat műszaki helyességét megvizsgálván, azt elfogadhatónak jelenti ki és a működő mérnököt a végrehajtásba bevezethetőnek mondja.

De a gyakorlat megmutatta azt is, hogy az utasítás 83. §-ának harmadik bekezdése is hiányos és elégtelen. Mikor adják elő a felek a végrehajtás elleni felszólalásaikat? A birói átadás pillanatában kün a helyszínén? vagy később? és meddig? Első esetben a felek még át sem vizsgálván kikapott új tagjukat, nincsenek még abban a helyzetben, hogy előadhassák sérelmeiket, nem is említve azt, hogy ezen eljárás szerfelett gátolná és hátráltatná a birói átadást. A második esetben pedig, miután az utasítás a felszólalások megtételére záros határidőt kitűzteni nem rendel, nem tudják a felek, hogy meddig élhetnek e jogukkal? mert abban sem törvény, sem rendelet nem gátolja az eljáró birót, hogy az utolsó tag átadása után rögtön befogasson és haza menjen; és ime a birói átadás be lévén fejezve többé nincs helye felszólalásnak. Aztán hogyan tudhassák azt a felek, ha vajon kikapták-e teljesen illetményeiket, ha egyszer előttük a kiosztási munkálat (földkönyv, birtokívek, combinatorium) fel sem olvastatik?! mert hát ezt sem a törvény, sem az utasítás nem rendelik.

Valóban a biró okosan cselekszik — és ezt, ha helyesen akar eljárni, meg is kell tennie — ha az új tagoknak birói átadása után itt is épen úgy, mint a statusquo hitelesítésénél, követi azon régi jó szokást, miszerint a felek jelenlétében felolvastatja előbb az új földkönyvet, azután

egyénenkénti meghívás mellett az új birtokleveket és combinatoriumot és *ez alatt veszi jegyzőkönyvre* az emelt észrevételeket, tett felszólalásokat.

A végrehajtásra vonatkozó egyéb javaslataimat jelen dolgozatom II. fejezete 9. részének *h) i) és k)* pontjai alatt volt szerencsém előadni.

Káplány Géza.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A büntető ítéletek szerkesztése a kir. Curiaán.

A kir. Curia büntető ítéleteit oly alakban szerkeszti, mely nem mondható kifogástalannak.

Ha megváltoztat, hiányzik ítéletében az, a mi minden ítéletnek leglényegesebb része: az önálló rendelkezés. Ha helybenhagy, ítéletének rendszerint épenséggel nincsen sem rendelkező része, sem indokolása.

A Curia, ha megváltoztat, nem mondja ki, hogy mire ítélt, hanem az alsóbíróági rendelkezéseket reprodukálja s javitgatja. Megesik azután, idézhetnének nem egy curiai ítéletet, hogy az alsó bíróági rendelkezéseknek össze-vissza megváltoztatott s helybenhagyott darabjai között egymásik részlet egészen kimarad, úgy hogy arra nézve absolute nem tudni, mi ítéltetett.

Minden esetben pedig azt eredményezi az ítéletszerkesztés ezen módszere, hogy a forma pongyola, homályos, hogy a Curia ítéleteit alig lehet megérteni. Kiapadhatlan forrása egy emészthetetlen *stylus curialis*nak.

Például, egy előtünk fekvő concret ítéletében a Curia kimondja: «A budapesti királyi tábla ítélete, a mennyiben....., helybenhagyatik; egyebekben azonban megváltoztatik s a mennyiben....., az elsőbíróági ítélet hagyatik helyben; a mennyiben pedig....., mindkét alsóbíróági ítélet megváltoztatik és....., mindazonáltal azonban.....»

Valóságos zűrzavar. Ember legyen, aki eligazodik. Ha az elsőfoku bíróság az ily curiai ítéletet kihirdeti, elnöki megmagyarázás nélkül sem a vádlott, sem a közönség nem tudja, mit ítélt a Curia.

Nem ritkán az elnök sem tudja. Előfordul tényleg, hogy elsőfoku bíróságaink a Curiatól leérkezett ítéletet a kihirdetés előtt felterjesztik a Curiahoz azon kérelemmel, magyaráztassék meg előbb, mi van benne.

S a kir. ügyész, aki hivatva van a curiai ítélet végrehajtására, hiába olvassa a végrehajtandó ítéletet. Az meg nem mondja, mit kell végrehajtani. Csak utalásokat tartalmaz. Az ügyésznek elő kell vennie a percsomót, kikeresni az elsőbíróági ítéletet, valamint a kir. táblai ítéletet, a kettőt egymással s mindkettőt a curiai ítélettel összevetni. Csak úgy juthat a megértés eredményéhez. Gyakran egész tanulmány szükséges. Pedig ítéletnek az a főkelléke, hogy minden más segédeszköz nélkül végrehajtható legyen. Még a polgári eljárás sem tűri, hogy a végrehajtó interpretáljon, több különböző ítélet tartalmaiból kombináljon, hogy más alapon végrehajthasson, mint az egy végrehajtandó ítélet strict rendelkezése alapján.

Mennyivel jobb, mennyivel egyszerűbb lenne az *önálló* rendelkezés! A Curia kiszabadulna az alsóbíróági rendelkezések labirintusából. A curiai ítélet minden foltozgatás nélkül világosan kimondaná: *X.§. alapján.....-ben bírnös, és.....-re ítéltetik.*

Még helytelenebb az ítélet szerkesztése helybenhagyás esetében. Nem szólunk ezuttal arról, hogy érdemben gyakran mily salop az indokolás. De legtöbb esetben nincs is egyáltalán indokolás, hol helybenhagyás van.

«Indokainál fogva» hagyatik helyben.

A mely ítélet így szól, annak, ismételjük, nincsen sem rendelkező része, sem indokolása. Az tulajdonképen nem is ítélet. Numerus szaporítására jó lehet, de nem bíraskodás.

A curiai ítélet jogerejüleg fixirozza a per tényeit, s egy betűvel sem érinti a tényeket! Meg van az írásbeliség, de legfőbb garantiája elejtve. Ha már csak írásbeli felelkezés adatik, az ily alapon hozott ítéletben való megnyugvást a vádlott, az igazságszolgáltatásban való bizalmát a közönség honnét meritse máshonnan, hacsak az indokokból nem? A ki a Curiahoz felelkezett, követelheti, hogy felelkezése ne úgy érkezzék vissza, mintha felterjesztve sem lett volna, hanem hogy a Curia mondja meg, miért nem vette figyelembe az abban előadott indokokat.

Kétségtelen, hogy felső bíróságainknál sok a munka. Kétségtelen az is, hogy az indokainál fogva helybenhagyás igen kényelmes munkamegtakarítás. Különösen akkor, midőn a felső bíró felfogása ugyis mindenben megegyez a megtámadott ítélet felfogásával. Csakhogy ez először is lehetetlenség. Olyan két ember nincs, ki ha ugyanarról ír is, mindenben megegyezőleg írjon. A criminalis ítélet indoklásánál pedig a szó is fontos. Egész más az indokolás a polgári perben, és más a büntetőben. Itt a kifejezések legcsekélyebb nuance-jában lehet sérelem. Ezért van, hogy itt az indokok is jogorvoslat tárgyául szolgálhatnak. A vádlottnak *joga van* önálló indokolásra. A ki a Curiahoz felelkezett, kívánhatja, hogy ítéletének indokait a Curia készítse.

A külön indokolás hiánya alkalmas arra is, hogy a judikaturába zavart hozzon. Mennyi mindenféle, lényeg-s és lényegtelen, enuntiatio van gyakran egy helybenhagyott elsőfoku vagy kir. táblai ítélet indokaiban összemosódva. Mi az, a mi helyben hagyatott? Minden? Gyakran fejt rázná az a curiai bíró, a ki így pure et simple helybenhagyott, ha kiemelve a többitől, elébe tartatná mint az ő nézete, a mit in herbis magáévá tett s curiai jog tekintélyével felruházott.

Fölötte fontosak továbbá az indokok a perújítás s az új per szempontjából. Sarkalatos elv a bűnvádi eljárásban, hogy: *non bis in idem*. De mi az *idem*? Az, a mit a jogerejű ítélet consummált. Csak oly tények alapján nem lehet újra vádat emelni, melyekre a *judicatum* kiterjedt; s csak oly tények alapján lehet pert újítani, melyekre a *judicatum* ki nem terjedt. Az pedig, hogy mire terjedt ki a *judicatum*, mire nem, egyedül az ítélet indokaiból vehető ki. Az a tény «*idem*», mely az indokok szerint alapul szolgált már az ítélet hozatalánál. Mindannyiszor, a mikor a Curia által elbírált bűnperben perújításról vagy új perről van szó, első sorban a curiai ítélet indokolása az, melyhez recurrálni kell.

Az indokainál fogva helybenhagyást tehát a büntető judikaturából kiküszöbölni kellene, hogy emléke se maradjon.

Dr. Sík Sándor.

A csődtörvény 165. §-ának mikénti alkalmazása.

A törvényt magyarázat terén általános a közmondás, hogy a betű öl és csak a szellem az, ami elevenít. Ennek valóságát ugyancsak tapasztaljuk a csődtörvény 165. §-ának értelmezésénél. A csődtörvény e szakaszbeli rendelkezése ugyanis azt határozza, ha a csődeljárás folyamában kitűnik, hogy az adósnak csak egy személyes hitelezője van vagy hogy a tényleg létező vagyon, a csőd alatti kereset tekintetbe vétele nélkül, az eljárási költségek fedezésére sem elegendő, a csőd azonnal hivatalból megszüntetendő.

Első tekintetre a törvény értelme az volna, hogy ha a csődeljárás folyamában a hitelezők száma egyre leszallitattik, a csőd megszüntetésével, a fenmaradt vagyon is a közadós szabad rendelkezése alá bocsátatik és a tömeg zár alól felmentetik. Ámde az ilyen értelmezés hajmeresztő igazságtalanságokat idézne elő és törvényünk szellemének cseppet sem felelne meg. Tegyük fel p. o. az esetet: A.

közzadásnak van négy hitelezője. Három hitelezőjének tartozik összesen 2500 frttal, a negyediknek pedig 30,000 frttal. Most már a közzadás, hogy a csőd alól kibujják, kifizeti a három hitelezőt, de tartozásának nagy része, a negyedik hitelezőjének követelése egészben fenáll. A három hitelező immár kijelenti a csődbíróság előtt, hogy nekik közzadón nincs semmi követelni valójuk. Marad tehát egy hitelező. Erre a csődbíróság hivatalból megszüntetvén a csődöt, a csődvagyont átadja, a közzadásnak. Mi történhetik az ily eljárás folytán? Az, hogy a közzadás sietve értékesíti a neki átadott vagyont, a pénzt zsebre vágja és a negyedik hitelező ki van játszva. Erre a törvény nem akarhatott alkalmat szolgáltatni. Másrészt ha a törvény szellemébe hatolunk, az ily kijátszásnak eleje is van véve; megmondjuk a módját.

Igaz ugyan, hogy fenti körülmények beálltával, a csőd azonnal hivatalból megszüntetendő. Az is igaz, hogy a csődtömeg közzadásnak átadandó, csak hogy szerencsére a törvény sehol sem mondja, hogy a csődtörvény 112. §-a értelmében foganatosított zár alá vétel feloldandó. Tehát mi akként véljük a csődtörvény 165. §-át helyesen magyarázni, ha a csőd megszüntetésével a csődbíróság a birói zárt továbbra is érvényben fentartja.

A törvény ekkénti értelmezését illetőleg erős támpontot találunk a csődtörvény egyéb rendelkezéseiben. Ugyanis a csőd befejeztetik: 1. hivatalból és a hitelezők beleegyezése folytán; 2. a csődvagyon felosztása által; 3. kényszer-egyezség által, és pedig ha a hitelezők nagyrésznél beleegyezése folytán fejeztetik be a csőd, és oly hitelező akad, a ki a megszüntetésbe bele nem egyez, megállapított követelése a bejelentett egész összegben kifizetendő, ha azonban követelése meg van támadva, hasonló összegben törvényesen biztosítandó.

Ha továbbá a csődvagyon felosztása által fejeztetik be a csőd, a csődtörvény 198. §-a értelmében, a netalán fennmaradó vagyon a közzadás szabad rendelkezése alá bocsátandó.

Ha végül a csőd kényszer-egyezség által fejeztetik be, a csődtörvény 222. §-ának 2-ik bekezdése értelmében, a mennyiben az egyezség ellenkező intézkedéseket nem tartalmaz, a közzadás a csőd megszüntetésével ugyancsak a csődvagyon feletti szabad rendelkezését visszanyeri.

Ezekből látni való, hogy a törvény elejét akarja venni minden kijátszásnak és hogy ott, a hol szükségesnek tartja, miszerint a csődvagyon feletti szabad rendelkezés a közzadásnak visszaadassék, annak határozott kifejezést is ad. Ennek mindenütt határozott kifejezést adva észszerűleg az következtethető, hogy ott, a hol erről említést nem tesz, az foganatba sem vehető. A 165. §. csakis a csőd megszüntetését írja elő, miből kifolyólag a zár fel nem oldható. Csak ekként biztosítható, hogy az a hitelező, a ki leginkább érdekelve van a csőd által, ki nem játszathatik.

Ezek tekintetbe vételével, mi sokkal helyesebbnek tartottuk volna, ha a hivatkozott 165. szakasz a német birodalmi csődtörvény módjára lett volna elfogadva, mely szerint a hivatalból csődmegszüntetést nem vonja maga után azon körülmény, ha a csődeljárás folyamában kitűnik, hogy csak egy személyes hitelező van. A német birodalmi csődtörvény 190. §-a ugyanis következőkép rendelkezik: das Gericht kann das Konkursverfahren einstellen, sobald sich ergibt, dass eine den Kosten des Verfahrens entsprechende Konkursmasse nicht vorhanden ist. Itt szó sincs az egy személyes hitelezőről.

A osztrák birodalmi csődtörvényből van a 165. §. átvéve szó szerint azon toldalékkal «s a határozat haladéktalanul közteendő.» Már ebből látható, hogy törvényhozóink nem bíztak egészen az osztrák csődtörvény e tekintetbeni helyességében és szükségesnek látták a netaláni visszaéléseknek

vagy téves magyarázatoknak elejét venni. Kétségtelenül jobb volna, ha a törvény világosabb lenne, de ha annak szellemét és nem betűit alkalmazzuk a gyakorlati téren, a tévedéseknek eleje vehető.

B. L.

A curiai gyakorlat egyöntetűsége érdekében.

Azt hiszem, hogy a gyakorlati jogélet emberei előtt nem lesz érdektelen a mellékelt ítéletekben foglalt curiai ellentétes enunciatió ismerése, mely egy és ugyanazon természetű két perben keletkezett.

Az ügynek minden oldalát megvilágítják az ítéletek indoklásai, s az ítéletek feletti nézetnyilváníthatáshoz azt hiszem nem kell több commentár.

I.

A békési kir. járásbíróság Konkoly Jenő ügyvéd által képviselt ifj. Lénárt Lajos mezőturi lakos felperesnek Igaz Károly ügyvéd által védekezett G. Fábán Gábor k.-tarcsai lakos alperes ellen 120 frt 31 kr. tőke s jár. iránt indított sommás keresete tárgyában a következő ítéletet hozta: Felperes keresetétől elmozdittatik, stb., mert: Jóllehet beismeri alperes a kereset alapjául szolgáló ./. alatti lólevélben érintett csikóhoz hasonló csikónak felperes részére f. évi márt. hó 5. napján megtartott gyomai vásár alkalmából eladását, melynek azonban az eladott csikóval azonossága, más-ként is úgy alperesi tanuk vallomása mint a hivatalból beszerzett ./. ./. ./. alatti okmányokkal is kellően igazolva van, mindazonáltal tekintettel azon a ./. alatti által igazolt ténykörülményre, mely szerint a kereseti csikónak felperes részére lett eladása nem is a felek által f. évi márcz. 5., illetve 12., hanem ezen hó 4. napján, annak orvosi megvizsgálása pedig azon hó 20-án történt, míg végre a kereseti csikónak takonykórban szenvedésének megállapítása ennél is később vagyis márczius hó 31-én illetve ápril 7-én, tehát az alperesi szavatosságot megállapító 15. napon túl történt. Felperes keresetével elutasítandó volt annyival is inkább, mivel felperes azt, hogy az általa megvett csikón a takonykórban tünetei az eladást követő 15. napon belől mutatkoztak volna, fentebbiek szerint nem csak hogy mivel sem bizonyította, sőt épen alperesileg hivatolt, felperesileg kifogástalanul hagyott, és hit alatt kihallgatott tanuk vallomása által igazolva lett az, hogy a kereseti csikó az eladás napján minden betegségtől ment, ép, egészséges minőségű volt.

A budapesti kir. tábla: Az elsőbíróság ítélete megváltoztatik, s alperes köteles felperesnek 120 frt 31 kr. tőkét, stb. *Indokok:* Alperes abbéli előzetes kifogása, hogy az általa felperesnek eladott csikó nem azonos azon kiírtott lóval, melynek megtérítése a jelen per tárgyát képezi, az orvosi látlelet s illetve ennek Mezőtur községétől beszerzett lólevéllel összetartása s még az által is megerősített, hogy alperes a per további folyamán nem is vitatta a tulajdonához tartozott csikó ez idő szerinti életben létét. A per adataival továbbá teljes hitelt érdemlőleg be lett bizonyítva, hogy a kérdéses csikó, mely alperes beismerése szerint márczius 5-én lett eladva, márczius hó 20-án már orvos rendőri felügyelet alá helyezett s a csikón akkor ragályos betegségre következtető oly körülmények mutatkoztak, melyek később csakugyan annak hatóságilag elrendelt kiírtását eredményező ragálylyá fejlődtek ki; minthogy pedig az állatokra nézve kötött adásvételi ügyleteknél, az eladó a vétel tárgyának azon hibáiért, melyek által az állatok rendszeres használhatása kizáratik, feltétlen szavatossággal tartozik, s a jelen esetben alperes a jelzett bizonyítékok és azon körülménnyel szemben hogy míg az általa eladott csikón a vétel utáni 15. napon ragály előjelei mutatkoztak, ugyanakkor felperes egyéb lóállományában az állatorvos jelentése szerint bármily nemű ragály jelenségei észlelhetők nem voltak, még csak valószínűségét sem igazolta annak, hogy a ragály a csikókon felperesnél fejlődhetett volna s minthogy a kihallgatott tanuk azon vallomásai, mely szerint a csikó az eladás alkalmával egészségesnek látszott, egyáltalán nem zárja ki annak lehetőségét hogy a csikónál a ragálynak tanuk mint nem szakértők által fel nem ismerhető előjelei mutatkoztak, avagy hogy az ily előjelek nélkül is akkor már a ragály által fertőztetett volt, ez okokból az elsőbírósági ítélet megváltoztatása mellett alperes a kérdéses csikó

vételára s annak elhullása folytán felmerült orvosi s tartási ár-összegre nézve alperes által nem kifogásolt költségek ezeknek a kereset beadása napjától számítandó kamatai, stb.

A m. kir. Curia: Tekintve, hogy a hivatalos adatok szerint az alperes a felperesnek az 1882. márczius 4-iki gyomai vásáron adott el egy három éves herélt setétpéj csikót, a felperesnek pedig mint lókereskedőnek a mezőturi főkapitányi hivatal rendeletére legelőbb márcz. 20., tehát ezen eladástól számítva a 16. napon vizsgáltattak meg lovai; és ezek közt akkor találtatott egy $2\frac{3}{4}$ éves herélt gesztenyepej csikó kétes orrfolyásban szenvedőnek, s a felperesnek azon napon el is rendeltetett annak elkülönített helyeni tartása; tekintve továbbá, hogy a felperes elmulasztotta erről azonnal az alperest értesíteni, és az alperes értesítése végett a felszólítás a mezőturi főkapitányi hivatal részéről az illető szolgabírói hivatalhoz legelőbb 1882. márcz. 31-én tetetett, a k.-tarcsai előljárásnak 1882. ápril 6-án 456. sz. a. átirata szerint pedig akkor alperes utban lévén, nem értesíthetett, a felperesnél takonykórban talált ló pedig 1882. ápril 7-én hatósági rendeletnél fogva lelövetett; tekintve, hogy mindezek által a felperes eljárása tette lehetetlenné, hogy a felperesnél előbb gyanusnak, utóbb takonykórban szenvedőnek talált ló ugyanazonossága az alperestől vásárolttal oly huzamos idő alatt és az alperes közbenjöttével megállapítható és az megállapított, az alperesnek a beteg ló orvoslására mód adassék, az orvosolhatlanság pedig az ő közbenjöttével állapított meg, tekintve végre, hogy az alperes az általa eladott lónak az eladáskor egészséges voltát tanuival bizonyította, ezen indokokból a kir. tábla ítélete megváltoztatik és az első bíróság ítélete hagyatik helyben.

II.

A mezőturi kir. járásbíróság Szőke József ügyvéd által képviselt Ötvös István felperesnek Szilassy Pál ügyvéd által védett íjt. Lénárt Lajos alperes elleni 120 frtos perében következőleg *ítél*: A kereset elutasítatik; a költségek megszüntetnek, *mert*: Alperes szerint f. évi január 28-án, felperes szerint február 2-án a kunhegyesi városi hatóságnak 1032/1882. sz. a. iktatott értesítése szerint január 29-én megtartott vásárok felperes által megvett lovon a csatolt állatorvosi bizonylat szerint takonykór ütött ki és ez által f. évi márczius 13-án pusztított el. Alperesi tagadással szemben nem lett igazolva, hogy felperes a lovon észrevett kórt akár alperessel azonnal tudatta volna, akár hogy azt a helyi hatóságnak azonnal bejelentette volna. Az állatorvos kihallgatása igazolja, hogy ő a kérdéses lovat márczius 13-án tehát a vétel után 43 nap múlva látta először, s az 1014/p. 1882. sz. a. iktatott átirat szerint is a szolgabíró az itteni kapitánysághoz márczius 16-án írt át, hogy nála minő jelentés tetetett: e szerint sem az, hogy az átvétel után 15 nap alatt történt a kór kiütése, sem pedig az, hogy az alperessel 30 napon belül tudatva lett, nem igazoltatván, a keresetnek helytadni nem lehetett. A felperes által kínált főhíttat úgy a mint kínáltatott, s szemben az alperes által formulázott és felperes által megjegyzés nélkül hagyott esküformával és tekintettel a kihallgatott tanu és szolgabírói átiratra mellőzni kellett.

A budapesti kir. tábla: Az eljáró kir. járásbíróság ítélete megváltoztatik s alperes köteleztetik 120 frt tőkét és 13 frt 95 kr. perköltséget, stb. *Indokok*: A 2 NB. alatti bizonyítvánnyal, valamint ennek kiadója Swuczky Pál állatorvos vallomása szerint az alperestől megvett ló csakugyan takonykórban szenvedvén, mint ilyen kiirtatott. Azon körülmény hogy a ló megvizsgálása és kiirtása csak 1882. márcz. 13-án történt és alperes e szerint nem a törvényes gyakorlat szerinti időn belül értesítettett a ló bajáról, nem menti fel őt a szavatosság alól, hanem csak felperesre rója a bizonyítás terhét arra nézve, hogy a ló már a vétel idejében sinlődött a kérdéses bajban, míg annak a törvényes gyakorlat szerint 30 napon belüli feljelentése esetén ama bajt bizonyítás nélkül is benne rejlnének véleményeztetik; mint-hogy pedig a fent említett állatorvos határozott véleménye szerint a mondott kár már két hónappal a ló megvizsgálása előtt fejlődött ki benne, és így a már az vétel idejében is benne rejtett, ezen szakértői véleménynyel bizonyítottan veendő volt, hogy a ló már az eladás alkalmával beteg volt, miért is alperest a nem kifogásolt vételár visszafizetésében, stb.

A m. kir. Curia: Indokainál fogva helybenhagyatik.

Közli: Szilassy Pál,
ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A jogi oktatás új teret hódított meg magának nálunk. A budapesti kereskedelmi akadémia, melyen egyes jogi disciplinák eddig is, azonban csak elemeikben tanítottak, ez idén főiskolai rangra emelkedett, a mennyiben — egyelőre egy évfolyamu — tanintézettel lett szaporítva, melybe csak oly ifjak vétetnek fel, kik az érettségi vizsgálatot már letették s ezen évfolyamban a kereskedelmi forgalom köreit közlelő érdeklő jogi szakmák, ugymint a váltójog, a kereskedelmi jog, a csődjog, az ipari jog s az általános polgári magánjog ex asse adatnak elő. Ezen tanszékre Dr. BARNÁ Ignáczt tisztelettel mnnkatársunk választotta meg, aki a kereskedelmi akadémiában is a jog tanára.

— A legközelebbi jogászygyűlésre kitűzött kérdések közül a birtokminimum tárgyában az állandó bizottság tudvalevően APPONYI Albert grófot is felszólította véleményadásra. Apponyi gr. az állandó bizottsághoz intézett levelében a felhívást elfogadva kijelenti, hogy véleményező dolgozatát be fogja küldeni.

— A porosz igazságügyminiszterium által 1882-ről közzétett kimutatás szerint a polgári perek rohamosan fogytak. Oka ennek főleg a perköltség magassága. Az év folyamában 5094 csőd nyitott meg; ezek közül befejeztetett 2726; kényszeregyesség útján 880. A csődeljárás tartana évről-évre rövidül. A mi a bűnügyi statistikát illeti, a Schöffén-bíróságok elítéltek 312.905, felmentettek 83.948 egyént; a közép-súlyosságú bűncselekmények felett ítélő szakbíróságok elítéltek 56.505, felmentettek 10.295 egyént; az esküdtszékek elítéltek 3659, felmentettek 1391 egyént. E szerint a felmentések arányszáma a polgári elem részvételének terjedelmével nő. Az esküdtszékeknél a vádlottak 27.5%-a mentetett fel, a Schöffén-bíróságoknál 21.4%, a szakbíróságoknál pedig 15.4%. A Schöffén-bíróságok elleni felebbezések száma évről-évre nő. Beadatott 24.722 felebbezés és 58.7%-ban a megtámadott ítélet feloldatott. Az ártatlanul elítéltek kártalanításának kérdése ügyében érdeklő bir az, hogy 1882-ben 83 perujtási határozat hozott az elítéltek javára (az előbbi két évben 61 és 54), 52 esetben azonnali felmentés (az előbbi években 36 és 21), 21 esetben az előbbi ítélet feloldása és csak 10 esetben az előbbi ítélet fentartása mondatott ki.

— A francia bűnvádi praxisból érdekes adatokat tartalmaz a visszaesők agnoskálásáról s a relegatio törvényéről legújabbán Párisban BERTILLON Alphonse rendőri főtisztviselőtől megjelent monographia. Az iparszerű gonosztevők többnyire álnevet mondanak be a francia bíróságok előtt. A személyi azonosság felismerését fölötté megnehezíti az a körülmény, hogy a commune alatt a párisi egész 1859. évig terjedő anyakönyvi registrumok elégettettek. Ezen megsemmisített aktákból 20 közül alig volt egy rekonstituálható. S így, mihelyt valaki több mint 22 éves, és magát Párisban születtnak állítja, declarálhat akármilyen nevet, feltalálhat akármilyen személyi statust, a nélkül, hogy aktaszerűen rá lehetne bizonyítani, hogy hazudik. Nagyon érdekes azon drastikus tény, mely ebből származott. BERTILLON autentikus esetekre hivatkozik; melyekben a rendőrség által gyilkosság miatt üldözött egyének szántszándékosan kisebb bűncselekményeket követtek el a célból, hogy bebörtönöztesse, hogy így a tömlőczben hamis név alatt biztos rejtekbe jussanak, a míg a rendőrség künt vadász utánuk.

— A berlini lófuttatási egyeslet folyamodott a miniszteriumhoz, hogy engedessék meg a totalisateurnak az egyeslet tagjai általi használata; a válasz az volt, hogy ezen játéknem a bírói ítéletek értelmében a törvény által feltétlenül tiltva lévén, alkalmazásba vétele bármely korlátozás mellett sem engedhető meg.

— A magyar jogász-íjűség orsz. egyesülete első rendes közgyűlését a budapesti ügyvédi kamara üléstermében f. évi október hó 7-én tartja meg. A közgyűlés kezdete d. u. fél három órakor. Tárgyai: 1. az igazgató-választmány megválasztása; 2. a tagok azon indítványai fölött való határozat, melyek f. évi október hó 3-ig Dr. NÉMETH Pál ideigl. titkár urnak írásban bejelentettek.

Lapunk mai számához postai utalvány van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czimszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Accusatio vagy inquisitio? Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetéről. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 1881. LX. cz. két szakasza. Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárásához. ADLER ADOLF bécsi ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A kir. tábla elvi határozatai.

Accusatio vagy inquisitio?*

Azon átalakulás után, melyet az új bizonyítási tan a bűnvádi eljárásban előidézett, a jogorvoslati rendszer sem maradhatott a régi.

Mig az írásbeli perben a felső bíró ugyanazon anyagot veszi kezébe, a mely az elsőfoku bíró ítéletének alapul szolgált, addig a szóbelileg tárgyalt esetet, különösen a ténykérdéseket, azon alakban a másodbíró elé vinni teljes lehetetlen. A főtárgyalási jegyzőkönyv megbízhatlansága és hézagossága a még kevésbé megbízható elővizsgálati jegyzőkönyvek segítségül vételére csábítja a felső bírót, (a mint ez jelenleg nálunk a szóbeliség és a helyes igazságszolgáltatás minden alapkövetelményeinek megsértésével gyakorlatban van még a kir. Curia is, melynek indokolásai az esküvel meg nem erősített és büntetési sanctio alá nem eső vizsgálati tanuvallomásokra és egyéb vizsgálati bemondásokra igen gyakran hivatkoznak).

Ha pedig befolyás van adva a feleknek a tárgyalási jegyzőkönyv szerkesztésére, mely javaslat nálunk is, a külföldön is több ízben felmerült, akkor nem a bíróság meggyőzése képezi a felek főgondját; folyton a feljegyzések helyes volta felett foly a vita s a tárgyalás ellapul. Példa: polgári sommás «szóbeli» eljárásunk.

Az ítélet indokolása, mely némelyek szerint számot adhat a bíróság meggyőződésének mikénti alakulásáról, rendszerint nem egyéb mint chablon-munka s a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett semmi támpontot sem nyújt a felülvizsgálatra. Legfőleg azt a szolgálatot teszi, hogy a bíróság által figyelembe vett u. n. törvényes bizonyítékokat tünteti fel. De ha a felső bíróság részéről kiindulási pontul ezek vétetnek, megszűnt a szabad mérlegelés.

S ha eltekintünk is ezen nehézségektől, a mai viszonyok közt — nem is említve, hogy az in pejus reformatio jogosultsága kérdésessé vált** — a felelbezés a maga régi terjedelmét nem képes többé fentartani. Egy perrendtartási intézmény nem helyeztethetik új rendszerbe a nélkül, hogy meg ne változnék. Valamint a felelbezés rontja a szóbeliséget, a szóbeliség viszont csorbítja a felelbezést. A felelbezés fogalma szerint a felelbezési bíró nem szorítkozik felülvizsgálatra; ő az első bíró helyébe lép és az ítéletet tisztán saját logikai művelete alapján hozza meg. Ez az nban csak addig

* Az előző közleményeket l. a 36. és 37. számban.

** Az in pejus reformatiót nemcsak a vádelvi eljárások perhorreskálják; az inquisitorius rendszer sem engedett annak helyet. Nur ganz ausnahmsweise — mondja ZACHARIAE — finden wir unter der Herrschaft des schriftlichen inquisitorischen Verfahrens eine Einrichtung, um eine Rechtsmittel-Instanz für Fälle der Beeinträchtigung des öffentlichen Interesses durch Beschlüsse oder Entscheidungen der Criminalgerichte zu gewinnen. Minthogy ügyességet azon rendszer nem ismert, még rendszer közeg sem volt a felelbezésnek. Legújabbban nyerte némely országban jelenlegi kétoldali kifejtését, de ezt is csak a csekélyebb súlyú eseményeknél. A felek azon strict egyenlősége, mely nálunk a felelbezés tekintetében fenáll és a melyet a kormányjavaslat állandósítani céloz, alig talál hasonmására.

volt lehetséges, mig az alsó bíró az iratokból ítél és a felső bíró ezen egész substratumot még egyszer megvizsgálta. Ma midőn az írásbeliség a concessiók terére lépén, az a maga merevségében sehol sincs fentartva; midőn az elsőfoku bíró mindenütt szóbelileg tárgyal s ennél fogva a felső bíró már a percsomóban is az elsőfoku tárgyalás kivonatát kapja, a mely kivonatnak is az előadó rendszerint csak kivonatát terjeszti elő: a felső bíró egyedül azt vizsgálja, vajon mi nyer az előadmányban erősebb támogatást, a felelbezés indokai-e vagy az ítélet. Tovább nem mehet, mivel az *esetnek* megfelelő mérlegelhetését elvonják tőle. A felelbezés tehát ily körülmények közt, bár neve a régi, az életben nem egyéb, mint bizonyos pontot megtámadó és felülvizsgálatra alkalmat adó jogorvoslat, vagyis nem felelbezés, legalább nem teljes felelbezés. A *részsleges helyben-hagyási, megváltoztatási és érintetlenül hagyási* formula a mi eljárási gyakorlatunkban ugyanerre vall. A felső bíró nem mer saját lábaira állni; támaszkodik folyton a közvetlenül tárgyaló alsó bíróság által nyújtott alapra.

Maradna mint kisegítő a szóbeli tárgyalás teljes ismétlése a felső fokon. Ez azonban, eltekintve azon elvi nehézségtől, hogy a novumok és az eshetőleges módosulások folytán nem ismétlés, hanem új substratum, új tárgyalás áll elő, részint finánciális szempontból, részint a felső bíróságok székhelyének távolsága miatt keresztülvihetetlennek ismeretett el minden országban.

A felelbezési jogorvoslat vizátságait az 1843-iki javaslat elleni kisebbségi vélemény (Deák, Eötvös, Fábry, Klauzál, stb.) oly meggyőzően és oly klassikai tárgyyszerűséggel adja elő, hogy érvelését ideig tartni el nem mulaszthatjuk:

«Nem fog-e a legtöbb esetben a jegyzőtől és annak ügyességétől függni, hogy a felelbeviteli bíróság eleibe minő alakban kerüljön az elsőbíró előtti eljárás? Miképen fogja a felelbeviteli bíróság elhatározhatni, hogy igazságos volt-e az elsőbírósnak ítélete? ha tudva nincsenek előtte mindazon körülmények, melyeket ez elsőbírósnak tekintetbe vett, ez a törvény értelmében tekintetbe vehetett, s mindazon okok, melyekből az, különösen a vádlottnak felmentésére nézve, kiindult, de ítéletében épen azért, mert egyéni meggyőződés volt az ítéletnek alapja, el nem sorolhatott. Midőn az országos választmány a szóbeli eljárásnak eszméjét javaslatába felvette, midőn bizonyítási szabályait, csak az elmarasztalás eseteire szorítva, hatalmat adott a bíróságnak, hogy az a vádlottnak felmentésében egyéni meggyőződését is követhesse: célja más nem lehetett, mint hogy ezáltal is az ártatlanságot a lehetőségig biztosítsa, de végre el fognak enyészni a szóbeli eljárásnak jó következményei, ha végre mégis a felelbevitel után, oly bíróságtól függ a vádlottnak elmarasztalása, mely előtt az eljárás épen nem szóbeli, mely a vádlottat és a tanukat nem is látja, mely a szóbeli eljárásnak csak töredékei után ítél.»

A súlyos bűnesetekben ma már a felelbezés mint ilyen el van törölve mindenütt. Helyébe tétetett a revisionális jogorvoslat, mely a mellett hogy a közbelső fok mellőzése folytán az eljárás menetét a három fokot igénylő felelbezési eljáráshoz képest lényegesen megrövidíti és hatályosítja, terjedeleme nézve oly széles körű, mint a régi semmisségi

panasz és az in melius felebbezés együttvéve.* Különösen áll ez azon redukált körü felebbezéssel szemben, mely az első fokon szóbeliségre és felsőfokon az iratokra támaszkodik. Nem a felebbezés tartalma van elejtve vagy megszorítva, hanem a kötött bizonyítási rendszerhez és az írásbeliséghez alkalmazott két külön jogorvoslat helyébe egy jogorvoslat tétetett, mely, túlnyomóan és pedig anyagi okok alapján is cassatorius jellegénél fogva, a szabad mérlegelés és a szóbeliség követelményeivel szimul. S ezen jogorvoslat bizonyos tekintetben még szélesebbé tette a sérelmek orvosolhatóságának körét. Ha sikerült a felső bíróban kételyt támasztania az elsőfoku bíró ítéletének helyessége iránt, rendszerint eléri az eljárás megsemmisítését és ekkor az eset vagy az előbbi vagy a szomszédos elsőfoku bíró előtt *ujra tárgyalatván*, új ítélet hozatik, vagyis a szóbeliség alapján ítélt első bíró ellenében egy másik, ismét szóbelileg tárgyaló bíró áll, kinek eljárása felett ugyancsak a legfőbb bíróság szeme őrködik; — addig míg az érdemleg ítélő bíróság nem jár el pontosan a törvény értelmében, a per in infinitum ki van téve a megsemmisítésnek. A háromfoku felebbezési rendszerrel ez a garancia elesik; mert ha pl. nálunk az első és a másodfokon felmentett egyént a harmadik fok elítéli, nincs többé bíróság, mely az ezen ítélet hozatalánál becsusztott netaláni formásértések és az eshetőleges törvénysértések felett döntené.

A középsúlyosságú bűncselekményekre nézve behozott Franciaországban, Belgiumban, Olaszországban, Poroszországban és több német partikuláris államban az első fok hiányos szervezése folytán, nem ugyan mint elvi megoldás, de mint kikerülhetlen surrogatum, a facultativ részleges reproductio melletti felebbezés a második fokhoz és innen rendszerint semmiségi panasz a legfelsőbb bírósághoz. Az idők folyamában azonban, azon természetes gravitációnál fogva, mely a szabad választásra bízott kétféle eljárási mód között mindig a kevésbé nehézkes, a kényelmesebb felé húz, oda fejlődtek a viszonyok, hogy semmi sem reprodukáltatott és lett tiszta írásbeli felebbezés. Statistikai adatokkal ki van mutatva, hogy az esetek egy százalékában sem fordult elő a bizonyítási anyag ismételt felvétele. A midőn pedig a részleges reproductio kivételesen mégis megtörtént, kitűnt utóbb, hogy egyes bizonyítékoknak izolált előállítására hamis világításba helyezi az eset egészét és inkább félrevezetésre mint tisztázásra alkalmas.

Három votumot kívánunk az ezen felebbezési nemmel

* Az osztrák bűnvádi eljárás értelmében rendkívüli revisio útján a legfőbb törvényszék a koronaügyésszel egyetértőleg bárkit felmenthet. Az ide vonatkozó 362. §. így hangzik:

«Der Cassationshof ist berechtigt, nach Anhörung des Generalprokurators im ausserordentlichen Wege und ohne an die im §. 353. vorgezeichneten Bedingungen gebunden zu sein, die Wiederaufnahme des Strafverfahrens zu Gunsten des wegen eines Verbrechens oder Vergehens Verurtheilten zu verfügen, wenn sich ihm:

1. bei der vorläufigen Berathung über eine Nichtigkeits-Beschwerde, oder nach der öffentlichen Verhandlung über dieselbe, oder

2. bei der Berathung über einen nach §. 341. erstatteten Bericht, oder endlich

3. bei einer auf besonderen Antrag des Generalprokurators vorgenommenen Prüfung der Acten *erhebliche Bedenken gegen die Richtigkeit der Urtheile zu Grunde gelegten Thatfachen* ergeben, welche auch nicht durch einzelne vom Cassationshofe etwa angeordnete Erhebungen beseitigt werden.

Der Cassationshof kann in solchen Fällen auch sofort ein neues Urtheil schöpfen, wodurch der Beschuldigte freigesprochen oder ein milderer Strafsatz auf denselben angewendet wird (§. 360. Absatz 3); hiezu ist jedoch Einstimmigkeit und die Zustimmung des Generalprokurators erforderlich.

Anträge von Privaten, welche auf Herbeiführung eines der vorstehend erwähnten Beschlüsse des Cassationshofes abzielen, sind von den Gerichten, bei denen sie einlaufen, abzuweisen; auch dürfen sie niemals zum Gegenstande der Erörterung in der mündlichen Verhandlung gemacht werden.

Auf die vom Cassationshofe verfügte Wiederaufnahme des Strafverfahrens finden die §§. 358. und 359. Anwendung.

Die Entscheidung über die Hemmung des Strafvollzuges und über die Verweisung des weitem Verfahrens an das Gericht eines anderen Sprengels steht nur dem Cassationshofe zu.»

E szerint tehát a tények megállapítása és fixirozása nem kizárólag az elsőfoku bíróság hatáskörébe tartozik, mint vádként fel szokott hozatni a revisionális jogorvoslat ellen; a legfőbb bíróság ellenőrzési jogosultsága kiterjed a bűneset minden oldalára.

tett tapasztalatok tekintetében bemutatni, egy francziát, egy osztrákot és egy németet.

Franciaországban az 1808-iki bűnvádi eljárás a vétségek számára felebbezési fokul a Département székhelyén levő törvényszéket jelölte ki és csakis a Cour d'Appel-lel egy Départementban levő törvényszékektől ment a felebbezés ezen bírósághoz. Fenállott e rendszer 1856-ig, a midőn is egységesebbé tétetett ez eljárás az által, hogy valamennyi felebbezés a Cour d'Appel-hez utasítottatott. Az előbbi állapotról ESMEIN (*Histoire de la procédure criminelle en France*. 1882. 568. l.) a következőket jegyzi meg:

«Déjà dans l'ancien état de choses, le plus souvent ils ne comparaissaient qu'en première instance, et les juges d'appel statuaient d'après les notes d'audience, prises par le greffier conformément aux articles 156 et 189 du Code d'instruction criminelle. En 1856, ce fait fut constaté au Corps législatif par le rapporteur de la loi, M. Nogent Saint-Laurent: «En première instance, les témoins sont toujours entendus; devant les magistrats chargés de l'appel leur audition est toujours une exception dans la pratique. «Dorénavant cette pratique ne pouvait que s'affirmer davantage. Que fallait-il faire? accepter la nécessité et le fait accompli, et puisque les conseillers jugeraient le plus souvent sur les notes d'audience, faire en sorte qu'elles fussent complètes et fidèles. Cela était assez difficile à obtenir, la tâche étant pénible pour les greffiers.» Comment feraient-ils pour avoir des notes suffisantes et complètes? Entrez à l'audience, voyez le greffier; il est attentif, absorbé; son oeil va du témoin qui dépose au papier étalé sur son pupitre. A peine la parole a-t-elle touché son oreille, qu'il écrit vite, très-vite... Cependant le débat marche, nul ne se préoccupe du greffier, nul ne lui vient en aide. Il a beau faire... quand l'audience est finie les notes sommaires sont sillonnées par des lacunes, des solutions de continuité, des raccourcissements. Les notes sommaires devraient au moins présenter tous les côtés saillants des dépositions orales, rarement elles arrivent à ce résultat. Et cependant avec le projet les dépositions orales, déjà si rares devant la cour, vont devenir plus rares encore.»

Ausztriában az 1850-iki bűnvádi eljárás szerint a középsúlyosságú bűncselekmények elsőfokulag a járási kollégialis bíróságokhoz (Bezirkscollegialgericht) tartoztak, honnan a felebbezés a Landesgericht-hez ment. Az ezen törvény uralma alatti felebbezési ügyforgalomról érdekes adatokat közöl az új osztr. bűnvádi eljárás indokolása. Az 1851. és 1852. évi statisztikai jelentések szerint Csehországban ezen két év alatt 447 felebbezés fordult elő büntettek és vétségek miatt; 52 esetben tartatott új bizonyítási eljárás (arányszám: több mint 11%); a trienti másodfoku bíróság kerületében 183 ilyen felebbezésre 8 új bizonyítási eljárás esett (valamivel több mint 4%); északi Tirolban 1851-ben 96 felebbezésre jutott 1 eset; a trieszti másodfoku bíróság kerületében 1850. és 1851. alatt 126 felebbezésre egy eset (4/5%); Krainában 127 felebbezés között 1 eset; Karinthiában előfordult 35 ilyen felebbezés, a nélkül, hogy csak egyszer is ismételtetett volna a bizonyítási eljárás; Steiermarkban 1850. jul. 1-től decz. végéig csak egy esetben. (KASERER: *Materiaalien*. X. II. 84. l.)

Végül ideiglatjuk GNEIST nyilatkozatát, melyet e tárgyan a német birodalmi tanács jogügyi bizottságában tett:

«Er habe zehn Jahre lang für die Berufung gewirkt, sei aber langsam und widerstehend zur anderen Richtung übergegangen, in Folge steten Verkehrs mit zweitinstanzlichen Richtern. In diesen Kreisen habe sich die Richtung im Laufe der Jahre erkennbar von der Berufung abgewendet. Von zehn Richtern der Berufungsinstanz seien wohl neun Gegner der Berufung, dem zehnten sei wenigstens die Beschäftigung unsympathisch.» (L. a német birodalmi tanács jogügyi bizottságának tárgyalásait v. 70. ülés 1875.)

És mi az ügy jelenlegi állása ezen három államban?

Ausztria és Németország legujabban a felebbezést a középsúlyosságú bűncselekményekre nézve megszüntették és csak a legkisebb súlyú cselekményeknél tartották fen, a hol a felebbezési bíróság közelsége folytán a teljes reproductio is lehetséges; felebbezési fokul t. i. a törvényszék szolgálat, melynek egyes tanácsai Németországban a járásbírók székelyére is kitétethetnek (Auswärtige Strafkammer). Franciaország pedig a correctionális bűncselekményekre nézve ép most alakítja át a Cour d'Appel-hez szóló felebbezési jogorvoslatát revisionális jogorvoslattá, mely egyenesen a semmitőszékhez fog menni. (L. a francia igazságügyminiszternek ez év elején a törvényhozó testhez benyújtott törvényjavaslatát. *Journal Officiel, Chambre des députés, Doc. parl. Annexe 1772. 384. 1.*)

Ily körülmények közt és ily tapasztalatok után kísérli meg a magyar kormányjavaslat új életre ébreszteni a részleges reproductio eszméjét *valamennyi büntetett* és a törvényszékek hatáskörébe tartozó vétségekre nézve.

(Befejezés köv.)

Dr. Fayer László.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

(251. §.) Hogy nemfizetés esetében mi módon eszközölheti a hitelező kielégíttetését az elzálogosított követelésből, ez az eljárási törvénybe tartozik; e helyről tehát annál inkább elhagyandó, minthogy az 1881: LX. tcz. 123. és köv. §-ai e tekintetben teljesen megfelelő rendelkezéseket tartalmaznak.

(252. §.) A javaslat a kereskedelmi törvény érvényben maradását nem tekinti kérdésesnek, mit a 252. §. is bizonyít. Nincs tehát igazolva az, hogy egyes kiszemelt rendelkezései az általános magánjogban idéztessenek. Miért nem teszi ugyanezt a javaslat például a keresk. törv. 441. §-ával is, mely a közraktári zálogjegyekről szól? Ennélfogva a különben is tartalom nélküli 252. §. minden aggodalom nélkül elhagyható.

(253. §.) E §. szükséges voltát nem láthatom át s alig hiszem, hogy törlése folytán a törvénykönyvben valamely hézag támadna.

(254. §.) Ellenkezik e §. tartalma a javaslat 181. §-ának rendelkezésével, a mennyiben ott a zálognak oly eladása, mely már mint a törvényben előszabott módon eszközöltetett, érvénytelennek jelentetik ki, míg a jelen §. a záloghitelezőnek megengedni látszik, hogy a zálogbaadott értékpapírokat a követelés lejártával értékesíthesse, pedig ez az 1875: XXVII. tcz. 305. és 306. §-ai szerint csak kereskedőknek van kivételesen és ezeknek sem feltétlenül megengedve.

III. Végrehajtási foglaltatás és törvényes megtartási jog következtében szerzett zálogjog.

(255. §.) Hogy mily tárgyakra és mily hatálylyal intézhető a végrehajtás, ez iránt nem is a *polgári törvénykezési rendtartás*, hanem a *végrehajtási eljárásról* szóló külön törvény határozatai irányadók. Ez az eset is mutatja, hogy a külön törvényekre való utalás mily czélszerűtlen, miután ezeknél még az elnevezésben is könnyen változás történhetik. Anélkül is érvényesek azok, ha a ptk. azt minden alkalommal külön nem is mondja ki. Hogy pedig a végrehajtás után lefoglalt ingó dologra zálogjog szereztetik, ez természetes s ez iránt a közelebbi meghatározások az 1881: LX. tcz. 47. és köv. §-aiban foglaltatnak. A 255. §. tehát törlendő.

(256. §.) «Megtartási jog» az általános polgári törvénykönyv alapján semmi esetben sem foglalhat helyt; ezt kivételesen csak az 1876: XXVII. tcz. engedi meg, midőn a

106. §. 2. pontja alatt jogot ad a váltóhitelezőnek arra, hogy a zálogul átvett értékpapírokat a lejárati napján jegyzett tőzsdei árfolyamban követelése erejéig *megtarthassa*. A váltótörvény 108. §-ában, valamint a kereskedelmi törvény 309. §-ában szabályozott *megtartási jog* hibásan neveztetik ilyennek, mert ez csak *visszatartási jog*, mely mindkét törvény szerint csak kereset útján érvényesíthető.

Ha tehát a 256. §-ra egyáltalán szükség lenne, mit bátor vagyok kétségbe vonni, abban nem «*megtartási*», hanem «*visszatartási*» jogról kellene szólni.

IV. CZÍM.

Telki terhek.

A szászországi polgári törvénykönyvben a zálogjogra vonatkozó szabályok után a *telki terhekről* szóló cím következik. A javaslat ezt átveendőnek tartja.

Telki terhek a német jognak egy sajátos intézményét képezik, melynek jellemző lényege abban áll, hogy bizonyos szolgáltatásokra való kötelezettség valamely telekkel aképen van összekapcsolva, hogy ennek mindenkori tulajdonosa azokat teljesíteni tartozik (servitium reale onus reale, Grundlast, Reallast). Az indokolás példái erre: «évi bért fizetni, bizonyos napokon át évenként dolgozni, fuvarokat szolgáltatni, kaszálni, fát vágni» stb.

Hogy a javaslat ezzel «*a régi jó időket*», t. i. a régi urbéri állapotokat akarja visszaidézni, ez nem egészen bizonyos, miután az indokolás 202. lapján reményli, «hogy a földesuri hatóságból kifolyó telki terhek, a mennyiben még fenállanak, törvényhozási intézkedések folytán rövid idő alatt megszűnni fognak», ezzel ellentétben mégis a *telki terhek* intézményét oly törvényhozási rendelkezéseket ajánl, melyek lényegökben egyebet nem eredményezhetnek, mint amazok visszaállítását.

Ezzel nem egyeztethetők össze az indoklás e szavai sem: «Azonban ha az ily viszony törvényhozásilag megszüntetik, egyuttal az ily függeteg viszonynak szerződések alapján ujlagos megállapítását gátolni kell, nehogy az utókor ujlag kényszerítessék, azok megszüntetése iránt intézkedni».

Ilyen indoklás a «*telki terhek*» intézményének czél szerű voltáról engem legalább meggyőzni annál kevésbé képes, mivel épen az indoklásban ez is áll: «a magánjogi szerződésen vagy végintézkedésen alapuló telki terhek az egyes ingatlanok értékét csökkentik és a függetegségi viszony, mely a jogosult és kötelezett közt létezik, intenzív gazdálkodást gátol».

Mai nap nem tehető fel oly eset, hogy valaki *tőkéjét örök időkre valamely telekre fektesse*, mint ezt a javaslat indoklása a 265. és 266. §§-nál felveszi, valamint az sem, hogy valaki *telket örök időkre lekösse*. Maga a javaslat is más helyen, péld. a 137. és 138. §§-ban más elvnek hódol.

Jogrendszerünkben nem is találhatunk semmi támpontot arra, hogy a földbirtoknak a telki terhek szellemében való megszorítása csak megengedhetőnek is tartatnék. Így az 1881: XVII. tcz. 14., 67. és 190. §-aiban is van életjáradékokról, tartási igényekről és más bizonyos időszakokban teljesítendő fizetésekről említés, de nem olyanok ezek, melyek a telket örök időre terhelhetnék. Az 1881: LX. tcz. 184. és 189. §-ai értelmében az ingatlant közvetlenül terhelő szőlő-dézsma-urbéri és más hasontermészetű váltság-összegek és a vízszabályozási tartozások sem *telki terhek* a javaslat szellemében; továbbá az 1871: XXXIX tcz. 19. §-a, végre az 1880: XLV. tcz. 35. §-a szerint a birtokkal járó s minden új birtokosra átmenő tartozások sem tekintetők ilyen *telki terheknek*.

Ezeknél fogva a «*telki terhekről*» szóló egész czímet elejtendőnek tartom, következképen annak egyes §-aira nem is teszek megjegyzést.

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37. és 38. számokban.

V. CZÍM.

A szolgalmak.

I. FEJEZET.

• Általános határozatok (meghatározások).

(271. §.) Csak annyit jegyzek meg, hogy e §. második bekezdése szükségtelennek látszik, miután az előbbiben implicite benne van.

(272. §.) Nincs megjegyzésem.

(273. §.) Mihelyt a 271. §. határozottan kimondja, hogy a szolgalmnál fogva a dolog tulajdonosa valamit *tínni* vagy *abban hagyni* tartozik, ebből önként következik, hogy tehát nem köteles valamit *adni* vagy *tenni*. Ennek tehát, hogy *servitus in faciendo consistere nequit* külön kimondása szükségtelen, különösen még azért is, mert egészen feltétlenül ez még nem is áll (276. §.).

«Azonban megengedhető, hogy a jogosított a szolgalmért viszonszolgáltatást tegyen», ezt is célszerűbb lenne mellőzni, mert a netaláni viszonszolgáltatás a szolgalmi viszony létesítékor már megtörténik, a szolgalmi jogviszony tartama alatt pedig visszatérő időszakokban teljesítendő viszonszolgáltatások, péld. az indokolás szerint az évi bér, a szolgalm természetével ellenkezik s a viszonyt tulajdonképpen bérleti jogviszonnyá teszi. A tétel elhagyása által nem támad hézag.

(274. §.) Nincs más észrevételem, mint hogy «szolgáló jószág» helyett *szolgalmi dolog* vagy a *szolgalommal terhelt dolog* lenne nemcsak e §-ban, hanem mindenütt, ahol az előfordul, használandó.

(275. §.) Nincs megjegyzésem.

(276. §.) Sem a római jognak hasonló rendelkezése, sem az ausztriai ptk. 483. §-a ezen rendelkezést: «De ha a dolog a kötelezett által is használtatik, ez a költséghez aránylag hozzájárulni köteles és ezen hozzájárulástól csak a szolgáló jószágnak a jogosított részére való átengedése által menekedhetik», igazolni nem képes. Mert tegyük fel, valakinek más jószágán át van szekérutiszolgalm, melynek gyakorlatához egy árkon átvezető hid szükséges. E hidat az idegen telken is a jogosított tartozik megkészíttetni és fenntartani, de ha azt a telek tulajdonosa is használja, a költséghez aránylag járulnia kell. Ha ezt tenni nem akarja, erre rászoritandó, vagy a használatától tiltandó el, de hogy mindjárt az *egész jószágát* veszíthetné el, erre csak nem lehet komolyan gondolni! E hiba egyszerűen az által hozható helyre, ha e tétel: «és ezen hozzájárulástól csak a szolgáló jószágnak a jogosított részére való átengedése által menekedhetik», kihagyatnék.

(277. §.) Hogy a jelzálogos hitelezők később rendelt szolgalm által hátrányt ne szenvedjenek, ez iránt e javaslat 204. §-a intézkedik. Hogy pedig a hitelezők végrehajtási árverés esetében a 270. §-ban előszabott eljárást kérhessék, ezt nemcsak azért kell törölni, mert (én legalább) a *telki terhekről* szóló egész czimet, tehát szükségképen a 270. §-t is törölnőnek vélem, de különösen még azért is, mert ily esetről az 1881: LX. tcz. 163. §-a részletesen és helyesen gondoskodik.

(278. §.) Hogy szolgalmak összeütközése esetében a korábbi jogosultnak van elsőbbsége, ez helyes; de hogy egyidejűleg rendelt szolgalmaknál mindegyik jogosult «*valamit*» engedni köteles, ez határozatlan. Összeütközés esetében a sorsra nem szabad bízni az elhatározást, mert ha könnyebb mód is ez, mint a bíróság ítélete, de nem igazságos, mert valamelyik a sors szeszélye folytán jogától egészen elesnék. Törvény ilyet nem akarhat.

Miért nem lenne inkább a 132. és 135. §§. hason-szabálya alkalmazható?

(279. §.) A 29. §-ban foglalt általános szabály mellett

nemcsak a 40. §. részletezése és magyarázása, hanem a 279. §. is felesleges.

(280—282. §§.) A 126—129. §§. hason-szabálya a 280—282. §§. rendelkezéseit feleslegessé teszik.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az 1881: LX. törvényczikk két szakasza.*

165. §. A telekkönyvi hatóság által kibocsátott árverési hirdetmény, mint egyszersmind árverést elrendelő végzés ellen beadandó felfolyamodásra s ennek halasztó hatályára nézve az általános szabályok (37. §.) alkalmazandók.

Ezen felfolyamodásban a telekkönyvi hatóságnak az árverés elrendelésére vonatkozó s a hirdetmény kibocsátását megelőző vagy azzal egyidejű intézkedése által okozott sérelmek orvoslása is kérhető.

E mellett az érdekletteknek (153. §.) jogában áll, a megállapított árverési feltételek módosítása, valamint a telekkönyvi hatóságnak az árverés elrendelésére vonatkozó intézkedései által okozott alaki sérelmek orvoslása végett, a telekkönyvi hatósághoz intézett előterjesztéssel élni, mely a hirdetmény kézbesítésétől számított 8 nap alatt adandó be. Az előterjesztés felett a telekkönyvi hatóság — szükség esetében a többi érdeklettek meghallgatása után — 8 nap alatt határoz, s a mennyiben az előterjesztést alaposnak találja, megfelelően intézkedik, és szükség esetében újabb árverési hirdetményt bocsát ki.

Az árverési feltételek módosítása iránt a 8 napi határidő után előterjesztett kérelem csak akkor vehető figyelembe, ha ahhoz hitelesítve aláírt vagy a telekkönyvi hatóság által jegyzőkönyvbe vett nyilatkozatban az összes érdeklettek (153. §.) hozzájárulnak.

Ha felfolyamodás és előterjesztés is adatik be, az iratok a másodbíróshoz az előterjesztés elintézése után és csak azon esetben terjesztendők fel, midőn a panaszolt sérelem az előterjesztés folytán nem orvosoltatott.

A mint a 135. §. mellett már említett, a min. tjavaslat szerint az árverési hirdetményt ingatlanokra vonatkozólag is a bírói kiküldött bocsátotta volna ki. Ennek intézkedései s végzései eilen pedig «előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodásnak» lett volna helye (658. §.); a mi azért mutatkozott szükségesnek, «mivel kivált telekkönyvi hatósággal felruházott járásbíróságoknál a kiküldött bírósági tag vagy ugyanaz, vagy hasonhatáskörű egyes bíró lévén azzal, a ki az előterjesztés elintézésére hivatva van: a kiküldött intézkedései és végzései által netán okozott sérelmek orvoslására az előterjesztés folytán biztosan számítani nem lehet» (tjavaslat indokolása).

Ugy látszik ezen rendelkezésnek benyomása alatt vette fel az igazságügyi bizottság az árverési hirdetmény kibocsátása tekintetében egyébként megváltoztatott saját javaslatába, és vette fel annak alapján a törvény azon szokatlan intézkedést, mely szerint ugyanegy bírói határozat ellenében azonos iránybani megváltoztatás céljára az előterjesztésben és felfolyamodásban kétféle jogorvoslat engedtetik. Mert a külön szerkesztett és kiadott árverési feltételek (147., 150. §§.) módosítása iránt csupán előterjesztésnek van ugyan helye (3-ik bekezdés); maga az árverési hirdetmény mint egyszersmind árverést elrendelő végzés azonban akár felfolyamodással, akár előterjesztéssel, akár végre mindkettővel támadható meg. «Az árverés elrendelésére vonatkozó intézkedések» alatt legalább, a melyek által okozott alaki sérelmek orvoslása végett előterjesztés is engedtetik, mást mint magát az árverési hirdetményt érteni nem lehet; és világos ez a §. utolsó bekezdéséből is, mely szerint az előterjesztés elintézése után az iratok az egyuttal beadott felfolyamodás folytán a másodbíróshoz csak az esetben terjesztetnek fel, midőn a pana-

* Dr. JMLING KONRÁD «A végrehajtási törvény magyarázata» című sajtó alatt levő munkájából.

szolt sérelem az előterjesztés folytán nem orvosoltatott: a miből következik, hogy ugyanazon sérelmet előterjesztés folytán az eljáró bíróság, és nem az előterjesztés elintézésében hozott, hanem közvetlenül az eredeti árverési végzés ellen intézett felfolyamodás folytán a másodbíróság is orvosolhatja.

Ugy előterjesztéssel és felfolyamodással az árverési hirdetmény ellen, mint előterjesztéssel az árverési feltételek módosítása végett az érdekeltek, tehát mindazok élhetnek, kik a 153. §. szerint igényt tarthatnak arra, hogy az árverési hirdetmény a feltételekkel nekik kézbesítették, nem különben az ugyanazon §. értelmében kinevezett ügygondnok.

A telekkönyvi hatóságnak az árverési hirdetmény kibocsátását megelőző azon intézkedései alatt, a melyek által okozott sérelmek orvoslása az árverési hirdetmény elleni felfolyamodásban szintén kérhető, korántsem értendő a végrehajtási zálogjog bekeblezése tárgyában hozott végzés is, és általában nem értendők a már jogerőre emelkedett határozatok; hanem csupán azon intézkedések, melyek «az árverés elrendelésére vonatkoznak», tehát melyek az árverési kérvény folytán és ezen kérvény beadása s az árverési hirdetmény kibocsátása közötti időben tétettek. Ilyenek a 155. §. utolsó bekezdése, s a 159. és 160. §§. értelmében tett intézkedések.

A felfolyamodás utján orvosolható, és az árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejű sérelmes intézkedések alatt pedig ismét nem értendők olyanok, melyek miatt maga az árverési cselekmény megsemmisítésének van helye; így például ha az árverési hirdetmény nem kellő időben kézbesített (179. §. a); nem különösen, ha ezen sérelemnek oka nem maga a hirdetmény, hanem ennek késedelmes kiadása. Mert a határozat hozatala után közbejött hiba nem szolgálhat indokul magának a határozatnak megváltoztatására; mert az ezen hiba által netán szenvedett sérelem orvoslására még később nyílik alkalom; és mert megtörténhetik, hogy a hiba dacára az árverési cselekmény eredménye valamennyi érdekeltnek megelégedésével fog találkozni s ezen cselekmény megsemmisítését senki sem fogja kérni. Ellenben helyt kell adni a felfolyamodásnak azon indok alapján, hogy az árverési határnap kitűzésénél a 151. és 176. §§-ban megszabott minimalis határidők megsértettek: mert ezen határidők a 151. §. szerint 2000 frtnál nagyobb értékű ingatlanoknál 90, további árveréseknél pedig a 176. §. szerint általában 30 napot tesznek; a 179. §. b) pontjához képest pedig az árverési cselekmény már csak úgy támadható meg, ha a hirdetmény kifüggesztése s az árverés foganatosítása közé 60, illetőleg 15 nap nem esett.

Az árverési hirdetmény elleni felfolyamodásra s ennek halasztó hatályára nézve az általános intézkedések lévén alkalmazandók, itt ujlag kiemeltetik, hogy ezen felfolyamodás beadásának pusztá ténye az árverés felfüggesztésének, az árverési határidő beállításának szükségét maga után nem vonja.

Midőn az árverési hirdetmény folytán felfolyamodás és előterjesztés használtatik, kétféle eset fordulhat elő: vagy mindkét jogorvoslat ugyanazon alaki jogsérelem miatt adatik be, és mindkettőben ugyanazon kérelem terjesztetik elő (a tjavaslatban tervezett «előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodás módjára»); ezen esetre alkalmazandó a 165. §. utolsó bekezdésének azon intézkedése, mely szerint az iratok a másodbírósághoz csak akkor terjesztetnek fel, ha a panaszolt sérelem az előterjesztés folytán nem, vagy legalább egész terjedelmében nem orvosoltatott. Vagy az előterjesztésben és felfolyamodásban különböző jogsérelmek panaszoltatnak, és az előterjesztésben tán az árverési feltételek módosítása, a felfolyamodásban pedig az árverési hirdetmény megváltoztatása kéretik. Ez esetben az eljárás egyszerűsítése végett az iratok felterjesztése előtt szintén el kell intézni az elő-

terjesztést; de az iratokat fel kell terjeszteni akkor is, ha az előterjesztésbeli kérelemnek egész terjedelmében hely adatott. Ezen két eseten kívül esik az, midőn az előterjesztésre hozott végzés felfolyamodással szintén megtámadatik akár az előterjesztő, akár más érdekelt által; ezen esetre a 165. §. utolsó bekezdése természetesen nem vonatkozik, és ekkor az iratokat a másodbírósághoz okvetlenül fel kell terjeszteni; a minél fogva a kétszeri felterjesztés és az ebből keletkező zavar elkerülése végett tanácsos az árverési hirdetmény elleni felfolyamodás határidejének lejártá után, az ezen végzés ellen netán szintén beadott felfolyamodással együtt a másodbírósághoz felterjeszteni.

179. §. *Ingatlanokra foganatosított árverés megsemmisítésének, csak a következő esetekben van helye:*

a) *ha az árverési hirdetmény az érdekelteknek, illetőleg az ügygondnoknak, és a 185. és 187. §§. eseteiben a korábbi vevőnek épen nem, vagy nem kellő időben, avagy nem szabályszerűen kézbesített (153. és 176. §§., továbbá a 185. és 187. §§.);*

b) *ha az első árverési hirdetmény legalább 60 nappal az árverés előtt, a további árverési hirdetmény pedig legalább az árverést 15 nappal megelőzőleg a telekkönyvi hatóságnál ki nem függesztették, s a mennyiben hírlapi hirdetés szükségé forgott fen, az első árverési hirdetmény a 152. §. szerint, az árverést 15 nappal megelőzőleg, a további árverési hirdetmény pedig a 176. §. szerint, az árverést 8 nappal megelőzőleg közzé nem tétették;*

c) *ha a végrehajtási eljárás során, a 140. és 165. §§. alapján kellő időben beadott, s az árverés foganatosítására halasztó hatálylyal bíró felfolyamodás vagy előterjesztés dacára az árverés megtartatott.*

d) *ha az árverés nem a kifüggesztett, kézbesített vagy közhírré tett hirdetményben megjelölt helyen vagy időben foganatosított; avagy ha nem a hirdetményben kitett ingatlan árvereztetett el;*

e) *ha valaki bánatpénz letétele nélkül árverésre bocsátatott, vagy a bánatpénz letételére ajánlkozott árverelő törvényes ok nélkül az árveréstől kizárattott;*

f) *ha a 170. és 171. §§-nak a fokozatos ígéretekre a zárhatáridő kitűzésére és az árverés befejezésére vonatkozó szabályai megsértettek;*

g) *ha a 171., 172. és 185. §§. értelmében az árverés foganatosítása felfüggesztendő lett volna, s az árverés mégis megtartatott.*

Azon ok miatt, mert az árverési hirdetmény nem szabályszerűen, vagy nem is kézbesített, az árverés csak akkor semmisíthető meg, ha e miatt azon érdekelt fél ad be előterjesztést, a ki a kézbesítési szabálytalanság miatt nem értesített.

Azon ok miatt, hogy ügygondnok nem nevezetett, vagy ennek az árverési hirdetmény nem szabályszerűen, vagy nem is kézbesített, az árverés megsemmisítésének csak akkor van helye: ha az árverésről külön nem értesített érdekelt fél (153. §.) ad be előterjesztést.

Tekintettel arra, hogy az árverési vételek bizonytalansága a vevők versenyére fölötté lankasztólag hat és figyelembe véve az árverési eljárásnak csupán lényeges mozzanatait, itt tüzetesen és *taxative* meg vannak állapítva azon esetek, melyekben az árverés megsemmisítésének kizárólag van helye. (Tjavaslat indokolása.) Ebből ugyan nem következik, mintha más mint az itt felsorolt okokból az árverés foganatosítása ellen előterjesztéssel élni nem lehetne; csak hogy ez nem vonhatja maga után az árverés megsemmisítését, hanem legfeljebb az elkövetett mulasztás pótlását, a hiba kijavítását.

A 178. §. értelmében nem hivatalból észlelendő, hanem előterjesztés által érvényesítendő egyes semmisségi esetek tekintetében megjegyeztetik, és pedig:

ad a) Ezen pont alapján az árverés megsemmisítését maga után vonó előterjesztéssel kizárólag maga azon fél élhet, ki a 153., 176., 185. és 187. §§. szerint az árverési

hirdetmény kézbesítésére igényt tarthat, és kinek a hirdetmény épen nem kellő időben, vagy szabályszerűen nem kézbesített. A többi érdekeltnek érvényesíthetnék ugyan, hogy például a nem értesített jelzálogos hitelező az árverésnél megjelent, abban részt vett és ez által az árverésnek kedvezőbb eredményét előidézte volna. De az előterjesztésnek alapjául szolgáló ezen egyedül lehetséges feltevés a priori meg van czáfolva az által, hogy azon fél, ki az árverésről értesítést nem nyert, előterjesztéssel nem él és ezzel kijelenti, hogy az árverés eredményében megnyugszik, kedvezőbb eredmény elérésére közre nem működött volna. Ily előterjesztés által tehát legfeljebb az árverési hirdetménynek az illető fél részére leendő utólagos kézbesítését lehet kieszközölni; a nélkül azonban, hogy ennek folytán a félnek az árverés utáni nyolczadnap elmúltával (35., 178. §§.) megszűnt előterjesztési joga feléledne. Az ügygondnok a §. utolsó bekezdése értelmében az a) pont alapján előterjesztéssel, mely az árverés megsemmisítését vonná maga után, nem élhet; de ez által nincs kizárva az ügygondnok előterjesztési joga a többi pontok alapján, mivel a 153. §. szerint az érdekeltet mindaddig, míg az más által való képviseltetéséről nem gondoskodott, a végrehajtási eljárás egész folyamata alatt az ügygondnok képviseli.

Mikor tekintendő az árverési hirdetmény *«kellő időben»* kézbesítettnek, arra nézve a törvényben egyedül az ügygondnok tekintetében találunk határozott rendelkezést, a mennyiben a 133. §. szerint az árverési hirdetmény ennek az árverési határnap előtt legalább 15 nappal, az újabb árverésre vonatkozó hirdetmény pedig a 185. §. értelmében a volt vevő ügygondnokának 8 nappal előbb kézbesítendő. A 153. §. amaz intézkedéséből azonban, hogy azon esetre, ha a b) és c) pontok szerint érdekelt részére való kézbesítésről a vevény a hirdetmény kifüggesztésétől számított 30, a 176. §. esetében pedig 15 nap alatt nem érkezik, azok képviselőjére ügygondnok rendelendő: következik, hogy a kézbesítésnek a végett, hogy *«kellő időben»* megtörténtnek tekintessék, legkésőbb az első árverési hirdetmény kifüggesztése utáni 30 napon belül kellett eszközölni; feltéve t. i., hogy a kifüggesztés és az árverési határnap közé a 151. §-ban megállapított minimalis idő közbeesett. Ennek megfelelően a 176., 185. és 187. §§. esetében a kézbesítésnek kellő ideje az árverési hirdetmény kifüggesztésétől számított napig terjed; az ügygondnok részére pedig ez esetekben a kézbesítésnek az árverésnél legalább 8 nappal előbb kell történnie.

A 153. §. b) és c) pontjaiban említett személyeknek az árverési hirdetmény *«szabályszerűen»* a keresetre hozott első végzésre előírt szabályok megtartása mellett kézbesítettik.

ad b) Ide vonatkozólag elég a 151., 152. és 176. §§. mellett mondottakra hivatkozni, azzal, hogy *«első árverési hirdetmény»* alatt az értendő, mely a 146. és 177. §§., *«további árverési hirdetmény»* alatt pedig, mely a 176., 185. és 187. §§. értelmében bocsátatik ki.

ad c) A végrehajtást, a végrehajtási zálogjog bekelezését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését elrendelő végzés elleni felfolyamodás, ugyszintén az árverési hirdetmény elleni felfolyamodás vagy előterjesztés a 36. és 37. §§. értelmében az árverés fogatosítására halasztó hatálylyal bír. Az ezek beadásának dacára fogatosított árverés tehát semmis, ha az árverési határnapig a másodbírósnak helyben hagyó, helyt nem adó vagy visszautasító határozata le nem érkezett, illetőleg ha az árverési hirdetményt az ez ellen beadott előterjesztés folytán helyben hagyó végzés még jogerőre nem emelkedett. A telekkönyvi hatóság ennél fogva köteles a kiküldöttet úgy a kérdéses felfolyamodásokról és előterjesztésekről, mint ezek elintézéséről haladéktalanul értesíteni. — A c) pont egyébiránt csakis az első árverési hirdetményre s a 185. és 187. §§. értelmében kibocsátott árverési hirdetményekre nézve áll; mivel a 176. §-hoz képest kibo-

csátott újabb árverési hirdetmény ellen beadott felfolyamodásnak és előterjesztésnek az árverés megtartására halasztó hatálya nincs.

ad d) Az árverés helyéről és idejéről a 147. §. intézkedik. Ezen pontnak szabálya alá, mely szerint semmis az árverés, ha *«nem a hirdetményben kitett ingatlan árvereztetett el»*, bizonyára azon eset is tartozik, midőn a 155. §. értelmében hozott határozat ellenére a külön árverés alá bocsátandó birtokrészeket együttesen, vagy az együttesen elárverezendő telekkönyvi jószágtestek külön, továbbá midőn a hirdetmény értelmében a 156. és 157. §§. hoz képest elárverezendő volt egész ingatlan helyett ennek csupán a végrehajtást szenvedőt illető hányada, vagy megfordítva ezen hányad helyett az egész ingatlan adatott el.

ad e) Megsemmisítendő az árverés, ha *«valaki»* bánatpénz letétele nélkül árverésre bocsátatott; a nélkül, hogy szükséges volna, miszerint az ingatlan ezen valaki által megvettnek is kijelentetett legyen. Elég ok már az árverés megsemmisítésére az, hogy a ki bánatpénzt le nem tett, az árverelni szándékozók közé felvételén, tőle ígéret elfogadott (170. §., 173. §. d), e). *«Törvényes ok»* arra, hogy a ki a bánatpénz letételére ajánkozott, az árveréstől kizárás, például az: hogy ezen személy nem önjogu, vagy hogy ez a végrehajthatónak személyesen kötelezett adósa és végrehajtást szenvedő (169. §.).

ad f) Ezen pont a min. tjavaslatban akkép volt tervezve, hogy semmiségi esetet csupán az képezett volna, ha az ingatlan nem a legtöbbet ígérőre üttetett le, vagy a leütés a 170. §-nak megfelelő záridő kitűzése nélkül történt. Az igazságügyi bizottság javaslatához képest azonban a szabály kiterjesztetett úgy, hogy a fokozatos ígéretekre, a zárhatáridő kitűzésére s az árverés befejezésére vonatkozó bármely törvényes rendelkezésnek megsértése okul szolgálhat az árverés megsemmisítésére.

ad g) Ezen pont analog a c) ponttal, a mennyiben itt az árverés fogatosításáról van szó oly előzmény dacára, mely törvényszerűleg az árverésnek abbanmaradását vonja maga után.

Arra a kérdésre kell még megfelelni, vajon szükséges-e előterjesztés folytán a 179. §. szerinti semmiségi okok valamelyikének fenforgása esetében az árverést megsemmisíteni akkor, ha utóajánlat tételik, és ennél fogva a 187. §-hoz képest az előbbi árverés különben is hatálytalannak nyilváníttatik? Véleményünk szerint szükséges; mert az utóajánlat elfogadása és ennek folytán újabb árverésnek rendelése jogervényesen fogatosított első árverést feltételez. Ha az utóajánlat folytán az árverés fogatosítása elleni előterjesztés tárgyalannak tekintetnék és ennek alapján törvényes ok fenforgásának dacára meg nem semmisítették: akkor az utóajánlat folytán megtartandó újabb árverés volna tulajdonképeni első árverésnek minősítve; a mi pedig az utóajánlat fogalmával, az ennek folytán folyamatba teendő eljárás indokával és céljával merőben ellenkezik. Ennél fogva az árverés fogatosítása elleni előterjesztés elintézhető, tekintet nélkül arra, hogy az utóajánlat tételére szolgáló 15 napi határidő még le nem járt; viszont azonban az utóajánlatot tárgyzó beadványt az előterjesztés előtt érdemlegesen elintézni nem lehet.

Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez.*

Az eljárás nevei:

VIII. Az 1858. november 16-iki császári rendelet (R. G. B. 213. száma) szerinti *«bérleti s haszonbérleti ügyekbeni eljárás»* (Verfahren in Bestandstreitigkeiten). Illetékes kivétel nélkül a forum loci, melynek területén a bérlet vagy haszonbérlet tárgya létezik; ez pedig mindig *jbsg* (még a

* Az előbbi közleményeket l. a 21., 31. és 33. számokban.

stádt. deleg. Bez. Ger. is); az eljárás *sommás*; a tárgyalás még a törvényes szünnapokon is folytatható, de vásár- és ünnepnapokon nem. A felmondás alapjául szolgáló bérfizetési pontatlanság esetén az alperesi ellenkövetelésnek betudásáról csak úgy lehet szó, ha az minden hosszadalmas bizonyítás (tanúk és szakértők) nélkül igazolható. 8 nap alatt ki nem hallgatható tanúk mellőzendők. Az esküvel bizonyításra az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 3 nap alatt kell jelentkezni. Felebbezési s felülvizsgálati (revisió) jogorvoslatok 3 nap alatt érvényesítendőek; hasonlóan az igazolási s visszahelyezési kérvények is. Ezek a sommás eljárásnak idevágó lényeges megrovidítései. Végre említendő még, hogy valamely bérleti vagy haszonbérleti állománynak szerződésellenes vagy káros használata esetén még az eljárás folyama is annak zár alá vétele vagy azon félre való bizása kérhető, a ki ellenfelének biztosítékot nyújtani kész.

IX. Az 1819. aug. 23-iki udvari rendelet (J. G. S. 1595. száma) által szabályozott *házassági ügyekbeni eljárás* (Verfahren in Ehestreitigkeiten), mely az 1868 május 25-iki törvény III. cikke által (R. G. B. 47. sz.) minden felekezetteliekre lett érvényre hozva. Nem lehet szándékom, a hivatkozott udv. rend. 19. §-át e helyütt reproducálni, nem annál kevésbé, miután annak tartalma Magyarhonban elég ismeretes. Arra szorítkozom tehát, hogy megemlítem, miszerint az 1868 december 31-iki *novella* (R. G. B. 69. sz.) a kiengesztelési kísérletek és a vagyoni viszonyok rendezése tárgyában tüzetesen rendelkezik. Utóbbinak tekintetében ki akarom emelni, hogy a házasságok egyetértésén alapulólag elválás, vagy a házassági kötelek végleges felfelbontása csak *akkor* állhat be, ha a vagyoni viszonyoknak rendezése igazoltatik; másképp csak az ez érdembeni (elválást vagy a házassági kötelék végfelbontását kimondó) ítélet jogerőre emelkedése után indítható meg a vagyoni viszonyok rendezését célzó kereset, mert a bíró kimondani tartozik amaz ítéletben azt is, hogy vajon a férj, vagy a nő, vagy végre mindkettőjük hibája miatt mondatik-e ki a házasság végfelbontása, vagy a házasság felbontása. Kiemelem továbbá, hogy zsidóknál csak *nem*-egyetértőleg kért elválás esetén alkalmaztatik házasságvédő (defensor matrimonii) és hogy ily eset csak a nő házasságtörése miatt állhat be; míg pedig protestánsoknál egyetértőleg kért elválásnak nincsen helye s ilyen (végelválás) csak kölcsönös legyőzhetlen ellenszenv alapján kérhető. Az eljárás *rendes szóbeli* s ha a házasság érvénytelenítése, vagy végfelbontása forog szóban, *hivatalból*.

X. Az 1781. nov. 1-én kelt nyiltparancs (J. G. S. 27. száma) által szabályozott, *bányaügyekbeni eljárás* (Verfahren vor den Berggerichten). Erre nézve elég megjegyezni, hogy a patens 11. §-a szerint — a 12—31. §-okban megállapított, módosítások mellett — az A. G. O. rendeletei alkalmazást nyernek a bányaügyekbeni eljárásban is.

XI. Az 1782 ápril 9-iki patens (J. G. S. 41. száma) az A. G. O. rendeleteit a *kereskedelmi ügyekbeni eljárás*-ra is (Verfahren in Handelsstreitigkeiten) kiterjesztvén, egyszersmind az eljárás megrövidítése érdekében szükséges módosításokat is állapította meg. Ezen patensnek jelenleg csak 1—11. §-ai bírnak érvénnyel, a többiek mind hatályokból kivetkőztettek, részint az alább említett váltóügyekbeni eljárás szabályai, részint más rendeletek, részint végre az új keresk. törvény és az erre vonatkozó életbeléptetési törvény által.

XII. *Váltóügyekben* az eljárás az 1850. jan. 25-iki igazs. minist. rendelet (R. G. B. 52. száma) által szabályoztatik, mely számos pótlással és magyarázattal lett kibővitve. Az utóbb említett kétrendbeli eljárási nem tekintetében, mely Magyarországon elég ismeretes, nem látom szükségesnek többet mondani, különben nem tudnám közleményemet hol befejezni, főczélom az lévén, hogy az osztrák tvkezési eljárás azon nemeit ismertessem főbb vonásokban, melyek nálunk

nem ismertettek, vagy hazai jogintézményeinkben analogont nem találnak. Hasonló tekintet alá esik

XIII. a *csődeljárás* (Verfahren in Concursfällen), mely az 1868 decz. 25-iki törvény által (R. G. B. 1. sz.) szabályoztatik, és mely hazai csődtörvényünk alkotása alkalmából a hivatottak részéről kellő figyelemre s alapos tanulmányozásra méltattatott. A mi azonban a kereskedelmi, váltó- s csődeljárás terén nevezetes s talán elfogadásra ajánlható, itt-ott külön fogok megemlékezni, a jelen cikksorozat keretére azonban ilyféle különlegességek nem szoríthatók. Egyes hozzám intézendő kérdésekre végre szívesen kész vagyok e lapok hasábjain választ adni, mire a t. szerkesztőség kétségen kívül meg fogja adni szíves engedélyét.

XIV. A *«börzeügyekbeni eljárás»* (Verf. in Börsestreitigkeiten) az 1854 jul. 11-iki törvény (Gesetz für die Wiener Geldbörse) (R. G. B. 200. sz.) 82—85. §-ai által szabályoztatik.

Az «álforgatmány» kifogásáról.

Tudva van, hogy bizonyos a váltóformalitás természetéből folyó és bármelyik 3. személy (forgatmányos) ellen is sikerrel érvényesíthető kifogásokon kívül egyéb, különösen pedig az elfogadó s a kibocsátó közti (alap-) viszonyból meríthető kifogásoknak ily harmadik személy ellenében nincsen és a váltótheoria szerint nem is lehet helye. Nem lehet a forgatmányos ellenében azon habár való s be is igazolható kifogással célzt érni, hogy «a váltó elfogadásáért érték lett kikötve, de nem adva»*, vagy hogy a «fizetési határidő meghosszabítása» (prolongatio, renovatio), vagy hogy «részletfizetési kedvezmény» stb. «lett az alapszerződésben álló felek közt megállapítva.» A gyakorlat pedig tanítja, hogy épen csak ily joggal emelhető kifogások lehetetlenítése céljából szokott a kibocsátó a váltón tuladni, szokott ez utóbbi 3. személy (forgatmányos) által bíróság előtt érvényesíttetni.

Az itt Bécsben néhány esztendő óta kifejlődött praxis szerint már most a váltóadás az «álforgatmány» (Scheingiro) kifogását szokta emelni, ha az eredeti váltóbirtokos helyett más valaki lépett fel felperesként. Ezen kifogás azonban csak a legkritább esetben, vagy talán soha sem szokott beigazoltatni; mert alperes nem saját tényében forog és a (visszakínálható) főesküvel nem képes bizonyítani. A váltókibocsátóra kell tehát tanuképen hivatkozni**, hogy ennek kedvező vallomása esetén kifogását némileg igazolván, legalább is valószínűsítvén, felperest a visszakínálhatlan főesküvel kínálhassa meg, mely az osztr. tvkezési eljárás szerint csak némi bizonyíték szolgáltatása esetén vehető alkalmazásba. Oly esetben pedig, a midőn felperes a talán joggal emelhető álforgatmányi kifogásnak elejét akarja venni, határozottan kinyilatkoztatja, hogy alperesnek minden az előző ellen érvényesíthető kifogásának helyt akar állani, azaz: hogy annak emelését nem ellenzi s arra felelni kész.

Ha az álforgatmány exceptiója bebizonyíttatni sikerülne, úgy az lenne a következés, hogy felperes a keresettel elutasíttatnék, mert nincsen legitimatioja ad causam, nincsen felperessége. Helyre állana a kibocsátó s elfogadó közti alapviszony; utóbbi a váltót saját neve alatt perelhetné, utóbbinak pedig alkalma lenne mindazon kifogásokat érvényesíteni, melyeket a kibocsátó ellen emelhetni vél. Ezen kifogások pedig 3. személy ellenébeni felhozatásuk esetén bírói elbírálás alá sem jönnek, mihelyt az álgíro igazoltatott, mert ily esetben felperes a felhozott erősebb indokból utasíttatnék el.

Nem tudom, Bécsen kívül practizáltatik-e még valahol az «álforgatmány kifogása», mely az osztr. váltóeljárásban gyökerét nem találja s felsőbb bírósági judicatura által ez időig nem támogatattik azért, mert a kifogás rendesen be nem győzetvén, bírósági határozathozatalra nem adott még alkalmat és így ez nem kerülhetett még a felsőbb fórumok elbírálása alá. A bécsi keresk. törvszék azonban a kifogásra, illetve annak nem sikerült beigazolására, reflectálva, ezáltal saját álláspontját megjelölte, melyből kiindulva bizonyára fontolóra venné az álforgatmány exceptióját oly esetben, a melyben annak beigazolása sikerült volna.

(Befej. köv.)

Adler Adolf.

* Ez nem «exceptio non numeratae pecuniae», hanem «exceptio causae datae, causae non secutae» és sikerrel érvényesíthető a váltókibocsátó ellenében.

** Más bizonyíték aligha áll rendelkezésére, de ha volna, természetesen, hogy használt vehetné.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A *juristitium* hogy milyen mértékben csökkentette fel a hátralékok számát a kir. táblán és a kir. Curian, arról ékesszóló tanúságot tesz azon statisztikai kimutatás, melyet egyik utóbbi számunkban közöltünk. A járásbírói praxisban a törvényszünet még kedvezőtlenebb eredményeket szült. A távollévő bírák ügyei egyik része félretételt az őszre, másik része kiadatott az itthon maradt bíráknak. Előállott az, hogy a félretett ügyekben csaknem félelvi hivatalos moratorium adatott. Például május elején s folyamán elhalasztott, nagyobbrészt július hóra kitűzött ügyek a beállott törvényszünet után hivatalból ismét a júliusi napirendről is levétettek s többnyire október vagy november hóra lettek kitűzve. Az ügyek egy részének összesítése folytán pedig az itthon maradt bíráknál tömérdek halmazra szaporodott a munka s beállottak ennek természetzerű következményei is. S miután magától értetődik, hogy a nyár alatt hivatalban maradt bírák a szabadságot utólag igénybe veszik: az aránytalanság a *juristitium* utáni hosszú időre perpetuálva van. Hogy ez a sommás gyakorlat terén mihez vezet, azt érdekes módon illusztrálják a zsufolásig megtelt aljárásbírói szobák a délelőtti tárgyalási időben.

— A kir. Curia az évi 368. sz. a. oly ítéletet hozott, mely a törvénnyel ellenkezik. A vádlottat, kiről az ítélet constatálja, hogy «tettének elkövetésekor korának 14. évét sem érte el», 5 évi hivatalvesztésre s politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére ítélte. A btk. 85. §-ának utolsó bekezdése szószerint következőképen hangzik: «A jelen szakasz értelmében büntetendő egyénekre nézve (a ki akkor, midőn a büntetett vagy vétséget elkövette, életkorának 12. évét már túlhaladta, de 16. életévét még be nem töltötte) hivatalvesztés vagy a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése nem állapítható meg». A Curia constatálja az ítéletben, hogy a vádlott tettének elkövetésekor korának 14. évét sem érte el» s dacára ennek, dacára a 85. §. félre nem érthetően szóló abszolút szabályának, sőt még dacára annak is, hogy maga az ítélet idézi ezt a 85. §-t, mégis 5 évi hivatalvesztésre s politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére ítélte.

— A budapesti kir. tábla 1883. augusztus végéig terjedő ügykimutatása előttünk fekszik. Működik 72 polgári, 2 urbéri, 9 váltó és kereskedelmi és 55 bünvádi előadó; összesen 138. A polgáriak közül most is az «igénybíró» adott elő legtöbbet; 675 ülési ügyet intézett el. A bünvádiak közt az egy referensre eső legmagasabb szám 719. Valamennyi előadó közül 400-nál többet intézett el 39. Előadatot összesen 76243 drb. Hátralék 19707. Az ügymenet részletes áttekintését legközelebb közöljük.

— Az ügyvédi Kör választmányához Dr. DEL'ADAMI REZSŐ indítványt nyújtott be, melyből közöljük a következőket: Indítványozom, hogy az ügyvédi kör megfigyelve régi közóhajnak, országos ügyvédi gyűlést hívjon egybe a fővárosba jövő év tavaszára s hogy azt kellően előkészítse és vezesse, hogy eredményében karunk érdekeinek előmozdításához — lehetőleg állandó szervezetek és intézmények létesítése által — hozzájáruljon. A gyűlés programját kettőnek gondolom, u. m. a jogos ügyvédi érdekek igényeit s azon igazságügyi reformokat kell hangoztatnia, melyek karunk felvirágzásának létfeltételei. Az első tekintetben nézetem szerint állandó országos szervezet létesítése képezi a legfőbb feladatot. Szabad egyesülés útján ezt nekünk ép oly kevésbé tilthatják, mint nem tiltották hivatalnokoknak, tanítóknak, községi jegyzőknek, telekkönyvvezetőknek, mérnököknek, orvcsoknak stb. Főlegesen bizonyítanom, hogy a kamarák mai kiszámítottan élettelen, burokratikus szervezetükben képtelenek a kar oltalmára s emelésére. Azokban az autonómia, a szabad tevékenység, a független eljárás vére nem kering. Azok kényszerült elszigeteltségükben s alárendeltségükben alig egyebek az állam tisztelbeli poroszloinál, a kormány statisztikai hivatalainál és egy céltalan önadóztatás gépezeténél. Petícióik csak a miniszteri papirkosarakat gazdagítják. Minden irányban tehetetlenek. Az sem szorul bizonyításra, hogy egy országos egyetemes állandó nagyszámú választmányal, országos nyugdíjintézménnyel s időnkint országos gyűlékezéssel sokkal inkább képes a főváros és a vidékek összes erejét egységes célokra fordítani s már ezáltal is bizonyos súlyt, tekintélyt, imponáló jelleget nyerni a mai viszonyok között s a mai kormánnyal szemben, a midőn egyedül az erő vétetik számba, ez előtt azonban mindig meghunyászkodnak vagy vele megalkusznak. Meggyőződésem, hogy már az első ügyvédi gyűlés enuntiatíói

sokkal több figyelemre számíthatnának illetékes helyen a kamarák panaszaival, ha egyetértőleg hoznának az egész kar által, mely számánál, intelligenciájánál, részben anyagi s társadalmi helyzeténél fogva is oly fontos politikai tényező, főleg a választások küszöbén. — — — Az egyetemes célja a kar érdekeinek oltalma és előmozdítása lenne. Egy nagy testvérszövetkezet, a Bar of England mintájára talán egy Bar of Hungary csirája. Eszközei: gyűlések, felszólalások, a sajtó, az irodalom s a mi anyagi és humanitarius szempontból ma a legfontosabb: a nyugdíjintézet agg, kereksejtéptelen tagok és tagok özvegyei s árvái számára. Ennek létesítése már az országos egyetemes feladata volna. Alapját a tagok járulékaiknak nagyobb része, adományok stb. képeznék. Az országos ügyvédegylet s nyugdíjalap szükségét nemcsak enuntiatíval, hanem az első mindjárt létesítendő az első országos ügyvédgyűlés, sőt ez lenne legfontosabb feladata, léteztetné. E mellett enuntiatíóra alkalmasnak vélem annak kijelentését, hogy úgy a léteítendő polgári mint a bünvádi eljárás a teljes szóbeliség és nyilvánosság elveire, utóbbi e mellett az esküdtzéki intézményre s a védelem kötelező voltának és a vádhatósággal egyenjogúsításnak elveire fektetendő, a minek indokolása a gyakorlat, a tapasztalat embereit leginkább illeti meg, s a mely annyiszor helyeselt elveknek meg nem felelő tervezetek határozottan elítélendőek. Kimondandó volna továbbá a közjogi bíráskodásnak igazságszolgáltatási garanciákkal való szervezésének szüksége, szemben a mai megyei, közig. bizottsági s miniszteri írásbeli eljárással, melyben az ügyvéd felszólalásának nincs helye. Szemben a hasonló középkori burokratikus eljárással torzóval az u. n. pénzügyi bíráskodásról ezen enuntiatio mindene etre actualis lenne.

— A magyar telekkönyvi rendtartás, kapcsolatban az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárással című munka fog közelebb megjelenni MAGAY KÁROLY kis-újszállási kir. járásbírótól. Körülbelül tíz éve lesz, hogy a telekkönyvi törvényre vonatkozó kézikönyv a magyar irodalomban nem jelent meg. A telekkönyvi rendeleten később hozott törvények oly sok változást tettek, az ezen törvényre vonatkozó miniszteri rendeletek ma már oly számmal vannak, hogy nem akadhat ember, a ki magáról állítani meréselné, miszerint mindazon törvényeket és miniszteri rendeleteket ismeri, melyek a telekkönyvi rendtartásra vonatkozólag ez ideig meghozattak, illetőleg megjelentek. Midőn az 1871. évi VIII. tcz. 66. §-a ugyanazon évi XVIII. tcz. 87. §-a a bírákat, a bírósági hivatalnokokat és községi előjáróságokat, az 1874. évi XXXIV. tczikk 71. §-a az ügyvédeket, az 1874. évi XXXV. tcz. 72. §-a a kir. közjegyzőket oly felelősséggel kötelezi, hogy mindazon károkért kártérítéssel tartoznak, melyeket hivatalos eljárásukban, cselekvésük vagy mulasztások által valakinek gondatlanságából okoznak: csak is hasznos munkát végzett szerző, midőn a telekkönyvi törvény ezen kézikönyvét megírta, melyben a törvény minden szakaszát nem csak magyarázattal világosítja fel, de az ugyanazon szakaszra vonatkozó törvényeket és rendeleteket is az illető helyeken összegyűjtötte. Az ingatlanokra vonatkozó végrehajtási törvény is a munkába be van foglalva, és ez által azon eredményt éri el, hogy ezen kézikönyv mindazon törvényeket és rendeleteket magában foglalja, melyekre a telekkönyvekkel foglalkozóknek szükségök lehet. Irománypéldák és a bélyeg és illetékekre vonatkozó törvények és rendeletek egészítik ki a művet.

— Az osztrák igazságügyminiszter felszólítást intézett az országos főtörvényszékek elnökeihez, hogy a bíróság tagjaiból és ügyvédekből enquetét állítsanak egybe az ügyvédeknek polgári ügyekben való díjazása iránti szabályzat szerkesztése végett. A javaslatok október végéig küldendőek be, minthogy a miniszter még a folyó ülésszak alatt törvényjavaslatot szándékozik e tárgyban a törvényhozás elé terjeszteni.

— A francia igazságügyminiszter a f. é. jul. 3-iki minisztertanácsi ülésben azon javaslatot tette, hogy parlamenten kívüli bizottság állíttassék össze a bünvádi eljárás revisiója tárgyában.

Azon tisztelt olvasókat, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, az előfizetés mielőbbi megújítására kérjük fel, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be.

A KIADÓ-HIVATAL.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 8 irt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetéről. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Döntvénybírálat. SARLAY EDE ügyvédtől. — A telekkönyvi reformkérdések. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Adalékok az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez. ADLER ADOLF bécsi ügyvédtől. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A kir. tábla elvi határozatai.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.

Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyet. tanártól.

A/ A jogügylet.

Bevezetés nélkül kezdeni valaminek tárgyalását olyan dolog, mondja GAIUS, mint ha valaki mosdatlan kézzel fog munkához.

Bármily csekély jelentősége is legyen következő fejtegetéseimnek, igyekszem tehát, hogy legalább «mosdatlan» ne lépjen a szíves olvasó elé.

Az ember gondolatának a szó nem mindig pusztán közlő eszköze, hanem olykor az eszme fentartója és terjesztője. Valamely szónak könnyű és gyors elterjedése ilyen esetben aztán a legközvetlenebb bizonyítéknak vehető arra nézve, hogy a hozzá kötött gondolat könnyen érthető, a közgondolkodásba minden nehézség nélkül átmenési jó tulajdonsággal bírt: életre való, mint mondani szokták.

Nincs az újabb jogi terminológiában pedig szó, mely könnyebb, gyorsabb és nagyobb elterjedést talált volna, mint a «jogügylet». E nélkül a jogász ma már szinte beszélni sem tud, mely körülmény tehát legitimációjául eléggé szolgálhatna.

Ámde «gyanakodók vagyunk mindnyájan, embereknek fiai» s a sok más species között a «civilista» még hozzá azt tartja: «parum est ut non subverti possit.» A miből könnyen érthető, hogy a fenebb mondottak dacára a «jogügylet» is tudja, mi az a «létért való küzdelem.» Különösen a legújabb időkben kétségbe vonjuk, hogy a római jogtudomány fényes múltjával dicsekedhetne; hogy az új dogmatika kifogástalan fogalmai között méltó helye lenne; sőt még azok is, kik védelmére kelnek, hajlandók legalább «gyengeségeit» beösmerni, szóval mindenképen támadva van.

Nálunk eddigelé, tudtommal, még teljes békeességben volt. Sőt előtte áll törvényesítése. Magam részéről sem fogom nagyon bántani. De mert mégis jó hírneve épen szülőföldjén lett kétségessé téve, azt hiszem, nem lesz felesleges, ha a sorompó felemelése előtt kissé vizsgálat alá vesszük, s elmondjuk vele: hogyan és hol jött e világra, mi célja van és miként tudott ennek eddigelé megfelelni?

I.

1. Mivel az ellenkezőnek kimutatása a dolog lényegére nézve úgy sem fogna sokat nyomni, vegyük fel valóságként, hogy a jogügylet elvontnak nevezett, általánosított alakját a római jogi dogmatika még classicus korszakában sem ismerte: a «negotium» szó egészen más, csak az obligatiók kategóriájába eső ügyletekre vonatkozó fogalmat fedvén*.

* PERNICE, *Marc. Antist. Labeo*. I. 403—404 old.

És mert a közép- és ujkori jogtudomány e század elejéig e tekintetben is csak a római jognak hol jó, hol rosszabb reproductiójáig tudott eljutni, tehetjük mindjárt azon további concessiót, hogy keletkezése az új «rendszer» fellépésének idejére esik; sőt a felvett szempontból, úgy vélem, egészen helyesen fogok haladni, ha még itt is a kezdetleg s nyomokat mellőzve, dogmánk történetét mindjárt ott kezdem, a hol már igaz voltára számot tartó, a jogrendszerrel összefüggésbe hozott eszmeként áll előttünk t. i. SAVIGNY constructiójával. Nála találhatni ugyanis a jogügylet fogalmának egyenesen a rendszer alapeszméjéből levezetett következő meghatározását:

«akarathatározások vagy jogügyletek alatt azon jogi tények értendők, a melyek nemcsak szabad cselekmények, hanem a melyeknél a cselekvőnek akarata egyuttal valamely jogviszonynak keletkezése vagy megszüntetésére közvetlenül van irányozva.»*

A SAVIGNY *Systemjének* nyomán haladott «Pandekták» elterjedése után e néhány sorral állandóan találkozunk. De már sok idő telt el míg a német dogmatika az itt letett eszmét egész hordereje szerint tudta méltányolni. Pedig alig kapunk ama rendszerben tételt, mely akár a tárgyilagossá, akár az alanyi jog szempontjából véve, mélyebbről merítve, az előző korszakokhoz viszonyítva a conceptióban több eredetiséget tüntethetne fel. Kétségtelen ugyan, hogy a mester ezen is a multnak teljes ismerete és tekintetbe vételével dolgozott; különben dogmája a köztudatba sem oly könnyen, sem oly tartós eredménnyel át nem ment volna. De a történet, a mult, itt azon ritkább tüneményben jelenkezik, mely az eszme kibontakozását, tökélyesbült tartalmát határoolja.

2. A XVI. század második felében a glossátor-iskola nagy hírnevével vetekedő u. n. francia-iskola gazdag örökséget hagyott ugyan maga után. CUIACIUS szerencsés keze az elrejtve és elfeledve hevert római jogemlékeket egymásután hozza napfényre s feldolgozásuknál éles esze a kritika és exegesis örökbecsű mintáit létesíté, bámulatos munkaereje a római jogot addig nem ismert sokoldalúságában és terjedelmében állítá a tudós szellemtől áthatott kortársak elé. Mig másfelől nagy vetélytársa és ellenfele, DONELLUS, híres kommentáriusaiban a pozitívjogi dogmatika teljes felkarolása mellett már a «rendszer» eszméjét és a jogi fogalmak construálása körül a tudomány feladatát emeli ki.** S mégis minő meglepő eredmény! A következő idők a jogtudomány hanyatlásának korszaka. A sok terjedelmes munka, bámulatos írói szorgalom dacára, folytonos a panasz, hogy a jogtudomány nem tesz semmi előhaladást. CUIACIUS nagyszerű műveiből tudós vagy tudakos régészet, DONELLUS-éból legulejusság, szók felett vitatkozó, merev dogmatismus hajt ki. Mig SAVIGNY fellépésével, mint a nap elől a köd, fosz-

* SAVIGNY, *System des heut. Röm. Rechts*. III. k. 114. §: «Unter Willenserklärungen oder Rechtsgeschäften sind diejenigen juristischen Thatfachen zu verstehen, die nicht nur freie Handlungen sind, sondern in welchen zugleich der Wille des Handelnden auf die Entstehung oder Auflösung eines Rechtsverhältnisses unmittelbar gerichtet ist.» A kezdetleges nyomokat illetőleg I. SCHALL, der Parteiwille im Rechtsgeschäft; PENICE, Rechtsgeschäft und Rechtsordnung, a «Zeitschrift f. d. Privat- und Öffentliche Recht der Gegenwart.» VII. köt. 466 és köv. old.

** DONELLUS, *Commentarii de iure civile* Vol. I, cc. 1. 2.

lik szét ama szellemtelen betűszürkület; üde munkakedv, folytonos haladás jelzi lépten-nyomon a jogtudomány visszanyert birtokát. A régészet történeté: a jelen magyarázójá; a dogma: a fejlődés természetes eredményének pihenő pontjává lesz. A jogeszmé a közéletben felszínre kerül, egyesek és egész népek újra bizalommal ölelik magukhoz, mint olyat, a mi az öntudatra emelőleg és bátorítólag tud hatni. Persze, hogy a «bölcs törvényhozók» csatlócai, főleg az utóbbi körülmény miatt, nagyot kiáltanak; SAVIGNY-t demagognak, veszedelmes forradalmárnak nevezik. De ez a dolgon mitsem változtat: SAVIGNY körül a kor legkiválóbb tehetségei sorakoznak.

Honnét ezen ellentét? kérheti bárki is. Talán SAVIGNY nagyobb lángész mint CUIACIUS vagy DONELLUS és még több más fényes név? Semmi esetre. Az ok más-hol rejtett, a mit ma már, SAVIGNY sikerei után kimutatni, többé nem mesterség. Ránk itt ebből csak az tartozik, hogy az új tudomány a jog természetét és forrását tisztán oda állítva, az intézmények állandó és természetes criteriumát, a jogvilág tüneményeinek meghatározására az igaz mértéket adta kezünkbe. Kimondatott a nagy elv, hogy az ember jogait nem a természet, hanem az állam kezéből kapja. Az emberi minőségben rejlik ugyan azok szükséges volta és lehetősége: a jog mindenkire nézve belső szükségképesség; de azért fejlődése nem kevésbé marad individuális, sőt esetleges, és terjedelmére nézve felette különböző. Hogy a jogok életprocessusának megismerése és elősegítése képezheti egyedüli feladatát a jogtudománynak, s hogy azok természete adja az utat és módot, a melyen e célja felé haladnia kell. «Minden jogviszony saját szabálya alatt áll, mely szerint valakire nézve keletkezik, és ismét megszűnik. E szabályok annyira fontosak, hogy némely jogviszonynál a kutatás és megismertetés kizárólagos tárgyát képezik. De azért a csak egyes viszonyokat érintő szabályok mellett, van sok és fontos közös határozmány, melyeket csakis akkor fog valaki helyesen érteni, ha azokat épen mint közösöket fogja fel és állítja össze.»* A mi más szavakkal azt teszi, hogy az *általános* és *különös* törvénye a jogviszonyoknál is saját természete szerint nyilatkozik: a megismerés tehát csak a szét- és összetartás módjával lehetséges. Az első lehetővé teszi az esetlegesnek az állandótól való különválasztását; az utóbbi az általánosnak olyan összetételét, hogy benne a jelenségek egész sora közös alapját fogja megtalálni. Az elsőnek egyik legegyszerűbb kiválása a «jogi tény»; a másodiké a jogi tény teljesebb formációja: a «jogügylet».** Mert a jogügylet a) tény (factum), mely a jogra nézve relevans; b) a cselekvésre jogosult alany ténye; c) nem véletlen azaz akaratán kívül eső ok eredménye, minek folytán d) cselekvény és pedig az utóbbi oknál fogva a személy szabad cselekvénye, melynek célja a külállapot változtatása, a mi közelebbről valamely jogviszonynak keletkezését vagy megszüntetését jelenti. Általános, mert a species keletkezése minden esetben benne valamely momentum változását tünteti fel. Mig másfelől egy már kiváltabb, önállóbb kategória a jog azon többi más tényeivel szemben, melyeknek hatálya az alany akaratán kívül eső tény, vagy a melyek singularitásuk következtében egy közös szempontra még vissza nem vihetők, genussá még nem fejlődtek. Végre nem «üres elméleti, iskolás schema», mert tartalma a jog organicus tulajdonságánál fogva az általánosnak a különössel szemben positivuma. Méltán lett tehát a dogmatikába felvéve, és méltán foglalja el abban ma is helyét.

* SAVIGNY i. m. 104. §.

** Talán nem is kellene figyelmeztetnem, hogy itt szorosan a felvett intézmény felé haladván, az általánosnak többi alakjait mellőzhetem. Mennyire fundamentalis általánosság azonban a jogügylet épen a «rendszer» szempontjából, mutatja azon körülmény, hogy az csak a rendszer változtatásával mellőzhető.

Ámde más kérdés, vajon a magában jogosult eszmét SAVIGNY helyesen is dogmatizálta? Nincs-e abban több vagy kevesebb mint kellene? Ezen kérdésre válaszol dogmánk további története.

3. Általánosan elismerték mindjárt, hogy SAVIGNY dogmájában a magánjogi dogmatika lényeges haladása foglaltatik. De úgy látszik főérdemét eleinte csak abban találták, hogy a cselekvénynek «közvetlen» célú tűzvéni ki, ez által azt előbbi határozatlanságából kiemelte. Még PUCHTA is jogügyletnek vesz minden cselekményt, melynek jogi hatálya van:* holott a cselekmény önmagában véve más tényről csak abban különbözik, hogy az eszének és szabad akaratának birtokában lévő embernek, esetleg valamely irányban jogilag relevans ténye. Kifogásolták azonban azt, hogy a mint PUCHTA általában véve, úgy nem tesz különbséget SAVIGNY az «akaratnyilvánítás» és jogügylet között. Az akaratnyilvánítás ugyanis nem egyéb az akarat közlésére szolgáló eszköznél; ennyiben mindenesetre cselekvény, s lehetséges, hogy általa jogviszony változása czéloztatván, eme következménye be is fog állani. De az is lehetséges, hogy egészen eltekintve ama célzatától, az akarat nemcsak össze nem függő, hanem össze sem vágó hatályokat von maga után, Hogy tehát tulajdonképen az akaratnyilvánítás is jogi tendenciával csak azon esetben bír, a hol valamely jog felett rendelkezést foglal magában, a midőn aztán közelebbi specifikusabb jelleget nyervén, válhatik jogalapító vagy megszüntető akaratnyilvánítássá, jogügyletté.**

E kifogás azonban úgy látszik nem birt elég nyomatékka, mert a forgalomba került definitióknál (pl. Arndts) folyton ott találhatni, hogy «a jogügylet akaratnyilvánítás stb.» Csak WINDSCHEID jegyezte meg, hogy a meghatározás ezen elemében még mindig igen *tág* és igen *szűk*. Igen tág azért, mert midőn azt mondjuk, hogy a jogügylet azon akaratnyilvánítás, melynek célja és irányzata valamely joghatály előidézése, igen sokat mondtunk, a mennyiben e meghatározás alá a bírói ítélet is vonható: már pedig az ítéletet jogügyletnek nevezni se nem szokás, se nem lehet, rá nézve egészen más szabályok állván. Másfelől igen szűk azért, mert a felvett módon a jogügylet az azt létesítőnek csak a *saját* viszonyaira szorítkozó marad; holott lehetséges, hogy harmadik személy viszonyára is meghatározólag hat; mely hiányok kikerülése végett formulázza azután a közönséges definitiót ily módon:

«a jogügylet *magánakarat*-nyilvánítás, melynek tartalma szerint valamely jog keletkezik, megszűnik vagy változást szenved.»***

Mindez azonban SAVIGNY tételére vonatkoztatva legfeljebb egy kis «határkiigazítás»-nak vehető, egy másik sokkal fontosabb mozzanatát szándékosan vagy elnézésből, de mindenesetre kritikán kívül hagyván. SAVIGNY tételében ugyanis szemben a megelőző korszakkal nemcsak systematicus, hanem a jog alaptermészetét érintő fontos mozzanat is van. A midőn t. i. az egyes akaratát a joghatállyal *közvetlen* causális viszonyba hozza, az egyén autonómiáját, ez által az alanyi jogoknak a tárgyilagossághoz való viszonyát helyezé új szempontra, a miből kiindulva a jogi jelenségek egész sorára nézve az addig tisztán casuistikus megoldási mód helyébe állandó szabályokat tett. A miből könnyen érthető hogy mihelyt dogmájának ezen része fel-

* PUCHTA, Pand. 49. §: «Solche juristische Handlungen, deren Absicht auf eine rechtliche Wirkung geht, heißen Rechtsgeschäfte.»

** SENTENIS, *Das prakt. gem. Civilrecht*. I. k. 17., 19. §§.

*** WINDSCHEID, Pand. I., 69. §: «Rechtsgeschäft ist die Privatwillenserklärung des Inhalts, dass ein Recht entstehen, untergehen oder eine Veränderung erleiden soll.» Persze, hogy a sokat ígérő «magán» toldalékról már ARNDTS veti fel az «igen szűk» kifogását: «Jedenfalls (aber) sind völkerrechtliche Handlungen Rechtsgeschäfte, und doch nicht Willenserklärungen von Privatpersonen.» (Lehrb. 63. §. 5. kiad.); a mire WINDSCHEID munkája következő kiadásában, részben kitérőleg, részben nem jól felelt.

szinre került, a vita más fordulatot, mondhatni az egész magánjogra nézve fundamentális jelentőséget nyert, ugyanarra, hogy nincs ma már Németországban magára valamit tartó vagy «sarkantyú» után vágyó dogmatikus író, ki a vitában közvetlenül vagy legalább incidenter állást ne foglalna. Lássuk, mi módon kerül ki az érintett fontos kapocs.

4. A jogeszméje teljesebb megvalósulását a mai jogi tudat az u. n. «*æquitas*»-ban keresi. Ez alatt azonban nem a «bíró bölcs belátását», a pozitív jog rovására, az egyéni észjárás vagy tetszés törvényesítését érti. Az «*æquum*» az «egyenletes» jog az, mely a viszonyt teljesen fedi; mely mindent tekintetbe vesz a mi tekintetet érdemel, és semmi olyast a mi erre nem érdemes; az «*æquitas*» tehát a jogszabály teljessége. Továbbá, a jogforgalmi életnek alapja a «*bona fides*», a «megbízhatóság», a «teljesítési készség», mely a jogügyletből eredő haszon által az illetőben önként keletkezik, míg ez magát a társadalom általános életelveivel és az ezeket kifejező szokásokkal és erkölcsökkel ellentétbe helyezni nem szándékozik, míg le nem mond a kölcsönös bizalom birtokáról, mely egyedül képes az egyéni állást az embertársakkal szemben értékesé tenni. Ma minden jogügylet ily értelemben vett «*bonæ fidei negotium*». A jogeszméje valósulása tehát a jogügyletben az *æquitas* és *bona fides* érvényre emelkedése. Nem lehet ennél fogva kétség a felől, hogy minden jogügyletnél az alanyi momentum, a cselekvőnek akarata, alkotó rész, melylyel a jogi hatály causális vonatkozásban van. Ámde ezzel még nincs sok mondva, mert a causalitas is többféle; lehet közvetett, vagy lehet közvetlen. Az is kérdés tehát: melyik az eset a jogügyletben felvett akaratra nézve? SAVIGNY szerint a cselekvő akarata a jogügylet által létesített hatályra «közvetlenül van irányozva», a mit egy alkalommal konkrét vonatkozásban így határoz meg: «... eigentlich muss der Wille an sich als das einzig Wichtige und Wirksame gedacht werden.»* Helyes-e ez? És hol kapjuk e kérdésre a feleletet? Csak a SAVIGNY-iskola alaptételében.

A történeti iskola jogeszméje könnyű és rohamos hódítást csinált, mert a népek közérzetének adott kifejezést. A «népakarat» eszméje a felébredt köztudat vezérszava, áthatja a közélet minden rétegét, s természetéhez képest követel, hogy constitutív tényezőnek ismertessék el: aktivitás nélkül nincs szabadság, nincs önállóság. A közélet, az ezt fentartó és mozgató intézmények sem lehetnek «puszta tetszés» dolga; az állam nem élettelen mechanizmus, ama tetszésnek, hanem az emberi lét «*organicus*» eredménye, egységes és tárgyiasult szervezete. Más oldalról, habár az egymás mellé helyezett államok számtalan viszonyok által vannak is egymásra utalva, azért nem kevésbé önálló egyediségek, mely önállóságnak legkiválóbb mozzanata ez önmagáért és önmagában hordott törvény szerint tevékenyülő akarata, a mi tehát csak önmagát tarthatja forrásának is; a mi a jogra vonatkoztatva azt teszi: az állam saját jogával bír, melyet az individualitással járó hajlam, szokás, erkölcs, gazdasági helyzet stb. nemcsak individualisál, hanem szükségkép nemzetiessé is tesz. De ha az önállóság és individualitás a jogalap tulajdonsága, akkor e sajátság a jognak az egyesre mint jogalanyra való konkrét vonatkozásában is meg kell, hogy legyen mindazon esetben, a hol a közérdek az egyéni jólét eszközlésében találja célját: az alanyi magánjogoknál. Az egyesnél is a jogalanyiság az «én» nek érvényesülése; a mi azt teszi, hogy konkrét esetben a jogviszony változását okozó tényeknél, tehát jogügyleteknél, a cselekvő akarata létesítő és meghatározólag ható tényező: «Das Rechtsgeschäft ist die Bethätigung der dem Privatwillen auf dem Rechtsgebiet zustehenden schöpferischen Kraft.»**

(Folyt. köv.)

* SAVIGNY, i. m. 134. §.

** WINDSCHEID i. h.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

II. FEJEZET.

Telki szolgalmak.

I. Természetük (talán: Átalában).

(283. §.) Csak azt kell megjegyezni, hogy a *telki szolgalm* mivoltának meghatározása nem eléggé szabatos.

(284. §.) Nincs észrevételem.

(285. §.) E §. tartalma határozatlan voltánál fogva csak visszaélésre, de legalább is félreértésre adhat alkalmat, a mennyiben «az uralgó telek szükséglete vagy annak használása» esetleg kiterjedtebb használatot kívánna meg, mint a szolgalm rendelesekor megállapítva volt. Czészerűbb lenne a §-t mellőzni, miután már a 274. §. első bekezdésében is megfelelő szabály foglaltatik.

(286. §.) Hogy telki szolgalmak oszthatlanok, ezt nemcsak a 143. §. már kimondta, de ismét kimondja még a 287. §. is, következésképp a 286. §. törlendő.

(287. §.) Ennek utolsó tétele: «Sem az eszmei, sem a természetbeni felosztás folytán a szolgáló jószág nagyobb terhelhetése helyt nem foghat», elhagyandó, mert ez is már a 274. §. első bekezdésében benne foglaltatik.

(288. §.) Hogy a tulajdonos saját telkén tetszése szerint rendelkezhetik, a mennyiben őt ebben törvényes szabályok vagy másnak szolgálmi joga nem korlátozza, ez nemcsak magától értet, de e javaslat 38. §-ában már ki is van mondva. A sok ismétlésre s így a 288. §-ra nincs szükség.

II. Egyes telki szolgalmak.

Egyes telki szolgalmak eseteinek különös kiszemelését és részletes szabályozását nem tartom szükségesnek, sőt czélszerűnek sem akkor, mikor azokon kívül még számtalanok lehetnek és vannak is, melyekről említés sem tétetik és a mikor az általános elvek alapján az egyes esetekben felmerülhetők kételyek biztosan elintézhetőek; az általános meghatározások igényelnének csak némi kiegészítést. Miért kelljen nekünk a szászországi és az ausztriai polgári törvénykönyvet mindenben követnünk?

Egyébiránt, hogy az ausztriai ptk. is az egyes telki szolgalmakra vonatkozó részletes szabályaival csak az általános elvek gyakorlati alkalmazását kívánja irányítani, ez nemcsak a törvénykönyv 487. §-ának szegélyiratából, de e szavaiból is kitűnik: «A szolgalmak külön nemeinél a jogviszonyok az itt felállított elvek szerint határozandók meg. A ki tehát stb».

Azon nem valószínű eshetőségre azonban, ha a javasolt részletes szabályozás a törvénykönyvbe mégis felvételnek, hozzászólók az egyes szakaszokhoz is.

(289. §.) Az első bekezdés az «*általános határozatok*» között a 272. §-ban csaknem szóról-szóra már megvan. Ismétlésre nincs ok.

A második bekezdés két esetet emel ki, melyek nem tekinthetők telki szolgalmaknak; miért nem sorolja fel a többi eseteket is, mert a szövegből nem tűnik ki, hogy azok csak példaképpen említvék meg. Ily negatív intézkedésre egyáltalában nincs szükség, de a §-ban említett két eset különös kiemelésére már azért sincs legkisebb szükség, mert ha az indokolás szerint (216. lap): «A szakasz végbekezdése gátolja, nehogy ily örökös haszonélvezet által a tulajdonjog végkép hatálytalanná tétessék, és hogy az örökös bérlet behozassék (*emphyteusis*)», ez e helyen felesleges ismétlés, miután megtette ezt már a javaslat 40. §-a, melyről a 289. §. talán megfeledezett.

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37., 38. és 39. számokban.

Hogy végre a lakási szolgálat sem rendelhető telek, hanem csak személy javára, ez is talán természetes.

(290. §.) A mit az ausztriai ptknek fennebb bemutatott 187. §-a csak példaképen mond, azt e §. feltétlen szabálylyá teszi az által, hogy a különben szószerint átvett §-ból e szót «tehát» kihagyja. De átvette a javaslat azt a §-t minden hibájával együtt, mintegy látatlanra. Csak egyet kívánok ennek támogatására kiemelni. Az áll ugyanis a §-ban: «ki idegen gerendának falába beeresztését tűrni köteles, az aránylag az arra rendelt fal fentartásához is járulni tartozik». Ha e szerint valakinek háza falába a szomszédépületnek egy gerendája van szolgalmként beeresztve, a fal (ház) tulajdonosa saját háza falának fentartásához csak aránylag tartozik járulni, tehát a szomszéd ház falának fentartása első sorban és főleg a gerenda tulajdonosát terheli?!

Ilyen §-ra csakugyan nincs szükségünk.

(291. §.) Az *ereszjog* részletes leírásánál a javaslat előtt az ausztriai ptk. 489. §-a szavai nyomán csak oly eset lebeg, melyben az eresz alatt idegen fedél van; pedig legtöbb esetben az eresz csak az idegen telekre nyulik be. A §-ban felvett eset egyébiránt ma talán már elő nem fordulhat, mert faluhelyen a szomszédos épületek egymástól rendesen távol állanak, városi épületeknél pedig a mai építési rendszer és szabályok mellett egykönnyen nem is lehetséges s ha mégis a telkek saját-ágos alapjánál fogva elkerülhető nem lenne, fognak a felek a szolgalmi viszony szabatos meghatározásáról gondoskodni s ha ezt elmulasztanák, az általános elvek alapján a netaláni viszályok biztosan elintézhetőek.

(292. §.) Hogy az *esővíznek* a szomszéd fedélről a maga telkére vezetésre jogosult köteles a jog gyakorlásához szükséges készülékeket maga költségén előallítani, ez már a 276. §-ban elég jól ki van mondva s miután ez minden esetben és nemcsak az esővíz idevezetésénél áll, innét elhagyandó, mivel különben minden egyes esetben kellene ismételni. A 292. §-t is törlendőnek tartom.

(293. §.) Az *ablakjog* szolgálma inkább csak városi telkeknél fordulhat elő. A múlt században, a mikor az ausztriai ptk. készült, annak 488. §-ára talán szükség lehetett, de ma, mikor építési engedélyt a szomszédok meghallgatása nélkül a hatóság nem adhat, ez uton a szomszéd érdeke eléggé meg van védve, a nélkül, hogy a ptk. javasolt rendelkezése szükség lenne; tehát a 293. §. is felesleges.

(294. §.) Hogy *gyalogösvény* (talán csak *ösvény*-gyalogut) nyelvünkön mit jelent, ezt a szótárból megtudhatja az, kinek erre szüksége van, de a törvénykönyv ne terjedjen még ilyenre is ki. Mert hogy ösvényen emberek szoktak gyalog járni s hogy *gyalog* (eddigelé legalább) csak emberek járnak, ez világos. Hogy pedig a járó embernek akár zsebeiben, akár kezeiben vagy vállain van-e valamely tárgy (teher), ez a gyalogut terhét nem növeli s a járást nem teszi egyébbé. Hogy végre a lovaglás vagy más állatok általi vitetés nem járás, ezt is mindenki tudja, legfeljebb még az tűnhetik fel a §. szavaiból, hogy a ló nem állat, miután a «lovaglás» és «állatok általi vitetés» között különbség van téve. Ez különben az ausztriai ptk. 492. §-ával szemben önálló újítást képez. Ezeknél fogva a 294. §. is mint felesleges elhagyandó.

(295. §.) A *szekérut* részletes körülírását is az általános szabály kielégítő volta mellett feleslegesnek tartom. E helyen csak a tervezet általános részének 101. §-ára kell hivatkoznom, mely szerint: «A ki többre jogosult, az jogosítva van az abban foglalt kevesebbre is»; e mellett felesleges annak kimondása, hogy a szekérut a gyalogjárás jogát is magában foglalja.

(296. §.) Az általános szabály mellett a «*marhacsapás*» (marhahajtás) jogának körülírása is mellőzhető.

(297. §.) Ez ismétli a javaslat 276. §-ának rendelkezését s midőn az ausztriai ptk. 494. §-át feltétlen bizalommal átveszi, elkerüli figyelmét az, hogy «ut, hidak, bürük

használata által» azokból *hasznót húzni* nem lehet. E §. is törlendő.

(298. §.) Hogy az ösvényt és szekérutat «a szolgálat *céljához képest*» a jogosulton kívül más is használhatja, ez annyira természetes, hogy külön kimondani igazán felesleges.

(299. §.) E §. rendelkezésére általános jellegénél fogva szükség lehet, minélfogva azt a törvénykönyvbe felveendőnek tartom, de nem e helyen, hanem a 275. §. után.

(300. §.) Hogy miképen lehessen idegen telken vizet *meríteni* a nélkül, hogy az illető a vízhez menjen s hogy miképen lehessen idegen telken *marhát itatni* a nélkül, hogy azt a vízhez hajtsák, ezt nem tudom elképzelni, tehát a 300. §. első bekezdésének célját sem.

E §. második bekezdése pedig megint ismétli a 276. §. első részében foglalt rendelkezést. Az egész 300. §-t törlendőnek tartom.

Ugyanazon joggal és okokból, melyek alapján a javaslat az ausztriai ptk.-nek a *legeltetési jogra* vonatkozó részletes meghatározásait mellőzhetőeknek látta, a többi «*egyres telki szolgalmak*» részletezését is mellőzni lehetett és kellett volna.

III. Keresetjog telki szolgalmaknál.

(301. §.) Ki vonhatná kétségbe, hogy a szolgálat érvényesítése iránti kereset az uralgó jószág tulajdonosát illeti? Ki vonhatná kétségbe azt is, hogy közös tulajdon esetében a felperesség, illetőleg alperesség is közös? Mire való ennek egy külön §.?

(302. 303. §§.) Hogy felperes szolgalmi jogának háborítása esetében mit tartozzék bizonyítani, ezt a törvénykezési rendtartás szabályozza, továbbá e javaslatban a birtokháborításra, a tulajdoni keresetre vonatkozó szabályok mellett itt különösen és ismét szabályozni annál kevésbbé szükséges, mivel a 280. és 281. §§. ez irányban már intézkedtek.

Az *actio negatoria*-ról e §§-ban még említés sincs, de ez nem is baj, miután ez is felesleges lenne a javaslat 126. és 127. §-ai mellett. Az *actio negatoria* lényegében nem is egyéb mint tulajdoni kereset, melylyel felperes tulajdona szabadságát érvényesíti s melynek alapját, mint a rei vindicatio-nál, közvetlen a tulajdonjog mint a dolog feletti teljes és kizárólagos uralom képezi.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy curiai ítélet.

(Hivatalvesztés; vizsgálati fogság; fogház vagy börtön? Eszményi vagy anyagi bűnhalmazat?)

Ezen lapok múlt heti számának «Különfélék» rovatában közölve volt a kir. Curianak ez évi 368. sz. ítélete, melyben a Curia daczára annak, hogy a BTK. 85. §-ának utolsó bekezdése abszolút szabályként azt rendeli, hogy 16 éven alóli egyénekre nézve a hivatalvesztés vagy a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése nem állapítható meg, a 14 éven alóli vádlottat 5 évi hivatalvesztésre s politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére ítélte.

Ez kétségtelen nyílt törvénysértés.

Azonban nemcsak ezt az egy törvényellenességet tartalmazza az idézett ítélet. Érdemes ezt az ítéletet egész terjedelmében közölni. Következő annak tartalma.

A vádlottat azért, mert a megrabolt személyt a rablás véghezvitele céljából testileg bántalmazta s ez által annak nyolcz napig tartott sérülést okozott, a rablás büntettségének s a könnyű testi sértés vétségének anyagi halmazatában

mondta ki bűnösnek, s e miatt őt tekintettel arra, hogy *«tettének elkövetésekor korának 14. évét sem érte el»*, a BTK. 348., 302., 96., 98., 85., 102. és 355. §-ai alapján: először is összbünteteskép egy és fél évi börtönre, továbbá 5 frt pénzbüntetésre esetleg 1 napi börtönre, végezetül 5 évi hivatalvesztés s politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésére ítélte; hozzátéve még, hogy a vádlott által kitöltött vizsgálati fogságból semmi sem tudatik be, mert a vádlott *«hazug előadásokkal élt.»*

A mi először is a főbüntetés nemét illeti, tizenhat éven alóli tettesről lévén szó, az egy és fél évi börtön kiszabása a BTK. 85. §-ának 3. pontját sérti.

A Curia felfogása szerint ugyanis rablás büntetnének és könnyű testi sértés vétségének anyagi halmazata forgott fen. A rablás büntetnének büntetése a 348. §. szerint 5—10 évig terjedhető fegyház. Büntett és vétség anyagi halmazatánál a 98. §. szerint a büntetetre meghatározott maximum két évvel felemelhető. Tehát összbüntetesképen a fenforgó esetben — ha eltekintünk a vádlott korától — *maximaliter: 12 évig tartó* fegyház volt kiszabható.

A 85. §. szerint 12—16 életév közti egyének büntetendők:

az 1. p. értelmében: *halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal* büntetendő büntett miatt: 2 évtől 5 évig terjedhető börtönnel;

2. p. értelmében: *5 évtől 15 évig tartó fegyházzal* vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: 2 évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;

minden más büntett miatt azonban a 3. p. értelmében: két évig terjedhető fegyházzal.

A szóban levő eset a vádlott koránál fogva a 85. §-nak általános, a bűnhalmazatra is kiterjedő büntetési szabályai alá esik. Miután tehát 5 évtől 15 évig tartó fegyházzal büntetendő büntett nem forgott fen; hanem együttvéve *maximaliter* legfeljebb 12 évig tartó fegyházzal büntetendő büntett és vétség forgott csak szóban: nyilvánvaló, hogy a 85. §-nak *harmadik* pontja lett volna alkalmazandó, azaz legsúlyosabb bünteteskép is csak két évi fegyház mondathatott volna ki, nem pedig, miként a curiai ítéletben történt, a 85. §. *második* pontjának helytelen alkalmazásával, egy és fél évi börtön.

Azonban megengedjük, itt a törvényellenesség nem absolut. Lehet legalább még vitatkozni. Jelesül, lehet a törvényt, bár felfogásunk szerint helytelenül, akképen is magyarázni, hogy a 85. §. 2. pontjában foglalt ezen szavak alatt *«5 évtől 15 évig tartó fegyházzal büntetendő büntett alatt»* a törvény nem értette azon büntetteket, melyekre büntetesképen a törvényben 5—15 évig terjedhető büntetés van határozva, hanem hogy értette azon büntetteket, melyekre *a bíróság in concreto* — ha vádlott korától eltekintene — öt, vagy hat, vagy hét s. i. t. usque 15 évig tartó fegyházbüntetést szabna. —

Az egy évig tartott vizsgálati fogság beszámításának teljes mellőzése azonban nyílt ellenkezésben van ugy a BTK. rendeletével, mint a legprimitívabb méltányossággal. A Curia az egy évi vizsgálati fogságból azért nem tudott be semmit, mert a vádlott állítólag *«hazug előadásokkal élt.»* Még ha állhatna is a Curianak e részben felhozott indoka, még ha állhatna is ezen mindenestre sajátzerű, curiai ítéletbe talán alig is illő módon szövegezett indok, hogy mert a 14 éves fiú *«hazug előadásokkal»* élt, azért vizsgálati fogsága egyáltalán be nem tudatik: akkor is helytelen az ítélet ezen része. Mert nemcsak azt az időt nem számítja be, melyet a fiú a vizsgálati fogságban töltött *az elsőfoku ítélet meghozataláig*, hol a curiai ítélet szerint hazug előadásokkal élt, hanem még azon idő sem tudatik be neki, és az nem kevesebb mint 8 hónap, mely alatt a vádlott már semmit sem tett, mely egész idő alatt a per *egyedül ügyészileg* közbevetett felelővétel folytán a felső bíróságokat bejárta s ott a referenseknél és a segédhivatalokban feküdt.

Be nem tudattott daczára a BTK. 94. §-ának, mely szerint a vizsgálati fogságnak csak a vádlott hibájából eredő hosszabb tartama nem kell, hogy betudassék, ellenben *«a vizsgálati fogságnak vádlott hibáján kívüli hosszú tartama»* kell hogy betudassék.

Végezetül a minősítés is kifogás alá esik. Azért, mert a vádlott a rabolt személyt a rablás véghezvitele céljából testileg bántalmazta s rajta ezzel könnyű testi sértést ejtett, az ítélet *realis* halmazatot vett fel. Ezzel a Curia ellenkezésbe jutott, és pedig elég helytelenül, e részben követett egész eddigi gyakorlatával. Az ily esetekben, (mint a rablás, erőszakos nemi közösülés stb.) hol az erőszak gyakorlása a tényálladéknak constitutív elemét képezi, a véghezviteli részcsелеkményt — correct büntetőjogi fogalmaknak megfelelőleg — mindig vagy egyszerűen tényálladáki alkatrészként, s az egész cselekményt *egy* cselekményként tekintette, a részcsелеkményt pedig — esetleg — súlyosító körülményként; vagy legfeljebb *eszményi* bűnhalmazatot vett fel, de nem tekintette önálló, *külön* realiter concurráló cselekményekként, mint a jelen ítéletben.

Ezen helytelen fogalommeghatározásnak az a helytelen eredménye is lett, hogy a főbüntetés mellett mellékbüntetésként pénzbüntetés is szabott ki.

Sarlay Ede.

Telekkönyvi kérdések.

TÓTH GÁSPÁR ügyvéd urnak nagyon szépen köszönöm, hogy a *Jogtudományi Közlöny* f. évi 25. számában közölt felhívása által alkalmat adott nekem a *Hiteltelekkönyveinkről* irt munkámban fölvetett reformeszmék bővebb kifejtésére.

Tóth ur a bevallási intézmény ellen, s az előjegyzés és egyetemleges jelzálogi intézmény mellett, tehát épen a legfőbb, a legfontosabb reformeszmék ellen szállt sikra, melyek nélkül én toldozást-foldozást igen, de gyökeres és helyes telekkönyvi reformot képzelni sem tudok.

Engedje meg, hogy az általam védett reformeszmék mellett én is sikra szálljak

Az idézett cikk az olvasóban azon benyomást szüli, mintha én azt tartanám, hogy a törvényhozónak *csupán a nép jogérzetét* kell szem előtt tartania; hogy a törvényeket *egyedül a gyakorlati életből* kell merítenie. De én ilyesmit soha sem mondtam. *Hiteltelekkönyveinkről* irt munkám külön lenyomatában (első kiadás 3. és 6. második kiadás 6. és 9. lapjain) ezek állanak:

«Engemet a javaslataimban *nem annyira* az elmélet és a külföldi jogélet nyilvánulásai, mint *főleg* gyakorlati szempontok vezetnek. A szobatudósok, a külföldi jogintézmények ezen vak követői, a hazai jogéletet, a nép jogérzetét, szokásait, sajátságait nem ismerve, *egyoldalúságukkal* többet ártottak, mint használtak.»

«*Az életet nem lehet mellőzni.* Az a törvényhozó nagyon helytelenül cselekszik, a ki a nép jogérzetét *sem mire sem méltatja*, hanem az elmélet vesszőparipáján nyargalva idegen országok rendszabályai szerint — a mik lehetnek ott nagyon üdvösek, de nálunk idegen talajban, egészen más természetű, más gondolkodású és más jogszokással bíró nép között nem — akarja a nép jogérzetét és szokásait átalakítani. Ellenkezőleg a bölcs törvényhozó leszáll a nép közé, ellesi annak jogérzetét és abból fejleszti üdvös törvényalkotásait.»

Ezekből azonban szerintem sehogy sem lehet a Tóth Gáspár ur által nekem tulajdonított felfogásra következtetni.

Theoria és praxis mindkettő egymagában tökéletlen és félszeg. De hát manap egyre nagyobb arányokat ölt ama végtelenül leverő, igen elszomorító jelenség: miszerint *theoria és praxis*, szeretnek egymástól függetlenül egymagukra élni. Az elmélet szobatudósága büszke öntudattal nyargal vesszőparipáján és lenéző mosolylyal tekint, mint egy gögös főúr, a gyakorlatnak terhes munkában görnyedő emberére; aki viszont keserű gunynyal kaczag a szobatudós

baklövésén s bámulja vakmerőségét, miszerint törvényeket alkotni, rendeleteket szerkeszteni mer *mielőtt* a gyakorlati életet közelebbről és alaposan ismerné. Összeolvashatom én — éjt nappallá téve — a világ minden könyvét s megszerezhetem én a legragyogóbb elméleti ismereteket: ha egyszer abban a szakmában, a miről törvényt akarok alkotni, évek hosszú során át öntudatos éber elmélkedéssel nem dolgoztam, még sem fogok helyes és üdvös törvényeket hozni. Csak azt nevezem én *szakembernek*, aki szakmájában elméletileg és gyakorlatilag egyaránt otthonos; törvényalkotásra pedig csak az ilyen hivatott.

Én tehát nem kárhoztattam a theoriát, hanem csak az egyoldalúságot.

I. Bevallás.

Tóth Gáspár ur a bevallási intézményt helytelennek tartja. Indokai:

1. Mert a VIII. magyar jogászgyűlés a bevallási intézményének kérdése felett napirendre tért és a bevallást a kisebb értékű ingatlanokra vonatkozólag nem mondotta ki megengedhetőnek.

2. Mert én, ki a törvények alkotásánál hibáztatom az elmélet vesszőparipájának megnyergelését, elfeledtem, hogy a mily egyszerű és czélszerű lenne elméletileg az általam contempált jegyzőkönyvi eljárás: ép oly complicált, czélszerűtlen, sőt lehetetlen lenne az tényleg az állam szempontjából. Ugyanis 200 telekkönyvi hatóságnál évenként látlag 480,000 jogügylet jőne létre, miből egyre átlag 2400 esik. Évenként csak 240 munkanapot számítva, naponként átlag 2000 okirat és jegyzőkönyv lenne felveendő az általam tervezett eljárás szerint. Kétségtelen az, hogy a személyazonosság constatalása, a telekkönyvi előzetes szemle és egyéb formások által eltöltött idő figyelembe vétele mellett egy jogtudó tisztviselő vagyis bíró és egy hozzáadott tollnok naponként 5 okiratnál és ugyanannyi jegyzőkönyvnél többet nem vehet föl: miből következik, hogy az összes 2000 okirat és jegyzőkönyv 400 bírót és ugyanannyi tollnokot foglalkoztatna. Minthogy pedig a telekkönyvi hatóságok a munkaerő csekélyisége miatt ma is túl vannak halmozva teendőikkel és hátralékokkal, természetes, hogy ezen új munkát 400 ujonnan kinevezendő bíró és ugyanannyi őrnök által kellene végeztetni. A rendszeresített albirói és őrnöki fizetést 1200 frt és 600 frt véve alapul, kerülne az évenként $400 \times 1800 = 720,000$ forintba. Az állam fiscalis érdekeivel tehát a bevallási intézmény merőben ellenkezik; s minthogy pénzügyileg oly sajnós helyzetben vagyunk, hogy az igazságügyi budgetnek ily összeggel e címen való fölemelésére még talán évtizedekig sem lehet kilátásunk, tehát bízást állíthatjuk, hogy a bevallási intézmény életbeléptetése ez időszerint lehetetlen.

3. De ha lehetetlen nem lenne is a bevallási intézmény jelenlegi életbeléptetése, még akkor is számos kifogás emelhető ellene. Nevezetesen mindjárt első pillanatra szembeeső az, hogy ezen eljárás által bírósági eljárás tárgyaivá tétetnének a felek legsajátabb magánjogi tényei. A fél magánjogügyletei és a bíróság vagy hatóság elé terjesztett kérelmei pedig az állami tisztviselő vagy bíró ügykörébe nem vonhatók akként, hogy azokat mintegy a fél nevében maga a bíróság hozza létre, önmaga elé terjeszse és aztan maga el is intézze. Ha ezt concedáljuk, akkor nem szabad azon analogia elől sem kitérnünk, hogy mindenféle szerződések csak bíróság által és így bíróság előtt kötendők, kérelmek és keresetek csak jegyzőkönyvileg vehetők fel és a bíró köteles legyen a feleket hivatalból megvédeni, és ez mind ne kerüljön semmibe; mivel a nép jogérzetének ez felel meg leginkább! mert hisz ha ez így lenne, akkor nem kell sem ügyvédhez, sem közjegyzőhöz fáradnia. Elég a bíróság. — Ami pedig a személyazonossági, érték-leszám-

lálási és egyéb körülmények bizonyítását illeti, ezek a bevallás által meg nem szüntethetők; ismétlődni fog a bíróság előtt az, ami ügyvéd és közjegyző előtt ezen körülmények igazolására előfordul. Ma az ügyvédhez vagy közjegyzőhöz fátad a fél 4—5 mértföldnyire; ha a bevallás intézménye lépne életbe, a bírósághoz kellene fáradnia, ami azt hiszem tökéletesen mindegy.

Hogy Tóth Gáspár úr a bevallási intézmény életbeléptetését az állam fiscalis érdekeivel merőben ellenkezőnek és sajnós pénzügyi helyzetünk miatt ez időszerint lehetetlennek tartja: azt értem. De hogy magát a bevallási intézményt *helytelennek* tartja: — azt valóban nem értem akkor, amidőn ő cikkében így nyilatkozik: «*A felekre nézve kétségkívül az lenne a legegyszerűbb és legczélszerűbb*, ha az állam közegei jegyzőkönyvbe vennék az általuk kötött jogügyletet, ingyen; felvennék a telekkönyvi bejegyzésre irányuló jegyzőkönyvi kérelmet, ingyen; a község közegei szintén fogadositanák ugyanazon bejegyzést, természetesen szintén ingyen? *Senki sem fogja tagadni, hogy a felek szempontjából ez a lehető legczélszerűbb eljárás lenne.*»

Megfoghatatlan elmélet! Hát a törvényhozónak nem arra kell törekednie, hogy a *legegyszerűbb és legczélszerűbb* intézmények létesítése által az *állampolgárok* javát, — hanem arra, hogy mennél komplikáltabb, mennél czélszerűtlenebb intézmények behozatalával az *állam fiscalis érdekeit* mozdtassa elő?! Hiszen az állam és polgárainak összesége egy és ugyanaz! Ha koldussá teszszük az állampolgárokat: maga az állam is koldus leend. És viszont, ha az állampolgároknak jólétét előmozdítjuk: gazdaggá teszszük magát az államot is. Könnyen érthető, tiszta és világos, a lehető legegyszerűbb és legczélszerűbb törvényeket, jogintézményeket kell tehát létesítenünk, hogy a tévedésnek, zavaroknak, csalásnak és megkárosításnak lehetőleg elejét vegyük s a jogkereső állampolgároknak helyzetét lehetőleg megkönnyítsük. Az állam fiscalis érdekei ápolásának is megvan a maga határa, amelyen túl az állam lételének veszélyeztetése nélkül menni nem szabad; mert nem az államért vannak a polgárok, hanem megfordítva, az állampolgárok érdekében létezik az állam.

De hát oly valami szokatlan *új*, oly valami rettenetes nagy dolog lenne az, ha az állam közegei jegyzőkönyvbe vennék a felek által kötött jogügyletet, **ingyen**; fölvennék a telekkönyvi bejegyzésre irányuló jegyzőkönyvi kérelmet, **ingyen**; a község közegei szintén fogadositanák ugyanazon bejegyzést, természetesen szintén **ingyen**?

Igaz, hiszen a községi, közigazgatási, rendőri és állami közegek *most* az érvényben álló törvények és törvényes rendeleteknél fogva nem vesznek fel semmiféle jegyzőkönyvet *ingyen*; — a kihágások, vétségek és büntettek miatt emelt szóbeli följelentések, kisebb polgári és sommás szóbeli panaszok *most mind* az érvényben álló törvények és törvényes rendeleteknél fogva nem *ingyen*, hanem drága pénzért vétetnek jegyzőkönyvre s még drágább pénzért intéztetnek el!

Hogy mily nagy jótétemény lesz az a felekre nézve, ha nekik nem kell a fejüket törni szerződés készítésén (amihhez bizony sokan nem értenek s még csak azt se tudják, hogy miféle bel- és külkellékekkel kell azon okmányoknak birnia), ha nem kell közjegyzőt, ügyvédet, községi jegyzőt, de legtöbbször zugprókátort fizetniök szerződésírásért, kérvényelkészítésért, hanem beállítanak, szükség esetében az azonossági tanúkkal, a telekkönyvi hivatalba, előadják a közöttük létrejött jogügyletet, miről nyomban jegyzőkönyvet vesznek föl; — hogy mily áldás lesz a szegény emberekre nézve, ha egyszer ők a telekkönyvi hivatalban köthetik meg a szerződést, s esküt tett hivatalnokok által a járattan, vagy az írni-olvasni nem tudó felvilágosítást kap és nem egyszer megóvatik egy hiábavaló vagy káros jogügyletre való lépéstől: — azt Tóth Gáspár úr sem tagadja.

A *szóbeliség* és *közvetlenség* elől többé nem zárkozhatsz el; hatalmas léptekkel nyomulnak ezek előre és hódítanak minden téren ellenállhatatlanul.

Meg vagyok róla győződve, hogy nagyon kevés telekkönyvi szakember fog akadni, aki a bevallási intézményt helyesnek ne tartsa.

A VIII. magyar jogászyűlésnek idevonatkozó kijelentését (köszönöm a helyreigazítást) irányadóul én el nem fogadom; mert ezen nagyon tisztelt testület teljes ülésében bizonyára nagyon kevés telekkönyvi szakember volt. Speciális szakkérdésekben pedig csak szigorúan azon szak tekintélyeinek kijelentését lehet irányadónak venni.

De én igyekszem kimutatni, hogy a bevallási intézmény nem ellenkezik az állam fiscalis érdekeivel; hogy ennél fogva annak életbeléptetése ezidő szerint sem lehetetlen.

Szó sem lehet arról, hogy a bevallási intézmény behozatala 400 új bírónak és 400 új írnoknak kinevezését igényelné; és hogy az e szerint 720.000 forint újabb terhet róna a kir. kincstárra. Nem pedig a következő okoknál fogva:

1. Amily határozottan ellenzem a közjegyzői és ügyvédi kényszer: ép oly határozottan ellenzem a *bevallási kényszer* is.

Tóth Gáspár úrnak cikkéből azonban azt lehet kiolvasni, mintha én a *kényszerbevallásnak* volnék híve. Hogy ez nem áll: idézem *Hiteltelekkönyveinkről* írt munkámból a következőket:

«Bekebelezést nemcsak külső hibákról ment oly okiratok alapján, melyek az érvényességükhöz előszabott kellékekkel vannak kiállítva és azon fél irányában, ki ellen a bejegyzés teljesítendő, bizonyító erővel bírnak, tartom megengedhetőnek, hanem az illetékes telekkönyvi hatóság előtt élőszóval előadott és jegyzőkönyvre vett *bevallás alapján is.*» (II. kiadás 23. lapon.)

«Ne korlátozzuk ok nélkül az egyéni cselekvési szabadságot. Bizzuk mindenkinek tetszésére, hogy szerződését, kötelezvényét stb. és a telekkönyvi hatósághoz intézett beadványát közjegyző, ügyvéd vagy községi jegyző által, *aszerint, amint neki könnyebbségére van*, csináltassa meg, vagy azt a tlkvi hatóság előtt bevallás útján jegyzőkönyvre vétesse; csupán azt kötve ki, hogy az ingatlanokra vonatkozó adásvételt, cserét, osztályt, ajándékozást, szóval tulajdonjog szerzésére irányuló okiratokat csak a községi (városi) vagy az e célra hatóságilag kirendelt közeg jelenlétében szabad aláírni, illetőleg kézjeggyel ellátni; a már aláírtat pedig, amennyiben az aláírás közjegyzőileg vagy bíróságilag hitelesítve nincs, elismerni. A községi (városi) előljáró ezen esetekben az okiratra vezetendő bizonyítványban a személyek azonosságát, az aláírás valódiságát, az eladott ingatlan évi tiszta-jövedelmét és adóját igazolni köteles. De ha az aláírás közjegyző által vagy bíróságilag hitelesítve van: ez esetben elégséges, ha a birtokváltozás a községi (városi) előljárónak egyszerűen bejelentetik; *sőt e bejelentés is elmaradhat*, ha az illető a tulajdonjog-bekebelezést a jogügylet létrejöttétől számítandó 15 nap alatt az illetékes tlkvi hatóság előtt szóval vagy írásban kéri, illetőleg ha a jogügylet a tlkvi hatóság előtt bevallás útján jött létre. Én tehát a jogügylet *érvényességét* semmiféle kényszerhez nem kötöm.» (II. kiad. 45. l.)

«De a birtokváltozásnak bejelentését vagy a tulajdonjog bekebelezése iránti kérelemnek előterjesztését sem szorítanám meg jobban, mint ezt jelen dolgozatomban már javasoltam. Itt is az illetőnek tetszésére bízom, hogy szabadon válaszszon a bejelentés s a tulajdonjog bekebelezése iránti kérelemnek előterjesztése és az ötszörös illeték között.» (II. kiad. 46. l.)

(Folyt. köv.)

Káplány Géza.

ADALEKOK

az osztrák törvénykezési eljárás ismertetéséhez.*

Az eljárás nevei:

Czélszerű-e azon törvényes intézkedés, miszerint a csődbejelentés elsődtetéséhez a kereseti váltó (adóslevél stb.) eredetiben csatoltassék?

A magyar csődtörvény 127. §-a szerint a bejelentett követelés alapjául szolgáló okmány (váltó, adóslevél, könyvkivonat) *eredetiben* a csatolandó csődbejelentés elsődtetéséhez. Ezen rendelkezést, a mennyiben a hitelezőt azon jogától megfosztja, hogy a csőd tartama alatt követelésének ura legyen, a mennyiben p. o. annak átruházását megnehezíti vagy éppen lehetetleníti, s a mennyiben annak lehetőségét, miszerint a hitelező egy a bukottól physikailag és jogilag különböző személylyel követelésére nézve egyezsége lépessen s a tartozás alapját képező okmány átadása mellett az egyezségi összeget felvehesse, majdnem teljesen kizárja (ha váltóról vagy adóslevélről van szó), nem tudom helyeselni. Nem tartom lehetségesnek, mert a csődtörvény nem adja meg a módot reá, hogy a hitelező a csődbírósághoz beadandó kérvény útján kaphassa vissza eredetijét; ellenben azon veszélynek tenné ki magát p. o. a hitelező, hogy kérvényének hely adatván, a felszámolási tárgyaláson követelése a törvény rideg betűje szerint nem imertethetnék el liquidnak és valódinak. Könyvkivonaton pedig csak a kereskedői csődökben szoktak, és itt is aránylag csak kisebb számban, a bejelentett követelések alapulni.

Az osztrák csődeljárás 110. §-a, mely a csődbejelentés kellékét felsorolja, világosan rendeli, hogy a «bizonyítékok, melyeken a kérelem alapszik, felsorolandók és az *okmányok eredetiben vagy másolatban* melléklendők.» (In Urschrift oder Abschrift.) A praxis, mely a törvényadta engedélyt felkarolta, oda fejlesztette a dolgot, hogy csődbejelentésekhez *eredetiek soha nem csatoltatnak*. Mintha érezték volna mindjárt a hivatkozott §. alkotásánál, hogy a gyakorlati élet számtalan eseteiben nagy baj lenne a lex cogens, mely az eredetiek csatolását határozottan rendelné! A lex alternativa-ban kifejezést talált rendelkezés e helyett tág utat hagyott fen a gyakorlat követelményei teljesítésének.

A már felhozott érveken kívül fel lehet még hozni a magyar csődtörvény 127. §-ának említett rendeletét kellőképpen felvilágosítandólag, azon fontos körülményt: hogy ezáltal a bíróságok számos eredeti s pénzértékkel bíró okmányoknak őreivé tétetnek és egészen felesleges felelősséggel terheltetnek, a nélkül, hogy az ily értékiratokkal való elbánás törvény által szabályoztatnék, de a nélkül is, hogy a csődbíróság színhelyén nem lakó felek (vagy azok ügyvédek) a csődbejelentésekhez csatolt eredeti váltók vagy adóslevelek melléklését teljes hitelt érdemlőleg igazolhatnák; a postai feladóvevények az «*állítólag*»-féle záradékokra való tekintettel teljes próbát nem látszanak képezni.

Mindehhez hozzájárul végre a váltóknál még egy igen lényeges momentum. Igen gyakran áll elő azon eset, hogy a hitelező, a ki a bukottól nyert elfogadmányt tovább adta (forgatmányozta), azt lejárát előtt és a bejelentési vagy felszámolási határnapig vissza nem tudja váltani, mert annak hollétét sem tudja. Mindezen esetekben lehetetlen lesz tehát az eredeti váltót akár a csődbejelentéshez csatolni, akár a felszámolásnál pótlólag produkálni, és így szükségessé válik költséggel járó új (utó) felszámolási tárgyalást kieszköztetni, ha a hitelező egyáltalán a csődből való kielégítésről lemondani nem akar.

Ugy hiszem, hogy a felhozott érvek elegendők arra, miszerint a magyar csődtörvény 127. §-ának rendeletét ferdének, eltérőtlenné és a kereskedelmi forgalom érdekében eltörlendőnek, illetve módosítandónak tüntessen ki. Az osztr. praxis az eredeti okmányokat csak *azon* pillanatban tartja szükségesnek felmutatni, a midőn a hitelező a tömeggondnoktól felvenni készül a quotát, vagy a teljes kielégítést; addig azonban sem a csődbíróság, sem a tömeggondnok meg se nézhetik az eredetieket, kivéve, ha a bejelentett követelés nem liquidáltatott és a hitelező a peruttra lépni kényszerült, mely esetben a perbíró és a tömeggondnok az eredeti okmányról közvetlen tudomást szereznek. Elfogadásra méltónak tartom ezen helyes gyakorlatot, mire azonban természetesen szükséges, hogy a magyar csődtörvény 127. §-a az eredeti okmányoknak a csődbejelentéshez való csatolását *ne* követelje.

Adler Adolf.

* Az előbbi közleményeket l. a 21., 31., 33. és 39. számokban.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A viz jogi törvényjavalatot MATLEKOVITS államtitkár az enquete megállapodásai nyomán újra szövegezte és munkálatait az enquete előadójából alakult bizottság tagjaival közlé. A javaslat még a jelen ülésszak alatt benyújtatik az országgyűlésnek.

— A kir. Curiához szeptember folyamában aránylag igen csekély számú ügy érkezett. Az alsó bíróságok szünideje most érezteti magát. Polgári ügy jött 523, bűnvádi 614. Az összes hátralék jelenleg 8229; a múlt évi ezen időszak hátralékához képest 3943 dbbal kevesebb. Sajnos, hogy még mindig függőben van 61 polgári ügy, mely a múlt évben érkezett a Curiához. Azon 1 bűnügy, mely augusztus végén 1882-ből még fennmaradt, szeptemberben elintéztett.

— A budapesti kir. tábla 1883. augusztus végéig terjedő ügymenetének áttekintése, melyről a múlt számban megemlékeztünk, az alábbi táblázatban foglaltatik:

Nevezetesen	polgári	urbéri	váltó	büntető	összesen
1882. évről hátramaradt ---	9861	62	996	6069	16988
1883. aug. végéig érkezett	37366	280	4456	36860	78962
Elintézendő összeg---	47227	342	5452	42929	95950
1883. aug. vég. elintéztetett	33976	282	4532	37453	76243
1883. aug. végéig hátralék	13251	60	920	5476	19707

— Biztosítási ügyekre nézve a fővárosban oly állapot van, mely a főváros forgalmi életének igényeivel absolute összeférhetlen. A budapesti keresk. és váltótörvényszéknél csak 3-szor, hétfőn, szerdán és pénteken vannak a sürgős elintéztések napjai. Már most ujabbán az a gyakorlat hozott be ezen törvényszéknél, hogy a mely beadványok reggeli 10 óra előtt is beadnak, az nap az elintéztések közé nem kerülnek, hanem csakis azon beadványok intéztetnek el, melyek az előző napon d. u. 5 óráig az iktató hivatalba érkeztek. Ha például csütörtökön délután valamely kereskedőnél veszély áll be, úgy, hogy váltókereset és a biztosítási kérvény 5 óráig még délután be nem adható, hanem csak pénteken reggel, akkor az a biztosítási kérvény pénteken el nem intéztetik, hanem fekszik pénteken, szombaton, vasárnapon, és csak hétfőn kerül elintézésre. Hozzájárul az új végrehajtási törvény, mely szerint a végrehajtások foganatosítása az V. kerületi járásbírósnál vannak centralisálva. A valahára kieszközölt biztosítást elrendelő végzés még nem is foganatosítható mindjárt, hanem átmegy az V. ker. járásbíróshoz. Itt az állandóan halomra fekvő végrehajtási megkeresések szintén megnehezítik a gyors elintéztést; ha valahára itt is elintéztetett a darab s ki van adva foganatosítás végett a végrehajtónak, végezetül az itt is feltornyosuló tömeg következtében ennél sem kerülhet azonnali foganatosításra, hanem a végzés többnyire jó hosszú sorrendjét találja a már kitűzött daraboknak, melyeknek mint megelőzőleg már kitűzött ügyeknek előző elintéztését kell bevárnia.

— Illés Károly kommentárjának második kötete megjelent. A magyar törvények egyike sem igényli annyira a magyarázatot, mint büntetőtörvénykönyveink, melyek néhány szóval gyakran a legmesszebb ható s a kevésbbé avatottak által alig felismerhető intézkedéseket tartalmazzák. Kiválóan fontos e magyarázat a bírák és gyakorló ügyvédekre nézve, kik hivatásuk miatt nem foglalkozhatván tüzetesen a jogtudomány minden egyes ágával, az előforduló esetek alkalmából szükséglik az oly kézi könyvet, mely az illető §-ra vonatkozólag a törvényhozó intentiója, a tudomány felfogása s a judicatura megállapításai iránt könnyen hozzáférhető és kimerítő tájékozást nyújt. E hézagpótló mű eleget tesz mindezen igényeknek; mert az egyes §§-hoz csatolt miniszteri indokok és elméleti fejtegetések, kiegészítve a felső bíróságok elvi jelentőségű határozataival oly háttérrel képeznek, mely a törvényt első tekintetre minden irányban megvilágítja. Nem csökkenti a mű használhatóságát azon körülmény, hogy a II. kötet befejező része csak néhány hónap múlva fog megjelenni; mert a btk. általános része önmagában elzárt egészet képez, a különös rész egyes fejezetei pedig szintén önálló részletek gyanánt jelentkeznek, melyek mindegyikének saját irodalma s a judicaturában is külön fejlődése van. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a különös rész megjelent fejezetei már is magukban foglalják az összes politikai és sajtodelictumokat, a pénzhamisítás, hamis tanulás, hamis eskü és hamis vád, valamint a szemérem és családi állás elleni büntetendő cselekményeket, s különösen a rágalmazás és becsületsértésről

szóló fejezetet, mely utóbbi ugyyszólván naponkint foglalkoztatja a bíróságokat és ügyvédeket, s a judicatura által már is oly bőven commentáltatott, hogy az ide vonatkozó rendszeres áttekintés nélkül alig győzhető le: úgy bizony állítható, hogy a gyakorlati jogász már az eddig megjelent részekkel is nemcsak könyvtárát gyarapíthatja, hanem mindennapi szükségletének is eleget teend. (A mű Zilahy Sámuelnél jelent meg és kapható minden könyvkereskedésben. Ára egy kötetnek 3 frt.)

— Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft megemlíti, hogy a legközelebbi kötetben a magyar bűnvádi eljárás javaslatáról bírálatot fog közölni. Ugyanezen folyóiratnak imént megjelent füzetében találjuk a magyar zsoratorvény szövegét lenyomatva. A történeti bevezetés írta hozzá Dr. BAUMGARTEN IZIDOR.

— Halálbüntetés végrehajtása. Gyakran hallatszottak panaszok az iránt, hogy a halálbüntetés végrehajtása (különösen kötél útján) a tett tapasztalatok szerint valóságos küzdelemmé válik a kivégző és a kivégzendő közt, és a halálküzdelem a célzott benyomás helyett szánalmat kelt. Egy bécsi jogi lap azon egy olasz lap által már régebben felhozott javaslatot teszi, hogy a kivégzések erős villanyosági folyam segítségével hajtassanak végre. Schütze az osztrák büntető törvényjavaslatról írt legújabb dolgozatában szintén elítéli a kötél általi kivégzést.

— Az ártatlanul vizsgálati fogságba helyezett vagy elítélt egyének kártalanítása tárgyában a német birodalmi tanácshoz, mint volt alkalmunk említeni, indítvány nyújtott be. Az előadó Schwarze főügyész a javaslatot újra átszövegezte és most a jelentéssel és számos statisztikai adatokkal együtt könyvalakban közrebocsátja. A javaslat szerint a kártérítés adásához szükséges, hogy a vádlott folyamodjék érte. A folyamodvány a perújítási felmentő ítélet jogerejüvé váltától számítva 4 hét alatt ügyvédi ellenjegyzés mellett nyújtandó be az országos főtörvényszéknél (Oberlandesgericht), mely ötös tanácsban határoz.

— A járásbírók decentralisatiója Németországban hasonlíthatatlanul messzebb megy mint nálunk. A járásbírók 42%-ánál, mint a hivatalos kimutatásnál látjuk, csak 1, 32%-nál csak 2 bíró van. Egyedül 3%-nál működik több mint 5 bíró. Az összes járásbírók száma 1913. Egy-egy járásbíróra esik átlag 23646 lélek. A törvényszékek száma 171; e szerint egy törvényszékre esik átlag 11 járásbíró.

— Németországban az 1881. év folyamára alatt házassági ügyben 15.705 békeltetési eljárás tartatott a járásbírókknál; elválás iránti per volt 7049.

— A fegyházreform kérdései között a német fegyintézet hivatalnokok egyletének bécsi nagygyűlésén élénk vita tárgyat képezte azon kérdés is, vajon megegedendő e a fegyenczeknek élvezeti melléktárgyként a dohány? Ausztriában a fegyenczeknek a dohányozás soha sem volt megengedve, de a burnót igenis. Azonban 1882. aug. 27-én egy igazságügyminiszteri rendelet egészségügyi és fegyelmi szempontból a burnót fokozatos kizárását is hagyta meg, és pedig oly átmeneti intézettel, hogy a rendelet megjelenésekor a fegyintézetekben fogva tartott fegyenczeknek szabadon bocsátásuk napjáig minden az élvezeti mellékcikk kiosztására meghatározott napon 20 grammig burnót kiszolgáltatható, a mennyiben az illetők burnótozók és fegyelmi uton attól eltérve nem lettek. A vita, melyben fölötte sok érv hozott fel pro is, contra is, azzal végződött, hogy a gyülekezet mindenemü dohány élvezetének feltétlen kizárása mellett foglalt állást.

— Spanyolországban f. é. febr. 8-áról két királyi rendelet felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy a kortesnek törvényjavaslatot nyújtson be az esküdtszék ujoilag behozatala tárgyában. Tudvalevőleg Spanyolországban csak 1875-ben szüntették meg ezen intézményt.

SZERKESZTŐI POSTA.

B. M. Köszönjük a figyelmeztetést. Legközelebb jön.

Azon tisztelt olvasókat, kiknek előfizetése múlt hó végével lejárt, az előfizetés mielőbbi megújítására kérjük fel, nehogy a lap küldésében fennakadás vagy zavar álljon be

A KIADÓ-HIVATAL.

Felélős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 6 frt negyedévre 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Uj telekkönyvek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. — Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Accusatio vagy inquisitio? Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A «bíró» és az ügyvédi vizsga. Dr. TERSÁNCZY GYULA aljárásbíró. — A telekkönyvi reformkérdések. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. törvényszéki bírótól. — Különfélék.

MEILLÉKIET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Uj telekkönyvek.

A telekkönyvvezetők országos egyesülete az «uj telekkönyvek elkészítése tárgyában» törvényjavaslatot szerkesztvén, munkálatát az igazságügyi miniszterhez beterjesztette.

A javaslat célja megvalósítani a *Jogt. Közlöny*-ben is számtalanszor megvitatott azon eszmét, hogy telekkönyveink az ingatlanokra vonatkozó jogi és birtokviszonyok hű képét tükrözzék vissza.

Az álláspont, melyet a javaslat elfoglal: a hiteltelekkönyveknek az állandó katasterrel való összhangba hozatala, teljesen megegyez DÉVÁNY HENRIK, KÁPLÁNY GÉZA, Dr. IMLING KONRÁD és e sorok írójának a *Jogt. Közlöny* hasábjain ez év folyama alatt is több ízben fejtegetett álláspontjával s azt hiszszük ez az egyedüli helyes kiindulási pont.

Helyeslésünkkel találkozik a javaslat azon intentiója is, mely szerint az uj telekkönyvek készítése két, szigoruan határvonalozott részre osztatik. Ezek egyike: a birtokviszonyoknak a tényleges állapotnak megfelelő és az állandó katasterrel összhangzó felvétele a *biróságok beavatkozása nélkül*; másika pedig: «a létező telekkönyvi jogi állapot épen tartására irányul» és a *biróságok közbenjárása mellett* lenne eszközlésbe veendő.

Helyeseljük ezen felosztást, mert az első rész birói beavatkozást nem igényel, a második ellenben birói beavatkozás nélkül keresztül nem vihető.

A harmadik szintén helyes javaslat: a mód, melylyel a birtokviszonyok a tényleges állapottal és a katasterrel összhangzóan felvétetni céloztatnak.

Ezen előnyökkel szemben azonban számos hátrányt észlelünk a javaslatban, melyek következők:

- hiba szerkezet és zavaros irány;
- a javaslat a jogi fogalmakkal, sőt itt-ott még az általános fogalmakkal sincs tisztában;
- a jelzőlogos hitelezők érdekeinek védelmére absolute semmiféle intézkedés nem tétetik;
- az alkotandó telekkönyvi rendtartásra nézve homályban hagy olyannyira, hogy az uj telekkönyvek további vezetésére és nyilvántartására nézve még az irányelveket sem gyaníttatja; holott kétségkívül dolog, hogy az alkotandó telekkönyvek szerkesztésénél tekintettel kell lenni a telekkönyvi rendtartásra is.

Mindezen hiányok kimutatására nézve legczélszerűbbnek mutatkozik a javaslatnak szakaszonként való tárgyalása.

Ezen eljárást követve hibáztatnunk kell a javaslat 1. §-ában, hogy Magyar- és Erdélyország külön említettik, holott az unio törvényesen sanctionált tény; továbbá, hogy

a «kir. biróságoknál» használatban levő telekkönyvek szerkesztésének szüksége mondatik ki és a javasolt törvényben az uj telekkönyvek készítésének indoka is benfoglaltatik, (mert a régi telekkönyvek a célnak meg nem felelnek), holott a törvény szövegében az indokolásnak sem helye, sem szüksége nincs. Ezen §. helyesen szövegezve ekként hangzanék:

1. §. A jelenleg használatban levő telekjegyzőkönyvek helyébe az állandó katasterrel összhangzásba hozandó uj telekkönyvek készitendők.

A második §-ban fölösleges annak megemlítése, hogy hányféle művelet szükséges az 1. §-ban kitűzött cél elérésére. Ezen §. tehát következőleg helyesbitendő:

2. §. Ezen művelet a telekjegyzőkönyvekben előforduló bejegyzések által létesített jogi állapot sértetlen hagyásával hajtandó végre.

A 3. §. a telekkönyvezés keretéhez tartozó és ebből kivételként elvont tárgyakat helytelenül jelöli meg, mert oly «jogok, melyek ingatlan dolgoknak tekinthetők» nincsenek; mert továbbá a jog, a «nyilvános birtok» fogalmát nem ismeri, hanem azt, amit a javaslat ezen kifejezés alatt érteni akar, a «közjavak» jogi fogalma alá sorozza, s mert végül a «vasuti könyv» törvényileg el nem fogadott kifejezés. Mindezek figyelembe vételével a 3. §-t következőleg vélem szerkesztendők:

3. §. A telekkönyvek tárgyát az ingatlan javak és ezekre vonatkozó jogok képezik.

Kivételnek:

- a közjavak (ut, temető, templom, árok, patak, stb.);
- a központi telekkönyvek tárgyát képező ingatlanok (1868. I. tcz.)

A bányakönyvek tárgyát eddig képezett fekvőségeket a köztelekkönyvek tárgyai közül kiveendőknék nem tartom, mert az egyes bányatársulatoknak ház- vagy földadó alá eső fekvőségei, noha a bányakönyvekbe mint bányatartozékok bejegyezve voltak, eddig is a köztelekkönyvek tárgyát is képezték és előfordult aztán azon anomalia, hogy ugyanazon fekvőség a köztelekkönyvekben és egyszersmind a bányakönyvekben is meg volt terhelve. Ennek egyszerűen elejét lehet venni azáltal, ha a bányatartozékoknak tekintett fekvőségek és épületek is a köztelekkönyvek tárgyai közé felvétetnek és egyéb ingatlanokkal egyenlő elbánás alá esnek. Keresztülvihető ez annál könnyebben, mert a bányatelekkönyvek ma is a köztelekkönyvek tekintetében fenálló alapelveken készült szabályok értelmében vezetettnek, a tényleges birtokállás kipuhatólása pedig a bányakapitányságok közbejöttével minden nehézség nélkül lesz foganatba vehető; s ha már rendeztetnek a telekkönyvi viszonyok, nincs ok, mely a bányabirtok telekkönyvi szabályozásának mellőzését kívánatosnak jelezhetné.

A 4. §-nál helytelen a «főkönyv» elnevezés, valamint az egyes községek betéteinek több főkönyvbe való elosztása. A «telekkönyv» elnevezés általánosan helyeselt és ismert, átment a nép gondolkozási módjába és kifejezi a nyilvánkönyvek elfogadott megjelölését; a több telekkönyvbe való felosztás ellen pedig czélszerűségi indokok szólnak, ezen okok között legnyomósabb, hogy az egy és ugyanazon köz-

ségre vonatkozó betétek együttvéve «egy» telekkönyvet képezzenek, a mi úgy az áttekintést, mint a kezelést és nyilvántartást egyszerűbbé teszi.

Ezek szerint a 4. §. így hangzanék:

4. §. Az ingatlan javak egyes betétekre jegyeztetnek fel. Azon betétek, melyekben egy községhez tartozó valamennyi ingatlan javak foglaltatnak, összevéve egy telekkönyvet képeznek, mely a község terjedelméhez képest egy vagy több kötetből állhat. — S ehhez

5. §. A betétek községenként 1-től kezdődőleg folyó számokkal láttatnak el, melyek a kötetekre való tekintet nélkül folytattatnak.

A javaslat 5., 6. és 7. §-a oly babyloni zavart idézne elő, mely a telekkönyvek rendszeres vezetését szinte lehetetlenné tenné. Ma már különben sem indokolt az uradalmak és hitbizományok tulajdonát képező fekvőségek tekintetében kivételt tenni, mert a jogegyenlőség ezen javakra is kiterjed. Ha a rendszerinti eljárás alól kivétel tétetik, ennek legalább a célszerűséggel kell indokoltatnia; ámde itt még célszerűségi indokok sem harcolnak a javaslat mellett. Sőt ellenkezőleg. A célszerűség azt követeli, hogy az új telekkönyvek felvételénél az eljárás és elbírás lehetőleg egyöntetű és egyirányú legyen, hogy a tervezet készítője a sok kivételes szabály által tévedésbe ne ejtessék. Az uradalmakhoz vagy hitbizományokhoz tartozó ingatlan javak tehát éppen úgy legyenek felveendőek, mint más ingatlan javak.

Az sem helyeselhető, hogy a belsőség, külsőség, szőlő-birtok stb. külön-külön telekkönyvbe vétessék fel. Ez a betétek számát minden ok nélkül aránytalanul megnagyobbitaná és a felekre nézve is nagy hátránnyal járna, mert ha például valakinek háza, földje és szőlője van, ez három betétbe vétetné föl, holott a tulajdonos érdekei az egy betétbe való egyesítést követelik.

A telekkönyvi testek (birtoktestek) külön-külön betétbe való bevezetése, vagy a birtoktestek képzésének a tulajdonos akaratától való függővé tétele szintén helytelen. Mert a birtoktest fogalmát maguk a természetes tények adják meg. Egy ház, kert, szántóföld vagy szőlő külön-külön egy-egy birtoktestet képez és ezen természetes meghatározást sem a törvény, sem az egyes sokszor indokolatlan akarata meg nem változtathatja. Mindezek külön birtoktestek, ha mindjárt a törvény vagy az egyes akarata mindezeket egy fogalom alá is egyesitené. Most már tehát csupán az a kérdés, célszerű-e az állampolgárok köztudatával ellenkező fogalmakat állapítani meg, midőn erre absolute semmiféle ok sincs? Ha a természetben minden egyes önálló egésztest képező ingatlanság egy-egy birtoktest, nincs ok, hogy a törvénybe ezzel ellenkező megállapodás vitessék be. Az sem indokolt, hogy minden birtoktest külön külön betétbe vétessék föl, mert ez a betétek számát oly nagyra emelné, a hány birtokrészlet van az országban s azután a tulajdonos, aki 50—100 birtokrészlettel rendelkezik, hitelét véve igénybe ennyi betétet hitelesítsen, ha kölcsönt akar fölvenni? És a telekkönyvvezető 50—100 betétbe vezesse majd be a zálogjogi bekebelezést?

Mindezeknél fogva nézetünk szerint a javaslat 5., 6. és 7. §-ai helyett következők teendők:

6. §. Minden egyes önálló egésztest képező ingatlanság egy-egy telekkönyvi birtoktestet képez.

7. §. Egy-egy telekkönyvi betétbe mindazon birtoktestek fölveendőek, melyek valamely községben egy és ugyanazon személy tulajdonát képezik.

A javaslat csupán azon egyetlen indokot hozza fel a sok telekkönyvi testnek egy betétbe való felvétele ellen «nehogy a telekkönyvi állás áttekintése nagyon megnehezítettessék és a bírósági intézkedéseknél, valamint a telekkönyvi bejegyzéseknél gyakori tévedésekre alkalom szolgáltatassék.»

Igaz, hogy a javaslat szerint a telekkönyvvezetőre

nézve egyrészt nagyon kényelmes lenne az áttekintés, szemlélés és foganatosítás; másrészt azonban a betétek számának indokolatlan szaporítása és a bejegyzéseknek sokasága sokkal több időt igényelne, mint bármely complicált telekkönyvi betét bejegyzéseinek pontos áttekintése.

Ha például egy betétben 15 birtoktest van 1—15 sorszám alatt bejegyezve és az 5 sorszám alatt bejegyzett testre vonatkozó tulajdonjog bekebelezési kérvény nyújtatik be, a bírónak egyenlő munkát ad az elintézés akár egy, akár több birtoktest vezettetik egy betétben; ellenben a telekkönyvvezetőnek gondosan kell áttekinteni a bejegyzéseket a szemlénél s ez az egyedüli nehézség, semmi más; mert például az ugyanazon testre vonatkozó zálogjogi bekebelezésnél már ez a nehézség sem forog fen, mert a szemlénél csak a tulajdoni lapon levő bejegyzésekre kell kiterjedni.

A kifizetési tervezet megállapításánál szintén nagyon egyszerű az áttekintés, mert csupán az tartandó szem előtt, melyik teher, melyik birtoktestre vonatkozik és azután az egész kiszámítás egyszerű arithmetikai művelet. Szóval nincs ok, mely az egy és ugyanazon személy tulajdonát képező egy községben levő ingatlanoknak egy betétbe való felvételét célszerűtlennek bizonyíthatná, vagy épengátolhatná.

A 8. §. fentartja a telekkönyvi betét jelenlegi beosztását, melyet mi szintén helyesnek tartunk s így ezen szakasz a javaslat szerint megmaradna:

8. §. Minden telekkönyvi betét 3 részből áll: a birtokállási lapból *A*); a tulajdoni lapból *B*) és a teherlapból *C*).
Folyt. köv. Tóth Gáspár.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

5. Ám legyen. De azért a jogügylet dogmája még mind nem elég szabatos, mondák még azok is, kik azt különben bevették. Mert midőn azt mondjuk, hogy «a jogügylet akaratnyilvánítás, melynek hatálya stb.», részben nem eleget, részben többet mondtunk, mint kellene. Első tekintetben kérdés: mit kell itt akaratnak venni; utóbbiban: a jogügyleti aktust magának a jogügyletnek véve, a cselekvény bevégeztségével ugyanazonosítsuk a jogügylet, illetőleg jogi hatály bevégeztségét.

Az első pontban fenforgó nehézség azonban SAVIGNY figyelmét korántsem kerülte ki. Maga jelzi, hogy a jogügyleti akaratnyilvánítás két részből áll: magából az akaratból («Wille an sich») és az akaratnak kijelentéséből («Erklärung»). Az első lényegileg véve «belső láthatatlan tünemény», a második «jel, melyből az akarat mások által felismertetik.» A kettőnek külön-külön való tekintetbevétele nem is mellőzhető, és éppen ezért külön is vizsgálja azoknak a joghatályra való vonatkozását.** De azért mégis azt mondja, hogy a «két darabnak» egy egészszé egyesülését nem úgy kell venni, mintha egymástól már természetüknél fogva függetlenek volnának, úgy mint egyik ember akarata a másiktól; ellenkezőleg: már lényegük követeli, hogy a kettőt egységben képzeljük. Mert tulajdonképpen véve az akaratot kell mint egyedül fontost és hatályost venni, és csak mert az belső láthatatlan tény («Ereigniss»), van szükségünk jelre, a miből azt mások felismerhetik; és ez a jel, a mi által az akarat nyilatkozik, éppen a nyilvánítás. De ebből még nem következik, hogy az akaratnak a nyilvánítással összevágó volta csak véletlen: mert az természetes viszonyuk. Az egész jogrend éppen ama jelek megbízhatóságán alapszik, csupán így lévén lehetséges, hogy ember emberrel élő, kölcsönös vonatkozásba léphet.*** E tételekre is alapítá azután a kényszer,

* Az előbbi közleményt l. a múlt heti számban.

** I. m. 114—129. és 130—138. §§.

*** I. m. 134. §.: «Nun beruht (aber) alle Rechtordnung gerade auf Zuverlässigkeit jener Zeichen, wodurch allein Menschen mit Menschen in eine lebendige Wechselwirkung treten können.»

tevédes, mentalis reservatióra vonatkozó korszakalkotó tanait. — Nem kell nagy bölcsesség ahhoz, hogy SAVIGNY indokolásában a támadható pontot valaki meglássa. Ha figyelünk, könnyen kivehetjük, hogy már maga Savigny mutat rá, a mi a valódi tudósnál nem is lehet másképp; az ámitás a tudománynak sem célja, sem eszköze. Savigny az akaratot a cselekvénynél döntő tényezőnek veszi, de mondja, hogy az «ein inneres, unsichtbares Ereigniss», hogy tehát e minőségénél fogva a jogra nézve, ha nem is absolute, de mindenestre nehezen hozzáférhető dolog. A nyilvánítást illetőleg pedig okoskodásának tenora, hogy az habár csak eszköze az akaratnak, de nem olyan eszköze, melyet tetszés szerint nélkülözhetne is, vagy mikénti használata az illetőnél pusztán tetszéstől függne: «az egész jogrend ama jelek megbízhatóságán alapulván.» Az akarat és nyilvánítás között általa felvett *különbségnél* fogva lehetséges a kettő közötti *különbözés* is, a dissonantia: de nem lehetséges e dissonantiát szabálynak venni. A jog számol is ama lehetőséggel, mert épen csak abból kiindulva mondhatja, hogy a nem szándékolt dissonantiát (error) épen úgy mint a szándékoltat (simulatio) saját mértékük szerint méltatja. Positiv jogi szempontból tehát a kérdésre Savigny úgy látszik elég határozottan felelt volna. Nem is lehet követői között olyat találni, ki az általa kijelölt határon túlmenni akarna. Az egész a mit tettek annyiból áll, hogy az akaratot illetőleg azt mondták, hogy az «akaratirányzat» a «tudatos szándékot» jelenti, s hogy az akarat kijelentésére szolgáló cselekmény midőn az akarral congruens, már a dolog természeténél fogva több egy pusztán bizonyítéki eszköznél annak létezése felől; a cselekmény nem magából álló jel, hanem az akarat tünete: «sie (die Erklärung) ist der Wille in seiner Erscheinung;» az alapon lehetvén csak mondani, hogy hatályosságához a nyilvánítás «megfelelő módja» szükséges, azaz a cselekvő által szándékolt jogváltozást «kifejezetten» (ausdrücklich) tudtul adó módon alakulása. Vagy más szavakkal: az akarat és nyilvánítás egyaránt lényeges momentumok, csak a kettő egysége képezhet jogügyletet.

És csakugyan úgy látszik, akár többet, akár kevesebbet követelni már csak úgy lehet, ha valakit a felvett általános dogmatikai alapok többé ki nem elégítenek. Mert az akaratnak további fürkészése már a speculatio terére visz; a nyilvánításnak a cselekvő szándékától teljes elszakasztása, a formalismus veszélyét hozza ránk: a mint ez dogmánk további történetéből mindjárt ki is tűnend.

6. A legújabb német jogtudomány nagy haladást vél találni abban, hogy a jogvilág tüneteinek fejtegetésénél részben a természetvilág analogiáját, részben a természet feletti (metafizikai) speculatio alkalmazását követeli. A «jogi testek» elmélete már régen kísért, a tiszta speculatio azonban inkább újabb keletű. Az első még nem sok bajt okozott; de annál több veszélylyel fenyeget az utóbbi. Kiváló alkalmat pedig erre épen a jogügylet újabb vizsgálata szolgáltatván, azzal mindenestre itt is számolnunk kell, a mit értekezésem utolsó részében tenni is fogok. Az itt következők megérthetése végett szükséges azonban már e helyen is, legalább az általános eredménynek jelzése.

Nincs kétség benne, hogy midőn a jogtudomány a jogügylet ható ágensévé az akaratot tevé, a kézzelfoghatónak empiricus körén túl ment. Az akarat «belső tünete», melynek keletkezési törvényei épen úgy mint önmagasága teljesen felderítve még nincs, habár feltehetni, hogy nem Minervaként lép e világba, hogy fejlődése phasisai vannak, a miket inger, ösztön, tudat, vágy, szándék, elhatározás vagy más egyéb kitételekkel szoktak jelölni. Az is bizonyos, hogy vannak esetek, a melyeknél ezen mozzanatokra a jog külön-külön is tekintettel lehet, azoknak jogi relevanciát tulajdonít. Ámde más kérdés az, hogy *szabály szerint*, s különösen a magánjogi jogügylet fogalmának összetételénél is tekintetbe

veendő lelki állapotok-e ezek? és ennek folytán a jogtudomány előtt azon feladat állna, hogy velük mint olyanokkal bánjon el. E kérdésre Németország új jogászai igennel felelnek, s meg is kísértik speculációjuk eredményét a jogügylet tanánál alkalmazni.

7. A jogügylet constructiójában ott a hiba, mondják, hogy sem az akaratot, sem annak természeti nyilatkozását nem tudták helyesen felfogni. Az akaratnyilvánulást cselekvénynek, az akarat megvalósulásának vevén, azt hiszik, hogy ezzel már megmondották mi az akarat; s állítják azt is, hogy az akaratnyilvánítás (jogügylet) által előidézett hatály a cselekvő akaratának eredménye: holott a dolog egészen másként van.

Az, a mit ténynek vesznek, nem egyéb «izommozgásnál», melynek közvetlen motora az «ösztön», melyet azon esetben, ha tudatával is bírnak, csak a mozgásra vonatkoztatva lehet akaratnak nevezni. Ezen akarat nem állhat sem a cselekvény előtt, sem rajta kívül; a miért is, ha valakinél mozgást észlelünk, kell szükségkép abban az ő akaratát is bennefoglaltnak vegyük, hacsak az ösztönt, köztapasztalás szerint kizáró külső körülmények, pl. vis absoluta, fen nem forognak. Ez az akarat tehát egészen más valami, mint a mit a jogügyletben annak vesznek. Az utóbbinál egy oly ösztönről van szó, melynek kielégítését az illető a már bevégzett cselekmény eredményéül várja: tehát lényegileg véve *vágyról*, *óhajtsárról*: az akaratnak tartalma jövődő realizálódása; míg a fenebbi esetben az akarat: a megvalósulásban levő ösztön. És mivel az első értelemben vett akarat jogi következményekre egyáltalában nem irányult; a másik pedig csak vágy, óhajítás: természetes, hogy ezekhez jogi következményeket sem lehet kötni, habár a külső jelek létezésükről tudósítanak is.*

Dr. Farkas Lajos.

* SCHLOSSMANN, der Vertrag 17. §. Ezen felismerésének helyes következménye akar azután lenni, szerző említett munkájának egyik fundamentalis eszméje, mely szerint kötelező szerződéseknél a kötelezés oka nem az ígérő akaratában rejlik. E tételek védelmét különösen a jogügylet vonatkozáslag bővebben kifejteni kísérté meg Schlossmann ZITTEL-MANN nagy pretensióval fellépett, munkája (*Irrthum und Rechtsgeschäft*, 1879.) felől irt recensiójában. L. Zeitschrift für das Priv. u. Öffent. Recht. VII. k. 543—577. old.

Accusatio vagy inquisitio?*

Jeleztük, hogyan ment végbe a nagy átalakulás, mely a múlt század közepén a torturának mint vallatási eszköznek elejtésével megindult. Láttuk, mint hűlöttak szét az inquisitorius rendszer összetartó kapcsai, mint váltattak fel az egyes részek egymás után újak által, melyek a tisztult bizonyítási tannal és az állam közjogi intézményeinek alkotmányos rendével homogen természetűek. És láttuk, hogy az inquisitio egyetlen alkateleme sem tudott megállani a fejlődési processuban. Avult fragmentumai ellentétesek lévén a bünvádi eljárás már elfogadott többi részeivel, fel kellett adniok a tért.

A bizonyítékok szabad mérlegelése, külön vádhatóság, hatályos védelem, a bíró állásának emelése a kormányval és a társadalommal szemben, hatáskörének a bíraskodásra való szorítása, a felek actiója mellett passiv magatartása, szóbeliség és közvetlenség, revisionális jogorvoslat: ezek azon sarktételek, melyek közül ha csak egy elesik, a többi is erős csorbulást szenved.

A mint az inquisitorius rendszer hatályossága a jelen század első felében azon törött meg, hogy a szellemek forrongásának nyomása alatt az új tanokat saját körében félig-meddig létesítette, úgy azon törvényhozások, melyek a mai reform-alapon az inquisitorius rendszerrel megalkudva, onnan kölcsönöztek lényeges institutiókat, hasonlólag nem tudtak eddig életképes művet létrehozni.

* Befejező közlemény. — Az előző közleményeket l. a 36., 37. és 39. számban.

Csak körül kell tekintenünk és előtűnik a megfűszertelt kísérletek egész sora.

Legközelebb áll a magyar kormányjavaslat, mely csakis a revíziónak a felebbezéssel való helyettesítése folytán, mint több oldalról ki lett mutatva, a bizonyítékok szabad mérlegelését, a szóbeliséget és még a vádelvi egyensúlyt is lerontja. A bíró passivitása be van helyezve mint oasis azon rendszerbe, mely még fénykorában is csak úgy tudott fenállani, ha a bíró a legnagyobb aktivitást és mozgékonytságot fejtette ki.

Az osztrák 1853-iki bünvádi eljárás a szóbeliségnek elég tért engedett; ezt azon törvénynek még ellenfelei is elismérték. S a gyakorlat nem volt képes a szóbeliséget fentartani. Az eljárás teljesen írásbelivé vált különösen az által, hogy a vizsgáló bírák és az államügyészek működésük alatt folyton szem előtt tartották az érdemileg ítélő felebbezési fokot, melynek feltétlenül szüksége volt a kimerítő vizsgálati jegyzőkönyvek; ily módon aránytalanul megnyúlt az előkészítés, s az elsőfoku végtárgyalási bíróság, ha nem akarta még inkább huzni a pert, kénytelen volt szintén a vizsgálati jegyzőkönyvekre támaszkodva eljárni. A mi pedig a vádelvi szempontokat illeti, azokra a codex egyáltalán nem lehetett figyelemmel, habár előde, az 1850-iki törvény, a vádelv tekintetében messzebb ment, mint bármely a continensen érvényben levő eljárás (csak a magyar kormányjavaslat és a magyar kir. Curia követte), t. i. tartalmazta azt, hogy a bíró a büntetés kiszabásában nem mehet túl az ügyész büntetési indítványán.

Több partikuláris német állam azzal vélt közeledni a modern bünvádi eljárás jogorvoslati rendszeréhez, hogy a felebbezést egyedül in melius engedte meg. Azonban csakhamar fel kellett hagyniok ezen eszmével, mivel a gyakorlat utján azon tapasztalatra jutottak, hogy az elsőfoku bírák, tudván, hogy felmentés esetére ítéletök végleges és megtámadhatlan, elítélés esetére pedig felebbezésnek van kitéve: minden kissé nehezebb esetben a felelősséget — és a munkát is — elhárították magukról azzal, hogy elítélő ítéletet mondtak ki s a felső bíróra hagyták a döntést. Az elsőfoku bíróságok ilykép a legkényelmesebben kijátszották a felebbezési rendszert és a törvényt.

A német birodalmi bünvádi eljárás javaslatának tárgyalása alkalmával felmerült egy másik combinatioja a jogorvoslatoknak. A birodalmi tanács jogügyi bizottságában Struckmann és társai a legkisebb és a középsúlyosságú a büncselekményekre vonatkozólag a következő javaslatot terjesztették be: az elsőfoku bíróság a legkisebb súlyú büncselekményekre nézve a járásbíró és két Schöffé, a középsúlyosságúakra nézve hármasszabirói tanács; mindkét csoportnál meg van engedve a felebbezés a törvényszék ötös tanácsához, vagyis a felebbezés menne nemcsak a járásbíróstól, de a törvényszéktől is ugyanazon törvényszéknek megerősített tanácsához. A javaslat, bár közelebb hozza a másodbíróságot a helyszínéhez és ezzel lehetővé teszi a másodfoku szóbeli tárgyalást, a középsúlyosságú cselekményekre nézve elejtett főképp azon tekintetnél fogva, mivel ugyanazon törvényszéknek ujalagos tárgyalásában sokkal kevesebb garancia található, mint a mennyire nehézkessé és zavarossá tétetik a per menete a közbenső forum beékelése által.

További példák: Spanyolország, mely midőn 1875-ben megszüntette a modern elveken alapuló 1872-iki törvényt, kénytelen volt behozni az inquisitorius rendszert, az írásbeliséget és titkosságot, és Holland törvényhozása, mely a elen század eleje óta ingadozik a felebbezés és az izoláltan behozott szabad mérlegelés közt, de egyikben sem tud megnyugodni.

És nem csak ezen határozottan eklektikus alapon álló törvényhozási művek, — valamennyi continentális eljárás szenved az inquisitio azon részleges elemeinek nyomása alatt, a melyek

eddig a bűnperből kiirhatók nem voltak. El van ismervé, hogy az új rendszerben rejlő erők kifejtését ép ezek hátráltatják leginkább.

Állandók a panaszok Európaszerte, hogy az elővizsgálatban a védelmi jog illusoriussá van téve mindaddig, míg az eljárás egész folyamára a védelem nincs szervezve; hogy az előkészítő eljárás titkossága a vádnak előnyére szolgál, a mennyiben az ügyész közvetlenül a tett elkövetése után összegyűjtheti a terhelőknek látszó adatokat, holott a gyanuba vett egyén csak hónapok múlva jut azon helyzetbe, hogy bizonyítékokat szerezhessen maga mellett; hogy ezen hátránya a gyanúsítottak még fokoztatik a vizsgálati fogság elrendelése esetére, mert azzal teljesen képtelenné van téve a védekezésre; hogy az ügyész által az előnyomozás alatt teremtett egyoldalú tényállás az elővizsgálat megindítása iránti határozat hozatalánál félrevezeti a vizsgáló bírót és a vádtanácsot; hogy a vizsgáló bíró eljárási tervébe az ügyész be van avatva és ez alapon teszi meg indítványait, holott a gyanúsított egyén a helyzet nem ismerése folytán a vizsgáló bírót sem képes megfelelőleg informálni azon időpontban, midőn még talán könnyű volna ellenadatokkal eloszlatni az egész gyanút; hogy az ügyészt és a vizsgáló bírót nem igen korlátozza sem levéltitok sem házi jog; hogy az elővizsgálatnak ezen a vád irányában részrehajló szervezete még nyomasztóbbá válik az által, hogy esküvel meg nem erősített tanuvallomások képezik substratumát a vád alá helyezésnek, s ez a határozat a főtárgyalásnak is praejudiciál.

Igen sok a panasz a főtárgyalás menete ellen is. Az elnök van hivatva kiegyenlítőként működni a per külön természetű két szakasza, az írásbeli előkészítő és a szóbeli érdemleges eljárás közt. Szóbelileg feltárja az egész pert, de mindenütt, a hol az elővizsgálat eredményétől eltérés mutatkozik, az okokat kénytelen kutatni, s ez a tisztázási processus, a mellett hogy az elnököt egyoldalúvá teszi hivatása teljesítésében, gyakran a főtárgyalás tartamát aránytalanul kinyújtja; a végén pedig az eredmény mégis az, hogy a bíróság két különböző tényállással, az elővizsgálati és a főtárgyalási tényállással, áll szemben, mely körülmény az *öntudatos* eldöntést csaknem lehetetlenné teszi.

És ha hozzávesszük ezekhez azt, hogy midőn a titkos elővizsgálatból kikerült és a főtárgyalási bíró elé állított vádlott rendszerint szegénysége folytán szakbeli védelemre még a főtárgyaláson sem tehet szert, a vádnak megvan ma már minden esetben a maga rendes közege: nem fogjuk igazolatlanul mondhatni sokak azon meggyőződését, hogy még a bünvádi eljárás jelenlegi tulnyomólag vádelvi szervezete mellett is a megmaradt inquisitionális elemek folytán közelebb áll mindig azon veszély, hogy valaki ártatlanul elítéltetik, mint hogy a bűnös felmentetik.

Az ártatlanul elítéltek és az alaptalanul vizsgálati fogságba helyezettek kárpótlása iránti agitatio Európa minden államának jogászköreiből nem ölthetett volna oly nagy mérvet, ha a gyakorlati szakemberek lelkiismerete nem szólna igen hatályosan a kárpótlás jogosultsága mellett.

Alig mulik el hét, hogy a hírlapok utján végzetes bírói tévedések ne jönnének napfényre.

Emlékeztetben van még a néhány évvel ezelőtt Bécsben folyt bűnper, melyben a 12 évre ítelt nő ártatlansága csak akkor derült ki, mikor már 3 évet fegyházban töltött, s a linczi nyugalmazott törzstiszt esete, ki sikkasztásért 6 évre ítéltetett és 2 év kiállása után jelentkezett a valódi tettes. Franciaországban a Doise-eset keltett közfigyelmet.

Megdőböntő adatokat tartalmaz Németország igazságügyi statistikája is, melyek alkalmasak arra, hogy újabb táplálékot adjanak az aggodalmaknak. (Deutsche Justiz-Statistik. Bearbeitet im Reichsjustiz-Amt I. 1883.).

Németországban 1881-ben 428 bűnvádi perújítás fejeztetett be; vádlott javára volt indítva 284, vádlott hátrányára 144. Tehát csak félannyi esetben támadt kétely aziránt, hogy helytelen a felmentés, mint aziránt, hogy helytelen az elítélés. A mi pedig a perújítás eredményét illeti, a vádlott javára megindítottak közül csak 77 esetben, vagyis minden negyedik esetben tartatott fen az előbbi ítélet; 126 esetben azonnali felmentés mondatott ki, 81 esetben pedig az ítélet feloldatott. Ellenben a vádlott hátrányára megindítottak közül 120 esetben fentartatott az előbbi ítélet és csak 24 esetben mondatott ki a feloldás. Vagyis a vádlott hátrányára megindított perújításokat az eredmény desavouálja, a vádlott előnyére indítottakat pedig igazolja.

A német parlament elé terjesztett hivatalos adatok szerint 1879. oct. 1-től a jelen év elejéig perújítással jogerejű felmentéssel végződött 258 eset közül 97 esetben egészen vagy részben kiállottak az illetők a büntetést.

Ha ennyi eset van hivatalosan constatálva, mily nagy lehet azon ártatlanul elítéltek száma, a kiknek nincs elég anyagi és szellemi erejük és ellenbizonyítékuk az utólagos felmentetési eljárás megindítására.

Eddigi levezetésünk fonalán két tételt vélünk mint mozdíthatlan pontokat további érvelésünk alapjául felállíthatni. Egyik tétel vonatkozik általában a bűnvádi eljárás constructiójára, másik a jelen dolgozat közvetlen tárgyára, az esküdszékre;

1. Az inquisitorius rendszer mint alsóbb rendű patriarchális szervezet, ha fenállhatott is az absolutismus fejletlen társadalmi viszonyai közt, a jelen század alkotmányos állama az egyén öntudatra ébredése folytán új alapokra kénytelen fektetni a bűnvádi eljárást. A kettőben csak a cél, az anyagi igazság lehető megközelítése, azonos; eszközeik kizárják egymást elannyira, hogy minél több elem vétetik fel a vádelvi eljárásba a régi inquisitióból, minél inkább engedi át magát a törvényhozó a compromissumoknak, annál kevesebb garancia lesz az igazság kiszolgáltatásának megbízhatósága, a valódi büntetéseket elleni repressio tekintetében.

2. A bűnvádi eljárás azon átalakulása, mely a mai continentális bünpert eredményezte, nem az esküdszék által idéztetett elő; az esküdszék előmozdíthatta az új elvek diadalát, de azok belső jogosultságukat és a kölcsönös solidaritást önmagukból meritik; az esküdszék a bűnvádi eljárás mai rendszerével szemben nem ok, hanem okozat.

Dr. Fayer László.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A «bíró» és az ügyvédi vizsga.

Mielőtt az ügyvédi rendtartás 5. §-ának értelmezését megkísérlelném, tisztába kell jönni azzal, hogy mi és mennyi értendő a köznapi életben is használt ezen elnevezés alatt «bíró».

E tekintetben a bírák és bírósági hivatalnokok felelőségéről szóló 1871: VIII. tcz. azt mondja, hogy széles értelemben vett «bírák» alatt értetnek az ítélő bírák, a bíróságoknál alkalmazott ügyészek és a koronaügyész.

Külön causalis bíróságot képeznek az egyházi törvényszékek, a budapesti áru- és értéktőzsde, a vidéki termény- és gabna-csarnokok bíróságai, melyeknek tagjai szintén bírák.

Bíráknak tekintendők továbbá a megyei, községi, vásári és választott bíróságnak tagjai is, de bírák az 1877: XXII. tcz. értelmében kinevezett békebírák is.

Van azután tényleg működő és kilépett bíró is, de

különbőség tehető még kinevezett vagy választott és bírói hatalom gyakorlására feljogosított és csak okleveles bíró közt is.

A köznapi életben ezek mind bírák, miből kitetszik, hogy a «bíró» elnevezés nagyon problematicus fogalom, mi az igazságügyi igazgatás alanyi elveinek alkalmazását megnehezíti, s ez által alkalom nyílik a törvény mindazon helyeinek változékony értelmezésére, hol a «bíró» kifejezés használatik, mi azután a törvény helytelen applicálására vezethet.

«Bírákról» teszen említést az ügyvédi rdt. 5. §-a is, midőn 2. pontjának 4. bekezdésében a következőket mondja: «Bírák, kik az 1. pontban körülírt elméleti képesítvánnyal bírnak (t. i. jogtudorok), az ügyvédi vizsgára bocsáthatók, ha három éven át mint bírák működtek.»

Kérdés az, hogy ezen kifejezés alatt «bírák» kik értenődők, vajon értendők e alatta a fenebb megnevezett bírák mindnyájan, vagy azoknak csak egyike, másika?

Ezen kérdésnek eldöntése azután annál fontosabb; mert a törvény a bírákról, mint kivételekről intézkedik, minél fogva a törvény stricte értelmezendő. Azonban bárminő szóhoz kötött értelmet igyekeznünk is kölcsönözni a törvény idézett szavainak, annak valódi értelmét kivenni még is nagy feladat és pedig épen azért, mert a bíró elnevezés nagyon tágkörű fogalom. E mellett azonban nem rettenek vissza annak kijelentésétől sem, hogy a törvény hivatkozott helyének szövegezése is egész terjedelmében hibás és így annak helyes értelmezése az igazságügyi igazgatásnak elodázhatatlan feladata.

Igénytelen véleményem szerint az ügyvédi rdtás 5. §-ában foglalt «Bíró» kifejezés alatt sem az egyházi törvényszékek, sem a budapesti áru- és értéktőzsde, sem a vidéki termény- és gabonacsarnokok bíróságai, sem a megyei, községi stb. bíróságok tagjai nem érthetők egy részt azért; mert functiójuk nem állandó s nagyon is egyoldalú, minél fogva fel nem tehető felőlük az, hogy azon sokoldalú joggyakorlati ismeretre, mi egy ügyvédtől elvárható, szert tenni képesek volnának, másrészt pedig azért; mert egyik másik nevezett bírónak ilyen minősége még a legislativa előtt is ismeretlen volt akkor, mikor az ügyvédi rendtartás lex ferenda volt.

Kétségtelen tehát, hogy az ügyvédi rdtás szellemében vett «Bíró» elnevezés nem a mindennapi nagy terjedelemben, hanem korlátozottabb értelemben veendő ugyan, de a demarcationalis vonal felállítása ezen esetben is rendkívüli nehézségbe ütközik és a véleménykülönbőségnek e tekintetben is tág tere nyílik; mert ha a törvény intentiójától eltekintve szóhoz kötjük magunkat, akkor «bírák» alatt csak is a legszorosabb értelemben vett bírák értendők, s nem érthetjük alatta már az albirákat sem, még kevésbbé az ügyészeket és a közjegyzőket, már pedig, hogy a törvénynek szelleme ily restrictiv volna, azt annál inkább sem akarnám elhinni; mert magának az államnak sem áll érdekében bárki elől is a magasabb qualificatióra való törekvésnek útját elzárni, de hisz az 1871: VIII. tcz. is habár csak implicite, de még is kimondja, hogy a «Bíró» elnevezés alatt értendők az albirák s az ügyészek is.

Véleményem szerint tehát az ügyvédi vizsgára ezek is bocsátandók.

Hogy azután bocsátható-e a közjegyző is az ügyvédi vizsgára, az sokkal contraversebb kérdés; mert az tény, hogy ez nem bíró, sőt — mint a jogok származása körüli jogrendnek öre — a bírónak még csak jellegével sem bir; mivel azonban hivatása a jogbani teljes jártasságot involválja, s kell, hogy a bíróval egyenlő qualificatióval birjon, sőt ha joggyakornokot is joghatályal tarthat, azt hiszem, hogy a 3 évig működött közjegyző is bocsátandó ügyvédi vizsgára, még pedig a nélkül, hogy a 3 év eltelté után ügyvéd

mellé s tán épen a mellé, ki csak pár nappal előbb lépett ki irodájából, hol mint ügyvédjelölt működött volna, kénytelen lépni 1½ évi joggyakorlatra.

Bocsátható-e most már ügyvédi vizsgára egy okleveles bíró is, ki mint ilyen három évig működött?

Véleményem az, hogy igen.

Ugyanis az előadottakból látható az, hogy az ügyvédi rdtstnak hivatkozott helye — annak daczára, hogy átalános intézkedése alól csakis a bírakat és a jogtanárokat veszi ki — extensive veendő; mert a törvény szavai kevesebbet mondanak, mint mennyire maga az egész törvény gondol.

Az ügyvédi rdtás szigorú feltételekhez köti az ügyködhetési jogot — minek nagyon fontos közjogi alapja van — s megköveteli a jelölttől, hogy az a jognak úgy elméleti, mint gyakorlati irányában kellő jártassággal bírjon; mert a tudományos előkészület mellett huzamosabb gyakorlati időt is kíván a jelölttől, még pedig akként, hogy a három évi gyakorlati időnek legalább is felét ügyvéd, kincstári vagy közalapítványi ügyészségnél töltsse el, a bírót azonban a törvény felmenti az ügyvédi köteles gyakorlat alól. És miért? Azért; mert midőn ettől megköveteli a három évi bírói működést, ugyanakkor feltételezi benne azon gyakorlati jártasságot, melyre egy jelöltnek ügyvéd mellett másfél év alatt szert kell tenni.

Szerintem a törvénynek ez a ratiója, mi ha igaz, akkor minden esetre bocsátandó az ügyvédi vizsgára azon jelelt is, ki az ügyv. rdt. 5. §-ának 1. pontjában megkivánt kelléken felül igazolja azt, hogy mint okleveles bíró gyakorlaton volt három évig; mert ez a törvény szelleme által megkivánt elméleti és gyakorlati ismereteinek bizonyítékát nyújtotta oklevelével, különösen pedig ha a gyakorlatot bíróságnál töltötte ki, hol bűnvizsgálatokat, mint önállólag működő vizsgáló bíró teljesíthet, s hol megkülönböztetésül az ezen qualificatio nélkül joggyakorlatban lévő más jelölttől az az 1881: XVII. tcz. 93. §-a értelmében csődügyekben is önállóan végezhet bírói teendőket, mely téren tehát az ítélő bíróval egy színvonalon áll.

Ehhez járul továbbá még ama körülmény is, hogy lehetősége nincsen kizárva annak, hogy az okleveles bíró az ügyvéd vizsgáló bizottság tagjai köze ki ne neveztesse, minek megtörténtével nagyon furcsán venné ki magát az, ha az okleveles bíró censor lehetne ugyan, azonban maga ügyvédi vizsgára nem bocsátatik.

De az elősoroltaknál fontosabb indokok is harcolnak a mellett, hogy a három évig működött jogtudor és okleveles bíró bocsátassék az ügyvédi vizsgára; mert ezt megköveteli a bírói qualificatio, meg az ennek alapján nyerendett fontos állás illő auctoritása, még pedig különösen a jog lényege.

A mi a jog lényegéből deducált indokot illeti, az az, hogy a jog abszolút természeténél fogva feltételes és kizárólag egyeseknek jó indulatától függő nem lehet, pedig — nézetem szerint — ily veszélynek tétetik ki a jog akkor, ha kimondjuk azt, hogy ügyvédi vizsgára csak is azon bíró bocsátatik, ki egyszersmind a képességének megfelelő hatalom gyakorlására is feljogosított; mert adhatja magát elő arra is eset, hogy egy bírói állásra qualificált egyénre a tour 10—15 év alatt sem kerül, lehet, hogy másokra pedig a qualificatio megszerzése után nyomban mely esetben az illető ügyvédi oklevélre szert nem tehet; s mert érdekei kényszerítik a magasabb képzettségre, kénytelen leendő az illető állásától megválni, lemondani az állam irányában esetleg 15—20 éven át szerzett igényeiről és 45—50 éves 1½ évi időtartamra ügyvéd mellé állani jelölti minőségben, 51 éves korában ügyvédi vizsgát tenni s ugyan akkor vagy új pályát kezdeni, vagy pedig a régit újból folytatni, a mennyiben a rendkívüli körülmények közt eltekinthetni attól, hogy az illető 40 éves életkorát mint — az államszolgálatba léphetés végső idejét — már meghaladta. Az ily

eredmény azután kétség kívül illusoriussá teszi az 1874. tcz. cikket, s dehonestálja nem csak a bírói qualificatiót, de magát az állást is.

Én nekem tehát szilárd meggyőződése az, hogy az ügyvédi rdtásnak idézett helye hibás szerkezetű és nagyon kevés eshetőséget szabályoz, nem intézkedik oly esetre sem, ha valaki egy évet töltött el ügyvéd mellett, vagy lehet, hogy a másfél évi ügyvédi gyakorlatból tán csak egy napja hiányzik már, de három hónappal előbb bíróvá neveztetvén ki, köteles ekkü végett jelentkezni és állását elfoglalni, mi történnék ily esetben, tán ismét három évig kellene az illetőnek várakoznia, míg az ügyvédi vizsgára jelentkezhetik?!

Láthatni ezekből, hogy úgy az opportunitás mint a méltányosság elvei nagyban harcolnak az ügyvédi rdtásnak 5. §-a ellen, de más részről a bírói állás tekintélye is megköveteli, hogy az annak alapjául szolgáló qualificatio-ra is nagyobb figyelem fordíttassék, nem merném kívánni az angol rendszert; mert hisz nálunk épen fordított a helyzet, de az már mégis csak a bírói állás rovására történjék, hogy a káplán, a sebész, az okleveles gazdász, a tanító és a segédtanító felruházott országgyűl. képviselőválasztási joggal, míg a bírótól ezen jog is megvonatott, pedig hát 1869-ből is vannak ám okleveles bíráink!

Rajta kell tehát lenni az igazságügyi igazgatás főtenyezőinek, hogy eleje vétsék a bírói qualificatio — mondhatni már mindennapivá vált — kis ebbítésének, vissza kell azt eredeti értékére állítani; mert a jelen rendszer szülő anyja lehet a félkészültségnek, az ügyvédi és bírói kar közt kifejlődhet a surlódásnak és ebből származó vizsás helyzetnek.

Dr. Tersánczky Gyula.

Telekkönyvi kérdések.*

Ha tehát a bevallást, nem mint kényszerintézményt hozzuk be: a 200 telekkönyvi hatóság területén a naponkénti 2000 jogügyletből bizonyára nem mindegyik fog bevallás útján létrejönni. A szerződő fél minden bizonynyal azt az utat fogja választani, amelyik neki egyszerűbb, könnyebb, kényelmesebb és gyorsabb. A falusi ember csak akkor fog bevallással élni, ha neki a tlkvi hatóság székhelyén akár vásár, akár egyéb más oknál fogva különben is dolga van; máskülönbén ő szerződést és kérvényt, ha megbízható jegyzője van, azzal fog ezentúl is megkésztetni. Aztán akit a tlkvi hatóság hivatalnokai nem ismernek, sem ösmérs két tanu által azonosságukat igazolni nem képesek: — azok ugyis hiába fáradnának a tlkvi hatósághoz.

2. De ha minden jogügylet ezentúl bevallás útján jöne is létre: mégsem lenne szükség oly mérvű személyszaporításra, mint ahogy Tóth Gáspár úr vitatja. Mert

a) A felek által kötött jogügylet és a telekkönyvi bejegyzésre irányuló jegyzőkönyvi kérelem, nem két különböz, hanem egy aktus, egy jegyzőkönyv felvétele által intéztetik el; amint ezt idézett munkám II. kiad. 15. lapján látható jegyzőkönyv mutatja. Az ily nyomtatott jegyzőkönyvi mintáknak kitöltése és aláírása pedig vajmi csekély időt vesz igénybe.

b) Az óvatos vevő, hitelező stb. most is előbb megnézi a tlkvi állást. Minden tlkvi hatóságnál naponként legalább 2—3 óra telik el a feleknek való értesítés-adással; — sőt vidéken, a hetivásár napján gyakran egész nap tele van a telekkönyvi iroda s nem egy, de olykor két hivatalnokot is egész napra elfoglalnak a kérdezősködő felek. Ha már most a bevallási intézmény behozatik: ugyanakkor és sokszor ugyanazon idő alatt megtehetik a felek a bevallást is.

Amint most tlkvi hatóságoknál az értesítés-adás bizonyos órákhoz, — kir. járásbíróságoknál pedig a szóbeli

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

panaszok fölvétele előre meghatározott és közhírré tett napokhoz vannak kötve: épen úgy lehetne a bevételek felvételét is bizonyos időre, vagy bizonyos napokra szorítani.

c) Hogy pedig nem mindig és nem folytonosan a bírónak kell a bevételeket jegyzőkönyvre vennie, ide iktatom idézett munkámból a következőket:

«5. §. Szóbeli kérvények a főnök, illetőleg helyettese vagy közvetlen felügyeletük alatt a telekhivatali személyzet által vehetők jegyzőkönyvbe. A felvétel előtt köteles a telekkönyvi állást és esetleg a bemutatott okmányokat megvizsgálni, és ha a kért bejegyzés ezek szerint elrendelhető nem lenne, köteles a kérelmezőt az akadályról felvilágosítani és neki annak elhárítására kellő utbaigazítást adni, és ha ennek ellenére a kérvény jegyzőkönyvbe vételét sürgeti, ezt eszközölni.

Ha az összes érdekelt felek személyesen jelennek meg és ugyanazonosságuk is bizonyítva van és a netalán bemutatott okmányokban észlelt hiányok a felek nyilatkozatai által elháríthatók, ezen nyilatkozatok azonnal a jegyzőkönyvbe felvehetők.

6. §. Ha a bejegyzés a kérelem értelmében elrendeltetett, a bíró ezt azonnal fogantatosíthatja és a megjelent felek írásbeli közlés helyett a végzésről ennek felolvasása által értesíthetők; és ez esetben mind a záradékkal ellátott eredeti okirat átvételét (a mennyiben okmány bemutatva lett), mind a végzésről való értesítést a felek a jegyzőkönyvben aláírásukkal elismerni kötelesek.

Ez esetben írásbeli végzés csak a meg nem elént feleknek kézbesítendő.

Ily közvetlen értesítés írásbeli kérvény beadásánál is helyt foglalhat, mely esethen az átvétel, illetőleg értesítés a kérvényen elismerendő.

Megjegyzem, hogy szóbeli kérelemelő terjesztése alkalmával a feleknek a közöttük létrejött jogügyletről nem szükséges okiratot felmutatniok; mert azt a tlkvi hatóság előtt *elő szóval is bevallhatják* s ez esetben a jegyzőkönyv pótolja az okiratot. De ha okiratot mutatnak fel: kétségtelen, hogy az eredetiben melléklendő a jegyzőkönyvhöz. Ha azonban az eredeti okirat akár ugyanazon tlkvi hatóságnál, akár más hatóságnál létezik: a kérvényhez, illetőleg jegyzőkönyvhöz hiteles másolat melléklendő.» (II. kiad. 27. és 28. l.)

Nem fogadhatom el tehát Tóth Gáspár urnak azon állítását, miszerint egy bíró és egy hozzá adott tollnok naponként 5 okiratnál és ugyanannyi jegyzőkönyvnél többet fel nem vehet.

Az én számításom szerint, miután a bevételek fölvételére kitűzött napon, vagy ahol a telekkönyvi forgalom nagyobb, napokon, illetőleg, ha a naponkénti fölvétel határozatnak el, a kitűzött órákban — ha a szükség úgy kívánja — a telekkönyvi hatóság egész személyzete foglalkoztatható a bevételek fölvételével; miután egy hivatalnok egy nap, vagyis a hivatalos 7 óra alatt, átlag 14 bevallást felvehet, mert egy órára 1—4-et, tehát átlag kettőt bátran számíthatni: egy oly tlkvi hatóság, ahol egy bíró, egy telekkönyvvezető és két írnok van, óránként 8-at, tehát naponként (7 órán át) 56 bevallást kényelmesen felvehet.

Ha elfogadjuk alapul azt, hogy 200 telekkönyvi hatóságnál 240 munkanap 480,000 bevallás és így átlag naponként 2000 bevallás leendő: úgy ezt a munkát 200 tlkvi hatóság könnyen elvégezheti, ha csak egyetlenegy napot tűz is ki hetenkint a bevételek fölvételére. Mert egy oly tlkvi hatóság, ahol egy bíró, egy telekkönyvvezető és két írnok hetenkint egyetlenegy napon a bevételek fölvételével foglalkoztatható, naponként 56 bevallást véve föl, egy évben 52 napon át 2912 bevallást; és így 200 tlkvi hatóság átlag 582,400 bevallást vehet föl. Ha pedig átlag nem négy, hanem csak két egyén foglalkoztatható egy-egy tlkvi hatóság-

nál a bevételek felvételével: úgy ez esetben hetenkint 2 napot kell e célra kitűzni. De ha célszerűbbnek találtatnék a naponkénti felvétel: úgy ez esetben, két hivatalnok naponként 2½ órán át vehetvén fel 10 bevallást, 240 munkanapon egy tlkvi hatóság átlag 2400, 200 tlkvi hatóság pedig 480,000 bevallást felvehet.

Nem hiszem azonban, hogy a bevallás forgalma nagyobb legyen, mint a kir. járásbíróságoknál a szóbeli panaszoké.

Az erzsébetvárosi kir. járásbíróság 32 községből áll mintegy 26000 lakossal. A szóbeli panaszok (polgáriak és fenyítő) fölvételére hetenkint egyetlenegy nap, a hetivásár napja, a szombat van kitűzve; mely e célra teljesen elegendő, mert a kir. járásbíró ur kijelentése szerint az összes szóbeli (polgári és fenyítő) panaszoknak heti átlagos száma 20-nál nem több.

Tehát az erzsébetvárosi kir. törvényszék tlkvi hatóságánál, mely az erzsébetvárosi kir. jbróság területére terjed ki, a bevételek fölvételére tökéletesen elegendő lesz hetenkint egy napot, avagy naponként egy órát kitűzni; mert az ezen tlkvi hatóságnál levő egy bíró, egy telekkönyvvezető és két írnok, ide nem számítva a tollvivőként alkalmazható díjnokokat, képesek lesznek nemcsak az ezen tlkvi hatóságnál remélhető 20, hanem 56 bevallást is hetenkint fölvenni, anélkül, hogy a bírói és írnokei létszámot szaporítani kellene, feltéve, hogy tlkvi előadónak nem urbéri bíró rendeltetik ki, aki az év nagyobb részét tagosítási, birtokrendezési ügyekben és urbéri magánperekben távol tölti.

Megengedem, hogy több tlkvi hatóságnál a bírakat, a fogalmi és kezelőszemélyzetet majd szaporítani kell; de nem azért, mert a bevallási intézmény behozatott, hanem azért, mert azok a munkaerő csekélyisége, elégtelen volta miatt *ma is túl vannak halmozva* teendővel és hátralékokkal elannyira, hogy ott a bevallási intézmény behozatala nélkül is égetően szükséges, személyszaporítással mielőbb végét vetni az uralkodó tűrhetlen állapotoknak.

Azt mondja Tóth Gáspár ur: «A fél magánjogügyletei és a bíróság vagy hatóság elé terjesztett kérelmei az állami tisztviselő vagy bíró ügykörébe nem vonhatók akként, hogy azokat mintegy a fél nevében maga a bíróság hozza létre, önmaga elé terjeszse és aztán maga el is intézze. Ha ezt concedáljuk, akkor nem szabad azon analogia elől sem kitérnünk, hogy mindenféle szerződések csak bíróság által és így bíróság előtt kötendők, kérelmek és keresetek csak jegyzőkönyvileg vehetők fel és a bíró köteles legyen a feleket hivatalból megvédeni, és ez mind ne kerüljön semmibe; mivel a nép jogérzetének ez felel meg leginkább! mert hisz ha ez így lenne, akkor nem kell sem ügyvédhez, sem közjegyzőhöz fáradnia. Elég a bíróság».

Lássuk csak, hogyan van ez gyakorlati életben?

Beállít egy ember a kir. járásbíró elé panaszszal. Ez kihallgatja őt s mindenekelőtt a fölött határoz, ha vajon a panasz tárgya ő hozzá tartozik-e vagy sem? Ha nem hozzá tartozik: bizonyára minden jóra való bíró utbaigazítja a panaszost, hogy hová? a falu-i bíróhoz, a szolgabíróhoz, az adófelügyelőhöz, a tszékhöz stb. forduljon. Ha pedig a kir. járásbírószágot találja illetékesnek: úgy a szerint veszi fel a jegyzőkönyvet, a mint a panaszt polgári, kisebb polgári vagy fenyítő természetűnek találja; aztán *önmaga elé terjeszti az általa felvett jegyzőkönyvet és azt maga el is intézi.*

És ime senkinek sem jut eszébe följajdulni, hogy «ezen eljárás által bírósági eljárás tárgyává tétetnek a felek legsajátabb magánjogi tényei» hogy «a bíró a feleket ez által hivatalból védi meg, még pedig ingyen» hogy «ily módon nincs szükség többé sem ügyvédre, sem közjegyzőre; elég a bíróság».

Káplány Géza.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A királyi Curia és a királyi táblán elnöki engedély szükséges ahhoz, hogy a kiadóhivatalban az elintézés megtekinthetők legyenek, s ha már ily engedélyt a fél megszerzett, az strikt szövegezése szerint szorosan magyaráztatik a kiadó-hivatalban, úgy hogy az engedély bővebb szövegezése végett gyakran ujlag is kell az elnökhöz folyamodni. Valóban kinos feladat az ügyvédre nézve, ily segédhivatali csekély teendő tárgyában a táblai vagy curiai elnöknel alkalmatlankodni. Ha igaz is, hogy ily intézkedés hiányában gyakoribb lenne talán a felek utánjárása a kiadó-hivatalban, de hiszen mégis csak az megy, a ki érdekelve van, és azt hiszszük, mégis csak aránytalanabbul nagyobb jelentőségű az elnök ideje és még az ügyvéd is, mint a kiadó-hivatalnoké. Hozzájárul az, hogy az ügyvéd, a ki csak az elintézés mikéntjét akarja tudni, ezt azonban részletesen, az elnöki engedély kieszközlésének kinos útját kikerülendő, ezért kénytelen jelen lenni az ítélőtanácsban az elintézésnél, hogy az elintézés ott előtte részletesen kihirdessék, úgy hogy az említett intézkedés nagy mértékben szaporítja a felek jelenlétét az előadás alatt és elveszi a tanács idejét a határozat kihirdetésével, hol különben csakis a kiadó-hivatalnok néhány percét vennék igénybe. — Együttal kifejezést adunk azon közóhajnak, hogy a királyi tábla iktató-hivatalaiban nagyobb pontosság uralkodjék az értesítések adása körül. Igen számos panasz érkezik be hozzánk arra nézve, hogy ezen segédhivatalokban mily gyakran adatik téves információ.

— A m. kir. Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1883. július 1-től szeptember 30-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés			Elintézés			Hátralék		
	Július	Aug.	Szept.	Július	Aug.	Szept.	Az 1882. évi elintézetlenekből	Az 1883. évben érkezettekkel	Összesen
Polgári	877	768	523	133	128	786	61	3078	3139
Váltó stb.	120	104	87	17	12	121	—	396	396
Urbéri	17	13	22	—	—	15	—	41	41
Büntető	1154	788	614	163	168	1240	—	4602	4602
Fegyelmi	43	19	25	5	16	27	—	48	48
Felszólalási	—	—	3	—	—	—	—	3	3
Összesen	2211	1692	1274	318	324	2189	61	8168	8229

— Németországban az új bünvádi eljárás életbelépte óta a jogorvoslatokat igen csekély mérvben veszik igénybe. A járásbírósi Schöffengericht által tárgyalta 1000 vétségi eset közül 1881-ben 945 az első fokon, 53 a felebbezési és 2 a revisionális fokon végződött be; az ugyanide tartozó vétségeknél 1000 eset közül az első fokon 984, a felebbezési fokon 15, a revisionális fokon 1. Az ötös szakbírósi tanáchoz tartozó büntetteknek 1000 eset közül 799 az első fokon, 21 a revisionális fokon; a vétségeknél 1000 eset közül 960 az első fokon, 40 a revisionális fokon; az esküdszéki ügyeknél, 1000 eset közül 967 az első fokon, 33 a revisionális fokon végződött. Ez az eredménye annak, ha a szervezés sulypontja az első fokra helyeztetik. A felek rendszerint belenyugodnak az első foku ítéletbe; s a felső bíróság megfelelő gondossággal foglalkozhatik a feljövő csekély számú ügyekkel.

— A brüsseli igazságügyi palotának f. h. 15-én történendő megnyitása alkalmából a brüsseli ügyvédi kar banket rendez, melyen valamennyi belga ügyvédi kamara, továbbá a londoni, párisi, bécsi, madridi, haagi, lissaboni, szeptérvári és atheni barreauk külön küldöttek által lesznek képviselve.

— Az izsakosság ellen és a kis pálinkaüzlet szabályozására Németalföldön behozott legújabb törvény főbb rendelkezéseit a következőkben ismertetjük. Aki kis pálinkaüzletet akar folytatni, a polgármester és a községi hatóság engedélyét tartozik kikérni. Kis üzlet alatt a törvény a két liternél kisebb mennyiségben való eladást érti. A kérvénynek tartalmazni kell az üzletre használandó helyiségeknek pontos megjelölését, a kérvényező és a 16 éven felüli házbeliek vezeté- és keresztnévét, állását, hivatását és keresetét. Az engedélyek száma nem haladhatja meg: 50,000-en felüli lakosságu községekben 500 lakosra 1, 20—50,000 lakosnál 400 lakosra 1, 10—20,000-nél 300 lakosra 1, a többi községekben 250 lakosra 1. Különös helyi viszonyok miatt a maximum lejjebb szállítása vagy felemelése rendelhető el

bizonyos időre. A községi tanács egyes városrészekben vagy utcákban megtilthatja vagy bizonyos feltételekhez kötheti a kis pálinkaüzletet és feltételeket állapíthat meg az üzleti helyiségekre nézve. Az engedély megtagadtatik: ha az engedélyt kérő az utolsó 5 éven belől 1 évi fogságra vagy valamely súlyosabb büntetésre jogerejűleg elítéltetett; ha az engedélyt kérő jelen törvény 20. cikkének áthágása miatt vagy az utolsó 2 éven belől jelen törvény valamely más büntetési határozmányának áthágása miatt két ízben jogerejűleg elítéltetett; ha az engedélyt kérőtől a polgári vagy politikai jogok élvezete teljesen vagy részben megvonatott; ha az engedély bordélyházakban való kimérésre kéri; ha az utolsó év alatt az engedélyt kérőtől egy előbb neki adott engedély a 9. cz. 3. pontja alapján visszavonattott, stb. Az engedély csak a községi tanács által a helyiség évi bérösszege alapján megállapítandó díj lefizetése után érvényesíthető. A díj legalább 10 és legfeljebb 20 frt minden 100 frt bérösszeg után, olyformán, hogy a díj 25%-kal leszállítatik oly helyiségeknél, melyekben szombat esti 6 órától hétfő reggeli 6 óráig a pálinka eladása vagy kimérése szünetel. Az engedély 1 évre adatik, és csakis az abban megjelölt helyiségekre és az engedélyt kérő személyére szól. Az engedély visszavonandó a polgármester és a községi hatóság részéről: ha 3 hónap alatt az engedély szándékosan nem vétetik igénybe; ha részegség miatt a helyiségben oly esetek történtek, hogy félni lehet jövőre a közrend és biztonság veszélyeztetésétől (9. cz. 3. p.). Az engedély megtagadása vagy visszavonása ellen felebbezésnek van helye. Minden engedélyezett helyiségben az engedélynek egy másolata, valamint jelen törvénynek egy példánya világosan olvashatólag kifüggesztendő. Ezenfelül a külső ajtó felett vagy oldalán világos betűkkel kiirandó annak a neve, aki az engedélyt nyerte, és ezen szó: «Vergunning» (engedély). Ezen szabály áthágása 50 cents-tól (= 50 kr.) 15 frtig terjedhető pénzbírsággal büntetetik. 1—21 napig tartó fogsággal vagy 50 krtól 100 frtig terjedő pénzbírsággal büntetetik: aki engedély nélkül pálinkát kicsiben elad, eladásra kínál vagy eladásra készletben tart; aki oly helyiségben, hol kis pálinkaüzlet folytattatik, valamely módon a pálinka vételével valami nyereséget helyez kilátásba; aki lakásában a most említett cselekvényeket megengedi; a pálinka eladója vagy az ő képviselője, ha üzlete gyakorlásában 16 éven aluli személynek pálinkát mér ki. Aki oly helyiségben, mely a «Vergunning» felirással nincs ellátva, pálinkát kis mennyiségben vásárol, 50 krtól 15 frtig terjedő pénzbírsággal büntetetik. 1 naptól 9 hónapig vagy 50 krtól 300 frtig terjedő pénzbírsággal büntetendő az, aki egy 16 éven aluli személyt szándékosan lerészegít; aki valakit erőszakkal vagy annak fenyegetésével részegítő italok élvezésére kényszerít. Ha e cselekmény betegséget idéz elő, a büntetés 1 naptól 5 évig terjedhető fogság, ha halált idéz elő, a büntetés 5 évtől 10 évig terjedhető fegyház. Ha a tettes a büntetendő cselekményt üzlete körében követte el, az üzlet gyakorlása tőle megvonható oly időtartamra, mely a főbüntetésnél legalább 2 és legfeljebb 5 évvel hosszabb tartamu. (20. cz.) 1 naptól 9 hónapig terjedhető fogsággal vagy 50 krtól 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik az, aki világosan felismerhetően részeg személynek részegítő italokat ad. 1 naptól 6 napig terjedhető fogsággal vagy 50 krtól 25 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik az, aki részeg állapotában vagy a nyilvános közlekedést megakasztja vagy a rendet zavarja, másnak a biztonságát veszélyezteti, vagy oly cselekményt visz véghez, melynél harmadik személyek élete vagy egészsége veszélyeztetésének elkerülésére különös óvatosság szükséges. 50 krtól 15 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetetik az, aki az utcán világosan felismerhetően részeg állapotban van. Ha még 6 hónap nem telt el, mióta a vétkes ezen utóbb említett cselekvényekért megbüntettetett, pénzbüntetés helyett 1 naptól 3 napig terjedhető fogság szabható ki. Ha egy éven belől másodszori visszaesés fordul elő, 1 naptól 14 napig terjedhető fogság szabandó ki. A harmadik vagy további 6 hónapon belől előforduló visszaesésnél 1 naptól 21 napig terjedhető fogság szabandó ki, és a tettes ezenfelül, ha munkaképes, valamely állami dologházban való elhelyezésre ítéltető el legalább 3 hónapi és legfeljebb 1 évi időtartamra. A törvény további intézkedései átmeneti határozmányokat tartalmaznak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Új telekkönyvek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. H. J. kir. táblai bírótól. — A bűnügyi judikatura az első fokon. Dr. SÍK SÁNDOR budapesti ügyvédtől. — Telekkönyvi kérdések. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi királyi törvényszéki bírótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Új telekkönyvek.

A birtokállási A. lap tartalmára nézve teljesen egyetértünk a javaslattal, nevezetesen nagy előnynek és elkerülhetetlenül szükségesnek tartjuk a dologi szolgalmaknak a birtokállási lapra való feljegyzését. Ezen lapra tartjuk a dologi szolgalmakat feljegyzendőkné, mert ezek természetüknél fogva az ingatlanság természetének megjelölésével állanak szoros kapcsolatban. Lényegileg egyetértünk tehát a javaslat 9—12. §-aival, azonban pontosabb körülírás és praecisebb megjelölés céljából s különösen azért, hogy a betétek felvételénél az eljáró közegek egyöntetűen járassanak el, ezen §§-at következőleg véljük szerkesztendőkné:

9. §. A birtokállási lapra a birtoktestek sor- és helyrajzi száma, neve és pontos megjelölése, térmértéke és katasteri tiszta jövedelme, valamint az egyes birtoktestekre vonatkozó dologi szolgalmak jegyeztetnek be.

10. §. A birtoktestekre vonatkozó ezen bejegyzéseknek a katasteri megjelölésekkel és adatokkal összhangzóknak kell lenniök.

11. §. Ha telekkönyvi bejegyzések következtében a birtokállási lap tartalma változást szenved, ez ugyanazon lapon feltüntetendő.

12. §. Midőn valamely telekkönyvi betétbe szolgalmi jog jegyeztetik be, ezen bejegyzés s az erre vonatkozó minden változás, az uralgó ingatlant magában foglaló betét birtokállási lapján is, a szolgalmak vagy erre vonatkozó egyéb változás bejegyzésével egyidejűleg, feltüntetendő.

A javaslatnak B. és C. lap tartalmára vonatkozó 13. és 14. §-ai fogalomzavart, következtetlenséget, kapkodást és hibás felfogást tanusítanak s e mellett még czélszerűeknek sem mondhatók a bennök foglalt intézkedések.

Amint ezen §-ok tartalmából és indoklásából következtetni lehet, a javaslat megkülönböztetést tesz a mindenkori tulajdonossal szemben érvényesíthető és az időleges tulajdonos saját személye ellen fenálló korlátozások között. Ezeket a B. lapra, amazokat a C. lapra rendeli bejegyzendőkné; továbbá egyes bejegyzéseket mind a B. lapra, mind pedig a C. lapra feljegyzendőkné tart, amint t. i. ezen bejegyzések a fenjelzett megkülönböztetés szerint úgy az egyik mint a másik rendbeli korlátozást magukban foglalják.

Nézetünk szerint a bejegyzéseknek ily megkülönböztetés alapján való osztályozása egészen helytelen, az áttekintést nehezíti, a kettős bejegyzés miatt zavaros és fölösleges munkát ad, főleg pedig azért helytelen, mert nem felel meg azon fogalomnak, melyet az elnevezés magában rejt s nem

felel meg a czélnek, melyet a feljegyzések által elérni akarunk.

Tulajdoni lapot nyújtunk a telekkönyvi betétben azon czélból, hogy a tulajdoni jog, a tulajdonos személye és a birtoklási viszonyok tisztán és világosan álljanak a nyilvánosság előtt. Ebből következik, hogy ezen lapon a tulajdoni jogra és ennek korlátozására a tulajdonos személyére és ennek korlátozására vonatkozólag összes ténybeli körülmények jegyzendők fel. Feljegyzendők tehát ide a telki vagy dologi szolgalmak és a zálogjog kivételével az összes dologbani jogok; feljegyzendők a tulajdon, birtok- és személyes szolgalmi jog, valamint az ezen jogokkal kapcsolatban álló jogi tények vagy cselekvények, a mennyiben ezek a tulajdonos rendelkezési jogára befolyást gyakorolnak.

A teherlapra pedig, mint ezt maga az elnevezés is magával hozza, nem leendő más bevezetendő, mint a zálogjogok, alzálogjogok s az ezekre vonatkozó jogi cselekvények.

Ezek szerint a 13. és 14. §. következőleg alakul:

13. §. A tulajdoni lapra a tulajdoni jog, a tulajdonos személyére vonatkozó s a szabad rendelkezést korlátozó állapotok (kiskorúság, gondnokság, csőd, zárlat, elővásárlási jog stb.), a szabad birtoklást korlátozó körülmények és a személyes szolgalmak (zárlat, csőd, bérlet, haszonbérlet, használat, haszonélvezet stb.) jegyzendők be.

14. §. A teherlapra feljegyzendők a zálogjogok, az alzálogjogok és az ezekre vonatkozó jogok és jogositványok (engedmény, elsőbbség átruházása, végrehajtási jog, árverési jog stb.).

Ezen megkülönböztetés elejét venné minden zavarnak, megállapítaná a jogilag egyedül elfogadható és indokolható rendszert és a jövőre nézve elejét venné minden tévedésnek; mert még a bejegyzések természetének megkülönböztetésére, sem kellene ügyelni s csupán azt az egyet megjegyezni, hogy kizárólag csak a szorosan vett terhek és ezekre vonatkozó feljegyzések jönek a teherlapra, más semmi; ezt pedig még a leggyöngébb telekkönyvvezető is megjegyezné magának, s már maga az a körülmény, hogy a tévedés lehetőleg ki van zárva, vagy legalább a minimumra redukálva, oly előny, mely ezen különben is jogi alapon nyugvó és rendszeres bejegyzési módot minden más felé helyezi.

A 15. és 16. §§. ellen anyagi szempontból semmi kifogásunk sincs, azonban e két §-t is egyszerűbben és világosabban tartjuk következőleg szerkeszthetőnek:

15. §. Ha egy betétbe több birtoktest foglalandó, mindegyik folyó sorszámmal ellátva jegyeztessék be.

16. §. Ha egy birtoktestet más betétbe kell átjegyezni, ezen telekkönyvi testre vonatkozó minden bejegyzés szintén átvezetendő.

A javaslat 17., 18. és 19. §-ai a telekkönyvek mellett vezetendő segédajstromok és jegyzékekre vonatkozó több helyes intézkedést tartalmaznak. Szükségesnek tartjuk azonban, hogy a minden betét mellett vezetendő bejelentési iv (széljegyzési lap) vezetésének kötelezettsége ne a kiviteli utasításban, hanem magában a törvényben állapíttassék meg. Ami pedig az okirat-gyűjteményt illeti, erre nézve a lehető legczélszerűtlenebb lenne a jelenlegi eljárási módnak törvénnyel való sanctionálása. A törvény csak arra szorítkoz

* Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

zék, hogy az okiratok gyűjtését elrendelje, ennek mikéntje azonban rendelet által szabályozandó és esetről-esetre a szükséghez képest módosítandó.

Ezek szerint a szakaszok következőleg módosulnának:

17. §. A telekkönyvek mellett következő jegyzékek vezetendők:

1. Minden betét előlapjaiként egy bejelentési iv, az ezen betétre vonatkozó beadványok kivonatos feljegyzése céljából.

2. Minden telekkönyv mellett:

- a) a birtoktestek részletes jegyzéke;
- b) a tulajdonosok,
- c) a hitelezők jegyzéke.

18. §. A birtoktestek részletes jegyzékének kiegészítő részeit képezik az egyes dűlőkről elkészült vázrajzok, melyekben az ingatlanok felosztása pontosan keresztül viendő. Ezen felül minden telekkönyvi hivatal számára minden egyes községre nézve a katastrális térképek hiteles másolatai megszerzendők és megőrzendők.

19. §. A telekkönyvre vonatkozó egyéb okiratokat a bíróságok az igazságügyminister által kibocsátandó rendelet értelmében kezelendik.

A 17. §. 1. pontjához megjegyezzük még, hogy a kiviteli utasítás 56. §-ának intézkedését, mely szerint a széljegyzetek jövőre ne írónnal jegyeztessenek, valamint a kiviteli utasításhoz csatolt erre vonatkozó 6. számú mintát, teljesen helyesnek tartjuk.

A javaslat kiváló érdemeként említettük volt, hogy az új telekkönyvek olyképp tervezetnek felvétetni, hogy az igazságszolgáltatás menete semmi tekintetben sem legyen akadályozva és a bíróságok a telekkönyvek felvételénél a működésbe csak akkor vonassanak be, midőn már a tényleges állapotot hűen visszatükröző tervezetek hozzájuk hitelesítve beterjesztetnek.

Helyeseljük tehát, hogy ad hoc, a munkálatok keresztülvitele végett külön telekkönyvi igazgatóság szerveztessék. A munkálatok befejezése után azonban a telekkönyvi igazgatóság a szintén okvetlenül szervezendő állandó katasteri igazgatósággal egyesíttessék; mert ezen állandó katasteri igazgatóság mellett, miután ennek különben is hivatása leendő az állandó kataster folytonos nyilvántartása, egy ugyanezen célra szervezendő külön telekkönyvi igazgatóság felállítása merőben fölösleges.

Szervezendő tehát egy telekkönyvi igazgatóság, de csak a munkálatok keresztülvitele céljából.

Maga a javaslat is elismeri indoklásában, hogy az új telekkönyvek felvételéhez nem csekély jogi készség szükséges, mindazáltal elfelejtett gondoskodni arról, hogy a felvételt vezető közegeknél a jogi készségre nézve a törvényes garantiák meglegyenek, ez pedig okvetlenül felveendő a törvénybe; valamint felveendő az is, hogy felvételeket eszközölő ügyvezetőkül olyan alkalmas egyének is kinevezhetők, akik az állandó kataster felvételénél sikeresen működtek.

A javaslat célszerűnek jelzi, hogy az átalakító irodák ne az egyes járásbíróságoknál, hanem a törvényszékeknél rendeztessenek be. Mi ezen célszerűséget belátni képesek nem vagyunk, sőt az igazságszolgáltatás érdekeivel merőben összeegyeztethetetlennek tartanók ezen intézkedést; mert a bíróságok kénytelenek lennének a hatóságokhoz tartozó községek jelenlegi telekjegyzőkönyveit az átalakítás keresztülvitele végett más terület bíróságához küldeni, minek az lenne következménye, hogy mindaddig, míg az átalakítás tartana a telekkönyvi ügyforgalom egy-egy községre nézve szünetelne. E helyett sokkal célszerűbb lenne az átalakító irodát mint ambulanszt szervezni, mely minden telekkönyvi bírósági székhelyen addig működne, míg az egész bírósági terület telekkönyvei átalakítva nincsenek.

Mindezek figyelembe vételével a javaslat 20—25. §-ait következőleg véljük módosítandóknak:

20. §. Az új telekkönyvek készítése központi vezetés és felügyelet alatt történik. E célra Budapesten az igazságügyministerium kebelében ideiglenesen c-upán a munkálatok keresztülvitelére, központi telekkönyvi igazgatóság állittatik fel.

21. §. A telekkönyvi igazgatóság alá rendelt és vele szerves összeköttetésben álló közegek a kerületi felügyelők, kik a felügyeletet gyakorolják és a helyszini műveleteket ellenőrzik.

22. §. Az igazságügyminister felhatalmaztatik az új telekkönyvek felvételéhez a bíróságoknál rendszeresített állásokban alkalmazott tisztviselőket, amennyire ezt a munkálatok helyes keresztülvitele kívánja és az igazságszolgáltatás rendes menete megengedi, kirendelni és a felvételi műveletek vitelére és időtartamára a szükséghez képest alkalmas egyéneket ideiglenes minőségben kinevezni.

23. §. A helyszini felvétel és a betéti tervezetek elkészítése ügyvezetőkre bízatik, kik rendeleteiket és utasításait a telekkönyvi felügyelőtől, illetve igazgatóságtól veszik; a fegyelmi hatóságot azonban azon törvényszék gyakorolja felettük, melynek területén működnek.

24. §. Telekkönyvi igazgatói, aligazgatói és felügyelői állásra csak oly alkalmas egyének nevezhetők ki, kik a telekkönyvi felvételnél szükséges ismeretek mellett egyszersmind bírói minősítéssel bírnak; ügyvezető csak begyakorolt telekkönyvi hivatalnok lehet, ki az alaki minősítés mellett egyszersmind gyakorlati képesítéssel is bír és a térképlésben is jártas. Ilyenek hiányában az állandó kataster felvételénél sikerrel működött tisztviselők is alkalmazhatók.

25. §. Az igazgatót, aligazgatót és felügyelőket közvetlenül, az ügyvezetőket a telekkönyvi igazgató felterjesztése folytán az igazságügyminister nevezi ki.

Folyt. köv.

Tóth Gáspár.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

Ha nem is a végeredményben, de a felfogást és methodust véve sokban hasonlít ehhez egy másik «nézet», melyet mint már hazájában közönségesen méltatottat, itt még fel kell nekem is említenem. Ez is arra támaszkodik ugyanis, hogy a jogügylet bevett fogalmánál, mindenekelőtt a cselekmény és akaratnyilvánításnak adott értelemben van a hiba. A cselekmény általában véve, a külvilágban beállt változás, tény. Ezen változás oka lehet ugyan egymagában az akarat, de lehetnek a cselekmény által a külvilágban felszabadított erők is. A mennyiben már most azt mondhatni, hogy valamely cselekményben vagy tényben rejlő akarat hatályos: lehet mondani azt is, hogy ezen akarat a cselekmény tényében «nyilvánul» («akaratnyilvánulás», «Willensäusserung»). De az akarat és tény ilyen szétválasztása csak metaphisikai abstractió. Az akaratról ebből csak annyit tudunk meg, hogy a ki jár, annak akarata a járásra, a ki ír, az írásra irányul (voluntas eundi, scribendi.). Egészen más természetű cselekmény az «akaratkijelentés» («Willenserklärung»); mert míg az elsőből azt tudjuk meg, hogy mily módon hozta a cselekvő akaratát valamely változással causalis viszonyba, azaz miként valószínűtlen meg: addig az akaratkijelentés tárgya épen megfordítva nem causalis akarás, hanem az alanynak pusztán elhatározása (consilium) arra, hogy valami történjék; tartalma pedig az, hogy ezen elhatározás létezését másokkal tudassa. Természetes aztán, hogy e közlés csak érzék alá eső tény által történhetik, mely alkalmas a nyilatkozatot tevő belsejében létező elhatározásról képzetet kelteni. A közlésre alkalmas tények kijelölése a közszokás és jog feladata; de

* Az előző közleményeket l. a 40. és 41. számokban.

azért általában arra alkalmasnak tartható minden eszköz, a miből köztapasztalás szerint az elhatározás létezésére következtethetni. Ezek szerint valahányszor egy tényálladék az említett tulajdonsággal valósult, másokban az akaratelhatározás létezéséről képzelet szükségkép fog keletkezni; a miből azután a közlésre alkalmasnak elismert tény *önállósága*, a cselekvő alany belső elhatározásával szemben, önként következik.

A bevett véleményben a tévedés tehát ott volna, hogy a) a pusztá tényre vonatkozó akaratot (voluntas) összezavarja az akaratelhatározással (consilium), a miből a cselekvény és akaratkijelentés ugyanazonosítása eredt; b) hogy a consiliumot, tehát egy abstractiót, egy meg nem fogható metaphisikai valamit vesz fel a jogügylet ható tényezőjeként, és azt a kijelentésben nyilvánulásakor mindig a cselekvő valódi akaratelhatározásának tekinti és így következtet: mert a cselekvőnél ezen consilium *megvan*, a megfelelő joghatály, a mennyiben az nyilvánítva lett, bekövetkezik; holott itt csak így lehet okoskodni: mert a cselekvő objectiv jogügyleti tényálladékot, azaz cselekményt, melyben a jog-zabály szerint egy bizonyos consilium nyilvánul, teljesített, állnak be a jog által ezen tényálladékhöz kötött jogi következmények. Vagyis directe szólva, az objectiv jogügyleti tényálladékok önálló, azaz a fél akaratától független jogalapító tények.*

Vajon világosabb lett-e ezzel a jogügylet fogalma?

8. Már az előbbi pontban ismertetett nézetből is kiérzik a törekvés, az akarattal szemben a főszólyt a cselekvényre helyezni át. Nem is egészen új dolog az, csak önálló elméletként nem lépett volt még fel. De ma már ily alakban is megtalálhatjuk, még pedig egyenesen a «közérdek» követelményének czimén.

Az újkor jogának egyik megkülönböztető tendenciája, mondják, a jogügyleteknél a «jóhiszem»-nek, mint lényeges momentumnak méltatása.

Mindenki megkövetelheti igaz, hogy tényeit mások az általa azoknak tulajdonított értelemben vegyék. De e tétel így odaállítva nemcsak egyoldalú, hanem egyenesen mások érdekét veszélyeztető. Az aequitas ugyanis azt is követeli, hogy a jog ne csak a cselekvő, hanem azok jóhiszemét is tekintetbe vegye, kinek a cselekvény szól. Már pedig, ha a jogügylet hatályait csak a cselekvő akaratára szerint mérlegeljük, akkor először is az aequitas elvét sértjük, és másodszor, az egyéni autonómiának a jog által semmiképen el nem ismerhető azon jelentőséget tulajdonítjuk, hogy mások világos kárával is érvényesülhet. Ha ama tan a közéletben következetes alkalmazást találna, a forgalmi élet folytonos zavar és fenakadásnak volna kitéve, mert az akaratnyilvánítások iránt általános bizalmatlanság kapna lábra. De ellenzi azt a dolog természete is. Az akaratnyilvánítás az akaratnak nem pusztán felismerési eszköze, hanem az azt tevőre vonatkoztatva «lekötő eszköz (Bindemittel)». Kell tehát, hogy az illetőkben azon tudatot szülje, hogy nem csak köt, hanem a kötés ki is fog tartani, azaz hatályos lesz. Tartható-e a közönséges értelemben vett akaratnyilvánítás ilyennek? A világért sem! Hiszen annak hatályát a láthatatlan, meg nem ragadható akarat szabályozza, s így azt, hogy az illető megkötötte-e magát vagy sem, csak ő maga fogja tudni: ilyen eszközben tehát sem a jog, sem a közforgalom bizni nem fog. De bizhatand azon akaratnyilvánításban, a mely akkor is köt, ha az illető ezt nem akarná, mert erről már mondhatni, hogy látjuk is a mi köt. A jog ezen eszköze pedig valamely cselekvőképes személynek cselekvésre alkalmas állapotban adott kötelező nyilatkozata, tekintet nélkül arra, vajon az akaratnak nyilvánítottat az illető valósággal akarta-e vagy sem. Mindenki be kell hogy lássa, hogy az ő belső akaratára csak külső jelensége

szerint mérlegelhető, és hogy midőn ez uton mást arra indít, hogy ezen jelenség alapján vele jogviszonyba lépjen, maga akarta, hogy akaratának feltűnési alakja legyen azon viszonyra nézve mérvadó; a jogélet követelménye, hogy az akaratnyilvánítás azok részéről, kiknek szól, megbízhatónak vétetődhessék.*

Ezen nézet alapeszméje más szavakkal az akaratnak a nyilvánításban megkötésére, tárgylagosítására megy ki. A szó nemcsak szó, hanem a személytől elvált akarat, melynek tehát korábbi hatályaira nézve az akaratától teljesen független sorsa van: önmagaság s azért csak saját kvalitása dönt a hozzákötött hatályok elbírálásánál. A miből önként következik, hogy a súlypont a nyilvánításban és nem az akaratban rejlik. Lehetne csak ezt így alkalmazni, bizonynyal boldog időköt élne a bírói kar!

9. Az előbb tárgyalt vélemény szerint az akarat már meglehetősen «kötött marsrutához» jutott volna; azonban a «kor követelményeit» ez még mind nem elégíti ki. Az egyéni akarat még mindig tetszés, ez pedig a jog eszméjével absolute összeférhetetlen; a jogvilágban csak a jog birhat változást okozó hatalommal; a miből következik, hogy azon tényeknél, melyek jogi változással járnak, tehát a jogügyleteknél a jogi következmények akarása vagy nem akarása, teljesen indifferens.

Dr. Farkas Lajos.

Folyt. köv.

* RÖVER, über die Bedeutung des Willens bei Willenserklärungen. BÄHR, über Irrungen im Contrahiren. (A. IHERING-féle *Jahrbücher für Dogmatik*. XIV. k. 400—401. old.). BECKER (*Krit. Vierteljahrsschrift*. XXII. k. 55. old.).

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.

— IV. polgári (telekkönyvi) tanács. —

1.

Az árverési feltételek nem teljesítése esetében, a mulasztó vevő ellen, a megvett ingatlanokra kérelmezett újabb árverés elrendelésénél és foganatosításánál, azon esetben, ha a végrehajtást szenvedett elleni árverés még az 1881: LX. tcz. életbe lépte előtt rendeltetett el, nem a most idézett törvény, hanem az 1868: LIV. szabályai alkalmazandók:

mert ily esetekben, nem önálló árverés elrendeléséről, hanem csak az előzőleg foganatosított árverésre nézve megállapított feltételek mellett új árverési határnap kitűzéséről van szó, ekként tehát az 1881: LX. tcz. 256. §. első bekezdése, s nem annak b) pontja nyerhet alkalmazást.

2.

Ingatlanokra vezetett kielégítési végrehajtás esetében, a határozatlan részekben bejegyzett tulajdonos társak közötti tulajdoni arány megállapítása alakszerű kereset benyújtása nélkül az 1881: LX. tcz. 143. §-ában előirt módon eszközrendő azon esetben is, ha a foglalás és becslés az 1868: LIV. tcz. hatálya alatt már foganatba vétetett, de az ennek 422. §-ában előirt kereset még be nem adatott:

mert az 1881: LX. tcz. 256. §-a rendelkezéseiből nyilván kitűnik a törvény azon czélzata, hogy a folyamatban maradt végrehajtási ügyekben a megkezdett eljárás a régi törvény szerint csak addig folytatandó, míg azt az eltérő intézkedések kapcsolatos volta mellőzhetlenül igényli; mihelyt azonban az illető végrehajtási szakban az eljárás befejeztetett, a további végrehajtási lépések már az új törvény szabályainak megfelelően eszközrendők;

mert a határozatlanul bejegyzett tulajdonjog arányának megállapítása az elrendelt végrehajtásnak foganatosítása után az árverés elrendelhetése czéljából eszközrendő; az ez iránti eljárás tehát az 1881: LX. tcz. idézett 256. §-a, ille-

* SCHALL, Der Parteiwille im Rechtsgeschäft.

tőleg annak b) pontja nyomán a folyamatban maradt régibb ügyekben is ezen törvény 143. §-a szabályai szerint indítandó, mint a mely szabályok akadálytalanul alkalmazhatók akkor is, ha a végrehajtás az illető ingatlanokra még a korábbi törvény rendelkezései szerint foganatosított.

3.

Tekintve, hogy a közigazgatás és pénzügyi hatóságoknak birói végrehajtásra utalt végrehajtható határozatai az 1881: LX. tcz. 1. §-a h) pontja értelmében csak végrehajtható okiratokat képeznek, hogy továbbá a birói végrehajtásnak azok alapján való elrendelésére a következő 2. §. második kikezdéséhez képest, a mennyiben külön törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz, azon törvényszék, illetőleg 500 frtot meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbiróság illetékes, melynek területén az eljáró közigazgatási vagy pénzügyi hatóságnak székhelye van;

tekintve, hogy a közadók kezeléséről szóló 1876: XV. tcz. 58. §-a értelmében a törvényhatóság közigazgatási bizottsága van ugyan hivatva annak megengedésére hogy az adóvégrehajtás ingatlanokra vezetessék, de ugyanazon szakasz szerint ez iránti végzését szabályszerű intézkedés végett a kincstár képviselőjének adja ki s ily esetekben is az ingatlanokra vezetendő végrehajtás az általános végrehajtási szabályok szerint eszközendő;

ugy, tekintve, hogy az 1881: LX. tcz. 136. §-a értelmében illető telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjog bejegyzését csak a végrehajtás elrendelésére hivatott bíróság megkeresése alapján rendelheti el:

a közigazgatási bizottságoknak az adóvégrehajtást ingatlanokra megengedő határozatai alapján a végrehajtási zálogjog bejegyzése közvetlenül az illető telekkönyvi hatóságnál nem szorgalmazható, hanem első sorban a birói végrehajtásnak elrendelése, s a telekkönyvi hatóságnak a foganatosítás végett teendő megkeresése az 1881: LX. tcz. 2. §. második bekezdése szerint illetékes bíróságnál kérelmezendő, mely bíróság ily végrehajtási ügyekben a végrehajtási eljárás szerint a végrehajtást rendelő bíróság hatásköréhez tartozó egyéb teendőire is hivatva lesz.

4.

Ingatlanokra vezetett végrehajtás esetében az árverési feltételek módosítása első sorban csak előterjesztés után szorgalmazható, közvetlen felfolyamodás tárgyát tehát nem képezheti;

mert az 1881: LX. tcz. 165. §. harmadik és negyedik kikezdésében az iránt, hogy a megállapított árverési feltételek módosítása miként eszközölthetik, a felebbviteli jogorvoslatot kizáró különleges intézkedéseket tartalmaz, melyek szerint e célból 8 nap alatt előterjesztés adandó be, e felett szükség esetében a többi érdeklettek meghallgatók, és a határozat további 8 nap alatt hozandó, a 8 napi határidő után előterjesztett kérelem pedig csak az összes érdeklettek hozzájárulásával vehető figyelembe.

5.

A kir. tszékekhez végrehajtási ügyekben ügyvédi ellenjegyzés nélkül beadott felfolyamodások hivatalból visszautasítandók;

mert az 1881: LIX. törv. cz. 11. §. utolsó bekezdésének azon különleges intézkedése, hogy a kir. járásbiróságokhoz úgy peres mint végrehajtási ügyekben írásbeli beadványok ügyvédi ellenjegyzés nélkül csak az előírt hiteles alakban nyujtathatnak be, nyilván feltételezi, hogy a kir. tszékeknél, a melyeknél a rendes, illetve jknyvi eljárásban ugyanazon törvény 12. §-ához képest az ezen §. következő kikezdésében felsorolt egyedüli kivételek mellett az ügyvédi képviselőt kötelezőleg van előírva, ügyvédi ellenjegyzést

nélkülöző felebbviteli beadványok végrehajtási ügyekben sem fogadhatók el.

6.

Valamely ingatlan tulajdonjoga iránt indított per folyamatban létének telekkönyvi feljegyzése kereseti felzet alapján a telekk. hatósághoz benyújtott kérvény folytán el nem rendelhető:

mert az 1881: LX. tcz. 237. és 240. §-ai különlegesen intézkednek a felől, hogy valamely ingatlanra támasztott tulajdoni igény az eziránt indított per folyamatban léte alatt tkvi feljegyzés által mily feltételek alatt és módon biztosíttassék, jelesül az idézett §§. értelmében e végből a 230. §. a) pontjában előírt feltételek okmányszerű kimutatása mellett zárlat eszközendő és a zárlatot rendelő bíróság részéről annak feljegyzése végett a tkvi hatóság megkeresendő; mert e szabályból önkényt következik, hogy az ily zárlat feljegyzésével eredményében egyenlő joghatályu perfeljegyzés a tulajdoni kereset megindítását igazoló egyszerű felzet alapján el nem rendelhető s pedig annál kevésbé, mivel a tkvi rendeletek a perfeljegyzést kifejezetten csakis a tkvi rendt. I. része alá eső peres ügyekben s a II. része 148., 152. s 155. §§. eseteiben, úgy jelzőlagilag biztosított követelések behajtása iránti keresetek tekintetében engedik meg.

7.

Tekintve az 1881: LX. tcz. 192. §. a) pontjának feltétlen rendeletét, mely megítélt és meg nem ítélt kamatok közt különbséget nem tesz: a bíróilag elárverezett ingatlanok vételárából a tőke rangsorozatában az árverés napjától vissza számított 3 évnél régibb kamatok akkor sem soroztathatnak, ha a tőke s ennek kamatai, az elárverezett ingatlanra birói ítélet alapján végrehajtásilag lettek bekeblezve. H. J.

A bűnügyi judikatura az első fokon.

A büntető törvénykezés néhány év óta kétségtelenül haladást mutat fel. Egész új szellemvilág az, mely nem ritkán egy-egy curiai döntvényből felvillan. Különösen a büntető perjog terén. A Curia büntető tanácsait sokáig két ellentétes áramlat huzta szét. Ma már konstatalható, hogy a Curia bizonyos elvek kiküzdötték maguknak az elismerést. A szóbeliség és közvetlenség lényegének felismerése s respektálása, a védelem hivatásának méltatása, a birói hatalom korlátozása vádelvies uton, mindezek máris egy általános jegeczesedési pontjaiként emelkednek ki a Curia bűnügyi judikaturájából. A ki fáradságot venne magának, a legfelsőbb forum két-három év óta bűnügyi határozatain végig menni, sok balfogalmat és túlhajtásokat látna, de a vergődés öntudatosságát is, és abban egész perjogi rendszer képződését venné észre. Következetesség mutatkozik határozott irányban. A jogászai conservatismus tetőpontjáról, onnét sugárzik le egy szebb jövő fénye. Az igazságügyi kormány tompa tétlenségével szemben a Curia vette kézbe a jogreform kezdeményezését.

Hasonló viszonyos irány észlelhető a judicatura feldolgozásának terén. A szakbeli sajtó a Curiahoz köti reményeit, az ellen fordul döngetésekkel. Az irodalom hazai élő jognak a curiai jogot tanítja. A tankönyv, a kommentár, a szaklap, mind a döntvényekre szegik szemeiket. A Curia az, mely ismerteti és bíraltatik. A kir. tábla már kevésbé, az első felfolyamodásu bíróságok egyáltalán nem. Az első fokban uralgó eszmék nem is kerülnek diskusszió alá soha. Mintha de sagis, quae non sunt.... Hogy mi az élő jog az első fokon, hogy ott bűnügyekben micsoda eljárás van, azt senki sem tudja. Maguk az első foku bíróságok sincsenek tisztában. A sárga könyv az egyetlen támpont. Az pedig

ugyancsak siralmas egy utmutató; abban a legfőbb kérdésekről semmi sincs mondva. Csak gyümölcseiben mutatja magát az első fok tarka gyakorlata, inveterált tévtanaival, jogásziraritásaival.

Bármennyire elismerjük a legfőbb bírósági judikatura fontosságát, mégis sajnálatos hézagot találunk abban, hogy a szakbeli irodalom nem fordít kellő figyelmet az első folyamodású bíróságok bűnügyi, különösen büntető eljárási gyakorlatára.

Pedig a büntető per az első fok tengelye körül forog.

A büntető per a polgári pertől épen abban különbözik különösen, hogy még akkor is, ha mindketten az írásbeli felebbezés jogorvoslati rendszerére vannak alapítva, a büntető perben annak belső természeténél fogva érdemileg mégis az első fok az, melynek eljárása a döntő.

Nagyon későn is jön az a curiai ítélet! Addig az első foku eljárás a vádlottat tönkre tehet. Az első fok tartóztat le, az vallat, az hallgatja ki a tanukat, az tartja a bírói szakértői szemléket, annak kezében van a levéltitok, a lefoglalás, a házkutatás, a vizsgálati fogság, a tények végleges fixirozása: szóval a per, a vádlott sorsa.

S hogy miként végezte mindezeket az első fok, azt egyedül az általa felvett iratokból lehet megtudni.

Hozzájárul, hogy épen az első fok előtti eljárás olyan, melynél még a vádlottnak törvénybe ígatott jogai is szemben állanak a bíróság tág diskretionárius hatalmával.

Már a nyomozás és az elővizsgálat alatt *helyrehozhatlan* jogsérelmek ejthetők a vádlott érdekén. Egy kis ügyetlenség vagy rossz akarat vagy faggatási furor, s a bizonyítási anyag összegyűjtése a bizonyítási anyag tönkretételévé változik. S ez nemcsak a vádlott, ez a vád rovására is történhetik. S valamint az előkészítő stadiumban, azonkép követhetők el *irreparabilis* visszaélések és hibák a peranyag megállapítása körül a végtárgyaláson, mely peranyag azután a felső bíróságnak ítéleti fundamentumul szolgál. Mert a felső bíró egész információját a felterjesztett iratcsomóból, tehát az első foku bíróságtól nyeri; azon alapon ítél, melyet az első foktól készen kap. Ha tehát silány az első foku praxis, fáradozhat a felső bíróság a minősítés megállapításán, hiába töri magát; a minősítés helyessége csak ott lehetséges, s a helyes minősítésnek jelentősége csak ott van, a hol biztosítva van a *tények helyes megállapítása*.

Hozzájárul a büntető pernek az a fatalis sajátságosága, hogy — akármily ideális is legyen constructiója — az: ítélettel veszi kezdetét. A büntető perjogi eszmék történeti fejlődésükben egy állandó célpont felé törekszenek: kiirtani az *előzetes ítéleteket*. S maig sem sikerült. Még az esküdtszéki eljárás is, mely pedig a büntető perben szereplő factorok hatalmi köreinek széttartása által ez irányban relative a legtökéletesebb, még ez sem kerülheti ki azokat egészen. Az angol per kivételével, a melynél a vád az actio popularis rendszerén alapul, (bár még itt is meg van maig a grand jury) valamennyi többi európai eljárásban az ítélet hozatal előtti eljárás telve van előzetes marasztaló ítéletekkel. Már maga a vádemelés praejudicium erejével sujtja a vádlottat szemben az ügynek első bírójával, a nagy közönséggel. A criminalis per alatt állás mindvégig befelé büntetés, kifelé praejudicium, mely nem ritkán elpusztítja a vádlott s hozzátartozóinak existenciáját. S ha az első foku bíróság a végtárgyaláson teljes nyilvánosság mellett kihirdetette a marasztaló ítéletet, a felsőbírósági felmentés esetében is: moraliter hat az első ítélet, egy darab elítélés marad.

Ezért nagyfontossága a büntető törvénykezés terén az első fok gyakorlata is. Sőt a modern eljárások mindenhol épenséggel az első fokba helyezik át a per súlypontját, ott központosítják a legfőbb garantákat, még a civilis perben is.

Felfogásunk szerint ezért igen üdvös volna, az első fok felé is fordítani a figyelmet. Különösen ma, midőn a bűnvádi eljárásról készült kormánytervezet daczára, mely alig tekinthető törvényhozási tárgyalásra alkalmas műnek, mégis remélhetőleg a bűnvádi eljárás codificatiójának küszöbén állunk.

Az eljárás javítása egyértelmű az ügyvédi kar állásának javításával is. A törvénykezés niveau-jával emelkedik a jogvédő. Helyén volna, hogy különösen mi ügyvédek, kik mindennap szemtanui vagyunk az első foku eljárás misériáinak, számoljunk velük a nyilvánosság terén.

Ugy képzeljük, hogy kiki, a mit bűnügyi praxisában tapasztal, hozza köztudomásra. Ha csak kisebb részletkérdésről is van szó, ha csak odavetve is, megjegyzés alakjában, kötetlenül. A büntető eljárásban a legkisebb részletkérdés is bir jelentőséggel. Itt minden egyenlően fontos.

Részünkről megnyitni akarjuk a gravamina sorát mindjárt és pedig szintén egész kötetlenül, egy-két megjegyzéssel.

Számos elsőfolyamodású törvényszéknél az a praxis dívik, hogy a vádaláthelyezést elrendelő végzésben a végtárgyalásra tűzik a határnapot. Pedig ezen végzés ellen a vádlott még felebbezéssel élhet. Ha azután a vádlott megfelebbezi a végzést, előáll először is az a visszasság, hogy a sok hiába beidézett tanu a kitűzött határnapon megjelen a törvényszéknél, gyakran messze távolból sok költséggel, csak azért, hogy ismét hazaküldessék. Azonkívül egyenes jogsérelmet okoz a vádlottnak. Azért felebbez a vádaláthelyezés ellen, mert nem akarja, hogy ügye a nyilvánosságra kerüljön, s a bíróság a tárgyalás kitűzésével s a tanuk beidézésével egész céltalanul tág körökbe viszi, hogy igenis vád alá helyezettett; pedig végzése nem is jogerejű.

Valóságos irtványnak illik be az a gyakorlat, mely számos járásbírósnál a könnyű testi sértés vétségére nézve fenáll. Nálunk a becsületsértés, hogy úgy mondjuk, criminalis bagatellügyet képez. Büntetése csak pénzbüntetés, foruma az egyes bíró, felebbezése korlátozva van. A könnyű testi sértés alaki szempontból hasonló bánásmód alá esik, de ennél a törvény legalább hatályosabb büntetési sanctióval fegyverezte fel a bírót. A ki más ellen ily vétséget elkövet, azt legalább bezárhatja. A realis injuria s a könnyű testi sértés között csak vékony a határvonal. Ezt a határvonalat mármost sokhelyütt oly módon húzta meg a járásbírósi gyakorlat: hogy van-e orvosi látletlet. Ha a testileg bántalmazott felmutat orvosi látletletet: könnyű testi sértés; ha nem mutathat fel ilyet: becsületsértés. A visum repertumtól s a pareré-től függ. Az állapítja meg a cselekmény criminalisticus természetet. Nem egyszerű instrumentum probationis-nak tekintik, hanem oly instrumentumnak, mely «kereseti jogalapot» képez, vagy legalább is helyettesíthetlen bizonyítási eszközt. Ha a testi sértés dolusa ex re helyreállítható, ha a vádlott hivatkozik tanukra vagy egyéb alkalmas bizonyítékokra, mind hiába; hogy ha nincs látletlet: nincs testi sértés vétsége. A váltói szigor analogiája a büntető perben. Akár csak az óvás a váltójogban. A kit testileg bántalmaznak, azt, ha a törvényes megtorlást elérni kívánja, obligatio ad diligentiam terheli, mint a váltóhitelezőt az óvás felvételére, úgy őt az orvosi látletlet beszerzésére. Új fogalom a büntető perjogban, melyet a tanönyvek elfelejtettek tanítani.

Általános divó gyakorlat az első foku bíróságoknál, hogy a bűnügyi ítéletbe azt írják bele: a vádlott «rovott» előéletű, a vádlott »büntetlen» «feddhetlen előéletű. Az indokolást, még a rendelkező részt is megelőzőleg, az első foku ítéletnek a homlokán olvasható ez a kitétel.

Valóságos conduite-bizonyítvány. A bíróság erkölcsi censorkép lép fel. Minden törvényes alap s mindennemű tárgyszerű megkülönböztetés nélkül megbélyegzi a vádlottat.

S az ítélet bevezető részének, melynek csakis személy-leíró, identitási, ismertető jellege van, tényleg rendelkező természetet kölcsönöz.

Sőt befolyással van a büntetés kiszabásánál is. Súlyosító körülménynek veszik a «rovott» előéletet. A mi egyenesen törvényellenes. Vagy arról lehet szó, hogy erkölcstelen volt a vádott előélete, vagy arról, hogy a vádott már büntetve volt. Egyik sem gyakorolhat befolyást az ítéletre. Erkölcsöket a bíró nem vehet censoria subscriptio alá. Hogy milyen moralis előéletet élt a vádott, ahhoz a bíróságnak semmi köze. A korábbi bűncselekmény pedig a B. T. K. értelmében egyedül csak egy esetben szerepelhet: a visszaesésnél. Itt specialis szempontok voltak mérvadók, s itt három kellék szükséges: korábbi jogerejű ítélet, a büntetés végrehajtottsága és a cselekmények ugyanazonossága. S még a visszaesést sem ismeri a B. T. K. minden bűncselekménynél, hanem csakis a vagyoni elleni bűncselekményeknél, ezeknél is csak néhányánál, a legaljasabb s legveszélyesebb fajuknál. Egyéb esetekben a vádott előélete semmi körülmények között sem szerepelhet tényezőként a beszámításnál. A tett bírása csak a tett fölött ítéltet. A feddhetlen előélet nem érdemel praemiumot, tehát nem szolgálhat enyhítő körülményül, de másrészt a «rovott» előélet sem szolgálhat súlyosító körülményül. Ha a vádott büntetve volt valami korábban elkövetett bűncselekmény miatt — elszenvetve a büntetését, senki sem büntetheti ugyanaz miatt újra. Súlyosítónak venni a korábbi cselekményt, ez annyit tesz, hogy minden bűncselekménynek van egy új a B. T. K. által nem ismert *jogkövetkezménye*, mely az elítéltet élethoszíglan üldözi. Mihelyt ismét elkövet valami bűncselekményt, mindannyiszor régi elszenvedett cselekménye miatt kap újra egy darab büntetést. Tette fölött nem a tett bírása ítélt csak, s nem a törvényes büntetést kapja, hanem ugyanazon tette miatt ítélnék későbbi bírák is és szabnak ki további büntetéseket.

Az osztrák időkől ránk maradt abusus az egész. Régi formularének utánzásából eredt. Törvényeinkben nincs támpontja, belső indokoltsága nincs, és ellentétben van minden modern felfogással.

Dr. Sík Sándor.

Telekkönyvi kérdések.*

II. Előjegyzés.

Tóth Gáspár ur minden indokolás nélkül az előjegyzés eltörlése mellett munkámban felhozott érveimre röviden csak ennyit mond: «Áttérve a telekkönyvi bejegyzésekre, az előjegyzést fentartandónak vélem, nevezetesen le nem járt követelés, jogerőre még nem emelkedett ítélet, biztosítási végrehajtás, stb. alapján».

Én nagyon tisztetem Tóth Gáspár ur meggyőződését; de megbocsát, ha érveimet megdöntve nem látván, véleményemet ezuttal is fentartom, sőt bővebben indokolom.

Fölteszem, hogy nincs tlkvi szakember, aki be ne látná, hogy a föltételes jogszerzésnek azon módja, mely a tlkvi előjegyzéssel jár, amely szerint ugy a bekeblezett, mint az előjegyzett tulajdonos ellen további bejegyzések, bekeblezések és előjegyzések engedtetnek, és így mindkét tulajdonos ellen tulajdon-, zálogjogok, stb. szerezhetők; amely szerint, ha valamely nyilvánkönyvi jog kitörlése előjegyeztetik, azon jog tekintetében a további bekeblezések és előjegyzések p. o. alzálogjogok, engedmények bekeblezései és előjegyzései megengedtetnek: annyi zavart, bonyodalmat szül, hogy olykor a szakember is csak nehezen

tud a bejegyzések tömkelegében eligazodni; nem is említve azt, hogy az egyszerűség, könnyű és gyors áttekintés hiánya miatt a felek a bejegyzéseket tévesen vagy helytelenül fogván fel, olykor érzékeny károkat szenvednek; sőt az az eset sincs kizárva, hogy magok a bevezetők a tlkvi állást helytelenül fogják fel és így hibás szemléket, hibás bevezetéseket teljesítenek s hibás értesítéseket adnak.

Az igen tisztelt telekkönyvvezető urak számos példával illusztrálhatnák állításomat.

De vajon ellehetünk-e mi az előjegyzési intézmény nélkül? nem vagyunk-e kénytelenek mégis azt bizonyos, a legszűkebb körre szorított esetekre fentartani?

Megkísérlem kimutatni, hogy az előjegyzési intézményt nyugodtan és bátran eltörölhetjük; senki sem fogja megsíratni csendes kimúltát.

Az erdélyi telekkönyvi rendtartás szerint az előjegyzés esetei a következők:

1. Magánokiratokrai előjegyzés.

87. §. Ha a bekeblezés valamely magánokirat alapján meg nem engedtetik azért, mivel az a bekeblezésre szükséges kellékekkel nincs ellátva; az előjegyzés mindazonáltal megengedtetetik, ha az okirat a 63. stb. §§. általános rendelkezéseinek megfelel, és a polgári törvénykezési rendtartás szabálya szerint bizonyítékul szolgálhat. (86. §.)

88. §. Ezen feltétemény mellett a zálogjog előjegyzésének csak következő esetekben van helye:

a) oly okiratok alapján, melyek valamely meghatározott ingatlan jóságra vagy nyilvánkönyvi jogra való zálogjoghozi címet tartalmaznak, vagy melyekben legalább általában a követelés biztosításának joga meg van engedve;

b) lejárt követelésekről szóló adóslevelekre; ha a követelés lejártá fölmondástól függ, egyszersmind erről is okirati tanusítvány mutatandó föl;

c) a polgári törvénykezési rendtartás 173—174. §§-ban elősorolt kereskedelmi és iparkönyvekből lejárt követelések iránt készített számlakivonatokra; a mennyiben a kivonat a könyvekkeli megegyezés és a könyvek kellő vezetése tekintetében a törvényesen kiszabott hitelesítéssel (ügyviteli szabályok 178. §.) el van látva, s a mennyiben a könyvek bizonyító ereje még el nem enyészett;

d) egyszersmind azon esetekben, melyekben a törvények a hitelezőnek valamely meghatározott követelésre, vagy valamely jogviszonyban résztvevőknek az ebből származó kárra nézve biztosítási jogot adnak (mint p. o. az általános polgári törvénykönyv 458., 520., 835., 1245. §§. és a polgári törvénykezési rendtartás 338. §.)*, a zálogjog előjegyzése a 65. §-hoz képest történhetik, ha a követelés vagy jogviszony és a biztosítás törvényes föltételei okiratilag tanusíttatnak.

2. Közokiratokrai előjegyzés.

a) Közokiratokrai előjegyzés általában.

89. §. Közokiratokra előjegyzés csak akkor történhetik, ha azok azon kellékekkel el vannak látva, melyek az előjegyzésre valamely magánokiratnál is elegendők.

b) A kártérítés iránti határozatokrai előjegyzés.

90. §. Oly bírói határozat alapján, mely által valamely félnek a kártalanításra vagy az elégtételre jog megítéltetik, de a fél az összeg tekintetében a jog útjára utasíttatik, a kártérítésnek a kérvényben előadott összegére nézve a zálogjog előjegyzésének van helye. (65. §.)

c) A követelésnek a bíróságnál letétele esetében.

91. §. Ha valamely jelzálogi követelés tárgya vagy

a) az általános polgári törvénykönyv 1425. §-ában foglalt engedélyhez képest, vagy pedig

b) különösen azon esetben, melyben a hitelező a követelést a fizetőnek átengedni köteles (át. polg. törvénykönyv 1422. §.), bíróilag letéttetett vagy őrizet alá adatott; a bíró-

* Az előbbi közleményeket l. a 40. és 41. számokban.

* 1881: LX. tcz. 223—227. §§.

sági letételről vagy bíróságilag kieszközölt őrzeménnyel kiadott hivatalos okirat alapján az a) alatti esetben a kitörölés előjegyzésének, a b) alatti esetben pedig a fizetőre törleszt átruházás előjegyzésének van helye.

d) Birói határozatokrai előjegyzés a jogerő bekövetkezte előtt.

92. §. Oly birói határozatok alapján, melyek által valamely dologbani jog vagy valamely meghatározott követelési összeg odaitéltetik, vagy valamely nyilvánkönyvi jog megtagadtatik avagy elenyészettnek nyilvánittatik, a jogerő bekövetkezte előtt csak a jog vagy a követelés előjegyzésének, vagy pedig a nyilvánkönyvi jog kitörölése előjegyzésének van helye.

e) A kincstár, továbbá az árva, gondnokság alatti és más birói felügyelet alatt álló személyek biztosítása végett.

93. §. A zálogjog előjegyzése a kincstár, továbbá az árva, gondnokság alatti és más birói felügyelet alatt álló személyek követeléseinek biztosítása végett azon közigazgatási és birói hatóságok rendeletei vagy megkereső levelei folytán is történhetik, melyek az ilyes biztosítás kieszközölésére hivatvák, a mennyiben az összeg számszerűleg elő van adva (65. §.)

Lássuk már most, hogy az előjegyzési intézménynek eltörlése után ezen esetekben mit teszünk.

Hiteltelekkönyveinkről írt munkámban (II. kiad. 19. lap) ezt javasoltam:

„Ha a bekeblezés valamely magánokirat alapján meg nem engedhető azért, mivel az a bekeblezésre szükséges kellékekkel nincs ellátva: akkor a kérvény az észlelt valamennyi hiánynak tüzetes elősorolása mellett azon kijelentéssel adandó vissza, miszerint ha a jelzett hiányok a végzés vételétől számítandó 30 nap alatt nem pótoltnak, a széljegy töröltetni fog. Az ezen végzés ellen 15 nap alatt beadható felfolyamodás következtében keletkezett helyben hagyó másodbirósági végzés ellen további felebbvitelnek helye ne legyen. De ha felfolyamodó az ily kiegészítést rendelő elsőbirósági végzés ellen fel nem folyamodott, sem a kitűzött 30 nap alatt újra nem kérelmezett, a tlkvi iroda ebbeli jelentésére a széljegy törlendő. Ha pedig a tlkvi hatóság kiegészítést nem rendel, hanem teljesen elutasítólag határoz, az elutasító végzés a telekkönyvben feljegyzendő oly czélból, hogy a rangsorozat biztosítsa azon esetre, ha a kérelem felfolyamodás útján megengedtetnék. De ezen feljegyzésnek az erdélyi telekkönyvi rendtartás 133. §. a) és b) pontjai eseteiben ezentul se legyen helye; ugy szintén a tlkvi rendtartás tárgyában 1876. évben közétett törvényjavaslat 106. §. b) pontja esetében sem, vagyis akkor sem, ha a fekvőség vagy jog, melyre a bejegyzés kéretik, más személy számára, mint a kire az okirat tartalma szerint bekeblezés történhetik, van bevezetve.”

Ezt most még a következőkkel egészítem ki. Ha a kiegészítésre kitűzött 30 nap alatt a végzésben kijelölt hiányok nem pótoltnak ugyan, de a pernek folyamatban léte igazoltatik: ugy a pernek folyamatban léte a kérvény rangsorozatában feljegyeztetik.

A kérdéses jognak a perfeljegyzés által biztosított rangsorozatban való bekeblezése, illetőleg a perfeljegyzésnek törlése a perbiróságnak jogerős birói határozat alapján történő megkeresésére fog teljesített.

De ha folyamodó a kiegészítést rendelő e. b. végzés ellen fel nem folyamodott, sem a kitűzött 30 nap alatt a jelzett hiányokat nem pótolta, sem a pernek folyamatban lételetét nem igazolta: a széljegy a tlkvi irodának ebbeli jelentésére keletkezett végzés alapján törlendő. A törlés azonban nem az eddigi szokás szerint a számnak egyszerű húzása által, hanem rendes bevezetéssel foganatosítandó; mert csak így vehetjük annak elejét, hogy a széljegyet valamely idegen kéz lopva keresztül ne huzza.

Ezek szerint a tlkvi rendtartás 88. §. a—d) pontjai alatt elősorolt esetek mindegyikében jogában áll a feleknek okiratok, lejárt adóslevelek és bizonyíték erejüket még el nem vesztett hitelesített számlakivonatok alapján egyenesen bekeblezést kérni, s a kiegészítésre kitűzött 30 napon belül a kijelölt hiányokat (tlkvi rendtartás 81—83. §.) pótolni, illetőleg a pernek folyamatba tételét igazolni s eként a rangsorozatot nem ideiglenesen, mint az előjegyzéssel eddig történt, hanem állandóan (a per jogerős elintézéséig) maguknak biztosítani.

Az 1881. LX. tcz. 223.—227. §§. eseteiben is szükség-telen a 230. §-ban előírt előjegyzés; mert a jog és rangsorozat biztosítására tökéletesen elegendő, ha a tlkvben csak ennyit vezetünk be:

Érk. 1883. aug. 1-én 2345. sz.

Az erzsébetvárosi kir. törvényszéknek 1883. jul. 24-én 4796. sz. a. kelt végzésével N. N. felperes javára N. N. alperes ellen 5000 frt tőke, ennek 1880. október 1-től járó 6% kamata és 45 frt költség erejéig elrendelt biztosítási végrehajtás a tlkvi hatóságnak 1883. évi aug. 2-án 2345. sz. alatt kelt meghagyása alapján N. N.-nek az A + 1—96. rsz. alatt foglalt ingatlanaira feljegyeztetik.

Közokiratokra meg épen felesleges az előjegyzés; nemcsak azért, mert azon körülményt, hogy forog-e fen veszély? van-e szükség biztosításra? tulajdonképpen csak az illetékes (birói, közigazgatási, gyámi, kincstári stb.) hatóságok képesek és vannak is hivatva elbírálni, hanem főleg azért, mert a feljegyzés, amint fenebb kimutatni szerencsém volt, sokkal több és teljesebb biztosítékot nyújt, mint az előjegyzés; mert feljegyzésre semmiféle további bejegyzés meg nem engedhető, az erősen és biztosan áll ott, mint Tátra bérce, mindaddig, míg az illető hatóságnak megkeresése következtében a feljegyzés által biztosított rangsorozatban a bekeblezés, illetőleg a feljegyzés törlése be nem jegyezhető.

Alkalmazzuk már most ezeket a tlkvi rendtartás 90—93. §§-ban megnevezett esetekre.

A 90. §. esetében a határozatot hozó bíróság akár a per útjára utasító határozatban — ha t. i. az a per folyamában lett kérve — akár a perre utasító határozat meghozatala után az illető fél kérelmére a fél által előadott összeg biztosítására a feljegyzést elrendelheti és e végből az illetékes tlkvi hatóságot megkeresheti.

A 91. §. eseteiben a feljegyzést a bíróság birói letételnek vagy őrzeménnyel elfogadásáról kiadott végzésben rendelheti el.

A 92. §. esetében az illetékes birói, a 93. §. esetében pedig az illető kincstári, gyámi, közigazgatási, illetőleg birói hatóságok rendelik el a feljegyzést és keresik meg foganatosítás végett az illetékes tlkvi hatóságot.

Ime, minden lelki-furdalás nélkül kivégezhetjük az előjegyzést, e szörnyszülöttet, mely annyi bajt, vesződséget, zavart, bonyodalmat, félreértést és nem egyszer kárt okozott; mely mindenkor veszélyeztette a tlkvek könnyű megértését, egyszerű és gyors kezelését. És egyszersmindenkorra megszabadulunk az előjegyzés igazolásával (tlkvi rendtartás 94—103. §§.) járt vesződségtől is.

(Bef. köv.)

Káplány Géza.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A kir. Curia és a kir. tábla praxisa félreismerhetlen módon tünteti fel, mint terjed a törekvés egyöntetű judicatura létesítésére. Lépésről-lépésre lehet követni ez irány fejleményeit. A büntetőtörvénykönyv életbeléptetése óta a Curia bűnügyi döntvényeket hoz teljes ülésekben. A novellával a plenum kiterjesztetett a polgári ügyekre is. Még mielőtt a miniszteri rendelet a section réunie intézményét behozta, a kir. tábla kereskedelmi és váltótanácsa sua sponte létesített döntvénykönyvet, hol elvi megállapodást

tartalma. ő határozatait beírtatta s nyilvántartotta, és lapunk már két év óta ezen döntvénykönyv tartalmát annak szövege után nyilvánosságra hozza. Ez után a kir. tábla III. polgári tanácsa is rendezett be ily döntvénykönyvet és szintén lapunk rendelkezésére bocsátá annak tartalmát. Mióta a perrendtartási novella életben van, «A kir. tábla gyakorlatából» cím alatt Törvénykezési Szemlékben állandóan ismertetjük és tárgyaljuk a kir. tábla első polgári tanácsának minden elvi megállapodásu határozatát is. A jelen számban pedig megkezdjük a kir. táblai IV. (telekkönyvi) tanács elvi jelentőségű határozatainak közlését. Kíváncs volt, különösen miután a kir. tábla a perrendtartási novella óta számos ügyekben utolsó forumot képez, hogy a többi tanácsok is elvi határozataikat gyűjtsék s egymás közt kiegyenlítsék.

— **A m. kir. Curia** polg. szakosztályainak 1883. évi okt. 18-án tartandó teljes ülésében fog hitelesített a 10. sz. döntvény, mely így hangzik: A végrehajtás folyamában hozott elsőbírósági határozat elleni felebbvitelt visszautasító másodbírósági végzés ellen van-e felfolyamodásnak helye? *Határozat:* Azon esetben, midőn a másodbíróság oly elsőbírósági határozat ellen közbevetett felebbviteli beadványt utasít vissza, a mely határozatnak végérvényes felülbírlására volt a törvény értelmében hivatva, végzése ellen további felfolyamodásnak nincs helye. Ha azonban a másodbíróság által visszautasított felebbviteli beadvány oly elsőbírósági határozat ellen intéztetett, mely esetben harmadbírósági felülbírlat tárgyát képezheti, végzése ellen a további felfolyamodás helyt foghat. — Ugyanaz napi büntető teljes ülésre kitűzött elvi kérdések: 1. Vajon az ugyanazon gazda szolgáltatásban álló több cseléd, tekintettel az 1876: XIII. tcz. kijelentésére, egymás irányában is közös háztartásban élő családtagnak tekinthető-e? és ennél fogva az esetben, a midőn egyik a másika ellen lopást követ el, de a sértett fél vádját kellő időben visszavonja, ezen visszavonás a tettesre nézve a BTK. 116. illetőleg 343. §§-nak alkalmazását eredményezi-e? 2. A 16 évet betöltött sértett fél helyett tehet-e indítványt annak törvényes képviselője? 3. Büntethető-e a tanu hamis tanuzás miatt akkor is, ha az vallomását esküvel nem erősítette meg?

— **A kir. Curia** 492. sz. határozata, melyet mai számunk mellékletében közlünk, erősen kihívja a bírálatot. A határozat a fenforgott esetben bebizonyított ténynek mondja, hogy alperesi cégnek a felperesi könyvkivonatban bevezetett áruknak vételára fejében egy négy havi lejáratu váltó-elfogadványt adott át, vagyis hogy alperes tartozását váltóval kiegyenlítette s daczára ennek kötelezte alperest a kérdéses váltó visszaadása mellett felperesnek a könyvkivonati követelést megfizetni; a váltó adását nem tekintette novationak. A Curia ezen határozata szerint ily váltóelfogadvány adása és átvétele különös megállapodás nélkül az eredeti tartozást meg nem szünteti s így a hitelezőt abban nem gátolja, hogy követelését az eredeti alapon keresetileg ne érvényesíthesse, csak arra lévén ily esetben kötelezve, hogy «a biztosítékul szolgáló váltóelfogadványt» a fizetésekor adósának visszaadja. Ezen felfogás bírálatára befoglalva van már magában ezen enuntiatio szövegében. «Különös megállapodás» kell az eredeti jogalap megszüntetésére; mintha a váltóügylet nem képezne különös megállapodást. S azt a váltót, melyről az ítélet constatálja, miszerint solutionis causa adatott, hogy «a könyvkivonatban bevezetett áruknak ára fejében adatott át», ugyanazon mondat végén «biztosítékul szolgáló váltó-elfogadvány»-nak tekinti.

— **A válóperek** a perbeli támadásoknak és védekezéseknek lélektani érdekesség és pikanteria szempontjából fölötté változatos képeit szokták nyújtani. Az a kifogás azonban, melyet a lapunk mai mellékletében 5051. sz. a. közölt esetben alperesnő férje ellenében használt a házasság felbontása elleni érvül, ritkítja párját. Alperesnő ugyanis sok egyéb mellett azon kijelentést tette, hogy a házassági kötelék felbontásába azért nem egyezik, *hogy férje is bűnhődjék*. A kir. Curia határozatának indokaiban ezen kijelentésre azt jegyezte meg, hogy: ezen ellenzés nyilván roszhiszeműnek tekintendő, és (nehogy bűnhődjék a férj?) felbontotta a házasságot.

— **A szóbeliség a kir. Curia**n. A kir. Curia: a becske-reki törvényszék előtt súlyos testi sértés miatt (vádolt R. F. elleni bűnügyben) mindkét alsóbb fokú bíróság ítélete megsemmisítették és utasítottak a kir. törvényszék, hogy alább jelzett hiányokat pótolja és a kifejlendőkhöz képest hozzon újabb határozatot stb. Ezek szerint a végtárgyalás semmisítettén meg, figyelmeztetik az első fokban eljáró kir. tör-

vényszék, hogy az új végtárgyalásra mindazok is újra be-
rendelendők, a kik az előbbi végtárgyalásra megidézettek, hogy az új végtárgyalás, valamennyi vádlott, tanúk és szak-
értők teljes kihallgatásával, esetleg szembesítésével ép úgy
foganatosítandó, mintha előbb végtárgyalás nem is tartatott
volna. (4308./83. szept. 19.)

— **Teleszky István**-tól megjelent egy vaskos kötet
indokolás az örökjogi tervezet első 185. §-aihoz. Szerző a
tervezetnek alapelveit s részleges határozmányait dogmati-
kailag és beható jogtörténeti s összehasonlító tanulmányokkal
megvilágítja, melyek folytán ezen indokolással, annak tör-
vényhozási materiale minőségétől eltekintve is, fölötté becses
művel gazdagodott magánjogi irodalmunk. A nyelvezet min-
denütt világos és átlátszó, a mi Teleszky István minden
munkáit előnyösen jellemzi.

— **Az ügyvédi országos gyűlés** eszméje közelebb
hozott megvalósulásához. Tudvalevő, hogy ezen törekvés
már évek óta foglalkoztatja az ügyvédi köröket s a bpesti
kamara tavali közgyűlésén élénk vita tárgyául szolgált. Most
már a budapesti ügyvédi kör felkarolta az ügyet. Szem-
ben azon tényről, hogy mai nap alig van társadalmi
osztály s érdekkör, mely az associatio elvére fektetett szer-
vezet nélkül volna, akarjuk remélni, hogy az ügyvéd-gyűlés,
mely az ügyvédi kar országos szervezésére legalkalmasabb
eszköz, jogosult és üdvös eszméje rokonszenves visszhangra
fog találni a vidéki kamarák tagjainál is. Szívünkben őhajtjuk,
hogy az minél hamarabb megvalósuljon. — A Dr. Dell'Adami
Rezső által előterjesztett indítványok közül a következőket
emeljük ki: 1. a kamrai bíróság feljogosítandó az alaptalan
fegyelmi panaszt emelő félre bírságot közvetlenül kiróni,
midőn e fél roszhiszemű eljárása bizonyul be, fentartatván a
curiai (illetve e helyett kívánt vegyes bírósági) appellatorium;
2. a zugírászat kiirtására a pénzbüntetés felemelendő s behaj-
thatlanság esetén elzárásra átváltoztatandó; ezenfelül a zugiró
állami, törvényhatósági vagy községi tisztviselő fegyelmi bü-
ntetése hivatalvesztés legyen és ellene illetékes fegyelmi foruma
előtt az érdekelt kamara ügyésze vádjoggal birjon; 3. az
ügyvédi anatomiába ütköző fenálló törvények eltörlendők;
4. az ügyvéd szerződési vagy megállapított díjai erejéig
zálog és visszatartási joggal birjon fele értékeire, irataira,
különösen a megítélt követelésre; 5. a kamrai szervezet
olykép alakítandó át az autonomia szellemének megfelelően,
hogy a) a tevékenység sulypontja és a döntés ne a választ-
mánynál, hanem a közgyűlésnél legyen, mihez képest min-
den választmányi (nem fegyelmi bírósági) határozat feleb-
bezhető legyen a közgyűlésre és minden egyes tag közgyűlési
indítványának felvétele a közgyűlés napirendjére kötelező
legyen; b) a tisztviselők fizetése eltörlendő; c) a választmányi
tagok és tisztviselők ujraválaszthatósága korlátoztassék
(p. o. kisorsolt harmadrész újra ne választathassék 3 évre);
d) az adminisztráció és fegyelmi eljárás egyszerűsítendő;
e) a szakbizottsági véleményadás igazságügyi kérdésekben
rendszeresítették függetlenül a kormány felszólításától.
Az országos ügyvédi értekezlet mondja ki 6. *országos,
állandó szövetkezet* (ügyvéd-egylet) alapításának szükség-
ségét; 7. az *ügyvédi rendtartás reformjának* elodázhatlan
voltát a következő alapokon: a) a kar valódi teljes auto-
nomiája a tagok felvétele, a kar kormányzata és a fe-
gyelmi bíráskodás körül s ennek követelményekéül a karból
választott bírák részvétele a felebbviteli forumban; b) a
kamarák kötelező egyeztető bíráskodása az ügyvédi képvi-
seletből ügyvéd és fél között származó perekben; c) a bírói
költségmegállapítási önkény megszüntetésére teljes díjszer-
ződési szabadság s a quota litis kikötése tilalmának eltörlése
mellett díjszábsági törvény alkotása az arra alkalmas ügyekre
nézve; d) a kamara fegyelmi actoratussal ruházandó fel oly
bíró vagy hatósági személy ellenében, a ki valamely ügyvéd
személyében a kar méltóságát vagy a védelem szabadságát
megsértette s ezáltal fegyelmi vétséget követett el; 8. a
bírói jognak, pervesztes felet költség alul felmenteni,
eltörlése. (A többi indítványt legközelebb.)

— **A Magyar Jogászygyűlés** mult évi tárgyalásait
tartalmazó évkönyv megjelent és a tagoknak megküldetett.

BEKÜLDETETT:

Az erdélyi birtokrendezési eljárásról. Irta KÁPLÁNY GÉZA tszéki
bíró. Külön lenyomat a «Jogtudományi Közlöny»-ből. Budapest. Tettey
Nándor és Társa bizománya. Ára 1 frt.

Felölös szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM Az országos ügyvédgyűlés kérdéséhez. HILTKY ENDRE nagyváradai ügyvédtől. — A szóbeliség melyik rendszerét kövessük? Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Észrevételek az általános magánjogi törvénykönyv tervezetére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából. I. K. kir. táblai bírótól. — Egy curiai döntvény bírálatahoz. Dr. V. I. brasói ügyvédtől. — Különfélék.

MEILÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Az országos ügyvédgyűlés.

Évek óta az ország összes ügyvédi kamarái évi jelentéseikben ismételten és ismételten elősorolták a sérelmeket, melyek az ügyvédi állás tekintélyét alásülyeszti, vagyoni helyzetét meggyengítik s melyek közvetve vagy közvetlenül a jogszolgáltatás megbénítását s a felek érdekeinek megsértését nagyban elősegítik. A kamarák feliratai mi eredményhez sem vezettek, minek azon kedvezőtlen visszahatása lett, hogy a kamarák egy része reménytelenül a sérelmek előterjesztésével is felhagyott s merőv hallgatásba esett. A közgyűlések néhány tag jelenlétében tartatnak meg. Az ügyvédi kamarák igen sok becses anyagot tartalmazó jelentéseik mint hivatalos jelentések nyomtalanul irattárba kerülnek s az igazságügyminiszteriumban napi rendre tértek felette, vagy néhány semmitmondó válaszzsal elégitették ki a kamarákat.

Az ügyvédi kamarák mint ilyenek országos együttműködésre nemcsak nem hivatvák, de arra törvénynél s létfeladataiknál fogva képtelenek is. Az országos jogászszerű feladata pedig kizárólag egyes jogi tételek tudományos fejtegetése körül forog s az különben sem az ügyvédek, hanem a jogászok — tág értelemben véve — gyülekezete. Nincs tehát alkalom, hogy az ügyvédi kar, az ügyvédek összessége nyilatkozhasson s kifejezést adjon kívánságainak, melyek által a kar helyzetén s ez által a jogszolgáltatáson is javítani vél. Ennek a közegnek megteremtését létkérdésnek, az ügyvédek s az igazságszolgáltatás elodázhatlan követelményének tartom.

Valódi jogász előtt felesleges fejtegetnem, hogy mennyire szükséges volna egy értelmes, anyagilag biztosított s úgy alulról mint felülről teljesen függetlenített ügyvédi kar hazánkban, mely valóban az ügyek első és igazságos bírója, a jogkeresők igazi védője, az igazság tántorithatlan barátja s a bíróságok, sőt sok tekintetben a közigazgatási hatóságok független ellenőre lenne. Sajnos azonban, hogy a törekvések nem oda irányulnak, hogy e kar az őt megillető magaslatra emelkedhessék, hanem ellenkezőleg az egymást érő törvényhozási intézkedések s az ügyvéd ellen alaptalanul szított gyűlölet arra törekszik, mi pedig a legnagyobb esztelenség, hogy az ügyvédi kart talán a társadalmi állások közül is kitörölje. Elhibázott törekvés, helytelen politika. Mert bármily ferde irányban haladjon is a nem gondolkodók észjárása, mindig voltak s lesznek kimagasló férfiak, kik a törvények óriási labirintjében jártasságuk által kitűnően, meg fogják védeni a sértett jogot s kikhez a legnagyobb ellenség is kalap levéve s hálára kötelezetten lesz kénytelen fordulni, mihelyt jogai kockáztatva lesznek, melyeknek megvédésére önmaga képtelen.

Évek óta hangoztatott ügyvédi reform helyett megalkottatott a bagatell-törvény, gyámhatósági törvény, ügyvédi rendtartás, végrehajtási eljárási, qualificationális törvény stb., melyek mindenike az ügyvédi állás ellen intézett erős támadás a nélkül, hogy a jogkereső felek érdekei lennének általa megvédve. Az ügyvédi diploma ma már sem közjegyzői, sem közigazgatási, sem bírói állásokra nem képesít, vagy ha képesít, a gyakorlatban alkalmazást nem nyer. Kit végzete az ügyvédi pályára sodort, annak vagy élni, vagy halni kell. Alkottatott bélyegtörvény, mely nem védi meg az ügyvédet a zaklatások végtelen sorától, hanem a helyett a fogház ajtaival fenyegeti. Mily bizalom!

Csaknem egy évtized óta áll fen ügyvédi rendtartásunk, melyet már országvilág megcsufolt. Ez a semminél is rosszabb, egy idétlen, elvek nélküli compositió, mely az alaptalan panaszoknak nyitott kaput s melynek eljárása hosszadalmas és évekre elnyúló s mely az ügyvédekbe helyezett bizalom nyivánításaul a kir. ügyészt állítja fel ellenőrködő közegül. Ennek a szörnyszülöttnek megváltoztatására, inkább e helyett egy új, a kor követelményeinek megfelelő törvénynek alkotására, évről-évre sürgettetik a miniszter ur. El is készült egy javaslat, mely ismét csak a régi nyomon halad, de némi előnyei még is vannak s a javaslat évek óta tárgyalásra vár a képviselőházban. Az igazságügyminiszter ur vagy nem akarja elővételni, vagy nincs anyagi befolyása s hatalma, hogy ennek tárgyalását kereresztülvihesse. Azóta még a budapesti omnibuszosokra is volt ideje az országgyűlésnek törvényt hozni, de az ügyvédi rendtartás tárgyalására nincs idő. Mit neki az ügyvédi karnak, az igazságszolgáltatás egyik legfontosabb közegének érdeke, hadd szaporodjék az ország szellemi proletáriusainak száma, hadd növekedjenek a helytelen igazságügyi politika által szükségképen előidézett visszaélések, hadd kövessék egymást az öngyilkosságok, csak a főváros omnibuszai csinosak, tiszták legyenek.

Pauler Tivadar ur igazságügyminiszterré lett kinevezésekor az egész jogászvilág a legszebb reményekkel volt tele; mindenki az igazságügy javulását, egy jobb jövő bekövetkeztét remélte, s a mily vérmesek voltak a remények, épen oly keserűkké váltak a csalódások. Reformok helyett deformok következtek, igazságszolgáltatásunk körül napról-napra nagyobb visszaélések tapasztalhatók, egymást követik az újabb törvények, melyek helytelenségét az élet csakhamar megvilágítja; alkottatnak törvények, de azok az életben alkalmazást nem nyernek. Az eljárás mindinkább lomhává válik, a törvényszékek száma leszállított s ezzel nagymérvben apasztatott a munkaerő, másrészt a munka-anyag mindegyre növekszik; behozatott a törvényszünet s ijesztő mérveket ölt a restantiák száma. Az igazságügy terén mutatkozó ázsiai állapot kihat az egész jogkereső közönség érdekeire, kereskedelemre, fogalomra, de legfőképen és legelső sorban sújtja az ügyvédet, tönkre teszi anyagilag, kockára teszi erkölcsileg, növeli a gyűlöletet ellene, mert az igazságszolgáltatás lassúságáért a törvényekben járatlan felek előtt az odium teljesen az ügyvéd nyakába szakad. Mindez annak tulajdonítandó, hogy a nyomasztó pénzügyi helyzet előtt mindig meghunyászkodik az igazságügy legvitálisabb érdeke is. És így

van olcsó és jó igazságszolgáltatás helyett drága és rossz igazságszolgáltatás. Az igazságügyminiszter ur az ügyvédi kamarák feljajdulásait nem hallja meg, azt kell hinnünk nem akarja meghallani. Az ügyvédi kamarák felirataiban csak az ügyvédek önző nyilatkozatait látja, s nem tesz semmit a helyzet javítására, heverteti még azt a jól, rosszul készült ügyvédi rendtartási javaslatot is. Bármily tisztelettel viseltessem is egyébként az igazságügyminiszter ur nagy tudománya s személyisége iránt, meg vagyok győződve s e meggyőződés az ügyvédi kar nagy részének meggyőződése is, hogy hiányzik nála az erély, a nélkülözhetlen akarat-erő, mely nem adja fel financialis elveknek az igazságügy fel nem adható érdekeit. Mert ha megvolna, lenne benne elég bátorság arra is, hogy az ügyvédi kar érdekeit, melyek az igazságszolgáltatás jól felfogott érdekeivel azonosak, nem hagyja éveken át orvosolatlanul.

A jelen állapotokon tehát mielőbb segíteni kell. S mert ezt felülről várunk alig lehet, tömörülni kell az ügyvédi karnak s meg kell adni a lökést a kezdeményezéshez. Az ország legkülönbözőbb részeiben működő ügyvédi karban mint olyanban, mely az ország szellemi tőkéje nagy részének birtokában van s melynek karjai benyulnak a társadalom minden rétegébe, oly hatalmas erő rejlik, mely, ha összetart, nagy eredményekre képes. Az országos ügyvédgyűlés van hivatva arra, hogy ezen erőt érvényesítse, hogy az ügyvédi kar s vele a helyesebb irányú igazságügyi politika érdekében a szükséges lépéseket megtegye s az illetékes hangot megadja. Egy országos ügyvédgyűlés enunciatójának lehetetlenség hogy sulya ne legyen, egyesült erővel rajta kell lenni, hogy igenis legyen.

Hogy félre ne értessem, kijelentem, hogy épen nem azon téves felfogásból indulok ki, hogy minden áron az ügyvédi érdek legyen az első, hanem abból, miszerint a helyes igazságszolgáltatási elvek alkalmazásával a jogkereső közönség érdekei kellő és legszigorubb megvédése és biztosítása mellett az ügyvédi karnak is adassék meg, mi őt joggal megilleti, hogy ez által az igazságszolgáltatás méltó tényezőjévé válhasson.

A fővárosi ügyvédi karnak kötelessége megtenni a lépéseket az országos ügyvédgyűlés eszméjének megvalósítására nézve, s meg vagyok győződve róla, hogy az ország ügyvédi karának támogatására annál is inkább számíthatnak, mivel nincs ügyvéd, ki a jelenlegi helyzetből igazságügyünk kimozdítását s főleg az ügyvédek jogos érdekeinek megvédését s javítását ne óhajtaná.

Az országos ügyvédgyűlésnek jövője van; hivatása, feladata magasztos. Ezért üdvözlöm én a vidékről a fővárosi Ügyvédi Kör nemes törekvését s üdvözlöm az országos ügyvédgyűlést.

Hlatky Endre.

A szóbeliség melyik rendszerét kövessük?*

Bizonyos egyoldalúság az, a mi perjogunk reformjával foglalkozó irodalmunkat jellemzi. Rendesen a panaszok és vádak egész sorozatával nyílnak meg az e tárgyban irt művek, hogy miért nincsen szóbeli nyilvános és közvetlen eljárásunk. Ujra és újra egész chablonszerűséggel sorolgatják fel több-kevesebb frázis kíséretében a szóbeliségnek és írásbeliségnek qua elvnek százszor hallott előnyeit és hátrányait, végre a szóbeliség előnyére concludálnak. S mi lett ennek a következése? Az, hogy e kifejezések üres jelszavakká váltak. Jogászközönségünk nagy tömege ma még távolról sem tudja azt, hogy a szóbeliség alatt mit is óhajt ő tulajdonképen. A hány nálunk az ember, a pusztá jelszó után indulva, annyi többé-kevésbé hamis fogalmat alkot róla. Mindegyik construál magában egyéniségéhez mért szóbeli

eljárást, s midőn jobban meggondolva a dolgot, belátja, hogy az a gyakorlatban bajosan lenne kivihető, kimondja a sententiát, hogy mi még nem vagyunk érettek a szóbeli eljárásra.

Sem a nemzetiségi kérdés, sem a polgári törvénykönyv hiánya, sem a dolog pénzügyi oldala, hanem igenis ezen hamis gondolkörben való elmélyedés képezi az ugynevezett szóbeli eljárásnak legnagyobb akadályát. Ennek leküzdésénél várt volna hasznos feladat perjogi íróinkra, nekik első sorban a nagy közönséget kellett volna ebből a hamis gondolkörből kiemelni. De ők e helyett még táplálták azt.

Íróink FEUERBACH és MITTERMAIER munkáiból merítették a szóbeli eljárás ismeretét. Kritika nélkül fogadták el és reprodukálták az itt demonstrált elveket s valódi naiv lelkesedéssel terítették azt a magyar közönség elé a 60-as és 70-es években, akkor, midőn Németországban Feuerbach és Mittermaier-féle munkákat már senki sem irt többé.

E német munkák a század elején íródtak s ezen kor-nak forrongó és tisztulatlan szellemét viselik magukon. A code de procédure civile Németországban forradalmat indított meg az alaki jog terén. A processualisták osztatlan figyelemmel fordultak e törvénykönyv felé, tudományos vizsgálódás tárgyává tették, s míg gyakorlati használhatóságát és észszerű constructióját beismerni voltak kénytelenek, ellenszenyüket iránta el nem titkolhatták, hogy ez az idegen hatalomtól reájuk octroyált rendszer legyen az igazi.

Feuerbach, Mittermaier és Maurer munkáin vörös fonalként húzódik keresztül ez a felfogás, a mely még akkor is fentartotta magát, midőn Maurer kinyilatkoztatta, hogy a code de pr. civ. még mindig ős germán alapon áll, «a mely azonban — mondja továbbá — a francia nép szellemében és annak szükségleteihez képest fejlesztetett, elannyira, hogy az ős német kitűnő alapeszméket leszámítva, a mi (t. i. német) szellemünknek igen kevésbé felelne az meg.

Egyedül HOLZSCHUHER foglalt el rationalis álláspontot «Der Rechtsweg» című munkájában. Az ő felfogása szerint nem az az irányadó, hogy az ős germán elvek mennyiben maradtak fen és mennyiben saturálódtak francia eszmékkel; ő egyedül változott viszonyokat, a kor gazdasági igényeit és politikai irányát tartja szem előtt; jobb egy már helyesnek bizonyult alapot elfogadni, mint a szerencsétlen kísérletek örényébe taszítani.

Holzschuher szavai hatásmúl hangzottak el. A német írók és törvényhozók ábrándképek után futkostak. Legelső sorban is általánosítani kezdték a code de pr. civ. intézkedéseit, abból elveket elvonni és tudományos alakban formulázni. Látták, hogy a francia eljárásban az ügyvédek nyilvános audience-ban plaidiroznak, a mi az előadót feleslegessé teszi: ennél fogva elnevezték a francia pert *szóbeli, nyilvános és közvetlennek*, s megalkották a következő fogalmakat: szóbeliség, nyilvánosság, közvetlenség.

A németek ezen felfedezéséig maguk a francziák sem ismerték e hármas elvet. Ők ismerték az «audience» nyilvánosságát, de nem az eljárást; az ügyvédek az audience-ban előszóbelileg terjesztik ugyan elő az ügyet a bírónak, de nem ismerik *magának* az eljárásnak szóbeliségét, mely nagyobb részben írásbeli: a közvetlenség pedig mint fogalom is ismeretlen volt előttük.

Midőn azután a németek e hármas elvet megalkották, úgy találták, hogy annak a francia eljárásban csak torz alakjai lehettek fel, mely a maga tisztaságában csak az ős germán perben ragyog.

Ezzel megindult a pusztá jelszavak után való alkotás fanatikus mozgalma. A szóbeli perrendtartás-codex-gyártók az által vélték eleget tenni kötelességüknek, ha a francia eljárásból elvont emez ős germán elveket a német közönséges perbe mint Procrustes nyoszolyájába beleszorították

* A jelen dolgozat azon előadás kivonatát képezi, melyet a szerző a Jogászegylet t. h. 13-iki ülésén tartott.

Gomba módra keletkeztek és enyésztek el e perrendek. Több mint félszázadon át lidércnyomás gyanánt nehezdedtek ezen elvek a német processualistákra, míg végre az eszmék annyira a mennyire tisztázódtak, de nem egészen, mert ennek nyomai még az új német birodalmi perrendben is fellelhetők. A német nyomon indulva ugyanezt az irányt követték a mi jogászaink is. Felültek amaz ősz német elveknek, s úgy hirdették azokat, mint összes igazságügyi miseriáink ellen való csálhatatlan remediumot és utolsó refugiumot. Kinálták őket elveiket a törvényhozásnak is: ez azonban egészséges érzékével kiérezte, hogy a kínált áru nem valódi s nem éri meg azt a sok dicséretet, melyet agensei reá pazarolnak. A jogügyi bizottság 1868. oct. 4-én betérjett jelentésében meglehetősen nyers hangon, de joggal utasította azt vissza, midőn kimondotta, hogy «az európai értelemben vett szóbeliség és közvetlenség eszméjével a hazai jogtudomány még nem foglalkozott eleget.»

A magyar jogászggyűlések már kevésbé voltak óvatosak. Az I. jogászggyűlés a szóbeliség és nyivánosság elvét elfogadta; midőn azonban a III. jogászggyűlés elé a szabad bizonyítás rendszerének kérdése kitűzetett, e felett napirendre tért; míg az előkészítő periratokra nézve kimondotta, hogy azok megengedhetők ugyan, de a bírói határozathozatalul figyelembe nem vehetők. A logika semmi esetre sem helyes, sőt megfordított; előbb kerestek eszközt, s azután gondolkodtak annak céljáról, s a mi méltán leverő, a czállal nem voltak tisztában.

A helyes logikai rend ez lett volna: 1. szükséges e, hogy a bíró ítéletében az anyagi igazságot lehetőleg megközelítse; ha igen, 2. szükséges-e e célból a bizonyítékok szabad méltánylási rendszere; végre a 3. kérdés az, hogy az eljárásnak mily rendszere szükséges ennek érvényesülhetésére. Ezt pedig egy pár sornyi enunciatumban eldönteni nem lehet. Mind az írás, mind az élő szó egy hatalmas technikai eszköz, mindkettőnek megvan a maga rendeltetése és célja; ezt kikutatni és megállapítani feladata egy komoly törekvésű processualistának. Ez a kérdés száz más kérdést foglal magában. Nyolcz jogászggyűlés volt már, s az ugynevezett szóbeli eljárásnak legvitálisabb kérdései még csak szóba se hoztak. Az elmúlt 15 év elveszett idő. Most újra kell kezdenünk, csak az a kérdés hol?

(Bef. köv.)

Dr. Nagy Dezső.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

IV. Telki szolgalmak szerzése.

(304. §.) Összhangzásban a 89. és 216. §§-al itt is ki kellene fejezni, hogy telki szolgalmak, ha a telekkönyvbe nincsenek bejegyezve, jóhiszeműleg telekkönyvi jogot szerzett harmadik ellenében nem érvényesíthetők.

(305. §.) Telki szolgalmak vagy a tulajdonos akaratával vagy a nélkül keletkezhetnek. Első esetben az akarat vagy szerződésben vagy végintézkedésben nyiváníttatik ki. Ennyiben helyesnek látom a 305. §. 1. pontját, de nem abban, hogy *szerződés* helyett az elavult «*élők közötti jogügylet*» (negotium inter vivos) használtatik; nem élők közötti jogügylet nincs is, mert a végintézkedés egyoldalú (és nem «*közötti*») jogügylet. — A tulajdonosnak mintegy vélelmezett akaratán alapul az *elbirtoklás*.

A tulajdonos akaratától is keletkezhetnek szolgalmi jogviszony *bírói ítélet* alapján, de csak oly esetben, ha a közös dolognak tulajdonosai a természetben való felosztáshoz ragaszkodnak, ez pedig szolgalom nélkül nem lévén lehetséges, megegyezés hiányában a bíróságnak kell döntenie (l. a 142. §-hoz tett észrevételemet).

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37., 38., 39. és 40. számokban.

«Egyéb hatóságnak a törvény által engedett esetekben hozott határozata alapján» nézetem szerint szolgalmi jogviszony nem keletkeztethetik; ilyenre törvényeinkben nincs eset. A kisajátítási törvény, melyre az indoklás utal, ilyen szabályt nem tartalmaz, de a dolog természeténél fogva nem is tartalmazhat, miután a kiegyezés nem sikerülése esetében csak a *kártalanítási* eljárásnak van helye, az értelmes kártalanítási határozat pedig az 1881: XLI. tcz. 56. §-a szerint csak a kisajátítandó ingatlanok, esetleg tartozékainak pontos körülírását és a kártalanítás módjának és összegének meghatározását tartalmazza. Sőt ugyanazon törvény 60. §-ában említett szolgalmak is nem valamely hatóság határozata, hanem első sorban a felek megegyezése alapján s ennek nem sikerülése esetén bírósági határozat alapján keletkezhettek.

(306. §.) E §. szerint: «Telki szolgalom rendelése iránt élők között létesült jogügylet érvényességéhez okirat szükséges». Ebből az következne, hogy ha végintézkedésben rendeltetik a telki szolgalom, ez esetben *szóbeli* végrendelet is elég. Ez nem is lehet a javaslat szándékában, miért is legcélzzerűbb lenne e §-t elhagyva a 305. §. 1. pontjában kimondani, hogy a telki szolgalom szerzéséhez minden esetben okirat szükséges.

(307. §.) Nincs észrevételem.

(308. §.) Az első bekezdésben foglalt rendelkezésre szükségünk nincs s az ellenkezőről még a szászországi ptk. 570. §-a sem győzhet meg, pedig ennek értelme kissé eltér a javaslat hiányos fordításától.

Tulajdonképen csak oly esetről van itt szó, melyben valamelyik tulajdonostárs a többiek beleegyezése nélkül a közös dologra telki szolgalmat enged meg. Ez a tulajdonostársakat természetesen nem kötelezi, de az ellen is, ki az ígéretet tette, csak akkor lesz hatályos, ha ez utóbb egyedüli tulajdonossá válnék. Minden külön §. nélkül is kétségtelen ez s mégis a javasolt első bekezdésből, legalább felfogásom szerint, nem olvasható ki.

A második bekezdést feltétlen alakjában nem tartom elfogadhatónak; hátha az egyik tulajdonostárs részére rendelt telki szolgalom a többinek érdekében nem fekszik s a vele járó terhekben részesedni nem hajlandók. E bekezdés bátran elhagyható, kivált a 134. §. ezen rendelkezése mellett: «Egyéb esetekben a tulajdonostárs a közös dolog feletti intézkedéseire nézve csak megbízás nélkül eljáró ügyviselőnek tekintetik.»

A harmadik bekezdés is szükségtelen, mert önként értetik. Ha t. i. valamelyik tulajdonostársnak *külön* telke javára a közös telken szolgalmi jog engedtetik, ez az eset miben sem különbözik attól, ha a tulajdonostárs idegen szomszéd lenne, miután társtulajdonosi minősége a külön telek tekintetében közönyös.

(309. §.) Erre a §-ra a 29. §. általános szabálya, valamint a 305. §. meghatározása mellett nincsen szükség.

(310. §.) A rendelkezés lényegéhez nincs észrevételem.

(311—313. §§.) Nincs megjegyzésem.

(314. §.) A §. első bekezdéséhez nincs megjegyzésem, de már a másodikat elhibázottnak kell tekintenem. E szerint: «Félbeszakítottnak tekintendő azonban az elbirtoklás, ha kimutattatik, hogy a szolgalom egy éven át, vagy ha a gyakorlatnak ideje hosszabb idő alatt áll be, ezen időn át nem gyakoroltatott és az elbirtoklási idő csak a következő gyakorlattól számítható». Ez ellenkezik azon általános elvvel, melyet a tervezet általános része is elfogadott (103. §), hogy t. i. valamely jog az által, hogy nem gyakoroltatik, rendszerint nem szüntetik meg. A szolgalomnak nem-gyakorlása csak akkor tekintethetné az elbirtoklás félbeszakadásának, ha a nem-gyakorlás a kötelezett ellenmondásának volt következménye. Ez iránt e javaslat 31. §-a már rendelkezén, itt ismétlésre, még ha sikerültebb is lenne az, szükség nincs.

(315. §.) Ugyanazon alapon lenne a 315. §. is kijavítandó.

(316. §.) Ha az elbirtokláshoz megkívánt birtok minősége tekintetében a 16. §-hoz tett észrevételeimhez képest a *«hibátlan»* helyett: *jogszerű* tételnék, már épen semmi ok sem maradna fen arra, hogy az *erőszakosságnak*, valamint az *alattomoságnak* különben sem törvénykönyvbe való magyarázása helyet nyerjen.

(317. §.) A 317. §. nemcsak azt mutatja, hogy a hibás fordítás a mintául szolgáló eredetinek értelmét kifejezésre nem juttatja, hanem (s ezt kénytelen vagyok kimondani) a szerkesztés felületessége mellett is tanuskodik az. Állításom igazolásul hivatkozom a szászországi ptk. 586. §-ára, melynek alapján a javaslat 317. §-a készült. A mintában a *birtok* félbeszakasztásáról van szó, míg a javaslat e helyett *«elbirtoklást»* használ. Az első helyes, de nem az utóbbi.

A javaslat szerint ugyanis *félbeszakittatik az elbirtoklás*:

1. «Ha a szolgáló jószág tulajdonosának kértére az uralgó telek tulajdonosa a szolgálatom gyakorlatától eltávolított».

Felfogásom szerint a bírói ítélet csak akkor bír jelentőséggel, ha jogerős; s ha ilyen által az uralgó telek tulajdonosa a szolgálatom gyakorlatától eltávolított, nemcsak hogy félbeszakad az elbirtoklás, hanem megszűnik maga a szolgálat!

2. «Ha a jogosult a magánzáloglást eszközölte s ezt a bíróságnak bejelenté».

Ez az eset is benne van a szászországi ptk. 586. §-ában. Midőn a javaslat ezt is átvette, talán elkerülte figyelmét az, hogy a *magánzáloglás* intézményét magát, mely ott a 488—494. §§-ban van szabályozva, nem vette át, mit azért nem említettem meg az illető helyen, mert én is helyesebbnek találtam, hogy ez iránti rendelkezés a kártérítési jognak hagyassék fen.

Magánzáloglás egyébiránt a szászországi ptk. 488. §-a szerint az által történik meg, hogy a telek birlalója az azon jogtalanul tartozkodó személytől valamely dolgot elveszen, vagy az ott talált állatot behajtja. Még ha kötelmi jogunk a magánzáloglást épen így határozná is meg, még akkor sem lenne helyes a javasolt 2. pont; mert ha az elbirtoklás csakugyan félbeszakad, ez nem amiatt történik, mert magánzáloglás eszközöltetett, hanem azért, mert a tulajdonos a szolgálatom gyakorlásának ellene szegült! Magánzáloglás lehetséges a nélkül, hogy a szolgálatom fenállása kétségbe vonatnék, mihelyt t. i. a jogosított jogának határain tulment.

Az itt szabályozni akart esetre van már teljesen megfelelő rendelkezés e javaslat 31. §-ában.

3. «A tulajdoni kereset megindítása által». — Hogy mi összefüggése lehet a tulajdoni kereset megindításának a szolgálatom elbirtoklásával, ezt nem értem, miután a telek tulajdona másra is átmehet a nélkül, hogy e miatt a szolgálatom elbirtoklása szükségképen félbe szakadna, mint erről e javaslat 311. §-a is tanuskodik.

A javaslat e hibájának is kevésbbé gondos fordítás az oka s hogy e tekintetben minden további kifejtéstől mentve legyek, a fordítás mellé állítom az eredetit, mely a szászországi ptk. 586. §-ában így szól: «durch Anstellung der Negatorienklage in Gemässheit der Vorschriften über die Eigenthumsklage.» Ez egészen egyéb!

4. «Az uralgó telek tulajdonosának azon elismerése által, hogy a szolgálatom nem illeti». — Ez esetben is nemcsak félbeszakad az elbirtoklás, hanem megszűnik a szolgálatom.

Egészen törölni kell tehát a 317. §-t, mert rendelkezéseire, még ha hivebb fordítást tüntetnének is fel, e javaslat 31. és 32. §-ai mellett épen nincs szükség.

(318. §.) Itt is a tervezet a szászországi ptk. 587. §-ában említett *«Negatorienklage»-t tulajdoni keresetnek* fordítja le, pedig az *actio negatoria* mivoltát nemcsak a szászországi ptk. 321—324. §§., hanem ezek nyomán e javaslat 126—129. §-ai meghatározzák.

(319. §.) Nincs megjegyzésem.

(320. §.) A javaslat szerkezete alapján nem lehet tisztán megérteni azt, mit a mintául szolgáló szászországi ptk. 589. §-a kifejez. De még ha hiven is lenne kifejezve az eredetinek értelme, a javaslat 31. §-a mellett nincs reá szükség.

V. Telki szolgalmak megszűnése.

(321. §.) A telki szolgalmak megszűnése esetei közül a 2. alatt említettre meg kell jegyeznem, hogy a jogosított a kötelezettnek a szolgalmat végintézkedés által (nem végintézetileg) nem *«hagyhatja»*, hanem *«elengedheti»*. Az eredetiben így áll: «Die Freiheit von der Dienstbarkeit vermacht wird».

«Ha a szolgalmat rendelőnek tulajdonjoga időhöz vagy bontó feltételhez kötve volt, ezen idő vagy feltétel beálltával», csak akkor szűnik meg a telekkönyvileg bejegyzett telki szolgálat, ha a jogosítottnak arról tudomása volt vagy a telekkönyvből tudomása lehetett.

Az 5. és 6. pontban megnevezett esetekben nem feltétlenül szűnik meg a szolgálat, mert esetleg csak *szünetel*, ha t. i. az egyesített telkek a szolgálatom korábbi körülményei között ismét különválasztatnak; valamint ha az elpusztult telek vagy «minősége» ismét visszaáll.

(322. §.) Magától értetik, hogy «hallgatag ellállásnak tekintetik, ha az uralgó telek tulajdonosa a szolgáló telek tulajdonosának oly engedményt tesz, mely mellett a szolgálatom többé nem gyakorolható», minélfogva e §. felesleges.

(323. §.) Az első bekezdéssel a 321. §. 5. pontja lenne kiegészítendő, miáltal egy felesleges §. elesnék, a mennyiben ugyanazon §. második bekezdése, melynek értelmét az indoklás nem magyarázza meg, remélhetőleg töröltetni fog.

(324. §.) E §-nak is első 3 sorát a 321. §. 6. pontjához kellene csatolni, a többi részét pedig egyszerűen elhagyni.

(325. §.) Nincs észrevételem.

(326. §.) E §-t, miután csak félreértést okozhat s gyakorlati célja nem lehet, mellőzném.

(327—330. §§.) Nincs észrevételem.

(331. §.) Hogy a telki szolgálatom megszűnését az tartozik bizonyítani, aki ezt állítja s hogy ez nem lehet más, mint a szolgalmi telek tulajdonosa, ez magától értetik. Ha ez iránt a javaslat közelebbi meghatározást lát szükségesnek, ezt a 331. § al nem érte el.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.*

— I. polgári tanács. —

XXXVI. A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset a végrehajtás foganatosítása előtt is indítható, de csak a végrehajtást elrendelő végzés szabályszerű kézbesítése után.

A kik az e nemű keresetet csak a végrehajtás foganatosítása után tartják megindíthatónak, véleményüket először az 1881: LX. tcz. 31. §-ára alapítják, mely szerint a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti per indításának határidejéül az ingóságokra elrendelt végrehajtás foganatosítása, ingatlanokra elrendelt végrehajtás esetében pedig a végrehajtási zálogjog bekeblezését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését elrendelő végzés kézbesítése, tehát szintén már a végrehajtás foganatosítása (135., 136. §§.) utáni 3 nap említettik; másodszor arra: hogy a végrehajtás foganatosítása előtt indított ily keresetnek nincs még tárgya, a mennyiben nem létezik még végrehajtási cselekvény, mely

* Az előbbi közleményeket l. az 1882. évi 12., 13., 19., 23., 28. 29., 30., 39., 48. és az 1883. évi 7., 13. és 26. számokban.

megszüntetendő vagy korlátozandó volna; a végrehajtás még meg nem kezdetett, tehát felfüggesztéséről, a folytatás megakasztásáról sem lehet szó.

Az első ok feltétlenül nem áll; mert a 31. §. csupán azon végső határidőt szabja meg, *a meddig* ily keresetet be lehet adni oly hatálylyal, hogy a végrehajtás folytatását elhalasztja; a nélkül, hogy ezzel mondva, vagy ebből helyesen csak következtethető is volna, mintha a keresetet ezen határidő előtt beadni egyáltalában nem lehetne. Épen oly kevésbé következtethető ez, mint a 93. §-ból az, hogy igénykeresetet csak az igénybejelentési felhívás kelte után lehet indítani. Itt is meg van szabva a határidő, melyen belül ha az igénykereset beadatik, a végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal bír; de ha valaki igénykeresetét még a foglalás napján vagy a következő napon adja be, ezt mint időelőtti csakugyan senki sem fogja visszautasítani azért, mert a végrehajtási jegyzőkönyvvel egyidejűleg bemutatott igénybejelentési felhívásból (91. §.) kitűnik, hogy a kiküldött eme felhívást nem «a foglalási eljárás befejezése után azonnal» (89. §.), hanem tán csak két, három nap múlva bocsátotta ki.

A második okot sem lehet helyesnek elfogadni. A végrehajtás nem ennek fogatosításával, hanem elrendelésével kezdődik. Az elrendelt végrehajtás fogatosítása az illetőt minden órában fenyegeti; s ez által vagyonában való szabad mozgása korlátoztatik. A végrehajtás elrendelése tehát már önmagában, fogatosítás nélkül is jogsérelmével járhat annak, a kit fenyeget; és a jogsérelmet el nem enyhíteti a végrehajtatonak azon okoskodása, hogy hiszen ő még nem adta kétségtelen jelét ezen szándékának, hogy az elrendelt végrehajtást fogatosítsa is fogja; vagy hogy az összeget, melynek erejéig a végrehajtás elrendeltetett, a végrehajtás fogatosításának alkalmával még a kellő mértékre redukálhatja.

Épen oly helytelen ezen okoskodás, mint helytelen volna e perben felperes részéről az: hogy az alperes által bizonyított azon ténykörülmeny, mely szerint a tartozás egészben vagy részben ki van fizetve, nem gátolhatja alperesnek a kereseti kérelemhez képest való marasztalását; mert abból, hogy alperes marasztaltatik, nem következik még, hogy felperes általánosan vagy az egész marasztalási összeg erejéig végrehajtást is fog kérni! Az ellenfél *kegyelmének* kilátásba helyezése nem ellenszulya a nem létező jog megóvása által ejtett jogsérelmennek.

Vegyük csak figyelembe, hogy az ingatlanra végrehajtást elrendelő végzés a telekkönyvi hatóságnál széljegyzetetik, hogy a végrehajtási zálogjog bekeblezésének vagy a végrehajtási jog feljegyzésének hatályossága a végrehajtási végzés beiktatásának időpontjától fogva kezdődik, hogy ezért mindenki, ki ezentul a tulajdonossal jogügyletbe bocsátkozik, az ingatlant esetleg megterheltnak tekinti, hogy a tulajdonos a telekkönyvi jószágtest egyes részleteinek elidegenítésében a tlkvi rend. 56. §. d) pontja szerint akadályozva van, és hogy mindezeket mitsem változtat annak feltevése, hogy a végrehajtási zálogjog bekeblezése vagy a végrehajtási jog feljegyzése iránti megkeresés nem fog teljesített, a végrehajtás tehát nem fog fogatosítottatni.

Hogy a törvény jogsérelmet lát az alap nélküli vagy időelőtti végrehajtásnak pusztán elrendelésében is, ennek világos jele az: hogy felfolyamodást enged a végrehajtást elrendelő végzés ellen, még mielőtt a végrehajtás fogatosított volna. Ingóságokra irányzott végrehajtásra nézve határozottan mutatják ezt a 12. §. harmadik és negyedik bekezdései. Ingatlanokra intézett végrehajtás esetében pedig a 136. §. szerint a telekkönyvi hatósághoz a végrehajtási kérvénynek és végzésnek csupán egy példánya tétetvén át, a 139. §. értelmében a végrehajtást elrendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek nem a telekkönyvi hatóság által, és

épen nem a bekeblezést vagy feljegyzést tárgyzó végzéssel egyidejűleg, hanem *a végrehajtást elrendelő bíróság által*, illetőleg ennek tüzetesen ez iránti megkeresésére kézbesítettik. Következik ebből, hogy a végrehajtást szenvedő a végrehajtást elrendelő végzést rendszerint előbb kapja, mint sem a telekkönyvi hatóság a végrehajtás fogatosítása iránt határoz, és majdnem kivétel nélkül előbb mint sem ezen hatóság végzése neki kézbesítettik. És a végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodás határideje a 140. §. szerint mégis *ezen* végzés kézbesítésétől számított; a végrehajtást szenvedő, tehát még mielőtt a végrehajtási bekeblezés vagy feljegyzés által fogatosított volna, a végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodással nemcsak élhet, hanem élnie kell, ha nem akarja, hogy a felfolyamodási határidőt elmulasztja s a végrehajtási végzés jogerejüvé, többé meg nem támadhatóvá váljék. Mitsem használna neki annak vitatása, hogy a felfolyamodási határidő lejártakor a végrehajtás még fogatosítva nem volt, és mitsem annak kimutatása, hogy a megkeresés a telekkönyvi által nem teljesített, a végrehajtás nem fogatosított. A végrehajtató ez utóbbi esetben folytatólagos végrehajtást kérhet, és ennek elrendelése s az abbeli végzés kézbesítése után eredménytelenül fogná már a végrehajtást szenvedő az alapvégrehajtást elrendelő végzést felfolyamodással megtámadni.

Ha pedig felfolyamodással lehet élni a végrehajtást elrendelő végzés ellen a végrehajtás fogatosítása előtt: akkor az ugyanezen időben a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt beadott keresetet sem lehet időelőttinek minősíteni; mert az ily kereset a végrehajtást szenvedőnek szempontjából szintén az ellene folytatmatba tett végrehajtás elleni jogorvoslatnak tekintendő. A végrehajtást elrendelő végzés elleni felfolyamodásnak és a végrehajtás megszüntetése iránti keresetnek azonos a célja, és a kettő csak a jogalapra nézve különbözik: míg a felfolyamodásra a végrehajtási végzés hozatala körüli alaki törvénysértés szolgáltatja az okot, addig a végrehajtás megszüntetése iránti kereset oly ténykörülmenyekre alapítottatik, melyek a végrehajtást elrendelő bíróság előtt ismeretlenek voltak, melyeknél fogva tehát a végrehajtási végzés alaki törvényszerűség tekintetéből meg nem támadható, de melyeknek fenforgása mellett a végrehajtást szenvedő fél a végrehajtásnak ellene történt elrendelése által mégis jogsérelmet szenvedett.

Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy az 1881: LX. tcz. 31. §-a szerint a végrehajtás folytatására halasztó hatálylyal bíró megszüntetési kereset indítására a végrehajtás fogatosításától vagy a telekkönyvi bejegyzést tudató végzés kézbesítésétől számított *három* napi, tehát igen rövid határidő van engedve, melyet a végrehajtást szenvedő vételesen is nagyon könnyen elmulasztthat, főleg ha a végrehajtás fogatosítása alkalmával a végrehajtási végzés neki az 1881: LX. tcz. 24. §-ának bekezdéséhez, illetőleg a telekkönyvi hatóság végzése a ptrs. 265. §-ához képest kézbesítettik. Ha mármost ezen fél, tartván a törvényes határidő elmulasztásának lehetőségétől, nem várja be a telekkönyvi hatóság végzését, és a végrehajtás megszüntetése iránti keresetet, hogy halasztó hatálylyal bírjon, már a végrehajtást elrendelő végzés vétele után indítja meg: fölötte nagy méltánytalanságról panaszkodhatnék, ha a törvényes határidő betartására irányzott ezen igyekezete azzal büntetnének, hogy a tárgyalás megejtése után keresete érdemleges elintézés nélkül mint időelőtti elutasítottatnék, és ilykép — a meny nyiben a 31. §. szerinti három fatalis nap időközben valószínűleg elmult — elvonatnék tőle az alkalom, hogy halasztó hatályu keresetet még egyáltalában indíthasson.

Hogy a végrehajtás fogatosítása előtt beadott keresetnek tárgya még nem volna, azt szintén nem mondhatni;

mert a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti minden kereset, bármikor adatik be, a végrehajtást gyökerében, a végrehajtást elrendelő végzésben támadja meg, és nem arra irányul, hogy a végrehajtás az ezt szenvedő fél sérelmével foganatosíttassék, hanem arra, hogy általában a jogalap megszünténének dacára, vagy a kellőnél nagyobb összeg erejéig, vagy idő előtt *elrendeltnek* kijelentessék. Ennek kijelentésére pedig meg van adva az alkalom a végrehajtás elrendelésével, habár a végrehajtás még nem foganatosított.

A végrehajtást elrendelő végzés kézbesítése előtt a megszüntetési, korlátozási vagy felfüggesztési kereset be nem adható; mert a féllel szabályszerűleg még nem közölt és csak hallomás után vagy a bírósági iratoknak tán épen a kezelési szabályok elleni betekintése alapján tudomására jutott bírósági végzés ellen valamint a felfolyamodás, úgy az érintett nemü kereset sem fogadható el.

A mondottakból kapcsolatosan még egy kérdésre kell megfelnünk, arra: hogy mennyiben bír hatálylyal a végrehajtás folytatására az annak foganatosítása előtt a megszüntetés, korlátozás vagy felfüggesztés iránt beadott kereset, feltéve hogy a 31. §-hoz képest közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal igazolt tényen alapszik? Az ingó-ágok lefoglalása, illetőleg a végrehajtási zálogjog bekeblezése után beadott ily kereset folytán *minden további* végrehajtási lépések megakadnak; a lefoglalt ingó tárgyak vagy az ingatlanok elárverezése tehát el nem rendelhető, a lefoglalt követelés át nem ruházható, ki nem utalványozható, stb. — Kérdés mármost: vajon a végrehajtás foganatosítása előtt beadott kereset megakaszt-e szintén minden további végrehajtási lépést, tehát gátolja-e a végrehajtás foganatosítását általában, az ingóságok lefoglalását, a végrehajtási zálogjog bekeblezését is? avagy halasztó hatálya csak a foglalás, a végrehajtási zálogjog bekeblezése után következő végrehajtási lépések felfüggesztésében nyilvánul? Határozottan csak ez utóbbi halasztó hatálylyal bír a kereset; mert a törvény a megszüntetés, korlátozás vagy felfüggesztés iránti keresetnek tovább terjedő hatályát nem ismeri (31. §.); ezen hatálylyal bírhat a kereset, ha a törvényben megszabott határidőig beadatik, de tovább a halasztó hatály akkor sem terjedhet, ha eme határidő előtt adatott be; és mert valamint a 12. §. negyedik bekezdése szerint a végrehajtási végzés ellen a foganatosítás előtt használt jogorvoslat, tüzetesen a felfolyamodást nem gátolja, úgy a megszüntetés iránt ugyanazon időben beadott kereset sem gátolhatja a végrehajtás szabályszerű foganatosítását.

I. K.

Egy curiai döntvény bírálatához.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 37. számában W. ur fenti czim alatt, egyik, ezen lap 34-ik számában «Egy curiai döntvény» s tehát nem «bírálat» czim alatt megjelent cikkem bírálatát és fejtegetését kísértvén meg, erre a következőkben bátorkodom reflectálni.

W. ur cikkében első sorban azon elvet állítja fel, hogy:

1. a váltókifogások beadása után nem létezik többé sommás végzés, és ebből azon következtetésre jut, hogy a váltókifogások tárgyalása után «sommás végzés fentartásáról», vagy «a sommás végzés hatályának megszüntetéséről» szó sem lehet, és ezen nézetét támogatni akarja az eljárás rendelet 16. §-ának ezen szavaival «a kifogások az ellenirat természetével bírnak.»

Én W. ur elvét és következtetéseit sem a theoria, sem a praxis szempontjából magamévá nem tehetem azért, mert én épen az ellenkező nézetben vagyok. Nézetem szerint, eltekintve attól, hogy a sommás végzésnek a végrehajtási örvény szerint meg van adva azon hatály, hogy, mert kifo-

gások adattak be a sommás végzés ellen, ezen sommás végzés alapján biztosítási végrehajtás vezethető, mi egymagában is igazolja, hogy a sommás végzés igenis létezik a kifogások beadása után, maga az elj. rendeletnek 16. § a, mely W. ur szerint kijelenti, hogy a váltókifogások az ellenirat természetével bírnak, igazolja, hogy a kifogások tulajdonképen nem képeznek elleniratot, mert ha az magától értetődne, hogy a kifogások elleniratot képeznek, az elj. rend. 16. §-ának ezt nem kellene külön kijelenteni. Ámde az elj. rend. 16. §-a nem is mondja egy szócskával sem, hogy a kifogások az ellenirat természetével bírnak, de sőt azt mondják, hogy «a kifogások az ellenirat minden kellékeivel ellátandók», mi ugyancsak igazolja, hogy a kifogások még sem képeznek tulajdonképen oly elleniratot, minőt a más polgári perek ismernek.

Ezzel ugyan már eléggé ki volna mutatva, hogy az elj. rendelet 16. §-a W. ur nézetét nem támogatja, de sőt ellene szól, feleslegesebből mégis bátorkodom W. ur felvilágosítása érdekében kiemelni, hogy ő nem egészen correct-ül jár el, midőn a váltóeljárást és a kifogásokat a polgári perben és ellenirattal teszi párhuzamba, mert míg a polgári perben az ellenirat a kereset ellen adatik be, a váltóperben a kifogások nem a váltókereset, hanem a *sommás végzés ellen* adatnak be (elj. rend. 21. §-a «ha a sommás végzés ellen beadott kifogások» stb.), s így a sommás végzésnek igenis léteznie kell a kifogások után, már csak azért is, mert ez képezi a kifogások alapját.

Hogy pedig processualis szempontból is ezen nézetem helyes, tán elegendő lesz hivatkoznom bíróságaink azon általánosan bevett gyakorlatára, melynél fogva a váltókifogások alapján letárgyalt ügyekben kelt ítéleteiket így fogalmazzák «a váltókifogások elutasításával a sommás végzés fentartatik», vagy a váltókifogásoknak hely adatván, «a sommás végzés hatályon kívül helyeztetik», mely bírósági gyakorlat egyébiránt természetes következménye épen annak, hogy a kifogás nem a kereset, hanem a sommás végzés ellen adatik be.

Czikkiró továbbá felállítja azon elvet

2. hogy miután a váltókezes a váltót a sommás végzés kézbesítése után, kifizette St. C.-nak, mint váltóbirtokosnak, többé követelése nem lévén, jogosítva sem volt a követelésnek maga részére való *megítélését* követelni és köteles volt a váltókezeset, ki fizetett, s ki St. C. jogutóda lett, a váltókifogásokról értesíteni, hogy ez jogait M. L. elfogadó ellen, ki kifogásokkal élt, érvényesítse.

A mi W. ur azon nézetét illeti, hogy a fizetés megtörténte után St. C. jogosítva sem volt követelésének maga részére való *megítélését kérni*, ezen nézet a váltóper helytelen felfogásán vagy nem helyes ismeretén alapszik, azért, mert a kifogások tárgyalása rendjén, mint fen kimutattam, St. C. nem kéri a követelés *megítélését*, hanem kéri a kifogások elutasítását és a sommás végzés fentartását, ehez pedig joga van, mert a sommás végzés hozatala és a váltókereset beadásakor a követelés St. C. tulajdona volt, mert a kifogások a váltókereset és illetve a sommás végzés kibocsátásakor fenállott jogviszonyokra vonatkozhatnak csak, és mert miután a sommás végzés kibocsátásakor a váltó még kifizetve nem volt, az abban megítélt követelés csak St. C.-t illetheti addig, míg valaki más a váltót magához nem váltja. És épen azért, mert a sommás végzés kibocsátásakor St. C. volt a váltótulajdonos és őt illette a követelés, sőt a fizetés a kezes által a sommás végzés alapján történt, a sommás végzés fentartandó lett volna azért is, mert az ennek kibocsátása után beállott változások arra vissza nem hathatnak.

De hogy W. ur nézete a polgári perekre való tekintettel is alaptalan, azon kérdéssel vagyok bátor igazolni, hogy, ha a váltóelfogadó M. L. tudta, hogy a sommás végzés alapján K. L. kezes a váltót St. C.-nak kifizette, es

hogy a váltó K. L.-re ruháztatott, mi minden M. L. jelenlétében és tudtával történt, miért nem adta be M. L. kifogásait K. L. ellen? mert hiszen, ha áll az, hogy St. C.-nak többé M. L.-el baja nem volt, állani kell annak is, hogy M. L.-nek sem volt többé jogviszonya St. C.-val és ha M. L. tudta, hogy már K. L. a hitelező, ez ellen kellett kifogásait beadni; avagy nem így van-e ez a polgári perben? ha A. felperes a kereset beadása után B. elleni követelését C.-re ruházza és ez B. jelenlétében történik, nem lesz-e köteles B. periratait C. ellen intézni? ha igen, akkor meg kell engedni W. urnak, hogy a fenforgó esetben M. L. már csak azért is elutasítandó lett volna kifogásával, mert azokat St. C. ellen adta be, mikor tudta, hogy St. C. többé nem hitelezője, és hogy ennek jogutóda K. L. Hogy pedig St. C. köteles lett volna K. L. fizető kezest értesíteni a kifogásokról, nem áll, egyrészt, mert ezt a törvény nem rendeli s másrészt, mert St. C. nem bízhatja K. L.-re védelmét akkor, mikor arról van szó, hogy St. C. költségeiben marasztaltassék el. És ezen állításomat tán elég lesz azzal indokolnom, hogy K. L. tulajdonképpen M. L.-nek neje, hogy a váltót K. L. tulajdonképpen férje M. L. pénzével fizette ki, és hogy tehát ha St. C. K. L.-t értesíti is, ez bizonyára a tárgyalásra sem jelent volna meg, mert hiszen az egyedüli cél az volt, a váltót kikapni és a kifogásokkal St. C.-nak költséget okozni, mi szerencsésen el is éretett, és legyen meggyőződve W. ur arról, hogy a Curia ítéletén ki sem csodálkozik jobban mint M. L. és K. L.

Hogy W. ur birálatában külön kiemeli, miszerint már csak az «aláírás valódiságának» megtagadása miatt is el kellett St. C.-t keresetével utasítani, annak tulajdonítom, hogy nem ő volt az ügy előadója s így ügyismeretet sem kívánhatok tőle, mert különben tudhatná, hogy K. L. kihallgatásakor az eredeti váltót is bemutatta, és hogy M. L. maga a tárgyalás rendjén beismeri, hogy a váltót aláírta és az létezett, s épen ez oka annak, hogy ezen irányban az ítélet mit sem szól.

Azt, hogy M. L., ha K. L. kezes a váltót újból beperesitené, res judicatára hivatkoznék, fentartom, mert a W. ur által adott példa jelen esetre nem talál. Ha A. követelését B. ellen C.-re ruházza és az átruházás után mégis A. keresetet indít B. ellen, A. el fog keresetével utasíttatni azért, mert a kereset megindítása idejében, már A. nem volt a követelés tulajdonosa, de ha A. követelését a kereset megindítása után ruházta át C.-re, a kereset nem fog elutasíthatatni csak azért, mert időközben cessio történt. Ez így van a polgári perben, hol a kereset a tárgyalás alapja.

De váltóperben ez másként áll, mert itt a kifogások a sommás végzés ellen adatnak be, s mert itt egy quasi ítélettel, a sommás végzéssel van dolgunk és mert itt a bíróság csak azt vizsgálhatja, hogy a sommás végzés kibocsátásakor ki volt a váltókövetelés tulajdonosa. Ha tehát a sommás végzés kibocsátásakor St. C. volt a váltótulajdonos, a sommás végzés nem szüntethető meg azért, hogy a sommás végzés kibocsátása és kézbesítése után a váltó K. L. tulajdonába ment át, mert ha ez járna, akkor soha sem szabadna a kereset indítása és az ítélet hozatala közti időben a követelést másra ruházni, mire törvényes tilalmat én nem ismerek, s mert akkor a kifogások a sommás végzés hozatala után felmerült tényekre is kiterjeszkeszhetnek, mi a törvénnyel ellenkezik.

Avagy azt hiszi W. ur, hogy ha az adós a sommás végzés alapján, a sommás végzés kézbesítése utáni 2. napon a tartozást kifizeti és 3. napon a kifogásokat beadja és azokban a történt fizetés alapján a sommás végzés hatálytalannítását kéri, a bíróság a sommás végzést meg fogja szüntetni? én kétlem, hogy azt törvény szerint tehetné.

W. ur azt állítja, hogy «ugyanazon egy váltókövetelés iránt két sommás végzés ki nem bocsátható» és pár sorral

alább, hogy «hitelező nélkül nem létezik követelés»; X. követelése és Y. követelése, tehát nem ugyanazon egy követelés, hanem a követelés alapja csak ugyanazon váltó, mely előbb X. és most Y. birtokát képezi, más szóval, hogy a res judicata kifogást M. L., jelen esetben K. L. ellen nem érvényesíthetni. Nem akarok a res judicata kifogás tudományos értelmezésébe bocsátkozni, mert látom, hogy W. urat a «követelés» szó zavarja s mert cikkéből úgy veszem észre, hogy habár «követelés» és «követelési alap» között különbséget tesz, a «res»-t «követelésnek» veszi, s nem «követelési alapnak», holott ez helyesebb volna s megelégszem azzal, hogy a «követelés» szó helyett «tartozás»-t tegyek, mi egyre megyen s kérdjem, hogy, ha miután St. C. részére az ezen váltó alapján fenálló tartozásra nézve már sommás végzés egyszer kiadatott, most, mert a váltó tulajdona K. L.-re ment át, és ez is sommás végzést eszközöl ki ugyanazon váltótartozásra nézve, nem mondhatja-e M. L., hogy ezen váltótartozás már res judicatát képez, avagy, ha egy adóslevél alapján A. ítéletet eszközöl B. ellen és A. követelése C.-re száll, egy C. által indítandó keresettel szemben nem fog-e B. a res judicata kifogásával jogosan élni? ha igen, úgy át kell látnia W. urnak, hogy a váltóeljárásban, ha a kifogások nem bírnak az ellenírat természetével, de igenis bír a sommás végzés az ítélet természetével, s ezért nem bocsátható ki egy váltó alapján két sommás végzés és ezért élhetne M. L. a res judicata kifogásával is.

W. ur azon nézetét sem oszthatom, hogy ha a váltó a sommás végzés kibocsátása után ruháztatott másra, de a sommás végzéssel szerzett jogok külön nem engedményezettek, az új váltóbirtokos csak új sommás végzést vagy ítéletet eszközölhet ki a maga részére, mert eltekintve attól, hogy, ha valamely követelés átruháztatik, az, kire az átruházva lett, követelheti, hogy az összes jogok reá átruháztassanak, a váltó egyszerű forgatmány útján való átruházása által már megszerzi az új tulajdonos mindazon jogokat, melyekkel előde birt, s ezt így tartja a váltótörvény is; megjegyezvén mellesleg, hogy W. ur által bírált cikkemben határozottan kiemelttem volt, hogy St. C. összes megszerzett jogaival ruházta át a váltót K. L. re, tehát ez irányban a fejtegetést ismét csak az ügyismeret hiányának s annak tulajdoníthatom, hogy cikkemre W. ur s nem a curiai referens felelt.

Azon tanácsát W. urnak, hogy K. L. bátran kérhet sommás végzést, mert ha bebizonyítja M. L. aláírása valódiságát, a pert meg is nyeri, én jobban szerettem volna egy curiai bírótól hallani, mert így nem sok bizalmam van a tanácshoz, és sajnálom, hogy K. L.-t W. urhoz nem küldhetem ezen perrel azért, mert itt véletlenül K. L. és M. L. összejátszik, mint férj és nő.

De ha nem volna összejátszás, és ha az aláírás valódisága már az első perben bizonyítva nem volna is, legyen meggyőződve W. ur, hogy ha K. L. részéről a pert elvállalná, s ha bocsátatnék is ki új sommás végzés, ha ez ellen M. L. kifogásokat adna be és az «ítélt dolog» kifogását érvényesitené, de különösen ha felhozná, hogy új sommás végzésre szükség sem volt, mert a régi sommás végzés alapján K. L. tovább eljárhatott volna, miután a váltó az összes megszerzett jogokkal K. L.-re átruházva volt, bizony elvesztené W. ur a pert, s az új sommás végzés megszüntetnének nemcsak, de W. ur is azon gondolkodnék aztán, hogy tulajdonképpen miért esett el K. L. a sommás végzéstől, és azon zálogjogi előjegyzéstől, melyet St. C. a sommás végzés vagy a váltó alapján M. L. ellen kieszközölt, mikor M. L. nem fizetett és egyéb nem történt, csak az, hogy a sommás végzés után St. C. a váltót, mert kifizettetett K. L. által, erre ruházta? és miért lett a sommás végzés megszüntetve, mikor M. L. annak kibocsátásakor St. C.-nak csakugyan adója volt?

Dr. V. I.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Nagyhorderejű ujtás** szándékoltatik behozatni csak úgy suttyomban a törvényhozásnak beterjesztett *közjegyzői javaslat* egyik szakaszával. A 20. §. szerint telekkönyvi jogok szerzésének, megváltoztatásának vagy megszüntetésének telekkönyvi bekebelezése a telekkönyvi hatóság által magánokirat alapján csak az esetben volna ezentul elrendelhető, ha a magánokiraton a felek névalírásának valódisága közjegyzőileg bizonyítva van. Egy szóval: *a hitelesítési kényszer*. Még csak az kellene. Amugy is már elég szomorúan néz ki nálunk a telekkönyvi állapot. Mindennapi eset a vidéken, hogy kisebb-nagyobb ingatlanok csak úgy kézzől-kézre adatnak át, sorszáma cserélnek tulajdonost, a nélkül, hogy az átruházás nyilvánkönyvileg bevezettetnék. Hát még mi lenne, ha a közjegyzőhöz kellene menni! A hitelesítési kényszerhez egész más gazdasági viszonyok szükségesek, mint nálunk vannak. Sűrű népesség, jó közlekedés, ezek az előfeltételek. Még Ausztria sem bírja el ezt az intézményt. Behozatala óta mindenütt remonstrálnak ellene, s igen erős áramlat küzd megszüntetése mellett. Azt hozza fel a javaslat indoklása, hogy a kisbirtokosok által használt utazási eszközök «nem szoktak drágák» lenni. Hát az idő, az semmi? Belekerülne gyakran 2—3 napba. S bármily olcsó az utazás, a költség gyakran annyiba kerülne, mint maga az ingatlan. 20—30 frtos házikókról van gyakran szó. Ezért menjenek a felek közjegyzőhöz? Igen, de hol is van az a közjegyző? A mikor szükség van rá, hetekig, hónapokig talán lehetetlen is a hozzájutás. Az okirat közjegyzői felvételének kényszere, annak legalább lenne materialis értéke; biztosítva lenne az, hogy jogtudós ember szerkeszti az okiratot, s ezzel eleje vétetnék sok pernek. De az aláírás pusztá hitelesítése legfelebb a hamis okiratok felvétele ellen véd némileg; néhány bűnpernek venné elejét, de ezek miatt az egész ingatlan forgalmat revolutionáló ily messzemenő ujtást behozni nem lehet indokolva. S az ügyvédekre, különösen a vidéki ügyvédekre, ez valóságos csapás lenne. Az a paraszt, a ki már elhatározza magát, beutazni a közjegyzőhöz, egyidejűleg elvégezteti vele minden baját, a miye csak van. A közjegyző jogtanácsossá lesz, a perenkívüli praxis átmenne egészen az ügyvédektől a közjegyzőkhöz, mint ezt Ausztria élő példája bizonyítja. Ez lehet a közjegyzők anyagi érdekében kívánatos, de az ügyvédi kar anyagi helyzetét sújtó, az ügyvéd megélhetésének alapjait elvonó annyi törvényhozási actus után ez az új javaslat valóságos veszély az ügyvédi karra nézve. Ha semmi más, a közjegyzői javaslat ezen szakasza elegendő ok lenne arra, hogy az *országos ügyvédi gyűlés* mihamarább összejöjjön.

— **Az ügyvédi gyűlés** számára Dr. Dell'Adami Rezső a mult számban közlötteken kívül még a következő indítványokat nyújtotta be: A jogkereső közönség érdekében a) azon birói jognak eltörlését, hogy a teljesen vagy tulnyomóan pervesztes fél «a per körülményeinél fogva» a költség alul felmentessék (1868. LIV. tcz. 252. §.) b) a bagatell-törvény (1877. XXII. tcz.) reformját oly irányban, hogy az illetékeség czélszerűen szabályoztassék, a pervesztes fél a költségben marasztaltassék és az ítélet érdemében is felebeztethessék a királyi törvényszékre. Szükségesnek tartja a polgári és bűnvádi eljárás teljes nyilvánosságát, szóbeliségét s közvetlenségét és minden eltérő javaslatot kárhoztat, különösen a bűnvádi eljárás ugyanezért, valamint a polgári szabadságot biztosító hatalomosztás érdekében az esküdtzéki intézményre fektetendő, a mely a magyar állameszme kívánalmainak megfelelő alakban szervezendő. A közigazgatás minden ágában szervezendő a közigazgatási bíráskodás, független bíróságok, ügyvédi képviselő, nyilvános és szóbeli eljárás biztosítékaival.

— **Dr. Imling Konrád** kir. táblai bírótól a jogászság által várva-várt könyv jelent meg: a végrehajtási törvény magyarzata. A nagyszabású mű, mely különösen a gyakorlati jogászok számára rendkívül becses lesz. A végrehajtási törvény intézkedéseit áttekinthető összefüggésben tárgyalja, mindenütt utal a vonatkozó s rokon-tárggy rendelkezésekre, a hol a törvény kételyeket hágy, magyaráz s iparkodik a gyakorlati kérdéseket tisztába hozni s megoldani, bíráló figyelemmel kíséri az eddigi judikaturát, valamint az új törvény körül megjelent irodalmi vitákat. A művet lapunkban Dr. TELESZKY István fogja tüzetesen bírálni. Azt hiszszük, a milyen illetékes commentatora a végrehajtási törvénynek Dr. IMLING Konrád, ép oly illetékes bírálója lesz a commentárnak Dr. Teleszky István.

— **A képviselőház igazságügyi bizottsága** a ház összeülése után azonnal tárgyalás alá veszi az írói és művészi tulajdonról szóló törvényjavaslatot.

— **A budapesti egyetemen** a folyó tanévben körülbelül nyolczvannal kevesebb az első éves jogászok száma, mint az előző tanévekben. Az ügyvédi vizsgáknál szintén tetemes apadás állott be.

— **A Magyar Jogászegyletben** november elejére van kitűzve Dr. Nagy Dezsőnek a polgári perrend reformjáról tartott előadása feletti vita. Első helyen feljegyeztette magát Dr. Emmer Kornél.

— **A szóbeliség a kir. Curian.** A magy. kir. Curia: (könnyű testi sértés miatt vádolt B. Milán és B. Jósza ellen a temesvári kir. járásbiróság előtt folyamatba tett bűnvádi ügyben) . . . tekintve, hogy az elsőbiróság ítéletét tartalmazó tárgyalási jegyzőkönyv tanúsága szerint jelen bűnvádi ügyben az eljáró elsőbiróságnál az ítéletet Sch. albiró V. albiró helyett vagyis nevében hozta; tekintve, hogy ezen eljárás merőben szabályellenes, mert mindenik bíró azon ügyben, melyben eljár, csak maga személyében és neve alatt, nem pedig mint másnak helyettese hozhat ítéletet: mindkét alsóbiróság ítélete megsemmisítettik és utasítatik az eljáró kir. járásbiróság, hogy szabályszerűen eljárva, ennek alapján hozzon új ítéletet. (2875./1883. szept. 21.)

— **A bécsi legfőbb törvényszék** kimondotta, hogy a közjegyző jövedelme nem foglalható le, sem zárlat nem vezethető reá, mert az megkivánná az ügykezelésnek oly felügyeletét és a zárgondnoknak oly ténykedését, mely a közjegyzői hivatallal és teendőikkel össze nem fér.

— **Poroszországban** erős agitatio foly az iránt, hogy a közjegyzőség és az ügyvédség incompatibilissé tétessék. Az igazságügyminiszter ezen mozgalommal szemben kijelenté, hogy a maga részéről nem hajlandó a különválasztásba beleegyezni, mert a közjegyzőség adományozása és megtagadása által az államnak befolyás van adva arra, hogy az ügyvédség szabadná tétele folytán beállott bajokat némileg ellensúlyozza.

— **A német birói szervezeti törvény** felhatalmazza a partikuláris kormányokat, hogy az elsőfoku törvényszékek-nél és járásbiróságoknál a kereskedelmi és váltóügyek számára kereskedelmi tanácsokat alakítsanak, melyek egy jogtudó elnökből és két bejegyzett kereskedőből állanak. A kormányok a lefolyt 5 év alatt a felhatalmazással bőven éltek és a 171 törvényszék közül 80-nál, és ezenkívül 13 járásbiróságnál állítottak fel ily tanácsokat.

— **Németország** kormányai közt tárgyalások folynak egy közös katonai bűnvádi eljárás megállapítása tárgyában. A bajor kormány kijelentette, hogy a Bajorországban a katonai bíróságoknál fenálló nyilvános eljárástól semmi szín alatt nem fog elállani. Minthogy Poroszország még mindig ragaszkodik a régi rendszerhez, az alkudozások egyelőre aligha vezetnek eredményre.

— **A brüsseli igazságügyi palota** megnyitási ünnepélyén a belga király kiemelte az ügyvédek érdemeit és hangsúlyozta, hogy Belgiumnak legkiválóbb államférfiait az ügyvédi kar szolgáltatta.

— **Franciaországban** törvényjavaslat fog életbe lépni a birói árverések tárgyában, mely a feleknek közvetlen jogot ad a közjegyzőt megjelölni, kit az ügyben kívánnak.

Helyreigazítás. A 41. szám tartalommutatójában Dr. TERSÁNCZKY GYULA tévedésből albirónak mondatott «okl. bíró» helyett.

BEKÜLDETETT:

Magyar polgári törvénykezési rendtartás. (1868: LIV., 1881: LIX., 1881: LX. tczikk.) Kapcsolatosan a váltó-, kereskedelmi- és kisebb polgári peres ügyekben való eljárással, a birói ügyvitellel, a vonatkozó hazai s részben külföldi jogforrásokkal, különösen pedig a magyar kir. Curia fontosabb elvi határozataival. Irta Dr. HERCZEGH MIHÁLY. Második átalakított kiadás. Első kötet 2 frt, második kötet 3 frt 60 kr. Franklin-Társulat kiadása.

Az államszolgálatról (az államszolgálat jogi természetéről és a rendszeres államszolgálati pragmatikának elveiről különös tekintettel hazánk viszonyaira és a nevezetesebb európai államok e tárgyra vonatkozó intézkedéseiről). A M. T. Akadémia által 100 arany díjjal jutalmazott pályamű. Irta Dr. KELETI EERENCZ, budapesti ügyvéd. Kiadta Kunosy Vilmos kiadóüzlete (Károly-körut 19. sz. a. Ára 3 frt.

Nemzeti Kalendárium 1884-ik évre. Kiadta a Tettyey Nándor féle könyvkiadóhivatal. E naptár kétségtelenül a legteljesebb czimtárunk, mely megérdemli, hogy egy hivatalban se hiányozzék. Az idén ismét felényivel vastagabbra bővítettett. Betűi nagyobbak és olvashatók, a betűrendes tartalomjegyzék hamar eligazító. Ára 80 kr., kötve 1 frt.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Észrevételek a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — A szóbeliség melyik rendszerét kövessük? Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól — Törvénykezési Szemle: A magyar kir. Curia és a válogatások. STEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Az el nem hált házasság felbonthatósága katolikus egyházjog szerint. Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti keresk. jogakadémiai tanártól. — Telekkönyvi kérdések. KÁPLÁNY GÉZA erzsébetvárosi kir. tszéki bírótól. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

ÉSZREVÉTELEK

a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra.

«Azon kör, melyben a közjegyző eljárhat, igen szűk. A teendők — ideértve a hivatali megbízásokat is — oly csekélyek, hogy a megélhetést nem biztosítják teljesen. Ha azt akarjuk — és azt akarnunk kell, mert az intézmény életképesnek bizonyult, hogy a közjegyzőség fejlődhessen és működésével a jogi életre is előnyösen hasson, úgy elodáztatlanul bekövetkezett azon idő, melyben az 1874: XXXV. tczikket, s azzal együtt mindazon törvényeket módosítani, illetve kiegészíteni kell, melyek a közjegyzőség megszilárdulását és fejlődését akadályozzák.»

Ezzel indokolja az igazságügyminiszter ur az 1874: XXXV. tcz. módosításáról és kiegészítéséről szóló s a képviselőház elé legujabban beterjesztett törvényjavaslatot; s részünkről örömlöket kell kifejeznünk a felett, hogy a kormány meghallgatva a közjegyzői kamaráknak 8 éven át beterjesztett alapos panaszait, a közjegyzői intézményt az eddigénél biztosabb alapra akarja fektetni.

A törvényjavaslat nem áll ugyan azon a magas színvonalon, melyre Horváth Boldizsár volt igazságügyminiszter a «királyi jegyzőkről» szóló törvényjavaslatával a közjegyzői intézményt helyezni kívánta.

Királyi kinevezés, ingatlanok tulajdonjogának átruházásához közokirat kelleke s a hagyatéki osztályoknak bírói közbenjárás nélküli telekkönyvi fogantatása, ezek képezték azon javaslatnak fénylő pontjait; s azt hiszem, hogy előbb-utóbb vissza fogunk térni az akkor kitűzött, de 1874-ben és még inkább 1877-ben elhagyott célhoz. Megelégedéssel constatálhatjuk azonban már most is azt, hogy a beterjesztett javaslat az 1870-iki állásponthoz erős közeledést jelez, sőt a tapasztaltakon okulva különösen a közjegyzőség szervezetére nézve, több olyan célszerű intézkedést is foglal magában, melyeknek szükségességét az 1870-iki javaslatnak készítője még nem ismerte fel.

Másrészt azonban vannak oly részletek is benne, melyeket a gyakorlat emberei nem tartanak helyeseknek s ezenkívül több oly intézkedést mellőz, melynek célszerűsége minden kétségen felül áll.

De térjünk át a részletekre.

A javaslat 1. §-ában helyeselni kell azt, hogy a 4 éves önálló ügyvédekre nézve a közjegyzői gyakorlat 2 esztendőről egyre leszállittatik. Azonban az 5 évi önálló gyakorlatot kimutató bírótól miért nem követeltetik épen semmi közjegyzői gyakorlat? azt nem értem. A közjegyzői teendők

egy része a bírói, s más része az ügyvédi hatáskörhöz hasonló; de egyikkel sem azonos; sőt mennél tovább fejlődik a közjegyzőség, annál inkább szerez magának önálló működési tért. Bármennyire ismerje a bíró vagy ügyvéd a közjegyzőségre vonatkozó törvényeket, rendeleteket és döntvényeket, ha azoknak gyakorlati alkalmazását meg nem kísérelte, eljárása ingadozó, bizonytalan, sőt hibás lesz.

A bíró vagy ügyvédnél elkövetett hiba még felebbezéssel vagy perujtással rendszerint helyrehozható; ellenben a közjegyző által egy okiratnál elkövetett mulasztás vagy elnézés a felekre nézve végzetessé válhatik.

De ezen felül idő kell ahhoz is, hogy valaki leszokjék előbbi állásában követett eljárási módjáról s beletalálja magát az új légkörbe; mert bármennyire helyeseljük is a törvényjavaslat indokolásának azon részét, mely szerint kívánatos, hogy bírák és ügyvédek is lépjenek a közjegyzői pályára, igen óhajtható, sőt szükséges az, hogy úgy a bíró mint az ügyvéd, ha egy közjegyzői iroda élére áll, többé ne legyen sem bíró, sem ügyvéd, hanem legyen közjegyző, ez pedig csak úgy lehet, ha alkalma volt egy gyakorlott közjegyző oldala mellett megismerkedni ezen állás feladatával és saját-ságaival. Miért volt a közjegyzőség ellen főleg az első időben annyi panasz? Jó részben azért, mert az új közjegyzőknek nem volt alkalmuk még közjegyzői gyakorlatban részesülni; minek azon következménye lett, hogy az új közjegyzők némelyike talán nem azon utat követte a praxisban, mely a közjegyzői intézményre nézve célszerű lett volna.

Nemcsak a közjegyzői kar, de a jogszolgáltatás érdeke is azt követeli, hogy az ország jövőre nézve ilyen experimentumoktól mentessék meg, és a közjegyzői állásra csak a valódi közjegyzői gyakorlatban megedzett s kipróbált erők vállalkozhassanak.

Erre ügyvédnél és bírónál elegendő egy év, de azt részemről még a bíróra nézve sem engedném el semmi körülmények között; már csak azért sem, mert ezen kivételes intézkedésnek még egy más hátrányos következménye is volna.

Az fel sem tehető ugyanis, hogy bírák a kisebb közjegyzői állomásokra pályáznának, hanem akkor fognak leginkább tömegesen jelentkezni, a midőn nagyobb közjegyzői székhelyek lesznek betöltendők, s azokat sok esetben el fogják nyerni, mi által megfosztandják a kisebb vidéki helyeken nyomorgó közjegyzőket a reájok nézve egyetlen előléptetést képező s jobb jövővel kecsegtető áthelyezéstől. Ezt nem tartanám méltányosnak.

Az előadott okokból nem helyeselhetem a javaslat 36. §-ának azon intézkedését sem, mely szerint közjegyzői állásra négy éven át olyan ügyvédek, kik 5 évig önállóan működtek, közjegyzői gyakorlat nélkül is kinevezhetők legyenek.

Mert a javaslat indokolásának azon aggályát, hogy egyes közjegyzői állások ezen átmeneti intézkedés nélkül törvényszerű képesítéssel bíró pályázókkal betölthetők nem lennének, eloszlatni vélem az által, ha megjegyzem, miszerint, feltéve azt, hogy ezen eset meg is történt talán valahol, ennek oka nem az volt, hogy az egész országban egy közjegyzői helyettes sem lett volna, hanem inkább az, mert

némely állomás a közjegyzőknek eddigi bizonytalan helyzete mellett oly szerény jövedelemre nyújtott kilátást, hogy a közjegyzői jelöltek és helyettesek tanácsosabbnak látták főnökük oldala mellett szintén szerény, de legalább biztos fizetéssel megmaradni s bevárni valamely jobb állomásnak megnyitását. Ha a törvényhozás gondoskodni fog arról, hogy a legutolsó helyen székelő közjegyző is az anyagi gondoktól menten teljesíthesse feladatát, nem lesz többé hiány a közjegyzői kar növendékeiből kikerülő aspiránsokban.

A 2—5. §§. lényeges módosítványt tartalmaznak, mert általuk a közjegyző segédszemélyzete az eddiginél nagyobb hatáskörrel, sőt a közjegyző ellenőrzése és vagyoni felelőssége mellett, fokozatos önállósággal ruháztatik fel.

Az intézkedés igen helyes; azonban némi megjegyzés sem lenne e tekintetben is, nevezetesen:

1. Miután a «közjegyzői segéd» elnevezés alatt nemcsak a jogvégzett jelöltet érthetni, sőt az irnokot is, ki bármi tekintetben a közjegyzőknek segítségére van, részéről nem adnám a közjegyzői segéd elnevezésnek azon speciális értelmet, mint a hogy az a javaslat 5. §-ában tervezve van; helyesebbnek tartanám a következő elnevezéseket:

a) a 2. § ban érintett közjegyzői jelöltet «közjegyzői gyakornoknak» nevezném, azért mert hasonló qualificatióval kell bírnia, mint a bírósági és a közigazgatási gyakornokoknak.

b) 5. §-beli közjegyzői segédet pedig «közjegyzői jelöltnek» hívnam, a ki már két s illetőleg egy évi gyakorlattal bírván, inkább megérdemelné a közjegyzői jelölt elnevezést, mint az, aki még csak a gyakorlatnak a kezdetén van.

2. Nem tudom, mi célból szükséges a közjegyzői jelölt vagy gyakornok felvételéről értesíteni a királyi ügyészt; ő arról nyilvántartást úgy sem vezet, s a kamarát felesleges munkától kimélni kellene.

3. Illőbb volna, ha a közjegyzői jelölt *esküt* tenne le s nem fogadalmat, mint a hogy tervezve van; működése bizonyos tekintetben közhivatali jelleget visel s sokkal kisebb jelentőségű megbízásoknál is az eskü szokott alkalmaztatni.

4. Végül ha a hitelesítési kényszer a javaslat 20. §-a értelmében elfogadtatnék, akkor szükségesnek látnám a közjegyzői segédet (5. §.) azon jogosítvánnyal felruházni, hogy főnökének általános meghatalmazása alapján ennek távollétében névaláírásokat hitelesíthesse. Eltekintve attól, hogy igen gyakori eset az, midőn a hagyatéki tárgyalás során olyan okmányok kiállítása válik szükségessé, melyek telekönyvi bekebelezés alá kerülnek s anomáliának tartanám azt, hogy az a közjegyzői segéd, a ki a tárgyalást önállóan vezeti, az ezen tárgyalás kiegészítő részét képező okiratokat teljes joghatállyal fel ne vehesse és ne hitelesíthesse s a felek csupán az aláírás hitelesítése végett kénytelenítettessenek a közjegyzőhöz befáradni, más tekintetben is üdvös volna ezen intézkedés, mert a közjegyző segédei gyakran a vidéken járván, a felmerülő hitelesítéseket elvégezhetnék, mi által azon panasznak: hogy a hitelesítési kényszer a feleknek sok fáradságába s költségébe kerül, nagy részben eleje vétetnék.

Dr. Markó Sándor,

kir. közjegyző.

(Folyt. köv.)

A szóbeliség melyik rendszerét kövessük?*

El kell zárándokolnunk az eredeti forráshoz, melynek hazája Franciaország, szülője és nevelő anyja pedig a párisi parlament.

A francia királyok az igazságszolgáltatásra mindenkör különös súlyt fektettek, s azt minden módon gyámolították. Legelsőbbben is egységesé tették azt, a mely egység a «parlement»-ben nyert testet. E legfőbb bíróság hatalma

és tekintélye rendkívül gyorsan növekedett s csakhamar az egész Európában oly nagy tiszteletben és becsülésben részesült, hogy idegen fejedelmek is örömet vetették alá magukat ítéletének. Ez a hatalmas testület volt az, mely közel egy ezredéves észszerű tapintatos gyakorlatával az ugynevezett szóbeli eljárást megteremtette.

A parlament kebelében kiképződött eljárás iránya az volt, hogy a legszigorubb formalitásokhoz kötött ó-francia pert lassanként haladva bontotta ki a nyugós formaságokból, melyeken az első rést az ütötte meg, midőn a párbajbizonyítás a tanubizonyítékkal helyettesítettett, a mi egyszerűsmind alkalmat adott arra is, hogy a peres eljárásban az élőlőszón kívül egy másik becses technical eszköznek, az írásnak is szerep jusson.

A tanukihallgatást ugyanis soha sem végezte az ítélő collegium (Grande Chambre), hanem ez egy másik tanács, az ugynevezett «Chambre des Enquêtes» feladatához tartozott. A vitás és a tanuk által bizonyítandó tényeket a felek ügyvédei írásba foglalni voltak kötelesek, a mely eljárás «concordare articulos» nevet viselt. A Chambre des Enq. a tanuvallomásokról jegyzőkönyvet vett fel, mely nem egyszerű kérdéseket és feleleteket tartalmazott, hanem az összes tanuvallomások resuméjét; egy valódi elaboratum volt ez, úgy hogy a tanuvallomások okmány-bizonyíték jellegét öltötték fel, melyet a felek a Grande Chambre előtti második szóbeli tárgyaláson mint ilyent értékesítettek.

A parlamenti per fejlődése a legnagyobb következetességgel folyt abban az irányban, hogy az ítélő bíró előtt folyó tárgyalásból minden olyan incidentális kérdés kiszakítsák és külön közeg vagy eljárás elé utasítsassák, a mely a fő tárgyalás menetét alterálta, megszakította, vagy ellaposíthatta volna.

Ugyanerre mutat az előkészítő periratok fejlődési története és célja is. A kereset-emelés ugyanis magán az első szóbeli tárgyaláson történt, s így alperesnek csak ekkor jött tudomására, hogy mi és mely alapon követeltetik tőle. Ez az eljárás a bonyolultabb perlekedési viszonyoknak már sehog sem felelt meg, hogy midőn felpere; keresetének hossza nyult előadásával a bíróság idejét és figyelmét már igénybe vette, a védelemre való előkészülés céljából az ügy elhalasztását vagy a tárgyalás felfüggesztését követelhesse. Ezért rendeli az 1344. évi Ordonance, hogy a procuratorok a tárgyalás előtt az ellenfélnek a perre vonatkozó összes iratokat felmutassák, a mit az 1453. Ord. meg épen mellőzés terhe alatt ir elő. E tény- és perirat-kiadások írásban történtek, az erre szolgáló periratok pedig *inventarium* alakjában szerkesztettek, hol a tények és bizonyítékok sorszám alatt articuláltattak (appointement).

Ha most már a történeti fejlődés ezen irányára figyelve akarjuk megfejteni a periratok jogi hatályát, úgy első sorban a peres eljárás céljával kell tisztába jönnünk, a mi nem lehet más, mint az anyagi igazság kiderítése, melynek egyetlen eszköze, a bírónak megengedni azt, hogy ez a tényeket és bizonyítékokat szabadon méltányolhassa, minek meg ismét conditio sine qua non-ja az, hogy a bíró magukat a feleket vagy képviselőket hallgassa meg; erre pedig egyedüli alkalmas eszköz az élő szó, mert a pusztá írásbeli előterjesztés *előadót* tesz szükségessé.

Ha már jelszót akarunk, ne az a hármass-ös-germán elv legyen az, hanem az előadói rendszer kiküszöbölése. Számos zugperrendtartás volt Németországban, melyben a szóbeliség elvét a codex-szerző a legnagyobb praecisitással vélte keresztülvihetni, de azért a referens bíró egyikből sem hiányzott. Hogy ilyen körülmények közt milyen értéke van a szóbeliségnek, azt LEONHARDT porosz igazságügyi-miniszter mondotta meg legjobban, midőn e codex-gyártókat «Verfluchte Referenten Wirtschaft»-jokkal egyetemben elátkozta.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

És ez az átok helyén való. Az előadói rendszer nemcsak egészség- és lélekrontó, nemcsak lassubbá és drágábbá teszi az igazságszolgáltatást hanem egyáltalán megakadályozza, hogy valódi igazságszolgáltatás, legyen, mert azt mint Prometheus a legalis bizonyítási rendszer kősziklájához lánczolja, a hol meg ismét sokszor vérző szívvél és tehetetlenül kénytelen elnézni a bírót, hogy a ragadozó madarak miként osztják fel prédaként maguk közt az igazságot. De ez nem is lehet másképpen, mert a hol a felek írásban terjesztik elő a bíróságnak a per anyagát, ott az előadó a neki lényegesnek tetsző momentumokat válogatja ki; saját felfogása szerint csoportosítja a tényeket, a védekezés jó vagy rosszhiszeműségét kellőképpen fel nem tünteti, vagy saját subjectív felfogásához képest a kelletténél jobban színezi. Mindezek a vizsátságok csak növekednek, ha az előadó bíró egyszersmind véleményező és szavazó is. Ilyen körülmények között fél lehet a bíróból, s hogy ez ne legyen látta sokkal előnyösebbnek évszázadok hosszu tapasztalata belőle inkább gépet csinálni.

Szabad bizonyítási rendszernek csak ott van helye, hol a felek vagy ügyvédek maguk terjesztik elő a bírónak az ügyet, hol a bíró a felek mindent kimerítő előadásának összbenyomása alatt hozza az ítéletet. Ide azonban még az előadói rendszer kiküszöbölése sem elegendő. Egy olyan szóbeli *főtárgyalásra* van szükség, hol mind a két fél *egy folytában, zavartalanul* terjesztheti elő ítélő bírójának, az egész tanácsnak saját ügyét és álláspontját. Idáig pedig sokszor hosszu, nehéz és göröngyös ut vezet, a míg t. i. az ügy annyira kipraeparatálódik, hogy végre az audience-ba lehet vinni. Az összes incidentális kérdéseket tisztázni kell előbb, a mit meg nem lehet mindet szóbeli tárgyaláson végezni, mert ez physikai lehetetlenség lenne, de céltévesztett is volna.

Lehetetlen, mert ha minden pervezető végzés hozatalához 2—4 ügyvédből és 3—5 bíróból álló nagy apparatust hoznánk mozgásba, úgy mind az államra, mind a felekre nézve annyira megdrágítjuk az igazságszolgáltatást, hogy egyenesen lehetetlenítjük. *Céltévesztett* lenne, mert ez által a szóbeli tárgyalás eo ipso annyi darabra apróztatnák fel a hány fenakadás történnék, mi által pedig a szabad bizonyításnak vágnánk útját. Ugyanerre az eredményre vezetne az is, ha a III. jogászyülésnek ama határozata, miszerint az előkészítő periratok az ítélet-hozatalnál figyelembe nem vehetők, egy törvényhozási műben realizáltatnék. A francia jogászoknak, kik a legrégibb idő óta szóbeli perrel bírnak, soha eszük ágába sem jutott azt a kérdést felvetni, hogy mily joghatály tulajdonítandó a periratoknak; de nem is a törvény határozza azt meg, hanem a bíró esetről-esetre. Ellentmond a fél a szóbeli tárgyaláson a periratban előadott tényeknek, módosít, haboz: akkor vagy tudja azt indokolni, vagy nem. Ha megengedjük neki a bizonyítékok szabad méltánylását, nem lehet őt arra kötelezni, hogy annak adjon több hitelt, a mi mondva volt, nem annak, a mi irva volt.

Egy másik főkövetelményül állítják oda a szóbeli eljárásnál azt, hogy a bíró a *szóbeli tárgyalás befejezése után nyomban hozza meg határozatát*. Ez is helytelen felfogás, mert ellentmond magának a dolog természetének. A felek judiciumot akarnak, ahoz pedig idő kell, míg ez megérlelődik és szilárd meggyőződésé válik. A legnagyobb absurdum a skeptikust ítélethozatalra kényszeríteni, hogy hamarkodja el a dolgot. Ez megalázása lenne a bírói funkciónak, egy sokba kerülő szerencse-kerékké való törpítése.

Nem lehet tehát s nem szabad sem a periratok hatályát meghatározni, sem a bírót nyomban való ítélethozatalra kényszeríteni. Mindkettőnek szükségességét lehet ugyan a szóbeliség és közvetlenség tág fogalmából deducálni, de az igazságszolgáltatás érdeke, a bizonyítékok szabad méltánylása rendszerének érvényesülhetése ezeket egyenesen repudiálja.

De még ezzel sincs annak elég téve. Egyáltalán min-

den oly elemről meg kell tisztítani a szóbeli főtárgyalást, mely annak zavartalan lefolyását gátolhatná. Ezért czélszerűbb a tanuhallgatást is nem az audience-ban megejteni hanem egy e célra kiküldött bíróra bízni. De több garantiát is fog az így nyújtani, mert jobban meginquirálhatók a tanuk és pontosabban fixirozhatók a vallomások, mint ha az elnök ezeket nagy sietve végzi el az audience-ban.

Az audience-on kívül elintézendő incidensek azonban még ezzel sincsenek kimerítve. Én részemről csak a vezérfonalat kívántam kimutatni, melyen nézetem szerint egy életre való modern perrendtartásnak haladnia kell, a nélkül, hogy a code de pr. civile-t melynek részleteiben oly sok az elavult és még több a hiány, minden tekintetben követendő mintául állítsam oda. Reformálni kell ezt is, az eljárás constructiója azonban, az a classicitás, melylyel ott az írás és élő szó egymást kiegészítő szerves egészzé van alkotva, minden időben mintaképül fog szolgálni.

Mindig a cél lebegjen első sorban szemeink előtt, s fel ne cseréljük azt az eszközzel, mert ez esetben bizonyára egy tévesztett alkotást kapunk. S ez a félelem nem is alaptalan akkor, midőn egyik legkitűnőbb tudósunk Tóth Lőrincz is akként nyilatkozik akadémiai értekezésében: «hogy nincs ok, hogy a legjobbat és legczélszerűbbet, hazai viszonyainkhoz illesztett módosítással, el ne fogadjuk», s a legjobbnak azt a rendszert tartja, «mely az írásbeliségre a lehető legkevesebb súlyt fektet, s a szóbeliség és közvetlenség rendszerét minél tisztábban, helyesebben és következetesebben állítja fel.» Ily elvek kitűzése a zugperrendek alkotására vezet, egy oly elhagyatott utra való tévedés, melyen már senki sem jár.

Van egy másik ut is, és ez az, melyet a párisi parlement — fenállása korában a Continens első bírósága nyomozott és készített gondos kezekkel évszázadokon keresztül. Ha erre lépünk rá, a siker nem marad el, reményeink teljesedni fognak.

Dr. Nagy Dezső.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

A jelenkor egyik legkiválóbb dogmatikusa több mint egy évtizeddel ezelőtt védelmére kelt már a jog ama souverainitásának, a jogügylet kriteriumát az egyéni akaraton egészen kívül eső erőben, az absolut és abstract jogban találván. Nem a cselekvő egyénnek szándéka vagy akarata, hanem a mint már a név is mutatja, a jog akarata ad valamely cselekvésnek jogi jelleget. Nem azon cselekvények, melyeket a cselekvő, hanem azok, melyeket a jog jelöl ki jogokat alapító- vagy megszüntetőkként, a «jognak ügyletei», «jogügyletek». Mindazon cselekményeknél, melyeket jogügylet elnevezéssel jelölnek, talál, hogy lényeges tartalmuk és alakjuk létet nem a cselekvőtől, hanem a jogtól kap; minek folytán a szónak «jogügylet» eredeti és helyes értelme csak az lehet, hogy a jogügyletek a jog által teremtetten és saját céljai végett elfogadott ügyletek. A jogügyletek «mikéntje» a jog által van meghatározva; egy részüket a jog épen maga létesíti, a többit adoptálja. De másfelől bizonyos az, hogy *csakis a jogügyletek* mikéntjét határozza meg a jog és nem más jogi cselekvényekét is, épen mivel csakis a jogügyleteket akarja és szánta céljai eszközeiül.**

Ezen felfogás világossága és határozottsága ellen bizonyynyal nehéz kifogást tenni, és eme tulajdonsága épen úgy hat is mint szerzőjének kiváló egyénisége. Nem is lehet csodálkozni, hogy szűkre szabott indokolása daczára, jelentőségét az újabb dogmatikában folyton fentartja, s azt a mit

* Az előző közleményeket I. a 40., 41. és 42. számokban.

** BRINZ, *Lehrb. d. Pand.* 312. §. (első kiadás) és kitűnő műve második teljesen átdolgozott kiadásában 65. 66. §§. De már előbb is. *Krit. Vierteljahrsschrift*, II. k. 14. old. amit a német írók akkor még nem vettek tekintetbe.

benne nélkülözni vélnek, a «közelebbi indokolást» illetőleg «kifejtést» már többen pótolni törekedtek.* Én azonban úgy találom, hogy BRINZ felfogásához «ezen bővebb kifejtések» semmit sem adtak, a mit abban befoglaltak nem vehetnénk; másfelől csak ismétlik a már ismert tételeket, hogy az akarat a jogügylet bevett fogalma szerint nem determinált, sem önmagaságában, sem causális vonatkozásában.

BRINZ-nél magától értetődik, hogy itt a jog céljaival az egyéniek congruensek: a joggal jogtalant akartatni nem lehet. Szükségképp következik tehát, hogy az egyéni cselekvőség, illetőleg akarat, csak a jog által kijelölt célok és ezek természetének megfelelőleg alkotott eszközök kiválasztására irányulhat. Ezt a nyilvánítást *tenni kell*, ha valaki a jogeszközök hatálya után vágyik, de már a többi, p. hogy jól választotta-e az illető az eszközt, s ennél fogva számolhat-e eredményre vagy sem, mind kizárólag csak a jog kimondásától fog függni.

Nem mulasztok tehát úgy vélem semmit, ha a részletező fejtegetéseket itt mellőzve, áttérek mindjárt még két másik, helyes voltukra nem kevesebb igényt tartó nézet ismertetésére.

10. Már fenebb (5.) érintettem, hogy a jogügylet bevett fogalmában kifogásolhatónak találták azt is, hogy benne a jogügyleti aktus magának a jogügyletnek van véve, s hogy ezáltal a cselekvény bevégeztségével a jogügylet perfectióját ugyanazonosítják: holott a dolog ismét egészen másként áll.

A «természethistoriai» módszerrel «construáló» jogtudomány, a római jogtudomány «genialis analytikája és technicája» nyomán régen rájött már arra, hogy az «egység és concentratio» csak az ó-rómaiság tulajdonsága, hogy csak ez kötö a jogügyletet keletkezésében helyhez és időhöz, oly módon, hogy annak hatályainál sem a múlt, sem a jövő számításba nem jöhetett; s hogy így a cselekvény «megkövesül» a dolog mindjárt megszületésével «teljesen érett.» Pedig «a még oly egyszerű forgalmi életben sem lehetséges csak a jelenben meglevő viszonyokra szoritkozni, az embert már legegyszerűbb viszonyai is a jövőre utalván». A jogügylet is a kifejlődés törvénye alatt állván lehetséges, hogy egész időközönként áthúzódik, melyben kellékei csak egymásután «successive» lépnek fel, s fogják majd «concentrált hatályukat» nyilvánítani. A miből természetesen az következik, hogy ama részek a jogügylet hatályaival másnemű causalitásban vannak és «structurájuk» más módon «construálandó», mint ezt feltüntetni szokták. Nevezetesen «három momentum van melyeken a jogügylet egész állománya («der gesammte Bestand») nyugszik: a cselekményi actus, az előfeltételek (a jogügylet tényálladéka) és a «hatályok», a melyek egymásutánban is előfordulhatnak, a jogtól ezen folyamatnak megfelelő formákat is követelnek. Minek folytán a jogügyletről általában csak azt mondhatni, hogy az «az alak, melyben az alanyi akarat a jog által részére kijelölt korlátok között jogalkotói tevéységét kifejti.»**

Elismerték ugyan, hogy ezen elmélet a dologba «mélyebbre hatolt», de mindjárt constatálták azt is, hogy ily alakban még képtelen consequentiákra vezet;*** s hogy ennél fogva a

ráépítés a még mélyebbre menő megkülönböztetések, illetőleg pótlások után lesz lehetséges; a mi aztán a következő uj constructióval végződött.

Akarni annyit tesz, mint valamit meghagyni, elrendelni. A ki valamit akar, azt is meghatározza, mikor kell az akartnak megtörténnie. Ha valaki jogügyletet akar létesíteni, vagy önmaga, vagy másokkal egyetértőleg határozza meg, hogy annak hatálya most vagy csak a jövőben fog beállani. Valamely jogügyletnél tehát a magánakarat és a jog akarata közötti viszony a következő módon alakul: a jogrend akarata a jogügylet hatályát nem közvetlenül idézi elő, hanem elismeri, sanctionálja, az arra irányult magánakaratot. A jogi hatályt tehát a magánakarat szüli, de természetesen csak akkor, ha a jogrend elismeri és csak annyiban, a mennyiben ez uton a jogi hatály bekövetkezésére nézve a fél vagy felek megkötöttségét létesíti. A jog elismerése nem járulhat ennél fogva az akarathoz önmagában véve, a miért mégis csak kérdés marad: mit kell a jogrend értelmében vett akarat alatt érteni? Ha csak annyit mondunk, hogy itt nem lehet egyébről mint a komoly, elhatározott vagy a lekötést célzó akaratról szó, még semmit sem mondtunk; mert ez csak annyit tenne, hogy az illető a jog sanctióját akarta, hogy tehát a joghatály bekövetkezésére nézve még mindig csak a magánakarat a döntő: már pedig se nem volt, se nem lesz jogrend, a mely saját akaratáról ily mérvben lemondani fogna. Mindenekelőtt tehát ezt kell megmondani: melyik lesz a jogrend által elismert akarat?

Erre nézve a jogrend három criteriumot állapított meg: «az anyagi szándék (oki)-megegyezés (Causalberedung, pl. a jogügylet donandi causa szándékoltatik); az akarat tartalmának realizálása és végre nyilvánításának alakja.» Az első criterium igazolandja, hogy a szándékolt jogi hatályra vonatkozólag akarat keletkezett; mely okból lehet ezt az «érvényes keletkezés ismérvének» nevezni. Az akarat tartalmának realizálása azt mutatja, hogy a hatályra irányult magánakarat teljességre jutott: ezt tehát vehetjük «az akarat-perfectio» criteriumának. Végre a harmadiknak jellemző tulajdonsága az, hogy bizonyos fokig a két előbbi feladatot oldja meg, minek folytán ez már mindkettőnek criteriuma. Ha ugyanis az akarat a kijelölt módon nyilvánult, nem szükség, hogy az akarat tény alapját képező oki-megegyezést kutassuk; és ismét, ha az alak minden részében megtartva volt, világos, hogy az akarat actus bevégezett.

Az ily módon minősült akaratot sanctionálja mármost a jog «létesítő akaratként (Errichtungswille)».

Lehetséges, hogy a joghatály ezen létesítő akaratot azonnal követi; de lehetséges az is, hogy ez csak később történik. Mind az első, mind az utóbbi esetben a létesítő akarat és jogi hatály között kell tehát valaminek lenni. Ez pedig nem lehet egyéb, mint a jogügylet «jogi létezése» «fenállása» (Rechtsbestand): ez a *prius*, a jogi hatály a *posterius*. Ezen közbeeső jogállapot sanctionálása nem állhatván egyébből mint az ügyleti alanyoknak a szándékolt joghatályra vonatkozó megkötöttségéből, mondhatni, hogy «a jogügylet lényegileg véve nem egyéb mint a fél vagy feleknek a szándékolt jogi hatályokra vonatkozó megkötöttsége.» A miből aztán világosan kitűnik, hogy a jogügyletnek az azt létesítő actussal való ugyanazonosítása helytelen, s a közbeeső állapot folytán keletkezésében a successivitas szükségképpen felveendő.*

11. Végre meg kell még emlékeznünk egy nézetről, melynek alkotója egyenesen maga mondja, hogy azzal «a tudománynak számolnia kell» most már annál inkább, mivel az «oly mesternek, a milyen Windscheid, támadása után is fenttarthatónak bizonyult.»

Folyt. köv.

Dr. Farkas Lajos

* Említhetem különben ezen irányban: LOTMAR, Ueber Causa im Röm. Recht (1875); THON, Rechtsn. u. subjectives Recht (1878), eltekintve SCHLOSSMANN, RÖVER, BÄHR már idézett munkáiktól, melyeknek tulajdonképpen szintén ily tendenciájuk van.

** IHERING, *Geist d. Röm. Rechts*. III. R. 53. §.

*** KARLOWA, *Das Rechtsgeschäft u. seine Wirkung*. (1877). 3 old. «Man vermisst die Darlegung, wie es möglich ist, dass die Willensänderung unschädlich sei, bevor das Rechtsgeschäft fertig ist.» KÖPPER-nek pedig, ki Iheringtől csak annyiban tér el, hogy a jogügylet tényálladékanak a cselekvési actust is felveszi, már egyenesen azt veti szemére, hogy constructiójukból következik, miszerint a jog uralma az akaratnyilvánítás felett csak akkor keletkezik, miután az akaratnyilvánítás a jogviszonyt már létesíté: a mi természetesen képtelenség.

* KARLOWA, i. m. különösen 1—2. §§. és 22—30. §§.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A magyar kir. Curia és a válóperek.

Ha a törvény a társadalmi nézetekkel és a nép jogéletével lépést nem tart, ha nem a társadalmi lét szükségleteihez alkalmazkodó jogelvek, hanem a priori helyeseknek és megdönthetlenneknek hirdetett dogmák szabályozzák a jogot, akkor a jog gyakorlati alkalmazása vajmi gyakran összeütközésbe jő a positiv törvénytől, az emberi jólét és boldogság követelményei rést törnek rajta, romba döntik, és egyszerre csak azon vesszük észre magunkat, hogy minden törvénytiszteltünk mellett csak akkor nyulunk a paragrafusok lomtárába, ha ítéletünk szigorát kimenteni akarjuk, vagy ha az eset olyan, hogy a modern jogélet követelményei a paragrafus alkalmazását megtiltik.

A hol a modern jogélet igényei így tusába keverednek a fenálló positiv joggal, ott megszűnik a jogbiztonság és sokkal nagyobb ingadozás áll be, mint ott, hol positiv szabály egyáltalában nincs. Ezen tapasztalati tényt megmagyarázza azon körülmény, hogy a positiv jog ellen törő áramlat majd tért hódít, majd megint conservatív irányzatú törekvések által medrébe visszataszítottatik és ezen folytonos harc és küzdelem ingataggá teszi a törvénykezést.

Minden jó törvényhozónak tehát, ki jogbiztonságot létesíteni akar, főfeladata éber szemmel kísérni az élet jogos igényeit és ha észreveszi, hogy azok többé nem ignorálhatók, megfelelő törvények által helyreállítani a megzavart egyensúlyt.

Ezek szép theoriák és kevesen lesznek, kik úgy nagyjából helyességüket el nem ösmerik, de alkalmazásuk nagy nehézségekbe ütközik; mert hát melyek az élet jogos igényei, melyek *jogosak*, melyek nem? melyek ütköznek örökké változhatlan erkölcsi törvényekbe, melyek nem? Ezeket megfontolni és erre felelni a törvényhozó feladata, és szerencsés a nemzet, melynek törvényhozása előítéletektől és politikai kényszerűségektől menten a törvényeket üdvös összhangba tudja hozni az élet igényeivel.

Alig van a nép jogéletében fontosabb tényező mint a házassági jog és mégis kivált minálunk alig van tere a jogéletnek, a melyen az élet jogos igényei oly kirívó összeütközésben lennének a fenálló törvényekkel mint épen a házassági jog terén. Oka ennek azon körülmény, hogy a házassági jogra az egyház tette reá kezét, melynek stabilismusa meggátolja a szabad fejlődést és elvileg kizárja a változtatást és az alkalmazkodást az élet változó igényeihez. Nem is lesz az másképp mindaddig, míg a házasság egészen világivá nem tétetik és a házassági törvényhozás, a házasságkötés és felbontás az egyház kezéből ki nem vétetik. A polgári házasságot akarni tehát nem jelent egyebet, mint a házassági jogot az élet jogos igényeihez alkalmazni akarni és a házasságot oly kézbe tenni le, mely a jognak ezen alkalmazkodását az élet igényeihez a jövő idők folyamában sem fogja elvi szempontból lehetlenné tenni.

Az első lépés, mely hazánkban a polgári házasság felé törő irányban történt, a házassági patens volt, melyet II. József császár kibocsájtott. A második lépés a tervben levő polgári házassági törvény a keresztények és izraeliták közti házasságról. Száz esztendő kellett, míg ez a kis lépés megtörtént. Ha így haladunk, vajon hány száz év kell még, míg az általánosan kötelező polgári házasság be fog hozatni?

De azért az élet nem alszik és nem hagyja magát békákba verni. A katolikus ember házassága fel nem bontható; az élet jogos igényei ezen szigorú tan alkalmazását el nem tűrik s a katolikus ott hagyja hitét, áttér más

vallásra meggyőződés nélkül és hite árán megvásárolja földi boldogságát. Hazánk törvényei oly előzékeny e tekintetben, hogy tízféle házassági jogot eltűnnek és a magyar ember választhat a tíz jog között.

A mint az 1868. évi törvények ezt a dolgot így jól elrendezték, megeredt a válóperek zápora, boldog boldogtalan sietett kitérni, hitvestársától szabadulni és boldogabb házasságban menedéket keresni. Jöttek a külföldről, különösen lajthántuli részekből seregesen és igénybe vették szabadelvű törvényeinket, melyek még a bírói illetőséget is csak a lakhelytől teszik függővé és állampolgársággal nem törődve még a khinai ember házasságát is megengedik felbontani, ha nejével itt lakott utoljára együtt. Ezen emberboldogítási processust még inkább terjesztette és felbátorította egy a botrányosságig laza törvénykezési gyakorlat, melynek alapelve az volt: aki el akar válni, annak házassága fel lesz bontva.

Ugyde minden actió reactiót szül. A magas kir. Curia két év előtt magába szállt, elszégyenlette a dolgot, és a milyen könnyű volt előbb az elválás, most olyan nehéz. Meghajlunk a tendentia előtt, mely a magas kir. Curia ezen irányváltozásra birta. Védeni kell a házasságot s valóban nálunk szorul az védelemre, a tízféle házassági jog hazájában.

Csak a módot nem helyeseljük, a melyen a m. kir. Curia legujabban a házasságot védi; ezt tartjuk helytelennek.

A Curia ugyanis nem tudván magát emancipálni az élet jogos igényei alól, nem a József-féle nyiltparancshoz tért vissza és nem alkalmazza ezen törvényt szabályt oly ridegen, hogy házasságot fel nem bont, melyet ez felbontatni meg nem erged, hanem a kákán is csomót keresve valami ujonan felfedezett alaki hiba miatt visszaveti a pert és ez által hónapokra sőt évekre elodázza a felbontást. A kir. Curia tehát csak nehezíteni és nem lehetlenné akarja tenni a felbontást oly esetekben is, melyekben a József-féle nyiltparancs szerint a házasság nem volna felbontható. A Curia ki akarja fárasztani a feleket, midőn végnélküli perrel kinozza és ezáltal mintegy elrettenteni azokat is, a kik mai napság elég könnyelműek válópert kezdeni.

Van valami opportunitás ezen módszerben s ha okkal móddal alkalmazzuk azt, üdvösnek is mondható; de a mi a legnagyobb hátránya, az az abszolút jogbizonytalanság a válóperek terén.

Miseim könnyebb mint valami alaki hibát találni, ha ilyet keresünk, kivált ha oly dolgot jelezünk hibának, a melyet a törvény vagy a törvénykezési gyakorlat eddig annak nem ösmert. Ily eljárás mellett a legnagyobb gond a lelkiismeretességgel vitt perben is megtörténhetik az, hogy az iratok mindkét alsóbírói ítélet feloldásával megint visszaküldetnek az első bírósághoz. És ki issza meg ennek az eljárásnak a levét? Senki más mint az ügyvéd. A Curia kimondotta, hogy valami hibázott, az ügyvédnek azt előre kellett tudnia, mi kell a perhez, tehát az ügyvéd a hibás.

No de mi ügyvédek már szokva vagyunk ahhoz, hogy mi az igazságszolgáltatás bűnbakjai gyanánt szolgálunk, minket tehát ez ne is alteráljon, de a közönség, ha ez megunja ezt a visszavetési processust, mit fog ez tenni?

Elmegy az unitáriusokhoz, ott elválasztanak hat hét alatt, mert hiába, az élet jogos igényeit nem lehet békákba verni, ha a törvény oly szabadelvű, hogy kiki tetszése szerint változtathatja hitét és hitével házassági jogát.

Ily körülmények között azután a magas kir. Curia opportunitása kudarcot vall.

Mi ebből a tanulság?

Szép dolog az, a házasságot a közérkölciség érdekében védeni akarni, *de ez nálunk lehetetlen*, mert a törvény készen tartja a kibuvó ajtót annak részére, a kinek az egyik vagy másik házassági törvény, az egyik vagy a másik bíróság

eljárása nem tetszik. A Curia akadémikuskodó eljárása nem fogja csökkenteni a válóperek számát, de szaporítani fogja az áttéréseket.

A kir. Curia, tehát ha nem is tér vissza előbbi laza praxisához, a mit mi sem kívánunk, jól fogja tenni, ha a másik szélsőségtől is tartózkodik és nem fogja keresve keresni az ürügyet a válókereset visszavetésére és a helyett hogy alakiságokba kapaszkodik, inkább az anyagi igazságot keresi és felbontja a házasságot ott, hol az belsőleg megtört.

A törvényhozástól pedig kérjük, meddig fog még a személyes jogok rendszere a házassági jog terén érvényben maradni és nem lenne-e már ideje a tízféle házassági jogot megszüntetni és helyébe egyet, az általánosan kötelező polgári házasságot behozni?

Sztehlo Kornél.

Az el nem hált házasság felbonthatósága katolikus egyházjog szerint.

Schossberger Ilona oly tragicus eredményű kétféle házasságának mikénti jogi elbírálása — jelesül az első izben osztrák jog területén zsidó rítus szerint, második izben a magyar jog területén róm. kath. rítus szerint kötött házassági frigyének egymáshoz való viszonylása s egymásra való jogi kihatása — élénk eszmecsere tárgyát képezi jogász körökben is. Ezzel folyamányszerű kapcsolatban vitattatik, ha vajon — in thesi — bigamia lett-e elkövetve?

Nem fog talán alkalomszerűtlennek találatni, ha tekintettel a sajtóban már több oldalról történt ellentétes felszólalásokra, részünkről is kívánunk az eszmék tisztázásához hozzászólni, már azért is, mert épen ezen jogeset mutat rá legfeltűnőbben a cánoni házasságjog rendkívüli latitudo-jeire, s demonstrálhatja ennél fogva legerősebben azt, hogy mennyire idején volna már a házassági jognak állam-törvényhozási szabályozása.

A jogász okoskodások ez eset elbírálásánál többnyire a következő kérdések és conclusiók körében mozognak. Érvényes volt-e az első házasság osztrák jog szerint? Érvényes volt-e az első házasság talán a magyar jog szerint? Érvényes volt-e az első házasság talán a zsidó házasságjog szerint? A tekintetbe jöhető ezen három jog közül melyik applicálandó? Az applicálandó jog szerint — feltéve az első házasság érvénytelenségét — szükséges lett volna-e a külön formászerű declaratio nullitatis az illetékes forum részéről? Ha az első házasság az applicálandó jog szerint érvényes volt, akkor a második házasság szükségszerűleg s magától értetődőleg érvénytelen volt. Ha az első házasság az applicálandó jog szerint ugyan érvénytelen volt, de a kötelezőleg megkívánt declaratio nullitatis netalán elmulasztott, akkor a második házasság szintén érvénytelen volt. Ha pedig az első házasság érvénytelen volt s az applicálandó jog szerint a declaratio nullitatis kötelezőleg nem kívántatott meg, akkor a második házasság érvényes volt. S így tovább.

Igénytelen felfogásom szerint azonban mindezen kérdések és conclusiók nem a döntő pontok körül mozognak.

Azon kérdés, hogy érvényes volt-e az első házasság osztrák jog szerint, teljesen irrelevans, dacára annak, hogy az első házasság osztrák jog területén kötött is meg. Mert a nemzetközi magánjog elvei szerint ugyan a házasság *alaki* érvényessége azon hely törvényei szerint ítéltetik meg, a hol a házasság kötött; de a nemzetközi magánjog egy nem kevésbébe adoptált elvét képezi az is, hogy a házasság akkor is érvényes, ha a megkötés helyének törvényei szerint alakilag érvénytelen ugyan, de a házasság *anyagi* érvényességére nézve pedig mindig csakis a hazai jog irányadó. A házasság *anyagi* érvényességére nézve pedig mindig csakis a hazai jog irányadó. A házasság *anyagi* érvényességére nézve pedig mindig csakis a hazai jog irányadó. A házasság *anyagi* érvényességére nézve pedig mindig csakis a hazai jog irányadó.

Azon kérdés, hogy érvényes volt-e az első házasság a magyar jog szerint, teljesen összeesik azon kérdéssel, hogy érvényes volt-e az első házasság a zsidó házasságjog szerint. Mert a magyar házassági jog nem állami házasságjog, hanem *felekezeti* házasságjog. A házasság *felekezeti* házasságjoga pedig in concreto: az első házasságra nézve a zsidó házasságjog volt. Tehát a kérdés csak az lehetne: hogy érvényes volt-e az első házasság a zsidó házasságjog szerint?

Azonban még ha úgy tennők is fel a kérdést, hogy érvényes volt-e az első házasság a zsidó házasságjog szerint, még így is ezen kérdés szintén *irrelevans* maradna. Mert nézetem szerint azon kérdés, hogy érvényes volt-e az első házasság vagy sem, a jelen esetben *egyáltalában irrelevans*, mivel az első házasság és a második házasság érvényességének vagy érvénytelenségének kérdése a feltételezett konkrét tényállás szerint egyáltalában nincs is egymással praejudicáló kapcsolatban. Még ha feltennők is, hogy az első házasság az irányadó zsidó házasságjog szerint teljesen jogérvényesen jött volna is létre, ebből a jelen esetben még sem folyna szükségképpen és magától értetődőleg a második házasság érvénytelensége.

A jelen esetben — feltéve a felteendőket — oly tény-körülménnyel állunk szemben, mely nézetem szerint az egész jogeset punctum saliens: azaz egy *el nem hált* házasság is forog szóban.

Tudvalevő dolog, hogy a katolikus házasságjog a joghatály tekintetében lényeges s nagy horderejű különbséget tesz: az *elhált* és az *el nem hált* házasság között. Ezen joghatálybeli különbség feltűntetésére, mint úgy hiszszük a legilletékesebb forrást, idézzük egyszerűen azt, a mit KONEK *«Egyházjogtan»* -ának 560. lapján az *el nem hált* házasságról, mint *«élő»* jogot tanít: *«Miután a házasság csak a testi közösülés után az üdvözítőnek az egyházzal való egyesülés jelvénye gyanánt vétetik, a kötelek felbonthatatlansága csakis az elhált házasságokra nézve áll fen feltétlenül, míg a testi közösülés által még fogamatba nem vett házasság kétféle módon felbontható: t. i. 1. pápai felmentés fonálán, mely pápai jog mellett századokon át folyt gyakorlat és a congregatio concilii ez ügybeni döntvényei hosszú sora harczol; de ily felmentés csak «nyomós oknál fogva» és csak úgy szokott adatni, ha azon körülmény, hogy a házasság csakugyan fogamatba nem vétetett, «kellőképen» igazolva van; rendesen pedig akkor, ha a házasságnak amugy is érvénytelen volta iránt az «erkölcsi meggyőződés» megszerezett a nélkül, hogy az érvényességi akadály . . . «teljesen» bebizonyítható lenne; habár nem állít-hatni, hogy a római pápának ezen felmentési joga csupán azon esetre szorítkozik, midőn a házasság különben érvénytelen, a felmentésnek más esetekben is helye lehetvén, csak alapos indok legyen annak eszközzésére.»*

A kath. egyházjog szerint tehát az *el nem hált* házasság pápai dispensatio mellett még az esetben is mintegy *«in radice»* felbontható, ha az *el nem hált* házasság *különböztetve teljesen jogérvényesen jött is létre*. Csak alapos indokok forogjanak fen. Hogy *«mely»* indokok *«alaposak»*, azt Konek könyvében nem találjuk meg, de tudunkkal az egyházi jogforrások sem állítanak fel e részben tüzetesebb meghatározásokat, sem példaképeni, sem kizárólagos felsorolásokat. Az in concreto felhozott indokok *«alaposságának»* elbírálása a pápai *«arbitrium»* körébe tartozik; a felmentési indokok qualificatiójának kérdésében tehát bizonyára az *«erkölcsi meggyőződés»* szintoly szerepet játszik, mint — Konek szerint — az *el nem hált* házasság igazolásának kérdésében. Nem tartózkodunk beismerni, miszerint nem birunk kellő tudomással arról, hogy a római Curia ide vonatkozó praxisa a lax vagy a scrupulosus felmentések felé hajlik-e jobban. Az azonban kétségtelen, hogy a pápai dispensatio még a házasság *«egyszerűen»* kérelmére is megadható. Valamint az is bizonyos, hogy elégségesnek tartatik, ha a házasságok közül csak egyik is, t. i. a

kérelmező fél az impetratio idejében a katolikus egyház joguralma alatt áll.

Feltéve már most, hogy amit KONEK az el nem hált házasságról tanít, valóban élő jog, akkor a szóban levő kétrendbeli házasság elbírálása a következő ténybeli kérdéseken fordul meg:

Volt-e az első házasság valóban *el nem hált* házasság? Nem adatott-e talán az elsőrendű el nem hált házasság kötelekének felbontására *pápai dispensatio*? Vagy nem adatott-e tán csak *püspöki* dispensatio — ami különben szintén jogerővel bírhat, ha arról az u. n. «ötévi engedélyek»-ben (quinquennales facultates) esetleg provideálva van —? Mert ha adatott egyházi felmentés, akkor a második házasság már *csupán ezen alaponál fogva is érvényes volt*, minden tekintet nélkül arra, hogy érvényes volt-e az első — el nem hált — házasság vagy sem. Egyházi felmentést supponálva, a rögzös perutu declaratio nullitatis hiánya is — melyre különben talán mégis szükség lett volna — könnyen megmagyarázódnék.

Nézetem szerint tehát a szóban levő jogesetnek nem annyira az első, mint a második házasság története képezi a jogi nyitját.

Dr. Barna Ignác.

Telekkönyvi kérdések.*

III. Egyetemleges jelzálog.

TÓTH GÁSPÁR ur idézett cikkében így nyilatkozik:

«Fentartandónak vélem az egyetemleges jelzálogi intézményt is, azonban a tklvi betéteket tartom akként szerkesztendőkné, hogy egy-egy betétbe csak egy birtoktest vétessék fel, ha pedig több vétetné fel, ezek csak együttesen terhelhetessenek, továbbá maga egy bizonyos jegy (mint jelenleg a +) ne változtathasson külön birtoktestekké egyes birtokrészleteket, melyek tényleg egy birtoktestet képeznek, ez által a bonyodalmak elkerültenek.»

Ismét bocsánatot kell kérnem, ha érveimet megczáfoltnak nem látván, véleményemet továbbra is fentartom; a mely szerint ki kell küszöbölünk az egyetemleges zálogot is; mert ez még több zavart, még több bonyodalmat, még több kárt okoz, mint az előjegyzés. De akkor ki kell mondanunk, hogy a zálogjog csak az ugyanazon tklvben foglalt összes fekvőkre szereshető; egyes részeire csak azután, ha előbb lejegyzés folytán külön tklvbe vitetett át. Mert azt, hogy az ugyanazon tklvben foglalt jószágtesteknek (például X. község tklvében A+1—295. rsz. alatt foglalt fekvőknek) mindenikére külön teher, tehát 295-féle zálogjog kebeleztessek be, a tklvek egyszerűsége, könnyű és gyors áttekinthetése és kezelése végett nem szabad megengedni. Ha pedig az ily módon terhelt, ugyanazon telekjegyzőkönyvben foglalt, fekvőknek egy része, vagy csak valamelyik jószágtest másra átruháztatik: lejegyzés előtt az összes kebelezett hitelezők meghallgatandók lennének az iránt, ha vajon a lejegyzés tehermentesen avagy minden egyes teherátvitel számszerűleg meghatározott hányadrészének átvitele mellett engedhető meg?

Ezek szerint jövőben a ki tizezer forint kölcsönt akar felvenni és van neki X. község 45. sz. tklvben A+1—295. rsz. alatt 8000 frt értékű, Y. község 6. sz. tklvben A. I. 1—8. rsz. alatt 4500 frt értékű, és Z. község 83. sz. tklvében A+1—75. rszám alatt 6500 frt értékű ingatlan vagyona: három külön kötelezvényt, például egyet 5000 frtról, egyet 2000 frtról és egyet 3000 frtról fog kiállítani és az első az X. községbeli 45. sz. tklvben, a másodikat az Y. községbeli 6. sz. tklvben, és a harmadikat a Z. községbeli 83. sz. tklvben foglalt fekvőkre kebeleztetné.

Csak össze kell hasonlítani ezen eljárást a jelenleg divó szerencsétlen egyetemleges jelzálogi rendszerrel és mindjárt meggyőződünk azon óriási előnyről, a mit az általam javasolt egyszerű, könnyű, tiszta és világos, de mindenekfelett biztos eljárás a nehézkes, bonyolult félreértésekre és tévedésekre alkalmat nyújtó és nem is eléggé biztos egyetemlegességgel szemben nyújt.

Hány ember él vissza az egyetemlegességgel! s mennyi zavar, mennyi kellemetlenség, olykor károsítás keletkezik már csak abból is, hogy megeshik, miszerint egyik-másik mellékjelzálog kitörletlen marad, nabár a főjelzálog a követelésnek teljes kifizetése után kitöröltetett is; a mi az adósra nézve szerfelett hátrányos; mert hitelét rontja. Aztán a felek soha sem tájékozhatják magukat biztosan az adósnak tklvi állása felől; mert az egyetemlegességnél fogva az adósnak összes, esetleg 8—10 különböző tklvi hatóság területén létező vagyona bekebelezésekkel megterhelve lévén, egyhamar nem tudhatják, ha vajon azok a javak értékével arányban állanak-e még? vagy pedig már tulterhelésről lehet szó? avagy a megterhelés még csak jelentéktelennek mondható?

Az egyetemlegesség a birtokosságnak kiszámíthatatlan károkat okozott és jelentékenyen hozzájárult a kis- és középbirtokosok tönkretételéhez.

Példát hozok fel.

Magyar János jómódu földbirtokost két-három évi rossz termés, és egyéb önhibáján kívüli szerencsétlenségek és csapások (mint marhavész stb.) pénzzavarokba sodorták. Van neki A. községben 4000 frt, B. községben 7000 frt, és C. községben 5000 frt értékű ingatlan vagyona. Mindhárom község különböző tklvi hatóság területén fekszik. Kölcsön vesz Német Mihálytól 2000 frtot, majd később Berger Izsáktól 1000 frtot; de mert még ez mind nem elég, felvesz még Kohn Salamontól is 3000 frtot; a kik mindhárman, adósnak mindhárom községbeli ingatlanaira bekebeleztették követeléseiket.

Magyar János most már hiába fárad, hogy még csak 1000 frtot kapjon: hasztalan mondja, hogy neki nem is kell több, mert ez őt teljesen talpra állítja; hiába erősíti, hogy a három községbeli vagyona testvérek közt is megér 16000 frtot s neki még csak 6000 frt adóssága van; nem használ semmit a hiteles becslevél sem, rá sem hederitenek többé: **negyedik helyre** nem ad kölcsön pénzt senki. És az én szegény Magyarom tönkre van téve; nincs többé se hitele, se becsülete. Maholnap beállit hozzá a végrehajtó, azután megszólal a dob és potom áron eladják ősi nemesi birtokát.

Ő pedig kesereghet, zokoghat, szitkozódhatik, panaszkodhat, a mennyit csak bír: de kezébe kell vennie görcsös botját, hogy félig nevelt gyermekeivel együtt koldulni vagy egy kis hivatalt keresni menjen.

Ámha egyetemlegesség nincs; úgy az én Magyarom meg van mentve. Mert a 2000 frtos kölcsönt a 4000 frt értékű A. községbeli birtokára, az 1000 frtos és 3000 frtos két kölcsönt pedig a 7000 frt értékű B. községbeli birtokára kebeleztetvén be: tisztán megmarad még az 5000 frt értékű C. községbeli birtoka, a mire akár 2000 frtot minden perczben kaphat.

Sovány esztendőkre kövér évek következnek: és az én Magyarom nemcsak hogy kifizeti minden adósságát, de a multak keserű tapasztalatain okulva, még jobban neki fekszik a dolognak, maga se szégyenli megfogni az eke szarvát, az asszonykát meg a leányokat is nagyobb egyszerűsége, több háziasságra szoktatja, a fiam-uramat pedig kemény kordában tartva, dologra és tanulásra szorítja, és ime egyszer csak azt vesszük észre, hogy tele van a kövér erszény s még ő adhat kölcsön néhány ezer forintot megszorult birtokostársainak.

Káplány Géza.

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményeket l. a 40., 41. és 42. számokban.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A váltóképeség megszorításának kérdésében egy veterán jogíró, ZSOLDOS Ignác felszólalt e héten a *«Nemzet»*-ben s ezen felszólalásában emlékeztet arra, hogy ő már 1843-ban az 1840-iki váltótörvény revisiójára kiküldött bizottságban azt indítványozta volt, miszerint a váltóképeség ne a törvényileg in abstracto felállított ismérvek szerint szoríttassék meg, hanem akképen, hogy állittassanak fel helyi bizottságok, melyek nyilvános regístrumok vezetése mellett esetről esetre, különös tekintettel az írástudás fen- vagy fen nem forogására döntsének a felett, vajon valakinek a szenvedő váltóképeség adassék-e vagy sem. Ezen indítvány a bizottság által el is fogadtatott, azonban az országgyűlés elvetette. Érdekes adatként hozzuk fel, hogy a német uzsoratorvény tárgyalása alkalmával 1880-ban ugyanily javaslat tétetett. Ugyanis WINDHORST az uzsoratorvény behozatalát szintén kapcsolatba hozván a váltóképeség megszorításának kérdésével, ez utóbbinak megoldására az individualizálás elvének alapul vétele mellett azt az indítványt tette, hogy csak azok legyenek váltóképesek, a kik e végből készitendő regístrumokba mint váltóképesek be lettek vezetve s hogy a bevezetés előfeltételeinek, ugyanint a jelentkező összes szellemi s anyagi mérvadó viszonyainak kipuhatolására külön hatóság alkotandó. Az indítvány azonban itt is mellőztetett.

— A kir. Curia azon kérdésre nézve, mikor van helye jogorvoslatnak a végrehajtási eljárásban, állandóan a következő tételt alkalmazza: Közjegyzői okirat alapján végrehajtást elrendelő végzés ellen emelt kifogás esetében a tárgyalás után hozott, az elsőbírósi végzést megváltoztató másodbírósi végzés ellen az 1881. LX. tcz. 2. §-a és az 1875. XXXV. tcz. 159. §-a szerint további felebbezésnek van helye.

— A szóbeliség a királyi Curia. A magyar királyi Curia (súlyos testi sértéssel vádolt O. Nikola ellen a pancsovai királyi törvényszék folyamatba tett bünvádi ügyben): Minthogy jelen bünvádi ügyben két végtárgyalás tartatott, nevezetesen 1882. évi február 17-én és ugyanazon évi augusztus 4-én, mely végtárgyalásoknál a bírói tanács nem ugyanazon tagokból volt alakítva, jelesül az első végtárgyaláson P. Vilmos tszéki elnök, a másodikban pedig H. Antal tszéki bíró vezette a bizonyítási eljárást, és míg az első végtárgyalásnál S. Gyula tszéki bíró, a másik végtárgyalásnál D. Izidor tszéki bíró mint szavazó volt jelen; tekintve, hogy az első végtárgyaláson vádlottak és tanúk lettek kihallgatva, a másik végtárgyalásnál azonban egyedül vádlott jelenlétében csak a bpesti egyetemi orvoskar véleménye vétetett fel és ennek folytán hozatott meg az ítélet; tekintve, hogy a második végtárgyaláskor felvett jegyzőkönyvből az sem tűnik ki, hogy az első végtárgyalási jegyzőkönyv és az ennek alapjául szolgáló vizsgálati iratok felolvasva lettek volna; tekintve végre, hogy mindezek által a végtárgyalásnak azon lényeges kelléke, hogy a bíró a vádlottak és a tanuknak előszóval tett előadásából közvetlenül szerzett ügyismeret és meggyőződés alapján hozzon ítéletet, figyelmen kívül hagyatott; mindkét alsóbbfokú bírósági ítélet, az azok alapjául szolgáló végtárgyalásokkal együtt megsemmisítették, a királyi tszék utasítatik, hogy egy újabb megtartandó végtárgyalásra megidézvén vádlottat, valamint mindazon tanukat, kiknek vallomása az ügy lényegére vonatkozik, az ekkép megtartandó a szóbeli közvetlenségnek megfelelő végtárgyalás eredménye szerint hozzon újabb ítéletet. (3425./1883. október 4.).

A m. kir. Curia (súlyos testi sértéssel vádolt P. Gergely és könnyű testi sértéssel vádolt K. Sándor ellen a nagyvárad kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünvádi ügyben): a kir. ítélőtábla ítélete K. Sándor vádlottra vonatkozó nem felebbezett részében érintetlenül hagyatik, P. Gergely vádlottat illetőleg pedig tekintettel arra, hogy az 1881. évi márczius hóban K. Sándoron okozott testi sértésekről állítólag Dr. H. Vilmos orvos által felvett szakértői lelet nem leletik és ezen hiányt az említett évi július hó 15-én ugyanezen orvos által az emléktehetségén alapuló észleletekről kiállított orvosi lelet minősítés szempontjából nem pótolhatja; továbbá, hogy csonttörések rendszerint hosszabb idő leteltével is a szakértők által felfedezhetők: ezeknél fogva mindkét alsóbb bíróság ítélete P. Gergely vádlottra vonatkozó részében feloldatik és utasítatik a kir. törvényszék, hogy K. Sándor sérültnek baltkarját a királyi törvényszéki orvos által a végtárgyalásnál vizsgáltassa meg és a kifejlesztésköz képest hozzon újabb határozatot. (5632./1883. október 3.).

— A belgák királyának a brüsseli igazságügyi palota megnyitásakor mondott egyik nyilatkozatát említettük utóbbi számunkban. Most már egész terjedelmében közölhetjük ezen valóban emelkedett szellemű beszédet. Az ügyvédi kamara elnökének üdvözetére a király következőleg felelt: Igen örvendek, hogy az ügyvédi kar is kifejezte érzelmeit és hazafiságát. Ismerem a belga ügyvédi kar nagy tulajdonságait és tagjainak kiváló tehetségét. Nemcsak az igazságügyi palotán belül nyilatkozik ezen tehetség. Az ügyvédi kar tagjai 50 év óta igen nagy részt vettek a közügyekben; azon államférfiak, a kik 1830 óta politikánkat vezérelték, nagy többségükben tagjai voltak az ügyvédi karnak; a jelenlegi miniszterek kivétel nélkül. Minden körülmények közt számíthatunk arra, hogy az ügyvédi kar ékesszóló tagjai hallatni fogják szavukat mindannyiszor, midőn arról lesz szó, hogy a közérdek megvédelessék és érvényesíttessék. Szerencsésnek érzem magamat, hogy a külföldi ügyvédek képviselőit is, kik oly szívesek voltak elhatározni magukat arra, hogy a jelen ünnepélyen résztvegyenek, üdvözölhetem Belgiumban.

— Ihering *«Der Zweck im Recht»* című művének második kötete megjelent, szerző által ajánlva két barátjának, Glasernek s Ungernak. A dedicatióban érdekes szerzőnek az a nyilatkozata, hogy ő a bécsi egyetem tanári székét csakis ezen műve kedvéért, azért cserélte fel a göttingeni katedrával, mert Bécs zajában nem dolgozhatott kellő nyugaltsággal. A második szintén igen vaskos kötet, mely hétszázötvenhat lapra terjed, csakis egy fejezetnek töredékét foglalja magában. Szerző szerint a munka alatt megnőtt az anyag ennyire. Az egész kötet tartalmazza, de nem végzi be a harmadik kötetben folytatni ígért IX. fejezetet; szerző szavai szerint *«ein Kapitel, das sich über 2 Bände hinzieht, ein literar-historisches Unikum; ein solches Kapitel ist bisher schwerlich je dagewesen und wird auch wohl nie wieder geschrieben werden.»* Ezen fejezetben az etikai fogalmakat tárgyalja; szerző e téren is uttörőnek vallja magát, ő nem fogadja el a literatura eddigi fogalommeghatározásait, hanem a jog s erkölcs legmagasabb problémáiról leszálva a mindennapi élet tüneteihez, fokozatosan a ruházat, az udvariaság, a társadalmi illem formái, a divat, a szokás, az erkölcs tanait construálja, fáradságos adatgyűjtéssel, tengernyi anyagot összeállítva új fogalommeghatározásaihoz. Hogy mik végconclusiói, azt még mindig nem tudjuk meg. Szerző e részben türelemre inti az olvasókat s a kritikuskokat. Azt csak egy harmadik, talán egy negyedik kötet fogja hozni, ha a munka alatt nem csapnak össze ismét az adat-hullámok szerző feje fölött.

— A hamburgi törvényszék büntető osztálya előtt a napokban két rendőri közeg állott hivatalos hatalommal való visszaélés azon vádjá alatt, miszerint egy embert kintzásokkal önvallomásra birtak. Az ügyész a vádbeszédben kijelentette, hogy ez nem képez elszigelett esetet s hogy ez a baj Németországban annyira gyökeret vert, hogy a legnagyobb erőlylyel kell ellene küzdeni. El is lett ítéelve mindkét vádlott 15 havi fegyházra.

— Poroszországban a bírósági végrehajtók sikkasztásai oly sűrűn fordulnak elő, hogy a kormány szükségesnek találta nem csak a végrehajtók gyakrabbi megszámlatását, hanem külön bizottságok és revisorok alkalmazását, kiknek feladatuk lesz a bírósági végrehajtók iratait és pénzkezelését időközönként megvizsgálni.

— Az orosz büntető-törvénykönyv javaslatát, melyről megjelenése alkalmával említést tettünk, az orosz kormány véleményezés végett megküldötte MAYER bécsi tanárnak. Mayer tanár jelentésében a magyar büntető-törvénykönyvnek megfelelő több módosítást ajánlott, és az orosz kormány hajlandónak mutatkozik azokat el is fogadni.

— Unger József az idén is tart előadásokat a bécsi egyetemen. A jelen félévre a correalis és solidaris obligatiókat választotta előadásai tárgyául. A nagyhirű civilista tudvalevőleg azóta, hogy ministeri állásától megvált, a bécsi *Reichsgericht* elnöke.

— A német birodalmi kormány közzétette a részvénytársulatokra vonatkozó törvénytervezetet. A nagy terjedelmű munkát részleteiről legközelebb szólunk.

BEKÜLDETETT:

Jogász-naptár és Ügyvédi naptár 1884-re. Szerkeszti SZÁNTÓ JÓZSEF. VIII. évfolyam. Alakja fölötté kényelmes, kötése izléses és hajlékony. Betűi az idén nagyobbak mint az előző években. Ára 1 ft 20 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V. Nádor utca 13. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:
Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:
egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félfévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3

TARTALOM: Birói szervezetünk reformkérdései. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Új telekkönyvek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Észrevételek az általános törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Bemutatóra szóló életbiztosítási kötvény és az 1881. LX. tcz. 66. §-a. HATKY ENDRE nagyváradi ügyvédtől. — A tulajdonképeni forgatmány mint magánjogi jogczim. Dr. KELEMEN GYULA budapesti ügyvédtől — Különfélék.

MEILLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Birói szervezetünk reformkérdései.*

A bíróságoknak a régi rendszerből átörökölt hierarchiai tagozata képezi minden országban az eljárási reform egyik legfőbb akadályát. A perrendet hatálytalanná teszi az ódon szervezet; a formális garantiák merev halmozása a bureaukratikus munkát szaporítja s a látszatnak szolgál. Csak ha a bíróságot az eljárási törvényekhez idomítva ezeknek élő organismusává tesszük, ha a bíróság tagjai önálló felfogással és *egyéni* felelősségérzettel kezelik a szabványokat, lehetséges valódi materiális garantiákat elérni.

A bizonyítékok szabad mérlegelésével és a szóbeliséggel épen nem egyeztethető össze az, hogy a bírák állása közt lényeges fokozati különbségek állittassanak fel és hogy az elsőfoku bíróság tagjai ugyszólván alsóbbrendű bírák legyenek, mint a felső fokuak. Az első fok elé a megoldandó kérdések még egész tisztázatlanul kerülnek; itt van a per sulypontja s itt kell az esetnek a szóbeli tárgyalás alapján határozott alakot nyernie. Az első fok a szó valódi értelmében teremt, a felső fok csak felülvizsgál.

Egyedül Angliában van teljesen elég téve ezen követelménynek; ugyanazon londoni bíróság tagjai mennek ki az országba az esküdtzéki tárgyalásokra, a mely bíróság legfelső fokon ítél az ügyben. Angliában nem a törvény parancsa és nem a hivatali eskü, hanem a bírák egyénisége és államjogi magas állása az, a mi első sorban kezességül szolgál az ügyek lelkiismeretes vitelére nézve. S ha az angol bírónak széles discretionarius hatalma van is, mely bizonyos körülmények közt veszélyessé válhatik, ezen jognak évszázados tradíciók korlátai közt való gyakorlása a legfélékenyebb testületi és sajtóbeli ellenőrzés alatt áll.

A continentális államok eddig elmulasztották a szakbirói szervezetben az eljárási rendszer változása folytán szükségessé vált átalakításokat végrehajtani. Törvénybe ígtatták ugyan az Angliában évszázadokon át kifejlődött processuális nagy elveket, de a pénzügyi terhekkel járó bírósági újjászervezést kikerülték. Csakis egyes kezdeményezések mutatkoznak annyiban, hogy némileg javítják az alsó bírák fizetését s fontosabb ügyekben a másodfoku bíróság tagjai viszik az elnökséget az első fokon.

Nálunk még ezen kezdetleges első lépések megtételéig sem jutott el a kérdés. Első foku bíráink a felső bírákhoz képest javadalomban és rangban ma is oly mélyen alantabb állók, hogy nagyrészt a megélhetés eszközeivel sem rendelkeznek; a «méltóságos», «nagyságos és «tekintetes» czim,

* A budapesti ügyvédi kamara bűnvádi eljárási szakbizottságához intézendő jelentésből.

fájdalom, sokkal több mint külső megkülönböztetés birói karunkban.

Azon 11 év óta, hogy a jelenlegi birói szervezet fenáll, a birói fizetések tekintetében kormány és törvényhozás úgy a felső mint az alsó bíróságoknál rendszeresen a leszerelés politikáját követik. A helyett, hogy az életszükségleti czikkeknek az óta bekövetkezett tetemes megrágulásával megfelelően emelték volna a javadalmazást és a bíróságokat legalább 1871-iki törvényhozás által contemplált állásban és függetlenségben megtartották volna, leszállították a niveaut.

A kir. Curia $\frac{1}{3}$ részben kir. táblai bírákból áll; a semmitőszék teendői átruháztattak a kir. táblákra; a kir. táblákon 114 rendes bíró mellett 53 pótbíró dolgozik — Budapesten 2400, Marosvásárhelytől 1750 frt összes (fizetési és lakbéri) javadalmazással; az első foku bíróságoknál pedig a legújabb perrendtartási novella által a törvényszéki collegiális biráskodás rovására az albirói egyesbiráskodás nyert nevezetes kiterjesztést.

Hozzájárul, hogy ma azon fiatal emberek, kiket a bíróságok szervezésekor a törvényhozás a jegyzői teendőkre vélt alkalmazandóknak, a jegyzői javadalmazásnak időközbeni leszállása folytán birói teendőket végeznek. Mig ezelőtt aljegyzőből lett jegyző és jegyzőből aljárásbíró, ujabban az aljegyzők neveztetnek ki közvetlenül aljárásbírákká. Ez által megtakaríttatik ugyan a jegyzői budgetnél néhány ezer forint, de másrészt előáll az, hogy nem a jegyzői állás a pepinière, mely neveli a bírákat, hanem ezen fokozat és vele a kiképzetés ezen stadiuma is magába a birói állásba tétezt át.

Az elsőfoku bíróságoknál a személyzeti létszám és a fizetési fokozatok e szerint következőleg alakulnak:*

57 törvényszéki bíró és járásbíró	huz	2400—2600	frt	összes	javadalmazást,
877 törvényszéki bíró és járásbíró	huz	1700—1850	«	«	«
518 aljárásbíró	huz	1200—1300	«	«	«
25 jegyző	huz	1200—1400	«	«	«
136 jegyző	huz	950—1050	«	«	«
32 aljegyző	huz	800	«	«	«
285 aljegyző	huz	600	«	«	«

Joggyakornokok évi dijaira előirányozva van 83000 frt, mely összegből 300 frt évi dijjal számítva, 270 joggyakornok alkalmaztathatik, s feltehetni véljük, hogy ugyanannyi ingyenes joggyakornok is működik a bíróságoknál.

Az összeredmény elég szomorú. A királyi Curian még mindig folyton szaporodnak a táblabírák, a kir. táblákon a pótbírák, az első fokon az albirák, a jegyzői karból lassankint kivesznek a jegyzők s végzik a munkát az aljegyzők és a joggyakornokok; a bírák által kért lakbéremelés és a 15 évvel ezelőtt törvényileg megígért nyugdíjszabályzat helyett pedig — hosszabbá tétetett két héttel az évenkénti szabadságidő!

S meg kell itt emlékeznünk még egy szellemölő tényezőről, melyre szerintünk hazánkban eddig nem fordított kellő figyelem.

A birói javadalmazás csekély volta mellett az előléptetési lajtorja fokozatainak rendkívül nagy száma a birói függetlenséget lényegesen alterálja. A bírónak nincs nyug-

* Lásd az 1884. évi költségvetési előirányzatot. VII. füzet. Igazságügyminiszterium.

pontja a zavartalan életre és munkára. Ha pl. elér 1500 frtot, egy-két év múlva fizetésemelésre kell gondolnia, s midőn a fizetésemelés megvan, ismét pár év múlva joggal előléptetést igényel. Így megy ez tovább a végtelenig. Folytonosan aspirál.

Ha már nem mellőztethetnek a fokozatok teljesen, lehetőleg kevés és fix kategória felelne meg leginkább a bírói állás méltóságának.

A szakbírói reformmal szoros kapcsolatban és kölcsönhatásban van a bírói szervezet kibővítése a laikus elem alkalmazása után.

Az esküdtszék kérdése nálunk nem a bírák iránti bizalmatlanság szempontján fordul meg. A magyar bírói kar által produkált judikatura nem hívja ki a bírálatot a bírói kar tagjainak hivatástudása és lelkiismeretessége iránt. Ők az önfeláldozásig megtesznek mindent, a mi a fenálló viszonyok közt a lehetőség körében van. Ők nem segíthetnek azon, hogy az egész szervezet oly ferde alapra van fektetve, hogy az egyes egyének nem fejthetik ki munka-erejüket, hogy ugyyszólván senki sincs a neki megfelelő helyen. Ők nem tételhetnek felelősekké a miatt, hogy a bíróságok elé kerülő anyag nincs a valóban vitás perekre szorítva; hogy kitűnő jogászok rendszerint bürokratikus elintézéseket, statistikát, elszámolást, és nem jogi munkát végeznek; hogy előrehaladt koru, nagy életbeli és bírói tapasztalatokkal rendelkező férfiak arra vannak kárhoztatva, hogy évenként 600—800 percet átbeszéljenek, fiatal kezdők pedig ítéleteket hoznak, melyeket a felsőbírói rendszerint megváltoztatni kénytelen.

A laikus elem bevonása nálunk nem sérelmi pont a szakbírói bíráskodás ellen, hanem kiválólag szervezeti probléma. *A bíróságok oly mőködése, mely a bünvádi eljárás igazságszolgáltatási és személyes szabadsági követelményeit, valamint a helyes munkafelosztást létesíti és az ország anyagi erejének is megfelel, csakis ezen kibővítés útján érhető el; ennél fogva kénytelen a jogász is követelni a kibővítést.*

A régi kerethez való görcsös ragaszkodás ma már nem is minden veszély nélküli. Odajutottunk, hogy a bírói munkanyag rohamos szaporodásával szemben a jogorvoslatok novelláris szabályozása és egyéb részleges intézkedések a törvényhozás köreiben céltalanoknak vannak felismerve. Tétlenül nézik a viszonyok bonyolulását. S minél tovább fogunk még ellentállni azon ma már mindenütt győzelemre jutott és csak nálunk perhorrescált perrendtartási vezérelvnek, melyen az esküdtszék is alapul, miszerint *egyszer* intézendők el az ügyek megfelelő gondossággal, és minél tovább tatarozzuk a fenálló rendszert, mely jól-rosszul három fokon háromszor, sőt a plenum behozatala óta *négyszer* tárgyalat: annál biztosabban roskad össze ezen egész építmény a saját sulya alatt. —

Ideigittatunk illusztratókép néhány összehasonlító számadatot, melyek alkalmasak lesznek feltüntetni, hogy a szervezet kérdéseinek mikénti megoldása az igazságügy minden még legmagasabb problémáira is mily döntő kihatással van.

A magyar kir. Curiához 1882-ben érkezett 17,225 bűnügy, a budapesti kir. táblához 38,485, a marosvásárhelyi kir. táblához 6145 ülési bűnügy; összesen a három felső bírósághoz 61,855.

A bécsi legfőbb törvényszékhez ugyanazon évben a legsúlyosabb és a középsúlyosságú bűncselekményekből folyólag az első foku törvényszékektől érkezett 1148 semmisségi panasz, a lipcsei német birodalmi legfőbb törvényszékhez 3359 revisio.* A hány ügyet ezen felső bíróságok tárgyalnak egy év alatt, körülbelül ugyanannyit kénytelenek elintézni a mi felső bíróságaink két hét alatt.

Hogy pedig azon államok felsőbírói ügyforgalmá-

nak csekély voltát nem a bíráskodás alá kerülő bűnügyek kis száma okozza, hanem az, hogy a felek nem veszik igénybe a jogorvoslatokat, mutatja azon körülmény, hogy pl. Németországban a hivatalos kimutatás szerint* a járásbírói Schöffengericht által tárgyalta minden 1000 vétségi eset közül 1881-ben 945 az első fokon, 53 a felebbezési és 2 a revisionális fokon végződött; az ugyanide tartozó vétségeknél 1000 eset közül az első fokon 984, a felebbezési fokon 15, a revisionális fokon 1; az ötös szakbírói tanácschoz tartozó büntetteknel 1000 eset közül 979 az első fokon, 21 a revisionális fokon; a vétségeknél 1000 eset közül 960 az első fokon, 40 a revisionális fokon; az esküdtszéki ügyeknél 1000 eset közül 967 az első fokon, 33 a revisionális fokon végződött.

A feleknek az első foku ítéletbe való belenyugvása természetes következménye annak, hogy a felső judicatura nem absorbeál oly aránytalanul sok munka-erőt, mint ez nálunk az első fok kriminalistikai iskolázottságának nagy hátrányára történik. Németországban az első fokon 6431 bíró működik polgári és bűnügyekben, Ausztriában 3140, Magyarországon 1554. S míg a lipcsei legfőbb törvényszéken csak 24, a bécsi legfőbb törvényszéken 20 bíró van elfoglalva az első foku bűnügyi ítéletek revisiójával: a magyar kir. Curián 35, a budapesti kir. táblán 55, a marosvásárhelyi kir. táblán 12, összesen 102 bűnügyi előadó görnyed a valóságos curatela alá helyezett első fok felülvizsgálásának terhe alatt. Magyarország első foku bíráinak száma alig teszi negyedét a német bírák számának, és mégis négyannyi felső bíró, vagyis aránylag *tizenhatannyi* bírói munka-erő szükséges a felülvizsgálatra.

A bíráknak az első foku szóbeli tárgyalásból, tehát a bíró közvetlen és tulajdonképeni hivatásából való ily nagymértvű kivonását sulyosan érezné meg a legelőrehaladottabb államok bármelyike is.

Dr. Fayer László.

* Deutsche Justiz-Statistik. 1883.

Uj telekkönyvek.*

A telekkönyvek uj felvételének előmunkálatai, a tényállás kinyomozása és a tervezeti betétek készítése tárgyában megjegyzendőnek tartjuk, hogy a javaslat 26. §-ának azon rendelkezését, mely szerint a felek a régi telekjegyzőkönyvek hibáinak kiigazítása végett is megidéztesse, sőt hogy ügyük eldöntése még megidéztetésük daczára is esetleg az uj telekkönyvek elkészítése után megtartandó hirdetvényi eljáráshoz utaltassék, elfogadhatónak, célra vezetőnek nem tartjuk.

Helyes azon terv (26. §.), melynek célja a jelenlegi telekkönyvi állapot tisztázása, a fölösleges vagy alaptalan bejegyzések törlése és a téveseknek vagy hiányosoknak kiigazítása; ez azonban csak annyiban vétessék fogamatba, a mennyiben magukból a telekjegyzőkönyvekből constatálható az alaptalanság, hiba vagy tévedés; ha ellenben a felek megidézése nélkül ez nem lehetséges, akkor a felek a tényleges állapot kinyomozása alkalmával hallgatandók meg és ügyük vagy a helyszínén tisztázandó, vagy esetleg a jelenlegi telekkönyvi állapot fentartása mellett perre utasító végzéssel intézendő el.

Az idézett fél meg nem jelenése esetén az ügyvezető képviselőt hozzon ugyan javaslatba, de a képviselő kinevezése mindig a bíróság hatáskörébe tartozzék. (29. §.)

Az sem helyeselhető, hogy a javaslat azon esetre, midőn a felek nyilatkozatai és okmányai alapján tényleges állapot fel nem deríthető, az utolsó tényleges birtoklást kívánja az eljárás alapjául vétetni. (32. §.) Ily esetekben tulajdonosul az jegyzendő be, aki tulajdonosi minőségét a jelenlegi telek-

* A második fok Ausztriában és Németországban a bűnügyek érdemleges tárgyalásával számbavehetőleg nem foglalkozik.

* Az előbbi közleményeket l. a 41. és 42. számokban.

könyvi tulajdonossal szemben perrendszerűleg igazolni képes, mi fölött döntenie mindig a bíróság hivatott és az utolsó vagy tényleges birtokosokra legfeljebb annyiban lehet tekintettel lenni, a mennyiben a nyomozási jegyzőkönyvbe ezek igényei is bevezettetnek és végleges eldöntésig a jegyzet rovatba felvételnek. Ebből kifolyólag a községenként felveendő általános tárgyalási jegyzőkönyvbe (33. §.) csak a felek megengedésével létrejött megállapodások veendőek fel, ellenben minden vitás kérdés, a mennyiben tárgya telekkönyvi feljegyzésre alkalmas, külön jegyzőkönyvbe veendő fel.

Ha a bíróság a vitás kérdéseket eldöntötte, a tervezet alapjául a bírósági végzések szolgálnak.

Amint aztán a tervezeti betétek részint a régi telekjegyzőkönyvek, részint a helyszíni nyomozás, részint pedig a bírósági végzések alapján elkészültek és a telekkönyvi felügyelők által hitelesítették, következik a bíróság beavatkozása, mindenekelőtt azzal, hogy a teherlapra vonatkozó feljegyzések tervezete is elkészítették s midőn már az érdekelt feleknek meghallgatása után ez szintén elkészült és bíróságra hitelesített: akkor következhet csak a véglegesítés és a hitelesített tervezetekből a telekkönyvek elkészítése. (34—42. §§.)

Ezek szerint a törvény 26—42. §-ai helyett következő szerkezetet ajánljuk:

26. §. Az ügyvezető az összes telekjegyzőkönyveket átvizsgálja s ha oly hibát, hiányt vagy akadályt észlel, mely a helyszíni munkálkodást előreláthatólag akadályozni fogja, a bírósághoz jelentést tesz. A bíróság azon esetre, ha a feljelentett téves bejegyzés magából a telekjegyzőkönyvi feljegyzésekből világosan kitűnik, a kiigazítást elrendeli; ha azonban a kiigazítás csak a felek előleges meghallgatása után lenne esetleg elrendelhető, vagy egyéb körülmények előzetes tisztázata igényeltetik: a kérdés tisztázását a helyszíni tárgyaláshoz tartozónak nyilvánítja.

27. §. Az ügyvezető a telekjegyzőkönyvek átvizsgálása után elkészíti az állandó kataster alapján a 17. §. b) és c) pontjaiban említett jegyzékek tervezetét és a 18. §. értelmében beszerzett katasteri térkép hiteles másolatát.

28. §. A birtokváltozások s egyéb adatok kinyomozása az illető községben, szükség esetén a helyszínén eszközölendő. Ezen nyomozások megkezdésére kitűzött nap a legközelebbi helyi lapban, és úgy az illető községben, mind pedig a szomszédos járáások legközelebbi községeiben oly felhívással teendő közzé, hogy mindazok, kik a birtokviszonyok kiderítésénél érdekelve vannak, jogaik védelmére végett személyesen vagy törvényesen képviselve, a jogaik védelmére szolgáló okiratokkal ellátva, az ügyvezető előtt jelenjenek meg. A községben lakó ismert tulajdonosok és egyébként érdekeltek a községi előljáráóság útján szóbelileg, a másutt lakók írásbelileg idézendők.

29. §. Idézett, de meg nem jelent felek, távollevők, ismeretlen tartózkodásuak és önképviselőkre nem jogosítottak részére, a mennyiben a tárgyalások menete igényli, az ügyvezető véleményes jelentése alapján, a helyi és személyi viszonyokkal ismerős képviselőt az illetékes telekkönyvi bíróság nevez ki:

30. §. A tárgyalások nyilvánosak.

31. §. Az ügyvezető feladata:

a) a 27. §. értelmében általa készített jegyzékeket a katastrális térképpel összehasonlítani, a tapasztalt hiányokat pótolni és úgy a jegyzékeket, mind pedig a térképet a tényleges állapotnak megfelelőleg kiigazítani;

b) kipuhatolni, mely katasteri részlet felel meg a tervezetbe már felvett telekkönyvi testnek;

c) az egyes ingatlanok tulajdonával és birtokával járó jogokat az ezeket terhelő szolgálomakkal együtt kitudni és a tervezetbe felvenni;

d) az eddig nem telekkönyvezett ingatlanokat a tervezetbe bejegyezni;

e) a telekkönyvön kívüli birtokváltozásokat letárgyalni, és a jelenlegi tényleges és jogos tulajdonost kikutatni és a tervezetbe felvenni;

f) megállapítani a tárgyalás során mindazt, a mi az új telekkönyvi betéteknek A. és B. lapjára bejegyzendő lesz.

Mindezeket azonban csak akkor veheti fel a tervezeti jegyzékekbe, ha a bejegyzendő jogokra nézve az összes érdekelt felek egyetértének.

32. §. Ha az ügyvezető előtt a felek között egyezség létre nem jő, az ügy a bíróság elé terjesztendő. A bíróság a felek meghallgatása után a tervezetet megállapítja és a határozattal meg nem elégedő felet peruttra utasítja.

33. §. A nyomozási eljárásról községenként egy általános jegyzőkönyv vezetendő, melybe csupán a felek egyetértésével megállapított összes jogosultak jegyzéke és a betéti jegyzékek folyó száma jegyzendő be. Ellenben minden vitás kérdésre nézve a felek igényeinek és igényeik jogcímének rövid felemlítése mellett külön jegyzőkönyv szerkesztendő és a 32. §. szerint való elintézés végett a bírósághoz betértesztendő. Az általános jegyzőkönyvet az ügyvezető, a tollnok és a községi előljárók egyike, a külön jegyzőkönyveket ezeken kívül még az érdekelt felek írják alá. Az egyes betéti jegyzékek pedig az általa érdekelt összes felek által aláírandók. Ha valamely ingatlanság tulajdonosa meghalt, de a hagyatéki eljárás bíróságra még el nem intéztetett, a betéti tervezet alapjául szolgáló jegyzékbe az örökhagyó neve jegyzendő be.

34. §. A tárgyalások végeztével az ügyvezető a tervezet alapjául szolgáló jegyzékekbe felvett adatok és a kataster alapján, a mennyire lehetséges magukból a tervezeti jegyzékekből tervezeti betétiveket készít.

35. §. Mihelyt valamely község összes tervezeti betétei elkészültek, az ügyvezető a telekkönyvi kerületi felügyelőnek jelentést tesz. A felügyelő a tervezetet megvizsgálja és ha azt esetleges kijavítás után helyesnek találja, hitelesíti.

36. §. A hitelesített tervezeti munkálatok visszaérkezéséről az ügyvezető a bíróságnak jelentést tesz, mire a bíróság elrendeli a C. lap tervezetének elkészítését. Ennél az ügyvezető a jelzálog tulajdonosait, a jelzálogos hitelezőket és netaláni egyéb érdekelt feleket a bíróság székhelyére megidézi, az ezek egyetértésével megállapított tervezeteket velük aláírattja, ha pedig az egyezség létre nem jő, a feleket külön jegyzőkönyvi tárgyalásra utasítja, és a perrendszerűen felvett jegyzőkönyvet a tervezet megállapítása végett a bíróságnak bemutatja.

37. §. Midőn már a C. lap tervezete is elkészült, a bíróság erről a legközelebbi helyi lapban és az érdekelt községben hirdetést tesz közzé, a 29. §-ban említett érdekelt feleket a kinevezett képviselő kezeihez értesíti és az összes érdekelt feleket eként felhívja, hogy az egész telekkönyvi tervezet ellen teendő netaláni észrevételeiket a hirdetés közzétételétől, illetve az értesítés kézbesítésétől számítandó 14 nap alatt tegyék meg, mert ennek elmulasztása esetén a tervezetek bíróságra hitelesítettnek és közhitelességüknek fognak kijelentetni.

38. §. Ha észrevételek nem tétettek, vagy az előterjesztett észrevételek bíróságra intéztettek, a hitelesített tervezetekből az állandó telekkönyvek elkészítendőek és bíróságra átvizsgálás után a közforgalomnak átadandók s erről az érdekelt község és a katasteri igazgatóság okmányainak visszaküldése mellett értesítendő.

Vége köv.

Tóth Gáspár

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dologi jogot» tárgyzó részére.*

III. FEJEZET.

Személyes szolgalmak.

I. Általános határozatok (meghatározások).

(332. §.) Az első bekezdéshez nincs észrevételem, de a másodikat törlendőnek tartom. Mert ha már előbb ez áll: «a jog másra át nem ruházható», mire való ugyanazon §-ban még egyszer kimondani, hogy: «a szolgalmi jog átruházása érvénytelen». E tételnek szükséges törlése a többit is magával viendi.

(333. §.) A személyes szolgalom tárgyának meghatározásánál nem tesz különbséget a javaslat a *haszonvétel* és *használat* (ususfructus és usus) között, pedig e megkülönböztetés gyakorlatilag is igen fontos s hogy a törvénykönyvben sem mellőzhető, ezt bizonyítják a javaslat 365. és köv. §-ai.

(334. §.) E §. és a 283. §. között ellenmondás van, a mennyiben az, a mi itt személyes szolgalomnak van kijelentve, ott telki szolgalomnak neveztetik. A lényeg mindkét esetben ugyanaz lévén, az egyik s talán helyesebben a 334. §. törlendő.

(335. §.) A 335. §-t a szászországi ptk. 603. §-ának segítsége nélkül nehéz megérteni, azonban még világosabb szerkezet mellett is szükségtelennek tartom.

II. El nem használható dolgok haszonélvezete.

(336. §.) Több alkalommal már kijelentettem, hogy nem tekinthetem feladatomnak észrevételeimben a szerkezetre is kiterjeszkedni s ezt csak ott teszem, ahol az a rendelkezés lényegére nézve indokoltnak látszik. E szempontból kell a 336. §-nál megjegyezni, hogy a haszonélvezet jogának körülírásából a «saját szükségletére szorítkozás nélkül» elhagyandó, mihelyt ugyanazon §. tovább kimondja, hogy: «a tulajdonos kizárásával a dolognak összes gyümölcsei és hasznai»-ra vonatkozik az.

A második bekezdésben a «tartozékaira és növedékére» megfordítandó lenne így: *növedékére és tartozékaira*; nem csak azért, mert az eredetiben is így van (szászországi ptk. 605. §.), hanem azért, mert e végszavak: «habár ezek ahoz később kapcsolhatnak», a növedékre nem találunk, hanem csak a tartozékokra vonatkoznak.

A negyedik bekezdés egészen elhagyandó. Mert hogy a haszonélvező a szolgalmi jószágot haszonbérbe is adhatja, ez már a 332. §-ban ki lett mondva. Hogy pedig jogának megszűntével közötte és a haszonbérlet vagy lakbérlet között, illetőleg az utóbbiak és a tulajdonos között a viszony miképpen rendeztessék, ez iránti intézkedés a *kötelmi jogba* tartozik.

(337. §.) E §. eredeti alkotásnak látszik, mert a min ták egyikében sincs benne. Pedig jobb lett volna e tekintetben is azokat követni. A javasolt új §. nemcsak nem mond újat, de a mit mond, az is részben hibás. Hogy azon esetben, «ha ugyanazon dolog haszonélvezete többeket illet: a haszonélvezet az összes jogosultak között közös leendő», ez nem új s erre nem is kell külön §. De az már új, hogy azon esetben is: «ha a haszonélvezet csak a dolog eszmei részére terjed (?)»: a haszonélvezet az összes jogosultak között közös leendő; ez azonban érthetetlen.

(338. §.) Hogy a haszonélvezet kezdeténél vagy megszüntésénél a függő hasznok előállítására fordított költségekre való igény mi módon szabályoztassék, ez egyéni felfogás dolga, s úgy igazságos, a mint a törvény meghatározza. Ehez tehát nem szólok, csak a §. utolsó tételéhez kell megjegyezni, hogy ha kimondja a törvény ezt: «Egyéb hasz-

nok a haszonélvezőt haszonélvezetének tartama arányához képest illetik», legalább is felesleges ez a további magyarázás! «és az ezekhez jog napról-napra megszerzettnek tekintendő».

(339. §.) Midőn a tervezet e §-ban a szászországi ptk. 607. §-át is átvette, nem vette tekintetbe, hogy nekünk külön erdőtörvényünk van az 1879. XXXI. törvénycikkben, mely az erdők használatát és kezelését részletesen és oly módon szabályozza, hogy attól eltérni semmiféle «gazdászati terv» szerint nem lehet.

Mihelyt a törvény, mint ezt a javaslat a 336. §-ban teszi, a haszonélvezet fogalmát határozottan megállapítja, nem tehet különbséget, hogy a szolgalmi dolog szántóföld, kaszáló, szőlő, halastó, bánya vagy erdő stb., mert a haszonélvező a 342. §. szerint a tulajdonosnak tartozó felelősség mellett a netalán fenálló különös törvényekhez, péld. erdőtörvény, phylloxeratörvény, szükségképen kötve van. Ez okból a 339. §-ra teljességgel nincs szükség.

(340. §.) A szolgalmi dolognak minden oly haszna, mely nem az állag rongálásával áll elő, a haszonélvezőt jogosan illeti meg, minélfogva a 340. §. részletezése is felesleges.

(341. §.) A 339. §-hoz tett észrevételemhez képest e §-t is törölni kellene.

(342. §.) E §-ból a negyedik bekezdésben foglalt részletezést el kellene hagyni. Példákra nincs szükség, a lehető esetek kimerítő felsorolása pedig nem is lehetséges. Így például áll a javaslatban, hogy «a haszonélvező köteles az állatokat etetni», hát *itatni* nem? Hát ha a szolgalmi dolog szőlő, halastó stb., ezekre nézve mi a különös kötelessége? A részletes rendelkezés ugyane §. megelőző általános szabályozása mellett bátran mellőzhető.

(343—347. §§.) E §§. rendelkezéseit érdemileg helyesnek látom, s így nincs más megjegyzésem.

(348. §.) A haszonélvezőnek a tulajdonossal szemben nem «kötelességei» (Pflichten), hanem *kötelezettségei* (Verbindlichkeiten) jönnek tekintetbe.

(349. §.) Ennek második felét, mely így szól: «Megdöglött (?) állatoknál, a mennyiben az ő vétke miatt az érték megtérítésére nem kötelezhető, vagy a fenebbi 342. §. értelmében a fogyatkozást pótolni nem köteles, a haszonélvező csak a megdöglött darabok bőreit, illetőleg ezek értékét köteles megtéríteni», el kellene hagyni, mert tökéletesen elég a közvetlenül előtte álló szabály, miszerint a haszonélvező *a vétken okozott kárt megtéríteni köteles*. Hogy pedig a törvény a kimult állatok bőrére is kiterjeszse gondoskodását, ez annál kevésbé indokolt, mivel legtöbb esetben a bőr még a lefejtés és eltakarítás költségét sem éri meg.

(350. §.) Nincs megjegyzésem.

(351. §.) Csak annyit jegyzek meg, hogy a helyes egymásután követelménye szerint a §. középső tétele az utolsóval kicserélendő.

(352. §.) A §. elején álló «rendszerint» szónak ott nincs helye.

A második bekezdésben pedig e helyett: «*egyéb esetben*» ezt kellene kimondani: *a mennyiben a felek meg nem egyeztetnek*.

III. Elhasználható dolgok és követelések haszonélvezete.

(353. §.) A Tiberius római császár alatt keletkezett senatus consultum, mely szerint elhasználható dolgok is lehetnek haszonélvezet (quasi ususfructus) tárgyai, lehetett a maga idején célszerű s talán szükséges is de ma nem tartható annak. A törvény tekintélye sem képes az elhasználható dolgoknak oly minőséget adni, mely azoknak természetes mivoltát és tulajdonságát megváltoztassa, ha t. i. haszonélvezésre alkalmasnak jelent ki oly dolgokat, melyek

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37., 38., 39., 40. és 43. számokban.

valósággal nem azok. A jogviszonyok ilyeszerű bonyolítására, mely csak viszályt kelthet, nincs szükség, mert mihelyt a törvény ezt többé nem engedi meg, fognak a felek más czélszerűbb és megengedett módon rendelkezni.

Elvi álláspontom ezen kijelentése után legyen szabad a 353. §-ban javasolt rendelkezéshez hozzá szólanom.

Hogy miért lett ez esetben hűtlen a javaslat a különben nagy ragaszkodással követett ausztriai ptk-hez s ezzel ellenkezésben előnyt ad a szászországi ptk-nek, melylyel egyébiránt a francia és olasz ptk-ek is megegyeznek, nem látom igazolva. A kettő között az a különbség van, hogy az ausztriai ptk. 510. §-a szerint a haszonélvező a haszonélvezet végződtével a dolognak azon értékét tartozik megtéríteni, melyben azokat átvette; ellenben az utóbbiak szerint a haszonélvezőnek választása van, hogy vagy hason fajú, mennyiségű és minőségű dolgokat adjon vissza, vagy pedig azok értékét térítse meg. Ezen álláspontját a javaslat evvel indokolja: «mert igazságosan a haszonélvezőt több értéknek kiadására, mint a mivel a dolgok a haszonélvezet kezdésekor birtak, nem kötelezhetni» (227. l.). Ez Manasses szerint is tökéletesen igaz, de teljességgel nem következik abból, ha a haszonélvező a javasolt választás nélkül csak a dolgoknak az átvételkori értékét tartoznék kifizetni, mert épen ez esetben sem többet, sem kevesebbet nem adna vissza, mint a mit kapott, ennél pedig alig lehet valami igazságosabb!

A javasolt rendelkezés mellett az elhasználható dolgok könnyen változó értékénél fogva vagy a haszonélvező, vagy a tulajdonos nyerne a másik kárával, pedig egyik sem lenne igazságos s mindenesetre ellenkéznék az a szolgalm lényegével. Lássunk egy példát: A-nak a crinolindivat fénykorában crinolindraktára volt, melyet B-nek haszonélvezetül rendelt s mely jelentékeny értéket képviselt. A haszonélvezet végződtével B. összegyűjti a még kapható crinolínokat és «hasonfajú és minőségű» dolgokat ad vissza, melyek azonban ma már semmit sem érnek. A mely törvény mellett ez lehetséges, az nem lehet jó törvény. Avagy nem lenne-e mindkét félre nézve egyaránt igazságos, ha B. azt értéket térítené meg, melyben a dolgokat átvette?!

Mint már fennebb kijelentem, leghelyesebbnek látnám, ha a törvény az elhasználható dolgoknak haszonélvezetül rendelését meg sem engedné, mi miatt épen semmi baj sem támadhat. Különben pedig legalább azt kellene megállapítani, hogy a haszonélvező a szolgalm megszűntével azt az értéket tartozik kifizetni, melyben a dolgokat átvette.

(354. §.) Öltözék és butorneműek mint *elhasználhatlan* dolgok külön haszonélvezetnek tárgyaivá nem is rendelkezhetők, mert ezeknél a használás rövid idő alatt is már oly nyomokat hagy maga után, hogy azok a haszonélvezet végződtével már csak foszlányok vagy molyette rongyok lehetnek. Kétségtelen tehát, hogy öltözék és butorneműek csak mint *elhasználható* dolgok jöhetnek tekintetbe, a mint a javaslat is ezek csoportjába helyezte (habár első sorban el nem használhatóknak jelenti is ki), mint elhasználhatók pedig ismét *külön* és nem mint árutár, tekintetbe nem jöhetnek, hanem csakis mint a haszonélvezetül rendelt összes vagyonban foglalt dolgok. E szempontból ezekről külön rendelkezni nem is lehetvén, a 354. §. törölnö.

(355—359. §§.) Nincs észrevételem.

(359. §.) Hogy az életjáradék haszonélvezeténél a haszonélvezőt a haszonélvezet ideje alatt lejárt részletek illetik, ez magától értetik s erre ép oly kevésbé szükséges külön törvényes rendelkezés, mint a §. azon további tartalmára, miszerint bányarészcvény haszonélvezeténél a jövedelem a jogosítottat illeti, de a netaláni pótfizetések (Zubusse) is őt terhelik. Ez utóbbi különösen is ki van már mondva a 347. §-ban is.

Ennélfogva a 359. §. mellőzhető.

IV. Összes vagyon haszonélvezete.

(360. §.) Hogy valaki egész vagyonára is engedhessen haszonélvezeti jogot, ez helyes; de nem tartom helyesnek a 360. §-ban tett megkülönböztetést a *jelen és jövőendő* vagyon között, mire egyéb okot nem találhattam, mint azt, hogy ez a szászországi ptk. 631. §-ában is benne van.

A szolgalm, ha személyes is, *dologi jog* (jus in re) mely csak bizonyos meghatározott dologra vonatkozhatik; nem létező (jövőendőbeli) dolog dologi jogviszonynak tárgya nem lehet.

Igy fogja ezt fel különben e javaslat is, mint azt a 248. és 336. §§. is tanúsítják. A jövőendő vagyon mint nem létező valami, tehát ez idő szerint semmi, sem zálognak, sem szolgalmnak egymagára tárgya nem lehet, ha pedig mint a jelen vagyonnak növedéke jó tekintetbe, akkor nem képez külön dolgot s akkor már e javaslat 336. §-a értelmében is kiterjed reá a szolgalmi jog.

De ha egyáltalán lehetséges és megengedhető volna, hogy külön a jövőendő vagyonra haszonélvezeti jog engedessék, mit tagadnom kell, miért lehessen ezt csak «*végintézetileg*» (talán *végintézkedésben*) tenni?

Ha még a második bekezdéshez is szólok, ezt nem azért teszem, mintha lehetők tartanám, hogy a javasolt rendelkezés el is fogadtatnék, hanem csak azért, hogy az abban foglalt következtetlenségre rámutassak. Ha t. i. valaki olyasmit rendel, a mi lehetséges és megengedhető, t. i. hogy egész jelen és jövőendő (növedék) vagyonra képezze a haszonélvezés tárgyát, akkor ez érvénytelen még a jelen vagyonra nézve is, a miért az a jövőendővel össze lett foglalva. Ellenben ha valaki csak a jelen vagyonát, tehát nem egyszersmind annak növedékét, péld. a később emelendő épületet is, vagy épen csak a jövőendő vagyonát, a mi talán soha sem lesz, rendeli haszonélvezetül, ez érvényes legyen?!

Ennélfogva a 360. §-t egészen törölném, miután helyette a 361. §. teljesen megfelel.

(361. §.) Az előbbi §-hoz tett észrevételemhez képest itt csak azt jegyzem meg, hogy a feltár felvételét nemcsak megengedhetőnek, hanem mulhatlanul szükségesnek kell kijelenteni, mi által egyuttal az is ki van mondva, hogy az összes vagyon haszonélvezete csak okirat alapján rendelkezhető meg.

(362. §.) E §-nak nemcsak szerkezete, de tartalma ellen is kifogást kell tennem, melynek közelebbi kifejtése helyett bátor vagyok a szászországi ptk. 633. §-ára hivatkozni, melyen a javasolt §. sem a forma, sem a lényeg tekintetében épen nem előnyös változtatásokat tett.

(363., 364. §§.) Nincs más észrevételem, mint az, hogy e §§-ban a szászországi ptk. 634. és 635. §-ainak sikerültebb lefordítása lenne kívánatos.

V. Dolog használata, lakás és együttlakás.

(365. §.) A mennyiben a 365. §. rendelkezése is csak pótló (dispositiv) jellegű, ki kellene benne fejezni, hogy a mennyiben a használati jog terjedelme a szolgalm rendelkezésekor meg nem határozottatott, a használati jog a jogosítottnak saját szükségletére szorítkozik.

A második bekezdésnek e része: «Ha a dolog gyümölcsöt hoz, a használatra jogosított a természetes gyümölcsöket is huzhatja, a mennyiben saját háztartására fordítja», — elhagyandó, mert önként értetik, miután ily tárgyai a szolgalmnak, péld. halastó, különben nem is lennének használhatók.

(Folytatása következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Bemutatóra szóló életbiztosítási kötvény és az 1881: LX. tcz. 66. §-a.

Egy felmerült igen érdekes, de egyszersmind a mi igazságszolgáltatásunkat nem a legfényesebb oldaláról feltűntető esetről van szándékom ezuttal szólni, azon reményben, hogy a kérdés — a mennyiben jogászai szempontból csakugyan behatóbb megbeszélést érdemel — mások által is kellőleg meg fog világíttatni.

Meghal K. A., kinek élete 8000 frt erejéig biztosítva volt. Az életbiztosítási kötvényben kedvezményezettül: «az előmutató» van kijelölve. K. A. életében a biztosítási kötvényt egyik hitelezője megbízott ügyvédénél 1000 frt tartozása biztosítására a tartozás erejéig elzálogosítja. Halála után tizenegy hitelező által a biztosítási kötvény, illetve a biztosítási összeg végrehajtás után lefoglaltatik. Ezen foglalatások ellen az ismeretlen örökösök gondnoka s maguk az elhalt örökösei előterjesztéssel élnek. Megjegyzem, hogy azon egyén, kinek kezei közt van a kötvény, csakis 1000 frt erejéig jelenti ki magát előmutatónak, kedvezményezettnek, mivel K. A. által az életbiztosítási kötvény csupán csak fenálló követelése biztosítására helyezettetett el.

A kir. járásbíróság minden előterjesztésnek helyt ad, a kötvényt illetve életbiztosítási összeget feloldja a zár alól s kimondja, hogy az le sem volt foglalható. Ezen végzését indokolja azzal, hogy a halálesetére szóló életbiztosításnál az életbiztosítási összeg nem képezhet hagyatékot, hanem az minden esetben a kedvezményezettet illeti, jelen esetben az előmutató csak 1000 frt erejéig jelentkezik, tehát nem lehet más az előmutató, helyesebben a kedvezményezett, mint az örökösök. Ámde az 1881: LX. tcz. 66. §-a kimondja, hogy a kedvezményezettet illető életbiztosítási összeg a biztosított adósságai miatt végrehajtás alá nem vonható. E szabály áll akkor is, ha a kedvezményezettekül a biztosított örökösei, habár minden közelebbi megjelölés nélkül, vannak megnevezve, annál fogva a foglalás helytelenül intéztetett az életbiztosítási kötvényre.

Ezen végzés ellen jogorvoslatok adatván be, mind a tizenegy külön tárgyalt s külön végzéssel eldöntött ügy felterjesztetett a kir. ítélő táblára, honnan három ügy azzal érkezett vissza, hogy az elsőbíróági végzés indokainál fogva helybenhagyatott. Tehát ki lett mondva, hogy nem volt lefoglalható.

Közelebb ismét leérkezett nyolcz ügyben a kir. tábla végzése, melyben épen ellenkezőleg az mondatik ki, hogy le volt foglalható. Ide igtatom szóról-szóra ezen királyi táblai végzést:

«27886/1883. A «Phönix» biztosító társulat által 1874. okt. 15-én 9521. sz. a. kiállított és lefoglalt életbiztosítási kötvény továbbra is bírói zár alatt hagyatik. Mert: Jóllehet az 1881. évi 60. tcz. 66. §-a első bekezdése szerint a kedvezményezettet illető életbiztosítási összeg a biztosított adósságai miatt végrehajtás alá nem vonható és e szabály áll akkor is, ha kedvezményezettekül a biztosított örökösei — habár minden megjelölés nélkül — vannak megnevezve; minthogy azonban a kérdéses életbiztosítási kötvény előmutatóra szól, abban kedvezményezettül senki megnevezve nincs; kétségtelen tehát hogy az idézett törvény §-a jelen esetben nem alkalmazható és a kérdéses életbiztosítási összeg a biztosított adósságai miatt lefoglalható volt, miért is az elsőbíróóság végzését megváltoztatni és fenti módon határozni kellett.»

Eddig és így a kir. tábla.

A három ügyben, melyben a kir. tábla helybenhagyta az elsőbíróóság végzését, további felelősségnek vagy felfolyamodásnak helye nincs s így ezek végrehajtása megszűnt,

követeléseik — mivel az elhaltak vagyona nem maradt — örökre érvényesíthetlenné váltak, míg a nyolcz foglaltatóra vonatkozólag, ha helyben hagyja a kir. Curia a kir. tábla határozatát, a végrehajtás épségben marad s ezek követelésüket megkapják. A három elsőnek ekkor nem marad más hátra, mint áldani, magasztalni igazságszolgáltatási eljárásunkat, mely mellett bizony gyakran előfordul, hogy az igazságot kétféleképpen mérik. A jelen eset is élénk beszéd tárgyát képezi Nagyváradon és gunyos, kicsinylő kifejezéseket s nyilatkozatokat von maga után a kir. tábla ellen, hol alig három hóval előbb más volt a jogi meggyőződés, mint most.

Eltekintve az esetnek ily kedvezőtlen, igazságszolgáltatásunkat jellemző voltától, a kérdés érdemére térek át, mely első pillanatra tisztának látszik ugyan, azonban nagyobb megfontolás után élénk állítja a kételyeket is.

A keresk. törv. 500. §-a megköveteli, hogy az életbiztosítási okmány magában foglalja «a kedvezményezett nevét, ilyennek a bemutató is kijelölhető». Az 1881: LX. tcz. 66. §-a pedig így intézkedik: «A kedvezményezettet illető életbiztosítási összeg a biztosított adósságai miatt végrehajtás alá nem vonható. E szabály áll akkor is, ha a kedvezményezettül a biztosított örökösei — habár minden közelebbi megjelölés nélkül — vannak megnevezve.» Ezen két szakasz az összes, mely kiindulási alapul szolgálhat a kérdés elbírálásánál.

Azt hiszem, hogy azon indok, melyet a kir. táblai végzés felhoz, hogy «minthogy a kérdéses életbiztosítási okmány előmutatóra szól, abban kedvezményezettül senki megnevezve nincs» tarthatatlan, mert a keresk. törvény idézett §-a kimondja, hogy a kedvezményezett előmutató is lehet. Jelen esetben tehát igenis van kedvezményezett az okmányban megnevezve, t. i. az előmutató. Hiszen ha állana az, hogy a hol előmutatóra szól a biztosítási kötvény, ott kedvezményezett nincs is: akkor az előmutatóra biztosítási ügylet sem jöhetne létre, mivel a törvény mint elmaradhatlan kelléket jelöli meg azt is, hogy a kötvényben a kedvezményezett megnevezve, vagy kijelölve legyen. A kir. táblai indok tehát merőben elfogadhatatlan. Sajnálható ez annál is inkább, mivel az ily törvényellenes indok aztán különféle magyarázatokra szolgáltathat alkalmat, holott a jelen esetben úgy vélem hozhatók fel lényeges indokok, melyek azon álláspontot támogathatnák.

Ugyanis a keresk. törv. megköveteli, hogy a kedvezményezett, legalább mint bemutató megjelölve legyen. E kellékkal az okmány bír: megnevezve van kedvezményezettül a bemutató. Azonban bemutató csak 1000 frtig létezik a halál után, az ezen felüli 7000 frtra nincs bemutató. Az tehát a kérdés, hogy ily esetben kit illet a biztosítási összeg, az örökösöket-e vagy az elhalt egyént, illetve ennek hagyatékát, vagyis még világosabban kifejezve azon értelemben vett örökösöket illeti-e, kiknél az örökhagyó adósságai miatt a biztosítási összeg le nem foglalható, vagy pedig a biztosítási összeg beolvad az örökhagyó hagyatékába s az örökösek a hitelezőket az örökhagyó adósságaiért 7000 frt erejéig kifizetni kötelesek.

Hogy az életbiztosítási összeg a biztosított hagyatékához csatolandó s így a biztosított adósságaiért lefoglalható, a mellett azon mindenesetre megfigyelést érdemlő érvek hozhatók fel, hogy a) a kötvény megfelelt ugyan alakilag a törvény követelményeinek, a mennyiben kedvezményezettül a bemutató lett kijelölve, azonban a fizetést függővé tevő esemény, t. i. a halál bekövetkezte pillanatában nem létezett s azóta sem létezik azon egyén, kit bemutatóként a biztosított feljogosított volna, vagyis nem lehet kipuhatolni, hogy mi volt a biztosított valódi szándéka, kit akart halála után kedvezményezettül tekinteni, vajon összes hitelezőit, vagy csak ezek némelyikét, vajon összes törvényes örököseit, vagy csak ezek egyikét, vagy pedig mindezekről eltekintve, egy

egész idegen egyént, kinek csakugyan átadta volna a kötvényt a biztosított, ha ebben az általa még elérkezettnek nem vélt halál pillanata be nem áll; *b)* a végrehajtási törv. 66. §-a is csak azt mondja, hogy a *kedvezményezettet illető* életbiztosítási összeg a biztosított adósságaiért le nem foglalható. Tehát a «kedvezményezettet illető»! Azonban ily esetben a kijelölt kedvezményezett nem létezik és soha nem is lesz felfedezhető, tehát oly kedvezményezett kit «illetne» a fent nem létezik s így a 66. §. alkalmazásba nem jöhet. Ugyanily eset állhatna elő, akkor is, ha a névleg megjelölt kedvezményezett a biztosítási összeget el nem fogadná; *c)* ha tehát a kedvezményezett nem létezik, akkor nem is lehet senkire rá fogni, hogy ő a kedvezményezett, hanem ekkor úgy tekintendő, mintha a biztosítási összeg a biztosított tulajdona lett volna, vagy helyesebben, mintha a biztosítottnak szemben a biztosító intézettel a biztosítási összeg iránt követelési joga létezett volna, melynek fizetési napja, esedékességi időpontja a biztosított halála pillanatához lett volna kötve; *d)* ezek alapján az életbiztosítási összeg a biztosított hagyatékát képezi, melyből a hitelezők maguknak kielégítést szerezhetnek, s melyre nézve a törvényes örökösödés szabályai követendők.

Bármily nyomósaknak látszanak is ezen érvek, nézetem szerint mégis helytelen felfogásból indul ki ez okoskodás.

Nézetem szerint a halálesetre kötött életbiztosítási ügyleteknél a biztosítási összeg soha egy percig sem képezte és képezi a biztosított tulajdonát, sőt neki azon összeghez, mint biztosítási összeghez követelési joga sem létezett, e jog csak a halál után más által, t. i. a kedvezményezett által gyakorolható csupán. Nem változtat ezen az, hogy a díjrészleteket a biztosított fizette, hogy a biztosító és biztosított a halál előtt kiegyezhetnek s a biztosított befizetett pénzét, vagy egy részét visszakaphatja, vagy az 502. §. értelmében egyharmadát bizonyos esetekben a biztosító visszafizetni is köteles, szóval, hogy a fizetést függővé tevő esemény beállta előtt a biztosító és biztosított között létezik csupán jogviszony, mert a halál esetére közölt biztosítási ügylet anyagilag is akkor nyer teljes befejezést, midőn a kedvezményezett joga is érvényesíthetővé válik. A halálig nem életbiztosítási összeget, hanem életbiztosítási díjrészleteket fizet vissza a biztosító. Röviden ez egészen más jogviszony.

Hogy bizonyos vagyon valakinek hagyatékához tartozzék, kell, hogy a vagyon az örökhagyót még életében tulajdonjoggal illesse, vagy legalább is meg legyen a jog követelni, hogy az őt illesse, s ha tovább egész a fizetési időpontig él, úgy e jog alapján maga is érvényesítheti. Azonban az életbiztosításnál, mely a biztosított halálához van kötve, ez nem áll, a biztosító fizeti a díjrészleteket, fizeti más, a kedvezményezett javára, tehát soha sem a maga javára s a kedvezményezettet is nem a biztosító által fizetett díjrészletek, hanem a *biztosítási összeg* illeti, melyet a biztosító nem azért fizet, mert a biztosítási összegnél több vagy kevesebb lett befizetve, hanem azért, mert a fizetési feltétel, a biztosított halála bekövetkezett.

A keresk. törv. 465. §-a értelmében, ha a biztosítási szerződés a törvényben kijelölt kellékeknek meg nem felel, a biztosítási ügylet érvénytelen. A törvény pedig mint köteleket követeli meg a kedvezményezett megjelölését s ezt követeli azért, mert kedvezményezett nélkül életbiztosítási ügylet nem keletkezhetik, mert a kedvezményezett az *egyedüli jogosított* a biztosítási összeg felvételére. Tehát kedvezményezettnek kell lenni, s ha a kedvezményezett nem létezik, akkor a bírónak kell kimondani azt, hogy ki tekintendő kedvezményezettnek. Egy halál-esetére történt biztosításnál lehetetlenség azt mondani, hogy maga a biztosított egyszersmind a kedvezményezett is, mert a kedvezményezettnek a biztosított-tól különböző egyénnek kell lenni. Az sem mondható ki, hogy a biztosított hagyatéka a kedvez-

ményezett, mert törvényeink szerint nyugvó örökség, hagyaték, mint jogi személy nem létezik, s nálunk a halál pillanatában az örökhagyó összes vagyona az örökös tulajdona lesz.

Nincs tehát más mód, mint ily esetben kutatni, hogy mi lehetett a biztosítottnak intentiója s a kedvezményezettet abban találni fel, kiről leginkább feltételezhető, hogy a biztosított, ha halála közbe nem jő, úgy őt nevezte volna meg bemutatónak, vagy neki adta volna át a kötvényt. És itt nem lehet más elveket követni, mint a melyek a törvényes öröklés rendjét megállapítják; valamint ott a vérségi összeköttetés, hitvestársi viszony stb. állítja fel a vélelmet, hogy az örökhagyó, ha megkérdezett volna, a hozzá legközelebb állóknak hagyta volna vagyonát s nem teljesen idegeneknek, úgy itt is fel kell tételezni, hogy midőn legközelebbi rokonait, gyermekeit részeltetheti oly vagyonban, mely soha tulajdona nem volt, melyre a hitelezők sem számíthattak, bizonyosan törvényes örököseit s nem idegeneket részesít abban, minthogy tehát a bemutatónak nem létezik, egyedül és kizárólag csak a törvényes örökösök lehetnek azok, kiket kedvezményezettekül kell tekinteni: kedvezményezettekül s nem örökösül.

Mihelyt pedig atörvényes örökösök kedvezményezettekül tekintetnek s mondatnak ki, azonnal alkalmazásba veendő a végrehajtási törvény 66. §-a: «a kedvezményezettet illető életbiztosítási összeg a biztosított adósságai miatt végrehajtás alá nem vonható. E szabály áll akkor is, ha a kedvezményezettekül a biztosított örökösei, habár minden közelebbi megjelölés nélkül, vannak megnevezve».

Nézete tehát az, hogy halálesetre szóló életbiztosításnál jogosult bemutatón hiányában kedvezményezettekül az örökösök tekintendők, mint ilyenekkel szemben az életbiztosítási összeg a biztosított adósságaiért le nem foglalható.

Hlatky Endre.

A tulajdonképeni forgatmány mint magánjogi jogczim

Egy előfordult ügyben a kir. tábla marasztalta alperest oly kereset folytán, melyben felperes azt adta volt elő, hogy ő bizonyos váltókat forgatott és ezeket később alperes érdekében visszaváltotta. És habár felperes a per során — alperesi tagadással szemben — mivel sem igazolta, hogy a forgatás avagy a beváltás «alperes érdekében» történt volna, a kir. tábla ennek daczára helyt adott e keresetnek azon idokolással, hogy a forgató «habár saját váltókötelezettségének súlya alatt mégis a váltót, a váltón aláírt személyek közül annak érdekében váltotta be, a ki az értéket felvette.»!

A m. kir. Curia a másodbíróság ítéletét helybenhagyván, a kir. táblával együtt igen fontos elvet mondott ki. Mert ha a forgatónak jogában áll pusztán csak forgatmánya alapján köztörvényi keresetet indítani és ha döntő körülményül elfogadjuk azt, hogy ő az «értéket felvett személy érdekében» váltja be az általa forgatott váltót, akkor vegyünk bucsut a váltói szigortól és adjuk meg minden forgatónak a szabadalmat, hogy mulassza el csak bátran az óvás felvételét, mert hiszen ő, bármely előző ellen (ha ez történetesen az értéket felvevő) megindíthatja sikerrel a keresetet köztörvényi uton. Töröljük el a váltótörv. 90. §-át, mely a gazdagodási keresetet csakis az elfogadó és kibocsátó ellen engedi meg, de mondjunk le az egész gazdagodási tanról is, mely nem pusztán csak az «értékfelvétel»-re, hanem az érték és fedezet egymás közötti viszonyára van tekintettel.

De ne ecseteljük a kimondott elv következményeit, hanem bíráljuk meg higgadtan, mennyiben felel meg a fent idézett indok a tudomány igényeinek.

Valamely kereset jogczime megkívánja, hogy felperes keresetét oly tényre alapítsa, melyből alperes kötelezettsége következik. Kérdjük már most, képez-e valamely váltó forgatása önmagában olyan tényt, melyből egy harmadik

személy magánjogi kötelezettsége származik, illetve a tulajdonképeni forgatmány képez-e jogcímet? Határozottan «nem»-mel kell felelnünk, mert az anyagi váltói szigorból önként következik, hogy a forgatmány, mint minden váltóbeli nyilatkozat, független az ennek alapjául szolgáló magánjogi jogügylettől, úgy hogy magából a forgatmányból a civilis causa-ra következtetni nem lehet. Ahányféle a forgalom formája, annyiféle lehet azon jogügylet, mely a forgatmány kiállítására okot szolgáltatott és amidőn ennél fogva valaki keresetében nem hoz fel egyebet, mint azt, hogy ő «forgatott», akkor ő köztörvényileg semmit sem mond és keresete, mint minden jogcímet nélkülöző elutasítandó.

A kir. tábla fentidézett indoka azonban azt gyaníttatja, hogy a forgatmányt kezességnek tekinti, mert másért, «habár saját kötelezettségének sulya alatt», a kezes fizet.

De erre — anélkül, hogy a kezesség és forgatmány közötti különbséget bővebben fejtegetnők — csak azt kell megjegyeznünk, hogy a forgató egyesegyedül azért tesz eleget és kénytelen eleget tenni kötelezettségének, mert ő a váltó forgatásával önálló kötelezettséget vállalt, mely önálló kötelezettség a váltóügyletnek az alapul szolgált jogügylettől való és a forgalom biztonsága által megkövetelt függetlenségből szükségképen folyik.

A forgató kötelezettségének ezen önállósága váltótörvényünk 2., 12., 81., 82. és 87. §-aiból is kitűnik, miért is ő soha sem fizet «habár saját váltó kötelezettségének sulya alatt» és soha «azon személyért, aki az értéket felvette», hanem mindig «csakis» saját váltókötelezettsége folytán és mindig csakis «önmagáért». Ő a váltó minden későbbi birtokosának már törvényenél fogva a váltó elfogadásaért és fizetéseért váltójogilag felelős.

Készségesen elismerjük, hogy igen sok esetben a kezesség képezi az e célra nagyon alkalmas forgatmány alapját. De a forgatmányt, mely függetlenségét és önállóságát a kereskedelmi szokásnak köszöni, a magánjog békőiba szorítani, azt egyszer s mindenkorra kezességnek tekinteni, az a váltójog aaptanainak és a váltó s a forgatmány abstract természetének oly félreismerése, melyet felsőbb bíróságaink tulhalmozottsága folytán megérteni tudunk, de — megbocsátani nem.

Enyhítő körülményül meg kell azonban jegyeznünk, hogy a magy. kir. Curia a fenti nagy horderejű elvet nem mondotta ki határozottan, hanem a kir. tábla ítéletét nagyon természetesen csak «indokainál fogva» hagyta helyben.

Kelemen Gyula

KÜLÖNFÉLÉK.

— A m. kir. Curia ügyforgalmi és tevékenységi kimutatása 1883. július 1-től október 31-ig:

Tevékenységi szak	Beérkezés				Elintézés				Hátralék	
	Július	Aug.	Szept.	Okt.	Július	Aug.	Szept.	Okt.	Az 1882. évi elintézetle- tekből	Az 1883. évi elinté- zetle- tekből
Polgári ...	877	768	523	477	133	128	786	820	29	2767
Váltó stb.	120	104	87	52	17	12	121	141	—	307
Urbéri ...	17	13	22	7	—	—	15	40	—	8
Büntető ...	1154	788	614	629	163	168	1240	1405	—	3826
Fegyelmi	43	19	25	25	5	16	27	1	—	72
Felzárkóztató	—	—	3	201	—	—	—	—	—	204
Összesen	2211	1692	1274	1391	318	324	2189	2407	29	7184

— A szóbeliség a kir. Curia. A kir. Curia: (a fehértéplomi királyi törvényszék előtt szándékos emberölés és hatóság elleni erőszak miatt vádolt J. Maxin és T. Juon elleni bűnygyben)... tekintve, hogy a bűnvádi eljárás a fenálló gyakorlat szerint az első foku bíróságoknál a közvetlenségre és a szóbeliségre van fektetve, minek mulatlan kelléke az, hogy ezen bíróságoknál az ítélet hozatalánál csak azon bírák vegyenek részt, a kik a bizonyítási eljárásnál jelen voltak; tekintve, hogy a jelen ügyben két vég

tárgyalás tartatott, ugyanis az egyik 1882. márcz. 30-án, a második 1882. aug. 9-én, mely utóbbinál nem mindazon bírák voltak jelen, kik az ezt megelőző első végtárgyaláson részt vettek, ugyanis az első végtárgyaláson F. Albert tszéki bíró elnökléte alatt V. György és K. Imre tszéki bírák voltak jelen; a folytatólagos 1882. aug. 9-én megtartott végtárgyaláson F. Albert helyett P. József és K. Imre helyett T. Endre tszéki bírák jelentek meg, a kik az elsőnél fogatosított bizonyítási eljárás és ott előforduló tanúk kihallgatásánál jelen nem voltak s így annak eredményéről közvetlen tapasztalásból meggyőződést nem szerezhettek; tekintve továbbá, hogy az ítéelő bírák személyeiben történt változás ellenére a bizonyítás egyedüli alapjául szolgáló, tehát lényeges tanúk az ítélet hozatalában részt vett két bíró jelenlétében ki nem hallgattak, következésképp az ítélet hozatalában oly bírák vettek részt a kik a bizonyítási eljárásnak éppen azon részénél nem voltak jelen, melynél a vádbeli cselekmények legfőbb körülményeire vonatkozó tanúk lettek kihallgatva; ugyan ezért mindkét elsőbbségi bírósági ítélet, valamint az annak alapját képezett végtárgyalások megsemmisítettnek és utasítatik az eljáró kir. tszék, hogy egy újabb megtartandó végtárgyalásra megidézvén vádlottakat, valamint mindazon tanukat, kiknek vallomásai az ügy lényegére vonatkoznak, az ekkép megtartandó, a szóbeliségre és közvetlenségre megfelelő végtárgyalás eredménye szerint hozzon újabb ítéletet. (1718./1883. szept. 25.)

— A Schwarze által szerkesztett «Gerichtsaal» hosszabb megbeszélést közöl Szegeheő Ignác kir. ügyésznek a magyar bűnvádi eljárás javaslatáról írt könyvéről. A bíráló csaknem mindenben hozzájárul azon nézetekhez, melyeket szerző a javaslatra vonatkozólag kifejtett.

— Bajorországban 1881-ben 18,926 törvényszéki polgári per folyt; ezek között 3636 kereskedelmi. A feleltézési fokhoz jutott 2014. E szerint átlag minden kilencedik perben nyújtatik be felelbezés.

— A svédországi fegyintézetekről nagy érdekű tanulmány jelent meg ALMQUIST fegyintézeti főigazgatótól. A munka, mely kiterjeszkedik a büntettek elkötetése ellen Svédországban fenálló praeventiv intézkedésekre is, legújában lefordítottatott francziára (Desportes) és németre. (Bader.)

— A brüsseli ügyvédi kamara azon meghívásra, melyet Stockholmba az igazságügyi palota megnyitása alkalmából küldött, azon választ nyerte, hogy Svédországban ügyvédek nincsenek, mivel ott a perek maguk a felek által vitetnek.

NYILT KÉRDÉS.

Felperes a jogérvényes ítélet alapján alperést végrehajtván, a végrehajtás teljesítése alkalmával végrehajtást szenvedettek az egész tőke és járulékaikról egy új kötvényt állítanak ki felperes javára. Felperes ezen kötvényt az ezen perben eljárt ügyvédének adja át, illetve ugy ezen, valamint egyéb ügyeiben is teljesített ügyvédi munkálatai fejében e kötvénybeli követelést ügyvédének engedményezi.

A kötvény lejár, alperesek nem fizetnek.

Kérdés: ha a felperes ügyvéde a neki engedményezett kötvényt saját neve alatt mint felperes engedményese beperli, előáll-e az 1874: XXXV. tcz. 37. §. esete? t. i.

ad. 1. védekezhetnek-e alperesek azzal, hogy a cessio semmis?

ad. 2. fegyelmi vétséget követett-e el az ügyvéd, hogy magára cedáltatta az új követelést?

L.

E lapok főmunkatársa áttette lakását a Széchenyi-tér 6. sz. a házba.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSZKI GYÖRGY cs. kir. egyet. könyvtárosnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

A CORPUS JURIS CIVILISBŐL kiszemelt és feldolgozott MAGÁNJOGI GYAKORLATI ESETEK GYŰJTEMÉNYE.	MAGYAR POLGÁRI TÖRVÉNYKEZÉSI RENDTARTÁS (1861: LIV., 1881: LIX., 1881: LX. tcz.)
Kézikönyvvül a római jogból tartott practicumokhoz	Kapcsolatosan a váltó-, kereskedelmi- és kisebb peres ügyekben való eljárással a bírói ügyvitellel, a vonatkozó hazai s részben külföldi jogforrásokkal, különösen pedig a k. Curia fontosabb elvi határozataival.
IRTÁ Dr. KISS MÓR kir. jogakadémiai tanár.	IRTÁ Dr. HERCZEGH MIHÁLY.
Ára füzve 1 forint osztr. ért.	II. átalakított kiadás. I. kötet. Ára 2 frt. II. kötet. Ára 3.60 kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (V, Széchenyi-tér 6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 lrt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A közjegyzői törvény módosításához. Dr. F. S. közjegyzői helytettől. — Új telekkönyvek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A nagykörösi eset és a magánindítvány. Dr. JANCsó GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Egy válóperi döntvény. SZIEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A közjegyzői törvény módosításához.

Az 1874: XXXV. tcz. módosításáról és kiegészítéséről szóló javaslatnak, melyet az igazságügyminister néhány nap előtt tett le a képviselőház asztalára, két bevallott főcélja van:

1. hogy minél többen szerezhessék meg a közjegyzői qualificatiót, «miután — így szól a 36. §. indokolása — gyakran előfordul, hogy egyes közjegyzői állások, a jelenleg fennálló törvény szerinti képesítéssel bíró pályázók hiányából be nem tölthetők...»

2. hogy a közjegyzők existenciája biztosíttassék, mert — a mint a bevezető indokolás mondja — «azon kör, melyben a közjegyző eljárhat, igen szűk; a teendők — ide értve a hivatali megbízásokat is — oly csekélyek, hogy a megélhetést nem biztosítják teljesen».

Hogy a javaslat czélszerű ujitásokat tartalmaz-e az egyik és a másik irányban, hogy ujitásai által el lesznek-e háritva az indokolásban jelzett bajok, azt könnyen megítélheti az, a ki a részleteket figyelemmel olvassa.

Következőkben ismertetjük a főbb határozatokat.

A mi a qualificatiót illeti, a javaslat 1. §-a értelmében közjegyzővé az nevezhető ki:

1. a ki öt évi önálló birói gyakorlatot képes kimutatni; ez esetben semmiféle közjegyzői gyakorlat nem kívántatik; vagy

2. a ki négy évig önállóan ügyvédkedett s ezenkívül egy évi közjegyzői gyakorlaton volt; vagy pedig

3. a ki az ügyvédi vagy birói vizsgálatot letette, s a vizsga előtt egy évi, annak letétele után két évi közjegyzői gyakorlatot képes igazolni.

Vajon e szabályozás által megadatott-e a mód arra, hogy minél többen szerezhessék meg a közjegyzői qualificatiót?

Igenis megadatott — a bírának. Másokra nézve annyira megnehezített a képesítés megszerzése, hogy a legritkább esetek közé fog tartozni, ha valamely megürült közjegyzői állásra nem bíró fog kineveztetni.

Hiszen, a ki négy évig ügyvédkedett, az nem fogja ott hagyni irodáját, hogy még egy évig gyakornokoskodjék csak azért, hogy alkalma legyen közjegyzőségre pályázni; igen meg fogja gondolni, hogy otthagyja-e clienteláját, mikor közjegyzői kinevezése nem bizonyos.

Akadhatnak ugyan ügyvédek, kikben oly kevés az életrevalóság, hogy négy év alatt existenciájukat nem képesek biztosítani. Ezek szívesen mennének közjegyzői gyakorlatra is, de ezekben nem volna köszönet.

Azt mondhatná erre valaki, hogy hiszen az egy évi gyakorlatot meg lehet szerezni még mielőtt az ügyvéd önálló irodát nyit. Erre azonban az a megjegyzésem, hogy a jogvégeztenek ritkán, csak kivételesen van alkalma az ügyvédi vizsga letétele előtt közjegyzői irodába lépni, s ha véletlenül volt is erre alkalma, ha az egy évi gyakorlatot meg is szerezte, még mindig fenáll annak szüksége, hogy négy évig önállóan ügyvédkedjék. Ugy hogy a míg a közjegyzői qualificatiót megszerzi, folytonosan vándorolva tölti el gyakorlati idejét majd az ügyvédi, majd a közjegyzői irodában.

Vagy azt hiszi valaki, hogy ügyvédi gyakorlat által megszerezhető a közjegyzői gyakorlat is? Én nem hiszem; s hibáztatom a javaslat álláspontját, mely négy évi önálló ügyvédkedést követel.

Hogy áll már most a dolog azokkal, kik önálló ügyvédkedés nélkül akarják a képesítést megszerezni? Ezekről nem kevesebb, mint három évi speciális közjegyzői gyakorlat kívántatik, még pedig olykép, hogy a gyakorlati időből egy év az ügyvédi vizsga letétele előtt essék. Ha tehát a jelölt a vizsga előtt csak tizenegy hónapig volt közjegyzői gyakorlaton, s a vizsga után akár husz évi gyakorlatot tud is igazolni, közjegyzővé ki nem nevezhető.

Ebben nincs ratió. Hiszen a javaslat indokolása is több képesítést feltételez a vizsga után lefolyt gyakorlattól.

E mellett a három évi gyakorlatot tulságosnak tartom. Azt állítja ugyan az indokolás szerzője, hogy az eddig megkívánt két évi gyakorlat nem elégséges, de azt hiszem, nézetét nem a közjegyzői gyakorlat körül szerzett tapasztalataiból merítette; sőt azzal maga is ellentétbe jut, midőn a bíraktól egyáltalán semmiféle, az ügyvédektől pedig — ha négy évig önállóan működtek — csupán egy évi gyakorlat igazolását kívánja.

Részemről azt látom, hogy a javaslat legfőbb célja, miszerint a bírakkal való concurrálás másoknak megnehezíttessék, s ha intézkedései törvényynyé válnak, célja meg is valósul.

De tán könnyebben szerezhetik meg a qualificatiót azok, kiket a javaslat «segédek»-nek nevez? Ám lássuk.

Közjegyzői segéd a javaslat szerint azon birói vagy ügyvédi oklevéllel bíró jelölt lehet (5. §.)

1. a ki két évi önálló birói vagy kir. ügyészi gyakorlatot, vagy

2. másfélévi önálló ügyvédi és félévi közjegyzői gyakorlatot, vagy pedig

3. egy évi közjegyzői gyakorlatot kimutatni képes.

A bíróból lett segéd tehát, mielőtt kineveztetnék, még három évi birói gyakorlatra volna kénytelen menni, a mihez új kinevezés szükséges. A kir. ügyészből lett segédnek még öt évi birói, vagy négy évi ügyvédi és egy évi közjegyzői gyakorlatot kellene szereznie. Az ügyvédből lett segéd pedig kénytelen volna még fél évi közjegyzői gyakorlatot szerezni s ezenkívül még két és fél évig önállóan ügyvédkedni. A ki pedig egy évi közjegyzői gyakorlat kimutatása alapján lett segéddé, annak csak úgy veszi hasznát, ha azt véletlenül az ügyvédi vagy birói vizsga előtt folytatta.

Szóval a segéd (illetve helyettes), kivéven azon esetet, ha a vizsga előtt egy évi közjegyzői gyakorlaton volt, bár-

mily hosszú időn át működhetik e minőségben, a nélkül, hogy a közjegyzőségre képesítést nyerne. Pedig nézetem szerint minden pályán épen a segédnek kellene első sorban módot nyújtani arra, hogy pályavégzetté lehessen.

A segédszemélyzetet illetőleg különbséget tesz a javaslat jelöltek és segédek közt, értvén segédek alatt oly jelölteket, kik az 5. §-ban körülírt s fenebb ismertetett qualificatióval bírnak. Ezek egyuttal helyettesek is lehetnek.

Én e megkülönböztetést feleslegesnek tartom. Nálunk különben is más fogalmat jelent a «segéd» elnevezés, mint a mit a javaslat ért alatta. Sokkal helyesebb a jelenlegi törvény e részbeni intézkedése, mely csak jelöltet ismer, s kijelöli azon feltételeket, melyek mellett a közjegyzőt helyettesítheti.

Feleslegesnek tartom továbbá, hogy a helyettesítésre nem képesített jelölt fogadalmat tegyen, miután hatásköre csupán leltározásra és vételár felosztásokra terjedne ki, s munkálatait ez esetben is a közjegyző köteles aláírni. Sokkal czélszerűbb volna, ha csak a helyettesítésre képesített jelöltre mondatnék ki, hogy eskütétel után az illető közjegyző helyett a bírósági és gyámhatósági összes kiküldetéseket mindenkor elvégezheti, de ez esetben sem kívánnám a közjegyző aláírását, ki az eljárásban részt nem vett, hanem legfeljebb látamozását.

Hogy miként szabnám meg a közjegyzők és helyettesek qualificatióját, azt kifejtettem a *Jogtudományi Közlöny* 31. számában.

Még csak két rövid észrevételem van a képesítésre vonatkozó határozatokra.

A javaslat ugyanis mindenütt, hol a gyakorlat igazolásáról szól, azt kívánja, hogy az «eredeti okiratokkal» történjék. Vajon eredeti okirat alatt az oly főnöki bizonyítványt is érti-e, mely kamarailag megerősítve nincs? Én legalább ilyesmit olvastam ki a javaslatból, mert abban sehol sincs megmondva, hogy gyakorlati bizonyítványt csak a kamarák állíthatnak ki. Pedig ilyet csak is a kamarák adhatnának, még pedig az ügyvédi kamarák az ügyvédi rendtartás 5. §-a alapján (ha t. i. az ügyvédjelölt gyakorlatának egy részét közjegyzőnél tölti), vagy a közjegyzői kamarák a nálunk történt bejegyzés alapján. Ennek kifejezést kellene találnia a novellában, nehogy a bizonyítványok kiszolgáltatása körül visszaélések történjenek.

Másik észrevételem az átmeneti intézkedésekre vonatkozik. Ezekben nincs kimondva, hogy azok, kik a jelenlegi törvény alapján léptek gyakorlatra, vagy a közjegyzői képesítést a régi törvény szerint már megszerezték, de a novella szerint nem volnának qualificálva, mily tekintet alá esnek. Jól tudom, hogy az elmélet szerint egy törvénynek sincs visszaható ereje, de ha qualificatióról van szó, czélszerű ezt nyíltan kimondani.

(Bef. köv.)

Dr. F. S.

Uj telekkönyvek.*

Átmeneti intézkedés.

39. §. Az új felvétel ideje alatt, a 26. §-ban meghatározott eljárástól kezdve egész a közforgalomnak való átadásig minden időközi telekkönyvi bejegyzés vagy változás foganatosítás végett az ügyvezetőkhöz utasítandó.

40. §. A felvételi munkálatok bármely stádiumában hozott bírói végzések ellen a perorvoslat kizáratik, a jogai-
ban netalán sértett félnek a per rendes útja marad fentartva, ezen jogfentartást azonban feljegyzés végett a telekkönyvi bíróságnak maga az érdekelt fél bejelenteni köteles; hivatalból való feljegyzésnek e tekintetben helye nincs.

41. §. A közhitelességüknek kijelentett telekkönyvi

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményeket l. a 41., 42. és 45. számokban.

állapot alapján harmadik személyek által szerzett jogok, a tervezeti munkálatok alkalmával elkövetetteknek állított jogsérelmek miatt, meg nem támadhatók.

42. §. A felvételi munkálatokra vonatkozó beadványok, jegyzőkönyvek és határozatok bélyeg- és illetékmentesek; kivételnek azon beadványok és jegyzőkönyvek, melyek jog-
érvényesen fenálló zálogjogok törlesztése és a nyilvántartáson kívüli birtokátruházások telekkönyvi bejegyzésére vonatkoznak. Ezek után a törvényszerű bélyeg és illeték lerovandó s ily birtokátruházások az ügyvezető által az illetékszabási hivatalokkal közlendők.

43. §. A folyó számokkal ellátott betétek elegendő számu lapokkal ellátva kötetekbe osztandók, alul lapszám-
zandók és az oldalszámok valamint a betétek számának összege az első lapon kiírandó és a bírósági főnök neve aláírásával, valamint a hivatalos pecséttel ellátandók; régi telekkönyvek, valamint az új munkálatokra vonatkozó jegyzékek pedig hivatalos megőrzés végett irattárba hely-
zendők.

44. §. A községek kötelesek a telekkönyvi felvételi eljáráshoz segédkezet nyújtani és az ügyvezetőknek alkalmas irodahelyiségeket rendelkezésre bocsátani s ugyan-
azokat fűtetni és gondoztatni.

45. §. Ezen törvény kihirdetésének napján lép életbe, végrehajtásával az igazságügyminister bizatik meg, ki egyszersmind a kiviteli módzatoknak és az egyes hivata-
lok hatáskörének rendeleti uton való megállapítására felhatalmaztatik és a munkálatokról az évi költségvetés elő-
terjesztése alkalmával a képviselőháznak jelentést tesz.

Noha a javaslat szövege és az itt bemutatott szerkezet között levő különbség szembeszökő, mindazáltal szükséges-
nek tartunk még ehhez némieket megjegyezni. Nevezetesen:

1. Az örökhagyó nevére kell az ingatlanságokat tulaj-
doni joggal bejegyezni azért, mert a telekkönyvek készi-
tése az örökösödési bíróság eljárásának nem praejudicálhat és a telekkönyvi felvétel a hagyatéki eljárást nem pótol-
hatja. (33. §.)

2. A 26. §. alapján felvett és a nyomozási eljárás alkalmával kiigazított jegyzékek (31. §.), ha csak az ért-
hetetlenségig össze nem bonyolítottak a feljegyzések halmaza által, tervezeti betétekül felhasználandóknak mon-
dandók ki, mert különben három rendbeli munkálatot kellend az ügyvezetőnek teljesítenie, míg ellenben a 34. §.
intézkedései által ezen munka lényegesen megkevesbül.

3. A C. lap tervezetének elkészítése, tárgyalási eljárás-
sal való helyesbítése és hitelesítése semmivel sem kevesebb fontosságu mint az A. és B. lap: ennélfogva itt is ugyan-
azon garantiák igénybevétele mellett kell a munkát telje-
síteni, mint az A. és B. lapnál, ezért szükséges a 36. és
37. §-ok intézkedése.

4. A munkálatok folyama alatt a telekkönyvi bejegy-
zések foganatosítását az ügyvezetőre kell bízni, mert külön-
ben ha a tervezet elkészítése alatt a régi telekkönyv-
könyvekbe is történik bejegyzés, akkor a tévedéseknek
elejét venni nem lehet. (39. §.)

5. A felebbezés és egyáltalán a jogorvoslat kizárandó,
mert a tervezetnek, sőt magának az új hiteles telekkönyv-
nek megállapítása sem praejudicál a vitás kérdés perutján
való eldöntésének, csupán a per feljegyzését kell a sértett
félnek kieszközölnie; másrészt a felebbezések által a mun-
kálatok befejezése elé oly akadályok vettetnének, melyek
miatt egyes községek telekkönyvei 1/2—1 évvel később
lennének a közforgalomnak átadhatók, ami ugy a jogszolgá-
latás, mind pedig az állam fiskális érdekei szempontjá-
ból sokkal nagyobb hátrány, mint egyes felek perre uta-
sítása. (40. §.)

6. A közforgalomnak átadott hiteles telekkönyvek abso-
lut érvényét megállapítandónak tartjuk (41. §.), mert a köz-

hitel alapjául csak abszolút érvényű telekkönyvek szolgálhatnak: minden korlátozás e tekintetben a közhitel sérelmével jár.

7. Mig egyrészt a hivatalból teljesítendő munkálatokra vonatkozó összes beadványok, jegyzőkönyvek és határozatok bélyeg- és illetékmentessége biztosítandó; másrészt semmiképp sem egyeztethető meg az osztó igazsággal, főleg pedig az állam fiskális érdekeivel, hogy bélyeg- és illetékmentesség biztosítsák oly beadványok és a jogügyletekért, melyek nem annyira a közjó, mint inkább a magánérdekek előmozdítása céljából foganatosítandók. (42. §.)

8. A tételek folyó száma a nyilvántartás, a lapszámozás és hitelesítés az ellenőrzés szempontjából mutatkozik szükségesnek. (43. §.)

9. A képviselőházhoz benyújtandó évenként a jelentés, hogy a törvényhozó testület mint a kormány ellenőrző közege a munkálatok folyamáról és mibenállásáról bármikor meggyőződést szerezhesen magának. (45. §.)

Ily módon reméljük, hogy valódi közhiteltelekkönyvekre tehetünk szert. Ámde magával a telekkönyv elkészítésével a követelményeknek még elég téve nincs. Ha már jó telekkönyveink lesznek, szükséges leend arról is gondoskodnunk, hogy a jó telekkönyvek jók is maradjanak. Ehez pedig szükséges:

- a) pontos nyilvántartás,
- b) gondos vezetés.

Mindkét követelménynek csak az által tehetünk eleget, ha célszerű, az igazságszolgáltatás és közhitel kívánalmainak teljesen megfelelő telekkönyvi eljárási szabályzat (rendtartás) megalkotásáról már most gondoskodunk.

Ezt megemlítvén, szükségesnek tartjuk kiemelni, hogy a pontos nyilvántartás csak úgy lesz érvényesíthető, ha egyuttal

- a) behozatik a hagyatéki kényszereljárás;
- b) az árvasékek beavatkozása a hagyatéki ügyek elintézésére nézve megszűnik;
- c) alkalmazásba vétetik az ügyvédi és közjegyzői kényszer s minden birtokváltozásokra különbeni bírság alkalmazása mellett rövid bejelentési zárhatáridő tűzetik ki;
- d) minden járásbíróság telekkönyvi hatósággal ruháztatik fel;
- e) a bírósági területek természetes központjaik szerint kerekítettnek ki és a telekkönyvek vezetése szakképzett egyénekre bízatik.

Mindezek után végül kiterjeszkedünk még a javaslat kapcsán készített «kiviteli utasítás» néhány pontjára is.

Mindenekelőtt általános megjegyzésként előrebocsátjuk itt, hogy a kiviteli utasításnak mindazon §-ai, melyek az általunk itt bemutatott törvény-tervezet elveivel ellenkeznek, ezen tervezet szellemében módosítandók és a mennyiben az általunk bemutatott szerkezet újabb intézkedéseket is tartalmaz, ezek szellemében pótlándók.

Különösen pedig megjegyzendőnek tartjuk, hogy a fegyelmi hatóság gyakorlása a bíróságokra ruháztatván, e téren sem a telekkönyvi igazgatóságnak, sem a felügyelőnek teendője nem leend.

Nem forog fen szüksége annak, hogy a felügyelők szerezzék meg a katasteri adatokat, hanem az ügyvezetőknek a katasteri hatósággal való érintkezése már időkimélés céljaiból is célszerűbbnek mutatkozik.

A felügyelők utaztatása oly célból, hogy a községek irodahelyiségeit megvizsgálja, vagy hogy a községeknél az az ügyvezetők szószólói legyenek, teljes felesleges, itt is célszerűbb a közvetlen érintkezés és a felügyelő hatásköre csupán az ügyvezetők munkálatainak ellenőrzésére és revideálására szoríttassék.

A statisztikai adatok is közvetlenül az igazgatósághoz terjeszthetők be annál is inkább, mert az igazgatónak az elvileges megállapodások közlése mellett nagy személyzeti

létszáma daczára is, a statisztikai adatok összeállításán kívül teendője alig leend.

A szóbeli bevallások föltétlenül mellőzendők a nyomozási eljárásnál annál is inkább, mert ily bevallások törvényes alappal nem bírnak.

Föltétlenül mellőzendőnek tartjuk, hogy az új betétek a jelenlegi telekjegyzőkönyvekből azon helytelenséget is átvegyék, mely szerint a telekkönyvi betét első lapjára a tulajonos neve is följegyeztessék. Az A. lap csak a birtokállást tartalmazhatja, a tulajdonos neve a B. lapra jegyzendő fel, mit az ügyvezetőnek mindjárt a 26. §. alapján készítendő jegyzékek készítésénél szemmel kellend tartania.

Miután minden egyes ingatlanság külön birtok-testet képezend, ennél fogva a római számokkal (I. II. III.) vagy egyébként (†) eddig szokásban volt birtoktest jelzés elmarad.

Ugyanazon tulajdonosnak más községekben levő ingatlanaira tekintettel lenni nem kell, mert ezek azon község telekkönyvébe lesznek fölveendők, amely községben fekszenek.

A B. és C. lap szerkesztésére, valamint a tulajdonosok és hitelezők jegyzékének összeállítására, úgy nem különben a széljegyzések vezetésére vonatkozó utasítást tökéletesen gyakorlatinak és a lehető legcélszerűbbnek tartjuk.

Végül kiemeljük, hogy a munkálatok tartama alatt az ügyvezető által bírósági meghagyás folytán teljesített fogatnosításokat nem lehet ideigleneseknek tekinteni, mert ily bejegyzések jogérvénye semmiféle körülmények között sem bírhat más joghatálylyal, mint a telekjegyzőkönyvekben foglalt egyéb, eddig közhitelűnek tekintett feljegyzések.

Ezekben véltük a telekkönyvvezetők országos egyesületének javaslatára vonatkozó megjegyzéseinket röviden vázolatónak, ajánlva munkálatunkat az érdeklődő szakközönség és az intézkedő igazságügyi kormányzat figyelmébe.

Tóth Gáspár.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

Kétségtelenül nagyon helyes és egészséges eszme, ezen nézet szerint, az egyéni akaratot a jogképződés egyik legfontosabb tényezőjének tartani. Mindenki megkövetelheti, hogy a jogéletben erejének és képességének megfelelő szerepet vigyen és hogy oly jogi változásokat létesíthessen, amelyek saját materialis szükségleteit úgy mint szellemi törekvéseit elősegítik; a jogvilágban is áll, hogy mindenki saját szerencsájének kovácsa. Nincs nagyobb viszásság az ellenkezőnek állításánál. De azért éppen olyan helytelen dolog, a jogügyleti akaratot a joggal közvetlen raportba hozni; ha azt mondjuk, hogy a jogi hatály azért következik be, mert azt akarjuk; hogy tehát a magánakarat a jog mechanizmusába közvetlenül belevághat. Ily causalitás nem létezik. A jog nem azt mondja: «válassz valamely joghatályt és én azt neked adni fogom»; hanem: «bizonyos jogi tényeknek jogi hatályt tulajdonítok; szabad akaratodra bízom ezen tényeket választani vagy nem választani». A causalitás tehát csakis e választásra vonatkoztatván, kétségtelen, hogy az akarat a jogi hatály oka gyanánt fel nem vehető, vagyis, hogy az nem «vi voluntatis», hanem «vi legis» állandó elő. A miből aztán önként következik, hogy a jogi hatálynak akarása, annak bekövetkezése, úgy mint terjedelmére nézve teljesen közönyös. «A nyilat kilőni vagy ki nem löni, hatalmamban állhat; de a kilőtt nyíl az iv erejével száll tova, s talán tovább mint szándékoltam». «A jog hatályait az egyéni akarat nem alakíthatja úgy, mint a fazekas a kezében levő agyagot. Ott van tehát a *πρωτον ψευδος*, hogy mindennek ellenkezőjéből indulnak ki.

De van ezenkívül még egy másik hiba is, és ez abból

* Az előbbi közleményeket I: a 40., 41., 42. és 44. számokban.

áll, hogy a nyilvánítást az akarattól elválaszthatónak tartják, annak pusztán az eszköz alárendelt jelentőségét tulajdonítják: holott a nyilvánulás a magánjogban épen oly kevésbé választható el az akarattól, mint a büntető jogban. A jog nem ismerheti el a belső és külső, a szellem és anyag természetellenes szétválását. Az akaratnyilvánítás egység, melyen az egész physikailag szellemes ember dolgozott: «nem földöntúli sphaerákból hozzánk áthangzó trombitahang». Ellenkezőleg: akarat és akaratnyilvánítás csak két különböző oldala, mintegy két sarku, egy és ugyanazon phaenomennek, szétválaszthatatlanul összefonódott minőségei. Nem a belső «akarat evolutio, nem az akaratnak belső szülőhelyén végbemenő mozgásjelenség tehát az, a mi jogi horderővel bír, hanem az *akarat-aktio* («Willensaction»), «az önkéntesen akaró életnek a testi világba lépő munkája» («das in die Körperwelt eintretende Operat des voluntären Lebens»). Ezzel az akarat-actióval és nem akarat és akaratnyilvánítással van a jognak dolga.

A jogi hatályt szándékolt és a nyilvánítás jeleire irányuló akaratok állított anthithesise is helytelen. Mert a jogügylet által másoknál előidézeni szándékolt szellemi effectust illetőleg egy hármasság climax vagy egy anticlimax állítható fel: a) a jogi következményekre, b) a szellemi hatásra és c) a külső közli eszközre irányzott akarat. A lépcső e három fokán haladó akarat közül az első legfelebb indoknak tekintethetvén, nem tartozik a jogügyleti akarathoz; tehát nem is lehet annak domináló jelentőséget tulajdonítani.*

12. Ime, szíves olvasó, így állanak a dolgok dogmák szülőföldjén! Nem kell azonban azt hinni, hogy az ismertett véleményekkel a harc minden mozzanatát kimerítettük. Mert vannak még küzdők, kik az önálló constructio pretenziójából mit sem engednek. Ezenkívül magától érthető, hogy a megtámadott fél is védelmezte magát, s hogy a «harc hevében» könnyen megtörténhetik az előre vagy hátra lépés, mely aztán persze, mind a dogma «előbbrevitelét» akarja jelenteni.

Az elsőkről azonban azt tartom, hogy a véleménykülönbség a már felemlítettek által eléggé ki van mutatva. Az utóbb említett nézve pedig megjegyzem, hogy értekezésem harmadik részének iránya és tárgyalási módja utaland reájuk ott, a hol és a mennyiben a dolog magával hozza, tekintettel lenni.

Lássuk tehát előbb még azt, minő sorsa volt dogmáknak keletkezési helyének határain tul.

II.

13. A századunk elején keletkezett német-iskola meglepő vívmányai a tudós külföldön élénk érdeklődést keltettek nemcsak, hanem iránya mindjárt hódított is. Így mindjárt

a) *Franciaország* egyik legkiválóbb tudósánál találjuk a nézetet, hogy a német-iskola megalapítója CUIACIUS és DONELLUS szerencsés utódának tekinthető, a kinek először sikerült a nagy tétel bebizonyítása, hogy a jog belső története a jog lényét tárja fel. A kinél francia csak azt kifogásolhatja, hogy nem ősei honának, hanem Németországnak irta nagy művét, s hogy attól lehet tartani, hogy hatalmas befolyása a francia hagyományos tanokat teljesen félretolva, a jog természetes fejlődését megzavarni fogja.** Hacsak a nyelvismeret hiánya nem akadályozza, nincs is tudós munka azon időszakból, melyből a német jogtudomány hatása

kiérezhető ne volna. A későbbi időkben pedig e befolyás nemcsak nem csökkent, hanem épen növekedett, és növekedésben van ma is azon progressióban, a melyben tanulmányozása és ismerete előrehalad.

Találkozunk kell tehát itt önként érthetőleg dogmákkal is.

A megelőző francia dogmatikában előfordul ugyan az «actus» «acte» kitétel mint specificus jogi műszó; de csakis oly értelemben, mint az időtájt Németországban; még nem jogügylet. De már később ott a törekvés a tényt általánoságából kiemelni. Már megkülönböztetik a jogilag általában fontos ténytől (fait) a szorosabb értelemben vett «jogi tényt» (acte juridique), melynek különös célja, hogy általa személyek között jogi viszony létesüljön, hogy jogok alapíttassanak, megváltoztassanak vagy megszűnjenek. A joghoz való viszonyról pedig azt mondják, hogy eme jogi tények «efficiens functioja» épen jogok létesítése. «Ha jogok keletkeznek, változnak, vagy megszűnnek, ez mindig csak *tény* útján történhet. Nincs jog, mely ne tényből eredne, és tulajdonképpen azt mondhatjuk, hogy a jogok különféleségét a tények különfélesége szüli». A tények pedig az emberi akaratnak művei. De az akarat immaterialis, megfoghatatlan valami. a miért is szüksége van, hogy megfogható alakot öltson magara. Ezek a külső jelek (gestes extérieurs), melyek alkalmazása illetőleg alakulása a műveltséggel tart lépést. De azért «a lényeges rész mégis szükségképpen az akarat, a szándék» marad. «Nem a speculatio álmodozásaival, hanem ezen jogi tényekkel van dolga a jogtudománynak.»*

Még határozottabb utánzását a németeknek találhatni

b) a *belgiumi* újabb íróknál. A cselekmény, mondják, az akarat manifestatioja: ennél fogva a cselekvénynél az akarat a lényeges. A cselekvény a jognak hol tárgya (az obligatióknál), hol forrása (source). A cselekvényeket meg lehet különböztetni: jogi cselekmények (actes juridiques) és tiltottak (a. illicités) szerint. A jogi cselekvény (acte juridique, negotium, negotium juris) egy olyan, melynek célja, hogy jogot alapítson, változtasson vagy módosítson. Minden ilyen cselekmény fundamentalis eleme a cselekvő akarat, a cselekvő célzata határozza meg a cselekmény saját természetét.**

c) A legújabb *angol* jogtudomány pedig már nyíltan bevallja, hogy a COKE- és BLACKSTONE-féle «puszta jogi nomenclaturával» szemben, a mely «is little more than a collection of rules, strung together, if at all, only by some slender thread of analogy», a haladás részben csak a continentalis, különösen a német, SAVIGNY által kijelölt irányhoz való csatlakozástól várható.*** A minek folytán át is vesznek innét a mit csak lehet. Ez történt a jogügylettel is.

Előre bocsátván a tények (facts) általános fogalmát, mint azok különös nemét emeli ki HOLLAND, a cselekvényeket (Acts). Ezek általában véve «az akarat mozgásai (movements of the will), akaratindulatok. Az akaratnak még csak belső elhatározásai (determinations) «belső tények» (inward acts.) Azon akaratelhatározások, melyek az érzéki világban hatást eredményeznek, már «külső tények» (outward acts). A jogtudománynak ezekkel van dolga. A cselekményről a tudo-

* ORTOLAN, *Generalisation* 49–57. §§: «Il est certains faits qui ont spécialement pour but d'établir entre les personnes des rapports juridique, de créer, de modifier, de transférer on d'aneantir des droits. C'est leur fin, c'est leur destination propre . . . Ce sont ces faits que nous désignons la qualification generale, mais romaine, d'actes juridiques». Habár más «genialisabb», különösen «közársasági» alakban meg van ez Acollanál is p. II., 16 és kv. 69. II. 717 kv. 756. stb. old.

** VAN WETTER, (Cours élémentaire de droit romain. I. 69–72. §§.) «Un acte juridique (actus legitimus, negotium) est un acte conclu dans le but de créer, de modifier, ou d'éteindre un droit.» MAYNZ, (Cours de droit Rom. I. 119.): «Nous entendons par acte, acte juridique, actus legitimus, negotium, negotium juris, tout fait de l'homme qui se rattache à l'existence d'un droit, et qui peut avoir pour effet soit de créer, soit d'éteindre, soit de conserver ou protéger un droit . . . l'élément fondamental de tout acte est la volonté de celui qui le pose. Le but vers lequel cette volonté se dirige, détermine la nature particulière de l'acte.»

*** Thomas Erskine HOLLAND. The elements of Jurisprudences. 1880.

* KOHLER, Studien über Mentalreservation und Simulation; és Noch einmal über Mentalr. u. Simul. IHERING-féle Jahrb. XVI. k.

** LAFERRIÈRE, Histoire du droit civil de Rome et du droit Français. Introduction. Persze, hogy ott is vannak másképp gondolkozók, p. ACOILLAS, a kinek SAYIGNY «N'est qu'un érudit», ezen eruditiója pedig «la lourde érudition» (Manuel de droit civil. II. k. 27. old.) Hát én tudok ezen «genialis» uraknak még csattanósabb adatot mondani. HEINE péld. már így jellemzi Savignyt: «Savigny ein Römer? Nein, ein Bedienter der römischen Geistes, un valet du romanisme.» Mindkét «eszmének» forrása körülbelül ugyanaz levén, nem árt ilyen dolgokat paratitlálni.

mány szempontjából azt mondhatni, hogy az «az érzéki világban hatást előidéző akaratelhatározás» (determination of will, producing an effect in the sensible world). A miből következik, hogy a cselekményben három lényeges alkatelem foglaltatik, t. i. akaratképesség (capacity of willing), az akaratnak valamely célra irányítása (a direction of the will to some end) és az akaratnyilvánítás (an expression of will). Meg lehet különböztetni jogi (lawful) és jogellenes (unlawful) cselekményeket. A jogellenes cselekmény jogi hatályát (juristic result), a cselekvő nem szándékolja. Továbbá, némely cselekmény hatálya független a cselekvő akaratától, míg más esetben a szándék jogi hatályra irányul. «Ezen utóbbi esetben, mondja H., a cselekmény műszóval negotium civile, Willenserklärung, ac e juridique, Rechtsgeschäft, van jelelve, a melyeknek legmegközelítőbb angol kitétele Juristic Act». A mire azután szózerint átveszi a jogügylet német definícióját, ugyszintén a jogügyletre vonatkozó további tanokat.* Találjuk pedig ezt épen egy oly műben, mely, mint szerzője mondja «célul azon kevés és egyszerű eszme tárgyalását tűzte ki, a melyek a jogszabályok végnélküli változatossága közepett alapul szolgálnak, s a melyek kutatása ezért nem puszta tudományos curiositás.»

3. Hogy pedig hazánkban sem áll másként a dolog, a jogtudományi műveltség tekintetében mindig, de különösen a legújabb időkben német részről gyakorolt, már sok tekintetben talán kifogásolhatóvá is vált, befolyás következtében, még külön kimutatni semmi nehézséggel nem jár.

A régi magyar jogban, konkrét jellege folytán, az általánosított fogalmak épen oly kevésbé fordulnak elő, mint péld. az angol jogban; habár az intézmények alapeszméje nemcsak a jogfejlődésben, hanem a tudományos tárgyalásban is érezteti összetartó erejét, és ez uton bennük a rendszer fentartását; de a mondott ok következtében épen csakis az egyes intézmények keretében.** Másként alakult a dolog mindjárt viszonyainknak az újabb korban történt megváltozásával. A magyar jogi dogmatika mondhatni egy ugrással belevág az új áramlatba, s habár itt-ott még csak félig elkészült darabokkal, de mégis már előrehalad. Különös esete ennek épen a jogügylet elmélete.

SUHAJDA dogmatikus irányu munkájában például már kiválik a «cselekvény» általános és a «jogügylet» vagy mint ő nevezi «jogügy» szorosabban meghatározott alakja a jogviszonyok alapítását, megváltoztatását és megszüntetését célzó tartalmával.*** WENZEL pedig már épen a teljességre törekszik, s határozottan kivehetni, hogy intézményünknek a magánjog rendszerével összefüggő jelentőségét felismerte és alkalmazza, mint ezt a következő vázlat mutatni fogja.

A magánjogok keletkezési alapját «tény» (factum) képezi. Ez pedig vagy a személy cselekvénye, mely lehet «jogügy» (jogügylet), vagy egyszerű tény, mely akaratunktól független (171. §.) A tények a jog alapítása, átváltozásának vagy megszűnésének alapjai. Legfontosabbak köztük a cselekvények, melyeknél a cselekvő személyt és a cselekvény tényét külön kell tekintetbe vennünk. (174. §.) A cselekvő személyben megkivántatik 1. akarattehetség, 2. az akaratnak eltökélése és 3. az akarat nyilvánítása. (175. §.) A cselekvény

* I. m. 71—74. old.

** Elég lesz talán e tekintetben régiebb magyar dogmatikusaink közül FRANK-ra utalnunk. Különben megjegyezhetem netalán további kutatás céljából, hogy a nálunk használt «jogügy» vagy «jogügylet» szót sem más régiebb íróinknál, sem jogi műszótárainkban p. SZIMAY-nál (Magyarozatja azon szónak, melyek a magyarországi polgári törvényes dolgokban előfordulnak. 1806) nem találtam. A magyar tudós társaság által 1847-ben másodszor kiadott «Törvénytudományi műszótár» is negotium alatt még: dolgot, munkát, ügyet, vállalatot, üzletet ért. SUHAJDA pedig azt mondja: «Jogügylet vagy jogügy újabb időbeli szó és határozottabban fejezi ki azt, a mit a közönséges életben úgy elnevezés alatt jelentünk, p. ügyei végett utaz, sok ügyei vannak, néha pereket is jelent. Jogügylet azonban oly jogi cselekvényt feltételez, mely bizonyos jogi viszonyra célzó. Így jogügylet a végrendelet is; de leginkább a szerződések». (A magyar polg. anyagi magánjog rendszere. 63. §. 1864.)

*** I. m. 63., 64. §§.

feltételezi az akarat szabad eltökélését és irányzatát tárgyra. Jogilag a cselekvénynél csak az akarat léte jó szóba. (176. §.) A cselekvények csak akkor lehetnek hatályosak, ha a cselekvő személy akarata külsőleg úgy nyilvánul, hogy az iránt kétség fen nem forog többé. (177. §.) Mennyiben a cselekvő személy akarata külsőleg fogánatosíttatik, azt a cselekvény tényének nevezzük. Nyilvánítása által t. i. az akarat azon tények sorába lép, melyek jogok eredetének, átváltozásának vagy megszűnésének szolgálnak alapul. S ebben rejlik a cselekvények tulajdonképeni jogi hatása és általános jogi jelentősége. Jogügyeknél a cselekvény ténye a cselekvő személy akaratnyilvánítása által van befejezve. (178. §.) Jogügyek a személyek oly cselekvényei, melyeknek közvetlen célja magánjogokat alapítani, átváltoztatni vagy megszüntetni. A jogügyek tehát szintén cselekvények, de olyanok, melyeknek sajátos természete azoknak említett célja által volt szorosabban meghatározva. A tiltott cselekvények a jogügyek köréből ki vannak zárva. (179. §.)*

WENZEL ezen előadása kétségkívül nem egyszerű utánzása a német mintáknak, s a francia és angol tudományból fenebb idézett írók felfogását jóval felülulja. Látszik, hogy felismerte a dolog új voltát, s az egészet átgondolva akarja a lényeges momentumok kiemelése által annak természetétől feltüntetni.

Hasonlót találunk, hogy még csak ezt emlitem, a magyar magánjogi dogmatika kárára, fájdalom! oly korán elhunyt Zlinszky-nél**

Végre mondhatni egész terjedelmében van recipiálva a jogügylet intézménye a magyar magánjogi törvénykönyv általános részének tervezetében.***

A jogügylet definícióját a tervezet helyesen mellőzi; de a mint az indoklás mondja «annak lényeges alkatelemei magából a jogügyletre vonatkozó dispositív intézkedésekből (is) kitűnnek.» Ezen intézkedések tenora pedig nem más, mint az az eszme, hogy a jogügylet hatályainak regulatora a cselekvőképes személy akarata: mert a «jogi és erkölcsi lehetőség» általános feltételezése mellett, az dönt úgy a jogügylet keletkezése, mint a hatályok mikénti bekövetkezésének kérdésénél; a mint ezt a tévedés, kényszer és feltételre vonatkozó intézkedésekből és a vonatkozó indoklásból világosan kivehetni.

Nem osztom ugyan általában azon nézetet, hogy valamely jogi institutio lényege és életrevalósága csak azáltal volna bizonyítható, ha annak érvényesülését és mikénti érvényesülését mivelttség tekintetében figyelembevételre számot tartható minden nép jogéletében kutatjuk. Az elterjedés ugyanis egymagában véve valamely jogi intézmény helyes volta mellett még nem döntő bizonyíték: az universalitást épen a jog terén az életrevalóság nem postulálja. Egészen eltekintve attól, hogy ama pretensio fentartásával, tekintve az adatszerzésnek a nyelvismeret és kedvező anyagi helyzettől feltételezését, csak igen ritka esetben lehetne valaki azon helyzetben valamely kérdéssel számbavehetőleg foglalkozhatni. Mindamellett nem tudom eléggé sajnálni, hogy épen a napjainkban oly örömdetes lendületet vett *olasz* jogtudományból dogmánk történetére vonatkozó adatok felett még nem rendelkezhetek.

E tan tudományos és gyakorlati nagy jelentősége a magy. polg. törvkvi javaslat elfoglalt álláspontjánál fogva

* A magyar és erdélyi magánjog rendszere 1863.

** ZLINSZKY. A magyar magánjog mai érvényében, különös tekintettel a gyakorlat igényeire. VI. fej. Ezen író nem ment ugyan a vitába, de kivehető definíciójából, hogy a mozgalmat figyelme nem kerülte ki. A jogügylet nála ugyanis «egyéni akaratkijelentés, melynek folytán a törvénnyel egyező jogviszony létesíttetik, megszüntetik vagy megváltoztatik». Hogy a német pandekták nyomán haladó hazai római jogi tan-
könyvekben mindez előfordul, magától értetődik.

*** Az általános magyar magánjogi törvénykönyv tervezete. Általános rész. Ötödik czim. 105—148. §§.

ránk nézve kétségtelen; minek folytán úgy vélem, nemcsak igénytelen dolgozat, hanem általában magánjogi dogmatikánknak tenne kedves szolgálatot a *Jogtudományi Közlöny* egyik t. munkatársa, ha a modern olasz jogtudományban tanúsított ismereteiből az itt hiányzó részt kipótolni szives volna.

Folyt. köv.

Dr. Farkas Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nagykorósi eset és a magánindítvány.

A jelzett eset tényállását a *Jogtudományi Közlöny* f. é. 8. számában «illetékes helyről» közölt tényvázlat után röviden a következőkben foglaljuk össze.

B. Julianna varróleánynyal 1878. év őszén megismerkedett ifj. V. Ferencz. A leány ez idő óta folyton eljárt ifj. V. Ferenczhez az istállóba. Így történt ez 1879. évi jan. 24-ike estéjén is. Ifj. V. Ferencz azonban, minthogy B. Julianna mások előtt szépitgette a dolgot, ő pedig már meg is unta a leányt, elhatározta, hogy őt csuffá teszi. A mondott este tehát előbb közösült B. Juliannával, aztán rázárta az istálló ajtaját és elment, hogy czimboráit odahívja. A hívottak közül öten el is mentek ifj. V. Ferenczhez az istállóba és miután ifj. V. Ferencz előbb mécszet gyújtott, az ágyon fekvő B. Juliannával, szabadkozása daczára többen, tanuk által bizonyított beismerésük szerint valamennyien közösültek. Erre a tettesek egyike, id. V. F. hazafelé kísérte B. Juliannát, a ki kinyilatkoztatta, hogy a szégyen miatt vagy a kutba ugrik, vagy Pestre megy fel. Id. V. F. kérlelte a leányt, hogy ezt ne tegye, nem mondja ő el az esetet senkinek. Elválva kísérelésétől, B. Julianna a kutba ugrott és belé fult.

A leány szülői által megtétetvén az eset feljelentése, a kecskeméti kir. tszék szabályszerű eljárás után, vádlottakat szemérem elleni erőszak büntetésében mondotta ki bűnösöknek. Ellenben a kir. tábla és kir. Curia felmentette vádlottakat jogos vád hiányából, minthogy B. Julianna 16 éves már elmúlt és így btkvünk (1878: V. tcz.) 110., 113. és 238. §-ai értelmében neki kellett volna tettesek megbüntetését indítványozni, mit pedig nem tett.

Ezen esetnek csakhamar egy kis irodalma* keletkezett, mely már azon körülménynél fogva is érdekes, hogy a vélemények a legkülönbözőbb irányban szétágaznak.

Nem fogunk tüzetesen foglalkozni az eset gyakorlati eldöntésével, miután az ma actualis jelentőséggel már nem bír. Az ok, mely a kérdéses eset elméleti vizsgálatára késztet, az, hogy jelenségek mutatkoztak úgy judicaturánkban, mint az irodalom terén, melyek egyrészt a magánindítvány jogintézményét eszméjében megtámadják, másrészt pedig azt btkvünkben olyképp szabályozottként tüntetik fel, melyek a jogérzetet a legmélyebben sértik, viszonyainkkal pedig éles ellentétben állnak.

Előrebocsátjuk, hogy mi a nagykorósi esetet elfogadjuk erőszakos nemi közösülésnek. Ha egy izolált helyen bezárt leányhoz beront hat férfi és közösülnek vele, méltán kérhetjük, hogy nincs-e meg már magában a tömeges megjelenésben, a fellépés módjában azon kellék, mely a közösülést erőszakossá teszi? A merénylet elleni szabadkozásnál a magára hagyott nőtől többet alig kívánhatunk a végből, hogy a rajta elkövetett tettet akarata ellenére történnék constátálhassuk. Es gibt kein absolutes Maass der hier (t. i. az erőszakos nemi közösülésnél) erforderlichen Gewalt — mondja helyesen SCHWARZE.**

* L. a *Jogtudományi Közlöny* 1883. évi folyama 7., 8., 9., 11., 18. sz. *Büntető-Jog Tára* V. kötete 18., 20., 22., 23., 24., 25., 26. és VI. kötet 2. számában.

** L. Dr. FRANZ v. HOLTZENDORFF: Handbuch des deutschen Strafrechtes, Berlin 1872., III. köt., 310. l.

Ez alapon állva, felvetjük a kérdést:

1. Vajon a nagykorósi, vagy ezzel analog eset valóban nem büntethető-e törvénykönyvünk értelmében?
2. Ha nem büntethető, hiány-e ez büntetőtörvénykönyvünkben?
3. Ha hiány, pótlandó-e és miként?

I.

Az első kérdést illetőleg számos magyarázati móddal lehet itt kísérletet tenni. A btk. 238. §-a szerint, erőszakos nemi közösülés miatt a bűnvádi eljárás rendszerint csak a sértett fél indítványára indítható meg.

Nincs kétség, hogy a «rendszerint» kitétel a btk. 239. §-ára utal, mely a sértett fél indítványa alóli kivételeket taxative felsorolja vagyis az erőszakos nemi közösüléseknek hivatalból üldözendő eseteit állapítja meg.

Csak a sértett fél tehet indítványt, s ennél fogva a «csak» szó az általános rendelkezést tartalmazó 113. §-nak nem eléggé határozott szövegét, mely a «csak» szócska hiányában, legalább kifejezetten nem zárja ki (v. ö. 110. §-al), mintha indítványt a sértett félén kívül más is nem tehetne, az erőszakos nemi közösülésre nézve félre-magyarázhatlanná teszi.

Ámde ki tekintessék «sértett fél»-nek s ennél fogva a 110. §. terminológiája szerint «jogosított»-nak az új indítvány megtételére? Csak a büntetendő cselekmény által közvetlenül érintett személy, vagy világosabban szólva, csak a kin vagy a ki ellen a büntetett elkövetett, a ki a büntetendő cselekménynek tárgya, «szenvedőleges alanya» volt, avagy summálható-e a sértett fél fogalma alá más valaki is?

A vagyon elleni büntetendő cselekményeknél már sokat vitatkoztak e kérdés felett, a nélkül, hogy megállapodásról lehetne szólni.

Igy ILLÉS* általánosan elfogadott nézet gyanánt hirdeti, hogy p. o. ha az idegen ingó dolog nem a tulajdonostól, hanem a birtokostól lopatik el, ily esetben a tulajdonos ép úgy, mint a birtokos vagy birláló jogosítva van az indítvány megtételére. Ellenben nem kisebb tekintély, mint DOCHOW**, nézetünk szerint is helyesen, azt tanítja, hogy csak a tulajdonos tehet indítványt; mert a lopásnak valódi tárgya a tulajdonjog s ennél fogva csak a tulajdonos tekinthető sértett félnek.

Tény azonban, hogy nemcsak az elmélet, de a gyakorlat mezején is számosan vannak, kik a vagyon elleni büntetendő cselekményeknél nemcsak egy sértett félnek lehetőségét engedik meg s ennél fogva többeknek tulajdonitanak concurráló indítványozási jogot.

E közelfekvő nézet, a nagykorósi eset alkalmából, fel lett vetve az erőszakos nemi közösülés tekintetében is.

Nem lehetett-e a kérdésben forgó leány anyját is sértett félnek elfogadni? E kérdést azzal indokolja H., hogy miután btkvünk — nézetünk szerint helyesen — nem definiálja a sértett fél fogalmát, a 239. §-nak indokolása pedig szószerint e kitéttel él «a család vagyis a sértett fél»; s miután az bizonyos, hogy az, a ki ellen, vagy a kin a büntetett végrehajtatik és a sértett fél nem mindig azonos fogalmak, mert ez utóbbi tágabb fogalom, mint amaz, mi támpontot nyer a btk. 113. §-ában: ezeknél fogva, de még a btk. 238. §-a (sértett fél) és 239. §-a (megsértett) kitételeiből is kifolyólag a sértett fél fogalma a családot is, de legalább az apát, anyát is átölelni látszik.

Nézetünk szerint e felfogásban még «némi rationabilitas» sincsen.

És pedig azért nem, mert azon nézet, hogy «az ok,

* L. Dr. ILLÉS KÁROLY: «A magyar büntetőtörvénykönyvek magyarázata». Budapest, 1882. cz. m. I. k. 300 l.

** L. Dr. FRANZ v. HOLTZENDORFF: Ergänzungen zum deutschen Strafrecht in Einzelbeiträgen, Berlin 1877. cz. m. 265. l.

mely miatt a m. btk. e büntetthez (erőszakos nemi közösülés) a sértett fél indítványát követeli, nem szorítkozik csak a büntett passiv alanyának személyére, hanem a családra, — tökéletesen téves. Szerintünk ezen ok csak és egyedül a sértett nő részén forog fen.

Ki fogjuk alább mutatni, hogy csak ezen felfogás felel meg az erőszakos nemi közösülés magánindítványi jellegének úgy elvben, mint btkünk szempontjából.

Ezt fejezi ki világosan a «csak» szócskával a 238. §; ezt ezen §. indokolása, mely szerint «a törvény megengedi, hogy a «közvetlenül» sértett határozzon a felett, vajon megindítandó-e az eljárás?»

De egyébként is semmi alap sincs arra btkünkben, mintha a törvényhozó a magánindítvány jogát nem a legszemélyesebb, senki más által, vagy senkivel mással *együtt* nem gyakorolható joggá akarta volna tenni, mint csak és egyedül az által, a ki a büntett által közvetlenül sértetett, a kin az elkövetetett.

Büntető-törvénykönyvünknek a jus personalissimum elvére alapított rendszerét nem döntheti meg a 239. §-hoz irt indokolásnak azon kitétele «a család vagyis a sértett fél.» S e két fogalomnak tételes alapon identificációja mellett nem lehet érvelni a btk. 114. §-a alapján. Mert szerintünk nem csak hogy nem «bizonyos», de téves azon magyarázat, mintha a 114. §. támpontot nyújtana arra, hogy a sértett fél alatt másokat is lehet érteni, mint csak azokat, kik a büntett által közvetlenül érintettek. E szakasz így szól: «Ha ugyanazon büntetthez vagy vétségre vonatkozólag az indítványozás joga több magán személyt illet: az egyiknek mulasztása vagy elállása, a többiek jogát nem szünteti meg.» E §. tehát azt tartja szem előtt, ha egy cselekmény több személy jogait sérti p. o. közös tulajdonosok ingó dolga lopatik el vagy többek osztatlan ingatlanra rongáltatik meg (421. §.) s. így többen vannak közvetlenül sértett felek és indítványra jogosítottak, és azt szabályozza, hogy ily esetben mily hatása van az egyik által elmulasztott vagy visszavont indítványnak a többiek jogára. De senki a «több» szóból nem fogja kiolvasni azt, mintha btkünk a büntett által közvetlenül nem érintett személyt is sértett félnek akart volna tekinteni.

A mi pedig a 238. és 239. §-ok kifejezéseiből merített argumentációt illeti, csak a sophistica mondhatja azt, mintha a «megsértett» és «sértett» fél kifejezések nem lennének teljesen congruens, egymást fedő fogalmak, mintha utóbbi többet fejezne ki, mintha a kitétel alá oly személyek is alávonhatók lennének, kiken a büntett végre nem hajtatott.

S aztán ha a család is sértett fél, kiket tekintsünk a családhoz tartozás alapján indítványtételre jogosítottaknak?

H. azt mondja: legalább az apát és anyát.

És miért nem a gyermekeket és testvéreket is. Hisz a család fogalma szűk értelmezés szerint is magába foglalja a gyermekeket és testvéreket is. S mi nem látjuk be, hogy miért zárassék ki a vérköteléknél fogva ép oly érzékeny, sőt tán érzékenyebb gyermek vagy testvér, mint egy, esetleg feslett életű anya, vagy dorbézoló apa? De mért ne állhatnának mind ez indokok a család alatt törvény szerint is értett unokákra is a végtelenig és ép úgy miért ne a felmenőkre is.

Dr. Jancsó György.

Egy válóperi döntvény.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 41. számában a m. kir. Curianak egy 1882. évi febr. 15-én 8557. sz. a. kelt döntvénye közöltetett, mely így szól:

1. Tekintve, hogy az áttérés által vegyessé vált házasságnak felbontása iránti perek az alperesnek illető bírósága előtt megindítandók, ha a reform. egyházba áttért felperes

a püspöki szentszékhöz beadott keresetlevelében a házasságnak r. kath. alperesre nézve felbontását nem kérte, hanem csak az ágy- és asztaltól elválasztást: a házasságnak felbontására irányzott per az illetékes bíróságnál megindítottak még nem tekinthető.

Ezen döntvényben foglalt törvényt magyarázat határozottan téves, semmivel sem indokolt és egyenesen képtelenségre vezet.

Az 1868. évi XLVIII. tczikk ugyanis nemcsak a házasság felbontásáról szól, hanem az ágy- és asztaltól elválasztásról is, és azt mondja, hogy mindenik fél bírósága saját hitelvei alapján hoz ítéletet. A katolikus szentszék tehát saját hitelvei alapján válóperben, nem értem ez alatt a köteléki pert, csakis az ágy- és asztaltól elválasztást mondhatja ki a katolikus félre nézve. Ezért ha felperest arra kötelezzük, hogy ő a szentszéknél alperesre nézve is házasság felbontását kérje, olyan kérelem előterjesztésére kötelezzük, amit előreláthatólag teljesíteni nem fognak, amit a szentszék nem teljesíthet. A curiai döntvény által elfoglalt álláspont szerint tehát a szentszék előtt indított válóper pusztán felesleges komédia, amelyet a törvény nem akarhatott, mert a törvényhozás tudomással bírt arról, hogy a szentszék a házasságot soha és semmi körülmények között felbontani nem fogja, csak nem kötelezhette tehát a feleket csupa formalitás kedvéért arra, hogy a házasság felbontását a szentszéknél mégis kérelmezzék.

De a megtámadott felfogás a törvény szavaival is ellentétben van. Kétségtelen ugyanis, hogy a törvény a róm. és görög katolikusok stb. nézve jelenleg fenálló egyházi törvény-székek alatt a szentszékeket érti, midőn tehát a törvény a római katolikusok válópereit ezek elé utasítja, más pereket nem érthet ez alatt, mint a melyekre az egyházi törvény szerint is ezen törvényszékek illetékesek. Ezek pedig csakis az ágy- és asztaltól elválasztásra irányzott perek, *nem pedig a házasság felbontására irányzott perek* is, mert ilyeneket az egyház nem ismer, a házasság egy esetet a nem consummált házasság esetét kivéve nem lévén felbontható, és ezen esetben is a felbontás nem válóper, hanem a pápához intézett kérelem alakjában lévén szorgalmazandó.

Nem döntő argumentum az, hogy az asztaltól elválasztásra irányzott per más per, és a házasság felbontására irányzott per megint más per. Az egész együttvéve mégis csak válóper, és mindenik bíróságnál és mindenik félre nézve, csak azt kérjük, amit kivinni lehet. Elegendő tehát, ha a szentszékhez beadott keresetben, mely a per alapját, képezi, s mely ezen per saját szerű dualistikus természeténél fogva két bíróságnak szól, a petitumot úgy formulázzuk, hogy a katolikus alperesre nézve az ágy- és asztaltól elválasztás a szentszék által, felperesre nézve pedig a házasság felbontása a polgári törvényszék által mondassék ki.

A megtámadott döntvény az újabb aera alatt hozatván, azt kell róla feltételeznünk, hogy tendenciája a házasság felbontását megnehezíteni. Ezen célzattal azonban határozottan eltéveszti a pillanatnyi előny kedvéért, mert igaz ugyan, hogy azon házasságok felbontását megnehezíti, melyek iránt a válóper a szentszéknél felbontási kérelem nélkül már le lett folytatva. De a ki majd ezután indít vegyes házassági válópert, az az egész szentszéki pertől szabadul, az azzal összekötött időt és fáradságot megkiméli, mert hiszen a szentszék a házasság felbontása iránt indított kereset tárgyalásába sem bocsátkozhatik, hanem azt *ex primo decretu el kell utasítania*, vagy ezután ellenkező döntvényt hoz majd a Curia és azok járnak pórul, akik a szentszék által *ex primo decretu* elutasítottak?

Ceterum censeo: a szentszéki bíraskodást el kell törölni és a polgári házasságot be kell hozni.

Sztehlo Kornél.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A házasságjogi törvényjavaslat, mely a következő napokban az országgyűlésen tárgyalás alá kerül, több oldalról téves magyarázatokkal kísértetett. Ez a törvényjavaslat nem a polgári házasság behozatalának, hanem a disparitas cultus megszüntetésének javaslata, a connubium megengedése keresztény és zsidó között. Materialis határozmányainak terjedelmét tekintve pedig, tulajdonképen ennél is más, hazai viszonyaink között fölötté actualis célzt kíván elérni: általában a *vegyes házasságok* szabályzásának javaslatát képezi. Csak annyiban nem tagadható meg ezen javaslattól a nagy jelentőség és a félreismerhetlen haladás, a mennyiben a házasságjog terén először szerepelteti az államot mint törvényhozási factort és ezzel — bár szerény mérvekben — elvben szakít a mult traditióival. Még csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy annak a javaslatba fölvételét, miszerint a fiugyermek az apa, a leánygyermek az anya vallását követi, helytelennek tartjuk. Disparitas cultus a családi tűzhelynél mindig baj. Jobb lett volna talán azt mondani ki, hogy a házasság felek a házasság megkötésekor egyetértőleg döntsének a fölött, hogy a születendő gyermekeik melyik (valamennyien ugyanegy) vallást követik. Legczélszerűbb pedig az lett volna, erről a törvényben nem is intézkedni. A judicatura számára amugy is rendelkezésre állana az egyenjogositás folytán az 1868: LIII. tcz. vonatkozó intézkedésének analógiája.

— A hitelesítési kényszer ellen 43. számunkban felszólaltunk s többek között rámutattunk különösen azon veszélyre, mely a közjegyzői teendők illetén kötelező kiterjesztése által az ügyvédi kart fenyegeti. A politikai sajtó rokonszenvesen reproducálta felszólalásunkat. Azóta azt a hirt hozták a lapok, hogy a székesfehérvári ügyvédi kamara erélyesen állást foglalt a közjegyzői törvényjavaslat 22. §-ában foglalt ujtás ellen s hogy e tárgyban egy emlékiratot készített a törvényhozás számára. Részünkről örömmel üdvözljük a székesfehérvári kamara felléptését és fölötté kíváncsnak tartjuk, hogy a többi kamarák is kövessék a példát. Különbben reméljük, hogy a most már közelebb kilátásban levő országos ügyvédi gyűlés kellő erélylyel enuntialni fog a tervezett ujtás ellen.

— A kir. Curia mai számunk melléklapjában közölt 554. sz. alatti ítéletében oly elvet mondott ki, mely horderejének materialis jellegét tekintve ugyan nagy jelentőséggel nem bír, de a régi perrendtartás behozatala óta a praxisban meggyökeredzett s joghátrány beállhatása iránti félelemből aggodalmasan betartott curialis chablon-ok lényegtelenségének hangsúlyozása által alkalmas hozzájárulni a törvénykezési irány szabadabbá tételéhez. Az idézett curiai ítélet értelmében sem a törvény, sem az eljárási rendeletek szerint nem kívántatik meg, hogy felperes alperes marasztalását végrehajtás terhe mellett kérje kimondatni; az sem szükséges, hogy a fizetés teljesítésére marasztaló ítélet a különbeni végrehajtás sanctióját tartalmazza, miután a végrehajtás a fizetés teljesítésére való marasztalásnak a fizetés teljesítésére kitűzött határidő elmulasztásának természeteszerű folyamánát képezi. Ugyanezen ítélet az ügyvédi perköltségek tárgyában kimondotta, hogy a mennyiben a fél az ügyvédtől utólag megvonja a meghatalmazást s magánegyezség kötésével a költségeknek az ellenféltől való behajthatását megakadályozza, ezen költségekért felelős.

— Bosznia és Hercegovina számára gyorsan készült el a codificatio a jog csaknem minden fontosabb ágazatában. Megjelent ezen tartományok számára külön készített polgári perrendtartás szóbeli alapon, váltótörvénykönyv, kereskedelmi törvénykönyv, csödréndtartás, ügyvédi rendtartás, stb. A váltótörvénynek mindjárt 1. és 2. §-ai fölötté érdekesekek. A kik a magyar törvényhozás évtized óta elért vívmányainak hadat üzenve, az egész magánjogot felforgatni akarják s többek között az ingatlan forgalom korlátozásával kapcsolatban a váltóképesség megszorítása mellett plaidiroznak, gyönyörrel olvashatják a boszniai váltójogot s ha például keresnek hazánkba importálni kívánt eszméik számára, a boszniai viszonyoknak készített törvényben találják. Ezen törvénykönyv 1. §-a kimondja a szenvedő váltóképesség megszorítását, és pedig a képzelhető legvilágosabb, radicalis módon: váltóképések egyedül és kizárólag a kereskedelmi cégjegyzékekbe bejegyzett kereskedők s kereskedelmi társaságok. A 2. szakasz pedig behozza a quondam

divott «Schuldenarrest»-et, rendelve, hogy a váltóadás az elvállalt váltói kötelezettség teljesítéseért személyével és vagyonával szavatol. A boszniai csödtörvény szerint pedig csődöt csakis *bejegyzett kereskedő vagy kereskedelmi társaság* vagyona fölött lehet kimondani.

— A jogi tanügyre vonatkozólag a Statisztikai Évkönyvnek legujabban megjelent füzetéből átveszszük a következő adatokat. A budapesti egyetemen 1882-ben 33 jogtanár volt, ezek közt magántanár 15; a kolozsvári egyetemen 13 tanár. A budapesti egyetemen a joghallgatók száma 1559. A jogakadémiákon a hallgatók létszáma következőleg alakul. Kir. jogakadémiák: Győr 67, Kassa 72, Nagy-Szeben 59, Nagyvárad 75, Pozsony 99. Felekezeti jogakadémiák: Eger 51, Pécs 40, Eperjes 55, Debreczen 102, Kecskemét 41, Mármarosziget 57, Pápa 29, Sárospatak 42. Összesen 789. Az előző évhez képest a jogakadémiákon 72 hallgatóval kevesebb. Az államvizsgálatok eredménye a következő: Budapesten megvizsgáltatott (első és második alapvizsga, államtudományi államvizsga, jogtudományi államvizsga) 1127; elfogadtatott 786; felfüggesztetett 194, visszautasított 147; összesen 341. Kolozsvárt elfogadtatott 151; felfüggesztetett ill. visszautasított 35. A kir. jogakadémiákon összesen megvizsgáltatott 417; elfogadtatott 341; felfüggesztetett ill. visszautasított 76. A felekezeti jogakadémiákon megvizsgáltatott 475; felfüggesztetett ill. visszautasított 103. Az összes intézeteken együttvéve megvizsgáltatott 2205, felfüggesztetett ill. visszautasított 555.

— Első folyamodásu büntető bíróságaink figyelmébe ajánljuk a minap Londonban lefolyt esküdtzéki tárgyalást, melyből a következő párbeszédet szószerint reprodukáljuk. A szakértő kinyilatkoztatja, hogy vádlott teljesen beszámítható állapotban van és hogy az rozlelkű és részeges. *Elnök*: Uraságod nagyon gyorsan ítél. A bizonyítási eljárás eredményeihez képest semmi sem jogosítja fel önt ezen feltevésre. Én fölötté sajnálom, hogy eljárásunk szerint a vádlott lelki s kedélyi állapota az előkészítő eljárásban nem vizsgáltatik tüzetesebben. Tény, hogy több szakértő idézve nincs, és a vádlott védő nélkül áll itt, daczára annak, hogy a büntetés, melyre a bűnösség kimondásának esetében őt elítélni kellene, borzasztó egy büntetés volna. Kötelességem ennél fogva, annál nagyobb lelkiismerettel eljárni hivatalomban. Én ugy az előkészítő stadiumban mint a fő tárgyaláson lehető legscrupulosusabb figyelemmel követtem a bizonyítási eljárást s meggyőződtem arról, hogy a tűz nem a vádlott által pajkosságból idéztetett elő, hanem hogy a tűz véletlenülre vezetendő vissza. Nem lennék igazságos, ha ily alapon elítélést engednék meg. Ugy látszik, hogy a vádlott balsorsa fölötti izgatottságban s a kétségbeesés állapotában volt. Ennél fogva utasítanom kell a jüryt, hogy e vádlottat mentse fel. — A jury, tanácskozás nélkül, felmentette a vádlottat. *Elnök*: Szomorú dolog lett volna, ha másképp ítétek volna, miután semmi sem bizonyít a vádlott szándékos cselekvése mellett. (A vádlotthoz). Ön szabad. *Vádlott*: Ezer köszönet, mylord — én ártatlan vagyok. *Elnök*: Nincs mit nekem köszönni, mert én csak a törvény nevében beszélek, de a jürynak sem tartozik ön semmi köszönettel, mert az köteles volt így cselekedni, ha csak kötelességeit megszegni nem akarta. De önt szabadjon arra kérnem, hogy jövőben szenvedélyei fölött jobban uralkodjék. Menjen békében.

— Dr. Emmer Kornél felolvasását tartalmazó füzet a Magyar Jogászegylet tagjainak megküldetett. Azon tagok, kik az egylet utóbbi kiadványait netalán nem kapták volna meg, szíveskedjenek ezeket reclamálni Dr. Fayer László egyleti titkárnál. (Szechenyi-tér 5—6. sz.).

— A «magyar jogász-ifjuság országos egyesülete» véglegesen megalakulván, az igazgató választmány kebeléből választott közvetítő iroda tanácsa felhívja mindazon ügyvéd és közjegyző urakat, kik irodájukban ügyvédjelölteket vagy segédeket alkalmazni óhajtanak, eziránt teljes bizalommal a közvetítő irodához — Budapest, Nemzeti szálló 133, — fordulni szíveskedjenek. A közvetítés díjtalan, az alkalmazást keresőkről és üresedésekről pontos jegyzék vezetetik. A közvetítő iroda csupán egyesületi tagokat helyez el.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Szechenyi-tér 5—6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 lrt negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A pénzbüntetésekkel származó jövedelem nagysága s annak mikénti felhasználása. Dr. TAUFFER EMIL lepglavai fegyintézet-i igazgatótól. — Az országos ügyvéd-egyesület. Dr. NAGY LAJOS debreczeni ügyvédtől. — A közjegyzői törvény módosításához. Dr. F. S. közjegyzői helyettestől. — Észrevételek az általános törvénykönyv tervezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A nagykörsi eset és a magán-indítvány. Dr. JANCÓ GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól. — A budapesti kir. ítélő tábla egy végzése. X. Y.-tól. — Különfélék. MELLEKLET: Curiai Határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A pénzbüntetésekkel származó jövedelem nagysága s annak mikénti felhasználása.

A magyar büntetőtörvény 27. §-a megállapítja, hogy «a pénzbüntetések, elbocsátott szegény foglyok segélyezésére és ifju foglyok számára (42. §.) rendelt javító intézetek felállítására és fentartására fordítandók».

Három év telt el a büntetőtörvény életbeléptetése óta. Méltán kívánhatja a szakközönség, hogy hiteles értesülést nyerjen a felől, hogy miként valósítja meg az adminisztratio a törvényhozó intentióit. Elmondhatjuk ugyanis, hogy nincs Európában ország, mely a humanizmusnak ezen kiválóan fontos terén, a legszebb eszméknek legczélyszerűbb valóítására oly gazdag anyagi eszközökkel rendelkeznék, mint drága magyar hazánk!

Három év alatt — ha pénz van bőviben — s kat lehetett tenni. S még sem olvashattunk e tevékenység eredményéről soha semmit. Megirom tehát ezen eredményeket egy rövid tanulmányban én.

Rendkívül sajnálom, hogy dolgozatomat azon nézet kimondásával kell kezdenem, hogy az 1880 augusztus 9-én 2106. szám alatt kelt s «A pénzbüntetések behajtása és kezelése körül követendő eljárás tárgyában kiadott igazságügyminiszteri utasítás» a gyakorlatban teljesen czélszerűtlennek s a törvényhozás intentióinak elérésére alkalmatlannak bizonyult.

Indokolni fogom ezt néhány theoretikus megjegyzéssel s utóbb a netalán kétkedőket is teljesen meggyőző számadatokkal.

Az utasítás 11. §-a általános elvül kimondja, hogy a szegény sorsu szabadulóknak «*mérsékelt*» segély adassék. Talán, helyesebb lett volna annak hangsúlyozása, hogy szegény sorsu szabadulók részére, egy a «*tényleges szükségseiknek s a nyomor fokának megfelelő aránylagos segély engedélyeztessék*». Nem a minden körülmények között és absolute «*mérsékelt*», hanem a relative mérsékelt, tehát az «*aránylagos*» segélyezésre kellene a hivatott közegek figyelmét felhívni.

További megszorítást tartalmaz e §. még a következő intézkedések által:

a) «a fegyelmileg bár egy izben büntetett egyének segélyezésben nem részesülhetnek.»

A féktelen magaviseletű egyéneket még külön pártfogolni s pénzzel segíteni, csakugyan senkinek sem jut eszébe. De hogy egy meggondolatlan fegyelmi kihágás, például dohány-csempészség vagy más ilyen aprólékosság miatt megbüntetett egyén a segélyezésből elvileg kizárás-sék, az mégis igen kemény intézkedés.

b) Kizárva a segélyezésből a «*visszaesők*». Hogy mily értelemben vétssek a relapsus fogalma, az nem mondatik. Ergo: a ki egyszer büntetve volt s másodszor is büntetésbe kerül, az bármennyire reá legyen szorulva, s bármennyire érdemes legyen, segélyt nem kaphat. Ily általános szabályt oly egyénekre sem szabadna statuálni, kik vagyon elleni büntettek miatt, országos fegyintézetekben szenvedtek ismételt büntetést. E sorok írója saját praxisából nevezhet fegyenczet, ki lopás miatt két izben volt a vezetése alatt álló fegyintézetben büntetve. Másodszori szabadulásakor a segély alap költségén egy varrógép vásároltatott részére. Szabadulása óta immár a harmadik év folyik s a községi előljáróság a fegyintézet-i igazgatóság kérdéseire ismételtlen dicsérrel jelenté, hogy a kérdéses egyén nagy szorgalommal dolgozik és megjavultnak mutatkozik. Ilyen példával többel is szolgálhatok.

c) Teljesen czélt tévesztett végül azon intézkedés, hogy: 1. a segélyezés a legolcsóbb közlekedési úti jegyből, a legnélkülözhetlenebb ruhákból s három forintnál nem több készpénzből állhat; minden segélyezés 2. összevéve egyénekenként 15 frtot, 3. negyedévenként a kir. ügyészeknél 100 frtot, a kir. járásbiróságoknál 25 frtot meg nem haladhat, sőt még ezenkívül: 4. az ugyanazon kir. ügyésznél vagy járásbirónál tényleg befolyt pénzbüntetések 10%-át túl nem hágatják.»

Oly komplikált számadásokkal, oly rendkívüli egyéni felelősséggel egybekötött szabályok ezek, hogy már magának az utasításnak elolvasása elégséges arra, hogy a járásbirák s ügyészek legnagyobb számát, a humanitarius eszmék megvalósításának ily békák közti megkísértésétől elrettentse.

Ugy értesültünk, hogy a ministerium belátván ezen szabály czélszerűtlenségét, ezentúl minden járásbirónak s minden ügyésznek, egy a segélyezés czéljaira szánt, rendelkezési alapot akar utalványozni, megtartván azonban jövőre is a 10%-os kulcsot s a segélyezésnek fenirt többi korlátait. Ez is csak fél munka, mert a tarthatatlan helyzetben nem segít.

Igaz, az előbb mondott rendelet 11. §-ában ben foglaltatik még a következő tétel is: «máltánylást érdemlő rendkívüli körülmények között, az ezen szabálytól eltérő segély engedélyezése esetről esetre a kir. igazságügyministeriumnál kérelmezendő.» (Miért nem bár 100 frtig a kir. főügyészségeknél? Minek e tulságos centralisatio?) Hogy az egész országban hány járásbiró s hány ügyész fog e teméntelen irka-firkára vállalkozni, azt — az utóbbi három év tapasztalatai szerint — két kezünk ujjain könnyen megszámlálhatjuk.

A dolog lényege különben abban rejlik, hogy az administratio a törvény intentióját nem értette meg.

A törvényhozás ugyanis a pénzbüntetésekkel származó jövedelmet a büntettek elkövetésének apasztására, tehát: megelőzési czélokra akarta fordíttatni. Apadnak a büntettek az elhanyagolt nevelésű ifjuságnak czélszerű pótnévelése, systematikus javítása által, s másodszor oly módon, hogy a büntető intézetekből kikerült s javultnak ismert egyéneknek, kik előbb keresetképtelenség, avagy a kérlelhetlen

szegénység s nyomor miatt bűnbe estek, kik azonban a büntető intézetben egy mesterséget megtanultak, avagy kik egy aránylag kisebb, de mégis az ő viszonyaik szerint számba vehető összeggel, fáradságos bár, de becsületes keresetforráshoz juthatnak, ezen összeg részükre a segély-alapból utalványoztassék.

Ily segélyezésnek példáit s a berendezés és ellenőrzés módozatait más nemzetektől eltanulni Magyarországon sem lenne nehéz dolog, de fájdalom, a magyar administria io ezen eszmét át nem értvén, a «segélyezésből» «könyöradományt» «legfelebb 3 frtig terjedő, krajczáros alamizsnát» csinált. Ezen a basison a törvényhozás szándéka el nem érhető, de meg sem közelíthető. Bizonyos tehát, hogy a várt eredmény: a büntettek apadása sem fog bekövetkezni.

Pedig mily könnyen volna ez is eszközölhető. A pénz-büntetésekől származó alap rövid három év alatt rendkívül gyorsan emelkedik s már ma is — 4—5 % mellet erkölcsi-leg holtan fekvő — nagy tőkével rendelkezik. Lásuk ennek emelkedését s mikénti felhasználását.

A m. kir. igazságügy miniszterium által az 1882. évre beterjesztett költségvetés indokolásának 18-ik lapján olvastuk, hogy pénzbüntetések czimén 1881. június hó végeig 94.395 frt 15 kr. folyt be.

Az 1883. évi költségvetés indokolásának 20-ik lapján foglalt értesítés szerint, egy további év alatt, azaz 1882. június végeig a tőke 334.353 frtra emelkedett; tizenkét hó jövedelme tehát 239.958 frtot tett.

Alig valamivel mult el több egy további évnél s immár, az előbbi két éven át gyűjtött tőke, a harmadik és befejezte után a kétszeres magasságot elérte. Teljesen megbízható értesítés alapján közlöm ugyanis, hogy az 1883. év július hó utolsóján, a pénzbüntetésekől befolyt tőke a következő pénztári állományt mutatta:

Papíráradékban ...	frt 601,600
4 % aranyjáradékban ...	51,200
Takarékpénztárban elhelyezve ...	20,000
Ezüstjáradékban ...	400
Júliusi jövedelem készpénzben ...	19,000
Összesen ...	692,200

Az 1882. évi tőkéből, az aszódi régi czukorgyár a hozzátartozó földekkel egy javító ház céljaira 31,000 frtért megvásároltatván s ezen összeg ugyanakkor kifizettetvén, ha ezen összeget leszámítjuk, ugyszintén az 1883. évi júliusi jövedelmet is, kitűnik: hogy 1882 július 1-től, 1883 június hó utolsójáig — minden költséget és segélyezést szintén leütve — a pénzbüntetésekől nem kevesebb mint 388,447 frt gyűlt be.

Az is bizonyos továbbá, hogy az évi jövedelem még nagyobb összegre fog emelkedni, mihelyt az ügyészek és járásbírák némelyike, a többi collegák működésének eredményével megismerkedve, e kérdésre jövőben a tárgy fontosságának megfelelő figyelmet fordít. Hogy ez lehető, de bizonyon el is várható, a felől tanuskodik annak kimutatása, hogy a fenirt havi jövedelemhez az országnak melyik vidéke mily arányban járult.

Az egyes pénzügyi kerületek területén fekvő kir. ügyészségek és járásbiróságoktól 1883 július havában befolyt:

A besztercebányai pénzügyi kerületből...	frt 1504.75
A budapesti (Buda) ...	2228.20
A budapesti (Pest) ...	1982.97
A debreczeni ...	1134.74
A kassai ...	1513.30
A kolozsvári ...	1212.07
A nagy-szebeni ...	1667.80
A pécsi ...	1708.77
A pozsonyi! ...	917.00 ^{1/2}
A soproni ...	1756.42
A szathmári!! ...	509.—
A szegedi ...	2263.36
A temesvári ...	1222.31 ^{1/2}
A fumei ...	302.90
Összesen ...	19823.60

Ebből 823 frt 60 krt költségek és segélyezésekre leszámítva, fenmaradó tiszta jövedelemként kerek summában 19000 frt helyezettett bevételbe. A július hó, mint látjuk, a gyengébben jövedelmező hónapok közé tartozott.

Lásuk most, hogy mily összegek fordítottak a törvény által kívánt segélyezésekre.

A büntető törvény életbe léptetése napjától, azaz 1880 szeptember 1-től, 1881 deczember végeig Magyarország Királyhágón inneni és tuli összes járásbiróságai és ügyészségeinél, segélyezésekre kiadatott 746 frt 59 kr. A legnagyobb összeget költé el a jászberényi kir. ügyészség 57 frttal. A balassa-gyarmati ügyész 46 frtot, a nagyváradi 42 frtot, a komáromi 34 frtot utalványozott; 10—20 ügyész és járásbíró 1-től 5 frtig terjedő segélyt engedélyezett; a legnagyobb rész — — — semmit.

Az 1882. évben az összes ügyészségek segélyezésekre kifizettek 768 frt 26 krt, a járásbiróságok pedig 138 frt 39 krt; summa summarum tehát 906 frt 65 krt. Ezenfelül, egy a váci kerületi börtönből szabadult rabnak bodnár szerszámok bevásárlására a Nagyméltóságú m. kir. igazságügyminiszterium által engedélyeztetett 23 frt 90 kr.

Örvendetes kivételként üdvözljük a m. kir. igazságügyminiszteriumnak a budapesti rabsegélyző egyeslet iránt tanusított bőkezűségét, a mennyiben az 1882. év folyamán a nevezett egyeslet tőkéjének gyarapítására 7527 frt 12 krt utalványozott.

Hasonló pártfogásért folyamodott a nagyváradi rabsegélyző egyeslet is a ministeriumhoz. Többszöri utánjárásának azonban ez ideig — a mennyire az évi jelentésből értesülve vagyok — sikere nem lett.

A m. kir. igazságügyminiszteriumnak az 1883. évre szóló budgetjében olvashattuk, hogy a kérdéses évre «rabok segélyezése» czim alatt 4140 frt kiadás irányoztatott elő. Az évi jövedelem legalább 388.000 frtra levén számítható, a «segélyezés» a jövedelemnek teljes $1\frac{3}{10}$ százalékát teszi,

Vajon helyesen és czélszerűen történik-e ez így, annak megítélését olvasóinkra bizzuk. Közli: *Tauffer Emil*, fegyintézeti igazgató.

Az országos ügyvéd-egyesület.

Szomorú idők járnak a magyar ügyvédi karra. Roszabb a mai kor annál, melyben az ügyvéd által viendő perek száma korlátok közé szorított; rosszabb annál, melyben az ügyvédnek perbeli minden ténye és nyilatkozata vétségnek minősíthetett, s a büntetésnek annyiféle neme akasztatott Damokles kardjaként a fél képviselőjében eljáró ügyvéd feje fölé.

Felülről, az ügyvédi rendtartás meghozatala óta, minden évben, valamely törvényhozói actussal mutattatik ki, hogy a magyar ügyvédi kar, a magyar államban mostoha gyermek, melynek örülnie kell, ha évről évre tengődhetik, ha mindazon csapások, melyek lassanként méretnek reá az igazságügyi politika bölcsessége által, nem egyszerre zudíttatnak feje felé, ha az államban mint valami szükséges rossz türetik.

Alólról pedig, mint a jog alkalmazásának közvetítője az igazságügyi bajok eredeti okaival ismeretlen közönség által, a felelősség nyomasztó sulya alá állíttatik. Ha a judicatura ingadozó, ha egyik félnek egyféle, másik félnek másféle mértékkel méri az igazságot, az az ügyvéd eljárásának, képzettségének, szorgalmának, ügybuzgóságának rovására esik; ha az igazságszolgáltatás csigalassúsággal halad, az ügyvéd ellen emeltetnek fegyelmi panaszok; ha az igazságszolgáltatás financialis érdekekkel szövetik keresztül, s a szó teljes értelmében adótárggyá tétetik, abban a jogkereső felek csak az ügyvéd munkájának drágaságát, elviselhetetlenségét látják. Szóval az igazságügyi politika

ferdeségei, valamennyi káros következményeivel együtt, első sorban az ügyvédre hármolnak.

Igy lesz aztán az ügyvédi kar egy kellő bizalomra nem méltatott, erkölcsi támogatást is nélkülöző s tekintélyét napról napra vesztő kaszt-tá.

Ily körülmények között mily utat, mily eszközt keresen az ügyvédi kar, melyen és mely által a téves irányba terelt igazságügyi politika elé, erkölcsi súlyával gátot emeljen s ez által közvetve saját helyzetét javítsa s jóvoltát előmozdítsa?

Az ügyvédi kamarai rendszer erre nem alkalmas. Nem egyéb ez pusztá statisztikai hivatalnál, mely a mellett, hogy az ügyvédi karnak egyszerű összetartására sem alkalmas, megköveteli a maga évenkénti adóját, hogy legyen egy pictus masculus, mely látszólag organum, valóban pedig az ügyvédre nézve semmi.

És sajátságos, hogy az ügyvédi kar, melynek minden tagja az érvek harcában nő fel, mely idegen érdekek védelméért áldozza fel napjait, melynek az idegenek jog-sérelmének megóvása hivatali és erkölcsi kötelessége, nem képes saját érdekeit megvédelmezni, nem képes hatálylallyal még csak felszólalni sem.

A karnak egyik része az áldott megelégedés nyugodt napjait éli s nem törődik a kartársak közérdekével, másik és pedig legnagyobb része a megélhetés keserű gondjaival van elfoglalva s feledi azt, hogy vállvetés által úgy a kar közérdeke, mint saját magán-érdeke javítása is előmozdítható lenne, harmadik rész, mely cselekvésre hajlandó volna, a közönnnyel szemben munkakedvét, tetterejét veszti.

Nincs tehát mai nap tér, a hol — nincs szervezet, melynek útján az ügyvédi kar szavát hatályosan felemelhetné s az általános és helyesen felfogott igazságügyi érdekek és közvetve saját jóléte kivívásáért sikra kelhetne.

Régen megmutatta a tapasztalat, hogy a társulás az, mely egyesek erejét neveli, a kitűzött cél elérését biztosítja és sikerre vezet.

Ez hiányzik a magyar ügyvédi karnál! És hogy e nélkül tenni s érdekeit megvédelmezni nem képes, mutatja azon egyfelől tiszteletre méltó és örvendetes, másfelől azonban szomorú tapasztalat, miszerint a fővárosi ügyvédi kar, mely az országban mindenesetre a legtekintélyesebb — mindannyiszor felemeli ugyan tiltakozó vagy javasoló szavát. valahányszor azt az ügyvéd érdeke és az általános igazságügyi közérdek parancsolja, még sem képes célzt érni, nem képes fellépésének, felszólalásának azon súlyt megadni, hogy szava meghallgattassék, annyival kevésbé irányadóul vétessék; holott pedig az ügyvédi kar általában az igazságügyi bajokat, a gyakorlati élet tapasztalataiból, leginkább ismerheti s azoknak feltárására leghivatottabb.

Ha e körülmény egyik okául azon szomorú helyzetet tekinthetjük is, melyben a magyar ügyvédi kar az igazságügyi politika előtt áll, másik okául mindenesetre tekintenünk kell a magyar ügyvédi kar összetartásának hiányát, mely mellett, nem képes mint compact egész a szükség pillanatában előállni, mely mellett nem képes azon elterjedt hiedelmet elűzni, hogy mindaz, a mit egyik vagy másik ügyvédi kamara tesz, vagy a miért felszólal, csupán egyesek vagy egy kis rész elégedetlenségének következménye.

Üdvözlünk kell azért a magyar országos ügyvédszövület eszméjét!

Mert ha valamely társadalmi állásnál szükséges az egyesülés, kétszeresen szükséges az az ügyvédinél. Az ügyvéd saját érdeke szempontjából különben is egymástól elszigetelt, sőt a jogok küzdterén egymással szemben és ellentétben áll s csak idegen érdekek védelmében ölt néha kart.

Ezen elszigeteltségnek minél nagyobb mérvbeni megszüntetése, a folytonosan fenálló ellentétesség ellensúlyozása maga szükségessé teszi a szorosabb összetartást.

De különösen annyi szomorú tapasztalatok után, megnyit az újabb alkotmányos korszak alatt, úgy felőlről mint alólól nyilvánultában szerezhett az ügyvédi kar, meg kell végre győződnie, hogy csakis a szorosabb egyesülés által vivhatja ki azon állást, mely az ügyvédet a jogállamban megilleti, hogy csak összetett erővel hathat oda, miszerint a káros következményeivel reá visszapattanó igazságügyi politika új irányt nyerjen s hogy végre akkor, midőn az igazságügyi közérdekért s a jogkereső közönség érdekeiért — a különös megbízatáson kívül is — feláldozza tevékenységét, munkásságát, akkor szerzi meg legméltóbban jogvédői magasztos hivatásának koronáját!

Dr. Nagy Lajos,
ügyvéd.

A közjegyzői törvény módosításához.*

Áttérve már most a javaslat azon részeire, melyeknek célja, hogy a közjegyző existenciája biztosítsassék, be kell vallanunk, hogy e tekintetben igen sok üdvös intézkedés foglaltatik a javaslatban, különösen a hagyatékoknak közjegyzők általi kényszerű tárgyalása folytán, de másrészt tulságokba megy, midőn telekkönyvi bejegyzéseket csak hitelesített okiratok alapján enged meg.

S legyen szabad itt megjegyezmem, hogy sem a hagyatéki, sem a hitelesítési kényszer kérdése nem tartozik a közjegyzői törvény keretébe. Az első önálló törvénnyel kellene szabályozni, a másodikat pedig az általános telekkönyvi reformok létesítéseig egészen elejteni.

A közjegyző hatásköre kiterjesztetik az által, hogy

1. jogában állandó magánokiratokat felvenni,
2. közjegyzői kényszer alá vonatik minden oly jogügylet, mely a gazda és cseléd közt — szolgálati viszonyt kivéve — vagyonjogok tárgyában kötöttik,
3. telekkönyvi bejegyzés csak köz- vagy hitelesített magánokirat alapján rendelhető el,
4. a bíróságok hatáskörébe tartozó hagyatékok kivétel nélkül, a kiskorúakat vagy gondnokoltakat érdeklők rendszerint közjegyző által tárgyalandók,
5. hitbizományi javak, a volt hitbizományi haszonélvező hagyatékának és csődtömegeknek leltározása, továbbá azon végrehajtási cselekmények teljesítése, melyekre a bíróság egyik tagja volna megbízandó, végül ingatlanok és csődtömegek árverése és vételárfelosztások — kevés kivétellel — a közjegyzőre bizandók.

ad. 1. Eddig gyakran megtörtént, hogy a felek, midőn a közjegyző felvilágosította őket, hogy pl. egy meghatalmazás vagy csekély értékű tárgyra vonatkozó szerződés, vagy valamely kis összegről szóló nyugta költségei a kiadványozás folytán mennyire rugnak, sarkon fordulva odább állottak. S dacára annak, hogy ilynemű okmányoknak közokiratba foglalása egészen felesleges, mert azok alapján végrehajtást úgy sem akar a fél foganatosítani, ennek dacára nem állt jogában a közjegyzőnek magánokiratot szerkeszteni.

Örömmel üdvözlöm tehát a javaslat eltérő intézkedését; de másrészt nem tudom felfogni, miért kellene magánokiratok szerkesztésénél is a közjegyzői törvény 61—63. §-ait szem előtt tartani, hisz a magánokiratot a közjegyző, hacsak mint tanu nem előttemezi, még aláírásával sem látja el, s egyáltalán semmiből sem lehetne megismerni, hogy az okmányt közjegyző készítette-e, vagy más emberfia.

Magánokiratoknál teljesen elég, ha a prts. illető határozatai követtenek.

ad. 2. Ezen intézkedést elejtendőnek tartom, mert ha szülők és gyermekek, rokonok, vagy sógorok tetszés szerinti alakban szerződhetnek, az ellenkező a cseléd és gazda közötti ügyleteknél sincs indokolva.

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt l. a múlt heti számban.

ad. 3. Nem hiszem, hogy a javaslat bármely intézkedése élénkebb visszatetszést szülne jogászörökben, mint a hitelesítési kényszer behozatala. S én nem átallok kimondani, hogy a ki ennek behozatala mellett tör lándzsát, az a gyakorlat, a telekkönyvi forgalom igényeit nem ismeri. Reánk nézve, kik a közjegyzői téren munkálkodunk, talán némileg, de csakis némileg, előnyös volna. Csakhogy az előnyöket a közönségre háramló hátrányok annyira meghaladják, hogy nem hiszem, miszerint akadna közjegyző, ki a hitelesítési kényszerért lelkesülne.

Nem szólok a fővárosról, hol az ingatlanok nagy értékkel birnak, hanem a vidéket, különösen az ország szegényebb részeit tartom szem előtt, melyeken túlnyomólag 5—10—20 frt értékű ingatlanok képezik a leggyakoribb adásvevések tárgyát.

Itt már az is bajjal járna, ha a felek kénytelenek volnának a közjegyző székhelyére, gyakran több mértföldnyi távolságról vándorolni, eltekintve attól, hogy a közjegyző nem ismervén a feleket, a személyazonosság igazolása legnagyobb nehézségekkel találkozónék.

Hát még ha a felek valamelyike betegen fekszik. A közjegyző kénytelen volna a helyszínére kimenni, s gyakran utiköltségei többet tennének, mint az ingatlan értéke, vagy a zálogjog összege. S vajon csak a közönségre volna ez hátrányos? Azt hiszem, a közjegyző sem venné szívesen, ha 75 krajczárnyi hitelesítési díjért vidékre kellene mennie, pedig ezt meg sem tagadhatná.

Mi lenne e bajok következménye? Az, hogy miután nincs kimondva, miszerint a nem hitelesített okiratba foglalt jogügylet érvénytelen, s csupán annak telekkönyvi foganatosítása volna lehetetlen, a felek telekkönyvön kívül szerezni ingatlant birtokot, s ebből ezernyi ezer per keletkeznék.

Különben tán elég erre utalni, hogy Ausztriában is évenként megújulnak a panaszok a hitelesítési kényszer ellen, noha ott kedvezőbbek a birtokviszonyok, mint nálunk.

ad. 4. A 23. §-nál szinte örvendő kiált fel az olvasó, hogy mégis van a javaslatnak életrevaló intézkedése. A hagyatékoknak közjegyzők általi kényszerű tárgyalása nemcsak a közjegyzők existenciáját tenné kedvezőbbé, hanem igen nagy előnyökkel járna a közönségre és a kincstárra nézve is; a közönségre azért, mert, ügyeit a közjegyző helyesebben végezné, mint a jogi képzettséggel sem bíró közigazgatási közegek, a kincstárra pedig azért, mert az örökösödési ügyek gyors lebonyolítása folytán az állam bevételei szaporodnának.

Nem tartom azonban helyesnek, hogy a gyámhatóságok részére kibuvó ajtó tartatott nyitva arra nézve, hogy a tárgyalással közigazgatási tisztviselőt is megbízhatnak. Nézetem szerint a gyámhatósági kezelés alá tartozó hagyatékok ép úgy megbírja a kivétel nélküli kényszert, mint az, melyben bíróság jár el.

Igaz ugyan, hogy a gyámhatóság, ha nem a közjegyzőt bizza meg, ezen intézkedését indokolni köteles. De kérdelem: ki olvassa ezen indokolást az illető tisztviselőn kívül? A közjegyző nem értesül a kivételes intézkedésről s így nem is állandó módjában az árvaszék sérelmes intézkedése ellen panaszt emelni.

A tárgyalásért járó díjak három tekintetben hátrányosabbak a közjegyzőre, mint az eddigi díj-számítás.

Először is kisebb a díj fokozat az eddiginél, dacára annak, hogy a közjegyző számtalan hagyatékokat lesz kénytelen díjazatlanul tárgyalni. Pedig éppen e miatt kellett volna az eddigi tételeket ha nem is felemelni, de legalább érintetlenül hagyni.

Második hátrány a 200 frtig terjedő hagyatékok díjazatlan tárgyalása. Ily rendelkezés mellett könnyen megeshetik, hogy az ország szegényebb, különösen éjszaki részén székelő

közjegyző alig fog mást tárgyalni ingyenes hagyatékánál. Sokkal célszerűbbnek tartanám annak kimondását, hogy csak azon hagyatékok tárgyalásáért nem jár díj, melyek az illetéki díjjegyzék 95. B. f.) tétele szerint illetékmentesek volnának, vagyis 100 frtnyi leltárérték erejéig, természetesen az évi adót véve alapul.

Végül hátrányos, hogy a helyszínén tartandó tárgyalásoknál az uti költség fel nem számítható. Igaz ugyan, hogy ez esetben magasabb tételek járnának, de ez nem segít a bajon. Helyesebb volna a különbözet elejtése s annak kimondása, hogy a díjátalányon felül az uti költségek is megtérítendő, illetve ugyanazon helyen tárgyalt hagyatékok által egyenlő arányban viselendő. Ugy sem kell attól tartani, hogy a közjegyző egyetlen hagyatékok tárgyalásáért menjen ki a helyszínére.

ad 5. A 28. és 29. §§. azon intézkedéseit, hogy hitbizományok és csődtömegek leltározása, végrehajtási cselekmények és árverések foganatosítása, valamint vételárfelesztások — a javaslatban jelzett esetek kivételével közjegyzőkre bízandók — úgy a felek, mint a hatóságok, mint pedig a közjegyzők érdekéből célszerűeknek tartom. Dr. F. S.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dolog jogot» tárgyzó részére.*

(366. §.) A lakásjog terjedelmének meghatározásában csak bajt okozhat az a kifejezés, hogy a jogosított a háznak *minden* lakható s a háztartásra rendelt részeit saját szükséglete erejéig használhatja. Hátha több száz szoba, stb. van a házban, *mindeniket* a saját szükséglete erejéig használhatja? Azt kellene tehát kifejezni, hogy *annyit* használhat, a mennyi saját szükségletének megfelel.

(367. §.) «Valamely ház használata és a lakásjog» nem két különböző valami, tehát a kétely megelőzése kedvéért az egyik okvetetlen elhagyandó. Ezenkívül csak kételyt támaszthat az is, hogy a javaslat a lakásjog terjedelmének meghatározásánál a jogosított *vendégeire* is tekintettel kíván lenni, a nélkül, hogy megállapítaná ezek számának maximumát. De még ha ezt tenné is, még sem tartanám helyesnek, hogy a törvény a vendégszeretetet és a házi barátokat gondoskodása körébe vonja.

(368. §.) Nincs észrevételem.

(369. §.) A szászországi ptk. 641. §-ában szabályozott: «Das Recht der Herberge» mintájára készült a javaslat 369. §-a az «együttlakásról» (Winkel im Haus). A mi viszonyaink között erre annál kevésbbé van szükségünk, mivel a lakásjog tekintetében adott szabályok ily esetre is megfelelnek.

(370. §.) Nem látom szükségesnek annak kimondását, hogy «Ház használatánál, lakásjognál és együttlakásnál a jogosított a házban létező vizet is használhatja»; de miután előre láthatólag nem egy felesleges rendelkezés is lesz a törvénykönyvben, ez eshetőségre mégis meg kell jegyezni, hogy az előbbi §-hoz tett észrevételemhez képest e §-ból az «együttlakás» kihagyandó. De azt sem hallgathatom el, hogy e §-nál is a javaslat azon tévedésben van, hogy a szászországi ptk. 642. §-ának változtatott átvételével a rendelkezésen javított volna, pedig éppen ellenkezőleg azt helyes értelméből egészen kivetkőztette.

Mig ugyanis az eredetiben ez áll: «(642. §.) ist der Berechtigte zum Mitgenusse und Gebrauche des bei dem dienenden Grundstücke vorhandenen Röhr- und Brunnenwassers zum Hausbedarfe berechtigt», a javaslat e helyett «a házban levő vizről» szól. Ebből még nem lehet tudni, hogy a viznek a lakrészek valamelyikében (házban) kell lenni, hogy az valaki által a házba vitetett, beesett, vagy talajszivárgás által odakerült legyen.

* Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 27., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37., 38., 39., 40., 43. és 45. számokban.

Vége a 370. §. szükséges voltáról a reá nem is találó indokolásból éppen nem győződhetni meg.

(371. §.) Midőn e §. a szászországi ptk. 643. §-át is átveszi, elfogadta egyszersmind azt a megszorítást is melynél fogva a használatra és lakásjogra jogosult *jogának gyakorlata*t másnak át nem engedheti. Habár a római jog nyomán a legtöbb ujabbkori törvénykönyv ugyanezen álláspontot foglalta el, bátor vagyok mégis annak helyes voltát kétségbe vonni, már csak azon általános alapon, hogy a megszorítás igazolására benső okot találni nem lehet.

A *használat* szolgálomszerű megengedésének célja mindig az, hogy az által a jogosítottnak bizonyos előny élvezete nyujtassék. Ha a szolgalmat megrendelésekor a használat gyakorlása kizárólag a jogosított személyéhez lett kötve, akkor kétségtelen és helyes is, hogy azt másnak át nem engedheti; ez iránt e javaslat 332. §-a már rendelkezik is. De ha a megengedett előny (használat) nem lett kizárólag a személyhez kötve, éppen nem hiusul meg a szolgalmat célja az által, ha a jogosult a szolgalmat gyakorlata, természetesen az őt megillető korlátok között másnak engedi át, mert ez uton talán inkább, sőt lehe, hogy csak ez uton veheti a szolgalmat hasznát.

Ha valakinek az erdő használata engedtetik meg, péld. évi 10 öl mennyiség s mint állami tisztviselő vízfűtéssel ellátott épületben kap lakást, ne adhassa el az őt megillető évi fájárandóságát, melyet ő természetben nem használhat fel? Vagy hivatalból áthelyeztetik más városba, hová a fát el nem vitetheti, veszítse el e miatt szolgalmi jogát? Mindez a *lakásjognál* is éppen így van.

Ennélfogva a 332. §-ban javasolt helyes és célszerű rendelkezés mellett a 371. §-ban foglalt megszorítás, melyet semmi benső ok nem támogat, elejtendő lenne.

VI. Személyes szolgalmak szerzése.

(372. §.) Az első bekezdésben „*szolgáló jóság*” helyett: *szolgalmi dolog*; „*végintézetileg*” helyett pedig *végrendeletben* lenne teendő.

A második bekezdés, mely szerint: «A jogszerű és jóhiszemű birtokos személyes szolgalmat csak a tulajdonos jogának sérelme nélkül rendelhet», elvi ellentétben áll a javaslat más helyen tett rendelkezéseivel. Nevezetesen a 115. §. szerint: «a jóhiszemű birtokos a keresetlevél kézbesítése előtt a dolgot felelősség nélkül tetszése szerint használhatja, elhasználhatja sőt meg is semmisítheti», ellenben a jelen §. szerint, habár egyszersmind jogszerű birtokos is, személyes szolgalmat a tulajdonos jogának sérelmével nem rendelhet, pedig nem is tudja, hogy ő a dolognak nem tulajdonosa, s míg egyfelől a visszakövetelő tulajdonossal szemben mint jóhiszemű birtokos semmiért sem felelős, másfelől a szolgalmra jogosítottal szemben, dacára jóhiszeműségének kétségtelenül szavatosságra lenne kötelezve. Továbbá a 238. §. szerint: ha valaki idegen ingó dologra zálogjogot olyantól a kire a tulajdonos bizta (tehát a ki nem is jóhiszemű és jogszerű birtokos) jóhiszeműleg szerzett, a zálogjog a dolog tulajdonosával szemben is megáll, a jelen §. szerint pedig még a jóhiszemű és jogszerű birtokostól se szerezessen szolgalmi jogot? végre a 246. §. még időhöz vagy feltételhez kötött jog mellett történt elzálogítás esetében is, ha a hitelező erről tudomással nem bírt, a zálogjog feltétlenül és az időn túl is fenáll, e mellett teljességgel nincs indokolva oly rendelkezés, mely szerint a jóhiszemű és jogszerű birtokostól jóhiszeműleg szerzett személyes szolgalmat feltétlenül ne állana meg.

Ezeknél fogva a második bekezdés elhagyandó.

(373. §.) Hogy ingatlanokra személyes szolgalmat csak okirat alapján létesülhet, ez helyes; de nem helyes az, hogy ezt a §. csak a szerződés által rendelt, vagy a mint

magát kifejezi: «élők között létesült» szolgalmakra szorítja. E tekintetben legyen szabad a 306. §-hoz tett észrevételekre hivatkoznom.

(374. §.) E §-ban a javaslat egyenes ellentétben a szászországi ptk.-nek különben hiven követett 644. §-ával, a személyes szolgalmat szerzéséhez a szolgalmi dolog *birtokba-vétele*t szükségesnek jelenti ki a nélkül azonban, hogy ingó és ingatlan dolgok között különbséget tenne. Ha például erdőnek használata évi 10 öl fa mennyiségeig engedtetik meg, ez esetben az erdő a szolgalmi dolog, tehát a jogosított az egész erdőt birtokába vegye? Vagy lakásjognál az egész szolgalmi dolgot, t. i. az egész házat?

A §. második részét pedig, mely így szól: «Birói és egyéb hatósági határozat által ép úgy rendelhetők személyes szolgalmak, mint telki szolgalmak», éppen ellenkező tartalommal kellene kifejezni, mert «birói és egyéb hatósági határozat által» személyes szolgalmak egyáltalában *nem* rendelhetők. Erre nézve legyen szabad a 305. §. 2. pontjához tett észrevételekre is hivatkoznom.

(375. §.) Csak azt kell megjegyeznem, hogy e §-ban említett kivétel: «ha az átengedett jogosultságok telki szolgalmak tartalmát túl nem haladják», magyarázást igényelne; továbbá az «együttlakás» kihagyandó.

(376. §.) Hogy a *hasznélvezet* szolgalmat a dolog eszmei, részére is rendelhető, ezt már a 337. §. kimondta; hogy pedig a *használat* szolgalmat a dolog valamely eszmei részére nem vonatkozhatik, ez annyira természetes, hogy §. nélkül is minden ember tudja, miszerint például: a ház valamely *képzelt részében* lakni nem lehet!

(377. §.) Habár egyes szakaszokban ki van fejezve hogy a szolgalmat gyakorlata vonatkozó törvényes meghatározások csak annyiban alkalmazandók, a mennyiben a felek szerződésben (*végrendeletben* nem?) egyebet nem állapítottak meg, mégis ennek általános kijelentését nem tartom feleslegesnek, csak hogy erre alkalmasabb hely lenne az egyes rendelkezések előtt, névszerint a 335. §. után, nem pedig azok végén.

(Vége következik.)

Dr. Haller Károly.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A nagyörösi eset és a magánindítvány.*

b) A kérdés más megoldási módját tárja elének Dr. WERNER REZSŐ** ő analógia jurissal vél élhetni. Messze vezetne tüzetesen foglalkozni e maga magát felülmúló felszólalással. Csak annyit jegyzünk meg rá, hogy de lege lata mi azt alapjában elhibázottnak tartjuk. A btk. 1 § a «első bekezdése kizár minden analógiát.» Így szól e §. indokolása (Anyaggyűjt. I. köt. 170—71. l.) Mi tehát úgy a törvény világos szövege, mint az indoklás kifejezett szavai mellett felmentve érezzük magunkat azon transcendentális megkülönböztetés czáfolatától: «hogy a törvénynek az analógia alkalmazását egyáltalán kizáró rendelkezése csak a bűncselekmények tényálladékára s erre is csak pozitív irányban, de nem a büntetethezesség feltételeire vonatkozik». Talán soha sem alkalmaztatott helyesebben azon példabeszéd: lege non distinguente nec nos distinguere licet, mint ezen, szerző által is «különösnek és idegenszerűnek mondott» megkülönböztetésre s alig hisszük, hogy magyar bíró, tételes törvény mellett, így distinguálva fogna, valaha itélteni.

Egy harmadik vélemény, a fenforgó eset alkalmából, azon eredményhez jut, hogy: «a 16 évet betöltött sértett fél helyett az indítványt a sértett fél indítványára üldözendő

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

** L. *Büntető Jog Tára* V. köt. 23. sz.

minden büntetendő cselekmény miatt, a törvényes képviselő is előterjesztheti. (*Büntető Jog Tára* V. köt. 24. sz.)

A nagykorú és ezzel analog esetre ezen nézet teljesen értéktelen. Cikkiró ugyanis maga azt mondja, »hogy a képviselt halála után a törvényes képviselő már nem tehet indítványt a bűnvádi eljárás megindítására nézve, mert azt csak mint a sértett félnek, a képviselt személynek helyettese teheti, ezen minősége pedig a sértett fél halála folytán már megszűnt». Rádig ép az a kérdés, hogy btkünk alapján meg lettek volna-e vádlottak büntethetők, dacára hogy B. Julianna öngyilkossá lett, mielőtt a tettesek megbüntetését kérte volna.

A törvényes képviselő indítványi joga, mely kellő remediumnak látszik tekintetni arra nézve, hogy a magánindítványi cselekmények elkövetői jogos indítvány hiánya miatt a felelősségtől ne menekedhessenek, nem csak a bevalott gyöngye oldallal bír, hanem azzal is, hogy oly esetekben, midőn a sértett fél már teljes kora s ennél fogva törvényes képviselője rendszerint nincsen, újból cserben hagy.

Érdekes mindazonáltal a hivatkozott felszólalás azért, mert azt hirdeti, hogy nem ugyan btkünk, de gyámsági és gondnoksági törvényünk (1877: XX. tcz.) alapján a sértett fél törvényes képviselője concurrens indítványozási joggal bír.

Organicus btkünket a több évvel előbb életbeléptetett gyámsági törvénnyel pótolni akaró ezen cikkre kevés megjegyzésünk lehet azon jeles czáfolat után, melyben azt V. L. részesítette. (*Bünt. Jog Tára* V. köt. 26. sz.).

Azon, főleg gyakorlati szempontból merített súlyos érvek, melyek a concurrens indítvány által az elévülés, a sértett fél akarata ellenére megindított eljárás és az indítvány visszavonásának hatálya tekintetében előidézendő inconvenientiákat oly szembeszökőleg feltüntetik, már magukban eléggé bizonyítják, hogy a törvényes képviselő a sértett féllel concurráló indítványozási joggal nem bírhat.

Cikkező azonban a törvény, szövege szerint is nagy tévedésben van, midőn állítja, hogy »semmiféle törvény, a btk. 113. §-a sem vonja meg az indítványozási jogot a törvényes képviselőtől az esetre, ha a képviselt 16-ik évét már betöltötte.» Mert legalább a btk. 232—237. §-ai alá eső büntettek nézve — mint azt fenebb kimutattuk — a btk. 238. §-a expressis verbis mondja, hogy »csak» a sértett fél, az indoklás szerint a »közvetlenül sértett fél» indítványára indítható meg a bűnvádi eljárás. A contrario tehát kifejezetten kizárja btkünk a törvényes képviselő concurráló indítványozási jogát.

De kizárja ezt a magánindítvány s különösen az erőszakos nemi közösülést magánindítványi cselekménnyé tevő alapok természete is.

Csodálatos, hogy cikkiró belátván, sőt arra alapítván még következtetését, miszerint az indítványozási jog »a sértett fél személyének létezéséhez van kötve», e helyes alapon be nem látta, miszerint a magánindítványt személyes jognak mondani s azzal a sértett félen kívül mégis mást is felruházottnak mondani: contradictio in adjecto, hogy ezek egymást kizáró fogalmak.

Oly jog, melylyel rajtam kívül más is bír, melyet kívülem más is tet zése szerint, akaratom ellenére is gyakorolhat, nem személyes, nem a személyhez kötött jog.

Azon alap, melyre a magánindítvány az erőszakos nemi közösülésnél fektetve van s mely azt helyesen indokolja — megdől; ellenben mind az a hátrány, mely a magánindítvány ellen általában szól, fokozottan előtérbe lép, mihelyest a sértett fél indítványi jogával concurráló jogot adunk az ő törvényes képviselőjének.

Az állam lemond büntető jogáról, hogy a szemérem elleni támadásnak titokban maradását lehetővé tegye — mondják ez indokok. (L. Anyaggyűjtemény I. köt. 385—87. 1. és II. köt. 394—95. 1.)

A jogrend közérdekeinek tehát felébe helyezi az állam a sértett nő magánérdekét s ennek megóvhatása céljából a sértett nő kezébe adja a büntető hatalom gyakorlatának feltételét. Az állam beleszólási jogát feladja, gyámkodó kezét a sértett nő akarata ellenére a dologba nem avatja, mert az itt, a dolog természeténél fogva vészthető lehet. Az állam nem vindicál magának mindent tudást, hanem belátja, hogy a kifejlett értelmi tehetséggel bíró egyén jobban meg tudja bírni, hogy ez esetben mi szolgál inkább hasznára. Nem mint örökös állami gyámság alatt állóval, hanem mint saját sorsával önállólag rendelkezni képes és rendelkezni méltó egyénnel áll szemben az állam akkor, midőn büntető hatalmát a megsértett kezébe adja, hogy azzal úgy éljen, a mint jónak látja.

Büntessen, ha a tett köztudomásúvá tétele szeméremérzetét nem sérti, ha a megtörtént dráma áldozataként a közönség előtt szerepelni nem átalja, ha nevét a közbeszédnek, a megszólásnak s — mi rendes — a hivány rágalmazásnak kitenni nem restelli, főleg pedig ha azt véli, hogy jövőjét nem kockáztathatja, nem ássa alá, ha a világ saját vallomásából értesül arról, hogy a nő legdrágább, legféltettebb kincsét elvesztette.

Ellenben bocsásson meg bántalmazójának, nem vallás-erkölcsi motivumból: hogy ellensége iránt nagylelkűséget, kegyelmet gyakoroljon,* hanem saját érdekében, azon élettapasztalat folytán, hogy a nagy sérelem titkon elszenvedése által még mindent megmenthet.

Tagadhatlanul nagy áldozat a jogbiztonságot őrző állam részéről; de nem nagyobb, mintha a nőt, kit a brutális támadástól megóvni képes nem volt, a büntett hivatalból üldözése által közbeszéd tárgyává teszi és az élet kérelhetlen utmutatása szerint a nő jövőjét tönkre teszi, azt nem ritkán halálba kergeti.

Kérdjük már most, összeegyeztethető-e az erőszakos nemi közösülés magánindítványi természetével a törvényes képviselő concurrens indítványi joga.

Nem hisszük, hogy ezt akár btkünk kifejezett rendelkezésével, akár intentiójával, akár a dolog természetéből merített érvekkel elfogadhatólag megindokolni lehetne.

Mert a büntetendő cselekmény csak a sértett félen hajtván végre, a magánindítvány alapja — a sérelem titokban maradásának szüksége — csak az ő részén forog fen s ennél fogva rajta kívül az alapok folyamánynak t. i. az indítvány meg nem tételének jogával más fel nem ruházható.

Fel lehetne ugyan e felfogás ellen hozni, hogy ép az erőszakos nemi közösülés képez oly cselekményt, mely nem csak a sértett félre, hanem azon családra is szennyt vet s ennél fogva az indítvány azt is érdekli, melyhez a sértett nő tartozik. — Nem oszthatjuk e felfogást. Mert a mint nem hárit szégyent a családra, ha annak valamely tagját meggyilkolják, meglopják, vagy megcsalják, ép oly kevésbé teszi azt, ha valamely nő tagján brutális erőszakot követnek el. Nem is azért, hanem azért bír nyomattal az elkövetett erőszak titokban tarthatása, nehogy a köztudomásra jutás folytán fokozottan érzett szégyene miatt és köztapasztalás szerint tönkre tett jövője feletti kétségbeesésében maga a sértett nő vessen véget életének.

Ezekből láthatni, hogy az erőszakos nemi közösülés magánindítványi jellege, a sértett fél személyes érdekében találja existenciáját, létokát. Ebben és nem a közérdek kicsiségében vagy másodrendű voltában; mert oly tett által, mely már rendes, nem minősített eseteiben is 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő, DOCHOW helyes megjegyzése szerint, a közérdek nincs, rendszerint csak másod vonalban érintve.

* L. LEMÉNYI János cikkét a *Jogi. Közl.* f. é. 18. sz.

Ha azonban ez így áll úgy in thesi, mint de lege lata, akkor a személyes sérelem megtoroltatásának jogával a nem sértett törvényes képviselő fel nem ruházható.

Aztán azon botrány, melyet a magánindítvány szülhet t. i. hogy a sértett fél a tőle függő indítványi joggal visszaélve, azt üzérkedés, alku tárgyává teszi, vagy zsarolásra használja fel,* fokozódik, ha a törvényes képviselő is felruháztatik indítványi joggal.

A személyében közvetlenül nem sértett, a jövőjét — par excellence: férjhez menetelét nem féltő törvényes képviselő inkább hajlandó lesz az indítvány megtételével fenyegetődni s ha a tettes ezt busás áron el nem hallgattatja, az indítványt meg is tenni, ha még úgy titkolná is az esetet a sértett nő. Viszont, inkább hajlandó lesz a törvényes képviselő alkura lépni s az indítvány megtételétől jó pénzért elállani, mint a nyilvánossággal leszámolt sértett nő.

A mondottakból tehát következik, hogy vagy fontosabbnak tartja a törvényhozó az erőszakos nemi közösülés által mindannyiszor sértett jog- és személybiztonság közérdekeit és akkor azt átalán, vagy bizonyos feltételekhez kötve hivatalból üldözendővé teszi. Vagy nagyobb súlyúnak tartja közszempontból is a sértett fél érdekeit és akkor — miként helyesen a mi btkünk is — magánindítványtól függővé teszi a kérdéses cselekményt. De ha egyszer magánindítványivá tette, akkor az indítvány joga csak és egyedül azt illetheti, a kin a büntetendő cselekmény elkövetett.

Nem bizonyít ez ellen az, hogy a kir. Curia egy esetben másként magyarázván a törvényt, indítványi jogot adott a törvényes képviselőnek is (1882. évi jun. 17-én 904. sz. I. Bűnt. J. T. V. k. 24. sz.); mert ugyanazon bíróság ezután ismételtén csak a sértett felet találta e joggal btkünk által felruházottnak (1883. év máj. 1-én 2913. sz., I. B. J. T. VI. k. 9. és 12. sz. 1883. máj. 29. 1930. sz.).

Dr. Jancsó György.

A budapesti kir. ítélő tábla egy végzése.

Az eset a következő: P. Pál rózsahegyí ügyvéd által képviselt U. S. felperes a rózsahegyí kir. járásbíróóság mint polgári járásbíróóság előtt sommás keresetet indít P. Bernát rózsahegyí ügyvéd által képv. T. M. földbirtokos s szeszgyáros alperes ellen: burgonyafőző átvétele s 350 frt s jár. megfizetése iránt.

Alperes illetékességi kifogással él: jelen kereset nem tartozik a polgári bíróság hatásköréhez, mert alperes saját terményeit szeszgyárában iparszerűleg feldolgozza, a kereset alapjául szolgáló ügyletet is szeszgyárára vonatkozólag kötötte meg, az tehát a keresk. törv. 259. §. 6. pontja értelmében reá vonatkozólag kereskedelmi ügylet és így a keresk. eljárást szabályozó ministeri rendelet (3269/1881. sz.) 5. §-a értelmében ezen kereset már ennél fogva a keresk. bíróság hatásköréhez tartozik; eltekintve azonban ettől stb. sat... kéri a birói illetékesség leszállítását.

Felperes: a kereset alapjául szolgáló ügylet, nem lehet kereskedelmi ügylet, mert felperes csak ócska vasárukkal üzérkedő zsibáros, kinek üzlete a becsatolt községi bizonyítvány szerint a kis ipar körét nem haladja túl, ennél fogva az általa kötött ügyletek a keresk. törv. 5. §-a értelmében kereskedelmi ügyleteknek nem tekinthetők; ettől eltekintve stb.... kéri ennél fogva, [miszerint alperesi kifogás mellőzésével stb.

A rózsahegyí kir. járásbíróóság 1978/1882. sz. végzése: A birói illetékesség leszállítatik, stb.

A budapesti kir. ítélő tábla 17886/1883. sz. végzése: A kir. járásbíróóságnak végzése megváltoztatik és birói

illetékességének megállapítása mellett ugyanaz további szabályszerű eljárásra utasíttatik.

Mert: «Az 1875: XXXVII. tcz. 5. §. rendelete szerint ezen törvénynek szabványai zsibárosokra csak annyiban alkalmazhatók, a mennyiben üzletük a kis ipar körét meghaladja; már pedig felperes üzlete a B. alatt becsatolt okmány tanúsága szerint a kis ipar körét nem haladja meg, itt tehát a kereskedelmi törvény szabványai nem alkalmazhatók, mihez képest fent kitett módon határozni kellett.»

E néhány sorban a kir. ítélő tábla nem kevesebb, mint 3 elvet mond ki, nézzük azokat sorba:

I. «A kereskedelmi törvény szabványai zsibárosokra csak annyiban alkalmazhatók, a mennyiben üzletük a kis ipar körét meghaladja» így hangzik az első; ezen elvi enuntiatio azonban nyilvánvaló ellentétben áll a kereskedelmi törvénnyel, mert:

a kereskedelmi törvény 3. §-a szerint kereskedőnek az tekintendő, ki saját nevében kereskedelmi ügyletekkel iparszerűleg foglalkozik; kereskedőnek tekintendő tehát a zsibáros is, tehát a kereskedelmi törvény szabványai is reá alkalmazandók, hacsak a törvény maga őt azok alól ki nem veszi. Kiveszi-e azonban a végzés által hivatkozott 5. §. a zsibárust a keresk. törv. szabványai alól egyáltalán? nem; mert ezen 5. §. szerint «jelen törvénynek a kereskedelmi cégekre, a könyvekre és a cégvezetésekre vonatkozó intézkedései... a zsibárosokra... csak annyiban nyernek alkalmazást, a mennyiben üzletük a kis ipar körét meghaladja»; a törvény ezen §-a tehát taxative jelöli meg azon szabványait, melyek a zsibárosokra nem nyernek alkalmazást, a miből a logikai magyarázat legprimitívabb szabálya szerint az következik, hogy a kereskedelmi törvény többi szabványai igenis nyernek alkalmazást azon zsibárosokra is, kiknek üzlete a kis ipar körét nem haladja meg.

II. A végzés kiindulva abból, hogy a kereskedelmi törvény szabványai a kis ipar körét meg nem haladó üzlettel bíró zsibárosokra nem alkalmazhatók: absolute — tehát tekintet nélkül arra, hogy a kereset alapjául szolgáló ügylet annak másik alanyára vonatkozólag kereskedelmi-e vagy sem — kimondja, hogy «itt tehát a kereskedelmi törvény szabványai nem alkalmazhatók» vagyis kimondja azt, hogy:

«a kereskedelmi törvény szabványai csak oly ügyletre alkalmazhatók, mely mindkét alanyára vonatkozólag kereskedelminek tekintendő»; hogy a keresk. törv. 1. s illetve 259. §-aiból ép annak ellenkezője folyik, az természetesen egy legfelsőbb fórumot nem kötelezhet.

III. Kétséget sem szenved, hogy a jelenlegi keresked. eljárást szabályozó minist. rendelet is azon jogalkotásaink közé tartozik, melyeknek tanulmányozását jogalkotóinknak nem lehet eléggé melegen ajánlani; hadd tanuljanak belőle, miként ne kelljen törvényt avagy rendeletet szövegezni. — Ezen szerencsétlen ministeri rendelet szövegezésének pongyolaságát, hibáságát stb. bőven kimutatta egy nálam sokkal avatottabb toll (I. Dr. ZSÜGÖD BENŐ «Kereskedelmi jog és kereskedelmi eljárás» című cikkét a Magyar Igazságügy 1882. évi július havi füzetében) és ezen szövegezést ad absurdum vezetendő kimutatta egyebek között azt is, hogy ezen rendelet 5. §-ának szövegéből «a kereskedelmi bíróságok hatásköréhez tartoznak: a keresk. törv. 258. §. 1., 2. és 4. pontjaiban, valamint a 259., 260. és 261. §-aiban felsorolt keresked. ügyletekből felmerülő keresetek, ha alperes kereskedő vagy e nélkül is, ha az ügylet alperest illetőleg kereskedelmi ügyletet képez» tulajdonképp az következik, miszerint «a kereskedelmi bíróságok hatásköréhez csak is oly kereskedelmi ügyletekből eredő keresetek tartoznak, melyek felperesre vonatkozólag is kereskedelmieknek tekintendők», a mi — mint cikkíró is kifejti — nyilván ellenkezik úgy a rendelet alkotóinak intentiójával, mint a dolog természete és hazai gyakorlatunkkal. — A mit azonban a nevezett cikkíró csakis az említett 5. §. hibás szövegezése

* I. Anyaggyűjt. II. k. 394—5. l.

illusztrációjával felhozott, lám megvalósult a jelenleg közölt kir. táblai végzésben; mert daczára annak, hogy az alperes által felhozott azon tények: hogy ő saját terményeit feldolgozó szeszgyáros s hogy a kereset alapjául szolgáló ügylet tárgyát képező burgonyafőzőt is ezen szeszgyára számára kívánta megszerezni, — felperes részéről tagadásba sem vétettek — daczára tehát annak, hogy a kereset alapjául szolgáló ügylet kétségtelenül alperesre vonatkozólag kereskedelmi ügylet: mégis ezen végzés szerint az ezen ügyletből eredő kereset nem tartozik a kereskedelmi bíróság hatásköréhez azért, mert az felperesre vonatkozólag nem kereskedelmi ügylet!!

A miből Zsögöd Benő tanár úr is levonhatja azon tanulságot, miszerint nagyon helyes a német közmondás «Man soll den Teufel nicht an die Wand malen;» s a mennyiben ő festette falra ezen magyarázat grammatikai szükségszerűségét, az ő lelkiismeretét is terhelje, ha a kir. tábla hű marad a most közlött végzésben kinyilvánított elvekhez.

X. Y.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Horváth Boldizsár** felszólalt. Hazánk jogászai regenerátora hosszú évek óta néma szemrehányásként jár közöttünk. A nemes törekvések, melyek felé az ő kora tört, a nagy művek, melyeket ő kezdeményezett, nem találtak mivelőkre. Feladták a jogreform fejlesztését, tönkre silányították a már kivivottakat, mintha kihalt volna az igazságügyi kormányzásból minden jogászai öntudat. Egy törpe, berozdódott szellem állja útját, hogy feltörekedjünk a kor magaslatára. Azért mintegy eseményyszerűleg hatott a jogászra, hogy Horváth Boldizsár felszólal. Hisz ha csak némán ott ül a házban, mint egy Jupiter tonans alakja van ott a mai igazságügyminiszterrel szemben; hát még, ha kilép a szónoki tribune-re! Adja az ég, hogy ama szellem, mely Horváth Boldizsár lelkéből szól hozzánk, mihamarább szellemévé váljék egy tetterős igazságügyi kormányznak.

— **A juristitium** számos panaszra adott okot úgy a birói, mint az ügyvédi körökben. Legtöbb panasz azonban érkezik hozzánk vidéki járásbíróságok részéről. Az utóbbi időben hozott törvények tudvalevőleg fölötté megszorították a járásbírósági teendőket s a törvényszünet leginkább, itt érezteti hatását. Oly helyeken, hol különben rendesen egyensúlyban volt a munkaforgalom, a restantia semmi, a legnagyobb erőmegfeszítés mellett sem képesek a nyáron feltornyosodott restantiákat úgy feldolgozni, hogy a folyó ügyek azok alatt ne szenvedjenek. Az ez évi kimutatás az eddigiekkel szemben aligha nem drasztikus módon fogja illusztrálni a törvényszünet ebbeli eredményeit.

— **Az írói jog és a sajtóipar** érdekei tárgyában rendkívül érdekes per folyt a kereskedelmi és váltótörvény-szék előtt, melyben hozott felsőbírósági ítéleteket jövőheti számunk melléklapján közöljük. A keresetet egy író az alapon indította, mert a lap kiadására vállalkozott kereskedő a vállalatot azért beszüntette, mivel a kiadói ügylet tárgyát képező folyóirat kiadása már az első szám megjelenése alkalmával reá nézve veszteséggel járt volna, összesen addig csakis 15 előfizető jelentkezvén. Az író keresetében alperest a lap kiadására, a lap kiadásából előállható tiszta nyereség kikötött hányadának s hat havi fizetésnek megtérítésére kérte marasztalni. A két elsőfoku bíróság ítéleteinek indokaiban fölötté érdekes és nagy horderejű elvi szempontokat vetett fel. Sajnálандó, hogy a Curia azok tekintetében elvi megállapodást nem enuntiálhatott azokra kiterjedő felebezés hiánya következtében.

— **A részvényjog codifikációjában** forduló pontot jelez azon törvényjavaslat, mely ezen év szeptember havában a német birodalmi gyűlés elé terjesztetett. A javaslat nem egyszerűen novella, hanem organikus feldolgozása az egész ide vonatkozó anyagnak; kiterjed a betéti részvénytársaságokra és az egyszerű részvénytársaságokra. Jellemvonásai: az állami concessio rendszerének mellőzése, másrészt az alapítási stadium rendszabályozása, éles praeventiv intézkedések, szigorubb civilis és büntetőjogi repressáliák. Rendszerét mi sem illusztrálja jobban, mint az, hogy a névre szóló részvények minimális névértéke 1000 márkában, a

bemutatóra szóló részvényeké 5000 márkában van megállapítva, és pedig olyképp, hogy hányadrészvénynek nincs helye. Az első részvényaláírók felelőssége az egész névértékre kiterjed és pedig két éven belül. Az alakuló közgyűlést, melyet meg kell előznie az alapszabályok megállapításának az alapítók által, valamint az első igazgatóság és a felügyelő bizottság megválasztásának, a bíróság hívja egybe és a bíróság vezeti. A részvénytársasági prospektus rendszerét mellőzi ugyan, de a részvény aláírási ívekbe bizonyos tájékoztató adatok felvételét kötelezőleg előírja. Szigorú intézkedéseket tartalmaz nem különben a nem készpénzből álló betétekre és az alapítóknak vagy másoknak kikötött különös előnyökre vonatkozólag. A társasági mérleg felállítására újabb elveket szab meg. A felügyelő bizottság hatáskörét tüzetesebben körvonalozza és felelősségét szigorítja. Büntető határozmányaiiban oly messze megy, hogy bizonyos esetekre 5 évig terjedhető fogházat állapít. A tervezetet kísérlő indokolás felette nagy becsű irodalmi mű. A részvényjog terén az utolsó évtizedben felmerült reform, követelmények behatóan és tudományos mértékkel találják abban méltatásukat. Melléklet gyanánt a tervezet indokolása igen érdekes adatokat közöl az 1873-iki krízis kihatásairól a részvényügyre, továbbá közli a nevezetesebb európai államok törvényhozási és irodalmi mozgalmainak áttekintését. Magyar szempontból megemlítést érdemel, hogy a melléklet csaknem egész kiterjedésében közli a magyar kereskedelmi törvény részvénytársasági intézkedéseit, valamint a hivatalos indokolásban is számtalanszor részint helyeslőleg részint bírálólág megemlékezik a magyar részvényjog álláspontjáról.

— **Németországban** a bűnvádi eljárás reformja iránti törekvésekkel kapcsolatban Dr. JACOBÍ ügyvéd lapot alapít, melynek feladata lesz közölni mindazon bűneseteket, melyekben valaki ártatlanul elítéltetik. A nevezett ügyvéd nyílt levélben felszólítja kartársait, hogy a tudomásukra jövő eseteket okmányokkal felszerelve közöljék a szerkesztőségnek.

— **A francia bírák fizetése** az 1883-iki törvény szerint következőleg alakul. Párisban a Cour d'appel-nél: Első elnök 25000, elnök 13750, bírák 11000, procureur general 25000, avocat general 13200, helyetteseik 11000, greffier en chef 8000, commis greffier 5000 frank. A többi Cour d'appel-nél: Első elnök 18000, elnök 10000, bírák 7000, procureur general 18000, avocat general 8000, helyetteseik 6000, greffier en chef 4200, commis greffier 3500 frank. Az elsőfoku tvényszékek négy osztályba vannak sorozva. I. Páris: elnök 20000, alelnök 10000, vizsgáló bírák 10000, bírák 8000, ügyész 20000, helyettesei 8000, greffier en chef 6000, commis greffier 4000 frank. II. Azon városok, melyek lakossága eléri a 80000 számot: elnök 10000, alelnök 7000, vizsgáló bíró 6500, bíró 6000, ügyész 10000, helyettesei 5000, greffier 2400, commis greffier 3000. III. Azon városok, melyek lakossága eléri a 20000 számot: elnök 7000, alelnök 5500, vizsgáló bíró 5000, bírák 4000, ügyész 7000, helyettese 3500, greffier 1500, commis greffier 2500. IV. A többi városokban: elnök 5000, alelnök 4000, vizsgáló bíró 3500, bírák 3000, ügyész 5000, helyettese 2800, greffier 1200, commis greffier 2000. — A Cour d'appel-ek száma 27, az első foku tvényszékek száma 376. A Cour d'appel-eknél van összesen 541 bíró (beleértve az elnököket is) és 147 ügyész. Az első folyamodású tvényszéknél van 1572 bíró (beleértve az elnököket és vizsgálóbírákat) és 433 ügyész.

— **A francia bíróságok** a múlt héten tartották a szünidő utáni szokott megnyitójukat. A szent misében való részvétel, mely a megnyitást megelőzni szokta, ezuttal igazságügyministeri körirat útján a bíróságok belátására bízott. Nagy feszültségel várták; a semmitőszék megmaradt a régi szokás mellett és a «Conge messe» rendkívüli nagy ünnepélyességgel megtartott.

— **Igen hasznos gyűjtemény** jelent meg egy bécs-új helyi ügyvéd Dr. RIEHL Antaltól: «die Strafprozessordnung etc. erlättert durch die Spruchpraxis». A műben az osztrák felsőbírósági bűnügyi határozatok nagy része fellelhető, mely körülmény annál becsebbé teszi a művet, minthogy Ausztriában a felsőbíróság által hozott határozatok jelentékeny befolyást gyakorolnak a törvények magyarázatára és alkalmazására.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Széchenyi-tér 5—6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 rt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Birói szervezetünk reformkérdései. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — Észrevételek a közjegyzői novelláris törvényjavaslata. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — Tanulmányok a magánjog dogmatikájából. Dr. FARKAS LAJOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Felebbvitel a végrehajtási eljárásban. Dr. NAGY ÁRPÁD lőcsei ügyvéd. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Birói szervezetünk reformkérdései.*

Az esküdszék.

A bűneset birói eldöntésénél első sorban nem jogról, hanem annak megállapításáról van szó, vajon a bíraskodás tárgyát képező tény valóban megtörtént-e vagy nem. Ezen functio teljesítése a speciális jogász képzettséghez nincs kötve. Bármely ember a mindennapi életben gyakran jön azon helyzetbe, hogy véleményt alkosson magának egyáltalán közvetlenül nem észlelt tény megtörténtéről és ebbeli vizsgálódása eredményéhez alkalmazza további elhatározásait. Nem mutatkozik tehát aggályosnak és ellenmondásosnak a szakbíró mellé laikusokat adni, ha azon egyének *értelmességéről, jellemzilárdságáról, higgadt gondolkodásáról és elfogulatlanságáról* előzetesen meggyőződést szereztünk.

Az esküdszék a szakbíró kezében, (mely utóbbi minden körülmények közt az eljárás tulajdonképeni intézője és döntő tényezője marad), tükre a bizonyítékoknak, bizonyítási eszköz, mint az angol eljárásban nevezik. A bíró azon hatást, melyet a produkált bizonyíték az esküdtre tesz, a maga véleményének megállapítására, eshetőleges tévedéseinek kijavítására értékesíti,** s meg van akadályozva az, hogy a bírónak netalán egyoldalú, és évek során át gyakorolt azonos foglalkozásánál fogva fásulttá válható nézpontjai *kizárólagos* befolyást gyakoroljanak az ügyek mikénti eldöntésénél. A laikus elem az igazságszolgáltatás látkörét szélesbiti, a bűnesetek individualizálását, az élet melegétől áthatott felfogását előmozdítja; a birói ítéletek az ész és a szív egyenjogu összműködésének eredménye gyanánt jelenkeznek.

Elferditik az esküdszéki intézmény alapgondolatát, azok, kik a bíró és az esküdt közti viszonyt úgy tüntetik fel, mintha azon dőlne el a kérdés: ki ura a ténykérdésnek és ki ura a jogkérdésnek. A gyakorlatban ezen különválasztás nincs meg. Angolországban nem is az esküdt a souveraine, — ez volt tudvalevőleg a continentális esküdszék gyermek-éveiben az esküdtek kedvencz epithetona. Angolországban a souveraine szó a bíróságra nyer alkalmazást. Az esküdti hivatás ott nem valami disz-tiszttség, hanem a bíróságnak teljesített szolgálat, s a bíró, az egész felelősség őt illetvén meg, a mellett hogy visszavetési joggal bír, többek közt jogosítva van az esküdteket, ha a verdikt tekintetében nem képesek egyhangúságra jutni, további körutjában magával vinni mindaddig, míg az egyhangu-

ság megvan. A continentális esküdszéknél is ma már annyira átszövik egymást a hatalmi körök, hogy legfőleg az tekinthető megállapítottnak, miszerint a ténykérdések körül az esküdt van hivatva tulnyomólag befolyást gyakorolni, a jog- és bünteteskérdések körül pedig a szakbíró. A bűnösségnek mikénti eldöntésére különösen a bíróság negative hat az által, hogy valamely qualificatióra nem tesz fel kérdést; positiv irányban pedig a bírónak a szakbeli szempont érvényesítésére mint eszközök rendelkezésére állanak: a kérdések formulázása, a jogi oktatás, a resumé, a verdiktben levő ellenmondásra való figyelmeztetés, a verdikt felfüggesztése, stb.

A közreműködő két elem, egymást folyton kiegészítve, önkényt azon térre szorítkozik, melyre tapasztalatai és tudománya kiválólag utalják.

A bizonyítékok szabad mérlegelési rendszerének sikeres alkalmazása egyenesen feltételezve van a bíróság azon szerkezete által, melyet egyes-egyedül az esküdszék nyújt.

A szabad mérlegelés mellett a birói hatalom óriásilag nő. A bíró subjectiv felfogása előtérbe lép; végzetes tévedések elkövethetők. BERLIER szerint a bíró kezében ezen jog: *pouvoir trop redoutable*, GLASER szerint: *schwindelerregende Gewalt*.

A legnagyobb gondolkozók állították fel azon tételt, hogy egy három, négy vagy öttagu tanácsra, mely ugyanegy állásu, körülbelül ugyanegy műveltségű és a társadalmi viszonyokról ugyanegy felfogásu egyénből áll, és mely tanács a hosszú együttműködés folytán bizonyos egyoldalúságra és megállapodottságra könnyen hajlik: a döntést a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett bizni nem szabad.

Ha lehetne az elsőfoku szakbírói tanácsokat nagyszámu, pl. 10—12 tagból összeállítani, mint ezt részben az 1843-iki többségi javaslatban feltaláljuk, ebben némi garantia rejlenék; mert a hol több egyén győződik meg egy tény valóságáról, ott több bizonyossággal mondható, hogy a mérlegelés nem egyénies szempontokon alapszik. De teljes megnyugvással csakis az egymással szemben idegen és egymást ellensúlyozó disparat tényezők összeségére lehet bizni az ezen bizonyítási rendszerben rejő korlátlan hatalmat. Midőn egy bizonyíték szétágazó életnézletű számos egyénben ugyanazon meggyőződést keltette, különösen ha ezek véleményök megállapítására nézve egymással nem érintkeztek és egymást nem befolyásolták, ez esetben, de csakis ez esetben biztosnak mondható, hogy ezen meggyőződés a logika *objectiv* szabályai szerint alakult.

Az esküdszéki eljárás az, melyben két collegium külön mérlegelése után szabad csak elítélni valakit; ha vetot mond az egyik, nincs elítélés.*

A törvényhozások a bizonyítási szabályokat súlyos bűnesetekben tényleg csakis azon cautela mellett merték eddig

* Az előző közleményt l. a 45. számban.

** Als die einzig würdige Auffassung des Geschwornengerichts erschien es, dass Niemand verurtheilt werden soll, von dessen Schuld der rechtsgelehrte Richter nicht eine hinreichende Anzahl rechtschaffener und verständiger Männer zu überzeugen vermochte. (Bar: Recht und Beweis)

* A két tanács ugyszólván kölcsönös felelbezési bíróságot képez egymással szemben. A szóbeliség behozatala folytán elvesztett felelbezési fok ily módon teljesen pótolva van, és pedig nem egy házagosan informált és hónapokkal később határozó bíróság által, mint ezt a legtöbb szakbírói eljárásokban látjuk, hanem oly módon, hogy a felelbezési bíróság végig hallgatja az elsőfoku tárgyalást és ott a helyszínen azonnal kijavítja a hibákat és megfelelőleg intézkedik.

megszüntetni, hogy az ítélő bírakat kétféle elemből veszik; a két collegium egymásra hatásában és kölcsönös ellenőrzésében keresik a bírói tévedések elleni óvszert.*

Ausztriában kétszer szüntették meg a bizonyítási szabályokat és mind a kétszer akkor, midőn behozták az esküdszéket; 1850-ben az esküdszéki eljárást létesítették és ezzel együtt a szabad mérlegelést; 1853-ban az esküdszék kiküszöbölésével elfogadták a negatív bizonyítási rendszert és csak 1873-ban az esküdszék ujalagos behozatala tudott véget vetni uralmának.

Francziaországban szintén az esküdszékkel kapcsolatosnak fogták fel már a múlt század végén a «preuves morales» rendszerének behozatalát.

Angliában az esküdszéki eljárást is bizonyítási szabályokhoz kötik. Kétes értékű és az esküdszék félrevezetésére alkalmas bizonyítékokat nem szabad az esküdszék elé vinni. Törvényszéki gyakorlat és részben törvény által meg van határozva, hogy mi tekintethetik bizonyítéknak. A bíró csak azon esetben kéri ki az esküdtek szavazatát, ha megfelelő minőségű külső bizonyítékok forognak fen (evidence to be left to the jury); ha ezek hiányzanak, a bíró utasítja az esküdteket a felmentésre. Midőn pedig az ügy az esküdtek döntése alá bocsátatik, a bíró a praecedensek nyomán kitanítja őket, hogy mely bizonyítéknak mennyi súly tulajdonítható. —

A kik azzal támadják meg a juryt, hogy nem indokolja ítéleteit, figyelmen kívül hagyják, hogy ennek tulajdonképeni okozója nem az esküdszék, hanem a bizonyítékok szabad mérlegelése. Itt is azon jelenség mutatkozik, hogy az esküdszéki eljárás az új bizonyítási rendszer igényeit következetesen keresztülviszi, a szakbírói eljárás pedig lehetőleg kitér előlük.

A szakbírói eljárás épen az által, hogy indokolással láttatja el ítéleteit, oly elemet visz be a bizonyítási rendszerbe, mely nem egyéb mint a kötött bizonyítási tan maradványa. Egy ember számot adhat arról, hogy mily módon győződött meg valamely tény valóságáról; leírhatja azon gondolatmenetet, melynek útján megállapodásra jutott; betekintést is nyújthat a maga lelkiületébe. De hogy három, négy vagy öt ember lelkiismerete teljesen ugyanazon processuson ment legyen keresztül, hogy a bíróság minden egyes tagjára ugyanazon jelenségek ugyanugy hatottak legyen, az az életben soha sem szokott megtörténni, s midőn egy bírói ítélet *ilyesmit* akar elhítni, nem felel meg a valóságnak. Ha pedig azon kisegítőt választja a bíróság, hogy csak oly tények és érvelések vétetnek fel az indokolásba, melyek a tanács minden tagjára vagy legalább többségére hatottak azonos irányban, akkor a kifejtés egésze bizonyára igen kevésbé meggyőző lesz, a mennyiben talán épen a kisebbségben maradt pontok voltak az egyes tagok meggyőződésére nézve döntők.

Gyakorlatilag ma teljesen úgy áll a dolog, hogy az

* Már Feuerbach egyenesen ily értelemben állította fel a kérdést a következő gyakran idézett tételével: Zwei Wege wurden bisher von der Gesetzgebung versucht, um dem Volke die gerechte Ausübung der Strafgewalt zu verbürgen: entweder man liess das Urtheil über die Strafe selbst in einer und derselben physischen oder moralischen Person vereinigen, stellte aber gesetzliche Regeln über den Schuldbeweis auf, und verpflichtete den Richter, seinen Ausspruch über Schuld oder Nichtschuld durch Subsumption seiner Überzeugungsgründe unter die gesetzlichen Beweisregeln äusserlich zu rechtfertigen, oder man beschränkte das Gericht lediglich auf das Urtheil über die Strafe und machte dieses abhängig von der erklärten übereinstimmenden Überzeugung anderer, von dem Gerichte selbst verschiedener Personen über das Dasein der Schuld, mit anderen Worten: von dem Schuldausspruche unbetheiligter Mitunterthanen (Pairs) des Angeklagten (Geschwornen). Wo die Gesetzgebung weder durch das eine noch durch das andere Mittel Fürsorge getroffen hat, da mag man wohl von einer Strafgewalt sprechen, aber eine Strafgerechtigkeit ist, wenigstens der Form nach, nicht vorhanden.»

Németországban a jelen század harmadik és negyedik tizedében a szakemberek közül igen sokan az esküdszéket csak azért ellenézték, mivel azt tartották, hogy ezen intézmény a bizonyítási szabályokat nem tűri meg és pártolták a szakbírói eljárást mint azon eljárási rendszert, mely azokat megköveteli.

ítélet indokolása és a rendelkező rész közt tulajdonképen semmi kapcsolat sem áll fen. Nem szükséges, hogy a bírói tanács vagy annak csak többsége elfogadja az indokolást. Még az sem szükséges, hogy a bíróságnak legalább egy tagja azt magáénak vallja egészben. Meg van engedve, hogy egyik az egyik részt, másik a másik részt és a harmadik a harmadik részt tekintse a maga véleményére nézve irányadónak s a többit repudiálhassa. A bíróság tanácskozásában felhozott és az egyes tagokra irányadólag hatott bizonyíték kisebbségben lehet. Kifelé úgy tűnik fel, hogy a bíróság a szövegezett indokolásra alapította ítéletét, holott ha azon indokolás szavazásra becsáttatnék, felmentés állana be.

Szakkörökben tudják, hogy az ítéletnek indokokkal való támogatása képzeleti alapon nyugszik. Tudják, hogy az indokolás rendszerint a bíróság egyik tagjának vagy a jegyzőnek *egyéni* műve. Tudják azt is, hogy fontos és kétes esetekben az indokolás nem egyéb, mint az alsó bíróságnak a jogorvoslattal szemben álló védírata a felső bíróság előtt. Tudják, hogy a szóbeliség mellett az indokolás egyik vagy másik ténynek *akarattalanul* is erősebb kiemelése által könnyen félrevezetheti a felső bíróságot. És mégis fentartják a jelenlegi rendszert csaknem minden országban, mert a verdikt alakjától visszariadnak.

Köztudomásu, hogy a legjelesebb processualisták közül többen nem azért fogadják el az ítélet indokolását, mintha belsőleg jogosultnak tartanák, hanem mivel dacára annak, hogy nem illik a rendszerbe, szerintök hasznos szolgálatot tesz annyiban, hogy a bíróságot telhetőleg számadástételre szorítja.

Az 1843-iki többségi javaslat a felmentő ítélet indokolását elengedte a bíróságnak; a braunschweigi 1849-iki bűnvádi eljárás, mely el van ismerve mint olyan mű, mely az új eljárási rendszer consequentiáit elvileg helyesen levezette, a szakbírói ítélet indokolását teljesen elejté. Ez az egyik módozat, mely megoldásra vezet. A másik pedig — a mai körülmények közt szintén pium desiderium — az, hogy a bírói tanács minden tagja külön szerkesztené a maga indokolását. Közös volna az ítélet rendelkező része, vagyis a conclusio, mely igenis lehet szavazás tárgya; ellenben minden egyes tag belügye volna azon lelki processus, mely a conclusióra vezetett. Ilykép az is eléretnék, hogy a döntő momentumok sokkal hivebb lenyomata jönné a felső bíróság elé s az alsófoku bíróság működésébe is több élet fogna vitetni. *A cumulativ indokolás szerkesztése okozza ugyanis jórészt azt, hogy a bíróság tagjainak egyénisége semmiképp sem jut érvényesülésre.* Egyik tag dominál és irányt ad, az ő subjectivitása némi lenyomatot nyer az indokolásban, a többen szavaznak...

Nem kívánjuk tovább követni az indokolási kényszer fenálló rendszerének nyomasztó consequentiáit, minthogy az nem tartozik közvetlenül tárgyunkhoz; annyit azonban már az eddigiek nyomán is bizvást constatálhatunk, hogy az esküdszék indokolás nélküli verdiktjének, az oraculum-szerű kijelentésnek, mint azt az esküdszék ellenfelei nevezik: a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett több észszerűsége van, mint a szakbírói indokolási rendszernek, — a mi kétségtől ismét adat arra, hogy az esküdszék a modern bűnvádi eljárási elveknek ugyszólván testére öntött bírósági szervezete.

A bírói tanács ketté-osztottságának nem kevésbé életbevágó előnye az, hogy a bűnösség és a büntetés közötti compensatiót, a discretionárius bíráskodás azon gyakorlatát, miszerint a bíró a tények iránti kételyét azzal nyomja el, hogy alacsonyra szabja a büntetést, lehetetleníti.

Mig a törvényes bizonyítási elmélet érvényben volt, ezen veszélyt megelőzték azzal, hogy a bíró kényszerítettett a bizonyítási szabályok alkalmazása végett a ténykérdést különválasztani és önálló mérlegelés tárgyává tenni; a

compensationának tehát nem volt tere. De ha mellőzni akarjuk a bizonyítási szabályokat (a mint ez már ma categorikus imperativusnak tekinthető), ha a bíróra bizzuk minden korlát nélkül a bizonyítási kérdések eldöntését, és ha e mellett nem szándékunk lemondani egy garantiáról, mely a régi rendszerben is megvolt, alig marad más, mint a bírói tanács *személyeire* nézve állítani fel a különválasztást. E nélkül mindig fognak egyes nyomai mutatkozni a régi *Verdachtsstrafe* rendszerének.

Már az 1843-iki javaslat elleni kisebbségi vélemény kiemeli a szakbeli bíráskodás ezen gyengéjét.

«Egyik lényeges hibája az említett javaslatnak — mondja a kisebbségi vélemény — az, hogy abban mind a tény kérdésének elhatározása, mind a törvény büntető rendelkezésének alkalmazása ugyanazon egy bíróságra bízatik; mert a hol ezen két kérdés egymástól bíróságra nézve is szorosan elválasztva nincsen, ott könnyen megtörténhetik, hogy midőn valaki több rendbeli büntetésekről vádoltatott, de egyik büntetést sincs ellene teljesen bebizonyítva, mintegy akaratlanul is összeveszi a bíróság a külön büntetésekre nézve gyanút gerjesztő próbákat s a nélkül, hogy a vádlottat bármely büntetetre nézve határozottan bűnösnek mondhatná, a különféle gyanúból valamely meg nem nevezett büntetést alakít össze s a vádlottat büntetés alá vonja.»

Az esküdszéki pad azon sajátsága, miszerint behívott 36 polgár közül visszautasítás folytán ugyszólván a felek által kijelölt 12 tagból áll, semmikép sem pótolható a szakbeli bíráskodás keretén belül.

Felesleges volna ezen tételt bővebben taglalnunk. Utalunk itt egyedül azon álláspontra, melyet az 1843-iki többségi javaslat a recusatióval szemben elfoglal. A javaslat szerzői, bár tulnyomólag a conservatív párt tagjai valának, nem tudtak megbarátkozni azon gondolattal, hogy a jogról, mely az alkotmányos állam egyik alapkövetelményét képezi, a magyar bünvádi per lemondjon, s ezen szempont behatása alatt a szakbírói eljárásban is megadták a vádlottnak és a közvádlónak azon jogot, hogy közönséges büntettek esetében 3—3 bírót indokolás nélkül visszavethessenek a 12 közül; felségsértés, hűtlenség és a király személye elleni szóbeli sértések esetében pedig, melyekben a kir. tábla lett volna a javaslat szerint hivatva bíráskodni, a vádlott 15 bírót szintén indokolás nélkül visszavethet; (a közvádlónak ezen esetekben a visszavetési jog nem adatott meg). A javaslat ezzel — kapcsolatban a bírói tanács tagjainak szaporításával — érdekes kísérletet tett, az esküdszéki eljárás egyik vitán kívüli garantiáját a szakbírói eljárásba beilleszteni; de aligha nem fején találta a szegyet a különvélemény, mely a többségi javaslat ezen pontja ellen a bizottság több tagja által (Gr. Nádasdy Leopold, Lányi Imre, Hertelendy Ignác, Bezeredy Miklós, Gyurcsányi Gábor, Busán Hermann, Klobucsárich Károly) benyújtott, és mely ezeket mondja:

«Magára az állandó bíróságok intézményére nézve az ok nélküli visszavethetés legkárosabb következtetés lenne és megfosztaná ezen intézményeket azon hatástól, melyet ily természetök elleni kinövés nélkül a büntető igazság kiszolgáltatásában bizonyosan gyakorolnának. Állandó bíróságok, hogy céljuknak egészen megfeleljenek, a nép előtti — a bírák lelkiismeretességén, törvényes tudományán, bírói tapasztalásán alapult tekintély, testületi egység, és egymás iránti bizodalom, és tekintet nélkül fel nem állhatnak és mi lesz az állandó bíróságnak ezen szükséges kellékeiből, ha a bírót vagy maga a vádlott tán csak azért, mert szigorú igazságos, vagy a mondottak szerint valóban minden ok nélkül, a leggyakoribb esetekben nem is maga, a bírákkal semmi legkisebb viszonyban nem álló vádlott, de annak ügyvédje fogja visszavetni és ez által — bármit mondjunk — egy törvényt tudó, a bírói hivatalra előre elkészült, a nép jelesbjei közül származott bírónak — mert ilyenekből fognak az állandó bíróságok állani — vagy igazság szeretetét, vagy tudományát kétségbe hozni — fog-e ez a bíróság nép előtti tekintélyének fentartására szolgálni?

vagy inkább nem fogja-e egészen mind ezen tekintélyt, mind a bírói testületekben szükséges egyetértést lerombolni, azokban — mert a bírák is emberek — az irigységnek, meg nem elégedésnek, cselszövénynek, meguntatkozásnak s hivatalbeli hanyaságnak szétszedő magvát elhinteni s ezek által az állandó bíróságokat egyébiránti összeveszerkesztések szerint igen is hathatós és célirányos befolyásuktól megfosztani. Ha az állandó bíróságokkal ily és ehhez hasonló természetekkel ellenkező tulajdonok köttetnek össze, akkor igen könnyen átállatható, hogy az állandó bíróságok más bírósági intézményekkel p. o. az esküdszékekkel az összehasonlítást ki nem állhatják. Minden polgári intézménynek megvannak a maga lényeges tulajdonai, melyek nélkül az fel nem állhat, és hathatós nem lehet, ha az intézményeket ezektől megfosztjuk, vagy még inkább, mint a jelen esetben — ellenkező attributumokkal ruházzuk fel, akkor ha céljukat veszítik, nem az intézményeknek, hanem ezen fonák adatoknak leendő hibája. Hozzájárul a mondottakhoz még azon nem csekély körülmény is, hogy ezen a mondottak szerint felesleges, sőt káros visszavethetés által minden ok nélkül a bíráknak szánt és ez által a különben is nálunk nem épen könnyen előállítható közközlésnek mennyisége szaporodik.»

Tagadhatatlan, hogy a ketté-választottság rendszere és különösen az esküdteknek igen-hez és nem-hez kötött feleletei gyakran nehézségeknek és sajnálatos félreértéseknek képezik forrását. Az esküdszéki eljárás ezen részének bonyodalmai a leggyakrabban használatnak fegyverül az intézmény megtámadására. De nem szabad felednünk egyet: a kérdéstevés és minden egyéb actus nyilvánosan történvén, a hiba bármely tényező által akár egyszerű megjegyzés, akár jogorvoslat útján helyrehozható; a baj ellensúlyozója megvan magában az eljárási szervezetben; holott ha a félreértés színhelye netalán a szakbírói bíráskodás, — mert kikerülhetlen a félreértés mindenütt, a hol az ítélet több személyből álló collegium útján hozatik — a felek előtt titokban marad és bent a tanácsban gyakran az indolentia átsiklik rajta.

(Polyt. köv.)

Dr. Fayer László.

ÉSZREVÉTELEK

a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra.*

A javaslat 6. §-ának ötödik bekezdésében azon kitétel, hogy a kamara a helyettes részére külön «igazolványt» állít ki, «helyettesi rendelvénnyre» módosítandó; egyrészt azért, mert a törvénynek érvényben hagyott 22. és 24. §-aiban is ezen kifejezés használatát s másrészt azért is, hogy különbség tétessék a jelöltek részére adandó igazolvány és a teljes közjegyzői hatálylyal működő helyettesnek rendelveje között.

Ugyanazon szakasz utolsó előtti bekezdése, mely szerint «a helyettesítésről és annak megszüntetéséről az illető kir. törvényszék, járásbíró és gyámhatóság a közjegyzői kamara által minden esetben értesítendő», oly magyarázatra adhat okot, mely szerint a kamara köteles azon közjegyzőknél is, kik állandó helyettest tartanak, a helyettesítés tényleges beálltát minden egyes esetben az összes bíróságokkal s gyámhatósággal közölni. Ez roppant felesleges munkaszaporítás volna. Ha egyszer a közjegyző a kamara beleegyezésével maga mellé helyettest vett, s ez a helyettes eleget tett a törvény 14. és 15. §-ainak, vagyis az esküt a törvényszék előtt letette s helyettesi minősége a törvényszék által hirlapilag közzététetett, s a 15. §-ban megnevezett hatóságokkal közöltetett, sőt azoknak névaláírása is megküldetett, az igen alárendelt kérdés: vajon mely napokon működik tényleg az a helyettes, mert bármikor működjék s forduljon elő az ő helyettesi jegyzése, rendelvejének visszavonásáig az ő működése közhitelességgel bír. Ha szó szerint foganatosítani akarnók a fenti rendelkezést,

* Az előbbi közleményt l. a 44. számban.

akkor rendszerint az történnék — mikor a közjegyző csak egy-két napig van távol — hogy az illető hatóságok akkor értesülhetnének a helyettesítés beálltáról, midőn az régen megszűnt, sőt az alatt talán ismét egy újabb rövid helyettesítésnek esete állott be; hát még mikor a közjegyző egy három napra tervezett s bejelentett utazásból közbejött akadályok miatt csak 5 nap múlva tér haza, akkor a helyettesítésnek váratlan meghosszabítását újból körirattal kellene tudatni a kamarának; a mi díjazás nélkül működő kamarai tisztviselőinknek túlságos nagy írá-beli munkát adna s egészen szükségtelen. Egyedül azt kell megkivánni, hogy a kamarának a felügyelet szempontjából tudomása legyen arról, székhelyén van-e a közjegyző s nincs-e akadályozva működésében, de a többi hatóságokat ez nem érdekli, sőt joguk sincs ebbe beleavatkozni.

Ugyanazért a 6. §. utolsó előtti bekezdése így volna szövegezendő, «a helyettes kinevezéséről, valamint a helyettesi jogosultság megszűntéről az illető kir. bíróságok és gyámhatóságok a közjegyzői kamara által értesítendőik.»

A 10. §-t kihagyni véleményezem, mert egészen feleslegesnek, sőt célszerűtlennek tartom azon intézkedést, hogy a közjegyzői kamara határozatai a m. kir. Curiához legyenek felelbevezetők. A kamara birói hatóságot nem gyakorol, sőt fegyelmi ügyekben is csak a kisebb rendellenességek esetén jár el s szabja ki az ugynevezett rendbüntetéseket (Ordnungsstrafen), melyek megintés vagy 50 frtig terjedhető pénzbírságon túl nem terjedhetnek. Ezen csekély ügyek felülvizsgálatával nem lehet a Curiát terhelni, annyival is inkább, mert a kamarának többi teendői kizárólag adminisztratív természetűek, melyek sok esetben gyors intézkedést igényelnek s nagy részben olyanok, melyeknél felelbevezésnek egyáltalában helye nem lehet (mint péld. valamely közjegyzői állomásra pályázók feletti véleményadás, egy sérelmes ügyben a ministeriumhoz intézett felterjesztés, irodavizsgálat iránti intézkedés, stb.); s épen azért elegendőnek tartom a törvény 171. §-át, melyben kimondatik az, hogy a közjegyzői kamarák feletti főfelügyelet az igazságügyministert illeti, ki e jogánál fogva a kamarák netaláni sérelmeit vagy szabálytalan határozatait megváltoztathatja.

A 12. §. első kikezdésének két utolsó sora helyett következő módosítást ajánlom: «és a hivatalos lapban díjmentesen közzétenni tartozik.»

A közjegyzői iroda megnyitását a hivatalos lap díjmentesen szokta közzétenni, ugyanazt tehetné a közjegyzői állás megszűntének esetében is, mert különben a kamara, ha a közjegyző vagyontalan (péld. ha csőd folytán vesztí állását), a közzétételt sem eszközölhetné. A vidéki lapban való közlés pedig rendszerint elmaradhat, mert egy közjegyzőnek leköszönése, elmozdítása vagy elhalálása a vidéki helyeken oly nagy jelentőségű esemény, hogy az azonnal köz tudomásává válik.

A 15. §-nak következő kiegészítése volna célszerű: «Az 1874: XXXV. tcz. XIV. fejezete hatályon kívül helyeztetik, s azon iratok, melyek a törvényszékeknél levő közjegyzői levéltárakban találtak, az illető közjegyzők utódai részére a törvényszék elnöke által kiadandók.»

Miután a törvényjavaslat 15. §-a azon igen helyes intézkedést tartalmazza, hogy a volt közjegyző iratai utódánál maradnak, az egyöntetűség azt kívánja, hogy ezen intézkedés az eddig a törvényszéki levéltárakba került közjegyzői iratokra nézve is kiterjesztessék; mert valóban célszerűtlen s felesleges dolog volna néhány közjegyző irataira nézve az idézett törvény 159—164. §-aiban szabályozott közjegyzői levéltári kezelést továbbra is érvényben tartani s azzal néhány törvényszéket terhelni.

A javaslat 19. §-ához két megjegyzésem van:

1. a b) pont, mely szerint «a jogügylet érvényességéhez közjegyzői okirat kívántatik a házaspár között kötött

ajándékozási szerződésnél, ha az ajándékozott tárgy át nem adatott» módosítást igényel. E szakasznak, mely különben szóról-szóra megegyező a jelenleg fenálló közjegyzői törvény 54. §-ának b) pontjával, tulajdonképeni célja az, hogy a házastársak, a jóhiszemű hitelezők s örökösök érdekében korlátozva legyenek vagyonuk elajándékozásában, azonban cselekvésük szabadságában ne legyenek még sem annyira akadályozva, hogy egymásnak ajándékol bármi csekélységet ne adhassanak; csak hogy a fentelbi szövegezés szerint ha az ajándékozás *tényleges átadással* van összekötve, azon esetben a házaspár összes ingó s ingatlan vagyonukat közjegyzői okirat nélkül egymásnak ajándékozhatják: s ez által a törvénynek intentiója meghiúsítható.

Részemről tehát ezen pontot ilyképen formulálnám:

«b) ugyanazon személyek között kötött ajándékozási szerződésnél, a szokásos alkalmi ajándékozások kivételével.»

2. Ugyanazon szakasz utolsó előtti bekezdése váltójogi szempontból fontos. Eddig a váltótörvény 104. §-a szerint a testi foglalkozás miatt irni nem képes egyéneknek hitelesített kézjeggyel eszközölt váltó nyilatkozata érvényes volt; ellenben az irni nem tudók a váltóra kézjeggyel váltó nyilatkozatot nem tehettek, ezek csak meghatalmazott által vállalhattak váltójogi kötelezettséget. A javaslat az irni nem tudókat az irni nem képesekkel egy sorba helyezi s őket hitelesített kézjegy mellett váltó nyilatkozatok kiállítására jogosítja. Az írástudatlanság és írásképtelenség között, főleg parasztembereknek gyakran oly csekély különbség van, hogy a közjegyző, ki a váltóra vezetett kézjeggyel hitelesítése végett megkerestetik, sok esetben kétségben van az iránt érvényes lesz-e az általa hitelesített váltó nyilatkozat avagy érvénytelen? eszközölje-e a hitelesítést avagy visszautasítsa? hasonló kétes helyzetben vannak a bíróságok is az ilyen váltó iránt hozandó ítéletnél, s az írástudatlanság igen elterjedt kifogás a váltójogi kötelezettségek alól menekülésre nézve. Nagyon helyes tehát, hogy ezen minutiosus különbség meg lesz szüntetve; csak hogy minden kétely elhárítása végett szükséges volna a javaslatnak fentebbi pontjához hozzá tenni azt is, hogy: «az 1876: XVII. tcz. 104. §-a hatályon kívül helyeztetik.»

Dr. Markó Sándor,
kir. közjegyző.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

III.

14. Dogmánknak értekezésem első részében adott történetéből a támadásokat tekintve, a következő eredmény tűnik ki:

A jogügylet hibás constructió; ilyen pedig kétirányban: a) a felvett alkatelemek, illetőleg ezeknek egymáshoz és b) az egésznek a tárgyilagossághoz való viszonyának meghatározásában. Ez a sorrend azonban azt hiszem, csak a vita mondhatni empirikus feljődése és nem a dolog természetéből következett; a minek folytán ma már, midőn a dolog egész terjedelmében fekszik előttünk, a további vizsgálatnál nem is követhető. A kérdés principialis része a b) alatt foglaltban rejlik, s azért ezt is kell először tekintetbe venni; mely megállapításnak az a közvetlen haszna, hogy a kérdés tárgyalására a logikai egymásutánt önként adja kezünkbe; a mi egy annyira össze-visszakuszált vitában másfelől nem pusztán methodikai fogás, hanem a dolog érdeméhez is tartozó momentumnak fog bizonyulni: a dolgok logikája a dolgok eszméjét is jelentvén.

Meg kell továbbá mindjárt azt is jegyeznem, hogy következő fejtegetésem, az első részben követett tárgyalási mód folytán, inkább azt csak kiegészítő, mint önálló tenden-

* Az előbbi közleményeket 1. a 40., 41., 42., 44. és 46. számokban.

tiával birand. Ott ugyanis úgy az alap, mint eltérő nézetek oly móddal voltak feltüntetve, hogy az argumentumok a harczot, önmagukra is hagyva, kiküzdhetik; vagy világosabban szólva, a vélemények gondos összevetéséből a helyes eredményt maga az olvasó is levonhatja; a minthogy magam is nagyobb részben csak azt fogom tenni.

15. Értekezésem 8., 9. és részben 10-el jelölt részében a tulajdonképeni kérdés ez: mi a jogalanyiség és minő viszonyba jut ez által az ember az állammal, illetőleg annak hatalmi formájával, a joggal? Az ember egyénisége csakugyan elveszti-e benne önálló jelentőségét, a mint ez különösen BRINZ tanából szükségkép fogna következni? Az ezen kérdésre adandó helyes felelet persze annak megismerését is feltételezi, a mivel az egyén szembe került, az állammal; s azért könnyen érthető, hogy az iskola, melyből dogmánk kikerült, ezen dolog elől ki sem térhetett. És az elfogulatlan kritika elismerte és el fogja ezután is ismerni, hogy a történeti iskolának e tekintetben is maradandó érdeme van.

Az állam az előtt szokásos rationalistikus és a priori konstruálása helyébe «a történeti keletkezés» és «organicus életfolyamat» eszméjét téve, nemcsak a megismerésre vezető helyes utat jelölte ki, hanem azon eszme által az államélet objectiv életrendjéből az önkény és tetszés kiszámíthatatlan subjectivitasát kizárva, vagy legalább szűkebb körre szorítva, felépéseikben az erőszak jelenlétét könnyebben felismerhetővé téve, a mi által a közszabadságnak minden alkotmány chartánál erősebb biztosítékára mutatott rá. Az állam ez időtől fogva «természeti lénynek» változott, mely a világtörténet nagy árában a fejlődés törvényei szerint haladva, nem hitegeti többé az embert a megvalósíthatatlan földi üdv ábrándképeivel; nem pusztá eszköz az egyéni érdekhajhászat kezében, hanem az emberi lét azon legmagasabb általános formája, melynek céljaival szemben épen ellenkezőleg az individuum muló jelenség, melynek életfunctiója az egészzi célok megvalósításában végződik. És a mi itt ránk közvetlen vonatkozik, mondhatjuk, hogy az állam lényének eme felfogása által a jogeszme is megkapta realitását és az emberre mint állami lényre vonatkozó determináló tartalmát. A nagy német bölcsész tétele, hogy az állam kizárólagos célja a jogeszme megvalósítása, oda változott, hogy állam nélkül nincs jog, és nincs állam, mely a jogeszme megvalósítását céljának nem tekintené. Vagy más szavakkal, valamint az állam, úgy a jog az emberre nézve kikerülhetetlen szükségképeség és pedig az állam és jog eszméjéből eredő összes következményekkel. Legelső nyilatkozata pedig e vonatkozásnak a «jogképeség», «jogalanyiség», vagy helyesebben szólva «jogi tehetség», a minek tartalma a közmeggyőződés szerint nem lehet egyéb annál, hogy annak alapján az egyénnek a joghoz alkalmazkodó minden irányu aktivitása a jog elismerése és védelmében részesül. A miből következik, hogy e jogitehetség nem általános embertermészeti tulajdonság, hanem az «állami embernek» positiv jogi minősítése; de következik az is, hogy az embert nem önmagában, hanem csak az állam felé fordult oldalról jelöli meg és épen *tehetségeit szaporítván*: a jogalanyiségben az ember egyénisége nem hogy megsemmisülne, hanem épen erősbul, egy új irányban érvényesül. És ha az állam, mint fenebb mondók, az egyesekkel szemben önálló és saját fejlődési törvénye szerint haladó lény és az egyesekétől független, nem szükségképen ugyanazonos érdekekkel bir; önként értendő az is, hogy csak ezen érdekei kell, hogy a mértéket adják, a melylyel az egyesek aktivitását a maga szempontjából meghatározza.

Az állam történeti miséjéből magyarázható továbbá azon jelenség, hogy az állam érdekköre, s ezzel az egyes jogi tehetségének mértéke az idők folyamában különböző kiterjedésben jelenkezik, hogy tehát azt a priori kiszabni

vagy állandosultnak képzelni nem lehet. A köztudat persze az állam aktivitását legközelebből az állandó és szilárd külső rendben, melynek fő organuma a jog, szemlélvén, nagyon könnyen történhetik, hogy nemcsak a közönséges értelem, hanem a speculativ ész is, a jogot az államtól nyújtott legfőbb jónak veszi és a közboldogságot a jog szabályainak mentől nagyobb körre való kiegészítésétől reményli. Annyi, s különösen manapi tapasztalásaink után, nem lehet azonban kétség a felől, hogy e felfogásban a jog természetének és céljának félreismerése dominál. Mentől több magánérdek ugyanazonosittatik a közrend érdekével, annál súlyosabb lesz az állam léte, nehezebb mozgása, haladhatása és következményeiben ki nem számítható, anélkül is határtalan, hatalma; mert ezen hatalom szervei az állam akarata helyébe saját akaratukat tenni, jóhiszemben vagy szándékosan, annál több alkalmat fognak találni. A miből azután csakugyan nagyon könnyen juthatni azon állapothoz, a midőn a jogot az emberre ott is korlátozólag hatni képzeljük, a hol ezt sem a közérdek, sem az egyesek egyéni céljai parancsolólag nem követelik. Könnyen eljuthatunk különösen azon napjainkban mindinkább terjedő felfogásra, hogy a jogszabály csak imperativumnak tartható, melylyel szemben az egyéni akarat önállóságáról többé szó sem lehet: holott a dolog kétségkívül egészen másként áll. Mert a fenebbiek szerint az állam normális viszonyok között aktivitásában csak léte és fejlődése feltételeinek fen tartására, illetőleg kifejtésére kell, hogy szorítkozzék; mert a közrend sem a mindent kimerítő hatalom, sem az ember cselekvését lépten-nyomon meghatározó preceptivumot nem postulálja; mert a rend és szabály-zerűséget épen a *szabály* tevéni ki, ez pedig eszméje szerint általánosság levén: természetes, hogy az embernek jogalanyilag determinálása is csak eddig érhet.

Távol állunk az egyéniség azon atomisticus fogalmától, melyet a német «*Naturrecht*» elocubratioja teremtett, épen úgy mint a francia rationalismus nagyhangú precóinak tanától, mely szerint az embernek az egyéniségre való joga «*le fondement de tout l'édifice juridique et social*» volna. Az ilyen egyénre alapított állam sehol sem fog e földkerekségén magára ismerni, a minthogy nincs is ma már józan államtan, mely az állam célját az egyénnek, épen az egyéniségnél fogva különféleség tekintetében végtelen változatban jelenkező érdekei megvalósításában keresné. Felfogáomból pedig épen szükségképen következik, hogy az egyéni jogosultság (egyéni autonomia) egyedüli forrása a természetembernek állami emberré történt átváltozásából fakadott. De mert másfelől az állam érdekeit is az egyén érdekeitől különváltaknak lenni állítam és a lét és fejlődés minimalis feltételeivel hoztam kapcsolatba: önként értendő az is, hogy ezen felfogás szerint az ember ura és meghatározója marad léte azon számos ethikai és gazdasági viszonyainak, melyekből az államban még meg nem semmisült egyénisége fentartó erejét szívja; hogy tehát mindezen viszonyokra nézve, az állam aktivitását tartva szem előtt, a jogi kényszer minimuma, az egyéni aktivitás maximumává kell, hogy szükségkép változzék.*

Folyt. köv.

Dr. Farkas Lajos.

* Azon nézettel szemben, hogy a jogrend csupa imperativumokból kerül ki s hogy a közakarat mint ilyen az egyént csak az alávettség kategóriájából tekintheti, helyesen jegyzi meg PERNICE (*Rechtsgeschäft und Rechtsordnung* című fenebb (2. j.) idézett érteke 477. old.): «*Es ist nicht abzusehen warum die Handlungsweise denkender Wesen nicht auch durch Erlaubniss bestimmt werden könne . . . die Form der einzelnen Rechtsnormen wird übermässig betont und dabei der Zweck der Rechtsordnung beiseite gelassen. Wenn dieser Zweck kurzgesagt, die Sicherung der menschlichen Lebensbedingungen ist, so kann derselbe jedesfalls ebenso gut durch Gewährung, wie durch Gebote erreicht werden; es kommt praktisch nur darauf an, dass die Staatsangehörigen, dass vor Allem die Richter wissen, wie weit der Einzelne gehen dürfe, was jedem zugetheilt sei. Das Ergebniss ist stets die Schöpfung von Rechtskreisen, innerhalb deren sich der Einzelwille ohne Rücksicht auf andere frei bethätigen darf.*» Az egyéniségről szóló tan kritikáját adja ujabban különösen IHERING csodálatos munkájában: der Zweck im Recht, különösen 519 és köv. old.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felebbvitel a végrehajtási eljárásban.

Még a nyár folyamában azon hír járta be a napilapokat, miszerint a királyi Curia tanácsai teljes-ülést tartottak oly czélból, hogy a végrehajtási eljárás folyamában másodbiróságilag hozott határozatok ellen beadott felfolyamodások elfogadása vagy el nem fogadása tárgyában egyöntetű eljárást állapítsanak meg, s hogy ez alkalommal abban történt volna megállapodás, miszerint az ily felfolyamodások elfogadtasának mindazon esetekben, melyekben azt a végrehajtási törvény kifejezetten nem tiltja.

Nem sokkal ezen hír megjelenése után a hivatalos körökhöz közel álló *«Büntető-Jog Társaság»* borítékivén egy communiqué-féle lett közzétéve, mely a napilapoknak a teljes-ülésről hozott hírét dementálva, egyuttal azt mondja, miszerint a királyi Curia állandóan követett gyakorlata szerint a végrehajtási eljárás folyamán hozott másodbirósági végzésekben csak azon esetekben fogadtatnak el további felfolyamodások, melyekben azt a végrehajtási törvény kifejezetten megengedi.

A két, egymásnak homlokegyenest ellentmondó enuntiatum közül egyik sem tarthat reá számot, hogy a végrehajtási eljárásban használható felebbvitel kérdését, további szót nem tűrőleg megoldotta volna. De végrehajtási törvényünk is sokkal rövidebb ideig él még, semhogy alkalmazása körül már megingathatlan gyakorlat fejlődött volna ki. Sőt én részemről még nem is olvastam legfelsőbb bírósági határozatot, mely a kérdéses felfolyamodásokra nézve általánosan alkalmazható elvi kijelentést tartalmazna; a szemem elé került határozatok legfeljebb azt jelentik ki, hogy *«a megtámadott végzés nem tartozik azok közé, melyek ellen további felfolyamodásnak helye volna»*; s azért sem elkésettnek, sem feleslegesnek nem tarthatom ezen, kétségkívül igen fontos kérdésnek szőnyegre hozatalát.

Mindig baj ugyan, ha a különös intézkedésekből kell az általános szabályt levonni, mind a mellett az ily eljárás bizonyos körülmények között szükséges és lehetséges is. Szükséges, ha általános szabály nincsen, és lehetséges, ha a külön felsorolt végzések iránti intézkedések mind egyenlők, azaz vagy mindegyikre nézve a felfolyamodás elfogadását, vagy mindegyikre nézve annak visszautasítását rendelők volnának. Ily esetekben lehetne oly alapokon indulni, mint a milyen a fenebb említett hír és communiqué szerint a legfőbb ítélőszék állítólag indul, s így következtetni: ha a törvény szükségesnek látta azon végzések külön felemlítését, melyek tekintetében a másodbiróság végérvényesen határoz, akkor természetesen, hogy a fel nem említettek nézve nem határoz végérvényesen (a napilapok fentebb említett hírében nyilvánuló okoskodás); vagy megfordítva: ha szükségesnek találtatott külön felemlíteni azon végzéseket, melyek tekintetében a harmadbirósághoz felfolyamodhatni, nyilván való, hogy a kifejezetten fel nem említett végzések tekintetében a harmadbiróságig való felfolyamodhatás ki van zárva (a fenemlített communiqué-beli érvelés).

A mi törvényünk mellett azonban a felfolyamodások megengedhetőségére nézve ily alapon nem konstruálható általános szabály, mert ott oly végzések is külön vannak felemlítve, melyek ellen a harmadbiróságig való felfolyamodásnak van helye, olyanok is, a melyek ellen nincs. A 119. §. pl. oly esetekről intézkedik, melyekben a harmadbirósághoz halasztó hatálylyal bíró felfolyamodásnak van helye; ellenben a 140. §. oly végzéseket említ, melyekre nézve a másodbiróság végérvényesen határoz; a 199. §. megint oly végzésekről szól, melyekre nézve a harmadbiróságig felfolyamodhatni; ugyanilyenekről a 217. §. stb.

Ily intézkedések mellett nem állapítható meg általános szabály következtetés útján; sőt ellenkezőleg az általános szabály iránt még zavarba hozzák az embert a specialis rendelkezések; mert ha általában nincs helye felfolyamodásnak a harmadbiróságig, minek akkor oly végzéseket még külön felemlíteni, melyek esetében a másodbiróság végérvényesen határoz? Vagy ha az a szabály, hogy van helye felfolyamodásnak a harmadbiróságig is, minek akkor még külön felemlíteni az olyanokat, melyeket csakugyan felebb vihetni a végső forumig? Még kifejezéseiben sem tudott a törvény praecisításra s egyöntetűsége jutni, hol azt mondja, hogy két egyenlő határozat ellen nincs további felebbezésnek helye, hol azt mondja, hogy az elsőbiróságit megváltoztató másodbirósági határozatot felebbvihetni. Az olvasó okvetlenül fürkészi ezen kétféle kifejezés okát, anélkül hogy reájöhetne.

De a mint egyrészt nem lehetséges, úgy másrészt nem is szükséges, hogy a kivételekből visszafelé vont következtetéssel állapítsuk meg az általános szabályt, mert van általános szabályunk a 34. §-ban. Ezen §. első kikezdése azt mondja: *«A végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen, a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak.... van helye»*. Ha ezen rendelkezés magában állana, ha azt a második kikezdés nem követné, úgy alig támadt volna sok zavar. *Bírósági*, tehát nem *elsőbirósági* végzésekről szól s ezek ellen általában megengedi a felfolyamodást, a mennyiben magában a végrehajtási törvényben foglalt különös intézkedések ki nem zárják; hogy az itt minden közelebbi megjelölés nélkül hivatkozott *«törvény»* alatt nem érthető más, mint éppen maga a végrehajtási törvény, az kétséget annál kevésbbé szenvedhet, mivel nincs más törvényünk, mely a végrehajtási eljárás folyamán hozott végzések elleni felfolyamodásokkal foglalkoznék.

E szerint tehát minden, a végrehajtási eljárás során hozott akár első, akár másodbirósági végzések ellen, akár legyenek ezek egyenlők, akár különbözők, felfolyamodásnak van helye, ha csak maga a végrehajtási törvény a specialis intézkedésekben mást nem tartalmaz; sőt az idézett szakasz szerint még a harmadbirósági végzéseket is lehetne felfolyamodással megtámadni, ha annak bírósági szervezetünk, t. i. egy negyedik forum hiánya útját nem állaná.

Feltűnő ugyan és jogos kételyt támaszt arra nézve, vajon ily értelmezést tartott-e szem előtt a törvényhozó, azon körülmény, hogy éppen a legfontosabb végzések ellen vagy egyáltalában nem, vagy csak azon esetekben engedtetik meg felfolyamodás a harmadbirósághoz, ha a másodbiróság az elsőnek határozatát megváltoztatta. De minthogy a törvény-magyarázatnál csak igen alárendelt szempont az, hogy megfelele-e a jogpolitika követelményeinek, a 34. §. értelme aligha vitás lett volna, ha csak az első kikezdésből állana.

A másik kikezdés az, mely zavart okoz. E kikezdés következőleg hangzik:

«A felfolyamodásra nézve, mennyiben jelen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók».

Hogy ezen rendelkezés miféle értelmezést nyert már a királyi Curianál, az legvilágosabban tűnik ki ennek 1882. évi 8976. sz. a. kelt határozatából, mellyel egy felfolyamodást visszautasít, mivel *«sem az idézett (végrehajtási) törvény, sem pedig az annak 34. §. szerint alkalmazandó 1881: LIX. tcz. 59. §-a a harmadbirósághoz felfolyamodást nem enged meg.»*

A 34. §. második kikezdésének azon értelmezését, mintha az általános rendelkezésekre még a felfolyamodások lehetősége, megengedettsége tekintetében is hivatkoznék, határozottan tévesnek tartom s ezen értelmezés még több zavart okoz a felfolyamodások kérdésében, mint a mennyire a törvény úgy is okot szolgáltat.

Hogy van-e helye felfolyamodásnak vagy nincs, az ugyanis el van már döntve az első kikezdésben, s akármily következetlenségekre tartunk is képesnek törvényünket, azt még sem tételezhetjük fel róla, hogy ugyanazon §. első kikezdésében azt mondja: a végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen felfolyamodásnak van helye, a másik kikezdésben pedig azt statuálja, miszerint az, hogy felfolyamodásnak van-e helye vagy sincs, az általános rendelkezések szerint állapítandó meg.

Ha tehát a második kikezdés az általános rendelkezésekre utal, úgy azt az első kikezdés szerint már megengedett felfolyamodások beadási helye, ideje, azok felszerelése, elintézése stb. tekintetéből teszi. Ezekre alkalmazandók az általános rendelkezések.

Az «általános rendelkezések» kifejezést különben nem tarthatom valami sikerültnek. Mik értendők ezen általános rendelkezések alatt. Csupán az 1881. LIX. tcz. ? Miért nincs akkor külön felhiva? Vagy arra számított a végrehajtási törvény, hogy a novellát túl fogja élni s nem akart esetleg azon helyzetbe jöni, hogy érvénytelen törvényre történjék benne hivatkozás? Addig ugyan nincsen baj, míg a váltó-eljárást a jelenleg hatályban levő, vagy azéihez hasonló intézkedéseket tartalmazó rendelet vagy törvény szabályozza, miután annak 34. §-a szerint váltóügyekből eredő végrehajtási eljárásban hozott határozatok elleni felfolyamodások beadási határideje tekintetében a végrehajtási törvény intézkedései alkalmazandók; de ha valamely újabb rendeletből e szakaszt kitalálják felejtetni, oda van végrehajtási eljárásunk egyöntetősége, miután az általános rendelkezések közé kétségkívül a váltóeljárás szabályzat is tartozik s így esetleg a végrehajtási eljárásban is hol 8, hol 3 nap alatt lesznek a felfolyamodások beadhatók, a szerint a mint a végrehajtás alapja polgári vagy váltóperben hozott bírói határozat volt.

Megemlítendő még, hogy a 34. §. csupán a végzéseket s az azok elleni felfolyamodást említi, holott a végrehajtási eljárás során ítéletek is hozatnak. Ezekre nézve tehát általános szabály nincs, de ezek tekintetében nélkülözhető is, miután ítéletek csak szorosan meghatározott esetekben hozatnak. s az esetek mindegyikénél a felebbezések határai is szabályozva vannak. Ez alól csupán a 143. §-ban megemlített azon ítélet képez kivételt, melylyel a tulajdonjog aránya megállapíttatik. Ezen ítélet tekintetében nincs megmondva, hogy felvihető-e a legfőbb ítélőszékig vagy sem, s ha igen, föltétlenül-e vagy csak föltételelesen.

Ezek szerint tehát a felfolyamodások határai a következők:

a) vannak végzések, melyek ellen felfolyamodással egyáltalán nem élhetni;

b) olyanok, melyek ellen minden körülmények között csak a másodbíróságig lehet felfolyamodni;

c) olyanok, melyek ellen akkor felfolyamodhatni a harmadbírósághoz, ha a másodbíróság az elsőnek határozatát megváltoztatta;

d) s végül olyanok, melyeket feltétlenül felvihetni a harmadbíróságig.

Az a) alattiakhoz tartoznának:

A 37. §-ban említett másodbírósági határozat fogamatba vétele tárgyában hozott elsőbírósági végzés; a 44. §. esetében költségek alóli felmentés tárgyában hozott végzés; a 93. §. esetében végrehajtás felfüggesztése iránti kérelmet elutasító végzés; 104. §. szerint el nem tartható tárgyakra árverést rendelő végzés; 106. §. szerint gyűjemények s azonos fajta tárgyakra együttes árverést rendelő végzés; 109. §. szerint az árverési feltételek módosítása ügyében hozott végzés; 202. §. szerint kifogásolók által leteendő biztosíték kérdésében hozott végzés; 248. §. szerint zár alá vett tárgy jövedelmét képező ingó vagyont értékesítése tárgyában hozott végzés.

A b) alattiak osztályába tartozik:

140. §. szerint ingatlanra végrehajtást rendelő végzés.

A c) alattiak osztályát képezik: közjegyzői okirat alapján folytatott végrehajtás folyama alatt hozott végzések (a legfőbb ítélőszék magyarázata szerint):

119. §. szerint ingók eladásából befolyt vételár felosztása iránti végzés; 198. §. ingatlanok árfelosztásánál hozott sorrendi végzések; 217. §. szerint végrehajtás tárgyát képező ingó vagyont készpénzbeli egyenértékét megállapító végzés; 222. §. szerint végrehajtás tárgyát képező munkateljesítés készpénzbeli egyenértékét megállapító végzés.

Vége a d) alattiakhoz tartoznak mindazon végzések, melyek tekintetében a felfolyamodás kérdése külön szabályozva nincsen; ezek nevezetesebbjei: az előterjesztések folytán hozott végzések:

A 42. §. szerint letett pénz ideiglenes visszatartása ügyében hozott végzés; 46. §. szerint végrehajtási cselekvények felfüggesztése tárgyában hozott végzés; 76. §. szerint lefoglalt tárgyak átszállítása ügyében hozott végzés; 91. §. szerint költséget magállapító végzés; 93. §. szerint végrehajtás felfüggesztését rendelő végzés; 104. §. szerint az el nem tartható tárgyak elárverezését megtagadó végzés; 115. §. szerint kézi zálog peren kívüli elárverezése ügyében kelt végzés; 123. §. szerint lefoglalt követelésnek a végrehajthatóra való átruházása tárgyában hozott végzés; 124. §. szerint utalványozó végzés; 129. §. szerint lefoglalt követelés elárvereztetését rendelő végzés; 132. §. szerint ingatlanra szedett jog érvényesíthetését megengedő végzés; 140. §. szerint ingatlanra szóló végrehajtást megtagadó végzés; 165. §. szerint árverési hirdetmény; 186. §. szerint a késedelmes vevő által megtérítendő összeget meghatározó végzés; 193. §. szerint életjáradékok biztosítékául szolgáló tőkét meghatározó végzés; biztosítási törvényre hozott végzés; 236. §. szerint valótlan követelés biztosítása miatt bírságot szabó végzés; zárlat iránti törvényre hozott végzés; 244. §. szerint zárlatot feloldó végzés; 251. §. szerint zárlati költségek ki általi viselését meghatározó végzés; 252. §. szerint a zárgondnok díjait megállapító végzés.

Látni ezekből, hogy a felfolyamodás megengedettsége és a végzés fontossága a legritkábban áll arányban egymással; csekély fontosságú végzéseket felvihetni a legfőbb forumig, míg sokkal fontosabb ügyben a kir. tábla határozatában meg kell nyugodni: s épen azért nagy köszönettel fogadnám, ha valaki tárgyilagosan meggyőzne felfogásom tévességéről, köszönettel különösen azért, mert minden jogászból csak örömet kelthet azon tudat, hogy honának egyik újabb alkotású törvényhozási műve nem tartalmaz értéket csökkentő következetlenségeket. *Dr. Nagy Árpád.*

KÜLÖNFÉLÉK.

— Szilágyi Dezsőnek a polgári házasság felől tartott beszéde látszik nekünk a képviselőházban kifejezésre jutott vélemények közt a viszonyainknak legmegfelelőbb álláspontot elfoglalni. Szilágyi Dezső erősen követelte az általános kötelező polgári házasság behozatalát, de számot vetett azzal, hogy ezen intézmény a legközelebbi jövőben akadályokba ütközhetnének, akadályokba, melyeket talán a kormány sem tudna elhárítani. A míg ezen akadályok meg nem szűnnek, ezen ideig sem akarna Szilágyi Dezső vesztetelni. Ezen számításra van határozati javaslata építve. A mit Szilágyi már most is követel, az abban áll, hogy a házassági jogra nézve állami törvény alkottassék, ennek alapján a dispensatio és bíraskodás az állam által gyakoroltassék. Egy időre még meghagyná azt, hogy a házasságok a felekezetek papjai előtt köttenek. Ezt magában véve, ha tudniillik lesz államalkotta jog, a mivel házassági ügyekben az állam által való dispensálás és bíraskodás járna, kisebb bajnak tekintené, mint azt a jelenleg fenálló bajt, mely szerint az egymást keresztező felekezeti jogok zürzavarában élünk. Az igen természetesen és szinte magától érthető, hogy a Szilágyi által tervezett intézmény csak úgy állhatna fenn, ha azon esetre, midőn a pap a feleket nem akarná összeadni, polgári hatóság szerveztetné, mely a feleket összeadná.* Az igaz, hogy

* A Szilágyi határozati javaslatát bátran lehet így magyarázni. Igaz, hogy a Szilágyi javaslatában a facultativ polgári házasság is megfér. Hogy Szilágyi inkább ezt tartotta volna szem előtt, mint a szükségből való polgári házasságot, nincs okunk feltenni.

az intézmény a szükségből való polgári házasságra (Nothcivilehe) vezetne, de a mi eltérő ebben rejlik, ellensúlyoztatnék az által, hogy polgári kötelező erővel csak az állam alkotta házassági jog léteznék, az állam bíraskodási és dispensationális hatalma érvényesülne házassági dolgokban. Pedig ez a döntő, a mi az államnak a házassági jogban való egységét kifejezésre hozná. Az intézmény a magyar historiában nem is ismeretlen. A nagyemlékü uralkodó II. József 1786-ban házassági patensével Magyarországot is megajándékozta. Igaz, hogy ez alkotmányellenes volta miatt nem szívesen vett ajándék volt, de ez az országban hatalmasan jogrendező erővel birt. A nagyemlékü uralkodó e házassági petensét azon nagy bírósági szervezettel kapcsolatban létesítette, mely nálunk ugyancsak 1786-ban lépett életbe s a mely házassági patens által a házassági jognak az egysége megvalósított. Ez a házassági patens 1786-tól 1790-ig hatalma alá szorította a katolikus házassági ügyeit is s mondhatni, hogy ez meglehetősen ment véghez. Az új alkotásra nézve a magyarországi főpapok az alsó papságnak instructiókat adtak s ez által a gyakorlati életben igen sok akadályt távolítottak el. Így volt ez, habár II. József meg arról sem gondoskodott, hogy azon esetre, ha a pap a feleket nem akarná összeadni, legyen, mely ezt végezi, polgári hatóság. A házassági patens az 1786-tól 1790-ig tartó rövid időközben meglehetősen holdogult. Legalább is az agitatio nem volt a népre átvihető, mely azt látta, hogy a házasságkötés ünnepélyeségei ép olyanok maradtak, mint a minők az előtt voltak. Nem a nép, de az alkotmányosság buktatta meg 1790-ben a katolikusokra nézve a házassági patenst. Ezen bukás következtében történt, hogy az 1790/1. évi XXVI. tcz. a házassági patenst a protestánsok házassági ügyeire szorította. Hála isten, hogy a patens a protestánsokra nézve még élő intézmény. Ez az intézmény ment át a József-féle patensből az osztrák polgári törvénykönyvbe, mely 1811. óta érvényes s melynek házasságjogi határozatai csak az 1855. évi concordatum idején lettek a katolikusokra nézve felfüggesztve 1867-ig, a mikor az osztrák polgári törvénykönyv a katolikusok házassági ügyeire nézve is a régi jogaiba visszahelyeztetett, az ugynevezett Nothcivilehe-vel kiegészítve. A Szilágyi javaslata a mi szemünkben egy az egyháznak szóló ultimatumnak látszik. Ezen javaslatnak megfelelő törvénytervezeti szöveget lapunk már az 1881. év folyamán (15. szám ápril 8-án) közölte Dr. KOVÁTS GYULA tollából, melyre utólag is bátrak vagyunk olvasóink figyelmét felhívni.

— **A budapesti törvényszék büntető osztályánál az erők száma és dotatiója az óriási munkakörrel semmi arányban sincs.** A dolog természeténél fogva gyakoriak itt a nagyobb fontosságú ügyek, melyek közül egyetlen egy is gyakran hónapokra foglalja el annak a bírónak, kinek kiosztatik, egész idejét. Azonkívül kiterjed ezen törvényszék hatásköre több delictum-ra nézve az egész országra, a mi a munkakört is megfelelő mérvekben kiszélesíti. Különösen érezhetővé tette ezt az utóbbi másfél esztendő. Például csak egyet említve, tizenkét vidéki lázítási ügy van ezen központi forum előtt folyamatban. Az ily ügyek közül gyakran egyetlen egynek teendői túlhaladják egy egész vidéki törvényszék büntetőügyi teendőinek több hónapi pensemát. A szintén folyamatban levő zalaegerszegi zavargások ügyében egymagában ezeröttszáz egyén hallgatandó ki, köztük körülbelül nyolczszáz vádlott. Van is restantia elég. De a legnagyobb baj az, hogy az állandóan felhalmozódott munka állandóan a munkaanyag gyors, elhamarkodott, gyári feldolgozására kényszerít.

— **A szóbeliség a kir. Curián.** A kir. törvényszéknek egyébiránt jövőben mihez tartás végett megjegyzetik, hogy a törvényes gyakorlat szerinti helyes eljárással, különösen pedig a szóbeliség és közvetlenséggel meg nem egyeztetendő, hogy a végtárgyalásnál megjelent felek és tanúk újra ki nem hallgattatnak és ezen szóval előterjesztett vallomások, illetőleg a szükségesnek mutatózkodó szembemondások, úgy a mint azok tényleg eszközöltettek, a jegyzőkönybe fel nem vétetnek, hanem a helyett csakis a vizsgálat során felvett vallomások olvastatnak fel és ezekre nézve tétetnek csak rövid megjegyzések. (1277. B./83. okt. 30.)

— **A magyarországi tűzkárok** 1881-ben, mint a legújabbban megjelent statisztikai évkönyvben olvassuk, 8,749,748 frtra rugtak. A tüzetesek száma 5,551 volt. Az előző évhez képest 113 esettel kevesebb.

— **Az ügyvédi munkadíjak szabályozására a bécsi ügyvédi kamara bizottságot küldött ki, melynek díjszabási tervzetét már az igazságügyminister elé terjesztette.** Ezen tarifa a polgári peres és perenkívüli ügyekben, de csakis az egyszerű esetekben (für Geschäfte einfacher Natur) felmerülő ügyvédi díjak meghatározását tárgyalja, ellenben nem terjed ki és nem kíván alkalmaztatni oly tényvázlati felvételekre, keresetekre, periratokra, beadványokra, fogalmazványokra, levelekre, jogi véleményekre stb., melyek körülményes tárgyalást vagy indokolást foglalnak magukban, sem pedig a hatóságokkal vagy magánzemélyekkel folytatott tanácskozásokra és tárgyalásokra. A díjszabás tételét két osztályba soroztatnak, melyeknek egyike Bécs és környékére, másika a vidékre szólnak. A díjtételek az ügyvéd lakása szerint számítandók, ha pedig az ügyvéd lakhelyén kívül jár el, a teljesítés helye szerinti magasabb tarifa tételét igényelheti. A keresetekre és kérvényekre vonatkozó díjtételekben az egyszerű tényvázlat felvételeért díj befoglaltatik, ellenben a szerkesztésükhez s a megtörtént értesítések kimutatásához megkívántató előzetes nyomozások, megbízások s hasonló munkák díja, valamint a készkiadások, u. m. bélyeg, póstadíj stb. *külön megterítendő.* Ezek szerint a díjszabás teteleiből reprodukáljuk a következőket.

A PERES ELJÁRÁSBAN.

Adóssági kereseteknél

50 frtig I. oszt. 1.50	II. oszt. 1.50	500 frtig I. oszt. 3.—	II. oszt. 2.50
200 " " 2.50	" 2.—	1000 " " 4.—	" 3.—

Minden további 1000 forint után 50 krral több, de sohasem több 25 forintnál az I. osztályban és 20 forintnál a II. osztályban.

Végrehajtási kérvényeknél

50 frtig I. oszt. 1.50	II. oszt. 1.—	5000 frtig I. oszt. 4.50	II. oszt. 3.50
500 " " 2.50	" 2.—	5000 " felül " 6.—	" 5.—
1000 " " 3.50	" 2.50		

Ügyvédi meghatalmazás kiállításáért: I. oszt. 1 frt; II. oszt. 50 kr. Felszólító levélért I. oszt. 1 frt, II. oszt. 80 kr. Egyszerű oly tárgyalásokért az ügyvéd lakhelyén, melyeknél szóváltás nem történt, sem körülményes jegyzőkönyvi felvétel, sem hosszabb megbeszélés nem volt:

a) peres ügyekben halasztási tárgyalásért

50 frtig I. oszt. 1.50	II. oszt. 1.—	200 frt felül vagy ha a per tárgyalásnak értéke meghatározva nincs
200 " " 2.—	" 2.—	I. oszt. 2.50 II. oszt. 2.50.

b) peres ügyekben makacsági és minden másnemű fentjelzett természetű tárgyalásért

50 frtig I. oszt. 1.50	II. oszt. 1.—	500 frt felül, vagy ha a per tárgyalásnak értéke meghatározva nincs
200 " " 2.—	" 2.—	I. oszt. 3.50 II. oszt. 3.—
500 " " 2.50	" 2.50	

Az ügyvéd lakhelyén kívüli tárgyalásoknál a fentiek szerinti díjon felül az ügyvédnek vagy helyettesének jár: a) az utazáson, valamint a tárgyalás helyén a tárgyaláson kívül töltött minden óráért (az éjjeli órákért is, ha az utazásnál töltöttek) 1 frt, minden megkezdett óra teljes óráknak veendő; b) 7 kilométeren túli távolságnál, ha a távollét 4 órán túl tartott, élelmezési költség fejében minden napra 5 frt; c) ha az éjt is lakhelyén kívül töltötte az éjjelért 5 frt; d) a vasut és hajó első osztálya és kétékfogatu kocsik utáni utazási díj és egyéb utazási kiadások megtérítése; félóránál tartó consultatióért 1 frt.

— **A Bajorhonban, mint a legújabbban megjelent statisztikai évkönyvből kitűnik, míg a lakosság száma azon tiz év alatt, mely idő óta az új büntetőtörvény életbelépett, 10 százalékkal szaporodott, addig a büntettek és vétségek száma jelentékenyen csökkent.** Míg 1877-ben a büntett és vétségben elítéltek száma 90,342 volt, addig 1881-ben e szám csak 60,733 tett ki. Legnagyobb mérvű e csökkenés a hivatalos közegek által elkövetett büntettekénél, mert míg 1880-ban 461 volt, addig 1881-ben csak 134 így tehát egy év alatt 327-el csökkent. A fő tárgyalások száma 102,653 volt, melyek nagyobb része 59.2 százalék a «Schöffnen»-ek előtt, 40 százalék pedig a tiszta szakbírói tanácsok előtt tárgyalatott. A befejezett bűnügyek között csak 30 perujítás volt, és ezek nagy része (23) az elítelt javára végződött, a többi 7 helybenhagyatott, illetőleg súlyosabbra változtatott.

— **Az orosz büntetőtörvénykönyv javaslatával a német irodalom igen behatóan foglalkozik.** GEYER a *Ztschr. f. d. gesammte Strafr. wissenschaft* cz. folyóiratban, WAHLBERG a *Fur. Blätter*-ben, SCHÜTZE a *Gerichtsaal*-ban, MAYER az *Archiv f. Strafrecht*-ben tette közzé dolgozatát. Ezen kívül, mint hírlik, még több elsőrendű tudós véleménye fog közöltetni.

Beküldetett: *Telekkönyvi Reformkérdések.* Irta KÁPLÁNY GÉZA. Külön lenyomat a *Jogt. Közl.*-ből. Ara 30. kr.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Széchenyi-tér 5—6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 irt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre ... 3 .

TARTALOM: Telekkönyv és közjegyzői törvény. ENYICZKEI GÁBOR sátor-alja-újhegyi ügyvéd. — Észrevételek az általános magánjogi törvény-könyv terevezetének a dologi jogot tárgyzó részére. Dr. HALLER KÁROLY kolozsvári egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Az államszolgálat jogi természet és rendszeres államszolgálati pragmatika elvei. Irta Dr. Keleti Ferencz ügyvéd. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd. — Törvény-kezési Szemle: Felebbvitel a végrehajtási eljárásban. Dr. NAGY ÁRPÁD löcsei ügyvéd. — Egy sajtóügyi kérdés. Dr. FISCHER LAJOS kolozsvári ügyvéd. — A nagykörösi eset és a magánindítvány. Dr. JANCsó GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Telekkönyvi kérdések. TóTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Telekkönyv és közjegyzői törvény.

Azon tárgyalásokra, melyeket a telekkönyvi bekeblezésre alkalmas okmányok alaki kellékei kérdésében mult évben a jogászgylés folytatott s melyek jelenleg e lapok hasábjain folynak,* hamarjában alig lehetett várni illetékes oldalról oly választ, a minőt e tárgyban a legközelebb nyilvánosságra hozott közjegyzői törvény- (módosító) javaslat magában foglal.

A jogászgylés napirendre térő határozata azt involválta, hogy a jogászgylés az ingatlan tulajdonjogi bekeblezésre alkalmas okmányok külkéllékei tekintetében ez idő szerint fontosabb ujtást nem tart időszerűnek. E lapok hasábjain pedig a legerélyesebb vitatásban részesült azon gyökeres reform kérdése, mely szerint a tulajdonváltozások telekkönyvi bejegyzését bevallások útján lenne czélszerű és szükséges eszközölni.

A közjegyzői törvény módosítását czélzó törvényjavaslat mind a két álláspontot elejti, midőn kimondja, hogy tulajdonjog telekkönyvi bekeblezése csak hiteles közjegyzői vagy közjegyzőileg hitelesített aláírásu okmányok alapján eszközölhető.

Sokkal fontosabb a tárgy, mintsem hallgatással mellőzni lehetne, mivel a telekkönyvi eljárás egyik sarkalatos kérdésére készül itt egy közjegyzői törvénynovella keretében döntő megoldás, minek esetleges balsikerét az egész közönség megérezné.

Ha a czélba vett megoldást helyesnek ismerhetném, a legnagyobb örömmel adnék ennek kifejezést, mivel távol vagyok attól, hogy telekkönyvi eljárásunk jelenlegi szabályait minden tekintetben kifogástalanoknak tartanám. Midőn azonban azon meggyőződésre kell jutnom, hogy a közjegyzői törvénynovella terevezetének most kiemelt fontos pontja elhibázza a czélt s hogy életbeléptetése inkább kárt mint hasznot okozna, e nézetem nyilvánításával sem habozhatom.

Miután a törvényjavaslathoz (legalább tudtommal) indokolás nem lett csatolva,** csak találgathatom azon indokokat, melyek a törvényjavaslat kérdésbe tett pontjának a javaslat keretébe tett felvételére hatottak. Két ily szempontot tudok találni. Egyik lenne az, hogy a törvényhozás az ingatlan tulajdon változásainak telekkönyvi bejegyzéséhez az eddigi-knél hitelesebb okmányokat lát szükségeseeknek. A másik pedig abban állana, hogy nemcsak az okmányok vagy

is az azokban foglalt akaratnyilvánítások hitelességének biztosítása, hanem azok czélszerű szerkesztése okából is tanácsosnak látszik az okmányok felvétele köréből a ma kétségtelenül nagy mértékben elharapódzott zugirászatot kizárni.

Mind a két szempont igen tiszteletre méltó. De ezek gyakorlati érvényesítésére a törvényjavaslatban javaslatba vett mód felette draszticus s a kívánt czélt még sem fogja elérni.

Draszticus e mód azért, mert a tulajdonjog-bekeblezésre alkalmas okmány kiállítását a közönség nagy részére nézve rendkívül nehezé s egyes esetekben, nevezetesen a közjegyzői székhelytől távolabb lakó felek kisebb értékű ingatlan átruházásainál csaknem lehetetlenné tenné. Gondolja el bárki, hogy mai nap a közjegyzői székhelytől 6—8 mértöldnyi távolban lakó felek 80—100 frtnyi, sőt nagyobb értékű vagyonaik átruházásánál is miként fognak személyazonosságukat igazoló s e czélra nem mindig, sőt néha alig kapható — alkalmas, t. i. a közjegyző által ismert tanuikkal a közjegyzői székhelyre befáradni s vajon a közjegyzőt mindig fogják-e találni? Vajon lehet-e a vagyonátruházás kényes kérdéseit, gyakran felette sürgős érdekét attól tenni függővé, hogy a feleknek sikerül-e egy tőlök mértöldekre lakó s nem mindig található egyén előtt magukat a törvény szigorú formái szerint igazolni? Nem az lesz-e inkább az eredmény, hogy a távolabb lakó s szegényebb felek a birtokátírás nehézségeitől s költséges voltától visszariadva, abban a hitben fognak megnyugvást keresni — a mire a közönség jó része még ma a nélkül is igen hajlandó — hogy minek az a telekkönyv, minek azaz átírás, a nélkül is birhatja kiki azt, a mit igazságos uton szerez.

Igy a tervezett ujtás folytán, mely a vagyorforgalomra igen bénítólag hatna, aligha nem többet vesztené a telekkönyv a réven, mint a mit nyerne a vámon.

Ezen állapottal szemben feltétlenül helyesebbnek és üdvösebbnek tetszik nekem, ha egyenesen a telekkönyvi bevallások intézményét léptetjük életbe. Hiszen a hitelesség ebben még nagyobb mérvben meglesz, s a hozzáférhetőség tekintetében is csak nyerne a közönség, mivel ma több helyen van nálunk telekkönyvi hatóság, mint közjegyző s mivel a telekkönyvi hatóságot inkább otthon lehet találni.

Az pedig még nincs bebizonyítva, hogy a tulajdonjogátírás magánokmányok hitele ma oly mértékben veszélyeztetve lenne, hogy a mellett a közjegyzői vagy bevallási kényszer hátrányait azonnal el kellene felejtenünk. A mi pedig az okmányok alaposabb szerkesztését s e czélból a zugirászat kizárását illeti, e kívánatos czél is csak a bevallási intézmény behozatala által lenne teljesen elérhető, mivel azon javaslatba hozott rendszabály, hogy a telekkönyvi bekeblezésre alkalmas okmányok csak az aláírások hitelesítését igényelnék, legkevésbbé sem vinné azt ki, hogy egyes zugirások kész okmányokat ne terjeszsenek közjegyzői hitelesítés alá. A zugirászat gátolása pedig más módon is előmozditható. E czélból még nincsen minden eszköz kimerítve, mert hiszen még eddig a telekkönyvi beadványok tekintetében annyiszor hangoztatott ügyvédi, illetőleg közjegyzői kényszer sem lett behozva. Talán érdemes lenne a könnyebbel tenni kísérletet, mielőtt a nehezebbel

* L. TóTH GÁSPÁR és KÁPLÁNY GÉZA czikkei.

** A törvényjavaslathoz igen van csatolva rövid indoklás. Szerk.

bet kockáztatnók. S különben is a zugírászat ellen gyökeres rendszabályok nélkül is sokat lehetne tenni. Csak annak legveszedelmesebb forrását: a hivatali s különösen a telekkönyvi hivatali zugírászatot kellene erélyesen megakadályozni.

Azt hiszem, hogy e futólagosan kiemelt pár tekintet is eléggé mutatja, miszerint a közjegyzői törvénynovella javaslatba hozott intézkedése a telekkönyvi eljárásra inkább káros, mint kedvező visszahatással lenne. Ismétlem, hogy nézetem szerint igen meggondolandó, hogy akkor, midőn az ingatlan tulajdonjog alapját a telekkönyv képezi, a tulajdonváltozások telekkönyvi kitüntetése elé szabad-e bármi tekintetben akadályt gördíteni. Ezen fontos okból én a közjegyzői kényszer behozatalát a tulajdonjog telekkönyvi kitüntetése alapjául szolgáló okmányok tekintetében ez idő szerint mellőzendőnek s a kérdésben levő törvényjavaslatból kihagyandónak tartom. Ha gyökeres reformra van szükség: legyen az a bevallások életbeléptetése.

Enyiczkei Gábor.

ÉSZREVÉTELEK

az «Általános magánjogi törvénykönyv» tervezetének a «Dolog jogot» tárgyzó részére. *

VII. Személyes szolgalmak megszűnése.

(378. §.) A személyes szolgalmak megszűnési esetei közül az 1. és 2. pontban említettek helyesek, de a szerkezethez férne szó.

3. «Ha a rendelőnek tulajdonjoga megszűnik» — ez ily alakban teljességgel nem áll, mert ha a jóhiszeműleg szerzett személyes szolgalom telekkönyvileg bejegyeztetett, a tulajdonos személyében történt változás a szolgalmat érintetlenül hagyja. A javaslat szerint a rendelő minden személyes szolgalmat meghiusíthat, ha a szolgalmi dolog tulajdonát másra ruházza. Erre vonatkozólag legyen szabad a 321. 4., 330. és 372. §§-hoz tett észrevételeimre hivatkoznom.

A 3. pont alatt javasolt megszűnési ok helyett tehát azt kellene kifejezni, hogy megszűnik a szolgalom a tulajdonosnak ideiglenes vagy feltételes jogával, ha erről a jogositottnak tudomása volt vagy a telekkönyvből tudomása lehetett (l. a 230. §-t is).

6. Mint már a 321. §. 6. pontjában foglalt hasonló rendelkezéshez megjegyezni alkalmam volt: a dolog elpusztulásával nem okvetetlen szűnik meg a szolgalom, mert ha a dolog ismét visszaáll, az időközben csak szünetelt szolgalom újból feléled.

(379. §.) E §-nak létjogát az indokolás «a 276. §-ban foglalt általános elvvel» akarja igazolni. Hogy ez «általános elv» tarthatlan, ezt a 276. §-nál igyekeztem kimutatni. Egy egészen más helyen kimondott általános elvből következik e §. részletes intézkedése, t. i. a törvénykönyv *általános része* tervezetének 100. §-ából, mely mellett a javasolt külön rendelkezés felesleges. De felesleges az még azért is, mert a haszonélvezőnek kötelezettségeit közelebb meghatározó 342. és 347. §§-ban világosan ki van mondva, hogy a kötelezettségek a haszonélvezőt e minőségében terhelik, ha tehát megszűnik haszonélvező lenni, akár lemondás, akár más ok folytán, legalább is magától értetik, hogy a már megszűnt viszonyból külön nem is képzelhető terhekért nem felelős.

(380. §.) Nincs észrevételem.

(381. §.) Ugy a 321. §. 6., valamint a 378. §. 6. pontjához tett észrevételemhez képest a szolgalmi dolog elpusztulása folytán szünetelt szolgalom a dolog visszaálltával újból feléledvén, ez minden esetben és nemcsak leégett

házra nézve áll, következésképp a 381. §. külön intézkedésére nincs szükség.

(382. §.) E §-ra semmi szükség nincsen. Nincs az meg más törvénykönyvekben sem, a javaslat más rendelkezései mellett pedig épen felesleges az. Ugyanis az első bekezdés szerint a szolgalom tárgyát képező tér beépítése következtében elenyészik a szolgalom, de a jogositottnak kárpótlásra van igénye. Ezt az esetet a javaslat 346. §-a már jobban elintézte, midőn kimondja, hogy: «Oly építkezéseket, melyek nem szükségesek, a haszonélvező kártérítés nélkül nem köteles megengedni.» A második bekezdés pedig, mely már határozatlan voltánál fogva is elejtendő, az elsőnek sorsát méltóan oszthatja.

(383. §.) Hogy személyes szolgalmak a halállal megszűnnek, ez már a 378. §. 7. pontjában ki lett mondva, még pedig határozottabban, mint e helyen, mert ott úgy áll, hogy *a jogositott halálával*. Az ismétlés csupán az ausztriai ptk. 529. §-a kedvéért nem szükséges. De ez utóbbi §-t átveszi a javaslat minden hibájával együtt s nem veszi figyelembe, hogy az csak ugyanazon törvénykönyvnek 612. §-ával kapcsolatban jöhet alkalmazásba.

Ugy az ausztriai ptk. 529. §-ában, mint a javaslatban szószerint ez áll: «Ha az örökösökre világosan kiterjesztett, kétség esetében ez alatt csak az első törvényes örökösök értetnek.» Ebből az következik, hogy ha nem forog fenn kétség, azaz, ha a szolgalom megrendelője azt minden további örökösökre kiterjesztette, ez is érvényes, minélfogva ez valóságos hitbizomány lenne, melyet e szerint minden további megszorítás nélkül alapítani lehetne. Különben az öröklési jog tervezetének 235. §-a is az utóörökösödést a második izre korlátozza.

Ugyancsak az ausztriai ptk. példájára mondja továbbá a §.: «De valamely családnak engedett jog annak minden tagjaira átszáll». Ez sem állhat meg ily feltétlen alakban, melyben nem lenne egyéb, mint családi hitbizomány. Ezt is tehát a családnak a szolgalom megrendelésekor, illetve kezdetekor már életben volt tagjaira kellene szorítani.

(384. §.) Nincs észrevételem.

(385. §.) Ez így szól: «Elhasználható dolog haszonélvezete sem nem-használás, sem a dolog elpusztulása vagy átalakítása által meg nem szűnik.» — Indokolja pedig ezt a javaslat így: «Természetes: mert az átvett dolog a haszonélvező tulajdonává válik és csak értékben köteles azt megtéríteni.» — Ha annyira természetes ez, mire való akkor mégis külön §-ban kimondani?

Pedig nem is egészen természetes, amit a 385. §. mond, sőt merem mondani, hogy részben egyenesen természetellenes. Én legalább nem tudom elképzelni, mikép lehetséges az, hogy az elhasznált vagy elpusztult dologot *haszonélvezet*ni lehessen.

A 385. §. rendelkezésének csak akkor lenne értelme, ha azt fejezné ki, hogy az elhasználható dolog elpusztulása vagy átalakítása folytán nem szűnik meg a szolgalmi jogviszony (de nem az elpusztult dolognak, tehát a semminek haszonélvezete); azonban ily alakban is felesleges e §., minek támogatásul legyen szabad a 353. §-hoz tett észrevételeimre hivatkoznom.

VIII. A családi joggal összekötött haszonélvezet.

(386. §.) Ez is szükség nélkül szaporítja a §§. amugy is nagy számát, mert tartalma magától értetik; azonban ha megtartatnék is, épen bajt nem okoz.

IX. Építkezési és pinczejog.

«Építkezési és pinczejog» czimen akarja a javaslat a szászorsági ptk. «*Baurecht und Kellerrecht*» intézményeit törvénykönyvünkbe átültetni s a mintának egyetlen §-át (661.) nagy buzgalommal 7 (hét) külön szakaszra bőviti ki. De

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményeket l. a 8., 10., 13., 14., 17., 21., 24., 26., 28., 29., 30., 32., 33., 34., 37., 38., 39., 40., 43., 45. és 47. számokban.

nemcsak a körülírásban, hanem a lényegben is eltér a javaslat az eredetitől s merem hinni, nem is szándékosan. Osszehasonlítás kedvéért álljon itt mind a kettő:

«Die Berechtigung, ein Gebäude auf fremdem Grund und Boden zu haben und zu benutzen, gleichviel ob dieses schon vorhanden ist, oder von dem Berechtigten erst errichtet werden soll, ingleichen die Berechtigung, einen Keller unter einem fremden Grundstücke zu haben,» stb.

Ezt a javaslat így fordítja le:

«Ha a jogosított fél idegen ingatlanon már létező, vagy még csak előállítandó épületnek, pinczének és ezekkel összekötött térnek használására jogosittatik stb.»

Hogy nekünk effélére szükségünk lenne, ezt a meghatározottabbán kétségbe kell vonnom s e tekintetben az indokolásnak erre vonatkozó része engem még támogat is.

Igaza van az indokolásnak, midőn mondja: «Már fent kifejtetett, hogy a hűbéri viszonyokkal szoros összeköttetésben állott tulajdonfelosztás (talán: megosztás) fenn nem tartható»; — mit keres tehát mégis az «*építkezési és pinczejog*» a törvénykönyvben, mikor az valójában nem egyéb, mint a tulajdonnak olyszzerű megosztása, melyet ugyane javaslat 40. §-a egyenesen megtilt?

Ha valakinek tulajdon telkén másnak tulajdoni joggal épülete vagy pinczéje van, ez nem idegen dologra vonatkozó jog, nem is szolgálat. Az első nem, mert a javaslat szerint az épület vagy pincze tulajdonosa az épületet vagy pinczét szabadon előrkítheti, elidegenítheti; szolgálat pedig azért nem, mert *propria res nunquam servit*; de az indokolás maga is mondja, hogy «ezen jogosultság mind a telki, mind a személyes szolgalmaktól *lényegesen* különbözik.»

Még csak egy körülményt legyen szabad kiemelnem, mely a javaslat figyelmét talán elkerülte, t. i. hogy a szászországi ptk.-ben is korábbi viszonyok maradványaként még fentartott «*Baurecht und Kellerrecht*» csak kivételesen állhat fenn és a szászországi igazságügyminiszteriumnak 1865. január 9-én kelt rendeletének (Verordnung, die Ein- und Ansführung des bürgerlichen Gesetzbuches für das Königreich Sachsen betreffend) 11. §-a értelmében minden egyes esetben az igazságügyminiszterium engedélyétől függ.

Ily körülmények között azon meggyőződésben vagyok, hogy a javaslatnak az «*Építkezési és pinczejogra*» vonatkozó része töröltetni fog, miért is az egyes §§-hoz külön nem szólok.

Ha észrevételeimben a szoros tárgyiasságtól itt-ott talán eltértem, más mentségem nincs, mint hogy.....nem kerülhettem el; e mellett azonban a javaslat érdemes készítője iránt érzett tisztelet ellen véteni legkevésbé sem kívántam.

Dr. Haller Károly.

JOGIRODALOM.

Az államszolgálat jogi természete és rendszeres államszolgálati pragmatika elvei különös tekintettel hasáknk viszonyaira és a nevezetesebb európai államok e tárgyra vonatkozó intézkedései. A. M. T. Akadémia által a Sztrokay-alapítványból kitűzött száz arany díjjal jutalmazott pályamű. Írta Dr. KELETI FERENCZ ügyvéd. Budapest, 1883. Kiadja és nyomtatta Kunosy Vilmos. Ára: 3 frt. Nagy 8-adrét, X. 448 oldal.

A «szolgálati pragmatika» azon jelszavak közé tartozik, melyek napjainkban mind sűrűbben említettnek. Annak létesítése élenken érzett szükségesség; hiánya minél előbb megszüntetendő bajt képez. Azért elismerés illeti T. Akadémiánkat azon a gyakorlati élet szükségletei iránt tanúsított eleven érzéke miatt, a melylyel ezen ügyre nézve a törvényhozói munkálkodást előkészítette az által, hogy egy megfelelő díj kitűzésével egy ezen kérdést tárgyzó mű létrejöttét provokálta.

Sajátlagos irodalmi viszonyaink között az az egyedüli mód, a melylyel hivatott íróink arra bírhatók, hogy vala-

mely kérdéssel foglalkozzanak és a melyen irodalmunk tatóngó üre betölthető.

Ép azért sajnáljuk, hogy az Akadémia a főrendiház megoldását tárgyzó pályakérdés eredményének meddőségétől elkedvetlenítve, ezen eszmét végképen elejtette a helyett, hogy újból kettőzött díjjal édesgetett volna az ezen kérdéssel való foglalkozásra.

Az ezen sorok feliratát képező kérdés kitűzésével az Akadémia egy becses művel gazdagította irodalmunkat, melyben az oly szorgalommal, lelkesedéssel és — tegyük csak hozzá mindjárt — hivatottsággal írott művek, mindig a diszes helyet elfoglaló monographiák közé tartoznak, melyek tudvalevőleg — hogy egy szellemes kitűnő író szavaival éljek — az irodalomnak virágait képezik.

A munka utmutatót képez, mely ezen felette fontos kérdés bonyolult rendszereinek minden ágát kellően felderíti.

Az irány egyszerű és világos; a munkából a legelőhaladottabb kulturállamoknak az államszolgálati viszonyra vonatkozó főbb intézkedései teljesen megbízhatólag tanulmányozhatók, mert szerző oly lelkiismeretes előtanulmányok után fogott művének megírásához, hogy az általa használt munkák felsorolása is egy fél nyomtatott ívet vett igénybe.

Az előttünk fekvő műben tárgyalta kérdésnek eminens gyakorlati voltát bizonyítja leginkább Bismarck eljárása, ki áthatva azon missio fontosságától, a melylyel egy szolgálati pragmatika mint hatalmas eszköz az államegység s állameszme fentartására, erősítésére és élénkítésére bír, az észak-német szövetség alapításakor és annak német birodalomná valló átalakításakor törekedett egy szolgálati pragmatikát a birodalmi hivatalnokok számára létesíteni. Ugyanezt észlelhetjük legújabbán Elzász-Lotharingiában is. Az egységes Olaszországnak, valamint Észak-Amerikának legújabb hasonmü alkotása mind megannyi meggyőző példa arra nézve, hogy a hivatalnokok sorsáról való kielégítő gondoskodás az állami lét megszilárdításának egyik leghatékonyabb biztosítékát képezi. Csak az a hivatalnok fog hivatala iránt igazán lelkesedni, csak az fog igazán a közjó iránt önzetlenül és minden melléktekinet nélkül törekedni: a ki tisztességes megélhetésre *elégleges fizetéssel* javadalmazott állásban van. Igaza van Burkenek, kit szerző műve előszavában idéz, midőn azt mondja, hogy: «ha az államhivatalnok hűségesen utána lát, hogy az államnak kára ne legyen, akkor az államnak is gondoskodni kell, hogy az ő ügyei se szenvedjenek rövidséget». Azért mi a szolgálati pragmatika létesítését okvetlenül megelőző, sőt ennek üdvös voltát részben feltételező sokkal fontosabb kérdésnek tartjuk azt, hogy az államhivatalnokok fizetései a jogállam kívánalmának megfelelőleg szabályoztassanak. Különösen érdekel bennünket legközelebből a bírának legutóbbi időben észlelt eljárása, kik az ország legkülönbözőbb vidékeiről mind megannyian azon hangos panaszszal járulnak a törvényhozás elé, hogy fizetéseikből a jelenlegi gazdasági viszonyok között és állásuk kívánalmaival szemben tisztességesen többé meg nem élhetnek.

Valóban megható, megdöbbentő jelenség. Azok, kik állami életünkben a legkiválóbb funkciók kezelésével vannak megbízva, kiknek működésétől vagyon, becsület, szabadság, szóval az élet legértékesebb javai függnek: ezek leplezetlenül, férfias nyíltsággal kijelentik, hogy nyomorognak. És mi a válasz erre? Meg sem hallgatják őket és napi rendre térnek panaszaik felett. Bámulom az igazságügyér indolenciáját, jobban mondva valóban érthetetlen indifferentismusát, ki a helyett, hogy tárczáját kötné ezen minden kétségen kívül jogos követelés teljesítéséhez, beletörődik a pénzügyi viszonyok indokából állítólag nem változtatható helyzetbe. Vajon mi képez komoly politikus előtt nagyobb bajt: állami háztartásunk kiadásainak nagyobbodása, avagy egy elégte-

len fizetésű bíró hivatalos működése, kiről a jogkereső közönség már tudja, hogy fizetéséből tisztességesen ki nem jöhet?

Jogállamban ez teljesen tűrhetetlen és tarthatatlan állapot. Ép oly — vagy helyesebben mondva — sokkal szánandóbb azon igazságszolgáltatási közegek anyagi helyzete, kik ugyan a jogszolgáltató hierarchiában a legalsóbb helyet foglalják el, kikre azonban különösen bünvádi eljárásunknál, — a felsőbb foku bíróságok írásbeli eljárásánál fogva — az igazságszolgáltatás legfontosabb teendőinek egyike: a végtárgyalási jegyzőkönyvek szerkesztése van bízva. Értem a joggyakornokokat. Ezen szerencsétlen emberek éppen kétszer annyi díjazásban részesülnek, a mennyit bíránk apasági perekben *törvénytelen gyermekek tartási díja* fejében meg szoktak állapítani. Ez nevetséges. Ausztriában a közigazgatási törvényszék ajtónállója *nyolczszázötven frtnyi* évi fizetést élvez!

(Folyt. köv.)

Dr. Gruber Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felebbvitel a végrehajtási eljárásban.*

Utóbbi cikkem beküldése után megjelent a kir. Curia polgári ügyekben hozott döntvényeinek 10 ike,** mely ugyan csak a végrehajtási eljárás folyamán hozott végzések egy határozott neméről intézkedik, de indokolásában az efféle végzések minden nemét átölelő általános szempontból is érdekes s a királyi Curia idevágó felfogását világosan megismertető kijelentéseket tartalmaz.

A megelőzőkben foglaltak után természetesen, hogy egyrészt egyet nem érthetnek e döntvénybeli enuntiátummal, másrészt nem is tartom szükségesnek, hogy a fellejtett kérdés döntvényt nyel oldassék meg. Vagy áll azon felfogás, hogy a 34. §. szerint minden végzés a harmadik forumig felvihető, melyre nézve az ellenkező a törvényben magában határozva nincs, vagy pedig azoknak van igazuk, a kiknek nézete szerint csak azon végzés viheto fel az utolsó forumig, a melyre nézve az kifejezetten megengedtetik. Az első esetben világos, hogy a felebbezést visszautasító másodbirósági határozat feltétlenül felebbezhető, a második esetben pedig kétségtelen, hogy az ilyen végzés ellen további jogorvoslatnak helye nincsen.

Vizsgáljuk különben az indokokbeli kijelentéseket közelebbről. E kijelentés a következő négy:

1. hogy a végrehajtási eljárásban hozott e. b. határozatok ellen használt jogorvoslatok felett a másodbiróság rendszerint végérvényesen határoz;
2. hogy az ez alóli kivételek a végrehajtási eljárásról szóló törvényben esetenként megjelölve;
3. hogy a felebbvitelt visszautasító másodbirósági végzések nincsenek ezen kivételek között felemlítve;
4. hogy a másodbiróságnak az első bíróság határozatát érdemileg felülbíráló vagy a felebbviteli beadványt visszautasító határozatai között a további felebbvitel szempontjából különbséget tenni nem lehet.

E kijelentések közül az első három ugyanazt bizonyítja, hogy tulajdonképen az ily visszautasító végzések ellen további felfolyamodásnak nincs helye, s csak a negyedik motiválná, hogy az első három dacára miért van mégis helye további felfolyamodásnak is.

Az első pontbeli kijelentés nyilván máshová vág, mint a hová célloz; én legalább kétségtelennek tartom, hogy az e. b. végzések ellen használt jogorvoslatok felett a másodbiróság nemcsak *rendszerint*, de *mindig* végérvényesen határoz. Első bírósági határozatok ellen nem folyamodhatni fel a harmadbirósághoz; ehhez a felfolyamodások csak akkor

terjeszthetők fel, ha másodbirósági határozatok ellen intézvék, s másodbirói határozatok megtámadóul nem tekintethetők az elsőbirósági határozatok elleni jogorvoslatok, s így kétséget sem szenved, hogy a e. b. határozatok ellen használt jogorvoslatok felett a másodbiróság nemcsak rendszerint, hanem, mint mondtam, mindenkor végleg határoz, mert ha az ügy a királyi Curia elé kerül, úgy a harmadbiróság már nem az első, hanem a másodbirósági határozat elleni jogorvoslat felett határoz. Azonban ezen kijelentés, amint azt különösen a második pontbeli teszi kétségen kívülé, bizonyára azt akarja mondani, hogy végrehajtási ügyekben a másodbiróság rendszerint végleg határoz. S ez az, a mit indokolva szerettem volna látni; mert így a mint a döntvénybeli indokokban foglaltatik, egyszerű kijelentést képez, mely előtt meg kell hajolni, ha a királyi Curiatól jön, de mely a kétkedőt meg nem győzi.

És mivel e kijelentés indokolva nincsen és így támadásra nyújt új alapot, a nézetemet tartalmazó s e lapok 48. számában közölt sorok után épen oly kevésbé van okom foglalkozni, mint az azt kiegészítő második pontbeli kijelentéssel.

A harmadik pontbelihez nem fér kétely. Bizonyos, hogy a felebbviteli beadványt visszautasító végzések nincsenek külön felemlítve sem mint olyanok, melyek ellen további felebbezésnek van helye, sem mint olyanok, melyek többé meg nem támadhatók.

Annál több kétely fér ismét a negyedik pontban foglalt nézet helyességéhez. Én azt tartom, hogy az elsőbirósági végzést érdemileg felülbíráló és a felfolyamodást visszautasító határozatok között igenis lehet és kell különbséget tenni a további felebbvitel szempontjából is.

A döntvény tüzetes elemzése s taglalása nem lévén e soraim célja, itt is csak egy rövid megjegyzésre szorítkozom; arra, hogy a döntvény maga is azt eredményezi, a minek lehetetlenségét hozza fel léte indokául, az érdemlegesen felülbíráló és a felebbezést visszautasító másodbirósági határozatok közötti különbségtételt a további felebbvitel tekintetéből, a mennyiben — mindig a döntvény álláspontjából tekintve az ügyet — érdemlegesen felülbíráló határozatok ellen csak annyiban van felebbezésnek helye, a mennyiben az e. b. határozatot megváltoztatták, a felebbezést visszautasító határozatok ellen pedig, ha az ügy egyáltalában a harmadbirósáig felvihető, mindig, bár a visszautasító határozatok egyáltalában nem változtatják meg a felül nem vizsgált határozatot.

A döntvény továbbá oly másodbirósági határozat ellen sem zárja ki a további felebbvitelt, mely az első bíróságnak a felebbviteli beadványt az 1881. évi LIX. tcz. 27. §-a alapján elutasító határozatát helyben hagyja; avagy várjunk «aldöntvényt», melylyel majd a «döntvény» értelme fog authenticice megállapittatni?

Ugyancsak cikkem beküldése után vettem Dr. HERCZEGH Mihálynak és Dr. IMMLING Konrádnak a végrehajtási törvényhez irt commentárjait. Időm nem engedte, hogy ezen műveket, melyeknek különösen másodikát már a futólagos áttekintés is igen használhatónak bizonyítja, mostanig áttanulmányoztam volna. Ezek tekintetében is tehát egyelőre annak kijelentésével érem be, hogy a végrehajtási ügyekben való felebbvitel kérdését nem látom bennök meggyőzőleg avagy csak megnyugtatólag is megoldva. A törvényjavaslat indokai után indulva elfogadják, hogy a törvény csakugyan azt mondja, a mit az indokok szerint mondani akart. Szükségtelen mondanom, hogy a hol a törvény grammaticai magyarázat szerint megállapított értelme az indokok szerint szándékban volt értelemről elűt, az előbbi illeti az elsőbbség. Ha az indokok által, melyek csak ott képeznek interpretationalis segédzert, a hol a törvény

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

** L. a 42. sz. mellékletén.

értelme másként nem állapítható meg, nem hagyjuk magunkat befolyásoltatni, ha nem kutatjuk előre, mit akart a törvény mondani, csak azt nézzük, mit mond, nem hiszem, hogy azt vitatnók, miszerint végrehajtási ügyekben a kir. ítélőtábla rendszerint végérvényesen határoz.

Érzem és tudom, hogy merész cselekedetet végzek, midőn a judicatura és tudomány által egyértelműleg elfogadott értelmezéssel szembe szállok, de meggyőződésemmel megadta hozzá a bátorságot.

Dr. Nagy Árpád.

Egy sajtóügyi kérdés.

Egy kérdést döntött el a napokban a kolozsvári kir. törvényszék mint sajtóbíró, melyhez, nézetem szerint, szó fér, és érdemes a megvitatásra. Az eset, mely azon kérdést felszínre hozta, a következő.

T. M. egy állit. rágalmozást magában foglaló cikket tett közzé G. Z. ellen a Kolozsvártt megjelenő *«Ellenzék»* című napilapnak 1883. január 31-iki számában. Ugyanazon cikket, szóról szóra, közzétette ugyancsak G. Z. ellen a Marosvásárhelyt megjelenő *«Erdélyi Értesítő»* című heti közlönynek f. é. február 18-iki számában. Sértett fél mindkét cikk miatt panaszt emelt úgy a kolozsvári, mint a marosvásárhelyi kir. törvényszék mint sajtóbíróknál. A nevezett bíróságok vizsgálóbírái a vizsgálatot folyamatba tették és lejáratták; minek folytán a magánfél vádleveleit mindkét bírósághoz beadta, melyek közül a marosvásárhelyi elébb tűzvé ki a végtárgyalásra vonatkozó idézési határidőt, a tárgyalást megtartotta, melynek eredményeképpen az esküdtek vádlottat nem vétkesnek ítélték, minélfogva a bíróság őt a vád alól felmentette. Az ítélet ellen sértett fél semmisségi panasszal élve, a Curia azt elvetette.

Időközben a kolozsvári kir. törvényszék mint sajtóbíró is kitűzve a hozzá beadott vádlevél alapján a sajtóügyi tárgyalást, azt megtartotta f. é. november 8-án, akkor, mikor a marosvásárhelyi sajtóbírósnál az ügy már eldöntve és a curiai határozat is meghozva volt.

A tárgyalás folyamában, a vádlevél felolvasása után, vádlott élve a marosvásárhelyi sajtóbíró előtt követendő eljárásról szóló 1871. május 14-én 1498. sz. a. igazságügy-miniszteri rendelet 62. §-ában fentartott jogával, kérte a kir. törvényszéket, hogy mivel az incriminált cikkben foglalt állítólagos rágalmozó kitételek felett már a marosv. esküdtszék határozott, a további eljárást szüntesse meg és a vádlót vádjával utasítsa el.

A kir. törvényszék ezen kérésnek helyt nem adván, a tárgyalás folytatását rendelte el, melynek megint csak az az eredménye lőn, hogy vádlott a vád alól felmentetett.

A törvényszéknek az említett incidens kérdésében hozott határozatát törvényszerűnek nem tartván, annál is inkább igazoltnak tartjuk ezen nézetünk okait felfejteni, mert vádlottnak nem lévén oka és alkalma perorvoslattal élni, a kir. Curia nem fog abba a helyzetbe jönni, hogy a kérdést eldöntse. Azok az okok a következők:

Kétséget nem szenved, hogy a magy. bünt. törvénykönyv sajtó által elkövetett büntetendő cselekményekre feltétlenül alkalmazást nyer. Ha annak szem előtt tartásával azt vizsgáljuk, hogy vádlott azon cselekménye, melynél fogva ugyanazon állit. rágalmozást magában foglaló cikket két sajtóbíró területén megjelenő két különböző lapban tette közzé, az idézett törvénynek mely fogalma alá esik: nem jöhet kétség alá, hogy az mint oly cselekmény jelentkezik, melynél fogva ugyanazon büntetendő cselekmény több ízben követtetett el, tehát a btk. 96. §-ában szabályozott anyagi bűnhalmazat egyik esetét képezi. De akár ez az eset forogjon fen, akár az a másik anyagi bűnhalmazati eset, hogy több büntetendő cselekmény követtetett el; minden esetre az idézett törvényszakaszon jön alkalmazásba, mely

szerint az egyes cselekményekre egy *összbiüntetés* szabandó ki, a mi, helyes értelmezés szerint nem jelent mást, mint azt, hogy azok a cselekmények csak is egy eljárás és elbírálás tárgyául szolgálhatnak.

Ha tehát a két cselekmény, vagy két ízben elkövetett cselekmény, elkövetési helyéhez képest két illetékes sajtóbíró közül az egyik cikk iránt eljár és ítél, a másikat is eljárása és cognitíója körébe kellett vonnia, és vagy mindkettőre nézve, ha vádlott vétkesnek ítéltetik, egy összbiüntetést szabnia, vagy, ha nem találta vétkesnek őt, mindkettőnek vádja alól felmentenie.

Ezen mitsem változtat az az eshetőség, hogy a marosvásárhelyi sajtóbírósnak tán nem volt tudomása arról, hogy egy más lapban is ugyanaz a cikk megjelent; vagy ha tudomása volt, arra nem reflektált, és így az ítélethozatalnál figyelembe nem vette. Mert az első esetben vádló mulasztása forogna fen, melynél fogva a címzett törvényszék nem jutott annak tudására, hogy a Kolozsvártt megjelenő *«Ellenzék»* című lapban is közzétett ugyanazon cikk. Ezen mulasztás pedig, a törvény értelmében, olybá veendő, mintha nem akarta volna esetleg a btk. idézett 96. §-ának a büntetés kiszabására vonatkozó intézkedését alkalmaztatni, a mi jogában állott, mert indítványozási jogtól feltételezett vétség forogván fen, ebbeli jogát egész terjedelmében, vagy korlátolva érvényesíthette. De ha a kérdéses mulasztást célzatosan követte volna el, azon mentális reservációval: ha Marosvásárhelyt vádjával megbuknék, szerencsét fog próbálni Kolozsvártt, ezen számításának hajótörést kellett szenvednie az idézett törvény rendelkezésén, mely bűnhalmazat esetében a büntetések, esetleg felmentések cumulatióját nem engedi meg.

A másik esetben pedig, ha t. i. a marosvásárhelyi kir. sajtóbíró a magánfél feljelentése folytán tudomással bírván a másik cikkről, azt szándékosan nem vette figyelembe, tán azért, mert tudta, hogy annak megtorlása iránt a kolozsvári sajtóbírósnál is folyamatban van az eljárás: nem helyesen, mert nem törvényesen cselekedett; semmi esetre sem vonhatta ezen mulasztása azt a következményt maga után, hogy a törvénynek idézett intézkedése hatályon kívül helyeztessék, és az által a kolozsv. kir. törvényszék mint sajtóbíró hivatva lett legyen a kolozsvári lapban megjelent cikk iránt külön eljárást eszközlésbe venni.

A felfejtettel ellenkező nézet a m. btk. által perhorrescált és indokaiban kifejezetten igazságtalannak és helytelennek stigmatizált büntetések halmozását eredményezné és a legnagyobb anomáliákra vezetne. Mert megeshetnék, hogy az egyik esküdtszék vádlottat felmentené, a másik pedig ugyanazon cselekményért elítélné; a mi megrendítené, sőt tönkre tenné a közönségnek az igazságszolgáltatásban vetett bizalmát; mert a koordinált bíróságok közül az egyik meghazudtolná a másikat és ekként a büntető jogszolgáltatás eljlesztő kockajátékká devalválódnék.

Dr. Fischer Lajos.

A nagykörösi eset és a magánindítvány.*

A gyámsági és gondnoksági törvény segélyével a törvényes képviselő indítványozási joga mellett még más módon is lehetne magyarázati kísérletet tenni, mint az előbbieken fejtegetve lett.

S ez az, mintha a btk. 113. §-a 2-ik pontját** akkép

* Az előbbi közleményt l. a 46. és 47. számokban.

** B. T. K. 113. §.: Ez indítványozásra jogosítva van: a sértett fél, ha életkorának tizenhatodik évét már betöltötte; ellenkező esetben annak törvényes képviselője.

Kiskorúak és gondnokság alatt lévő pazarlók helyett, a vagyon ellen irányzott büntettek és vétségek esetében, az indítványt, azoknak törvényes képviselője terjeszti elő.

Gondnokság alatt lévő más egyének helyett, egyéb büntettek és vétségek esetében is, az indítványozás joga azoknak törvényes képviselőjéi illeti.....

is lehetne s illetve kellene értelmezni, hogy *csak a gondnokság alatt lévő pazarlókra* vonatkozik az itt megállapított ama korlátozás, miszerint a *vagyonuk ellen* irányzott büntettek és vétségek esetében nem magok, hanem helyettök törvényes képviselőjük terjeszti elő az indítványt; ellenben, hogy e korlátozás a *kiskorúakra* nem vonatkozik, hanem rájuk nézve *egész átalánosságban*, tehát mindennemű büntetendő cselekmények tekintetében megállapítja e pont a törvényes képviselő indítványozási jogát.

E felfogás mellett a btk. 113. §. 3-ik pontja alapján következőleg lehet érvelni:

A gyámsági törvény 28. §-a szerint* nem csak elmebetegek és tékozlók (a), (b), (c) pont), hanem ismeretlen helyen távollévők és börtönbüntetésre ítélték is (d) (e) p.) gondnokság alá helyeztetnek.

Már most, ha a távollévő vagy börtönbüntetésre — az életbeléptetési 1880: XXXVII. tcz. 25. §-a szerint egy évnél hosszabb ideig tartó szabadságvesztésbüntetésre — ítélt nagykorura vonatkozólag *mindennemű*, tehát nemcsak a vagyon ellen irányzott büntetendő cselekmények tekintetében a gondnok ruháztatik fel az indítványozás jogával, akkor a törvényhozó nem szorította, nem szoríthatta a sértett fél személyére az indítványozási jogot, hanem azzal törvényes képviselőjét is kell hogy felruházta legyen; mert hisz abban nincs semmi ratio, hogy egy 16 évet betöltött kiskorú maga tehessen indítványt (113. §. 1. p.), ellenben egy nagykorú, tehát fejlettebb értelmi tehetséggel, az elkövetett sértés meg- vagy meg nem toroltatásának czélszerűsége iránt mélyebb belátással bíró egyén helyett, *bármiféle büntetendő* cselekmény esetén is, azt törvényes képviselője tegye meg, egyszerűen azért, mivel távol van, vagy börtönben ül.

Ebből a contrario szükségképp következik, hogy a törvényhozó a 16 évet betöltött egyéneknél sem tette *egyedül a sértett felet* az indítvány urává.

Mi a 113. §. ekkénti magyarázatát nem tartjuk helyesnek. Már maga e §. 2-ik pontjának interpunctiója kizárja azt, hogy fentebbi módon értelmezzék. Egészen világos pedig az indokolás, mely szerint: «A vagyoni sérelmek esetére különbséget tesz a törvény. A különbség abban van, hogy a 16 évet túlhaladott kiskorúak *is*, kivétel nélkül törvényes képviselőjük által képviseltetnek.»

De ezektől eltekintve, a törvényes képviselőnek a 113. §. 2. és 3. pontján alapuló indítványozási joga nem concurrens, nem is subsidiarius, hanem exclusiv, a sértett fél indítványi jogát kizáró jog. Csak a képviselő és nem egyuttal a képviselt is tehet e pontok alapján indítványt.

Ámde, ha a 2-ik pont alapján kizárólagos indítványozási jogot kapna a törvényes képviselő mindennemű büntetendő cselekményekre vonatkozólag, akkor, — nem is említve azt, hogy e pont, mely az 1-ső pontban felállított általános szabály alóli kivételt szabályoz, a kivétel természetének meg nem felelő általánosítást nyerne, — kiegyenlíthetetlen ellentét volna a törvényben, mert az kétségtelen, hogy az 1. pont átalánosságban indítványozási jogot ad a 16 évet betöltött kiskorúnak s így a törvényes képviselő exclusiv indítványa (2. pont) összeütközésbe jönne a sértett fél indítványi jogával (1. pont).

* Gyámsági tv. 28. §.: Nagykorúak gondnokság alá helyeztetnek:

a) ha elmebetegek vagy siketnémák és magukat jelekkel megértetni nem tudják;

b) oly gyenge elméjük, és a magukat jelekkel megértetni tudó siketnémák, kik ezen bajok egyike vagy másika miatt vagyonuk kezelésére képtelenek;

c) a tékozlók;

d) azok a kik legalább egy év óta távol vannak, ha tartózkodási helyök ismeretlen, vagy hazajövetelükben és vagyonuk kezelésében gátolva vannak;

e) a börtönbüntetésre ítélték. A d) és e) pont esetében a gondnokság alá helyezésnek csak akkor van helye, ha a távollévő vagy börtönbüntetésre ítélt megbízottat nem rendelt, ha a megbízott a vagyon kezelésben akadályozva van, vagy érdeke megbízottja érdekével összeütközésbe jő; végre ha a megbízás megszűnt.

Nem lehet azonban tagadni, hogy a btk. 113. §. pontja nem szabatos. Mert nem csak hogy alapot nyújt a fejtegetett magyarázatra, hanem az indokolásból is kitetszőleg, nyilván *többet tartalmaz*, mint a mennyit a törvényhozó szem előtt tartott. Az indoklás e passusa: «De a kiskorúak, a pazarlók s az ügyeik vezetésére szükséges szellemi tehetséggel nem bírók, igen könnyen könnyelmű egységre birhatók azok által stb.» világosan mutatja, hogy a törvényhozó a «gondnokság alatt lévő más egyének» (3. p.) alatt csak a gyám-törvény 28. §. a) és b) pontjában említetteket, s nem egyuttal a d) és e) pontban említetteket is tartotta szem előtt.* Csak a szellemi tehetség hiánya miatt adott a törvényhozó ily egyéneknél a nem vagyon ellen intézett büntetendő cselekmények tekintetében is indítványi jogot a törvényes képviselőnek.

Minthogy azonban a távollévő és börtönben ülő egyént már pusztán ezen okból szellemi tehetségétől megfosztottnak tekinteni nem lehet, ennél fogva elesik rá nézve a törvényhozó által szem előtt tartott azon indok, mely miatt az elmebetegeknél azok törvényes képviselőjére ruházta az indítvány jogát és így világos, hogy a btk. 113. §. 3. pontjának szövege, kapcsolatban a gyámsági törvény 28. §-ával, többre terjed ki, mint a mennyire annak a törvény ratiójánál fogva terjednie lehet.

(Folyt. köv.)

Dr. Jancsó György.

* Még jobban mutatja ezt a törvényjavaslat eredeti szövege, mely formulázásában szabatosabb volt, mint a btk. 113. §. 2. és 3. pontja, és a szövegben fejtegetett magyarázatra alapot nem nyújtott volna. A törvényjavaslat 112. §. 2-ik pontja — mely a btk. 113. §. 2. és 3. pontjának felel meg — így szól: Elmebetegek, siketnémák s a vagyon ellen irányzott büntettek vagy vétségek miatt a kiskorúak, valamint a gondnokság alá helyezett pazarlók helyett az indítványt a gondnok terjeszti elő.

Telekkönyvi kérdések.

(Válasz KÁPLÁNY GÉZA urnak.)

KÁPLÁNY GÉZA urnak e lapok f. é. 40., 41., 42. és 44. számaiban közölt fejtegetései folytán kénytelen vagyok, a bevallás ellen, az előjegyzés és egyetemleges jelzálogi intézmény fentartása mellett s részben pro domo egyet-mást megjegyezni.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy Káplány Géza ur azon kiindulási pontját helytelenítettem és helytelenitem ma is, hogy őt saját állítása szerint «nem annyira az elmélet, mint főleg gyakorlati szempontok» vezetik; továbbá felszólalásra késztetett azon körülmény, hogy kiindulási pontja és tervezett reformjavaslatai között ellentétet láttam, midőn a f. é. 25. számban felszólaltam és ellentétet látok ma is.

Én a gyakorlat előtérbe helyezését ép oly hibásnak tekintem, mint az elmélet felülkerekedését, és Káplány Géza ur, aki az egyoldalúságot hibáztatja, épen ezen hibába esik akkor, midőn «főleg gyakorlati szempontok» által engedi magát vezettetni. Oly tévedésbe esik tehát, melyet önmaga egyoldalúságnak nevez és hibáztat.

Azt hiszem, nem csupán az én véleményemet fejezem ki, ha elméletet és gyakorlatot *teljesen egyenlő* faktorokul kívánok tekintetni. Nem helyezhető egyik a másik fölé s így csak azon reformjavaslat lehet helyes, mely úgy az egyik, mint a másik követelményeinek megfelel. Ha fölülkerekedik az elmélet, hibáztatni fogja a praxis; ha előtérbe nyomul a gyakorlat, elítéli a theoria; mert ma már kétségtelen axioma az, hogy *a helyes praxis a theoria megtestesülése; a theoria pedig praxis in abstracto.*

Ez az én álláspontom az elmélet és gyakorlat befolyásáról a reformjavaslatokra. Ebből az álláspontból pedig hibáztatnom kell oly javaslatot, mely szerzője beismerése szerint is «főleg gyakorlati szempontoknak» hódol, majd meg a theoria tömkelegében téved el, melyet pedig háttérbe szándékozott tolni.

Káplány Géza ur a VIII. magyar jogászgyűlést, mint tekintélyt önigazolásul, javaslata helyessége mellett hozta fel s midőn kimutattam, hogy ezen testület épen ellenkezőjét mondotta annak, mint a mit neki imputálni jónak látott: akkor Káplány Géza ur chevalierment kicsinylőleg azt mondja, hogy a jogászgyűlés kijelentését irányadóul el nem fogadja; mert ott bizonyára kevés telekkönyvi szakember volt.

Ám fogadja el valaki a jogászgyűlés enunciatumait irányadóul vagy ne? ez lehet közönyös; de midőn valaki tekintélyét köpenyegül használva, enunciatumából maga mellett érveket kovácsol s midőn ugyanazon testület ellenkező enunciatuma által megczáfoltatik: csak ekkor jelenti ki, hogy azon testületet irányadóul tekinteni nem akarja, miként is jellemezzük ezen eljárást?

Szóval a jogászgyűlés tekintély, míg Káplány Géza ur reformjavaslatainak hódol, azonban a tekintély priedestaltjáról lezuhan, mihelyt Káplány Géza ur magas tetszésével enunciatumai nem találkoznak.

És most térjünk át a bevallás kérdésére. Elismertem, hogy a bevallás intézménye *elméletileg* a lehető legegyszerűbb, legczélszerűbb, legjobb lenne; kimondottam azonban azt, hogy ennek *gyakorlati* életbeléptetése lehetetlen.

A Káplány Géza ur által contemplált facultativ bevallást még akkor sem helyeselném, ha a bevallás behozatalát gyakorlati szempontból lehetségesnek tartanám. Nem helyeselném pedig egyszerűen azért, mert jó, az igényeknek teljesen megfelelő telekkönyveink csak akkor lehetnek, ha egyöntetű eljárást biztosítunk. Ezt bizonyítják a mostani zilált állapotok, midőn a felek szabad tetszésére van bízva a telekkönyvi állapotok rendezése. Az illetékbírság fenáll ma is úgy a jogügyletek kellő időben való be nem jelentése, mint pedig a halálesetek felvételének elmulasztása miatt s látjuk azt, hogy a bírság nem oly kényszereszköz, mely a telekkönyvi állapotok rendezésére sarkalna.

Kényszereljárás szükséges tehát mindaddig, míg a nép műveltségi állapota és anyagi érdeke a telekkönyvi állás tisztázását szükségképeni követelményként elismerni nem fogja.

A kérdés tehát csak az lehet: bevallási kényszer-e, vagy pedig ügyvédi és közjegyzői kényszer? Csak ez lehet kérdés; mert a facultativ bevallás a mai állapotok petrificálását jelentené. A bíróságok ugyanis csak oly panaszokat vesznek fel szóbeli bevallás után, melyeknek felvételére kényszerítvük s a hol a törvény a facultativ felvételt rendeli el, ott a bíróságok a feleket rendszerint ügyvédhez vagy közjegyzőhöz utasítják ma is. Így lenne ez a facultativ bevallás behozatala esetén is. A fél elmenne a bírósághoz, onnan pedig egyszerűen ügyvédhez vagy közjegyzőhöz utasítanák, mert — sok a dolog.

De lehetne még egy eshetőség is. Az t. i., hogy a bírósági tisztviselők a bevallás felvételét vagy elutasítását attól tennék függővé: fizet-e a fél vagy nem? ha fizet, van idő, ha nem fizet, nincs. S hogy ez nagyon könnyen bekövetkeznék, azt minden ember kénytelen belátni, ha figyelembe veszi, hogy a bevallás fölvételét Káplány Géza ur 600 frttal díjazott segédhivatalnokokra akarja bízni.

Ha tehát rendes telekkönyvekkel akarunk birni, a visszaéléseknek pedig kaput nyitni nem szándékozunk, csakis kényszereljárást rendszeresíthetünk.

A szóbeliség behozatala nem indok a bevallás mellett. A szóbeliség és írásbeliség mint igazságszolgáltatási eszközök vivják egymással a harcot s ezeknél a kérdés az: melyik alkalmasabb az anyagi igazság földerítésére? Ezen eljárás föltétele tehát egy vitás kérdés; ily kérdés nem léteben sem szóbeliségről, sem írásbeliségről nem lehet szó. Már pedig a telekkönyvi kérdések a felek egyező akaratával jönnek létre s így már természetöknél fogva vitások nem lévén, nem igényelnek bírói eldöntést oly értelemben,

milyenben csak peres kérdéseknél lehet szó, s amily kétségtelen az, hogy a bíró a közvetlen szóbeliség útján tartott tárgyalás alapján könnyebben jut el az anyagi igazsághoz: époly kétségtelen dolog az is, hogy helyes könyvvezetés csakis okmányolással képzelhető. Míg egyrészt tehát a szóbeli eljárás csakis a peres kérdésekre terjedhet ki okszerűleg, másrészt a könyvvezetés általán, tehát a telekkönyvvezetés is, csak tények bejegyzésére, még pedig okadatolt tények bejegyzésére, szorítkozhat; az okadatolás pedig egyoldalulag is előterjeszthető s így itt s egyáltalán a perenkivüli kérdéseknél szóbeliségről tulajdonképen szó sem lehet.

Aki tehát a peres eljárást a perenkivülivel összetéveszti, miscit quadrata rotundis.

Ha tehát a bevallás behozatala lehetséges lenne s csupán kényszerbevallás lenne életbeléptethető: okvetlenül előttünk áll a személyszaporítás kérdése; mert én oly ezer-mestereket, akik négyesben egy nap alatt 56 bevallást nemcsak fölvenni, hanem teljesen el is intézni képesek lennének, képzelni nem tudok magamnak.

Maga Káplány Géza ur elismeri a 41. számban, hogy a telekkönyvi szemlék ma is naponkint 2—3 órát vesznek igénybe. Ez meglenne a jövőben is, mert telekkönyvi szemle nélkül egyetlen egy bevallási jegyzőkönyv sem lesz felvehető; tehát e czimen okvetlenül eszik 2 óra. A 7 hivatalos óra csak papiron existál és tényleg nem több mint hat a hivatalos óra; mert 7 órából, részint az ide-oda menetel, részint ügyirat kutatás, a meg nem tagadható emberi gyarlóság követelményei, itt-ott egy privát levél írása, vagy egy kis ujságolvasás, mert hisz a hivatalnok nem rabszolga, kitől még ily csekélységek is megtagadhatók, bizonyára elvonnak naponkint egy-egy órát, marad még hátra 3 óra.

Ezen 3 óra alatt 112 szerződő fél személyazonosságának constatalása mellett fölvenni 56 bevallást, elintéztetni a bíróval, a végzést a félnek kihirdetni és a telekkönyvbe bejegyezni, négy embernek merőben lehetetlen s midőn én azt mondtam, hogy naponkint 5-nél több fel nem vehető, tulajdonképen sokat mondtam.

Nem 8 esik ebből egy órára, hanem összesen 19, tehát négy személy közt megosztva, mindegyikre öt-öt minden órában. Vagyis egy-egy ügylet teljes elintézésére, t. i. a személyazonosság constatalására, a bevallás fölvételére, a végzés meghozatalára, kihirdetésére és telekkönyvi bejegyzésre 12 percz.

Ha talál Káplány Géza ur az egész országban egyetlen egy oly embert, aki 12 percz alatt ezt elvégezni képes, azt bizvást Bosco mellé állíthatja.

Káplány Géza ur is azt mondja, hogy egy fölvétel átlag félórát vesz igénybe; ezt mondom én is s így a fentebbi módon 3 órai munkaidőre esik legfőlebb hat ügy; hogy én ötöt vettem föl mégis, ennek oka az, hogy számtalanszor elvesztegetné a hivatalnok az idejét egy-egy féllel, míg végre kisülne, hogy ez a fél Kiss János ugyan, de «felső» Kiss János, aki pedig a telekkönyvi állás szerint nem szerződhet; vagy pedig a hivatalnok, hisz ő is ember, mikor már majdnem elkészült az egész munkával, egy bakot lő s újra kell a munkát kezdenie, ily non putarem-ek bizonyára ellopják az idő $\frac{1}{6}$ részét s marad egy bíró és egy írnok által elintézhető öt darab naponkint. Bírót mondtam szándékosan, mert garantiát csakis képesített bíróban látok és nem kiszolgált altisztekből rekrutált alárendelt hivatalnokokban.

A fenyítő és bagatell jegyzőkönyvi panaszok felvételét is nagyon helytelenül vonta be Káplány Géza ur a vitába. Ezek és a telekkönyvi ügyek közt az analogiát én feltalálni képes nem vagyok s így lesz ezzel más is, aki a

telekkönyvi ügyek és a bagatell, vagy járásbiróság elé tartozó fenyítő ügyek természetét ismeri.

Káplány Géza reformjavaslata daczára megmaradna még a zugirászat is a maga virágzó (!) állapotában, mert hisz szerinte meg volna továbbra is engedve a községi előljáróságok, jegyzők stb. működése az okiratok felvételénél, sőt mi több, még hivatalos functiót is nyernének, holott mint közigazgatási tisztviselőknek egészen más hatáskörük és teendőjük van.

Szóval az általam kimutatott személy-szaporítás és ezzel az évi 720,000 frt kiadási többlet lenne az első közvetlen eredménye a bevallás intézményének.

Ime a gyakorlati lehetetlenség egyik oka.

(Def. köv.)

Tóth Gáspár

KÜLÖNFÉLÉK.

† **Zsivora György**, a magyar birói kar egyik veteránja és közbecsülésben álló tagja, a kir. tábla nyugalmazott tanácselnöke meghalt. A forradalom előtt a fővárosban ügyvédkedett. A forradalom őt is kizavarta nyugodt kerékvágásából. A kormánynak szüksége volt rá és kinevezte a kir. hétszemélyes tábla váltó-osztályához előadó bírónak. A forradalom lezajlásáig megmaradt hivatalában. Mint bíró rendkívüli igazságszeretet, ritka becsületesség és lelkiismeretesség jellemzik. A világosi katasztrófa, vagyis tizen-nyolcz havi birói praxisa után ott hagyta a hivatalát, folytatta ismét az ügyvédkedést. Az ő tulajdonképi áldásos működése ettől az időtől kezdődik. A harc elbukása őt is lesújtotta, de azért nem vesztette el a reményt, bizott a jövőben. Ő kezdte azokat a békéltetési kísérleteket, melyek az ötvenes években egyes nagyjainkba reményt és életet öntöttek, s a melyek ha akkor mindjárt nem is vezettek eredményre, de előkészítették a talajt arra, hogy utóbb a bevetett mag kikelhessen. Zsivora György érdemei ezen a téren felejtethetetlenek maradnak. A kiváló férfit 1860 november elején Csanádmegye főispánjává nevezték ki; ez állásban közmegelegedésre működött, megtudta szeretetnivaló magatartását ép úgy lefelé, mint felfelé. Ezen méltóságot tizenegy hónapig viselte, és saját kérelmére mentetett fel. 1861 január 20-án a hétszemélyes táblához közbíróvá nevezték ki; 1864 decz. 12-én az első tanács elnökletével bízták meg. 1869-ben a kir. tábla újabb átalakuláson ment keresztül, s ekkor (május 26-án) tanácselnökké nevezték ki, ebbeli minőségében 1873 szept. 2-ikáig működött, ekkor saját kérelmére nyugdíjazták....

— **A védő felebbezési joga** a napokban foglalkoztatta a sajtót. Egy legközelebb a kir. táblán letárgyalt ügyben a védő védekezésének belenyugvása daczára felebbezés és a törvényszék a felebbezést visszautasítván, a kir. tábla kimondotta azon elvet, hogy a védőnek védekezése akarata ellenére felebbezési joga nincs s a vádlott megnyugvása folytán az ítélet reá nézve jogerősnek tekintendő. Tudvalevő, hogy a kir. Curia már egy ízben ellenkező értelemben döntött. Legujabban a kir. Curia ismét, *most már teljes-ülésileg*, kimondotta, hogy a védőnek igenis van felebbezési joga, tekintet nélkül arra, hogy a vádlott megnyugdott-e a birói határozatban. Megjegyezzük, hogy a modern bünvádi eljárások többnyire a kir. tábla álláspontját foglalják el ugyan, mindamellett fenálló bünvádi eljárási gyakorlatunkkal szemben helyesebbnek mutatkozik a Curia felfogása. A külföldi perjogok azon indoknál fogva nem engednek a védőnek felebbezést a vádlott akarata ellenére, mert a vádlott azon helyzetben van, hogy 8 nap alatt megfontolhassa a kérdést és védői tanácsal éljen; nálunk azonban a vádlott az elsőfokú ítélet kihirdetése után nyomban köteles nyilatkozni, vajon megnyugszik-e az ítéletben vagy kíván-e felebbezéssel élni. Alig van ideje megérteni az ítélet rendelkezését, nem hogy azt mérlegelni s az ítélet indokolásával szemben védekezési fegyvereinek erejét és a jogorvoslat esélyeit mérlegelni képes volna. Az ily gyakorlattal szemben feltétlenül helyeslendő a kir. Curia gyakorlata.

— **A kir. Curia** november folyamában a beérkezések még mindig igen alacsony számokat mutat; polgári ügy 500, bünvádi 640 érkezett. Feldolgoztatott polgári 846, bünvádi 1550. Az ös-zes hátralék jelenleg 5719; a múlt év ugyanazon idő szakbeli hátralékához képest 4361 ügygyel kevesebb.

Az 1882. évből 25 polgári ügy mint elintézetlen van kimutatva.

— **Gyorsírást a gyakorlati jogszolgálatban.** Ily czim alatt tartott KRIESHABER ADOLF ügyvédjelölt a budapesti gyorsíró-egyletben egy felolvasást, mely által főleg a gyakorlati jogászok figyelmét volt szándéka felhívni a gyorsírás hasznára. Ha meggondoljuk, hogy pl. Bécsben alig van már ügyvédi és közjegyzői iroda, mely egy, sőt két-három gyorsírót ne alkalmazna, továbbá, hogy mindinkább számossabb fiatal ember kerül ki a közép-tanodákból, iki a gyorsírásban teljesen jártas, úgy igazán nem tudjuk okadatolni azon közönyt, melylyel hazánk gyakorló jogászai a gyorsírászat iránt viseltetnek. Pedig ha az idő pénz, úgy e pénz legbiztosabban a gyorsírászat alkalmazása által nyerhető meg. Felsorolta a felolvasó mindazon kiváló eseteket, melyekben a jogszolgálat terén a gyorsírás alkalmazása a lehető leghasznosabb. Így pl. okiratok szerkesztése, complicált tárgyu telekkönyvi kérvények, gondnoki jelentések stb. szerkesztése sokkal gyorsabban és könnyebben eszközölhető, ha van az ügyvédnek irodájában gyorsíró, kinek e fogalmazványokat egyszerű elmondás által néhány pillanat alatt ledictálhatja az ügyvéd, mintha a tollba mondásnál az írónak lassu leírása miatt félmondatonként minduntalan meg kell állapodnia. S ezen időnyereség az írásbeliség mai korszakában valóban megbecsülhetlen. Egy gyorsíró legalább is 3 közönséges írásu egyénnek felel meg, és a mely ügyvéd gyorsírót tart, az még az utolsó kis levelét is fogalmazványára szerint tétetheti papírra a nélkül, hogy irodatisztjének a fogalmazványt hosszasán magyaráznia kellene. Sok ügyvédet azon téves hiedelem tartja vissza a gyorsírás igénybe vételétől, hogy ily módon irattára számára nem bírná az eredeti fogalmazványt. Ezzel szemben megjegyzendő, hogy a gyorsíró minden nehézség nélkül 2 példányban másolja le a stenogramját, egy példányban az iroda levéltára számára és egyben letisztázva hivatalos használat végett, mert azon csekély idő, mely a stenogramm előállítására szükséges, számításba sem jöhet.

— **Ausztria** nagyszabásu jogreform küszöbén áll. Az osztrák polgári törvénykönyv új kiadása, és egyuttal számos intézkedéseinek megváltoztatása a törvénykönyv életbelépése óta hozott számos póttörvény és rendelet összesítése és illetve concertálása és az egész műnek a haladt tudomány és gyakorlat eredményeivel való összhangbahozása vagyis egyszerűen: *az osztrák polgári törvénykönyv revidiója* tervezetik. Ezt a reformot a kormánypárt felvette program-jába s legközelebb várható a nagyfontosságú codificationális munkálat megkezdése.

— **Ausztriában** összesen 2422 ügyvéd és 1226 ügyvédjelölt van; körülbelül félszáz mint nálunk. A közjegyzők száma 1100; ötször annyi mint nálunk, — a mely nagy szám a hitelesítési kényszer intézményében leli magyarázatát.

— **Érdekes reform-eszmét** találunk egy német füzetben (Isensee. Vorschläge zur Abänderung der Strafgesetzbuch) a bünygyi igazságszolgáltatásra nézve. Szerző az esküdtseket minden bünygyre kiterjesztendőnek véli (1 bíró 2 esküdt, 3 bíró 5 esküdt, 3 bíró 7 esküdt). Az esküdtnek csakis a következő kérdésre felelnének: *«Tett-e a vádlott valamit, a mit nem kellett volna tennie?»* vagy: *«Mulasztott-e a vádlott valamit, a mit mulasztania nem lett volna szabad?»* A tagadó válasz maga után vonná a felmentést, az igenlő válasz folytán a bíróság önállóan döntene a bűnösség felett. Szerző pártolja a felebbezés eltörlését, a revidio és Oberr-visio megadását. Az ügyvédek helyzete javítandó volna; különös súlyt kellene helyezni az ügyvédeknek a törvényszéktől való függetlenségére; nevezetesen meg kell szűnnie a bíróságok fegyelmi hatóságának az ügyvédek felett, s a szegényvédők kirendelése is az ügyvédi kamarákra volna bízandó.

— **A jogtudósok élettartamát** illetőleg angol vizsgálódások alapján constatáltatott, hogy 100 jogtudós közül csak 29 éri el a 70 évet, míg 100 lelkész közül 42 jut el ezen korig. A jogtudósok élettartama e szerint az átlagos középszám alatt áll.

BEKÜLDETETT:

A közjegyzői hitelesítési kényszer. Irta BLUM BÉLA, közjegyzői helyettes. Zilahy kiadása.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut. 2. sz.).

Főmunkatárs: Dr. Fayer László Széchenyi-tér 5-6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Észrevételek a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra. Dr. MARKÓ SÁNDOR rosznyói kir. közjegyzőtől. — Birói szervezetünk reformkérdései. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: Az államszolgálat jogi természete és a rendszeres államszolgálati pragmatika elvei. Írta Dr. Keleti Ferencz ügyvéd. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Bőngészések a végrehajtási törvényből. HATKY ENDRE nagyváradi ügyvédtől. — Telekkönyvi kérdések. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Különfélék. MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

ÉSZREVÉTELEK

a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra.*

A javaslatnak kétségtől legfontosabb szakasza a 20-ik, a mely az ugynevezett hitelesítési kényszerről szól, s ha én mindamellett e kérdésnél nem szándékozom hosszabban időzni, annak főleg két oka van; az egyik az, hogy a mennyiben e tárgyra nézve igénytelen véleményemet e lapok hasábjain már egy ízben elmondtam,** ismétlésekbe bocsátkozni nem akarok, s másrésztől látva azt, hogy az ügyvédi karnak ezen kérdésten tanúsított magatartása mennyire magán viseli az elfogultság színét, óvakodom hasonló hibába esni. Meg nem állhatom azonban, hogy egy-két ellenvetésre ne tegyem meg észrevételemet.

Valamint téves azon felfogás, hogy a hitelesítési kényszer behozatala egyedül és kizárólag a közjegyzői intézmény fentartása érdekében szükséges, épügy hibás azon álláspont is, hogy az csupán azért mellőzendő, mert az ügyvédi karnak érdekeit sérti; az a helyes igazságügyi politika, a mely nem a jogszolgáltatás közegeinek megélhetését, hanem a lakosság jogainak védelmét s biztonságát tartja legfőképen szem előtt.

Hogy pedig a perenkívüli praxis lassanként átmegy a közjegyzői karra, az a közjegyzői intézmény fejlődésének természetszerű következménye s a helyes munkafelosztásnak kívánalma, a mely előbb-utóbb be fog következni akár behozatik már most a hitelesítési kényszer, akár nem. Az Ausztriára való hivatkozás sem egészen találó, mert ott a hitelesítési kényszer elleni agitáció leginkább a zugirászat foglalkozó egyének köréből indult ki, a mi épen azt bizonyítja, hogy e rendszabály a zugirászat ellen eddig alkotott intézkedések között a *leghatékonyabb*; s mindezen agitációk dacára nemcsak a kormány, de az urak háza is majdnem egyhangulag (egyetlen egy szónok gr. Thun Leo volt csak ellenvéleményben) fentartandónak mondotta ki a hitelesítési kényszert, s az 1882. június 4-iki törvényben az ausztriai törvényhozás csupán arra szorítkozott, hogy a hitelesítési kényszer tekintetében némi — czélszerű — könnyítések hozott be. A mi javaslatunk szerkesztőjének figyelmét azonban elkerülte az osztrák hitelesítési kényszer 10 évi fejlődésének ezen eredménye s ugyanazért a 20. §. kiegészítéseképpen ajánlom különösen ezen két módosítványt:

a) csak azon fél aláírásának hitelesítése kívántassék, a kinek telekkönyvi jogai megszoríttatnak, megterhelhetnek, megszűnnek, vagy más személyre átruháztatnak.

b) hogy ha valamely okirat közigazgatási, vagy gyám-

* Az előző közleményeket l. a 44. és 48. számokban. — Hogy a közjegyzői törvényjavaslat 20. §-ára vonatkozólag a t. cikkirő álláspontját nem osztjuk, többszöri felszólalásaink után talán felesleges is megemlítenünk.

** L. *Jogtudományi Közlöny* 1881. évi 13. szám.

Szerk.

hatósági jóváhagyással el van látva, akkor azon fél aláírásának hitelesítése nem szükséges, a kinek jogaira a jóváhagyó záradékot kiállító hatóság van hivatva felügyelni.

Áttérek most a hagyatéki eljárásra, melyről a javaslat 23—27. §-aiban van szó; mielőtt azonban ezen szakaszok részleteibe bocsátkoznám, egy általános észrevételem van.

Szükségesnek és elodázhatatlannak tartom azt, hogy a kötelező hagyatéki eljárás, a nagykoruak örökösödési ügyeire is, legalább ott, hol a hagyatékhoz ingatlanok tartoznak, kiterjesztessék.

Szükséges ez egyrészt azért, mert rendezett telekkönyvi állapotokat nem lehet képzelni akkor, a midőn a felek tettségére bízatik az, kívánják-e örökösödési ügyeik elintézését telekkönyvileg foganatosíttatni vagy sem. Mostani telekkönyveink azért hasznavehetetlenek nagyrésztben, mert az országbirói értekezlet abban kereste a magyar alkotmányos szabadságnak egyik feltételét, hogy a kötelező hagyatéki eljárást eltörölje. S ha most nagy költséggel elkészülnek az új telekkönyvek, s a hagyatéki eljárás mai állapotában meghagyatik, egy-két évtized múlva ismét ott leszünk, a hol ma vagyunk s akkor a most készülendő telekkönyveket félre dobhatjuk.

De ezen kívül nem kevésbé fontos a pénzügyi szempont, mely a kötelező hagyatéki eljárást úgy az állam mint az adózó polgárok érdekében sürgetőleg követeli. Ha fel is tesszük azt, hogy minden egyes haláleset a pénzügyi hatóságnál bejelentetik, minek elmulasztására nézve nem egy példával szolgálhatnánk, — tudnunk kell azt, hogy milyenek azok a bejelentések s felvételek, melyek kizárólag az illeték kiszabása czéljából eszközöltetnek. Azonban ettől eltekintve lehet-e képzelni helyes illetékkiszabást akkor, a midőn az csupán a falusi közegek bemondásai alapján történik és sok olyan körülmény, mely az illetéknek mérvére befolyással lenne, s mely csak szabályszerű hagyatéki tárgyalás útján állapítható meg, mint pl. az özvegyi jog, özvegyi öröklés, életfogytiglani haszonélvezet, utóörökösödés stb. figyelmen kívül hagyatik. Továbbá a községek által beküldött felvételekbe az sem foglalható bele, miképen osztottak meg az örökösök egymás között s az illeték rendszerint egyenlő arányban szokott reájok kivettetni, holott igen ritka eset az, a midőn az örökösök osztatlan közösségben maradnak. Csak hagyatéki tárgyalás útján állapítható meg, örökhagyó végrendelete érvényes-e vagy sem, s mennyiben történt ettől eltérés az érdekelt örökösök és hagyományosok beleegyezésével, s hogy örökhagyó ingatlanai telekkönyvileg olyan állapotban vannak-e, hogy a hagyaték beszavatolása minden nehézség nélkül történhetik s ha nincsenek, csak a tárgyalás s illetőleg hatósági beavatkozás nyújt eszközt arra nézve, hogy a szükséges — rendszerint illetékkiszabás végett még be nem mutatott — okiratok beszereztesse; azon esetben pedig, ha oly ingatlanok vannak örökhagyó nevében, melyek őt nem illették s esetleg a hagyaték elintézése előtt adáttak el, csak rendszeres hagyatéki tárgyalás nyújt biztosítékot nemcsak az iránt, hogy a birtok-állapotok rendezve lesznek, hanem az iránt is, hogy a hagyatéki eljárásnak folyamányait képező összes

jogügyletek illetékkiszabás végett szabályszerűleg bejelentetnek. Hogy mindezen körülmények figyelmen kívül hagyása által az állam a különben őt megillető jövedelem nagy részétől esik, az bizonyos; s valóban csodálni lehet, hogy a törvényhoz is nem gondolt még arra, miszerint a kötelező hagyatéki eljárásnak behozatala az állam jövedelmeit minden újabb adóemelés nélkül jelentékenyen növelné.

Kivánja azonban ezt a felek érdeke is; mert a mint a jelenleg fenálló községi bejelentési eljárás által a pénzügyi közegek az államot akaratlanul megkárosítják, épügy sérelmesek igen sok esetben a mostani illetékkiszabások a felekre nézve éppen azon okból, mert a hagyatéki illetékek a községek által szerkesztett igen tökéletlen adatok alapján vettetik ki; már pedig csak jogilag képzett közegek által megtartott hagyatéki tárgyalás útján lehet megállapítani azt, hogy a hagyatéki vagyon örökösödési törvényeink szerint kit, milyen arányban, mily feltételek, megszorítások, kötelezettségek mellett illet; úgy hogy az illetékkezelés ellen folyton felhangzó panaszok okául igen nagy részben a jelenleg fenálló hagyatéki bevallások hiányossága tekinthető, s meggyőződésünk szerint helyes és kifogástalan illetékkiszabás csak hagyatéki tárgyalás útján constatált adatok alapján eszközölhető.

Hogy a hirdetményi eljárás (prts 580., 581. §.) eltörölendő, az az előadottakon kívül még az által is indokolva volna, hogy ily módon a jelenleg fenálló háromféle hagyatéki eljárás (hirdetményi, a perrendtartás 560. §. pontja és az 1877: XX. tcz. alapján indított eljárás) legalább egygyel kevesbednék, mi sok anomáliának elejét venné. Van eset, midőn az örökösök a prts 560. §. c) pontja alapján folyamatba tett eljárással megelégedve nincsenek, s talán a megkötött egyességet megbánták; ekkor a hirdetményi eljárást teszik folyamatba oly időben, midőn az előbbi eljárás folytán a beszavatoló végzés még meghozható nem volt, — s előáll a hagyatéki eljárások versenye, mi a törvénykezés hasznára nincs.

Ugyanazért addig is, míg egy általános örökösödési eljárási törvény ezen és sok más visszásságnak megszüntetését eszközölhetné igen szükségesnek tartanám a közjegyzői novella 22. és 23. §-ai közé következő új szakasznak beillesztését:

«Ott, hol a hagyatékot ingatlanok képezik s az örökösök nagykorúak, a polg. törv. rendtartás 560. s következő §-ai az 1874: XXXV. tcz. 123—127. §-ai, s e törvény 23—27. §-aiban szabályozott hivatalos beavatkozásnak s hagyatéki eljárásnak van helye. A prts 580—581. §-ai pedig hatályon kívül helyeztetnek.»

Dr. Markó Sándor,
kir. közjegyző.

Bírói szervezetünk reformkérdései.*

Az esküdtszék.

A continentális bünvádi eljárások alapján egy bünygyben első fokon (szem előtt tartva ezuttal csakis a súlyos bűneseteket) öt külön bírói forum működik: a vizsgáló bíró, a vádtanács, a vádalá helyezési tanács, a főtárgyalást vezető bíróság és a bűnösséget kimondó bíróság.

Tiszta szakbíróság mellett ezen forumok megfelelő szétartása kivihetetlen; oly nagy számu tagokból álló bírói testületek felállítására, mint a mennyi ehhez megkívántatnék, egy állam sem gondolhat.

A mi először is az elővizsgálat szerkezetét illeti, a szakbírói eljárásokban — így a magyar kormányjavaslatban is — a vádtanács, mely csaknem együtt vezeti a vizsgálatot a vizsgálóbíróval, hozza a vádalá helyezési határozatot. Meghoza-

talakor tehát tulajdonkép saját vizsgálati tényei felett kénytelen ítélni. Midőn a vádalá helyezésnek nem ad helyt, önmagát vádolja, saját előbbi tényeit meghazudtolja.

Az esküdtszéki eljárások, s általában az újabb szervezeti perrendtartások minden nagyobb megerőltetés nélkül egyszerűen kikerülnek ezen nehézséget azzal, hogy a vádalá helyezést a másodfoku bírósághoz viszik át, mely bíróság — a felebbezés ki lévén zárva — bünygyekben rendszerint csak a vádalá helyezés kérdésével és egyéb nem érdemleges közbenső határozatok felülvizsgálatával foglalkozik.*

Még sokkal nagyobb jelentőségű a második incompatibilitás, a vádalá helyezési tanács és az érdemben ítélő tanács közti viszony kérdése. A kormányjavaslat itt már iparkodik némi garantiát nyújtani, a mennyiben szerinte ítélő bíró nem lehet az, a ki a vádalá helyezési tanácsban részt vett.** A modern felfogás azonban az eljárás ezen pontján ennél messzebb menő elkülönítést követel. Azon szempontból indul ki, hogy nem tanácsos az ítélő bírót oly helyzetbe hozni, hogy a bűnös vagy nem bűnös kimondásával döntsön a felett, hogy kollegái helyesen indították-e meg a vizsgálatot, helyesen rendelték-e el a vizsgálati fogságot és helyesen mondták-e ki a vádalá helyezést. Az esküdtszéki intézményben rejlő egyik nagy eszme az, hogy midőn a polgárok a bűnös és nem bűnös kérdése felett döntenek, szabadon és elfogulatlanul minden testületi szellem befolyása nélkül ítéletet mondanak az előkészítő eljárás helyessége vagy helytelensége felett is. Ezen szervezeti sajátysága az esküdtszéki eljárásnak nagyobb befolyással van a vizsgálati fogság megszorítására és ritkábbá tételére, mint a törvénynek bármily szigorú körlátoló vagy tiltó határozmányai. A vizsgáló bíró és a vádtanács bizonyára óvatosabbak a vizsgálat és a vizsgálati fogság elrendelésében, ha tudják, hogy nem kollegáik fognak eljárásuk felett ítélni és hogy az esküdtszék részéről elnézésre vagy hibák elsimitására teljességgel nem számíthatnak.

Viszont a mint az esküdtek éber szemmel ellenőrzik az eljárás előkészítő stadiumában történeteket, másrészt e szervezet természetszerű folyamánként mutatkozik az, hogy az esküdtek az ügyvivő bíróság részéről — ép mert laikusok és mert a bíróságtól elválasztott külön testületet képeznek — a főtárgyalás alatt a legaggodalmasabb felügyeletben részesülnek. Önmagán a bíróság sokkal kevésbé gyakorolná ezen ellenőrzést, mivel az ember önmagát és tisztárait a tévedések és elhamarkodások ellen inkább biztosítottak hiszi, semhogy e tekintetben külső felügyeletet egyáltalán szükségesnek tartana. S nem csak az első-fok, a felső bíróság is a dolog természeténél fogva gondosabban és individualisáltabban vizsgálja az esküdtek ténykedését, mint a praxis folyamában általa kiismert és rendszerint megbízhatóknak talált első foku szakbíróságokét.

Ilykép lehetőleg kielégítő megoldást nyer azon az egész állami szervezetet uraló és a bírói eljárásra nézve fokozott jogosultságu kérdés: *quis custodiet ipsos custodes?* Az esküdtszéki eljárásban a közegek egymásnak vannak kölcsönösen alá és fölé rendelve; a legteljesebb egyenjogúság létesül, éber és hathatós ellenőrzéssel párosítva.

Es ha talán a látszólag merev szembeállítás folytán a jogász és nem jogász elem közt bizonyos foka az idegenkedésnek vagy ellenzenvnek fejlődne is ki, — a mi egyébként az esküdtszéki eljárásban a legritkább eset — még ez is csak arra szolgálna, hogy a mellett hogy egymás tényeit kölcsönösen szigorubban bírálnák, saját teendőiket annál fél-

* I. Jogt. Közl. 1882. 51. sz. Mellék.

** Ezen csekély concessió is szükségessé tenné, hogy első foku bírói szervezetünk teljesen átalakítsák, és pedig vagy oly módon, hogy a törvényszékek száma leszállítsatik, vagy pedig hogy a bírák létszáma tetemesen emeltetik. Ma némely törvényszéknél nincs még félannyi bíró sem, a mennyi a javaslat szerint egy bünygy tárgyalására kívántatik.

* Az előbbi közleményeket l. a 45. és 48. számokban.

tekenyebb gondossággal lennének kénytelenek végezni. Mindegyik kisebb roszat tartalmaz azon eshetőség, hogy a hatalmi tényezők egymás iránt netalán a kelletén túl bizalmatlanokká lehetnek, mintha az egyes közegek közönyös és lanyha magatartása folytán ezek feje felett az intézők egymással összejátszanak.

A harmadik összeférhetetlenség az, mely egyrészt a főtárgyalást vezető és másrészt a bűnösség felett döntő bíróság közt fenforog.* A főtárgyalást vezető elnök és bírótársai ma már nem fogadtatnak el az ítélet hozatalára eléggé elfogulatlanoknak. A kikérdezési jog, melylyel leginkább a szakbírák élnek, a tulkapások félszke. A bíróság elnöke, processuális állásának határozatlansága folytán, a főtárgyaláson rendszerint nem egyéb, mint egy második vizsgáló bíró; az elővizsgálati iratok tartalma alapján nyomoz és faggat. S ha vitátlanul áll azon elv, hogy a vizsgáló bírónak nem szabad részt vennie az ítélethozatalban, mivel vizsgálati funkciója elfogulttá teheti, sokkal inkább kell ezt a főtárgyalás elnökéről tartani, lévén a két kikérdezés közt csakis az a különbség, hogy a vizsgáló bíró kikérdezése hónapok óta történt, az elnöké pedig közvetlenül az ítélethozatal előtt, tehát az utóbbi még sokkal veszélyesebb.

Az esküdtszéki eljárásban ezen anomalia fel sem merülhet, először mivel az első döntő szó, mely a bűnösséget vagy büntelenséget állapítja meg, az esküdteké, (a szakbíróság később hallatja hozzájáruló vagy felfüggesztő határozatát); másodsor mivel az esküdtszéki szakbíróság tagjai már eszélyességi tekintetknél fogva is tartózkodnak a tulságos faggatástól, félniök kellvén attól, hogy jogkörük áthágása által a vádlott irányában felkeltik az esküdtek rokonszenvét, kik a verdikt kimondásakor könnyen reakciót gyakorolhatnak a bíróság hatalmaskodó eljárása ellen.

Az esküdtek a vádelvi, a szóbeliségi és a személyes szabadsági szabványok szoros megtartásának gyakran öntudatlan őrei.**

A vád és a védelem közegei sem fejthetik ki a tiszta szakbíróság előtt teljes hatályossággal erejüket.

A vádrendszer constructiója a szólásszabadság elvén alapul. A feleknek nem szabad az ügyvivő forumtól oly függésbe hozatniok, hogy okuk legyen véleményüket elnyomni vagy kevésbé hatályosan kifejezni, mint a hogy ezt egyébként az ügy érdekében tenni szükségesnek tartanak. Már pedig ha a bűnösség feletti döntés feltétlenül a szakbíróság kezében van, igen nagy erkölcsi bátorság kívántatik meg a védő részéről pl. arra, hogy concret esetben a törvényszék előkészítési eljárásának hibáit megfelelő megvilágítás tárgyává tegye. Közel fekszik a védőre nézve azon aggodalom, hogy rossz néven vétethetnék a bírálat.

* Kézen fekszik, hogy maga az elővizsgálati iratok ismerete is a legnagyobb mérvben veszélyezteti a szakbíráskodási rendszer szóbeliségét. Ein bedeutender Grund für den Werth des Schwurgerichts liegt darin — mondta már MITTERMAIER — dass das Princip der Mündlichkeit nur bei der Urtheilsfällung durch Geschworne richtig durchgeführt werden kann. Es kann nicht verkannt werden, wenn man die Urtheilsfällung durch Staatsrichter mit der durch Geschworne vergleicht, dass die Ersten bei ihrer Abstimmung durch die Ergebnisse der Voruntersuchung, die ihnen bekannt sind, vielfach geleitet werden, dass sie, bekannt mit dem Inhalt der Akten, unwillkürlich zu einer gewissen Ansicht über den Fall bei dem Urtheil, ob der Angeklagte schuldig ist, bestimmt werden, und daher mit einer vorgefassten Meinung in die Sitzung kommen.... Es gehört eine bei vielen Richtern kaum vorauszusetzende Kraft dazu, gegen den (unwillkürlichen) Einbruch der vorhergewonnenen Überzeugung anzukämpfen. (Erfahrungen über die Wirksamkeit der Schwurgerichte. 683. lap). L. ugyanerről Friedmann érdekes fejtegetését. (Népbírák 139. l.).

** C'est qu'en effet elle (l'institution du jury) repose aux sentiments les plus profonds, les plus forts, le plus instinctifs: celui de la sécurité individuelle, qui est pour chacun de nous un bien de premier ordre. (Jules Favre: De la réforme judiciaire.)

Es ist möglich, ein mündliches Strafverfahren mit Anklageform und freier Beweiswürdigung auch ohne Geschwornengerichte herzustellen; aber man wird ohne Diese nicht die ganze Fülle der erwarteten Früchte ernten, und die erlangten Vortheile durch Schäden entgelten, welche nur das Schwurgericht vermeidet. (Glaser: Juryfrage.)

S nem csak a szabad szó, de egyáltalán a szólás tekintetében bizonyos többé-kevésbé gyengéd nyomás alatt áll a szakbírói eljárásban a törvényszék részéről úgy a vád mint a védelem. Közmondásosak azok a kétségbeesett bírói arcckifejezések, ha egy megkezdett beszéd bevezető részeiből az következtethető, hogy a beszéd — hosszú lesz.

Ezen horror a fentforgó körülmények közt csaknem természetes. Az ügynek ténybeli momentumai iránt a bíróság maga is informálva van nem csak a főtárgyalás eredményéből, de a vizsgálati iratokból is; tehát minden ez irányba menő kiterjeszkedést fásasztó ismétlés gyanánt vesz. A mi pedig a jogkérdést illeti, tudja mindenki, hogy vannak bíróságok, melyek tagjai a bennök erősen kifejlesztett ugynevezett testületi szellem és hierarchiai méltóságnál fogva magukra nézve egyenesen sértőnek tartják azon ügyész vagy védő fellépését, a ki valamely jogtétel vagy törvényszöveg bővebb magyarázatába bocsátkozik, s gyakran hallatszanak oly megjegyzések, hogy a bíróság tagjai nem szorúlnak kitanítatásra.* A kasztszerűség rendszerében fekszik, hogy a bíróság a döntés hatalma mellé a csallhatatlanságot is kénytelen igénybe venni maga számára.

Másrészt nem egyszer megtörténik az is, hogy a vád és a védelem képviselői hanyagolják el kötelességeiket. Az ügyész és a védő hosszas gyakorlatból ismervén a bíróság tagjainak szakbeli általános nézeteit, ez alapon következtethetnek vélnek arra, hogy az ítélet miképp fog hangzani s olykor kifejezetten, olykor hallgatólag majd a minősítés, majd a büntetés tekintetében compromissumra lépnek. Küzdelem helyett a hadfelek békekötésével és az anticipált területosztogatással kezdődnek a hadjáratok. A főtárgyalás felületessé válik, formasággá süllyed. Sem az alsó, sem a felső bíróság elé nem jöven az ügy teljes képe, nincs kizárva az a lehetőség, hogy ha a bíróság az esetet alaposan megismerte volna, másképp dönt.

Ezek oly jelenségek, melyek minden országban fejlődni szoktak, — de csak a szakbírói szervezetről. Az esküdtek véleményét sem előre kiszámítani sem compromissum tárgyává tenni nem lehet.**

Hozzájárul, hogy bármennyire fokozzuk a bírói függetlenséget és bármily széles tért adjunk is a vádrendszernek, a szakbeli bíró minden körülmények közt befolyásolja az elintézendő perek sokasága. Az ügymenet szabályos vitele és a törvényszék hírneve megkívánja, hogy hátralék ne legyen. Ha nem elég az idő az alapos tárgyalásra, az elnök sürgetései folytán közös egyetértéssel elintéztetnek a perek rövidebben és gyorsabban. Nem az ügyekhez mérik a rájuk fordítandó munkaerőt, hanem a rendelkezésre álló munkaerőkhöz a munkaanyagot.

Az esküdtszéknél ily viszasság nem harapódzhatik el. A döntés nem homogen gondolkodásu egyének kezében van, s az eltérő felfogások egymás elleni küzdelme folytán nehézkesebb és eo ipso körülményesebb és gondosabb az eljárás. A bíró nem csak önmagának gyűjti az adatokat, nem saját egyéni meggyőződéséhez méri a tények elért bizonyosságát,

* Öfter als man glaubt, hört ein Richter mit halbem Ohr eine Auseinandersetzung an, in der er den Versuch sieht, ihn über dasjenige zu belehren, was er ohnehin verstehen müsse. (Glaser: Juryfrage.)

** Hogy még kényelmi és időberendezési tekintetek is mennyire belejátszhatnak nem csak az alsó, de a felső bíróságok ügymenetébe is, arra nézve ecclatans példát közöl egyik szaklapunk a német bírodalmi legfőbb törvényszék köréből. Ezen bíróság, mely a lekiismeretesség netovábbja, melynek tagjai köteteket írnak egy-egy ítélet indokolásaképp: a szóbeliség és nyilvánosság követelményeit feláldozva, azon eljárást követi, hogy rendszerint 3-4 bűnügyet egymásután tárgyal, meghallgatja mindenik előadás után az államügyészt és esetleg a védőt, és csak azután vonul vissza tanácskozássra és annak végével egyszerre hirdeti ki a tárgyalt esetekre vonatkozó határozatokat. (Jogtudományi Közlöny. 1882. 34. sz.) Történik pedig ez csakis azon oknál fogva, mivel így a bíróság és az ügyészség tagjai kevesebbszer kénytelenek ülőhelyeiket elhagyni, a védők pedig pontosabban kiszámíthatják, hogy mely órában kerül sorra az általuk képviselt ügy. Valamennyi eljáró tényezőnek érdeke az összesített tárgyalást támogatni, senki sem szólal fel ellene.

hanem felderíti az ügyet első sorban az esküdtek számára. Az esetet minden oldalról pontosan tárgyalnia kell, mert nem tudhatja, hogy az esküdtek miként fogják fel a már produkált bizonyítékokat.

Maga azon formalismus, mely az esküdtszéki eljárásban a két tanács közti közlekedést szabályozza és a nem nyilvános érintkezést teljesen kizárja, akadályul szolgál az elszigetelés ellen. A bűnösség iránti fő-, mellék- és pótkérdések szövegezése a legnehezebb jogász feladatok egyike. A bűneset minden részleteinek új meg új átgondolását teszi szükségessé s nem egyszer oly szempontokra irányozza a bíróság és a felek figyelmét, melyek egyébként mellőztették volna; ugyanily hatása van a resumének és a jogi utmutatásnak, melyet az elnök az esküdteknek ad. Üres alakisággá ezen actusok nem fajulhatnak el, mivel a legfőbb bíróság ellenőrzése alatt állanak. Az elnök legcsekélyebb gondatlansága semmiséget idézhet elő.

Ezek azon momentumok, a melyeknél fogva az esküdtszéki főtárgyalás az utána következő esetek ellen feszerővel bír, míg a szakbirói főtárgyalás a törvényszéki elnök és közvetve a miniszter (vagy ott a hol, a felső bíróság) adminisztratív tekinteteinek nyomása alatt összezsugorodik.*

Sajnos, hogy ezen állításunk tekintetében összehasonlítási anyagul szolgálható tapasztalatokra hivatkozhatunk még a magyar judikaturából is.

Az élet legjobban megmutatta, hogy melyik szervezetben van ellentállási erő és melyikben nincs. *Nálunk az esküdtszékhez tartozó becsületsértések sokkal nagyobb gondot tárgyaltnak, mint a gyilkossági vádak.* Budapesten az alatt míg egyik tanács az esküdtszékkel egy pénzbüntetési esetet eldönt, a másik tanács letárgyal néhány főbenjáró ügyet.

Ezen tapasztalati tény hatályosabban szól az esküdtszék mellett, mint minden ékesszóló érvelés ellene.

Végül a szervezeti szempontok fonalán reflectálnunk kell, bár nem örömet teszünk, a nyilvánosság elvének kihatására is.

Nem vélünk csalódní. ha állítjuk, hogy a tiszta szakbiróságok bürokratikus szempontok szerinti lanya elintézéseinek egyik főoka az, hogy a szakbiróság tárgyalási terméi rendszerint üresek s ugyszólván titokban foly a tárgyalás. Teljességgel lehetetlen, hogy a bíró oly könnyedén vegye az ügyet, midőn akár közönség, akár a 12 esküdt jelen van a teremben. Ha semmi egyéb haszna nincs is az esküdtek részvételének mint az, hogy a bírák az ő szemök előtt dolgoznak, már ez hatalmas garantiát nyújt, mert nyilvánossá teszi a tárgyalást.

A törvény *kényszeríti* a polgárokat, hogy ellenőrizzék polgártársaik jogait.

A nyilvánosság nagy elve, mely a szakbiróság mellett a papíron marad, a polgári elem részvétele útján tényleg valósul.

(Folyt. köv.)

Dr. Fayer László.

* L. Jogt. Közl. 1883. 14. sz. Mellékl.

JOGIRODALOM.*

Az államszolgálat jogi természete és rendszeres államszolgálati pragmatika elvei különös tekintettel hazánk viszonyaira és a nevezetesebb európai államok e tárgyra vonatkozó intézkedései. Irta Dr. KELETI FERENCZ ügyvéd.

Mint az előzőkből látható, főfontosságú érdekek parancsolják, hogy a hivatalnokok fizetése megelőzőleg megfelelő módon szabályoztassék és csak azután fogjunk a szolgálati pragmatika létesítéséhez.

Ezen kínos állapot rendszeres ignorálása ádáz következményeket szül, melyeknek ecsetelésétől szívesen tartózkodom.

* Az előbbi közleményt l. a multheti számban.

Szerzőnk művében nemcsak az e tárgyra vonatkozó anyag gyűjtését és rendszerbe foglalását tekintette feladatának, de az elismert írók véleményeinek ismertetése mellett, különösen a főbb elvekre nézve és a controvers kérdésekben *saját önálló véleményét is kifejté és azt indokolni iparkodott.*

Mielőtt az előttünk fekvő mű behatóbb ismertetéséhez fognánk, egy észrevételünk van. És ez az, hogy mi nem oszthatjuk szerzőnek azon nézetét (l. VII. fejt. «hivatali bűntettek és fegyelmi vétségek» 184. l.), hogy a fegyelmi vétségek feletti ítélethozatalra hivatott bíróságok a rendes bíróságok és a közigazgatási hatóságok tagjaiból állíttassanak össze, azonban olyképen, hogy a bírósági tagok többségben legyenek.

Előbbi törvényeink, nevezetesen az 1870: XLII. tcz. 82-ik §-a, az 1871: XVIII. tcz. 97-ik §-a és az 1872. évi XXXVI. tcz. 124-ik §-a azon elvet statuálták, hogy fegyelmi vétségek a rendes bíróságok hatásköréhez tartoznak.

Ezen elvet gyökeresen eltörölték az 1876: V., VI. és VII. tczkek, melyek a bíróságokat tökéletesen kirekesztik az ilyenmü ügyek bíraskodásából.

Mi csakis azon álláspontot helyeselhetjük, a melyet újabb törvényhozásunk elfoglal. Az előbbi állapot kedélyes és patriarchalis volt, a mint azt már másutt is kifejtettem,* és annak megváltoztatása határozott haladást tanusított. Mert én a «rendes» bírót nem tarthatom arra nézve illetékesnek, hogy azon kérdés felett bíraskodhassék: vajon *hanyagul* teljesíti-e valamely tisztviselő a törvény vagy szabályrendelet által megszabott kötelességét, avagy sem?

A rendes törvényszéknél működő bíró lehetetlen, hogy érzékkel bírhatott legyen arra nézve, vajon a «közigazgatási szolgálat érdekei» megsértettek-e, avagy sem. Egy hivatalnok, kinek egész életén át folytatott tevékenysége abban áll, hogy a «jus strictum»-ot alkalmazza egyes fenforgó concret esetekben, nem képes érdeksértések felett itélni, mert e szó «érdek» ismeretlen fogalom egy hivatásának lelkiismeretesen megfelelni akaró bíró előtt.

Fegyelmi ügyek nem képezik a közigazgatási bíraskodás tárgyát. Az osztrák 1875. évi október 22-éről keltezett törvény (R. G. B. Nr. 36, Jahr 1876. betr. die Errichtung eines Verwaltungs-Gerichtshofes) 3-ik §-ának g) pontjában szintén határozottan kiveszi a fegyelmi ügyeket az osztrák közigazgatási törvényszék illetékessége alól. Ép azért téves és helytelen azon nézet, hogy fegyelmi ügyekben pl. az 1876: VI. tcz. 40-dik §-ának fenforgása esetében a legfelsőbb fokon való bíraskodás: «*közigazgatási bíraskodást*» képez, a mint ezen nézetet kifejtve találjuk a közigazgatási bizottságról szóló törvényjavaslat indoklásában. (Lsd. *Képvh. irományok* 1875—78. I. köt. 322. l.).

Másként alakul a dolog Poroszországban, ott pl. az 1880. évi július 26-ki törvény «über die Organisation der allgemeinen Landesverwaltung» 13-ik §-ában azt rendeli, hogy a «Provincialrath», tehát egy közigazgatási hatóság választott tagjainak fegyelmi bíróságát a porosz legfelsőbb közigazgatási törvényszék teljes ülése képezi. Ott azonban ezen intézmény az egész administratio szervezetének sajátos alakulásában rejlik. Ott pl. a «Kreisausschuss» közigazgatási hatóság és elsőfoku közigazgatási törvényszék is együttesen és egy időben. A «Kreisausschuss» választott tagjai elleni fegyelmi ügyekben első fokon a «Bezirks-Verwaltungsgericht» és másodsorban az «Oberverwaltungsgericht» plenuma határoz. (Lsd a «Kreis-Ordnung» 130-dik §-át és a «Ges. über der Organis. der allg. Landes-Verwaltung» 32-ik §-át), Poroszországban a közigazgatási bíraskodás a legszélesebb basissal bíró önkormányzat combinatiójával létesített. Ott a közigazgatási törvényszék

* Lásd GRUBER: Közigazgatási bíraskodás 412. l. s. köv.

a közigazgatás keretén *belül* emelkedik szervesen rendszerezve alulról felfelé az alsó és közép instanciában a független önkormányzati közegek praeponderantiájával; ott tehát mondhatjuk, hogy maga a közigazgatás — egy önkormányzati jury-féle intézmény — gyakorolja a fenebb említett példákban a fegyelmi hatalmat saját organumai felett.

A *bajor* «Gesetz vom 8. August 1878. betr. die Errichtung eines Verwaltungsgerichtshofes und das Verfahren in Verwaltungsrechtssachen» (Ges. und V.-Bh 1878., S. 369 ff.) 7-dik articulusában csakis arról intézkedik, hogy a közigazgatási törvényszék «— in denjenigen Fällen, in welchen ein Beamter wegen der in Ausübung seines Amtes oder in Veranlassung der Ausübung seines Amtes vorgenommenen Handlungen *strafrechtlich oder civilrechtlich* verfolgt werden soll, die **Vorfrage zu entscheiden**, ob der Beamte sich einer Ueberschreitung seiner Amtsbefugnisse oder der Unterlassung einer ihm obliegenden Amtshandlung schuldig gemacht hat.»

Tehát az u. n. «administrative Klageermächtigung», a keresetösségi és a vád emelésére vonatkozó jog megelőző megállapítása kimeríti ezen említett bajor törvénynek ezen tárgyra vonatkozó intézkedéseit. (L. nálunk az 1871. évi VIII. tcz. 68-dik §-ának hasonló intézkedését a kártérítési keresetek megállapítására nézve, azonban kizárólag bírák és bírósági hivatalnokokkal szemben.)

A *württembergi* «Gesetz über die Verwaltungsrechtspflege vom 16. Dezember 1876» (Reg.-Bl. S. 485 ff.) épen-séggel nem érinti ezen tárgyat.

A szerző által proponált eszme kétségtelenül gondolokat ébreszt; különösen arra tesz figyelmessé, hogy a fegyelmi hatalmat gyakorló bíróságok szintén a függetlenség és részrehajlatlanság, szóval egy minden tekintetben kielégítő jó igazságszolgáltatás mellőzhetlen attributumával ruházandók fel.

Ha azon eszmével meg lehetne már barátkozni, hogy a *legsúlyosabb* nemü fegyelmi vétségek egy «forum mixtum»-ra ruházandók (legfelsőbb közigazgatási és bírói tagok vegyes tribunálja), akkor is csak azon előfeltétel és megszorítás mellett lenne ez indokolható, hogy abban a *közigazgatási hatóságok* és nem a rendes bíróságok tagjai legyenek többségben.

Ezek után lássunk a mű ismertetéséhez.

(Folyt. köv.)

Dr. Gruber Lajos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Böngészések a végrehajtási törvényből.

I.

A végrehajtási törvény 133. §-a intézkedik azon készpénzbeli kiutalásokról, melyeket a végrehajtást szenvedett közpénztárból vagy letétből vehet fel. Ezen szakasz kimondja azt is, hogy a végrehajtási összeg az utalványozás napjáig kiszámított járulékaival együtt kiteendő és az is kitüntető, hogy az utalványozás napjától a kielégítésig járnak-e, és ha igen, minő összeg után és hány száztólival számított kamatok.

Nézetem szerint ez is oly intézkedése a törvénynek, minek nincs célja, nincs értelme, csak a bírót haszontalan időtöltésre s kamatszámításokra kényszeríti a nélkül, hogy a közpénztárt az idővesztegetéstől megkímélné, mert ez ugyanis kénytelen lesz a kiutalványozás napjától a kamatokat, járulékokat kiszámítani. Valóban nem tudom, mi célja van annak, hogy a helyett, hogy azt mondaná a kiutaló végzés hogy: kiutaltatik 1000 frt s ennek 1882 január hó 1-ső napjától járó 6%-kamatai, a bíró, ha például 1883 július 1-én hozza meg a végzést, számítást tegyen, hogy kiutaltatik 1000 frt tőke, ennek 1882 január 1-től 1883 július 1-ső napjáig kiszámított 90 frt kamata és az 1000 frt tőkének

1883 július 1-ső napjától a kielégítésig járó 6% kamatai. Nagyobb s nem kerek összegeknél, hol éveket, hónapokat s napokat is kell számítani, kivált a kinek a gyöngye oldala a kamatszámítás, ez teljesen kárba veszett munka.

De ezen szakasz még tovább is megy s olyant kíván, mi lehetetlenség is. «Ha a követelésről okirat van, azt a végrehajtató a bíróságnak bemutatni köteles a végből, hogy az *utalványozási végzés kiadása előtt, az utalványozás által történt fizetés vagy törlesztés ezen eredeti okiratra jegyeztessék fel.*» Vagy én nem értek magyarul, vagy ezen intézkedés érthetetlen s kivihetetlen. Én az utóbbit hiszem, de ha tévedek, szívesen hagyom magamat kapacitáltatni. Az utalványozási végzés kiadása előtt az utalványozás által történt fizetést teljes lehetetlenség reá vezetni az eredeti okmányra, mert a végzés kiadása előtt nemcsak hogy fizetés nem történik, de a közpénztár még csak nem is tudja, hogy fizetni kell, s mennyit, mert a végzés kiadása előtt erről nem is értesülhet. Ha pedig a végzés kiadatik s a fizetés megtörténik, akkor már csak a végzés kiadása után lesz reá vezethető a fizetés. Azonban a bírónak nincs is módjában a történt fizetést reá vezetni az okmányra, mert hisz a fizetés nem is a bíróság közbejöttével történik, hanem a közpénztár fizet az utalvány alapján. Sőt a bíró még azt sem vezetheti reá, hogy mit fog fizetni a közpénztár, mert azt előre nem tudhatja. Az adós ugyanis havonként kapja fizetését és addig míg e fizetés őt megilleti meghal, fegyelmi uton elmozdítatik s mindjárt nem kapja meg követelését a hitelező, hanem annak legfeljebb egy részét.

Ezekből úgy vélem tisztán látható, hogy a bíró az eredeti okiratra nem vezethet semmit, hanem ha a kiutalási kérvényhez az csatolva lett, azon módon kénytelen visszaadni, a mint az becsatoltatott. Tanulság ebből az, hogy jobb lett volna ha a törvény azt mondta volna ki, hogy ha van eredeti, a történt fizetéseket az eredetire jegyezze fel a fizetést teljesítő pénztárnok, vagy ha attól tarthatni, hogy a fizetések alkalmával a végrehajtató nem a marasztalás alapját képező okmányt mutatja fel, hanem mást, akkor a kiutaló végzés kapcsában küldje meg az eredetit a bíróság az adóhivatalnak, habár megvallom, hogy az eredetiek huzamosabb elvonásának sok hátránya mellett ez utóbbi kevésbé helyeselhető.

Hogy van a gyakorlatban e két esetre nézve? Ugy, hogy még nem láttam végzést, mely a törvény ez intézkedését követné. A kamatok nem számíttatnak ki a végzés kelte napjáig, hanem, mint régebben is volt, kiutaltatik a tőke s annak bizonyos naptól járó kamatai. Az eredetire pedig «az utalványozási végzés kiadása előtt az utalványozás által történt fizetést» nem vezeti reá a bíróság soha. Előbbi nem teszi, mert felesleges, utóbbit nem teszi, mert nem is teheti.

II.

A törvény 49. §-a így szól: «*A házasság alatt a házasság felek közötti birtoklásában levő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók.*» Miután a törvényben több oly intézkedések is foglalhatók, melyek anyagi törvények keretébe vésnek be, kétség támad a felett, ha vajon a törvény a férj adósságai fejében a nő tulajdonait képező ingóságokat is végrehajtási alappal tekinti-e a férj hitelezői javára, vagy pedig csak azt akarja mondani, hogy a végrehajtató az ily vagyont is jóhiszeműen foglalhatja le, mivel nyilván való rendeltetésűknél fogva nem a nő használatára vannak szánva.

Bármennyire helytelen intézkedésnek találom is, hogy a nő tulajdonát képező ingókat a férj hitelezői lefoglalhas-sák s el is árvereltethessék s bármennyire ellenkezzék is ez a magyar törvények lovagias felfogásával, melyet a nők irányában általában tanusítanak, mégis a törvényből mást nem tudok kimagyarázni, mint azt, hogy a nő vagyona

a férj elleni végrehajtás esetén nem csak lefoglalható, de azt a nő nem is igényelheti ki, hanem az a férj hitelezői javára kielégítési alapul szolgál.

A házasság felek közös birlalásában lévő ingók egy bizonyos része legtöbb esetben a nő tulajdonát képezi, milyenek a házi butorok, konyhafelszerelvények, melyeket a nő rendszerint hozományul visz férje házához. Mily joggal mondható ki az, hogy a nő vagyona a férj tartozásaiért lefoglalható, nem tudom felfogni. Törvényeink s bírói gyakorlatunk szerint habár a házasság tartama alatt a házasság felek egymás ellen perrel fel nem léphetnek, vagyonelkülönítést nem követelhetnek, mindamellett más harmadik személyekkel szemben tulajdonjogaikat ugyanoly törvényes eszközökkel védhetik meg, mint bármely tulajdonos. Mi indokolhatja tehát, hogy a férj hitelezőivel szemben a nő vagyonának lefoglalását s elárverelését túrni legyen kénytelen?

Hogy pedig a törvény azt akarja mondani, kitűnik a) abból, hogy másként nem lett volna szükség kimondani, hogy mi foglalható le, elég lett volna megjelölni azon ingóságokat, melyek foglalás tárgyát nem képezik; b) abból, hogy ha csak azt akarná a törvény mondani, hogy lefoglalhatók az ingók, de a nő által kiigényelheők, akkor ezt teljesen felesleges volt kimondani, kivált akkor, midőn a 48. §. annyira tág tért enged a végrehajthatónak, hogy még a végrehajtást szenvedetten kívül álló más egyén birlalatában lévő ingóságok lefoglalását is megengedi a birlaló ellenzése dacára is, ha a végrehajtató által előterjesztett bizonyítékokból valószínűnek látszik (tehát csak valószínűnek!), hogy a foglalás alá veendő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik; c) másrészt alig hihető az, hogy, ha az ily ingók kiigényelhetők lennének, akkor a törvény oly határozottan mondaná ki, hogy lefoglalhatók. Épen oly határozott kijelentése ez a törvénynek, mint ugyanazon szakaszban az, hogy a nő kezdetűvel ellátott arany- és ezüstneműek, drágaságok és ruhaneműek le nem foglalhatók, dacára, hogy lehető, sőt fordulhat eset elő, midőn bizonyítható, hogy az ily ingóságok a férj által, a férj pénzén vásároltattak s így azok az ő tulajdonait is képezik. Azonban a törvény ezek lefoglalását épen úgy megtiltja, mint a közös birlalásban lévő ingók lefoglalását megengedi, ha a férj ellen vezetetik a végrehajtás; d) a lefoglalás alapját a közös birlalás képezi a nélkül, hogy a tulajdon kérdése legkevésbé is érintve lenne.

Nem azt mondom, hogy a törvény intézkedése helyes, hanem azt, hogy a törvény így intézkedik. Igen óhajtanám azonban, ha a törvénynek más értelmezést lehetne adni s ha felfogásom téves lenne, mert nem találok az igazsággal összeegyeztethetőnek, hogy a férj adósságáért a nő vagyona dobra üthető legyen. A nő hozományát azért viszi férje házához, hogy a háztartás terheivel hozzájáruljon, de nem azért hogy azok a közös háztartás alól elvonassanak oly tartozásokért, melyekben a nőnek legkisebb része sincs.

Annál inkább lehet következtetni a fenebbi értelmezését a törvénynek, mivel másfelől kimondja azt, hogy a nő ellen vezetett végrehajtás alkalmával azon arany s ezüst neműek, drágaságok és ruhaneműek foglalhatók le, melyek a nő nevével vagy nevének kezdetűvel vannak megjelölve, vagy melyek nyilvánvaló rendeltetésüknél fogva a nő használatára vannak szánva, végre azon ingóságok, melyekre nézve a végrehajtató által előterjesztett bizonyítékokkal valószínűnek látszik, hogy a végrehajtást szenvedő nőnek tulajdonát képezik. Tehát már a nő ellen intézett végrehajtás esetében nem mondja ki a törvény lefoglalhatónak a házastársak közös birlalásában lévő ingókat. Bármint legyen, ezen szakasz is azon számosak közé tartozik, melyhez sok szó fér, mely téves magyarázatokra s így jogbizonytalanságra szolgáltat alkalmat.

Hlatky Endre.

Telekkönyvi kérdések.*

Nézzük azonban a dolgot más oldalról is; vegyük fontolóra, miért állítja fel az állam a bíróságokat? A bíróságok célja: a megsértett jogrend helyreállítása. Az állam érdekei követelik, hogy a jogrend uralkodjék, a hol ez megsértett, helyreálltassék, még pedig hivatalból ott, a hol a jogrend helyreállítását köztekintetek követelik; magánfél kérelmére ott, ahol a jogrend megsértése által csak magánosok jogai veszélyeztetvők. A bíróságok célja tehát a megsértett jogrend helyreállítása lévén, functiojuk csak arra terjedhet ki, ami a jogrend helyreállítása szempontjából szükséges. Ebből következik, hogy a bíróságok elé tulajdonképpen nem tartozhatnak a peren kívüli ügyek; valamint következik az is, hogy a bíróság functiójának csak ott kellene kezdődnie, ahol valamely kérdés vitássá vált.

Vagyis a szabály az, hogy a bíróság nem lehet hivatva a felek magán jogügyleteit felvenni, sőt Káplány Géza ur bevallási reformjavaslata szerint még alaki érvénnyel is felruházni, tehát megkötni; hanem feladata a vitás kérdéseket a megsértett jogrend helyreállítása végett az anyagi igazság értelmében eldönteni. Ha ezen általános szabálytól aztán kivételképpen eltér az állam, ezen kivétel azért szabálylává nem lesz. Tehát azon körülmény, hogy a polgári ügyek némelyike és a bagatell ügyek, a felek érdekében kivételesen, az általános szabálytól eltérőleg jegyzőkönyvileg felvételnek, a bevallási intézmény mellett annál kevésbé hozhatók fel, mert a telekkönyvi ügyek tulajdonképpen csupán azért vonattak be a bíróságok ügykörébe, hogy a bíróság azok vezetését jogi szempontból ellenőrizze s ez által netaláni jogsérelmeknek praeveniáljon. Eddig terjedhet itt tehát a bíróság functiója és nem tovább, mert különben a bíróság megszűnik bíróság lenni, hanem lesz a fél ügyvédje, ügyvivője, meghatalmazottja, szóval bármi, de bíróság nem.

A bíróságok állami magasabb érdekek, a jogrend fönntartása végett szervezvék s nem a felek nem vitás magánügyletei megkötése és foganatosítása céljából, mintegy gyámokul az állampolgárok részére.

Jogi lehetetlenség tehát bíróságra nem bírói functiókat ruházni.

Állami érdekek végett áll fen a bíróság és állami functiókat teljesít, midőn a bírói hatalmat gyakorolja; tagjainak fönntartásáról tehát gondoskodnia is kell az államnak.

Igazságos lenne-e már most az, hogy a bírói hatalom gyakorlására hivatott bíró, ne csak a köztekintetek által rárótt kötelezettségeket teljesítse, hanem még egyesek jogügyleteinek megkötését is közvetítse? Igazságos lenne-e az, hogy az állam összes polgárainak adójából fizetett bíró egy osztály, t. i. az ingatlan vagyonnal rendelkező osztály speciális megbízottjaként fungáljon?

Az igazság követelménye az, hogy az állam összes polgárainak jogvédelme érdekében alkalmazott bíró ne terheltesse mással mint az összes polgárok jogi érdekeinek megóvásával. Ha egyes osztályok, tehát az ingatlan vagyonnal rendelkező osztályok érdekei is az általános jogvédelmi intézkedéseken kívül még más specialis intézkedések foganatba vételét is igénylik, nem igényelhetik ezt az összesség rovására.

Ha tehát «feljajdulás»-nak bélyegezhető, midőn ily «reformjavaslat» ellen felszólalok: ezen feljajdulást azon igazságtalanság sajtolja ki belőlem, mely ily javaslatok következményeként okvetlenül előálland.

A ki ügyleteket köt, nem kívánhatja az államtól, hogy az ügyletek kötését az állam bíróságai által közvetítse s ha megengedhető ily közvetítés az ingatlanokra vonatkozó ügyleteknél, akkor az államnak okvetlenül közvetítenie kell

* Befej. közl. — Az előbbi közleményt l. a mult heti számban.

biróságai által az ingókra vonatkozó jogügyletek megkötését is; mert a bíróságok nemcsak az ingatlan vagyonnal rendelkezők, hanem az ingó vagyonnal bírók érdekében is szervezvők. Quod uni justum, alteri aequum.

S aztán számolt-e a gyakorlati élettel Káplány Géza ur?

Meg tudná-e nyugodt lelkiismerettel tenni, hogy a szellemi proletárok számát ezer számra növelje? Pedig ez következne be, ha a bíróságok hatáskörébe oly ténykedések is még az eddigiekénél is nagyobb számmal bevonatnának, melyek tulajdonképen semmi tekintetben sem lehetnek bírói teendők.

Az az «ingyen» tehát nem oly nevetséges, mint a milyennek Káplány Géza ur azt bemutatni törekszik; mert értelme az, hogy a bíró mint állami functionárius, csupán azt tejesítse, amit a köztekintetek: a megsértett jogrend helyreállítása szempontjából teljesítenie kell s ha ki ügyleteket köt és ezeknél közbenjárásra és jogi tanácsadóra van szüksége, mert önmaga eligazodni nem képes, nagyon természet-s, hogy ezért fizessen a közbenjárónak, mert az államnak nem feladata az egyes jogügyleteinek megkötését közvetíteni.

Hogy már most szabad-e, lehet-e az elméletileg helyes, de az imént kifejtett indokoknál fogva gyakorlatilag lehetetlen, tehát helytelen bevallási intézményt életbeléptetni? e kérdés eldöntését nyugodtan bizom a szakértő jogászközönség eldöntésére.

Az előjegyzés és egyetemleges jelzálogi intézmény fenntartására nézve hibáztam annyiban, hogy ezekre nézve csupán véleményemet jeleztem s elmulasztottam az indokolást.

Ezen mulasztásomnak oka egyszerűen az volt, mert azt hittem, hogy nem találkozhatik valaki, aki az előjegyzés és egyetemleges jelzálogi intézmény eltörlését komolyan vitatni megkísérленé. Idéztem egy pár esetet, melyekben perrendtartásunk «feltételelesen» zálogjogot ad ingókra, már most nem látom át, miért ne lehetne ily «feltételes» zálogjogot is ingatlanokra is szerezni? Sőt e tekintetben nagy haladásnak tekintem a végrehajtási törvény azon intézkedését, mely az előbbi végrehajtási eljárás egyik hiányát pótolta és a biztosítási végrehajtást ingatlanokra való zálogjogi «előjegyzés» által megengedte.

S mit állit Káplány Géza ur az eddigi előjegyzés helyébe?

A széljegyzetet! és életbe léptet oly complicált eljárást, mely az eddiginél is czélszerűtlenebb, meghonosítana oly praxist, mely még a széljegyzés kitörlését is telekkönyvi bejegyzés tárgyává tenné s miért? mert «a föltételes jogszerzés azon módja, mely a telekkönyvi előjegyzéssel jár, a mely szerint ugy a bekeblezett, mind az előjegyzett tulajdonos ellen további bejegyzések, bekeblezések és előjegyzések engedtetnek s így mindkét tulajdonos ellen tulajdon, zálogjogok stb. szerezhetők, a mely szerint, ha valamely nyilvánkönyvi jog kitörlése előjegyeztetik, azon jog tekintetében a további bekeblezések és előjegyzések p. o. alzálogjogok, engedmények bekeblezései és előjegyzései megengedtetnek: annyi zavart, bonyodalmat szül, h gy olykor a szakember is csak nehezen tud a bejegyzések tömkelegében eligazodni.»

Mi szült zavart és bonyodalmat? Káplány Géza ur saját indokolása szerint is nem az előjegyzés, hanem azon tulliberális intézkedés, mely szerint az előjegyzett jogokra is engedtetnek bejegyzések. Mi törlendő tehát el? nem az előjegyzés, hanem a zavar és a bonyodalom oka, t. i. azon intézkedés, mely az előjegyzett jogokra további bejegyzéseket enged.

Az előjegyzés pedig, mint mely bonyodalmakra okot nem adott, továbbra is fentartandó annál is inkább, mert Káplány Géza ur javaslata szerint a széljegyzés fog az elő-

jegyzés hatályával birni, aminek előnyét belátni képes nem vagyok; hátránya azonban kétségkívüli, mert az időközi bejegyzések folytán az áttekintést nehezíti.

Az egyetemlegességre nézve egyszerűen annyit mondok csak indokul, hogy törlje ki Káplány Géza ur törvényeinkből az egyetemlegesség fogalmát; de ne csak törvénykönyveinkből, hanem népünk józan jogérzetéből is és akkor fogjon hozzá az egyetemleges jelzálogi intézmény eltörléséhez.

Addig ne, mert nem fog találni hitelezőt, akivel elhitethetné, hogy ne oly zálogot követeljen, amilyent akar; nem fog találni adóst, aki elhinné neki, hogy neki csak vagyona bizonyos részét szabad egy hitelezőnek zálogul adnia, a többire más hitelezőt keressen, ha pénzt akar! Lehetetlen ezt megértetni, mert merőben illogikus, tehát a helyes fogással ellenkezik.

Mily kevésbé meggyőző az a példa, melyet e tekintetben a 44. számban Káplány Géza ur felhoz, bizonyítom egyszerűen azzal, hogy oly ingatlanságokra, melyek 16000 forintot érnek, 1000 forintig bárki hitelez akár 10. helyre is s ha valaki kölcsönözni nem akar 4. helyre, mert 6000 frt már be van kebelezve, hát akkor convertáljuk a kölcsönt, kitörljük a régi terheket egy első bekebelezett 1000 frtos kölcsönrel és meg vagyunk mentve! de nem törljük el az egyetemleges jelzálogi intézményt, mely a hitel alapját képezi s mely jogrendszerünkkel és a szabad rendelkezési joggal legkevésbbé sem ellenkezik, hanem teljességgel összhangban áll.

Végül minthogy Káplány Géza ur a 40. számban tett önbeismerése szerint a bevallási intézmény behozatala, az előjegyzés és egyetemleges jelzálogi intézmény eltörlése nélkül «gyökeres és helyes telekkönyvi reformot képzelni sem tud» olyannyira, hogy ezeket a «legfontosabb reformeszméknek» jelenti ki, melyek nélkül csak «toldozás-foldozás» lehetséges: ennél fogva hogy fogalma legyen ezen részben nagyon is kicsinyes és mellékes kérdések mellőzésével fogatnba veendő telekkönyvi reformról s hogy erről magának képzeltetet is alkothasson, bátor vagyok a telekkönyvi reform oly vázlatát közölni vele, melynek megvalósítása ugy az elmélet mind pedig a gyakorlat követelményeinek eleget teend és teljesen életképesnek fog bizonyulni.

Szükséges mindenekelőtt és feltétlenül a hitelekknöyveknek az állandó katasterrel való összhangba hozatala, hogy a telekkönyvek a tényleges állapotot tükrözzék vissza s ez az első és főkérdés, melynek megoldása nélkül telekkönyvi reform lehetetlen.

Ez az alap, melyre az épület, a jó telekkönyvvezetés felépítendő lesz.

Szükséges, hogy a tényleges állapotot hűen visszatükrözö telekkönyvek a jövőben akként vezettessenek, hogy mindig a tényleges állapot nyerjen bennök kifejezést. Ez pedig csak akként lehetséges, ha minden járásbíróság telekkönyvi hatósággal ruháztatik fel; ha a bírósági területek akként szabályoztatnak, hogy minden község a hozzá legközelebb fekvö telekkönyvi hatóság területéhez tartozzék; ha behozatik a hagyatéki kényszer-eljárás és az ügyvédi és közjegyzői kényszer; ha telekkönyvi ügyek egyes bírói elintézés tárgyát fogják minden bíróságnál (tehát a törvényszéknél is) képezni s ha a telekkönyvi rendtartás, *alapelveinek fentartása mellett*, a három évtized folytán létrejöt változások figyelemmel tartása mellett átalakittatik.

Ime, mily tág tere a reformoknak. Csak ne akarjunk a régi intézmények helyett ott is ujat, behozni. ahol a régi jó és ne akarjuk a gyakorlati élet követelményeit «bevallási intézmény»-féle papirosgondolatokkal kielégíteni.

Tóth Gáspár,
selmeczi ügyvéd.

KÜLÖNFÉLÉK

— Az ügyvédi kar egyesületi szervezkedésére az első lépés megtörtént. Az Ügyvédi Kör határozata remélhetőleg élénk visszhangra fog a vidéken is találni. Részünkről csak helyeselhetjük, hogy az Ügyvédi Kör az ügyvéd-értekezlet összehívására kiküldött bizottságot nem kötötte program-pontokhoz. Az ügyvédi reform részletes programjának kitűzése még korai lett volna. Az első alapfeltétel az, hogy a négyezer jogvédőből álló corps d'esprit lelkében esprit de corps teremtsék. Ezen tekintetből az országos ügyvéd-gyűlés is igen sokat fog lendíteni. Nézetünk szerint, az állandó testületi szervezkedéstől eltekintve is, évenként lehetne ily ügyvéd-értekezletet tartani, még pedig nem csak mindig Budapesten, hanem felváltva a vidék különböző városaiban is. Az ily gyűlések magukban véve is fölötté üdvös hatással lennének, az egyes és az általános ügyvédi sérelmekkel az országot megismertetnék, megteremtenék az ügyvédekben az összetartozandóság tudatát, fokoznák befelé a collegialitást s kifelé a kar tekintélyét és hatalmát. Szívünk-ből ohajtjuk, hogy a most már kezdeményezett mozgalom mihamarább az associatio eszméjének megvalósításához vezessen.

— A kir. Curiához a folyó évben 453 felszámolási érkezett, melyekből szeptemberre 3, októberre 201, novemberre 248 esik. Elintéztetett ezek közül eddig 400.

— A szóbeliség a kir. Curián. A m. kir. Curia súlyos testi sértés büntette miatt a szegedi kir. törvényszék és a budapesti kir. ítélőtábla által elítelt Sz. József és társai elleni bünvádi ügyben). . . tekintve, hogy az 1882. évi július 19-én folytatott végtárgyalásnak elnapolása folytán, 1882. évi december 27-én folytatott végtárgyalás alatt nem ugyanazon bírák működtek közre; tekintve, hogy a megszakított végtárgyalásnál kihallgatott tanúk a harmadik végtárgyalásra nem idéztettek meg s így azok ujjal ki sem hallgattattak, mi által az előbbi két végtárgyaláson részt nem vett bírónak alkalmat sem volt azon tanúk szóbeli vallomását hallani; tekintve hogy a végtárgyalás, természetesen is közvetlen lévén, önként következik, hogy az ítélő bíró csak is az előtte lefolyt végtárgyaláson felhozott bizonyítékok összhatása alapján hozzon ítéletet; tekintve, hogy a jelen esetben az utolsó végtárgyalásnál és az ítélethozatalban oly bíró működött közre, ki a bizonyítékok kivételénél nem volt jelen, azok foglalatáról csak is a jegyzőkönyv és tanuvalomások felolvasásából nyert tudomást: az elsőfoku bíróságnak 1882. évi december 27-én 62/1883. sz. alatti és a II. foku bíróságnak 1883. évi márczius 8-án 7441. sz. a. kelt ítélete, az 1882. évi december 27-én folytatott tárgyalási eljárással megsemmisítették és az említett november hó 11-én elnapolt végtárgyalásnak szabályszerű újabb folytatása elrendeltetik. (7482/1883. okt. 6.)

A m. kir. Curia (súlyos testi sértés miatt a mármaros-szigeti kir. törvényszék és a budapesti kir. ítélő tábla által elítelt Z. Antal elleni bünvádi ügyben). . . . Tekintve, hogy az orvosi lelet és vélemény a végtárgyaláson nem olvastott fel, ennek elmulasztásával pedig a bünvádi eljárás azon lényeges követelménye sértett meg, a melynél fogva vádlottnak jogában áll minden ellene szolt bizonyítékra s így az orvosi véleményre is észrevételeit megtenni: mindkét alsóbbfoku bíróság ítélete feloldatik és utasíttatik a kir. törvényszék, hogy a fenemlített hiányt a sértett félnek vádlott jelenlétében eszközölni közzelendő kihallgatása mellett pótolja és kifejlendőkhöz képest hozzon újabb határozatot, (6855/83. okt. 30.)

— A német részvénytársasági törvényjavaslat, melyről 47-dik számunkban megemlékeztünk, a már kiemelt elveken felül még a következő érdekes és tanulságos intézkedéseket tartalmazza. A névre szóló részvények és a bemutatóra szóló részvények mindkét nemét ugyan a német javaslat is ismeri, azonban más felelősségi rendszert követvén a részvényekre eszközölni közzelendő befizetések tárgyában, más joghatályt tulajdonít a kérdéses megkülönböztetésnek, mint az uralkodó törvények. A teljes névértékért felelős ugyanis a javaslat szerint nemcsak a mindenkor részvénybirtokos, hanem in subsidio egyszersmind minden jogelőd; vagyis a jelenlegi részvénybirtokos nemfizetése esetében, kezdve a közbelső részvénybirtokosokon egészen vissza az első részvényáírókig mindenki a továbbadás sorrendjében az átruházást követő két éven belül kiírt utánfizetésekért a teljes névérték erejéig. Hogy pedig ezen fele-

lősségi rendszer illusoriussá ne legyen, a német javaslat a bemutatóra szóló részvények kiállítását csakis a névérték teljes befizetése után engedi meg. Az u. n. ideiglenes részvények vagy részvényutalványok mindig bizonyos névre állítandók ki, a társasági részvénykönyvbe bevezetendők, s átruházásuk a társaság irányában hatálylyal csakis a részvénykönyvben való átírás útján eszközölthet. E szerint a névre szóló és a bemutatóra szóló részvények közötti megkülönböztetésnek csak a teljes alaptőke effektív biztosítása után van helye, és annak egész jelentősége a részvénybirtokosi legitimatio különbözőségében kulminál. Tüzetesen szabályozza a német javaslat az u. n. elsőbbségi részvények (Prioritätsaktien) intézményét, és pedig ismeri az alapítással egyidejűleg kibocsátható elsőbbségi törzsrészvényeket is, míg tudvalevőleg a magyar keresk. törvény az elsőbbségi részvényeket egyáltalán nem említi, hanem csak az u. n. elsőbbségi kötvényekkel (Prioritätsobligationen) foglalkozik. A német javaslat szerint az elsőbbségi vagyis jobban mondva a külön-jogu részvények oly kategóriáját képezik a részvényeknek, melyekre nézve vagy az építkezési kamatok vagy az osztalék vagy a liquidationális illetőség tárgyában bizonyos külön jogok vannak garantizolva; a tulajdonképeni elsőbbségi kötvényektől abban különböznek, hogy vissza nem válthatók s utánuk rendes évi kamatok nem fizethetők. Az elsőbbségi részvények separatismusát azonban a német javaslat egészen a vagyoni különjogok terére szorítja, semmi szervezeti különállást azoknak meg nem enged. A közgyűlési határozatok hozatala körül, a társaság bármily ügye forogjon is szóban, minden kategóriája a részvényeknek teljesen egyenjogu; több vagy kevesebb szavazati joggal, előnyösebb vagy kedvezőtlenebb helyzettel a közgyűlésen, sem a közönséges sem az elsőbbségi részvények nem birhatnak; a társaság közgyűlése egységes és oszthatatlan, a jogegyenlőség és a majoritás elvét uralja. Még ha oly határozat forog is szóban, mely az elsőbbségi részvények külön jogállását közvetlenül érinti, még akkor is első sorban az összes részvényesek közös közgyűlése hozza meg a határozatot, és csak ez után másodsorban kíváztatik a határozat által közvetlenül érintett külön-jogu részvényesek külön közgyűlésének hozzájáruló határozatát. A külön-jogu részvényesek ezen külön közgyűlésén ugyanazon szavazási elvek irányadók, mint az összes részvényesek közös közgyűlésén. Végül a társasági mérlegre vonatkozólag a magyar keresk. törvény álláspontjától eltérő azon elvet tartalmazza, miszerint az első szervező költségei nem 5 évre felosztva vehetők fel az aktívák közé, hanem egyszer és mindenkorra a közönséges évi kiadások, tehát egyáltalán a passiv tételek közé sorozandók.

— A szesz italok mértéktelen élvezetét az ország kriminalitására érdekesen vázolja a berlini mérsékleti-egylet által e napokban közrebocsátott emlékirat, melyet kiváló német jogászok s természettudósok szerkesztettek. E szerint Berlinben évente 100 elítelt egyén közül, a testi sértésért elítéltek közt 51.33%, államhatalom elleni erőszak, 70.10%, erkölcsiség elleni büntettek s vétségek 66%, magánosok elleni erőszak és házi béke megsértése 55.25%, vagyon elronkálás 5.512%-a az elítélteknek a büntetett szesz italok behatása alatt követte el. Még borzasztóbb az alkoholizmus befolyása az elmebetegre. Ugyanis Németországban 100 örült férfi közül 13.66., 100 örült nő közül 2.66 %-a szesz italok élvezete következtében lett örült.

— Németországban mindinkább kezd tért foglalni az igazságügyi állapotok statisztikai adatokkal való feltűntetésének eszméje. A napokban is jelent meg egy ily munka W. Starke porosz igazságügyi tanácsostól *«Die Verbrechen und Verbrechen in Preussen 1854—1878»* cím alatt. Starke behatóan ismerteti e 25 év bünyügyi statistikáját s a nép ipar- s gazdasági viszonyainak változásait, a socialismusnak és az élelmi cikkek árullámzásának, végül az 1866. és 1870-iki háborúk befolyását Poroszország bünyügyére s ezekből igyekszik feltűntetni a bűnesetek számának növekedését, illetőleg csekélyebb voltát és czáfolja azon pessimisták nézetét, kik a bűnesetek nagymérvű szaporodását a nép erkölcstelen voltának hajlandók tulajdonítani.

Lapunk jelen számához mellékelve van *«Visszaélés egy alapítvánnyal»* című emlékirat.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Széchenyi-tér 5—6. sz.).

VISSZAÉLÉS EGY ALAPITVÁNYVAL.

Belássy Khuen (Kanin) Francziska, erdői Pálffy gróf, Magyarország nádorának özvegye 1666. évi február hó 10-én Bécsben szerződésre lépett a kegyes tanító (piarista) rend akkori tartományi főnökével.

Ezen szerződés (A) értelmében kötelezte magát Pálffy grófnő:

1. hogy bajmóczi uradalmához tartozó Privigye községében, nevezett tanítórend részére zárdát, templomot és ennek közelében az ifjuság részére iskolákat épített és 12 szerzetes számára szükséges házi eszközökkel ellátja;

2. a templomot, sekrestyét az isteni tisztelet eszközeivel felszereli;

3. intézkedéseket tesz háború, elemi csapás stb. esetére;

4. könyvtárt szerez, végül

5. a tanítórend számára épített privigyei társháztól (collegium) elválaszthatlan évi 1500 frtból álló alapítványt tesz. És pedig ezen összegből 1200 frtot, vagyis fejenként évi 100 frtot kap 12 kegyesrendű barát, a hány tagból a társháznak állani kell; 100 frt szolgál templom, sekrestye stb. fentartási költségül; 100 frt misedijul és végül 100 frt fára és a társház egyéb szükségletei beszerzésére.

Az alapítványi szerződésben másrésről a rendfőnök kötelezte a társházat:

1. hogy alapítónőért naponként misét mond;

2. hogy az ifjuságot elemi és gymnasiális oktatásban részesítendi (ab Alphabeto usque ad Rhetoricam).

Pálffy grófnő örökösei: János, Károly és Terézia anyjuk rendelkezését helyeselték, elfogadták, és abban egyeztek meg, hogy az évi 1500 frt alapítványi járulék évenkénti kifizetésére a testvérek közül Károly kötelezte magát illetve örököseit vagy a neki jutott birtok birtokosait és birlalóit. Ezen megállapodást a rendfőnök egy Bécsben 1672. évi augusztus 29-én kelt szerződésben (B) elfogadta.

Igy az alapító szerződés (A, B).

Az élelmes szerzetesek, azonban már nagyon korán tágitani iparkodtak beneficiumaikat. Könyörgéseik folytán Pálffy Miklós gróf már 1695-ben megengedte (C), hogy *bajmóczi uradalmához tartozó sörfőzőjéből* a társház akónként 1 rhenusi forinton vehessen es vihessen sört.

A társház szerzetesei azonban roppantul szorongathatták kegyurukat; mert Pálffy János gróf — későbbben Magyarország nádora — 1709-ben a rendfőnökhöz rendkívül szemrehányó levelet intéz (D), melyben tudatja, hogy a társház 1 rhenusi forintért kaphat ugyan sört, akár tetszik; akár nem, de óva inti a rendet, hogy ne törje fejét megint valami ujtás behozatalán, mert ez csak kellemetlenséget szülhet, hanem inkább emlékezzék meg a ráparazolt jótéteményekre. Hasonló eljárást látunk a faizás tekintetében.

A privigyei társház, daczára hogy faszükségletei beszerzésére az alapítványilevel szerint évi 100 frtot kapott, — úgy látszik már korán gyakorlott jogtalanul faizást a közül fekvő uradalmi erdőkben s azt erősen kiaknázták.

Erre mutat Stepina Antal uradalmi felügyelőnek egy 1731. ápril 10-én kelt irata (E), melyben azt mondja, hogy habár a társház faizást gyakorolt az uradalmi erdőkben, — ez jövőre megszüntetik s a helyett kap a szerzet 30 öl fát, melyet Szt.-György-nap előtt maga tartozik kivágatni és elvitetni.

A társháznak tehát sikerült magát az *alapítólevélből egész eltérőleg*, sör- és failletmény élvezetébe bevenni, melyet állítólag állandóan, a periratok szerint pedig megszakításokkal 1850. évig gyakorolt.

1850. évben történt, hogy a privigyei társház gymnáziuma be lett szüntetve.

A bajmóczi uradalom ekkori tulajdonosa gróf Pálffy János a gymnasiális oktatás megszűnésében az alapítványi céljának meghiusulását, az alapítványi szerződéstől eltérést látott s ezért nem csak hogy a társház által huzott javadalnakat szüntette be, hanem magát a zárdát és társháznak az ő, mint az alapító utódának birtokába visszabocsátása iránt is pert indított.

Az absolut korszak hatóságai Pálffy gróft elutasíták ugyan keresetével; de a társház 1850-től 1880-ig nem részesült sör- és failletmény élvezetében; s ezt nem is követelte.

Harmincz év leforgása után fellép most a privigyei társház főnöke és keresetet indít Pálffy János gróf ellen 30 évre járó sör- és failletmény iránt.

A nyitrai kir. törvényszék 1882. október 3-án kelt ítéletében kötelezi alperes Pálffy gróft a kereset értelmében, hogy a 2250 öl tűzifát és 2250 akó sört felperesi szerzetnek Privigyén 15 nap alatt szolgáltatasson ki és viszont kötelezi felperes szerzetet, hogy a fa és sör átvételekor és pedig minden öl fa és minden akó sör után 1 rhenusi forintot, összesen 1890 o. é. forintot, fizessen alperesnek.

Érdemesnek tartjuk a nyitrai kir. törvényszék ezen, úgy stílárís, mint különösen a jogi felfogás és a bizonyítékok tanának ismerete tekintetében egyaránt ritka és épületes ítéletének indokait legalább részben, t. i. a failletményre vonatkozó részében szóról szóra ide iktatni.

„**Indokok:** A keresethez (A) és (B) alatt csatolt okmányok tanúsága szerint alperes elődei örök időre tartó alapítványt tettek egy Privigyén állandósítandó 12 tagból kegyes rendű zárdára oly célból, hogy ezek által az elemi és középtanoda elláttassék s hogy általuk az alapító levélben megszabott isteni tiszteletek teljesíttessenek: — ezen hivatolt (A) alatti alapító oklevélben kötelezte magát gróf Khuen Francziska a szerzetnek fa és egyéb szükségletek fedezésére, a minden szerzetes számára egyenkint lekötött 100 frton felül összesen 300 frtot évenként fizetni, minek teljesítését az utódok is (B) alatti okmányokkal elvállalták.

Mint hogy pedig az alapítók utódainak egyrészt, s a kegyesrendű szerzetnek másrészt jogában állott kölcsönös beleegyezéssel a készpénzbeli járandóságot, termények s egyéb szükségelt cikkekben megváltani, ebben leli megfajtását, hogy a (D) és (E) okmányok szerint, de egyéb a szerzet által vezetett rendesen megvizsgált és helyben hagyott, sőt részben az alperes tisztjeivel közösen megállapított számtételek szerint is alperes tüzi öl fát s pedig

a rend tagjai szükségletéhez képest megszabott mennyiségben ölenként egy rhenusi forintért bajmóczi uradalmához tartozó erdő-ségéből kiszolgált s habár az *R)* alatti okmány a fa mennyiségét 30 ölben megszabta, — 1731-ik évtől egész 1850-ik évig terjedő s 100 évet meghaladó szakadatlan jogélvezet által a szerzet tagjai mindenkor elegendő tűzifával lettek alperes által ellátva, így habár alperes az *A)* alatti alapítólevélre hivatkozva tagadja, hogy köteles lenne a keresetileg követelt tűzifát kiszolgáltatni s habár ezen hivatolt alapító okmányban a fának természetben kiszolgáltatása bent nem foglaltatik, egyrészt mert alperes elődjei ezen kötelezettséget a *D)* alatti okmányban elismerték, s azt teljesítették, annak elbírálása, miként keletkezett ezen felperesi szerzet számára megállapított kedvezmény, a 100 évet meghaladó szakadatlan és békés élvezettel szemben bírálat tárgyát nem képezhetvén (!) a keresetileg követelt famennyiség kiszolgáltatásában alperes azzal elmarasztaltatott, hogy egyidejűleg felperes is tartozik egy öl fáért egy rhenusi frtot vagyis 42 krt o. é. megfizetni.»

Az évenként követelt 75 öl tűzifa mennyiségét illetőleg a perből, hogy hány öllet volt köteles alperes évenként kiszolgáltatni, ki nem vehető ugyan, — de mivel a *D)* alatti okmányban ama beismerés foglaltatik, hogy a privigyei kegyesrend faszükségletét az alperesi erdőkből ellátja, így a beperesített utolsó vagyis 1840. évtől egész 1849-ik évig terjedő tíz éven át fogyasztott famennyiség vétetett alapul, minthogy pedig a beperesített számadásokból kitűnik, hogy felperesi szerzet évenként a 140 öllet meghaladó tűzifát kapott egy rhenusi forinttal ölet számítva alperestől, a keresetben követelt 75 öl lett évenként kiszolgáltatandó famennyiségnek felvéve, — s ezen famennyiségnek 1850-ik évtől 1880-ik évig, vagyis 30 évre leendő kiszolgáltatásában alperes végrehajtás terhe alatt elmarasztalva.

A nyitrai törvényszék előtt tehát nem titok, hogy a felperesi keresetnek alapul szolgáló alapítványi oklevél nem tartalmaz semminemű kötelezést arra, hogy alperes természetben fát adjon vagy engedjen felperesnek. Ellenkezőleg az alapítólevélben világosan benne van, hogy az alapítványi 1500 frtból 100 frt a zárda faszükségeinek fedezésére van rendelve («denium pro lignis ad forum et aliis collegii necessarius itidem florenos centum»).

Az alapítólevél e világos rendelkezése tehát nem hogy tért nem nyit, de világosan kizárja minden lehetőségét annak, hogy a zárda az alapítótól természetben kaphasson fát. *Pénzben kapják, — tehát nem kaphatják egyuttal természetben is.*

Daczára ennek, a nyitrai kir. törvényszék egy okoskodást, melyet hallva, bámulatában megáll a közönséges emberi ész, elég alapnak tart alperes elmarasztalására. «Minthogy pedig az alapítók utódainak egyrészt s a kegyesrendű szerzetnek másrészt jogában állott kölcsönös beleegyezéssel a készpénzbeli járandóságot terményekben s egyéb szükségelt czikkeken megváltani, ebben leli megfajtását — ugymond a törvényszék —, hogy alperes tűzi ölfát adott felperesnek.»

Hiszen ha az való, vagy csak egy szemernyre is való lenne, hogy alperes és felperes valaha egyezkedtek volna arra nézve, hogy alperes természetben (fában, sörben) megváltja pénzbeli tartozását, vagy annak egy részét, — akkor ennek logicus és kimaradhatlan folyománya az lett volna, hogy alperes 1500 frt készpénzbeli alapítványi tartozásának, a kiszolgáltatott termények (fa, sör), értéke arányában csökkennie kellett volna.

Ámde ezt még felperes sem állítja, hogy Pálffy 1500 frtnál bármikor is kisebbnek állították vagy tényleg tartották volna az alapítványt azon okból, mivel az egyezés folytán részben természetben kapja ki a szerzet.

Pedig ha állana az, mit a nyitrai törvényszék mond, hogy azon évi 75 ölfá, mit felperes igényel, a készpénzbeli járandóság egy részének egyességi válttságát képezi, akkor a készpénzbeli alapítványnak szükségkép kisebbnek kellene lenni 1500 frtnál. És pedig ha 75 öl fát évenkénti egyenlő quantumnak vesszük, miként azt a törvényszék magától felperestől is eltérőleg teszi, — a készpénzbeli alapítványnak annál kisebbnek kellene lenni, mennél nagyobb a fa értéke és megforlitta. Szóval a készpénzbeli járuléknak a fa azon értéke szerint kellett volna és kellene hullámnani, a melylyel a fa az egyes években bír.

Már pedig azt, hogy az alapítvány 1500 frtnál (mert tulajdonkép csak ez a fundatió) kisebb volna, soha senki sem állítja.

Maga alperes is fizeti ezen 1500 frtot jelenleg is, habár a fát és sört mint pusztá usurpációt és egyes utódok jóakarására alapított visszaélést már 30 éve, már csak azon okból is, mert a sörfőzést 1852-ik év óta megszüntette, — megtagadja. De továbbá, ha az igényelt fa csakugyan a készpénz egyezségi válttságát képezné, akkor igen természetesen ingyen kellett volna a szerzetnek a fát kapnia. De hisz ölenként 1 frttal kapta. Hát összeegyeztethető-e a válttság fogalmával, de sőt a legprimitívbb jogi felfogással, hogy készpénzt helyettesítő válttságnak tekintjük azon fát, melyet a szerzet ölenként 1 frtért kapott? Hisz az uradalom nem csak hogy meg nem váltotta ily módon készpénzbeli tartozását, hanem ellenkezőleg még készpénzt, vételárt kapott a szerzettől, mint a fa vevőjétől, azaz hogy kellett volna kapnia, ha a szerzet készpénzben vásárolta volna a fát.

Ha az igényelt fa csakugyan alapítványi természetű lett volna, ugyan mi értelme volna, hogy egy oly család, mely felperesi szerzet egyik társháza existenciájának létet adott, arra tömérdeket költött, — mondom, mi értelme, mi színezete volna más, mint a nevetséges, azon krajczáros gazdálkodásnak, — hogy 75 öl fát évenként ne ingyen, hanem 40 krajczárjával adja felperesnek.

Hisz ez a kegyes alapítvány természetével meg sem fér.

Kegyes alapítványoknál azt kikötni, hogy a vagyontalan szerzett az alapítónak pénzt fizessen, — jogi absurdum. Ez már nem kegyes alapítvány, hanem üzletkötés, gschäftelés volna és lenne mindenha. És soha senki sem látott és nem fog felmutatni oly kegyes alapítvány levelet, melyben az alapító alapítványáért pénzbeli járandóságot kötött volna és fizettetett volna magának az alapítvány élvezetére jogosítottól.

Minden jogi ismerettel, sőt a józan észszel ellenkezik tehát felperes által igényelt fát alapítványi járandóságnak tekinteni.

Ha felperes csakugyan részesült az alapítólevélben megszabottakon felül más jótéteményekben is, — ennek oka és alapja egyrészt nagylelkű kegyurak iránt tanusított erőszakoskodó viseletében, melynél fogva szüntelenül azon volt, hogy kegyurait men-nél jobban kihasználja, — másrészt pedig abban rejlik, hogy egyenesen tiltott eljárást követett, mint p. o. hogy az uradalmi erdőben faizást kezdett gyakorolni.

S habár a kegyurak nem állhattak is ellent szerzeteseik tola-kodásának, — mégis elég óvatosak voltak, hogy nem ingyen, hanem vételáron, habár igen csekélyen, — adtak fát, sört stb. felperesnek.

Igy vették elejét annak hogy e könyöradományok, idővel alapítványi kötelezettségként tűntessenek fel.

Valóban midőn felperes az általa fizetett vételárt tagadásba nem vette, sőt maga állította, — képtelenségnek hitte volna az ember, hogy a vett, habár igen csekély áron vett árut, még alapítványi járuléknak fogja valamely bíróság tekinteni.

S aztán mi bizonyítja azt, hogy felperes állandóan fát kapott a bajmóczi uradalomtól.

A nyitrai törvényszék ítélete szerint «a *D)* és *R)* alatti okmányok és egyéb a felperes szerzet által vezetett számtételek».

Hát a *D)* alatti (Pálffy János grófnak 1709-ben kelt szemrehányó levele) okmányban absolute egy árva szó sem foglaltatik semmiféle fáról.

Az *R)* alatti (alperes levele) Stetina Antal uradalmi tiszt fentemlített 1731. évben kelt irata.

Hogy ki hatalmazta fel ezen uradalmi tisztet az *R)* alatti kiállítására, — arról hallgat az ítélet s így azon jogkérdés megfajtását is érintetlenül hagyja, valjon egy gazdasági tiszt sua sponte kötelezheti-e urát. Hát még ha hozzá vesszük, hogy itt a nyitrai kir. törvényszék szerint voltaképp alapítványi természetű kötelezésről van szó.

Nyilván kitűnik, hogy nevezett törvényszék szerint Stetina Antal gazdatiszt tett *R)* alatti iratában a Pálffy családot kötelező alapítványt.

Difficile satyram non scribere.

A legérdekesebbek azonban a szerzet által vezetett számtételek.

Ezeket a nyitrai törvényszék bizonyítékul fogadja el arra

nézve, hogy a szerzet alperestől 1 rhenusi forintért fát valóban és hogy mennyi fát kapott? Bizonyíték pedig azért, mert — mint mondja — ezen «számtételeket» felperes szerzet vezette, ezek rendszeren megvizsgáltattak és helybenhagyattak!

Ez egészen új valami!

Mi úgy tudjuk, hogy Magyarországon, — a bizonyító fél által vezetett iratok — *propria scriptura* — közül csak a kereskedők és iparosok könyvei képeztek és képeznek bizonyítási eszközt. S ezek is csak *részbizonyítékot* és még ezt sem a legfontosabb két tényre t. i. a megrendelés és átvétel valóságos megtörténte nézve.

A nyitrai törvényszék most előáll és azt mondja, hogy a szerzetes rendek által szabályszerűen (ugyan miféle rendelet szerint?) vezetett számtételek (még csak nem is könyvek) bizonyítási eszközök és pedig olyanok, melyek az azt vezető szerzet által allegált tényre nézve *teljes bizonyítékot* képeznek.

A tudomány ezen legujabb vívmányára figyelmeztetni fogjuk Magyarország igazságügyminiszterét, hogy vétesse be a kodexba, — a nyitrai kir. törvényszék pedig addig is kérjen rá patenst.

És a mathematicai praecisítás a famennyiség megállapításánál — a maga nemében az is páratlan!

Igaz ugyan — mond a törvényszék — hogy a *D)* alatti csak 30 ölet állapít meg, — a számtételek pedig a 140 ölet is meghaladó faadásról tanuskodnak: de minthogy — nyilván így okoskodott a törvényszék — 30 és 140 között 75 a közép arányos — hát marasztalja alperest 75 öl fában. Épen, a mint a keresetlevélben kéretett. Mert hát 75 öl fa felel meg a törvényszék szerint az ítélet azon kivételének, mely szerint «a szerzet tagjai mindenkor elegendő tűzifával lettek alperes által ellátva.»

Pompás jury! Csak az sajnálandó, hogy a mi perrendtartásunk szerint bíróságaink, még mindig a kötött bizonyítási mód szerint kötelesek ítélni. Holott ékes példáját nyújtja a nyitrai kir. törvényszék annak, miszerint a bizonyítékok szabad mérlegelésének tana segítségével bölcs Salamon sem vágta ketté jobban a csomót, de soha!

Még csak egy kis contradictiót fogunk feltüntetni e pár sornyi, de annál sikerültebb ítéleti indokolásban s aztán reasumálunk.

Miután a törvényszék szépen «megfejtette», hogy hogyan keletkezett alperesnek faadási kötelezettsége, pár sorral lejjebb, de még ugyanazon periodusban, és miután előbb elismerte, hogy az *A)* alapítólevélben egy árva szóval sincs fáról említés téve, mondom ennek beismerése után azt mondja a törvényszék, hogy «annak elbírálása, miként keletkezett ezen felperesi szerzet számára megállapított kedvezmény, a 100 évet meghaladt szakadatlan és békés élvezettel szemben *bírálat tárgyát nem képezheti*».

Hogyan? Hát ugyanazon bíróság a mondat második részében így desavouálja azt, mit annak első részében nagy nehezen kisütött?

Roppant kár volt a nagy fáradság a faadási kötelezettség eredetének megfejtésére, ha maga a bíróság is azt állítja e törekvésről, hogy ez «bírálat tárgyát nem is képezheti!»

Hja! — mert hát 100 éves békés és szakadatlan gyakorlat!

Más szavakkal ez annyit jelent, hogy a 100 éves usus által felperes jogot szerzett arra, hogy alperes neki fát és sört adjon. Jogilag kifejezve pedig az akként hangzik: hogy a fa- és söradási kötelezettség elbirtoklás tárgyát képezi.

A mi ismereteink és a jog mai állása szerint, elvben nem létezik ily jogszabály és erősen kételkedünk benne, hogy nem csak a magyar törvénytárban, de a continens bármely törvénykönyvében is — képes volna a nyitrai törvényszék tételes szabványt felmutatni arra, hogy valamely személynek cselekménye elbirtoklás tárgyát képezhetné.

Pedig hát az, hogy adjak felperesnek fát, adjak sört, — ez cselekvőséget involválja. Ugy tudjuk a római jog óta, hogy: *servitus infaciendo consistere nequit*.

A mit tehát felperes kér és törvényszék megítélt, az jogi nyelven absurdum.

Igen, ha felperes kereseti petitumát úgy formulázta volna: hogy alperes köteleztessék tünni, miszerint felperes fát és sört vihessen alperestől, vagy hogy ismerje el felperes ebbeli jogosultságát. Ennek lehetett volna tán értelme.

Ily alakban előterjesztett kereseti kérelem mellett hivatkozhatott volna felperes is 100 éves gyakorlatra, — ha ugyanilyet csakugyan bemutatott volna. De a kereset nem így hangzik.

De az ilyen és a felperes által csatolt iratok és állításoknak is megfelelően előterjesztendő petitumra mi azt mondtuk volna; hogy:

tagadásunkkal szemben bizonyítsa be felperes előbb azt, hogy ő a faizást gyakorolta erdeinkben és pedig gyakorolta szakadatlanul és megszakítás nélkül 32 esztendeig.

Hanem aztán ezt ne Stetina gazdatiszt famozus iratával bizonyítsa. Mert mi Stetina iratának még valódiságát is tagadjuk, — de ha való is volna — merőben nevetséges, hogy proprio mutu egy gazdatiszt urát kötelező beösmérést, vagy plane alapítványi egyezkedést tehessen.

S ha felperes mindezeket átesett volna, — akkor azt mondtuk volna, hogy bizonyítsa be azt felperes, hogy urbéri rendbeszedés alkalmával faizási joga elősmertetett s hogy e jog *æquivalence*ül évi 75 öl fa lett részére akár egyezségüleg akár ítéletileg megállapítva. De még ezentul is azt mondtuk volna, felperes tulterjeszkedett, mert a híres Stetina-féle levél szerint is a fát vágatni és elhordatni ő lett volna köteles és ennél fogva nem kérheti, hogy azt alperes szállítsa neki.

A mi pedig a sört illeti, — hát ha minden kellék meglett volna ennek követelésére, — a mint a fa-követelés módjára egyetlenegy sincs meg, — e tekintetben azt mondtuk volna:

hogy ha felperes engedélyt kapott, hogy vegyen bajmoczy uradalmunkhoz tartozó serfőzőnkből sört; ám vigyen, — ha tud. De nekünk serfőzőnk 1852 óta többé nincs, — s ennél fogva, a mi a nevezetes 100 évi gyakorlatot illeti: minthogy megszűnt a szolgalm tárgya (a serfőző), megszűnt felperes szolgalmi joga is (sörhordhatás).

S aztán ha itt még afféle közönséges cselekvésről volna szó.

De hát itt mindig alapítványról van szó.

No ha a nyitrai törvényszék bölcsessége magyar joggyakorlattá találna válni; ha felső bíróságaink sanctionálnák azt, hogy alapítványt is lehet elbirtokolni: — akkor biztosra lehet venni, hogy 100 év múlva Magyarország tehetős családjai az általuk alapítvánnyal ellátott szerzetes rendeknek zsebjeiben lennének.

Nem is foglalkozunk hát tovább a nyitrai törvényszék ítéletének indokaival. Pedig annak második vagyis a sörre vonatkozó része, habár az alapelvekre nézve egyezik az ismertetett első részzel, legalább egyik másik pontban, különösen a felperesi bizonyítékok tekintetében, hálás anyagul szolgálna a kritikának.

Összegezzük a mondottakat és arra jutunk, hogy, még ha valókul elfogadta és beösmerte volna is alperes felperes bizonyítékait és állításait, — a mint az nem történt s a mint azt felperesnek bebizonyítania nem is sikerült, még akkor is:

1. az, hogy az igényelt fa- és sörilletményvel, mint alapítványi járulékkal tartozik felperesnek, minden alapot nélkülöző, kézzelfogható *sophisma*;

2. az, hogy a nyitrai törvényszék oly okmányra alapítja ítéletét, melyben az állított tartalomból egy betű sem foglaltatik: kétségbevonhatatlan tény mindenki előtt, a ki az illető okmányt *D)* átolvasta;

3. végül elvitázhatatlan tény, hogy nevezett törvényszék ítéletét egy oly alapítási eszközre is alapítja, melyet annak sem hazai törvényeink, sem az európai jogok el nem ismertek (szerzetes-rend számtételei).

Különben a nyitrai kir. törvényszék azon fontos elvi kérdéseket, melyek ezen per által fel vannak vetve, nem is érinti. Pedig ezek ugyan fontos kérdések.

Első kérdése az: jogilag lehetséges-e, az alapítvány fogalmi természetével összeegyeztethető-e, hogy az alapító utódjai, alakszerű új alapítvány tétele nélkül, a kedvezményesnek (szerzet) alapítványbeli járandóságát többre és másra terjeszszék ki, mint a mire azt az alapító alapítványlevelében világosan kiterjesztette? Más szóval: az, hogy az alapító egyes utódai nagyobb javadalmakban részesítik a javadalmast, mint a melyet az alapító levél megszab, — ezen az alapító levéltől eltérő tények állapíthatnak-e még jogi kötelezettséget későbbi utódok ellen?

Ketség sem férhet hozzá, hogy nem.

A kegyes alapítvány alakszerűen tett kötelezése az alapítónak a végből, hogy bizonyos vallásos, vagy jótékony cél létesítessenek.

Az alapító maga határozza meg, hogy mennyit szánt a kitűzött cél létesítésére, s hogy e végből mily teherrel terheli meg vagyonát úgy saját, mint örökösei életére.

Minden tény, mely az alapítólevel szigoruan értelmezett tartalmától elüt, *eltér egyuttal az alapító szándékától is.*

A tett alapítványt tehát az utódok semmi irányban meg nem változtathatják. Tehetnek ugyan módosítást az eredeti alapítványon az által, hogy p. o. a kedvezményeseket új, vagy más jövedelmekkel látják el, de ahhoz hogy ez *alapítványszerű, valamennyi utódot kötelező legyen*, annak alakszerűen az alapító által kifejezetten fundationális célból kell tétetni.

Ám de ez esetben *nem is az eredeti alapítvány megváltoztatása, hanem egy új alapítvány tétel forog fenn*, s ez a teljesen új alapítványtól csak abban különbözik, hogy az ilyen alapító nem valamely saját maga által választott, hanem csak már elődje által kitűzött cél megvalósítására végett tette alapítványát.

Bármiféle egyéb alakszerűtlen tette az alapító utódainak, javára szolgálhat ugyan a kedvezményesnek, — de ez sem alapítványi jellegűnek nem tekintethetik, sem az utódokra *jogi kötelezettséget nem hárít.*

Bármelyik utód megtagadhat tehát oly cselekvényeket és kedvezményeket, melyek az alapítólevelekben nem foglaltatnak, — habár elődei azt tették is, és habár e tett állandó és bármily nagy időközre kiterjedten gyakorlott lett legyen is.

Az alapítvány tehát elbirtokolhatlan, — más szóval: *usus útján alapítványt szerzeni nem lehet.*

És pedig ez nem csak a most és a fentebb említett azon okból nem lehet, mert az elbirtoklás jogilag más cselekvőségére nem vonatkozhatik, hanem még azért sem lehet, mert maga az elbirtoklás, úgy az elévülés jogintézménye is észszerűleg nem valami jogszerű tény, és nem is ezért, nem a benne rejlő igazságért, hanem kizárólag célszerűségi, a jog- és birtokviszonyok állandósításának

gyakorlati szempontjából és céljából van a tételes jogok által elfogadva.

Ám de a cél az alapítványoknál nem csak hogy nem forog fenn, de éppen megsértetik.

Fogadjuk el ma jogtétel gyanánt azt, hogy alakszerűtlen iratok, elszigetelt tények, s ezekre alapított rövidebb vagy hosszabb gyakorlat útján is lehet alapítványra szert tenni, — és meg fogjuk látni, hogy a különféle levéltárakból az állítólagos alapítók mennyi minden levele fog elő vándorolni, s az alapítók utódai mennyi mindenféle vexaturának lesznek kitéve még a *kegyes* szerzetesek részéről is.

A másik elvi kérdés az, hogy az esetben, ha az alapítvány *nem pusztán* kedvezményeket nyújt az annak élvezetére jogosított-nak, hanem egyuttal kötelezettségeket is ró rá; ha tehát az alapítvány nem pusztán az alapító egyoldalú kegyes ténye, hanem kétoldalú, viszonyos jogokat és kötelezettségeket megállapító szerződés, mint a jelenlegi — valjon ily esetben megdönthető-e az alapítvány, ha a kedvezményezett (szerzett) viszonyos kötelezettségének eleget nem tesz?

Itt sem lehet kétséges a felelet: hogy igenis megdönthető. Más szóval az alapító vagy utódja nincs kötelezve, ha a kedvezményes kötelezettségét nem teljesíti.

Ez logikus jogi folyománya nem csak a szerződési viszony-nak, — de kifolyása a kegyes alapítvány jogi természetének is. Mihelyt az, a minek létesítése, teljesítése végett (jelen esetben gymnázialis oktatás) az alapító vagyonát feloldozza, nem teljesül, vagy nem teljesülhet, — eltérés történik az alapító szándékától s így az maga után vonja az alapító szándékának, tettének az ő vagy utódai részén megváltoztatását úgy legalább megváltoztathatását is.

Az alapító által kitűzött cél meg nem valósítása, s eként annak a rugónak, mely az alapítványnak létet adott — elenyészése, bármily legyen is annak oka, akár külkörülmény, akár a javadalmazott akarata: ez megdönthetővé teszi az alapító vagy utódai-nak kötelezettségét.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: A törvényszékek felebbezési bíraskodása. — Kedvezőbb ajánlat fentartása. Dr. APÁTHY ISTVÁN budapesti egyetemi tanártól. — Birói szervezetünk reformkérdései. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Felebbvitel a végrehajtási eljárásban. TELESZKY ISTVÁN országgyűlési képviselőtől és Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól. — Adalékok a btk. magyarázatához. (I. Disharmoniák a párbaj fejezetében.) Dr. BARNA IGNÁCZ budapesti kereskedelmi akadémiai tanártól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A törvényszékek felebbezési bíraskodása.

Ez év elején az igazságügyminiszter ur körrendeletileg utasította az első folyamodásu törvényszékeket, hogy azon bűnügyeket, melyekben a felebbezés hozzájuk kerül, írásbeli uton intézzék el. A rendelet kibocsátásakor részünkről azon aggodalmat fejeztük ki, hogy a felebbezési eljárás ilyen szabályozása teljesen illusoriussá fogja tenni a felebbezést.

Megérkezett az év végével az igazságügyi mérleg elkészítésének ideje. Vessünk egy pillantást ebbe a mérlegbe.

A budapesti törvényszék büntető osztályához márczius elseje óta százhetvenöt ily felbbezés jött. Helybenhagyatott — körülbelül százhetvenöt. A megtámadott ítéletek közül megváltoztatott a törvényszék 3—4-et, feloldott ugyanannyit, a többit indokainál fogva helybenhagyta. S a milyen az eredmény Budapesten, circiter olyan a vidéken is. Az egész vonalon: puré et simple helyenahagyás.

A hivatalos statisztikus azt következtetné, hogy a járásbirói ítélet mind jó. A ki pedig gyorsan kész a kritikával, azt következtetné, hogy a törvényszékek nagyon is chablonszerűen veszik ezeket az ügyeket. Sem az előbbi, sem az utóbbi következtetésre nincs alap. A hiba forrása egyedül a miniszteri rendeletben keresendő, mely *lehetetlenné* teszi az alapos felülbírást. Nincs mód rá, hogy a törvényszékek alaptalan járásbirói ítéletek ellen segíthessenek, mert nem tudhatják, hogy a megtámadott ítélet alapos-e vagy sem.

Nem szabad az esetet tárgyalniok. Hogyan mehesen hát bele a törvényszék az ügy felülbírálásába? Vizsgálat a járásbirósági ügyekben nincs. Hogy mi történt a tárgyalásnál, az sincs constatalva. A tárgyalás ott sommás, alaktalan; a tárgyalási kivonatos feljegyzések pedig rendszerint összhangban vannak az ítélet indokolásával. Ezen «jegyzőkönyv» képezi az egyetlen alapot a bűneset újbóli elbírálására, a megtámadott ítélet felülvizsgálására. S nem azokat az eseteket kell venni, melyekben védő van, mert a védő mégis csak bele tud küzdeni valamit a jegyzőkönyvbe. De 100 járásbirósági bűnügyre alig jut egy, melyben védő van; a vádlott legtöbbsnyire vagy szorítkozik a felebbezés szóbeli bejelentésére, vagy ha már el van ítélve, akkor fut ügyvédhez. A felebbezés eredménye az, hogy kár a papirosért.

A miniszteri rendelet felebbezése mellett a járásbiró ítél ügyészi, védői s felsőbirói controlle nélkül, s ítélete végleges.

Már most nem is szólunk arról, hogy a tárgyalás reprodukciója az első folyamodásu törvényszéknél rendszerint nehézségbe sem ütközik, mert hisz a törvényszék ott van a járásbiróság helyén vagy szomszédságában, hova egyéb bűnesetekben amugy is idéztetnek a felek s tanuk. De előfordulhat az az eset, hogy a törvényszék meg van győződve, miszerint a járásbirói felvétel alapján nem képes eligazodni, nem képes az esetet alaposan felülvizsgálni, és talán künn az ajtó előtt állanak a felek s tanuk, csak beereszteni kellene őket — nem, a miniszter még facultativ reproductiót sem tűr, a rendelet nem engedi kihallgatásukat. Habár semmi költségtöbbletbe s talán még a jelenleginél kevesebb munkába kerülne, a törvényszék köteles, saját lelkiismerete ellenére is, télni a papiros alapján.

Valóságos rajongás az írásbeliségért.

S mily buzgalmasan sietett a miniszter ezen rendelet kibocsátásával azonnal a törvény meghozatala után! Veszélyt látott a késedelemben. Itt egy kis pont mutatkozott, hol a szóbeliség utat törhetett magának. Hogy ezt a veszélyt csirájában elfojtsa s hogy valahogyan a miatt valahol egy bíróval több ne kelljen, ez hajtotta őt gyors, erélyes actióba. A fragmentarius szabályozás, ugyanazon forum előtti kétféle ellentétes eljárás, mindezek mellékes dolgokká lettek, hisz szóban volt salus reipublicae, hisz szó volt arról, sikra szállani az írásbeliség védelmére....

S ezzel mindenesetre eléretett az, hogy a kérdéses ügyekben *tényleg* jogorvoslat nem létezik. +

Kedvezőbb ajánlat fentartása.

(A, magyar kötelmi jog tervezete szerint.)

A kedvezőbb ajánlat fentartása — *addictio in diem* — mely rendesen a vételnél szokott előfordulni, már a római jog szerint is feltételesnek tekintett, és annak a jelentősége abban állott, hogy a vétel nemtörténtnek tartassék, ha bizonyos idő alatt egy harmadik által kedvezőbb ajánlat tétetik. *In diem addictio ita fit: ille fundus centum esto tibi emptus, nisi si quis intra calendas Januariás proximás meliorem conditionem fecerit, quo res a domino abeat* l. 1. Dig. (18. 2.) A feltétel a római jog szerint is felbontó vagy felfüggesztő lehetett egyaránt, a mire nézve első sorban a felek megállapodása volt irányadó. *Quoties fundus in diem addicitur, utrum pura emptio est, sed sub conditione resolvitur, an vero conditionalis sit magis emptio, quaestionis est. Et mihi videtur verius, interesse, quid actum sit; nam si quidem hoc addictum est, ut meliore allata conditione discedatur, erit pura emptio, quae sub conditione resolvitur; sin autem hoc actum est, ut perficiatur emptio, nisi melior conditio offeratur, erit emptio conditionalis* l. 2. pr. Dig. (18. 2.); további l. 3. 4. cod.; habár Juliannak Paulus által helyeselt véleménye szerint, a feltétel rendesen felbontó természetűnek tekintett. *Si in diem addictio facta sit, id est, nisi si quis meliorem conditionem attulerit, perfectam esse emptionem, et fructus emptoris effici, et usucapionem procedere Julianus putebat; alii, et hanc sub conditione esse contractam; ille, non contrahi,*

sed resolvi dicebat; quae sententia vera est l. 2. §. 4. Dig. (41. 4.) A tételes törvények közül a jobb vevő fentartásának a kikötését részletesen szabályozzák, és pedig a római jog elveinek alapul vételével az *osztrák* polg. tkv. és a *szász* tkv; ellenben a *zürichi* tkv. rövid és ki nem elégítő intézkedést tartalmaz. Hasonlag részletesen szabályozzák a kérdéses viszonyt a *bajor* és a *drezdai* javaslat. A magyar kötelmi jog tervezete a szóban lévő intézményt az *osztrák* ptkv. 1083. és 1084. §§-nak megfelelően határozza meg; és a most érintett törvénytől csak annyiban tér el, hogy a felek rendelkezési szabadságának a megóvása mellett, a fentartást csak kétség esetében, tehát a felek ellenkező intézkedése hiányában, tekinti felbontó feltételnek.

A kedvezőbb ajánlat fentartásának már a természetéből következik, hogy a felek a fentartást bizonyos időhöz kötik; ezért neveztetett a kérdéses intézmény a római jog szerint in diem addictio-nak; mind a mellett nemcsak az újabb törvények és törvénytervezetek, hanem a római jog is szükségesnek találta, a felek hiányzó akaratának a pótlásául bizonyos határidőt megállapítani. Az *osztrák* ptk. 1084., a *szász* tkv. 1112. §. és a *drezdai* javaslat 470. cz. ingóknál 3 napot, ingatlanoknál pedig egy esztendő állapít meg; ellenben a *bajor* javaslat II. r. 357. cz. az ingóknál három hónapi határidőt állapít meg, az ingatlanokra nézve pedig az egy esztendőt fogadja el. A mi tervezetünk nemcsak azért fogadta el az idézett törvénynek álláspontját, mert azok teljesen összhangzók; hanem azért is, mert a magasabb gazdasági érdekek sérelme nélkül alig lehetne megengedni azt, hogy a vétel kérdéses neméből eredő viszonyok, a szükségesnél hosszabb időn át bizonytalanok maradjanak.

Mig az *osztrák* ptkv. 1085. §-a annak a megítélését, hogy az új vevő ajánlata kedvezőbb-e, vagy sem, az eladónak engedi át, ezt feljogosítván arra, hogy az újabb vevőnek akkor is elsőséget adhasson, ha a korábbi vevő hajlandó volna többet fizetni, — a *szász* tkv. 1113. §-a a *bajor* javaslat II. r. 358. és a *drezdai* javaslat 469. cz. közelebbi meghatározásába bocsátkozik annak, hogy mikor lehet az újabb ajánlatot kedvezőbbnek tekinteni. A most érintett források tehát magukévá tették a római jog álláspontját, melyszerint *melior autem conditio afferri videtur, si pretio sit additum. Sed et si nihil pretio addatur, solutio tamen offeratur facilius pretii, vel maturior, melior conditio afferri videtur. Praeterea si locus opportunior solvendo praetio dicatur, aequae melior conditio allata videtur; et ita Pomponius libro nono ex Sabino scribit. Idem ait, et si persona idoneior accedat ad emtionem, aequae videri meliorem conditionem allatam. Proinde, si quis accedat eiusdem pretii emtor, sed qui levioribus emat conditionibus, vel qui satisfactionem nullam exigit, melior conditio allata videbitur. Ergo idem erit probandum, esti viliori pretio emere sit paratus, ea tamen remittat, quae venditori gravia erant in priore emtione* l. 4. §. 6. Dig.) 18. 2.); továbbá *quidquid enim ad utilitatem venditoris pertinet, pro meliore conditione haberi debet.* l. 5. cod. Ugyanezen álláspontot fogadta el a magyar kötelmi jog tervezete is, mely annak a megítélését, hogy melyik ajánlat a kedvezőbb, nem az eladó subjectiv belátására bizza, hanem olyan objectiv momentumokat jelöl ki, melyek alapján a bírónak nem lesz nehéz a kérdést eldönteni, ha az iránt a felek közt vita támad; a mi az *osztrák* ptkv. intézkedése mellett, nehézség nélkül alig képzelhető.

Ha kellő időben kedvezőbb ajánlat tétetik, az eladó érdeke sok esetben azt hozhatja magával, hogy az eredeti vevő a kedvezőbb ajánlatot magáévá tegye, s ekként a kötött vételt fentartsa. Az okok igen különbözők lehetnek, melyek az eladóra nézve kívánatossá tehetik, hogy az eredeti vevővel kötött vétel, a kedvezőbb ajánlat mellett, érvényben maradjon. Hogy ez megtörténhessék, nemcsak az szükséges, hogy a vevő a kedvezőbb ajánlatról értesíttessék;

hanem az is, hogy ennek a kedvezőbb ajánlatba való belépése által a vétel fentartása lehetővé tétessék. E végből rendeli a tervezet megfelelően a *szász* tkv. 1114. §-ának, és a *drezdai* javaslat 471. cikkének, de ellentétben a *bajor* javaslat II. r. 359. cikkével, hogy a vevő a kellő időben tett kedvezőbb ajánlatról azonnal értesíttessék. Azonban a tervezet itt sem hagyhatta figyelmen kívül a gazdasági érdekeket, melyek a viszonyok lehető gyors tisztázását követelik; ugyanazért a vevőt arra kötelezi, hogy ez az értesítés vételétől számítandó három nap alatt, nyilatkozzék az iránt, hogy a kedvezőbb ajánlatot magáévá teszi-e vagy sem.

Ha a vevő a kedvezőbb ajánlatról értesítetett, két eset lehetséges. A vevő ugyanis vagy magáévá teszi a kedvezőbb ajánlatot, vagy nem. Az első esetben a magyar kötelmi jog tervezete szerint a vevő az eladónak az időközi gyümölcsöket és egyéb haszonvételeket megtéríteni tartozik; feltéve, hogy a vételértől kamatokat nem fizetett. *Item quod dictum est, fructus interea captos emtorem priorem sequi, toties verum est, quoties nullus emtor existit, qui meliorem conditionem afferat, vel falsus existit; sin vero existit emtor posterior, fructus refundere priorem debere constat, sed venditori* l. 6. pr. Dig. (18. 2.). A mi tervezetünk abból indul ki, hogy ha a vevő a kedvezőbb ajánlatot magáévá teszi, a régi vétel helyébe az új, és az ajánlattevő helyébe a vevő lép; és mert az előbbi az időközi gyümölcsökre és egyéb haszonvételekre igényt nem tarthatna, azok a vevőt sem illethetik meg. E mellett a kérdést belső okok is igazolják; a mennyiben a kedvezőbb ajánlattal a felbontó feltétel bekövetkezettnek, a felfüggesztő pedig hatályát veszítettnek tekintetvén, a korábbi vétel felbontottnak, illetőleg nemkötöttnek tartandó, s annak a helyébe az új feltétlen vétel lép. Az utóbbi esetben, mely akkor következik be, ha a vevő három napi határidő alatt nem nyilatkozik, az eladónak szabadságában kell állani a kedvezőbb ajánlatot elfogadni, vagy az eredeti vételt fentartani; a mi ugy kifejezetten, mint hallgatag történhetik. Az utóbbinak különösen akkor van helye, illetőleg az eredeti vétel fentartottnak akkor tekintetik, ha az eladó három nap alatt a kedvezőbb ajánlat fentartása iránt nem nyilatkozik. Ezen intézkedés által, mely az eladó rendelkezési szabadságának egyáltalában nem praejudicál, eleje vétetik annak, hogy a vevő az eladó önkényétől függő időn át bizonytalanságban tartassék.

Ha ugyanazon dolgot többen adnak el, különféle esetek lehetségesek. Megtörténhetik ugyanis, hogy többen valamely dolgot különböző árakon adnak el; így lehet, hogy az örökösök a hagyatékhöz tartozó és őket közösen illető telket saját részeikre nézve különböző árakon adják el; de lehetséges az is, hogy többen mint egész közös árban adnak el. Az első esetben alig lehet kétség az iránt, hogy a vétel egységéről szó nem lehetvén, az eladók mindegyike, a neki tett kedvezőbb ajánlatot elfogadhatja a nélkül, hogy ez a vételre mint egészre befolyással lehetne. Az ilyen esetre alkalmazható minden kétségen kívül a római jog intézkedése: *verum est autem, vel unum ex venditoribus posse meliorem afferre conditionem; emere enim cum tota re etiam nostram partem possumus.* l. 13. §. 1. Dig. (18. 2.); továbbá; *quum in diem duobus sociis fundus sit addictus, uno ex his pretium adiicente etiam pro ipsius parte a priore venditione discedi rectius existimatur* l. 18. cod. Egészen másképp áll a dolog akkor, ha ugyanazon dolgot mint egészet többen ugyanazon árért adtak el. Ez esetben az eladók közt olyan közösség támad, melynek a természetével egyáltalán meg nem férne, ha az egyes eladók a nekik tett kedvezőbb ajánlatot külön-külön elfogadhatnák. Ezért rendeli a mi tervezetünk, megfelelően a *szász* tkv. 1116. §-nak; a *bajor* javaslat II. r. 361. és a *drezdai* javaslat 474. cikkének, hogy a szóban lévő esetben, az eladók a kedvezőbb ajánlat fentartásából eredő jogokat csak együttesen gyakorolhadják.

Apáthy István.

Birói szervezetünk reformkérdései.*

Az esküdtszék.

Jogi körök tartózkodó állást foglalnak el az esküdtszékkel szemben, mivel meg van gyökeresedve abbéli felfogásuk, hogy ezen intézmény épen nem igazságügyi követelményeken sarkall, hanem első sorban politikai, hatalomosztási és hatalomnyerési célzatokkal kapcsolatos.

Az esküdtszéknek kétségtől van politikai oldala. A mennyiben a laikus elem bevonása által azon megnyugtató tudat vitetik a társadalom széles rétegeibe, hogy a polgárok önmaguk közvetlen befolyást gyakorolnak az igazságszolgáltatás vitelére és a jogfejlődésre s ez által az igazságszolgáltatás iránti bizalom és az államhoz és annak intézményeihez való ragaszkodás fokozódik; a mennyiben az igazságszolgáltatás autonom kezelése magukban a közreműködő polgároknak a jogérzetet emeli s az emberi természetben rejlő erőszakoskodási hajlamokat elnyomja; a mennyiben egymás iránt az összetartozási tudatot kifejleszti és az ellentétes törekvésű és ellenséges elemeket egymáshoz közelebb hozza és kibékíti: ennyiben — de csakis ennyiben — az esküdtszék a politikai momentumoktól nem idegen.

Ily értelemben azonban minden jogi intézménynek van politikai jellege. A magyar büntető törvénykönyv életbeléptetésének politikai befolyását már is gyakran volt alkalma észlelni államférfiainknak. A birói függetlenség emelésére célzó institutiók is mindannyian ezen kategóriába tartozók, s alig van a jognak és az igazságszolgáltatás ügyének egy kérdése, mely ha haladást jelez, ha tisztáz, ha emeli a jogbiztonságot, ha egyáltalán módosítólag hat a társadalmi viszonyokra, ne birna többé-kevésbé politikai oldallal. Az, hogy az esküdtszéknél ezen következmények talán jobban szembeszökők és közvetlenebbek, még egyáltalán nem vetkőzteti ki jogi természetéből. S ép oly kevéssé változtat az, hogy közegeit részben nem a jogászkar szolgáltatja; a vezetés a jogászokat illeti s az intézmény mint *egész* a valódi igazságszolgáltatási céloknak van szánva.

Előttünk az esküdtszék nem azért kíváncsított kiválság, mivel bizonyos politikai hatásokat idéz elő, hanem mivel jó jogi intézménynek tartjuk, és mint jó jogi intézménytől azt is várjuk, hogy politikai viszonyaink konsolidációjához hathatósan hozzá fog járulni.

Jelenlegi igazságügyi szervezetünk ellen elemi erővel küzdenek valamennyi egyéb közjogi intézményeink.

Minden terén államéletünknek megtaláljuk már az esküdtszékkel analog szervezeti fejleményeket. Magyarország törvényhozása széles népképviselési alapon nyugszik; a közigazgatásban laikus elemek képezik az autonom testületeket; az adókiegészítésnél polgárok működnek közre; a hadsereg az általános védkötelezettség létesítése óta nem kaszt többé; a haderő kiegészítésének actusa is a társadalmi tényezők bevonásával megy végbe. Szóval, feladtuk a zárt testületek eszméjét és segítségül vettük mindenütt az önkormányzati külső erőket.

Egyedül az igazságszolgáltatás az, mely eddig nem szervezkedett a többi állami institutiókkal azonos alapon.

A sajtóbírók szabadalmazott kivételes állást foglalnak el — az igazságügyi intézmények egymás közti arányosságának valóságos gúnyjára. Ha A-t azzal vádolják, hogy B-ről becsületsértő nyilatkozatot tett közzé egy lapban, mozgásba hozatik 3 bíró és 36 polgár; de ha arra szól a vád, hogy A meglopta, megrabolta, meggyilkolta B-t, ez nem tartatik érdemesnek, hogy ily apparatussal tárgyalassék.

Az 1868—71-iki nagyszabású átalakítások betetőzetlenül maradtak, s az igazságügy vezetésében beállott hirtelen rendszerváltozás, mondhatnók: megmerevedés folytán a cél-

bavett további reform 10 év óta a jelenlegi állapot zavaraiával kénytelen még mindig documentálni kikerülhetlenségét.*

Tagadhatlan, hogy a bűnügyi esküdtszék behozatala újabb és újabb kötelességeket róvna a polgárookra; de ne feledjük, hogy ez közös tulajdonsága az *alkotmányos* állam intézményeinek; vagy pénzt vagy időt igényelnek ezek mindannyian a polgároktól. S az esküdtszéki functióval járó teher a többi autonom jogosultságokéhoz képest valóban oly elenyészőleg kicsiny, hogy a kérdés ezen oldala alig is jöhet figyelembe. Nem hihetjük, hogy Magyarország népének alkotmányos érzéke annyira eltompult volna, hogy ily életbevágó fontos kérdés sorsa a polgárookra háruló időbeli csekély áldozat szempontján fordulna meg. Ezen ellenvetést csak ürügyül használják fel azok, kik *más* okoknál fogva irtóznak az esküdtszéktől.

Egyébiránt a teher bőven kiegyenlített két uton. Először az által, hogy az esküdtszék mellett a tanuskodási kötelezettség jóval kevésbé súlyos. Ha a szakbíráskodás hívei, daczára a felforgó physikai nehézségeknek, komolyan akarnák létesíteni az általuk elengedhetlennek tartott felebbezést; ha a felebbezés szóbeliségét nem csak csalétekül nyujtanák a papíron, hanem átvinnék az életbe: akkor a tanuknak a *felső fokú tárgyalásnál* is feltétlenül meg kellene jelenniök, — holott az esküdtszéki perben ezen utóbbi nyűg teljesen elesik; sőt az esküdtszéki főtárgyalásnak rendszerint megszakítás nélküli összpontosított lebonyolítása és az esküdtszéki ügyekben az in pejus perújítás megszorítottága folytán a tanuskodási teher még az első fokon is tetemesen kisebb mint a szakbíráskodásnál.

És megvan a kiegyenlítés abban is, hogy a modern eljárási rendszer a laikus elem segítségül vétele folytán birói szervezet tekintetében hasonlíthatatlanul egyszerűbb és olcsóbb, s — mint e dolgazatunk folyamában volt alkalmunk hivatalos számadatokkal kimutatni** — a birói munka több mint felével való kevesbedését idézi elő. Ha tehát a polgárok magukra veszik a munka egy részét, legalább is ugyanannyival apad az igazságszolgáltatás fiskális terhe.

(Folyt. köv.)

Dr. Fayer László.

* A birói hatalomról szóló törvény meghozatalakor Deák Ferencz és Horváth Boldizsár a birói kinevezések államosítását az esküdtszéktől különválasztani lehetetlennek tartották. Az államosítás *egyeses következménye* volt szerintök az esküdtszék.

Deák Ferencz 1869. júl. 1-én a törvényjavaslat tárgyalása alkalmával tartott beszédében kifejezte azon várákozását, hogy «bűnvádi esetekben jövőre hazánkban is esküdtszékek fognak itélni.» Horváth Boldizsár a júl. 3-iki ülésben csatlakozott ezen nézethez és a bűnvádi eljárás alapjául az állami bíróságok mellett az esküdtszéket jelölve meg. Ghyczy Kálmán pedig ugyanezen vitában ezeket mondá: Nem akarjuk, hogy absorbeáltsák a nemzet egész tevékenysége a kormány és közegei által s az attól nem teljesen független birói hatalom által, hanem akarjuk, hogy fenmaradjon a haza polgárai közt az élénk érdekeltség a hazai közügyek iránt. — *Azért fogadom el az angol rendszert, mert ezt egész Európában leginkább mi és egyedül mi követhetjük.*

** L. a *Jogi. Közl.* 45. sz.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Felebbvitel a végrehajtási eljárásban.

I.

Dr. NAGY ÁRPÁD e lapok hasábjain a 48. és 49. számokban a felebbvitelt a végrehajtási eljárásban bírálat tárgyává tevén, e bírálat eredményeként a végrehajtási törvény 34. §-ának oly értelmezése mellett tör pácztát, a mely értelmezés a judicatura által elfogadott állásponttal ellentétben áll.

A kérdés nagy fontosságánál fogva nem tartom feleslegesnek, hogy e részben egyéni nézetemnek én is kifejezést adjak.

Dr. Nagy Árpád ur a végrehajtási törvény 34-ik §-át akként értelmezi, hogy a végrehajtási eljárás során hozott másodbíróági minden határozat ellen, legyen az helybenhagyó vagy megváltoztató, további felebbvitelnek van helye, kivéve azon eseteket, a melyekben a végrehajtási törvény a további felebbvitelt kifejezetten kizárja.

Ezen értelmezés véleményem szerint téves.

*

* Az előbbi közleményeket l. a 45., 4. és 50. számokban

A priori sem lehet feltételezni a törvényhozásról, hogy az lett volna szándékában, a mit Dr. Nagy Árpád ur mint az általa adott értelmezés folyamánaként megjelöl, hogy t. i.: *«csekély fontosságú végzéseket felvethetni a legfőbb fórumig, míg sokkal fontosabb ügyben a kir. tábla határozatában meg kell nyugodni.* Ha ugyanis Dr. Nagy Árpád ur értelmezése helyes lenne: akkor a míg igényperekben végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perekben két egyenlő ítélet ellen, ingó vételárfelosztási és sorrendi két egyenlő végzés ellen a további felelősséggel kizárva lenne: addig a végrehajtási eljárás során hozott minden jelentéktelen végzést, például ott, a melylyel csupán a végrehajtási költségek állapíttatnak meg, korlátlanul fel lehetne vinni a harmad-bírószághoz. Ily következtetéssel a törvényhozást csak akkor lehetne vádolni, ha meghozott törvénynek kétségen felül álló rendelkezése tartalmazná azon visszasságokat, a melyeket nézetem szerint a törvényből csak a nem helyes értelmezés képes kiolvasni.

A meghozott törvény alapjául szolgáló ministeri törvényjavaslat indokolásában a következők olvashatók:

«Az 526—530. §§. a végrehajtási eljárás során használatos jogorvoslatoknak szabályozását tartalmazzák. A kiküldött eljárási végzés és intézkedése ellen a kiküldött bíróság által elintézendő előterjesztések, a bírósági végzés ellen pedig felfolyamodásnak adatik hely. Utóbbi jogorvoslatra nézve a polgári törvényhozási rendtartás intézkedései általában alkalmazandók levén, e kérdésben a kir. ítélő tábla rendszerint végérvényesen határoz. Tekintettel arra, hogy a végrehajtási eljárás során hozott végzések nem vitás kérdéseket intéznek el, hanem a jogérvényes ítélet vagy egyesség tartalmazta kötelezettség kényszerfoganatosításának alakszerűségeit tárgyalják: bizonyára nem szolgál a jogbiztonság rovására, hogy ezen esetekben a kir. táblai végzések ellen további felfolyamodás rendszerint nem engedtetik. A körülmények által indokolt kivételeket a törvényjavaslat egyes intézkedései tartalmazzák.»

Köztudomású dolog, hogy azon ministeri javaslat, a melynek indokolása fentebb hivatolva van, a revideált polgári törvénykezési rendtartást a végrehajtási eljárással, sőt a váltó-, kereskedelmi és gondnokság alá helyezési stb. eljárással együttesen egy törvényjavaslatban terjesztette elő.

A törvényjavaslat az igazságügyi bizottsághoz utasítatván, e bizottság azt két részre választotta; a törvénykezési rendtartásnak szükségesnek mutakozó változtatásait novella alakjában terjesztette elő; a végrehajtási eljárást pedig, mint önálló, külön törvényt szövegezte.

Az utóbb említett külön törvény vonatkozó 34. §-ának megfelel a ministeri javaslat fenebb indokolt 526. § a, a mely következően szól:

«A végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen, a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak, a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen pedig előterjesztésnek van helye.»

«A felfolyamodásra nézve, a mennyiben a jelen czim különös intézkedést nem tartalmaz, a hatodik czim rendelkezései alkalmazandók.»

Az itt idézett hatodik czim az együttes törvényjavaslatban megfelelt a novella azon részének, a mely a 25—72. §-okban a perorvoslatokat általában tárgyalja.

Ha a kettéválasztás meg nem történik vala, ha a törvényjavaslatnak fenebb idézett szövege megmaradt volna: akkor tekintettel a novella 59-ik §-ában foglalt azon intézkedésre, mely a másodbírószági végzés ellen a további felfolyamodást általában nem, hanem csak azon kivételes esetekben engedi meg, a melyekben ezt a törvény külön rendeli: kétség nem férhetett volna hozzá, hogy a végrehajtási eljárás során hozott másodbírószági végzések ellen sincsen rendszerint, hanem csak a törvényben külön szabályozott esetekben van felfolyamodásnak helye.

Azonban a kettéválasztás itten figyelmen kívül hagyható okokból megtörtént; megtörtént kétségtelenül perjogunk szabadságának hátrányára.

A javaslat 526. §-ának megfelelő 34. §. az igazságügyi bizottság által következően szövegeztetett és vált törvénynyé:

«A végrehajtási eljárás során hozott bírósági végzések ellen a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak, a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen pedig előterjesztésnek van helye.»

«A felfolyamodásra nézve, a mennyiben a jelen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.»

Nem vitatom, hogy a kettéválasztásból folyólag nem

lehetett volna a törvény kérdéses szakaszának újabb szövegezésénél világosabb kifejezést használni, mint azt, hogy a felfolyamodásokra *az általános rendelkezések alkalmazandók*, de, mint e részben illetékes tanu bizonyíthatom, hogy az igazságügyi bizottságnak egyáltalában nem volt szándékában a ministeri javaslat 526-ik §-ának rendelkezését lényegben megváltoztatni, egyáltalán nem akarta azon helyesnek elismert rendelkezést, hogy a végrehajtási eljárás során hozott másodbírószági végzések ellen további felfolyamodásnak helye rendszerint ne legyen, megváltoztatni, s az egészen ellenkező azon rendszert, hogy minden ilyen másodbírószági végzés ellen további felfolyamodásnak helye adassék, elfogadni, hanem módosításával kizárólag azt célozta, hogy a szakasz a kettéválasztás kívánalmainak megfelelően szövegeztessék. Hiszen ha az igazságügyi bizottság a törvényjavaslat ezen egyik vezérelvét elejteni s épen az ellenkező intézkedés felvételével helyettesíteni kívánta volna: akkor ezen lényeges eltérést bizonyára indokolta volna a házhoz beadott 693. számú azon jelentésében, a melyben sokkal jelentéktlenebb eltéréseket is indokolva találunk; de a részben, hogy a jogorvoslat rendszere felforgatott volna, a jelentésben hasztalan keresünk támpontot; sőt ellenkezőleg azt találjuk, hogy a bizottság a törvényjavaslatnak a végrehajtási jogorvoslatok szabályozására vonatkozó intézkedéseiről helyeslőleg nyilatkozva, az 526-ik §. alapján készített új 34-ik §. változtatását csak szövegezésinek tekintvén, ezzel külön nem is foglalkozik.

És ha Dr. Nagy Árpád ur azt kérdi, hogy ha ezen kifejezés alatt *«általános rendelkezések»* az 1881. LIX. tcz. értetett, miért nincs akkor külön felhívás erre azon felvilágosítást adhatom, hogy nem azon általa jelzett számításból történt az idézet mellőzése, hogy a végrehajtási törvény a novellát túl fogja élni — hanem történt azon egyszerű gyakorlati indokból, mert a novella és a végrehajtási törvény ugy a bizottságban, mint a házban együttesen tárgyalatván, és szentesítés alá is együttesen terjesztetvén fel: a tárgyaláskor a novella törvenyzikkeit száma még tudva nem volt, és így arra hivatkozni nem is lehetett.

Ismétlem, hogy lehetett volna világosabb kifejezést is használni; de azért, ha a törvenymagyarázatnál mindenestre fontos fenebbi előzményektől eltekintünk is: akkor sem lehet a végrehajtási törvény szövegét egészen figyelembe véve a 34. §-t másként magyarázni, mint a hogy azt a kir. tábla tanácsai, a Curia — szóval a judicatura és az irodalom eddig helyesen magyarázta, hogy t. i. a végrehajtási ügyekben a másodbírószági végzés ellen további felfolyamodásnak rendszerint nincsen helye.

Nem osztom ugyanis Dr. Nagy Árpád ur azon nézetét, hogy a 34-ik §. első bekezdéséből azt lehetne következtetni, hogy a végrehajtási eljárás során hozott első- és másodfoku végzések ellen általában felfolyamodásnak van helye, ha csak maga a végrehajtási törvény a felfolyamodást ki nem zárja.

Ezen első bekezdés ugyanis a bírósági végzések ellen a felfolyamodást csak annyiban engedi meg, *«a mennyiben a törvény ki nem zárja.»* Ebből kettő következik. Következik elsőben az, hogy azon kérdés eldöntése szempontjából, mennyiben van a felfolyamodás megengedve vagy kizárva — ezen első bekezdésre hivatkozni teljességgel nem lehet; mert ezen bekezdés csak annyit mond, hogy a bírósági végzés elleni jogorvoslat a felfolyamodás; de eldöntetlenül hagyja azon kérdést, hogy mikor van e jogorvoslat megengedve s mikor kizárva. Következik másodszor, hogy miután ezen első bekezdés a jogorvoslat kizárása tekintetében nem *«a jelen törvényre»*, hanem *«a törvényre»* hivatkozik: a jogorvoslat megengedésének vagy kizárásának kérdése nem csupán a végrehajtási törvény, hanem általában a polgári perjogot tárgyaló alaki törvények szerint itélendő meg.

Ehez járul, hogy a 34-ik §. első bekezdését nyomban követi a második bekezdés, a melyben ki van mondva, hogy *«a felfolyamodásokra nézve a mennyiben a jelen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.»*

E bekezdést nem lehet oly szűk értelemben magyarázni, mint ezt Dr. Nagy Árpád ur teszi. Hogy ugyanis ezen törvényhely az *«általános rendelkezések»* alatt mást nem érthetett, mint a törvénykezési rendtartásnak, illetőleg az ezt tárgyaló novellának rendelkezéseit, azt elvitatni igen bajos lenne; mert az, a ki ezt elvitatni akarná, annak, miután a törvényben hézagot nem hagyhat — azt is meg kellene állapítani, hogy mi mást akart tehát a törvény érteni? E

résben Dr. Nagy Árpád ur czikkeiben felvilágosítást hiába keresek; mert azt nem találom, hanem találok a helyett egy egészen önkényes megkülönböztetést, mely szerint ugyanis ő azt vitatja, hogy a felfolyamodások beadási helyére, idejére, azok felszerelésére és elintézésére stb. alkalmazandók ugyan az általános rendelkezések, de nem arra, hogy van-e helye a felfolyamodásnak, mert ezt Dr. Nagy Árpád ur már az első bekezdésben t. i. ott látja megoldottnak, a hol ez megoldva egyáltalán nincsen. — Az általános rendelkezések alatt vélekedésem szerint mást nem lehet érteni, mint a polgári perjognak jogorvoslatokra vonatkozó rendelkezéseit; és miután itt van eldöntve azon lényeges kérdés is, hogy a jogorvoslat minő korlátok között vehető igénybe, ebből következik, hogy a 34-ik §-nak az általános szabályokra megkülönböztetés nélkül hivatkozó intézkedése szerint döntendő el azon kérdés is, hogy mikor van a felfolyamodás jogorvoslat megengedve s mikor van kizárva. El kell ezen álláspontot foglalnunk, mert különben cikkirő urnak álláspontjából csakugyan azt kellene következtetni, hogy végrehajtási ügyekben még a harmadbírósi végzése ellen is lehetne további felfolyamodással élni, a mit szerinte csakis a negyedik forum hiánya miatt nem lehet tenni. — Mire azonban bárminő szellemi dúsának tűnjék is fel cikkirő ur ezen megjegyzése, én csak azt felelem, hogy a harmadbírósi végzés ellen nem azért nincs további felfolyamodásnak helye, mert nincs negyedik forum, hanem azért, mert a részben is a 34-ik §. bekezdésében idézett általános rendelkezések, a polgári perjog általános szabályai alkalmazandók; e szerint pedig harmadfokú határozatok ellen további jogorvoslatnak egyáltalában nincsen helye.

Hogy a végrehajtási törvény azon általános elvből indul ki, miszerint végrehajtási ügyben a másodbírósi végzések ellen további felfolyamodásnak helye nincsen, ez kitűnik e törvény különös részének azon szakaszaiból, a melyekben némely fontosabb esetekre ki vans mondva azon kivételes intézkedés, hogy a másodbírósi végzés ellen további felfolyamodásnak helye van.

Igy a 119. §. az ingók eladásából befolyt vételár felosztása iránti végzésekre következően rendelkezik:

«A másodbírósi végzése ellen, a mennyiben az első bíróság végzése megváltoztatott, a harmadbíróshoz halasztó hatálylyal bíró felfolyamodásnak van helye.»

Ha az általános szabály az lenne, a mit Dr. Nagy Árpád ur vitat, hogy t. i. minden másodbírósi végzés ellen van helye felfolyamodásnak a harmadbíróshoz; akkor e rendelkezésnek következően kellene szövegezve lenni: «Az első bíróság végzését megváltoztató másodbírósi végzés ellen használt felfolyamodásnak halasztó hatálya van.»

Még inkább kizárja a kétségnek lehetőségét a 199. §. következő rendelkezése:

«ha a másodbírósi az első bíróság végzését megváltoztatta, ennek kézbesítésétől számítandó 8 nap alatt a harmadbíróshoz további felfolyamodásnak van helye;» valamint a a 217. §. következő rendelkezése:

«ha a másodbírósi az első bíróság végzését megváltoztatta: a harmadbíróshoz további felfolyamodásnak van helye.»

Nem szenved ugyanis kétséget, hogy ezen törvényhelyeknek csak ugy van értelme és jogosultsága, ha az általános szabály az, hogy végrehajtási ügyekben hozott másodbírósi végzések ellen további felfolyamodásnak helye nincsen. Ha Dr. Nagy Árpád ur értelmezése lenne a helyes: akkor a 198. és 217. §§. idézett rendelkezései értelem nélküliekké válnának.

Megjegyzem itten, hogy a 119., 198. és 217. §-oknak a miniszteri törvényjavaslatban megfelelő 611., 690. és 615. §-ok indokolásában világosan ki van mondva, hogy az esetek fontossága miatt a **«az általános szabálytól eltérőleg»** «kivételesen» adatik hely a harmadbíróshoz való felfolyamodásnak.

Ezek ellenében nem birhat súlylyal cikkirő urnak a végrehajtási törvény 140. §-ának azon rendelkezésére való hivatkozása, a melyben ki van mondva, hogy *«a végrehajtást elrendelő végzésre nézve a kir. tábla végérvényesen határoz.»*

Eltekintve ugyanis attól, hogy az eredeti törvényjavaslat 507-ik §-a akként intézkedett, hogy *«ha a végrehajtás csupán az azt elrendelő bíróság mint telekkönyvi hatóság által fogantatosítandó, a végrehajtási kérvény a bíróság telekkönyvi igtató hivatalába adandó be»*, a mely esetben a végrehajtás elrendelése és a végrehajtási zálogjog bejegyzése egy és ugyanazon végzésbe mondatott ki, s e miatt legalább is nem feleslegesnek mutatkozott annak kimondása, hogy *«míg a végrehajtás elrendelésének kérdésében a másodbírósi az általános szabály szerint végérvényesen határoz: addig a végrehajtási zálogjog bejegyzése kérdésében hozott másod-*

bírósi végzés ellen esetleg további felfolyamodásnak van helye; eltekintve mondom ettől, a 140. §-nak ezen legfelebb felesleges rendelkezéséből a contrario azon következtetést vonni, hogy tehát a végrehajtási eljárás keretében hozott másodbírósi minden más végzés ellen további felfolyamodásnak van helye, annál kevésbbé lehet, mivel ebből azon képtelenség következne, hogy ingóságokra végrehajtást rendelő másodbírósi végzés ellen, föltétlenül van, ingatlanokra végrehajtást rendelő másodbírósi végzés ellen pedig föltétlenül nincsen további felfolyamodásnak helye; a mely képtelenséget még szembeszökőbbé tenné a 40. §. azon tartalma, hogy ingók és ingatlanokra együtt kérhető és együtt rendelő el a végrehajtás; a mely esetben ha Dr. Nagy Árpád ur értelmezése lenne a helyes, egy és ugyanazon végrehajtás elrendelése tárgyában hozott másodbírósi végzés ellen részben, t. i. az ingóságokra kért végrehajtás kérdésében lenne, részben, t. i. az ingatlanokra kért végrehajtás kérdésében nem lenne további felfolyamodásnak helye.

A 140-ik §. idézett rendelkezéséből nem lehet, nem szabad tehát a contrario következtetni; hanem épen ellenkezőleg ezen kifejezett rendelkezés a 34. §. azon egyedül helyes értelmezésének képezi támpontját, hogy a végrehajtási eljárásban hozott másodbírósi végzés ellen további felfolyamodásnak helye rendszerint nincsen.

Azt hiszem, sikerült a fentebbiekben így magából a törvény szövegéből mint annak az értelmezésnél nem mellőzhető előzményiből kimutatnom, hogy a végrehajtási törvény 34. §-át csak ugy lehet helyesen értelmezni és alkalmazni, mint a hogy értelmezte és alkalmazta a kir. Curia is a 10. számú teljesülési döntvényében, a melyben kimondotta, hogy a végrehajtási eljárás folyamában az elsőbírósi határozatok ellen használt jogorvoslatok felett a másodbírósi rendszerint végérvényesen határoz.*

Teleszky István.

II.

«Felebbvitel a végrehajtási eljárásban» című cikk jelent meg e lap 48. számában Dr. NAGY ÁRPÁD urtól, mely helytelen alaptól kiindulván, teljesen téves következtetésekre jut. A judicatura, a kir. Curiaának számos határozata a felleve tett kérdés fölött napirendre tért ugyan már, és én feleslegesnek is tartottam volna e kérdésben felszólalni, ha az érintett cikkben foglalt állítások homlokegyenest nem ellenkeznének azon nézetekkel, melyeknek a végrehajtási törvény magyarázatául irt munkámban kifejezést adtam; és ha — a mi fő — Dr. Nagy ur fejtegetései tárgyilag téves voltak mellett is, alakilag nem bírnának a helyes törvényt magyarázat látszatával, és épen ezért alkalmasak nem lennének zavarólag hatni az 1881. LX. tcz. egyes intézkedéseinek értelmére vonatkozó, különben is még eléggé zavart fogalmakra.

Dr. Nagy ur maga is megretten saját következtetéseit fölött, melyek szerint «csekély fontosságú végzéseket fel lehetne vinni a legfőbb forumig, míg sokkal fontosabb kérdésekre nézve meg kellene nyugodni a kir. tábla határozatában.» És ha a törvényhozásban csak némi helyes tapintatot és következetességet feltételez, már egymagában ama körülménynél fogva meg kellett volna győződnie interpretációjának tarthatlanságáról, és a törvényhozói helyes szándék reputációjának érdekében fel kellett volna áldoznia a törvény betűinek értelmén elfoglalt álláspontját; főleg ha tudja, hogy igazságügyi törvényeink régóta — fájdalom — nem dicsekedhetnek azon alaki szabadsággal, melylyel birniok kellene a végett, hogy azok grammatikai értelmezésében föltétlenül megnyugodhassunk.

Alapítja pedig következtetéseit először az 1881. LX. tcz. 34. §. első bekezdésére, mely szerint a végrehajtási eljárás során hozott «bírósi végzések» ellen, tehát «akár első-, akár másodbírósi végzések ellen, akár legyenek azok egyenlők, akár különbözők, felfolyamodásnak van helye.» Ezen általános szabály felállítása után a §. második bekezdése — Nagy ur szerint — arra nézve, hogy mikor van helye felfolyamodásnak, többé semmi intézkedést sem tartalmaz, hanem «az általános rendelkezésekre» az első bekezdés szerint már megengedett felfolyamodásoknak csupán «beadási helye, ideje, felszerelése, elintézése stb. tekintetéből» hivatkoznék.

Alapítja másodszor a 140. §-ra, mondván, hogy csak azon esetben, ha szükségesnek találtatott volna külön, egyedül azon végzéseket említeni, melyek tekintetében a harmadbíróshoz felfolyamodhatni, lehetne következtetést vonni arra, hogy a kifejezetten fel nem említett végzésekre nézve a harmadbírósiig való felfolyamodás ki van zárva.

* L. Jogtudományi Közlöny 46. sz. mellék.

A végrehajtási eljárást szabályozó törvény nyomán azonban a felfolyamodás megengedhetőségére nézve általános szabály ily úton nem konstruálható; mert ott oly végzések is külön fel vannak említve, melyek ellen felfolyamodásnak a harmadbiróságig helye van (119., 199., 217. §§.), de másrészt olyanok is, melyek ellen a másodbiróság végérvényesen határoz (140. §.).

A 34. §. első bekezdéséből azonban azt, hogy általános szabályként felfolyamodásnak másodbirósági végzések ellen is helye van, csak úgy olvashatjuk ki, ha figyelembe nem vesszük, hogy ott nem csak a felfolyamodásról, hanem a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései elleni jogorvoslatról, az előterjesztésről is van szó.

Ha figyelmen kívül nem hagyjuk ezt, akkor azonnal rájövünk arra, hogy ezen bekezdés a felfolyamodás körüli semmiféle más általános szabályt nem állít fel, mint azt, hogy felfolyamodásnak a végrehajtási eljárás során hozott egyedül bírósági végzések ellen van, egyébnemű határozatok ellen pedig nincs helye; hogy e bekezdés csakis a jogorvoslatok neméről és semmi egyébéről sem akar intézkedni; és hogy annak nyelvtanilag helyes értelme kibővítve az: «A végrehajtási eljárásban kétféle jogorvoslat van, a felfolyamodás és az előterjesztés. Felfolyamodásnak a bíróság által hozott végzések ellen, előterjesztésnek a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen van helye.»

Korántsem azt állapítja meg a 34. §. első bekezdése, hogy minő bírósági végzések ellen lehet felfolyamodással élni, és minők ellen nem; hanem arra szorítkozik, hogy a bíróság végzései elleni jogorvoslatul a felfolyamodást, ellenben a kiküldött végzései s intézkedései elleni jogorvoslatnak az előterjesztést jelölje meg. Ezt, és csakis ezt akarván a törvény ezen bekezdésben kimondani, hiba lett volna itt elsőbirósági végzésekről szólni. Ez ott, hol arról van szó, mikor van felfolyamodásnak és mikor van előterjesztésnek helye, tulajdonképpen szűkkörű és azért helytelen kifejezés lett volna; mert a törvény kivételesen másodbirósági végzések ellen is kívánt felfolyamodást engedni. Egyedül abból pedig, hogy a törvény a jogorvoslatok neveire vonatkozó intézkedésében helyesen általában «bírósági végzéseket» említ, azon szabályt deriválni, hogy felfolyamodásnak másodbirósági végzések ellen is van helye, — legalább is erőltetett nyelvtani magyarázat.

Ily szempontból tekintvén, a 34. §. első bekezdéséből nem fogunk kisüthetni oly curiosumot, hogy «a szerint még a harmadbirósági végzéseket is lehetne felfolyamodással megtámadni, ha annak egy negyedik forum hiánya útját nem állaná;» a «bírósági végzésekben» nem fogjuk keresni a bírói forumot, mely a végzéseket hozta legyen, hanem a «bírósági végzéseket egyedül ellentétbe helyezve fogjuk látni a kiküldött által hozott végzésekkel, ennek eljárásával és intézkedéseivel; és a 34. §. első bekezdésében csak annak megállapítását találván, hogy mely esetben szolgál a felfolyamodás és melyekben az előterjesztés jogorvoslatul, a felfolyamodásra vonatkozó valamennyi egyéb általános szabályt má'utt fogjuk keresni.

Megtaláljuk pedig e szabályt mindjárt a következő bekezdésben, mely szerint a felfolyamodásra nézve, a menyiben a törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.

Az «általános rendelkezések» kifejezését én sem tartom valami sikerültnek. De hogy azok alatt az 1881: LIX. tcz. III. fejezetének rendelkezései értendők, arra azonnal rájövünk, ha tudjuk, hogy az 1879-iki törvényjavaslat szerint a perrendtartási novella és a végrehajtási törvény egy törvény-cikket képeztek volna; hogy tehát ezen javaslat az ugyanabban foglalt rendelkezésekre minden további hozzátétel nélküli általánosokra helyesen hivatkozott; hogy a képviselőház igazságügyi bizottsága a javaslatot két külön alkateleme szerint — úgy mint az 1878-ki javaslatokban tervezve volt — két részre osztotta; hogy azonban elkerülte a bizottság figyelmét az, miszerint ezen szétválasztás folytán a 34. §. megfelelő módosítása is szükségessé vált volna. Hasonló okból származott szerkesztési hibákra a törvény számos helyein akadunk.

A felfolyamodás megengedhetőségére vonatkozó általános szabályt tehát az 1881: LIX. tcz. 51. §-ában találjuk, mely szerint felfolyamodásnak helye van «elsőbirósági végzések» ellen; és 59. §-ában, mely szerint a «másodbirósági végzések ellen további felfolyamodásnak csupán a következő esetekben van helye» stb.

Ha ezek után kétségben van még valaki az iránt,

hogy a végrehajtási eljárásban a másodbirósági végzések ellen további felfolyamodás rendszerint nem engedtetik, — úgy bizonyára eloszlatja a kétséget a törvényjavaslatnak a 34. §-ra vonatkozó azon indokolása, mely szerint «tekintettel arra, hogy a végrehajtási eljárás során hozott végzések nem vitás kérdéseket döntenek el, hanem a jogérvényes ítélet vagy egyesség tartalmazta kötelezettség-kényszer fogantatásának alakszerűségét tárgyazzák: nem szolgál a jogbiztonság rovására, hogy ezen esetekben a kir. tábla véglegesen dönt.»

Lássuk most a 140. §-t, mely dr. Nagy urat szintén tévedésbe ejtette.

Azt mondja ugyanis, hogy a végrehajtási törvényben oly végzések is külön vannak kiemelve, melyek ellen a harmadbiróságig való felfolyamodásnak helye nincs. Így például a 140. §. oly végzéseket említ, melyekre nézve a másodbiróság végérvényesen határoz.

Hát van ebben valami igaz; de csak valami. Nem például kellett volna hivatkozni a 140. §-ra, hanem mint e tekintetben egyedül állóra; mert a 140. §-on kívül a végrehajtási törvény egyetlen helyén sem találunk tüzetesen kiemelve oly végzést, melyre nézve felfolyamodásnak a harmadbirósághoz helye nincs; míg ellenkezőleg oly végzések, melyek ellen a harmadbiróságig lehet felfolyamodással élni, igenis több helyen vannak felemlítve (119., 140., 199., 217., 222. §§.).

A 140. §. második bekezdésének azon rendelkezése pedig, mely szerint «a végrehajtás elrendelésére nézve a másodbiróság végérvényesen határoz,» nem egyéb mint a 34. §. általános szabályának az itt szóban forgó esetre való tüzetes — de elismerem felesleges — alkalmazása, (a mint ugyanazon §. első bekezdésének azon intézkedése, hogy a telekkönyvi hatóság által hozott végzés ellen mindkét fél felfolyamodást adhat be, hasonló ismétlése a 34. §. általános szabályának). Az általános szabály e helyütt csupán az e közt s az azonnal reá következő intézkedés közötti ellentét kiemelése, a kivételnek az általános szabálytól való élesebb megkülönböztetése végett van újra felemlítve. Erre mutat a második mondatot az előzőhöz fűző «azonban» kötőszó. Mintha azt mondaná a 140. §.: Az előző §-ban kétféle végzésről volt szó, arról, melylyel ingatlanra a végrehajtás elrendeltetik, és arról, melylyel a telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjognak bekeblezését, illetőleg a végrehajtásnak feljegyzését vagy a zálogjog előjegyzésének végrehajtási igazolását rendeli el. Felfolyamodásnak mindkét nemű végzés ellen van helye. Az első nemű végzés elleni felfolyamodásra nézve egészben áll az általános szabály, mely szerint a másodbiróság végérvényesen határoz. A másodnemű végzés elleni felfolyamodás folytán azonban, ha a másodbiróság megváltoztatólag határozott, a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak van helye.»

De határozottan hiba a 140. §-ban tüzetes és kivételképeni felemlítését látni oly végzésnek, melyre nézve a másodbiróság végérvényesen határoz; és még nagyobb hiba abból aztán a contrario következtetni: hogy miután a felfolyamodás ezen kivételes megszorítása tüzetesen felemlítendőnek találtatott, általános szabályul állania kell, hogy a felfolyamodás a harmadbiróságig van megengedve.

Ezek után én is összegezem fejtegetéseim eredményeit, mely dr. Nagy ur tétéleitől lényegesen eltér:

a) A végrehajtási eljárásban szabály az, hogy felfolyamodás folytán a másodbiróság végérvényesen határoz.

b) Vannak elsőbirósági végzések, melyek ellen felfolyamodással egyáltalában nem lehet élni (37., 44., 93., 104., 106., 109., 140., 155., 202., 246., 248. §§.).

c) Vannak másrészt kivételes esetek, melyekben a harmadbirósághoz lehet felfolyamodni, de csak ha a másodbiróság az eljáró bíróság végzését megváltoztatta (119., 140., 199., 217., 222. §§.).

d) Oly végzések, melyek ellen felfolyamodásnak a harmadbiróságig feltétlenül volna helye, a végrehajtási eljárásban nem léteznek.

Még csak egy megjegyzés:

Feltűnőnek találja Nagy ur, hogy a végrehajtási törvény 34. §-a csupán a végzéseket és az azok elleni felfolyamodást említi, holott a végrehajtási eljárás során ítéletek is hozatnak. Én az ítéletek elleni jogorvoslat mellőzését ott, hol végrehajtási eljárásban használandó jogorvoslatok általános szabályozásáról van szó természetesen tartom; mert ítéletek «a végrehajtási eljárás során» tulajdonképen nem, hanem csak a végrehajtási eljárásból fejlődött perekben hozat-

nak (30., 94., 143., 168., 216., 249. §§. — igaz, hogy néha szabályszerű kereset nélkül — 143., 249. §§.); és azért az azok elleni jogorvoslatokra vonatkozó általános szabályok természetesen az 1881. LIX. tcikkben foglalván, míg a LX. tcikkben az illető helyeken csupán az általános szabályok aluli kivételek vannak felemlítve.

A mi különösen illeti a 143. §-t: a törvényjavaslat szerint a tulajdonjog arányát egybehangzóan megállapító két ítélet ellen további felebbezésnek nem lett volna helye. A törvény azonban az ily felebbezést ki nem zárja; és miután árverés «csak az ítélet *jogerőre emelkedése után* kérhető:» a két egybehangzó ítélet ellen használt felebbezés az árverés elrendelésére szintén bir halasztó hatálylyal.

E sorok megírása után vettem kézhez e lapok 49. számát, melyben dr. Nagy Árpád ur kijelenti: hogy a felfolyamodás megengedhetősége iránti meggyőződését nem birták megingatni sem a kir. Curianak 10. számú döntvénye, sem a Dr. HERCZEGH MIHÁLY által, sem az általam a végrehajtási eljárás magyarázatául irt munkája. Nem éri be a törvényhozásnak határozottan kijelentett szándékával; és nem tántorítja meg őt, hogy saját magyarázata szerint a törvény következtelenséget, képtelenséget tartalmazna. Szerinte a törvény grammaticae értve azt mondja, hogy a végrehajtási eljárás során hozott végzéseket rendszerint és feltétlenül fel lehet vinni a harmadbíróságig. És ezen nyelvtani értelemmel szemben másnemű magyarázat figyelembe nem jöhet.

Örvendek hát, hogy fejtegetésemben épen a grammatikai magyarázatra helyeztem a főszólyt, és kimutatni igyekeztem, hogy a 34. és 140. §§. *nyelvtanilag* is másképp nem érthetők, mint a hogy azokat Nagy ur érteni nem akarja. Ha nem birtam őt meggyőzni, sajnálom, de reménylem, sikerült saját véleményemnek helyességéről és az e tekintetben már megállapodott felsőbb bírószági gyakorlat törvényszerűségéről meggyőzni másokat, kik Dr. Nagy urala eddig tán egy véleményben voltak.

Dr. Imling Konrád.

Adalékok a BTK. magyarázatához.

I.

Disharmoniák a párbaj fejezetében.

1. Nemcsak laikus, hanem jogász körökben is nagyon el van terjedve azon vélemény, hogy a párbaj büntető-törvénykönyvünk szerint mindig csak *vétség*, mert mindig csak államfogház (custodia honesta) a büntetése. Azonban e vélemény legkevésbé sem codex-szerű. A btk. 298. §-a szerint ugyanis az, aki ellenfelét a párviadalban megölte, *öt évig* terjedhető államfogházzal büntetendő. Vessük ezzel össze a btk. 20. §-át, melynek harmadik bekezdése szerint az államfogház, ha az öt évnél rövidebb tartamra állapítatik meg, *vétség*, ha pedig *öt évi* vagy azon felüli tartamban állapítatik meg, *büntett* esetében alkalmazandó. A mi annyit jelent, hogy a mely cselekményre a bíró in concreto az államfogházat teljes öt évi tartamban állapítja meg, az in concreto *büntett*; de a mi természetesen másfelől azt is jelenti, hogy a mely cselekményre öt évi államfogház van uirt legkisebb, vagy akár mint legmagasabb mérték in thesi megállapítva, az *büntett* in thesi is, habár a törvény különös részének illető helyén nincs is kifejezetten *büntett*-nek elnevezve. Ennélfogva valamely államfogházzal büntetendő cselekmény úgy in thesi, mint in concreto csak akkor *vétség*, ha az államfogház öt évnél rövidebb tartamra szól. A conclusio már most nyilvánvaló. A halálos kimeneteli párbaj: először is *büntett* in thesi, mert öt évi államfogház van arra mint a legmagasabb mérték megállapítva; továbbá *büntett* in concreto, a mennyiben a bíró in concreto is a teljes öt évi államfogházat szabja ki arra; s csak akkor *vétség* in concreto, ha a bíró öt évnél rövidebb tartamban állapítja meg az államfogházat, habár csak egy napnyival rövidebb tartamban is. Vagyis büntető codexünk szerint, mindaddig, míg a bíró legfőlebb 4 évet és 364 napot szab ki, a párbaj csak *vétség*, — de mihelyt ehhez a még hozzáadható egy napi államfogházat hozzáadva, 4 évet és 365 napot szab ki, a párbaj többé nem *vétség*, hanem *büntett*. Tehát *egy napi* államfogház a punctum differentiae a párbaj *vétsége* és a párbaj *büntette* között. A mi épen azért nagyon originális, mert a párbajt *büntetté* átminősítő teljes öt évi

államfogház egyszersmind a párbaj maximális büntetése; vagyis, mert az egy napi differentia ez esetben nemcsak átminősítő hatálylyal bir, hanem a párbaj *vétsége*t a párbaj *büntettétől* való nagy horderejű elhatárolásnak *kezdő- s egyszersmind végpontja* is.

Annak, hogy codexünk szerint a halálos kimeneteli párbaj — legmagasabb büntetési mértékét tekintve, az egy napi plus folytán — *in thesi* nem *vétség*, hanem *büntett*, csak néhány anomáliájára kívánok utalni.

A halálos kimeneteli párbaj a btk. 106. §-ának 4. pontja és nem utolsó bekezdése alá esvén, büntethetősége csak *öt év* alatt évül el, nem pedig a *vétsége* re vonatkozó *három év* alatt. Sőt miután az elévülési határidők kérdésében mindig a törvényben meghatározott maximalis büntetés, vagyis a törvénybeli qualificatio az irányadó, nem pedig az in concreto kiszabott büntetésből resultáló minősítés, ennél fogva a halálos kimeneteli párbaj in concreto *vétség*et képező enyhébb esetei szintén csakugy évülnek el csak *öt év* alatt, mint annak *büntett*et képező legsúlyosabb esete; tehát az egy napi differentia átminősítő hatályát egyaránt megérzi a halálos kimeneteli párbaj *minden* esete.

A btk. 97. §-a szerint több (in thesi) *vétség* halmaza esetében *egy évi* felemelésnek van helye. A btk. 99. §-a szerint több (in thesi) *büntett* halmaza esetében *öt évi* felemelésnek van helye. Következésképpen több halálos kimeneteli párbaj anyagi halmaza esetében — több (in thesi) *büntett* concurrálván egymással — nem *egy évi*, hanem *öt évi* felemelésnek van helye, vagyis nem hat évig, hanem *tíz évig* terjedhető államfogház szabható ki.

2. A btk. 299. §-a szerint azon párbaj-vívó, a ki a párviadalnak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait megszegte s annak következtében ellenfelét megölte, a *szándékos emberölés*, ha pedig megsebesítette, a *súlyos testi sértés büntetése* meghatározott büntetéssel büntetendő. Következésképpen, még akkor is, ha a párbaj-vívó a párbaj szabályaitól való eltérést *előre megfontolta* és a párbajt egyenesen ölési célzatának véghezvitele végett csak *pro forma* választotta, daczára annak, hogy ezen cselekménye a gyilkosságról szóló 278. §. minden ismervét magában foglalja, codexünk szerint *nem gyilkosságért*, hanem csak *szándékos emberölésért* büntetetik. Ebből folyólag, ha valaki ellenfelét meggyilkolni intentionálja, teheti ezt enyhébb büntetés kockázatával. Ugyanis egyszerűen provokálja ellenfelét párbajra, és szabályellenesen járva el, egy meg nem engedett előny útján megöli, így in ipsissima forma juris elkerüli a halálbüntetést és biztosítja magának az enyhébb 299. §. alkalmazását.

Megfordítva pedig, ha a párbaj szabályaitól való előre nem is tervezett eltérés által a legkisebb mértékben sebesítette is meg ellenfelét, talán egészben csak egy pár óráig vagy napig tartó sérülést okozott is, a btk. 299. §-a szerint *nem a könnyű testi sértés*, hanem a *súlyos testi sértés büntetése* címén esik qualificált büntetés alá.

Van tehát eset codexünkben, midőn a gyilkosság büntetetik mint *szándékos emberölés*, és ismét van eset, midőn a könnyű testi sértés büntetetik mint a *súlyos testi sértés* büntette.

Dr. Barna Ignác.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A *bűnügyi felebbezés* korlátozása, melynek érdekelges hatásairól első cikkünk szól, azt is eredményezte, hogy az első folyamodásu törvényszékek a bűnügyek számos eseteiben in merito *utolsó* forumot képeznek. A Curia, de a kir. tábla is, mindazon ügyekben, melyekben végleg ítélt, gondoskodik elvi jelentőségű határozatainak evidentiában tartásáról, összeállításáról, sőt arról is, hogy azok a nyilvánosság ellenőrzése alól kivonva ne legyenek. *Nagyon kíváncsian lenne, hogy az első folyamodásu törvényszékek azon bűnügyekben, melyekben érdemileg véglegesen ítélnék, kövessék felső bíróságaink példáját.* Az I. foku törvényszékekkel szemben ez annál üdvösebb lenne, mert azok judikaturáját amugyis általában mély homály fedi. Így pedig helyreállhatna egyrészt a törvénykezés ezen fokozatán is inkább az egyöntetűség, fejlődhetnének elvi megállapodások, és — ami a fő — a jogászvilág előtt ismertebbé lenne, hogy tulajdonképp quid juris ezen elsőfoku, de azért utolsó forumnál. S a fontosabb határozatok összeállítása és szakbeli nyilvánossága elejét venné annak is, hogy az e foku gyakori helybenhagyások a gépies ítéletgyártás rovására ne irassanak. Különösen a budapesti törvényszéktől volna elvárható ez a reformlépés.

— **A budapesti egyetemhez** a közoktatásügyi miniszter felszólítást intézett, hogy a jogi kar véleményes jelentést terjesztsen fel az iránt, célszerű lenne-e az egyetemi szakoktatás reformja szempontjából a külföldi egyetemeken divatozó *seminariumi* rendszer behozatala, és ha igen, mily elvek szerint volna az szervezendő. Részünkről örömmel üdvözlünk a seminárium rendszer mihamarábbi behozatalát mint az elméleti és gyakorlati szakoktatás egyik igen hathatós előmozdítóját. A német kormányok oly fontosságot tulajdonítanak ez intézménynek, hogy a semináriumban résztvevő s magukat szorgalmas munkálkodás által kitüntető hallgatók számára külön, nagyobb összegű stipendiumokat osztanak ki megjutalmazásul és ösztönzésül.

— **Az országos ügyvédszékesület** tárgyában a Budapesti Ügyvédi Kör határozata fölötté termékeny talajra talált. Meghozatala óta a legkülönbözőbb vidékekről majdnem mindennap jönnek szerkesztőségünkbe ügyvédek részéről levelek, kik mindannyian üdvözlnek az eszmét és sürgetik az értekezlet mihamarábbi összehívását. Számos ügyvédi sérelem, panasz, igazságügyi baj érintetik ezekben, de csaknem valamennyi megegyezik egy tárgyban, abban, hogy állást kell foglalni a közjegyzői tervezetben foglalt hitelesítési kényszer ellen s hogy ez a kérdés egyik igen lényeges program-pontul kitűzendő. Feltétlenül helyeseljük. Ha semmi más miatt, már a közjegyzői tervezet 20. §-a miatt indokolt az ügyvédgyűlés mihamarábbi összehívása.

— **A budapesti kir. ítélő-tábla** legújabbán kimondotta (I. jelen számunk mellékletét), hogy «közszerzeménynek csak azon érték tekinthető, mely a házasság előtt megvolt és a házastársakra a házasság alatt, szüleikről vagy ezek ágáról háramlott vagyoni értékét meghaladja.» Ezen elavult nézetet, melynek éltető forrásul ma leginkább Zlinszky tankönyve tekintendő, mi e lapok hasábjain minden szempontból alapjában megczáfoltuk. Döntő érveket mellette azóta sem a theoria, sem a judicatura nem produciált. S azért azt hisszük, hogy ha csak a tudományos megoldást magánjogunkra, daczára hogy az codificálva nincsen és így arra az elmélet helyes megállapításainak annál nagyobb befolyással kellene a dolog természeténél fogva birni — teljesen hatástalannak declarálni és egészen figyelmen kívül hagyni nem akarjuk: a fentebb kimondott elvet jogszolgáltatásunkban ma már alkalmazni nem lehet. Egyéb-iránt a kir. tábla fentebbi határozatában ellentmond önmagának is és documentálja, hogy saját megállapodásait nem részesíti azon figyelembe, a melyben azt a jogszolgáltatásnak minden fölébe helyezendő biztonsága és egyöntetűsége érdekében, főleg szokásjogunk terén, részesítenie kellene; mert ugyanezen felsőbb bíróság már több ízben érvényre emelte e nagy horderejű jogintézmény tekintetében azon egyedül helyes elvet, hogy a házasság tartama alatt szerzett minden vagyoni közszerzeményt képez, míg ennek ellenkező minősége nem bizonyíttatik.

— **Ügyvédi körökből** vesszük a következő felszólást: A ki gyakrabban megfordult a fenytő törvényszékek termeiben, azon benyomást viszi magával, hogy a védő beszéde alatt a bírák — unatkoznak. Kíváncsi volna, hogy tekintettel a bíróság méltóságára és tekintettel különösen a bűnügyekben mégis érvényesülő nyilvánosságra, hogy a bíróság tagjai birjanak annyi önmehtagadással, hogy akkor is, midőn talán — véleményök szerint — a védő hosszadalmas, szenteljenek annyi időt és nyugalmat az ügynek, hogy az elnök ne nézzen folytonosan az órára, a bírák pedig az ajtóra.

— **A fizetésbeszüntetések törvényhozás utáni rendezése.** Mint értesülünk, kereskedői köröket élénken foglalkoztatja az eszme, hogy a csődön kívüli egyezmények a csődeljárás szerinti kényszeregyesség mintájára törvényhozás útján szabályoztassanak.

— **Közvetlen kérdezés.** A bíróságaink judicaturájában nyilvánuló elveket s így különösen a szóbeliség és közvetlenség követelményeinek érvényt szerző határozatokat ezen rovatban állandóan szoktuk feltüntetni. S a midőn a törvénykezés terén észlelt hibákat is következetesen regisztráljuk, kötelességünknek ismerjük jelezni azt is, a hol örövendes haladás a jobb felé mutatkozik. A budapesti törvényszék büntető osztályánál csaknem a szabályt képezi már a vádló és védő közvetlen kérdezése. A modern bűnvádi eljárás ezen alapjoga, mely természetes fejlődésben idővel elvezet a perjogilag leghelyesebb tárgyalási formához, a kereszkérdezés rendszeréhez, még néhány évvel ezelőtt első fokú bíróságaink által épenséggel nem volt tolerálva.

A budapesti törvényszéknél is még néhány évvel ezelőtt csak egyik másik védő szerényen megkísérelte; lassankint mindinkább terjedt, ma általánosult már. Örömmel constatálhatjuk, hogy a bűnvádi eljárás eme fontos terén is ezen törvényszék a dicséretes példával előrement. Az inveterált balfogalmak mindinkább eltűnnek. A büntető eljárás codificatiójának úgy a felső fokokon, mint az első folyamodásban mind jobban készül a talaj.

— **A schweizi kantonok egyikének, Luzernnek** nagy tanácsa elé egy képviselő oly értelmű határozati javaslatot terjesztett, hogy a földmivesek vagy iparosok tulajdonát képező telkek, a mennyiben «*családi otthon*» gyanánt vannak a telekkönyvben felvéve, a végrehajtás alól kivonhatók legyenek, ha értékök a 20000 frankot meg nem haladja. E határozati javaslat megvitatását a nagy tanács igen fontosnak jelentette ki s elhatározta, hogy további intézkedés megjelétele végett a javaslatot a kormánytanács elé fogja terjesztetni.

— **A «Hof- und Gerichtsadvokat»** czim iránt az osztrák ügyvédek közt évtizedek óta folynak a viták. Tudvalevőleg ezen czimet azon ügyvédek használhatják, kik Bécsben, Grätzban, Linczbén vagy Salzburchban bírnak irodával, mivel ezen városokban voltak hajdan azon hatóságok, a melyeknél valóképviselettel járt a «Hof- und Gerichts.» Legújabbán Bécsből egy Hof- und Gerichtsadvokat Bécsnek egyik külvárosába (Vorort) tette át irodáját és ott tovább használta a czimet. A külvárosi kollegák ebben sérelmet találtak és számos tanácskozás után a bécsi ügyvédi kamarát felszólították, döntené el elvileg a kérdést, vajon az ügyvéddel Bécsből és különösen Bécs valamelyik külvárosába elvándorol-e a czim is. A kamara válaszmánya beható történeti kutatások nyomán köriratilag indokoltan kijelenté, hogy az illető czim az ügyvéddel *nem* vándorol, és Bécsset illetőleg csakis azon ügyvédek használhatják, a kik a szoros értelemben vett Bécs városában tartják irodájukat.

— **Az 1873-iki közgazdasági krízis** egyik szülő-okára élénk világot vetnek az alábbi adatok, melyeket a német részvénytársasági törvényjavaslat indokolásából merítünk. Az 1871. év előtt volt Poroszországban összesen 203 részvény-társaság; 1871-ben keletkezett 203, 1872-ben 478, 1873-ban (májusig) 162. Vagyis 3 év alatt 873, azaz *négyszerese* az 1871. előtt létezett társulatok számának. Az 1871. előtti részvénytársaságok összes alaptőkéje 2192.156.494 Márka; átlag tehát minden egyes 1871. előtti társaság alaptőkéje 10.798.800 Márka. Az 1871—73-ban keletkezett 843 társaságnak pedig összes alaptőkéje 2484.872.128 Márka; átlag egy részvénytársaság alaptőkéje csak 2.947.654 Márka, tehát a régi társulatok átlagos alaptőkéjének még $\frac{1}{3}$ -át sem éri el. Volt több társulat, melynek alaptőkéje a 100.000 Márkát sem érte el. Az 1169 részvénytársaság közül 263, tehát csaknem $\frac{1}{4}$ conversio útján keletkezett, vagyis magánvállalatok, egyéni cégek, közkereseti társaságok részvénytársaságokká való átalakulása után. Jellemző az alaptőke felemelésének statistikája. 171 társulat eredeti 1108.469.685 Márka alaptőkéje felemeltetett 695.631.053 Márkával, tehát 63 % al. Gyakran az alaptőke tizenegyszeresen, sőt vannak esetek, hogy *harminczszórosan* fel lett emelve. Ezen tények nagyon közel helyezik azon gyanut, hogy az alapításnál csak igen ritkán volt a vállalat objectiv szükségessége az irányadó. A krízis után 176 társaság csőd kikerülése végett kénytelen volt alaptőkéjét reducálni; 318 társaság liquidált, 84 csődbe ment. 57 csődben a részvényesek semmit sem kaptak, 43 csődben a nem előjogosított hitelezők 6—59 %-ot kaptak; 2 csődben még az előjogosított hitelezők sem kaptak semmit. Az eddig befejezett liquidatióknál a részvényesek elvesztettek 441.748.027 Márkát; az eddig befejezett csődöknél elvesztettek 103.880.027 Márkát, vagyis összesen — eltekintve a reductio által szenvedett veszteségektől — 345.628.054 Márkát.

Lapunk előfizetőinek a jövő heti (ez évi utolsó) számhoz mellékelve küldjük meg a fülap egész évi tartalommutatóját.

Mai számunkhoz postai utalvány is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Széchenyi-tér 5—6. sz.).

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre . . . 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre . . . 3 .

TARTALOM: Vajon és mennyiben zárja ki a btk. 1. §-a az analogia alkalmazását a büntetőjogban? Dr. WERNER REZSŐ kassai jogakadémiai tanártól. — Észrevételek a közjegyzői novellaris törvényjavaslatra. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnyói kir. közjegyzőtől. — Birói szervezetünk reformkérdései. Dr. FAYER LÁSZLÓ budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A vagyonátadási szerződésekről. SZTEHLO KORNÉL budapesti ügyvédtől. — A nagykőrösi eset és a magánindítvány. Dr. JANCsó GYÖRGY budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

Vajon és mennyiben zárja ki a btk. 1. §-a az analogia alkalmazását a büntetőjogban?

Dr. JANCsó GYÖRGY «A nagykőrösi eset és a magánindítvány» cím alatt e lapok hasábjain egy cikksorozatot tesz közzé, melyben a többi közt a kérdésben forgó esetnek azon megoldási módozatára is reflectálva, melyet én a «*Büntető Jog Tára*» V. köt. 23. sz. tüzetesebben kifejtettem, arra vonatkozólag csak azt jegyzi meg, hogy azt de lege lata alapján elhibázottnak tartja, és ez állításának beigazolására hivatkozik a btk. 1. §-ára melynek «első bekezdése kizár minden analogiát;» hivatkozik továbbá az idézett §. indokolására is (Anyaggyűjt. I. k. 170—1. l.) és ennek alapján hozzáteszi: «Mi tehát úgy a törvény világos szövege, mint az indokolás kifejezett szavai melletti, felmentve érezzük magunkat azon *transcendentalis* megkülönböztetés czáfolatától: «hogy a törvénynek az analogia alkalmazását egyáltalán kizáró rendelkezése csak bűncselekmény tényálladéka s erre is csak pozitív irányban, de nem a büntetethezesség föltételeire vonatkozik.»

Minthogy én cikkírónak ezen szavaiból azt következtetem, hogy ő a btk. 1. §-ának értelmére nézve annak alkalmazása terjedelmét illetőleg tévedésben van; továbbá, hogy az általa *transcendentalis*-nak nevezett megkülönböztetést és annak jelentőségét félreérti, ez okból alkalmat veszek ugyancsak e lap hasábjain mindkettőre nézve felvilágosító és helyreigazító nézeteimet előadni, annyiival inkább, mert tartok attól, hogy az ő, nézetem szerint hibás fölfogását többen is osztják.

Mindenekelőtt azt kívánom kimutatni cikkírónak, hogy a fenebb jelzett megkülönböztetés nemcsak nem *transcendentalis*, de a jogalkalmazás terén is kellőleg értékesíthető realis jelentőséggel bír. Hogy már eleve is minden félreértést kikerüljek, szükségesnek látom constátálni, hogy fenebb idézett nyilatkozatomban két különbség van kiemelve: u. m. a bűncselekmény *tényálladéka* és annak *büntetethezessége* közti különbség; és azután a tényálladék *pozitív* és *negatív* iránya közti megkülönböztetés. Szerintem ezek egyikét sem lehet pusztán *transcendentalis*nak nevezni.

Nem az *első*. Ugyanis mi értendő jogászilag s a btk. 82. §-a értelmében is a bűncselekmény *tényálladéka* alatt? E kérdésre művemnek («a jog általános elvei») 115. §-ában a következő feleletet fogja találni cikkíró: «a bűncselekmény tényálladéká alatt mindazon és csakis azon elemek és ismérvek összessége értendő, melyek valamely bűncselekmény lényéhez, illetőleg létéhez tartoznak, úgy hogy azok

nélkül a bűncselekmény nem gondolható létezőnek és nem is létezik.» Minden egyes bűncselekményfajnak (pl. lopás, rablás, gyilkosság) megvannak saját szerű törvényes ismérvei, melyek fogalmi kellékeit képezik, s melyeket a btk. minden egyes bűncselekmény definitiójánál tüzetesen ki szokott emelni. Ha már mostan a bíró valamely bűncselekményfajnak törvényes ismérveit adott esetben a bebizonyítva létező tényekben (tényállás) megvalósítottaknak ismeri föl, azt fogja mondani, hogy azon bűncselekményfajnak tényálladéká létezik; más szóval ez vagy az a büntetendő cselekmény el van követve, az létezik. Tehát a bűncselekménynek (pl. lopás), mint büntetendő, azaz az állam részéről büntetéssel sújtandó cselekménynek tényálladéká a fogalmát képező törvényes ismérvek összerű lététől függ. De abból, hogy adott esetben constátáltatik, miszerint ez vagy az a bűncselekmény létezik, még nem következik, hogy az egyuttal büntetendő is, vagyis reá a törvényesen fenyegetett s törvény szerint kiszabandó büntetést egyuttal alkalmazni is lehet; mert adott esetben a létezőnek constátált bűncselekményre vonatkozólag foroghatnak fen oly ténykörülmények, melyek következtében a törvény rendelkezése szerint büntetést nem lehet, illetőleg nem szabad alkalmazni, s melyeket ennél fogva méltán lehet nevezni a *büntetethezesség föltételeinek*. Ilyen föltételt képez pl. az *elévülés*, a bűnkisérletnél az önkéntes elállás, és realis megbánás, a magánindítványi bűncselekményeknél a magánindítvány előterjesztése stb. Megvilágító például — szolgálhat itt épen a nagykőrösi eset. Nemde itt constátálva lett az erőszakos nemi közösülés tényálladéká és még sem lehetett azt megbüntetni; miért? mert a magánindítvány nem volt jogosan előterjesztve, a jogos magánindítvány előterjesztése hiányzott. Az erőszakos nemi közösülés *büntetendő* esete létezett és még sem volt *büntetendő*. Nem tudom, capiscálja-e cikkíró most már az itt példával is illusztrált különbséget a bűncselekmény *tényálladéká* és annak *büntetethezessége* közt: ha capiscálja, be fogja látni, hogy e különbség épen nem mondható *transcendentalis*nak, hanem az magának a törvénynek intézkedéseiben is megvan s a jogalkalmazás szempontjából is realis értékkel bír, mert két különböző realis jelentőségű fogalom közti különbséget kívánok az által megjelölni. Hogy a különbség, illetőleg az ezt megjelölő elnevezések cikkíró előtt eddig talán ismeretlenek voltak, azt megengedem, meglehet, hogy épen ez oknál fogva tartotta azt *transcendentalis*nak, de jövőre azt hiszem más nézetben lesz. Ennyit elégnek tartok az első különbség értelmének megvilágítására.

A mi már most a másik különbséget illeti t. i. a bűncselekmény tényálladékának *pozitív* és *negatív* irányát; ennek megvilágítására a következőket tartom szükségesnek előadni. Minden bűncselekmény tényálladékában kétféle elemeket, kétféle ismérveket lehet megkülönböztetni, egyrészt azokat, melyeknek tényleg megvalósítva kell lenniök, hogy az illető bűncselekmény létéről, tényálladékáról szólni lehessen; miért is ezek méltán nevezhetők a tényálladék pozitív kellékeinek, miután azoknak *lételétől* függ a tényálladék léte. Ily értelemben szólok én a tényálladékról *pozitív* irányban. De másrészt vannak oly ismérvek is, melyek ha adott esetben

lét-znek, a bűncselekmény lételét, tényálladékát kizárják, a melyeknek tehát *nem léte* eredményezi a tényálladék lételét; miért is én ezeket a tényálladék *negatív* jelenségeinek szoktam mondani. Ide tartoznak a beszámítást kizáró okok mind. A bűncselekmény tényálladéka ez okok szempontjából tekintve *negatív irányban* jelenkezik. Miként láthatja cikkíró, az itt jelzett megkülönböztetésnek is realis alapja van, az a btk.-nek különböző intézkedéseiben is nyilatkozik, mert egészen más a tényálladék *lételéről*, ezt eredményező föltételekről és kellékekről, tehát a tényálladékokról *pozitív* irányban szólni és egészen más ismét a tényálladék *nem lételéről*, azaz ezt eredményező s ennél fogva a beszámítást kizáró okokról, szóval a tényálladékról *negatív* irányban beszélni. Ha van valami különös, idegenszerű, vagy miként Dr. Jancsó mondja transcendentalis e megkülönböztetésnél, úgy az bizonyára csak a különbség megjelölésére használt kifejezésekben létezik, melyek helyesek vagy helytelenek lehetnek, de magát az azok által megjelölni s feltüntetni kívánt megkülönböztetést, mely valóban létezik, nem lehet annak mondani.

És most miután a cikkíró által transcendentalisnak nevezett megkülönböztetés realis jelentőségét kimutattam áttérek felszólalásom másik tárgyára, t. i. a btk. 1. §-ának magyarázatára. Azt mondtam, hogy cikkíró e §. értelmére, értelmi körére nézve is tévedésben van, ő ugyanis azon véleményben van, hogy az 1. §. úgy szövege mint indokolása szerint minden analogiának alkalmazását kizárja a büntetőjogban, tehát szerinte a bírónak semmiféle esetben sem volna szabad akár analogia legist, akár analogia jurist alkalmazni, mert ez a btk. 1. §-ával ellenkeznék. De hát igaz-e ez? Én azt határozottan kétségbe merem vonni, miért is azon kérdést vetem föl: vajon és mennyiben zárja ki a btk. 1. §-a az analogia alkalmazását a büntetőjog terén?

Nézetem szerint e kérdés helyes megfejtésénél nem szabad szem elől téveszteni a btk.-nek egyes intézkedései közt létező különbséget, mely azoknak különböző természetében és hatályaiban nyilvánul s melynél fogva azok az analogia alkalmazhatása szempontjából sem eshetnek ugyanazon elbírálás alá. Cikkíró tévedésének okát is épen abban látom, hogy ő e különbséget nem méltatta figyelemre.

Én a btk. intézkedéseinek *három fő különbségét* emelem itt ki; azok közül némelyek a bűncselekmények *tényálladékára* részint *általában* (általános rész), részint *különösen* (különös rész) vonatkoznak, mások ismét a netán adott esetben létező bűncselekmény *büntethetőségére*, a büntetés özszerű alkalmazására vonatkoznak, végre oly intézkedések is foglaltatnak a btk.-ben, melyek a bűncselekményeknek részint *általában* (általános rész), részint *különösen* (különös rész) *negatív büntetendőségére* s ennyiben a *büntetés bírói kiszabására* birnak befolyással. Példákkal illusztrálom e különbségeket: a kísérlet, a bűnrészvételek, az egyes bűncselekmény fogalmát meghatározó törvényes intézkedések a *tényálladéokra* és erre is *pozitív* irányban vonatkozó intézkedések, míg az ellenállhatlan kényszer, a végszükség, a jogos védelmet, gyermekkort stb. illető intézkedések, szintén a tényálladékra vonatkozó intézkedések ugyan, de *negatív* irányban. Azután a bűnkísérletnél az önkéntes elállást és realis bánatot, a magánindítványu bűncselekményeknél a magánindítványt, és általában a bűntevo halálát, az elévülést illető törvényes intézkedések mind a büntetés alkalmazhatását, a *büntethetőséget* érdeklő intézkedések. Végre, hogy többet ne emlitsék, a btkv. 92. §-ában tett intézkedés nemde a *büntetés kiszabására* vonatkozik.

E különbséget tartva szem előtt most már azt kérdezem: a btkv. 1. §-a valamennyi intézkedésnél kizárja-e az analogia alkalmazását? Igen vagy nem? Cikkíró szerint igen, szerintem azonban nem, mert én a fennebb kimutatott s cikkíró által transcendentalisnak nevezett különbségeket tartva szem előtt, most is azt állítom: «hogy a törvénynek az

analogia alkalmazását egyáltalán kizáró rendelkezése (1. §.) csak a bűncselekmények tényálladékára s erre is csak pozitív irányban, de nem a büntethetőség föltételeire vonatkozik.» És ez állításomat úgy a törvény szövegéből, mint az indokolásból bebizonyíthatni vélem.

Ugyanis mit mond a btk. 1. §-a? E §. szavai ezek: «*Büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít.*» Mi van itt kifejezve, mit akar a törvény itt kijelenteni? Semmit egyebet, mint csak azt, a mit ez axioma: «*nullum crimen sine lege poenali*» is kifejez, mely szerint a bíró oly cselekményt, mely a btk.-ben nincs büntettnak vagy vétségnek nyilvánítva, meg nem büntethet, büntetendő cselekményként nem traktálhat. Addig, míg codicált büntető törvények nem léteztek s a törvényhozás a kor fejlődéséhez nem alkalmazkodva az erkölcsi követelmények színvonalától messze elmaradt; a bíróság volt kénytelen átvenni a törvényhozó hivatását s a concret eset megítélésénél nem a törvényből fejtve ki az irányadó szabályt, hanem saját egyéni szempontjából viszonyítva a cselekményt az erkölcsi és állami rendhez, azt büntetendőnek nyilvánítani, a szerint, a mint az saját egyéni eszméje szerint amazzal ellentétben lenni vélte. E szerint a bíró büntetett oly cselekményt is, mely törvény szerint nem volt az, ő keresztelte azt el büntetendővé, sütötte reá a büntetendőség bélyegét, szóval számos cselekménynek megbüntetése egészen a bírói arbitriumtól és nem a törvénytől függött; ez állapotnak, mely hazánkban is a legújabb időkig fönállott, kívánt véget vetni a btk. 1. §-a s a büntetendő cselekmény lételének megítélésére nézve az egyéni nézet s annak ingatag megállapításai helyébe a törvény szilárd és határozott rendeletét léptetni hatályba. Az 1. §. szerint a bíró csak azon cselekményt tekintheti büntetendőnek (büntettnak vagy vétségnek), mely a törvényben, ennek különös részében annak van nyilvánítva; és kérde, miből ismeri meg a bíró, hogy az adott esetben fenforgó cselekmény büntetett vagy vétséget képez, illetőleg a törvényben annak van nyilvánítva? Nemde a törvény különös részében fölso-rolt egyes bűncselekményfajok törvényes fogalomhatározásai, illetőleg az itt kiemelt törvényes ismérvek egyenként és összesen fognak erre nézve a bírónak irányadásul szolgálni; azt fogja nézni a bíró, vajon a fenforgó s bebizonyított cselekmény foglalja-e magában valamely büntettnak vagy vétségnek megfelelő törvényes ismérveit mind, ha azt tapasztalja, hogy abban semmiféle, a törvény által büntettnak vagy vétségnek nyilvánított cselekménynek ismérvei föl nem ismerhetők, hogy egy szóval az a törvény szerint büntetett vagy vétséget nem képez, azt büntetendő cselekményként nem fogja traktálni, mert az 1. §. tiltja ezt neki; a bíró büntetetté vagy vétséggé nem teheti azt, a mi törvény szerint nem az, itt tehát az analogia alkalmazásának egyáltalán nincs helye, mert a bíró a cselekmények *büntetendőségének körét* a törvény világos rendelkezése ellenére önkényileg ki nem terjesztheti.

Hogy az 1. §. szövege sem többet, sem kevesebbet nem akar kifejezni, mint csupán azt, hogy büntetett és vétséget csak az oly cselekmény képez, mely valamely a törvényben körülírt büntetett vagy vétség fogalmát rejt magában és hogy ennél fogva a bíró büntetett és vétséggé semmiféle cselekményt nem qualificálhat, mely a törvény szerinti büntettnak vagy vétségnek ismérveit nem tünteti föl, azt az indokolás világos szavai is eléggé bizonyítják. A szerint ugyanis az 1. §. első bekezdése azt jelenti, hogy «senkit sem szabad büntetett vagy vétség miatt büntetni, ha nem követett el oly cselekményt, mely *ismérveinek* tüzetes meghatározása mellett a jelen törvényben büntettnak vagy vétségnek nyilvánítottik.» ... A törvény mondja meg, hogy valamely cselekmény képez-e büntetett vagy vétséget; s mindjárt a törvénykönyv elején adja azon nagyfontosságú biztosítékot,

mely szerint az esetben, ha a cselekmény nem bír azon ismérvekkel, melyek a törvény szerint a büntett vagy vétség, illetőleg bizonyos büntett vagy vétség léteire megkívánatnak, azon esetben a bíró e czimen nem ítélheti el a tetteit.»

Nincs-e itt mindenütt csupán oly cselekményről szó, mely valamely *büntettnek* vagy *vétségnek törvényes ismérveit* rejti vagy nem rejti magában? ez pedig nem fejez ki mást, mint csupán a büntett vagy vétség *tényálladékának* lételetét vagy nem lételetét. Tehát az indokolás is mutatja, hogy az 1. §. rendelkezése csupán a büntett vagy vétség lételetére, tényálladékára, a büntettek és vétségek törvényes fogalmaira, fogalom körére vonatkozik. Hogy ez így van, még világosabban kitűnik az indokolás következő szavaiból: «Mi képezi a büntett és a vétség *alkotó elemeit*? s mily *elemeknek* kell találkozniuk, melyeknek kell kizárva lenniök, hogy valamely *büntetendő* cselekmény létezzék? ennek meghatározása ezentúl kizárólag a törvény feladatát képezi, ezzel szemben a bíró föladata nem lehet egyéb, mint a törvény rendelkezésének, ennek szavai és értelme szerinti alkalmazása a tetteleg fenforgó egyes esetekre.»

Ha tehát a btk. 1. §-ának az analogia alkalmazását kizáró rendelkezése úgy a szöveg helyes értelmezése, mint az indokolás szerint a büntettnek vagy vétségnek törvényes ismérveit magában rejtő cselekmény léteire, tényálladékára vonatkozik, mi következik ebből? Nemde az, hogy a btk.-nek azon rendelkezései, melyektől a cselekménynek büntetté vagy vétséggé minősítése, helyesebben szólva annak megítélése, constatálása: vajon adott esetben a cselekmény a törvényben büntettnek, illetőleg vétségnek minősített cselekményt képez-e vagy nem, nem függ, az 1. §. értelme körén kívül esvén, annak az analogiát kizáró intézkedése alá nem tartozhatnak; ezeknél tehát én az analogia alkalmazásának kérdését nyílt kérdésnek tekintem, melynek fejtegetésével e helyütt annyival kevésbbé foglalkozhatom, mivel az azonkívül, hogy messze vezetne, felszólalásom célkörén kívül is esik.

Az imént jelzett rendelkezések körébe tartoznak első sorban azok, melyek a bűncselekmény *büntethetőségének föltételeire* vonatkoznak, ezek a büntett vagy vétség lételetét már fölteszik s annak csak büntethetőségét teszik kérdésessé. Például hozom föl a magánindítványt; azt hiszem cikkíró sem fogja állítani, hogy ez befolyással van a cselekménynek büntetté vagy vétséggé minősítésére, a magánindítványnak büntetőjogi jelentősége fölteszi azt, hogy a büntett vagy vétség valóban elkövetve létezik; a hol nincs büntett vagy vétség, magánindítvánnyal szó sem lehet; csak ha a büntett vagy vétség valóban létezik, ha a bíró a fenforgó cselekményben büntettet vagy vétséget lát fenforogni, lehet szó arról, vajon az eljárás megindításának s ennek folytán a büntetés alkalmazásának helye van-e vagy nincs; ha a büntett vagy vétség magánindítványu, a magánindítványnak előterjesztése a jogosított fél részéről a kellő időben okvetlenül szükséges okhoz, hogy a bűnvádi eljárás a miatt megindíthatassék s a büntetés alkalmaztathassék. Ha pedig a dolog így van, akkor a magánindítványra vonatkozólag tett törvényes intézkedés nem esik az 1. §. alá és így reá nézve az analogiának alkalmazása, legalább az 1. §-nál fogva, nincs kizárva; az aztán más kérdés: vajon egyáltalán helye van-e itt az analogiának, vagy nincs-e kizárva más okoknál fogva annak alkalmazása, illetőleg mikor van annak helye, mikor nincs. Én a nagykörösi esetre vonatkozólag említett értekezésemben kifejtett nézetemet még most is föntartom, mert én azon nézetben vagyok, «hogy a kivételek (milyen a magánindítvány előterjesztésének joga), mint a szabálynak (ex officio eljárás) megszorításai stricto sensu veendőek, és hogy ennél fogva a szabálynak, a szabály hatályosságának rovására a kivételnek (az indítványnak) joghatályát terjesztendő ki, ha az analogia juris alkalmazhatását kizárva, azt a sértett fél halála

után is fenmaradónak állítanók. Ezt ajánlom én itt cikkírónak figyelmébe.

De azon rendelkezések körébe, melyek a btkv. 1. §-a alá nem esnek, tartoznak azok is, melyek a büntett vagy vétség relativ büntetendőségére s ezzel a büntetés kiszabására vonatkoznak; mert hiszen ezekről sem függ a cselekménynek, mint büntettnek vagy vétségnek léte, hanem csak a megfelelő törvényes büntetésnek birói kiszabása a létezőnek constatatált büntetettre vagy vétségre. Igaz ugyan, hogy az indokolás egyik helyen ekép szól: «az első bekezdés kizár minden analogiát, kizárja a bíró arbitriumát a cselekménynek büntetté és vétséggé minősítésére nézve,» miből aztán azt lehetne következtetni, hogy miután a correctionalisatio elvénél fogva a bíróság kiszabandó vagy kiszabott büntetés a cselekménynek büntetté vagy vétséggé minősítésére befoly, ennek következtében az indokolás szerint a büntetés kiszabására vonatkozólag tett intézkedések is az 1. §. rendelkezése alá esnek. Ez azonban téves következtetés volna; mert nézetem szerint az indokolásban, mely az 1. §-t értelmezi, nem a correctionalisatio elve szerinti minősítésről van szó, hanem a cselekményeknek törvényes minősítéséről büntetté vagy vétséggé, mely egyedül a törvényes ismérvek lételetétől függ. Épen ezen az 1. §-ban kifejezett törvényes minősítés vagyis az 1. §-nak az a rendelkezése, hogy büntettet vagy vétséget csak az a cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánított, oka annak, hogy azt a cselekményt, a mely a büntettekéről és vétségekről szóló btk.-ben büntettnek vagy vétségnek van qualificálva, absolute nem lehet *kihágássá* minősíteni, habár talán adott esetben a kihágás büntetése alkalmaztatnék is, hogy tehát itt a correctionalisatióknak vége szakad.

Egyrészt e körülmény, hogy t. i. a btk. 1. §-a a vétség és kihágás közt a correctionalisatiót kizárja, s másrészt a büntett és vétség közt annak helye van, mutatja azt, hogy a btk.-nek a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezései az 1. §. exclusiv intézkedése alá nem esnek; következésképp azokra nézve is az analogiának alkalmazása nyílt kérdés. Szerintem az analogia alkalmazása itt egyéb oknál fogva sincs kizárva. Én csak egy esetet hozok föl igazolásul. Egy valaki explosio által többeknek halálát okozta, tehát többszörös — tegyük föl — gyilkosságot követett el. Kérdezem, bűnhalmazat-e ez vagy nem? ha az, milyen bűnhalmazat, észmei vagy anyagi? Eszmei nem lehet, mert a 95. §. kizárja; de anyagi sem lehet, mert a 96. §. is kizárja azt. Nézetem szerint itt arra nézve, melyik bűnhalmazat szerint büntetessék az eset, az analogia határozhat csak.

Hátra van még azon állításom igazolása, hogy a törvénynek az analogia alkalmazását egyáltalán kizáró rendelkezése csak a bűncselekmények tényálladékára és erre is csak *positiv* irányban vonatkozik. Mit értek én ez alatt, azt már fennebb elmondottam. Nézetem szerint ugyanis az állami törvényhozás az 1. §-ban az állam büntelőjogának tárgyi terjedelmét, azaz azon *határt* kívánja megjelölni, a meddig az állam a cselekmények megbüntetését illetőleg mehet az állampolgárok szabadságának, jogkörének megsértése nélkül, s a melyen túl — legalább büntetettért és vétségért — sem ő büntetést nem követelhet, sem a bíró meg nem állapíthat, mert minden cselekmény a büntettek és vétségek körén kívül esik. Ezen határon belül általában az állam nem csak jogosítva van, de első sorban *köteles* is — a társadalmi jogrend követelménye szerint — büntetni. Ha valamely cselekmény lőn elkövetve, mely benső törvényes ismérvei szerint büntettet vagy vétséget képez, az állam köteles büntetni, ha pedig az nem büntett vagy vétség nem szabad büntetnie. Erre nézve példa hazai praxisunkban is előfordult; egy curiai ítélet az esküvel meg nem erősített hamis tanuvallomást nem büntetendőnek ítélte, még a hamis tanuvallomás kísérletét sem látta benne. De

az állam büntető joga és kötelessége eme határainak körülírásával még nem elégszik meg, hanem azokon belül még más *megszorítást* is tesz, a mennyiben bizonyos esetekben különös okokból lemond büntető jogának gyakorlatáról; ily okok például a végszükség állapota, a jogos védelem stb., ez okok következtében tehát az illető büntettnél vagy vétségnél a büntetőjog szintén kizártnak tekintendő, az állam ily esetben *nem köteles* és ennyiben nincs jogosítva büntetni.

Az állam, mint ebből látható, büntetőjogát *két irányban* szorítja meg; egyrészt *positív* irányban, midőn az egyes büntettek és vétségek fogalmát (tényálladék) meghatározza, és másrészt *negatív* irányban, a beszámítást kizáró okok iránt intézkedve. Ha már most a btk. 1. §. szövegének értelmét vesszük, abban, legalább nézetem szerint, csak a büntetendő cselekmények körének *kiterjesztése* van megtiltva és kizárva, nem pedig azon körnek *megszorítása* is; csak az van mondva, hogy az állami büntetőjogot nem szabad kiterjeszteni, de nem az, hogy azt megszorítani nem szabad. Ebből aztán látható az is, hogy az 1. §. az analogia alkalmazását csak a tényálladék körére, (positív irány) nem pedig az azt kizáró okokra nézve is (negatív irány) zárja ki. Vajon ez utóbbiaknál az analogicus kiterjesztének helye van-e vagy nincs egyébként, az más kérdés, mely nem ide tartozik.

Mindezek után megköszönve czikkírónak, hogy alkalmat adott nézeteim bővebb kifejtésére, csak azt jegyzem meg, hogy: *«qui bene distinguit, bene docet.»*

Dr. Werner Rezső.

ÉSZREVÉTELEK

a közjegyzői novelláris törvényjavaslatra.*

A javaslat 23. §-ában nem tartom helyesnek azon intézkedést, hogy a gyámhatóság indokolás mellett a hagyatékok elintézését közigazgatási tisztviselőkre bízhatja. Miután a közjegyzői díjak a szolgabírák által a hagyatéki tárgyalásokért felszámíttatni szokott díjak mérvére leszállítottak, az által, ha a gyámhatósági hagyatékok tárgyalása kivétel nélkül a közjegyzőkre bízatik, a kiskorúak érdekei legkisebb sérelmet sem szenvednek, sőt azok előnyben részesülnek, a mennyiben ügyeiknek szakavatottabb közegek általi gyorsabb elintézése biztosíttatik. Ha pedig a javaslat fenti szakasza jelenlegi szövegezésében meghagyatik, a lehetőség mindig fenforog arra nézve, hogy a közjegyzőktől a gyámhatósági megbízások nagy része elvonathassék, mi által a törvényjavaslatnak főcélja a közjegyzői intézménnyel nem rokonszenvező gyámhatóságok által meghiusíthatatnék.

A javaslat 23. §-a után következő új szakaszt ajánlom:

Az 1874: XXXV. tcz. 125. §-a olyképen módosítandó, hogy a végrendelet kihirdetése a hagyatéki tárgyalás vezetésével megbízott kir. közjegyző hatáskörébe tartozik.

Eltéktelve attól, hogy miután a törvény nemcsak végrendeletek felvételét, de azok őrzését minden aggály nélkül s a közhitelesség jellegével a közjegyzőre bízta, nem látok okot arra nézve, hogy egy sokkal csekélyebb jelentőségű cselekvény: a kihirdetés, mi nem egyéb mint a végrendeletek tartalmának az érdekeltekkel való megismertetése, a közjegyzőre ne volna bízható, mi szükséges azért is, mivel a végrendeletnek a bíróság általi kihirdetése, főleg ha, mint rendesen történik, a végrendelet csak a tárgyalásnál mutattatik fel, a hagyatéki eljárás befejezését hónapokkal hátráltatja, s a felek részére, kik a kihirdetéshez külön határnapra szoktak a bíróság által beidéztetni, felesleges fáradsággal, időmulasztással s költséggel jár.

A 24 §. két első bekezdése eképp volna módosítandó:

* Befejező közl. — Az előző közleményeket 1. a 45. és 48. számokban.

«A hagyatéki tárgyalás a közjegyző belátása szerint a hely színén vagy a közjegyző irodájában tartható.»

A helyszínén való tárgyalás, mely az 1877: XX. tcz. 244. §-a által kötelezőleg lett kimondva, czélszerűtlennek bizonyult; egyrészt azért, mert a haláleset felvételi jegyzőkönyvek s hagyatéki leltárak rendszerint oly tökéletlenül s hiányosan szoktak készítettetni, hogy azok alapján kevés hagyaték tárgyalható be az első tárgyalásnál s vagy újabb vagyonnak felvétele, vagy újabb örökösök beidézése válik szükségessé, s másrészt és különösen azért, mert a telekkönyvi állapotok igen sok esetben annyira zavarosak, hogy a tárgyalás folyamában a telekkönyvnek betekintése s a felek utmutatása után az örökhagyó jogelődeinek nevének álló ingatlanok telekkönyvi állásának kinyomozása válik szükségessé, a mi, ha a tárgyalás a közjegyző székhelyén tartható, a telekkönyvi hivatalban azonnal megejthető, s ellenesetben a feleknek újabb beidézése által az ügynek elintézése szenved késedelmet, s végül a költség is nagyobb a helyszínén tartott tárgyalásnál, mi a felekre nézve, kiknek a közjegyző székhelyét képező városban egyéb dolgaik is vannak, elkerülhető, a minélfogva a gyámhatóságok is eltértek a 244. §-nak kötelező alkalmazásától.

A 25. §. kiegészítendő lenne ezzel:

«Az igazságügyminister felhatalmaztatik arra, hogy egyes közjegyzők indokolt kérelmére megengedhesse, hogy azok a 100—200 frt értékig terjedő hagyatékoknál az Ia) illetve IIa) alatti díjakat szedhessék. A közjegyzői díjak biztosítására nézve a hagyatéki bíróság az örökösödési illetékek biztosítására nézve fenálló szabályok szerint jár el.

A díjmentes tárgyalás több gyámhatóság által, melyek az összes hagyatékokat kiadják a közjegyzőknek, azokkal létrejött egyezés által eddig is olyképen szabályoztatott, hogy csak a 100 frt értéket meg nem haladó hagyatékok tekintetnek díjmenteseknek, mely értékminimum jövőre nézve annyival inkább fentartandó, mivel ezentúl a díjak a nagyobb hagyatékoknál sokkal csekélyebbek lesznek, mint eddig voltak, de ezen felül azért is, mert a felsővidéki megyékben az ingatlanok szétदारabolása s az általánosan szokásos alacsony leltári becslések mellett a hagyatékok egyharmada, sőt néhol fele olyan, hogy a 200 frt cselekvő értéket meg nem haladja; miért is az igazságügyminister ur lenne feljogosítandó, hogy tekintettel az egyes vidékek viszonyaira a díjmentes tárgyalás kötelezettségét csak a 100 frtot meg nem haladó hagyatékokra nézve kívánhassa.

Miután pedig a közjegyzői díjak a javaslat szerint igen alacsonyak, nem lehet a közjegyzőt kitenni azon eshetőségnek, hogy még e csekély díjai is elveszszenek; miért is igen méltányos, sőt szükséges azon intézkedés, hogy a bíróság a ki nem fizetett közjegyzői díjak iránt zálogjogot a beszavatoló végzéssel a hagyatéki ingatlanokra bekebelezze, ugy a mint ez az örökösödési illetékekre nézve ki van mondva.

A díjakra nézve helyeslem, hogy azok — főleg ha a nagykorúakra nézve is kötelező hagyatéki eljárás elfogadtatnék — leszállíttatnak, sőt az 1000 frtot meg nem haladó hagyatékok után járó díjfokozat ellen sem teszek észrevételt; azonban hogy a sok kis hagyatékra fordított meddő fáradság némileg kiegyenlítve legyen, igen kíváncs, hogy az 1000 frton felüli hagyatéknál a díjak mérsékelten emelteszenek.

A javaslat 29. §-ánál bátor vagyok azon észrevételt tenni, hogy miután az 1881: LX. tcz. 154. §-ának azon intézkedése, hogy a telekkönyvi hatóság székhelyén tartandó árverésre rendszerint egy bírósági tag vagy kir. közjegyző küldetik ki, — a gyakorlatban néhol olyan tág magyarázatban részesül, hogy «a bírósági tag» kifejezés alatt nemcsak a bírák, de bírósági hivatalnokok, sőt végrehajtók is értetnek, mi a törvény inteniójával ellenkezik, —

épen azért minden kétely elkerülése végett a javaslat 29. §-ában határozottan óhajtanám kimondva látni azt, hogy a helyben tartott árverések mindig kir. közjegyzőkre bízandók.

A mi pedig ugyanezen szakasz második kikezdésében foglalt azon intézkedést illeti, hogy az ingatlanokra vezetett végrehajtások mindig közjegyző által végzendők, ehhez nem járulhatok hozzá, egyrészt azért: mert míg a végrehajtói intézmény fenáll, biztosítani kell a végrehajtók részére a megélhetés eszközeit, s másrészt a közjegyzőségnek feladatával összeegyeztethetlenné tartom az alárendelt végrehajtói cselekmények teljesítését; a közjegyzői hatáskörnek ily irányban való kiterjesztése által a közjegyzői intézmény valódi magasabb céljaitól elvonatnék s tagjai iránt az annyira szükséges közbizalom megrendülne.

Egyebekben a törvényjavaslatnak elfogadását melegen ajánlom.

Dr. Markó Sándor,
kir. közjegyző.

Birói szervezetünk reformkérdései.*

Az esküdszék.

Foglalkoznunk kell még a kormányjavaslat indokolásának némely tételével.

Az indokolás nem hiven tünteti fel az esküdszéki biráskodás jellegét, midőn azt a követelést állítja fel, hogy ha már behozatik Magyarországon az esküdszék, az esküdtek a vádlott «páresei» legyenek, hogy «a néptömeg százszázai közül egy meg nem hamisítható alap és sorrend folytán *esetleg* épen a fenforgó ügy megítélésére» hivatassanak egybe és hogy «az esküdszék lényege, garantiáinak legfőbbje épen abban nyilvánul, hogy a törvény előre meghatározza ugyan azon feltételeket, melyektől függ, hogy valaki az esküdt hivatását gyakorolhassa, — — de ezentul semmiféle választástól vagy emberi akarat által elhatározott sorrendtől nincs többé feltételezve, hogy a képesített ezen vagy azon időben, ezen vagy azon ügyben esküdti hivatásának tetteles teljesítésére szólíttassék; *sorshuzás* vagy bármely más az ember rokon- vagy ellenszenvétől, szándékától, számításától vagy céljától független módszer alkalmazható a kvalifikáltak összehívására.»

Erre elég lesz csupán helyreigazításképp megjegyeznünk, hogy az esküdtek a vádlottnak csak annyiban páresei, hogy ők is nem-hivatalnokok, kik a gyakorlati foglalkozás és a társadalmi rétegek minden sphaeráiból egyesülnek birói hivatásuk teljesítésére; de a mennyiben a tagok *különböző* állása és a *különböző* életnézet érvényesülése ezen biráskodás előnyül tudatik be, ennyiben a pares fogalma egyenesen kizártnak tekintendő. E szót oly megszorított értelemben, hogy az esküdtek mindenben hasonlítanak a vádlotthoz, csak azok veszik, kik az esküdszék eszméjét ad absurdum kívánják vinni, mint pl. HYE-GLUNEK, ki oda concludál, hogy a pares fogalom alapul vétele mellett rablók felett csak rablók ítélnének.

A mi pedig a részvétel *esetlegességét* illeti, az sem játszsza az esküdszéknél azt a fontos szerepet, melyet annak az indoklás és általában az esküdszék némely elvi ellenfele tulajdonítani kíván. A sorshuzásnak csak igen kis tere van az esküdszéki pad megalakításánál; dönt első sorban a qualificatio és a választás. És minthogy eddig is positiv alapon maradtunk érvelésünkben, legcélszerűbbnek látjuk állításunk támogatására Europa némely államainak az esküdszék megalakítására vonatkozó szabványait rövid kivonatban ideiglatni.

Ausztriában az esküdti tisztségre csak oly férfiak hivandók be, a kik

1. harminczadik életévüket betöltötték;
2. írni s olvasni tudnak;

* Az előbbi közleményeket l. a 45., 46. és 50. számokban.

3. vagy egyenes adókban pótlék nélkül évenként legalább 10 frtot, oly helységeken pedig, melyeknek több mint 30,000 lakosa van, legalább 20 frtot fizetnek, vagy tekintet nélkül ezen adótételre, ügyvédek, közjegyzők, tanárok és tanítók valamely fő- vagy középiskolában, vagy valamely belföldi egyetemen a tudori fokot elnyerték.

A községi előljáró a községi képviselő két tagjával évenként szeptember havában összeállítja mindazon egyének névsorát, kik a fenebbi határozmányok szerint az esküdti tisztségre meghívhatók. Ezen ősliszta legalább nyolcz napig közszemlére kiteendő. Ez idő alatt előterjeszthetők ugy a jogosulatlan felvétel, mint a jogosulatlan mellőzés miatti felszólamlások, melyek felett a bizottság határoz. A helyesbített ősliszta áttétetik a járási főnökhöz (Bezirkshauptmann), a ki annak eshetőleg szükséges kijavítása iránt intézkedik. Innen az ősliszta a törvényszék elnökéhez megy. A járási főnök megjelöli az őslisztába felvett azon egyéneket, a kik **értelmességök, becsületességök, jellemzőségeik, valamint a többnyelvű tartományokban nyelvbeli alkalmazhatóságuknál fogva** az esküdti tisztségre kiválólag képesítettnek. A nagyobb városokban a városi előljáróság maga teszi át véleménye kíséretében az őslisztát a törvényszék elnökéhez. Az évi liszta megállapítása végett a törvényszék elnöke bizottságot alakít, mely a következő tagokból áll: a törvényszék elnöke vagy helyettese, a törvényszék három tagja és három bizalmi férfi. Az ülésre meghívatik a politikai országos hatóság képviselője is, de ennek csak informatív szava van. Ezen bizottság dönt végleg az ősliszta iránti felszólamlások tárgyában is. E névsor körülbelül másfél annyi egyént tartalmaz, mint a mennyi az illető év szolgálati lajstroma számára szükséges lesz. A szolgálati év számára szükséges esküdteket a törvényszéknek három tagjából álló bizottság nyilvános ülésben *sorshuzás* útján állapítja meg. Az ügyvédi kamara felhivandó, hogy ezen actusnál egyik tagja által képviseltesse magát. Minden évnegyedre rendszerint 36 főesküdt és 9 pótesküdt sorsolandó ki.

Az esetlegességnek e szerint, az osztrák törvény alapján, csak a legutolsó stadiumban van némi tere, ott a hol az összeállított évi liszta alapján dől el, hogy melyik esküdt melyik évnegyedben működjék. Ha az évi liszta lelkiismeretesen szerkesztetett, az évnegyedi sorshuzás alig változtathat jellegén. — A mit a magyar kormányjavaslat indokolása az 1843-iki kisebbség esküdszéki javaslatára nézve mond, hogy «az nem az általánosan meghatározott kvalifikáltaknak senkitől sem függő, senki által meg nem akadályozható, de másrészt senkinek érdeke által ki sem eszközölhető behívása az esküdt funkciójának teljesítésére, hanem a kvalifikáltak közül külön választás útján való alakítása a functionáló bíróságnak», az ezen osztrák törvényre is áll. A miben pedig az 1843-iki kisebbségi javaslat választási módozata az osztrákétól különbözik, azt nem Magyarország nemzetiségi viszonyai okozzák, mint a kormányjavaslat állítja, (mert hiszen ezek Ausztriában is megvannak), hanem okozták Magyarország akkori aristokratikus rendi alkotmánya és fejletlen viszonyai. Deák Ferencz, midőn 1869-ben újra proclamálta az esküdszék behozatalát, bizonyára más részletes kivített tartott szem előtt, mint az 1848-iki eseményeket megelőzőleg.

Németországban a birodalmi alkotmánynak az általános szavazati jogon alapuló szerkezeténél fogva vagyoni census nem áll fen; egyébként az esküdszéki bíróság összeállítása igen csekély eltérésekkel megegyez az osztrákkal.

Franciaországban a qualificatio megállapítása az idők folyamán igen sok változásokon ment át, de még a köztársaság ideje alatt sem vesztette el conservatív jellegét.

Angolországban a sorshuzásnak még kevesebb tere van, mint a continensen; a sherif állítja össze a listát, s az esküdtek rendszerint földesurak és vagyonosabb iparosok, stb.

(Folyt. köv.)

Dr. Fayer László.

tok között folyik, ily vagyónátruházási szerződés folytán keletkezik.

Már pedig a családjogi és örökösödési viszonyoknak ily forma rendezése élő jog és ha százszor tiltjuk is el ezen szerződéseket, ha érvényteleneknek jelentjük is azokat, ha kijelentjük, hogy a telekkönyvi átíratásra és tulajdonjog szerzésre alkalmatlanok, nem fogunk segíteni a bajon, mert azok a nép gazdasági életében, a család- és vagyonszerzés ösztönében gyökereznek. Tehát hagyjuk meg ezen, a nép gazdasági szükségleteiből kifejlődött jogszokást és tegyük ártalmatlanná az által, hogy a pozitív törvényt alkalmazzuk hozzá. És itt megint gyámkodnunk kell az igazság érdekében. Törvényt kell hoznunk, hogy az ily szerződés alapján szerzett tulajdonjog korlátolva van mindazon személyek igényei által, kiknek a vagyonhoz örökösödési joguk van, vagy lehet és a telekkönyvi átíratás eszközzése alkalmával *hivatalból* kell gondoskodnunk ezen igények telekkönyvi biztosításáról.

Megengedjük, hogy ezen elvek gyakorlati érvényesítése a szabad forgalom és hitelképesség némi megakasztásával van összekötve, sőt megengedjük azt is, hogy ily értelemben retrograd irányban haladunk. De ne hagyjuk magunkat ez által megzavarni, mert előbbre való mégis az igazság és a jog védelme, mint a szabad forgalom érdekei. Köszönjük az olyan szabad forgalmat, mely a tudatlanságot felhasználva és a törvényes intézményekkel visszaélve, kiforgatja a szegény embert az ő szülei jussából és az olyan hitelképességet, mely más ember jogos tulajdonának bitortlásán alapszik. A szabad forgalom és hitelképesség egészséges alapokra fektetett hitelezés hiányában amugy is inkább átka a szegény embernek, és talán nagyobb jótétemény lesz gazdaságilag az egész családra, ha a vagyonszerzés valamennyi családtag igényei által le van kötve, mintha a család egyik tagja korlátlan rendelkezési joga által tönkreteheti nem csak a többi családtagokat, hanem önmagát is.

Sztehlo Kornél.

A nagykorúsi eset és a magánindítvány.*

A fejtegetett megoldási módokhoz sorakozik végül a nagykorúsi esetnek nem erőszakos nemi közösülés, hanem más delictumra qualificálása.

Dr. SCHNIERER ALADÁR nevezetesen (*Jogtudományi Közlöny* 9. sz.) első sorban erőszakos nemi közösülésnek veszi ugyan az esetet, ha azonban mint ilyen, a jogos vád hiányából, nem képezhetné btk.-ünk értelmében elbírálás tárgyát, az esetre vitatja, hogy a tett fogalmi természeténél fogva** fenforog a btk. 323. §-ában meghatározott és a 324. §. 1. pontja s illetve a 303. §. szerint minősülő és büntetendő *személyes szabadság elleni hivatalból üldözendő* büntetendő cselekmény.

Eltekintve azon kifogásoktól, melyek az esetnek a btk. hivatkozott szakaszai alá vonása ellen felhozhatók, nem tartjuk elfogadhatónak Dr. Schnierer ezen nézetét. Mert nem lehet megengedni, hogy valamely *bevégezett* (btk. 68. §.) összetett, vagyis fogalmánál fogva több jogot sértő büntetendő cselekmény bármely okból, jelen esetben a tett magánindítványi jellege miatt, ne teljes tartalma szerint (mint erőszakos nemi közösülés), hanem magába zárt egyes alkat-elemeire szétbontva (mint a személyes szabadságot, testi

épséget, sőt lehetett volna mondani: az erkölcsöt sértő tett) vétség elbírálás alá. Ily módon kivetkőztetjük természetéből az összetett büntetendő cselekményt, mert hisz ez már fogalmánál fogva nem csak azon jogot sérti meg, mely a cselekménynek characteristicumát megadja, hanem ezen felül másokat is. Ha tehát e benne rejlő elemek egyike vagy másika szerint minősítjük és büntetjük az összetett büntetett, akkor egyszerűen elejtettük annak speciálisabb fogalmi jellegét. Ha valamely cselekmény egyszerűen a személyes szabadság megsértésének delictumát képezi, nem képezhet erőszakos nemi közösülést. S viszont, ha bevégezett erőszakos nemi közösülés, nem lehet egyszerűen csak a személyes szabadság megsértése és nem is büntethető eként.

Dr. Schnierer véleménye oda is vezetne, hogy az erőszakos nemi közösülést, sőt egyéb szemérem elleni büntetett is, kivetkőztetnők btk.-ünk által felruházott magánindítványi jellegéből s azt a törvény rendelkezésének megkerülésével, hivatalból is üldözhetővé tennék: mert hisz ezen cselekmény, törvényes fogalmánál fogva, csak a sértett fél akarata ellenére követhető el s így a személyes szabadság megsértése mindig fenforog, minélfogva az mindig eljárás tárgyává tételhetné a btk. 323. §-a alapján.

Büntető törvénykönyvünknek az eddigiekben ismertetett magyarázati módjait s a nagykorúsi esetnek ezek egyike vagy másika szerint eldöntését, egyaránt helytelennek tartjuk.

A mi nézetünk kezdettől fogva az volt, melynek Dr. Schnierer* (*Jogtudományi Közlöny* 9. sz.) kifejezést adott s az ez ellen felhozottak (Bodor László *Jogtudományi Közlöny* 11. sz.) nem birtak felfogásunkban megingatni.

Mi is azon nézetet valljuk, hogy btk.-ünk nem hiányos, és a causalitás tana értelmében a btk. 239. §. 2. pontja alapján érdemlegesen el lehetett volna bírálni a nagykorúsi esetet.

A kérdés az, *megállapítható-e a fenforogó esetben az okozati összefüggés vádlottak tette és a sértett fél halála közt?*

«Nem, mond Dr. WERNER, mert a jelen jogesetnél, hol a büntetettnek elkövetése a halálnak nem okát, hanem csak az öngyilkosságnak *indokát* képezte, okozati összefüggés elő nem fordul.»

Dr. Werner ezen állítása, tulhajtása Bar** ama tanának: «man müsse scharf Bedingung von Ursache unterscheiden». Ezen tant, criminalisticus szempontból, számos esettel megvilágítva, Buri*** fényesen megcáfolta.

Egy megtörtént ténynek, beállott eredménynek *okát*

* Dr. SCHNIERER az itt kifejtettekben feladja commentárjában vallott azon nézetét, mely szerint nincs causalitas az erőszakos nemi közösülés és a sértett nő halála közt akkor, ha a nő az erőszakos közösülés miatt öngyilkossá lett. (L. *A büntettekről és vétségekről szóló magyar btk. magyarázata*, Budapest, 1881 cz. m. 345. l.)

E kellőleg meg nem fontolt nézet, melyet Schnierertől dr. KAUTZ Gusztáv is megjegyzés nélkül átvett (L. *A magyar btkönyv tankönyve*, Budapest, 1881 cz. m. 500. l. (jegyz.) egyszerű átvétele Schwarze azon véleményének: die Ursache des Todes muss in der That selbst liegen. Selbstmord der Entehrten gehört nicht hierher. (L. *Holtzendorf* id. m. III. k. 313 l.)

Ugy látszik, hogy Schwarze azért zárja ki öngyilkosság esetén a causalitást, mert az ok (közösülés) és okozat (halál) közé egy új és pedig az eredményt evidenter előidéző ok (causa efficiens t. i. a körúsi esetben a kutbaugrás) járult, mely magától a sértett féltől eredt. Ellenben ha az új-közbenes-ök nem a sértett fél ténye p. o. egy közbeeső betegség, — akkor Schwarze is megállapítja a causalitást «Ist die Genothzüchtigte in Folge der That in ein Nervenleiden gefallen, welche ihren Tod nach sich zieht, so ist Causalnexus ebenso vorhanden, als wenn die Genothzüchtigte erst von einer Krankheit genesen, und hiedurch schwach, in Folge der Gewalt stirbt.»

Mi helytelennek tartjuk annak vizsgálatát, hogy a causa efficiens honnét származott. Döntő csak az, hogy a causa efficiens az okokat felidéző, a feltételeket hatályossá tévő tettnek kifolyása-e, arra vezethető-e vissza, vagy sem?

SCHÜTZE, ez éleseszü criminalista, megállapítja az okozati összefüggést, ha a nő a szenvedett erőszakos n. közösülés folytán öngyilkossá lesz. (L. *Lehrbuch des deutschen Strafrechts* 342 l.)

** L. Bar: Di Lehre vom Causalzusammenhange im Recht, besonders im Strafrecht. Leipzig, 1871 cz. m. 4 l.

*** L. Buri: Über Causalität und deren Verantwortung, Leipzig, 1873 cz. m.

* Az előbbi közleményt l. a 46., 47. és 49. számokban.

** Dr. HEIL Faustin az elkövetés módjánál fogva lát a nagykorúsi esetben bűnhalmazatot. (B. J. T. 22. sz.) A leány bezárásában a személyes szabadság megsértését, anyagi halmazatban az erőszakos n. közösüléssel látja fenforogni! Elismeri azonban, hogy ezen felfogás sem vezetett volna célhoz; mert a személyes szabadság megsértése hivatalból üldözendő ugyan, de a btk. 323. §-a szerint ez csak vétség s így az erőszakos nemi közösülés ezen combináció mellett sem lett volna hivatalból üldözhető, mivel ehhez a btk. 239. §. 1. pontja kapcsolatos *büntett* fenforogását kívánja meg.

és annak feltételeit vagy mint Werner* mondja: «indokát» egymástól oly módon megkülönböztetni, hogy a feltétel s következve a feltételt szolgáltató vagy hatályossá tevő cselekmény nincs okozati összefüggésben a beállott eredménnyel, nem lehet azóta, a mióta MILL STUART világhírű logikáját megírta.**

Mill — kire pedig Werner is utal tankönyvében*** — főleg természeti tünemények illusztrálásával kifejtve a causalitás tanát, szószerint ezeket mondja:

Das Causalgesetz, dessen Erkenntniss der Grundpfeiler der induktiven Philosophie ist, besteht blos in der allbekannten Wahrheit, dass, unabhängig von einer jeden Betrachtung bezüglich der letzten Erzeugungsweise von Naturerscheinungen und von jeder Frage nach den «Dingen an sich», die Beobachtung eine Unveränderlichkeit der Succession zwischen einer Thatsache in der Natur und einer andern, die ihr vorhergegangen ist, nachweist. (386. l.)

Wenn überhaupt je, so besteht diese unveränderliche Folge nur selten zwischen einer folgenden und einer *einzelnen* vorhergehenden Naturerscheinung, zwischen einem *einzelnen* Antecedens und einem Consequens, aber gewöhnlich zwischen einer folgenden und einer *Summe* von verschiedenen vorhergehenden Erscheinungen, deren *aller* Zusammenwirken nöthig ist, um die folgenden Erscheinungen hervorzubringen, d. h. damit sie ihnen gewiss folgen. In solchen Fällen ist es sehr gewöhnlich, dass man *ein einzelnes* von den Antecedentien unter der Benennung *Ursache* absondert, in dem man die anderen *blos Bedingungen* nennt... Die *wahre* Ursache ist *das Ganze* dieser Antecedentien und philosophisch gesprochen haben wir kein Recht den Namen Ursache *nur einer einzigen* von ihnen ausschliesslich der Andern zu geben. (387. s. köv. l.)

In allen diesen Fällen — fejtegetett tüneményekre utal — war die Thatsache, welcher wir den Namen Ursache ertheilten, die eine Bedingung, welche *zuletzt ins Leben trat*. (390. l.) Im Leben nennt man gewöhnlich diejenige Bedingung Ursache, deren Antheil an dem Gegenstande *oberflächlich am ersichtlichsten ist* und auf dessen Unentbehrlichkeit zur Hervorbringung der Wirkung wir gerade im Augenblick bestehen. (391. l.) Wissenschaftlich gesprochen *besteht also die Ursache aus der ganzen Summe der positiven und negativen Bedingungen*, aus dem Ganzen von Ereignissen jeder Art, denen die Wirkung unveränderlich folgt, wenn sie realisiert werden. (393. l.) Wenn wir bestimmen könnten, welches die Ursache von irgend welchen Wirkungen, und welches die Wirkungen von irgendwelchen Ursachen sind, so würden wir mit dem ganzen Gange der Natur bekannt sein. (440. l.)

(Polyt. köv.)

Dr. Jancsó György.

* WERNER distinctiója és terminológiája egyébként is helytelen. Az «indok», világosabban szólva: az embert cselekvésre bíró, akaratát «megindító ok» — a lélek productuma, mely magában a cselekvő egyénben származik és áll elő, s ennél fogva azt a másoktól eredő, kívülről ható physikai tettel azonosítani nem lehet még akkor sem, ha mások külső cselekménye idézte is elő a lélek azon reflexióit, melyek «indokot» szültek, indító okul szolgáltak az akarat cselekvésére.

** L. *System der deduktiven und induktiven Logik* von JOHN STUART MILL. Ins Deutsche übertragen von J. SCHIEL, Braunschweig 1868.

*** L. DR. WERNER: *A magyar büntető jog általános elvei*, Budapest, 1881 cz. m. 126. l. 4. jegyz.

KÜLÖNFÉLÉK

— A polgári törvénykönyv codificatiójára nézve fölötté komoly következtetésekre szolgált alapot a polgári házasságról szóló részleges irányu törvényjavaslat sorsa a főrendiházban. A főrendeknek úgy vitázása, mint szavazása izlelhetőt adott, hogy az ellentétes tudományos meggyőződések és még inkább az ellentétes érdekek mily rendkívüli harca vár a polgári törvénykönyv családjogi részére, melynek szabályzásánál kikerülhetlenek az idevágó *végleges* megoldások. Semmi sem szól ennél erősebb logikával a törvényhozási «junctim» politika ellen s a mellett, hogy a polg. törvénykönyv egyes részei egymás sorsától függővé

ne tétessenek. A mi áll a családjogról, ugyanaz áll az örökjogi részről, melynek amaz egyenesen basisát képezi, eltekintve attól, hogy az örökjogba még számos egyéb sui generis érdekek is játszanak bele. Be nem várva a kritikus részek úgy előkészítésének, mint törvényhozási keresztülvitelének vajadásait, fedél alá kell hozni azon részeket, melyek legfőbb szaktudományi küzdelmeket provokálhatnak s melyeknek különben is behozatala nem kevésbé égető jogéletünkre. Részünkről tehát a főrendek votumából azon tanulságot vonjuk, hogy az enquétek vacatiójukat mielőbb cseréljék fel szorgos munkálkodással.

— A perfeljegyzés mily keresetek alapján rendelhető el? A kir. Curia teljesülésileg kimondotta, hogy a perfeljegyzés csak az 1855. évi december 15-iki és 1870. évi február 5-iki telekkönyvi rendeletek XIV. fejezete értelmében a bejegyzés érvénytelensége vagy megszűnte okából támasztott törlési keresetek alapján rendelhető el. — Az indokolást legközelebb közöljük.

— A budapesti kir. ítélő tábla decz. 22-én tartott teljesülésben a következő elvi megállapodásokra jutott: 1. A végrehajtási eljárás során hozott oly végzés ellen, melylyel az 1881. LX. tcz. 27. §-ához képest a kiküldve volt bírósági végrehajtó díjai és költségei megállapíttatnak, az érdekelt bír. végrehajtót a felfolyamodás joga megilleti. 2. A közigazgatási bizottság által hozott, az adók és illetékek behajtása iránti végrehajtásnak az ingatlanokra vezetését elrendelő határozata alapján (1876. XV. tcz. 58. §.) első sorban a bírói végrehajtás elrendelése és a telekkönyvi hatóságnak a foganatosítás iránti megkeresése az 1881. LX. tcz. 2. § ában kijelölt bíróságnál kérelmezendő. — A megállapodásoknak hiteles szövegét és indokolását annak idején közölni fogjuk.

— A szóbeliség a kir. Curia. A m. kir. Curia (szándékos emberölés miatt a székesfehérvári kir. tszék és a budapesti kir. ítélő tábla által elítélt B. József és J. Jakab elleni bűnvádi ügyben)... tekintve, hogy az 1882. évi szept. 11-én tartott végtárgyalásnak elnapolása folytán ugyanazon évi oct. 23-án folytatott végtárgyalásnál az ítélethozatalban szavazatukkal oly bírák is résztvettek, a kik az előbbi végtárgyaláson elhozott s az ítéletnek alapul szolgáló bizonyítékok kivételénél nem voltak jelen, mi által a végtárgyalásnak közvetlenségen alapuló lényeges sajátsága sértetett meg; tekintve, hogy G. István magánvádlónak a végtárgyalásra meg nem idéztethetőségből keletkezett elmaradása, a kellő időben tett vádindítványa visszavonásának nem tekinthető és ennél fogva a könnyű testi sértés vétsége miatt az eljárás a btk. 116. §-ában foglalt elvnek megsértésével szüntetett meg; tekintve hogy a végtárgyalás újbóli megkezdése esetében az egymással egyenlő viszonyban álló valamennyi vádlottra kiterjesztendő: a kir. ítélő tábla ítélete, az első foku bíróságnak 1882. oct. 23. 3432. és 1883. márcz. 29-én 1002. sz. a kelt ítéleteivel együtt megsemmisítetik és utasítatik a kir. törvényszék, hogy a végtárgyalást B. József és J. Jakab vádlottak ellen újból kezdje meg. (10775./1883. nov. 30.)

— Ügyvédi körökből a következő sorokat vettük: Az ügy a kir. ügyész felebbezése folytán a kir. Curia-ra megy. Ez alatt egy vizsgálóbíró egy más eset miatt ugyan ezen vádlott ellen tett feljelentés folytán, hol vádlott azzal gyanúsított, hogy sok pénz felett rendelkezik, *megidézte vádlottnak a fenti perbeli védőjét, megkérdendő tőle, vajon igaz-e, hogy ő védencétől roppant díjt kapott?* Tehát a védő szolgáltatson indiciumot fele ellen. A védő hivatkozva titoktartási esküjére (1874: XXXIV. tcz.) megtagadott minden választ. A túlbuzgó vizsgálat szemében ez természetesen szintén megerősíti ama gyanúsítást. Az ügyvéd pedig azáltal, hogy hivatali kötelességéhez hű, árt ennél fogva fele érdekének, kire nézve jobb volna az igazságnak megfelelően megcáfolni ama gyanúsítást.

— A budapesti kir. tábla kereskedelmi szaktanácsa kimondotta, hogy nem engedhető meg a cég ily használata: németül *C. Ullmann*, magyarul *Ullmann Károly*.

— Romániában, hol a polgári házasság 1879-ben hozatott be, a házasság nyilvánosan a községi előljáró vagy pedig az e célból kiküldött polgári tisztviselő előtt köttetik meg, de ezen a polgári hatóság előtti megkötés után a felek az egyházi áldás felvétele végett a templomba mennek, mivel az alkotmány a házassághoz az egyházi áldást írja elő.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárdai Sándor (VIII. Üllői ut 2. sz.).
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (Széchenyi-tér 5—6. sz.).